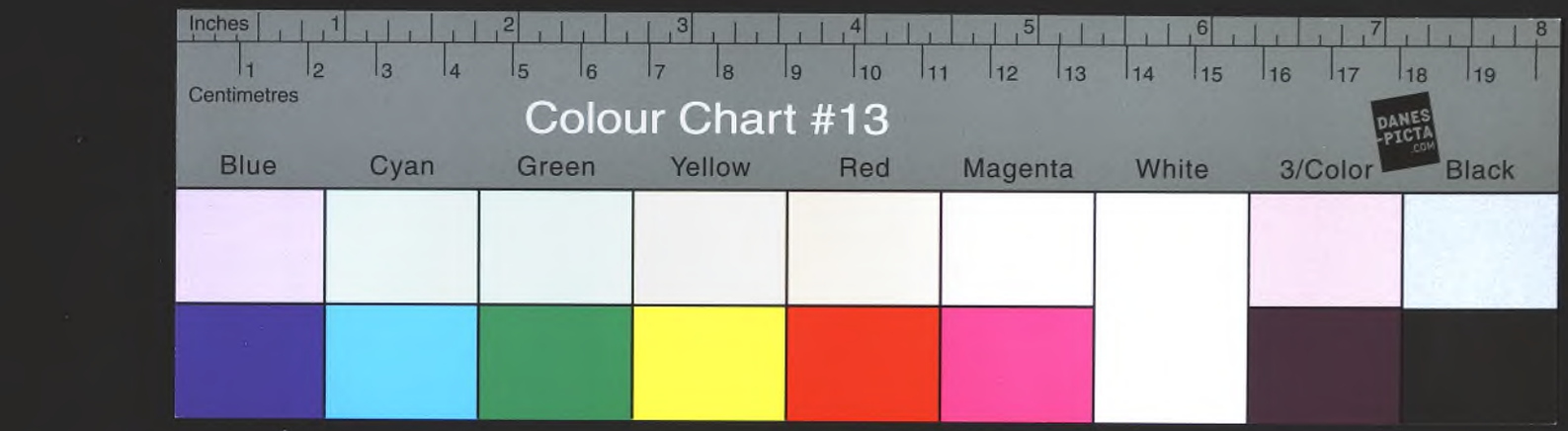

Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
Colour Chart #13
DANES-PICTA.COM
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Linw. 549

WYDZIAŁ TEOLOGII KATOLICKIEJ
SEMINARIUM
Teologii
453/III

THEOLOGIÆ UNIVERSÆ

SPECULATIVÆ, DOGMATICÆ ET MORALIS

AUTHORE

R. P. PAULO GABRIELE ANTOINE

TOMUS TERTIUS.

UNIWERSYTET WARSZAWSKI
WYDZIAŁ TEOLOGII KATOLICKIEJ
Seminarium [illegible]
453 s/III
540 s/III

Biblioteka
24987
10261 I.

THEOLOGIA
UNIVERSA
SPECULATIVA, DOGMATICA
ET
MORALIS

AUTHORE

R. P. PAULO GABRIELE ANTOINE,
SOCIETATIS JESU PRESBYTERO, SS. THEOLOGIÆ
DOCTORE ET EX-PROFESSORE.

CONTINENS BINOS TRACTATUS

DE SACRAMENTIS IN GENERE.
DE BAPTISMO.
DE CONFIRMATIONE.
DE EUCHARISTIA.
DE POENITENTIA.
DE INDULGENTIIS.
DE EXTREMA-UNCTIONE.
DE ORDINE.
DE MATRIMONIO.
DE CENSURIS ET IRREGULARITATIBUS.

JUXTA EDITIONEM VENETAM.

Ex Libris

TOMUS TERTIUS.

CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

AUGUSTÆ VINDELICORUM ET CRACOVIÆ.
Sumptibus CHRISTOPHORI BARTL, & Consortum, Bibliopol.
Universitatis Cracovienſis.
M DCC LV.

UNIWERSYTET WARSZAWSKI
WYDZIAŁ TEOLOGII KATOLICKI
Seminarium teologii moralnej szczegółowej
453/III
175

INDEX.

TRACTATUS
De Sacramentis in genere.
Ex ſpeculativa.

Cap. I. De eſſentia, exiſtentia, & authore Sacramentorum. pag. 1

Art. I. *Quid ſit Sacramentum?* ibid.

Art. II. *Quot ſint novæ legis Sacramenta?* 4

Art. III. *A quo inſtituta fuerint Sacramenta novæ legis?* 8

Cap. II. De materia & forma Sacramentorum. 10

Art. I. *Utrùm Sacramenta novæ legis perficiantur rebus ut materia, & verbis ut forma?* ibid.

Art. II. *Utrùm res & verba, quibus Sacramenta perficiuntur, fuerint à Chriſto determinata?* 12

Art. III. *Quænam mutatio materiæ vel formæ reddat Sacramentum invalidum?* 15

Art. IV. *Utrùm verba, quibus Sacramenta perficiuntur, ſint concionalia, an conſecratoria tantùm?* 16

Cap. III. De cauſalitate, & effectu Sacramentorum? 19

Art. I. *Utrùm Sacramenta novæ legis cauſent gratiam ex opere operato?* ibid.

Art. II. *Expediuntur aliquæ quæſtiones circa cauſalitatem Sacramentorum.* 22

Art. III. *Utrùm Sacramenta novæ legis gratiam cauſent phyſicè, an moraliter tantum?* pag. 27

Art. IV. *Utrùm Sacramenta legis veteris gratiam conferebant ex opere operato?* 31

Art. V. *De Charactere Sacramentali.* 35

Art. VI. *De reviviſcentia Sacramentorum.* 38

An, & quæ Sacramenta cum obice gratiæ ſuſcepta obice illo poſtea remoto reviviſcant? ibid.

Cap. IV. De Miniſtro Sacramentorum. 41

Art. I. *Quinam ſint Miniſtri Sacramentorum?* ibid.

Art. II. *Utrùm ad valorem Sacramenti requiratur in Miniſtro intentio faciendi, quod facit Eccleſia?* 43

Art. III. *Utrùm ad valorem Sacramenti requiratur intentio actualis?* 52

Art. IV. *Utrùm ad valorem Sacramenti requirantur in Miniſtro fides & ſanctitas?* 54

Cap. V. De ſubjecto Sacramentorum. 61

Art. I. *Quinam ſint capaces recipiendi Sacramenta?* ibid.

Art. II. *Quænam diſpoſitio requiratur, & ſufficiat in ſubjecto ad valorem Sacramentorum?* ibid.

Art. III. *Quænam diſpoſitio requiratur ad effectum Sacramenti recipiendum?* 65

INDEX.

TRACTATUS
De Sacramentis in genere.

Cap. I. De natura Sacramentorum novæ Legis. pag. 66
Quæst. 1. *Quid & quotuplex est Sacramentum?* ibid.
Quæst. 2. *Quibusnam Sacramenta essentialiter perficiuntur?* ibid.
Quæst. 3. *Qualis unio inter materiam & formam requiritur ad valorem Sacramenti?* 67
Quæst. 4. *Quænam mutatio materiæ vel formæ irritat Sacramentum?* ib.
Quæst. 5. *Quale est peccatum mutare materiam vel formam?* 68
Quæst. 6. *An licet aliquando uti materia aut forma dubia, vel probabili tantùm in Sacramentis?* 69
Quæst. 7. *An licet supra eandem materiam repetere formam?* 70
Cap. II. De Ministro Sacramentorum. ibid.
Quæst. 1. *An requiritur intentio faciendi Sacramentum?* ibid.
Quæst. 2. *Qualis debet esse intentio ministri?* 73
Quæst. 3. *An ad valorem Sacramenti requiritur intentio directa, absoluta, & determinata?* 74
Quæst. 4. *An valet Sacramentum, quando minister habet duas intentiones contrarias, quarum neutra repugnat ejus valori?* 76
Quæst. 5. *An ad valorem Sacramenti requiritur fides & sanctitas in ministro?* ibid.
Quæst. 6. *An minister tenetur esse in statu gratiæ, dum Sacramentum conficit, vel ministrat?* ibid.
Quæst. 7. *An Diaconus & Subdiaconus peccant mortaliter, dum in peccato mortali propria Ordinis ministeria obeunt, verbi gratia, canendo solemniter Evangelium vel Epistolam?* 78
Sed quid de exercente in malo statu functiones minorum Ordinum, Acolythi, Lectoris, Ostiarii, &c. pag. 78
Quæst. 8. *An peccat mortaliter minister conficiendo in peccato mortali Sacramentalia?* ibid.
Quæst. 9. *An tenetur minister ritus accidentales in Ecclesia usitatos in Sacramentis diligenter servare?* 79
Quæst. 10. *An grave sacrilegium committit, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi potestate caret?* ibid.
Quæst. 11. *An licet aliquando simulare Sacramentum?* ibid.
Quæst. 12. *An licet conferre Sacramentum indigno, seu non ritè dispositio ad ejus effectum?* 80
Quæst. 13. *An licet petere, vel recipere Sacramentum ab indigno ministro?* 81
Cap. III. De dispositione necessaria in recipiente Sacramentum. 82
Quæst. 1. *Quænam dispositio requiritur in subjecto ad valorem Sacramenti?* ibid.
Quæst. 2. *Quænam dispositio requiritur ad effectum Sacramenti?* 83
Sed an talis tenetur confiteri, quantumvis sibi perfectè contritus videatur? 84

TRACTATUS
De Sacramento Baptismi.
Ex speculativa.

Cap. I. De essentia Baptismi. 85
Art. I. *Quid sit baptismus?* ibid.
Art. II. *Quænam sit materia Baptismi?* 86
Art. III. *Quænam sit forma Baptismi?* 87
Cap. II. De proprietatibus Baptismi. 91
Art. I. *Utrùm Baptismus iterari possit?* ibid.
Art. II. *Utrùm Baptismus sit omnibus necessarius ad salutem?* 92

Art. III.

Art. III. *Utrùm Baptiſmus adultorum ſuppleri poſſit per actum charitatis vel contritionis perfectæ?* pag. 95
Art. IV. *Utrùm martyrium ſuppleat in neceſſitate Baptiſmum aquæ?* 97
Art. V. *Quænam diſpoſitiones ad valorem martyrii & ejus effectum in adulto requirantur?* 100
Cap. III. De Miniſtro & ſubjecto Baptiſmi. 101
Art. I. *Quinam poſſint validè baptizare?* ibid.
Art. II. *Quinam poſſint licitè baptizare?* 103
Art. III. *Utrùm infantes baptizari poſſint?* 104
Cap. IV. De effectibus Baptiſmi, & diſpoſitionibus ad illos requiſitis? 105
Art. I. *Quinam ſint effectus Baptiſmi?* ib.
Art. II. *Quænam diſpoſitiones in adultis requirantur ad effectus Baptiſmi percipiendos?* 106

TRACTATUS
De Baptiſmo.

Quæſt. 1. *Quænam eſt materia Baptiſmi?* 108
Quæſt. 2. *Quæ & qualis ablutio requiritur ad valorem Baptiſmi?* 109
Quæſt. 3. *An ad valorem Baptiſmi requiritur trina infuſio, vel immerſio?* 110
Quæſt. 4. *An dum Baptiſmus fit per immerſionem requiritur emerſio ad ejus valorem?* ibid.
Quæſt. 5. *Quænam eſt forma Baptiſmi?* ibid.
Quæſt. 6. *An Baptiſmus iterari poteſt.* 111
Quæſt. 7. *An & quando Baptiſmus eſt neceſſarius?* 112
Quæſt. 8. *Quinam eſt miniſter idoneus Baptiſmi?* 117
Quæſt. 9. *An unus miniſter poteſt ſimul plures Baptizare?* 118
Quæſt. 10. *An idem poteſt à pluribus baptizari?* ibid.
Quæſt. 11. *Quid dicendum de Patrinis?* pag. 118
Quæſt. 12. *An poteſt baptizari infans nondum natus, vel monſtrum?* 119
Quæſt. 13. *An infidelium filii baptizari poſſunt invitis parentibus.* 120
Sed quid ſi infans reipſu baptizatus ſit invitis, vel inſciis parentibus, & poſtea adoleſcat. 121
Quæſt. 14. *Quinam ſunt effectus Baptiſmi?* 122
Quæſt. 15. *Quænam diſpoſitiones requiruntur in adultis ad recipiendam gratiam Baptiſmi?* ibid.

TRACTATUS
De Sacramento Confirmationis.
Ex ſpeculativa.

Quæſt. 1. *Utrùm Confirmatio ſit verum Sacramentum?* 124
Quæſt. 2. *Quænam ſit materia remota Confirmationis?* 126
Quæſt. 3. *Quænam ſit materia proxima Confirmationis?* 128
Quæſt. 4. *Quænam ſit forma Sacramenti Confirmationis?* 132
Quæſt. 5. *Quinam ſunt effectus Confirmationis?* 136
Quæſt. 6. *Quodnam ſit ſubjectum Confirmationis?* 137
Quæſt. 7. *Quiſnam ſit Miniſter Confirmationis?* ibid.
Quæſt. 8. *Utrùm ſimplex Sacerdos poſſit eſſe Confirmationis Miniſter extraordinarius?* 139

TRACTATUS
De Confirmatione.

Quæſt. 1. *An quilibet adultus tenetur Confirmationem recipere data opportunitate?* 143

TRACTATUS
De Sacramento Euchariſtiæ.
Ex ſpeculativa.

Pars I. De Euchariſtiæ Sacramento. 145

Cap. I.

INDEX.

Cap. I. De natura Sacramenti Eucharistiæ. pag. 145
Art. I. *Utrùm Eucharistia consistat in re permanente?* 146
Art. II. *In quo præcisè consistat Sacramentum Eucharistiæ.* 149
Cap. II. De materia Eucharistiæ. 154
Art. I. *Quænam sit materia Eucharistiæ.* ibid.
Art. II. *Utrùm panis azymus, vel fermentatus sit materia Eucharistiæ?*
Art. III. *Utrùm Christus panem azymum consecraverit?* 158
Art. IV. *Utrùm admixtio aquæ cum vino in calice sit necessaria?* 165
Art. V. *Utrùm aqua vino mixta convertatur in sanguinem Christi?* 167
Cap. III. De forma Eucharistiæ. 171
Art. I. *Utrùm verba, quibus Christus Eucharistiam confecit, ad consecrationem nunc sufficiant?* ibid.
Art. II. *In quibus verbis consistat essentia formæ Eucharistiæ?* 175
Art. III. *Resolvuntur variæ quæstiones circa formam Eucharistiæ.* 176
Cap. IV. De præsentia reali Christi in Eucharistia, & ejus præsentiæ modo. 179
Art. I. *Utrùm in Sacramento Eucharistiæ verè realiter contineatur corpus & sanguis Christi?* ibid.
Art. II. *Utrùm substantia panis & vini remaneat in Eucharistia post consecrationem?* 197
Art. III. *Utrùm totus Christus sit sub utraque specie Sacramenti Eucharistiæ?* 202
Art. IV. *Utrùm totus Christus sit sub qualibet parte specierum panis & vini?* 204
Art. V. *Expediuntur aliquæ quæstiones circa corpus Christi in Eucharistia.* 205
Cap. V. De unitate & necessitate Eucharistiæ. 206
Art. I. *Utrùm Eucharistia sub unica specie sit unum numero integrum ac perfectum Sacramentum?* ibid.
Art. II. *Utrùm Eucharistia sit unicum specie Sacramentum?* pag. 208
Art. III. *Utrùm Eucharistia sit necessaria necessitate medii ad salutem?* 210
Art. IV. *Utrùm communio Eucharistiæ sub utraque specie sit necessaria jure divino?* 216
Cap. VI. De effectibus Eucharistiæ. 221
Art. I. *Utrùm Eucharistia conferat primam gratiam?* ibid.
Art. II. *Quinam sint veri effectus Sacramenti Eucharistiæ?* 223
Art. III. *Utrùm Eucharistia plus gratiæ conferat sub utraque specie, quam sub unica?* 225
Cap. VII. De Ministro Eucharistiæ. 228
Art. I. *Quis sit Minister Eucharistiæ conficiendæ?* ibid.
Art. II. *Quis sit Minister Eucharistiæ dispensandæ, seu ministrandæ?* 229
Pars II. De Sacrificio Missæ. 230
Quæst. 1. *Utrùm in Missa offeratur verum ac propriè dictum Sacrificium?* ibid.
Quæst. 2. *In quo consistat Sacrificium Missæ, seu forma Sacrificii Missæ?* 235
Quæst. 3. *In quo consistat materia Sacrificii Eucharistiæ, seu res sacrificata?* 238
Quæst. 4. *Quale sit Sacrificium Eucharistiæ?* 241
Quæst. 5. *Utrùm offerre liceat Sacrificium Missæ in honorem Sanctor.?* 242
Quæst. 6. *Quinam hoc Sacrificium offerre possint?* ibid.

TRACTATUS
De Eucharistia.

Cap. I. De Materia & Forma Eucharistiæ. 244
Quæst. 1. *Quænam est materia necessaria, ex qua conficitur Eucharistia?* ib.
Quæst. 2. *An panis tam azymus quàm fermentatus est materia valida?* 245
Quæst. 3. *An & quanta aqua admisceri debet?* 246
Quæst. 4. *An ut hæc utraque materia validè*

validè consecretur, debet esse moraliter præsens consecranti? pag. 247
Quæst. 5. *An ad validam consecrationem necesse est, ut materia consecranda determinetur in particulari per intentionem Sacerdotis?* 248
Quæst. 6. *An quævis minutissima materia potest validè consecrari?* 249
Quæst. 7. *An potest validè consecrari materia in maxima quantitate?* ibid.
Quæst. 8. *An panis sine vino, vel vinum sine pane consecrari potest?* ibid.
Quæst. 9. *Quænam est forma Eucharistiæ?* 250

Cap. II. De præcepto Eucharistiæ, ejus effectu, & dispositione. ibid.
Quæst. 1. *An extat præceptum sumendi Eucharistiam?* ibid.
Quæst. 2. *Quinam sunt Eucharistiæ effectus?* 255
Quæst. 3. *Quænam dispositiones ex parte animæ requiruntur ad Eucharistiam?* 256
Quæst. 4. *Quænam ex parte corporis necessaria est dispositio?* 258
Quæst. 5. *Quinam licitè possunt Eucharistiam dispensare?* 261

Cap. III. De Missæ Sacrificio. 262
Quæst. 1. *An Eucharistia est verum Sacrificium?* ibid.
Quæst. 2. *Quinam sunt Sacrificii Missæ effectus?* ibid.
Quæst. 3. *An Sacerdotes tenentur aliquando celebrare?* 263
Quæst. 4. *Quando, quoties, ubi & qua hora celebrare licet?* ibid.
Quæst. 5. *Quænam requiruntur ad celebrandum?* 264
Quæst 6. *Quænam circa hoc servanda sunt?* 266
Quæst. 7. *Quænam observanda sunt circa stipendinm Missarum?* 269
Quæst. 8. *Quænam observanda circa Ecclesiæ pollutionem, reconciliationem, & execrationem?* 271

TRACTATUS
De Sacramento Pœnitentiæ.
Ex speculativa.

Cap. I. De Existentia, Natura, & proprietatibus Sacramenti Pœnitentiæ. pag. 275
Art. I. *Utrùm Pœnitentia sit Sacramentum propriè dictum?* ibid.
Art. II. *Utrùm Sacram. Pœnitentiæ à Sacram. Baptismi diversum sit?* 279
Art. III. *Quænam sit materia Sacramenti Pœnitentiæ?* 280
Art. IV. *Utrùm Sacram. Pœnitentiæ ex actibus pœnitentis, & forma absolutionis intrinsecè componatur?* 287
Art. V. *Utrùm Sacr. Pœnitentiæ possit esse validum simul & informe?* 286
Art. VI. *De unitate Sacramenti Pœnitentiæ. Utrùm possit iterari in eadem persona?* 287
Art. VII. *De necessitate Sacram. Pœnitentiæ. Utrùm sit necessarium necessitate medii ad salutem?* 289
Cap. II. De Contritione. 290
Art. I. *Quid sit Contritio, & in quo consistat?* ibid.
Art. II. *Utrùm Contritio sit necessaria necessitate medii ad remissionem peccatorum mortalium personal.?* 292
Art. III. *Utrùm extet præceptum speciale Contritionis, & quandonam obliget?* 293
Art. IV. *Qualis debeat esse Contritio ad remissionem mortalium requisita?* 296
Art. V. *An, & quæ Contritio ad remissionem peccatorum mortalium sufficiat extra Sacramentum?* 298
Art. VI. *Utrùm attritio ex metu gehennæ concepta bona & utilis sit?* 310
Art. VII. *Utrùm attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat sine ullo Dei amore ad justificationem in Sacram. Pœnitentiæ obtinendam?* 316
Art. VIII. *Utrùm ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ sufficiat attritio concepta ex metu gehennæ & amore imperfecto?* 322
Art. IX. *Expediuntur aliquæ quæstiones circa*

circa contritionem in Sacram.? 334
Cap. III. De Confessione. 335
Art. I. *Utrùm confessio omnium peccatorum mortalium à Christo instituta sit & præcepta?* ibid.
Art. II. *Utrùm ad valorem confessionis Sacramentalis; jure Divino præceptæ requiratur confessio omnium peccatorum mortalium quoad numerum, species, & circumstantias?* 347
Art. III. *Utrùm pœnitens teneatur aliquando detegere confessario complicem, seu socium peccati, & personam quæ fuit objectum peccati?* 352
Art. IV. *Utrùm peccata dubia declarari debeant in confessione?* 353
Art. V. *Qualis integritas confessionis ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur?* 355
Art. VI. *Utrùm confessio necessariò facienda sit voce, seu verbis ore prolatis?* 357
Art. VII. *Utrùm confessio secreta ad valorem Sacramenti sufficiat, aut requiratur?* ibid.
Art. VIII. *Utrùm confessio Sacerdoti præsenti necessariò facienda sit?* 359
Art. IX. *Utrùm Confessio generica & confusa aliquando, ad valorem Sacramenti sufficiat.* ibid.
Art. X. *Utrùm ad valorem Sacram. Pœnitentiæ in articulo mortis sufficiat confessio quædam interpretativa, quæ repetitur ex vita Christianè exteriùs transacta?* 363
Cap. IV. De Satisfactione. 364
Art. I. *Utrùm remissa culpa maneat debitum luendæ pœnæ temporalis?* ibid.
Art. II. *Utrùm homo possit satisfacere Deo pro pœna temporali, peccatis quoad culpam remissis debita, & quidem de condigno?* 368
Art. III. *Quænam conditiones requirantur ad satisfaciendum de condigno?* 371
Art. IV. *Utrùm detur præceptum satisfaciendi Deo in hac vita pro pœna temporali remanente post remissionem culpæ?* pag. 373
Art. V. *Utrùm teneatur Sacerdos imponere satisfactionem pœnitenti. & pœnitens hanc acceptare, acceptatamque implere?* 373
Art. VI. *Utrùm necesse sit, ut satisfactio ante absolutionem impleatur?* 374
Art. VII. *De pœnitentia publica, seu satisfactione olim publice peracta.* 378
Cap. V. De forma Sacram. Pœnit. 393
Art. I. *Utrùm forma Sacram. Pœnit. verbis essentialiter constet?* ibid.
Art. II. *Utrùm forma absolutionis essentialiter ex institutione Christi exprimi debeat modo indicativo?* 394
Art. III. *Quænam verba sint essentialia formæ Sacram. Pœnitentiæ?* 401
Cap. VI. De Ministro Sacram. Pœnit. 403
Art. I. *Utrùm solus Sacerdos sit minister Sacramenti Pœnitentiæ.* ibid.
Art. II. *Utrùm ad valorem Sacram. Pœnit. requiratur jurisdictio?* 405
Art. III. *Utrùm præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiratur in Confessario approbatio Episc.?* 408
Art. IV. *Utrùm sit in Ecclesia potestas reservandi peccata?* 410
Cap. VII. De effectibus Sacr. Pœnit. 411
Art. I. *Utrùm per Sacramentum Pœnitentiæ remitti possint omnia peccata mortalia?* ibid.
Art. II. *De remissione peccatorum venialium per Sacrament. Pœnitentiæ, & extra illud.* 417
Art. III. *Utrùm merita per peccatum subsequens mortificata, peccato hoc per Sacram. Pœnit. in re vel in voto susceptum remisso, reviviscant?* 422

TRACTATUS
De Pœnitentiæ Sacramento.

Cap. I. De Materia Sacramenti Pœnitentiæ. 429
Art. I. De Contritione. 430
Quæst. 1. *Quid est Contritio, & quotuplex?* 430
Quæst. 2. *An contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum, per modum scilicet dispositionis ultimæ, licèt non sine voto Sacram.?* ibid.

Quæst. 3.

Qu. 3. *An Contritio est necessaria?* 430
Quæst. 4. *Quandonam præceptum contritionis obligat?* 431
Quæst. 5. *An ad remissionem venialium, etiam in justo, requiritur aliqua pœnitentia seu displicentia, ac retractatio vel formalis, vel saltem virtualis?* 432
Quæst. 6. *Quænam contritio requiritur & sufficit ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ?* 433
Quæst. 7. *An est mortale confiteri sola venialia sine contritione formali & efficaci, saltem de aliquo?* 438
Art. II. De Confessione. ibid.
Quæst. 1. *An jure divino præcepta est Confessio Sacramentalis omnium & singulorum mortalium post baptismum commissorum?* ibid.
Quæst. 2. *Quandonam hoc præceptum obligat?* 439
Sed an obligat statim post mortale admissum, data videlicet prima opportunitate? ibid.
Quæst. 3. *An ex præcepto divino tenemur confiteri mortalium numerum, species, & circumstantias?* ibid.
Quæst. 4. *An actus externus exprimi debet?* 442
Quæst. 5. *An exprimi debet effectus malus, qui ex actu externo secutus est?* ib.
Quæst. 6. *An pœnitens aliquando tenetur detegere in confessione complicem?* ibid.
Quæst. 7. *An peccata dubia debent aperiri in confessione?* 444
Quæst. 8. *An peccata mortalia ex oblivione, vel ob justam aliam causam omissa, debent declarari in sequenti confessione?* 449
Quæst. 9. *An qui aliquam circumstantiam in confessione aperiendam oblitus est, tenetur postea confiteri iterum peccatum, ad quod circumstantia pertinet?* 450
Quæst. 10. *Quænam integritas ad valorem & effectum Sacramenti requiritur?* ibid.
Quæst. 11. *An pœnitens tenetur diligens examen præmittere confessioni?* 452
Quæst. 12. *Quandonam iterari debet confessio?* ibid.
Sed an is qui fecit confessionem aliquam invalidam tenetur cum illa omnes subsequentes iterare? ibid.
Quæst. 13. *An est mortale mentiri in confessione?* ibid.
Quæst. 14. *An peccata venialia sunt materia sufficiens confessionis, licèt non necessaria?* 453
Quæst. 15. *An quævis peccata jam remissa per absolutionem, sunt semper materia sufficiens novæ confessionis?* ibid.
Quæst. 16. *An confessio necessariò fieri debet voce?* 454
Quæst. 17. *An excusatur à confessione, qui confiteri nequit nisi per interpretem?* ibid.
Quæst. 18. *An confessio Sacerdoti præsenti necessariò fieri debet?* 455
Quæst. 19. *Quænam observanda sunt circa præceptum ecclesiasticum confessionis?* ibid.
Sed an tenentur hoc præcepto, qui solius culpæ venialis sibi conscii sunt? 457
Art. III. De Satisfactione. ibid.
Quæst. 1. *An & qualem satisfactionem imponere tenetur confessarius?* ibid.
Sed an confessarius debet habere distinctam, singulorum peccatorum memoriam, dum imponit satisfactionem?
Quæst. 2. *Quænam opera in pœnitentiam imponenda sunt?* ibid.
Quæst. 3. *An imponi possunt opera aliunde præcepta?* ibid.
Quæst. 4. *An imponi debet pœnitentia publica?* ibid.
Quæst. 5. *An confessarius potest in pœnitentiam medicinalem imponere pœnitenti aliquid, ex quo oriatur suspicio vel etiam notitia peccati pœnitentis?* 461
Quæst. 6. *An potest injungi satisfactio applicanda aliis, v.gr. defunctis?* ib.
Quæst. 7. *An pœnitens tenetur accep-*

tare & implere pœnitentiam rationabilem injunctam? 461
Quæst. 8. *Quandonam pœnitens tenetur implere pœnitentiam?* 463
Quæst. 9. *Quomodo, & in quo statu impleri debet satisfactio?* ibid.
Quæst. 10. *An pœnitentia à confessario imposita potest in aliam mutari?* 464
Quæst. 11. *An pœnitentia potest per alium persolvi?* ibid.
Quæst. 12. *An necesse est ex præcepto seu institutione Christi, ut satisfactio aute absolutionem semper impleatur?* 465
Sed num aliquando potest confessarius obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam sive ex parte, sive ex toto ante absolutionem? ibid.
Appendix, Referuntur præcipui Canones Pœnitentiales. 466
Cap. II. De forma Sacramenti Pœnitentiæ, seu Absolutione. 470
Cap. III. De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ. 472
Art. I. De potestate requisita in Ministro Pœnitentiæ. ibid.
Quæst. 1. *An requiritur Jurisdictio ad absolvendum?* ibid.
Quæst. 2. *An aliquando Ecclesia supplet defectum jurisdictionis in Sacerdote?* 473
Quæst. 3. *An præter potestatem ordinis, & jurisdictionis requiritur approbatio in confessario tam regulari quàm sæculari non habente beneficium, cui animarum cura sit annexa?* ibid.
Quæst. 4. *An sufficit jurisdictio, vel approbatio sub ratihabitione futura, vel præsumpta, seu interpretativa, cum nempe judicatur concedenda, si peteretur?* 475
Quæst. 5. *An sufficit jurisdictio & approbatio probabilis tantùm?* ibid.
Quæst. 6. *An confessarius regularis approbatus in una diœcesi, potest absolvere in ea subditos alterius diœcesis, pro qua non est approbatus?* ibid.
Quæst. 7. *An parochus potest subditos audire, & absolvere in alia diœcesi, in qua non est approbatus?* 475
Quæst. 8. *An sæcularis, vel regularis approbatus generaliter in una diœcesi potest validè absolvere in alia diœcesi subditum diœcesis, in qua est approbatus?* 476
Quæst. 9. *An parochus extra parochiam suam potest validè absolvere subditos alterius parochiæ, cum facultate proprii talium parochi?* ib.
Quæst. 10. *An generaliter approbatus ad audiendas confessiones sæcularium censetur approbatus pro audiendis confessionibus monialium, sive ordinario sive regularibus subjectarum, si non fuerint nominatim exceptæ?* ib.
Quæst. 11. *An regulares egent approbatione ordinarii ad audiendas confessiones suorum famulorum sæcularium?* ibid.
Quæst. 12. *An Episcopus potest validè limitare approbationem quoad tempus, locum & personas?* ibid.
Quæst. 13. *An Sacerdos non approbatus potest absolvere à venialibus?* 477
Art. II. De Casibus reservatis. 478
Quæst. 1. *Quænam requiruntur, ut peccatum censeatur reservatum?* 479
Quæst. 2. *An peccata dubia censentur reservata?* 480
Quæst. 3. *Quinam absolvere possunt à reservatis?* ibid.
Quæst. 4. *An regulares privilegiati habentes potestatem absolvendi à casibus Papæ reservatis, possunt ideo absolvere à casibus Episcopo reservatis, sine facultate Episcopi?* 482
Quæst. 5. *An Sacerdos approbatus carens potestate absolvendi à reservatis, potest aliquando directè absolvere à non reservatis, & indirectè à reservatis?* ibid.
Quæst. 6. *An si quis confessus habenti potestatem circa reservata omiserit ex oblivione inculpabili peccatum aliquod reservatum, hoc ipso*

so sublata sit reservatio peccati illius, ut possit postea directè ab eo absolvi per quemvis confessarium approbatum? 483
Quæst. 7. *An si quis reservata cum aliis integrè confessus habenti potestatem in illa, ab eo absolvatur licèt invalidè quoad remissionem peccatorum, ob suam indispositionem, tamen liberatur à reservatione, ita ut absolvi possit à quovis approbato?* ibid.
Quæst. 8. *An Superior potest audire sola reservata, & absolvere in illis pœnitentem, eum remittendo ad alium, ut absolvatur à non reservatis?* ibid.
Art. III. De obligationibus Confessarii. 484
Quæst. 1. *Quænam scientia requiritur in confessario?* ibid.
Quæst. 2. *An & quomodo tenetur confessarius pœnitentẽ examinare?* 487
Sed an pœnitens confessario interroganti tenetur aperire pravam consuetudinem, malos habitus, cupiditates, tentationes, occasiones peccati, dispositiones, obligationes proprias, statum, conditionem, munus? 488
Quæst. 3. *An confessarius tenetur admonere pœnitentem de erroribus, & eum docere?* ibid.
Quæst. 4. *An confessarius potest se conformare sententiæ pœnitentis, minùs probabili & minùs tutæ, contra propriam probabiliorem & tutiorem?* 489
Quæst. 5. *An & quibus confessarius tenetur denegare vel differre absolutionem?* ibid.
Quæst. 6. *Quomodo confessarius se gerere debet erga eos, qui versantur in occasione proxima peccati?* 495
Quæst. 7. *An confessarius tenetur absolvere eum, quem prudenter judicat esse contritum, & rectè dispositum?* 498
Quæst. 8. *Quomodo confessarius debet se gerere erga moribundos?* 499
Quæst. 9. *Ad quid tenetur confessarius propter defectum in Sacramento admissum?* 501
Quæst. 10. *Ad quid tenetur confessarius propter defectum circa restitutionem?* 502
Quæst. 11. *An Sacerdotes non habentes curam animarum tenentur audire confessionem, si sint idonei, & approbati?* 503
Cap. IV. De Sigillo Confessionis. 504
Quæst. 1. *Quæ & quanta est obligatio Sigilli confessionis?* ibid.
Quæst. 2. *Quænam Sigilli secreto continentur?* 505
Quæst. 3. *Quomodo violatur Sigillum confessionis?* ibid.
Quæst. 4. *An licet confessario loqui cum ipso pœnitente de auditis in confessione?* 507
Quæst. 5. *An licet extra confessionem uti notitia per confessionem acquisita?* ibid.
Quæst. 6. *Quid respondere debet confessarius, dum interrogatur de cognitis in confessione?* 509
Quæst. 7. *Ex qua confessione contrahitur obligatio Sigilli?* 510
Quæst. 8. *Quinam contrahunt obligationem Sigilli?* 511
Quæst. 9. *An pœnitens etiam obligatur Sigillo respectu confessarii?* 512
Appendix De Sollicitatione. ibid.

APPENDIX.

TRACTATUS De Indulgentiis.

Ex speculativa.

Quæst. 1. *Utrùm sit in Ecclesia potestas conferendi Indulgentias?* 525
Quæst. 2. *Ex quo fonte hauriantur Indulgentiæ?* 528
Quæst. 3. *In quo consistat Indulgentia?* 532
Quæst. 4. *Quotuplex sit Indulgent.?* 534
Quæst. 5. *Quid sit Jubilæus, & an differat ab Indulgentia?* ibid.

Quæst. 6. *Utrùm usus Indulgentiarum sit omnibus salutaris?* 536
Quæst. 7. *Quinam possint Indulgentias concedere?* ibid.
Quæst. 8. *Utrùm ad valorem Indulgentiarum requiratur causa justa?* 538
Quæst. 9. *Quænam ad lucrandas Indulgentias requirantur ex parte suscipientis?* 540
Quæst. 10. *Quandonam requiratur status gratiæ?* ibid.
Quæst. 11. *Utrùm ad Indulgentiam lucrandam requiratur confessio?* 542
Quæst. 12. *Quænam observanda sunt circa orationem, jejunia, eleemosynas, quæ à Pontifice præscribuntur?* ib.
Quæst. 13. *Utrùm eodem opere possit quis lucrari plures & diversas Indulgentias?* 543
Quæst. 14. *Utrùm ad lucrandam Indulgent. plenariam, præter supradicta, requiratur adhuc aliqua alia dispositio ex parte suscipientis?* ibid.
Quæst. 15. *Utrùm Indulgentiæ valeant pro defunctis?* 546
Quæst. 16. *Quomodò Indulgentiæ valeant pro defunctis?* 549
Quæst. 17. *Utrùm Indulgentiæ infallibiliter prosint defunctis?* 550
Quæst. 18. *Quid requiratur ad hoc, ut Indulgentiæ prosint defunctis?* 551

APPENDIX
De Indulgentiis.

Quæst. 1. *Quid & quotuplex est Indulgentia?* 552
Quæst. 2. *Quinam habent potestatem concedendi Indulgentias?* 559
Quæst. 3. *Quænam requiruntur ad lucrandam Indulgentiam?* ibid.
Quæst. 4. *Quænam notanda circa opera præscribi solita?* 554
Quæst. 5. *Quænam requiruntur, ut Indulgentiæ prosint defunctis?* ibid.

TRACTATUS
De Sacram. Extremæ-Unctionis.
Ex speculativa.

Quæst. 1. *Utrùm Extrema-Unctio sit Sacramentum novæ legis?* 555
Quæst. 2. *Quænam sit materia Extremæ-Unctionis?* 558
Quæst. 3. *Quænam sit forma Extremæ Unctionis?* 560
Quæst. 4. *Quinam sint effectus Extremæ-Unctionis?* 561
Quæst. 5. *Quodnam sit subjectum Extremæ-Unctionis?* 563
Quæst. 6. *Quisnam sit Minister Extremæ-Unctionis?* ibid.

TRACTATUS
De Extrema-Unctione.

Quæst 1. *Quænam est materia & forma hujus Sacramenti?* 565
Quæst. 2. *An essentiales sint unctiones quinque sensuum?* 566
Quæst. 3. *Quis potest & debet ministrare hoc Sacramentum?* 567
Quæst. 4. *Quinam sunt effectus hujus Sacramenti?* 569
Quæst. 5. *Quænam ad recipiendum validè & cum fructu hoc Sacramentum requiruntur?* 570
Quæst. 6. *Quibusnam potest & debet conferri Extrema-Unctio?* 571
Quæst. 7. *An est obligatio recipiendi hoc Sacramentum?* 572

TRACTATUS
De Sacramento Ordinis.
Ex speculativa.

Quæst. 1. *Quot sunt Ordines?* 573
Quæst. 2. *Quænam sint singulorum Ordinum officia?* 575
Quæst. 3. *Utrùm Ordo, seu Ordinatio sit Sacramentum?* 576
Quæst. 4. *Utrùm Ordinatio Episcopi sit Sacramentum?* ibid.
Quæst. 5. *Utrùm Ordinatio Diaconi sit Sacramentum:* 579
Quæst. 6. *Utrùm Ordinatio Subdiaconi, & minorum Ordinum sit Sacramentum?* 580
Quæst. 7. *Quænam sit materia & forma Ordinationis Presbyteri?* 562
Quæst. 8. *Quænam sit materia & forma Ordinationis Diaconi?* 590
Quæst. 9. *Quænam sit materia & forma*

ma Subdiaconatus, & minorum Ordinum? ibid.
Quæst. 10. *In quo consistat tota essentia Ordinationis Episcopi?* 591
Quæst. 11. *Utrùm Episcopus jure Divino sit Presbytero Superior.* 594
Quæst. 12. *Quisnam sit minister Ordinationis?* 597
Quæst. 13. *Quodnam sit subjectum Ordinationum?* 598

TRACTATUS.
De Ordine.

Quæst. 1. *Quot sunt Ordines?* 600
Quæst. 2. *Suntne singuli ordines Sacramentum?* ibid.
Quæst. 3. *Quænam est materia & forma Ordinum?* 601
Quæst. 4. *An ad validam ordinationem requiritur contactus physicus instrumentorum?* ibid.
Quæst. 5. *Quisnam est minister Ordinis?* ibid.
Quæst. 6. *Quosnam Episcopus potest licitè ordinare?* ibid.
Quæst. 7. *An servanda sunt interstitia?* 602
Quæst. 8. *Quænam requiruntur, ut quis licitè ordinetur?* ibid.

TRACTATUS
De Sacramento Matrimonii.
Ex speculativa.

Quæst. 1. *Utrùm Matrimonium sit verum Sacramentum?* 606
Quæst. 2. *Utrùm Matrimonium baptizatorum semper sit Sacramentum?* 608
Quæst. 3. *Quænam sit materia & forma Sacramenti Matrimonii?* 611
Quæst. 4. *Quisnam sit minister Sacramenti Matrimonii?* 612
Quæst. 5. *Utrùm Matrimonium sit indissolubile, & quo jure?* 619
Quæst. 6. *Utrùm in lege veteri Matrimonium verè dissolveretur per libellum repudii?* 620
Quæst. 7. *Utrùm Matrimonium consummatum baptizatorum sit omnino indissolubile?* 621
Quæst. 8. *Utrùm Matrimonium baptizatorum non consummatum dissolvi possit?* 624
Quæst. 9. *Utrùm infidelium Matrimonium etiam consummatum dissolvi possit, si unus fidem Christianam amplectatur.* 625
Quæst. 10. *Utrùm Polygamia simultanea sit jure Divino prohibita?* 627
Quæst. 11. *Utrùm secundæ & ulteriores Nuptiæ sint licitæ?* 630

TRACTATUS
De Matrimonio.

Cap. I. De Sponsalibus, quæ sunt præparatio ad illud. 633
Quæst. 1. *Quid sunt sponsalia?* ibid.
Quæst. 2. *Quænam requiruntur, ut sponsalia sint valida?* ibid.
Sed quid si sponsalia contracta sint ab impeditis, v. gr. consanguineis, sub conditione si Papa dispenset? ibid.
Quæst. 3. *Quomodo contrahuntur sponsalia?* 634
Qu. 4. *Quos effectus habent sponsalia?* ib.
Quæst. 5. *Quibus ex causis dissolvuntur sponsalia?* 635
Sed an sponsalia dissolvuntur per subsequens votum simplex perpetuæ castitatis in sæculo servandæ? 637
Cap. II. De natura & proprietatibus Matrimonii. 638
Quæst. 1. *Quid est Matrimonium?* ib.
Quæst. 2. *Quænam est materia, & forma, & minister hujus Sacramenti?* 640
Quæst. 3. *An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii?* ibid.
Quæst. 4. *An ad matrimonii valorem requiritur, ut intendatur copula?* 642
Quæst. 4. *An sufficit consensus conditionatus?* ibid.
Quæst. 6. *An ad valorem Matrimonii requiritur consensus parentum?* 643
Quæst. 7. *An Matrimonium validè contrahitur per Procuratorem & inter absentes?* 644
Quæst. 8. *An Matrimonium est indissolubile quoad vinculum, seu translationem dominii?* 645

Quæst. 9.

Quæst. 9. *An & quando licitum est divortium, seu separatio conjugum, quoad torum dumtaxat & habitationem, manente vinculo conjugali?* 650
Quæst. 10. *An Polygamia seu pluralitas uxorum simultanea est licita?* 651
Cap. III. De impedimentis Matrim. 652
Quæst. 1. *Quot sunt impedimenta impedientia tantum?* 653
Quæst. 2. *Quænam observanda sunt circa banna & denunciationes futuri matrimonii?* ibid.
Quæst. 3. *Quot sunt impedimenta dirimentia?* 655
Quæst. 4. *Quis potest dispensare in impedimentis dirimentibus?* 671
Quæst. 5. *Quid requiritur ad valorem dispensationis?* 674
Quæst. 6. *Quomodo convalidandum est matrimonium invalidum?* 676

TRACTATUS
De Censuris & Irregularitatibus.

Cap. I. De Censuris in genere. 679
Quæst. 1. *Quid est Censura?* ibid.
Quæst. 2. *Quotuplex est Censura?* ibid.
Quæst. 3. *Quænam culpa requiritur ad contrahendum Censuram?* 680
Quæst. 4. *Quænam excusant à Censura gravi?* 681
Sed an probabilis seu invincibilis ignorantia solius Censuræ excusat ab ea contrahenda? 682
Quæst. 5. *Quandonam Censura est invalida?* 684
Sed an omnis Censura injusta est etiam nulla? 686
Quæst 6. *Quinam possunt ligari Censura?* ibid.
Quæst. 7. *Quinam possunt ferre Censuras?* 688
Quæst. 8. *Quinam possunt absolvere à Censuris?* 690
Quæst. 9. *Quænam notanda sunt circa absolutionem à Censuris?* 692
Cap. II. De Excommunicatione. 694
Quæst. 1. *Quid & quotuplex est excommunicatio?* ibid.
Quæst. 2. *Quinam sunt excommunicati vitandi?* ibid.
Quæst. 3. *Quinam sunt effectus excommunicationis majoris.* 695
Sed quid, si excommunicatus resipuerit, & per contritionem perfectam justificatus fuerit? 698
Quæst. 4. *An est mortale communicare cum excomunicato non tolerato?* ib.
Quæst. 5. *Quinam sunt effectus Excommunicationis minoris?* 699
Quæst. 6. *Quænam sunt Excommunicationes reservatæ Papæ, & Episcopis? Explicatur Excomm. contra percussores Clericorum?* ibid.
Cap. III. De Interdicto. 701
Quæst. 1. *Quid & quotuplex est interdictum?* ibid.
Quæst. 2. *Quot sunt effectus interdicti?* 702
Quæst. 3. *Quænam sunt pœnæ violantium Interdictum?* 703
Quæst. 4. *Quid est cessatio à divinis?* ib.
Cap. IV. De Suspensione. ibid.
Quæst. 1. *Quid & quotuplex est Suspensio?* ibid.
Quæst. 2. *Quinam sunt effectus Suspensionis?* 704
Quæst. 3. *A quo, & quomodo tolli potest Suspensio?* 705
Quæst 4. *Quibus casibus usitatioribus incurritur Suspensio ipso jure?* ib.
Quæst. 5. *Quomodo depositio & degradatio differunt à Suspensione?* 706
Cap. V. De Irregularitate. ibid.
Quæst. 1. *Quid est Irregularitas?* ib.
Quæst. 2. *Quinam sunt effectus Irregularitatis?* 707
Quæst. 3. *Quotuplex est Irregularitas?* 708
Quæst. 4. *Quænam sunt Irregularitates ex defectu?* ibid.
Quæst. 5. *Quænam sunt Irregularitates ex delicto?* 711
Quæst. 6. *An in dubio aliquis se gerere debet pro Irregulari?* 713
Quæst. 7. *Quinam dispensare possunt in Irregularitate?* ibid.

TRA-

TRACTATUS

DE

SACRAMENTIS

IN GENERE.

EX SPECULATIVA.

CAPUT I.

De Essentia, Existentia, & authore Sacramentorum.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Sacramentum.

Nota 1. Hæc vox *Sacramentum* dicitur à sacro, & tripliciter accipitur à sacris scriptoribus, videlicet, 1. Pro re occulta præsertim sacra nempe pro sacro secreto seu mysterio, ut, sup. c. 2. *Nescierunt sacramenta Dei.* 2. Pro signo rei sacræ occultæ. 3. Pro signo aliquo sensibili nostræ sanctificationis. Sic à Patribus accepta fuit, & in hoc sensu hìc accipitur.

Nota 2. Signum est id omne, quod cognitum deducit nos in cognitionem alterius. Duplex est: nempe naturale, quod aliquid ex natura sua significat; ut fumus, qui naturaliter indicat ignem; & arbitrarium, quod ex instituto solùm significat: sic hædera pensibilis vinum venale significat: Porro signum res non solum præsentes, sed etiam futuras & præteritas significare potest.

§. I.

Dico 1. Sacramentum genericè sumptum rectè definitur; *signum sensibile, sacrum, gratiæ sanctificantis, permanenter à Deo institutum.*

Prob. Quia hæc definitio naturam

omnis ſacramenti propriè dicti rectè explicat. Nam Sacramentum eſt 1. *ſignum* ex inſtituto ſcilicet: nam ex Dei inſtitutione aliquid, nempe gratiam ſanctificantem ſignificat.

2. *Senſibile*, hoc eſt, aliquo ſenſu perceptibile, ut patet inductione, Deus quippe convenientiſſimè voluit, ut ſacramenta eſſent ſigna accommodata conditioni hominum, qui rebus ſenſibilibus ad rerum ſpiritualium notitiam deduci ſolent. *Si incorporeus eſſes, nudè incorporea tibi dediſſet ipſe dona: ſed quoniam anima corpori conſerta eſt, in ſenſibilibus intelligibilia tibi præbet*, ait S. Chryſoſtom. hom. 83. in Matth. Præterea cùm Sacramenta ſint vincula quædam, quibus fideles in unam Eccleſiam viſibilem colliguntur, debuerunt eſſe ſenſibilia, juxta illud S. Auguſtini, Lib. 10. contra Fauſtum c. 11. *In nullum nomen religionis ſive verum, ſive falſum coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur.*

3. *Signum ſacrum*; quia Sacramentum eſt res vel cæremonia ſacra non ſolùm ex parte rei ſignificatæ, quæ eſt gratia ſanctificans, ſed etiam ex parte ſua. Nam ad Dei cultum ordinata eſt, & ſubjectum formaliter conſecrat Deo, ac ſanctificat ſanctitate quadam morali: ſubjectum enim eo ipſo conſecratur Deo & ſanctificatur moraliter per ipſum Sacramentum, ſicut templa, v. gr. & vaſa conſecrantur Deo, & ſanctificantur moraliter per cæremonias ad hunc finem ab Eccleſia inſtitutas.

4. Signum *gratiæ ſanctificantis*. Nam Sacramenta inſtituta ſunt à Deo ad ſignificandam principaliter & explicitè gratiam ſanctificantem ſive futuram & per paſſionem Chriſti dandam, ſive præſentem & actu per illa ex opere operato collatam.

Sacramenta tamen (ut docet S. Thomas 3. p. quæſt. 60. a. 3.) ſignificant etiam ſed minus principaliter & implicite paſſionem Chriſti, & vitam æternam, quatenus eo ipſo quod gratiam explicitè ſignificant, implicitè ejus principium & finem ſignificant.

5. *A Deo inſtitutum*. Quia nullum ſignum ſenſibile gratiam infallibiliter ſignificare poteſt, niſi ex inſtitutione illius, qui ſolus ut cauſa principalis gratiam conferre poteſt.

6. Signum inſtitutum *permanenter*, id eſt, ſtabili ac perpetua lege. Quia (ut docet S. Auguſtinus, loco citato) Sacramenta ſunt præcipuæ cæremoniæ, quibus populus Dei in unam religionem coaleſcit, & ab aliis diſtinguitur: ac proinde tamdiu durare debent, quamdiu perſeverat forma religionis, propter quam inſtituta ſunt. Unde Sacramenta antiquæ legis non niſi cum illa ceciderunt.

Porrò Sacramentum genericè ſumptum, eſt quidem verum ſignum gratiæ; ſed præſcindit à practico vel non practico, ſicut ſubſtantia à materiali vel ſpirituali.

§. II.

Dico 2. Definitio allata Sacramenti genericè ſumpti, convenit univocè novis & antiquis Sacramentis.

Prob. 1. Quia Sacramenta vetera à Conciliis Florentino & Tridentino vocantur ſimpliciter & ſine addito Sacramenta: quod non facerent, ſi eſſent analogicè & impropriè Sacramenta. Ergo ſunt propriè Sacramenta.

2. Ex S. Auguſtino, L. 19. contra Fauſtum, c. 11. Nulla poteſt eſſe vera religio ſine Sacramentis. Ergo vera religio, qualis certè fuit in veteri teſtamento, ſine veris Sacramentis eſſe non potuit.

3. Quia definitio allata utrisque Sacramentis convenit ſecundùm eandem planè

planè significationem. Nam re vera utraque sunt signa sacra à Deo permanenter instituta, & gratiam significant: vetera enim, de quibus solùm posset esse controversia, gratiam per passionem Christi dandam figurabant, ut docet Concilium Florentinum, in decreto de Sacramentis.

Obj. 1. Est de ratione Sacramenti ut sic, seu in genere, ut causet gratiam. Ergo vetera Sacramenta non sunt propriè Sacramenta.

Resp. Nego anteced. Nam est de ratione Sacramenti genericè sumpti ut gratiam significet, & conferat sanctitatem sive externam, sive moralem, sive internam.

Inst. S. Thomas, in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 1. q. 1. ait: *Sacramentum secundùm proprietatem vocabuli, videtur importare sanctitatem activè, ut dicatur Sacramentum quo aliquid sacratur, sicut ornamentum quo aliquid ornatur.*

Resp. Hoc intelligi debet de sanctitate latè sumpta, abstrahendo à perfecta & imperfecta, seu externa. Sacramenta autem antiqua conferebant sanctitatem quamdam imperfectam, legalem scilicet & externam. Duplex quippe distinguitur sanctitas; alia perfecta & interna, consistens in gratia sanctificante; altera imperfecta & exterior, consistens in externa aliqua consecratione, & deputatione ac habilitate ad cultum Dei externum, atque aggregatione ad populum Dei.

Dici etiam potest S. Doctorem se retractasse in Summa, nempe 3. p. q. 60. a. 1. ubi postquam dixit Sacramentum poni in genere signi, ad primum ait: *non oportet, quod Sacramentum semper importet causalitatem.*

Obj. 2. Antiqua Sacramenta erant figuræ novorum. Ergo non erant propriè Sacramenta.

Resp. Nego consequent. quia erant figuræ novorum & simul vera Sacramenta, licet valde imperfecta comparatè ad nova. Sic populus Israeliticus, illius sacrificia, & tota religio erant figuræ populi christiani, illius sacrificii, & religionis; & tamen simul erat verus populus Dei, ejus religio erat vera religio, ejus sacrificia erant vera sacrificia.

§. III.

Dico 3. Sacramenta antiqua sic rectè definiuntur: *Signum sensibile, sacrum, permanenter à Deo institum, & significant tantum gratiam dandam per passionem Christi;* nova verò sic: *Signum sensibile, sacrum, permanenter à Christo institutum, ad significandam & efficiendam infallibiliter & ex opere operato gratiam sanctificantem.*

Prob. Quia utraque Sacramenta sunt vera Sacramenta; & per hoc solùm à se invicem differunt, quod antiqua gratiam significarent tantùm nobis dandam: nova verò illam præsentem significent, atque eandem conferant infallibiliter per se & ratione actionis, in qua consistunt, ut constat ex Florent. Conc. Unde Sacramenta novæ legis sunt signa practica, efficientia quod significant, per modum causæ instrumentalis moralis, & in genere signi, cui promissio divina est immediatè alligata, & quatenus sunt actiones Christi, quæ per se & immediatè movent Deum ad gratiam conferendam propter ejus merita.

Confirm. ex Trid. Conc. Sess. 13. c. 3. Sacramentum novæ legis est *symbolum rei sacræ, & invisibilis gratiæ forma visibilis, (id est sensibilis) sanctificandi vim habens.*

Observa. Sacramenta novæ legis præter gratiam sanctificantem, quæ est primarius illorum effectus, alia quædam efficiunt. Nam 1. omnia dant jus ad auxilia gratiæ actualis ad

finem suum assequendum idonea, & opportuno tempore infallibiliter conferenda, nisi ponatur obex ab eo, qui Sacramentum suscepit. Sic baptismus gratiæ auxilia ad vitam christianam agendam; confirmatio ad fidem fortiter profitendam, & contra dæmonis tentationes conservandam; Eucharistia ad conservandam & augendam charitatem; Extrema unctio ad hostes salutis in extremo vitæ articulo vincendos; Ordo ad Clerici, & Matrimonium ad conjugati officia rectè obeunda, obligationesque observandas subministrant. 1. Tria, scilicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo spiritualem characterem animæ imprimunt. 3. Aliqua dant capacitatem, ut Baptismus, & potestatem aliquam spiritualem, ut Ordo.

ARTICULUS II.

Quot sint novæ legis Sacramenta?

Nota. Ex veteribus hæreticis quidam omnia Sacramenta rejecerunt, nempe Ascodrupetæ, seu Ascodryti. Aliqui verò aliqua tantùm; nempe Manichæi & Seleuciani Baptismum; Novatiani Confirmationis & Pœnitentiæ Sacramenta; Bogomili Eucharistiam; Albigenses Extremam unctionem; Tanchelinus Ordinem; Enerabitæ seu Taciani Matrimonium repudiarunt. Recentiores autem hæretici communiter tria tantùm Sacramenta admittunt: Lutherani Baptismum, Pœnitentiam, & Eucharistiam: Calvinistæ Baptismum, Eucharistiam, & Ordinationem: Zuingliani Baptismum, Eucharistiam, & Matrimonium. Dixi, *communiter*, nam inter illos alii aliter sentiunt.

Dico. In nova lege existunt septem Sacramenta, nec plura, nec pauciora: scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium. Est de Fide.

Prob. 1. Quia ex Scriptura tot sunt, nec plures cæremoniæ, seu signa sensibilia permanenter instituta ad gratiam significandam & efficiendam, ut probabitur, ubi de singulis agetur.

2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione: nam assignari non potest tempus, quo hæc doctrina de septem Sacramentis post Apostolos in Ecclesia admitti cœperit. Quare pro septem Sacramentis valet illa Regula S. Augustini, l. 4. de Baptismo, c. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur.*

3. Ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Novæ legis septem sunt Sacramenta, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium.* Et ex Concilio Tridentino Sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta; aut esse plura vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquorum horum septem non esse verè & propriè Sacramentum; Anathema sit.*

Hæc sola Concilii generalis auctoritas sufficere debet etiam ipsis hæreticis, nam semper hæc fuit apud Christianos consuetudo, ut exortas controversias definirent Episcopi, qui tunc vivebant. Et præsentis Ecclesiæ judicium ad controversias præsentes dirimendas sufficere & obligare omnes, agnoscere tandem compulsi sunt ipsi Calvinistæ, ut constat ex gestis in eorum Synodo Dordrectensi contra Arminium.

Ratio

Ratio à priori cur ſint ſeptem Sacramenta, eſt voluntas & inſtitutio Chriſti. Cujus quidem voluntatis ratio congrua hæc à S. Thoma, 3. p. q. 75. art. 1. affertur. Quia nempe per illa ſeptem Sacramenta Chriſtus tum privatæ cujusque hominis, tum publicæ totius Reipublicæ Chriſtianæ perfectioni ſpirituali ſufficientiſſimè providit. Nam homo ſpiritualiter naſcitur per Baptiſmum : ſpiritualiter roboratur per Confirmationem : ſpiritualiter nutritur, conſervatur, creſcit & augetur per Euchariſtiam : ſpiritualiter ſanatur, imò iterum ſuſcitatur per Pœnitentiam, cùm morbum, vel etiam mortem ſpiritualem per peccatum contraxit : denique *in* mortis articulo, in quo ſalus periclitatur, contra ſalutis hoſtes corroboratur, & contra peccatorum reliquias ac infirmitates remedium accipit per Extremam-unctionem.

Per Ordinem verò Respublica Chriſtiana accipit patres ſpirituales & paſtores ; & per Matrimonii Sacramentum Populus Chriſtianus propagatur ac multiplicatur ſancto Matrimonii uſu. Sicque Chriſtus per quinque priora Sacramenta privatæ cujusque hominis, & per duo poſtrema communi totius Reipublicæ Chriſtianæ vitæ ſpirituali ſufficientiſſimè providit.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Scriptura nusquam dicit ſeptem eſſe Sacramenta. Ergo tot non ſunt.

Reſp. Nego conſeq. Quia 1. Scriptura neque duo aut tria Sacramenta expreſse numerat, & nullibi dicit eſſe quatuor Evangelia ; & tamen hic numerus Sacramentorum & Evangeliorum ab adverſariis admittitur. 2. Quia præter Scripturam extat traditio, quæ æquè verbum Dei continet, ex qua conſtat ſeptem eſſe Sacramenta, non duo, aut tria tantùm. 3. Quia Scriptura implicitè ſaltem ſeptem Sacramenta tradit. Hoc ipſo, quod ſeptem ſigna ſenſibilia ſeu ritus externos tradit, quibus convenit definitio Sacramenti.

Obj. 2. Omnia noſtra Sacramenta ex latere Chriſti in cruce pendentis fluxerunt. Sed inde non fluxerunt niſi duo Sacramenta, *ex Joann. cap. 19.* ubi ex latere Chriſti fluxiſſe dicuntur ſanguis & aqua, id eſt, Baptiſmus & Euchariſtia : ut exponunt multi Patres græci. Ergo.

Reſp. Ad maj. Omnia Sacramenta ex latere Chriſti fluxerunt hoc ſenſu, quod omnia Sacramenta ſint fructus & applicatio pretii ſanguinis Chriſti in cruce effuſi ; & quod hæc applicatio figurata ſit per effuſionem ſanguinis & aquæ ; quatenus ſanguis Chriſti effuſus, eſt cauſa meritoria gratiæ, & aqua figura fuit gratiæ ſanctificantis per Sacramenta conferendæ.

Reſp. Ad min. 1. Secundùm multos Patres per ſanguinem & aquam Baptiſmus quidem & Euchariſtia ſignificantur non tamen excluſivè, excludendo ſcilicet alia Sacramenta ; ſed hæc ſpeciatim commemorant, quia magis communia & principalia ſunt. 2. Per ſanguinem & aquam alia ab aliis Patribus intelliguntur. Nam Cyril. Hieroſ. & Hieronymus intelligunt martyrium & Baptiſmum. Ambroſius verò, Auguſtin. & Leo magnus per ſanguinem intelligunt noſtræ redemptionis pretium ; & per aquam Baptiſmum.

Obj. 3. Septenarius Satramentorum numerus non reperitur in Patribus. Ergo non extat.

Reſp. Nego conſeq. Quia quamvis Patres nusquam expreſsè dicant eſſe ſeptem Sacramenta, nusquam tamen

hunc numerum negant, nec ullibi asserunt esse duo aut tria tantùm. Patres autem septenarium illum numerum expresè non tradunt, quia nullus Sacramenta numeranda suscepit; sed ad suum propositum mentionem aliquorum Sacramentorum fecerunt; & de aliis, de quibus non habebant causam necessariam loquendi, tacuerunt. Aliqui Patres duo vel tria posuerunt per modum exempli, supponendo cætera. Alii verò de duobus aut tribus tantùm Sacramentis tractarunt, quia hoc tantùm exigebat opus sibi propositum. Sic v. gr. S. Ambrosius, in libris de Sacramentis tractat tantùm tria Sacramenta, nempe Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam, quæ eodem die Catechumenis conferebantur; quia Catechumenos docere volebat solùm ea, quæ eodem die suscipere debebant.

Obj. 4. S. Augustinus, l. 3. de doctrina christiana, c. 9. duo tantùm Sacramenta admittit, nempe Baptismum & Eucharistiam.

Resp. Nego. Nam ibi duo illa Sacramenta solùm ponit per modum exempli, nec negat alia. Sic enim ibi ait: *Pauca pro multis, eademque factu facillima, & intellectu augustissima, & observatione castissima ipse Dominus & apostolica reddit disciplina: sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini.* Ubi vox *sicuti* clarè indicat hæc duo Sacramenta poni loco exempli, nempe magis communia & principalia. Præterea S. Doctorem præter Baptismum & Eucharistiam admisisse alia quinque Sacramenta constat; Confirmationem quidem, ex lib. 2. contra litteras Petiliani, cap. 104. Pœnitentiam & Extremam-unctionem, ex lib. 5. de Baptismo, cap. 20. Ordinem, ex lib. 2. contra epist. Parmeniani, cap. 13. Matrimonii denique Sacramentum, ex lib. de bono conjugali, c. 18.

Obj. 5. Plura sunt Sacramenta quàm septem. Nam lotio pedum est Sacramentum.

Resp. Nego. Nam vera Christi Ecclesia, contra quam portæ inferi non prævalebunt, nunquam plura admisit. Lotionem autem pedum non esse Sacramentum ex eo etiam constat, quod ad Sacramentum propriè dictum requiruntur etiam juxta hæreticos, promissio gratiæ, & mandatum ritus externi: quæ duo in lotione pedum minime reperiuntur. Nam 1. promissio gratiæ facta lotioni pedum neque ex Scriptura, neque ex traditione ostendi potest. Verba enim illa Joann. c. 13. *(si non lavero te, non habebis partem mecum)* non significant promissionem gratiæ, sed duntaxat comminationem pœnæ propter inobedientiam, ut interpretantur Basilius, Chrysostomus, & alii Patres. 2. Non extat præceptum exercendi lotionem pedum materialem. Nunquam enim tale præceptum agnovit Ecclesia: nam ritus lotionis pedum nunquam usurpatus fuit ab universa Ecclesia, neque à particulari Ecclesia Romana, omnium aliarum Ecclesiarum matre & magistra, à qua institutionem Christi ab initio ignoratam aut neglectam fuisse, nemo etiam hæreticorum dixerit.

Illa quidem pedum lotio in aliquibus Ecclesiis particularibus, ut Mediolanensi post adultorum baptismum usurpata fuit, sed non ut ritus à Christo præceptus, aut Sacramentum: alioqui errassent.

Porro lotio pedum dici potest Sacramentum latè & impropriè dictum, nempe sumptum pro eo quod habet sensum mysticum, & est signum alterius rei sacræ. Nam lotio illa fuit signum charitatis & humilitatis Christi

&

& fidelium qui eum imitari debent, item puritatis qua debemus ad Eucharistiam accedere.

Inst. 1. Christus, Joann. cap. 13. lotionem pedum præcepit his verbis: *si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.*

Resp. Nego. Nam Christus verbis illis, solùm humilitatis & charitatis erga proximum actus, non verò externam & materialem pedum lotionem præcepit, ut exponit Chrysostomus, & constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quare ibi præcipitur pedum lotio in sensu mystico & figurato, sumpta scilicet pro actu humilitatis & charitatis erga proximum.

Inst. 2. Cyprianus, serm. de ablutione pedum; Ambrosius, l. 3. de Sacramentis; & Bernardus, serm. 1. de Cœna Domini, docent pedum lotionem esse Sacramentum, & quidem propriè dictum.

Resp. Nego. Nam 1. auctor sermonis de ablutione pedum, qui non est Cyprianus, sed quidam ignotus, ut probat Bellarminus, l. de Scriptoribus Ecclesiasticis: ille (inquam) auctor & Bernardus solùm intendunt externam pedum lotionem, quæ à Christo facta est, fuisse signum spiritualis lotionis, nempe expiationis venialium culparum, quæ quotidie in nobis à Christo fieri debet per orationem, jejunium, actus humilitatis & charitatis erga proximum. Unde cùm dicunt illam pedum lotionem faciendam esse quotidie, intellige faciendam, non materialiter, sed spiritualiter ac mysticè, exercendo scilicet actus virtutum per illam significatos ad expianda peccata venialia.

2. Ambrosius, loco objecto, solùm vult lotionem pedum baptizati, quæ fiebat ab Episcopo, esse Sacramentum improprie dictum, nempe cæremoniam sacram, quæ aliquid sacrum significaret, & per quam impetrantur auxilia ad facilius resistendum diabolo. Unde juxta illum illa lotio est quoddam sacramentale seu cæremonia sacra, cujusmodi est aqua benedicta, signum crucis, &c. Nam ibidem asserit se non reprehendere Ecclesiam Romanam, in qua ejusmodi lotio non fiebat. Quod certè non dixisset, si hanc lotionem verum Sacramentum esse sensisset.

Obj. 6. Signum crucis, exorcismi, insufflationes in Baptismo fieri solitæ, vocantur ab aliquibus Patribus Sacramenta.

Resp. Ea intelligunt esse Sacramenta latè & impropriè dicta, quatenus nempe sunt signa alicujus rei sacræ. Nam ex omnium consensu Baptismus est primum omnium Sacramentorum, & cæterorum quasi janua, & sic nullum Sacramentorum proprie dictum confertur ante Baptismum.

Quæres 1. *Utrùm Sacramenta novæ legis sint æqualis inter se dignitatis?*

Resp. Nego. Est de Fide contra Lutherum. Nam Conc. Trident. Sess. 7. Can. 3. sic ait: *Si quis dixerit septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, Anathema sit.* Et verò quis non videt Eucharistiam cæteris dignitate præstare, cùm ipsummet Christum sub speciebus panis & vini contineat?

Quæres 2. *Utrùm fuerint aliqua Sacramenta in lege naturæ & Mosaica?*

Resp. 1. In lege naturæ fuerunt aliqua Sacramenta.

Prob. Nam 1. ab Adamo usque ad Abrahamum fuit aliquod Sacramentum

tum à Deo instítutum pro infantibus à peccato originali liberandis, ut docet S. Augustinus, l. 5. contra Julianum, cap. 11. *Nec ideo tamen credendum est, & ante datam Circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis: quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit.* 2. Tempore legis naturæ data est Abrahamo Circumcisio, quæ fuit Sacramentum, ut docet S. Augustinus, l. 3. contra Julianum, cap. 18. his verbis: *ad hoc respondeo, si potes, cur ipse Isaac, nisi baptismatis Christi signo circumcisus die octavo fuisset, periisset anima ejus de populo suo. Explica, si potes tanta pœna quo merito plecteretur, nisi ab hac illo Sacramento liberaretur?* Ubi S. Doctor docet circumcisionem fuisse Sacramentum, & signum baptismatis Christi, id est, signum gratiæ per baptismum Christi conferendæ.

Resp. 2. In lege Mosaica fuerunt aliqua Sacramenta.

Prob. Nam in lege Mosaica præter Circumcisionem fuit pro masculis ante octavum diem morituris, & fœminis omnibus idem Sacramentum, quod in lege naturæ à Deo institutum fuerat ad delendum peccatum originale. Deus enim tales non reliquit absque remedio, nec providit solis masculis, qui octavo die circumcidi possent.

Præter ista duo Sacramenta fuerunt in illa lege alia plura à Deo instituta, ut esus agni Paschalis, Pontificum & Sacerdotum consecrationes, expiationes & purificationes legales, &c. Nam hæc omnia & similia erant signa sacra, à Deo permanenter instituta ad præfigurandum Sacramenta novæ legis, & gratiam per ea conferendam.

Quæres 3. *Utrùm Sacramenta fuerint homini necessaria?*

Resp. Non fuerunt absolutè necessaria ad salutem independenter à voluntate & institutione divina. Nam sine illis Deus potuit absolutè salvare homines in quovis statu. At sunt necessaria necessitate convenientiæ, & ad melius esse, quatenus sunt valde congrua & utilia homini post peccatum. Nam valde conveniebat, ut instituerentur signa sensibilia, quibus homines ad spiritualium cognitionem faciliùs adducerentur; in unam Ecclesiam adunarentur; ab infidelibus discernerentur; Deo consecrarentur, fidem eandem profiterentur, obedientiam, humilitatem & fidem exercerent, & sanctificarentur.

ARTICULUS III.

A quo instituta fuerint Sacramenta novæ legis?

Dico. Christus per se immediatè instituit omnia novæ legis Sacramenta. Hanc assertionem multi Theologi censent pertinere ad fidem, sed alii eam solùm ut veram ac certam defendunt.

Prob. 1. Ex Scriptura, ubi Apostoli dicuntur tantùm ministri & dispensatores mysteriorum Dei, ideóque Sacramentorum, juxta illud 1. Cor. c. 4. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Ergo Apostoli non fuerunt institutores, sed solùm ministri & dispensatores Sacramentorum jam à Christo institutorum.

2. Ex Patribus, ut Ambrosio, qui, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. ait: *Auctor Sacramentorum quis est, nisi Dominus Jesus?* Et Augustino, epist. 118. ubi de Christo ait: *Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis societatem novi populi colligavit.*

3. Ex

3. Ex Trid. Seſſ. 7. Can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta . . . . Anathema ſit.* Senſus autem hujus Canonis eſt, omnia Sacramenta à Chriſto immediatè inſtituta fuiſſe. Nam 1. Conc. Trid. definit Sacramenta omnia inſtituta fuiſſe à Chriſto ſimpliciter & ſine addito. Non poſſunt autem dici ſimpliciter à Chriſto inſtituta, niſi ea, quæ ab ipſo immediatè inſtituta ſunt: ſicut non poſſunt dici ſimpliciter à Chriſto præcepta, niſi ea, quæ ab ipſo immediatè præcepta ſunt. Sic Chriſtus non dicitur inſtituiſſe Sacramentalia: puta; aquam luſtralem, panem benedictum, quamvis ea inſtituerit mediatè per Eccleſiam, quatenus nempe fuerunt inſtituta per poteſtatem à Chriſto Eccleſiæ traditam, per ejus inſpirationem & directionem, ne erraret Eccleſia in inſtituendo. Similiter nemo unquam dixit præcepta Eccleſiæ eſſe præcepta Chriſti, quamvis Chriſtus ea tulerit mediatè per Eccleſiam, tribuendo ſcilicet Eccleſiæ poteſtatem ea imponendi, inſpirando ut illa ferret, & adjuvando ne erraret in illis ferendis. 2. Quia alioqui hic Canon fruſtra omnino editus eſſet: nam nemo unquam, qui Sacramenta in nova lege admitteret, negavit, imo negare potuit, ea fuiſſe à Chriſto inſtituta ſaltem mediante Eccleſia. 3. Quia ſi Eccleſia quædam Sacramenta inſtituiſſet, poſſet illa mutare quoad ſubſtantiam: neque enim ad mutandum aliquid major poteſtas requiritur, quàm ad illud inſtituendum. Falſum tamen conſequens ex Trid. Conc. Seſſ. 21. c. 2. ubi declarat fuiſſe ſemper in Eccleſia poteſtatem varia ſtatuendi & mutandi circa diſpenſationem Sacramentorum, *ſalva* tamen *illorum ſubſtantia.* 4. Quia Trid. Conc. definit omnia Sacramenta ſine ulla diſtinctione, ideóque æqualiter inſtituta fuiſſe à Chriſto. Ex Scriptura autem patet, & nemo unquam negavit, aliqua à Chriſto immediatè inſtituta fuiſſe, ut Baptiſmum, Euchariſtiam, &c. ergo omnia immediatè à Chriſto inſtituta fuere.

Prob. 4. Ratione, quia Chriſtus per ſe immediatè fundavit Eccleſiam: ergo per ſe quoque immediatè inſtituit Sacramenta, quæ ſunt fundamenta Eccleſiæ. Præterea id exigebat Sacramentorum dignitas, & major veneratio illis concilianda, nec non ſtabilitas.

Porrò Chriſtus Sacramenta inſtituit, ut Deus & homo.

Obj. 1. Cyprianus, Serm. de ablutione pedum, ait: *ipſe ſummus ſacerdos eſt ſui Sacramenti inſtitutor & auctor, in cæteris homines ſpiritum ſanctum habuere doctorem.*

Reſp. Auctor hujus ſermonis, qui non eſt Cyprianus, per vocem *cæteris* non intelligit alia Sacramenta, ſed cæremonias, quæ in confectione & adminiſtratione Euchariſtiæ adhibentur: alioqui ſecum ipſe pugnaret, cùm ibidem doceat baptiſmum à Chriſto inſtitutum fuiſſe, ut fide conſtat, nec negant hæretici.

Obj. 2. Sanctus Auguſtinus, l. 3. de Doctrina chriſtiana, cap. 9. ait. *quædam pauca* (Sacramenta) *pro multis* (Sacramentis legis Moſaicæ) *ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina.*

Reſp. Senſus eſt, pauca Sacramenta in nova lege comparatè ad vetera ipſe Chriſtus inſtituit, & à Chriſto inſtituta promulgarunt, & Eccleſiæ tradiderunt Apoſtoli. Nam vox *diſciplina*, non inſtitutionem, ſed doctrinam & explicationem ſonat.

Obj. 3. Extrema unctio inſtituta fuit à Jacobo Apoſtolo, his verbis, c. 5. ipſius Epiſtolæ: *infirmatur quis in*

in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.

Resp. Neg. Nam hæc verba hujus Sacramenti promulgationem continent tantùm, non ejus institutionem, ut definit Conc. Trident. Sess. 14. Can. 1.

CAPUT II.

De materia & forma Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Utrùm Sacramenta novæ legis perficiantur rebus ut materia, & verbis ut forma?

Dico. Omnia Sacramenta novæ legis perficiuntur rebus ut materia, & verbis ut forma.

Prob. 1. Ex decreto Eugenii IV. edito pro Armenis in Concilio Florentino, ipso Concilio approbante, ut expresè dicitur; ibi: *hæc omnia Sacramenta* (novæ legis) *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & personæ ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* 2. Inductione.

Ratio à priori est institutio Christi, quæ nobis certò innotescit per ttaditionem. Ratio autem congruentiæ est, ut Sacramenta novæ legis essent signa magis sensibilia & clariora gratiæ, quam conferunt.

Porrò nomine *rei* intelligitur res quælibet sensibilis, distincta à verbis, sive illa sit res externa, sive actus aliquis.

Obj. 1. Sine fundamento Sacramenta dicuntur perfici rebus ut materia, & verbis ut forma.

Resp. Nego. Nam sic dicuntur propter analogiam quamdam, quam res & verba in Sacramentis habent cum materia & forma physicis. Quæ analogia in eo posita est, quod sicut in composito physico materia est pars per se indeterminata & indifferens ad quodlibet compositum, forma verò pars determinans materiam ad hoc potiùs quàm ad illud: ita in Sacramentis res secundùm se est aliquid indeterminatum in ratione signi & indifferens ad varias significationes, verba verò determinant rem ad hanc potiùs significationem quàm ad illam. Sic aqua, quæ est materia baptismi, est indifferens ad significandam ablutionem vel refrigerationem, vel aliquid aliud; & determinatur per verba (*ego te baptizo, &c.*) ad significandam ablutionem animæ à peccatis. Item sicut in physicis materia per formam perficitur, ita res in Sacramentis per verba perficiuntur in ratione signi & Sacramenti.

Obj. 2. In Sacramento Pœnitentiæ oris confessio est materia. Ergo hoc Sacramentum non perficitur rebus tanquam materia. Ergo, &c.

Resp. Nego cons. Nam confessio est quidem materia Sacramenti Pœnitentiæ, sed partialis tantùm: totalis enim illius materia sunt tres actus pœnitentis, nempe cordis contritio, oris confessio, & satisfactio pro peccatis ut docet Conc. Florentinum, in decreto Eugenii. Ergo dolor de peccatis commissis, & propositum non peccandi de cætero, in quibus contritio consistit, & quæ sunt res aliquæ à verbis distinctæ, sunt etiam partialis materia & quidem essentialis pœnitentiæ. Ergo hoc Sacramentum perficitur aliquibus rebus à verbis distinctis tanquam materia partiali. Cùm autem Sacramenta dicuntur perfici rebus tanquam materia, sensus est, quod aliquid ex parte materiæ sit res aliqua à verbis distincta;

ɛta; ſive hæc res ſit tota materia, ut contingit in omnibus Sacramentis, præter Pœnitentiam, ſive ſit tantùm partialis materia, ita ut præter eam verba aliqua ſint etiam partialis materia ut contingit regulariter in Sacramento Pœnitentiæ.

Inſt. Cordis contritio non eſt ſenſibilis, ergo non eſt materia Sacramenti, ergo verba ſunt totalis illius materia eſſentialis.

Reſp. Contritio, quamvis ſit per ſe inſenſibilis, fit ſenſibilis per confeſſionem, vel alia ſigna externa dolorem internum ſignificantia: quod ſufficit, nam neceſſe non eſt, ut materia Sacramenti ſit ſe tota aliquid ſenſibile per ſe, quia neceſſe non eſt, ut Sacramentum ſit ex *omni* parte ſenſibile, ſed ſufficit quod ſit ſenſibile ſimpliciter, ut autem ſit ſenſibile ſimpliciter, ſufficit quod ſit ſenſibile ſecundùm aliquam ſui partem: ſic homo eſt ſimpliciter corporeus, quamvis talis ſit ſecundùm unicam ſui partem, nempe corpus.

Obj. 3. Sacramentum Matrimonii ſolis verbis perficitur, quando nempe per verba de præſenti contrahitur: vel ſolis nutibus, quando contrahitur per nutus. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam cùm hoc Sacramentum ex communi ſententia conſiſtat adæquatè in contractu matrimoniali, quem Chriſtus ad eſſe Sacramenti evexit, perficitur mutuo conſenſu interno contrahentium tamquam materia, & verbis vel ſignis conſenſum illum mutuum exprimentibus tanquam forma. Nec obſtat, quod conſenſus ille internus ſit per ſe inſenſibilis, nam fit ſenſibilis per verba vel nutus, quibus exprimitur.

Inſt. Matrimonium non perficitur ſemper verbis tanquam forma: nam interdum fit ſcripto vel nutibus.

Reſp. Matrimonium perficitur communiter verbis proprie dictis, interdum autem ſcripto vel nutibus, quæ ſunt verba moraliter & æquivalenter. Cùm autem Florenti. Concil. dicit omnia Sacramenta perfici verbis tanquam forma, ſubintelligendum eſt, *ſaltem communiter*, propter Matrimonium, quod non perficitur eſſentialiter verbis propriè ac ſtrictè dictis; quia cùm hoc Sacramentum conſiſtat in contractu matrimoniali, quem Chriſtus ad eſſe Sacramenti evexit, Chriſtus nil exegit pro eo niſi quod ad contractum legitimum eſſentialiter requiritur. Unde in eodem decreto Eugenii dicitur Sacramentum Matrimonii effici mutuo contrahentium conſenſu, *regulariter* expreſſo per verba de præſenti. Nil autem ſimile dicit de aliis Sacramentis. Unde hæc verba decreti & noſtræ aſſertionis, nempè quod omnia Sacramenta perficiantur verbis tanquam forma, hunc habent ſenſum, quod omnia verbis tanquam forma perficiantur eſſentialiter quidem, ſex priora, communiter verò Matrimonium.

Nota. Sacramentum ſicut cætera artefacta ſpectari poteſt dupliciter. 1. Per modum compoſiti phyſici, & ſic ſpectatum conſtat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. 2. Per modum compoſiti artificialis, & ſic conſtat ex aggregato ex rebus & verbis tanquam materia, & ſignificatione Sacramentali à Chriſto huic aggregato indiviſibiliter impoſita tanquam forma. Hinc res & verba ſe habent tantùm per modum materiæ reſpectu ſignificationis Sacramentalis; non item ſi ſpectentur relatè ad ſe invicem, ut re ipſa ſpectari debent, nam ſub hoc reſpectu vicibus funguntur materiæ & formæ: unde ſic appellari debent ſimpliciter.

Porrò idem ſub diverſo reſpectu poteſt eſſe materia & forma. Sic lignum, quod ex materia prima & forma conſtat, ſe habet inſtar materiæ reſpectu formæ artificialis, v. g. ſtatuæ.

Quæres 1. *Utrùm Sacramenta novæ legis intrinsecè constent, seu componantur rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma?*

Nota. Perfici, & intrinsecè constare seu componi sunt diversa. Nam ex Conc. Florentino supra citato Sacramenta perficiuntur persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; & tamen non componuntur ex persona ministri.

Resp. Sacramenta omnia, quæ in actione transeunte consistunt, componuntur intrinsecè rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. Nam per res & verba simul constituuntur in esse signi, ideoque Sacramenti: res quippe & verba secundùm institutionem Christi requiruntur ad significandam gratiam. Sola igitur Eucharistia excipitur, qui consistit adæquatè in re permanente.

Porro Sacramenta dicuntur componi intrinsecè rebus tanquam materia & verbis tanquam forma. Quia res quantum ad significationem se habent. ut pars perfectibilis & determinabilis, verba verò ut pars perficiens & determinans, quia perfectiùs & clariùs significant. Componuntur autem non physicè, sed moraliter, nempe per unionem moralem.

Quæres 2. *Utrùm Sacramenta veteris legis perficiantur rebus & verbis tanquam materia & forma?*

Resp. Non perficiebantur verbis tanquam forma. Nam in Scriptura, ubi traduntur ritus Sacramentorum, nulla verborum forma præscribitur. Ratio est, quia Sacramenta novæ legis, utpote antiquis perfectiora, & gratiam præsentem significantia atque conferentia, debent esse signa clariora gratiæ, quam antiqua quæ solum gratiam per nova dandam significabant. Non essent autem clariora gratiæ signa, si antiqua Sacramenta, verbis perfecta fuissent: nam nova non sunt veteribus clariora nisi ratione verborum, quæ (ut ait Sanctus Augustinus) obtinent in significando principatum.

Nec obstat, quod Levit. c. 4. cum sacrificium pro peccato Principis præscribitur, legantur hæc verba: *rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.* Nam hæc oratio non præscribitur, ut ea tanquam forma perficiatur Sacramentum, sed ut ea sacrificio abolita, peccati remissio faciliùs impetretur. Quare cùm ibidem sacrificium pro peccato sacerdotis instituitur, nulla præscribitur oratio in eo adhibenda.

ARTICULUS II.

Utrùm res & verba, quibus Sacramenta perficiuntur, fuerint à Christo determinata?

Dico. Christus res & verba, quibus tanquam materia & forma Sacramenta perficiuntur, determinavit pro omni loco & tempore.

Prob. 1. Ex perpetuo sensu & usu Ecclesiæ.

2. Ex Trident. Conc. Sess. 21. cap. 2. ubi ait: *Præterea declarat* (Synodus) *hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum veneration, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaret.* Ergo Ecclesia nil potest immutare circa substantiam Sacramentorum, ideoque circa materiam & formam illorum, quæ constituunt illorum substantiam, unde sic argumentor. Illa fuerunt invariabiliter pro omni loco & tempore instituta, ac determinata à Christo, circa

circa quæ Ecclesia nil potest immutare: nam Ecclesia habet potestatem immutandi quidquid sua auctoritate instituit. Atqui Ecclesia nil potest immutare circa res & verba, quibus tanquam materia & forma perficiuntur Sacramenta, cùm in his consistat substantia Sacramentorum. Ergo res & verba, quibus perficiuntur Sacramenta, fuerunt à Christo institura & determinata.

Ratio à priori est voluntas Christi, qui cùm potuisset Sacramenta instituere, non determinando materiam & formam, sed Ecclesiæ dando potestatem eligendi quas vellet; tamen convenientissime materiam & formam sive in genere, sive in specie ipse per se determinavit. Nam hoc facit tùm ad dignitatem Sacramentorum, & devotionem suscipientium, quod Sacramenta celebrentur in ritu ab ipso Christo instituto: tùm etiam ad unitatem Ecclesiæ, quod in omni loco & tempore adhibeantur res & verba à Christo invariabiliter determinata.

Obj. 1. Si Christus determinasset materiam & formam Sacramentorum, hæc determinatio esset æqualis in omnibus Sacramentis. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Neg. sequel. maj. Quia sicut hæc determinatio, ita & ejus modus pendet à voluntate Christi. Itaque determinatio materiæ facta à Christo non est æqualis in omnibus Sacramentis. Nam in aliquibus materiam determinavit in specie etiam infima, ut aquam elementarem in Baptismo, oleum in Extrema unctione, &c. in aliquibus verò determinavit tantùm in genere, ut in matrimonio legitimum contractum determinavit tantùm in genere. Quando autem materia determinata est tantùm in genere, Ecclesia potest uti qualibet materia, quæ intra genus illud continetur.

Quod spectat ad verba, Christus ea determinavit tantùm quoad sensum. Unde quælibet verba verè & distinctè synonima ad Sacramentorum valorem sufficiunt.

Porrò cùm Christus determinationem materiæ & formæ in specie pro aliquibus Sacramentis, Ecclesiæ reliquerit, hoc ipso ipsa Ecclesiæ determinatio ex institutione Christi est his Sacramentis essentialis: ideoque alia materia aut forma est invalida.

Obj. 2. Nunc Ecclesia Græca utitur materia & forma ordinationis diversis ab iis, quas adhibet Ecclesia Latina, idque sciente & approbante summo Pontifice, totaque Ecclesia Latina, quæ Græcos suo ritu ordinatos habet pro veris Sacerdotibus. Nam Ecclesia Græca pro materia ordinationis utitur sola manuum impositione, & pro forma his verbis: *divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt supplet, promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, ut veniat super ipsum gratia Sanctissimi Spiritus.* In Ecclesia verò Latina confertur Sacerdotium per traditionem calicis cum vino & patenæ cum hostia, per hæc verba: *accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Deinde additur manuum impositio cum hac forma: *accipe Spiritum Sanctum, &c.* circa quam duplicem materiam & formam dissentiunt Theologi, an utraque, an alterutra duntaxat sit tota essentia Sacramenti. Ergo Christus non determinavit eandem materiam & formam pro tota Ecclesia.

Resp. Nego conseq. Quia Christus pro Sacramento Ordinis non determinavit materiam & formam in specie infima, sed solùm in genere, statuen-

do scilicet, ut hoc Sacramentum conferetur per aliquam actionem externam ac sensibilem ordinantis, significativam potestatis quæ traditur ordinato; & per aliqua verba, quæ eandem potestatem magis determinatè & clariùs significarent. Illius autem actionis & verborum illorum in specie infima determinationem reliquit Ecclesiæ seu Apostolis. Ecclesia autem Græca determinavit solùm manuum impositionem pro materia ordinis: Ecclesia verò Latina partim impositionem manuum, partim traditionem instrumentorum magis significativam potestatis quæ traditur. Unde in utraque Ecclesia servatur institutio Christi, nam in utraque Ordo confertur per actionem sensibilem & per verba sufficienter significantia potestatem Sacerdotalem.

Dices. Ergo in Ecclesia Latina sola manuum impositio est materia necessaria ad ordinationem.

Resp. Nego. Quia supposita determinatione & electione duplicis materiæ supra dictæ, pro Ecclesia Latina facta, traditio instrumentorum cum forma ei respondente necessaria est in Ecclesia Latina ad substantiam Sacramenti: non item in Græca, in qua sufficit manuum impositio cum sua verborum formula.

Dices. Ritus ordinationis in utraque Ecclesia sunt diversi specie. Ergo est diversitas quoad substantiam.

Resp. Ritus utriusque Ecclesiæ differunt quidem inter se specie physica; sed sunt idem specie morali in ratione signi & Sacramenti. Nam ambo sufficienter significant eandem rem, nempe potestatem Presbyteri, & auctoritate legitima secundùm institutionem Christi adhibentur. Igitur non differunt specie moraliter, hoc est, secundùm æstimationem prudentum relatè ad Christi institutionem & illorum finem.

Obj. 3. Concilium Tridentinum mutavit substantiam Sacramenti Matrimonii. Nam ad illud olim sufficiebat contractus clandestinus, & nunc non sufficit in iis locis, ubi Concil. Trident. decretum promulgatum est. Ergo.

Resp. Nego antec. Nam substantia Sacramenti Matrimonii consistit ex contractu legitimo. Concil. autem Tridentin. suo decreto non effecit, ut contractus legitimus esset invalidus ad hoc Sacramentum: nunc enim ut anteà contractus legitimus semper & ubique sufficit ad Sacramentum Matrimonii. Sed Concilium suo decreto solùm effecit, ut contractus clandestinus, qui anteà erat legitimus seu validus, jam talis non sit in locis, ubi ejus decretum promulgatum est. Quia in illis locis propter defectum conditionis seu solemnitatis à Concilio appositæ, desiit esse contractus legitimus seu factus sicut Lex ad ejus valorem exigit.

Inst. 1. Ecclesia suo decreto effecit, ut quod valebat ad Sacramentum, jam sit invalidum ad illud: ergo mutavit substantiam Sacramenti Matrimonii.

Resp. Ecclesia non effecit, ut contractus qui anteà valebat ad Sacramentum, jam non valeat sine ulla mutatione ipsius contractus. Sed irritavit contractum clandestinum, qui anteà validus erat: & irritando effecit, ne posset esse ampliùs substantia Sacramenti Matrimonii. Unde mutavit propriè substantiam Sacramenti, quæ semper consistit in contractu matrimoniali legitimo seu valido. Sic qui vinum corrumperet, corrumpendo efficeret, ne posset esse ampliùs materia Eucharistiæ: non idcircò tamen Eucharistiæ substantiam mutaret.

Inst. 2. In eadem Ecclesia Latina diversa est substantia Sacramenti Matrimonii. Nam in locis ubi decretum

tum Conc. Tridentini promulgatum eſt, contractus clandeſtinus non valet ad Sacramentum, & tamen valet in aliis ubi non eſt promulgatum.

Reſp. Nego. Nam in omnibus locis requiritur & ſufficit ad hoc Sacramentum contractus legitimus. Chriſtus enim ad hoc Sacramentum non hunc vel illum contractum in ſpecie, ſed in genere contractum legitimum ſeu validum inſtituit.

Porro contractus clandeſtinus à contractu facto coram Parocho & duobus teſtibus non differt ſpecie moraliter in iis locis, in quibus Conc. Trid. decretum promulgatum non fuit. At in aliis locis, ubi promulgatum eſt, hi contractus ſpecie differunt moraliter, cùm in illis unus cenſeatur legitimus, alter non.

Dices. Concilium non potuit efficere, ut contractus, qui anteà erat legitimus ſeu validus, jam talis non ſit.

Reſp. Nego. Nam Eccleſia ſua auctoritate apponere poteſt conditionem ſeu ſolemnitatem aliquam, ſine qua contractus matrimonii non ſit legitimus, ſicque non poſſit eſſe ſubſtantia Sacramenti Matrimonii, quæ in contractu legitimo conſiſtit. Poſtquàm enim Chriſtus matrimonium ad eſſe Sacramenti evexit, Eccleſia poteſtatem in Chriſtianos Matrimonium contrahentes habet, & ſic poteſt illos reddere inhabiles ad tali modo contrahendum.

ARTICULUS III.

Quænam mutatio materiæ vel formæ reddat Sacramentum invalidum.

Dico. Quævis mutatio ſubſtantialis ſeu eſſentialis in materia vel forma irritum facit Sacramentum. Nam tollit materiam vel formam à Chriſto inſtitutam; & Sacramentum eſſe nequit ſine materia & forma, quas Chriſtus inſtituit.

Mutatio verò accidentalis non irritat Sacramentum. Quia cum hac mutatione *manet materia & forma*, quales Chriſtus inſtituit.

Quædam obſervanda.

I. Mutatio materiæ eſt ſubſtantialis, quando materia nomine & re ſecundùm communem æſtimationem & uſum differt ab ea, quam Chriſtus inſtituit, & Eccleſia uſurpat; ita ut in ordine ad uſus humanos, & prout ſub tali nomine uſurpatur, ſit notabilis diverſitas: ut ſi in Baptiſmo adhibeatur vinum loco aquæ: Materiæ mutatio eſt accidentalis, ſi materia ſit eadem re & nomine cum ea quam Chriſtus inſtituit, ſed non adhibeatur eodem modo quo Eccleſia adhibet: ut ſi in Baptiſmo ſine neceſſitate adhibeatur aqua non benedicta.

II. Formæ mutatio ſubſtantialis eſt, quando vel non adhibentur verba vocalia ſeu propriè dicta, ubi eſſentialiter requiruntur, ut reipſa requiruntur in omnibus, excepto Matrimonio: vel ſi verba vocalia ita mutantur, ut non maneat ſenſus à Chriſto inſtitutus tanquam neceſſarius. Quævis verò formæ mutatio, qua non tollitur ſenſus à Chriſto inſtitutus, accidentalis eſt.

Quænam autem materia, vel quæ verba ad eſſentiam Sacramenti requirantur, certò cognoſcimus ex uſu & doctrina Eccleſiæ, quæ cùm ſit *columna & firmamentum veritatis*, errare non poteſt in eis, quæ ad fidem, bonos mores, ad Sacramenta, & generalem diſciplinam, ac Dei cultum pertinent.

III. Senſus verborum in æquivocatione ab intentione proferentis pendet. Hinc hæc forma (*ego te baptizo in nomine parentis, &c.*) bonum habet

ſenſum

sensum, si proferens per tò *parentis*, patrem intelligat; malum, si matrem. Sed extra æquivocationem sensus verborum non pendet ab intentione proferentis. Hinc valebat Baptismus Arianorum, quamvis circa formam malè sentirent, quia illam rectè pronuntiabant. Econtra non baptizaret validè, qui uteretur verbis, nihil, vel aliquid aliud à vero sensu formæ significantibus, etsi per illa intenderet verum sensum. Quia in actione publica, qualis est Baptismus, verba significant secundùm communem & usitatam acceptionem.

IV. Verborum mutatio sex modis fieri potest, nimirum per additionem, vel detractionem alicujus vocis, positionem unius vocis loco alterius, corruptionem alicujus vocis detrahendo vel mutando aliquam syllabam, transpositionem, & interruptionem, pronuntiando scilicet unam partem formæ, ac deinde quiescendo per aliquod tempus, vel loquendo aliquid impertinens, & demum perficiendo formæ prolationem.

Quoties igitur aliquod ex modis illis ita mutantur verba, ut pereat sensus à Christo intentus, mutatur substantialiter vera forma: secus, si hic sensus maneat. Hinc verba corruptè pronuntiata ex imperitia, balbutie, linguæ præcipitantia, aliove simili vitio non tollunt sensum substantialem, si nihilominus sic proferantur, ut, omnibus spectatis eundem sensum animis audientium ingenerent, quem rectè prolata: secùs, si non ingenerent. Sic hæc corruptio verborum ex sola linguæ ignorantia prolatorum: *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*: non destruit verum sensum. Unde Zacharias Papa, c. *retulerunt*, dist. 4. declaravit Baptismum sic collatum sine animo errorem introducendi valuisse. Quisque tamen magnam diligentiam adhibere tenetur, ut formam Sacramentorum rectè, integrè & distinctè pronuntiet tum ob reverentiam Sacramento debitam, tum ob periculum corruptionis.

V. Interruptio, verum sensum, ideoque substantiam formæ destruit, quoties tollit unitatem moralem formæ, ut si quis dicat, *ego te baptizo*, nec nisi recitato uno Psalmo prosequatur, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Secùs si non tollat. Hinc verborum interruptio, quæ tam brevis est, ut morali judicio verba adhuc unam orationem faciant, non adimit sensum formæ, ut si baptizans, postquam dixit, *ego te baptizo* tussiat, vel aliis dicat, *silete*. ac deinde addat, *in nomine Patris, &c.* qualis autem & quanta interruptio unitatem moralem orationis tollat, hoc secundùm judicium prudens æstimari debet ex circumstantiis, modo, ac duratione interruptionis. Illicita tamen est quævis interruptio etiam brevis sine necessitate facta, cùm sit contra usum Ecclesiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

ARTICULUS IV.

Utrùm verba, quibus Sacramenta perficiuntur, sint concionalia, an consecratoria tantùm?

Nota. Lutherani & Calvinistæ in Baptismo præter verba consecratoria necessariò requirunt verbum concionale, quo à Ministro promissio divina circa justificationem proponitur & explicatur ad fidem circa illam promissionem in suscipientibus excitandam: qua sola fide hominem justificari volunt.

Verbum autem consecratorium est illud, quod habet aliquem effectum spiritualem ab excitatione fidei distinctum,

ctum, vel respectu materiæ in quam cadit, vel respectu personæ ad quam dirigitur.

Dico. Ad validam cujusvis Sacramenti confectionem verba consecratoria necessario requiruntur & sufficiunt.

Prob. 1. *Pars*, quod hæc necessariò requirantur. 1. Ex Script. Matth. cap. ult. *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Quæ verba continent formam à Christo præscriptam, ut Ecclesia semper intellexit. Item Luc. 22. *hoc est corpus meum .... hic est calix novum testamentum in sanguine meo.* Quæ verba consecratoria Christus Eucharistiam instituens & conficiens adhibuit & simul Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus præcepit, ut eadem adhiberent, juxta illud: *hoc facite in meam commemorationem.* Ergo in Baptismo & Eucharistia necessario requiruntur verba consecratoria, ergo & in aliis Sacramentis requiruntur, cùm eadem sit ratio pro omnibus. 2. Ex Patribus apud Bellarm. pro omnibus sit S. Augustinus, tract. 80. in Joann. ubi ait: *detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Ubi per *verbum* intelligit formam Baptismi. 3. Ex traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper in Sacramentis verba consecratoria adhibuit ut necessaria.

Prob. 2. *Pars.* Quia non requiruntur verba concionalia. Ergo sufficiunt verba consecratoria. *Prob. antec.* 1. Quia neque ex Scriptura, neque ex Traditione probari potest necessitas verborum concionalium in Sacramento rum administratione, ut patebit objectionum solutione. Quia si in Sacramentis concionale verbum necessarium esset ad excitandam fidem in suscipientibus, Baptismus conferri non deberet infantibus: nam hæc concio iis inutilis est, qui intelligere nequeunt, suntque omnino incapaces usus rationis, ideoque actus fidei. *Consequens* repugnat fidei & traditioni, imo & praxi Adversariorum. Quod autem Lutherus finxit, parvulis dum baptizantur concedi ad tempus usum rationis, manifestum est delirium. 3. Apostolus officia baptizandi, & concionandi ut distincta exhibet, 1. Cor. c. 1. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare.* 4. Ex sensu & praxi universæ Ecclesiæ, quæ nunquam in Baptismo parvulorum, & Eucharistiæ confectione concionem adhibuit, nec aliquando in Baptismo adultorum adhibet, ut necessarium ad hoc Sacramentum, sed solùm ad ædificationem populi præsentis, & adulti baptizandi. 5. Quia baptismus Catholicorum, in quo sola verba consecratoria adhibentur, validus est, & ut talis admittitur ab hæreticis, qui non rebaptizant apostatas ad ipsos confugientes, & expressè docet Calvinus, L. 4. institut. c. 15.

Obj. 1. Christus Matth. c. ult. ait: *docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* ergo Christus concionem exigit in Baptismo.

Resp. Nego conseq. quia Christus ibi præcipit, ut adulti antequam baptizentur, diligenter instruantur de mysteriis fidei & præceptis servandis. At non præscribit, ut fiat concio in ipsa Baptismi collatione tanquam pars ejus constitutiva & essentialis. Imò ibi instructionem distinguit à Sacramento, tanquam aliquid ei præmittendum. Ita hunc textum exponit Sanctus Hieronymus his verbis: *jussit Apostolis, ut primum docerent universas gentes: deinde fidei intingerent Sacramento, & post fidem ac baptisma, quæ essent observanda præciperent.*

Obj. 2. Illud Ephes. c. 5. *mundans* (Ecclesia) *lavacro aquæ in verbo vitæ.*

Resp. Hæ voces (*in verbo vitæ*) non significant concionem, sed invocationem Sanctissimæ Trinitatis, quæ fit in baptismo per hæc verba: *ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, ut interpretantur Patres, qui litteralem hujus loci sensum exposuere. Pro omnibus sufficiat S. Chrysost. hom. 20. in c. 5. ad Ephes. ubi ait: *lavacro lavat ejus immunditiam in verbo, inquit, quonam? in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Subintelliguntur verba illa *ego te baptizo*, ut constat ex perpetua praxi Ecclesiæ; forma autem baptismi dicitur verbum vitæ, quia in ea præcipuè posita est virtus animam vivificandi & sanctificandi.

Inst. Sanctus Hieronymus, in cap. 5. ad Ephes. per verbum vitæ intelligit doctrinam seu concionem.

Resp. S. Doctor ibi hunc locum non litteraliter, sed tropologicè exponit. Nam per lavacrum non intelligit baptismum, sed purgationem quamlibet animæ, quæ etiam fieri potest suo modo per Christi doctrinam.

Obj. 3. Sanctus Augustinus, tract. 80. in Joan ait: *unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur?*

Resp. Per *verbum* non intelligit concionem, sed verbum consecratorium consistens in hac forma Baptismi: *ego te baptizo in nomine Patris, &c.* nam 1. intelligit verbum de quo superiùs dixit: *accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* Sed verbum concionale non accedit ad aquam, dum ea corpus abluitur, sed hanc ablutionem præcedit. Ergo intelligit formam verborum, quæ in ipsa corporis ablutione proferuntur. 2. Intelligit verbum, quo dicit infantem mundari in Baptismo, quamvis nondum valentem credere. *Hoc verbum fidei*, inquit, *tantùm valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem etiam tantillum, mundet infantem, quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem.* Solum autem verbum consecratorium mundare potest infantem non valentem credere. Nam verbum concionale mundare non potest, nisi excitando fidem, & alios actus salutares ad justificationem disponentes.

Horum autem verborum (*non quia dicitur, sed quia creditur*) sensus hic est, nempe aquam cor abluere verbo consecratorio: non propter sonum materialem syllabarum quæ auditu corporeo percipiuntur, sed propter virtutem sub materiali sono latentem, quæ fide creditur. Quod patet ex verbis immediatè sequentibus: *nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.*

Nota. Hoc Tract. 80. in Joannem, S. Augustinus ex occasione verborum istorum Christi: *Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis:* docet generatim omnem animæ emundationem fieri per verbum fidei sive in Sacramento, sive extra Sacramentum: in Sacramento quidem causaliter per verbum consecratorium: extra Sacramentum verò excitativè per verbum concionale, quatenus verbum fidei prædicatum audientes excitat cum auxilio gratiæ internæ ad fidem, spem, contritionem, quibus disponuntur ad gratiam sanctificantem consequendam.

CA-

CAPUT III.

De causalitate & effectu Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Utrùm Sacramenta novæ legis causent gratiam ex opere operato.

§. I.

Nota 1. SAcramentum causare gratiam ex opere operato est illud gratiam conferre præcisè & immediatè ex vi ritus externi, in quo consistit Sacramentum, non autem ex merito conficientis vel suscipientis Sacramentum. Sive est gratiam à Deo conferri præcisè intuitu operis, in quo Sacramentum consistit, modò tamen non ponatur obex defectu dispositionis à Christo in adultis requisitæ.

Nota 2. Lutherus & Calvinus negant Sacramenta novæ legis causare immediatè gratiam justificationis; sed volunt ea solùm valere ad excitandam & alendam fidem, qua homines justificantur. Unde juxta illos Sacramenta non plus valent, quàm verbum Dei prædicatum, à quo non differunt quo ad effectum, nisi quod Sacramenta per visum excitent fidem, verbum verò prædicatum per aures hanc excitet.

Dico. Sacramenta novæ legis gratiam ex opere operato causant. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Sacramenta causare gratiam ex opere operato est illa gratiam conferre immediatè & præcisè ratione operis in quo consistunt, cui Deus hanc virtutem tribuerit. Atqui ex Scriptura Sacramenta novæ legis sic gratiam conferunt: ergo gratiam causant ex opere operato. *Prob. min.* Nam Scriptura hanc virtutem tribuit nostris Sacramentis, & 1. quidem Baptismo, Ephes. cap. 5. *Christus dilexit Ecclesiam & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Et ad Tit. cap. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis,* 2. Eucharistiæ, Joann. cap. 6. *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam,* id est, gratiam sanctificantem, quæ est principium ac semen vitæ æternæ. 3. Pœnitentiæ, Joann. cap. 20. *accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* 4. Ordini, 1. ad Tim. cap. 4. *noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.* 5. Confirmationi, Actor. cap. 8. *tunc imponebant* (Apostoli) *manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Quod de Confirmatione explicant Patres, & interpretes communiter. 6. Extremæunctioni, Jacob. 5. *orent super eum,* (infirmum) *ungentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei salvabit infirmum ..... & si in peccatis sit, remittentur ei.* Eadem est ratio de Matrimonio, cùm sit verum Sacramentum.

Prob. 2. Ex Traditione Patrum apud Bellarminum. Pro omnibus sint S. Gregorius Nyssen. lib. de Bapt. ubi ait; *Baptisma peccatorum expiatio est, remissio delictorum, renovationis & regenerationis causa.* Et S. Augustinus, tract. 80. in Joann. *unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Ergo ritus externus Baptismi remittit peccata, regenerat, cor abluit, quod non potest præstare nisi gratiam sanctificantem conferendo. Ergo eandem etiam gratiam confert ritus externus aliorum Sacramentorum, cùm sint verè ac propriè Sacramenta: nam ratio, cur Baptismus gratiam ex opere operato confert, est,

quia Sacramentum est. Et in Psal. 73. *Sacramenta novi Testamenti dant salutem: Sacramenta veteris Testamenti promiserant salvatorem.*

Prob. 3. Ex Conciliis. Florentino, in decreto Eugenii ait: *hæc verò nostra* (Sacramenta) *& continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Tridentinum, Sess. 7. Can. 8. *si quis dixerit, per ipsa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, Anathema sit.*

Prob. 4. Ratione. Quia si Baptismus non confert justificationem ex vi præcisè ritus externi, sed solùm excitando fidem, frustra & inutiliter administraretur infantibus, utpote incapacibus actus fidei. Consequens repugnat fidei, & praxi Ecclesiæ, imò & ipsorum Adversariorum. Ergo.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Illud Marci, cap. ult. *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, &c.*

Resp. Inde solùm sequitur fidem esse in adulto dispositionem necessariam ad gratiam justificationis in Baptismo recipiendam. Et ibi commendatur fides, quæ Baptismum præcedat, non quæ per Baptismum excitetur.

Obj. 2. Illud 1. Petri, c. 3. *vos nunc similis formæ salvos facit Baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum.*

Resp. Sensus est, Baptismum justificare, non quatenus corporis sordes abluit, sed quatenus per vim à Christo acceptam emundat animam.

Obj. 3. Illud Job. cap. 14. *quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?*

Resp. Sensus est, Deum solùm esse causam physicam & principalem emundationis animæ, sed ad hanc emundationem efficiendam per gratiam habitualem utitur hominis ministerio & Sacramento tanquam causa instrumentali, ut ex aliis Scripturæ locis & Traditione constat.

Obj. 4. Tertullianus, l. de Pœnitentia, c. 6. ait de Baptismo: *lavacrum illud obsignatio est fidei..... non ideo abluimur, ut delinquere desinamus; sed quia desiimns, quoniam jam corde loti sumus.*

Resp. Baptismum appellat obsignationem seu sigillum fidei; quia qui baptizatur, per Baptismum illum publicè fidem suam profitetur, atque etiam Ecclesia illum per suos ministros baptizando. His autem verbis *(non ideo abluimur, &c.)* docet vita priùs emendata suscipiendum esse Baptismum; & per cordis lotionem, qua dicit suscipiendum esse Baptismum, intelligit contritionem, quæ tanquam dispositio requiritur ad sanctificationem per Baptismum consequendam.

Obj. 5. S. Hieronymus, in cap. 4. Isaiæ, sic ait: *ex quo discimus, quòd homo tantùm aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum, quo sordes abluuntur, & sanguinis peccata purgantur.*

Resp. Sensus est, quod homo ex sua naturali virtute & de suo aquam tantùm præbeat, & verba consecratoria proferat: Deus autem ut causa physica & principalis gratiam sanctificantem, qua sordes animæ abluuntur & peccata remittuntur, tribuat. Sed Deus ad illam gratiam producendam utitur ministerio hominis & Sacramento tanquam causa instrumentali morali.

Obj.

Obj. 6. S. Augustinus L. 15. de Trinit. c. 26. ait: *quomodo ergo Deus non est, qui dat Spiritum sanctum? neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum sanctum. Orabant quippe, ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant.* Et Serm. 30. de verbis Domini. *Baptisma, quod semel adhibetur, per fidem mundat.*

Resp. Ad 1. Sensus est Spiritum sanctum non dari principaliter & physicè nisi à Deo, quia sic dari Spiritum sanctum est illum mitti. At nihilominus homo Spiritum sanctum dare potest instrumentaliter, nempe conferendo Sacramentum, quo Deus ut instrumento utitur ad producendam gratiam sanctificantem & alia dona Spiritus sancti in anima suscipientis Sacramentum. Nam act. c. 8. dicitur, quod *per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus.*

Resp. Ad 2. Sensus est, Baptismum mundare per fidem tanquam dispositionem necessariam in adulto ad animæ emundationem recipiendam.

Inst. S. Augustinus Lib. quæstionum super Leviticum, quæst. 84. dicit, visibilem sanctificationem ab homine per Sacramentum, invisibilem verò à Deo per Spiritum sanctum conferri. Et supponit illam visibilem sanctificationem sine invisibili sanctificatione esse posse.

Resp. Ibi S. Doctor per visibilem sanctificationem intelligit consecrationem seu specialem ad cultum divinum deputationem suscipientis Sacramentum: quæ consecratio seu deputatio fit formaliter per susceptionem Sacramenti. Et solùm intendit ad hanc consecrationem seu visibilem sanctificationem sufficere solum Sacramentum, & ministerium hominis illud conferentis: ad invisibilem verò sanctificationem, quæ in gratiæ habitualis infusione consistit, præter actionem hominis requiri operationem Dei infundentis gratiam per Spiritum sanctum. Quare cùm actio hominis, in qua consistit Sacramentum, possit esse sine operatione Dei infundentis gratiam, propter carentiam debitæ dispositionis in subjecto; & vicissim operatio Dei infundentis gratiam possit esse sine actione hominis in qua consistit Sacramentum, quia Deus extra Sacramenta infundere potest, & interdùm infundit gratiam; potest esse visibilis sanctificatio cum Sacramento sine invisibili sanctificatione, & vicissim invisibilis sanctificatio sine visibili sanctificatione & Sacramento.

Porrò liber quæstionum veteris & novi Testamenti non est S. Augustini.

Obj. 7. In omni Sacramento requiritur fides, qua credatur promissio gratiæ illi annexa. Ergo fides illa immediatè operatur justificationem.

Resp. Fides, quæ in Sacramento requiritur, in eo non requiritur nisi ut dispositio necessaria ad gratiam per Sacramentum recipiendam: non autem ut causa gratiæ, quæ in Sacramento recipitur.

Obj. 8. Si Sacramenta causant gratiam ex opere operato, inutiles sunt ad justificationem fides, spes, & contritio. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia hi actus in adultis à Christo exiguntur ut dispositiones necessariæ ad gratiam in Sacramento recipiendam: sed non idcirco sunt gratiæ Sacramentalis causæ. Sic ignis lignum per suam vim comburit, & tamen ut illud comburat, prærequiruntur ex parte ligni siccitas & approximatio.

Obj. 9. Si Sacramenta gratiam causant ex opere operato, Deus alligatus est Sacramentis. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Imò verò Sacramenta alligata sunt Deo: nam gratiam conferre non possunt sine Deo ut causa principali, qui tamen illam sine Sacramentis cuilibet conferre potest si velit. Quod autem Deus non possit non infundere gratiam sanctificantem homini, qui cum debitis dispositionibus Sacramentum suscipit, ratio sola est, quia Deus non potest non esse verax & fidelis in promissis suis perficiendis.

Obj. 10. Non convenit, ut Deus per res sensibiles conferat gratiam. Ergo non confert.

Resp. Nego anteced. Imò valde conveniens est 1. ut homo, qui ex anima & corpore constat, per res sensibiles spiritualia doceatur & recipiat. 2. Ut Symbola sensibilia distinctiva religionis à Christo gratiæ auctore instituta, causarent gratiam sanctificantem. 3. Ut homines, qui peccant abutendo rebus sensibilibus, iisdem se secundùm ordinationem divinam subjiciendo, justificarentur.

Obj. 11. Hæ voces, *ex opere operato*, sunt novæ & barbaræ.

Resp. Sunt Luthero & Calvino longè antiquiores, cùm antè 500. annos ab Innocentio III. de mysterio Missæ usurpatæ fuerint. Sed esto, sint novæ ac minùs latinæ, sunt tamen retinendæ, quia aptæ sunt ad fidei veritatem clariùs exprimendam, & distinguendam, virtutem Sacramenti à dispositionibus suscipientis. Melius enim est, quòd nos reprehendant Grammatici quàm non intelligant populi, inquit Sanctus Augustinus, addo, aut minus intelligant.

Observa. Omnia Sacramenta novæ legis significant & conferunt gratiam quantùm est ex se, non tamen ita absolutè, quin implicitè involvant hanc conditionem, nisi suscipiens ponat obicem.

ARTICULUS II.

Expediuntur aliquæ Quæstiones circa causalitatem Sacramentorum.

QUæres 1. *Utrùm Sacramenta novæ legis gratiam causent aut producant ut causæ instrumentales tantum?*

Resp. Affirm. Ita Catholici omnes. Et constat: 1. ex Scriptura, quia solus Deus est principalis causa gratiæ sanctificantis juxta illud Rom. c. 3. *unus est Deus, qui justificat.* 2. Ex Conc. Trident. Sess. 6. c. 7. *hujus justificationis causæ sunt ..... efficiens* (seu principalis) *misericors Deus, qui gratuitò abluit & sanctificat .... meritoria Jesus Christus: .... instrumentalis Sacramentum Baptismi.* Certè si Baptismus est tantùm causa instrumentalis quatenùs est Sacramentum, est de ratione Sacramenti quòd sit causa instrumentalis tantùm; ac proinde omnia Sacramenta sunt tantùm causæ instrumentales gratiæ. Ratio est, quia illud est causa instrumentalis, quod se habet ad modum instrumenti, & ab alio assumitur ad aliquid efficiendum. Atqui novæ legis Sacramenta se habent ad modum quorumdam instrumentorum moralium, & à Deo assumuntur ad producendam gratiam. Ergo sunt causæ instrumentales gratiæ.

Nota. Ad gratiæ collationem in Sacramentis concurrunt multa. 1. Deus ut causa efficiens physica & principalis. 2. Merita Christi ut causa meritoria, ideoque causa moralis principalis. 3. Minister per potestatem & intentionem ut causa activa instrumentalis mediata. 4. Pii actus supernaturales adulti suscipientis Sacramentum, ut dispositiones subjecti. 5. Denique ritus externus à Christo institutus, consistens in debita applicatione materiæ & formæ secundùm institutionem Christi, ut

ut causa moralis activa instrumentalis immediata. Dico, *immediata;* nam inter eam & gratiam non mediat alia causa instrumentalis, sicut ipsa inter gratiam & ministrum mediat: quare minister est tantùm causa instrumentalis mediata.

Quæres 2. *Utrum Sacramenta novæ legis semper causent gratiam, & quo instanti illam causent?*

Resp. 1. Omnia novæ legis Sacramenta gratiam conferunt semper & omnibus illa sine obice gratiæ suscipientibus. Est de fide, & expressè definitur à Conc. Trit. Sess. 7. Can. 6. *si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre..... Anathema sit,* Et Can. 7. *si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper, & omnibus, quantùm est ex parte Dei, etiamsi ritè ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus; Anathema sit.*

Ratio est, quia gratiæ promissio à Christo annexa Sacramentis, universalis & infallibilis est, quantùm est ex parte Christi & Sacramentorum, modò adsint conditiones à Christo in suscipientibus requisitæ.

Porrò obex gratiæ consistit vel in carentia dispositionis necessariæ ad illam recipiendam, vel in contraria dispositione, cùm scilicet aliquis non solùm caret dispositionibus requisitis, sed etiam actu peccat mortaliter in Sacramenti receptione.

Resp. 2. Omnia novæ legis Sacramenta gratiam sanctificantem conferunt eo instanti, quo primùm essentialiter perfecta sunt & applicata. Quia omnis causa efficax necessaria (cujusmodi sunt Sacramenta omnia novæ legis) producit suum effectum, ubi primùm sufficienter applicata est, si nullum impedimentum effectui apponatur.

Nota. Omnia Sacramenta præter Eucharistiam consistunt in usu: unde eo instanti quo primùm perfecta sunt essentialiter seu quoad substantiam, sunt etiam sufficienter applicata, ideóque causant gratiam. Eucharistia verò consistit in re permanenti: unde non applicatur cùm perficitur, sed solùm cùm species consecratæ sufficienter sumptæ sunt quantùm ad comestionem & potionem, hoc est, eo instanti quo species resident in stomacho.

Quæres 3. *An & quæ Sacramenta conferant primam, vel secundam gratiam?*

Nota. Prima gratia dicitur gratia sanctificans, quæ primùm infunditur homini destituto omni gratiæ gradu, ideóque existenti in peccato mortali. Secunda gratia est augmentum gratiæ sanctificantis jam habitæ.

Resp. 1. Duo tantùm Sacramenta, nempe Baptismus & pœnitentia per se primò conferunt primam gratiam, cætera verò secundam gratiam.

Prob. Quia illa tantùm duo à Christo instituta sunt ad dandam primam gratiam, ideóque dicuntur Sacramenta mortuorum; cætera verò ad secundam conferendam, ideóque vocantur Sacramenta vivorum. Nam Christus instituit Baptismum per modum regenerationis spiritualis, & ad tollendum peccatum originale, & personale ante Baptismum commissum: Pœnitentiam verò ad remittenda peccata mortalia post Baptismum commissa, & ad recuperandam gratiam per illa amissam. At instituit confirmationem ad corroborandum hominem in fide & vita spirituali: Eucharistiam ad alendam, conservandam, & augendam charitatem: Extremam unctionem ad tollendas peccatorum reliquias, & ad confirmandum in extremo vitæ certamine: Ordinem ad dandam potestatem validè

dè exercendi Functiones sacras, & gratias ad illas dignè obeundas: Matrimonium denique ad legitimam & sanctam humani generis propagationem inter membra Ecclesiæ, & ad vitam in conjugio sanctè agendam.

Resp. 2. Baptismus & Pœnitentia per accidens conferunt sæpe secundam gratiam. Nam interdum contingit baptizandum aut pœnitentem elicere perfectam contritionem ante susceptionem Sacramenti, ideóque jam habere gratiam sanctificantem ante illius susceptionem. Item justi sæpè confitentur peccata venialia aut mortalia jam remissa. At tunc Sacramentum confert gratiam iis, qui jam aliquem ejus gradum habent. Nam fide constat Sacramenta conferre gratiam non ponentibus obicem gratiæ: quem certè non ponunt, qui illa suscipiunt in statu gratiæ. Igitur illis omnibus Sacramenta conferunt gratiam, quæ est augmentum prioris, ideóque secunda. Sed hoc est per accidens illis Sacramentis, cùm per se non supponant primam gratiam, sed hanc primo per se conferant.

Resp. 3. Multi Doctores docent alia Sacramenta, quæ dicuntur vivorum, conferre per accidens primam gratiam sanctificantem in tribus præsertim casibus, 1. Cùm quis invincibiliter ignorans se esse in statu peccati, accedit ad illa Sacramenta, credens bona fide se esse in statu gratiæ, & nullum habens affectum ad peccatum mortale. 2. Cùm quis conscius peccati mortalis perfectam contritionem elicere conatur quantùm fieri potest, & tamen habet tantùm imperfectam, sed deest copia Confessarii, & putat se esse perfectè contritum, & adest necessitas suscipiendi Sacramentum. 3. Quando quis peccata confessus cum imperfecta contritione, non validè absolvitur, quia Confessarius vel jurisdictione vel absolvendi intentione caret. Ratio eorum est, quia de bonitate Christi sentiendum esse videtur eum voluisse, ut Sacramenta ista per accidens prodessent ei, qui quantùm in se est, disponit se ad ea debitè suscipienda, aut bona fide credit se debitè dispositum esse.

Quòd si *objicias* statum gratiæ esse dispositionem prærequisitam ad illa Sacramenta, quia præsupponunt supernaturalem animæ vitam, quæ est gratia sanctificans, unde dicuntur Sacramenta vivorum.

Respondent ad gratiam in illis Sacramentis recipiendam prærequiri quidem statum gratiæ per se primo & ex primaria Christi institutione: unde quilibet statum illum sibi comparare tenetur priusquam hæc Sacramenta suscipiat. At per accidens & ex secundaria Christi institutione sufficere etiam statum gratiæ prudenter existimatum, aut à suscipiente priùs, quantùm in se est procuratum: in quantum Christus pro sua bonitate & misericordia noluit horum Sacramentorum fructu carere eos, qui quantùm in se est, ad illa sese debitè disponerent, aut dispositos prudenter existimarent.

Pro Eucharistia tamen specialis & gravis est difficultas. Nam instituta fuit ut spirituale alimentum animæ: alimentum autem nunquam, ne per accidens quidem, prodest mortuo. Nihilominùs S. Thomas docet Eucharistiam conferre per accidens primam gratiam. Nam, 3. p. qu. 79. art. 3. loquens de Eucharistia ait: *Hoc Sacramentum in eo, qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Uno modo non perceptum actu, sed voto, sicut*

ſicut cùm quis primò juſtificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui eſt in peccato mortali, cujus conſcientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit ſufficienter contritus: ſed devotè & reverenter accedens, conſequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remiſſionem peccati.

Porrò prima gratia non confertur niſi per Sacramenta in re vel in voto ſuſcepta: ſecunda verò, ſeu augmentum gratiæ ſanctificantis, tùm per Sacramenta, tùm per quodlibet juſti opus meritorium vitæ æternæ.

Quæres 4. *Utrùm omnia Sacramenta conferant æqualem gratiam, ſive reſpectivè ad ſe invicem, ſive ad quodlibet ſubjectum?*

Reſp. 1. Sacramenta non conferunt æqualem inter ſe gratiam.

Prob. Quia alia aliis ut dignitate & excellentia, ita etiam efficacia præſtant, ut Euchariſtia, quæ omnibus nobilior eſt; & alia quæ ad fidem nobiliorem & excellentiorem ordinantur, ideoque nobiliora ſunt. Efficacia autem illa major intelligenda eſt reſpectu gratiæ: nam Baptiſmus hoc ſpeciale habet præ omnibus aliis, quod ſemper totam pœnam cum culpa remittat, niſi ſit obex.

Reſp. 2. Sacramentum quodlibet gratiam majorem confert ſubjecto meliùs diſpoſito. *Ita S. Thomas, & Theologi communiter.*

Prob. 1. Ex Conc. Trident. Seſſ. 6. cap. 7. ubi dicit baptizatos recipere juſtitiam *ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cujusque diſpoſitionem & cooperationem.* Eadem autem eſt ratio pro cæteris omnibus Sacramentis.

2. Ratione. Quia Sacramenta ſecundùm inſtitutionem Chriſti operantur ut cauſæ naturales neceſſariæ, quæ plus vel minùs operantur in ſubjecto, ſecundùm majorem vel minorem ejus diſpoſitionem. Adde quod hoc maximè conveniens fuerit, ut homines magis excitarentur ad adhibendam meliorem diſpoſitionem.

Porro exceſſus ille gratiæ in ſubjecto melius diſpoſito non datur ob meliorem diſpoſitionem tanquam cauſam; ſed datur vi Sacramenti, ſuppoſita illa meliore diſpoſitione, tanquam conditione ſe tenente ex parte ſubjecti, ſine qua Sacramentum non tantam gratiam produceret ex opere operato, ſed minorem; quia Sacramentum ſe habet inſtar cauſæ neceſſariæ agentis in ſubjectum pro modo ejus diſpoſitionis. Quare Sacramenta cùm ſint cauſæ neceſſariæ, ſemper quidem operantur quantùm poſſunt, ſed reſpectivè ad diſpoſitionem ſubjecti, non autem ſine reſpectu ad illam.

Quæres 5. *Utrùm quodlibet Sacramentum confert etiam gratias actuales?*

Reſp. Omnia novæ legis Sacramenta, præter gratiam habitualem, conferunt etiam gratias actuales; quæ intuitu Sacramenti ſuſcepti adultis infallibiliter dantur ſuo tempore ad aſſequendum finem proprium Sacramenti, niſi ſe illis indignos reddant peccatis ſuis, vel aliter obicem ponant. *Ita Theologi cum S. Thoma, 3. p. q. 61. art. 2.*

Prob. Quia quodlibet Sacramentum novæ legis ad proprium ſibi & diſtinctum finem ſupernaturalem ordinatur; ac proindè eſt medium à Chriſto inſtitutum ad ſpecialem illum finem conſequendum. Sacramentum autem non poteſt eſſe medium à Chriſto datum hominibus ad conſequendum finem ſupernaturalem ſibi proprium, niſi conferat auxilia gratiæ neceſſaria ad finem

illum obtinendum: nam ad hoc non sufficit gratia habitualis, & finis supernaturalis solis naturæ viribus obtineri nequit: nullus enim actus salutaris sine gratia actuali fieri potest.

Hinc I. Gratia sacramentalis est complexum ex habituali gratia, & gratiis actualibus, sive est habitualis gratia, annexum sibi habens jus ad gratias actuales ad finem Sacramenti proprium consequendum idoneas.

II. Gratia sacramentalis habitualis differt à non sacramentali in eo quod sacramentalis annexum habeat jus ad gratias actuales ad finem sacramenti proprium obtinendum idoneas, quod jus annexum non est gratiæ non sacramentali.

III. Gratia sacramentalis est diversa in diversis Sacramentis, ratione juris ad diversas gratias actuales necessarias, ad diversos fines supernaturales assequendos. Sic Baptismus ad spiritualem regenerationem institutus, dat jus ad auxilia gratiæ necessaria ad vitam Christianam degendam: Confirmatio ad nos in fide corroborandos instituta, dat jus ad gratias actuales necessarias ad fidem Christi fortiter profitendam, etiam cum mortis & cujuslibet supplicii periculo: Eucharistia dat gratias actuales ad charitatem nutriendam, id est, conservandam & augendam: Pœnitentia ad peccata in posterum vitanda. Extrema unctio ad mortem sanctè obeundam, doloribus morbi patienter tolerandis, & tentationibus dæmonis fortiter superandis: Ordo & Matrimonium dant jus ad gratias necessarias ad utriusque status officia & obligationes piè ac sanctè exequendum.

Dixi 1. Gratias illas actuales suo tempore dari. Nam non statim à suscepto Sacramento & simul conferuntur, sed tantùm successivè & opportuno tempore, nempe prout occurrunt occasiones finem Sacramenti suscepti spectantes. Vi tamen Sacramenti suscepti, statim acquiritur jus ad illas gratias postea suo tempore accipiendas prout necesse erit ad finem proprium Sacramenti assequendum.

Dixi 2. Adultis dari. Nam quamvis parvuli statim jus ad illas gratias acquirant, non tamen illas gratias ante usum rationis accipiunt, cùm antè sint ullius actus salutaris, ad quem illæ excitant, incapaces.

Dixi 3. Gratias illas adultis conferri, nisi se illis indignos reddant, vel illis obicem ponant. Nam cùm per peccatum mortale amittatur gratia sanctificans, amittitur etiam jus ad istas gratias actuales; quia jus ad gratias actuales annexum est gratiæ sanctificanti in Sacramento acceptæ. Quod jus probabiliter recuperatur cum gratia sanctificante per Pœnitentiam recepta. Quod si adulti non peccent mortaliter, possunt tamen adhuc illis gratiis actualibus privari propter culpas veniales omninò voluntarias & frequentes, propter nimiam distractionem voluntariam, &c.

Obj. 1. Sine Sacramento dantur gratiæ actuales ad finem illius proprium, ut patet in Martyribus, qui non suscepta Confirmatione, fidem fortiter professi sunt.

Resp. Sine Sacramenti susceptione dantur quidem istæ gratiæ, sed ordinariè minùs copiosæ & minùs speciales.

Obj. 2. Jus illud quod per Sacramentum acquiri dicitur; vel est ad gratias efficaces, vel ad sufficientes tantùm. Neutrum dici potest. Ergo non datur tale jus.

Resp. Jus illud est ad gratias abundantiores & fortiores, quàm ordinariè sine Sacramento dentur, certè & infallibiliter obtinendas, nisi apponatur

natur obex, præscindendo ab efficacibus & merè sufficientibus.

Obj. 3. Multi non assequuntur finem Sacramentorum quæ suscipiunt. Ergo non dantur gratiæ sacramentales, &c.

Resp. Nego conseq. Nam culpa sua finem Sacramentorum à se susceptorum non assequuntur, quia nempe gratiis actualibus Sacramentalibus non consentiunt, nec cooperantur, vel etiam illis obicem opponunt.

ARTICULUS III.

Utrùm Sacramenta novæ legis gratiam causent physicè, an moraliter tantùm.

Nota. 1. CAusa efficiens duplex est, nempe physica & moralis. Causa physica est ea, quæ producit actionem, per quam existit effectus. Moralis est ea quæ movet causam physicam ad producendam actionem, per quam existit effectus; unde moraliter tantùm, & mediante causa physica, producit effectum. Moralis autem causa movet ut existens, & quia existit, vel saltem ut prævisa existens pro aliquo tempore: in quo differt à causa finali, quæ movet, non quia est, sed ut sit. Conveniunt tamen in eo, quod utraque causam physicam movendo, per eam producat effectum. Sic homicidii à servo jussa domini perpetrati causa physica est servus, moralis dominus.

Nota 2. Utraque causa, physica & moralis est propriè causa efficiens; & utraque subdividitur in principalem & instrumentalem. Causa principalis est ea, quæ agit in virtute sibi propria: instrumentalis verò, quæ agit in virtute alterius. Porrò causa physica physicè, causa verò moralis moraliter agit.

Dico. Sacramenta novæ legis gratiam moraliter tantùm causant, nempe Deum movendo ad illam physicè producendam, quatenus sunt moraliter actiones ipsius Christi. Ita multi contra multos docentes Sacramenta producere physicè gratiam.

Prob. 1. Ex Patribus soli Deo gratiæ productionem tribuentibus ad Sacramenti existentiam & exigentiam: nam hoc ipso significant Sacramenta gratiam non producere, nisi movendo Deum ad illam producendam. Pro omnibus sint S. Hieron. in cap. 4. Is. *Homo tantùm aquam tribuit: Deus autem Spiritum-sanctum;* & S. Cyprianus, lib. de Baptismo Christi: *Remissio peccatorum sive per Baptismum, sive per alia Sacramenta donetur, propriè Spiritus-sancti est, & ipsi soli hujus efficientiæ privilegium manet.*

Prob. 2. Quia Sacramenta novæ legis habent vim causandi moraliter gratiam, & hæc causalitas moralis sufficit. Ergo gratiam causant non physicè, sed moraliter tantùm. *Prob.* 1. *pars antecedentis.* Nam cùm Sacramenta sint morali æstimatione actiones ipsius Christi tanquam ministri principalis utpote ab eo institutæ ut ipsius nomine fiant, vim sanè habent movendi Deum ad producendam gratiam. Imò re vera causant moraliter tantùm, nec aliter causare possunt gratiam habitualem in casu reviviscentiæ Sacramenti, & omnes gratias actuales cujusque Sacramenti proprias, quæ pro exigentia occasionum conferuntur intuitu Sacramenti susceptì. Nam Sacramenta non possunt ejusmodi effectus causare physicè nempe per actionem ab ipsis egredientem, cum jam desierint esse physice, & repugnet actionem physicam egredi ab eo, quod non existit. *Prob.* 2. *pars.* Quia causalitas moralis sufficit, ut Sacra-

menta dicantur, & sint verè ac propriè causæ gratiæ, quod tantùm Scriptura & Patres de illorum efficacia docent. Nam causalitas moralis est vera ac propria causalitas, sicut causa moralis est vera & propria causa effectus: imo sæpe effectus magis tribuitur causæ morali quàm physicæ. Et verò passio Christi, à qua vim suam omnem habent Sacramenta, non producit physicè gratiam, sed moraliter tantùm, & tamen non est vera ac propria causa gratiæ.

Prob. 3. Quia videtur omnino incredibile, aut saltem valde incertum aquam & syllabas elevari posse à Deo ad physicè producendum ens spiritale, qualis est gratia sanctificans. Quare opinio causalitatis physicæ reddit nostra Sacramenta creditu longè difficiliora.

Confirm. Quia etiamsi quidlibet aliud assumi posset à Deo ad quidlibet producendum, quod probari non potest, tamen ad gratiam physicè producendam assumi non possunt Sacramenta saltem ea, quæ in actione transeunte consistunt. Quia gratiam producere non possunt, nisi eo instanti, quo non sunt ampliùs physicè; nempe instanti immediatè sequenti applicationem materiæ & prolationem ultimæ vocis formæ: nam ante hoc instans nondum est Sacramentum, quod est aliquid successivum, constans ex multis vocibus successivè prolatis & applicatio materiæ. Atqui Sacramenta non possunt absolutè gratiam physicè producere eo instanti, quo non sunt amplius physicè: quod enim non existit physicè, non potest agere physicè, nempe per actionem à se egredientem, ut per se patet. Ergo.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Ex Scriptura per Baptismum mundamur, & sanctificamur. Ergo Baptismus physicè producit gratiam sanctificantem.

Resp. Nego conseq. Nam Scriptura eodem modo loquitur de passione Christi, ut 1. Joann. cap. 1. *Sanguis Jesu Christi filii ejus emundat nos ab omni peccato.* Et Rom. c. 5. *Nunc justificati in sanguine ipsius.... reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus.* Et tamen passio Christi, & ejus sanguis effusus non mundat, nec sanctificat physicè, sed moraliter tantùm, quatenus Deus intuitu passionis & mortis Christi producit in nobis physicè gratiam sanctificantem: nam passio & mors Christi non existit ampliùs. Igitur sicut passio Christi nos verè & propriè emundat & sanctificat, quia est moralis causa emundationis & sanctificationis nostræ: ita Sacramenta nos verè & propriè mundant & sanctificant, quamvis sint tantùm causæ morales sanctificationis nostræ. Quare Scriptura, Patres, & Concilia, cùm de efficacia Sacramentorum loquuntur, rectè intelliguntur de causalitate morali, & quidem in sensu proprio: nam causa moralis tam est propriè & simpliciter causa, quàm causa physica.

Obj. 2. Patres tribuunt Sacramentis causalitatem physicam. Ergo causant physicè gratiam.

Resp. Nego anteced. Nam locutiones Patrum sicut scripturæ intelligi debent de causalitate morali, quæ est vera ac propria causalitas. Nec aliter explicari possunt, cùm dicunt Sacramenta quidem exteriùs adhiberi ab homine, sed à solo Deo infundi gratiam: quod profectò non dicerent, si virtutem aliquam physicam quamvis instrumentalem in Sacramentis agnoscerent.

Inst. 1. Patres Sacramentorum influxum comparant virtuti ac operationi physicæ agentium naturalium: ergo tribuunt

tribuunt Sacramentis cauſalitatem phyſicam.

Reſp. Diſting. anteced. Comparant quoad veritatem effectus, *conc. ant.* Nam ſicut cauſæ naturales verè producunt ſuos effectus: ita Sacramenta verè producunt gratiam, quamvis eam producant ut cauſæ inſtrumentales morales tantùm. Comparant quoad modum producendi effectum, *nego anteced.* Nam alioqui Sacramenta agerent ut cauſæ principales, ſicut cauſæ naturales, quæ ſunt ſuorum effectuum cauſæ principales in ſuo ordine ſeu in ordine cauſæ ſecundæ, quatenus ſuos effectus producunt ex virtute ſibi propria à Deo accepta.

Inſt. 2. Si Patres non agnoſcerent in Sacramentis niſi cauſalitatem moralem, fruſtra illam tantùm mirarentur. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequelam maj. Nam eſt valdè mirabile, quòd Deus rebus per ſe vilibus & infirmis uti velit ad producendam gratiam ſanctificantem, quæ eſt excellentiſſima divinæ naturæ participatio, & ad quælibet peccata deſtruenda: ita ut res illæ ad hos tam mirabiles effectus concurrant ut inſtrumentales cauſæ verè ac propriè dictæ, ſive phyſicæ, ſive morales.

Obj. 3. Concil. Trident. definit Sacramenta novæ legis continere gratiam, & dignè ſuſcipientibus eam conferre: ergo gratiam phyſicè cauſant.

Reſp. Nego conſeq. Quia Concil. Trid. id definiendo, Sacramentis præcisè tribuit veram ac propriam cauſalitatem reſpectu gratiæ. Cauſalitas autem moralis eſt vera ac propria cauſalitas, & tam vera ac propria cauſalitas quàm phyſica, ſicut cauſa moralis eſt vera ac propria cauſa, & tam vera ac propria cauſa quàm cauſa phyſica.

Obj. 4. Si Sacramenta non habent niſi moralem efficaciam, ſunt pura ſigna, vel mera conditio ſine qua non. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Nam merum ſignum aut mera conditio non habet vim movendi, nec movet. At Sacramenta noſtra habent vim movendi infallibiliter, & verè movent Deum ad dandam gratiam, eò quòd ſint moraliter actiones Chriſti, à cujus proinde dignitate valorem accipiunt ad impetrandum infallibiliter id, quod Chriſtus per ea poſtulat. Sacramenta autem noſtra ſunt moraliter actiones Chriſti, quatenus à Chriſto ut Miniſtro principali inſtituta ſunt, ut ejus nomine fierent. Unde juxta inſtitutionem Chriſti, homo Sacramentum conficiens, conficit ut Miniſter Chriſti & nomine Chriſti: ita ut actio illa externa, in qua conſiſtit Sacramentum, ſit phyſicè ab homine ut cauſa efficiente inſtrumentali, moraliter verò à Chriſto, ut cauſa efficiente principali; & ſic ſecundùm æſtimationem moralem magis ſit actio Chriſti quàm hominis.

Inſt. 1. Sacramenta antiqua movebant Deum ad dandam gratiam, & tamen non dicuntur cauſare gratiam. Ergo ut noſtra verè dicantur cauſare gratiam, non ſufficit quòd Deum moveant ad illam dandam.

Reſp. Nego anteced. Nam in veteribus Sacramentis conferebatur gratia, non ex virtute Sacramentorum, ſed ex virtute fidei in Chriſtum venturum, cujus erant publica proteſtatio.

Inſt. 2. Non eſt potior ratio de Sacramentis antiquis ac de noſtris. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam Sacramenta vetera gratiam ſolùm ſignificabant, non conferebant, quia non habebant vim movendi, nec movebant Deum ad dandam gratiam, eò quòd non eſſent moraliter actiones Chriſti,

nec ejus nomine fierent; at Sacramenta nova sunt moraliter actiones Christi, ut modò dixi.

Obj. 5. Si Sacerdos absolvens non confert gratiam nisi moraliter, quatenus nempe movet Deum ad illam, dandam, ipse non verè absolvit. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam passio & mors Christi nos moraliter tantùm emundant, & tamen verè ac simpliciter dicuntur nos mundare. Igitur Sacerdos verè absolvit ut causa instrumentalis per hæc verba, *ego te absolvo*, &c. quia per illa verè movet Deum efficaciter ad infundendam gratiam de se remissivam peccati.

Inst. Si Minister Deum movens ad justificationem, verè justificaret, qui v. g. exhibitione chirographi moveret aliquem ad sibi solvendum debitum, verè sibi solveret. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. major. Ratio disparitatis est, quòd solutio possit denominare nisi debitorem, quia connotat & supponit obligationem in solvente, & jus in eo cui solvitur aliquid. Similiter pœnitens ponens partem Sacramenti Pœnitentiæ per actus suos, non dicitur se ipsum absolvere; quia absolvere à peccatis est illa remittere per modum judicis sententiam ferentis. At denominatio justificantis potest perinde denominare eum, qui physicè justificat, & illum qui movet tantum ad justificandum, cùm uterque hujus denominationis capax sit. Præterea chirographus est tantùm conditio, sine qua non, & merum signum, non causa moralis.

Obj. 6. Si Sacramenta nostra Deum præcisè movent ad dandam gratiam, non sunt instrumenta Dei: sed tantùm hominis conficientis Sacramentum. Falsum conseq. Ergo. *Prob. sequel. major.* Instrumentum morale non est ejus qui movetur, sed qui movet. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. ad prob. Nego anteced. Nam instrumentum morale est etiam illius qui per illud movetur, quando is qui illo movetur, ipsum instituit ut eo moveretur, sicut hic contingit. Sic v. gr. si pictor alium hortetur, ut pretium sibi proponat quo moveatur ad pingendum, tunc pretium illud est instrumentum morale pictoris, & illius qui pretium offert. Igitur Sacramenta nostra sunt instrumenta tùm hominis illa conficientis ut ministri minùs principalis, tùm Christi ut ministri principalis, tùm etiam Dei ut primi eorum auctoris, qui illa per Christum instituit, ut illis ad gratiam dandam moveretur.

Inst. Sacramenta non mediarent inter Deum, & gratiæ collationem. Ergo non essent instrumenta Dei; nam instrumentum debet esse medium inter causam principalem & effectum.

Resp. Nego anteced. Itaque Sacramenta mediant inter Deum, ut illa instituentem per Christum, & gratiam productam à Deo intuitu illorum, seu Deum producentem gratiam intuitu illorum.

Porrò instrumentum morale in hoc differt ab instrumento physico, quòd hoc non moveat seu agat, nisi motum à causa principali; ita ut causalitas causæ principalis debeat esse prior causalitate instrumenti physici. At causalitas instrumenti moralis potest esse prior causalitate causæ principalis; ita ut causa principalis priùs ab instrumento morali ad producendum effectum moveatur, quàm ipsum effectum producat, modò tamen causa principalis causam instrumentalem eo fine instituerit, ut ea moveretur ad producendum effectum, sicque fuerit causa ipsius causæ instrumentalis.

Nota

Nota 1. Merita Christi sunt moralis causa gratiæ, sed principalis: Sacramenta verò sunt gratiæ causa moralis instrumentalis tantùm. 2. Causa moralis instrumentalis non est nobilior causa physica principali, à qua vim suam habet. 3. Chirographus & alia debitorum signa sunt tantùm conditiones ad solutionem, & signa quædam debitum in mentem revocantia & testantia, neque ex se vim ullam habent movendi debitorem ad solvendum: hic enim solùm movetur per suam promissionem & obligationem, vel ejus quæstor per ipsius voluntatem & pactum.

ARTICULUS IV.

Utrùm Sacramenta legis veteris gratiam conferrent ex opere operato?

DIco. Nullum legis antiquæ Sacramentum, ne Circumcisio quidem, causabat gratiam ex opere operato. *Ita Theologi communiter, cum S. Thoma contra S. Bonaventuram.*

Prob. 1. Ex Script. Galat. cap. 4. *Quomodo convertimini iterùm ad infirma & egena elementa, quibus denuò servire vultis?* Ubi Circumcisio & alia veteris legis Sacramenta dicuntur infirma & egena elementa, ideóque virtute justificandi animam destituta. Et cap. 2. *Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.* Et c. 3. *In lege nemo justificatur apud Deum.* Et Hebr. cap. 7. *Reprobatio quidam fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem.* Ergo tota lex fuit inutilis & infirma seu impotens ad justificandum. Ergo Sacramenta seu cæremoniæ legales: quæ erant tantùm pars illius legis non causabant gratiam justificantem.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Augustinus, epist. 18. ubi ait: *Circumcisio & cætera... justificare neminem poterant.* Et in Psal. 73. *Sacramenta non eadem, quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.* Ergo ex S. Doctore Sacramenta veteris Testamenti promittebant tantùm auctorem gratiæ, nec dabant justificationem: nam illa opponitur Sacramentis novæ legis, in eo quod hæc, non illa, darent salutem, conferendo justificationem.

Prob. 3. Ex Concil. Flor. in Decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Novæ legis septem sunt Sacramenta... quæ multùm à Sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam esse figurabant: hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Idem licèt minùs expressè definit Conc. Trid. Sess. 7. Can. 2. *Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, Anathema sit.* Et Can. 8. definit nostra Sacramenta conferre gratiam ex opere operato.

Prob. 4. Ratione. Quia Sacramenta vetera non erant instituta ad dandam gratiam, sed duntaxat ad significandam illius futuram donationem, nec conveniens erat, ut lex antiqua justificaret, tùm quia lex illa erat imperfecta, tùm quia merita Christi nondum erant exhibita: unde in Sacramentis antiquis non continebantur.

Dixi, *ex opere operato.* Quia Sacramenta antiqua causabant gratiam ex opere operantis, quando scilicet à justis, ex fide, & motivo aut imperio chari-

charitatis suscipiebantur. Nam quodlibet opus bonum, cujusmodi est susceptio Sacramenti à Deo instituti, factum à justo ex fide & charitate perfecta, semper de condigno augmentum gratiæ sanctificantis meritum est, & quidem etiam in lege naturæ; ut constat ex illo Jacobi c. 2. *Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est.*

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Sacrificiis antiquæ legis promittebatur remissio peccatorum, ut constat ex *Levitici c. 4. 5. & 6.* Ergo conferebant gratiam justificantem.

Resp. Disting. anteced. Promittebatur remissio peccatorum quoad pœnam aliquam temporalem, & legalem immunditiam, *Conc. antec.* quoad culpam & pœnam æternam, *Nego ant.* Quia 1. illa sacrificia non omnia peccata sed aliqua tantùm expiabant; nam instituta erant pro aliquibus tantùm, ut peccatis ignorantiæ contra observantias legales, & injuriis in proximum circa res externas illatis, & perjurio ex cupiditate res alienas retinendi, non autem pro gravioribus peccatis expiandis, ut idololatria, blasphemia, adulterium, &c. Ergo per illa sacrificia non remittebantur peccata quoad culpam: alioqui omnia per illa, imò per unum remissa fuissent, cùm unum peccatum mortale sine omnibus aliis non remittatur quoad culpam. 2. Hoc constat ex Apostolo, Hebr. c. 10. ubi ait: *Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam & oblationem noluisti*, nempe ad justificationem & salutem: nam Deus illa ad alios fines præceperat.

Inst. Levit. c. 6. dicitur: *Dimittetur illi* (offerenti sacrificium arietis) *pro singulis quæ faciendo peccavit.*

Resp. Hoc intelligitur de singulis peccatis injustitiæ contra proximum, non autem omnibus peccatis simpliciter, ut patet ex contextu; & alioqui in superioribus capitibus frustra præscriberentur varia sacrificia pro variis peccatis, si unum pro omnibus peccatis sufficeret.

Obj. 2. Saltem Circumcisio justificabat ex opere operato.

Resp. Nego. Nam nullum Sacramentum veteris legis hanc vim habebat, ut constat ex probationibus allatis, & ex Patribus, ut in Justino Mart. in dialogo cum Tryphone; *Abraham cùm circumcisionem accepit in signum non ad justitiam.* Irenæo L. 4. c. 3. *Circumcisionem non quasi consummatricem justitiæ, sed in signo eam dedit Deus, ut cognoscibile perseveret genus Abrahæ, ex ipsa Scriptura discimus.* Tertulliano adversus Judæos, cap. 3. *Prævidens Deus quod hanc circumcisionem in signum, non in salutem esset daturus, &c.* Idem docent Epiphanius, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, &c.

Inst. 1. Circumcisio instituta fuit ad delendum peccatum originale: Ergo justificabat ex opere operato.

Resp. Nego ant. Sed instituta fuit ad consignandum populum à Deo peculiariter electum, eumque à cæteris populis discernendum, ut constat ex his verbis *Geneseos, c. 17.* quibus Circumcisionis institutio continetur: *Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te: circumcidetur ex vobis omne masculinum: & circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me & vos.* Deus igitur Circumcisionem instituit, ut esset signum fœderis, quod cum Abrahamo & ejus posteris sanciebat. Hoc autem pactum & fœdus in eo consistebat,

quod

quod Deus ſpecialem curam haberet populi circumciſi, & viciſſim à populo circumciſo ipſe ſpecialiter coleretur.

Præterea Iſraelitæ per quadraginta annos in deſerto circumciſi non fuerunt. Tandiu autem omiſſa non fuiſſet Circumciſio, ſi ad delendum peccatum originale inſtituta fuiſſet, cum homines ea indiguiſſent, ſed cùm ad diſcernendum populum Iſraeliticum à cæteris populis inſtituta fuiſſet à Deo, toto illo tempore non erat neceſſaria, quia in ſolitudine ſufficienter ab aliis populis ſegregatus erat. Denique hoc docent Patres, *Juſtinus*, *Irenæus*, *Tertullianus*, *Chryſoſtomus*, *Hieronymus*, *& alii apud Bellarminum.*

Inſt. 2. Deus parvulis incircumciſis minabatur pœnam damnationis æternæ propter peccatum originale, juxta hæc verba Geneſ. c. 17. ut in græco leguntur: *Et incircumciſus maſculus, cujus non circumcidetur caro præputii in die octavo, peribit anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecerunt.* Ergo Circumciſio inſtituta fuit ad delendum originale peccatum.

Reſp. Nego anteced. Ad textum Scripturæ dico lectionem græcam mendoſam eſſe, & in ea falsò additas fuiſſe has voces, *in die octavo*, quæ neque in Hebræo textu, neque in Vulgata noſtra leguntur. Sic autem habet Vulgata noſtra: *Maſculus, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit.* Ubi agitur de pacto Circumciſionis, de quo ſuperius eodem capite Scriptura loquitur, & de maſculo adulto qui circumcidi noluerit, & ſic Circumciſionis pactum violaverit. Hæc autem verba *(peribit anima illa de populo)* ſignificant tantum legalem excommunicationem, ſeu ſegregationem à populo, vel ad ſummum mortem temporalem, non verò æternam. Quare textus illius ſenſus eſt: Quicumque maſculus adultus ex poſteris Abrahæ circumciſus non fuerit, non cenſebitur de populo Dei electo, ſed ab eo ſeparabitur, vel etiam punietur morte temporali, quia non ſervat pactum quod feci cum Abrahamo & ejus poſteris, ut omnes circumcidantur.

Porro S. Auguſt. græca lectione mendoſa deceptus, per tò *maſculus* parvulum, per tò *peribit* comminationem pœnæ æternæ; & per tò *pactum*, illud pactum, quod cum Adamo factum eſt de non comedendo fructu arboris ſcientiæ boni & mali, intellexit.

Inſt. 3. Gratiæ promiſſio annexa fuit Circumciſioni: nam Deus dixit Abrahamo, *Statuam pactum meum inter me & te, ut ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te.*

Reſp. Nego. Nam hæc verba indicant tantum temporalem benedictionem, ſingularem ſcilicet Dei providentiam, bonorum temporalium copiam, prolis multiplicationem, Chananæorum regionis poſſeſſionem. Equidem ſpirituales quoque promiſſiones factæ ſunt Abrahæ, ſed eæ non fuerunt annexæ pacto Circumciſionis.

Inſt. 4. S. Auguſt. Gregorius Magnus, S. Bernardus, & Innocentius III. cap. *Majores* de Baptiſmo, docent remiſſum fuiſſe peccatum originale per Circumciſionem. Ergo.

Reſp. Diſting. anteced. Remiſſum fuiſſe per Circumciſionem tanquam meram conditionem, ſine qua non, & ut erat externa proteſtatio fidei parentum in Chriſtum venturum, *conc. ant.* ex opere operato: *nego ant.* Illi Patres ſolùm intendunt peccatum originale remiſſum fuiſſe per circumciſionem ut externam & publicam profeſſionem fidei in Chriſtum venturum,

& quidem tanquam meram conditionem, sine qua non, non autem ex opere operato & propter aliquam virtutem in illa contentam, neque ex speciali Dei institutione. Quod ut meliùs intelligatur.

Observa. Ante Baptismi institutionem infantes omnes justificati fuerunt per fidem parentum exteriùs manifestatam cæremonia aliquâ religiosa, cujus electionem & determinationem Deus reliquerat hominibus. Posteri Abrahami pro cæremonia illa religiosa fidei suæ in Christum venturum protestativa ad infantium post diem octavum morientium justificationem determinarunt Circumsionem, ad quam ex Dei præcepto aliunde obligabantur. Et sic masculi Israelitarum, qui post octavum diem moriebantur, à peccato originali liberati fuerunt per Circumcisionem ut conditionem sine qua non, & quatenus præcisè erat externa protestatio fidei in Christum venturum illis applicata. Unde ad eorum justificationem instituta non fuit à Deo, sed determinata & electa ab hominibus tanquam externa professio fidei parentum in Christum venturum, qua ut conditione sine qua non delebatur peccatum originale. Fœmellæ verò & masculi ante diem octavum morientes justificabantur per aliam externam protestationem fidei parentum in Christem venturum, illis parvulis applicatam.

Inst. 5. Iidem Patres comparant Circumcisionem cum Baptismo. Ergo illa justificabat ex opere operato sicut Baptismus.

Resp. Disting. anteced. Comparant ad veritatem effectus, *conc. ant.* nam peccatum originale verè remittebatur parvulis per Circumcisionem, sicut nunc verè remittitur per Baptismum. Comparant quoad modum producendi effectum, *nego ant.* Illi Patres solùm volunt per Circumcisionem remissum fuisse peccatum originale, quod nunc remittitur per Baptismum, quamvis non eodem modo per illam remitteretur: nam nunc per Baptismum remittitur ex opere operato, vi scilicet actionis externæ Baptismi moventis Deum efficaciter & infallibiliter ad infundendam gratiam sanctificantem remissivam peccati originalis; per Circumcisionem verò non remittebatur ex opere operato, & quatenus erat talis ritus externus, sed quatenus illa erat externa & publica professio fidei parentum in Christum venturum, non qua Deus moveretur ad condonandum peccatum sed sine qua non condonaret. Professio enim externa fidei parentum in Christum venturum erat tantùm conditio à Deo requisita, ut propter Christi venturi merita gratiam sanctificantem infunderet, & peccatum originale remitteret.

Inst. 6. Circumcisio remittebat peccatum originale, etiamsi facta fuisset à Ministro infideli.

Resp. Nego. Nam ad justificationem requirebatur fides in circumcidente, vel saltem in parentibus Circumcisionem procurantibus: quæ parentum vel Ministri fides applicaretur parvulis per Circumcisionem, ut illius protestationem externam. Quare aliqui Patres dicunt gentes aliquas impias & infideles Circumcisionem usurpasse sine consecutione gratiæ.

Inst. 7. S. Augustinus Circumcisionem cum Baptismo comparat in eo quod Circumcisio facta à Ministro infideli non esset iteranda, sicut nec Baptismus ab Hæretico collatus.

Resp. Solùm intendit Circumcisionem absque Ministri fide factam validum fuisse in ordine ad observandum præceptum Circumcisionis, non autem in ordine ad remissionem peccati ori-

originalis. Enim verò S. Doctor neceſſitatem fidei internæ ad juſtificationem parvulorum ſatis clarè indicat Lib. 2. de Nuptiis & Concub. cap. 11. his verbis: *Eadem fides Mediatoris ſalvos juſtos faciebat antiquos, puſillos cum magnis.*

Inſt. Non datur medium inter conferre gratiam ex opere operantis, & illam conferre ex opere operato. Atqui Circumciſio non conferebat parvulis gratiam ex opere operantis, nempe Miniſtri: nam nullus homo purus mereri poteſt alteri primam gratiam. Ergo Circumciſio gratiam conferebat ex opere operato.

Reſp. Nego major. Nam datur conferre gratiam per modum *meræ conditionis* ex mera Dei benignitate, & miſericordi providentia propter neceſſitatem hominum.

Porrò conditio non eſt cauſa neque principalis, neque inſtrumentalis; quia cauſa influit in effectum vel phyſicè vel moraliter per virtutem aliquam phyſicam vel moralem. Conditio autem non influit per ullam virtutem, cùm nullam habeat; ſed eſt ſolùm aliquid prærequiſitum, ut cauſa per virtutem ſuam agat. Sic approximatio ligni ad ignem non influit in ignem, nec in combuſtionem.

Nota. Iſraëlitis adultis non remittebatur peccatum originale ſine aliqua ſuæ in Chriſtum venturum fidei profeſſione externa & publica, quæ poterat eſſe Circumciſio: nam externa talis fidei proteſtatio abſolutè à Deo ad hunc effectum requirebatur.

Ex dictis collige. Circumciſionem à Deo inſtitutam tantùm fuiſſe, tum ad conſignandum peculiarem Dei populum, & ad eum ſpecialiter conſecrandum exteriùs Deo, ſicque ad conferendam conſecrationem, ſeu ſanctitatem quamdam legalem & externam, conſiſtentem in jure participandi omnibus cæremoniis, aliisque privilegiis peculiaribus populi Dei: ex quo Chriſtus, ſecundùm carnem oriundus erat: tum etiam ad ſignificandam gratiam per Baptiſmum noſtrum dandam. Ab Iſraëlitis verò electam & determinatam fuiſſe, ut eſſet publica & religioſa profeſſio externa fidei in Chriſtum venturum: qua fide per Circumciſionem, manifeſtata ut conditione ſine qua non, remittebatur peccatum originale, ſuppoſita lege & promiſſione Dei etiam in lege naturæ facta de remittendo peccato originali parvulis per quodlibet ſignum externum proteſtativum fidei in Chriſtum venturum illis à parentibus applicatum.

ARTICULUS V.

De Charactere Sacramentali.

Nota 1. CHaracter generatim ſumptus, eſt ſignum aliquod, quo res aliqua notatur, vel ut diſtinguatur ab alia, ſic oves notantur charactere domini ſui: vel ut alteri rei configuretur, ſic S. Franciſcus ſacris Chriſti ſtigmatibus inſignitus eſt: vel ut certum habeat valorem, ſic metallum notatur ſigillo Principis: vel ut deputetur ad certum ſtatum aut officium, ſic olim milites ſigno aliquo militari notabantur.

Nota 2. Characterem ſacramentalem, quem nempe Sacramentum imprimit animæ illud ſuſcipientis, negant Lutherani & Calviniſtæ poſt Wicleffum.

Dico. 1. Baptiſmus, Confirmatio & Ordo imprimunt characterem. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex traditione Patrum apud Bellarminum & alios. Pro omnibus ſint S. Cyrillus Jeroſolym. in Præfatione in Catecheſes, ubi Baptiſmum

vocat ſignaculum ſanctum & indelebile. Et S. Aug. Tract. 5. in Epiſt. Joann. ubi ait: *Accepit Sacramentum nativitatis homo baptizatus . . . videat, ſi habet charitatem . . . . ſi autem non habet, characterem quidem impoſitum habet, ſed deſertor vagatur.* Idem alibi pluries docet. Huic Traditioni ſcriptæ adde Traditionem moralem: nam hæc doctrina ſemper in Eccleſia tradita eſt: nec oſtendi poteſt tempus quo cœpit, aut auctor à quo cœpit tradi.

Ex decreto Eugenii, in Concilio Florentino, ubi approbante Concilio dicitur: *Inter hæc Sacramenta* (novæ legis) *tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id eſt, ſpirituale quoddam ſignum à cæteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile. Unde in eadem perſona non reiterantur. Reliqua verò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.*

3. Ex Concil. Trid. Seſſ. 7. Can. 9. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt, Anathema ſit.*

Ratio à priori eſt Chriſti voluntas & inſtitutio: cujus conveniens ratio hæc à S. Thoma affertur, quia nempe conveniens fuit, ut Sacramenta illa, per quæ homo conſtituitur in certo aliquo ſtatu de ſe conſtanti & perpetuo, imprimant characterem, quo homo conſignetur & deputetur ad illum ſtatum. Per illa autem ſola tria Sacramenta homo conſtituitur in aliquo novo ſtatu de ſe perpetuo, & ad illum deputatur. Nam homo per Baptiſmum conſtituitur in ſtatu Chriſtiani, & adſcribitur in familiam Chriſti, ſit membrum Eccleſiæ, & capax aliorum Sacramentorum atque aliorum Eccleſiæ bonorum: per Confirmationem conſtituitur in ſtatu militum Chriſti ad pugnandum ex officio contra hoſtes fidei: per Ordinem conſtituitur in ſtatu Miniſtrorum Chriſti, & poteſtatem accipit applicandi ejus merita. Cætera verò Sacramenta hominem non conſtituunt in novo ſtatu de ſe perpetuo. Nam Euchariſtia ſolùm nutrit ſpiritualiter: Pœnitentia ſolùm ſanat, & ad vitam ſpiritualem revocat: Extrema unctio ſolùm tollit peccatorum reliquias, & corroborat in extremo certamine; Matrimonium denique auxilia tribuit ad Matrimonii onera patienter ferenda, & ejus obligationes obſervandas, nec conſtituit in ſtatu de ſe perpetuo, nam mortuo uno conjuge, manet alter ad alium ſtatum liber.

Obj. 1. Character ſacramentalis nullibi in Scriptura reperitur. Ergo non datur.

Reſp. 1. *Nego conſeq.* Quia præter Scripturam extat Traditio æqualis cum Scriptura auctoritatis, cùm æquè ſit Dei verbum.

Reſp. 2. Character ille continetur vel ſaltem inſinuatur his Apoſtoli verbis, 2. Cor. 1. *Qui unxit nos Deus: qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus ſancti in cordibus noſtris.* Ubi verbum *ſignavit* characterem ſacramentalem ſignificat, nam aliis vocibus jam ſignificatur gratia ſanctificans.

Obj. 2. Patres per characterem intelligunt, vel exterius Sacramentum, vel gratiam.

Reſp. Neg. Nam Patres characterem diſtinguunt tùm ab ipſo ritu Sacramenti, nam docent eum remanere poſt ſuſceptum Sacramentum; & eum annu-

annumerant inter effectus Sacramenti: tùm à gratia, nam asserunt eum manere in peccatore ac desertore, & imponi in statu peccati.

Dico 2. Sola illa tria Sacramenta characterem imprimunt.

Fide constat, & *prob.* 1. ex Traditione & perpetua praxi Ecclesiæ, quæ solorum illorum trium Sacramentorum iterationem semper prohibuit.

2. Ex Conc. Florentino, in Decreto Eugenii citato, ubi id expressè traditur. Ex Conc. Trident. modò citato, idem quamvis non tam expressè, tamen sufficienter definiente, dum exponens Sacramenta quæ characterem imprimunt, sola illa tria recensèt, addens idcirco ea iterari non posse. Ergo cùm alia quatuor iterari possint, ut fide constat, non imprimunt characterem. Ratio est, quia hæc sola tria Sacramenta hominem constituunt in statu de se perpetuo. Præterea alia causa, cur hæc sola tria iterari non possint, assignari nequit, nisi quia propter gratiam sanctificantem conferunt, characterem indelebilem, & sic semel accepta semper manent in aliquo suo effectu, unde frustra iterarentur. Alia verò iterari possunt, quia causant tantùm gratiam, quæ amitti potest, & sæpè amittitur; unde sæpe contingit, ut illa Sacramenta neque in se, neque in effectu maneant: quare Christus convenientissimè voluit, ut iterari possent.

Dico 3. Character sacramentalis est signum quoddam spirituale & indelebile, impressum animæ. Est de fide, nam expressè traditur à Conc. Trident. suprà citato.

Hoc autem signum non est purum signum, nam est aptitudo ad aliquid spirituale. Sic character Baptismi est aptitudo ad suscipienda omnia alia Sacramenta. Character Confirmationis est aptitudo ad fidem propugnandam: Character Ordinis est aptitudo ad obeunda sacra ministeria. Quare character sacramentalis est quædam configuratio seu similitudo cum Christo: nam aptitudo illa spiritualis est participatio quædam excellentiæ Christi ut Summi Sacerdotis, vel ducis supremi militiæ christianæ. Cum autem homo per characterem sacramentalem speciali quodam modo configuretur & assimiletur Christo, etiam per hunc characterem distinguitur ab omni alio, qui charactere sacramentali caret.

Tres sunt igitur effectus formales characteris sacramentalis, nimirùm facere aptum, configurare Christo, & distinguere. Effectus autem formalis est id, quod res aliqua præstat per meram sui communicationem subjecto, non per ullam actionem productivam à se manantem.

Cæterum character sacramentalis spectat ad prædicamentum qualitatis, ut docent communiter Theologi cum S. Thoma.

Dico 4. Character sacramentalis est indelebilis pro tota hac vita. Est de fide. Nam hoc ad minimum definit Concil. Tridentin. & ante illud docuit Florentinum. Et utraque Synodus ex characteris indelebilitate infert Sacramenta illum imprimentia iterari non posse: quòd certè male inferretur, si character deleri posset in hac vita.

Imò probabilius est characterem esse etiam indelebilem respectu alterius vitæ & in perpetuum; tum quia eadem Concilia simpliciter afferunt eum esse indelebilem: tùm quia ipse & anima, quæ est ejus subjectum, sunt ex natura sua incorruptibilia: neque enim character contrarium habet, per quod destruatur aut exigat destrui. Igitur character post mortem manet, in beatis quidem ad gloriam, in reprobis verò ad ignominiam. Ita docet S. Tho-

mas, 3. p. q. 63. a. 5. ad. 3. his verbis: *post hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militaris character remanet in militibus post adeptam victoriam: & in his qui vicerunt ad gloriam, & in his qui sunt victi ad pœnam.*

ARTICULUS VI.

De reviviscentia Sacramentorum.

An & quæ Sacramenta cum obice gratiæ susceptа, obice illo postea remoto, reviviscant?

Nota 1. Fictio & obex hic sonant idem, & opponuntur dispositioni. Fictio autem seu obex impedire potest vel valorem Sacramenti, si nempe suscipiatur sine dispositione ad ejus valorem requisita, vel solùm effectum gratiæ. Agitur hìc solùm de obice gratiam Sacramenti, non ipsius valorem impediente: Nam certum est sublato obice impediente valorem Sacramenti, non reviviscere Sacramentum; quia Sacramentum nullum fuit: quod autem non fuit non potest reviviscere. Sic v. gr. Baptismus collatus adulto carenti voluntate illum suscipiendi nullus est, & semper manet nullus, etiamsi intentio, quæ defuit, postea ponatur. Nam quantumcumque postea habeatur, fieri non potest, ut Baptismus fuerit validè susceptus, ideóque ut revera fuerit.

Nota. 2. Obex solam gratiæ collationem impediens triplex est, nempe negativus, privativus, & contrarius. Obex negativus est inculpabilis carentia dispositionis necessariæ ad gratiam recipiendam. Privativus est culpabilis carentia hujusmodi dispositionis. Contrarius seu positivus est quodlibet aliud peccatum mortale commissum eo instanti, quo suscipitur Sacramentum.

Dico 1. Baptismus validè susceptus, sed cum obice gratiæ sanctificantis, eo sublato reviviscit, quoad hunc effectum, id est, producit gratiam sanctificantem, quam in actuali sui susceptione produxisset, in suscipiente, si tunc benè dispositus fuisset. *Ita Theologi communius cum S. Thoma.*

Prob. 1. Ex S. Augustino, qui docet Baptismum cum fictione seu obice schismatis vel hæresis susceptum reviviscere, & redeunti ad unitatem Ecclesiæ valere ad remissionem peccatorum, ideoque ad infusionem gratiæ sanctificantis, sine qua peccata non remittuntur, & operari salutem. Nam lib. 3. de Baptismo, cap. 13. sic ait: *quamvis apud hæreticos vel schismaticos idem sit Baptismus Christi,* (qui apud Catholicos) *non tamen ibi operatur remissionem peccatorum propter eamdem discordiæ fœditatem & dissensionis iniquitatem: tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesiæ pacem venerint, non ut jam dimissa non retineantur: neque ut ille Baptismus quasi alienus aut alius improbetur, ut alter tradatur: sed ut idem ipse qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intùs operetur salutem.* Idem docet lib. 1. c. 12.

Prob. 2. Ratione. Prima justificatio seu regeneratio spiritualis fieri non potest sine Baptismo in re vel in voto, ut docet Concil. Trid. Sess. 6. cap. 4. & constat ex illo Joann. c. 3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* At in casu Baptismi validè sed cum obice gratiæ susceptі, regeneratio fieri non potest per novum Baptismum, cùm Baptismus validè collatus reiterari nequeat: neque

etiam

etiam per ejus votum, nam desidera ri non potest novus Baptismus, utpote prohibitus. Ergo supereſt ut remoto obice, regeneratio fiat per Baptismi antea validè susceptı reviviscentiam.

Altera ratio. Quia (ut docet S. Thomas) character Sacramentalis exigit connaturaliter gratiam sanctificantem: nam hæc est necessaria ad dignè & meritorie obeunda munera & officia status, ad quem character deputat.

Hinc remoto obice conferuntur etiam gratiæ actuales sacramentales, cùm jus ad illas expeditum ex Dei ordinatione infallibiliter annexum sit gratiæ habituali per Sacramentum collatæ.

Obj. 1. S. Augusſt. loco supra citato, dicit in casu Baptismi cum obice Schismatis vel hæresis susceptı, postea per charitatem remitti peccata revertenti ad Ecclesiam.

Resp. Hoc dicit, non ex propria sententia, sed solùm ex falsa hypothesi Donatistis permissa, non concessa, nempe quod Baptismus cum obice susceptus, statim remittit peccata; sic tamen ut dimissa redeant statim ratione pravæ dispositionis. In qua hypothesi peccata primùm dimissa & statim reversa, remoto obice non remittuntur per Baptismum. Quod autem S. Doctor senserit Baptismum sublato obice operari per se & immediatè gratiam sanctificantem, patet ex ejus verbis supra laudatis: *tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata .... sed ut idem ipse .... intus operetur salutem.*

Obj. 2. Baptismus fictè susceptus, est opus mortuum. Ergo reviviscere non potest.

Resp. Nego anteced. Nam Baptismus ille est moraliter actio Christi ut principalis ministri. At nullum opus Christi est opus mortuum. Equidem susciplens, scienter Baptismum cum obice peccavit mortaliter: sed hoc peccatum est quid distinctum à Baptismo susceptо.

Obj. 3. Baptismus non est ampliùs physicè, cùm tollitur obex. Ergo non potest causare gratiam.

Resp. Disting. conseq. Non potest causare gratiam physicè, *conc. conseq.* moraliter, *nego conseq.* Baptismus validè susceptus cum obice gratiæ, ita physicè præteriit, ut maneat moraliter & æquivalenter in ordine ad producendam gratiam, sublato obice, quatenus tam valet ad movendum Deum ad infundendam gratiam, quando tolletur obex, quàm si actu & physicè existeret. Et re ipsa Deus remoto obice infundit gratiam sanctificantem & remittit peccata propter Baptismum validè susceptum, licèt physicè præteritum, perinde ac si adhuc physicè existeret: atque ita Baptismus physicè præteritus causat gratiam moraliter, movendo scilicet Deum ad dandam gratiam, qua remittuntur peccata.

Obj. 4. Dici non potest, quomodo peccata Baptismum cum obice gratiæ susceptum consequentia remittantur cum aliis præcedentibus. Ergo Baptismus ille nulla remittit sublato obice.

Resp. 1. *Nego conseq.* Quia multa vera sunt, quæ tamen clarè explicari non possunt.

Resp. 2. *Nego anteced.* Nam quando per Sacramentum Pœnitentiæ tollitur obex gratiæ, tunc Baptismus reviviscens, & Sacramentum Pœnitentiæ simul & tempore & natura producunt gratiam & remissionem peccatorum. Nam tunc Baptismus & Sacramentum Pœnitentiæ sunt duæ causæ partiales, à se invicem in operando dependentes, simul constituentes unam causam totalem, productivam gratiæ & remissionis peccatorum: ita tamen ut una unam,

unam, & altera alteram tantùm partem gratiæ totalis producat. Baptismus enim producit solam partem gratiæ, cui respondet remissio peccati originalis, & personalium ante Baptismum comissorum, Pœnitenriæ vevò Sacramentum solam partem gratiæ, cui respondet remissio peccatorum post Baptismum commissorum. Hæ autem duæ partiales causæ unam totalem causam conflant : nam cùm unum mortale sine aliis omnibus non remittatur, Baptismus non remitteret originale & alia personalia peccata post ipsum commissa, nisi Sacramentum Pœnitentiæ remitteret alia post Baptismum commissa; & vicissim Sacramentum Pœnitentiæ non remitteret mortalia post Baptismum commissa nisi Baptismus remitteret originale & alia personalia ante ipsum commissa.

At quando extra Sacramentum Pœnitentiæ tollitur obex per contritionem perfectam, tunc per gratiam Baptismo respondentem remittuntur peccata omnia ante illum commissa, per gratiam verò contritioni ut includenti votum Sacramenti pœnitentiæ respondentem remittuntur alia mortalia post Baptismum commissa.

Inst. Peccatum fictionis ligat virtutem Baptismi. Ergo priùs tolli debet, quàm possit operari Baptismus.

Resp. Peccatum fictionis cùm per Pœnitentiam retractatur, jam non ligat virtutem Baptismi. Nam tunc adest dispositio, quæ si in susceptione Baptismi adfuisset, Baptismus gratiam produxisset, & quacum proinde jam illam producere potest, & producit non quidem solus, sed simul cum Sacramento Pœnitentiæ eam partem gratiæ quam ipse producere non potest, producente.

Dico 2. Confirmatio & Ordo reviviscunt, seu gratiam suam producunt, sublato obice. Ita communiter.

Prob. Quia hæc duo Sacramenta sicut Baptismus imprimunt characterem, qui connaturaliter exigit gratiam sanctificantem, & constituunt hominem in statu de se perpetuo, cui multæ obligationes annexæ sunt. Ac proinde finis & institutio illorum postulat, ut conferant gratiam ad illorum status munera sanctè & dignè obeunda, quando jam non est impedimentum huic gratiæ. Prætereà cùm iterari non possint, est par ratio de iis ac de Baptismo, ne videlicet qui Sacramenta illa cum obice recipiunt, eorum fructu in perpetuum & irreparabiliter priventur, etiam si postea obicem removeant.

Dico 3. Probabile est etiam Extremam-unctionem & Matrimonium reviviscere. Quia verisimile est Christum noluisse conjuges toto conjugii tempore, quo indigent multis gratiæ auxiliis tum ad hujus status munia christianè obeunda, tum ad onera patienter ferenda; item noluisse infirmos durante eodem morbo seu periculo mortis in quo iterari non potest Extrema-unctio, & tamen indigent multis gratiis in hoc extremo vitæ certamine, ubi periclitatur salus, privari effectu Sacramenti cum obice susceptì, sed voluisse ut effectum illum, quo maximè indigent, recipiant sublato obice.

Dico 4. Pœnitentia & Eucharistia non reviviscunt, etiam sublato obice. Nam 1. respectu Pœnitentiæ obex gratiæ est etiam obex Sacramenti : carentia enim dispositionis requisitæ ad gratiam recipiendam impedit ejus valorem: ac proinde ipsum Sacramentum nullum est. Quod autem nullum fuit, postea reviviscere & operari non potest. 2. Cùm Eucharistia sæpissimè sumi possit, minimè necesse fuit Christum voluisse, ut reviviscceret. Imò nec id conveniens fuit: nam alioqui homo sceleratissimus, qui

qui sæpe Eucharistiam sacrilegè susce-pisset, posset unico instanti maximam gratiam sanctificantem, elicita contri-tione perfecta, acquirere, quod mul-tis esset sacrilegiorum occasio.

Quæres, *quid requiratur ad obi-cem removendum, ut Sacramentum reviviscat.*

Resp. 1. Si obex fuerit solùm incul-pabilis omissio dispositionis requisitæ ad gratiam, tollitur ponendo dispo-sitionem illam, & sic Sacramentum re-viviscit; modo tamen novus obex non additus sit, mortaliter peccando post susceptum Sacramentum. Nam cùm illo casu nihil obsit efficaciæ Sacramen-ti, præter carentiam dispositionis, sub-lata hac carentia Sacramentum opera-bitur sicut ab initio egisset, si non fuis-set hæc carentia.

Dixi, *modò &c.* Nam si novus o-bex per peccatum mortale additus est, hic removeri debet per Sacramentum Pœnitentiæ, vel per contritionem per-fectam ejus votum includentem.

Resp. 2. Si obex fuerit culpabilis, omissio dispositionis requisitæ, vel quod-libet aliud peccatum mortale in ipsa Sacramenti susceptione admissum, tol-litur obex ponendo dispositionem il-lam omissam, & illud mortale cum aliis postea commissis tollendo per Sa-cramentum Pœnitentiæ, vel per con-tritionem perfectam ejus votum in-cludentem.

Porrò peccatum mortale impediens effectum Baptismi, censetur commit-ti à baptizato; quia non impeditur effectus Baptismi nisi jam existentis; Baptismus enim operari non potest nisi jam existens, ideóque jam re-ceptus. Quare hoc peccatum remit-ti debet per Sacramentum Pœniten-tiæ in re vel in voto susceptum.

CAPUT IV.

De Ministro Sacramentorum.

ARTICULUS I.

Quinam sint Ministri Sacramen-torum.

Nota 1. DUplex est Sacramentorum Minister, nempe primarius & secundarius. Minister primarius & principalis est ille, qui Sacra-menta instituit ut ejus nomine fierent, & per cujus solius merita operantur: talis est solus Christus, ut homo. Mi-nister secundarius, de quo solo hic agitur, est ille, qui sub Christo & ejus nomine potest validè conficere Sa-cramentum: sive est idoneus effector Sacramenti.

Nota 2. Lutherus, in libro de Mis-sa privata, docet etiam Angelos tùm bonos tùm malos habere potestatem conficiendi Sacramenta. Calvinus ve-rò contendit solos Christianos ad mini-sterium legitimè vocatos, hanc pote-statem habere, ita ut ne in necessitate quidem fœminæ baptizare possint.

Dico 1. Soli homines viatores ra-tione utentes possunt esse Ministri Sa-cramentorum secundùm legem Dei or-dinariam & sine dispensatione Dei.

Prob. Illi soli possunt esse Ministri Sacramentorum, secundùm legem Dei ordinariam, quos Christus ad hoc mu-nus designavit: nam nemo ex propria sua auctoritate potest validè agere no-mine Christi, & fieri ejus instrumen-tum. At Christus ad hoc munus de-signavit solos homines viatores ratione utentes: nam illis solis dixit, Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes, bapti-zantes eos in nomine Patris, &c.* Luc. cap. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remit-*

tuntur eis. Jacob. cap. 5. *inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, &c.*

Ratio congruentiæ est. quia ipse primarius Sacramentorum Minister homo erat; & illi, quibus administranda sunt, homines sunt.

Hinc 1. Angelus bonus nullum potest efficere Sacramentum nisi de lege extraordinaria, sive ex speciali deputatione & dispensatione Dei. Idem dic de anima separata, non tamen de anima redeunte ad corpus mortale & ad statum viatoris.

2. A fortiori malus Angelus hac potestate caret, cui etiam certum est eam nunquam à Deo concessum iri ex speciali dispensatione. Unde si Diabolus baptizaret, nullus esset Baptismus. Secus, si bonus Angelus baptizaret. Nam id faceret ex dispensatione & extraordinaria deputatione Dei, & sic valeret Baptismus. Hoc docet S. Thomas, 3. p. q. 64. ar. 7. his verbis: *sicut Deus virtutem suam non alligavit Sacramentis, quin possit sine Sacramentis effectum Sacramentorum conferre: ita etiam virtutem suam non alligavit Ecclesiæ Ministris, quin etiam Angelis possit virtutem attribuere ministrandi in Sacramentis. Et quia boni Angeli sunt nuncii veritatis, si aliquod Sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum, quia deberet constare hoc fieri voluntate divina.*

3. Infantes & perpetuò amentes non possunt validè conficere ullum Sacramentum, cùm careant usu rationis, & insuper habere non possint debitam intentionem.

Obj. 1. Membra Diaboli, nempe peccatores, possunt validè conficere Sacramenta: Ergo & Diabolus ipse.

Resp. Disting. anteced. Possunt conficere Sacramenta, quatenus sunt Ministri Christi, *conc. ant.* quatenus sunt membra Diaboli, *nego ant. & conseq.* Mali autem homines sunt Ministri Christi, quatenus sunt homines viatores, qui à Christo acceperunt potestatem conficiendi & administrandi Sacramenta.

Obj. 2. Nicephorus, Lib. 11. hist. c. 22. scribit S. Amphilochium fuisse ab Angelis ordinatum Episcopum, hancque ordinationem ratam à cæteris Episcopis habitam fuisse. Ergo boni Angeli possunt esse Ministri Sacramentorum.

Resp. Possunt esse, sed ex dispensatione & extraordinaria deputatione Dei, non verò secundùm ordinariam Dei legem.

Dico 2. Non omnes & singuli homines viatores & ratione utentes, sunt Ministri omnium Sacramentorum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Concil. Trid. Sess. 7. Can. 10. *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, Anathema sit.*

2. Quia re vera Laici non possunt esse Ministri quinque Sacramentorum, scilicet Confirmationis, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extremæ unctionis, & Ordinis, ut suis locis probabitur.

Obj. 1. Quilibet homo etiam Laicus potest administrare Baptismum, ergo & cætera Sacramenta.

Resp. Nego conseq. Quia Christus unum non aliud voluit, eò quòd Baptismus sit Sacramentum omnibus & magis necessarium quàm cætera. Unde illius Ministrum limitare noluit.

Inst. Matrimonium non est magis necessarium quàm cætera Sacramenta, & tamen quilibet homo baptizatus potest illud administrare, nisi aliunde impediatur.

Resp.

Resp. Specialis est ratio de Matrimonio, quia nempe Christus Matrimonii contractum ad Sacramentum evexit: qui contractus cùm à quolibet baptizato fieri possit, nisi aliunde impediatur, ideo hoc Sacramentum à quolibet baptizato ad generandum habili & ab omnibus impedimentis libero, administrari potest.

Obj. 2. Omnes homines baptizati, sunt Sacerdotes, juxta illud 1. Petri c. 2. *vos genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, &c.* Ergo omnes sunt Ministri omnium Sacramentorum.

Resp. Disting. anteced. Omnes sunt Sacerdotes impropriè dicti, *conc. ant.* propriè ac strictè dicti, *nego ant. & conseq.* Ibi Scriptura per regale Sacerdotium intelligit sacerdotium spirituale & metaphoricum, consistens in potestate offerendi Deo sacrificia spiritualia, nempe bona opera, laudes, & preces. At præter hoc Sacerdotium, est aliud propriè dictum, dans potestatem offerendi sacrificium propriè dictum, & ministrandi populis Sacramenta, quod quidem sacerdotium non omnibus Christianis convenit.

ARTICULUS II.

Utrùm ad valorem Sacramenti requiritur in Ministro intentio faciendi quod facit Ecclesia?

§. I.

Prænotanda.

I. INtentio hic est voluntas deliberata faciendi aliquid, puta Sacramentum. Triplex autem potest esse in Sacramentis conficiendis Ministri intentio ex parte objecti sui. Prima est intentio præcisè ponendi ritum externum Sacramenti sive adhibendi materiam & formam quas adhibet Ecclesia. Secunda est intentio faciendi Sacramentum. Tertia est intentio conferendi effectum Sacramenti. Circa quod triplex est sententia.

Prima est Lutheri & Calvini, qui docuerunt ad valorem Sacramenti sufficere intentionem ponendi ipsum ritum seu ipsam actionem externam Sacramenti, etiamsi jocosè & irrisoriè etiam exteriùs ponatur; eò quòd velint Sacramenta instituta esse duntaxat ad excitandam fidem in suscipientibus, quem effectum habere possunt, quacunque intentione ponatur à Ministro ritus externus.

Secunda est plurium Catholicorum, qui volunt sufficere intentionem ponendi seriò ritum externum, prout ponitur exteriùs in Ecclesia, nec requiri voluntatem faciendi Sacramentum: ita ut conficiatur Sacramentum, etiamsi Minister interiùs nolit facere Sacramentum, modò non significet exteriùs se nolle facere Sacramentum, & jocosè vel repræsentativè agere. Hinc ad valorem Sacramenti exigunt verum externum Ecclesiæ ritum seriò exteriùs poni: in quo differunt à Luthero & Calvino, quibus consentiunt in eo quod putent jocum internum non officere valori Sacramenti. Hæc opinio tribuitur Ambrosio, Catharino & Salmeroni. Sed alii contendunt eos solùm negare necessariam esse intentionem ponendi ritum externum sub conceptu explicito Sacramenti, seu intentionem explicitam faciendi Sacramentum: non verò negare necessitatem intentionis faciendi ritum externum; qualis re ipsa ab Ecclesia ponitur: quem ritum Minister vult seriò etiam interiùs celebrare, sive necessitatem intentionis faciendi quod facit Ecclesia, non tamen sub conceptu Sacramenti.

Tertia ſententia, quæ eſt communis inter Catholicos docet ad valorem Sacramenti requiri intentionem ſaltem generalem & confuſam conficiendi Sacramentum, ſeu intentionem faciendi id quod Chriſtus inſtituit, vel facit Eccleſia immediatè per ritum illum externum, vel quod intendunt Chriſtiani.

II. Certum eſt ad valorem Sacramenti non requiri intentionem conferendi effectum Sacramenti. Nam valet Baptiſmus collatus ab Ethnico ejus effectum ignorante, vel etiam ab Hæretico negante gratiam per illum conferri.

III. Eſt de fide requiri veram intentionem ponendi ſeriò & non jocosè ſaltem extetiùs ritum externum, prout ponitur in Eccleſia. Nam 1. Leo X. hunc Lutheri articulum duodecimum inter multos damnavit: *Si ſacerdos non ſeriò, ſed joco abſolveret: ſi tamen credat pœnitens ſe eſſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.* Per jocum autem intelligitur intentio ſolum repræſentandi myſterium, non autem faciendi. 2. Ex Concil. Trident. quod ſeſſ. 14. cap. 6. declarat pœnitentem non eſſe verè & coram Deo abſolutum, *ſi nulla illi adſit contritio, aut Sacerdoti animus ſeriò agendi & verè abſolvendi deſit.* Item ſeſſ. 7. can. 11. hoc ad minimum definit.

Ratio à priori eſt inſtitutio Chriſti, qui voluit, ut Sacramenta conficeren tur ab hominibus ut Miniſtris ejus. Nullus autem agit ut Miniſter alterius, niſi ſaltem velit ſeriò facere, quod alter voluit fieri nomine ſuo.

§. II.

Dico. Ad valorem Sacramenti requiritur intentio verè faciendi Sacramentum, ſaltem implicita & generalis, qua miniſter intendat facere id quod Chriſtus inſtituit, vel id quod Eccleſia moraliter facit per ritum externum; nec ſufficit intentio ponendi exteriùs duntaxat ritum externum.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto Eugenii ubi dicitur: *Hæc omnia Sacramenta* (novæ legis) *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona Miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquid deſit, non perficitur Sacramentum.* Ergo ex hoc Conc. ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio faciendi quod facit Eccleſia, materiam ſcilicet & formam adhibendo per ſuos Miniſtros. Sed id, quod immediatè Eccleſia facit, materiam & formam adhibendo per ſuos Miniſtros, eſt Sacramentum. Ergo ex Conc. ad efficiendum Sacramentum, requiritur intentio illud faciendi, quod etiam patet ex paragrapho ſequenti, ubi dicit, quemlibet etiam Paganum & Hæreticum validè baptizare, *dummodo formam ſervet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia.* Quibus verbis præter voluntatem ponendi ritum externum, exigit etiam intentionem faciendi, quod facit Eccleſia, & hæc duo inter ſe diſtinguit. Ergo intendere facere quod facit Eccleſia, non eſt præcisè velle ponere ritum externum, ſed eſt velle illum ponere ut religioſum & ſacramentalem, ſeu ut ſignum inſtitutum ad ſignificandam & efficiendam gratiam.

Prob. 2. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 11. *Si quis dixerit in Miniſtris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, Anathema ſit.* At Eccleſia per ſuos Miniſtros facit Sacramentum, & non ſolùm ponit ritum externum. Ergo requi-

requiritur intentio faciendi Sacramentum. Item Concilium per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit quod facit Ecclesia immediatè nomine & auctoritate Christi, ideoque intelligit quod facit Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo. Atqui Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo facit significationem & efficaciam sacramentalem, sicut per potentiam naturalem facit ritum externum. Ergo cùm concil. Trident definit requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit requiri intentionem faciendi significationem & efficaciam sacramentalem, seu ritum externum, ut Sacramentum, intentionem, inquam, saltem implicitam & confusam.

Præterea Conc. Trident. sess. 14. cap. 6. declarat pœnitentem non esse verè & coram Deo absolutum, *si Sacerdoti animus seriò agendi & verè absolvendi desit.* Ergo ad validam absolutionem præter intentionem ponendi seriò ritum externum seu proferendi verba absolutionis, requirit intentionem verè absolvendi, nam hæc duo manifestè distinguit & exigit. Intentio autem verè absolvendi est intentio verè conferendi Sacramentum pœnitentiæ: nam verè absolvere & conferre Sacramentum Pœnitentiæ sunt unum & idem. At eadem est ratio de omnibus aliis Sacramentis. Ergo in omnibus Sacramentis requiritur intentio faciendi Sacramentum.

Quare Suarez, tom. 3, in 3. p. S. Thomæ, q. 64. disp. 13. sect. 2. sic ait: *Existimo contrariam sententiam non posse jam* (post definitionem Concilii Trident.) *tutò defendi, nec sine errore.*

Dices. Conc. Trident. hoc loco agit joco externo & manifesto.

Resp. Loquitur generatim de omni joco cadente in substantiam Sacramenti, sive interno, sive externo, quia uterque debitam intentionem excludit: ac proinde utrique opponit tò *seriò.*

Prob. 3. Ex decreto Summi Pontificis Alexandri VIII. quo damnatur hæc propositio: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intùs verò in corde suo apud se resolvit. non intendo facere quod facit Ecclesia.* Ergo sine nullitate Sacramenti non potest excludi intentio interna faciendi quod facit Ecclesia, quamvis ponatur omnis ritus externus. At si ad valorem Sacramenti præter positionem omnis ritus externi non requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, hæc intentio potest positivè excludi sine nullitate Sacramenti: nam exclusio ejus quod non requiritur ad valorem Sacramenti, non potest illud irritare, cùm valeat Sacramentum sine positione & cum exclusione eorum quæ ad ejus valorem non requiruntur. Ergo ad valorem Sacramenti Baptismi, ideoque aliorum omnium, præter positionem omnis ritus externi requiritur intentio faciendi, quod facit Ecclesia. Atqui per intentionem illam faciendi, quod facit Ecclesia, intelligitur intentio verè faciendi Sacramentum: nam non intelligitur intentio ponendi ritum externum, cùm in propositione damnata jam supponatur hæc intentio, si quidem agitur de Ministro, *qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat*, proindeque voluntatem habet observandi omnem ritum externum, alioqui eum non observaret.

Prob. 4. Ratione. Quia Christus Sacramentorum Ministros instituit, non ut meros nuncios deferentes voluntatem domini, sed ut veros Ministros, dispensatores & œconomos, qui liberè utantur potestate ministeriali sibi data: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, ait Apostolus, 1. Cor. c. 4.

Atqui Minister non utitur liberè potestate ministeriali, nisi velit ea uti; & non vult ea uti, nisi cùm vult per eam producere effectum sibi proprium, nempe Sacramentum, quod est effectus proprius potestatis ministerialis circa Sacramenta: sicut nemo vult uti potestate naturali, nisi cùm vult per illam producere effectum sibi proprium. Ergo, &c.

Præterea confessio Sacramenti est actio moralis sacramentalis. Nam Christus sic instituit Sacramenta, ut procedant ex potestate data Ministris tanquam actiones eorum morales, ita ut dicantur verè remittere peccata, abluere, consecrare, ordinare, &c, ut Joann. c. 10. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et Luc. 22. *hoc facite in meam commemorationem, &c.* Actio autem moralis sacramentalis debet esse intenta ut talis.

§. III.

Solvuntur Objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. ANtiqui Patres non judicarunt ad valorem Baptismi requiri intentionem illam quam requirimus: nam ratum habuerant Baptismum ab Atheis & Ethnicis collatum; nec inquisierunt, num Minister intentionem veram habuisset. Ergo non requiritur talis intentio.

Resp. Nego anteced. Ad probationem dico, Patres judicasse Baptismum ab Atheis & Ethnicis, materiam ac formam debitam servantibus, collatum valere, quia putarunt illos habuisse intentionem saltem confusam & generalem faciendi, quod facit Ecclesia, volendo facere, quod faciunt Christiani; quam intentionem, non obstante infidelitate, facilè habere poterant. Patres autem non inquisierunt, an Minister veram intentionem habuisset, quia Ecclesia non judicat de internis, & nisi contrarium evidenter appareat, præsumi semper debet intentio debita in Ministro, qui nullum joci vel irrisionis signum præbet, cùm facillimè hæc intentio haberi possit, & sine ulla utilitate omitteretur.

Obj. 2. Ex S. Chrysostomo, hom. 85. in Joann. Sacerdos in Sacramentorum administratione non præbet nisi manum & linguam.

Resp. Ubi sic loquitur: *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus omnia facit. Sacerdos linguam & manus præbet.* Præbet autem utrumque humano modo, & ut Minister Christi utens potestate ministeriali, ideóque cum intentione faciendi Sacramentum, seu id quod Christus instituit.

Porrò ibi Sanctus Doctor solùm significare vult totum effectum Baptimi, nempe gratiam & characterem à solo Deo physicè produci: hominem verò nihil operari physicè, nisi Sacramentum, proindeque modò illud faciat, non posse sua malitia impedire ejus effectum.

Inst. Sanctus Chrysostomus ibidem dicit justum non esse propter alterius malitiam, ad salutem nostram accedentes offendi.

Resp. Per malitiam intelligit meram improbitatem, quæ in multis reperitur, & cujus carentia, si ad valorem Sacramentorum requireretur, ea sæpe irrita forent cum multorum damno. At non loquitur de malitia, qua præcisè excluderetur intentio faciendi Sacramentum, quæ est diabolica & nullius utilitatis, ideóque aut nunquam aut fere nunquam reperitur.

Obj. 3. Alexander Alexandriæ Patriarcha ratum habuit Baptismum ab Athanasio puero jocosè aliis pueris colla-

collatum. Ergo à fortiori valet Baptiſmus ſeriò exteriùs collatus ſine intentione, &c.

Reſp. Si vera eſt hæc hiſtoria, ideò ratus habitus fuit Baptiſmus ab Athanaſio aliis pueris in ludo collatus, quia ipſe exiſtimabatur in ludo verè & ſeriò intendere baptizare, & Sacramentum conferre: ita ut jocus non eſſet motivum intrinſecum, ſed duntaxat impulſivum peragendi cæremoniam externam, & ſolùm vera collatio Baptiſmi ordinaretur ad aliquam animi oblectationem. Quam quidem intentionem ſuam Athanaſius oſtenderat in eo, quod ſolos Catechumenos, exploratis priùs per varias interrogationes eorum diſpoſitionibus, baptizaret cum omnibus cæremoniis in Baptiſmo adhiberi ſolitis, ut teſtatur Sozomenus, L. 2. c. 17. & verò pueri etiam in ludis ſuis interdùm ſeriò faciunt, quæ à majoribus fieri vident.

Inſt. Athanaſius oblectationem animi ſibi in Baptiſmo conferendo pro fine proponebat.

Reſp. Hoc non officit intentioni debitæ. Nam quis ſeriò & verè poteſt velle Sacramentum conficere, ut animum recreet. Sacramentum autem ſeriò & cum intentione collatum valet, quamvis propter ludum & recreationem fiat: quemadmodum valet Sacramentum ſeriò & cum intentione illud faciendi collatum, licèt fiat propter pecuniæ lucrum. Porro Athanaſius ritum externum Baptiſmi non repræſentativè nec jocosè, ſed verè ac ſeriò celebravit, ita ut jocus ſeu potiùs recreatio fuerit ſolùm finis extrinſecus ſeu motivum impulſivum Sacramenti ſeriò collati.

Obj. 4. Baptiſmus mimicè collatus valet, ut patet in Geneſio Martyre, qui cum in Theatro coram Diocletiano mimum ageret, per Baptiſmum mimicè collatum ſanctificatus eſt.

Reſp. 1. Si re vera mimicè baptizatus fuit, non valuit Baptiſmus ſic collatus, ſed Geneſius poſtea ſanctificatus fuit per Baptiſmum ſanguinis ſeu martyrium, vel etiam per Baptiſmum flaminis, ſeu per contritionem perfectam cum voto Baptiſmi aquæ.

Reſp. 2. Geneſius non mimicè & joculariter ſed ſeriò baptizatus fuit, non à mimo, ſed à Sacerdote, cum vera intentione faciendi Sacramentum, ut patet ex ejus martyrii actis apud Ruinardum, ubi dicitur: *Quadam die, cùm vellet* (Geneſius) *Diocletiano Imperatori ludum exhibere de myſteriis chriſtianæ obſervantiæ ..... & in medio theatri quaſi ægrotus decumbens, ſe poſceret baptizari, mimum in hæc verba propoſuit: Eia noſtri, gravem me ſentio.... Evocato autem Presbytero & Exorciſta repentè, Deo inſpirante, credidit. Nam illi juxta lectum ipſius cùm reſediſſent, dicunt ei: Quid ad nos miſiſti, filiole? Geneſius jam non ſimulatè ac fictè ſed ex puro corde reſpondit: Quia accipere cupio gratiam Chriſti ... cumque Sacramentorum myſteria compleſſent, & indutus albis veſtibus eſſet, &c.*

Obj. 5. Sanctus Auguſt. L. 7. de Baptiſmo, c. 53. non audet affirmare invalidum eſſe Baptiſmum mimicè & joculariter collatum.

Reſp. Ideò de hoc dubitavit, quia in nullo Concilio id definitum fuerat, ut ibidem expreſsè teſtatur. Nunc autem res in Concilio generali Trident. definita eſt. Unde Sanctus Doctor nunc de hac re non dubitaret, cùm habeamus oraculum quod expectabat, nempe definitionem Concilii generalis. *Sed nobis tutum eſt* (inquit ibidem) *in ea non progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico regio-*

gionali Concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt: id autem fiducia securæ mentis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri & Salvatoris Jesu Christi, universalis Ecclesiæ consensione roboratum est.

Inst. Sanctus Augustinus ibidem asserit Baptismum fallaciter seu animo simulandi datum valere.

Resp. Sic hoc asserit, ut definitionem Concilii, quam nunc habemus expectaret, eique jam tùm se submitteret. Ideoque censeri debet nobis consentire.

Obj. 6. Nicolaus Papa I. ad consulta Bulgarorum, an baptizati à Judæo essent rebaptizandi respondet non esse rebaptizandos, si in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizati essent, nulla facta mentione intentionis.

Resp. Non fecit mentionem intentionis, quia eam supponit, & ordinariè adest.

Obj. 7. Innocent. IV. in Lib. 3. Decret. c. 2. dicit Baptismum esse ratum, *licet Minister gerat in mente non facere, quod facit Ecclesia.*

Resp. Per hæc verba (*quod facit Ecclesia*) intelligit, non ipsum Sacramentum, sed effectum Sacramenti, ut patet ex his verbis quæ subjicit: *dummodò intendat baptizare.* Igitur solùm vult validum esse baptismum, etiamsi Minister nolit effectum Sacramenti conferre, & sufficere quòd Sacramentum facere intendat.

Obj. 8. S. Thomas, 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. improbat opinionem, quæ requirit intentionem mentalem, & addit: *In verbis quæ profert* (Minister) *exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exteriùs exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis Sacramentum.*

Resp. Doctor solùm vult ad perfectionem Sacramenti non requiri in Ministro explicitam & directam intentionem faciendi Sacramentum, sed sufficere implicitam & indirectam, qualem supponit esse in Ministro de quo agitur. Nam agitur de Ministro, qui ritum externum ponit in persona Ecclesiæ, ideóque de Ministro qui ritum externum Sacramenti ponit ut Minister seu ut instrumentum Ecclesiæ. At in doctrina S. Thomæ non potest Minister agere, ut instrumentum Ecclesiæ, nisi habeat intentionem saltem implicitam & indirectam faciendi Sacramentum, ut patet ex resp. ad 1. ejusdem art. ubi ait: *Sed instrumentum animatum, sicut est Minister, non solùm movetur, sed etiam quodam modo movet seipsum.... & ideo requiritur ejus intentio, qua se subjiciat principali agenti, ut scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia.* Quare prima opinio, quam S. Thomas rejicit, ab eo intelligitur de intentione mentali explicita & directa, & eam rejiciendo ut necessariam, requirit tantùm aliam implicitam & indirectam. Et verò alioqui sanctus Doctor secum ipse manifestè pugnaret, cùm sententiam nostram apertè docet, loco citato, & art. 10. ubi ait: *Intentio Ministri potest perverti dupliciter. Uno modo respectu ipsius Sacramenti, putà cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisoriè aliquid agere, & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipuè quando suam intentionem exterius manifestat.* Idem docet, art. 9.

Nota. Veteres Patres nihil expressè scripserunt de necessitate intentionis, de qua agitur, quia nulla fuit tunc temporis ea de re controversia, & eam semper adesse supponebant, cùm facillimum sit eam habere, & sine ulla utilitate omitteretur.

§. IV.

§. IV.

Solvuntur Objectiones petitæ à ratione.

Obj. 1. EPiscopi antequam Ordines conferant, declarant se nolle ordinare excommunicatos, aut carentes vero titulo, vel facultate suorum Superiorum; & tamen si qui sint occultè tales, ordinantur validè. Ergo ad valorem Sacramenti non requiritur intentio illud faciendi.

Resp. Nego antec. Nam Episcopus hoc non declarat, sed sub excommunicationis pœna præcipit & mandat, ne quis hujusmodi ad suscipiendos Ordines accedere audeat, ut patet ex Pontificali Romano. Præterea nemo hujusmodi ordinaretur validè, si Episcopus singulos ordinans haberet voluntatem illam generalem tales non ordinandi. At si habuisset, non perseverat in illa; sed relicta illa generali voluntate, aliam in singulorum ordinatione assumit, qua singulos intendit absolutè ordinare, & re ipsa ordinat absolutè. Unde omnes validè ordinantur, quamvis qui sic sunt impediti, ipso jure ab Ordinis suscepti exercitio suspensi sunt.

Obj. 2. Baptismus Lutheranorum est validus, & tamen Lutherani carent intentione à nobis requisita, cùm illam ut inutilem rejiciant. Ergo non requiritur, &c.

Resp. Nego 2. *p. anteced.* Nam Lutherani cùm baptizant, habent saltem implicitam & confusam intentionem faciendi Sacramentum. Volunt enim Baptismum conferre eo modo quo conferri debet ex Christi institutione: imò expressè intendunt facere simpliciter quod Christus instituit, & facit vera Ecclesia Christi, quam putant esse Lutheranam, & sic habent confusam & generalem intentionem faciendi verum Sacramentum, quamvis errent circa naturam & efficaciam Sacramentorum. Et verò Lutherani docent etiam Baptismum mimicè collatum valere; num idcirco mimicè baptizant.

Obj. 3. Sacerdos hostiam consecratam distribuens, confert Sacramentum, etiamsi nolit positivè conferre. Ergo idem est de consecrante.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Sacerdos in distributione Eucharistiæ non conficit Sacramentum, nec quidquam de novo producit, sed præcisè distribuit id, quod jam factum est. Unde in tali actione se habet instar famuli, qui donum aliquod domini sui alteri deferret. At Sacerdos in Eucharistiæ confectione aliquid de novo producit, & facit Sacramentum nomine Christi: ad quod requiritur intentio faciendi, quod Christus ut causa principalis instituit.

Obj. 4. Si intentio faciendi Sacramentum esset necessaria ad ejus valorem, intentio Ministri se ipsam haberet pro objecto. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Disting. sequel. maj. Se ipsam haberet pro objecto confusè *conc. sequel. maj.* distinctè, *nego sequel. maj.* Intentio faciendi Sacramentum habet pro objecto distinctè ipsum Sacramentum, confusè verò ea quæ requiruntur ad valorem Sacramenti, inter quæ reperitur intentio faciendi Sacramentum. Sed in hoc nihil est absurdi, & idem in multis aliis accidit. Sic intentio faciendi contractum validum habet se ipsam pro objecto confusè.

Obj. 5. Si valor Sacramenti pendet ab intentione Ministri, nemo poterit esse certus de ejus valore.

Resp. Certitudo moralis sufficiens ad pacandum animum, adest hoc ipso, quòd omnia exteriùs debitè facta sunt. Nam tunc non est causa suspicandi defuisse

fuisse debitam intentionem, cùm hæc possit facillimè haberi, & ejus carentia non possit prodesse Ministro: vix enim contingere potest, & certè rarissimè contingit, ut eò malitiæ deveniat Minister, ut velit alterum perire ob defectum sibi nullatenus utilem. Quod autem nunquam aut ferè nunquam accidit moralem certitudinem impedire non potest.

Obj. 6. Atheus non potest habere intentionem gerendi se tanquam Ministrum Ecclesiæ: nam judicat Ecclesiam Christi esse cœtum chimericum & impossibilem. Ergo non posset validè baptizare, si requiritur intentio, &c.

Resp. Nego anteced. & ejus probationem. Nam Atheus non potest judicare Ecclesiam esse cœtum chimericum, cùm eam suis conspiciat oculis. Judicat quidem illam Ecclesiam, quam videt, & quæ se à Christo homine-Deo institutam esse dicit, non habere Christum Deum authorem. Sed ut ille Atheus intentionem requisitam ad valorem Sacramenti habeat, sufficit quòd ritum externum Sacramenti celebrando intendat saltem implicitè facere, quod per ritum illum facit societas, quæ christiana dicitur, *licet æstimet id nihil esse*, ut loquitur sanctus Thomas.

Inst. 1. Atheus ignorat quid sit Sacramentum. Ergo non potest habere intentionem illud faciendi.

Resp. Potest eam habere implicitè & confusè, volendo facere quod facit cœtus christianorum. Cùm autem Atheus aut Hæreticus materiam & formam debitas observat, nulla est justa ratio dubitandi de debita intentione, cùm eam facilè habere possit.

Inst. 2. Atheus non potest velle agere nomine Dei, quem negat. Ergo non potest habere intentionem, &c.

Resp. Quamvis Atheus non possit velle explicitè & directè agere nomine Dei: cùm judicet nullum esse Deum, tamen potest hoc velle implicitè & indirectè. Nam hoc ipso quod quis se gerit tanquam Ministrum Ecclesiæ, agit nomine & auctoritate Ecclesiæ; & hoc ipso quod agit nomine & auctoritate Dei, agit nomine & auctoritate Dei. Atqui potest Atheus velle sincerè gerere se tanquam Ministrum Ecclesiæ seu societatis quæ se Christianam dicit: ergo potest implicitè velle agere nomine & auctoritate Dei.

Obj. 7. Si ad valorem Sacramentorum requiritur intentio mentalis, posset fieri, ut pauci, imò nulli essent Sacerdotes & Episcopi, ideoque ut pereat Ecclesia, quæ ex Clero & populo essentialiter constat. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam Christus secundùm promissiones suas, semper ita Ecclesiæ suæ provisurus est, ut semper Episcopi & Sacerdotes, qui in ea tales existimabuntur, sint saltem maxima ex parte veri Episcopi & Sacerdotes. Quare repugnat quælibet suppositio in contrarium, cùm repugnet promissionibus Christi, & ejus providentiæ erga suam Ecclesiam. Hoc autem verum est non solùm pro universali Ecclesia, sed etiam pro notabili parte universalis Ecclesiæ, imò & pro particulari Ecclesia, Ecclesiæ Romanæ perfectè unita & subjecta, saltem ad diuturnum tempus.

Obj. 8. Perpetuæ Ecclesiæ visibilitas non potest à nobis sufficienter demonstrari, cùm in nostra sententia nil certi de Ministrorum consecratione haberi possit.

Resp. Nego. Nam legitima Ministrorum consecratio saltem maxima ex parte omnino certa est, utpote nixa promissionibus Christi Ecclesiæ factis.

Obj. 9. Ministri Sacramentorum se habent sicut Reipublicæ Legati in negotiis, quæ ejus nomine gerunt. At acta

acta à Reipublicæ Miniſtris valent, quamvis careant intentione mentali agendi illius nomine. Ergo etiam Sacramenta valent, quamvis fiant ſine intentione mentali.

Reſp. Eccleſiæ Miniſtri in Sacramentorum confectione ſe habent, ut Reipublicæ Legati & Miniſtri, non qui ut meri nuntii deferunt tantùm ejus mandata, ſed qui habent veram poteſtatem ejus nomine, ſuo tamen judicio & arbitrio negotium tractandi & perficiendi, & in quibus requiritur vera intentio rem tranſigendi.

Obj. 10. Ad valorem Sacramenti nulla requiritur intentio. Ergo multò minùs requiritur intentio faciendi Sacramentum.

Reſp. Nego anteced. Nam 1. Chriſtus Miniſtros Sacramentorum inſtituit homines ratione utentes, ut nempe humano modo agerent, id eſt, ex intentione & electione, non caſu. Igitur Chriſtus voluit, ut actio per quam Sacramentum conficitur, eſſet actio humana, moralis, ac libera, ideóque fieret ex intentione. 2. Alioqui ebrius, vel amens, aut dormiens Sacramentum conficere poſſet: quod nemo ſanæ mentis dixerit. Hinc S. Cornelius Papa declaravit irritam eſſe ordinationem Novatiani hæretici, eo quod ordinatus fuiſſet ab Epiſcopis ebriis, qui manuum impoſitione Epiſcopatum ei conferre tentaverant, ut conſtat ex Euſebio, L. 5. hiſt. c. 43. qui Cornelii Epiſtolam refert.

Inſt. 1. Sacramenta ſunt ſigna gratiæ. At ſigna gratiæ ſignificant independenter ab intentione ejus, à quo applicantur, ut patet in vocibus. Ergo.

Reſp. Sacramenta ſunt gratiæ ſigna practica, non ſpeculativa ſigna, ſpeculativa ſunt ea, quæ præciſè aliquid ſignificant, non efficiunt. Practica ſunt ea, quæ efficiunt id, quod ſignificant. Hæc autem ſigna non habent vim ſignificandi & efficiendi, niſi dependenter ab intentione ejus, qui illis utitur, & habet poteſtatem efficiendi quod per ea ſignificatur. Sic ſi dicerem tibi ſine intentione donandi, ſed ore tenus, oſtendendo meum librum: *hic liber eſt tuus*: liber non fieret tuus ob carentiam intentionis transferendi illius dominium.

Inſt. 2. Medicamenta operantur independenter ab intentione ea applicantis.

Reſp. Hoc verum eſt de medicamentis phyſicis, quia vim habent ex natura ſua. At falſum eſt de medicamentis moralibus, quæ conſiſtunt in actione humana, qualia ſunt Sacramenta; quia non exiſtunt, nec vim habent niſi dependenter à voluntate inſtituentis. Chriſtus autem Sacramentorum Inſtitutor noluit, ut ea eſſent & operarentur niſi dependenter ab intentione Miniſtri.

Inſt. 3. Miniſter Sacramentorum eſt Miniſter Chriſti. At non requiritur intentio inſtrumenti, ſufficit enim intentio cauſæ principalis. Ergo non requiritur intentio Miniſtri, &c.

Reſp. Presbyter Sacramentorum eſt inſtrumentum Chriſti, non phyſicum & inanime, ſed morale, ac liberum, quod ſeipſum movere debet ut agat: *Et ideo* (inquit S. Thomas) *requiritur ejus intentio, qua ſe ſubjiciat principali agenti, ut ſcilicet intendat facere quod facit Chriſtus & Eccleſia.*

Inſt. 4. Verba Sacramentorum ex Chriſti inſtitutione habent vim operandi gratiam. Ergo modò proferantur, quamvis ſine intentione, gratiam cauſant.

Reſp. Verba Sacramentorum non habent vim conferendi gratiam niſi dependenter ab intentione Miniſtri.

Inst. 5. Materia & forma sunt partes essentiales Sacramenti, & modo inter se uniantur, faciunt Sacramentum.

Resp. Materia & forma non sunt partes essentiales Sarramenti, nisi cùm ex debita intentione adhibentur & inter se uniuntur, quia alioqui non ponuntur secundùm institutionem Christi.

Observa. Ad valorem Sacramenti non requiritur expressa & distincta intentio faciendi Sacramentum sub proprio conceptu Sacramenti, sed sufficit implicita & confusa, qua quis intendat facere quod facit Ecclesia Christiana, aut quod Christiani faciunt, aut quod vidit Parochum facere. Nam valet Baptismus à rudibus & infidelibus rationem & efficaciam Sacramenti Baptismi ignorantibus collatus, modò intendant facere, quod faciunt Christiani, cùm ritum externum Baptismi celebrant.

ARTICULUS III.

Utrùm ad valorem Sacramenti requiratur intentio actualis?

Nota. INtentio seu volitio faciendi Sacramentum quadruplex distinguitur, nimirum actualis, virtualis, habitualis, & interpretativa.

Intentio actualis est ea, qua quis dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento, & simul vult illud conficere.

Intentio virtualis est volitio faciendi Sacramentum præterita, vi cujus fit Sacramentum mediante una vel multiplici actione ad illud ordinata, & manante ab illa volitione. Dicitur virtualis, quia ex virtute illius licèt præteritæ fit Sacramentum, seu habet virtutem intentionis actualis quoad confectionem Sacramenti: talis est intentio in Sacerdote, qui ex voluntate actuali consecrandi induit se vestibus sacris, Missam inchoat, sed paulò post distrahitur, prosequitur tamen Missam, & consecrat cum distractione.

Intentio habitualis est intentio merè præterita, non retractata, quæ jam neque in se, neque in sua virtute vel aliquo effectu à se relicto existit. Vel est habitus ex pluribus confectionibus Sacramentorum acquisitus, tribuens voluntati facilitatem & propensionem ad similes actus in posterum exercendos: sive est inclinatio & facilitas nata ex tali habitu.

Intentio interpretativa est ea, qua quis aliquid vult tantùm in causa: sic qui inebriat se, prævidens, aut prævidere debens se obscæna verba in ebrietate prolaturum, vult interpretativè illorum prolationem. Vel est ea, quæ nec est, nec fuit, sed esset si ejus objectum proponeretur voluntati: unde est solùm dispositio voluntatis ad intentionem eliciendam, si hæc ei proponeretur. Et sic explicata non differt ab intentione præsumpta, quæ non est intentio, sed solùm intentionis præsumptio: sive non est intentio, quæ existat, sed quæ existeret, si res proponeretur.

Dico. 1. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio habitualis. *Ita communiter.*

Prob. Quia 1. habitualis intentio non influit ad actionem sacramentalem, nec hæc vi illius ponitur: ac proinde talis intentio se habet ad effectionem Sacramenti perinde ac si non esset. Ad valorem autem Sacramenti requiritur intentio libera, quæ sit principium confectionis Sacramenti, & qua potestas ministerialis ad usum applicatur. Nam secundùm institutionem Christi ad effectionem Sacramenti necesse est, ut actio sacramentalis sit actio humana, & humano modo exerceatur potestas ministerialis.

2. Alio-

2. Alioqui Sacramentum confici posset ab amente, ebrio, vel dormiente, cùm intentio habitualis possit in illis esse.

Obj. 1. S. Thomas 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. docet intentionem habitualem sufficere.

Resp. Nomine intentionis habitualis intelligit id, quod nunc per intentionem virtualem intelligunt Theologi, ut patet ex his ejus verbis: *Licèt ille* (de quo fit objectio) *quia aliud cogitat, non habeat actualem intentionem; habet tamen intentionem habitualem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti: putà cùm Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, unde si postea in ipso exercitio actus cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis studiosè curare debeat Sacramenti Minister, ut & etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non est realiter positum in hominis potestate: quia præter intentionem, cùm homo vult multùm intendere, incipit alia cogitare.*

Obj. 2. Intentio habitualis sufficit ad Sacramentum validè recipiendum, ut patet in ebrio, & amente, qui validè baptizatur, si antea habuit intentionem recipiendi baptismum, nec eam revocavit. Ergo eadem sufficit ad illud conficiendum.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia ad valorem Sacramenti plus requiritur ex parte Ministri quàm ex parte susciptentis. Nam Minister est causa efficiens instrumentalis Sacramenti; susciptens verò est illius subjectum. Plus autem requiritur ad agendum & producendum, quàm ad patiendum seu recipiendum.

Obj. 3. Matrimonium per procuratores contractum valet, etiamsi, dum contrahitur, conjuges dormiant. Sed tunc conjuges non habent nisi intentionem habitualem. Ergo cum hac intentione valet Sacramentum.

Resp. Conjuges, qui per procuratores matrimonium contrahunt, non sunt causa proxima & immediata Sacramenti sicut nec contractus: unde in illis sufficit intentio habitualis. At præter habitualem conjugum intentionem, in procuratoribus, qui eorum nomine contrahunt, requiritur intentio saltem virtualis contrahendi, quia sunt proxima & immediata causa contractus, proindeque Sacramenti. Igitur Matrimonium contrahitur per virtualem intentionem procuratoris, qui contrahentis vices gerit, & cum eo unam moraliter quoad hoc personam constituit.

Obj. 4. Intentio habitualis sufficit ad applicandum alicui Sacrificium Missæ. Ergo sufficit etiam ad Sacrificium & Sacramentum efficiendum.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia intentio applicandi Sacrificium est collatio fructus Sacrificii, seu juris ad fructum illum percipiendum; & possum hodie donare, quod cras erit in mea potestate. Donatio autem rei habendæ valet, quamdiu non retractatur: nam tamdiu perseverat moraliter, unde suo tempore habebit effectum. At intentio faciendi Sacrificium est causa efficiens Sacrificii & Sacramenti: causa autem ut producat effectum, debet existere saltem virtualiter.

Dico 2. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio interpretativa.

Prob. Quia intentio interpretativa non est propriè intentio, sed duntaxat intentionis præsumptio: sive non est intentio quæ existat aut extiterit, sed quæ esset si res proponeretur. At intentio, quæ non est actu nec virtualiter, nihil efficit, nec agentem appli-

cat ad actionem. Quare non potest esse principium actionis moralis & humanæ, quæ tum fiat, quale est Sacramentum. Præterea nullus effectus potest esse nisi à causa, quæ existat saltem virtualiter.

Dico 3. Quamvis Minister teneatur diligenter curare, ut habeat intentionem actualem, ob reverentiam Sacramenti quæ illam exigit, hæc tamen ad valorem Sacramenti non est necessaria; sed sufficit intentio virtualis. *Ita communiter Theologi, cum S. Thoma loco citato.*

Prob. 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ Sacramenta ex intentione virtuali collata approbat.

2. Si intentio actualis necessaria esset ad valorem Sacramenti, Sacramenta sæpissimè forent irrita propter instabilitatem imaginationis, & frequentes animi evagationes, & quidem plerumque naturaliter inevitabiles. Non est autem credibile, Christum sic instituisse Sacramenta, ut sæpissimè essent irrita defectu intentionis, quæ sæpissimè non est in potestate hominis.

3. Quia intentio virtualis sufficit ad ponendum validè actum moralem & humanum, ut patet in contractibus, aliisque similibus.

Obj. Si Sacerdos inchoato sacro ex intentione actuali, incidit in amentiam; & postea virtute ejusdem intentionis proferat verba consecrationis, non conficit Sacramentum & tamen hæc intentio erit virtualis, nam perseverabit virtualiter. Ergo non sufficit &c.

Resp. Hæc intentio in hoc casu non est virtualis, nec perseverabit virtualiter moraliter, sed solùm physicè. Nam talis Sacerdos non solùm non est tunc liber, sed etiam incapax libertatis & actus moralis, qualis est actio Sacramentalis: unde non potest agere humano modo, nec actum humanum ac moralem exercere.

ARTICULUS IV.

Utrùm ad valorem Sacramenti requirantur in Ministro fides & sanctitas?

Nota. INitio sæculi tertii Agrippinus Cartaginensis Episcopus docuit Baptismum ab hæreticis & schismaticis collatum, nullum esse, ideoque rebaptizandos esse, qui ab illis baptizati fuissent. Hunc errorem secuti sunt S. Cyprianus Agrippini successor, Firmilianus Cæsarienſis Episcopus, & multi alii Orientales & Africani Episcopi. Eundem errorem pertinaciter propugnarunt Donatistæ, etiam post definitionem Concilii Nicæni primi. Et aliqui ex illis hoc extenderunt ad quoslibet peccatores manifestos quamvis fideles. Imò aliqui alii Donatistæ docuerunt nulla esse Sacramenta à quovis peccatore etiam occulto collata, cui errori adhæsere Waldenses, Albigenses, Wicleffus, Hussitæ, & Anabaptistæ. Præterito sæculo Joannes Du Verger Abbas San-Cyranus hanc hæresim renovavit, Epist. 93. his verbis: *Les mauvais Pretres ne sont plus Pretres.* Ita habet prima editio, & textus qualis ab auctore prodiit.

§. I.

DIco. 1. Ad valorem Sacramenti non requiritur fides in Ministro: Est de fide.

Prob. 1. Ex traditione & consuetudine perpetua Ecclesiæ non rebaptizandi eos, qui ab hæreticis baptizati fuissent. Quam quidem praxim ab Apostolis profectam esse constat, cùm neque alicujus Romani Pontificis decreto, neque generalis alicujus Concilii

cilii canone inſtituta aliquando fuerit; ſed ab initio viguerit usque ad hæc tempora in Eccleſia particulari Romana & in aliis Eccleſiis particularibus numero pluribus, in omnibus verò omnino Eccleſiis particularibus viguerit duobus prioribus ſæculis usque ad Agrippinum. Hanc conſuetudinem S. Stephanus Papa poſtea martyr, Cypriano & ejus Synodo ſolam oppoſuit, & de eadem ſic loquitur S. Auguſtinus, lib. 2. de Baptiſmo, cap. 7. *Saluberrimam conſuetudinem tenebat Eccleſia, in ipſis quoque ſchismaticis & hæreticis corrigere quod pravum eſt, non iterare quod datum eſt: ſanare quod vulneratum eſt, non curare quod ſanum eſt. Quam conſuetudinem credo ex apoſtolica traditione venientem, ſicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis poſteriorum, & tamen quia per univerſam cuſtodiuntur Eccleſiam, non niſi ab ipſis tradita & commendata creduntur.* Et cap. 9. *Conſuetudinis robore tenebatur orbis terrarum & hæc ſola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem.*

Prob. 2. Ex Conciliis generalibus. Conc. Nicænum I. can. 8. ſic ait: *Si qui voluerint venire ad Eccleſiam Catholicam ex Novatianis placuit ſancto Concilio, ut ordinentur, & ſic maneant in Clero.* Ubi Novatianos hæreticos ad fidem converſos admittit ad ordines ſine rebaptizatione, ſicque eorum Baptiſmum ratum habet, quia nempe ritè baptizabant Novatiani. Paulianiſtas verò ad fidem converſos rebaptizari jubet, Can. 19. *Quia Paulianiſtæ in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti minimè baptizabant*, inquit Innocentius I. in ſua ad Epiſcopos Macedoniæ Epiſtola. Concilium autem Nicænum Novatianos ad fidem converſos ſine iteratione Baptiſmi recipiendo, & ſolos Paulianiſtas ſtatuendo rebaptizandos eſſe, hoc ipſo ut ratum approbat Baptiſmum à quocumque etiam hæretico in debita forma collatum. Quare S. Auguſtinus, in libris de Baptiſmo contra Donatiſtas, rectè aſſerit conſuetudinem Eccleſiæ non rebaptizandi Baptizatos in forma Eccleſiæ ab hæreticis, plenarii Concilii auctoritate, proindeque totius Eccleſiæ conſenſione firmatam eſſe.

Conc. Later. IV. c. 1. ait: *Sacramentum verò Baptiſmi, quod ad invocationem individuæ Trinitatis, videlicet Patris & Filii & Spiritus Sancti conſecratur in aqua, tam parvulis quàm adultis in forma Eccleſiæ à quocumque ritè collatum, proficit ad ſalutem.*

Conc. Trid. Seſſ. 7. de Baptiſmo, Can. 4. *Si quis dixerit Baptiſmum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum, Anathema ſit.* His adde Concil. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur paganus & hæreticus validè baptizare; *dummodo formam ſervet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia.*

Prob. 3. Ratione. Quia propter hæreſim non amittitur poteſtas miniſterialis, quippe quæ ſit gratia gratis data, nec in Miniſtri ſed in aliorum utilitatem conceſſa. Et ſicut ſemen non minùs fructificat, ſive à malo ſive à bono ſpargatur: ita Sacramentum æqualiter valet, ſive ab infideli & peccatore; ſive à juſto conficiatur.

Dico 2. Ad valorem Sacramenti non requiritur in Miniſtro ſanctitas ſeu ſtatus gratiæ. Eſt de fide.

Prob.

Prob. 1. Quia est de fide ad valorem Sacramenti non requiri in Ministro fidem. Ergo nec requiritur status gratiæ, qui sine fide esse non potest, quique abest in omni Ministro hæretico & schismatico.

2. Ex Conc. Constantiensi, Sess. 8. ubi damnatur hæc Wicleffi propositio numero quarta: *Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.* Et ex Concil. Trid. Sess. 7. Can. 12. *Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut non conferre Sacramentum, Anathema sit.*

3. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ nunquam Sacramenta à peccatoribus collata iteravit.

4. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Augustinus, L. 2. contra Epistolam Parmeniani, c. 10. ubi ait; *Omnia Sacramenta, cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.*

Ratio est, quia potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, quæ compossibilis est cum peccato. Alioqui Christus parum Ecclesiæ suæ & animarum saluti providisset: nam cùm status gratiæ sæpe in multis desit, sæpissime Sacramenta forent irrita cum ingenti animarum damno.

Ex dictis sequitur, ad effectum Sacramenti non requiri in Ministro fidem, nec statum gratiæ; quod est etiam de fide: nam ex Conc. Trid. Sess. 7. Can. 6. & 7. Sacramenta validè collata conferunt gratiam non ponentibus obicem. Et verò virtus Sacramenti est & operatur ex solis Christi meritis, qui per Ministrum tanquam instrumentum illud conficit. Quare à Patribus & Doctoribus rectè comparantur Sacramenta solis radiis, qui transeundo per loca cœnosa non inquinantur: mali verò Ministri manibus, quæ sive sordidæ sive mundæ sint, possunt perinde bonum semen seminare; sigillis, quæ sive aurea sive ferrea sint, perinde possunt Principis imaginem imprimere, faci, quæ consumitur dum aliis prælucet.

§. II.

Solvuntur Objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. ILlud Eccli. c. 34. v. 4. *Ab immundo quis mundabitur?* Et v. 30. *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?*

Resp. Ad 1. Sensus est non posse aliquem mundari ab immundo ut immundo, & virtute propria mundante. At Minister immundus conferendo Sacramentum, non mundat virtute propria, sed virtute Christi ut Ministri principalis, qui potest mundare per homines immundos sicut per quædam instrumenta.

Resp. Ad 2. Ibi non agitur de Baptismo Christi, sed de purificatione ab immunditia legali, quæ ex cadaveris contactu contrahebatur. Et sensus est: qui post contactum cadaveris purificatur, si iterum tangit illud, nil prodest ipsi sua purificatio, quia iterum immunditiam legalem contrahit.

Obj. 2. Illud Christi, Matth. c. 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere, atque arbor mala bonos fructus facere.*

Resp. Arbor mala agens ex propria virtute non potest bonos fructus facere. At Minister improbus conficiens Sacramentum, non agit ex propria virtute, sed nomine & virtute

tute Christi: unde non agit ut arbor mala. Nam arbor mala est homo malus de suo agens, non verò ex virtute Christi. *Ita S. August. L. 2. contra Litteras Petiliani.*

Obj. 3. Illud Ephes. c. 4. *Unus dominus, una fides, unum Baptisma.* At si valet Baptismus ab hæretico collatus, non unum, sed duplex erit Baptisma. Ergo.

Resp. Nego min. Nam Baptismus ab hæretico ritè collatus, solo numero non specie differt à Baptismo, qui in Ecclesia Catholica confertur: nam utriusque est eadem materia, eadem forma, idem finis & effectus, idem Institutor ac principalis Minister, nempe Christus, & ad eandem Ecclesiam nempe Christi uterque pertinet.

Obj. 4. S. Cyprianus cum octoginta circiter Episcopis Africanis, & Firmilianus cum quinquaginta Episcopis Orientalibus, in multis Synodis declararunt nullum esse hæreticorum Baptismum, ideoque rebaptizandos cùm ad fidem convertuntur.

Resp. Illi omnes graviter erraruntur, & illis oppono summum Pontificem Stephanum & cum eo multa Episcoporum millia, qui Traditionem Apostolicam tuebantur, ut testatur S. Augustinus, Lib. 3. contra Cresconium, c. 3. his verbis: *Si omninò jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afris, vel aliquanto etiam pluribus contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit, cur non potiùs etiam, &c.*

Obj. 5. Dionysium Alexandrinum.

Resp. Equidem S. Hieronymus ei hunc errorem attribuit, sed dissentit S. Basilius, qui Dionysii Epistolas legere & doctrinam meliùs perspectam habere potuit. Et re vera ipse Dionysius, in tertia ad Philemonem Epistola, cujus Fragmentum refert Eusebius, L. 8. c. 7. asserit se à prædecessore suo accepisse *eos, qui ab hæreticis veniebant ... post multas preces purgatos, ad communionem admittendos, nequaquam existimans iterato Baptismo eis opus esse.* Nec ipse rebaptizantium patrocinium suscepit apud Xistum successorem Stephani, nisi quia putabat rem Ecclesiæ periculosam esse, si duriùs cum rebaptizantibus ageretur.

Obj. 6. S. Athanasius, Serm. 3. contra Arianos ait: *Quæso igitur, an non planè vanum ac inutile fuerit Baptisma, quod ab illis* (Arianis) *datur; cùm id non nisi species sit, & inane simulacrum, ipsique ea re nihil solidæ opis offerant ad pietatem?* Et hanc rationem subjicit, quia dicendo in nomine Patris & Filii, per Patrem intelligunt Creatorem & Factorem, per Filium verò creaturam & facturam; nam sic prosequitur: *Non enim in Patre & Filio tribuunt Baptisma Ariani, sed in Creatore & creatura, in Factore & factura*, scilicet secundùm sensum quem nominibus *Patris & Filii* tribuunt. *Sicuti igitur creatura diversum quiddam est à Filio: ita diversum quiddam à vero baptismate est, quod ab illis existimatur dari; tametsi nomen Patris & Filii, quia illa in Scripturis vident, simulent sese nominare.*

Resp. S. Doctor secundùm multos solùm vult Arianorum Baptisma non conferre gratiam sanctificantem illud recipientibus, utpote iis in hæresi consentientibus, vel cum eis in sacris communicantibus. Unde sensus est, Arianorum Baptisma esse vanum & inutile, esse inane simulacrum quo-

ad effectum primarium, nempe gratiam.

Aliqui tamen censent S. Athanasium invalidum existimasse Baptismum hæreticorum, non quidem omnium indiscriminatim, sed duntaxat eorum, qui non rectè sentiebant de Trinitate, & de divinitate Filii. Quod putant sufficienter probari ex verbis S. Athanasii verba objecta sequentibus: *Non enim qui simpliciter ait, Domine, is est qui donat legitimum Baptisma, sed qui nomen exprimit, & fidem rectam habet, ideoque Salvator non quovis modo baptizandum præcipit: sed primùm dixit: docete, ac deinde: baptizate in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; ut ex doctrina recta fides oriretur, & cum fide Baptismatis integra initiatio perficeretur. Certè aliæ etiam hæreses, eæque numero non exiguæ, nomine tenùs ritum illum pronunciant*, (dicendo, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti.) *Sed non rectè sentientes* (de tribus personis) *ut dictum est, neque sanam fidem retinentes, inutilem possident aquam, quam impertiunt, nimirum numine & religione destitutam; adeò ut qui ab illis aspergantur, sordescant potiùs prava religione, quàm redimantur.* Verùm ista omnia in bono sensu explicari possunt, nempe de Baptismo licito & conferente gratiam: ita ut sensus sit, Baptismum sine necessitate ab hæreticis susceptum, esse illicitum, & inutilem recipienti, ideóque hoc Baptismo non sanctificari, sed magis contaminari baptizatum, ob sacrilegium quod committit, Baptismum ab hæreticis & in hæresi recipiendo.

Obj. 7. S. Basilius, Epist. 1. & 2. Canonica ad Amphilochium, Baptismum ab hæreticis in debita forma collatum ut nullum rejicit, vultque ab hæreticis baptizatos rebaptizari.

Resp. In hunc errorem inductus fuit auctoritate & praxi Firmiliani, qui fuerat ejusdem Ecclesiæ Episcopus; & quia malè intelligebat canonem 8. Conc. Nicæni, & prohibitionem rebaptizationis olim à Stephano factam, existimando rebaptizationem illam prohibitam tantùm fuisse alicujus œconomiæ gratia, ideóque solùm ad tempus. Sed nullorum Patrum sententia prævalere potest Traditioni Apostolicæ, & consuetudini particularis Ecclesiæ Romanæ & majoris numeri aliarum Ecclesiarum.

Obj. 8. S. Cyrillum Jeros. Præfatione in Catecheses.

Resp. Loquitur de hæreticis, qui veram Baptismi formam non servabant.

Obj. 9. S. Ambrosius, L. de iis qui mysteriis initiantur, c. 4. ait: *Nunc omnes sanantur* (per Baptismum,) *aut certè unus solus populus Christianus. Est enim in aliquibus & aqua mendax, non sanat Baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit.*

Resp. Solùm vult, adultos Baptismo, quem ab hæreticis suscipiunt, non mundari, sed inquinari, quia hæreticis illis in hæresi consentientes, vel cum eis in sacris communicantes, Baptismum sacrilegè suscipiunt.

Obj. 10. S. Optatus Milevitanus, Lib. 1. contra Parmenianum, ubi nullum rejicit Hæreticorum Baptismum.

Resp. Non omnium Hæreticorum, sed eorum duntaxat, qui veri Baptismi ritum non servabant, Baptismum repudiat ut irritum, quod patet ex his verbis quæ ibidem subjicit: *Vides ergo Hæreticos à domo veritatis extorres, solos habere varia & falsa*

falsa Baptismata. Deinde ibi admittit ut validum Donatistarum Baptismum, *quia nobiscum vera & communia Sacramenta traxistis*, inquit illos alloquens.

Obj. 11. Concil. Nicæn. can. 19. ait: *Si quis confugit ad Ecclesiam Catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, statutum est rebaptizari eos omnino debere.* At Cataphryges seu Montanistæ baptizabant in debita forma. Ergo.

Resp. Hæc Isidori Mercatoris lectio mendosa est, & hæc vox *Cataphrygis* malè inserta est canoni. Nam nec in Græco canone, nec in versione Dionysii exigui invenitur; & Innocentius I. in sua ad Episcopos Macedoniæ Epistola, loquens de Hæreticis, quos rebaptizari statuit Conc. Nicæn. solos Paulianistas commemorat.

Præterea certum est Montanistas eandem formam in Baptismo adhibuisse quàm Novatianos, cùm eandem Trinitatis fidem tenerent. Ergo cùm Conc. Nicæn. Novatianorum Baptismum ut validum approbaverit, non potuit Montanistarum Baptisma ut irritum repudiare.

Obj. 12. Canonem Apostolicum 46. qui sic habet: *Episcopum & Presbyterum, Hæreticorum suscipientem Baptisma damnari præcipimus.*

Resp. Intelligitur hic Baptisma non in forma Ecclesiæ collatum. Porro Canones qui dicuntur Apostolorum, quia sic eos appellare placuit collectori Græco, non fuerunt ab Apostolis conditi, sed à variis Synodis particularibus, vel etiam à privatis hominibus. Quorum quidem canonum aliqui doctrinam & disciplinam ab Apostolis acceptam continent, aliqui verò ab Hæreticis fabricati sunt. Sed ab Ecclesia Romana non sunt recepti.

Obj. 13. Conc. Laodicenum, can. 8. sic statuit: *De his qui convertuntur ab hæresi, quæ dicitur Cataphrygarum ..... hos sub omni diligentia ab Episcopis Ecclesiæ vel Presbyteris instrui & baptizari conveniet.* Eadem rebaptizatio Montanistarum seu Cataphrygum statuitur can. 7. Concil. Constantinopolitani.

Resp. Ideò Montanistæ seu Cataphryges à Conc. Laodiceno rebaptizari jubentur, quia tempore hujus Synodi anno 360. celebratæ, in Sabellii hæresim prolapsi, non jam cum expressa trium personarum invocatione baptizabant. Ideóque irritus erat Baptismus ab iis collatus. Eadem est responsio ad canonem septimum Conc. Constantinopolitani, si tamen non sit illi suppositus: nam extat solùm in editione Theodori Balsamonis, & in Lib. Synod. constitutionum.

Obj. 14. Stephanus Papa simoniacè ordinatos à Formoso prædecessore suo, jussit denuò ordinari.

Resp. Hoc faciendo peccavit, non tamen definiit id esse faciendum.

§. III.

Solvuntur Objectiones petitæ à ratione.

Obj. 1. HÆretici & peccatores non habent Spiritum sanctum. Sed qui non habet Spiritum sanctum non potest remittere peccata, juxta illud Christi, Joann. cap. 20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergo Hæretici & peccatores non possunt remittere peccata, ergo nec obsolvere, &c.

Resp. Hæretici & peccatores non habent quidem Spiritum sanctum quantùm ad gratiam sanctificantem, sed illum habent quantùm ad charactere-

rem & potestatem ministerialem absolvendi, si nempe fuerint ordinati. Ibi autem per Spiritum sanctum intelliguntur dona Spiritus sancti, quæ in ordinatione conferuntur, videlicet gratia sanctificans, character, & potestas ministerialis absolvendi subditos. Sed gratia sanctificans potest amitti, remanentibus aliis donis gratis datis, & hæc in ordinatione confertur, non ut valide, sed ut licitè ac sanctè Sacramentum administretur.

Obj. 2. Hæretici & peccatores non habent gratiam sanctificantem. Ergo non possunt eam dare, nec proinde Sacramenta illius productiva.

Resp. 1. Illi non habent quidem gratiam formaliter & in se, sed habent ministerialiter, seu in potestate ministeriali conferendi Sacramenta gratiæ collativa.

Resp. 2. *Disting. conf.* Non possunt dare gratiam ex virtute propria, *conc. conseq.* ex virtute & potestate Christi, cujus sunt Ministri & instrumenta moralia. *Nego conseq.* Hæretici & peccatores hoc ipso, quod possunt esse Ministri Christi & exercere potestatem ministerialem à Christo acceptam, possunt instrumentaliter conferre gratiam sanctificantem conferendo Sacramenta illius productiva.

Obj. 3. Olim Hæretici cùm ad Ecclesiam redibant, denuo confirmabantur & ordinabantur. Ergo.

Resp. Nego anteced. Illis equidem imponebantur manus. At hæc manuum impositio non fuit repetitio Confirmationis vel Ordinationis: sed vel Sacramentum Confirmationis quod nondum fuscepérant, vel cæremonia, qua Ecclesiæ reconciliabantur, & ab excommunicatione absolvebantur.

Obj. 4. Actio sacramentalis Hæretici & peccatoris est peccaminosa. Ergo non potest movere Deum ad dandam gratiam. Ergo, &c.

Resp. Dist. 1. conf. Deum ad dandam gratiam movere non potest, ut est actio talis hominis, *conc. conseq.* Ut est actio Christi tanquam Ministri principalis, *nego conseq.*

Obj. 5. Sacramenta pertinent ad solam Ecclesiam Catholicam: nam ei soli data sunt à Christo. Ergo non possunt esse extra Ecclesiam.

Resp. Nego conseq. Quia possunt ab Hæreticis illicitè & injustè usurpari sicut Evangelia, & alia bona. Ubicumque autem reperiantur, semper pertinent ad Ecclesiam. Unde cùm baptizati ab Hæreticis ad Ecclesiam veniunt, Ecclesia quod suum est agnoscit & retinet: quod verò suum non est nempe errorem, repudiat & emendat.

Obj. 6. Non decet Deum uti impio & infideli Ministro ad gratiam conferendam.

Resp. Nego. Nam 1. Deus non utitur Ministro impio, ut impio & infideli: sed præcisè ut homine habente potestatem ministerialem ad aliorum utilitatem, non ad suam. 2. Deus sic agendo, clarè ostendit Sacramentorum efficaciam à solis Christi meritis moraliter, & à se solo physicè procedere. 3. Deus malo instrumento optimum effectum producens, sapientiam ac bonitatem suam commendat.

Obj. 7. Minister Sacramentorum est Minister Christi & Ecclesiæ: nam non agit suo, sed solùm Christi & Ecclesiæ nomine. Atqui Hæreticus non est Ecclesiæ & Christi Minister. Ergo nec Sacramentorum. *Nego min. probatur.* Ille solus est Minister Christi & Ecclesiæ, qui est Christi & Ecclesiæ membrum: nam Christus & Ecclesia non utuntur nisi suis membris.

bris. At Hæreticus non est membrum Christi & Ecclesiæ. Ergo nec est minister utriusque.

Resp. Nego maj. & ejus probationem. Nam non est necesse, ut Sacramenti Minister sit membrum principalis agentis, cùm possit esse membrum separatum, ut patet in procuratore. Christus enim suis inimicis ad Ecclesiæ utilitatem uti potest.

Inst. Minister Sacramenti operatur ut membrum Ecclesiæ.

Resp. Re vera operatur ut membrum Ecclesiæ, quando est de Ecclesia: nam Ecclesia per fideles ut membra sua confert Sacramenta. At ut quis possit esse Minister Sacramenti, necesse non est, ut sit membrum Ecclesiæ: sed sufficit quod possit esse instrumentum Christi ut causæ principalis Sacramenti: ad quod non requiritur, ut sit membrum Ecclesiæ.

CAPUT V.

De subjecto Sacramentorum.

SUbjectum Sacramenti est ille, qui recipit Sacramentum, cujus est capax.

ARTICULUS I.

Quinam sint capaces recipiendi Sacramenti?

D*Ico* 1. Soli homines viatores sunt capaces recipiendi Sacramenta.

Prob. Quia Sacramenta pro solis hominibus viatoribus instituta sunt. Nam cùm Sacramenta instituta sint ad dandam vel augendam gratiam, non sunt instituta nisi pro iis, qui sunt in eo statu, in quo gratiam & ejus augmentum recipere possunt. Sed soli homines viatores sunt in hoc statu. Ergo pro iis solis instituta sunt Sacramenta.

Dico 2. Omnis homo viator est capax trium Sacramentorum, nempe Baptismi, Confirmationis & Eucharistiæ, positis ponendis. At non omnis est capax omnium Sacramentorum: nam v. g. homo sanus non est capax Extremæ unctionis; nec Religiosus Matrimonii, nec mulier Ordinis.

Obj. Infans in utero matris est viator, & tamen in eo statu non est capax Sacramenti.

Resp. Talis infans est solùm viator coram Deo. At assertio nostra intelligi debet de viatoribus non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus, proindeque de hominibus natis. Nam antequam homo in lucem prodeat, non est hominibus sensibilis, quod per Ministros Ecclesiæ visibilis modo sensibili, & subjecto sensibili immediatè applicari debet.

ARTICULUS II.

Quænam dispositio requiratur & sufficiat in subjecto ad valorem Sacramenti?

D*Ico* 1. In infantibus & perpetuo amentibus nil requiritur ad valorem & effectum Sacramenti.

1. Constat ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, secundùm quam baptizantur infantes nullius dispositionis capaces.

2. Quia Deus vult illos salvari: ac proinde præparavit illis medium salutis, & remedium peccati originalis, quod possit illis applicari sine ulla sui dispositione, cùm non sint capaces ullius dispositionis & actus propriæ voluntatis.

Dico 2. In adulto requiritur ad valorem Sacramenti aliqua voluntas positiva recipiendi Sacramentum. *Ita communiter Doctores.*

Prob. 1. Ex Conc. Carthaginensi III. Can. 34. & Arausicano I. Can. 12. quæ, ut Baptismus adultis ægrotis voluntatem recipiendi Baptismum significare non valentibus conferatur, exigunt testimonium aliorum, quo constet eos priùs baptizari voluisse.

2. Ex cap. *majores* de Baptismo.

3. Ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito, & toti Ecclesiæ proposito ut continente ritus & praxim universæ Ecclesiæ, ubi dicitur: *Si quis adultus sit baptizandus, debet .... ejus voluntas & propositum sæpiùs explorari, & non nisi sciens & volens, probéque instructus baptizari: at verò si quis dum instruitur, in mortis periculum incidat baptizarique voluerit, habita ratione periculi vel necessitatis, baptizetur.* Et de amentibus ac furiosis dicitur inferiùs: *Si dilucida habeant intervalla, dùm mentis compotes sunt, baptizentur, si velint.* In mortis verò periculo jubet eos, etiamsi mentis compotes non sint baptizari, *modo antequam insanirent, suscipiendi Baptismi desiderium ostenderint.* Ex quibus patet ad valorem Baptismi requiri in adulto volitionem positivam saltem habitualem illum recipiendi. Si autem hæc voluntas in Baptismo requiritur, à fortiori requiritur in aliis Sacramentis, quæ non sunt tam necessaria.

4. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ ex Rituali Romano nobis sufficienter constat.

5. Ex S. Thoma, 3. p. qu. 68. art. 7. ubi ait: *Ex parte baptizati requiritur voluntas sive intentio suscipiendi Sacramentum.* Et ad 2. *Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramenti, esset rebaptizandus. Si tamen hoc non constaret, esset dicendum: si non es baptizatus, ego te baptizo.*

Ratio à priori est institutio Christi, qui convenienter voluit, ut nullus adultus, qui rationis usum habuit, sanctitatem vel ejus augmentum acciperet, nisi ipse consentiret in suam sanctificationem, ac proinde ut Sacramenta ad nostram sanctificationem instituta, non valerent in adulto sine suo consensu.

Obj. 1. Can. *de Judæis*, dist. 45. Judæi, qui coacti fuerant ad Baptismum suscipiendum, dicuntur Baptismi gratiam suscepisse.

Resp. Hoc intelligi debet de solis Judæis, qui metu coacti verè consenserant in Baptismum.

Obj. Innocentius III. c. *majores* de Baptismo, ait: *Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.*

Resp. Per voluntatem contrariam hìc intelligit non solùm positivum dissensum, sed etiam negationem consensus, & quidem rectè: nam qui consentire potest & non consentit; moraliter & in æstimatione prudenti dissentit. Quod etiam patet ex his verbis objecta præcedentibus: *Dormientes autem & amentes, si priusquam in amentiam incurrerent aut dormirent, in contradictione persisterent: quia in iis intelligitur contractionis propositum perdurare: & si fuerint sic immersi, characterem non suscipiunt Sacramenti. Secus autem si priùs Catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Unde tales in necessitatis articulo consuevit Ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem, &c.* Nam si per contrariam voluntatem non intelligeret negationem consensus, ex eo quod in casu necessitatis Catechumenos in amentiam lapsos, qui Baptismi suscipiendi propositum habue-

habuerunt, Ecclesia baptizare consuevit, ineptè inferret Baptismum valere quoties in suscipiente non invenit obicem voluntatis contrariæ.

Dices. Glossa in hoc cap. *majores*, docet validum esse Baptismum illius, qui corde dissentit, modò dicat ore se consentire.

Resp. Hæc glossa jussu Gregorii XIII. fuit expuncta, ideóque nullius est auctoritatis.

Obj. 3. Conc. Florent. ad valorem Sacramenti tria tantùm requirit, videlicet materiam, formam, & intentionem Ministri.

Resp. Conc. ibi ea tantùm exponit quæ ad valorem Sacramenti ex parte Ministri requiruntur. Unde dicit Sacramenta his tribus perfici. Perficere autem Sacramentum solius est Ministri.

Obj. 4. S. Augustinus, Lib. 7. de Baptismo, cap. 53. asserit Baptismum validè suscipi ab eo, qui illum recepit cum ficta tantùm intentione. Et Tract. 26. in Joann. docet validè suscipi à nolente, nam ibi sic ait: *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens, accedere ad altare potest nolens, accipere potest Sacramentum nolens, credere non potest nisi volens.*

Resp. Si revera ita sensit, in hoc lapsus est, ut constat ex auctoritate Conciliorum, & præsertim Ritualis Romani, in quo universalis Ecclesiæ doctrinam & praxim tradi, testatur Paulus V. in ejus Præfatione.

Obj. 5. S. Thomas, 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. ait: *In verbis autem quæ profert* (Minister) *exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis Sacramentum.*

Resp. Solùm vult explicitam & distinctam intentionem Sacramenti neque in Ministro, neque in recipiente ad ejus valorem requiri; sed in utroque intentionem implicitam & generalem sufficere cum explicita intentione Ecclesiæ, quæ verbis formæ exprimitur. Et verò S. Doctor, 3. p. qu. 68. art. 7. ad 2. ait: *Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus.*

Inst. S. Thomas, in 4. dist. 61. qu. 1. art. 2. q. 3 dicit adultos usu rationis destitutos validè baptizari, si eis non insit habitu contraria voluntas.

Resp. Ibi subintelligit, & supponit, modò priùs habuerint voluntatem aliquam positivam Baptismi: ita ut solùm velit non requiri voluntatem actualem vel virtualem: sed sufficere habitualem; nam loco objecto sic ait: *Et ideo in adultis & in habentibus usum rationis, in quibus potest esse contraria voluntas actu, vel habitu, requiritur & contritio, sive devotio ad percipiendam rem Sacramenti*, (id est, gratiam) *& intentio vel voluntas ad recipiendum Sacramentum.*

Præterea. S. Doctor per contrariam voluntatem habitualem, intelligit ibi negationem consensus præteriti non revocati. Nam juxta illum, qui potest velle recipere Sacramentum, & non habet positivam volitionem recipiendi, censetur nolle illud recipere. Quare juxta S. Thomam inest contraria voluntas, quando non fuit volitio recipiendi Sacramentum. Denique etiamsi loco objecto sententiam contrariam docuisset, hanc retractas-

set

set in Summa, ubi clarè nostram sententiam tradit, 3. p. qu. 68. art. 7.

Obj. 6. Ad valorem Extremæ unctionis non requiritur voluntas etiam habitualis eam recipiendi, ut patet ex praxi Ecclesiæ, secundùm quam confertur moribundis sensu destitutis, etiamsi illam non petierint.

Resp. Non requiritur quidem voluntas habitualis distincta & explicita: at requiritur voluntas habitualis confusa, implicita & generalis, quæ est voluntas, *qua unusquisque fidelis pœnitens ac bene dispositus vult frui omnibus Sacramentis & remediis à Christo ad suam salutem institutis, & ea cupit sibi applicari, si eis indiguerit*, ut explicat Suarez. Quam quidem voluntatem habere omnes Christiani præsumuntur: Ecclesia autem prudenti hujus voluntatis præsumptione contenta est ad Extremam unctionem conferendam moribundis sensu destitutis. Aliis verò rationis & sensuum usu præditis non administrat, quin priùs ab illis quæsierit, num hoc Sacramentum suscipere velint.

Obj. 7. Confectio Sacramenti unicè pendet à Ministro. Ergo ad ejus valorem non requiritur actus suscipientis.

Resp. Confectio Sacramenti unicè pendet à Ministro, ut causa efficiente ministeriali. At pendet etiam à consensu Sacramentum recipientis, non ut à causa efficiente, sed ut conditione necessaria, sine qua non fieret Sacramentum.

Dices. Qui recipit Sacramentum, se habet ut patiens. Ergo ad illud non requiritur ejus actus.

Resp. Qui recipit Sacramentum, se habet ut patiens voluntarium, in quo requiritur voluntas recipiendi.

Obj. 8. Multi inviti ordinati sunt, quorum tamen ordinatio rata habita est, ut narrant S. Epiphanius de fratre S. Hieronymi, & Theodoretus de Macedonio.

Resp. Illi ordinati sunt inviti secundùm quid, hoc est, cum aliqua repugnantia, nec ex proprio motu voluntatis, sed solùm ad obsequendum voluntati aliorum adducti: non tamen inviti simpliciter & sine ullo consensu: alioqui non fuisset valida illorum Ordinatio.

Dico 3. Ad valorem Sacramenti in adulto recipiente non requiritur intentio actualis aut virtualis, sed sufficit habitualis, id est, sufficit voluntas illud recipiendi præterita, non retractata. Exceptis Matrimonio, & Pœnitentia propter specialem rationem. *Ita communiter.*

Prob. 1. Ex Concil. Carthaginensi III. & Arausicano I. & Rituali Romano præcipientibus, ut baptizetur moribundus sensibus & ratione destitutus, modò constet de præterita ejus voluntate.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ semper hoc præstitit.

Dixi, *exceptis &c.* Quia cùm actus pœnitentis & contrahentis sint materia horum Sacramentorum, non sufficit voluntas ea recipiendi præterita, nec revocata; sed necesse est, ut pœnitentes doleant, & peccata confiteantur eo modo quo possunt; & ut contrahentes consensum suum verbis aliisve signis externis exprimant.

Dico 4. Ad valorem Sacramenti in adulto illud recipiente, sufficit inten-

tentio modò dicta : nec requiritur fides aut sanctitas, aut actus cujusvis virtutis, excepto Pœnitentiæ Sacramento ad cujus valorem requiritur supernaturalis dolor cum spe veniæ, proindeque fides.

Prob. Ex Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ Hæreticos ab Hæreticis baptizatos vel ordinatos rebaptizari vel reordinari vetat, cùm ad fidem catholicam convertuntur, si hæc Sacramenta in materia & forma legitima susceperint.

ARTICULUS III.

Quænam dispositio requiratur ad effectum Sacramenti recipiendum ?

Nota. EFfectus Sacramenti in Baptismo, Confirmatione & Ordine duplex est : nimirùm primarius, qui est gratia sanctificans cum jure ad gratias actuales ad finem Sacramenti consequendum idoneas : & secundarius, qui est character.

Dico 1. Ad Characterem recipiendum sufficit voluntas habitualis recipiendi Sacramentum : nam hæc sufficit ad valorem Sacramenti. Dispositio autem quæ sufficit ad valorem Sacramenti sufficit quoque ad impressionem characteris.

Dico 2. Ad gratiam Sacramenti recipiendam in Sacramentis vivorum requiritur status gratiæ : in aliis verò, nempe Baptismo & Pœnitentia non requiritur.

Ratio est, quia priora instituta sunt ad conferendam secundam gratiam, id est, augmentum gratiæ : alia verò ad dandam primam gratiam, ac proinde ex sua institutione & ex suo fine priora statum gratiæ exigunt ad suum effectum primarium producendum : alia non exigunt, quæ tamen alias dispositiones suo loco recensendas requirunt.

Hinc qui sibi conscius est peccati mortalis, graviter tenetur sibi statum gratiæ procurare, antequam recipiat Sacramentum vivorum, alioqui lethale sacrilegium admittit.

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT I.

De natura Sacramentorum novæ Legis.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est Sacramentum?*

Resp. Sacramentum genericè sumptum, est signum sensibile gratiæ sanctificantis, permanenter à Deo institutum. Sacramentum verò novæ Legis est signum sensibile, permanenter à Christo institutum, ad significandam & producendam gratiam sanctificantem ex opere operato. Unde in eo maximè differt à Sacramentis antiquæ Legis, quòd hæc non causarent gratiam ex opere operato, sed tantùm illam significarent nobis dandam per Passionem Christi, ut docet Concilium Florentinum.

Sacramenta novæ Legis sunt septem, non plura nec pauciora, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium. *Conc. Trid. Sess. 7. Can. 1.*

Quæst. II. *Quibusnam Sacramenta essentialiter perficiuntur?*

Resp. Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Conc. Florentin. in decreto de Sacramentis: & constat etiam ex Traditione & perpetua praxi Ecclesiæ.

Porrò materia Sacramenti dicitur id, quod in Sacramento minùs perfectè significat ejus effectum: unde debet determinari per aliud ad eum perfectè significandum. Duplex est materia, nempe remota, & proxima. Materia remota est res, quæ adhibetur, ut Aqua in Baptismo. Proxima est usus seu applicatio talis rei, ut Ablutio. Forma verò est aliquid sensibile, quod clariùs effectum Sacramenti indicat & determinat, ac perficit significationem materiæ obscuram, nec satis determinatam. Verba autem strictè sumpta, seu vocalia, sunt forma essentialis in omnibus Sacramentis, saltem præter Matrimonium, quod juxta communem sententiam potest perfici sine benedictione Sacerdotis, sed sola scriptura, vel

vel nutu exprimente mutuum consensum, quæ sunt verba virtualia, in quantum sunt expressiva consensus, & sufficiunt in contractibus: quia, cùm hoc Sacramentum consistat adæquatè in contractu matrimoniali, quem Christus evexit ad esse Sacramenti, nihil ad ejus valorem requiritur, nisi quod ad legitimum contractum necessarium est. Unde in decreto citato dicitur Matrimonium effici mutuo contrahentium consensu *regulariter* per verba de præsenti expresso. Aliud est de sex aliis, ut constat ex Traditione, & praxi Ecclesiæ.

Quæst. III. *Qualis unio inter materiam, & formam requiritur ad valorem Sacramenti?*

Resp. Requiritur utriusque coexistentia, seu simultas moralis, quæ secundùm significationem verborum formæ, & qualitatem actionis, per quam Sacramentum fit, sufficiat tum ad veritatem formæ, tum ut verba censeantur cadere super talem materiam, & cum illa unum totale signum constituere. Sic in Baptismo requiritur talis conjunctio, ut dum minister verba profert, censeatur moraliter etiam lavare. Hæc autem unio moralis sufficit, quia Sacramentum est compositum quoddam morale, conficiendum ab hominibus, ideóque more humano; & major non est sæpe possibilis moraliter: unde si exigeretur, Sacramenta sæpe irrita forent.

Porrò hæc unio diversa est pro diversitate Sacramentorum: nam requiritur major in Baptismo, ob formam exprimentem ablutionem actualem, & major in confectione Eucharistiæ, cùm forma sit demonstrativa corporis Christi sub accidentibus panis & vini, quorum substantiam destruit.

Sacramentum verò Pœnitentiæ non exigit tam strictam unionem; quia institutum est per modum judicii, in quo sententia non semper statim sequitur causæ examen. In Matrimonio unius consensus potest alterius consensum tamdiu sequi, quamdiu hic moraliter perseverare censetur, sicut in aliis contractibus; quia fundatur in natura contractus. Tamen quoad praxim materia & forma, quantum fieri potest, simul sunt conjungendæ.

Quæst. IV. *Quænam mutatio materiæ, vel formæ irritat Sacramentum?*

Resp. Quævis mutatio substantialis in materia vel forma invalidat Sacramentum; quia tollit materiam, vel formam, quam Christus instituit. Accidentalis verò non irritat, quia cum tali mutatione manent materia & forma, quales Christus instituit. Sed circa hoc observanda sunt sequentia.

1. Mutatio materiæ est substantialis, quando materia nomine & re, secundùm communem æstimationem, & usum differt ab ea, quam Christus instituit, & Ecclesia usurpat; ita ut in ordine ad usus humanos, & prout sub tali nomine usurpatur, sit notabilis varietas: ut si in Baptismo adhibeatur vinum loco aquæ. Mutatio est accidentalis, quando materia est eadem re, & nomine cum ea quam Christus instituit: sed non adhibetur eodem modo quo Ecclesia adhibet, ut si in Baptismo adhibeatur sine necessitate aqua cœnosa, vel non benedicta.

2. Mutatio formæ est substantialis, quando vel non adhibentur verba vocalia, ubi essentialiter requiruntur, ut reipsa requiruntur in omnibus, excepto matrimonio; vel si verba vocalia sic mutentur, ut non maneat sensus à Christo institutus, ac determinatus tanquam necessarius. Quævis verò formæ mutatio, qua non destruitur sensus à Christo institutus, est accidentalis.

Quænam autem materia, vel quæ verba requirantur ad essentiam Sacramenti, cognoscimus ex usu & doctrina Ecclesiæ, quæ cùm sit *columna ac firmamentum veritatis*, non potest errare in iis, quæ ad fidem, bonos mores, ad Sacramenta, & generalem disciplinam ac Dei cultum pertinent.

3. Sensus verborum in æquivocatione ab intentione proferentis pendet. Hinc hæc forma: *ego te baptizo in nomine parentis, &c.* habet bonum sensum, si proferens per tò *parentis*, patrem intelligat, malum si matrem. Sed extra æquivocationem sensus verborum non pendet ab intentione proferentis. Hinc valebat Baptismus Arianorum quamvis circa formam malè sentirent, quia illam rectè pronuntiabant. Econtra ille non baptizaret validè, qui uteretur verbis nihil significantibus, vel aliquid aliud, etsi per illa intenderet verum sensum; quia in actione publica, qualis est Baptismus, verba significant secundùm communem & usitatam acceptionem.

4. Mutatio verborum sex modis fieri potest, nimirum per additionem, vel detractionem alicujus vocis; positionem unius vocis loco alterius; corruptionem alicujus vocis, detrahendo, vel mutando, aliquam syllabam; transpositionem, & interruptionem, pronuntiando scilicet unam partem formæ, ac deinde quiescendo per aliquod tempus, vel loquendo aliquid aliud, & demùm perficiendo formæ prolationem. Quoties igitur aliquo ex modis illis ita mutantur verba, ut pereat sensus à Christo intentus, mutatur substantialiter vera forma: secùs, si hic sensus maneat. Hinc verba corruptè pronunciata ex imperitia, balbutie, linguæ præcipitantia, aliove simili vitio, non tollunt sensum substantialem, si adhuc sic proferantur, ut omnibus spectatis eundem sensum animis audientium ingenerent, quem rectè prolata: secùs, si fiat contrarium. Sic hæc corruptio verborum ex sola ignorantia linguæ prolatorum, *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*, non destruit verum sensum: unde Zacharias Papa, cap. 86. de consec. dist. 4. declaravit Baptismum sic collatum sine animo introducendi errorem, valuisse, alioqui enim censeretur non intendisse facere id, quod facit vera Ecclesia. Quisque tamen tenetur diligentiam magnam adhibere, ut formam Sacramentorum rectè, integrè, & distinctè pronunciet, tum etiam ob periculum corruptionis.

5. Interruptio destruit verum sensum, ideóque substantiam formæ, quoties tollit unitatem moralem formæ, ut si quis dicat: *Ego te baptizo*, nec nisi recitato uno Psalmo prosequatur, *In nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.* Secùs, si non tollat. Hinc verborum interruptio, quæ tam brevis est, ut morali judicio verba adhuc faciant unam orationem, non adimit sensum formæ, ut si baptizans, postquam dixit: *Ego te baptizo*, tussiat, vel aliis dicat, *silete*, ac deinde addat, *In nomine Patris, &c.* Qualis autem & quanta interruptio tollat unitatem moralem orationis, hoc debet æstimari secundùm judicium prudens, ex circumstantiis, modo, ac duratione interruptionis: nam res moralis, qualis est ista, ex prudenti æstimatione pendet. Illicita tamen est quævis interruptio facta sine necessitate, cùm sit contra usum Ecclesiæ & reverentiam Sacramento debitam.

Quæst. V. *Quale est peccatum mutare materiam vel formam?*

Resp. 1. Mutare alterutram substantialiter est peccatum mortale. 1. Contra religionem: nam est gravis irreverentia in Christum authorem Sacramen-

mentorum, agendo contra ejus institutionem in re gravi, eamque pervertendo, nec ponendo omnia quæ voluit poni ad gratiam efficiendam; estque ipso facto irrisio quædam rei maximè sacræ. 2. Contra charitatem, voluntariè privando proximum gravi bono spirituali. 3. Contra justitiam: nam hoc ipso quòd quis ministrare vult, tacitè promittit & se obligat ad ministrandum sicuti res exigit, & in utilitatem suscipientis.

Resp. 2. Est etiam mortale alterutram mutare accidentaliter, si mutatio sit notabilis & absque necessitate, ex *Conc. Trid. Sess. 7. can. 13.* Quia fieret contra præceptum Ecclesiæ, & usum ejus vim legis habentem, in re gravi ad religionem pertinente. Unde *Missale Romanum, de defect.* ait eum gravissimè peccaturum, qui aliquid formæ Eucharistiæ adderet, quod tamen significationem non mutaret. Imò quamvis mutatio sit in se levis, si fiat ex contemptu, vel ex animo inducendi usum contrarium ritui Ecclesiæ, aut ex simili intentione schismatica; nam tunc contemnitur Ecclesia, & Spiritus sanctus quo regitur, & cujus instinctu res illas instituit. Item si fiat cum scandalo, aut periculo errandi circa substantialia. Ita passim Doctores, qui addunt mutationem accidentalem, his secluſis, posse esse venialem ob levitatem materiæ.

Quæst. VI. *An licet aliquando uti materia aut forma dubia, vel probabili tantùm in Sacramentis?*

Resp. 1. Extra necessitatem proximi tenemur semper sub mortali in iis, quæ pertinent ad efficaciam, vel valorem Sacramenti sequi in praxi sententiam tutiorem probabilem, relicta opposita etiam probabiliore. *Ita Suarez, & alii.* Quia alioquin exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis: nam valor & efficacia Sacramenti pendet à sola institutione Christi, & nullatenus ab opinione hominum quantumvis probabili, quæ immutare & supplere non potest id, quod Christus voluit esse necessarium ad valorem & effectum Sacramenti. Nec ignorantia invincibilis, licèt excuset à culpa, potest defectum rei ad valorem actus requisitæ supplere. Ergo si opinio etsi probabilior, falsa sit, ut potest esse, & ni reipsa ponantur & adsint omnia quæ Christus instituit ac exigit, Sacramentum erit invalidum & sine effectu.

Quare qui utitur materia, vel forma non certa, quando potest certam adhibere, peccat mortaliter. 1. Contra religionem, sine necessitate exponendo Sacramentum periculo nullitatis, & inefficaciæ: quod gravis est irreverentia in Christum ejus authorem, ejus nomine exercendo actionem eo modo, quo probabile est non posse habere effectum, nec rationem sacramentalem, ideóque esse inanem. Estque per se quidam contemptus, seu irrisio rerum divinarum. 2. Contra charitatem: nam sine justa causa exponit proximum jacturæ maximi boni, quod percipitur ex Sacramento valido, cùm possit illi talem fructum certò conferre. 3. Contra justitiam, præsertim si sit Pastor: nam proximus habet jus, ut Sacramentum sibi modo, quantùm fieri potest, certo & infallibili administretur, eo ipso quòd se ad illud suscipiendum submittit; & Sacerdos hoc ipso, quòd ministrare vult, se obligat tacitè ad dandum quod petitur, Sacramentum scilicet certò validum, alioquin alius quæreretur.

Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex,*

conventio, vel periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis ſacerdotalis aut Epiſcopalis.

Reſp. 2. Tenetur ſub mortali ſuſcipiens ſequi in praxi ſententiam tutiorem probabilem, relicta oppoſita, etſi verè probabili, in iis quæ ex parte ipſius requiruntur ad valorem, vel effectum Sacramenti. Quia aliàs exponeret Sacramentum periculo nullitatis vel inefficaciæ, ob rationem allatam, quod eſt grave ſacrilegium; nam ſicut reddere Sacramentum nullum, aut illud effectu ſuo privare eſt gravis irreverentia in Chriſtum: cùm Sacramentum ſit moraliter actio Chriſti; ita & ſe exponere periculo id faciendi, & utrumque eodem præcepto religionis prohibetur.

Reſp. 3. Tenemur in neceſſitate extrema proximi, illi adminiſtrare Sacramentum cum materia, vel diſpoſitione probabili tantùm, vel etiam dubia: dum certa haberi non poteſt. Nam lex charitatis præcipit, ut in extrema neceſſitate proximi illi opitulemur meliori modo, quo poſſumus: ſed medium probabile, vel dubium melius eſt nullo. Nec tunc fit irreverentia Chriſto, vel ſacramento; quia cùm Chriſtus illud inſtituerit pro hominum ſalute, vult ut magìs provideamus ſecuritati ſalutis proximi, quàm ſacramenti, dum utriusque periculum vitari nequit. Quare in tali neceſſitate vult, ut ſuccurramus proximo, etiam cum periculo nullitatis ſacramenti, adhibendo tamen probabiliorem tutioremque materiam, quæ adhiberi poteſt. Et verò lex charitatis prævalet religioni.

Porrò hoc locum habet duntaxat in Sacramentis, quæ ſunt de neceſſitate medii, nempe Baptiſmo & Pœnitentia. Quia non licet Sacramentum ullum exponere periculo nullitatis, niſi cùm alioqui homo exponeretur damnationis æternæ periculo. Hinc nunquam licet adhibere materiam dubiam in Euchariſtia, Ordine, &c.

Quæſt. VII. *An licet ſupra eandem materiam repetere formam?*

Reſp. Non licet; niſi ſit dubium rationabile de validitate formæ jam prolatæ, vel de ejus prolatione. Quia tunc fruſtra adhiberetur altera formæ prolatio cum irreverentia ſacramenti. Quòd ſi tale dubium adſit, debet forma iterari ſub conditione, ne ſacramentum maneat irritum, cum illius irreverentia ac damno proximi. Dubium autem imprudens, quale ſolet eſſe in ſcrupuloſis, non ſufficit, ſed contemnendum eſt. Mortale quippe eſt ex ſe formam ſacramenti ſine neceſſitate ſuper eadem materia repetere; quia hæc ſecunda forma eſt inutilis, nec ſine virtuali & interpretativa irriſione ſic fruſtra proferri poteſt.

CAPUT II.

De Miniſtro Sacramentorum.

HOc nomine intelligitur idoneus effector ſacramenti. Conſtat ſolos homines ratione utentes eſſe miniſtros ſacramentorum ordinarios: nam eos ſolos Chriſtus ad hoc munus deſignavit. Non omnes tamen homines poſſunt eſſe omnium miniſtri; nam laici non poſſunt validè efficere niſi Baptiſmum & Matrimonium, ut conſtat ex perpetua Traditione & praxi Eccleſiæ.

Quæſt. I. *An requiritur intentio faciendi Sacramentum?*

Nota. Conſentiunt omnes Catholici, 1. Non requiri intentionem explicitam conferendi gratiam: quia ſacramentum agit ut cauſa neceſſaria, quæ indiget ſola applicatione, non autem ut applicans cogitet de effectu. Et alio-

alioqui nullus esset Baptismus collatus ab hæretico negante gratiam per illum conferri.

2. Non sufficere intentionem ponendi ritum externum Sacramenti quomodocumque, etiam jocosè & irrisoriè: nam hic error Lutheri à Leone X. & à Concil. Trid. damnatus est.

3. Certum esse teneri ministrum sub mortali habere internam volitionem verè faciendi Sacramentum, seu id quod facit Ecclesia, vel id quod instituit Christus, saltem confusam & implicitam: quia illicitum est in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore. Sed sententia asserens talem intentionem requiri ad valorem, est tutior, imò sola tuta, & saltem probabilior, aut tam probabilis quàm negans, quæ non est tuta: nam cùm possit esse falsa, eam sequens committit se periculo faciendi Sacramentum nullum.

4. Ad valorem Sacramenti non requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia Romana, quamvis sola sit vera Ecclesia Christi, sed sufficere intentionem faciendi, quod facit vera Ecclesia, quæcumque illa sit, imò faciendi quod facit Ecclesia aliqua particularis, v. g. Lutherana, modò putetur vera, quamvis reipsa sit falsa. Quia tunc est intentio implicita ac virtualis faciendi, quod facit vera Ecclesia; neque error speculativus circa veram Ecclesiam, ut nec circa efficaciam & effectum aut institutionem Sacramenti, impedit hujus valorem ex parte ministri: nam hæreticus verè baptizat, & tamen non credit Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam.

Resp. Ad valorem Sacramenti requiritur intentio verè & seriò faciendi Sacramentum, saltem implicita & generalis, qua minister intendat facere id, quod Ecclesia moraliter facit per ritum externum, vel quod Christus instituit; nec sufficit intentio ponendi exteriùs duntaxat ritum externum, ut aliqui dicunt.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Hæc omnia Sacramenta* (novæ legis) *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* Ergo ex Conc. ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio faciendi, quod facit Ecclesia; materiam scilicet & formam adhibendo per suos ministros. Sed id quod Ecclesia facit, materiam & formam adhibendo per suos ministros, est Sacramentum. Ergo ex Concilio ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio illius faciendi. Quod etiam patet ex §. sequenti, ubi dicit, quemlibet etiam paganum & hæreticum validè baptizare, *dummodò formam servet Ecclesiæ, & facere intendat, quod facit Ecclesia*, immediatè scilicet. Quibus verbis præter voluntatem ponendi ritum externum requirit etiam intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, & hæc duo inter se distinguit. Ergo intendere facere quod facit Ecclesia, non est præcisè velle ponere ritum externum; sed est velle illum ponere ut religiosum & Sacramentalem; seu ut signum institutum ad significandam & efficiendam gratiam.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. Sess. 7. Can. 11. *Si quis dixerit in ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, Anathema sit.*

Sed Ecclesia per suos ministros facit Sacramentum, & non tantùm ponit ritum externum. Ergo requiritur intentio

intentio faciendi Sacramentum, seu actionem Sacramentalem.

Item Concil. Trident. per intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, intelligit, quod facit Ecclesia immediatè nomine & authoritate Christi: ideóque intelligit, quod facit Ecclesia per postetatem ministerialem acceptam à Christo. Sed Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo facit significationem & efficaciam Sacramentalem, sicut per potentiam naturalem facit ritum externum. Ergo cùm Trident. Conc. definit requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit requiri intentionem faciendi significationem & efficaciam Sacramentalem, seu ritum externum ut Sacramentum, intentionem, inquam, saltem generalem & confusam.

Præterea Concil. Trident. Sess. 14. cap. 6. declarat pœnitentem non esse verè & coram Deo absolutum, *si sacerdoti animus seriò agendi, & verè absolvendi desit.* Ergo ad validam absolutionem, præter intentionem seriò ponendi ritum externum, seu proferendi verba absolutionis, requirit intentionem verè absolvendi; nam hæc duo manifestè distinguit. Intentio autem verè absolvendi est intentio verè conferendi Sacramentum Pœnitentiæ. At eadem est ratio de omnibus aliis Sacramentis. Ergo in omnibus Sacramentis requiritur intentio faciendi Sacramentum. Quare Suarez Tom. 3. in 3. p. S. Thomæ quæst. 64. disp. 13. Sect. 2. sic ait: *Existimo contrariam sententiam non posse jam* (post definitionem Trident. Concil.) *tutò defendi, nec sine errore.*

Prob. 3. Authoritate Summi Pontificis Alexandri VII. qui damnavit hanc propositionem: *Valet Baptismus collatus à ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit: Non intendo facere, quod facit Ecclesia.* Ergo sine nullitate Sacramenti non potest excludi intentio interna faciendi, quod facit Ecclesia, quamvis ponatur omnis ritus externus. At si ad valorem Sacramenti, præter positionem omnis ritus externi, non requiritur intentio interna faciendi, quod facit Ecclesia, hæc intentio potest positivè excludi sine nullitate Sacramenti; nam exclusio ejus quod non requiritur ad valorem Sacramenti, non potest illud irritare: cùm valeat Sacramentum sine positione & cum exclusione eorum, quæ ad ejus valorem non requiruntur. Ergo ad valorem Sacramenti Baptismi, ideóque aliorum omnium, præter positionem omnis ritus externi, requiritur intentio faciendi, quod facit Ecclesia. Atqui per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligitur intentio interna faciendi Sacramentum: nam non intelligitur intentio ponendi ritum externum, cùm in propositione damnata jam supponatur hæc intentio; siquidem agitur de ministro, *qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat*, liberè scilicet & voluntariè, proindeque habet voluntatem observandi omnem ritum externum.

Prob. 4. Ratione. Quia Christus Sacramentorum ministros instituit, non ut meros nuncios deferentes voluntatem Domini, sed ut veros ministros, qui liberè utantur potestate ministeriali sibi data. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, ait Paulus, 1. Cor. 4. Atqui minister non utitur liberè potestate ministeriali, nisi velit ea uti; & non vult ea uti, nisi cum vult per illam producere effectum sibi proprium, nempe Sacramentum, quod est sanè effectus proprius potestatis ministerialis circa Sacramenta; sicut

nemo

nemo vult uti poteſtate naturali, niſi cùm vult per illam producere effectum ipſi proprium. Ergo.

Præterea confectio Sacramenti eſt actio moralis Sacramentalis: nam Chriſtus ſic inſtituit Sacramenta, ut procedant ex poteſtate data miniſtris tanquam actiones eorum morales, ita ut dicantur verè remittere peccata, abſolvere, conſecrare, &c. ut Joann. cap. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Et, Luc. cap. 22. *Hoc facite in meam commemorationem, &c.* At Actio moralis Sacramentalis debet eſſe intenta ut talis. Ergo. *(a)*

Quæſt. II. *Qualis debet eſſe intentio Miniſtri?*

Nota. Intentio eſt actus voluntatis deliberatus, quo quis aliquid intendit ſeu vult aſſequi. Sive eſt volitio alicujus finis. Hic per intentionem intelligitur volitio faciendi Sacramentum, ex quocumque motivo procedat. Dividitur. 1. In explicitam, ſeu expreſſam, qua aliquid in ſe diſtinctè cognitum volumus; & in implicitam, ſeu confuſam, qua aliquid ſolùm confusè cognitum volumus, volendo ſcilicet aliquid, ſub quo, vel in quo continetur. 2. In actualem, virtualem, habitualem, & interpretativam.

Intentio actualis eſt, qua quis dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento faciendo, & ſimul vult illud conficere.

Intentio virtualis eſt voluntas formalis faciendi Sacramentum præterita, vi cujus fit Sacramentum mediante una, vel multiplici actione ad illud ordinata, manante à tali intentione, licèt tunc mens de Sacramento non cogitet. Dicitur *virtualis*, quia ex virtute illius licèt præteritæ fit Sacramentum. Talis eſt intentio in ſacerdote, qui ex voluntate actuali conſecrandi induit ſe veſtibus ſacris, Miſſam inchoat, ſed paulò poſt diſtrahitur: proſequitur tamen Miſſam, & conſecrat cum diſtractione.

Inten-

(a) Vide cit. opus de Synodo Diœceſana Lib. VII. cap. 4. in quo perſpicue exponitur diſcrimen, quod verſatur inter Novatorum hæreſim, ac orthodoxas opiniones, atque concluditur, probatum ab Auth. noſtro opinionem probabiliorem eſſe illam, quam cum Catherino plures Theologi tuentur, ſequentibus verbis. „Verum, utut „hæc res coram Deo ſe habeat, nulla us„que adhuc de ea emanavit expreſſa Apo„ſtolicæ Sedis definitio. Quamvis igitur „communior ſit ſententia exigens in Mini„ſtro intentionem, vel actualem, vel vir„tualem faciendi, non ſolùm ritum exter„num, ſed id, quod Chriſtus inſtituit, ſeu „quod facit Eccleſia, & hæc, veluti tu„tior, ſit omnino ſervanda in praxi; non „eſt tamen Epiſcopi, priorem opinionem „reprobare, atque ad hanc poſteriorem, „etiam theorice tuendam, ſuos Diœceſa„nos adigere: cauſas quippe majores, dif„ficilioresque quæſtiones, Fidem, aut di„ſciplinam ſpectantes, ad Apoſtolicam Se„dem deferendas, ſtatuit perpetua Eccleſiæ „conſuetudo, ab Innocentio III. in cap. Ma„jores de Baptiſmo confirmata. Quare, „ſi conſtet, quempiam, aut Baptiſmum con„tuliſſe, aut aliud Sacramentum, ex iis, „quæ iterari nequeunt, adminiſtraſſe, om„ni adhibito externo ritu, ſed intentione „retenta, aut cum deliberata voluntate non „faciendi, quod facit Eccleſia, urgente „quidem neceſſitate, erit Sacramentum ite„rum ſub conditione perficiendum; ſi au„tem res moram patiatur, Sedis Apoſtoli„cæ oraculum erit exquirendum, quemad„modum ad Severum Scholaſticum Con„ſtantinopolitanum faciendum ſcripſit Fer„randus Eccleſiæ Carthaginenſis Diaconus, „in difficili quæſtione, qua tunc Eccleſia „fatigabatur, doctis, indoctisque in va„rias partes ſciſſis, inquiens: *Interroga, vir „prudentiſſime, ſi quid veritatis cupis audire „principaliter, Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem, „cujus ſana doctrina conſtat judicio veri„tatis, & fulcitur munimine auctoritatis* „(tom. 9. Biblioth. PP. pag. 509.) quod „ſemel monitum volumus, ut regula ſit „etiam pro aliis controverſiis, quas mox „commemorabimus.

Intentio merè habitualis est intentio merè præterita, non retractata, quæ jam neque in se, neque in sua virtute, vel aliquo effectu à se relicto existit. Vel juxta aliquos est habitus ex pluribus confectionibus Sacramentorum acquisitus, tribuens voluntati facilitatem & propensionem ad similes actus in posterum exercendos: sive est inclinatio ac facilitas orta ex tali habitu.

Interpretativa est illa, quæ nec est, nec fuit, sed esset, si ejus objectum proponeretur voluntati: unde est tantùm dispositio voluntatis ad intentionem eliciendam, si ei proponeretur.

Resp. 1. Ad valorem Sacramenti non requiritur expressa & distincta intentio faciendi Sacramentum, sed sufficit confusa & implicita, qua quis intendat facere id, quod facit Ecclesia Christi, aut quod Christus instituit, aut quod vidit per parochum fieri, aut quod Christiani faciunt. Constat ex praxi Ecclesiæ, quæ non rebaptizat eos, qui baptizati fuere ab imperitis & rudibus, aut paganis cum debita materia ac forma, licèt illi non noverint distinctè, quid sit Baptismus, aut Sacramentum. Præterea tunc est intentio faciendi, quod facit Ecclesia, quam solam requirunt *Conc. Florent. & Trident.*

Resp. 2. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio merè habitualis. Quia 1. Talis intentio non influit in actionem sacramentalem, nec hæc vi illius ponitur: ac proinde talis intentio se habet ad effectionem Sacramenti perinde ac si non esset. At requiritur intentio libera in se, quæ sit principium actionis sacramentalis, & qua potestas ministerialis ad usum applicetur: nam secundùm institutionem Christi ad Sacramenti effectionem requiritur, ut actio sacramentalis sit actio humana, & humano modo exerceatur potestas ministerialis. Et verò alioqui Sacramentum confici posset ab amente, dormiente vel ebrio.

Resp. 3. Neque etiam sufficit interpretativa. Quia hæc non est propriè intentio, sed solùm intentionis præsumptio, sive non est intentio quæ sit, sed quæ esset, si res proponeretur. At intentio, quæ non est, nihil efficit, nec potest esse principium actionis moralis ac humanæ, quale est Sacramentum.

Resp. 4. Quamvis minister curare debeat, ut semper habeat intentionem actualem, ob reverentiam debitam Sacramento; tamen illa non est necessaria ad valorem Sacramenti, sed ad eum sufficit intentio virtualis.

Prob. 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ ut vera approbat Sacramenta sic collata. 2. Si intentio actualis requireretur, Sacramenta sæpissimè forent irrita propter instabilitatem imaginationis, & frequentes animi evagationes, & quidem plerumque naturaliter inevitabiles. At non est credibile Christum sic instituisse Sacramenta, ut sæpissimè exponeretur nullitati, & ad illa exegisse id, quod sæpe non est in potestate hominis. 3. Intentio virtualis sufficit ad faciendum validè actum moralem & humanum, ut patet in contractibus, aliisque similibus.

Quæst. III. *An ad valorem Sacramenti requiritur intentio directa, absoluta & determinata?*

Nota. Intentio directa est ea, qua aliquid immediatè & secundùm se volumus. Talis est intentio illius, qui vult præcisè baptizare. Indirecta est, qua volumus aliquid non in se, & secundùm se immediatè, sed in ejus causa, vel in alio cum eo connexo, vel ex quo sequi prævidetur. Talis est intentio illius qui prævidens se in ebrietate baptizaturum, vult se inebriare.

Abso-

Absoluta est ea, qua aliquid absolutè & independenter ab ulla conditione volumus. Conditionata est, qua aliquid volumus tantùm sub aliqua conditione, & dependenter ab illa.

Resp. 1. Requiritur intentio directa. Quia actio Sacramentalis debet esse actio moralis ac libera in se, & debet humano modo poni: non ponitur autem humano modo, nisi ponatur vi intentionis liberæ & directè. Hinc non valet Baptismus collatus ab ebrio, vel dormiente, quamvis antea præviderit conferendum in tali statu.

Resp. 2. Intentio faciendi Sacramentum sub conditione non sufficit, nisi conditio posita sit, priusquam forma applicetur materiæ, ita ut jam transierit in absolutam, vel illi æquivaleat. Quia sola intentio absoluta est efficax pro præsenti; voluntas enim conditionata, quamdiu talis est, suspensa manet, & nihil efficit. Unde si dum materiæ forma applicatur, intentio ministri non sit absoluta, aut æquivaleat absolutæ, posita jam conditione, non *efficit* Sacramentum. Neque etiam postea efficiet; quia postea non erit ampliùs forma Sacramenti, neque materia: non potest autem fieri Sacramentum, nisi utraque adsit.

Hinc conditio de præsenti, vel præterito appositæ intentioni, irritat Sacramentum, si non sit impleta, quia destruit intentionem: nam voluntas sub conditione, non posita conditione, nulla est, cùm non sit nisi dependenter ab illa. Non irritat si conditio jam sit posita: nam tunc voluntas fit absoluta, sive æquivalet absolutæ, cùm verè extet, nec suspensa maneat. Conditio verò de futuro, semper irritat Sacramentum; quia suspendit præsentem intentionem, facitque, ut minister non habeat absolutè hic & nunc voluntatem faciendi Sacramentum: unde hìc & nunc non facit. Sed nec postea faciet, cùm implebitur conditio; quia tunc deerunt materia & forma. Neque enim minister potest usque ad futurum eventum suspendere significationem materiæ & formæ, nec proinde efficaciam Sacramenti; cùm utraque à sola Christi institutione pendeat. Excipe Matrimonium, quod valet sub conditione de futuro, cùm ipsa ponetur, sicut alii contractus; quia est verus contractus ad naturam Sacramenti à Christo evectus.

Nota. Non licet, nisi in necessitate, conferre Sacramentum sub quavis conditione etiam de præsenti & præterito etsi posita: quia hoc est contra usum Ecclesiæ, & contra reverentiam Sacramento debitam, nam est quædam nugatio. At licet in dubio prudenti de valore Baptismi, ex cap. 2. *de Bapt.*

Resp. 3. Intentio ministri debet esse determinata ad certam materiam & personam: nam ejus intentio debet esse efficax & effectrix Sacramenti. At operationes sunt circa singularia, quæ sunt determinata.

Valet tamen Sacramentum, excepto Matrimonio, si error sit solùm speculativus circa personam, verbi gratia, si absolvas Petrum putans esse Paulum; quia ordinariè est & semper esse debet intentio conferendi Sacramentum personæ præsenti: quam proinde intentionem servare quisque censetur, nisi eam expresè excludat. Et sic tunc practicè minister intentionem applicat determinatè ei qui præsens adest. Si verò intendas præcisè absolvere Paulum excludendo alias personas, absolutio non valet, quia circa aliam personam non exercetur potestas ministerialis: cùm ejus exercitium pendeat ab intentione ministri, qui illam non exercet, nisi circa personam circa quam vult illam exercere.

Excipe Matrimonium, quia ejus valori obstat error circa personam, eò

quòd obstet valori contractus, in quo Sacramentum fundatur.

Quæst. IV. *An valet Sacramentum, quando minister habet duas intentiones contrarias, quarum una repugnat ejus valori?*

Resp. Validum est, si debita intentio prævaleat intentioni, quæ repugnat valori Sacramenti: quia tunc sola intentio prævalens est efficax, & altera est inefficax ac mera displicentia. Secùs, si intentio contraria prævaleat, ob eandem rationem. Quòd si utraque sit æqualis, minister nihil efficit: quia æqualiter vult facere & non facere Sacramentum, ideóque non vult efficaciter illud facere. Porro illa intentio prævalet alteri, quæ est magis absoluta, & aliam expelleret, si rem intentam impediret.

Quæst. V. *An ad valorem Sacramenti requiritur fides & sanctitas in ministro?*

Resp. Neg. Fide constat, 1. Ex Traditione, & consuetudine perpetua Ecclesiæ, præsertim Romanæ à tempore Apostolorum, quæ neminem unquam ritè ab hæretico, adeóque fictè & sanctitate destituto baptizatum rebaptizavit. Hancque praxim ab Apostolis manasse constat: cùm neque alicujus Romani Pontificis decreto, neque generalis alicujus Concilii canone instituta aliquando fuerit, sed ab initio viguerit in tota Ecclesia. 2. Ex Concil. Tridentin. Sess. 7. can. 4. de Baptismo. 3. Quia virtus Sacramenti est & agit ex meritis solius Christi, qui per ministrum tanquam instrumentum, illud conficit; & potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, quæ compossibilis est cum peccato. 4. Alioqui cùm fides, vel probitas sæpe in multis desit, sæpe Sacramenta exponerentur nullitati cum ingenti animarum damno: & sic Christus parum Ecclesiæ suæ providisset.

Hinc error ministri circa sensum formæ non expressus in forma, verbi gratia, quòd filius non sit æqualis Patri, non impedit valorem Baptismi ab Ariano collati. Quia non mutatur formæ significatio, quæ non ex privato cujusque arbitrio, sed ex communi usu in Ecclesia recepta petitur. Præterea ex Concil. Florent. tria solùm requiruntur ad valorem Sacramenti ex parte ministri, nimirum ut adhibeat materiam & formam debitas, & habeat intentionem faciendi, quod Christus instituit, vel Ecclesia facit.

Quæst. VI. *An minister tenetur esse in statu gratiæ, dum Sacramentum conficit vel ministrat?*

Nota. Aliud est conficere, aliud administrare Eucharistiam. Sed in aliis Sacramentis ipsa confectio est simul ministratio.

Resp. 1. Qui Sacramentum in peccato mortali conficit, vel ministrat tanquam minister ad id consecratus, vel specialiter ab Ecclesia deputatus, per se loquendo peccat mortaliter. *Ita omnes.* Quia 1. Ex Tit. 1. dispensator Dei debet esse sine crimine. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiat S. Augustinus, lib. 2. contra Parmen. c. 10. *Omnia Sacramenta, cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.* 3. Ex cap. ult. 15. qu. 8. ubi Nicolaus I. ait: *Mali bona administrando, se tantummodò lædunt.* Et ex cap. ult. de cohab. cleric. ubi Gregorius IX. declarat, *constare quemlibet pro morali peccato quoad seipsum esse suspensum.* 4. Ex Rituali Romano *impurè & indignè Sacramenta ministrantes in æternæ mortis reatum incurrunt. Sacerdos ergo si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit) ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi priùs corde pæniteat.*

Sed

Sed si habeat copiam confessarii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri. 5. Quia talis gravem irreverentiam irrogat Christo, cujus ut ministri principalis personam gerit; & sancta indignè tractat in re gravi: Ergo grave sacrilegium admittit. Item per se gravissima est indecentia ac irreverentia actionem sanctissimam, quæ est moraliter actio Christi, & collativa gratiæ sanctificantis, qua homo consors naturæ divinæ & filius Dei adoptivus efficitur, exercere in immunditia peccati & inimicitia Dei. Adde, quòd sacerdos sit publicus Ecclesiæ minister à Christo institutus, & gratia ordinationis donatus, ut Sacramenta fidelibus dignè ministret: Ergo ratione status & ordinis sui, ideóque ex proprio officio tenetur dignè ministrare.

Idem dicunt Vasquez, Delugo, & alii contra multos de Ministro non consecrato, v. gr. laico baptizante in necessitate. Tum quia textus allati, & Patres generatim omnes ministrantes comprehendunt, nec distinguunt inter ordinatum, & non ordinatum, solemniter & non solemniter ministrantem: tum quia est gravis irreverentia in Christum, quòd hostis ejus & mancipium diaboli agat in nomine & persona Christi, ejusque merita applicet: tum quia jure naturali & divino sancta sanctè à quolibet tractanda sunt, & quidem sub gravi in re gravi. Sacramentum autem, quod laicus in necessitate ministrat, est res eximiè sancta & speciali modo consecrata, & ad gratiam sanctificantem efficiendam instituta, estque moraliter actio Christi ut ministri principalis. Ergo tractari debet specialiter sanctè. At non tractat sanctè, sed indignè ac irreverenter, qui illud ministrat in peccato mortali.

Hinc confessor, quamvis confessiones continenter audiat, tot peccata mortalia admittit, quot homines absolvit; nam tot Sacramenta numero distincta ministrat, & absolutio singulorum est actio externa per se sufficienter consummata. Multi tamen censent talem tunc unicum mortale admittere, sed eò graviùs, quo plures absolvit.

Dixi, *per se loquendo.* Quia minister per accidens excusari potest à mortali, ob repentinam & inopinatam necessitatem ita urgentem, ut non relinquat spatium eliciendæ contritionis, ut si sit periculum, ne quis moriatur sine baptismo, vel sine absolutione, dùm sacerdos occuparetur in eliciendo actu contritionis.

Resp. 2. Sacerdos vel Diaconus distribuens Corpus Christi in peccato mortali, peccat mortaliter. *Ita communiter. Prob.* 1. Ex textibus supra citatis. 2. Hæc dispensatio est sacrum & gravissimum ministerium, ad quod sanctè administrandum minister est specialiter consecratus, & specialem gratiam accipit. 3. Talis gravem irreverentiam admittit in Christum, sanctissimum ejus corpus dispensando, & merita communicando in statu, in quo scit se esse Christi hostem & diaboli mancipium. Igitur *mundamini qui fertis vasa Domini*, Isa. 52. Imò ipsum Dominum.

Hinc talis tot mortalia committit, quot hominibus etiam continuatè Eucharistiam distribuit; quia tot sunt objecta totalia, & tot sunt indignæ distributiones completæ & numero distinctæ. Multi tamen docent hunc unius mortalis peccati reum esse, sed eò gravioris, quò pluribus Eucharistiam distribuit. Item triplicis malitiæ mortalis in confessione aperiendæ reus est sacerdos, qui in mortali celebrat, & seipsum communicat: scilicet indignæ confessionis, malæ ministrationis, & indignæ susceptionis, non minùs qnàm si alteri indignè ministra-

ret, & ab altero indignè susciperet, ut notat Suarez.

Quæst. VII. *An Diaconus & Subdiaconus peccant mortaliter, dum in peccato mortali propria ordinis ministeria obeunt, verbi gratia, canendo solemniter Evangelium, vel Epistolam.*

Resp. Affirmant Sylvester, Cajetanus, Toletus, & alii. *Prob.* 1. Ex cap. ult. *de temp. ordin.* ubi Gregorius IX. ait, sacerdotes & alios clericos criminosos occultos, *si non pœnituerint, monendos esse, & sub interminatione divini judicii obtestandos, ut in testimonium suæ damnationis, in susceptis etiam ordinibus non ministrent.* 2. Ex S. Thom. in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 3. qu. 5. ibi: *Lex* (naturalis) *præcipit, ut homo justè ea quæ sunt justa exequatur: & ideo quicumque homo quod sibi competit ex ordine, facit indignè, quod justum est, injustè exequitur, contra præceptum legis* (naturalis) *facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem in peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium, quin illud indignè faciat. Unde patet, quod mortaliter peccat.* 3. Quia eorum ministerium proximè accedit ad SS. Eucharistiam conficiendam, & ad illud specialiter deputati ac consecrati sunt. Alii tamen plures docent esse duntaxat veniale, quia censent materiam non esse adeò gravem, ut sit grave sacrilegium; cùm illa ministeria nec sanctitatem ex opere operato conferant, nec sint moraliter actiones Christi, nec ejus nomine fiant. Irreverentia autem est major vel minor pro majore, vel minore sanctitate actionis sacræ, quæ exercetur in peccato. Ad cap. cit. respondent Gregorium nihil in specie determinasse, quàm grave peccatum sit singulos ordines exercere in mortali; ideóque ex materia subjecta æstimandum id esse, & velle solùm quòd sit peccatum grave ex genere suo, vel loqui non de singulis functionibus, sed de exercitio suorum ordinum toto & integro, quod totum sine mortali esse non poterat, quia juxta antiquos canones, qui nunc etiam aliquando observantur, ministri altaris communicabant in Missa solemni de manu celebrantis.

Suarez verò docet, quòd si quis haberet animum hos ordines sæpè exercendi in malo statu, aut hanc haberet consuetudinem, non esset excusandus à mortali. Quia illud propositum, vel consuetudo videretur oriri ex quodam contemptu formali vel virtuali, & quia illud objectum ita sumptum videtur satis grave.

Sed quid de exercente in malo statu functiones minorum ordinum, Acolythi, Lectoris, Ostiarii, &c.

Resp. Ex communi sententia, non peccat mortaliter. Quia illæ functiones sunt remotæ à proprio actu sacrificandi, & censentur officia imperfecta respectu sacri ministerii, & nunc sæpissimè à laicis exercentur. Peccat tamen venialiter, dum in solemni ac publico ritu eas exercet: quia propriè est actus ordinis, ad quem est consecratus.

Quæst. VIII. *An peccat mortaliter minister conficiendo in peccato mortali Sacramentalia?*

Resp. Episcopus peccat mortaliter conficiendo in tali statu chrisma & oleum infirmorum. Quia istæ consecrationes, seu benedictiones fiunt à ministro ad id consecrato, & sunt gravis momenti: nam per illas fit materia Confirmationis & Extremæ unctionis, in quibus gratia confertur partialiter intuitu materiæ sic consecratæ, cum chrisma

chrisma & oleum non sint materia Sacramenti, nisi ut benedicta seu consecrata. Item in illis actionibus se Christi ministrum exhibet, ejusque personam immediatè sustinet: ideóque gravem injuriam infert Christo, illas actiones exercendo in statu peccati: nam ejus dignitatem ac sanctitatem graviter lædit. Conficiendo verò in mortali reliqua Sacramentalia, qualia sunt consecratio templi, benedictio Abbatis, vestium sacerdotalium, aquæ lustralis, cinerum, &c. peccat saltem venialiter, quia est aliqua indecentia ac irreverentia, si absque sanctitate obeat illa munia, quæ ordinem sacrum specialiter requirunt. Non est tamen juxta multos mortale, quia hæ actiones non conferunt immediatè & ex opere operato sanctitatem animæ, nec sunt moraliter actiones Christi, sicut Sacramenta.

Quæst. IX. *An teneatur minister ritus accidentales in Ecclesia usitatos in Sacramentis diligenter servare?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Concil. Trident. Sess. 7. Canon. 13. *Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse, Anathema sit.* 2. Ob Ecclesiæ præceptum, & consuetudinem vim legis habentem: nam Ecclesia præscribens modum administrandi Sacramenta, illum servari jubet: aliàs nihil esset firmum & stabile in cultu divino. Et hæc obligatio ex genere suo gravis est, utpote de re ad virtutem religionis pertinente: nam illi ritus sunt actiones religiosæ ad decentem Sacramentorum administrationem, ac devotionem excitandam, ad sacram significationem ab Ecclesia institutæ. Unde si sine necessitate urgente aliquid omittitur, est mortale in re gravi, & veniale in levi. Est tamen semper mortale vel minimam cæremoniam omittere ex contemptu, judicando illam esse vel inanem, vel ineptam, aut aliquid simile, quia gravis fit injuria Ecclesiæ, & Spiritui sancto, à quo regitur.

Quæst. X. *An grave sacrilegium committit, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi potestate caret?*

Resp. Affirm. Quia 1. gravem irreverentiam Christo infert, volendo gerere ejus personam, & ejus nomine aliquid valdè sacrum agere, cùm non sit ab eo deputatus. 2. Facto suo falsam doctrinam profitetur. 3. Proximum in re gravi decipit.

Quæst. XI. *An licet aliquando simulare Sacramentum?*

Resp. 1. Nunquam licet sub mortali simulare administrationem Sacramenti. *Prob.* 1. Ex cap. 7. *de celebrat. Miss.* ubi dicitur graviùs peccare, qui simulat celebrationem Missæ, quàm si in statu peccati celebraret, quamvis peccaret. 2. Quia Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi.* 3. Gravis est irreverentia in Christum, ita abuti verbis ac rebus sacris ab eo institutis ad verum Sacramentum, & reipsa est illudere Christo, cujus personam simulator se agere exteriùs fingit. 4. Est reale mendacium in re gravissima; exercitè enim & suo facto talis dicit se nomine & persona Christi, verbi gratia, absolvere, baptizare, cùm sciat hoc non fieri.

Resp. 2. Item semper est mortale simulare susceptionem Sacramenti. Quia defectus intentionis veræ illud suscipiendi impedit effectum cujusvis Sacramenti,

menti, etiam Eucharistiæ, imò valorem sex aliorum, quæ consistunt in actione transeunte: nam ad horum valorem & Eucharistiæ effectum requiritur in adulto suscipiente vera intentio saltem habitualis suscipiendi. At est grave sacrilegium reddere irritum, vel inutile Sacramentum; est enim gravis irreverentia in Christum ejus authorem.

Hinc ad vitandum quodvis malum non licet sub mortali scienter ministrare etiam consentienti, vel recipere hostiam non consecratam pro consecrata. Quia per se malum est scienter proponere alteri puram creaturam adorandam cultu divino, & ponere per se causam idololatriæ etiam materialis. Tunc autem hostia non consecrata exponetur adorationi tum adstantium, qui committent idololatriam materialem: tum illius qui cum externa reverentia illam hostiam suscipiet, sicque scienter admittet idololatriam externam: quod est intrinsecè malum, sicuti est adolere thus coram idolo, quamvis interiùs tantùm intendas te pascere ejus odore: quia nempe tunc exhiberetur illi cultus externus.

Quæst. XII. *An licet conferre Sacramentum indigno, seu non ritè disposito ad ejus effectum?*

Resp. Qui tali scienter, vel imprudenter confert, per se loquendo peccat mortaliter. Quia 1. quilibet dispensator tenetur fideliter & prudenter dispensare juxta voluntatem domini sui, ex 1. Cor. 4. *Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Ergo peccat graviter, qui in re gravi dispensat infideliter & contra voluntatem domini sui: at ministrans Sacramentum indigno, aliquid gravissimum dispensat infideliter & contra voluntatem Christi id vetantis, Matth. 7. *Nolite dare Sanctum canibus.* 2. Sacramentum indignè, irreverenter & contra ejus exigentiam tractat, qui scienter illud ministrat indigno, nisi in casu speciali infrà excipiendo, in quo Christus voluit dari. Sacramenta enim exigunt non defraudari suo effectu, ideóque non suscipi ab iis, qui non possunt consequi gratiam. 3. Talis minister cooperatur receptioni sacrilegæ suscipientis: nam nulla potest esse major cooperatio ad recipiendum, quàm ipsa datio voluntatia & sine obligatione facta. Unde & agit contra obligationem proprii officii in re gravi, & juvat alium ad peccandum. Quod etiam verum est de ministro non consecrato, ut laico baptizante, quamvis minister consecratus majorem obligationem habeat. Nam qui dispensat, eo ipso tenetur fideliter ac prudenter dispensare, & aliàs cooperatur peccato alterius.

Hinc 1. tenetur minister providere, ut suscipiens habeat dispositiones ad Sacramentum licitè & utiliter suscipiendum. Neque sufficit, quòd non scias esse indignum; sed debes posse prudenter saltem præsumere, quòd sit dignus: alioqui non es prudens & fidelis dispensator, & committeres te periculo ministrandi indigno, & privandi Sacramentum ejus effectu saltem primario, nempe gratia sanctificante. In illa autem diligentia & cautione adhibenda attendi debet natura cujusque Sacramenti, praxis Ecclesiæ, commune judicium proborum ac prudentum. Sic in Sacramento Pœnitentiæ requiritur accuratior notitia dispositionis; quia confessor est judex in causa Dei, qui debet examinare conscientiam pœnitentis, & ejus dignitatem, vel indignitatem, ut possit debitè ferre sententiam; & quia dispositio pœnitentis requiritur ad valorem Sacramenti. Item Sacramenta, quæ statum constituunt

plu-

pluribus obligationibus obnoxium, ut Baptismus, Ordo, Matrimonium, exigunt majorem probationem dispositionis.

Hinc 2. non licet dare Eucharistiam neque peccatori publico sive occultè, sive publicè petenti, nisi sufficientia dederit veræ conversionis signa, & scandalum publicum sustulerit: nam sine nova ejus infamia potest consuli reverentiæ Sacramenti. Neque peccatori occulto, sed petenti occultè, vel solùm coram iis, qui ejus indignitatem norunt, cùm possit sine scandalo & ejus infamia denegari, ex Rituali Rom. idque juxta varios, etiamsi ejus indignitas ex sola confessione nota sit, modò nullus alius adsit, quia tunc nulla fit revelatio confessionis, nec ullum ei infertur gravamen, sicut si denegares ensem ei, à quo scis ex confessione esse te perimendum. Sed multi id negant, quia tunc esset quædam virtualis exprobratio & commemoratio peccati: quod jure divino graviter est illicitum.

Dixi, *per se loquendo*. Nam peccatori occulto publicè petenti Eucharistia dari debet, ex praxi Ecclesiæ, & Christi, qui Judæ eam dedit. Nam Christus vult ut in tali casu detur, ne infametur proximus; & quia alioqui sequerentur gravia scandala, & incommoda ac perturbationes. Unde tunc minister non cooperatur moraliter peccato alterius, quia dispensat ex obligatione, nec exterior receptio Sacramenti, ad quam cooperatur ministrans, est per se mala, sed solùm habet adjunctam malitiam per accidens, ex prava dispositione suscipientis, & posset esse bona, si recipiens vellet.

Porrò crimen censetur publicum, quando quis de eo juridicè convictus est; vel cùm admissum est in loco publico, ita ut nulla tergiversatione celari possit, vel cùm ejus fama ex sufficientibus indiciis orta jam pervenit ad multos, brevi ad alios perventura.

Quæst. XIII. *An licet petere, vel recipere Sacramentum ab indigno ministro?*

Nota. Minister indignus alius est toleratus, qui licèt peccator sit, tamen neque nominatim per sententiam declaratus est excommunicatus, vel suspensus, neque est notorius clerici percussor. Alius non toleratus, qui scilicet nominatim denuntiatus est excommunicatus, aut suspensus, vel est notorius clerici percussor.

Resp. 1. Non licet petere, aut accipere Sacramentum à ministro non tolerato, præter Baptismum, & juxta multos, Pœnitentiam in articulo mortis. Quia 1. Ecclesia prohibet communicationem cum non tolerato, præsertim in sacris. 2. Non licet petere ab alio id quod ipse sine peccato præstare nequit; nam hoc esset eum inducere ad peccatum. At minister non toleratus, non potest sine peccato Sacramenta ministrare, saltem extra necessitatem proximi, cùm id ei graviter Ecclesia vetet. Neque etiam licet ab alio accipere id quod non potest sine peccato dare: nam aliàs cooperareris ejus peccato; quænam enim major potest esse cooperatio dationi illicitæ, quàm acceptio, sine qua datio executione caret.

Excipe Baptismum in articulo mortis, quia minister non toleratus potest tunc illum licitè ministrare in defectum aliorum, si nempe conteratur & faciat, quod in se est, ut à censuris absolvatur: & sic tunc potest ab eo licitè per se accipi, ut docet *S. Augustin. Lib. 6. de Bapt. cap. 5.*

Resp. 2. Jure divino naturali non licet petere, nec accipere Sacramentum à ministro malo tolerato, quem moraliter constat peccaturum ministrando, si adsit alius probus. Quia 1. ex lege chari-

charitatis in Deum & proximum, quisque tenetur impedire peccatum proximi, quantum potest, saltem sine gravi suo incommodo seu damno. Ergo nisi adsit aliqua necessitas, tenetur non recipere Sacramentum ab eo, qui peccaturus est conferendo. 2. Petens, vel accipiens Sacramentum à malo ministro in tali casu, dat ei sine justa causa occasionem peccandi, & mortaliter cooperatur ejus peccato, cùm hoc facilè impedire posset. Et quamvis ille paratus esset ministrare, tamen hìc & nunc non peccaret, seu hanc malam voluntatem non exequeretur, nec hoc numero sacrilegium admitteret, te non petente, vel non accipiente.

Resp. 3. Per se loquendo licet petere & accipere Sacramentum à ministro tolerato, si alius probus desit, & adsit justa & gravis causa, seu aliqua necessitas, ut si instet præceptum confitendi, aut sumendi Eucharistiam quindeno Paschali; si quis sit in statu peccati mortalis; nec possit saltem sine gravi incommodo adiri alius minister. *Prob.* 1. Ex can. ult. 15. q. 8. & cap. *Vestram*, de cohab. cler.. 2. Ex constit. Martini V. *Ad evitandum*, in Concilio Constantiensi edita: ibi: *Indulgemus, quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis vel extra, prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare.* 3. Quia res honesta licitè peti & accipi potest ab eo qui potest hic & nunc eam dignè præstare, licèt prævideatur peccaturus, modò adsit justa causa non impediendi ejus peccatum, ut patet in petente mutuum ab usurario ob necessitatem. Minister autem toleratus requisitus potest conferri, & obtinere absolutionem à censura. Qui si faciat quod in se est ut eam obtineat, nec eam obtinere possit; tunc juxta multos non peccabit, si requisitus & contritus ministret Sacramentum habenti jus illud petendi, quia tunc tenetur illud administrare, vel ex justitia, si sit pastor, vel ex charitate, si petens sit in necessitate saltem gravi. Si verò malè ministret, id ejus malitiæ, non petitioni imputandum est, nec charitas obligat ad impediendum cum gravi suo damno peccatum proximi, quod ipsemet potest facilè vitare.

Dixi, *per se loquendo.* Nam extra casum extremæ, aut saltem gravissimæ necessitatis non licet petere nec accipere Sacramentum à ministro tolerato, apertè errorem aliquem ab Ecclesia damnatum profitente, vel judicio Ecclesiæ in materia fidei renitente. Nam alioqui crearetur scandalum ac periculum perversionis fidelium, & conciliaretur authoritas errori.

CAPUT III.

De dispositione necessaria in recipiente Sacramentum?

Quæst. I. *Quænam dispositio requiritur in subjecto ad valorem Sacramenti?*

Nota 1. Subjectum Sacramenti est is, qui illud recipit, & est capax ejus effectus recipiendi. Agitur hìc de solis adultis; nam in infantibus & perpetuò amentibus nihil requiritur, ut patet ex perpetua Traditione, & praxi Ecclesiæ, secundùm quam baptizantur infantes. Et verò si necessarius esset aliquis actus propriæ voluntatis, non possent salvari.

Nota 2. Certum est, Baptismum susceptum requiri ad valorem aliorum Sacramentorum: tum quia est *fundamentum & janua reliquorum* cap. 2. *de cognat. spirit. in 6.* & ex Concil. Florentino: *Vitæ spiritualis janua est,*

eſt, per ipſum membra Chriſti ac de corpore efficimur Eccleſiæ. Tum quia Concilium Nicænum I. cap. 19. ſtatuit ut clerici invalidè baptizati rebaptizentur, & iterum ordinentur. Idem habetur, cap. 1. *de Presbyt. non bapt.*

Reſp. 1. In adulto recipiente Sacramentum ad ejus valorem neceſſe eſt, ut non habeat voluntatem contrariam ejus receptioni, excepta Euchariſtia, quæ conſiſtit in re permanente, & ſubſiſtit extra uſum. Conſtat tum ex ſenſu & praxi Eccleſiæ, tum ex cap. *Majores*, de Bapt. ubi Innocentius III. ait: *Ille verò qui nunquam conſentit, ſed penitùs contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti.* Imò requiritur poſitiva aliqua voluntas recipienti Sacramentum. *Ita communiter. Prob.* 1. Ex cap. 77. *de conſecr.* diſt. 4. Et ex Conc. Carthag. IV. c. 76. & Arauſ. 1. cap. 12. quæ ad Baptiſmum conferendum ægrotis voluntatem ſuam ſignificare non valentibus, exigunt teſtimonium aliorum, quo conſtet eos priùs voluiſſe baptizari. 2. Ex praxi Eccleſiæ. 3. Ex Rituali Rom. exigente ad Baptiſmum adulti deſiderium Baptiſmi. Quod etiam à fortiori requiritur in aliis Sacramentis, quæ non ſunt tam neceſſaria quàm Baptiſmus. Ratio eſt inſtitutio Chriſti, qui convenienter voluit, ut nullus adultus qui rationis uſum habuit, ſanctitatem, vel ejus augmentum acciperet, niſi ipſe conſentiat in ſuam ſanctificationem; ac proinde noluit ut Sacramenta, quæ ad ſanctitatem dandam, vel augendam inſtituit, adultoſine ſuo conſenſu valerent. Nam ex Conc. Trid. Seſſ. 6. c. 7. Juſtificatio eſt *ſanctificatio & renovatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum.* Hinc S. Thom. 3. p. q. 68. art. 7. ait: *Si in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi Sacramentum, non eſſet baptizandus.*

Reſp. 2. In recipiente Sacramentum ad ejus valorem ſufficit intentio habitualis, ſeu voluntas illud recipiendi præterita, non retractata, exceptis duobus. *Prob.* 1. Ex Conciliis & Rituali ſupradictis, præcipientibus ut baptizetur moribundus ſenſibus & ratione deſtitutus, modò conſtet de præterita ejus voluntate. 2. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ non reiterat Baptiſmum & Ordines in iis, qui illa ſuſceperunt in mortali & in hæreſi, ſed cum ſola voluntate recipiendi, etſi præterita.

Excipe Pœnitentiam, quia actus pœnitentis ſunt ejus materia; & Matrimonium, quia ad valorem contractus requiritur conſenſus ſaltem virtualis.

Quæſt. II. *Quænam diſpoſitio requiritur ad effectum Sacramenti?*

Nota. Effectus communis omnibus Sacramentis duplex eſt. Primus eſt gratia ſanctificans, ſeu habitualis, major, vel minor pro diſpoſitione ſubjecti; & confertur eo inſtanti, quo Sacramentum ſumitur. Secundus ſunt gratiæ actuales, quæ intuitu Sacramenti ſuſcepti opportuno tempore conferuntur ad obtinendum finem proprium cujusque Sacramenti; niſi ſuſcipiens illis ſe poſtea indignum reddat peccatis ſuis, vel obicem ponat: unde vocantur Gratiæ Sacramentales. Præter hos effectus, tria, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo characterem imprimunt, ideóque iterari nequeunt.

Reſp. 1. Ad characterem recipiendum ſufficit voluntas habitualis recipiendi Sacramentum. Nam hæc ſufficit ad valorem Sacramenti reſpectu recipientis; & diſpoſitio quæ ſufficit ad valorem Sacramenti, ſufficit quoque ad impreſſionem characteris.

Reſp. 2. Ad gratiam ſanctificantem recipiendam in quinque Sacramentis

vivorum, præter intentionem habitualem requiritur ſtatus gratiæ : non autem in aliis duobus, quæ mortuorum dicuntur, nempe Baptiſmo & Pœnitentia, in quibus aliæ diſpoſitiones requiruntur. Quia priora inſtituta ſunt ad conferendum augmentum gratiæ ſanctificantis, alia verò ad eam dandam : ac proinde priora per ſe & ex inſtitutione ſua, ſaltem primaria, ſupponunt & exigunt gratiam jam acceptam ut illam augeant, nam augetur id quod jam adeſt ; alia verò non.

Hinc qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis, graviter tenetur ſibi gratiæ ſtatum comparare antequam recipiat Sacramentum vivorum. Nam eſt grave ſacrilegium ponere obicem gratiæ : cùm enim Chriſtus inſtituerit Sacramenta ut eſſent efficacia gratiæ ſigna, qui illa recipit ponendo obicem gratiæ, quantùm in ſe eſt, inanem & fallam reddit eorum ſignificationem, & abutitur inſtitutione Chriſti, cui facto ſuo illudit.

Sed an talis tenetur confiteri, quantumvis ſibi perfectè contritus videatur?

Reſp. Id certum eſt de Euchariſtia : de aliis aliqui etiam affirmant, ſed longè plures de jure communi negant. Quia 1. Conc. Trid. Seſſ. 13. cap. 7. docet ſolùm obEuchariſtiæ perceptionem præcipi confeſſionem, nulla facta mentione aliorum. Et Seſſ. 24. cap. 1. ſolùm hortatur ſponſos, ut ante matrimonium confiteantur. 2. Ex Pontificali Romano : *Adulti deberent priùs peccata confiteri, & poſteà confirmari ; vel ſaltem peccata quæ admiſerunt, doleant.* Non eſt autem major obligatio in aliis. 3. Rituale Romanum dicit ſolùm de Sacerdote mortalis culpæ ſibi conſcio : *Ad Sacramentorum adminiſtrationem non audeat accedere, niſi priùs corde pœniteat : ſed ſi habeat copiam confeſſarii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* 4. Quia non reperitur tale præceptum divinum, vel humanum ſaltem commune, in ordine ad alia Sacramenta ſuſcipienda. Tamen confeſſio videtur ex inſtitutione Chriſti præponi debere Extremæ unctioni, cùm hæc ſit Pœnitentiæ complementum.

Cæterùm cùm Sacramentum Pœnitentiæ majorem certitudinem gratiæ, & meliorem diſpoſitionem conferat, ſufficiens eſt cauſa ſemper confeſſionis præmittendæ ; hæcque eſt communis fidelium praxis : *Cùm Sacramenta adminiſtramus, aut percipimus, toties confeſſio prætermittenda non eſt*, ait Catech. Rom. part. 2. cap. 5. num. 59.

Reſp. 3. Ad gratias actuales Sacramentales, quas nempe Deus ſingulis Sacramentis ad finem cujusque proprium aſſequendum innexuit, recipiendas, duo requiruntur. 1. Ut eo tempore, quo homo ea auxilia recepturus eſt, ſit in ſtatu gratiæ : nam hic effectus non datur, niſi ut conjunctus gratiæ ſanctificanti ; & qui eſt in peccato redditur indignus ſupernaturalibus donis : unde in illo ſtatu nullum habet jus ad talia auxilia. 2. Ut iis non ponatur obex per diſpoſitionem actualem ipſis repugnantem.

Reſp. 4. Præter voluntatem recipiendi Sacramentum, & ſtatum gratiæ, reverentia Sacramento debita exigit devotionem actualem : quæ quantò major erit, tantò uberior fructus percipietur ; nam Sacramenta gratiam conferunt ſecundùm propriam cujusque diſpoſitionem, ex Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 7.

TRA-

TRACTATUS
DE
SACRAMENTO BAPTISMI.
EX SPECULATIVA.

NEmo dubitat, quin Baptiſmus ſit Sacramentum. Nam in Scriptura traduntur illius ritus externus, inſtitutio ac mandatum, & gratiæ promiſſio annexa.

1. Quidem ritus externus, Epheſ. cap. 5. *mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.*

2. Inſtitutio & mandatum, Joann. c. 3. *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.*

3. Promiſſio gratiæ ipſi annexæ, Marc. c. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.*

Videtur autem Chriſtus Baptiſmum ſuum ante mortem ſuam inſtituiſſe.

CAPUT I.
De Eſſentia Baptiſmi.

ARTICULUS I.
Quid ſit Baptiſmus.

Dico. Baptiſmus eſt Sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitæ. Ita Catechiſmus Romanus.

Prob. Quia hæc definitio rectè explicat naturam Baptiſmi, ut ſola expoſitione patebit. Nam 1. *Sacramentum* eſt genus, per hoc enim convenit cum aliis Sacramentis. 2. Nomen *regenerationis* ſupple ſpiritualis continet differentiam: nam per hoc differt Baptiſmus à cæteris Sacramentis, quòd hominem ſpiritualiter regeneret. 3. Cæteræ voces explicant, per quid fiat iſta generatio, & per illas ſignificantur materia & forma Baptiſmi. Per verbum *vitæ* intelligitur certa verborum formula à Chriſto præſcripta, vim habens animam vivificandi.

Baptiſmus autem dicitur regenerare, quia dat primam vitam ſpiritualem ac ſupernaturalem iis, qui naturalem acceperunt. Nam regenerare eſt quaſi ſecundò generare, vitæ naturali ſpiritualem ſeu ſupernaturalem ſuperaddendo. Quare ſolus Baptiſmus regenerat, non aliud Sacramentum, ne Pœnitentia quidem. Nam hæc non dat primam vitam ſpiritualem, ſed eam poſt Baptiſmum per peccatum mortale amiſſam reſtituit: unde eſt Sacramentum ad ſuſcitationem ſpiritualem, non verò ad regenerationem inſtitutum.

ARTICULUS II.

Quænam ſit materia Baptiſmi.

Nota. DUplex eſt materia Baptiſmi, nempe remota, quæ eſt elementum, & proxima quæ eſt remota applicatio. Circa materiam remotam plures extitere errores. 1. Seleuciani propter hæc verba Matthæi, cap. 3. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni*, malè intellecta, adhibebant Baptiſmum in igne, non in aqua. 2. Jacobitæ ob eadem verba malè intellecta, loco aquæ, crucem parvulorum frontibus ferro candenti imprimebant. 3. Paulitiani, loco aquæ, adhibebant hæc verba: *Ego ſum aqua viva.* 4. Demum Lutherus docuit materiam validam Baptiſmi eſſe id omne, quod balneo inſervire poteſt, ideóque valere Baptiſmum in vino & lacte.

Dico 1. Materia remota Baptiſmi eſt aqua vera naturalis ſeu elementaris. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. c. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Et Act. cap. 10. *Tunc reſpondit Petrus: Nunquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt, ſicut & nos? & juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti.*

2. Ex Traditione Patrum & perpetua Eccleſiæ praxi.

3. Ex Conc. Lateran. IV. c. 1. Florent. in Decreto pro Armenis, & ex Trident. Seſſ. 7. can. 2. de Baptiſmo: *Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non eſſe de neceſſitate Baptiſmi; atque ideo verba illa Domini noſtri Jeſu Chriſti:* Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. *ad metaphoram aliquam detorſerit, Anathema ſit.*

Ratio à priori eſt voluntas Chriſti. Ratio convenientiæ eſt, quia aqua vera & naturalis eſt aptiſſima tùm ad effectus Baptiſmi repræſentandos, tùm ad Sacramentum omnibus neceſſarium conficiendum, cùm ſit communiſſima, illiusque uſus facillimus.

Obj. 1. Joannes Baptiſta, Matth. cap. 3. de Chriſto ait: *Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni.* Ergo ignis eſt materia Baptiſmi Chriſti.

Reſp. Nego conſeq. Nam per *ignem* ibi intelligitur charitas ardens, quæ diffunditur in cordibus per Spiritum ſanctum. Ibi autem Baptiſmus Joannis Baptiſmo Chriſti opponitur, non quòd Baptiſmus Chriſti non fiat ex aqua, ſed quia fit ex aqua fœcundata per virtutem Spiritus ſancti, & mundante animam, cùm Baptiſmus Joannis fieret ex aqua ſterili, nullam vim ſpiritualem habente, & cujus applicatio nihil efficeret ex opere operato.

Obj. 2. Illud 1. Joann. c. 5. *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem, non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine.*

Reſp. Ibi agitur, non de Baptiſmo Chriſti, ſed de ipſo Chriſto cruci affixo, & ſalutem noſtram conſummante, è cujus latere fluxit aqua & ſanguis.

Obj. 3. Stephanus Papa II. vel (ut alii volunt) Siricius docuit in neceſſitate valere Baptiſmum in vino, nam in ſuis reſponſis ad Monachos Monaſterii Britannici ſic ait: *Si vino quis propterea quod aquam non inveniebat omninò periclitantem infantem baptizavit, nulla ei exinde adſcribitur culpa. (Infantes ſic permaneant in ipſo Baptiſmo.) Nam ſi præſens affuit aqua, ille Presbyter excommunicetur, & pœnitentiæ ſubmittatur, quia contra Canonum ſententiam agere præſumpſit.*

Reſp. Hoc reſponſum totum ſuppoſititium eſt. Nam non extat apud Scriptores

ptores contemporaneos, nec in collectionibus Canonum Eccleſiæ Romanæ & Gallicanæ. Tres verò codices, qui illud referunt, alii illud tribuunt Siricio, alii Stephano II. vel III. alii Stephano Tornacenſi: vel certè adulteratum eſt reſponſum illud: nam Pontifex ſolùm reſpondit Presbyteri actionem, de qua ſolùm interrogatus fuerat, excuſari à culpa & pœna propter bonam ejus fidem: hæc verò verba contenta parentheſi (*infantes ſic permaneant in ipſo Baptiſmo*) fuerunt ab imperitis intruſa, vel ſaltem culpa Librariorum mendum irrepſit.

Obj. 4. Marco Aurelio Imperante, Judæus quidam, cùm de vita periclitaretur, fuit arena in eum conjecta baptizatus in defectum aquæ, & per miraculum repentè convaluit. Ergo in neceſſitate poteſt adhiberi quidlibet aliud quàm aqua.

Reſp. Nego conſeq. Quia miraculum illud (ſi verum eſt) à Deo patratum eſt in Judæo illo propter ejus fidem & converſionem, non verò ad probandam hujus Baptiſmi validitatem. Et verò, teſte Nicephoro hanc hiſtoriam referente, cùm res ad Dionyſium Alexandrinum delata eſſet, ipſe de ea conſuluit Eccleſiam ſuam, *cui viſum eſt aqua inſuper* (Judæum) *ad eum modum initiatum, juxta Eccleſiæ Traditionem abluendum eſſe.*

Dico 2. Materia proxima Baptiſmi eſt exterior corporis ablutio, ſeu applicatio aquæ ſucceſſiva & immediata ad corpus baptizandi. *Ita omnes.*

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. cap. ult. *baptizantes eos*, quibus verbis materia proxima ſignificatur. Baptizare autem eſt abluere. Et ad Epheſ. c. 5. *mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* In quæ verba ſic habet S. Auguſtinus, Tract. 15. in Joann. *Quid eſt Baptiſmus? Lavacrum aquæ in verbo.*

2. Ex verbis formæ (*ego te baptizo*) quæ ablutionem ſignificant.

3. Ex ſenſu & praxi Eccleſiæ, quæ Baptiſmum ſemper contulit per ablutionem.

Hæc autem ablutio dicit contactum immediatum & ſucceſſivum aquæ per miniſtrum Baptiſmi applicatæ ad corpus, quæ ſucceſſio oriatur ex motu locali aquæ ſupra corpus, vel corporis ſupra aquam.

Hinc valet Baptiſmus, ſive fiat per immerſionem in aquam, ſive per aſperſionem ſeu effuſionem aquæ: nam tunc fit vera ablutio.

ARTICULUS III.

Quænam ſit forma Baptiſmi.

§. I.

Dico 1. Forma Baptiſmi apud Latinos hæc eſt: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Patet ex Sacramentario S. Gregorii, ex Concilio Florentino in Decreto Eugenii, & ex Rituali Romano. Hanc autem formam ſufficere conſtat tùm ex his Chriſti verbis: *baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti:* tùm ex Traditione & perpetua praxi Eccleſiæ, tùm ex Concil. Tridentin. Seſſ. 7. can. 3. de Baptiſmo: *Si quis dixerit in Eccleſia Romana, quæ omnium Eccleſiarum mater eſt & magiſtra, non eſſe veram de Baptiſmi Sacramento doctrinam; Anathema ſit.*

Baptiſmi verò forma apud Græcos hæc: *Baptizatur ſervus Dei N. ſeu ſerva Dei N. in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Ita Arcudius, qui L. 1. de Concord. cap. 8. hanc eſſe Græcorum formam ex Euchologio multisque teſtimoniis oſtendit contra Latinos, falsò putantes Græcos dicere, *baptizetur ſervus &c.*

Igitur

Igitur Græcorum forma eadem est quoad sensum, quæ apud Latinos. Quare Concil. Florent. declarat per formam Græcorum verum perfici Baptisma.

Nota. In Latinorum forma quatuor exprimuntur: 1. Actualis ablutio. 2. Persona Ministri, sive illa ablutio ut procedens à Ministro. 3. Persona baptizandi. 4. Distincta Personarum Trinitatis in una essentia invocatio. Quæritur utrùm ista omnia sint essentialia formæ.

§. II.

Dico 2. Ad valorem Baptismi exprimi debent actio baptizantis seu ablutio, & persona baptizandi; ita ut hæ voces (*baptizo te*) aut aliæ æquivalentes, sint de essentia formæ Baptismi.

Prob. 1. Ex his Christi verbis, Matth. c. ult. *Baptizantes eos*, juncta interpretatione Ecclesiæ.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ patet in Ritualibus antiquissimis.

3. Ex Alexandro III. cap. 1. *Si quis* de Baptismo, ubi ait: *Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, amen; & non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, amen, non est puer baptizatus.*

4. Ex Concil. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Cùm principalis causa, ex qua Baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autem sit Minister, qui tradit exteriùs Sacramentum; si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur Ministrum, cum sanctæ Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum.* Actus autem, qui per Ministrum exercetur, exprimitur per hæc verba (*baptizo te*) vel alia his æquivalentia.

5. Ex Alexandro VIII. qui hanc propositionem damnavit: *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, in nomine Patris, &c. prætermissis illis, ego te baptizo.*

6. Ex S. Thoma 3. part. quæst. 66. art. 5. ad 2. ubi ait: *Si non exprimatur actus Baptismi vel per modum nostrum, vel modum Græcorum, non perficitur Sacramentum.*

Obj. 1. Cùm Christus Matth. c. ult. ait: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Non præcepit Apostolis ut dicerent, ego te doceo, cùm docerent. Ergo nec iis præcepit, ut dicerent, *ego te baptizo*, cùm baptizarent. Ergo hæc verba non sunt de essentia Baptismi.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia ad docendum necesse non est, ut docens dicat: *Ego te doceo.* At ut fiat Baptismi Sacramentum, quod est signum sensibile ablutionis animæ, actus externus Baptismi ad hanc ablutionem animæ significandam determinari debet à Ministro per hæc verba, *ego te baptizo*, aut æquivalentia. Unde Christus præcepit Apostolis, ut hæc posteriora, non priora verba proferrent. *Ita S. Thomas, loco cit.* Præterea hoc nobis ex Traditione & praxi Ecclesiæ innotescit.

Obj. 2. Stephanus Papa, in suis responsis approbat Baptismum collatum sine expressione personæ baptizandæ.

Resp. Hæc responsa sunt supposititia, ut supra dictum est. Præterea si essent illius, respondisset ut Doctor privatus, non ut Pastor universalis toti Ecclesiæ aliquid credendum proponens.

Obj. 3. Aliquos Doctores Catholicos sæculi duodecimi.

Resp. Hi errarunt. & eorum opinio damnata est ab Alexandro III. c. *Si quis puerum*, suprà cit.

§. III.

§. III.

Dico 3. Ad valorem Baptiſmi requiritur expreſſa & diſtincta invocatio trium perſonarum SS. Trinitatis in una eſſentia: ita ut hæ voces (*in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*) aut ſaltem aliæ, (ſi quæ ſint) his omninò æquivalentes, ſint eſſentiales formæ Baptiſmi. Eſt communis & certa ſententia contra Magiſtrum Sententiarum, Adrianum, & Cajetanum, in cujus poſterioribus editionibus contraria aſſertio juſſu S. Pii V. expuncta eſt.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. c. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Quibus verbis juxta Eccleſiæ interpretationem & communem Patrum conſenſum tradita eſt à Chriſto forma Baptiſmi.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Eccleſiæ, in qua Baptiſmus nunquam collatus eſt ſine prolatione harum vocum.

3. Ex Patribus apud Bellarminum, & alios. Pro omnibus ſit S. Auguſtinus Lib. 6. de Baptiſmo, cap. 15. ubi ait: *Deus adeſt verbis Evangelicis ſuis, ſine quibus Baptiſmus Chriſti conſecrari non poteſt.* Per verba autem Evangelica intelligit iſta, *in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*, ut patet ex L. 3. de Baptiſmo, c. 15. ubi ait: *Si Evangelicis verbis, in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, Marcion Baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum.*

4. Ex Can. *in Synodo*, diſt. 4. de Conſecrat. ubi Zacharias Papa ſic ait: *In Synodo Anglorum decretum, & judicium firmiſſimè præceptum, & diligenter demonſtratum eſſe dignoſcitur, ut quicumque ſine invocatione Trinitatis merſus fuiſſet, Sacramentum regenerationis non haberet. Quod omninò verum eſt: quia ſi lotus in fonte baptiſmatis quis fuerit ſine invocatione Trinitatis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti fuerit baptizatus.*

5. Ex Conc. Nicæno I. Can. 19. jubente Paulianiſtas rebaptizari, quia ſcilicet non baptizabantur in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, ut docet Innocentius I. Epiſt. 22. & ex Conc. Lateranenſi IV. c. 1. ubi Sacramentum Baptiſmi ſic explicat, nempe *quoad Dei invocationem & individuæ Trinitatis, videlicet Patris & Filii & Spiritus ſancti conſecratur in aqua.*

Ratio eſt inſtitutio Chriſti, qui hoc convenienter voluit, eò quòd Baptiſmus ſit *fidei Sacramentum*, cap. 4. de Baptiſmo, ideoque decuit confici ſub diſtincta expreſſione perſonarum SS. Trinitatis, quæ eſt primarium objectum fidei & fundamentum ſalutis.

Obj. 1. Apoſtoli baptizabant in ſolo Chriſti nomine, juxta illud, Act. c. 2. *Baptizetur unusquisque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti.* Et illud cap. 19. *Baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.* Quare S. Thomas 3. p. q. 66. a. 6. ad 1. docet revera Apoſtolos ſic baptizaſſe ex ſpeciali diſpenſatione, *ut nomen Chriſti, quod erat odioſum Judæis & Gentilibus, honorabile redderetur per hoc, quod ad ejus invocationem Spiritus ſanctus dabatur in Baptiſmo.* Ergo expreſſio trium perſonarum non eſt eſſentialis formæ Baptiſmi.

Reſp. Nego anteced. Quia 1. Chriſtus præceperat Apoſtolis, ut baptizarent cum expreſſa invocatione Trinitatis, juxta illud: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Matth. c. ult. Apoſtoli autem omnia Chriſti præcepta obſervarunt.

2. Quia, Act. cap. 10. Paulus qui Epheſiis dicentibus ſe nequidem audi-

visse an Spiritus sanctus esset, respondit: *in quo ergo baptizati estis?* Quæ verba innuunt eos non posse vero Christi Baptismo baptizari, non audito nec expresso in ejus forma nomine Spiritus sancti, proindeque aliarum personarum. Deinde dicuntur Ephesii illi baptizati fuisse *in nomine Domini Jesu*, id est, Baptismo à Christo instituto, qui ibi opponitur Baptismo Joannis, quem susceperant.

3. Quia baptizari in nomine Jesu Christi nihil aliud est, quàm baptizari vel per invocationem ac appellationem Jesu Christi Filii Dei, sine exclusione, sed cum adjunctione aliarum personarum divinarum, vel auctoritate Christi & Baptismo instituto à Christo, non Baptismo Joannis; qui primis Ecclesiæ annis usurpabatur. Vel primi Christiani dicuntur baptizati in nomine Jesu Christi, quia hoc nomen in forma Baptismi exprimebatur conjunctum cum Patre & Spiritu Sancto, in hunc modum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii ejus Jesu Christi, & Spiritus sancti.*

4. Quia ratio reddendi nomen Jesu Christi honorabile non probat talem dispensationem; nam nomen Jesu conjunctum in forma cum Patre & Spiritu sancto honorabilius & amabilius redditur, quàm si solum nomen Jesu Christi expressum fuisset.

5. Quia hæc dispensatio non habet fundamentum: neque in Scriptura quæ sine illa dispensatione recta explicatur: neque in Patribus, qui docent Baptismum in nomine trium Personarum semper collatum fuisse. Pro omnibus sit S Cyprianus Epist. ad Jubajanum, ubi ait: *Jesu Christi mentionem facit Petrus, non quasi Pater omitteretur, sed ut Patri quoque Filius adjungeretur. Denique ubi post resurrectionem à Domino Apostoli ad gentes mittuntur, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti baptizari Gentiles jubentur. Quomodo ergo quidam dicunt.... in nomine Jesu Christi.... Gentilem baptizatum, remissionem peccatorum consequi posse, quando ipse Christus gentes baptizari jubeat in plena & adunata Trinitate?* Adde S. Augustinum, qui L. 2. seu 3. contra Maximinum, cap. 17. tanquam certum supponit eos, qui in Scriptura dicuntur baptizati fuisse in nomine Jesu Christi, fuisse tamen baptizatos cum expressa & distincta invocatione Patris & Filii & Spiritus sancti.

Inst. Act. c. 8. dicitur: *Baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu.*

Resp. Vox *tantùm* ibi non excludit nomen aliarum personarum, sed solùm receptionem Spiritus sancti per manuum impositionem, id est, Confirmationem susceperant. Quod patet ex contextu, ibi enim sic legitur: *Miserunt ad eos Petrum & Joannem, qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.*

Obj. 2. Ambrosius, lib. 1. de Spiritu sancto, cap. 3. docet sufficere expressionem unius tantùm personæ Trinitatis modò baptizans rectè sentiat de Trinitate. *Nunc*, inquit, *consideremus, utrùm quemadmodum in Christi nomine plenum esse legimus Baptismatis Sacramentum, ita enim sancto tantùm Spiritu nuncupato, nihil desit ad mysterii plenitudinem. Rationem sequamur, quia qui unum dixerit, Trinitatem signavit.*

Resp. 1. Si ita sensit, ei oppono alios Patres & Concilium Nicænum.

Resp.

Reſp. S. Doctor ibi non loquitur de forma Baptiſmi, nec de iis, quæ ad ejus valorem pertinent, ſed ſolùm intendit oſtendere quod Scriptura, quando memorat aliquam perſonam divinam, eique tribuit operationem aliquam aut poteſtatem, non propterea negat alias perſonas divinas de quibus tacet, neque eas ab hac operatione aut poteſtate excludat, ſed in una perſona, alias inſinuet, quia exprimendo unam perſonam intelliguntur aliæ, cùm una non poſſit eſſe ſine aliis, & omnes eandem naturam habeant. Alioqui ſecum ipſe pugnaret; nam lib. de initiandis, cap. 4. ſic ait: *Credit Catechumenus . . . . ſed niſi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, remiſſionem non poteſt accipere peccatorum.*

Obj. 3. Nicolaus I. Can. *à quodam Judæo.* Diſt. 4. de conſecr. ait: *A quodam Judæo, neſcitis utrùm Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de iis agendum, conſulitis. Hi profecto, ſi in nomine ſanctæ Trinitatis, vel tantùm in Chriſti nomine, ſicut in Actibus Apoſtolorum legimus, baptizati ſunt; unum quippe idemque eſt, ut ſanctus exponit Ambroſius; conſtat eos non eſſe denuo rebaptizandos.*

Reſp. Nicolaus reſpondit ad id, de quo fuerat à Bulgaris conſultus, nempe non eſſe rebaptizandos eos, qui in forma legitima baptizati erant à Judæo dubiæ fidei. Sed erravit, ut Doctor privatus in eo, quod inſuper addidit, nempe Baptiſmum valere etiamſi detur ſolùm in nomine Chriſti. Hoc autem addidit ex privata ſua opinione, non non ut definiens, non enim de hoc conſultus fuerat, nec ullam habebat cauſam definiendi.

Obj. 4. S. Bernardus, Epiſt. 340. dicit ſe putare Baptiſmum valere à Laico rudi collatum in hac forma, *Baptizo te in nomine Dei & Sanctæ & veræ crucis.*

Reſp. Sic putando erravit, ut conſtat ex dictis, ſed hoc non putavit ut certum, ut patet ex his verbis, *Vobis de propoſita quæſtione reſpondemus, ſine præjudicio tamen ſapientiùs Sapientis.*

§. IV.

Dico 4. Ad valorem Baptiſmi ſatis eſt, ut tria prædicta exprimantur, ſcilicet actus baptizantis ſeu ablutio actualis, perſona baptizandi, & diſtincta invocatio perſonarum Trinitatis in una eſſentia.

Prob. Nam neceſſaria non eſt explicita & diſtincta expreſſio perſonæ baptizantis, ſed ſufficit, ſi in actu exercito & indirectè exprimatur, ita ut ex modo, quo verba formæ pronuntiantur, & ex circumſtantia intelligatur ablutio hæc procedere à perſona baptizante, ut conſtat ex forma Græcorum, in qua non exprimitur diſertè perſona Miniſtri, & tamen eorum Baptiſmus habetur validus in Eccleſia Latina, quæ Græcos ſic baptizatos non rebaptizat. Imò Conc. Florentin. in decreto pro Armenis expreſsè approbat formam illam Græcorum.

CAPUT II.

De propietatibus Baptiſmi.

DUÆ ſunt Baptiſmi proprietates, nempe unitas, & neceſſitas.

ARTICULUS I.

Utrùm Baptiſmus iterari poſſit?

Nota. EX dictis patet Baptiſmum eſſe ſpecie unicum, cùm una eademque ſit in omni Baptiſmo materia, forma, & ſignificatio. Quæri-

tur utrùm sit etiam numero unicus in eadem scilicet persona, hoc est, utrùm iterari possit in eadem persona jam validè baptizata.

Dico. Baptismus iterari non potest. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ephes. c. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Unum autem tùm specie, tùm etiam numero respectu ejusdem subjecti, ut exponunt Patres.

2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione, & praxi, atque consensu Patrum.

3. Ex Symbolo Constantinopolitano: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.*

4. Ex Conc. Vien. cap. 1. & Trid. Sess. 7. Can. 9. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima ... unde ea iterari non possunt, Anathema sit* Idem docet Conc. Florent. in decreto de Sacramentis.

Ratio est institutio Christi, qui regenerationem spiritualem unicam esse voluit, sicut unica est generatio carnalis.

ARTICULUS II.

Utrùm Baptismus sit omnibus necessarius ad salutem?

Nota 1. DUplex est necessitas, nempe præcepti & medii. Illud est necessarium necessitate præcepti ad salutem, quod graviter præceptum est, & quo proinde culpabiliter omisso salus obtineri nequit, nisi hæc omissio per pœnitentiam remittatur, sed ejus omissio inculpabilis salutem non impedit. Illud est necessarium necessitate medii, quod est medium ad salutem consequendam necessarium. Aliquid autem potest esse necessarium necessitate medii vel in re, vel saltem in voto. Illud est necessarium in re necessitate medii, quod secundùm se necessariò adhiberi debet ad salutem consequendam, ita ut nihil sit, quod ejus vicem suppleat, talis est gratia sanctificans respectu omnium. Illud est necessarium necessitate medii saltem in voto, quod necessariò debet adhiberi vel secundùm se, vel in ejus defectum secundùm aliquid ejus desiderium continens, & ejus vicem tenens propter suam quamdam eminentiam, quod tamen salutem non confert nisi intuitu illius cujus vicem tenet, & cujus votum seu desiderium vel explicitum vel saltem implicitum continet.

Nota 2. Baptismus in voto est desiderium illius saltem implicitum vel virtuale, contentum actu contritionis perfectæ, vel in actu amoris Dei super omnia propter se, & uterque dicitur Baptismus flaminis. Martyrium verò vocatur Baptismus sanguinis, & Baptismi fluminis seu aquæ vicem supplet in ordine ad remissionem peccatorum etiam quoad reatum omnem pœnæ.

Nota 3. Multi circa necessitatem Baptismi parvulorum errarunt. Nam 1. Pelagiani peccatum originale negantes, consequenter asseruere Baptismum non esse necessarium infantibus ad alicujus peccati remissionem, nec ad vitam æternam consequendam, sed solùm ad assecutionem Regni Cœlorum, quod contra Scripturam distinguebant à vita æterna. 2. Wicleffus, Zuinglius, Bucerus negarunt Baptismum esse necessarium ad remissionem peccati originalis & ad assecutionem Regni Cœlorum, imò inutilem esse infantibus. 3. Calvinus docuit Baptismum minimè necessarium esse fidelium infantibus eo quod ab utero materno in Filios Dei adoptentur, & non imputetur illis peccatum originale. 4. Cajetanus sensit parvulos adhuc in materno utero inclusos posse in necessitate justificari & salvari per Baptismum in voto parentum præsertim signo aliquo exterius mani-

manifeſtato. Quam opinionem S. Pius V. ut intolerandam expungi juſſit in nova editione Romana.

Dico 1. Extra caſum martyrii Baptiſmus eſt omnibus ad ſalutem neceſſarius in re vel in voto. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann, c. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Quæ verba generalia ſunt, & neminem excipiunt, atque neceſſitatem medii clarè exprimunt.

2. Ex Patribus. Pro omnibus ſit S. Auguſtinus, Lib. 1. de peccatorum meritis & remiſſione, c. 18. ubi ait: *Quis Chriſtianorum ferat, cùm dicitur ad æternam ſalutem poſſe quemquam pervenire, ſi non renaſcatur in Chriſto, quod per Baptiſmum fieri voluit.*

3. Ex Concil. Florentin. in decreto pro Armenis: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet ſanctum Baptiſma, quod vitæ ſpiritualis janua eſt. Per ipſum enim membra Chriſti, ac de corpore efficimur Eccleſiæ. Et cùm per primum hominem mors introierit in univerſos, niſi ex aqua & Spiritu renaſcimur, non poſſumus*, ut inquit Veritas, *in regnum cælorum introire.*

4. Ex Conc. Trid. Seſſ. 7. Can. 5. *Si quis dixerit, Baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem; Anathema ſit.* Et Seſſ. 6. c. 4. declarat primam juſtificationem, poſt Evangelium promulgatum, *ſine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non poſſe, ſicut ſcriptum eſt:* niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

Ratio eſt, quia cùm omnes in peccato originali naſcantur, nemo ſalutem conſequi poteſt ſine medio, quo ab eo liberetur & juſtificetur. Medium autem illud eſt Baptiſmus, ut conſtat ex ejus notione.

Hinc Baptiſmus eſt etiam omnibus adultis neceſſarius neceſſitate præcepti. Nam quilibet adultus Baptiſmum ſuſcipere tenetur tùm ex præcepto charitatis, quo quisque tenetur adhibere omnia media ad ſalutem neceſſaria: tùm ex præcepto divino poſitivo, quo quilibet homo tenetur Eccleſiam ingredi per Baptiſmum, qui eſt ejus janua, & fidem ſuam profiteri.

Dico 2. Extra martyrium Baptiſmus in re parvulis neceſſarius eſt ad ſalutem neceſſitate medii.

Prob. 1. Quia extra martyrium Baptiſmus eſt omnibus ſine exceptione & diſtinctione ad ſalutem neceſſarius in re vel in voto, ut fide conſtat ex 1. aſſertione. Ergo eſt neceſſarius in re infantibus, quippe qui capaces non ſunt Baptiſmi in voto, nempe actus charitatis perfectæ.

2. Ex perpetua Traditione & praxi Eccleſiæ.

3. Ex conſenſu PP. Pro omnibus ſit S. Aug. Ep. 28. ad Hier. ubi ait: *Quisquis dixerit, quòd in Chriſto vivificabuntur etiam parvuli, qui ſine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt; hic profectò & contra Apoſtolicam prædicationem venit, & totam condemnat Eccleſiam, ubi propterea cùm baptizandis parvulis feſtinatur & curritur, quia ſine dubio creditur; aliter eos in Chriſto vivificari omninò non poſſe.* Et L. 3. de anima & ejus origine, c. 9. *Noli credere, noli dicere, noli docere infantes, antequam baptizentur morte præventos, pervenire poſſe ad originalium indulgentiam peccatorum, ſi vis eſſe Catholicus.*

4. Ex Conciliis, ſcilicet Carthaginenſi II. & Milevitano II. contra Pelagianos, in Epiſtola Synodica ad In-

nocent. I. sed præsertim ex Trid. Sess. 5. Can. 4. *Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti; aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam ..... Anathema sit.*

Ratio est, quia parvuli omnes etiam fidelium inquinati sunt peccato originali, à quo liberari non possunt, nec proinde justificari & salvari nisi per applicationem redemptionis Christi: quæ redemptio non potest infantibus applicari nisi per Baptismum extra casum martyrii.

Obj. 1. Hæc verba Christi, Joann. c. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis;* non spectant parvulos, nec sonant necessitatem medii. Ergo nec ista (*nisi quis renatus fuerit, &c.*) Hanc necessitatem non exprimunt.

Resp. Nego conseq. 1. Quia Ecclesia & Traditio, per quam certò innotescit verus Scripturæ sensus priora verba de necessitate præcepti tantùm, posteriora verò de necessitate medii semper intellexit & exposuit. 2. Quia verba Scripturæ pro materia subjecta explicari debent. Posterior autem textus agit de renascentia spirituali, quæ spectat omnes, qui nascuntur peccatores, ideoque etiam infantes, & quæ est absolutè necessaria ad salutem consequendam, & ad quam conferendam solus Baptismus institutus est. Prior verò textus agit de nutritione spirituali seu augmento & conservatione vitæ spiritualis jam per Baptismum acceptæ, quæ quidem per varia media haberi absolutè potest: ideóque Eucharistia non potest esse medium absolutè necessarium ad salutem, & consequenter non potest esse necessaria nisi necessitate præcepti, cujus incapaces sunt infantes.

Obj. 2. Illud Genes. c. 17. *Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te .... ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.*

Resp. Verba hæc literaliter sumpta continent tantùm promissionem specialis protectionis ac gubernationis, & bonorum temporalium: & sic ad solos Judæos spectant. Mysticè verò sumpta continent promissionem remissionis peccatorum, & vitæ æternæ, sed per media à Deo instituta, ideóque per Baptismum Christi nobis conferendæ.

Obj. 3. Illud 1. Cor. c. 7. *sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filii vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt.*

Resp. Apostolus hic per sanctos intelligit legitimos, & immunes ab omni infamia civili: unde loquitur de sanctitate impropriè dicta & civili. Nam probare vult Matrimonium fidelis cum infideli ante fidem contractum, esse legitimum, ex eo quòd liberi in tali matrimonio nati sint sancti, id est, legitimi & immunes ab omni infamia civili. Per immundos verò intelliguntur illegitimi & infames.

Obj. 4. S. Augustinus docet infantem credere per alienum opus, sicut peccavit per alienum opus.

Resp. Solùm vult infantem justificari per Sacramentum fidei seu Baptismum sibi fide aliena applicatum.

Obj. 5. Ergo innumeri infantes sine sua culpa peribunt.

Resp. Nego. Nam quamvis infantes illi sine sua culpa personali Baptismo priventur, non tamen pereunt sine sua culpa, cùm sint peccato originali inquinati, quod est uniuscujusque moraliter proprium.

Præ-

Præterea Deus ex ſua miſericordia media ſufficientia eorum parentibus vel aliis ſuppeditaverat ex intentione, ut parvulis illis Baptiſmum procurarent. Non tenetur autem defectum cauſarum ſecundarum impedire, & novum ordinem rerum inſtituere, ut Baptiſmus re ipſa illis conferatur.

ARTICULUS III.

Utrùm Baptiſmus Adultorum ſuppleri poſſit per actum charitatis vel contritionis perfectæ?

Dico. Adulti ſine Baptiſmo in re juſtificari & ſalvari poſſunt per Baptiſmum in voto, ſeu per actum charitatis vel contritionis perfectæ, quando Baptiſmum ſuſcipere non poſſunt. Ideóque quoad juſtificationem Baptiſmum ſuppleri poteſt per actum charitatis vel contritionis perfectæ.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ paſſim remiſſionem peccatorum, juſtificationem, & amicitiam divinam promittit contritioni perfectæ & actui charitatis. Ut Ezech. cap. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis . . . . vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Prov. c. 8. *Ego diligentes me diligo.* Joann. c. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.*

2. Ex Patribus. Pro omnibus ſint, S. Ambroſius, in oratione de obitu Valentiniani Junioris: *Quem eram regeneraturus amiſi; ſed ille non amiſit gratiam, quam popoſcit.* Et S. Auguſtinus, l. 4. de Baptiſmo, c. 24. *Sicut ergo in Abraham præceſſit fidei juſtitia, & acceſſit circumciſio ſignaculum juſtitiæ fidei: ita in Cornelio præceſſit ſanctificatio ſpiritualis in dono Spiritus ſancti, & acceſſit Sacramentum regenerationis in lavacro Baptiſmi.*

3. Ex Concil. Trident. Seſſ. 6. c. 4. ubi de prima juſtificatione ſic ait: *Quæ quidem translatio, poſt Evangelium promulgatum, ſine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non poteſt, ſicut ſcriptum eſt: niſi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ergo homo juſtificari poteſt per Baptiſmum in voto, hoc eſt ſecundùm ſenſum Eccleſiæ, per actum charitatis vel contritionis perfectæ. Et Seſſ. 14. c. 4. dicit contritionem charitate perfectam peccatorem Deo reconciliare, priusquàm Sacramentum Pœnitentiæ actu ſuſcipiatur. Eadem eſt autem ratio de Baptiſmo.

4. Ex communi ſenſu Eccleſiæ, & ex c. *Apoſtolicam*, de Presbytero non baptizato, ubi Innocentius III. Presbyterum non baptizatum aſſerit ob vitam Chriſtianam ſalutem conſecutum eſſe.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Illud Chriſti, Joann. c. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.*

Reſp. Hoc intelligitur de Baptiſmo in re vel in voto, ut exponit Concil. Tridentinum.

Obj. 2. Act. c. 22. Ananias Paulo jam perfectè contrito dixit: *Baptizare, & ablue peccata tua.*

Reſp. Hoc dixit, vel quia neſciebat Paulum anteà elicuiſſe perfectam contritionem: vel quia Paulus non fuit juſtificatus niſi ſub obligatione directa & ſpeciali Baptiſmi poſteà ſuſcipiendi, ratione cujus obligationis ejus peccata adhuc eum gravabant: vel loquitur Ananias de ablutione totali, ſive de ablutione quoad omnem tum culpæ tum etiam pœnæ reatum.

Obj. 3. S. Ambroſius, L. die iis qui initiantur, c. 2. ait: *Credit etiam Catechu-*

techumenus in crucem Domini Jesu quia & ipse signatur. Sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritualis gratiæ munus haurire.

Resp. Solùm intendit ad justificationem non sufficere fidem, sed insuper requiri actualem Baptismi cum debitis dispositionibus susceptionem, quando hic potest suscipi, & præceptum urget.

Obj. 4. Multos textus S. Augustini.

1. Tract. 13. in Joann. ait: *Quantumcunque Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: non illi dimittitur, nisi cùm venerit ad Baptismum.*

Resp. Loquitur de Catechumeno dedignante Baptismum, tanquam sibi non necessarium, eò quòd propter aliqua bona opera meliorem se putet multis aliis baptizatis; ideóque de Catechumeno carente actu contritionis perfectæ & charitatis. Quod patet ex contextu; nam S. Doctor ibi sic ait: *Baptizatus est Dominus..... ne quis arrogans quod habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignaretur baptizari Baptismo Domini. Quantumcunque enim Catechumenus* (Baptismum contemnens) *proficiat* (in aliqua virtute) *adhuc sarcinam iniquitatis portat, &c.* Quare sic distinguendum: Quantumcunque Catechumenus proficiat in virtute morali, *conc.* in charitate, *neg.*

2. L. de anima & ejus origine, cap. 9. ait: *Nemo fit membrum Christi, nisi aut baptismate in Christo, aut morte pro Christo.*

Resp. Hic loquitur de parvulis. Præterea hoc est etiam verum de adultis, qui justificari non possunt, nec proinde membra Christi fieri nisi Baptismate Christi in re vel in voto susceptо.

3. L. 1. de Symbolo ad Catechum. cap. ult. dicit: *Deus non dimittit peccata nisi baptizatis.... quando? quando baptizantur... Catechumeni quandiu sunt, super illos sunt peccata eorum.*

Resp. S. Doctor ibi loquitur de remissione peccatorum, prout ordinariè fit in Catechumenis, qui ordinariè non habent actum charitatis perfectæ, sed solùm amorem Dei inchoatum, qui quidem ad justificationem non sufficit, nisi cum ipso Sacramento Baptismi.

4. L. 2. De peccatorum meritis & remissione, c. 26. ait: *Sanctificatio Catechumeni, si non fuerit baptizatus, non ei valet ad intrandum regnum cælorum, aut ad peccatorum remissionem.*

Resp. Ibi loquitur non de sanctificatione proprè dicta & interna, quæ fit per gratiæ habitualis infusionem, sed de sanctificatione impropriè sumpta, quæ fit per signum crucis, per orationem & manus impositionem supra Catechumenum, ut patet ex contextu.

5. L. 4. de Baptismo, cap. 21. ait: *Sicut bono Catechumeno Baptismi deest ad capessendum regnum cælorum, sic malo baptizato vera conversio.*

Resp. Solùm vult Catechumenum quantumvis justificatum non consecuturum vitam æternam nisi Baptismum susceperit, cùm suscipere potest: quia nempe ad vitam æternam obtinendam requiritur perseverantia in statu gratiæ, ideóque constans usque ad mortem observatio præceptorum, inter quæ requiritur præceptum suscipiendi Baptismi.

Obj. 5. Siricius Papa, Epist. 1. valdè commendat necessitatem Baptismi in adultis.

Resp. Rectè commendat, quia cùm contritio perfecta sit valdè ardua, ideóque rara, sæpè fit, ut Catechumeni ca-

careant charitate perfecta, & ſolùm imperfectam dilectionem habeant, quæ ſola ſine Baptiſmo in re non ſufficit ad juſtificationem.

Obj. 6. Gennadius, Lib. de eccleſiaſticis dogmatibus, cujus ipſe, non S. Auguſtinus eſt auctor, cap. 75. ait: *Nullum Catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credimus, excepto martyrio, ubi tota Baptiſmi Sacramenta complentur.*

Reſp. Ipſi oppono auctoritatem Scripturæ, Conc. Trident. & SS. Ambroſii & Auguſtini, niſi fortè ſolùm loquatur de rebus prout per ſe & regulariter fiunt. Per ſe autem & regulariter ſeu ordinariè loquendo, nullus Catechumenus extra caſum martyrii conſequitur vitam æternam, quia extra hunc caſum per ſe & ordinariè loquendo, quisque adultus habet facultatem Baptiſmi ſuſcipiendi.

Obſerva. Baptiſmus non ſuppletur quoad juſtificationem per actum charitatis vel contritionis perfectæ, niſi ut continentem votum ſeu deſiderium ſaltem implicitum Baptiſmi: ita ut prima juſtificatio conferatur intuitu charitatis ſeu contritionis perfectæ ſimul & deſiderii Baptiſmi, atque ſub onere ſuſcipiendi Baptiſmi ſuo tempore ſine mora vituperabili.

ARTICULUS IV.

Utrùm martyrium ſuppleat in neceſſitate Baptiſmum aquæ?

Nota. 1. TRiplex à Theologis cum ſancto Thoma diſtinguitur Baptiſmus, nimirùm Baptiſmus fluminis, qui ſolus eſt Sacramentum, & intelligitur nomine Baptiſmi ſimpliciter; Baptiſmus ſanguinis, qui eſt martyrium: & Baptiſmus flaminis ſeu deſiderii, qui eſt actus continens deſiderium ſaltem implicitum Baptiſmi, & ſufficiens ad juſtificationem ex opere operantis, qualis eſt ſolus actus charitatis vel contritionis perfectæ, qui dicitur etiam Baptiſmus in voto.

Nota 2. Martyrium vi vocis ſignificat teſtimonium. Ex uſu Eccleſiæ eſt teſtimonium fidei divinæ vel in ſe, vel in actu alicujus virtutis firmatum. Ad martyrium in omnibus tùm adultis tùm parvulis duo requiruntur, nempe mors ſeu tormentum ex ſe mortis illativum, & cauſa motiva ſeu motivum mortis, nempe odium fidei, religionis, aut virtutis alicujus chriſtianæ.

Hinc qui peſtiferis ex charitate intervenientes, mortem contrahunt, non ſunt Martyres propriè loquendo, quia non ſubeunt mortem ob fidei vel alicujus alterius virtutis defenſionem. Sunt tamen ferè æquales aut ſuppares Martyribus, quatenùs mortem ſubeunt propter charitatis exercitium. Quare Martyrologium Romanum 28. Februarii faciens mentionem de quibusdam in peſtiferorum obſequio extinctis ait: *Quos velut Martyres religioſa fides venerari conſuevit.*

Nota 3. Martyrium in adulto ſumitur dupliciter. 1. Pro morte ipſa ob Chriſti fidem vel chriſtianam virtutem tolerata. 2. Pro interna acceptatione, quæ eſt formaliter actus fortitudinis, & à qua mors habet ut ſit voluntaria, & quæ proinde ad martyrium adulti requiritur.

Dico 1. Adultorum martyrium ſupplet defectum Baptiſmi, quoad conſecutionem gratiæ ſanctificantis & gloriæ. Eſt omninò certum.

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. cap. 10. *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Et inferius: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Quibus verbis juxta interpretationem Patrum omnium, & ſen-

sum omnium fidelium vita æterna promittitur Christum confitenti, & pro illo vitam profundenti.

2. Ex consensu Patrum. Hic sufficiat S. Augustinus, Lib. 13. de civitate Dei c. 7. ubi ait: *Quicumque etiam non percepto regenerationis lavacro, pro Christi confessione moriuntur; tantùm eis valet ad dimittenda peccata, quantùm si abluerentur sacro fonte Baptismatis.* Peccata autem mortalia non dimittuntur nisi per gratiam sanctificantem, quæ simul est semen & mensura gloriæ cœlestis.

Dico 2. Adultorum martyrium supplet defectum Baptismi etiam quoad remissionem omnis pœnæ peccatis debita, ita ut Martyres continuò post mortem beatitudine æterna perfruantur. Omninò constat.

Prob. 1. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ nunquam oravit pro Martyribus, sed potiùs illos orat.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Augustinus, serm. 17. de verbis Apostoli, ubi ait: *Habet Ecclesiastica disciplina, quòd fideles noverunt, cùm Martyres eo loco recitantur ad altare, ubi non pro ipsis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur. Injuria est enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari: certavit enim contra peccatum usque ad sanguinem.*

3. Ex cap. *Cùm Martha* de celebratione Missarum, ubi Innocentius III. ait: *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.*

Dico 3. Martyrium supplet in infantibus defectum Baptismi quoad justificationem. *Ita Theologi cum S. Th. 2. 2. q. 124. art. 1. ad 1.* & ita constat, ut graves Theologi oppositum censeant temerarium, aut etiam erroneum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. cap. 10. ubi Christus generaliter dicit: *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Quod Patres etiam intelligunt de infantibus, qui occiduntur in odium fidei christianæ: enim verò ii verè perdunt animam seu vitam suam propter Christum.

2. Ex Patribus, qui longa serie videri possunt apud Auctores. Pro omnibus sit S. Augustinus L. 3. de Symbolo, cap. 4. ubi loquens de parvulis ab Herode occisis, ait: *Præstitit eis Christus, ut pro Christo morerentur: præstitit, ut suo sanguine ab originali peccato diluerentur; nati sunt ad mortem, sed continuò eos mors reddidit vitæ.*

3. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ semper sensit infantes justificari, & eximiè sanctificari per mortem iis illatam in odium Christi, & infantes Christi causa ab Herode occisos semper coluit ut Martyres & eximiè Sanctos.

4. Quia infantes sunt capaces martyrii, ut constat ex Patribus & sensu Ecclesiæ: enim verò occidi possunt Christi causa & in odium fidei. Martyrium autem habet vim justificandi juxta illud Christi, Matth. cap. 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Et quidem eximiam sanctitatem confert, ut constat ex Patribus & praxi Ecclesiæ, quæ sanctos Innocentes ut Martyres & eximiè Sanctos colit, eo quòd fidem non loquendo, sed moriendo confessi sint.

Obj. 1. Illud Joann. cap. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

Resp. Hoc intelligi debet cum exceptione martyrii; ut constat ex Traditione, & ex his aliis Christi verbis, Matth. c. 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Quam quidem exceptionem tradit S. Augustinus, L. 13. de Civit. c. 7. & L. de anima & ejus origine, cap. 12. ideoque cùm de necessitate Baptismi loquitur,

quitur, cum hac eadem exceptione intelligi debet.

Obj. 2. Conc. Trident. Sess. 6. c. 4. docet neminem post promulgatum Evangelium justificari sine Baptismo in re vel in voto.

Resp. Hoc dicit cum tacita exceptione martyrii, quam continet Scriptura: nam loquitur de justificatione, quæ fit mediis à Christo institutis ac præscriptis, & sine quibus justificatio ordinariè obtineri nequit.

Obj. 3. Exemplum Innocentum, quos Ecclesia colit, nil probat. Ergo malè in probationem allatum est.

Resp. Nego anteced. Nam Ecclesia illos non coleret, nisi propter mortem Christi causa obitam, eximiam sanctitatem consecuti fuissent: *Tanta quippe est precum Ecclesiæ auctoritas*, inquit S. Prosper, *ut legem credendi statuat lex supplicandi.*

Dices. Infantes omnes ab Herode occisi, per Circumcisionem justificati sunt. Ergo eorum exemplum nil probat.

Resp. Nego anteced. Nam maximus fuit infantium ab Herode occisorum numerus; ipse enim *mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu & infra*, Matth. cap. 2. Sed inter eos multi nondum octavum diem attigerant, nec proindè circumcisi erant, & tamen Ecclesia omnes indiscriminatim colit ut Martyres. Præterea Ecclesia non colit Innocentes titulo sanctitatis per Circumcisionem acceptæ: nam eos colit ut eximiè & singulariter Sanctos; ac proinde eos colit titulo sanctitatis eximiæ & singularis, qualis non erat sanctitas per Circumcisionem accepta, sed per mortem Christi causa obitam.

Dices. Saltem Innocentes hanc eximiam sanctitatem accepere ex singulari privilegio, quod ad alios extendi non debet.

Resp. Nego. Tùm quia hoc singulare privilegium nullum habet fundamentum in Scriptura & Traditione: tum quia Patres eorum eximiam sanctitatem solùm donant morti pro Christo obitam.

Obj. 4. Si vera est nostra assertio, infantes in utero materno occisi in odium fidei justificabuntur. Falsum conseq. Ergo. *neg min. probatur.* Illi infantes non possunt justificari per Baptismum. Ergo nec per martyrium.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia infans in utero materno existens occidi potest in odium Christi, perindè ac si natus esset, ideóque martyrium subire, & per illud justificari. At non potest in hoc statu aqua ablui, nec proinde per baptismum justificari.

Obj. 5. Martyrium est actus fortitudinis, qui rationis usum exigit. Ergo infantes sunt incapaces martyrii, nec proinde possunt per illud justificari. Ergo, &c.

Resp. Martyrium sumptum pro interna acceptatione mortis est actus fortitudinis: at non est, si sumatur pro morte propter Christum obita, cujus capaces sunt infantes, & cui annexa est justificatio sine ulla acceptatione & dispositione respectu infantium, utpote illius incapacium.

Equidem ad martyrium adulti requiritur in eo voluntaria mortis acceptatio, sicut ad valorem Baptismi voluntas illum suscipiendi. At in infante nihil ex ejus parte ad utrumque requiritur, quia nullus actus propriæ voluntatis capax est.

Porro dixi: Baptismum in adultis & infantibus suppleri per martyrium quoad gratiam sanctificantem & remissionem peccatorum. Nam non potest per illud suppleri quoad alios effectus, videlicet quoad impressionem characteris, capacitatem proximam suscipiendi

piendi alia Sacramenta, jus participandi bona Eccleſiæ, & incorporationem cum Eccleſia, & ſubjectionem poteſtati ac jurisdictioni Eccleſiæ. Neque martyrium liberat ab obligatione ſuſcipiendi Baptiſmi; ita ut ſi Martyr ad vitam revocaretur, baptizari deberet.

ARTICULUS V.

Quænam diſpoſitiones ad valorem martyrii & ejus effectum in adulto requirantur?

Dico 1. Ad martyrium adulti requiritur acceptatio mortis ob fidei aut alterius virtutis chriſtianæ defenſionem ſeu exercitium illatæ. Tum quia adultus non poteſt gratiam ſanctificantem ejusve augmentum recipere ſine libero aliquo ejus conſenſu, ut patet in Sacramentis neceſſariò requirentibus conſenſum ſuſcipientis. Tum quia martyrium in adulto eſt actus fortitudinis, qui debet eſſe voluntarius.

Sed circa hoc tria obſervanda ſunt. 1. Mors acceptari debet ex motivo honeſto ſupernaturali, cùm martyrium ſit actus voluntatis. Unde ſi quis mortem in odium fidei illatam ſuſtineret ex vanæ gloriæ motivo, non eſſet Martyr. Nam nemo poteſt per voluntatem malam aut etiam indifferentem cenſeri velle reddere teſtimonium Chriſto.

2. Ad martyrium ſufficit voluntas habitualis, qua mors acceptata fuit, nec requiritur acceptatio actualis vel virtualis. Quia mors non debet eſſe Martyri voluntaria per modum effectus à ſe ponendi, ſed ſolum per modum objecti voliti.

3. Acceptatio mortis excludere debet voluntatem ſe defendendi. Tùm quia alioqui Martyr non perfectè conformaretur Chriſto, qui inſtar agni coram tondente ſe obmutuit. Tùm quia milites, qui ex intentione religionem defendendi pugnantes occiduntur, licèt in hoc multùm mereri poſſint, tamen non ſunt propriè Martyres, ut patet ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ tales nunquam habuit ut Martyres. Imò Phocæ Imperatori aliisque tale martyrii genus inducere volentibus, ſemper reſtitit, ut teſtatur Baronius, in notis ad Martyrolog.

Dico 2. Per ſe loquendo in adulto juſto ſufficit ad martyrium acceptatio mortis ex motivo aliquo honeſto ſupernaturali, præſuppoſito actu charitatis præterito, quo velit potiùs mori quàm Chriſtum negare. Nam is habet omnia requiſita ad martyrium, nec ponit obicem ejus effectui.

Dixi, per ſe loquendo. Quia inſtans martyrium non liberat ab obligationibus in articulo mortis omnibus, etiam juſtis communibus: quales ſunt obligationes ſuſcipiendi Baptiſmi, ſi nondum ſuſceptus eſt, confitendi peccata mortalia per contritionem perfectam remiſſa, ſed nondum confeſſa, eliciendi actus fidei, ſpei & charitatis, qui præcipiuntur omnibus in articulo mortis, &c. Nam hæ & aliæ ejusmodi obligationes implendæ ſunt, non per modum diſpoſitionis prærequiſitæ ad valorem martyrii, ſed per modum obſervationis præceptorum, quæ tunc urgent. Quare ſi hæ obligationes voluntariè omitterentur, grave admitteretur peccatum, & ſic impediretur effectus martyrii.

Dico 3. Ad valorem & effectum martyrii in adulto peccatore, præter acceptationem mortis ex aliquo motivo honeſto & ſupernaturali, requiritur pœnitentia ſeu contritio ſaltem imperfecta. Nam Concil. Trident. Seſſ. 14. cap. generatim docet Pœnitentiam univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore fuiſſe neceſ-

neceſſariam ad juſtificationem etiam per Baptiſmum obtinendam, quod probat ex illo Chriſti, Luc. cap. 13. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.*

De hactenus dictis conſentiunt Theologi. Sed controverſia eſt inter illos, utrùm per martyrium Baptiſmus adultorum ſupplere poſſit, peccatorumque remiſſio & juſtificatio obtineri, ſecluſo actu charitatis perfectæ, quo acceptetur mors in odium fidei illata.

Non pauci negant cum S. Thoma, qui in Summa mutavit ſententiam contrariam, quam in 1. 4. ſent. edocuerat; num. 3. part. q. 66. art. 12. dicit virtutem Spiritus ſancti operari in Baptiſmo ſanguinis potiſſimùm per dilectionis fervorem. Et ad 2. ſic ait: *Effuſio ſanguinis non habet rationem Baptiſmi, ſi ſit ſine charitate. Ex quo patet, quòd Baptiſmus ſanguinis includit Baptiſmum flaminis, & non è converſo.* Et 2. 2. qu. 124. art. 2. ad 2. ait: *Ad actum martyrii inclinat quidem charitas ſicut primum & principale motivum per modum virtutis imperantis; fortitudo autem ſicut motivum proprium per modum virtutis elicientis. Et inde eſt, quòd martyrium eſt actus charitatis ut imperantis, fortitudinis autem ut elicientis. Inde etiam eſt, quòd utramque virtutem manifeſtat. Quòd autem ſit meritorium, hoc habet ex charitate, ſicut & quilibet virtutis actus.*

Ratio illorum eſt, quia martyrium adulti eſt mors pro Chriſto tolerata & acceptata. At mors pro Chriſto tolerata & acceptata, eſt mors liberè tolerata ex amore amicitiæ erga Chriſtum. Nam mori liberè pro aliquo in ſenſu proprio, eſt mori ex amore amicitiæ erga illum, juxta illud Chriſti, Joann. c. 15. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Quæ verba ſignificant animam ſuam ponere pro amicis, eſſe illam ponere ex amore erga illos. Ergo.

Nihilominus, inquiunt, martyrium rectè dicitur ſupplere Baptiſmum quoad præcipuos effectus: quia martyrium peccata omnia tum quoad culpam, tum etiam quoad omnem pœnam remittit ſicut Baptiſmus, licèt id non præſtet niſi dependenter ab actu charitatis quo acceptetur. Et quamvis ſolus charitatis actus juſtificet, per modum ſcilicet diſpoſitionis proximæ, tamen juſtificatio Martyris adulti tribui poteſt ſimpliciter martyrio, tùm quia actus charitatis facit moraliter unum totalem actum cum morte acceptata & tolerata, qui totalis actus dicitur martyrium: tùm quia gratia annexa morti illatæ pro Chriſto, eſt longè major, quàm ea quæ datur propter actum charitatis, & utraque ſimul ac indiviſibiliter datur per modum unius eximiæ ſanctitatis habitualis, per quam Martyr juſtificatur & conſtituitur, eximiè ſanctus. Denominatio autem tribuitur notiori parti. Item martyrio, ex privilegio à Chriſto ei conceſſo, annexa eſt longè altior & excellentior gratiæ ſanctificantis proindeque gloriæ gradus, quàm Baptiſmo.

CAPUT III.

De Miniſtro & Subjecto Baptiſmi.

ARTICULUS I.

Quinam poſſint validè baptizare?

DIco. Quilibet homo, ratione utens, poteſt validè baptizare.

Prob. 1. Ex Conc. Larer. IV. c. 1. definiente. *Sacramentum Baptiſmi in forma Eccleſiæ à quocumque ritè collatum, proficere ad ſalutem.*

2. Ex Conc. Florent. in Decreto pro Armenis, ibi: *In cauſa autem neceſſitatis non ſolùm Sacerdos, vel Diaco-*

Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imo etiam paganus & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat, quodfacit Ecclesia. Si autem in casu necessitatis quilibet etiam paganus, baptizare potest: potest quoque validè extra hunc casum: nam Sacramentorum essentia & valor invariabilis est. Præterea, si in necessitatis casu quilibet potest validè baptizare, manifestè sequitur ad validè baptizandum non requiri ordinationem vel jurisdictionem, vel specialem deputationem aut commissionem, vel fidem ac sanctitatem. Si autem hæc omnia non requiruntur in Ministro ad valorem Baptismi, certè quilibet homo validè in quovis casu baptizate potest, modò debitam materiam & formam Baptismi cum debita intentione adhibeat.

3. Ex Can. *Romanus* de consecrat. dist. 4. ubi dicitur: *Spiritum Dei subministrare gratias Baptismi, licèt paganus sit; qui baptizat.* Et cap. *à quodam Judæo*, ibid.

4. Ex praxi Ecclesiæ.

Ratio est voluntas Christi, qui cùm omnium salutem velit, voluit ut medium ad eam omnibus necessarium ab omnibus conferri possit, ne quis eo privetur.

Obj. 1. Can. *Si quis per ignorantiam*, q. 1. in quo dicitur iterum baptizandos esse, qui fuerunt baptizati à non baptizato.

Resp. Cum Glossa, hunc Canonem duas partes habere: in prima, quæ interrogativè sumenda est, quæritur an sint rebaptizandi, qui fuerunt baptizati à non baptizato. In secunda autem, quæ incipit, *sed Romanus Pontifex*, continetur responsio, nempe valere Baptismum etiam à pagano collatum.

Obj. 2. Can. 72. de consecrat. dist. 4. in quo Gregorius II. sic ait: *Quos à paganis baptizatos esse asseruisti, si ita habetur, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus.*

Resp. Cum S. Thoma & Glossa, ibi agi de paganis, qui non baptizabant in legitima forma, nempe cum expressa invocatione personarum SS. Trinitatis. Unde Pontifex jubet ab illis baptizatos baptizari in nomine personarum Trinitatis.

Obj. 3. Conc. Eliberitanum, Can. 37. sic ait: *Peregrè navigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positum Catechumenum.*

Resp. Hoc exigit non ad validam præcisè, sed ad validam simul & licitam Baptismi administrationem, in casu quo possit eligi dignior Minister.

Obj. 4. Sanctus Basilius, Epist. 1. ad Amphilochium docet non valere Baptismum à laico collatum; nam sic ait: *Qui autem abrupti sunt* (per hæresim ab unitate Ecclesiæ) *laici effecti, nec baptizandi nec ordinandi habent potestatem . . . quare eos, qui ab ipsis baptizati erant, tanquam à laicis baptizatos jusserunt* (Cyprianus & Firmilianus) *ad Ecclesiam venientes, vero Ecclesiæ Baptismo expurgari.*

Resp. Re vera in hoc utroque errore versatus fuit cum Cypriano & Firmiliano, nempe non valere Baptismum ab hæreticis & à laicis collatum, sed iis oppono Traditionem Apostolicam semper in Ecclesia particulari Romana, quæ cæterarum omnium Ecclesiarum mater & magistra est, servatam, & alios Patres, ut S. Augustinum, lib. 2. contra Epist. Parmeniani, cap. 13. S. Hieronymum, dialogo adversùs Luciferianos, &c.

Obj. 5. S. Augustinus, lib. 2. contra Epistolam Parmeniani, cap. 3. ait: *Et hæc quidem alia quæstio est, utrùm & ab iis qui nunquam fuerunt Christiani,*

ſtiani, poſſit Baptiſmus dari, nec aliquid temerè inde affirmandum eſt ſine auctoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit.

Reſp. S. Doctor, ſi nunc viveret, jam de hoc non dubitaret, cùm habeamus auctoritatem Concilii generalis, nempe Lateranenſ. IV. quod cap. 1. generaliter docet Baptiſmum à quocumque ritè collatum, proficere ad ſalutem, ideoque valere. Item habemus auctoritatem Concilii Florentini in decreto Eugenii ab Eccleſia recepto. Imò S. Auguſtinus ipſe ſuum dubium poſtea depoſuit, ut patet ex l. 7. de Baptiſmo, c. 53. ubi ait: *Si eo modo affectus eſſem, quo eram, cùm iſta dictarem, nequaquam dubitarem habere eos Baptiſmum, qui ubicunque & à quibuscunque illud verbis evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione & cum aliqua fide ſuſcepiſſent.*

Obj. 6. Soli Apoſtoli & eorum ſucceſſores Epiſcopi habent poteſtatem baptizandi, juxta illud Matth. c. ult. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.*

Reſp. Chriſtus his verbis ordinarium docendi & baptizandi munus confert Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus Epiſcopis, ita ut nemo licitè poſſit baptizare niſi cum ſubordinatione & dependentia ab illis. Non tamen ad ſolos Apoſtolos eorumque ſucceſſores poteſtatem baptizandi reſtringit, ut conſtat ex Traditione.

ARTICULUS II.

Quinam poſſint licitè baptizare?

Dico. 1. In caſu neceſſitatis quilibet etiam laicus, ſive vir, ſive mulier, poteſt licite baptizare in defectum dignioris, modo ſit in ſtatu gratiæ.

Prob. Quia quilibet lege charitatis tenetur ſuppeditare proximo medium ſalutis neceſſarium, niſi alius dignior adſit, qui poſſit & velit illud ſubminiſtrare. Quod addo, quia reverentia Sacramento debita exigit, ut digniores præferantur: niſi tamen minùs dignus ſit peritior digniore.

Dico 2. Extra caſum neceſſitatis non licet cuilibet baptizare. *Ita omnes.*

Prob. Quia ſolus Sacerdos ſive ſit Epiſcopus, ſive Presbyter, eſt ordinarius Baptiſmi Miniſter, & quidem Presbyter cum ſubordinatione & dependentia ab Epiſcopo. Conſtat ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii, ibi: *Miniſter* (ordinarius) *bujus Sacramenti* (Baptiſmi) *eſt Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.* Et ex Can. *Diaconus*, diſt. 93. ubi Gelaſius Papa de Diaconis dicit: *Absque Epiſcopo vel Presbytero baptizare non audeant.* Unde S. Iſidorus, c. *conſtat*, de conſecrat diſtinct. 4. dicit: *conſtat baptiſma ſolis Sacerdotibus eſſe tractandum.*

Igitur Diaconus eſt tantùm extraordinarius Miniſter Baptiſmi: & verba ordinationis Diaconi ſolùm ſignificant eum ex legitima cauſa aſſumi poſſe ab Epiſcopo ad baptizandum etiam ſolemniter. Nam cùm Diaconus per ordinationem ſuam non accipiat poteſtatem in verum Chriſti corpus, illud ſcilicet conficiendo ſub ſpeciebus panis & vini per conſecrationem, non fit idoneus per ordinationem ſuam ad hoc, ut ei committatur poteſtas ordinaria in corpus Chriſti myſticum, ideoque ut ei committatur poteſtas ordinaria miniſtrandi aliquod Sacramentum. Tamen in hoc differt Diaconus ab aliis Clericis inferioribus, quod extra caſum neceſſitatis ob aliquam cauſam gravem poſſit ex Epiſcopi commiſſione habere licentiam extraordinariam baptizandi, quam habere non poſſunt alii Clerici inferiores; ac proinde nunquam poſſunt habere licentiam baptizandi ſolemniter ut Diaconi. Nam Patres & Canones ſolis Diaconis licentiam extraordinariam baptizandi extra

caſum

casum necessitatis ob aliquam gravem causam ex commissione habere posse docent.

Imò solus Sacerdos proprius, seu Episcopus, vel Parochus, aut alius ex alterutrius commissione extra necessitatem licitè baptizare potest. Quia hoc munus pertinet ad Pastorem: nam potestas & jus admittendi ad Ecclesiam pertinent ad pastorem, qui præest illi Ecclesiæ particulari, cui baptizatus aggregatur. Homo autem per baptismum recipitur in Ecclesiam, & fit ejus membrum. Hoc munus baptizandi primariò competit Episcopis, utpote Ecclesiæ Principibus, secundariò autem Presbyteris adjutoribus Episcoporum, ut docent Patres. Unde Presbyteri non habent potestatem baptizandi, nisi ut exercendam cum dependentia ab Episcopo.

ARTICULUS III.

Utrùm infantes baptizari possint?

Nota. ANabaptistæ docent Baptismum conferri non posse nisi adultis. Imò multi inter illos contenderunt adultos non esse baptizandos, nisi anno trigesimo, qua ætate Christus baptizatus est. Hanc hæresim secuti sunt Sociniani, & ante hos omnes sæculo scilicet duodecimo docuerat Henricus quidam, negans licere infantes baptizare.

Dico. Infantes baptizari possunt validè & licitè. Est de fide.

Prob. Ex Traditione Patrum. Pro omnibus sint sanctus Irenæus, lib. 2. cap. 39. *Omnes venit per semetipsum salvare: omnes, inquam, qui per eum renascuntur in Deum infantes & parvulos, &c.* S. Hieronymus, lib. 3. contra Pelag. *Si unum & in parvulis & in magnis habetis baptisma, etiam infantes in remissionem peccatorum baptizandos . . . . Credatis.* S. Augustinus, l. 4. de Baptismo c. 23. *Quod traditum tenet universitas Ecclesiæ, cùm parvuli infantes baptizantur, qui certè nondum possunt corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem . . . tamen nullus Christianorum dixerit eos inaniter baptizari.*

2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper parvulos baptizavit. Quam consuetudinem ex Traditione Apostolica ortam esse docet S. Augustinus, lib. 10. de Genesi ad litteram, c. 23. ubi ait: *Consuetudo matris Ecclesiæ in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omninò credenda, nisi Apostolica esset Traditio.*

3. Ex Conciliis Carthagin. scilicet sub S. Cypriano, Milevitano II. Viennensi generali; Clement. unica, de Summa Trinit. ubi de Baptismo dicitur: *Credimus esse tàm adultis quàm parvulis communiter perfectum remedium ad salutem.* Et Trident. Sess. 5. Can. 4. *Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat . . . Anathema sit.* Et Sess. 7. Can. 13. *Si quis dixerit parvulos, eò quòd actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse; ac propterea, cùm ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut præstare omitti eorum baptisma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ, Anathema sit.*

Ratio est, quia infantes salvari possunt, etiamsi moriantur ante usum rationis, ut fide constat. Ergo etiam ante usum rationis justificari possunt: nemo enim salvatur, nisi decedat in statu justitiæ. Atqui extra casum martyrii justificari non possunt ante usum rationis, nisi per Baptismum. Ergo etiam ante usum rationis justificari possunt per Baptismum: ac proinde

ante

ante uſum rationis capaces ſunt Baptiſmi.

Obj. 1. Nemo baptizari poteſt, niſi priùs inſtruatur & credat, juxta illud, Matth. c. ultim. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* Et Marc. c. ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit : qui verò non crediderit, condemnabitur.* Sed infantes non ſunt capaces inſtructionis & fidei. Ergo nec Baptiſmi.

Reſp. Neg. maj. Nam in primo textu Chriſtus jubet ſolùm inſtructionem præmitti Baptiſmo adultorum; ita tamen ut baptizari poſſint ii, qui non ſunt capaces inſtructionis, ut conſtat ex Traditione, quæ verum ſenſum Scripturæ continet. In ſecundo autem textu exprimitur tantùm neceſſitas credendi in adultis ad recipiendam gratiam ſanctificantem in Baptiſmo.

Obj. 2. Non extat in Scriptura præceptum de parvulorum Baptiſmo. Ergo illi non debent baptizari.

Reſp. 1. *Nego conſeq.* Nam non omnia à Deo revelata continentur in Scriptura ; ſed præter Scripturam habemus Traditionem divinam, quæ tam eſt verbum Dei, quàm Scriptura. Hæc autem Traditio docet baptizandos eſſe parvulos.

Reſp. 2. Præceptum illud rectè colligitur ex textu Joann. c. 3. *Niſi quis renatus fuerit, &c.* cujus univerſalitas parvulos etiam comprehendit.

Obj. 3. Tertullianus, lib. de Baptiſmo, cap. 18. cenſet expectandum eſſe uſum rationis ad Baptiſmum ſuſcipiendum.

Reſp. Non ideo negat validum eſſe Baptiſmum parvulorum, cùm doceat eos in neceſſitate baptizandos eſſe. Sed ſolùm putat extra neceſſitatis caſum magis expedire dilationem Baptiſmi usque ad adultam ætatem : in quo erravit, ut patet ex univerſa Eccleſiæ praxi, quæ ſemper infantes recens natos baptizari diligentiſſimè curavit, propter mortis periculum, quod in parvulis ſemper eſt timendum, ut obſervat S. Thomas, & oſtendit experientia.

Obj. 4. S. Gregorius Nazianz. orat. in ſanctum Baptiſma cenſet expectandum eſſe ſaltem triennium ætatis, ut parvuli aliquo modo reſpondere poſſint.

Reſp. Ei anteponi debet auctoritas aliorum Patrum, & praxis Eccleſiæ. Ipſe verò Gregorius nihilominus ſenſit validum eſſe Baptiſmum parvulorum recèns natorum, eosque baptizandos eſſe, cùm imminet mortis periculum; nam loco citato ſic ait : *Quid autem de iis dices, qui adhuc tenera ætate ſunt, nec aut damnum aut gratiam ſentiunt ; An eos quoque baptizabimus? Ita prorſus ſi quod periculum urgeat : præſtat enim ſine ſanctitatis ſenſu ſanctificari, quàm citra Baptiſmum, atque initiationem vitæ diſcedere.*

Obj. 5. Chriſtus anno ætatis trigeſimo baptizatus eſt. Ergo ſuſcipi non debet Baptiſmus ante adultam ætatem.

Reſp. Neg. conſeq. Quia Baptiſmus, quem Chriſtus ſuſcepit, fuit actus humilitatis ac pietatis, non remedium peccati, à quo erat immunis. At Baptiſmus, quem Chriſtus inſtituit, eſt peccati remedium, cujus capaces ſunt infantes, & quod non poteſt citiùs recipi.

CAPUT IV.

De effectibus Baptiſmi, & diſpoſitionibus ad illos requiſitis.

ARTICULUS I.

Quinam ſint effectus Baptiſmi?

Dico. Multi & præſtantiſſimi ſunt effectus Baptiſmi. Nam,

I. Remittit peccatum originale, & omnia peccata perſonalia tùm quoad cul-

culpam, tùm quoad pœnam omnem etiam temporalem. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Ephes. c. 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ: ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.*

Prob. 2. Ex Traditione, cujus testes sunt Patres apud Bellarminum & alios.

Prob. 3. Ex Conc. Florent. in decreto Eugenii, ibi: *Hujus Sacramenti* (Baptismi) *effectus est remissio omnis culpæ originalis & actualis, omnis quoque pœnæ quæ pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio; sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cœlorum & Dei visionem perveniunt.*

Prob. 4. Ex Conc. Trident. Sess. 5. Can. 5. ubi ait: *Nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem: qui . . . . innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur.*

II. Baptismus confert gratiam habitualem, virtutes infusas, & alia dona supernaturalia, quibus homo sanctificatur & interiùs renovatur. Nam Baptismus institutus est ad conferendam primam justificationem, quæ hæc omnia complectitur. Præterea ex Concil. Trident. Sess. 7. Can. 6. Sacramenta gratiam non ponentibus obicem conferunt.

III. Dat jus quoddam ad gratias actuales ad finem sibi proprium assequendum, nempe ad sanctè & Christianè vivendum, ut decet filios Dei adoptivos, ejus hæredes, & cohæredes Christi. Patet ex dictis de Sacramentis in genere.

IV. Imprimit characterem indelebilem, unde repeti non potest in eadem persona, ut ibidem probatum est.

V. Efficit membrum Ecclesiæ, ejusque potestate subjicit. Nam *per Baptisma de corpore efficimur Ecclesiæ*, inquit Concil. Florentinum.

VI. Tribuit capacitatem suscipiendi alia Sacramenta, & jus ad illa, cæteraque Ecclesiæ bona communia. Nam ex cap. 2. de Cognat. spirit. Baptismus est *Sacramentorum fundamentum & janua reliquorum.* Unde Conc. Nicæn. I. Can. 19. statuit, ut Clerici invalidè baptizati rebaptizentur, & iterum ordinentur.

ARTICULUS II.

Quænam dispositiones in Adultis requirantur ad effectus Baptismi percipiendos?

Dico 1. Ad obtinendum characterem sufficit voluntas recipiendi Baptismum, ex cap. *majores* de Baptismo. Quia hæc sufficit ad valorem Baptismi; & Baptismus validus semper confert characterem, cùm nunquam repeti possit. Eadem voluntas sufficiat etiam ad consequendam capacitatem suscipiendi alia Sacramenta, & subjectionem potestati Ecclesiæ: nam hi effectus semper annexi sunt characteri baptismali.

Dico 2. Ut Adultus jam justificatus per contritionem perfectam vel actum charitatis perfectæ, recipiat in Baptismo augmentum gratiæ & jus ad gratias actuales sacramentales, requiritur voluntas suscipiendi Baptismum ex motivo aliquo supernaturali: nam ad hæc recipienda requiritur consensus illis proportionatus. Sed hæc voluntas sufficit: nam non est ratio plus exigen-

exigendi; cùm jam in hoc homine præceſſerint actus fidei, ſpei, charitatis perfectæ, & pœnitentiæ de peccatis perſonalibus, & propoſitum ſervandi omnia præcepta &c.

Dico 3. Ut Adultus habens ſolum originale peccatum (ſi quis ſit) conſequatur juſtificationem ſeu gratiam ſanctificantem & remiſſionem peccati originalis, non requiritur pœnitentia: nam hæc ſolùm poteſt eſſe de peccatis actualibus voluntate phyſicè propria commiſſis; ſed ex Conc. Trid. Seſſ. 6. c. 6. requiruntur hi actus; 1. Fides, qua explicitè credat exiſtentiam unius Dei remuneratoris, myſteria Trinitatis & Incarnationis; & generatim vera eſſe, quæ divinitùs revelata & promiſſa ſunt; atque illud inprimis: à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu. Nam fides explicita horum omnium neceſſaria eſt neceſſitate medii ad ſalutem. 2. Spes juſtificationis & vitæ æternæ conſequendæ, juxta illud Marc. cap. 2. *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Et Rom. 8. *Spe enim ſalvi facti ſumus.* 3. Dilectio, qua Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant. Nam nemo ſine aliquo Dei amore eſt ſufficienter comparatus ad divinam amicitiam. 4. Propoſitum efficax ſervandi omnia præcepta, & chriſtianè vivendi. Nam ſine illo non poteſt ſincerè conſentire in amicitiam divinam, cùm obſervatio omnium præceptorum neceſſaria ſit ad Dei amicitiam conſervandam, & ſuum erga Deum amorem ſignificandum, juxta illud, Joann. c. 14. *Si diligitis me, mandata mea ſervate .... qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me.* 5. Voluntas ſuſcipiendi Baptiſmi. Nam ſine hac voluntate invalidus eſt Baptiſmus in Adulto, ut ex dictis conſtat.

Dico 4. Ut Adultus habens præter peccatum originale alia perſonalia mortalia, juſtificationem conſequatur in Baptiſmo, præter actus fidei, ſpei, dilectionis memoraros cum propoſito ſervandi præcepta & voluntate recipiendi Baptiſmi requiritur pœnitentia ſeu dolor de peccatis. Conſtat ex Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum.* Et ex Concil. Tridentin. Seſſ. 6. cap. 6. *Ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet.*

Hæc autem pœnitentia debet eſſe ſupernaturalis, abſoluta, univerſalis, efficax, incompoſſibilis cum ullo affectu ad mortale peccatum, & appretiativè ſumma. Non tamen requiritur perfecta contritio; nam cùm Baptiſmus inſtitutus ſit ad remittendum peccatum originale, & alia peccata perſonalia ante ipſum commiſſa, non prærequirit diſpoſitionem, quæ hunc effectum producat: alioqui ſemper ſupponeret & exigeret effectum, ad quem producendum ordinatur ex inſtitutione ſua; quod eſt abſurdum.

TRACTATUS DE BAPTISMO.

BAptismus est Sacramentum ad spiritualem regenerationem à Christo institutum, consistens in ablutione per aquam naturalem, & prolatione horum verborum, aut æquivalentium: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

Quæst. I. *Quænam est materia Baptismi?*

Resp. 1. Materia remota est aqua vera naturalis, seu elementaris. Fide constat. 1. Ex Joann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* 2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ. 3. Ex Conc. Later. Florent. & Trident. Sess. 7. can. 2.

Sed observa. 1. Sufficit aqua elementaris propriè dicta, quamvis rebus aliis sit tantulùm permixta, modò usum communem & æstimationem aquæ retineat. Hinc valet Baptismus in aqua fontana, pluviali, marina, sive frigida, sive calida, quamvis sit turbida, lutulenta: sulphurata, ferruginea, modò non sit corrupta. Item in aqua resoluta ex nive, grandine, aut glacie, vel ex panno madido, aut luto expressa: quia hæc sunt aqua naturalis. Imò juxta S. Thom. in lixivio. At non valet in vino lymphato, saliva, sputo, lacrymis, sudore, aliove simili humore: in cervisia, ptisana, jusculo, in liquore ex vitibus defluente, aut ex herbis floribusve expresso, vel in aqua roseacea, ex *S. Thoma 3. part. quæst. 66. art. 4. ad 5.* Nam ista non sunt aqua propriè dicta & elementaris. Neque valet in glacie, nive, pruina, & similibus nondum resolutis: nam in hoc statu non sunt aqua naturalis & usualis, quæ scilicet etiamnum retineat aquæ usum, & possit proximè abluere corpus: alioqui non verificaretur forma: *Ego te baptizo*, hoc est, abluo. Idem dic de aqua, cujus tanta sit permixtio, ut potiùs censeatur corpus mixtum, quàm aqua.

2. In articulo mortis, quando haberi non potest materia certa, debet adhiberi qualiscumque dubia, sub hac conditione, *Si hæc materia sit sufficiens*, & ad hoc sufficit etiam tenuis probabilitas; quia in necessitate subveniendum est saluti proximi omni modo meliori quo potest. Hinc in extrema necessitate, juxta multos, baptizare teneris in aqua ex sale resoluto, in cervisia admodum tenui, &c. ita tamen ut si sic baptizatus supervixerit, rebaptizari debeat sub hac conditione, *Si non es baptizatus.*

3. Extra necessitatem non licet sub mortali baptizare nisi in aqua benedicta, quæ in fonte baptismali servatur, propter

propter præceptum, & usum Ecclesiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

Resp. 2. Materia proxima est ablutio, seu applicatio aquæ immediatè & successivè ad corpus baptizandi. Constat 1. ex Ephes. 5. *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* 2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, & verbis formæ.

Nota. Ablutio non idem est, ac ex purgatio, seu emundatio; nam hæc est effectus ablutionis, & potest esse sine illa.

Quæst. II. *Quæ & qualis ablutio requiritur ad valorem Baptismi?*

Resp. 1. Sufficit quælibet ablutio, sive fiat per infusionem, sive per aspersionem, sive per immersionem: nam quælibet est vera ablutio. In praxi tamen servari debet modus in unaquaque Ecclesia usitatus.

Resp. 2. Necesse est illam corporis partem ablui, & tantam aquæ quantitatem adhiberi, ut ideo corpus dicatur propriè & simpliciter ablutum. Ad quod sufficit ut caput sit ablutum, ut constat ex praxi Ecclesiæ Latinæ; quia caput est præcipua corporis pars, & sensuum sedes, in qua proinde manifestatur principium vitæ animalis.

An etiam sufficiat ablutio alterius partis notabilis, ut brachii, pectoris, &c. controvertitur; & licèt communiùs affirment, tamen hoc non est certum. Quare graviter peccaret, qui extra casum necessitatis, non ablueret caput; nam exponeret Sacramentum periculo nullitatis. Hinc Rituale Romanum præscribit, ut si infans in necessitate baptizetur in alio membro, postea rebaptizetur sub conditione, *Si non es baptizatus.* Multò minùs certum est sufficere quantulamcunque partem corporis ablui, quod tamen non pauci tenent: unde extra necessitatem hoc non licet, & baptismus sic in necessitate collatus iterari debet sub conditione. (*a*)

Resp. 3. Necesse est ut aqua immediatè tangat corpus baptizandi; quia

(*a*) In Lib. VII. de Synodo Diœcesana cap. 5. quæstionem hanc fusim pertractat SS. D. N. BENED. XIV. ubi statuit primò. „Certum esse Infantem in matris utero ita „latitantem, ut nulla ejus pars aqua perfundi queat, baptizari non posse, nec ei „quidquam prodesse, quod nonnulli Hæretici olim sunt arbitrati, si ejus loco, matris corpus abluatur, quemadmodum *lib.* „6. contra Julianum *cap.* 14. disertè tradit „Augustinus.

Secundò controversiam expendit, „an, „reserato materni uteri ostio, quod puerperii initio contingit, validè baptizetur „infans, cujus corpusculum, etsi nulla sua parte in lucem prodierit, aqua nihilominus, „saltem per siphunculum tingi possit" atque explicatis variis hac de re opinionibus; indicatisque præcipuis, quibus obnixæ sunt, argumentis concludit. „Ultimum hujus controversiæ judicium, à Sede Apostolica esse „proferendum, ac tutius esse, ut Episcopus illud expectet, nec quidquam interim „suis constitutionibus inserat, quo implexæ „istius quæstionis decisionem sibi arrogasse „videatur. Ad Parochos verò pertinere obstetrices instruere, ut cùm casus evenerit, „in quo Infantem, nulla adhuc sui parte e„ditum, mox decessurum prudenter time„ant, illum baptizent, sub conditione, sub „qua pariter erit iterum baptizandus, si pe„riculum evadat, & foras prodeat.

Tertiò. De Infante agit, qui aliquam sui partem ex utero emisit, ac statuit, esse baptizandum, nec iterandum deinde baptismum si caput emerserit; ad alias partes quod attinet, ita habet. „Cum itaque „hæc controversia hactenus indecisa remaneat, uti scitè animadvertit Cardinalis de „Rhoan in suo Rituali Argentinensi *ad tit.* „*de Bapt.* §. 5. inquiens: *Utrum ratus sit* „*Baptismus, non in capite, sed in aliqua* „*alia corporis parte, collatus, multi non* „*immerito dubitant*, idcirco cavere debet „Episcopus, ne in sua Synodo aliquid, quo„ad eam, decernat, sed id solum curabit, „ut Parochi, cæterique, quorum interest, „illud exactè exequantur, quod in Roma„no Rituali præscribitur, sicuti optimè anim„advertit citatus Gibertus *in consultat. Ca„nonic. de Sacramento Baptismi, consult* 22. „ubi Synodus affert, Rituali Romano cor„formes, ejusque vestigiis inhærentes.

ad veram ablutionem requiritur contactus physicus, & immediata aquæ applicatio ad id, quod abluitur. Hinc non sufficit aquam applicari panniculis, nec utero materno, in quo adhuc detinetur infans, nec secundinæ, quæ est pellicula, qua subinde involuti nascuntur infantes: nam non est pars corporis, sed ejus involucrum. Imò juxta multos nullus est Baptismus, si soli capilli abluantur; quia non sunt strictè pars corporis, & illorum ablutio non videtur sufficere, ut propter eam dici possit corpus ablutum. Igitur in praxi sub gravi curandum est, ut aqua ad cutem perveniat, & ea aquæ copia adhibenda, ut qui baptizatur, meritò & secundùm communem hominum æstimationem censeatur ablutus.

Item ad veram ablutionem requiritur, ut partes aquæ applicentur motu successivo partibus corporis: nam aqua contenta in vase, quamvis illud tangat, non dicitur illud abluere.

Porrò *si mater prægnans mortua fuerit, fœtus quamprimum cautè extrahatur, ac si vivus fuerit, baptizetur.* Rituale Romanum.

Quæst. III. *An ad valorem Baptismi requiritur trina infusio vel immersio?*

Resp. Unica sufficit. Constat 1. Ex cap. *De trina*, de consecr. dist. 4. Et ex praxi Ecclesiæ: quæ sæpe unicam adhibuit. 2. Quia unica sufficit ad veram ablutionem. Cæterum in praxi minister tenetur servare suæ Ecclesiæ consuetudinem, & curare, ut singulæ ablutiones singularum SS. Trinitatis personarum invocationi respondeant, ut Ritualia præscribunt; item ne forma totaliter perficiatur, antequam perfecta sit ablutio totalis, ne scilicet aliqua pars illius ablutionis reddatur inutilis.

Quæst. IV. *An dum Baptismus fit per immersionem, requiritur emersio ad ejus valorem?*

Resp. Non pauci affirmant: sed plures alii negant. Quia ad veram ablutionem requiritur solùm immediata & successiva aquæ ad corpus applicatio, orta ex motu locali, vel aquæ supra corpus, ut fit in effusione & aspersione; vel corporis supra aquam, ut fit in immersione; sive postea fiat emersio, sive non. Hinc inferunt validum esse Baptismum infantis; quem quis in flumen aut puteum projicit animo eum baptizandi, & simul submergendi; modò formam debitam proferat antequam infans aquis suffocetur: quia tunc adsunt materia, forma, & intentio requisita ad valorem Baptismi.

Porrò certum est non licere infantem sic projicere, etiamsi aliter baptizari nequeat, & timeatur statim moriturus; quia hoc esset directè occidere innocentem: nam hæc immersio per se ac directè est occisiva infantis: ad ablutionem autem per accidens ex sola intentione mergentis dirigitur.

Nota. Idem qui profert formam, debet abluere: alioqui forma esset falsa, ideóque Baptismus nullus.

Quæst. V. *Quænam est forma Baptismi?*

Resp. 1. Hæc est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Ita Concil. Florent. & Rituale Romanum addens, hæc verba uno & eodem tempore quo fit ablutio, esse pronuntianda.

Resp. 2. Ad valorem Baptismi exprimi debent ablutio actualis, seu ablutio ut actu exercita, & persona baptizandi: ita ut hæ voces *Baptizo te*, vel æquivalentes, sint de essentia formæ. Constat 1. Ex perpetua Traditione, & praxi Ecclesiæ ita interpretantis verba Christi: *Baptizantes eos.* 2. Ex cap. 1. *de Baptismo*, ubi Alexander

xander III. ait: *Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Et non dixerit: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen, non est puer baptizatus.* 3. Ex Conc. Florent. in Decreto pro Armenis. Hinc Alexander VIII. damnavit hanc propositionem: *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, In nomine Patris, &c. prætermissis illis, Ego te baptizo.*

Resp. 3. Necessariæ quoque sunt hæ voces, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Constat 1. Ex Matth. c. ultim. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quæ verba ex sensu Ecclesiæ continent formam Baptismi. 2. Ex Patribus apud Bell. & alios. 3. Ex c. *Si revera*, de consecr. dist. 4. Ubi Pelagius Papa jubet hæreticos solummodò in nomine Christi baptizatos, iterum baptizari in nomine Trinitatis. Et cap. *In Synodo*, ead. ubi Zacharias Papa asserit eum, qui sine invocatione Trinitatis baptizatus est, Sacramentum regenerationis non habere. Per Trinitatem intelliguntur tres personæ distinctè invocatæ, secundùm usum Ecclesiæ & præceptum Christi, ut etiam ibidem explicatur. 4. Ex Concil. Nicæno I. can. 19. jubente Paulianistas rebaptizari, quia scilicet non baptizabantur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ut docet Innocentius I. Epist. 22. & ex Concil. Lateran. IV. cap. 2. ubi Sacramentum Baptismi sic explicat, nempe, *quod ad Dei invocationem & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti consecratur in aqua.* Item ex Concil. Florent. 5. Quia cùm Baptismus sit *fidei Sacramentum*, cap. 4. *de Bapt.* debet in eo conferendo fieri expressa mentio Trinitatis, quæ est primarium objectum fidei & fundamentum salutis.

Hinc non valet Baptismus. 1. Si dicatur: *In nomine Trinitatis, In nomine Dei unius & trini*, vel, *In nomine trium personarum Trinitatis.* Quia requiritur distincta expressio singularum personarum, & quidem secundùm eas rationes, quibus constituuntur, & inter se distinguuntur, nempe secundùm proprietates personales, seu relationes Paternitatis, Filiationis, & Spirationis passivæ. 2. Si dicatur *In nominibus*, quia non exprimitur essentiæ unitas, cujus expressio est essentialis formæ, ut semper intellexit Ecclesia. Et verò tam necessaria est ad salutem professio unitatis Dei, quàm Trinitatis personarum; quæ necessariò exprimenda sunt.

Dubiæ autem sunt hæ formæ, *In virtute*, vel *authoritate*, vel *sub invocatione Patris, &c.* Item *In nomine Patris, In nomine Filii, & in nomine Spiritus sancti; & In nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque.* Imò S. Thom. 3. part. quæst. 66. art. 5. ad 7. docet in aliis nominibus quàm Patris, & Filii, & Spiritus sancti, non perfici Sacramentum.

Resp. 4. Non est de essentia formæ, ut exprimatur minister saltem expressè. Nam Concil. Flor. approbat hanc Græcorum formam. *Baptizatur talis servus Christi in nomine Patris, &c.* vel, *baptizatur manibus meis talis in nomine Patris, &c.*

Quæst. VI. *An Baptismus iterari potest?*

Resp. 1. Est de fide Baptismum validè susceptum nunquam posse iterari. 1. Ex Eph. 4. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.* 2. Ex Traditione & praxi Ecclesiæ. 3. Ex Symbolo, *Confiteor unum Baptisma.* 4. Ex Concil. Florent. & ex Concil Trident. Sess. 7. Can. 11. Unde Baptismi itera-

tio

tio est grave sacrilegium, tam ex parte dantis, quàm recipientis scienter, *ex cap. 108. 118. de consecr. dist. 4.* Quia fit contra institutionem Christi, applicando Sacramentum subjecto incapaci; & per hoc significatur Christum esse denuò morti ac sepulturæ obnoxium, *ex Hebr. 6.* cùm per Baptismum commoriamur & consepeliamur Christo. *Rom. 6.*

Resp. 2. Iterari debet Baptismus sub conditione, dum post diligentem inquisitionem dubitatur, an Baptismus sit datus. Constat ex S. Leone, in c. 112. & 113. de consecr. dist. 4. & aliis canonibus, & ex cap. 2. *de Bapt.* ubi Alexander III. ait: *De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo: Sed si nondum baptizatus es, Ego te baptizo, &c.* idque sive dubium sit positivum, quia scilicet sunt rationes in utramque partem probabiles: sive sit negativum, quia scilicet nulla sunt indicia ad judicandum hominem esse baptizatum, cap. *Parvulos*, de consecr. dist. 4. Ratio est, quia aliàs homo probabili periculo damnationis exponeretur ob carentiam Baptismi; & aliunde talis necessitas impedit omnem irreverentiam in Sacramentum, quod propter salutem hominum institutum est.

Idem dic, si sit probabile dubium, an Baptismus datus sit cum sufficienti materia, vel forma, vel intentione. Nam tunc æquè periclitatur salus hominis; & canones qui expressè loquuntur de dubio facti, intelligendi etiam sunt de dubio juris, quod est hic æquivalenter dubium facti: qui enim dubitat, an Baptismus sit datus cum legitima materia, vel forma, vel intentione, æquivalenter dubitat, an sit verè datus. Unde S. Gregorius Lib. 12. epist. 31. ait: *Ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat, quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur ritè peractum.*

Hinc si rebaptizandi sunt infantes expositi, si non habeant schedulam, aut aliam notam collati Baptismi testem. Imò juxta multos, & varia Concilia, & Rituale Tullense, etiamsi habeant, si re diligenter investigata, nihil certi aliunde reperiatur. Quia illa schedula, aliave nota ab ignoto, ideóque incertæ fidei authore apposita non sufficit ad certitudinem moralem, quam tamen requirunt canones ad non rebaptizandum. Hinc. Concil. Carthag. V. cap. *Placuit.* dist. 4. de consecr. ait: *Placuit de infantibus quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos.* Et verò charitas obligat ad suppeditandum proximo medium salutis necessarium, nisi constet jam adhibitum fuisse; alioqui ejus salus æterna morali periculo committeretur.

Dixi, *sub conditione*, ut vitetur periculum irreverentiæ, & reiterationis Baptismi verè susceptí. (*a*)

Quæst. VII. *An & quomodo Baptismus est necessarius?*

Resp.

(*a*) De forma Baptismatis, alteriusve Sacramenti Characterem imprimentis, ex professo agitur in laudato Opere de Synodo lib. 7. cap. 6. ubi cum plura scitu digna, & quæ in vulgaribus Theologis plerumque desiderantur, explicata sint, omnia excerpsimus, ac Authoris quæstioni addidimus. Hanc formulam, *inquit*. „ A Scholasticis „esse adinventam, & in Ecclesiam invectam, „plerique viri eruditi existimarunt; sed eos „toto cœlo aberrasse, ait Martene *de antiquis Eccles. ritib. tom. 1. lib. 1. cap. 1. art. 16. num.* 10. Siquidem longe ante Scho„lasticos, S. Bonifacius Archiepiscopus Mo„guntinus, in suis statutis, circa ann. 745. „conditis, & *tom.* 9. Spicilegii, à Luca Da„cherio

Reſp. 1. Baptiſmus in re, vel in voto neceſſarius eſt omnibus neceſſitate medii ad ſalutem, ex Joann. 3. *Niſi quis renatus fuerit, &c.* ex Traditione, ex Concil. Trident. Seſſ. 6. cap. 4. & Seſſ. 7. Can. 5. Infantibus verò extra martyrium neceſſarius eſt in re, cùm ſint incapaces voti, ſeu deſiderii Baptiſmi in actu charitatis perfectæ contenti.

Porrò

„cherio editis, *cap.* 28. hæc habet. *Si de „aliquibus dubium ſit, utrum ſint baptizati, „abſque ullo ſcrupulo baptizentur; his tamen „verbis præmiſſis: Non te rebaptizo; ſed ſi „nondum es baptizatus, Ego te baptizo*; „Idemque, ac totidem fere verbis ſtatutum „legimus *Capitular. lib.* 6. *cap.* 184. apud „Baluzium *tom.* 1. *pag.* 954. è quibus idem „decretum excerpſit, ac ſuæ canonum col„lectioni, *ſub tit.* 11. *c.* 17. inſeruit Iſaac „Epiſcopus Lingonenſis, apud Harduinum „*collect. concil. tom.* 5. *col.* 447. Licet por„rò, ante ſæculum VIII. prædictæ condi„tionatæ formulæ expreſſam mentionem „in Conciliis, & Patribus non inveniamus, „quemadmodum, præter laudatum Marte„ne, obſervarunt Juenin. *de Sacram. diſſert.* 1. „*quæſt.* 3. *cap.* 5. *art.* 1. & Tournely *præ„lect tom.* 6. *de Sacram. in genere quæſt.* 1. „*art.* 6. *edit. Venet. pag.* 38. & 39. non „rectè tamen inde intulit Natalis Alexander „*hiſt. Eccleſ. ſæc.* IV. *cap.* 4. *art.* 12. illam „non fuiſſe in uſu; quin immo ex antiqua, „& conſtanti Eccleſiæ praxi oppoſitum col„ligi putamus, quod hac ratiocinatione „oſtendimus. Perpetuum Catholicæ Fidei „dogma fuit, unicum eſſe Baptiſma, juxta „illud Apoſtoli *ad Epheſ.* 4. *Unus Dominus, „una Fides, unum Baptiſma*, quod propte„rea ſemel ritè collatum, ſine gravi pia„culo, iterari poſſe, ſemper Eccleſia ne„gavit, uti conſtat *ex can.* 47. *Apoſtolor.* „juxta verſionem Dionyſii. & *can.* 3. Con„cilii Valentini anni 374. & *can.* 38. Con„cilii Carthaginienſis III. anni 397. quibus „in locis temere rebaptizantes gravibus ſub„duntur pœnis, & Eccleſiaſtica communio„ne privantur. At eadem Eccleſia, quæ ita „docuit, eos nihilominus, de quibus dubi„tabatur, an eſſent in Chriſto regenerati, „incunctanter baptizandos, præcepit, quod „innumeris teſtimoniis comprobatur: ſæcu„lo III. diſputatum fuit de Baptiſmo Cli„nicorum, num ſcilicet validum eſſet Bap„tiſma, per aſperſionem datum ægrotis, „in lecto decumbentibus? conſulitur Cy„prianus: Reſpondet Sanctus Doctor *epiſt.* „76. *ad Magnum*, validum quidem ſibi il„lud videri; iis autem, qui dubitabant aucto„rem ſe eſſe, ut illud iterum conferrent: „*Si aliquis exiſtimat* (ait Cyprianus) *eos „nihil conſequutos, eo quod aqua ſalutari „tantum perfuſi ſunt, ſed inanes, & va„cui ſunt, non decipiantur, ut, ſi incom„modum languoris evaſerint, & convaluerint, „baptizentur.* Sæculo V. à Legatis Mauro„rum interrogantur Patres Concilii Cartha„ginienſis VI. anni 401. quid agendum ſo„ret de pueris, quos an baptizati eſſent, „nemo certo ſciret: ad quod reſponderunt „Patres *can.* 6. (*collect. Hard. tom.* 1. *col.* 987.) *Placuit de infantibus, quoties non in„veniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos „eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt „idonei de traditis ſibi Sacramentis reſponde„re, abſque ullo ſcrupulo, eos eſſe baptizan„dos, ne iſta trepidatio eos faciat Sacramen„torum purgatione privari*; eundemque ca„nonem renovarunt Synodus Africana anni „401. & alia Synodus Carthaginienſis ſub „Bonifacio Epiſcopo anno 525. Idem ad „Ruſticum Narbonenſem, atque iterum ad „Neonam Epiſcopum Ravennatem reſcripſit „Leo Magnus; ad hæc autem præcedenti„um Conciliorum, & Patrum decreta allu„ſit Gregorius II. cum de eadem re inter„rogatus à Bonifacio Epiſcopo, *epiſt.* 2. *num.* 9. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 1859.) reſpon„dit: *De parvulis, qui à parentibus ſubtra„cti ſunt, & an baptizati, an non, ignorant, „quia interrogaſti: hos ut baptizare debeas, „ſecundùm Patrum traditionem, ſi non fue„rit, qui teſtificetur, ratio expoſcit.* Jam ve„ro cum ex his, aliisque ſimilibus teſtimo„niis à laudato Martene prolatis, luculen„ter pateat, antiquum, atque ipſi Eccleſiæ „coævum uſum fuiſſe eos baptizare, de qui„bus dubitabatur, num, per regenerationis „lavacrum ab originali culpa eſſent expiati, „ne dicamus, Eccleſiam in eundem incidiſ„ſe Rebaptizantium errorem, quem toties „deteſtata erat, & damnaverat, neceſſe eſt „exiſtimare, non aliter in ea dubietate Ba„ptiſmum conferri voluiſſe, quam ſub ta„cita, & mente concepta conditione: *Si „nondum es legitimè baptizatus.* Hæc autem „conditio, quæ prius mente tantum conci„piebatur, cæpit Sæculo VIII. in ipſa Bap„tiſmi forma exprimi, & pronunciari; quam „quidem diſciplinam multis jam in locis, „rece-

Porrò illud eſt neceſſarium in re, quod ſecundùm ſe neceſſariò & abſolutè adhiberi debet, ita ut nihil ſit, quod ejus vicem ſuppleat. Illud eſt neceſſarium ſaltem in voto, quod neceſſariò debet adhiberi vel ſecundùm ſe, vel in ejus defectum, ſecundùm aliquid ejus vicem tenens propter ſuam eminentiam, & ejus votum vel explicitum, vel implicitum continens.

Reſp.

„receptam, Alexander III. Sæculo XII. non „ſolum approbavit, ſed ubique ſervandum „edixit *in cap. 2. de Baptiſmo*, inquiens: „*De quibus dubium eſt, an baptizati fuerint, „baptizantur, his verbis præmiſſis: Si baptizatus es, non te baptizo, ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c,* eamdem „ſanctionem confirmavit Joannes XXII. a„pud Odoricum Rainaldum *ad ann.* 1333. „*num.* 42.

„Non ideo tamen, quod per præfatam „conditionem, periculum evitetur rebaptizandi, qui jam ſemel fuerit legitime baptizatus, eſt illa paſſim, & temere adhibenda, ſed tunc ſolum ea uti licebit, cum „prudens & probabilis ſubeſt dubitatio, an „quis fuerit baptizatus, nec diligenti præmiſſa indagatione, potuit rei veritas innoteſcere, quemadmodum ſcite perpendit „Sotus *in 4. diſtinct. 3. quæſt. unic. art. 9.* „§. *Circa hanc ſolutionem*, ubi à ſacrilegio „non excuſat: neque ab irregularitate abſolvit Sacerdotem ſub conditione rebaptizantem, quem ſcit, domi baptizatum, & „nihil eſt, quod collatum ei Baptiſma rationabiliter ſuſpectum reddat. Quare mi„nime ſectanda ſunt exempla, quæ con„geſſerunt Gobat *tom. 1. tractat. 2. ſect. 3.* „& Marin. *Theolog. tom. 3. tractat. 19. diſput. 1. ſect. 8. num.* 140. ubi plures ſub „conditione baptizatos narrant, qui, ob „merum ſcrupulum, non tam dubitabant, „quam imprudenter ſuſpicabantur, ſe non eſſe „ritè baptizatos, quam quidem conditionatam Sacramenti iterationem, ob conſequutos, ſeu potius apprehenſos effectus „quietis conſcientiarum, iidem Auctores „videntur approbare; ſed potius aures præbendæ ſunt Eſtio *in 4. diſt. 4. §. 15.* hæc ad „rem adnotanti: *Sciendum eſt non quamcumque levem in contrarium ſuſpicionem, „vel ſcrupulum debere ſufficere ad hoc, ut „ſub conditione quis hoc pacto baptizetur, „ſed requiri dubitationem probabilem. Ea „autem probabilis dubitatio eſt, quæ facta „etiam diligenti indagine, diſcuti non poteſt, „ita ut nec moralis certitudo facti haberi queat*: „Immo verius obtemperandum eſt Cate„chiſmo Romano, *part. 2. de Sacram. Baptiſm. num.* 57. ubi de forma conditionata ait: *Ea Baptiſmi forma ex Alexandri „Papæ auctoritate in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter diſcuſſa, dubium relinquatur, an Baptiſmum ſuſcepe„rint, aliter vero numquam fas eſt, etiam „cum adjunctione, Baptiſmum alicui iterum „adminiſtrare.*

„3. Quæ hucusque diximus, copioſius „adhuc, & clarius à Nobis expoſita, plu„ribusque Sacræ Congregationis Concilii „reſponſis confirmata fuere *in noſtra Noti„fic.* 84. ubi non ſolum ex ejusdem Sa„cræ Congregationis ſententia oſtendimus, „non eſſe Baptiſmum, ne ſub conditione „quidem, iterandum, cum nulla occurrit „prudens ratio dubitandi de prioris Bap„tiſmi validitate, ſed etiam ab irregulari„tate iterantibus Baptiſma inflicta ab Ale„xandro III. *in cap. Ex litterarum, de Apoſtatis, & iterantibus Baptiſma*, non eximi „probavimus, qui, ob ſolum apprehenſum „prioris Baptiſmi vitium, nullaque præmiſſa veritatis indagatione, illud denuo ſub „conditione conferunt, quibus certo ſciunt „jam ſemel antea fuiſſe collatum. Etenim „quamquam plures Doctores iſtiusmodi, „ſub conditione rebaptizantes à gravi cul„pa, atque ab irregularitate abſolvunt, eo „quod, per adjectam conditionem, ſatis „conſultum exiſtiment reverentiæ debitæ „Sacramento, ad quod conficiendum, non „aliter fertur intentio Miniſtri, niſi ſi rite „confectum non fuerit aliud, antea admi„niſtratum; hæc tamen ſententia rejicitur „à Catechiſmo Romano *cit. loc.* ubi re„probantur aſſerentes, *nullum ſcelus admitti, ſi quemvis ſine delectu, cum adjunctione „illa* (videlicet conditionis) *baptizent*; ei„demque opinioni refragatur auctoritas „S. Caroli, in cujus inſtructionibus inter „Acta Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 497. hæc „de forma conditionata habentur: *Qua „forma utitur cum infans, aliusve, qui Bap„tiſmo offertur, re diligenter perquiſita, dubium relinquitur, aut certe non apparet, „eum baptizatum eſſe, ut de expoſitis inven„tisque parvulis dubitari, atque ignorari „ſæpe numero ſolet. Quod ſi, re accurate*

„*inve-*

Reſp. Adulti ſufficienter inſtructi tenentur jure divino ſuſcipere Baptiſmum, ſtatim atque moraliter poſſunt cum debitis diſpoſitionibus; ita ut non diu differant. Tum quia quisque tenetur ex charitate adhibere media ad ſalutem neceſſaria; tum quia quisque tenetur ex præcepto Chriſti ingredi Eccleſiam per Baptiſmum, qui eſt ejus janua, & fidem ſuam profiteri. Quæ

„*inveſtigata, exploratum habuerit, illum, „forma ſervata, baptizatum eſſe, caveat o- „mnino, ne hanc ſub conditione baptizandi „formam adhibeat, cum ſacrilegium commit- „tat, ſi contrafecerit, & illud impedimentum „contrahat, quod ſacri Canones Irregulari- „tatem vocant.*

„ 4. In alia itidem noſtra *Notiſ.* 8. hanc „eamdem materiam tractantes diximus, cum „Cardinali Albitio *de inconſtantia in Fide „cap.* 23. *à num.* 14. *usque ad* 16. impro- „bandas eſſe Synodos, in quibus genera- „tim, atque indiſtinctè, iterum ſub con- „ditione, in Eccleſia baptizari jubentur, „quicumque privatim fuere ab obſtetrici- „bus domi baptizati. De hiſce Synodis, „Ritualibus idem decernentibus, agit Holz- „mann *in ſua Theologia morali tom.* 2. *tract.* 2. „*cap.* 2. *art.* 2. qui licet eorumdem Auctо- „res, hoc nomine excuſat, quod ſcilicet „dubium illis viſum fuerit Baptiſma ab ob- „ſtetrice collatum, fatetur nihilominus, „minus caute, ac nimium indefinite eos „loquutos, cum debuerint potius rerum „circumſtantias diſtinguere, easque deter- „minare, quæ incertam reddunt validitatem „collati baptiſmi, quem propterea tunc „oporteat ſub conditione iterari. Enim- „vero ſi obſtetrices de Sacramenti materia, „forma, & neceſſaria in Miniſtro intentio- „ne, ſint legitime edoctæ, ſicuti Nos *in „cit. Notific.* 8. eas, per Parachos ſolerter „edoceri juſſimus, priusquam ad obſtetri- „cum officium exercendum admittantur, eæ- „que in ſpeciali eventu, quo Baptiſma pe- „riclitanti infanti privatim contulerint, ab „eodem Parocho interrogatæ, omnia rite „à ſe adhibita, teſtentur, quæ ad Sacra- „mentum valide conficiendum, requirun- „tur, nulla ſane ſubeſt probabilis ratio, cur „Baptiſmus debeat, aut licite poſſit, ſub „conditione repeti. Scimus utique in aliis „Synodis relatis à Giberto, *cit. tom.* 2. *con- „ſult. Canonicar. conſult.* 16. cautum repe- „riri, ne plena fides habeatur ſolius obſte- „tricis teſtimonio, niſi comprobetur aſſer- „tione aliorum, qui Baptiſmo præſentes „fuerint; Verum, quanquam, ex plurium „atteſtatione, major profecto hauriatur rei „geſtæ certitudo, attamen ſacri Canones „ſufficienter probatam habent collationem „Baptiſmatis, per unicum teſtem, præci- „puè ſi is teſtificetur de facto proprio, hoc „eſt ſi affirmet illud fuiſſe à ſe legitime „adminiſtratum, nec quidquam in contra- „rium occurrat, quo illius teſtimonio fidem „detrahat, uti diſerte decernitur *in canon.* „110. & 112. *de conſecrat. diſt.* 4. & 6. *Nu- „per de teſtibus*, ubi interpretes omnes.

„ 5. Aliud eſt, cum collati Baptiſmi te- „ſtimonium præbetur à perſona incerta: „Etenim, cum juxta reſcriptum Imperato- „ris Hadriani ad Junium Ruſinum Procon- „ſulem Macedoniæ, relatum à Calliſtrato „in l. *Teſtium* 3. *ff. de Teſtibus non Teſtimo- „niis ſit credendum*, non debemus rem adeo „gravem committere fidei perſonæ ignotæ, „cujus qualitates, uti Calliſtratus *in cit. leg.* „faciendum monet, explorare non poſſu- „mus. Quare ſacra Congregatio Concilii „interrogata, an iterum baptizandi eſſent „infantes, vulgo *expoſiti*, ad hoſpitale S. „Spiritus in Saxia de Urbe, delati, etiam „ſi habeant collo appenſam ſchedulam, at- „teſtantem, eos fuiſſe Baptiſmate ablutos, „die 15. Januarii 1724. reſpondit, eſſe de- „nuo baptizandos, ſub conditione, niſi „certa habeatur notitia perſonæ, à quo „ſchedula ſit exarata, aut aliunde indubi- „tatum deſumatur indicium Baptiſmatis, ri- „te eidem collati, quod Nos *in cit. noſtra „Notific.* 8. animadvertimus, & videre eſt „*in Theſaur. Reſolut. tom.* 2. *pag.* 412. & „*tom.* 3. *pag.* 2.

„ 6. In eadem ſententia fuerant Patres „Concilii Provincialis Toloſani, habiti à „Cardinali Franciſco de Jojoſa anno 1590. „in cujus *part.* 2. *cap.* 2. decernitur: *Cum „projectis, expoſitisque puerulis, licet affixa „reperiatur ſchedula, quæ eos baptizatos eſ- „ſe teſtetur, in id tamen, an vere factum „ſit, Parochi diligenter inquirent: ſi certi „nihil compererint in ſcripto chartulæ no- „mine, eos ſub conditione baptizabunt* (*tom.* „10. *collect. Hard. col.* 1798.) Cumque „minorem fidem collati Baptiſmatis, quam „ſchedula incerti Auctoris faciant alia ſigna „expoſito infanti appoſita, puta ſal, ideo

re-

præcepta per ſe obligant ad non diu differendam eorum obſervationem.

Reſp. 3. Parentes tenentur graviter Baptiſmum liberis ſuis procurare brevi poſt eorum nativitatem tempore: ita ut mortaliter peccent ſi diutiùs id differant. Quia conſuetudo univerſalis Eccleſiæ baptizandi parvulos brevi poſt eorum nativitatem tempore habet vim legis graviter obligantis ob materiæ

„rectiſſime à Richardo Poor, Epiſcopo Sa„rum, cautum legitur: *Si vero pueros cum „ſale, vel ſine ſale expoſitos contingat in „veniri baptizentur*, ſub conditione tamen, „ut ſtatim ibidem explicatur, *tom. 2. Con„cil. Britan. Henric. Spelman. pag.* 143.

„ 7. Itaque ſi Epiſcopus in ſua Synodo „loqui velit de Sacramentorum forma con„ditionata, quod profecto nedum utile, ſed „quandoque etiam neceſſarium reputamus, „omnia præ oculis habeat, quæ hactenus „enarravimus, atque ad eorum normam „congruam formet inſtructionem, ad quam „Parochi, in illa adhibenda, ſe debeant „conformare. Quod ſi diœceſi præſit, in „qua ſæpe contingat, baptizatos ab Hære„ticis, ejurata hæreſi, qua erant imbuti, in „Catholicæ Eccleſiæ gremium ſeſe recipere; „& dubitetur, uti alicubi dubitatum ſci„mus, an ii iterum ſint, ſub conditione, „baptizandi, antequam, in re admodum „ſane gravi & ardua, quidquam decernat, „diligenter inveſtiget, oportet, num in il„la Hæreticorum ſecta, de qua agitur, ali„quid innovatum fuerit, circa Baptiſmi ma„teriam, & formam à Chriſto Domino in„ſtitutas; Si enim utramque ab ejusdem „ſectæ Pſeudo Miniſtris rite adhiberi de„prehenderit, non poteſt permittere, ut „Baptiſmus ullo pacto iteretur, quin veniat „in ſuſpicionem erroris Baptizantium, à S. „Stephano I. atque uti affirmat Auguſtinus „(*lib. 2. cap. 8. de Baptiſmo contra Dona„tiſtas*) *à Concilio plenario* proſcripti, ſive „ejusmodi Concilium fuerit Arelatenſe I. „ſive magnum Nicænum, de quo litigant „Eruditi; ſi autem certo compererit, aut „baptizandi corpus ab illis non perfundi „aqua naturali, aut formam pronunciari, „ſine expreſſa invocatione Sanctiſſimæ Tri„nitatis, ſive alia ratione, ab illa diverſam, „quam Chriſtus inſtituit, Baptiſmum abſo„lute renovari jubeat: Ob non adhibitam „quippe legitimam formam, *can. 7.* Con„cilii Laodiceni (*tom. 1. collat. Hard. col.* „781.) rebaptizandos decrevit Hæreticos „Montaniſtas, & Gregorius Magnus *lib. 11. „indict. 4. epiſt. 67.* (*tom. 2. oper. col. 1167.*) „ſcribens ad Epiſcopos Hiberos, univerſim „ſtatuit: *Hi vero Hæretici, qui in Tri„nitatis nomine minime baptizantur . . . „cum ad ſanctam Eccleſiam veniunt, bap„tizentur, quia Baptiſmus non fuit, quod „in errore poſiti in Sanctæ Trinitatis nomi„ne minime ſuſceperunt.* Hæc ſapienter re„ſpexit Cardinalis de Rhoan in ſuo Ritua„li Argentinenſi ad *tit. de Baptiſmo*, cum „ait: *Baptizati ab iis Hæreticis, qui re„ctam baptizandi formam non retinent, de„nuo abſolute baptizari debent;* Quod ſi „denique diligenti præmiſſa perquiſitione, „rei veritatem certo aſſequi nequiverit, & „dubia ſibi atque incerta remaneat validi„tas Baptiſmatis, ab Hæretico Miniſtro ſu„ſcepti, illud utique erit ſub conditione re„petendum, quod *in cit. noſtra Notific.* 84. „declaratum diximus à Sacra Congregatio„ne Concilii, quæ interrogata, *An, & in „quibus caſibus baptizati ab Hæreticis de„beant ſub conditione rebaptizari, ſi ad fi„dem Catholicam convertantur.* Die 27. „Martii 1683. reſpondit non eſſe rebapti„zandos, *niſi adſit dubium probabile inva„liditatis Baptiſmi.*

„ 8. Rationabiliter porro Patribus Con„cilii Provincialis Mechlinienſis anni 1607. „incertum ſaltem, & dubium viſum eſt Ba„ptiſma collatum ab Hæreticis Hollandiæ, „finitimarumque regionum, apud quos mos „invaluerat, ut uno aquam fundente, al„ter Sacramenti formam pronuntiaret, ac „propterea juſte illud iterandum decrevere, „*tit. 3. cap. 6. Et quia frequens experientia „docet, modernos Hæreticos ſæpe contra re„ceptam Eccleſiæ conſuetudinem, & anti„quiſſimam traditionem baptizare, uno aquam „fundente, alio formam ipſam pronuncian„te: ab Hæreticis (qui non ſunt ad bapti„zandum admittendi, ubi aliquis Catholicus „præſto eſt) baptizati ſimiliter ſub conditio„ne baptizentur* (*collect. Hard. tom. 10. „col. 1943.*) cujus quidem Concilii ſanctio„nem tuto ſectari poſſunt, & debent alia„rum Eccleſiarum Præſules, à quibus ſint „Eccleſiæ reconciliandi Hæretici, iis in lo„cis baptizati, ubi eundem erroneum bap„tiſmi ritum plerumque adhiberi non ex „incerto rumore, ſed ex fide dignis teſti-

„moniis

riæ gravitatem. Et ex decretis particularium Eccleſiarum, ad id tenentur intra triduum, vel quatriduum, prout ab Eccleſia propria præſcribitur. Et verò in teneris infantibus ſemper eſt aliquod ſubitæ mortis periculum.

Quæſt. VIII. *Quinam eſt Miniſter idoneus Baptiſmi?*

Reſp. 1. Quilibet homo viator ratione utens poteſt in quovis caſu validè baptizare. Conſtat ex Concil gener. Later. IV. cap. *Firmiter*, definiente. *Baptiſmum tam parvulis, quàm adultis in forma Eccleſiæ à quocunque ritè collatum proficere ad ſalutem.* Et ex Traditione & praxi Eccleſiæ, nunquam rebaptizantis à quovis ritè baptizatum. Nemo tamen poteſt ſeipſum baptizare, cap. 4. *de Bapt.* Nam requiritur diſtinctio inter generantem & genitum ſpiritualiter; & Chriſtus miniſtrum & ſubjectum Baptiſmi apertè diſtinguit his verbis, Matth. ult. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.*

Reſp. 2. Solus Sacerdos ſive ſit Epiſcopus; ſive Presbyter, eſt ordinarius Baptiſmi miniſter: Diaconus verò tantùm extraordinarius. *Prob.* ex Concil. Flor. in Decreto de Sacram, ibi: *Miniſter hujus Sacramenti eſt Sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In caſu autem neceſſitatis non ſolùm Sacerdos, vel Diaconus, ſed etiam laicus, vel mulier, imò etiam paganus, & hæreticus baptizare poteſt, dummodo formam ſervet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia.*

Quare extra neceſſitatem ſub mortali baptizare non licet, niſi ſoli Sacerdoti; & quidem juxta omnes, paſtori, vel ejus delegato; quia poteſtas & jus admittendi ad Eccleſiam pertinent ad paſtorem, qui præeſt illi Ec-

„moniis acceperint, atque ideo merito ſu„ſpicentur, eodem modo fuiſſe etiam illos „baptizatos, qui in Catholicorum nume„rum petunt aggregari, quod eam ob cau„ſam, cum Hæreticis Angliæ faciendum, „docuere Sylvius *in 3. part. quæſt. 66. art. 9.* „Cardinalis de Lugo *in reſponſ. moral. lib. „1. dub. 2. num. 3.* Gobat. *tract. 2. num. „392.* Laurentius Neeſſen *tract. 2. de Bap„tiſmo dub. 5.* Ludovicus Michon. *in caſi„bus de Sacram. caſ. 8.* & Lacroix *lib. 6. „part. 1. num. 322.*

„9. Caveat tamen Epiſcopus, ne incer„tam & dubiam pronuntiet Baptiſmi vali„ditatem, hoc tantum nomine, quod hæ„reticus Miniſter, à quo fuit collatus, cum „non credat, per regenerationis lavacrum, „deleri peccata, illud non contulerit in re„miſſionem peccatorum, atque ideo non „habuerit intentionem illud conficiendi, „prout à Chriſto Domino eſt inſtitutum; „Siquidem cum in Gallis diſputatum olim „fuerit, an, ob prædictam rationem, re„baptizandi eſſent baptizati à Calviniſtis, „S. Pius V. ad quem controverſia delata „eſt, minime rebaptizandos definivit, Sa„cramenti enim validitati non officit priva„tus Miniſtri error, cui prævaler generalis „ejusdem Miniſtri intentio, faciendi, quod „Chriſtus inſtituit, ſeu quod fit in vera „Chriſti Eccleſia, quemadmodum teſtan„tur Acta Concilii Ebroicenſis anni 1576. „ubi hæc ad rem adnotantur: *Ante deci„ſionem Apoſtolicæ Sedis Romanæ, licuit for„taſſe cuique in ſuo ſenſu abundare. Ve„rum quoniam poſt habitam de hac difficul„tate diſputationem, felic. record. Pius V. „definivit, verum eſſe Baptiſma, quo ute„rentur Calviniſtæ, adhibentes formam & „materiam à Chriſto inſtitutam, cum in„tentione generali faciendi, quod Chriſtus „inſtituit, licet errarent in particulari in„terpretatione, & ſingulari intentione, ut „alii fere omnes Hæretici errarunt, vel cir„ca intelligentiam formæ baptiſmalis, vel „circa aliquem ejus effectum: ob id bap„tizatos ab ipſis Calviniſtis, non iterum „tingendos ſub conditione &c. Hinc inter„dicimus omnibus Curatis, & Presbyteris, „ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto à Divinis, „ne allatos ad ſe pueros, jam baptizatos à „Calviniſtis, audeant iterum tingere ſub il„la conditione.* Alia ſimilia Synodorum ſta„tuta legi poſſunt apud Grancolas *in anti„quo Sacramentario Eccleſiæ part. 2. pag. 153. „& ſeqq.*

clesiæ particulari, cui baptizatus aggregatur. Homo autem per Baptismum recipitur in Ecclesiam, & fit ejus membrum. At mortale est jus alienum propria authoritate usurpare in re gravi, præsertim contra debitam gubernationem, ordinem, & usum Ecclesiæ.

Resp. 3. In casu necessitatis quilibet tenetur baptizare: nam quisque tenetur lege charitatis subvenire proximo necessitatem patienti, nisi alius adsit, qui possit & velit subvenire. Tunc tamen si plures adsint, præferri debet Diacono Sacerdos, ille Subdiacono, hic inferioribus clericis, clericus laico, vir fœminæ, fidelis infideli, non excommunicatus excommunicato: nam reverentia Sacramento debita exigit, ut digniores præferantur, per se loquendo. Quare mortale est, si sine causa justa non præferatur Sacerdos non Sacerdoti, fidelis non baptizato, non excommunicatus excommunicato, Diaconus non Diacono: nam tunc fit gravis irreverentia in Sacramentum. Inversio autem ordinis quoad alios, juxta multos est solùm venialis; quia irreverentia non censetur gravis.

Dixi, *per se loquendo*: quia per accidens potest hic ordo inverti: nam ex Rituali Romano mulier præferri debet viro, vel ratione majoris peritiæ ad baptizandum, vel ratione honestatis ac pudoris, ut si infans ob periculum vitæ imminens sit baptizandus, antequam totaliter ex utero prodierit. *Quapropter curare debet parochus ut fideles præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probè teneant & serveut*, ait Rituale Rom. & hæ ad id graviter tenentur ex charitate & officio, ideóque ex justitia propter pericula sæpè contingentia in partu. Porrò pater & mater prohibentur propriam prolem baptizare, nisi in articulo mortis, & deficiente alio.

Nota. Mortale est extra necessitatem baptizare sine solemnitate & extra Ecclesiam, præter filium regis aut principis. *Clement. de bapt.* Quia Ecclesia ob honorem Sacramenti, solemnitates graviter præcipit.

Quæst. IX. *An unus minister potest simul plures baptizare?*

Resp. In casu urgentis necessitatis potest, nam hoc non repugnat institutioni Christi, neque per hoc mutatur substantialiter forma Ecclesiæ, dicendo scilicet: *Ego vos baptizo, &c.* quia plurale non est nisi singulare geminatum.

Quæst. X. *An idem potest à pluribus baptizari?*

Resp. Neg. Nam hoc est contra usum Ecclesiæ, imò & contra institutionem Christi, qui sicut unus est, ita voluit unum esse in unoquoque baptizando ministrum. Unde non valeret baptismus, si plures dicerent: *Nos te baptizamus in nomine Patris,, &c.* Ita S. Thom. 3. part. quæst. 67. art. 6.

Quæst. XI. *Quid dicendum de Patrinis?*

Resp. 1. Ex perpetua Ecclesiæ consuetudine vim legis habente, & manante ex Apostolica Traditione, debet sub mortali adhiberi in Baptismo solemni susceptor, seu patrinus, vel susceptrix, seu matrina. Unus autem tantùm sive vir, sive mulier, vel ad summum unus & una adhibeantur, ex *Decreto Concil. Tridentin. Sess. 24. cap. 2.*

Resp. 2. Patrini officium est, 1. Offerre baptizandum baptizanti. 2. Respondere pro baptizando, si is per se nequeat. 3. Tenere illum dum baptizatur. 4. Levare de fonte. 5. Eum suscipere de manu baptizantis. 6. Tenetur sub mortali tum ob solemnem suam sponsionem in suscipiendo hoc officio, tum ex præcepto Ecclesiæ curare,

rare, ut baptizatus in rebus fidei, & doctrina Christiana rectè erudiatur, & christianè vivat, si alii id non præstent, ex cap. *Vos ante*, de consecr. dist. 4. Ex variis Conciliis, & Catechismo & Rituali Romano. Et ab hac cura paterna, quam debet illius gerere, dicitur patrinus, quia censetur quasi spiritualis pater susceptì. Et ideo inducta est cognatio spiritualis. Hinc S. Thom. 3. part. quæst. 67. art. 8. ait: *Unusquisque obligatur ad exequendum officium, quod accepit. Dictum est autem, quòd ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pædagogi; & ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret; sicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed ubi nutriuntur inter catholicos Christianos: satis possunt ab hac cura excusari, præsumendo quòd à suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen ex quocunque modo sentirent contrarium, tenerentur secundùm modum, saluti spiritualium filiorum curam impendere?*

Resp. 3. Ab officio patrini excluduntur carentes rationis usu, non baptizati, hæretici, publicè criminosi aut infames, vel excommunicati, & ignorantes fidei rudimenta. Quia hi non sunt idonei ad curam gerendam baptizati circa fidem ac mores. Item Monachi & Abbates, cap. 103. *de consecrat.* dist. 4. & generatim religiosi omnes, & sanctimoniales, ex Rituali Romano.

Graviter etiam prohibentur parentes propriam prolem susc ipere, nisi in necessitate, *c. 1. & 4. caus. 30. qu. 1.* Nam alius debet esse pater carnalis, alius spiritualis. Et quia baptizans contrahit spiritualem cognationem cum parentibus baptizati, quæ usum matrimonii impediret. Quæ tamen non contrahitur, si id fiat in casu necessitatis.

Quæst. XII. *An potest baptizari infans nondum natus, vel monstrum?*

Resp. 1. Infans in utero materno ita conclusus, ut aqua immediatè perfundi nequeat, non est capax Baptismi, quia non potest verè ablui. Nec sufficit, si corpus matris abluatur; quia infans est persona distincta à matre, ac proinde ea abluta non potest censeri verè ablutus. Quòd si per fistulam, aut alio artificio possit aqua ad illum pertingere, juxta varios validè baptizari potest, quia talis infans est homo viator, cui debitè applicari potest materia & forma; tamen Rituale Rom. dicit generatim: *Nemo in utero matris clausus baptizari debet.*

Resp. 2. Si infans nondum perfectè natus caput emiserit, & periculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea si vivus evaserit, erit rebaptizandus. At si aliud membrum emiserit, quod vitalem indicet motum, in illo, si periculum impendeat, baptizetur; & tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus: *Si non es baptizatus, Ego te baptizo, in nomine Patris, &c.* Ita Rituale Romanum.

Resp. 3. Si monstrum habeat plura capita, & plura pectora, tunc totidem sunt animæ, & homines distincti: unde singuli seorsum sunt baptizandi. Si non est certum in monstro esse duas personas, ut quia duo capita, & duo pectora non habet benè distincta, tunc debet primùm unus absolutè baptizari, & posteà alter sub hac conditione. *Si non es baptizatus, Ego te baptizo, &c.* Si verò dubium sit an homo sit, an brutum, baptizetur sub conditione: *Si tu es homo, Ego te, &c.* Monstrum autem, quod humanam speciem nullatenus præsefert, non debet baptizari. Rituale Romanum.

Quæst.

Quæst. XIII. *An infidelium filii baptizari possunt, invitis parentibus?*

Resp. 1. Validè baptizari posse constat, cùm independenter à consensu parentum adesse possint omnia ad valorem baptismi requisita, nimirum materia, forma, & debita intentio ministri. Non enim scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, sed: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto*, ait S. Aug. epist. 23.

Resp. 2. Filii hæreticorum & apostatarum possunt licitè baptizari invitis parentibus. Quia parentes per Baptismum fiunt Ecclesiæ subditi, ideoque cogi possunt ad servandas ejus leges, inter quas est lex deferendi in Ecclesiam liberos baptizandos. Ergo iis possunt subtrahi, ut baptizentur, & rebus fidei, cùm adoleverint, instruantur. Non essent tamen subtrahendi, si ideò religio periclitaretur, dum parentes subjecti sunt principibus infidelibus; nam debet permitti minus malum, ut vitetur majus.

Resp. 3. Infantes mancipiorum possunt & debent ipsis invitis baptizari, si eorum domini christiani sint. Quia tales infantes sunt illorum, sicut ipsi parentes: unde domini habent jus illos subtrahendi parentibus, & de iis tanquam de suis pro arbitrio disponendi; ac proinde possunt curare eos baptizari, & in fide erudiri ac educari, atque ad id saltem ex charitate tenentur.

Resp. 4. Extra certum mortis periculum non licet baptizare infantes infidelium invitis parentibus, qui principibus infidelibus subjecti sunt. Quia vel infans subtrahetur parentibus, & tunc fieret illis injuria, cùm parentes habeant jus naturale retinendi apud se, & educandi liberos nondum rationis compotes, nec propriam voluntatem habentes. Vel illis relinquetur, & tunc Baptismus manifesto periculo prophanationis, & baptizatus periculo apostasiæ exponetur; cùm constat eum in infidelitate educandum.

Si tamen vel sola mater esset christiana, infans invito patre infideli subjecto Principi christiano licitè baptizaretur, ex *Concil. Tolet. IV. cap. 63.* Nam ipsa habet jus instituendæ prolis; & præferenda est voluntas justa injustæ in favorem prolis.

Idem quod supra dicunt Theologi cum S. Thoma contra Scotistas, etiamsi parentes infideles subjecti sint civiliter christiano Principi. Quia 1. ratio allata hic etiam valet: nam hæc subjectio non adimit parentibus jus educandi & retinendi apud se liberos suos. 2. Potestas sæcularis non se extendit ad supernaturalia, qualis est susceptio Baptismi. Ecclesia verò nullam habet jurisdictionem in non baptizatos. Quare non potest Principibus ullam potestatem concedere in non baptizatos, sicut potest concedere in baptizatos. 3. Ex usu constanti Ecclesiæ, quæ nunquam egit apud Principes etiam religiosissimos, ut cogerent infideles sibi subjectos ad Baptismum suscipiendum, aut curarent omnes infantes subditos baptizari, ut notat *S. Thomas.*

Dixi. *infantes:* Nam baptizandi sunt pueri rationis compotes, qui hoc petunt, cùm sint sui juris in negotio salutis. Sed tunc debent egredi è domo paterna, si aliter christianè vivere nequeant.

Resp. 5. In evidenti periculo mortis, infantes infidelium baptizari debent, etiam invitis parentibus. Quia tunc nec auferuntur à parentibus, nec Baptismus prophanationi exponitur, cùm infans paulò post sit moriturus, & aliunde urget præceptum charitatis.

Sed

Sed id fiat, ſi poteſt, inſciis parentibus, ad vitandam perturbationem. Idem extendit Layman ad filios infidelium perpetuò amentes, ob eandem rationem.

Sed quid ſi infans reipſa baptizatus ſit invitis, vel inſciis parentibus, & poſtea adoleſcat?

Reſp. Secluſo periculo religionis chriſtianæ & ſcandali, abſtrahendus eſt à parentibus, ut erudiatur in fide chriſtiana. Quia per Baptiſmum Eccleſia acquiſivit jurisdictionem in eum, ac jus ad eum chriſtianè inſtituendum; & ipſe contraxit obligationem addiſcendæ & ſervandæ legis chriſtianæ, quod præſtare nequit apud parentes.

Dixi, *ſecluſo, &c.* Quia bonum religionis, & multorum præferri debet bono privato. (*a*)

Quæſt.

(*a*) De Baptiſmo Judæorum ſive infantium, ſive adultorum, vide Epiſt. SS. D. N. BENEDICTI XIV. ad Archiepiſcopum Tarſen. Vicesgerentem in Urbe, quæ impreſſa legitur tom. 2. Bullarii pag 86. ex qua magis præcipua indicabimus. *Primò* „Quod „nefas ſit Hebræorum infantes, reluctante „Parentum arbitrio, baptizare. *Secundò*, „ſi contingat, ut ab aliquo Chriſtiano He„bræorum puer morti proximus reperia„tur, rem oppido laudabilem, Deoque „gratam is efficiet, qui ſalutem puero aqua „luſtrali præbeat immortalem. *Tertiò*, ſi „item eveniret, ut puer aliquis Hebræus „projectus eſſet, atque à Parentibus dere„lictus, communis ſententia eſt, pluribus „quoque confirmata judiciis, eum baptiza„ri oportere.

Deinde aliquas declarationes addit ad hanc regulam pertinentes, quarum prima eſt. „Si Parentes deſint; infantes verò „alicujus Hebræi tutelæ commiſſi fuerint, „eos ſine tutoris aſſenſu licite baptizari „nullo modo poſſe, cum omnis Parentum „poteſtas ad tutores pervenerit.

„Secunda eſt, ſi Pater Chriſtianæ Mili„tiæ nomen daret, juberetque, infantem „filium baptizari, eum quidem vel matre „Hebræa diſſentiente baptizandum eſſe.

„Tertia eſt, quamvis mater filios ſui ju„ris non habeat, tamen ad Chriſti Fidem ſi „accedat, & infantem offerat baptizandum, „tametſi Pater Hebræus reclamet, eum ni„hilominus aqua Baptiſmatis abluendum „eſſe.

„Quarta eſt, quod ſi pro certo habea„tur, Parentum voluntatem eſſe infantium „Baptiſmati neceſſariam, quoniam ſub ap„pellatione Parentum locum quoque ha„bet Paternus Avus . . . . . neceſſario ſe„quitur; ut, ſi Avus Paternus Catholicam „Fidem amplexus ſit, ac nepotem ferat ad „ſacri lavacri fontem, quamvis mortuo jam „patre, mater Hebræa repugnet, tamen in„fans ſit absque dubio baptizandus.“ Imo etiamſi pater vivat, atque diſſentiat, Avum ad Fidem converſum præferendum eſſe concludit. Addit præterea infantes à Parentibus Hebræis oblatos, etiamſi Parentes ſententiam deinceps mutent, baptizandos eſſe. Nunquam baptizandos, ubi periculum adſit perverſionis: ac baptizatos, invitis Parentibus, quamquam illicite, rite tamen baptizatos eſſe, & ſubtrahendos eſſe à Parentibus, ac Chriſtianis tradendos, ut Fidem Catholicam edoceantur.

Ad Adultos quod attinet, ſtatuit, *primò*, Hebræum ſepteſſio completo ſui compotem, & quodammodo Adultum cenſeri, ſed hac in re „Certiſſima regula eſt, *inquit*, quod „ſi citra illam ætatem certo conſtat, pue„rum Fidei Catechiſmis inſtructum ſatis in„telligere, quidnam ſit baptizari, & quem„admodum fit profeſſio Chriſtianæ Legis, „baptizandus eſt, quoniam ætas ad contra„hendum matrimonium lege humana ſtatui„tur; lex autem divina baptiſmi neutiquam „ab humana dependet.

Secundò. Si de perfecto rationis uſu dubitetur, monet, Sacramentum eſſe differendum, ſed hoc qui poſtulat, retinendum eſſe, ac ſi interea informandum, ut idoneus evadat baptiſmati poſtmodum ſuſcipiendo.

Tertiò. Si quis adultus ad ſalutis fontem acceſſerit voluntate animatus accipiendi, non quodcumque lavacrum, ſed unicè Eccleſiæ proprium, ac peculiare, Baptiſmum eſſe validum dubitari non poſſe.

Quartò. Si quis Baptiſmum accipiens præſenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, talis ſuſcipiendæ lotionis,

Quæst. XIV. *Quinam sunt effectus Baptismi?*

Resp. Hi: 1. Tollit omnem culpam, si non adsit obex. 2. Confert ex opere operato gratiam sanctificantem, & virtutes infusas. 3. Ejus intuitu conferuntur suo tempore gratiæ actuales fini suo accommodatæ, nimirùm ad sanctè & christianè vivendum, ut decet filios Dei adoptivos, Dei hæredes, & cohæredes Christi. 4. Imprimit characterem indelebilem. 5. Constituit membrum Ecclesiæ, ejusque potestati subjicit. 6. Tribuit capacitatem recipiendi alia Sacramenta, & jus ad illa, cæteraque Ecclesiæ bona communia. 7. Inducit obligationem servandi mandata Dei & Ecclesiæ, atque vitam christianam, seu consentaneam doctrinæ & exemplo Christi traducendi.

Quæst. XV. *Quænam dispositiones requiruntur in adultis ad recipiendam gratiam Baptismi?*

Resp. 1. Si adultus præter peccatum originale habeat alia actualia mortalia; ad ejus justificationem per Baptismum, ex *Concil. Trident. Sess. 6. cap. 6.* requiruntur hi actus. 1. Fides, qua explicitè credat existentiam unius Dei remuneratoris, mysteria Trinitatis & Incarnationis, & generatim vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt, & in primis à Deo justificari impium per merita Christi: nam horum fides explicita est necessaria necessitate medii. 2. Spes justificationis & vitæ æternæ. 3. Dilectio, qua Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat. 4. Propositum efficax servandi omnia mandata, & christianè vivendi.

---

qualis in Ecclesia frequentatur, tunc examinare oportere, utrum voluntas antecedens, nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perseveret. Nam ubi nulla præcesserit retractatio, & moraliter perdurare intentio videatur, est certe validum Sacramentum.

Quintò. Si nulla sit dubitatio, planéque constet, ac luce clarius, adulto Baptismum accipienti nullam prorsus fuisse voluntatem, aut intentionem, nil restare aliud, quam eumdem & hortari, & admonere, ut ritè id faciat, quod jam irritò fecit, & suscipiat absolutè, ac liberè Sacramentum; ac si obstinatè repugnet, tum nihil aliud superesse, nisi ut remittatur. Si autem res in dubio sit, nec intelligi possit, an defuerit intentio, an sufficiens adfuerit nec ne, adultum tum retinendum esse, baptizandumque sub conditione. Qui verò ita baptizati sint, omnino Fidem Catholicam observare tenentur.

Sextò. Si denuntient, Hebræum seriò petiisse baptismum, aut duo testes singulares, aut unus tantummodo, sed fide dignus, & omnem citra dubitationem idoneus, & multo magis si adminiculis suffultus; tunc habito testium, vel testis examine, non oportere Hebræum ad Catechumenos ducere, sed Judex Catholicus, qui Romæ est Vicesgerens pro tempore, ejus voluntatem extra Vicum, vel domi suæ, vel in Templo aliquo semel, atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebræi consilio clarè perspecto & cognito, eum tuto jubeat, aut ad Vicum remitti, aut Catechumenis recenseri.

Septimò demum. Virum aut Sponsum Hebræum Christi legem amplexum jure optimo oblationem facere suæ vel Uxoris aut Sponsæ, in quam jus à legibus, & authoritatem sibi concessum habet. Facta verò hæc oblatio nec sane potest, nec omnino debet à Christi-fidelibus recusari, qui tenentur nulli parcere diligentiæ, nullique studio, ut christiana veritas jam Viro, aut Sponso cognita, Uxori quoque, aut Sponsæ lucem afferat, ac salutem: eo vel maximè quod Romani Pontifices licet judæis vim fieri, quoad Religionem severè prohibeant, palam tamen significant, nihil sibi antiquius esse, optabilius nihil, quam ut iidem aliquando è tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem veniant; ideo semel in singulas hebdomadas iis publicè Evangelium annuntiari, eosdemque jubent sacris hisce Concionibus interesse, ut apparet *in Constit.* 1. *Nicolai III. & Constit.* 106. *Gregorii XIII.*

vivendi. Nam adultus non potest admitti ad Dei amicitiam, nisi in eam consentiat; nec potest in illam sincerè consentire, nisi velit omnia facere quæ ad istam amicitiam servandam, & mutuum amorem significandum necessaria sunt. 6. Voluntas recipiendi Baptismum. 7. Pœnitentia, seu dolor de peccatis commissis, cum proposito non peccandi de cætero, ex Actor. 2. *Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum.* Et verò æquum est, ut qui voluntate propria Deum offendit, in ejus amicitiam non recipiatur sine peccatorum retractatione & dolore: Hæc autem pœnitentia debet esse supernaturalis, absoluta, universalis, efficax, incompossibilis cum ullo affectu ad mortale, & appretiativè summa. Non tamen requiritur perfecta contritio: nam cùm Baptismus sit institutus ad remittendum peccatum originale, & alia actualia ante ipsum commissa, non prærequirit dispositionem, quæ hunc effectum pariat: alioqui semper præsupponeret ac præexigeret effectum, ad quem conferendum institutus est.

Resp. 2. Ad justificationem adulti habentis solum originale peccatum (si hoc esse potest) iidem actus requiruntur, excepta contritione, quæ solùm potest esse de peccatis personalibus, voluntate scilicet physicè propria commissis.

Resp. 3. Si adultus jam justificatus sit per contritionem, seu charitatem perfectam, ut recipiat augmentum gratiæ in Baptismo, requiritur voluntas Baptismum recipiendi ex motivo aliquo supernaturali; nam ad gratiam recipiendam, requiritur consensus illi accommodatus. Sed hæc voluntas sufficit, cùm jam præcesserint fides, spes, contritio & charitas.

Nota. Qui sine debitis dispositionibus, sed cum voluntate Baptismi suscipiendi baptizatur, non recipit gratiam: sed tamen Baptismus est validus, & postea reviviscit, seu efficit gratiam, sublato per contritionem perfectam, vel per Pœnitentiæ Sacramentum obice.

TRACTATUS DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS. EX SPECULATIVA.

QUÆSTIO I.

Utrùm Confirmatio sit verum Sacramentum?

Nota. CONfirmationis Sacramentum sic dictum est à primario suo effectu, qui est spiritualis corroboratio ad fidem intrepidè profitendam. Definitur, Sacramentum à Christo institutum, quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam, & fortiter profitendam.

Hoc Sacramentum negarunt Waldenses, Lutherus & Calvinus.

Dico. Confirmatio est verum novæ legis Sacramentum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Act. cap. 8. *Cùm audissent Apostoli, quòd recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem, qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Quæ verba significant Apostolos per cæremoniam sacram à Baptismo distinctam, consistentem in impositione manuum & oratione seu certis verbis sacris, contulisse baptizatis Spiritum sanctum, quo nomine significatur non solùm gratia gratis data, sed etiam potissimùm gratia sanctificans. Atqui omnis cæremonia sacra, qua confertur gratia sanctificans, est Sacramentum à Christo institutum. Ergo cæremonia illa ab Apostolis adhibita, est Sacramentum. Non est autem aliud quàm Confirmationis Sacramentum. Ergo.

Prob. 2. Ex Traditione, cujus testes sunt Patres apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sint Tertullianus, Lib. de resurrectione carnis, cap. 8. *Caro abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro signatur, ut & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur. Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* Ubi significat praxim Ecclesiæ priorum sæculorum, qua post Baptismum statim conferebatur Confirmatio & Eucharistia; & ritui Confirma-

firmationis vim ſanctificandi tribuit perinde ac Baptiſmo & Euchariſtiæ.

S. Cyprianus, Epiſt. ad Jubajanum, ubi poſtquam dixit Petrum Samaritanis baptizatis Spiritum ſanctum contuliſſe per manus impoſitionem & orationem, hæc ſubjicit: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur, præpoſitis Eccleſiæ offerantur, & per noſtram* (Epiſcoporum) *orationem ac manus impoſitionem, Spiritum ſanctum conſequantur, & ſignaculo dominico conſumentur.*

S. Ambroſius, Lib. 3. de Sacramentis, c. 2. *Sequitur ſpirituale ſignaculum .... quia poſt fontem ſupereſt, ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus ſanctus infunditur.*

S. Hieronymus, in Dialogo contra Luciferianos: *Non quidem abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos, qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem ſancti Spiritus manum impoſiturus excurrat.*

S. Auguſtinus, L. 2. contra Litteras Petiliani, c. 104. *In hoc unguento Sacramentum Chriſmatis vult interpretari: quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt ſicut ipſe Baptiſmus; ſed poteſt eſſe & in hominibus peſſimis .... diſcerne ergo viſibile ſanctum Sacramentum* (Chriſmatis ſeu Confirmationis) *quod eſſe & in bonis & in malis poteſt, ab inviſibili unctione charitatis, quæ propria bonorum eſt.*

Prob. 3. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, quam teſtantur Patres citati & alii, atqui ſummi Pontifices ſanctiſſimi; ut Cornelius, Epiſtol. ad Fabian. Innocentius I. Epiſt. ad Decentium; Gregorius Magnus, L. 3. Epiſt. 9. ad Januar.

Prob. 4. Ex Conciliis, videlicet Eliberitano, anno 305. can. 38. Arelatenſi I. anno 314. Laodiceno can. 7 Meldenſi can. 44. Florent. in decreto pro Armenis, & Trid. Seſſ. 7. Can. 1. ubi ait: *Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otioſam cæremoniam eſſe, & non potius verum & proprium Sacramentum ... Anathema ſit.*

Obj. 1. In omni vero Sacramento tria requiruntur, nempe promiſſio gratiæ, ritus externus, & mandatum illum uſurpandi. Sed hæc tria in Confirmatione non reperiuntur. Ergo Confirmatio non eſt Sacramentum.

Reſp. Nego min. Nam ritus externus habetur, *Act. c. 8.* nempe impoſitio manuum cum oratione ſeu certis verbis ſacris, & quidem gratiam conferens: *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Ritus autem ille externus conferre non poterat Spiritum ſanctum ſeu gratiam, niſi annexam habuiſſet gratiæ promiſſionem. Mandatum verò habetur in praxi Apoſtolorum: nam Apoſtoli ritum illum externum non adhibuiſſent, niſi illius adhibendi mandatum à Chriſto accepiſſent. Præterea tria hæc nobis ſufficienter innoteſcunt ex Traditione & praxi Eccleſiæ.

Obj. 2. S. Auguſtinus, L. 3. de Baptiſmo, cap. 16. ait: *Manus autem impoſitio non ſicut Baptiſmus repeti non poteſt. Quid eſt enim aliud: niſi oratio ſuper hominem?*

Reſp. Hìc loquitur tantùm de manuum impoſitione reconciliatoria, quæ olim hæreticis ad Eccleſiam revertentibus adhibebatur, & quæ erat mera cæremonia Eccleſiaſtica, non Sacramentum.

QUÆSTIO II.

Quænam sit materia remota Confirmationis?

Dico. 1. Materia remota Confirmationis est Chrisma.

Prob. 1. Ex Patribus. Pro omnibus sint, S. Cyprianus Epist. 72. ubi ait: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit.* Quibus verbis significat Chrismationem seu unctionem habere vim conferendi gratiam in Confirmatione, ideóque Chrisma esse materiam ejus remotam. Et S. Augustinus, L. 2. contra Litteras Petiliani, c. 4. suprà citato.

2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ.

3. Ex Conciliis Laodiceno, c. 48. ubi dicit oportere eos, qui illuminantur, post Baptisma inungi super cœlesti Chrismate, & esse regni Christi participes. Florent. in decreto; & Trident. Sess. 7. Can. 2. ubi ait: *Si quis dixerit, injuriosos esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis Chrismate virtutem aliquam tribuunt; Anathema sit.*

Dico 2. Chrisma, quod est materia Confirmationis, est unguentum ex oleo & balsamo confectum, ita ut utrumque sit essentialis materia Confirmationis.

Prob. 1. Ex S. Gregorio Magno, qui, in Cant. Canticorum, c. 1. sic ait: *In Engaddi balsamum gignitur; quod cum oleo pontificali benedictione Chrisma efficitur, quo dona sancti Spiritus exprimuntur.*

2. Ex Ordine Romano.

3. Ex cap. un. de sacra Unctione, ubi Innocentius III. ait: *Conficitur Chrisma, quod ex oleo fit & balsamo.*

4. Ex Concil. Florent. in decretorio Armenis, in quo dicitur: *Secundum Sacramentum est Confirmatio; cujus materia est Chrisma confectum ex oleo, (quod nitorem significat conscientiæ;) & balsamo, (quod odorem significat bonæ famæ;) per Episcopum benedicto.*

5. Ex praxi Ecclesiæ.

6. Quia Chrisma ex usu Ecclesiæ est unguentum ex oleo & balsamo confectum.

Porro oleum illud est oleum olivarum, ut constat ex praxi Ecclesiæ, quæ semper hoc oleum adhibuit.

Obj. 1. Nullus ex Patribus ante sextum sæculum mentionem fecit mixtionis balsami cum oleo. Ergo Chrisma prioribus sæculis confectum non erat ex balsamo.

Resp. Nego conf. Quia non omnia expresè commemorarunt Scriptores Ecclesiastici. Cùm autem hæc admixtio usurpata fuerit tempore Gregorii Magni, nec reperiamns eam ab aliquo Pontifice aut Concilio institutam fuisse, certum est argumentum eam admixtionem ante hoc tempus nempe ante sextum sæculum in Ecclesia usurpatam fuisse. Ergo quinto sæculo jam vigebat usus balsami oleo admixti. Cùm autem non inveniamus hanc admixtionem sæculo quinto, quarto, tertio, secundo institutam fuisse ab aliquo Pontifice aut Concilio, certum est eam ab Apostolis Ecclesiæ traditam fuisse, juxta hanc regulam S. Augustini, L. 4. de Baptismo cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur.*

Præterea à Patribus & Conciliis priorum sæculorum implicitè commemoratur balsamus, hoc ipso quod assignat Chrisma pro materia Confirmationis. Nam Chrisma propriè non est merum oleum, sed unguentum ex oleo & alio liquore confectum; qui sanè alius liquor est ipsum balsamum, ex quo con-

constabat Chrisma tempore Gregorii Magni, proindeque etiam ante ejus tempora.

Obj. 2. Non est probabile Apostolos, & Episcopos trium priorum sæculorum, quibus persecutio sæviebat, balsamum semper oleo admiscuisse, cùm illi essent pauperes, & ille liquor pretiosissimus sit.

Resp. Nego. Nam præterquàm quòd non tanta balsami copia requirebatur, inter Ethnicos qui ad fidem convertebantur, non pauci divitiis pollebant, & studio salutis animarum flagrabant. Unde facilè suppeditabant, quidquid ad cultum Dei & Sacramentorum administrationem necessarium erat.

Obj. 3. Innocentius III. cap. *Pastoralis* de Sacramentis non iterandis, consultus: utrùm *Confirmationis Sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non Chrismate, sed oleo delinitus*, respondet, *quod non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum quod incautè fuerat prætermissum.* Ergo censuit validum fuisse Confirmationis Sacramentum sine balsamo.

Resp. Nego conseq. Quia solùm intendit cæremonias accidentales non esse iterandas, sed supplendum esse ipsum Sacramentum, eum, qui oleo tantùm unctus fuit, unguendo Chrismate cum debita forma, sed privatim ad vitandum scandalum: nam nihil iterabitur, cùm Sacramentum nullum fuerit, & cautè supplebitur quod omissum fuerat, privatim ponendo substantiam Sacramenti. Hunc autem sensum esse patet 1. Quia non est credibile Pontificem doctissimum docuisse, eum qui solo oleo unctus fuerat, postea inungendum esse solo balsamo ad supplendum, quod prætermissum fuerat: alioqui debuisset ungi balsamo non benedicto, vel certè ungi balsamo benedicto absque oleo: quorum utrumque Ecclesiæ consuetudini adversatur. 2. Quia ipse Innocentius, c. 1. de sacra Unctione disertè docet materiam proximam Confirmationis esse Chrismationem. Ergo sensit Chrismationem esse essentialem confirmationi, ideóque Chrisma esse etiam de ejus essentia, cùm Chrismatio sine Chrismate esse non possit. At secundùm ipsum Innocentium, Chrisma non est solum oleum, nam c. *Pastoralis* citato, Chrisma à simplici oleo distinguit.

Observa. Christus pro materia Confirmationis instituit oleum olivarum & verum balsamum, quodcunque illud sit, sive Syriacum, sive Arabicum, sive Americanum, aut quodvis aliud; quamvis illa inter se specie physica differant: sicut pro materia Eucharistiæ instituit verum vinum de vite, quodcunque sit, sive Syriacum, sive Italum, sive Gallicum, quamvis hæc inter se specie differant.

Dico 3. Ad valorem Confirmationis requiritur benedictio Chrismatis facta ab Episcopo. *Ita Theologi communiter cum S. Thoma.*

Prob. 1. Ex Patribus videlicet S. Dionysio Areopagita vel alio auctore libri de Ecclesiastica Hierarchia, cap. 4. S. Leone, Epist. 88. ubi dicit, consecrationem Chrismatis solis deberi Episcopis; & ex S. Gregorio, in cap. 2. Cant. Canticorum, ubi dicit *balsamum cum oleo, Pontificali benedictione Chrisma effici.*

2. Ex Ordine Romano.

3. Ex Conciliis Carthaginensi II. can. 3. & Carthagin. III. can. 36. vetantibus à Presbyteris Chrisma fieri, & Florent. suprà citato, docente Confirmationis materiam esse *Chrisma confectum ex oleo & balsamo, per Episcopum benedicto.*

4. Ex praxi Ecclesiæ, in qua nunquam dispensatum fuit cum simplici Sacerdote,

te, ut Chrisma benediceret, quamvis cum eo ex urgenti causa dispensatum fuerit, ut Sacramentum illud administraret. Nam nulla ratio hujus discriminis esse potest, nisi quòd benedictio Episcopalis ex institutione Christi sit absolutè essentialis Chrismati.

Obj. 1. Non requiritur essentialiter benedictio in materia Baptismi & Eucharistiæ: ergo nec in materia Confirmationis.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est voluntas & institutio Christi, nobis per Traditionem & praxim Ecclesiæ nota: cujus quidem rationem congruam hanc affert *S. Thomas, 3. part. q. 72. art. 3.* nempe quia Christus usus est Baptismo & Eucharistia, sic ex ipso usu Christi materiæ horum Sacramentorum aptitudinem acceperunt ad confectionem Sacramenti: *Et propter hoc*, inquit, *non est de necessitate horum Sacramentorum, quòd materia priùs benedicatur, quia sufficit benedictio Christi.* At unctionibus visibilibus Christus non est usus, & ideo Chrisma & oleum infirmorum benedici debent, ut sint apta Sacramenti materia.

Obj. 2. Conc. Toletanum I. can. 20. ait: *Quamvis pene ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis vel Provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium nisi Episcopum Chrisma facere, & per Diœcesim destinare.* Ergo Chrismatis consecratio per Episcopum est solùm inducta jure ecclesiastico.

Resp. Nego conseq. Quia cùm consuetudo illa universalis Ecclesiæ ad quam recurrit Concilium, à nullo Pontifice vel Concilio instituta fuerit, solùm Christum auctorem habere debet. Quare Presbyteri, qui Chrismatis consecrationem attentabant, jus divinum violabant.

Inst. Synodus Toletana hanc consecrationem non declarat irritam fuisse, sicut nec illicitam. Ergo sensit illam valere.

Resp. Nego conseq. Quia illius invaliditas sufficienter innotescebat, vel ex ipsa universalis Ecclesiæ consuetudine, quam laudat.

Observa. Chrisma idem semper fuit etiam quoad speciem saltem moralem in Ecclesia Latina & Græca. Nam quamvis Græci Chrisma ex multis aromatum speciebus cum oleo componant, tamen principem locum obtinet balsamum, quod per aliorum aromatum admixtionem non corrumpitur: *Materia hujus Sacramenti* (inquit Arcudius, L. 2. de Concord. c. 5.) *etiam secundùm Græcos est oleum & balsamum .... sed istis immiscentur multa alia aromatum genera.*

QUÆSTIO III.

Quænam sit materia proxima Confirmationis?

Dico. Proxima materia adæquata Confirmationis est Chrismatis unctio in fronte in modum crucis. *Ita Theologi communiter* contra Recentiores aliquos, eam constituentes in sola manus impositione, distincta ab unctione Chrismatis; & contra alios eam ponentes partim in manus impositione seu extensione, quæ unctionem præcedit, & partim in ipsa unctione.

Prob. 1. Ex Patribus, qui effectum Confirmationis adscribunt unctioni Chrismatis factæ scilicet sub verbis formæ, quod semper subintelligunt. Pro omnibus sint S. Cyprianus, Epist ad Ja-

Januarium. *Ungi quoque neceſſe eſt eum qui baptizatus ſit, ut accepto Chriſmate, id eſt, unctione, eſſe unctus Dei, & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit.* S. Cyrillus Hieroſ. Catecheſi myſtag. 3. *Sanctum hoc unguentum... poſtquam jam conſecratum eſt .... eſt Chriſma Chriſti, quod adventus Spiritus ſancti per ipſius divinitatem energiam habet; quo fro: & alii ſenſus corporis tui ſymb inunguntur. Et corpus quidem iſto viſibili unguento perungitur, anima verò ſancto vivificoque Spiritu ſanctificatur.* S. Pacianus, Serm. de Baptiſmo. *Lavacro enim peccata purgantur, Chriſmate ſanctus Spiritus ſuperfunditur.* Et S. Auguſtinus L. 2. contra litteras Petiliani. c. 104. Confirmationem appellat Sacramentum Chriſmatis, & l. 5. de Baptiſmo, c. 20. Materiam proximam Confirmationis in unctione Chriſmatis, quod oleum à majore ſui parte vocat, conſtituit perinde ac materiam proximam Baptiſmi in ablutione.

Prob. 2. Ex Conciliis, videlicet Laodiceno ſub S. Sylveſtro, Can. 48. ubi Confirmationem per Chriſmatis unctionem explicat; nam ſic ait: *Oportet eos qui illuminantur, poſt Baptiſma inungi ſupercæleſti chriſmate, & eſſe regni Chriſti participes.* Conſtantinopolitano I. quod Can. 7. exponens modum, quod hæretici ad fidem converſi confirmabantur, ait: *Signatos, ſive unctos primùm ſancto Chriſmate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures; & eos ſignantes dicimus:* ſignaculum doni Spiritus ſancti. Et Florentino, in Decreto Eugenii, in quo ſola chriſmatio, in fronte & in modum crucis pro materia proxima aſſignatur.

Prob. 3. Ex c. *Cùm veniſſet,* de ſacra Unctione, ubi Innocentius III. ſic ait: *Per frontis chriſmationem, manus impoſitio deſignatur: quæ* (frontis chriſmatio) *alio nomine dicitur Confirmatio, quia per eam Spiritus ſanctus ad augmentum datur & robur: unde cùm cæteras unctiones ſimplex Sacerdos vel Presbyter valeat exhibere, hanc non niſi Summus Sacerdos, id eſt, Epiſcopus debet conferre; quia de ſolis Apoſtolis legitur, quorum Vicarii ſunt Epiſcopi, quod per manus impoſitionem Spiritum ſanctum dabant.*

Prob. 4. Ex Pontificali Romano juſſu Clementis VIII. edito, in quo ritus confirmandi in hunc modum præſcribitur: *Pontifex .... ſtans verſa facie ad Confirmandos, junctis ante pectus manibus .... dicit:* Spiritus ſanctus ſuperveniat in vos, &c. *tunc extenſis versùs confirmando manibus, dicit:* Oremus. Omnipotens ſempiterne Deus .... emitte in eos ſeptiformem Spiritum tuum ſanctum Paraclitum de cœlis .... & conſigna eos ſigno crucis Chriſti, in vitam æternam, &c. *Pontifex ſtans cum mitra, illos confirmat per ordinem genuflexos .... & ſummitate pollicis dextræ manus Chriſmate intincta, dicit:* N. ſigno te ſigno crucis. *Quod dùm dicit, producit pollice ſignum crucis in frontem illius: deinde proſequitur:* Et confirmo te Chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Ex his autem verbis (*Pontifex ſtans cum mitra illos confirmat, &c.*) patet Epiſcopum tunc ſolùm confirmare, quando Chriſmate frontem ungendo in modum crucis dicit, *ſigno te, &c.* Ergo ſola chriſmatio eſt materia proxima Confirmationis. Cætera ſunt cæremoniæ accidentales.

Prob. 5. Ex Euchologio Græcorum, quo illi à plurimis ſæculis utuntur in Sacramentorum adminiſtratione, & in quo ſic deſcribitur ritus Confirmationis. Recitata oratione ſuper confir-

mandum, *ungit* (Minister) *baptizatum sancto unguento, signum crucis faciens in fronte, oculis, naribus, ore, auribus, pectore, manibus & pedibus, dicens: Signaculum doni sancti Spiritus. Amen.* Ergo Græci per solam Chrismatis unctionem confirmant, & quidem validè: nam nunquam Latini hunc illorum ritum reprehenderunt, nec sic confirmatos unquam iterùm confirmarunt. Et verò Græci longè ante eorum schisma hunc ritum observarunt, ut patet ex Concilio Constantinopolitano I. can. 7. citato. Ergo hic ritus sufficit ad essentiam Sacramenti, eamque totam continet, supple cum verbis ei adjunctis.

Prob. 6. Materia Confirmationis est applicatio materiæ remotæ illius. Atqui materia remota Confirmationis est Chrisma, ut constat ex dictis. Ergo materia proxima est Chrismatis applicatio, seu unctio facta in fronte in modum crucis: nam sic applicatur Chrisma in Ecclesia.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Duodecim prioribus sæculis Confirmatio fiebat per manus impositionem: ut constat ex Scriptura. Act. c. 8. & ex Patribus. Ergo materia proxima Confirmationis non est Chrismatis unctio.

Resp. Nego conseq. Quia illa manus impositio, quam adhibebant Apostoli & eorum successores Episcopi, est ipsissima Chrismatis unctio facta in fronte: nam immediatus contactus manus signantis & ungentis frontem Chrismate est vera & physica manus impositio. Hanc autem adhibebant Apostoli, ut constat ex Traditione & praxi Ecclesiæ, tum Latinæ, tum Græcæ: cujus praxis nullus auctor assignari potest, proindeque ab Apostolis traditam esse, necesse est. Quare Patres Confirmationem modo manus impositionem, modo unctionem Chrismatis vocant; quam semper intelligunt per manus impositionem.

Porro in Scriptura sæpe pluralis numerus pro singulari adhibetur, & quidem in hac materia: nam Patres, ut Tertullianus & alii dicunt manus impositionem in singulari. Unde impositio unius manus sufficit.

Inst. Conc. Florent. in Decreto ait: *Loco autem illius manus impositionis* (qua Apostoli Spiritum sanctum conferebant) *datur in Ecclesia Confirmatio.* Ergo Chrismatio, qua nunc datur Confirmatio, distinguitur à manus impositione, quam ipsi adhibebant Apostoli.

Resp. Nego conseq. Nam Eugenius IV. his verbis solùm intendit, quod Sacramentum, quod olim manus impositio vocabatur, & quo olim Apostoli Spiritum sanctum visibiliter dabant, nunc appelletur Confirmatio, qua Spiritus sanctus invisibiliter datur.

Similiter cùm Innocentius III. ait: *Per frontis chrismationem, manus impositio designatur*: solùm vult frontis chrismationem, quæ nunc dicitur Confirmatio, esse illud ipsum Sacramentum, quod olim manus impositio appellabatur, & quo Apostoli Spiritum sanctum visibiliter dabant. Unde in his locis distinguitur non ritus à ritu, sed modus loquendi à modo loquendi. *Ita Bellarminus.*

Obj. 2. Tertullianus, L. de Baptismo, c. 7. ait: *Exinde egressi de lavacro, perungimur benedicta unctione.* Et cap. 8. *Dehinc manus imponitur, per benedictionem advocans & invitans Spiritum sanctum.*

Resp. Cap. 7. loquitur de unctione, quæ statim post Baptismum fiebat à Sacerdote in vertice capitis baptizati, & quæ erat cæremonia merè ecclesiasti-

ca,

ca, non Sacramentum. Cap. verò 7. loquitur de manus impositione, quæ fiebat ab Episcopo frontem baptizati ungente in modum crucis, & proferendo verba formæ, quibus advocatur Spiritus sanctus, & quæ erat Sacramentum Confirmationis cum verbis formæ. Porro olim tres usurpabantur unctiones diversæ; prima ante Baptismum oleo, quod vocatur Catechumenorum, fiebat in pectore & scapulis. Secunda post Baptismum Chrismate in capitis vertice fiebat à Sacerdote. Tertia eodem Chrismate adhibebatur ab Episcopo in fronte baptizati in modum crucis, qua sola administrabatur Confirmationis Sacramentum cum certa verborum formula.

Obj. 3. S. Gregorius, Epist. 61. ait: *Arianos per impositionem manus Occidens, per unctionem verò sancti Chrismatis ad ingressum sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Oriens reformat.* Ergo tunc temporis conferebatur Confirmatio per manus impositionem distinctam à Chrismatis unctione, cui opponitur.

Resp. Nego conseq. Nam S. Doctor ibi loquitur de manus impositione, non confirmatoria, sed reconciliatoria tantum, & sensus est. Arianos recipi & reconciliari in Occidentali Ecclesia per impositionem manus merè cæremonialem: in Orientali verò Ecclesia per Confirmationis collationem. Nam non interrogatus erat de modo, quo danda esset Confirmatio, sed solùm de modo quo hæretici ad Ecclesiam Catholicam revertentes recipiendi essent. Præterea constat sæculo sexto eandem in utraque Ecclesia Latina & Græca fuisse Confirmationis materiam.

Porro cùm Sanctus Gregorius hic dicit hæreticos in Occidente per solam manus impositionem merè cæremonialem reconciliari Ecclesiæ Catholicæ, non debet omninò universaliter intelligi, sed solùm intendit hoc fieri communiter & in plerisque Ecclesiis Occidentis: nam in aliquibus ut in Hispania, Ariani ad fidem conversi statim confirmabantur.

Inst. 1. Sanctus Gregorius, in eadem Epistola dicit Monophysitas in Ecclesia recipi per manus impositionem, qua dabatur Spiritus sanctus.

Resp. Ibi intelligi debet de manus impositione, qua Spiritus sanctus conferebatur, non ex opere operato alicujus Sacramenti, sed ex opere operantis Ecclesiæ, cujus nomine Spiritus sanctus à Ministro invocabatur super hominem conversum, cùm eis manus imponebat.

Inst. 2. S. Gregorius, lib. Sacrament. in Offic. Sabbati sancti, sic exponit Confirmationis ritum: *Pontifex veniens ad infantes, tenente Archidiacono Chrisma . . . . levata manu sua super capita omnium, dicit: Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos . . . . emitte in eis septiformem Spiritum tuum . . . . & consigna eos signo crucis in vitam propitiatus æternam.*

Resp. Illa manus sublatio seu extensio versùs confirmandos cum oratione est cæremonia merè ecclesiastica & Sacramento accidentalis, & quædam præparatio ad Confirmationem. Nam 1. Illa manus extensio & oratio eædem sunt, quæ nunc in Pontificali Romano leguntur, & post quas dicitur Pontifex confirmare Chrismatis unctione in fronte cum hac forma, *signo te, &c.* 2. Materia physica Sacramenti debet singulis applicari. 3. Hæc manuum levatio seu extensio non est in sensu proprio & physico manus impositio super confirmandum: nam manus impositio super aliquem est contactus immediatus manus super illum. 4. Cùm Apostoli confirmabant, imponebant

manus ſuper ſingulos confirmandos: non autem ſolùm extendebant manus verſùs illos, ut patet ex his verbis. Act. cap. 8. *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Nam imponere manus ſuper aliquem in ſenſu proprio, non eſt ſolùm extendere aut levare manus verſùs illum.

QUÆSTIO IV.

Quænam ſit forma Sacramenti Confirmationis.?

Dico. Forma Confirmationis in Eccleſia Latina hæc eſt: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.* Ita Theologi communiter cùm S. Thoma, 3. p. qu. 72. art. 4. hocque eſſe de fide aſſerit Suarez.

Prob. 1. Ex Concilio Florent. in Decreto pro Armenis, in quo dicitur: *Secundum Sacramentum eſt Confirmatio, cujus materia eſt Chriſma .... Forma autem eſt, ſigno te ſigno crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

2. Ex Pontificali Romano, in quo hæc verba ſupradicta traduntur proferenda ab Epiſcopo, dum confirmat & chriſmate inungit; & Epiſcopus dicitur ſolùm confirmare, cùm *ſummitate pollicis dextræ manus Chriſmate intincta, dicit: Signo te ſigno crucis; quod dum dicit, producit pollice ſignum crucis in frontem illius; deinde proſequitur: Et confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Clemens autem VIII. in ſua conſtitutione ſuper illius Pontificalis editione aſſerit, nihil in eo Pontificali contineri ab antiquis Pontificalium codicibus alienum aut diſcrepans. Quare perpetuam ac conſtantem Eccleſiæ Romanæ praxim continet.

3. Ex Ordine Romano, qui eſt antiquiſſimus liber, cùm ab Alcuino, qui ſæculo octavo floruit, citetur, & in quo hæc forma quoad ſenſum traditur.

4. Quia forma Sacramenti conſiſtit in verbis quæ proferuntur à Miniſtro in applicatione materiæ. Atqui verba ſupradicta proferuntur à Miniſtro Confirmationis, dum frontem inungit Chriſmate, quod eſt materia Confirmationis: ergo ſunt forma Confirmationis.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Forma Confirmationis conſiſtit in oratione, quam Epiſcopus cum extenſione manuum verſùs confirmandos fundit proximè ante chriſmationem. Ita ſentiunt Recentiſſimi aliqui.

Reſp. Hæc nova opinio prorſùs repudianda eſt, cùm repugnet Concilio Florentino, Ordini Romano, Pontificali Romano, & praxi Eccleſiæ Romanæ, quæ octavo ſæculo utebatur hac forma, *confirmo te, &c.* ut conſtat ex Ordine Romano: quam proinde ab Apoſtolis accepit, cùm probari non poſſit eam inſtitutam fuiſſe ab aliquo Pontifice aut Concilio.

Obj. 2. Ante veterem illum ordinem Romanum ſupra citatum, ſeu ante octavum ſæculum, nullum proferri poteſt teſtimonium alicujus Patris aut Scriptoris Eccleſiaſtici pro forma à nobis allata. Ergo forma illa non eſt inſtituta ab Apoſtolis, ideóque non eſt eſſentialis forma.

Reſp. Nego conſeq. Quia prioribus Eccleſiæ ſæculis ritus & formæ Sacramentorum ſcripto non mandabantur, ne gentilium & profanorum hominum ludibrio exponerentur; ſed hæc omnia ore ſolùm tradebantur, & per Traditionem oralem & praxim Eccleſiæ conſervabantur.

Quod conſtat ex Patribus, & ex S. Innocentio I. Epiſt. 1. ad Decentium, cap. 3.

cap. 3. ubi de Confirmatione loquens, expreſsè dicit, ſe nolle ſcribere verba quibus perficitur, ne prodere videatur ſecretum, quod eatenus ſervatum fuerat in Eccleſia circa Sacramentorum adminiſtrationem: *Verba verò*, inquit, *dicere non poſſum, ne magis prodere videar, quàm ad conſultationem reſpondere.* Idem teſtatur Dionyſius Areopagita, ſeu auctor, lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia prope finem, ubi ait: *Precationes autem quæ in myſteriis adhibentur, nefas eſt ſcripto interpretari, & myſticam eorum intelligentiam, aut vim, quæ in eis Deo auctore efficacitatem habet, ex adyto in publicum efferre. Sed quemadmodum à majoribus noſtris traditum accepimus, cùm eas doctrina, quæ foras exire non debet, hauſeris, & ad diviniorem animi conſtitutionem, & mentis elevationem, divino amore, ſanctisque actionibus perfectus evaſeris: divino Sacramenti ordinis lumine ad ſummam eorum ſcientiam deducere.*

Hinc in Orientali Eccleſia ante finem quarti ſæculi, & in Occidentali ante finem ſexti ſæculi nihil de formis Sacramentorum ſcripto traditum eſt præter ſolam Euchariſtiæ formulam; quæ utpote integra ad verbum in Scriptura contenta, occultari non poterat. Igitur ſicut priorum ſæculorum ſilentium non probat hanc Baptiſmi formam (*Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*) non fuiſſe prioribus ſæculis uſurpatam: ita nec valet contra formam Confirmationis à nobis allatam; quia ſufficit praxis Eccleſiæ, quæ non inveniatur inſtituta ab aliquo Pontifice aut Concilio, quam proinde ab Apoſtolis Eccleſiæ traditam fuiſſe neceſſe eſt.

Obj. 3. Illud, Act. c. 8. *Oraverunt* (Petrus & Joannes) *pro ipſis, ut acciperent Spiritum ſanctum .... tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Ergo tempore Apoſtolorum forma Confirmationis erat oratio, quæ impoſitionem manus præcedebat. Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam per hoc verbum (*Oraverunt*) ſignificatur oratio prævia & præparatoria Confirmationi, non forma. Cùm autem dicitur: *tunc imponebant manus ſuper illos*, illorum ſcilicet frontem chriſmate ungendo, ſubintelligi debent verba formæ ab illis ſimul prolata, ſicut ſubintelligi debent, cùm, c. 19. dicitur: *Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos.* Nam ibi nulla fit mentio formæ & orationis, ſed ſubintelligitur.

Præterea etiamſi per orationem illam intelligeretur forma, ſub qua confirmarunt Apoſtoli, non ideò cenſenda eſſet deprecativa. Nam verba formæ licèt indicativa dici poſſunt oratio, quia ſunt verba ſacra prolata à Miniſtro ut inſtrumento Chriſti ac nomine Chriſti, & totam vim ſuam ex meritis Chriſti habentia, & Deum efficaciter moventia ad conferendam gratiam: unde ſe habent per modum orationis. Et in hoc ſenſu formæ Baptiſmi & Euchariſtiæ, licèt indicativæ, vocantur à Patribus deprecationes.

Inſt. Ex his verbis, Jac. c. 5. *Et orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini.* Rectè infertur formam extremæ unctiois conſiſtere in oratione ſtrictè dicta. Ergo etiam ex iſtis verbis, Act. c. 8, *Oraverunt ſuper illos, &c.* Rectè infertur formam Confirmationis eſſe deprecativam.

Reſp. Non præcisè ex illis verbis (*& orent ſuper eum*) ſed ex illis verbis explicatis per Traditionem Apoſtolicam, relucentem in perpetua praxi Eccleſiæ formam deprecativam in Extrema unctione uſurpantis, certo infertur formam Extremæ unctionis eſ-

se verè deprecativam. At idem colligi non potest ex illis verbis: *Oraverunt super illos*, quia nunquam Ecclesia sive Latina, sive Græca formam deprecativam in Confirmatione adhibuit, una aut altera fortè excepta Ecclesia particulari, quæ in hoc à cæteris discedendo erravit.

Obj. 4. Nullis monumentis probari potest Apostolos imponendo manus dixisse hæc verba: *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis.* Ergo hæc verba non sunt vera forma Confirmationis.

Resp. Neg. conseq. Nam nullo etiam monumento veterum Patrum probari potest Apostolos, eorumque successores immediatos Baptizasse sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Imo nullus ante Gregorium Magnum scripsit in his verbis consistere formam Baptismi, & tamen quis neget Apostolos hac forma usos fuisse in Baptismo? Itaque praxim & doctrinam Apostolorum circa ritum & formam Sacramentorum sufficienter probat perpetua praxis Ecclesiæ. Perpetuitas autem praxis Ecclesiæ in forma Confirmationis satis ostenditur ex eo, quod ostendi non possit ea ab aliquo Pontifice vel Concilio instituta fuisse.

Obj. 5. SS. Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus & alii Patres dicunt oratione & invocatione Spiritum sanctum dari in Confirmatione. Ergo forma Confirmationis consistit in precibus, non verò in verbis supradictis.

Resp. Nego conseq. Quia Patres illi per orationem & invocationem intelligunt hæc verba formæ, vel æquivalentia: *Signo te signo crucis, confirmo te.* Nam hæc verba, licèt indicativa sint, rectè vocantur oratio & deprecatio, quia sunt verba sacra, Christi nomine prolata à Ministro, ut ejus instrumento & agente per modum invocantis; non per modum imperantis, atque ex Christi meritis habentia vim impetrandi effectum sacramentalem, movendo efficaciter Deum ad illum producendum.

Et verò Sanctus Augustinus dicit hominem per deprecationem baptizare & Eucharistiam conficere perinde ac confirmare. An idcirco sensit formas Baptismi Eucharistiæ non esse indicativas, sed consistere in deprecatione aliqua strictè dicta, seu in formula orationis? *Si ergo* (inquit, l. 5. de Baptismo, cap. 20.) *ad hoc valet, quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem vel super aquam Baptismi, vel super oleum*, (id est Chrismatis unctionem in Confirmatione) *vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur* (in Ordinatione) *quæ omnia tamen & fiunt & valent etiam per homicidas.* Item Sanctus Cyrillus, Catechesi 3. formam Eucharistiæ invocatione appellat propter rationem allatam: *Quemadmodum*, inquit, *panis Eucharistiæ, post sancti Spiritus invocationem, non amplius est panis communis, sed est Corpus Christi.*

Obj. 6. Octavo sæculo non adhibebantur hæc verba, *confirmo te*, sed solùm ista, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Nam Alcuinus, l. de divinis officiis, c. de Sabbato sancto, sic ritum Confirmationis describit: *Hac finita* (oratione) *facit crucem de Chrismate cum pollice in singulorum frontibus, ita dicendo: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

Resp. Alcuinus, loc. cit. citat Ordinem Romanum, in quo habentur hæc verba; *Confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quare edi-

editio libri Alcuini est mendosa, & in ea supplendæ sunt hæ voces, *confirmo te.* Vel ipse usus est codice mendoso, aut memoria lapsus est.

Idem dic de Amalario, qui Ordinem Romanum malè citat post Alcuinum, & qui probabiliter hoc mendum mutuatus est ex Alcuini libris.

Obj. 7. Septimo sæculo in Anglia omittebantur hæc verba, *confirmo te,* ut patet ex Anglicano codice vetusto, in Rothomagensi Ecclesia asservato, in quo solùm habetur oratio, quæ incipit: *Benedicat vobis omnipotens Deus, &c.*

Resp. In illo Codice obscuro descripta non fuit forma Confirmationis, sed solùm oratio, quæ Confirmationi præmittebatur. Nec mirum. Nam septimo sæculo necdum à quoquam scripto tradita erat in Occidente forma Confirmationis, quæ cùm facilis ac brevis esset, facilè memoriæ mandabatur, & retinebatur. Prædicta autem oratio certò non potest esse forma Confirmationis, cùm tam Episcopum & alios Clericos quàm confirmandos spectet: nam per eam Episcopus tam sibi quàm aliis præsentibus petit Spiritum sanctum.

Obj. 8. In Ordine Romano, qui jam octavo sæculo extabat, non habentur hæc verba, *signo te signo crucis,* sed solùm ista: *Confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et à duodecimo sæculo in Ecclesia Romana usurpatur forma, quæ continetur in Decreto Eugenii IV. Ergo neutra forma est essentialis Confirmationi.

Resp. Nego conf. Quia vel sola verba hæc, *confirmo te, &c.* sunt ex institutione Christi essentialia formæ: vel in Ordine Romano non continebatur integra Confirmationis forma: vel non amplius extant correctiora exemplaria, in quibus descripta erat integra.

Obj. 9. In Decreto Eugenii traditur tantùm forma integralis, non essentialis. Et Eugenius eam tradendo voluit solùm Armenos docere rem ad meram disciplinam pertinentem.

Resp. Nego. Nam 1. alioqui æquè idem dici posset, cùm dicit formam Baptismi, esse hæc verba, *ego te baptizo, &c.* & formam Eucharistiæ esse hæc Christi verba, *hoc est corpus meum.* 2. In Decreto dicitur simpliciter esse forma Confirmationis, & nulla alia præter istam traditur. Absurdum est autem in Decreto ad docendos Armenos Sacramenta edito, tradere formam tantùm integralem, omissa essentiali.

Inst. Si forma in Decreto Eugenii tradita, sit essentialis, omissis aliquot ejus verbis, v. gr. *Chrismate salutis,* Sacramentum nullum esset. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ut forma Sacramenti dicatur essentialis, sufficit quod contineat verba essentialia, id est, verba quæ sensum à Christo institutum exprimant. Nec necesse est, ut omnia verba, quibus constat, sint essentialia, ut patet in hac forma, *ego te baptizo, &c.* in qua vox *ego* non est essentialis.

Obj. 10. Doctores Scholastici inter se dissident de verbis essentialibus formæ. Ergo circa hoc nihil certi asseri potest.

Resp. Neg. antec. Nam consentiunt omnes, hæc saltem verba (*confirmo te*) esse essentialia formæ, reliqua verò necessariò adhiberi debere saltem ex præcepto ecclesiastico.

Hæc autem verba (*confirmo te*) effectum primarium Confirmationis sufficienter exprimunt, quamvis hic effectus aliis verbis clariùs exprimi possit.

Obj. 11. Forma Græcorum consistit in oratione, quæ præcedit Chrismatis unctionem: Ergo etiam & Latinorum forma.

Resp.

Resp. Nego anteced. Nam forma Confirmationis apud Græcos consistit in his verbis: *Signaculum donationis Spiritus sancti:* qua Minister profert, inungendo Chrismate baptizatum, ut docent communiter Doctores, & testantur Arcudius & Bessarion Græci doctissimi.

Prob. 1. Ex Conc. Constantinopolitano I. Can. 7. ubi dicitur: *eos qui rectæ fidei adjiciuntur, & parti eorum, qui ex hæreticis servantur, recipimus secundùm subjectum hìc tenorem & consuetudinem; Arianos videlicet, & Macedonianos .... dantes quidem libellos, & omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit ut sancta Dei catholica & Apostolica Ecclesia .... recipimus obsignandos, sive ungendos primùm sancto Chrismate, & frontem & oculos .... & eos signantes dicimus: Signaculum doni Spiritus sancti.* Ubi Concilium Confirmationis ritum exponendo, nullam aliam formam tradit præter supradicta verba, prætermissa oratione. Ergo Ecclesia Græca hac forma jam utebatur sæculo quarto, ideóque jam usa erat prioribus sæculis, cùm eam à nullo Concilio institutam inveniamus. Posterioribus verò sæculis eandem usurpata semper fuisse à Græcis, patet ex Euchologiis.

Prob. 2. Quia hæc verba sufficienter exprimunt Confirmationis effectus, nempe characterem & gratiam, & utriusque causam principalem, nempe Spiritum sanctum. Item actus confirmantis, consistens in Chrismatis unctione, exprimitur hac voce, *signaculum.* Quare forma illa Græcorum non differt quoad sensum substantialem ab his verbis: *Signo te, & confirmo te Chrismate salutis.*

Prædictam autem Græcorum formam validam esse, consentiunt Theologi. Quia 1. usurpabatur à Græcis ante eorum schisma, & traditur à secundo Concilio generali, nec unquam à Latinis repudiata fuit ut invalida. 2. Summi Pontifices, qui Græcorum ritus expenderunt, ut Gregorius X. in Concilio Lugdunensi: & Eugenius IV. in Florentino, prædictam formam nunquam reprehenderunt. Et Clemens VIII. in Bulla de unione inter Græcos & Latinos edita, hanc formam meminit, nec tamen repudiat, sed validam supponit. 3. Hæc forma effectus Confirmationis & actum confirmantis sufficienter exprimit.

Hinc patet Christum non determinasse Confirmationis formam quoad verba, sed tantùm generatim instituisse, ut adhiberentur verba, quæ hujus Sacramenti effectum sufficienter exprimerent, eaque ab Ecclesia determinarentur.

QUÆSTIO V.

Quinam sint effectus Confirmationis?

Dico 1. Confirmatio characterem imprimit.

Fide constat ex Conc. Trident. Sess. 7. can. 9. unde in eadem persona iterari non potest, cùm in charactere indelebili virtualiter permaneat. Per hunc characterem baptizatus consignatur ut miles Christi, adscribitur in ejus militiam, & accipit potestatem spiritualem ad exequenda, mediantibus gratiæ auxiliis ea quæ sunt fortis militis. Nam Confirmatio baptizatos ad propugnandam fortiter fide contra hostes visibiles, nempe persecutores fidei specialiter deputat, idoneosque efficit illos ad perfectam ætatem spiritualem promovendo.

Dico 2. Alter effectus Confirmationis, & quidem præcipuus, est augmentum gratiæ sanctificantis copiosissimæ, qua homo corroboratur ad fidem fortiter

titer profitendam, cum jure ad ſpecialia in hunc finem auxilia.

Conſtat ex verbis formæ; ex Conc. Florent. dicente in hoc Sacramento dari Spiritum ſanctum ad robur, ut Chriſtianus audacter Chriſti nomen ac fidem confiteatur; & ex Scriptura, & Patribus docentibus per Confirmationem dari Spiritum ſanctum, quo nomine ſignificatur gratia copioſa & corroborans animam.

Confirmatio autem primam gratiam ſaltem primo per ſe non confert, quia inſtituta eſt ad ſpiritualem corroborationem, & augmentum ac perfectionem gratiæ ſanctificantis, ut docent Patres. Ac proinde ex inſtitutione ſua præſupponit in ſubjecto ſuo vitam ſpiritualem: nam qui non vivit, non poteſt corroborari, nec augeri poteſt id quod non eſt.

Præterea ex Conc. Trident. Seſſ. 14. c. 2. *eſt Sacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ut non regeneratis ipſe Baptiſmus.* At hoc eſſet falſum, ſi Confirmatio inſtituta eſſet ad conferendam primam gratiam: nam peccator baptizatus habens attritionem cum inchoato amore Dei poſſet juſtificari per Confirmationem; & ſic Sacramentum Pœnitentiæ ei neceſſarium non eſſet ad ſalutē.

Hinc in peccatore ad gratiam in Confirmatione recipiendam prærequiritur contritio perfecta, vel Sacramentum Pœnitentiæ. In juſto verò ſufficit intentio recipiendi hoc Sacramentum.

QUÆSTIO VI.

Quodnam ſit ſubjectum Confirmationis?

D*Ico.* Omnes & ſoli baptizati ſunt capaces Confirmationis.

Prob. Solos baptizatos eſſe illius capaces patet, quia Baptiſmus eſt janua cæterorum Sacramentorum. Omnes verò baptizatos illius capaces eſſe conſtat ex praxi veteris Eccleſiæ, in qua infantes confirmabantur, ut patet ex Innocentio I. Epiſt. 1. c. 3. & Libro Sacramentorum S. Gregorii, atque ex Ordine Romano in officio Sabbati ſancti.

Ratio eſt, quia omnes per Baptiſmum ſpiritualiter regenerati, ſunt capaces accretionis ſpiritualis, quæ fit per augmentum gratiæ: ac proinde capaces ſunt Confirmationis, ad hunc finem inſtitutæ.

Quamvis autem infantes capaces ſint Confirmationis, nunc tamen in Eccleſia Latina convenienter differtur usque ad uſum rationis; tum quia ex hoc Sacramento cum actuali devotione, ad quam uſus rationis requiritur, ſuſcepto major percipitur fructus; & aliunde non eſt neceſſarium ad ſalutem neceſſitate medii; tum quia ſic certiùs vitatur periculum iterationis: adulti enim, non infantes, Confirmationis à ſe ſuſceptæ meminiſſe poſſunt.

Porro de ætate, qua conferendum eſt hoc Sacramentum, ſic habet Catechiſmus Romanus, tit. de Confirm. *in quo illud obſervandum eſt, omnibus quidem poſt Baptiſmum, Confirmationis Sacramentum poſſe adminiſtrari; ſed minus tamen expeditè hoc fieri, antequam pueri rationis uſum habuerint. Quare ſi duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad ſeptimum certè hoc Sacramentum differre maximè convenit.*

QUÆSTIO VII.

Quisnam ſit Miniſter Confirmationis?

D*Ico.* Solus Epiſcopus eſt ordinarius Miniſter Confirmationis. Eſt de fide contra Photium & Græcos ſchismaticos.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua ſoli Apoſtoli leguntur confirmaſſe etiam eos,

eos, quos jusserant ab aliis baptizari. Nam, *Act. c. 8.* Petrus & Joannes Apostoli ab Ecclesia missi sunt ad confirmandos Samaritanos à Philippo Diacono baptizatos. Et *cap. 19.* Paulus dicitur confirmasse eos, quos jusserat ab aliis baptizari. Ergo confirmandi munus saltem ordinarium ad solos Apostolos, eorumque successores Episcopos pertinet: nam nulla ratio afferri potest, cur soli Apostoli confirmarint.

2. Ex Patribus, & summis Pontificibus. Pro omnibus sit S. Innoc. I. epist. 1. ad Decent. c. 3. ubi ait: *De consignandis infantibus manifestum est, non ab alio quàm Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri, licet sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus solis deberi, ut vel consignent vel Paracletum Spiritum tradant, non solùm consuetudo ecclesiastica demonstrat, verùm & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum.* Idem docent Leo Magn. Epist. 88. & S. Greg. Lib. 3. Epist. 9.

3. Ex perpetuo usu Ecclesiæ Catholicæ, de quo constat ex Cypriano, epist. 70. Cornelio Papa apud Eusebium, Lib. 6. Hist. c. 43. & aliis Patribus.

4. Ex Conc. Florent. in Decreto ubi dicitur: *Ordinarius* (Confirmationis) *Minister est Episcopus.* Et Trident. Sess. 7. Can. 3. de Confirmatione. *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, Anathema sit.*

Ratio congrua est, quia Confirmatio est complementum & perfectio Baptismi, ut constat ex Patribus docentibus baptizatum perfici per Confirmationem: ac proinde convenit, ut à primario Ministro conferatur.

Obj. 1. Act. c. 9. Ananias, qui non erat Episcopus, dicitur manus imposuisse Paulo.

Resp. Hæc manuum impositio non fuit confirmatoria, sed solùm curatoria, ut patet tum ex eo, quod Paulus nondum esset baptizatus, tum ex his verbis: *Et vidit* (Saulus) *virum Ananiam nomine introeuntem & imponentem sibi manus, ut visum recipiat,* non verò Spiritum sanctum.

Nec obstant hæc Ananiæ verba: *Dominus misit me . . . . ut videas, & implearis Spiritu sancto.* Nam sensus est, ut videas per impositionem manus, & implearis Spiritu sancto per Baptismum.

Porro vel Paulus confirmatus est ab aliquo Apostolo, vel Spiritus sancti plenitudinem à Deo sine manus impositione accepit, sicut acceperant alii Apostoli.

Obj. 2. Conc. Hispalense II. Can. 7. dicit quædam *novellis & ecclesiasticis regulis* prohibita esse Presbyteris, inter quæ recensetur Confirmationem & Chrismatis confectionem.

Resp. Per novellas & ecclesiasticas regulas intelligit decreta Innocentii I. & Leonis Magni. Sed illa decreta, quæ Concilio sufficiunt ad tollendos abusus, declarant jus divinum, quod Synodus excludere non intendit.

Obj. 3. Ex veteri consuetudine Presbyteri Græci & Armeni passim confirmant.

Resp. Hæc consuetudo inducta fuit ex concessione summi Pontificis, saltem tacita.

Obj. 4. S. Hieronymus in Dialogo adversùs Luciferianos, sic ait: *Quod si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum . . . . disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit, & multis in locis idem facta-*

ſtitatum reperimus, ad honorem potius Sacerdotii (ſummi) *quàm ad legis neceſſitatem.*

Reſp. Sanctus Doctor his verbis (*ad honorem potius Sacerdotii, quàm ad legis neceſſitatem*) ſolùm vult poteſtatem ordinariam confirmandi ad ſolos Epiſcopos pertinere, non ex natura rei & neceſſitate abſoluta, quaſi Spiritus ſanctus aliter dari non poſſit quàm per manus Epiſcopi, ſed ex voluntate Chriſti, qui honorem ſpecialem ſummo Sacerdotio attribuit, certa jura & poteſtates ſpeciales Epiſcopis concedendo, quæ ſimplicibus Sacerdotibus non conceſſit. Cujus quidem hanc rationem ſubjicit ſanctus Doctor, quia nempe *Eccleſiæ ſalus in ſummi Sacerdotis dignitate pendet: cui ſi non exors quædam, & ab hominibus eminens detur poteſtas, tot in Eccleſiis efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes.*

Obj. 5. Presbyteri ſuccedunt Apoſtolis perinde ac Epiſcopi: Ergo etiam ſunt Miniſtri ordinarii Confirmationis.

Reſp. Presbyteri ſuccedunt Apoſtolis in aliquibus tantùm, quæ nempe ſunt Sacerdotum propria, non verò in omnibus. Nam Apoſtoli non ſolùm erant primi Chriſtiani & Sacerdotes, ſed etiam primi ſummi Sacerdotes: ſoli autem Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis ut primis ſummis Sacerdotibus, ideóque ſuccedunt Apoſtolis in omni eorum poteſtate ordinaria. Quare Epiſcopi ſoli ſimpliciter & abſolutè ſuccedunt Apoſtolis, ſimplices verò Sacerdotes Apoſtolis ſuccedunt tantùm ſecundùm quid: nam non poteſt quis dici ſimpliciter & abſolutè ſuccedere alicui, niſi ei ſuccedat in omnibus, in quibus ei ſuccedi poteſt, ideóque niſi ei ſuccedat in tota ejus poteſtate ordinaria. Hinc ſoli Epiſcopi ſunt ſucceſſores Apoſtolorum ſimpliciter & abſolutè.

QUÆSIO VIII.

Utrùm ſimplex Sacerdos poſſit eſſe Confirmationis Miniſter extraordinarius?

Dico. Simplex Sacerdos poteſt ex diſpenſatione ſummi Pontificis conferre Sacramentum Confirmationis validè & licitè. *Ita Doctores communiter cum S. Thoma, 3. p. qu. 72. art. 11. ad 1. & omnes Canoniſtæ.*

Prob. 1. Ex facto Gregorii Magni, qui L. 3. Epiſt. 26. conceſſit Sardiniæ Presbyteris, ut confirmarent in iis locis, in quibus deſunt Epiſcopi. Nam ibi ſic ait: *Ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chriſmate tangere debeant, concedimus.* Jam verò quis tam ſanctum ac doctum Pontificem erroris in re tam gravi arguere audeat? Idem conceſſiſſe alios Pontifices nempe Nicolaum IV. Urbanum IV. Joannem XXII. Eugenium IV. Leonem X. teſtantur Wadingus in Annalibus minorum, & Cardinalis Pallavicinus, in Hiſt. Concil. Trident.

2. Ex Concil. Florent. in Decreto Eugenii IV. ubi poſtquam dixit ordinarium Miniſtrum Confirmationis eſſe Epiſcopum ſubjicit: *Legitur tamen per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem, ex rationabili & urgente admodum cauſa, ſimplicem Sacerdotem Chriſmate per Epiſcopum confecto, hoc adminiſtraſſe Confirmationis Sacramentum*, quod certe non adderetur, niſi id fieri poſſet.

3. Ex Conc. Trid. quod Seſſ. 7. Can. 3. de Confirmatione: *ideo* ait *ordinarium Miniſtrum eſſe Epiſcopum, ut indicaret poſſe extraordinaria poteſtate idem fieri etiam à Presbytero*, inquit Bellarminus.

4. Ex uſu Eccleſiæ Græcæ, in qua jam ante ſchiſma, Presbyteri Confirmationem conferunt, ut extraordina-

rii scilicet Ministri. Hanc autem Confirmationem à Presbyteris collatam, nunquam ut invalidam rejecit Ecclesia Latina, quæ etiam Græcos in schismate à Presbyteris confirmatos, nunquam iterum confirmavit aut confirmari jussit. Imò in fine Concil. Florent. refertur Eugenium IV. Græcis convocatis proposuisse aliquot quæstiones, inter quas hæc erat, cur Presbyteri confirment. Et in actis additur Græcos Pontifici satisfeciisse super his omnibus quæstionibus, exceptis duabus ultimis, quæ erant de separatione Matrimonii & creatione Patriarchæ extra Constantinopolim. Sic enim habent acta: *Quas quidem quæstiunculas Præsul Mitylenensis dissolvisse facilè visus est, ultimis duabus exceptis.*

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Adrianus VI. docuit Confirmationem nunquam posse validè administrari à simplici Sacerdote.

Resp. Id quidem docuit necdum Pontifex, sed postea summus Pontifex factus, hanc suam opinionem mutavit. Nam anno 1522. concessit Religiosis Franciscanis pro Indiis, & regionibus, ubi desunt Episcopi, ut Sacerdos Franciscanus confirmare posset cum Chrismate ab Episcopo consecrato: habeturque authenticum Hispali in Monasterio sancti Francisci.

Obj. 2. Innocentius III. c. *Quanto*, de consuetudine graviter arguit simplices Sacerdotes, qui Constantinopoli confirmabant, solam consuetudinem prætendentes, graviterque vetat id in posterum fieri: *cùm*, inquit, *umbra ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.*

Resp. Ibi Innocentius loquitur de Presbyteris Latinis, non Græcis, ut patet ex ejus Epistola ad Lucium in urbe Constantinopolitana Vicarium seu Legatum suum scripta, ex qua Capitulum citatum desumptum est, & in qua hæc legi testatur Arcudius: *Mandamus quatenus omnibus Latinis Presbyteris apud Constantinopolim constitutis districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant.* Et in vetustiore Decretalium collectione apud Antonium Augustinum vox *Latinis* apponitur. Græcorum autem consuetudo nullam potestatem confirmandi dare poterat Presbyteris Latinis in urbe Constantinopolitana, tunc Latinis subjecta, degentibus, quia ipsi immediatè subjecti erant summo Pontifici, sine cujus proinde concessione, nec validè, nec licitè confirmare poterant.

Obj. 3. Innocentius IV. in Epist. ad Episcopum Tusculanum suum in regno Cypri Legatum, sic ait: *Soli autem Episcopi consignent in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet nisi per Episcopos exhiberi.*

Resp. Cum Arcudio. Ideo hoc prohibet, quia putabat Presbyteros Græcos auctoritate propria munus confirmandi usurpasse. Neque hæc prohibitio videtur à Legato Pontificis promulgata fuisse, quòd commodè executioni mandari non posset.

Porro cùm aliqui Pontifices dicunt Confirmationem à solis Episcopis administrari posse, loquuntur de potestate ordinaria, non delegata, & dependente à concessione Superioris.

Obj. 4. Nicolaus Papa I. jussit iterùm confirmari Bulgaros, qui à Presbyteris Græcis à Photio missis confirmati fuerant.

Resp. Ideo eos jussit iterùm confirmari; quia Bulgari recens ad fidem conversi non erant subjecti Patriarchæ Constantinopolitano, qui proinde nullam potestatem erga eos validè delegare potuit; & quia Photius non erat verus Patriarcha, sed intrusus, & à

sacris

ſacris ſuſpenſus erat cum omnibus Presbyteris ſibi adhærentibus.

Obj. 5. Munus confirmandi eſt jure divino proprium Epiſcopis: Ergo non poteſt unquam validè exerceri à Presbyteris.

Reſp. Munus ordinarium confirmandi eſt quidem jure divino proprium Epiſcoporum: quare Presbyteri ſine conceſſione illud exercere etiam validè non poſſunt. Sed tamen munus confirmandi convenire poteſt Presbyteris ex conceſſione ſummi Pontificis. Imò juxta multos Doctores etiam confirmare poſſent Presbyteri ex conceſſione Epiſcopi cujuslibet pro ſua Diœceſi, ſi hujusmodi conceſſio ſummo Pontifici non eſſet reſervata. Quia inquiunt, Epiſcopus eſt Paſtor ordinarius in ſua Diœceſi, ſicut Pontifex in toto orbe, licèt ſit ipſi ſubjectus. Ergo habet poteſtatem ordinariam in iis, in quibus ejus jurisdictio à ſummo Pontifice non coercetur, ideóque eam delegare poteſt.

Obj. 6. Poteſtas confirmandi eſt poteſtas ordinis, non jurisdictionis. At poteſtas ordinis non poteſt dari per delegationem. Ergo.

Reſp. Confirmandi poteſtas ordinaria, perfecta & abſoluta eſt poteſtas ordinis Epiſcopalis, quæ Epiſcopo convenit per characterem Epiſcopalem. Unde Epiſcopus ſolus poteſt validè confirmare independenter à qualibet conceſſione, imò non obſtante quavis prohibitione. At confirmandi poteſtas extraordinaria, inchoata, incompleta & dependens à Superiore eſt Ordinis Sacerdotalis, ineſtque Presbyteris per characterem ſacerdotalem. Quare ſi hæc poteſtas per conceſſionem Superioris compleatur & perficiatur, jam ſufficit ad confirmandum: & ſic Presbyteri validè confirmari poſſunt vi characteris Presbyteralis & conceſſionis Superioris: Diaconis verò & Subdiaconis nequidem ineſt confirmandi poteſtas extraordinaria & incompleta: unde delegari non poſſunt ad confirmandum.

Obſerva. Probabile eſt ſimplicibus Sacerdotibus confirmandi facultatem in Ægypto primùm conceſſam fuiſſe ante quartum ſæculum. Nam Auctor Commentariorum in Epiſtolas D. Pauli, inter S. Ambroſii opera editorum, qui quarto ſæculo ſcripſit, de hoc uſu ut jam antiquo loquitur in cap. 4. Epiſtolæ ad Epheſios, cùm ibi ait: *Apud Ægyptum Presbyteri conſignant, ſi præſens non ſit Epiſcopus.* Uſus autem ille primùm in Ægypto inſtitutus, ſenſim poſt ſæculum quartum in tota Eccleſia Orientali propagatus fuit, Epiſcopis expreſsè vel ſaltem tacitè conſentientibus, nec ſummis Pontificibus contradicentibus. Apud Latinos verò in Sardinia ſæculo ſexto Presbyteri confirmabant, ut conſtat ex S. Gregorio, Epiſt. 26. In Galliis ſæculo quinto idem feciſſe probabiliter colligitur ex Concilio Arauſicano I. Can. 1. & in Hiſpania ſæculo ſexto, ex Concilio Barcinonenſi II. can. 2. ſed in Eccleſia Latina ante nonum ſæculum Presbyteri confirmare deſierunt.

TRACTATUS DE CONFIRMATIONE.

I. CONfirmatio est Sacramentum à Christo institutum, quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam, & fortiter profitendam.

II. Ejus materia remota *est Chrisma confectum ex oleo & balsamo per Episcopum benedicto.* Concil. Florentin. in decret. de Sacrament. Materia proxima est unctio chrismatis in fronte per manum Episcopi facta in formam crucis; quæ chrismatis unctio est vera manus impositio. Forma autem, ex Concilio Florentino est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

III. Minister ordinarius est solus Episcopus, ex Concilio Tridentino Sess. 3. canon. 3. & Florentino hæc addente: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admodum causa simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.* Quare simplex Sacerdos ex commissione Papæ, potest validè ac licitè confirmare.

IV. Hujus effectus sunt. 1. Augmentum gratiæ sanctificantis, & virtutum ei annexarum. 2. Auxilia quædam specialia ad fidem fortiter profitendam cum quovis periculo, & ad superandas tentationes contra illam. 3. Character.

V.

V. Confirmationis capaces ſunt omnes & ſoli baptizati, etiam infantes, quibus primis Eccleſiæ ſæculis conferebatur. Nunc tamen in Eccleſia Latina differtur usque ad uſum rationis, ad majorem reverentiam hujus Sacramenti, & majorem utilitatem ſuſcipientis ob actualem devotionem. Expedit autem pueros tempeſtivè confirmari, antequam innocentia baptiſmali excidant, modò ſuſcepti Sacramenti non iterandi meminiſſe poſſint, ejusque excellentiam & utilitatem agnoſcant.

VI. Patrinus adhiberi debet ex lege, ſeu conſuetudine Eccleſiæ, quæ in variis canonibus exprimitur. Et quidem unus tantùm, ſive vir, ſive mulier, cap. *Non plures*, de conſecr. diſt. 4. circa quod nihil innovavit Concil. Trident. debetque eſſe confirmatus, ſeu confirmata, cap. *In baptiſmate*, eod. titul.

Quæſt. I. *An quilibet adultus tenetur Confirmationem recipere data opportunitate?*

Reſp. Multi negant, ſed *Toletus & alii* affirmant & probant. 1. Ex cura & ſollicitudine Apoſtolorum, *Actor.* 8. ut baptizatis conferretur. 2. Ex cap. *Omnes*, de conſecrat. diſt. 5. *Omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum Spiritum ſanctum poſt Baptiſmum accipere debent, ut pleni Chriſtiani inveniantur.* Et ex S. Cyprian. epiſtol. 72. *Ungi quoque neceſſe eſt eum, qui baptizatus ſit, ut accepto chriſmate, id eſt unctione, eſſe unctus Dei, & habere in ſe Chriſti gratiam poſſit.* 3. Ex Concil. Laodicen. canon. 48. *Quòd oporteat eos, qui baptizantur, chriſma Eccleſiæ accipere.* Ex Conc. Mediolan. IV. ſub S. Carolo. *Si quis neglexerit* (ejus ſuſceptionem) *Canonicis ſubjaceat diſciplinis.* At negligit, qui data opportunitate non ſuſcipit, ut per ſe & ex contextu patet. Et ex Concilio Rhemenſi ann. 1583. *Moneant parochi, Sacramentum Confirmationis non debere negligi, vel prætermitti à verè Chriſtianis.* 4. Ex canonibus pœnitentialibus, qui trium annorum pœnitentiam imponunt parentibus, quorum negligentia filius ſine Confirmatione deceſſerit. 5. Quia hoc Sacramentum inſtitutum eſt, ut medium per ſe certum & ordinarium ad dandum robur, & perfectionem vitæ chriſtianæ, & non ſolùm ad fidem coram tyrannis fortiter profitendam, ſed etiam ad vincendas tentationes contra fidem, à quibus nemo adultus immunis eſt. Ergo Chriſtus voluit, ut ab omnibus ſuſciperetur; & qui illud cùm poteſt, non ſuſcipit, non ſatis conſulit ſaluti ſuæ, ſed illam ac auxilium divinum negligere meritò cenſetur: ergo peccat.

Certè apud omnes conſtat eſſe ſaltem culpam venialem hoc Sacramentum tunc omittere; cùm talis omiſſio ſit irrationabilis quædam prodigalitas ſpiritualis. Mortale verò ſi omittatur ſive ex contemptu, ut ſi quis illud, aut ejus effectum parvi faciat, vel vile, aut puerile exiſtimet ſe illi ſubjicere: ſive cum ſcandalo, ut ſi quis ita ſe publicè gerat, ut aliis exhibeat ſpeciem contemptus.

Item conſtat Epiſcopum teneri ſub mortali illud non rarò adminiſtrare: nam cùm ſit paſtor animarum, tenetur illis ex officio per ſe ſubminiſtrare media, quæ Chriſtus inſtituit ad earum ſalutem, vel perfectio-

ctionem, ac ſpiritualem utilitatem; per ipſum ſuppeditanda. (*a*)

(*a*) De Confirmationis Miniſtro cum Ordinario, tùm Extraordinario, deque ſacro Chriſmate, atque ætate, in qua hujusmodi Sacramentum pueris ſit conferendum. Vide lib. VII. de Synodo Diœceſana, in quo Cap. VII. ſtatuitur. Primò: Dogma eſſe Catholicum in variis Conciliis definitum, quod Epiſcopus ſit Ordinarius hujusce Sacramenti miniſter *num.* 2. Secundò: Manus impoſitionem olim adhibitam poſt Baptiſmum ad curandos Energumenos non fuiſſe confirmatoriam *num.* 3. Tertiò: Dubitari amplius non poſſe de Romani Pontificis poteſtate, quæ ſimplicibus Sacerdotibus concedere poſſit facultatem hujusmodi Sacramentum adminiſtrandi, *num.* 4. & 7.

In Cap. VIII. habetur: Primò: hanc facultatem ſemper limitatam fuiſſe, hac lege, ut Presbyteri Chriſmate uterentur ab Epiſcopo conſecrato; nec ullam eſſe neceſſitatem faciendi ſimplici Presbytero facultatem conſecrandi Chriſma, quod quocumque ſe conferat, poſſit is ſecum deferre Chriſma ab Epiſcopo acceptum, quodque facile etiam obtinere poſſit à Romano Pontifice diſpenſationem illius præcepti, quo prohibetur uſus Chriſmatis ante annum benedicti *n.* 1. & 2. Secundò: Delegationem hujusmodi eſſe actum poteſtatis, & jurisdictionis ſupremæ, à Chriſto Domino ſoli ſuo Vicario in terris commiſſæ, quamobrem omnibus in confeſſo eſſe, irritam nunc fore confirmationem à ſimplici Presbytero latino, ex ſola Epiſcopi delegatione, collatam, quia Sedes Apoſtolica id juris ſibi unicè reſervavit.

In Cap. IX decernitur, Primò: In iis locis, in quibus Chriſmatio data à Sacerdotibus Græcis, non eſt à Sede Apoſtolica expreſſe improbata, eam pro valida eſſe habendam ob tacitum ſaltem privilegium à Sede Apoſtolica illis conceſſum, cujus quidem privilegii præſumptionem inducit ipſamet conniventia, & tolerantia Romanorum Pontificum. Secundò: Hanc Confirmationem irritam eſſe reputandam, in locis, in quibus conſtat Græcis, alteriusve orientalis ritus Sacerdotibus, eſſe ab Apoſtolica Sede expreſsè ademptam; ademptam autem fuiſſe Sacerdotibus Bulgaris à Nicolao I. Cypris ab Innocentio IV. Italo Græcis cùm à Clemente VIII. tum a SS. D. N. Conſtitutionibus 57. & 129. tom. 1. Bullarii. Tertiò; In Synodo nationali Maronitarum anno 1736. in Monte Libano coacta, ſancitum eſſe, ne in poſterum ab alio, quam ab Epiſcopo Confirmatio conferatur. Vide Conſtit. 30 *in tom.* 1. *Bullarii pag.* 74. qua prædicta Synodus confirmatur.

In Cap. X. habetur, Primò: Hoc Sacramentum validè conferri omnibus baptizatis absque ulla ætatis differentia, atque olim omnes ſtatim poſt Baptiſma confirmari conſueviſſe; nunc vero ante ſeptennium ordinariè conferendum non eſſe *n.* 1. 2. & 3. Secundò: Eccleſiam Orientalem antiquum ſervare morem de confirmando ſtatim poſt Baptiſma. Tertiò: Etiam in Eccleſia latina nunc ſanctè, & licitè conferri poſſe ſeptennio minoribus urgente periculo vitæ, aut futuræ diuturnæ abſentiæ Epiſcopi, vel alia neceſſitate, ſeu juſta cauſa. Fieri vero oportere dicitur, ab Epiſcopis ſine ulla acceptione Perſonarum.

TRA-

TRACTATUS
DE
SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.
EX SPECULATIVA.

EUchariſtia, ſecundùm vim nominis Græci, ſignificat bonam ſeu eximiam gratiam, & gratiarum actionem: tùm quia continet Chriſtum, qui eſt & donorum omnium maximum & fons gratiarum omnium: tum quia in ea offertur Deo ſacrificium gratiarum actionis perfectiſſimæ. Dicitur etiam communio, quia cum Chriſto conjungit fideles à quibus ſuſcipitur, & fideles ipſos inter ſe conjungit, atque unit. Euchariſtia autem eſt Sacramentum & ſimul Sacrificium, ut fide conſtat. Quare hic Tractatus in duas partes dividetur.

PARS PRIMA.
De Euchariſtiæ Sacramento.

EUchariſtia ut Sacramentum eſt, communiter definitur: Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini, ad ſpiritualem animæ refectionem à Chriſto inſtitutum.

CAPUT I.
De natura Sacramenti Euchariſtiæ.

SUppono Euchariſtiam eſſe verum Sacramentum novæ legis, ut fide conſtat.

1. Ex perpetua Eccleſiæ Traditione, ut patebit ex dicendis.

2. Ex Conc. Trid. Seſſ. 7. Can. 1. ubi Euchariſtia inter Sacramenta novæ legis numeratur, & anathematizatur, qui dixerit aliquod horum ſeptem non eſſe verè ac propriè Sacramentum; ſic enim ait: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura, vel pauciora quàm ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam*, &c. *aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè & propriè Sacramentum, Anathema ſit.* Idem ante docuit Conc. Florent. in Decreto pro Armenis.

Ratio eſt, quia Euchariſtiæ convenit definitio Sacramenti propriè dicti novæ legis: nam 1. eſt ſignum ſacrum, ſenſibile, à Chriſto inſtitutum, nempe

ſpecies panis & vini conſecrati, ex Matth. c. 26. *Accepit Jeſus panem, & benedixit ac fregit, &c.* 2. Permanenter inſtitutum, juxta illud Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* 3. Inſtitutum ad ſignificandam & dandam gratiam ſanctificantem, & charitatem augendam ac conſervandam. Nam corpus Chriſti exiſtens ſub ſpeciebus panis ſignificat refectionem ſpiritualem, & illam efficit, juxta illud Joann. cap. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, &c.*

ARTICULUS I.

Utrùm Euchariſtia conſiſtat in re permanente?

Nota. LUtherani & Calviniſtæ docent Euchariſtiam conſiſtere tantùm in uſu & actuali manducatione, ideóque in actione tranſeunte, non in re permanente; cum hoc tamen diſcrimine, quòd Lutherani agnoſcant realem Chriſti præſentiam in ſumptione Euchariſtiæ, Calviniſtæ verò duntaxat ſpiritualem, & ſacramentalem. Kemnitius tamen cenſet corpus Chriſti præſens eſſe in omnibus actionibus, quæ in cœna peraguntur, nimirum benedictione, fractione, diſtributione, manducatione, item cùm immediatè poſt cœnam ad ægros defertur, & ab illis manducatur.

Dico. Sacramentum Euchariſtiæ conſiſtit in re permanente. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex verbis, quibus Chriſtus inſtituit & confecit Euchariſtiam: nam hæc verba, Matth. c. 26. *Hoc eſt Corpus meum, hic eſt ſanguis meus.* Prolata ſunt à Chriſto, antequam Apoſtoli Euchariſtiam ſumerent, & vera fuerunt ſtatim atque prolata ſunt. Ergo ante actionem manducandi & bibendi, fuit verum corpus & verus ſanguis Chriſti, ideóque verum Sacramentum. Ergo Sacramentum Euchariſtiæ conſiſtit in re, quæ uſum ſeu manducationem antecedit, & quæ cùm actio non ſit, eſt aliquid permanens.

Prob. 2. Ex perpetua Traditione, & praxi Eccleſiæ ſervantis Euchariſtiam, & eam diſtribuentis diu poſt omnes actiones, quæ in cœna peraguntur. Cujus quidem Traditionis teſtes ſunt Patres priorum ſæculorum.

Pro ſecundo ſæculo. S. Juſtinus Martyr, Apolog. 2. teſtatur, Euchariſtiam, peractis myſteriis, ad abſentes mitti ſolitam fuiſſe per Diaconos; & S. Irenæus in Epiſt. ad Victorem Papam apud Euſebium, L. 5. Hiſt. c. 24. ſcribit deceſſores ejus ſummos Pontifices Euchariſtiam ad Epiſcopos Paſcha Luna quatuordecima celebrantes miſiſſe in ſignum pacis & communionis.

Pro tertio ſæculo. Tertullianus L. 2. ad uxorem; & Cyprianus ſerm. de lapſis teſtantur, fideles ſuo tempore conſueviſſe Euchariſtiam in domos ſuas deferre, ut eam opportuno tempore ſumerent. Item Dionyſius Alexandrinus, in Epiſt. ad Fabianum ſummum Pontificem apud Euſebium, L. 6. Hiſt. c. 44. narrat à Sacerdote ægrotante per puerum miſſam eſſe particulam Euchariſtiæ ad Serapionem quemdam ſenem morti proximum.

Pro quarto ſæculo. S. Baſilius Epiſt. ad Cæſariam Patritiam ſcribit Anachoretas, qui ſæpius in Eccleſiam venire non poterant, conſueviſſe Euchariſtiam ſecum in eremum deferre, ut ibi ſumerent. Sanctus Gregorius Nazianz. orat. 11. narrat ſororem ſuam Gorgoniam, magna fide de nocte procumbentem coram Euchariſtia apud ſe recondita in altari, ſtatim fuiſſe à morbo liberatam. Et S. Ambroſius orat. de obitu fratris ſui Satyri; refert eum per

Eucha-

Euchariſtiam, quam ad collum ſuum ſuſpenderat, naufragii periculum evaſiſſe; ibi enim de illo ſic ait: *In naufragio conſtitutus... non mortem metuens, ſed ne vacuus myſterii exiret è vita, quos initiatos eſſe cognoverat, ab his divinum illud fidelium Sacramentum popoſcit... & Euchariſtiæ particulam ab illis acceptam ligari fecit in orario, & orarium involvit collo, atque ita ſe dejecit in mare... nec deſeruit ſpes, nec fefellit opinio. Denique primus ſervatus ex undis... Dei Eccleſiam requiſivit, ut ageret gratias liberatus,* &c.

Ex hac praxi patet antiquam Eccleſiam credidiſſe corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus conſecratis manere extra uſum ſeu manducationem & totam actionem cœnæ, ideóque Euchariſtiam non in actione tranſeunte, ſed in re permanente conſiſtere.

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus. Nam 1. Conc. Nicænum I. Can. 13. jubet, ut cuilibet in extremis poſito & Euchariſtiam petenti, communio concedatur, probatis ejus diſpoſitionibus: *In Summa autem*, inquit, *de quolibet excedente, & Euchariſtiæ participationem petente, cum examinatione oblationem impertiat.* Quod ſemper in Eccleſia obſervatum fuit. Certum eſt autem non potuiſſe, quovis tempore ægrotis Euchariſtiam miniſtrari, niſi ea aſſervaretur in Eccleſia, cùm actio cœnæ non fieret in ſingulis ægrotantium cubiculis. 2. Ex Concilio Lateranenſi IV. c. 20. in quo dicitur: *Statuimus, ut in ſingulis Eccleſiis Chriſma & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia, clavibus adhibitis, conſerventur: ne poſſit ad illa temeraria manus extendi.* 3. Ex Conc. Trident. Seſſ. 13. cap. 3. ubi ait: *quod reliqua Sacramenta tunc primùm ſanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur. At in Euchariſtia ipſe ſanctitatis auctor ante uſum eſt.... & ſemper hæc fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis & vini ſpecie unà cum ipſius anima & divinitate exiſtere.* Et Can. 4. ſic habet: *Si quis dixerit, peracta conſecratione, in admirabili Euchariſtiæ Sacramento non eſſe corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed tantùm in uſu, dum ſumitur; non autem ante vel poſt, & in hoſtiis ſeu particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſervantur vel ſuperſunt, non remanere verum corpus Domini, Anathema ſit.*

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Hæc verba (*hoc eſt corpus meum*) continent promiſſionem, & quidem ſub conditione præcepti comedendi (*accipite & comedite.*) At cùm promittitur aliquid ſub conditione, ante impletam conditionem non impletur promiſſio. Ergo, &c.

Reſp. Nego maj. Nam verba ſupradicta nullatenus ſunt promiſſoria, & conditionata. Nam 1. pronomen (*hic, hoc,*) eſt demonſtrativum rei ſenſibiliter præſentis. 2. Verbum in propoſitione poſitum ſignificat tempus præſens, non futurum: promiſſiones autem exprimuntur per futurum tempus. 3. Hæ voces (*hoc eſt corpus meum: hic eſt ſanguis meus*) continent non promiſſionem ſed rationem, ſeu motivum comedendi & bibendi, ut patet ex contextu & ex particula cauſali (*enim*); nam Matth. cap. 26. ſic legitur: *Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum..... bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus.*

Obj. 2. Hæc verba (*hoc eſt corpus meum*) prolata non fuerunt ante manducationem, ſed inter manducandum, ut videtur colligi ex ſerie & ordine

verborum, nam Matth. c. 26. dicitur: *Accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: accipite & comedite, hoc est corpus meum*, &c.

Resp. Cum Bellarmino hic spectari non debet ordo & series verborum, quia hic ordo sæpe muratur ab Evangelistis, id quod prius factum est, narrando posteriùs, & è contra, ut patet ex Marc. 14. ubi dicitur: *Et accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait illis, hic est sanguis meus novi Testamenti.* Certè si spectetur solus ordo verborum, colligitur corpus & sanguinem Christi esse in hoc Sacramento post usum; cùm hæ voces (*sanguis meus*) referantur post sumptionem: quod ne adversarii quidem admittunt.

Itaque hic solùm attendi debet sensus ac significatio verborum, & inde colligi quid priùs, quidve posteriùs factum sit in cœna. Ex sensu autem & significatione verborum apertè colligitur verba (*hoc est corpus meum: hic est sanguis meus*) fuisse priùs à Christo prolata quàm Apostolis porrigeret panem & vinum consecratum: nam verba illa continent motivum & invitationem comedendi & bibendi. Motivum autem sumendi debuit à Christo priùs proponi Apostolis, & ab his concipi, quàm illis cibus & potus porrigeretur, ut videlicet intelligerent, quid acciperent.

Obj. 3. Christus Eucharistiam instituens, non jussit illam asservari in pixide, gestari in supplicatione, adorari in Ecclesia. Ergo ista repugnant institutioni Christi.

Resp. Nego cons. Nam Christus non jussit Eucharistiam statim totam manducari, nec vetuit asservari in sacrificio, gestari in supplicatione, & adorari in Ecclesia: ac proinde hæc omnia non repugnant institutioni Christi.

Obj. 4. Clemens Romanus, Epist. 2. jubet, ut tot in altari ponantur hostiæ, quot populo sufficiant, ut si quid post communionem supersit, non servetur in crastinum, & à Clericis consumatur.

Resp. 1. Hæc Epistola non est Clementis.

Resp. 2. Subintelligi debet, exceptis his hostiis, quæ ex consuetudine reservandæ erant pro communione infirmorum. Nam illius epistolæ auctor ibidem manifestè supponit Eucharistiam asservari; sic enim loquens de Presbytero, Diacono & Subdiacono ait: *Cum timore & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici custodire debent, ne qua putredo in sacrario inveniatur, ne cùm negligenter agitur, portioni corporis Domini gravis inferatur injuria.*

Obj. 5. Origenes, Homil. 5. in cap. 7. Levitici, ait: *Dominus panem, quem Discipulis dabat, non distulit, nec differri jussit in crastinum,*

Resp. Non inde sequitur Eucharistiam non potuisse, nec debuisse postea asservari: nam hoc Christus non vetuit; imò dedit Apostolis potestatem hoc præscribendi, cùm ab Apostolis præscriptum fuisse constet ex praxi priorum sæculorum Ecclesiæ.

Obj. 6. Hesichius, L. 2. in Levit. c. 8. dicit, morem Ecclesiæ esse comburendi id, quod ex Eucharistiæ Sacramento supereſt.

Resp. Ibidem excipit particulas Eucharistiæ in sacrario asservari solitas etiam per multos dies.

Obj. 7. Teste Nicephoro, L. 17. Histor. Eccles. c. 25. mos fuit in Ecclesia Græca: ut reliquiæ Eucharistiæ darentur pueris innocentibus absumendæ.

Resp. Hoc intelligitur de reliquiis, quæ superabundabant, & supponitur hostias

hostias de novo consecratas asservari pro infirmis: quare illa reliquiarum manducatio non fiebat quotidie, sed solùm feria quarta vel sexta, quando scilicet renovabatur Sacramentum in pixide, quod etiam statuit Concilium Matisconense II. Can. 6. anno 585. celebratum.

Obj. 8. Humbertus Cardinalis, in L. contra Nicetam, reprehendit Græcos, quòd Eucharistiam asservarent.

Resp. Neg. Sed illos tantùm reprehendit, quòd per quadragesimam Missam celebrarent ex pane consecrato die Sabbati vel Dominica, cùm tamen Missæ Sacrificium fieri non possit, nisi panis consecretur.

Obj. 9. Omnia Sacramenta novæ legis sunt ejusdem generis. Ergo omnia consistunt in actione transeunte.

Resp. Nego conseq. Nam quamvis omnia sint ejusdem generis, sunt tamen diversæ speciei.

Observa. 1. Sacramentum Eucharistiæ, utpote consistens in re permanente, manet physicè post ejus effectionem, & ejus usus seu sumptio est posterior ejus effectione, quam supponit. Nam Sacramentum Eucharistiæ consistit in corpore & sanguine Christi, & speciebus consecratis; & tandiu manet, quandiu sub illis speciebus mansisset naturaliter ac sensibiliter substantia panis & vini, si consecrata non fuisset, Eucharistiæ verò effectio est consecratio, seu prolatio verborum formæ cum debita intentione facta super materia. At reliqua sex Sacramenta consistunt in aliqua actione transeunte, suntque tantùm, cùm fiunt, & eorum effectio distinguitur ab applicatione, usu, & susceptione: unde fieri non possunt sine subjecto, cui applicentur, & à quo suscipiantur.

Observa 2. Prioribus Ecclesiæ sæculis, fideles in Ecclesia à Sacerdotibus Eucharistiam accipiebant manu dextra concava. Eucharistiæ autem sic acceptæ partem aliquam reservabant, & in domos suas deferebant, ut eam opportuno tempore privatim sumerent. Quod postea propter profanationis periculum ab Ecclesia prohibitum est.

ARTICULUS II.

In quo præcisè consistat Sacramentum Eucharistiæ?

Nota. CIrca hoc quadruplex est Catholicorum sententia. Nam 1. plerique Thomistæ sentiunt hoc Sacramentum consistere in solis speciebus ut connotantibus corpus & sanguinem Christi. 2. Waldensis illud in solo corpore & sanguine Christi constituit, speciebus solùm extrinsecè connotatis. 3. Multi cum Cajetano, Bellarmino, Vasquez, volunt consistere adæquatè in speciebus, simul & corpore ac sanguine Christi. 4. Aliqui præter hæc duo addunt verba consecrationis.

Dico. Sacramentum Eucharistiæ consistit in speciebus simul & corpore ac sanguine Christi, & quidem adæquatè.

Prob. Per partes 1. consistit in speciebus. Nam hoc Sacramentum est sensibile per se saltem secundùm aliquam sui partem; cùm omne Sacramentum sit essentialiter signum sensibile gratiæ. *Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem;* ait Conc Trid. Sess. 13. cap. 3. At Eucharistia non est sensibilis per corpus & sanguinem Christi; sed solùm per species, quæ proinde constituunt saltem inadæquatè Sacramentum. Præterea ex eodem Conc. Sess. 13. Can. 1. corpus & sanguis Christi continentur verè in Eucharistiæ

Sacramento : ergo non sunt totum Sacramentum, sed præter illa, species illud etiam inadæquatè constituunt.

2. Sacramentum Eucharistiæ consistit etiam in corpore & sanguine Christi. Nam ex Scriptura, Patribus & Conciliis, Eucharistia est cibus animæ & panis de cœlo, habet vim sanctificandi, conficitur verbis consecratoriis, adoranda est cultu latriæ. At hæc omnia non conveniunt solis speciebus etiam ut connotantibus extrinsecè corpus Christi. Nam quamvis species illæ cibum spiritualem significent, non tamen sunt ipse cibus spiritualis, nec proinde reficiunt animam. Christus enim non de speciebus, sed de carne & sanguine suo dixit, Joan. c. 6. *Caro mea verè est cibus : & sanguis meus verè est potus.* Priùs dixerat : *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

3. Eucharistia consistit in his duobus adæquatè, non autem insuper in verbis consecratoriis. Tum quia positis præcisè speciebus consecratis, & corpore ac sanguine Christi, habetur tota essentia Eucharistiæ, in eo posita, quòd sit signum sensibile, sanctificans animam per modum cibi & potus spiritualis. Nam per corpus Christi nutrit ac sanctificat, & per species consecratas est sensibile. Tum quia si verba consecrationis essent constitutivum licèt partiale Sacramenti Eucharistiæ, hoc Sacramentum non consisteret totaliter in re permanente ; nam verba consecrationis statim desinunt ac transeunt ; neque totum haberetur post consecrationem. Nam post illam jam non extant verba consecrationis. Quæ duo falsa sunt.

Ne dicas : verba remanere moraliter & in æstimatione prudenti. Nam Eucharistia est res permanens physicè : ac proinde non potest intrinsecè constitui, nisi ex eo quòd physicè permanet.

Solvuntur Objectiones contra primam partem.

Obj. 1. Patres dicunt hoc Sacramentum esse corpus Christi. Ergo illud non consistit in speciebus.

Resp. Tunc partem pro toto per synecdochen sumunt, illud denominando à parte sua præcipua : sic etiam Baptismus vocatur ablutio.

Obj. 2. Christi corpus & sanguis sanctificant & reficiunt solam animam. Ergo sola sunt Sacramentum.

Resp. Nego conseq. Quia hoc non impedit, quominùs species sint etiam pars intrinseca licèt minùs præcipua Eucharistiæ, quatenus significant corpus & sanguinem Christi per modum cibi & potus spiritualis ; & significando faciunt cum illis unum totum per se sensibile, significans & efficiens spiritualem animæ refectionem ac nutritionem. Nam illud totum est per se sensibile una sui parte, nempe speciebus, & altera principaliore ac excellentiore animam sanctificat & spiritualiter nutrit, nempe corpore ac sanguine Christi.

Solvuntur Objectiones contra secundam partem.

Obj. 1. Innocentius III. c. *Cùm Marthæ* de celebratione Missarum, tria distinguit in Eucharistia, videlicet Sacramentum tantùm, rem tantùm, & rem ac Sacramentum, & addit species esse Sacramentum tantùm. Ergo Eucharistia consistit in solis speciebus.

Resp. Nego conseq. Quia ibi non sumit Sacramentum strictè & adæquatè, sed duntaxat pro eo, quod significat rem sacram, & non significatur. Solæ autem species sunt tantùm Sacramentum

mentum in hoc sensu sumptum : nam significant rem sacram, nempe corpus & sanguinem Christi, & non significantur. Gratia verò est res tantùm, quia significatur, & non significat: & corpus ac sanguis Christi sunt simul res & Sacramentum, quia significant & significantur. Nam significantur per species consecratas, & significant spiritualem animæ refectionem : verùm quamvis species rem sacram significent, non sunt adæquatè Sacramentum novæ legis, quia gratiam non producunt, sed hanc producit corpus Christi sub illis latens.

Dices. Si corpus Christi sit res Sacramenti, non esset illius pars.

Resp. Neg. Nam est utrumque: est enim res Sacramenti respectu specierum, quia per illas significatur: & simul est pars Sacramenti ratione gratiæ, quam significat & producit.

Obj. 2. Eucharistia dicitur Sacramentum Corporis Christi; ergo non consistit etiam partialiter in corpore Christi.

Resp. Nego conseq. Quia cùm Eucharistia sic dicitur, sensus est, Eucharistiam esse Sacramentum, quod est corpus Christi, & quidem principaliter, quamvis partialiter.

Porro Sacramentum Eucharistiæ frangitur, & est visibile, sed solùm ratione specierum, non verò per totum suum constitutivum.

Obj. 3. Conc. Trident. Sess. 13. Can. 1. dicit corpus & sanguinem Christi contineri in Eucharistiæ Sacramento.

Resp. Continetur tanquam pars in toto, qualiter anima continetur in homine.

Obj. 4. Berengarius hæresim suam in Concilio Romano retractans, agnoscit in Eucharistia non solùm esse Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Christi. Ergo corpus Christi non est Sacramentum, cùm ab eo distinguatur.

Resp. Nego conseq. Quia in illa fidei confessione, per Sacramentum intelligit præcisè signum rei sacræ, & solùm vult in Eucharistia non solùm esse signum corporis Christi, sed etiam ipsum corpus Christi. Nam ibi retractat suum errorem, quod dixerat, in Eucharistia esse nudum signum corporis Christi, quod vocabat Sacramentum.

Obj. 5. Sacramentum Eucharistiæ est signum corporis Christi.

Resp. Sacramentum inadæquatè sumptum, nempe species est signum corporis Christi : non verò adæquatè sumptum.

Observa. Canones decreti Gratiani non plus habent auctoritatis, quàm eorum auctores habuerint: nam à Gratiano nullam accipere possunt, cùm ipse nullam habuerit in Ecclesia. Et in illa collectione non pauca sunt supposititia.

Solvuntur Objectiones contra tertiam partem.

Obj. 1. Ex Concilio Florent. Omne Sacramentum legis novæ constat rebus & verbis. Ergo Eucharistia componitur etiam intrinsecè ex verbis consecrationis.

Resp. Nego anteced. Nam Concil. dicit Sacramenta novæ legis perfici rebus & verbis, non verò constare. Eucharistia autem ex pane & vino tanquam materia, & verbis consecrationis tanquam forma verè perficitur; sed ex illis non constituitur.

Concilium quidem dicit verba consecrationis esse formam Eucharistiæ. At non dicit verba illa esse eodem prorsus modo formam Eucharistiæ, quo hæc verba v. gr. *ego te baptizo, &c.* sunt forma Baptismi. Igitur verba

conse-

consecrationis sunt Eucharistiæ forma, ex qua fit, non qua constituitur: sicut panis & vinum sunt materia ex qua fit, non materia componens.

Obj. 2. Omne Sacramentum novæ legis est cæremonia sacra & sensibilis à Christo instituta ad significandam & efficiendam gratiam. At talis cæremonia constat rebus & verbis. Ergo.

Resp. Disting. major. Omne Sacramentum spectatum in fieri, & consistens in actione transeunte, est cæremonia sacra, &c. *conc. maj.* Spectatum in facto esse, & consistens in re permanenti, *nego maj.* Sacramentum spectatum in fieri est Sacramentum consideratum, quatenus fit actu. Sacramentum spectatum in facto esse est Sacramentum consideratum quatenus jam factum est, & permanet constitutum in suo esse. Sola Eucharistia spectari potest hoc utroque modo: alia verò Sacramenta solum spectantur in fieri, seu quatenus fiunt, quia postquam facta sunt, jam desinunt esse, cùm consistant in actione transeunte. Quare cùm definiuntur generatim Sacramenta, definiuntur quatenus sunt in fieri. Jam verò Eucharistia spectata in fieri, est cæremonia sacra, & fit ex rebus & verbis tanquam materia & forma. At spectata in facto esse non est jam cæremonia; quia cæremonia est actio quædam sacra, quæ transit. Eucharistia autem postquam facta est, permanet in suo esse constituta, & est res totaliter & physicè permanens.

Obj. 3. Omne Sacramentum per id constituitur in esse Sacramenti, per quod constituitur in esse signi. Sed Sacramenta novæ legis constituuntur in esse signi non solùm per res, sed etiam per verba. Ergo.

Resp. Disting. min. ut suprà, si spectentur in fieri, *conc. min.* Si spectentur in facto esse, *nego min.* Por-

ro Eucharistia constituitur in esse signi sensibilis per species consecratas: ac proinde connotat verba consecratoria ut necessaria ad illam perficiendam, & ut causam efficientem, non autem ut constitutivum sui.

Inst. Si ita est, Eucharistia in facto esse non habet materiam & formam.

Resp. Neg. sequel. Nam corpus & sanguis Christi se habent per modum materiæ, & species per modum formæ; quia species significando corpus & sanguinem Christi, ut cibum ac potum spiritualem, determinant illa ad significandam gratiam sacramentalem Eucharistiæ, nempe gratiam animæ nutritivam; & sic species se habent per modum determinanris, ideóque formæ; corpus verò ac sanguis Christi per modum determinabilis, ideóque materiæ. Vel corpus & sanguis Christi cum speciebus consecratis se habent per modum materiæ: sacramentalis verò significatio, nempe refectio animæ se habet per modum formæ, ut sentiunt multi.

Dices. Alia Sacramenta habent res per modum materiæ, & verba per modum formæ. Ergo & Eucharistia.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia cætera Sacramenta consistunt tantùm in actione transeunte, nempe in applicatione materiæ & pronunciatione formæ. At Eucharistia in facto esse consistit in re physicè permanente, qualia non sunt verba.

Obj. 4. Christus verba instituit, & adhibuit ad significandam spiritualem refectionem. Ergo verba sunt de essentia Eucharistiæ.

Resp. Nego anteced. Nam Christus verba consecrationis instituit & adhibuit, non ad significandam refectionem spiritualem, sed ad præsentiam corporis & sanguinis sui sub speciebus panis & vini significandam, & significando

cando efficienda. Unde verba consecrationis sunt signum practicum ejusmodi præsentiæ, non autem refectionis spiritualis.

Inst. Eucharistia non est signum sensibile refectionis spiritualis, nisi per habitudinem ad verba consecrationis: ergo hæc verba instituta sunt ad significandam refectionem spiritualem.

Resp. Nego conseq. Quia habitudo illa ad verba consecrationis ut jam prolata, & ipsa verba sunt tantùm aliquid essentialiter prærequisitum ad essentiam Eucharistiæ, & ut Eucharistia sit signum sensibile refectionis spiritualis. Nam Eucharistia non est ejusmodi signum, nisi per habitudinem & respectum ad verba consecrationis tanquam ad aliquid essentialiter prærequisitum. Sive Eucharistia non est signum sensibile refectionis spiritualis, nisi suppositâ consecratione seu prolatione verborum consecrationis.

Quæres 1. *Utrùm sumptio Eucharistiæ pertineat ad intrinsecum illius complementum?*

Resp. Neg. Quia hoc Sacramentum à Christo institutum est per modum cibi & potus spiritualis, juxta illud Christi, Joann. c. 6. *Caro mea verè est cibus; & sanguis meus verè est potus.* At sumptio non est complementum intrinsecum cibi aut potus: ergo sumptio Eucharistiæ non est illius complementum intrinsecum.

Equidem Eucharistia ordinatur ad nutritionem spiritualem, quæ non potest haberi sine sumptione tanquam conditione. Sed inde sequitur tantùm sumprionem esse conditionem, sine qua non haberetur effectus Sacramenti.

Quæres 2. *Quomodo definiatur Sacramentum Eucharistiæ?*

Resp. 1. Eucharistia in fieri idem est, quod transubstantiatio, seu conversio substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, remanentibus duntaxat speciebus, ad spiritualem animarum refectionem.

Resp. 2. Eucharistia in facto esse, ut communiter accipitur, dum simpliciter hæc vox usurpatur, rectè definitur: *Novæ legis Sacramentum, continens corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini consecratis, ad spiritualem animarum refectionem.* Patet ex dictis.

Dicitur 1. *Sacramentum novæ legis*, nam revera tale est; & hæ voces tenent locum generis proximi; cæteræ differentiam continent.

2. *Continens*, supple formaliter, seu ut constitutivum illius. Unde sic etiam dici potest, *novæ legis Sacramentum, quod est corpus & sanguis Christi sub speciebus, &c.*

3. *Corpus & sanguinem;* quia illa duo substantialiter & intrinsecè continet, & sunt illius principale constitutivum.

4. *Sub speciebus panis & vini.* Quia corpus & sanguis Christi non sunt Sacramentum, nisi in quantum subsunt illis speciebus: nam non sunt Sacramentum, nisi in quantum sunt signum sensibile: non sunt autem signum sensibile, nisi in quantum subsunt speciebus panis & vini, per quas redduntur sensibilia.

Porro species sunt hic quidem in obliquo, sed grammaticaliter tantùm: nam quoad sensum & logicè sunt in recto. Unde Eucharistia rectè dici potest novæ legis Sacramentum, quod est corpus & sanguis Christi, & simul species consecratæ, per quas illa redduntur sensibilia, ad spiritualem animæ refectionem.

5. *Consecratis.* Tum quia species illæ non reddunt corpus & sanguinem Christi sensibilia, nisi quia fuerunt consecratæ: tùm quia corpus & sanguis

Christi non sunt sub illis speciebus, nisi post consecrationem.

5. *Ad spiritualem animarum refectionem:* quia Eucharistia instituta est per modum alimenti, & confert gratiam, qua in Dei amore crescamus, conservemur, & corroboremur.

CAPUT II.

De materia Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Quænam sit materia Eucharistiæ?

Nota 1. AGitur hìc solùm de materia transeunte & remota, ex qua quoad totam substantiam in corpus & sanguinem Christi conversa fit Eucharistiæ Sacramentum, remanentibus duntaxat speciebus seu accidentibus. Quæ quidem ex institutione Christi essentialiter necessaria est, ut ex illa fiat transubstantiatio, & suppeditentur species, quæ Sacramentum hoc partialiter componunt. Nam de materia proxima & permanente, ex qua intrinsecè constituitur Eucharistia, jam dictum est illam consistere in corpore & sanguine Christi, quippe quæ determinabilia sint, & determinentur per species ad significandam gratiam sacramentalem, Eucharistiæ propriam, nempe spiritualem nutritionem.

Nota 2. Circa hanc materiam variè errarunt hæretici. Et 1. Quidem Gnostici, quorum abominandam opinionem referre pudet. 2. Cataphryges (teste S. Augustino, L. de hæres. n. 26.) Eucharistiam conficiebant in pane ex farina infantis sanguine subacta. 3. Ophytæ (teste eodem sancto Doctore, eod. L. n. 17.) ad Eucharistiam adhibebant tantùm panem, quem serpens lambebat, & sic hunc panem consecrari putabant. Hunc autem serpentem nutriebant & colebant. 4. Artotyritæ adhibebant panem & caseum, quos offerebant, eò quòd primi homines fructus terræ & ovium Deo obtulissent, ut narrat S. Augustinus, eod. Lib. 5. Ebionitæ, Tatiani, Encratitæ, locovini, aquam adhibebant, ut testatur S. Epiphanius, Lib. de hæres. Hunc errorem pauci aliqui Catholici Africæ Episcopi ex ignorantia, non ex animo hæretico, secuti sunt, quos refellit *S. Cyprianus, epist. 78.*

Dico 1. Panis & vinum sunt materia necessaria Eucharistiæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Christus Eucharistiam instituens, non aliam materiam adhibuit quàm panem & vinum, ut patet ex Matth. cap. 26. *Accepit Jesus panem, & benedixit,* &c. *Et accipiens calicem, gratias egit.... Non bibam amodò de hoc genimine vitis,* &c. & hanc utramque materiam ut necessariam præcepit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem,* Luc. 22. & 1. Cor. cap. 11.

2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi.

3. Ex variis Conciliis præsertim ex Lateranensi IV. c. 1. Florentino in decreto; & Trident. Sess. 13. c. 3. & 4. & can. 2.

Ratio convenientiæ. Quia non conveniebat, ut corpus & sanguis Christi sub propria specie sumeretur; & nulla aliena species convenientior fuit, quàm species panis & vini, utpote aptissima ad exhibendum corpus & sanguinem Christi, ut animæ nostræ alimentum.

Obj. Olim ad altare offerebantur uvæ, oleum, & incensum.

Resp. Offerebantur ad Clericorum sustentationem, & altaris ornatum, non autem ad materiam Eucharistiæ. Quare can. 3. ex iis, qui Apostolorum dicuntur, quamvis sint à variis Conciliis conditi, decernitur depositionis pœna Episcopo vel Sacerdoti, qui aliud quàm panem & vinum obtulerit.

Dico

Dico 2. Solus panis triticeus eſt materia valida Euchariſtiæ. Eſt omninò certum; ita ut ſine errore negari nequeat.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cujus materia eſt panis triticeus, & vinum de vite.* Ubi materiam Euchariſtiæ æqualiter definit eſſe panem triticeum, & vinum de vite. Sed vinum de vite eſt materia abſolutè neceſſaria, ut nemo dubitat. Ergo & panis triticeus.

2. Ex Traditione, quæ elucet in perpetuo uſu Eccleſiæ tùm latinæ, tùm græcæ, ſolum panem triticeum conſecrantis.

3. Ex rubricis Miſſalis Romani, tit. de defectibus, ubi dicitur non confici Sacramentum, ſi panis non ſit triticeus.

4. Quia ſolus panis triticeus eſt ſimpliciter panis, & alii panes ſolùm in ejus defectum adhibentur. Chriſtus autem conſecravit panem ſimpliciter, ideóque ut materiam neceſſariam inſtituit.

Ratio convenientiæ eſt, quia hic panis magis confortat hominem, ideóque aptiſſimus eſt ad effectum Euchariſtiæ ſignificandum per ſuas ſpecies.

Dico 3. Ad valorem Sacramenti neceſſe eſt, ut panis ſit confectus ex farina triticea, ſola aqua naturali diluta, & igne cocta. Nam ſic conficitur panis uſualis & ſimpliciter dictus: at ad Euchariſtiam conficiendam neceſſariò requiritur panis ſimpliciter dictus, & uſualis, ſeu panis, quo communiter utuntur homines, ut ſit veluti comes aliorum ciborum; nam panem ſimpliciter dictum, ideóque uſualem Chriſtus conſecravit, & conſecrando, ut materiam neceſſariam inſtituit. Atque hunc Patres & Concilia pro materia Euchariſtiæ aſſignant. Ergo.

Dico 4. Solum vinum de vite eſt materia valida calicis. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex facto & inſtitutione Chriſti. Nam Chriſtus vinum de vite conſecravit, ut patet ex his ejus verbis, *Matth. c. 26.* poſt panis & vini conſecrationem prolatis: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis,* & id quod conſecravit, præcepit ut materiam neceſſariam, juxta illud, *hoc facite;* quibus verbis præcepit ut fieret quoad ſubſtantiam id quod fecit.

2. Ex Patribus, qui materiam Euchariſtiæ tradunt.

3. Ex perpetua Eccleſiæ Traditione, quæ in ejus perpetuo uſu cernitur: nam nunquam pro materia calicis adhibuit, niſi vinum de vite.

4. Ex Conc. Florent. ſuprà cit. & Lateranenſi IV. c. 1. & Trid. Seſſ. 13. cap. 4. docentibus Euchariſtiam fieri ex pane & vino tranſubſtantiatis in corpus & ſanguinem Chriſti. Nomine autem vini ſimpliciter intelligitur ſolum vinum vitigineum.

Ratio congrua eſt, quia cùm vinum vitigineum confortet & lætificet cor hominis, aptiſſimum eſt ad effectus Euchariſtiæ ſignificandos.

ARTICULUS II.

Utrùm panis azymus, vel fermentatus ſit materia Euchariſtiæ.

Dico 1. Panis tam azymus quàm fermentatus, eſt valida materia Euchariſtiæ. Eſt de fide contra Græcos ſchiſmaticos, ſolum fermentatum admittentes ut materiam validam, auctore Michaele Cerulario Patriarcha Conſtantinopolitano, qui anno 1053. Latinos damnare cœpit, quòd panes azymos conſecrarent, ut ſcribit ſanctus Leo IX. in ſua ad ipſum Michaelem epiſtola.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in definitione fidei à Græcis ſubſcripta, ubi dicitur: *Definimus.... in azymo ſive in fer-*

fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in altero (id est azymo, vel fermentato) *ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxtà suæ Ecclesiæ sive occidentalis sive orientalis consuetudinem.*

2. Ratione. Quia ad validam consecrationem sufficit panis verus & simpliciter dictus. Atqui talis est uterque panis. Nam uterque fit ex farina triticea, aqua naturali subacta, & puro igne coquitur; & uterque habet proprium usum panis.

Præterea uterque panis dicitur panis simpliciter, quod de fermentato nemo negat, de azymo verò constat ex Scriptura, *Matth. cap. 26. Marc. 14. Luc. 22.* quibus locis Christus dicitur simpliciter accepisse panem, qui non potuit esse alius quàm azymus. Nam fermentatus tunc non inveniebatur in domibus Judæorum. Et *Luc. 24.* panis, quem Christus post resurrectionim fregit coram duobus Discipulis in castello Emmaus vocatur simpliciter panis, & tamen erat certò azymus, cùm tunc essent dies azymorum.

Adde, quòd azymus panis habeat verum ac proprium usum panis: nam aliis cibis tanquam illorum comes adhibebatur à Judæis, quibus in usu erat festis Paschalibus, qui ideò dicebantur dies azymorum.

Item panes propositionis, qui erant certò azymi, dicuntur simpliciter panes, *1. Reg. cap. 21.* iisque vescebantur Sacerdotes singulis hebdomatis.

Obj. 1. Alexander III. primus instituit, ut in azymo consecraretur.

Resp. Hoc est evidenter falsum. Nam Leo IX. in sua Epist. ad Michaëlem, asserit Ecclesiam Romanam à B. Petro Apostolorum Principe morem consecrandi in azymo accepisse, addens sanctos Martyres primitivæ Ecclesiæ nostris azymis consecratis saginatos fuisse.

Obj. 2. Panis simpliciter dictus est ille, qui est in sensu quotidiano, seu quo vescuntur homines. At azymus non est in usu quotidiano sicut fermentatus; Ergo non est panis simpliciter dictus.

Resp. Nego maj. Nam panis simpliciter dictus est ille, qui dicitur simpliciter panis in Scriptura, & qui fit ex farina triticea, aqua naturali subacta, & solo ignis calore coquitur, atque aptus est, ut aliis cibis tanquam illorum comes adhibeatur. Talis est autem panis azymus, quamvis fermentati usus sit frequentior, quia delectabilior est. Et verò carnes assatæ, non consperse sale, sunt cibus propriè dictus, quamvis sine sale comedi non soleant.

Obj. 3. Christus celebravit in fermentato tantùm, vel in azymo tantùm. Ergo uterque non est materia valida consecrationis.

Resp. Nego conseq. Quia quamvis Christus azymum consecrarit, non tamen illum adhibuit ut azymum ex necessitate Sacramenti, sed simpliciter ut panem triticeum, sicut sive album, sive rubrum vinum adhibuerit, non adhibuit secundùm tales differentias, sed simpliciter ut vinum de vite, ut constat ex usu Ecclesiæ ab Apostolis accepto. Itaque Christus instituit panem & vinum quoad substantiam tantùm moraliter sumptam; nec præcepit omnes circumstantias ultimæ cœnæ. Quare rectè Algerus, l. 2. de hoc Sacramento sic ait: *Eo pane usus est* (Christus) *non quia res quæ fiebat, id exigebat; sed quia cœna, in qua hoc factum est, alium panem non exhibebat.*

Porro panes azymus & fermentatus non differunt nisi accidentaliter.

Obj. 4.

Obj. 4. Ex Apostolo, 1. Cor. c. 5. *modicum fermentum totam massam corrumpit.* Ergo panis fermentatus est panis corruptus, proindeque non est verus panis, &c.

Resp. Nego conseq. Nam non ipse panis, sed massa cruda dicitur fermento corrupta seu alterata. Massa autem sic corrupta, seu potiùs alterata ac dispositа nullatenus panem corruptum facit.

Dico 2. Quamvis uterque panis sit materia valida Eucharistiæ, Latini tamen tenentur sub mortali peccato consecrare azymum, Græci verò fermentatum, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum. Nam ita præcepit Concil. Florent. generale, in definitione: & utriusque Ecclesiæ consuetudo antiquissima obtinet vim legis, graviter obligantis.

Hinc cap. *Litteras* de celebrat. Sacerdos latinus privari jubetur in perpetuum officio & beneficio, quòd in fermentato pane, & scypho ligneo consecrasset.

Obj. Non est major differentia inter panem azymum & fermentatum, quàm inter vinum album & rubrum. Ergo uterque pro cujusque arbitrio adhiberi licitè potest perinde ac vinum album & rubrum.

Resp. Cum Bellarmino. Quamvis quoad valorem Sacramenti differentia inter ista omnia sit accidentaria, tamen multum interest inter differentiam azymi ac fermentati panis, & differentiam albi & rubri vini. Nam inprimis constat Christum usum esse azymo: non autem constat quo vino, utrùm albo an rubro usus sit. Et idcirco azymum adhibemus ob Christi exemplum. De vino non solliciti sumus, quia non habemus simile exemplum.

Præterea azymi & fermentati differentia Deus sæpe usus est ad varia mysteria significanda, ut patet ex toto Levitico, ubi ferè semper præscribuntur azymi panes ob significationem puritatis. Nusquam autem Deus usus est differentia vini albi aut rubri ad aliquid significandum. Ideo Ecclesia ob significationem retinent azymum: vinum autem indifferenter adhibet, sive album sit, sive rubrum. Denique præceptum Ecclesiæ magnum discrimen inter ista ponit.

Dico 3. Ecclesia latina convenientissimè solùm azymum consecrat.

Nam 1. Christus talem panem consecrâvit.

2. Hunc morem accepit à B. Petro Apostolorum Principe, ut testatur Leo IX.

3. Azymus panis aptior est ad significandam puritatem ac sanctitatem corporis Christi, necnon puritatem & sanctitatem, quam habere debent Fideles, qui Eucharistiam sumunt, juxta illud, 1. Cor. c. 5. *Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ; sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

Præterea panis ille faciliùs, puriùs, ac decentiùs conficitur.

Obj. Consecrare in azymo est judaizare.

Resp. Neg. Nam (ut rectè ait Bellarminus) non est Judaizare, uti rebus, quibus utebantur Judæi, sed uti eodem ritu & ad eumdem finem. Quare azymis cum agno Paschali uti ad significandam Christi puritatem, & passionem ac mortem futuram est judaizare, ideóque illicitum. At uti azymis ad conficiendam Eucharistiam, & ad significandam Christi puritatem, quæ jam est, & in Eucharistia passionem ejus ac mortem præteritam, non est judaizare, sed implere Judaismi figuras. Alioqui adhibere non liceret aquam in Baptismo, quia illa utebantur Judæi in purificationibus suis.

Observa. Credibile non est omnes Ecclesias orientales à tempore Apostolorum consecrasse panem fermentatum. Nam credibile non est eas omnes ab Exemplo Christi, qui azymum consecravit, statim ab initio discessisse. Sed usus fermentati videtur quinto vel sexto tantùm sæculo cœpisse in Ecclesia orientali, ideóque longè ante Græcorum schisma.

ARTICULUS III.

Utrùm Christus panem azymum consecravit.

§. I.

Prænotanda.

I. LAtini azymum, Græci fermentatum consecrant, eò quòd hi Christum in fermentato, illi in azymo consecrasse contendant. Quare utrorumque fundamentum præcipuum, est factum Christi: nam patet illum ritum meliorem esse, quem Christus usurpavit. Quia autem evidens est Christum in azymo consecrasse, si (ut docent Latini) Christus Eucharistiam instituerit primo die azymorum, quo die integro & sex sequentibus panis fermentatus lege vetitus erat, nec ullibi apud Judæos inveniri poterat; Græci, ut Euthymius, Nicephorus, & alii dicunt Christum uno die anticipasse esum agni Paschalis, eumque comedisse non decimaquarta, sed decimatertia die mensis primi, & quidem cum azymis & cæteris rebus lege præscriptis, tamen ea cœna legali finita, adhibuisse panem fermentatum, quo vesci licebat, quia nondum venerant dies Azymorum: ac proinde in fermentato consecrasse.

II. Apud Israëlitas menses erant lunares, & omnes numerabantur à novilunio, idemque erat apud eos prima luna, secunda luna, tertia luna, &c. & primus dies, secundus dies, tertius, &c. Annum verò ab eo mense inchoabant, cujus dies decimaquarta æquinoctium vernum subsequebatur: qui mensis vocabatur Nisan, & nostro Martio circiter respondebat.

III. Deus præceperat Israëlitis, ut in memoriam liberationis ab Ægyptiaca servitute, singulis annis, die decimaquarta mensis primi, qui vocabatur Nisan, & quo ex Ægypto egressi fuerant, in vespera comederent agnum Paschalem, atque ab hac vespera per dies septem continuos vescerentur solis panibus azymis, nec quidquam fermentatum apud eos remaneret. Nam sic Deut. 16. legitur: *Observa mensem novarum frugum, & verni primùm temporis, ut facias phase* (Pascha) *Domino Deo tuo, quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte . . . . non comedes in eo panem fermentatum: septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem; quoniam in pavore egressus es de Ægypto: ut memineris diei egressionis tuæ de Ægypto omnibus diebus vitæ tuæ, non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, &c.* Idem patet ex *Exod. c. 12.* & *Levit. c. 23.* Septem autem illi dies azymorum vocabantur paschales. Primus, id est, XV. qui incipiebat à vespera diei XIV. & XXI. soli erant solemnes & festivi, quibus vetita erant omnia opera servilia, exceptis iis quæ ad victum pertinebant, ut patet ex *Exod. cap. 12.* Dicunt ergo Græci feria V. qua Christus cœnam celebravit, fuisse diem XIII. mensis, ac proinde nondum incepisse tempus azymorum; feria autem VI. qua Christus mortuus est, dicunt fuisse diem prophanum, non festivum, sed illo ipso die post occasum solis cœpisse tempus azymorum, quia ille erat dies XIV.

&

& postea die Sabbati fuisse xv. diem & solemnissimum.

IV. Apud Judæos dies naturalis, & dies festus seu legalis diverso modo sumebantur, nam dies naturalis ac ordinarius juxta Bellarminum incipiebat ab ortu solis, & desinebat in ortum solis: vel, ut Tirinus docet, incipiebat ab ortu solis, & desinebat in occasum: vel ut aliqui alii volunt, numerabatur è media nocte ad alteram mediam noctem. Dies verò festus ac legalis juxta omnes incipiebat à vespera præcedentis diei, & desinebat in vesperam diei sequentis, juxta illud Levit. cap. 23. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra.*

§. II.

Dico 1. Christus eo anno quo mortuus est, comedit agnum Paschalem prima die azymorum secundùm legem & morem Judæorum, nempe luna seu die xiv. in posteriore vespera, qua incipiebat dies xv. festivus, non autem luna xiii.

Prob. 1. Ex tribus Evangelistis, Matthæo, Marco & Luca, id clarè asserentibus. Matthæi cap. 26. *Primo autem die azymorum, accesserunt Discipuli ad Jesum, dicentes: ubi vis paremus tibi comedere Pascha.* Marc. c. 14. *Primo die azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli; quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces Pascha ... & paraverunt Pascha. Vespere autem facto, venit.* (Jesus) *cum duodecim .... & manducantibus illis, accepit Jesus panem .... & ait; Sumite, hoc est corpus meum.* Luc. cap. 22. *Venit dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha; & misit Petrum & Joannem, dicens: euntes, parate nobis Pascha, ut manducemus .... & paraverunt Pascha. Et cùm facta esset hora, discubuit, &c.* Dies autem primus azymorum non est dies xiii. mensis, sed solus xiv. vel xv. ut patet ex Scriptura, Exod. cap. 12. & Levit. cap. 23. ibi, *mense primo, quarta decima die mensis ad vesperam, phase Domini est; & quinta decima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.*

Prob. 2. Ex Patribus ferme omnibus tùm græcis, tùm latinis, qui asserunt Christum xiv. die Paschæ celebrasse, ut Origenes. Tract. 35. in Matth. Chrysost. Hom. 85. in Matth. Item Theophylactus: Theodoretus, Tertullianus, lib. contra Judæos, Cyprianus, Serm. de cœna Domini, Ambrosius, Epist. 83. Hieronymus, in cap. 26. Matth. Augustinus, epist. 86.

Prob. 3. Ratione. Christus crucifixus est die festo, proindeque die Paschatis, qui erat primus dies azymorum. Ergo comedit agnum Paschalem, & cœnam celebravit pridie, nempe à prima vespera diei festi. *Conseq. patet*, nam Christus Agnum Paschalem comedit pridie mortis suæ, ut fatentur Græci. *Prob. anteced.* Nam 1. dies mortis Christi vocatur, Matth. c. 27. dies solemnis, & Marc. 15. & Luc. 23. dies festus. 2. Ex Joann. c. 13. ubi dicitur: *ante diem festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus, &c.* Quod Christus dixit pridie passionis, & ipso die cœnæ, ut patet ex contextu.

Prob. 4. Ex Patribus, ut Origene, Tertulliano, Chrysostomo, Cyrillo, Augustino, Leone Magno, & aliis qui asserunt Christum ipso die solemni Judæorum crucifixum fuisse.

Confirmat. Quia verisimile non est Christum, qui legalia semper hactenus tam accuratè servaverat, violasse legem præscribentem, ut semper die xiv. mensis

mensis Nisan ad vesperam fieret Pascha, sed cum scandalo Judæorum illud, Matth. c. 5. *Non veni solvere* (legem) *sed adimplere. Amen quippe dico vobis . . . . jota unum aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.*

Dico 2. Christus consecravit azymum panem, non fermentatum.

Prob. Christus instituit Eucharistiam eo tempore, quo panis fermentatus prohibitus erat, nec in omnibus locis Judæorum inveniri poterat, sed quo solus azymus licitus erat & inveniebatur. Ergo Christus consecravit azymum panem, &c. *Prob. anteced.* Christus instituit Eucharistiam post esum Agni Paschalis, ut patet ex Matthæo, Marco, & Luca. Sed, ut probatum est, comedit Agnum Paschalem luna XIV. in posteriore vespera, quo tempore omnes Judæi tenebantur illum comedere, & quo usque ad septimum diem non licebat fermentatum panem adhibere, imo nec ullibi retinere: ut patet ex Levit. c. 23. cit. & Exodi, cap. ubi dicitur: *Primo mense, quarta decima die mensis ad vesperam, comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris. Qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israël. Omne fermentatum non comedetis. In cunctis habitaculis vestris comedetis azyma.*

§. III.

Refelluntur responsiones Adversariorum.

Dices 1. Tres Evangelistæ errarunt dicendo Christum celebrasse Pascha primo die azymorum, & correcti sunt à Joanne Evangelista dicente, *ante diem festum Paschæ.*

Resp. Hæc Græcorum responsio insignem blasphemiam continet: nam tria priora Evangelia tam sunt verbum Dei quàm Evangelium Joannis.

Præterea si per impossibile Evangelistæ inter se dissiderent, potiùs tribus quàm uni credendum esset.

Dices 2. Tres priores Evangelistæ primum diem azymorum seu diem Paschæ vocant XIV. mensis Nisan: Joannes verò XV. sicut à Moyse vocatur in Exodo, Levitico & Numeris.

Resp. Inter illos non est dissensio nisi merè apparens. Nam uterque dies sumptus ut festivus, erat respectu diversarum partium primus azymorum dies: dies enim XIV. erat à posteriore parte: nempe à vespera primus dies azymorum, dies vero XV. sumptus à priori parte, nempe ab ortu solis, vel à media nocte erat etiam primus dies azymorum festus & solemnis. Dies quippe festivi apud Judæos incipiebant à vespera diei præcedentis, & desinebant in vesperam diei sequentis: ac proinde dies primus azymorum quatenus festivus, incipiebat à vespera diei XIV. qua comedebatur Agnus Paschalis, & desinebat in vesperam diei XV. sicque dies primus azymorum constabat posteriori parte, nempe nocte diei XIV. & priori parte, nempe luce diei XV. sumendo utrumque diem ut naturalem & ordinarium, prout à Judæis sumebatur.

Itaque dies XIV. tam poterat vocari primus dies azymorum, quàm dies XV. sumendo primum diem azymorum ut diem festum: sicut sumpserunt tres Evangelistæ. Dies autem primus azymorum sumptus ut dies naturalis & ordinarius, erat ipsa dies XV. incipiebatque ab ortu solis diei XV. & desinebat in occasum solis ejusdem diei, vel in ortum solis sequentem, vel incipiebat à media nocte, & desinebat in mediam noctem sequentem.

Dices

Dices 3. Tres Evangelistæ loquuntur de die azymorum, non qui jam aderat, sed qui proximus erat.

Resp. Hoc est apertè falsum : nam Matthæus & Marcus dicunt, *primo die azymorum* : & Lucas dicit, *venit dies*, sumendo verbum in præterito, ut patet ex voce Græca *ilte*, quæ est aoristus præteriti temporis.

Dices 4. Dies, quo Christus cœnam fecit, dicitur primus dies azymorum, quia tunc Christus comedit Agnum Paschalem cum azymis.

Resp. Nego. Nam Evangelistæ illum diem non respectivè sed absolutè vocant primum azymorum, & dicunt Discipulos quæsivisse à Christo, ubi vellet comedere Pascha, quia erat primus dies azymorum : non autem quia tunc Christus volebat comedere Pascha.

§. IV.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Illud Matth. c. 76. *Dicebant autem : Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.* Ergo Christus crucifixus non fuit die festo Paschæ, sed pridie, nempe die XIV. ante posteriorem vesperam.

Resp. Nego conseq. Nam quamvis Principes Sacerdotum & Magistratus primum hoc dixissent ob metum tumultus, postea tamen oblata occasione ex proditione Judæ promittentis se Christum sine tumultu traditurum, mutarunt sententiam, statueruntque eum statim occidendum etiam in festo Paschæ, tum ne opportunitas eum interficiendi elaberetur, tum ut major ei ignominia inferretur.

Obj. 2. Die mortis Christi Joseph mercatus est sindonem, ex *Marc. 15.* Mulieres paraverunt aromata, ex *Luc. cap. 23.* Item Judæi egerunt causam criminalem contra Christum, & eum comprehenderunt, examinarunt, &c. Quæ omnia die festo erant prohibita, nam illo die prohibebantur opera servilia.

Resp. Diebus festis apud Judæos licita erant opera quædam pietatis & charitatis, quale erat sepelire mortuos, præsertim cùm opus illud differri non poterat ob Sabbatum imminens, ut accidit in morte Christi : ac proinde licebat parare & facere ea quæ ad sepulturam necessaria erant, ut emere sindonem, aromata. Sic Tobias Israëlitam occisum sepelivit die festo. Nam quædam opera permittebantur diebus festis, quæ prohibita erant die Sabbati, in quo major quies præcipiebatur, ut patet ex *cap. 12. Exodi*, ubi permittitur die primo & septimo azymorum licet festis coquere cibos, quod Sabbato non licebat, nam ibi dicitur : *Dies prima* (azymorum) *erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis : nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent.*

Quod attinet ad Judæos, qui causam criminalem egerunt.

Resp. Illi invidia & odio in Christum obcœcati, sibi facilè persuaserunt hoc sibi die festo licere, imò & se obsequium præstare Deo, procurando etiam die festo mortem Christi, quem putabant velle destruere legem suam & cultum divinum ; satisque honoris diei festo detulisse se existimabant, quòd non manibus suis Christum lapidarent : quare cùm consultarent de occidendo Christo, dicebant : *Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo* ; non autem, ne violemus diem festum ; supponentes scilicet festum aliàs non violatum iri per occisionem Christi.

Obj. 3. Ex Joann. c. 13. Christus cœnam celebravit *ante diem festum Paschæ.*

Resp. Explico, ante diem festum Paschæ naturalem, seu sumptum naturaliter,

turaliter, & civiliter, *conc.* ante diem festum Paschæ legalem, seu sumptum legaliter & ecclesiasticè, *neg.* Joannes ibi sumit diem festum Paschæ, non legaliter & ecclesiasticè, seu secundùm usum legalem & ecclesiasticum, sed naturaliter & civiliter seu secundùm usum civilem & ordinarium, quo dies festus prout naturalis est, sumebatur. Quare Joannes optimè consentit cum aliis Evangelistis; nam æquè dici potest Christus celebrasse cœnam ipso die festo Paschæ, sumendo diem Paschæ legaliter seu secundùm usum ecclesiasticum; & ante diem festum Paschæ, sumendo diem Paschæ, civiliter & naturaliter, seu prout dies naturalis sumebatur secundùm usum civilem & ordinarium. Dies quippe Paschæ sumi potest dupliciter; nempe legaliter seu secundùm usum legalem ac ecclesiasticum, & civiliter seu secundùm usum civilem ac ordinarium. Sumptus secundùm usum legalem & ecclesiasticum, quomodo sumptus est à tribus prioribus Evangelistis, incipiebat à vespera diei XIV. & desinebat in vesperam diei sequentis. Sumptus verò secundùm usum civilem & ordinarium, incipiebat ab ortu solis lunæ seu diei XV. & desinebat in occasum ejusdem diei, vel in ortum sequentis. Hoc modo sumptus est à Joanne, qui proinde cùm dixit: ante diem festum Paschæ, perinde est ac si dixisset, ante diem XV. seu die XIV. ad vesperam.

Obj. 4. Illud Joann. cap. 18. *Ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Ergo Judæi die mortis Christi comederunt Agnum Paschalem, ac proinde dies mortis Christi erat luna XIV. non XV. ideoque Christus cœnam fecit luna XIII.

Resp. Nego conseq. Quia nomen *Pascha* hoc loco significat, non Agnum Paschalem, sed victimam Paschalem, qua Sacerdotes diebus Paschalibus vescebantur. Sic 2. *Paralip. c. 35.* sacrificia quæ diebus illis fiebant, vocantur *phase*, id est, Pascha. Singulis quippe diebus Paschæ (*ut patet ex Num. c. 28.*) immolabuntur duo vituli, aries unus, hircus unus, & septem agni. Josepho autem teste l. 3. Antiq. c. 13. vituli, aries & agni erant holocausta; hircus verò erat sacrificium pro peccato, & ex eo quotidie parari solebat epulum Sacerdotibus. Illa igitur victima Paschalis, quæ à Sacerdotibus comedenda erat, est illud Pascha de quo Joannes loquitur, cum ait: *Ipsi non introierunt, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha:* nam non licebat Sacerdotibus nisi mundis comedere sacrificia, ut patet ex *Levit. cap. 22.*

Obj. 5. Dies mortis Christi vocatur parasceve Paschæ, Joann. c. 19. *Erat autem parasceve Paschæ, hora quasi sexta.* Ergo Christus mortuus est pridie Paschæ. Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Quia per parasceven Paschæ intelligitur præparatio ad Sabbatum incidens intra hebdomadam Paschalem, non autem parasceve ad Pascha. Nam parasceve non erat apud Israëlitas nisi propter Sabbatum, si quidem ante Sabbatum, non ante alios dies, necessaria erat paraseve, id est, præparatio ciborum; quia Judæis licebat parare cibos diebus festis, & solo Sabbato non licebat. Patet etiam ex Evangelistis, quòd illud parasceve Paschæ sit parasceve in Paschate occurrens, non verò parasceve ad Pascha: nam Joann. c. 19. dicitur: *Quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato; erat enim magnus dies ille Sabbati.* Et Marc. 15. *Erat parasceve, quod est ante Sabbatum.* Et Luc. 23. *Et dies erat parasceves, & Sabbatum illucebat.*

Dices.

Dices. Sabbatum illud dicitur à Joanne magnus dies. Ergo in illud incidebat eo anno primus dies azymorum.

Resp. Nego conseq. Nam Sabbatum illud dicitur magnum, quia celebrius erat, eò quòd incideret intra hebdomadam Paschalem, quæ tota solemnis erat, quamvis primus & ultimus dies solemnis essent.

Obj. 6. S. Chrysostomus, *Hom. 22. in Joann.* dicit Christum comedisse Agnum Paschalem pridie, quàm Judæi illum comederent.

Resp. Per Judæos non intelligit populum Judæorum, sed solùm Sacerdotes illos, qui in morte Christi procuranda occupati tota nocte fuerant; nam, Hom. 85. in cap. 26. Matth. sic ait de illis Sacerdotibus: *Pernoctarunt vigilantes, adeò ut Pascha ea nocte comedere neglexerint . . . . unde liquido patet, cupiditate interficiendi Christum prævaricatos fuisse, ac alia die Pascha comedisse. Non enim Christus tempus Paschæ transgressus est, sed illi audacissimi homines, & mille transgredientes legis præcepta.*

Obj. 7. S. Epiphanius, hæresi 50. ait: *Christum decima quarta die mactari ex præscripto legis oportuit.*

Resp. Loquitur de immolatione Christi, non in se, sed in figura. Et sensus est: oportuit Agnum, qui erat figura Christi, immolari luna XIV. ad vesperam secundùm legem.

Obj. 8. S. August. lib. 3. de consensu Evangelistarum, *cap. 13.* refert quosdam dixisse Pascha Judæorum eo anno, quo Christus mortuus est, incœpisse in sequenti Sabbato, & ideo sextam illam feriam dictam esse parascevem.

Resp. Hoc refert; sed non approbat.

Dices, S. Augustinus, Tract. 120. in Joann. dicit acceleratam fuisse Christi sepulturam propter parascevem Judæorum, qui cœnam puram illa nocte sumpturi erant.

Resp. Per cœnam puram non intelligit esum Agni Paschalis, sed cœnam quandam solemnem, quam Judæi sumebant vespera feriæ sextæ ad initium Sabbati.

Obj. 9. S. Anselmus, in *cap. 27. Matth.* dicit se certa ratione comperisse Christum luna XIV. mortuum esse, & luna XIII. suum Pascha celebrasse.

Resp. Hic locus ab aliquo interpolatore Græcorum fautore insertus fuit, ut rectè notat Bellarminus. Nam S. Doctor, *c. 26. Matth.* disertè asserit Christum luna XIV. celebrasse Pascha, & XV. crucifixum fuisse.

Obj. 10. Josephus, lib. 2. Antiq. numerat dies octo azymorum. At non potuerunt tot esse, nisi Pascha celebratum sit posteriori vespera lunæ XIII. non lunæ XIV.

Resp. Idem, lib. 3. Antiq. cap. 10. numerat tantùm septem dies azymorum: *Hoc festum*, inquit, *priori continenter succedit, duratque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur.* Dies autem azymorum octo vel septem numerari potuerunt, quia numerari potuerunt à luna XIV. vel XV. Luna enim XIV. secundùm posteriorem sui partem erat etiam primus dies azymorum, & luna XV. secundùm priorem sui partem erat etiam primus dies azymorum.

Obj. 11. Apud Israëlitas dies Pentecostes erat quinquagesimus à secundo die azymorum, ex *Levit. cap. 23.* At ano mortis Christi dies Pentecostes Judæorum incidit in diem Dominicam, ut constat ex Traditione Ecclesiæ. Ergo eo anno secundus dies azymorum incidit etiam in diem Dominicam: ac proinde primus dies azymorum seu luna XV. incidit in Sabbatum, & luna XIV. in feriam sextam, & luna XIII. in feriam quintam, in qua Christus instituit Eucharistiam.

Resp. Vasques diem Pentecostes esse quinquagesimum diem à secundo die azymorum exclusivè, non inclusivè: ac proinde eo anno, quo Christus mortuus est, quinquaginta dies numerari debuerunt à die Dominica inclusivè, & sic eo anno dies festus Pentecostes fuit dies Dominica.

Vel dici potest cum Bellarmino, dies Pentecostes numerandos esse à primo die profano post festum primæ diei azymorum. Quare si secundus dies azymorum incidat in Sabbatum, sicut contigit eo anno, quo Christus mortuus est, tunc à tertio die azymorum numerandi sunt dies Pentecostes; & sic eo anno dies Pentecostes incidit in diem Dominicam. Si autem secundus dies azymorum non incidat in Sabbatum, ut plerumque accidit, ab eo numerari debent dies Pentecostes. Ratio Bellarmini est, quia causa, cur illi dies quinquaginta non inciperent à primo die azymorum, sed à secundo, est, quia illo die à quo incipiebant, aliqua opera servilia facienda erant, quæ die festo prohibebantur, nempe metere manipulum frumenti, & deferre ad Sacerdotem. At hæc magis vetita erant die Sabbati, quàm primo die azymorum. Ergo à fortiori, non licebat dies illos quinquaginta numerare à secunda die azymorum, quæ Sabbatum esset: proinde quando secunda dies Sabbatum erat, dies illi quinquaginta incipiebant in tertia die azymorum.

Nec obstant hæc verba Scripturæ. *Numerabitis ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum.* Quia (inquit Bellarminus) Scriptura dicit *altera die Sabbati*, non altero die Paschæ, vel altero die azymorum. Quæ verba Scripturæ significant, prima die profana post primum die azymorum festivum.

Porro ad Josephum, l. 3. Antiq. c. 10. respondet eum loqui de eo, quod ut plurimum accidebat. Secunda autem die azymorum ut plurimum demetebatur manipulus frumenti, & ab illa incipiebant 50. dies Pentecostes: nam dies secunda azymorum rarò incidebat in Sabbatum, sed ut plurimum in aliam diem profanam.

Obj. ult. Judæi non comederunt Agnum Paschalem luna XIV. sicut Christus, sed postea. Ergo postquam Christus comedit Agnum Paschalem, adhibuit panem fermentatum, nam adhuc inveniri poterat apud Judæos illos.

Resp. 1. Nego conseq. Nam cùm constet Christum comedisse Agnum Paschalem tempore per legem præscripto, evidens est illud tempus non adhibuisse panem fermentatum: ejus enim usus & retentio expressè lege prohibebantur totis septem diebus à vespera lunæ XIV. qua comedebatur Agnus Paschalis. Christum autem totam legem usque ad mortem accuratissimè observavit, & professus est se illam usque ad unum jota observaturum.

Resp. 2. Nego anteced. Quia 1. *Marcus c. 14.* ait: *Primo die azymorum, quando Pascha immolabant*, quo eodem die dicit Christum Pascha celebrasse. 2. Absolutè & generatim absque alia exceptione præcipiebatur Judæis, ut celebrarent Pascha luna XIV. primi mensis, & festum Paschæ luna XV. ut patet ex *Exodi, c. 12. Levit. cap. 23.* & *Numer. cap. 26.* Ergo verisimile non est, Judæos qui etiam tempore Christi erant legalium observantissimi, contra legem mutasse tempus talis ritus servandi. 3. Josephus oculatus testis, l. 3. Antiq. c. 10. scribit legem de immolando Agno Paschali luna XIV. & celebranda festivitate azymorum luna XV. diligenter observatam semper fuisse.

ARTI-

ARTICULUS IV.

Utrùm admixtio aquæ cum vino in calice ſit neceſſaria?

Dico 1. Admixtio aquæ non eſt de neceſſitate Sacramenti, ita ut vinum purum validè conſecrari poſſit. *Ita omnes Theologi cum S. Thoma contra Arnacænum.*

Prob. 1. Ex Conc. Florent. quod in decreto pro Armenis declarat materiam Euchariſtiæ eſſe panem triticeum, & vinum de vite. Quibus verbis aſſignat totam materiam eſſentialem Sacramenti: alioqui debuiſſet dicere, vinum de vite aquæ admixtum, ſicut ſupra dixerat materiam Confirmationis eſſe oleum mixtum balſamo.

2. Ex Concil. Trident. Seſſ. 22. cap. 7. monente tantùm mixtionem aquæ præceptam eſſe ab Eccleſia. At ſi præcepta fuiſſet à Chriſto, & neceſſaria neceſſitate Sacramenti, Synodus hoc debuiſſet declarare. Præterea præcepti Eccleſiaſtici rationem reddens, non affert neceſſitatem Sacramenti, nec inſtitutionem Chriſti, ſed aliam multiplicem.

3. Ex Miſſali Romano, tit. de defectibus, ubi dicitur: *Si celebrans ante conſecrationem calicis advertat non fuiſſe appoſitam aquam, ſtatim ponat eam ... ſi id advertat poſt conſecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non eſt de neceſſitate Sacramenti.* Idem docet Catechiſmus Romanus.

Obj. 1. Chriſtus conſecravit vinum aqua temperatum, ut docent Patres, Irenæus Lib. 4. c. 57. Cyprianus Epiſt. 68. Baſilius, in ſua Liturgia, Damaſcenus Lib. 4. c. 14. Concil. Carthagin. III. can. 24. Florent. & Trident. Ergo admixtio aquæ inſtituta eſt à Chriſto, & præcepta, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Reſp. Nego conſeq. Quia Chriſtus his verbis inſtituit & præcepit tantùm, ut fieret quoad ſubſtantiam moraliter ſumptam id quod fecit inſtituendo Euchariſtiam; non autem ut id fieret etiam quoad omnes omninò circumſtantias. Quare inſtituit & præcepit panem triticeum, & vinum de vite uſuale. Vinum autem uſuale eſt tum vinum purum, tum vinum aqua temperatum. Quæ inſtitutio Chriſti nobis certè innoteſcit per Eccleſiæ ſenſum, & doctrinam Conciliorum.

Obj. 2. Juſtinus, Apolog. 2. poſtquam expoſuit ritum celebrandi Euchariſtiam, mixtionem aquæ cum vino, &c. ſic ait: *Nam Apoſtoli in Commentariis à ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepiſſe ſibi Jeſum.*

Reſp. Solùm intendit Chriſtum præcepiſſe ritum celebrandæ Euchariſtiæ quem expoſuit, ſumptum quoad ſubſtantiam, non verò quoad ſingulas illius circumſtantias.

Obj. 3. S. Cyprianus, Epiſt. ad Cæcilium ait: *Si verò calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur. Quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit ... Si in ſacrificio, quod Chriſtus obtulit, non niſi Chriſtus ſequendus eſt, utique id nos obaudire & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandavit.*

Reſp. Aliqui putant S. Cyprianum ita ſenſiſſe; ſed ei opponunt ſenſum univerſalis Eccleſiæ, qui clarè patet in doctrina Conciliorum Florent. Trident. & Miſſalis Romani. Alii dicunt Cyprianum velle ſolùm mixtionem aquæ cum vino requiri ad perfectam ſignificationem Sacramenti, ad imitationem Chriſti, & ad licitam conſecrationem,

atque ex convenientia, non autem ex necessitate Sacramenti. Quod probant ex his Cypriani verbis objecta antecedentibus: *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spirituale & cæleste perficitur.*

Sed priores respondent, horum verborum (*si vinum tantum quis offerat sanguis Christi incipit esse sine nobis*) hunc sensum esse: si vinum tantùm offeratur, repræsentatur tantùm sanguis Christi, sive sanguis Christi incipit esse repræsentativè ac figurativè sine nobis. Si verò offeratur aqua tantùm, populus fidelis tantùm repræsentatur. Unde nisi utrumque offeratur, nihil efficitur. At si utrumque misceatur, tunc Sacramentum perficitur.

Obj. 4. Concil. Aurelianense IV. Can. 4. ait: *Ut nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, & hoc aqua mixtum offerre præsumat; quia sacrilegium judicatur aliud offerri, quàm quod in mandatis sacratissimis Salvator instituit.* Ex Conc. Wormacience Can. 4. dicit: *Præter panem & vinum aqua mixtum, aliud offerri non debet. Calix enim Dominicus vino & aqua permixtus debet offerri.... non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur.*

Resp. Horum Canonum sensus est, contra institutionem & præceptum Christi esse, si præter panem & vinum aqua mixtum in sacrificio Missæ offeratur aliquid, puta lac. Et vino aquam miscendam esse propter factum Christi, & perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, ac ejus legem ab Apostolis acceptam, & propter factum Christi latam. Concil. verò Wormacience posterioribus verbis solùm vult calicem Domini nec licitè, nec validè esse aquam solam, nec solum vinum licitè; sed utrumque requiri, ut consecratio tum validè tum licitè fiat.

Obj. 5. Ex Concil. Carthagin. III. Can. 24. mixtio aquæ fuit à Christo tradita.

Resp. Fuit à Christo tradita velut exemplum quod convenit sequi, non ut præceptum nisi radicaliter, quatenus exemplum Christi induxit Ecclesiam ad illam præcipiendam.

Dico 2. Admixtio aquæ modicissimæ cum vino necessaria est ex præcepto ecclesiastico.

Prob. 1. Ex Traditione, & perpetua Ecclesiæ praxi ac consuetudine vim legis habente, cujus testes sunt Justinus Martyr, Apol. 2. Irenæus L. 5. c. 2. Cyprianus, Epist. ad Cæcilium; Basilius & Chrysostomus in suis Liturgiis; Isidorus, Lib. 1. de divinis officiis c. 18. Damascenus, Lib. 4. de fide, c. 14.

2. Ex variis Conciliis, & præsertim ex Florent. in decreto, ubi assignans materiam calicis dicit vinum de vite, *cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.* Et Trid. Sess. 22. cap. 7. ubi ait: *Monet sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam quia à latere ejus aqua simul cum sanguine exierit: quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cùm aquæ in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.*

Hoc autem præceptum obligat sub mortali culpa; quia materia licèt in se levis,

levis, eſt tamen gravis ratione ſignificationis & finis. Unde Miſſale Romanum dicit omittentem graviter peccare.

Obj. Hæc mixtio aquæ fuit primum ab Alexandro II. præcepta. Ergo non fuit in perpetuo uſu.

Reſp. Nego anteced. Nam ab Apoſtolis ipſis præcepta fuit, ut docet Concil. Florent. in decreto, ubi ait hunc ritum tum *à ſancta Romana Eccleſia ab Apoſtolis Petro & Paulo edocta*, tum à cæteris omnibus Eccleſiis latinis & græcis ab initio naſcentis Eccleſiæ ſervatum eſſe & ſervari.

Dixi, *ex præcepto Eccleſiaſtico.* Quia hæc admixtio non eſt præcepti divini. Nam Conc. Trident. Seſſ. 22. c. 7. dicit, *præceptum eſſe ab Eccleſiæ Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent.* At ſi hoc præceptum fuiſſet à Chriſto, Concil. debuiſſet declarare, & tam incongruè locutum fuiſſet, quàm ſi dixiſſet, præceptum eſſe ab Eccleſiæ Sacerdotibus, ut ad conſecrationem calicis adhiberent vinum de vite. Præterea quæ in Sacramentis conficiendis præcepta ſunt à Chriſto, illa ad Sacramenti ſubſtantiam pertinent: cujusmodi non eſt aquæ mixtio.

Dico 3. Hæc mixtio convenienter præcepta fuit ab Eccleſia: tum quia Chriſtus illam adhibuit, ut ex Patribus conſtat, tum quia aptiſſima eſt ad ſignificandum 1. ſanguinem & aquam, quæ ex latere Chriſti effluxerunt. 2. Unionem Chriſti cum Eccleſia: nam Chriſtus per vinum, fideles autem per aquam ſignificantur. 3. Unionem humanitatis cum verbo. 4. Gratiam, quæ à Chriſto dicitur aqua ſaliens in vitam æternam.

Dico 4. Hæc mixtio tempore Miſſæ & in ipſo ſacro calice neceſſariò facienda eſt. Quia alioqui non eſſet cæremonia ſacra, nec ſacram ſignificationem haberet.

Item neceſſariò fieri debet ante calicis oblationem, propter Eccleſiæ univerſalis uſum, vim legis obtinentem. Unde graviter peccaret, qui eam tunc omitteret. Quòd ſi illa mixtio ante calicis oblationem, facta non fuiſſet, miſceri deberet ante calicis conſecrationem. Nam usque ad illud tempus ſubſiſtit ratio præcepti ac ſignificationis; non tamen poſt calicis conſecrationem, qui tunc prohibetur.

Dico 5. Aqua vino miſcenda debet eſſe modiciſſima.

Prob. 1. Quia ita expreſsè docet Conc. Florent.

2. Quia, ut ait Conc. Triburienſe, Can. 19. ſic meliùs ſignificatur majeſtas Chriſti per vinum deſignata, & populi fragilitas per aquam repræſentata.

3. Quia (ut ait S. Thomas) hoc tutius eſt: nam vinum aliquando ita debile eſt, ut per magnam aquæ vim facilè corrumpatur. Sufficit autem aquæ gutta ſenſibilis, quia ad ſignum ſenſibile & convenientem ſignificationem ſufficit.

Ad validam verò conſecrationem neceſſe eſt, ut major ſit quantitas vini quàm aquæ. Quia materia calicis eſt vinum moraliter & uſualiter, ſeu vinum uſuale. Tale autem non eſſet, ſi vinum non prædominaretur aquæ; ſed tunc diceretur eſſe aqua vino permixta, non verò vinum aquæ permixtum.

ARTICULUS V.

Utrùm aqua vino mixta convertatur in ſanguinem Chriſti?

Dico 1. Aqua, quæ in calice vino miſcetur, convertitur in ſanguinem Chriſti, ſive immediatè, ſive mediatè.

Hoc videri debet certum; nondum tamen eſt de fide, quamvis ſæculo XII.

&

& XIII. hæc quæstio vehementer agitata fuerit; & Innocentius III. cap. *cùm Marthæ*, de celebrat. Missar. dicit solùm, quòd sit opinio probabilior.

Prob. 1. Ex SS. Patribus id expressè asserentibus, pro omnibus sint Justinus Martyr, Apolog. 2. ubi ait: *Qui apud nos vocantur Diaconi atque Ministri, distribuunt unicuique præsentium, eum, in quo gratiæ actæ sunt* (id est, qui à Sacerdote consecratus est) *panem, vinum & aquam, & ad absentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia.* Cyprianus Epist. ad Cæcilium supra citata. Ambrosius L. 4. de Sacramentis, cap. 5. *Ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus. Ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit.* Damascenus L. 4. de fide cap. 14. *Quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum & aqua per potum, in comedentis & bibentis corpus & sanguinem immutantur, corpusque alterum fiunt, atque à priori ipsius corpore diversum: sic propositionis panis, ac vinum & aqua, per Sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed unum & idem.*

2. Quia veritas formæ id exigit: nam hæc verba (*hic est calix sanguinis mei, &c.*) designant totum illum potum, qui est in calice, esse sanguinem Christi, efficiuntque quod significant.

Dico 2. Aqua vino mixta, per consecrationem immediatè convertitur in sanguinem Christi, hoc est, quamvis ante consecrationem in vini substantiam conversa non fuerit. *Ita multi contra multos.*

Prob. 1. Quia SS. Patres, nempe Justinus, Cyprianus, Ambrosius, Damascenus modò laudati, & alii eodem modo loquuntur de aquæ ac de vini consecratione & transubstantiatione: ac proinde sentiunt aquam sicut vinum immediatè converti in sanguinem Christi.

2. Quia Christus calicem suum consecravit immediatè post aquæ mixtionem, ideóque antequam aqua in vinum conversa fuisset. Quod idem faceret Ecclesia, nisi ad dignam hujus Sacramenti confectionem aliquæ cæremoniæ præmittendæ essent.

3. Si aqua non converteretur in sanguinem Christi, nisi priùs conversa fuisset in vinum, vetus Ecclesia debuisset maximè curare, ut modicissima aqua misceretur vino. At vetus Ecclesia nunquam fuit sollicita de aqua in exigua admodum quantitate admiscenda, ut certiùs ante consecrationem in vinum converteretur, ut constat ex Ambrosio modò citato, & Concilio Triburiensi, can. 19. permittente, ut in calice tertia pars sit aquæ. Quòd si Concil. Florent. postea jussit, ut aqua modicissima vino misceretur; non id præcepit, quòd crederet aquam priùs in vinum convertendam, sed ne aqua copiosè affusa vinum fat debile in variis regionibus, corrumperet.

4. Quia Missale Romanum præscribit, ut si Sacerdos immediatè ante consecrationem recordetur se non apposuisse aquam in calice, tunc illam infundat; item si in ipsa sumptione calicis advertat non fuisse vinum sed aquam, tunc infundat vinum & aquam, moxque facta oblatione consecret. At in his casibus aqua non potest priùs in vinum quàm in sanguinem Christi converti.

5. Illud immediatè convertitur in sanguinem Christi, quòd significatur nomine vini simpliciter, seu quod est vinum usuale. At tale est vinum aqua modica temperatum, cùm sit & dicatur vinum usuale, atque etiam vinum simpliciter.

Deni-

Denique valdè dubium, imò improbabile eſt, vinum poſſe ſua virtute aquam in ſuam ſubſtantiam convertere, tum quia ad hoc neceſſaria eſſet fermentatio ſpecifica, qualis fit in vite: tum quia experientia conſtat aquam vino permixtam poſſe ſeparari & ſeparatam fuiſſe à vino etiam poſt longum tempus.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Concilia & Patres non aſſignant aquam pro materia Sacramenti: Ergo non eſt illius materia niſi priùs convertatur in vinum.

Reſp. Non aſſignant aquam ſolam, ſed panem, & vinum aquæ permixtum, ut patet ex Patribus laudatis, & Concil. Carthaginenſi III. canone 24. Aurelianenſi IV. can. 4. Wormatienſi can. 4. & Bracarenſi II. & Florentinum dicit vinum aqua miſcendum. Alia verò Concilia, quæ ſolum vinum aſſignant, per vinum intelligunt vinum aquæ mixtum, quod eſt vinum ſimpliciter dictum & uſuale.

Dices. Scriptura ſolùm meminit panem & vinum.

Reſp. Per vinum intelligit omne vinum uſuale. Vinum autem aquæ modicæ permixtum tam eſt vinum uſuale, quàm vinum purum. Quare ex inſtitutione Chriſti materia calicis eſt vinum uſuale, ſive ſit purum, ſive modicè lymphatum, quamvis ob præceptum Eccleſiæ purum licitè conſecrari non poſſit.

Obj. 2, Si aqua vino mixta converteretur in ſanguinem Chriſti, ſanguis Chriſti contineretur ſub ſpeciebus aquæ. Falſum conſeq. Nam ſpecies aquæ ſignificare non poſſunt ſanguinem, cùm ex Conciliis per aquam populus, & per vinum ſanguis Chriſti ſignificetur. Ergo.

Reſp. Diſt. ſequel. maj. Sanguis Chriſti contineretur ſub ſpeciebus aquæ mixtis ſpeciebus vini, *conc. ſeq. maj.* Contineretur ſub ſpeciebus aquæ, ſolis & ſeparatis à ſpeciebus vini, *nego ſeq. maj.* Itaque ſanguis Chriſti continetur ſub ſpeciebus aquæ, quamdiu illæ mixtæ ſunt ſpeciebus vini: nam tamdiu ſunt partialiter ſpecies vini mixti. Species autem vini mixti æquè ſignificant ſanguinem Chriſti præſentem ac ſpecies vini puri; quamvis etiam ſpecies aquæ populum, & ſpecies vini ſanguinem Chriſti ſignificent alio modo, nempe per quandam analogiam, eorum qualitates repræſentantando. At ſi ſpecies aquæ à ſpeciebus vini ſepararentur, tunc Chriſtus deſineret eſſe ſub ſpeciebus aquæ ſic ſeparatis; quia ſanguis Chriſti non eſt niſi ſub ſpeciebus materiæ conſecrabilis, qualis non eſt aqua ſola, ſed vinum purum, & mixtum aqua.

Porro cùm Conc. Trid. Seſſ. 13. can. 3. definit ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujusque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, loquitur de ſpeciebus tum panis, tum vini, quale conſecratum eſt, ſive puri, ſive mixti, & de ſeparatione ordinaria, qua dividuntur partes ſenſibiles, & ita ut ſingulæ remaneant ſpecies materiæ etiam ſub tali ſeparatione conſecrabilis.

Obj. 3. Aqua non eſt materia conſecrabilis. Ergo non convertitur immediatè, &c.

Reſp. Diſting. antec. Aqua ſola & ſeorſum ſumpta non eſt materia conſecrabilis, *conced. ant.* Aqua mixta vino prædominanti non eſt, &c. *nego art.* Quia aqua ſic mixta, eſt propriè vinum uſuale. Igitur quemadmodum maſſa furfurea ſeorſim non eſt materia conſecrabilis, & tamen poteſt eſſe partialiter materia valida, ſi nimirum miſceatur cum farina pura, & ſic cum ea conſtituat panem vulgarem: ſic aqua

quamvis non sit seorsim materia consecrabilis, potest tamen esse partialiter materia consecrationis, si vino promisceatur, & cum eo constituat vinum vulgare seu usuale. Ratio est, quia ex institutione Christi materia valida consecrationis est panis usualis & vinum usuale.

Inst. Ergo erit duplex materia in calice.

Resp. Nego. Quia aqua vino mixta in calice facit cum vino unam materiam, unum mixtum, unum vinum usuale.

Obj. 4. Christus non miscuit aquam vino, ut eam consecraret: alioqui aqua esset materia necessaria necessitate Sacramenti. Ergo aqua mixta vino non est materia consecrationis, nisi priùs convertatur in vinum.

Resp. Nego antec. & ejus probationem. Nam materia necessaria consecrationis ex institutione Christi est vinum usuale prout præscindit à vino puro, vel modica aqua temperato. Quare consecratio valet sine aqua, non sine vino.

Obj. 5. Si aqua vino mixta, esset materia consecrationis, Ecclesia faceret materiam consecrationis. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam aqua vino mixta, est materia consecrationis, non vi præcepti ecclesiastici, sed vi institutionis Christi. Christus enim pro tali materia instituit vinum usuale, quod est tam vinum mixtum quàm purum. Quare Ecclesia mixtionem aquæ præcipiens, facit tantùm, ut vinum aqua mixtum sit sola materia licita, quamvis vinum purum sit materia valida.

Obj. 6. Innocentius III. cap. *cùm Marthæ* de celebrat. Miss. approbat opinionem docentem, aquam converti in vinum priusquam convertatur in sanguinem; nam sic ait: *Quæsivisti utrùm aqua cum vino in sanguinem convertatur? super hoc opiniones apud Scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quòd cùm de latere Christi duo præcipua fluxerunt Sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua; in illa duo, vinum & aqua, quæ commiscentur in calice, divina virtute mutantur... alii verò tenent, quòd aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cùm in vinum transeat mixta vino: licèt Physici contrarium assererent, quia aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini partibus circumfusa, ita quòd vini saporem assumit.... verùm inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressiùs eluceat proprietas Sacramenti.* Ergo.

Resp. Nego antec. & ejus probationem. Nam Innocentius ibi præcisè approbat conclusionem secundæ sententiæ, non ejus rationem; cùm nec de illa, nec de contraria Physicorum sententia ullam mentionem faciat, dum secundam opinionem præeligit. Unde solùm respondet ad id, quod quæsitum fuerat, nempe aquam cum vino converti in sanguinem Christi, abstrahendo à mediata vel immediata conversione. Quare nobis non adversatur, sed potiùs favet.

Inst. Idem Innocentius III. L. 4. de mysteriis Missæ, c. 30. ait: *Quibusdam absurdum non videtur, quòd aqua transit in sanguinem, ea scilicet ratione, quòd aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per consecrationem in sanguinem. Quis enim ambigat aquam in vinum transire, cùm multo vino modicum aquæ infunditur?*

Resp.

Resp. Ibi quidem mediatam conversionem approbat, sed non rejicit immediatam. Imò huic clarè favet eodem libro, cap. 11. ubi asserit in Eucharistia haberi Trinitatem specierum, videlicet panis, vini, & aquæ. Quod falsum esset, si aqua priùs converteretur in vinum, quàm in sanguinem.

CAPUT III.

De Forma Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm verba, quibus Christus Eucharistiam confecit, ad consecrationem nunc sufficiant?

Nota 1. Recentiores Græci, videlicet Nicolaus Cabasilas, Marcus Episcopus Ephesinus, Simeon Thessalonicensis, Samonas Gazæus & alii Schismatici docent non solis istis Christi verbis (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) sed etiam aliis verbis, quibus Sacerdos orat, ut panis fiat corpus Christi, & vinum sanguis, confici Eucharistiam. Quam opinionem hæreticam esse censent multi Doctores, asserentes de fide esse Eucharistiam non fieri per orationem verbis Christi adjectam. Lutherani verò & Calvinistæ docent recitandam esse historiam institutionis Eucharistiæ sive ex Evangelio, sive ex S. Paulo. *1. Cor. c. 11.* & volunt omnia verba recitanda esse ad instruendum populum, & fidem excitandam, eaque esse solùm concionalia, non consecratoria; quamvis Lutherani verba consecratoria voce tenus admittant, & à Calvinistis in modo loquendi dissentiant.

Nota 2. Christum Eucharistiam confeciſſe verbis istis: (*Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.*)

Constat 1. ex Patribus apud Suarem & Bellarminum. Pro omnibus sint Sanctus Justinus Martyr, Apolog. 2. prope finem, ubi ait, panem fieri corpus Domini per preces verbi Dei, quas paulò post dicit esse hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Et sanctus Chrysostomus serm. de proditione Judæ, ubi ait: *Hoc est corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur.*

2. Ex Conc. Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris quibus hoc confecit Sacramentum: Sacerdos enim in persona Christi hoc conficit Sacramentum.*

3. Ex Concil. Trident. Sess. 13. cap. 1. dicente: *Hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse; cùm post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est, &c.*

Dico. Ad conficiendam validè Eucharistiam requiruntur & sufficiunt verba, quibus eam Christus confecit, nempe hæc vel æquivalentia: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Ac proinde ad validam consecrationem non requiritur recitatio historiæ Eucharistiæ, nec oratio, item verba, quibus Eucharistia conficitur, sunt consecratoria.

Prob. 1. Quia Christus Eucharistiam confecit verbis illis solis, ut constat ex not. 2. Atqui Sacerdotes Eucharistiam conficiunt iisdem verbis, quibus Christus ipse eam confecit. Ergo Sacerdotes nunc conficiunt Eucharistiam verbis istis solis vel æquivalentibus: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Ac proinde hæc verba vel æquivalentia ad conficiendam validè Eucharistiam requiruntur ac sufficiunt. *Minor constat* ex Patribus apud Suarem & Bellarminum. Pro omnibus tres hìc sufficiant. Sanctus Ambrosius, Lib. 4.

de Sacramentis, cap. 4. *Panis iste panis est ante verba Sacramentorum. Ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi .... consecratio igitur quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam reliqua omnia, quæ dicuntur, laudem Deo deferunt. Oratio præmittitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum.* Sanctus Gregorius Nazianzenus, orat. 2. de Paschate: *Inter sermones de carne, præcipui sunt illi Christi: Hoc est corpus meum; illisque prolatis à Sacerdote, qui non credit esse verum corpus Christi, sine dubio fidem derogat.* Sanctus Chrysostomus, homil. 2. in 2. ad Tim. *Quemadmodum verba, quæ locutus est Christus eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant: ita & oblatio eadem est.*

Prob. 2. Quia Christus nihil aliud exegit ad consecrationem à nobis peragendam, quàm id quod fecerat: nam nobis circa Eucharistiam conficiendam jussit solùm, ut id faceremus quod ipse fecerat, juxta illud, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui Christus Eucharistiam confecit per hæc verba: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus:* alioqui hæc ejus verba non essent vera. Ergo Christus nihil aliud à nobis exigit ad conficiendam validè Eucharistiam, quàm ut proferamus eadem hæc verba vel æquivalentia: *Hoc est corpus meum, &c.*

Prob. 3. Statim atque illa Christi verba (*Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) prolata sunt, adest corpus & sanguis Christi: alioqui verba illa, quæ ex institutione Christi & ejus nomine Sacerdos profert, essent falsa.

Prob. 4. Forma Eucharistiæ instituta fuit à Christo. Atqui oratio Græcorum, sicut recitatio Eucharistiæ non fuit instituta à Christo: Ergo neutra pertinet ad formam essentialem Eucharistiæ.

Prob. 5. Quia Sacerdos ex persona Christi loquens consecrat, ut docent Patres, sive (quod idem est) Christus per os Sacerdotis consecrat. Atqui Christus per os Sacerdotis non profert nisi verba, quæ olim protulit, nempe hæc sola, *hoc est corpus meum, &c.* Ergo.

Prob. Denique ex praxi utriusque Ecclesiæ latinæ & græcæ. Nam in Ecclesia latina statim post hæc verba (*hoc est corpus meum*) Sacerdos proponit hostiam populo adorandam, eamque ipse adorat: ac proinde Christus jam est sub speciebus hostiæ, alioqui Ecclesia latina idololatriam committeret. In Ecclesia verò græca, his Christi verbis (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) prolatis, Diaconus continuò demonstrat populo hostiam & calicem, & sic utrumque adorandum populo proponit. Ergo jam Christus est sub speciebus panis & vini: alioqui Ecclesia græca idololatriam committeret.

Hinc patet verba ista (*fac Domine panem istum corpus Christi tui*) quæ in Liturgiis Græcorum, post hæc Christi verba (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) à Sacerdote recitantur, nullatenus requiri ad consecrationem, cùm Eucharistia per verba Christi supradicta jam confecta sit.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Patres passim dicunt Eucharistiam precibus & invocatione consecrari. Ergo præter verba Christi supradicta requiritur oratio aliqua.

Resp.

Resp. Nego conseq. Quia Patres per orationem & preces, quibus dicunt Eucharistiam consecrari, intelligunt verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus,*) ut patet ex Justino, in Apolog. 2. ubi dicit preces, quibus fit Eucharistia, esse verbum à Deo profectum, esse hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum, &c.* ex Irenæo, L. 5. c. 2. ubi asserit invocationem Dei, qua, l. 2. c. 24. dixerat Eucharistiam fieri, esse verbum Dei; & ex S. August. Serm. 28. de verbis Domini, ubi clarè significat precem mysticam, qua, Lib. 3. de Trinitate, cap. 4. dixerat Eucharistiam confici, consistere in verbis Christi. Hæc autem verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) sicut & aliorum Sacramentorum formæ vocantur preces & invocatio Dei, quia sunt verba sacra, habentia vim impetrandi à Deo effectum sacramentalem, movendo efficaciter Deum ad illum producendum; & nomine Christi proferuntur ad effectum sacramentalem à Deo obtinendum, sicque sunt implicita invocatio divinæ virtutis, quæ est causa principalis physica omnis effectus sacramentalis, & sine qua nihil efficere possunt.

Addit Bellarminus, cùm Patres Eucharistiæ consecrationem vocant vel invocationem Dei seu orationem, vel benedictionem, vel gratiarum actionem: per consecrationem intelligunt vel totam liturgiam, vel totum canonem in quo sunt preces, invocationes, benedictiones, gratiarum actiones: & sic modò ab una parte, modò ab alia totam actionem seu canonem denominant.

Obj. 2. Sanctus Dionysius, Lib. de ecclesiastica Hierarchia, cap. 3. dicit consecrationem fieri post illa verba (*hoc facite in meam commemorationem*) quæ tamen in canone Missæ ponuntur post verba Christi, *hoc est corpus meum.*

Resp. In Liturgia, qua utebatur Dionysius, verba Christi (*hoc est corpus meum*) fuerunt post verba illa, *hoc facite in meam commemorationem.* Ratio est, quia in Liturgia Dionysii verba illa proferebat Sacerdos, ut se excusaret, quòd Eucharistiam conficere auderet: ac proinde verba illa (*hoc facite, &c.*) proferenda erant ante verba consecratoria. At in omnibus aliis Liturgiis nunc extantibus, historicè tantùm recitantur à Sacerdote, qui proinde ea recitat post hæc verba (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) cùm hoc ordine à Christo dicta fuerint, ut patet ex *1. Cor. cap. 11.* enimverò Dionysius seu auctor illius libri ibidem asserit Sacerdotem consecrare secundùm divinam Traditionem, quæ certò est de verbis istis, *hoc est corpus meum, &c.*

Obj. 3. In Ecclesia græca Sacerdos post verba Christi (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) sic orat: *Emitte Spiritum tuum- & fac hunc panem pretiosum corpus Christi tui; quod verò in hoc calice est, pretiosum sanguinem Christi tui.* Eadem fere oratio habetur in Liturgiis S. Jacobi, S. Marci, S. Clementis, S. Basilii, S. Chrysostomi. Ergo sine precibus adjectis verbis Christi, panis & vinum non convertuntur in corpus & sanguinem Christi.

Resp. Nego conseq. Quia per preces illas non petitur absolutè, ut panis & vinum fient corpus & sanguis Christi, sed ut nobis fiant corpus & sanguis Christi, hoc est, ut panis jam factus corpus Christi, & vinum jam factum sanguis Christi, fiant etiam nobis per effectum nutritionis spiritualis verè corpus & sanguis Christi: sive ut fiant nobis in salutem animarum, easque spiritualiter nutriant.

Hunc esse verum orationis Liturgiarum illarum sensum: patet 1. ex confessione Græcorum, qui Concil. Florent. interfuerunt. Nam (ut Bellarminus L. 4. de Euchar. cap. 19. testatur) interrogat ab Eugenio IV. cur post Christi verba preces recitarent, quibus confectio Eucharistiæ peti videtur; responderunt se credere consecrationem fieri per Christi verba, preces verò illas solùm addi ad petendum à Deo, ut Sacrificium & Eucharistia nobis prosit ad salutem. Et quamvis hæc responsio in Actis Concilii non extet in terminis, & explicitè, tamen æquivalenter habetur: nam referunt, Mitylenensem Episcopum pro se & aliis Græcis super hac re summo Pontifici satisfeciisse.

2. Ex Liturgiis objectis, in quibus preces sic desinunt: *Ut sit omnibus ex his sumentibus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam;* ut habet Liturgia Jacobi. Vel: *Ut fiant omnibus nobis, qui ex iis participamus, in fidem, & sanctificationem, in renovationem animæ, &c.* ut in Liturgia Marci. Vel: *Te precamur, ut hæc munera benevolè aspicias .... & mittas super hoc sacrificium, sanctum tuum Spiritum ... ut ostendas panem hunc corpus Christi tui, & calicem hunc sanguinem Christi tui: ut qui eum participant, ad pietatem firmentur, &c.* ut habet Liturgia S. Clementis. Vel: *Ut sit iis, qui participant, ad emundationem animæ, ad remissionem peccatorum, &c.* ut in Liturgia sancti Chrysostomi.

Dices. In oratione, quæ post verba consecrationis habetur in Liturgia Jacobi, interponitur bis vox *amen* post verba, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* At hæc vox petitionem sonat. Ergo.

Resp. Nego min. Nam *amen* non ibi adhibetur ad petendam præsentiam corporis & sanguinis Christi, sed ad profitendam talem præsenaiam: populus enim audiens panem nominari corpus Christi, & calicem ejus sanguinem, respondet, *amen*, id est, ita est, ita credimus. Unde in Missa Æthiopum immediatè post verba Christi supradicta populus respondet: *Amen, amen, amen, credimus, & confidimus, & laudamus te, ò Domine Deus noster, hoc est verè corpus tuum.* Et S. Ambrosius L. 4. de Sacramentis, c. 5. ait: *Dicit tibi Sacerdos: corpus Christi. Et tu dicis, amen, hoc est verum.*

Dices. In Liturgia sancti Chrysostomi Sacerdos sic orat: *Fac panem hunc pretiosum corpus Christi tui .... quod autem est in hoc calice, pretiosum sanguinem Christi tui .... mutans Spiritu tuo sancto.*

Resp. Verbum græcum Μεταβαλων malè redditum est latinè per vocem *mutans*, sed debuit sic verti, qui mutasti Spiritu tuo sancto: nam hic est præteriti temporis, nempe in aoristo secundo, qui magis propriè præteritum tempus significat. Quare sensus est: Domine, qui Spiritus tui virtute panem & vinum in corpus & sanguinem Christi tui mutasti, fac ut hoc corpus & hic sanguis sit iis, qui illa participant, ad emundationem animæ &c. quæ verba in fine reperiuntur. Quod etiam patet ex eo, quòd sanctus Chrysostomus pluribus locis asserat consecrationem fieri per verba Christi supradicta.

Porro Liturgiæ Basilii, Chrysostomi, & aliæ non sunt puræ, & quales ab illis editæ fuerunt. Sed multa illis identidem addita & immutata fuerunt.

Obj. 4. Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus, in Catechesi mystagogica 5. exponens ritum conficiendæ Eucharistiæ ne quidem meminit verborum Christi, sed eam dicit tantùm fieri per orationem

ab

ab illis distinctam: *Deum*, inquit, *oramus, ut super illa proposita sanctum Spiritum emittat, ut panem quidem faciat corpus Christi, vinum verò sanguinem Christi.*

Resp. Arcudius censet illum in hunc errorem ex inconsideratione lapsum fuisse, & ei opponit alios Patres, nempe Ambrosium, Augustinum, Chrysostomum, Nyssenum, &c. Alii verò respondent Cyrillum usum fuisse aliqua Liturgia, in qua preces erant verba Christi, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus:* ideóque dixisse rogari Deum Patrem, ut mittat Spiritum sanctum, qui panem & vinum in corpus & sanguinem, verbis ipsius Christi convertat.

ARTICULUS II.

In quibus verbis consistat essentia formæ Eucharistiæ?

Nota. CErtum est omnia verba, quæ ad consecrationem in canone Missæ continentur, saltem ex præcepto Ecclesiæ proferenda esse, ita ut sine gravi peccato omitti non possint. Sed controversia est, utrùm omnia sint necessaria ad validam consecrationem; & si non omnia, quædam præcisè sint essentialia?

Dico 1. Certum est verba ista omnia (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*) vel æquivalentia, esse essentialia formæ consecratoriæ.

Prob. 1. Quia ita omnes Doctores catholici, & sensus Ecclesiæ catholicæ.

2. Quia Patres docent Eucharistiam confici verbis Christi, quibus nempe significavit, & significando effecit præsentiam realem corporis & sanguinis sui.

3. Quia sine illis omnibus non significatur clarè & distinctè, ideóque sufficienter transubstantiatio panis in corpus Christi, & vini in sanguinem, nec proinde sine illis fieret: nam verba non efficiunt nisi id, quod significant.

Dico 2. Hæc verba (*hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*, vel *hic est sanguis meus*) aut æquivalentia, sufficiunt ad validam consecrationem: ac proinde totam essentiam formæ Eucharistiæ constituunt.

Prob. Ad validam consecrationem sufficiunt illa verba, quæ operantur præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini. Atqui talia sunt verba supradicta, ergo sufficiunt ad validam consecrationem. *Prob. min.* Verba illam præsentiam corporis & sanguinis Christi operantur, quæ illam perfectè significant: nam omnes formæ Sacramentorum habent vim efficiendi id quod significant. Atqui verba supradicta prolata in persona Christi, significant perfectè præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, ut per se patet. Ergo illam operantur.

Obj. 1. Hæc verba (*hoc est corpus meum*) non significant corpus Christi, sed Sacerdotis, nisi priùs proferantur verba ista: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem in manus suas, &c.* Ergo hæc verba adhuc requiruntur ad validam consecrationem.

Resp. Neg. anteced. Nam hæc verba (*hoc est corpus meum*) ad significandum corpus Christi, non Sacerdotis illa proferentis, determinantur sufficienter per hoc, quòd Sacerdos illa profert ut agens personam Christi. Sic autem profert, hoc ipso quòd intendit ea proferre in persona Christi, seu ut gerens personam Christi.

Convenienter tamen verba objecta præmittuntur, ut clariùs appareat, verba illa (*hoc est corpus meum*) proferri à Sacerdote ex persona Christi.

Obj. 2. Christus verbis illis (*hoc est corpus meum*) addidit hæc alia, *quod*

pro vobis tradetur. Ergo hæc insuper requiruntur, &c.

Resp. Neg. conseq. Quia Christus hæc verba addidit, non ut consecratoria, seu habentia vim convertendi panem in corpus Christi, cùm hanc conversionem non significent, sed ut prænuntiativa mortis mox subeundæ pro eis, quos alloquebatur.

Obj. 3. In forma calicis hæc verba (*novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*) sunt necessaria ad validam consecrationem vini; nam

1. A Concil. Florent. referuntur in forma consecratoria vini.

2. In Missali Romano impressa sunt eodem charactere quo priora, & à Sacerdote eodem ritu ac tenore proferuntur, antequam adoret sanguinem.

3. Determinant priora verba (*hic est calix sanguinis mei*) ad significandum sanguinem Christi. Ergo verba ista (*hic est calix sanguinis mei*) non sufficiunt ad consecrationem validam calicis.

Resp. Neg. anteced. Ad 1. prob. *Resp.* A Conc. Florent. referuntur ista omnia; quia omnia ex præcepto Ecclesiæ pronuntianda sunt, non verò ex necessitate Sacramenti. Sic pro forma ordinis sacerdotalis à Conc. referuntur ista verba: *Accipe potestatem &c. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, cùm tamen juxta adversarios hæc posteriora verba non sint essentialia formæ.

Resp. Ad 2. Ideo hoc fit, quia omnia illa verba ad unam & eamdem orationem totalem pertinent ex institutione Ecclesiæ.

Ad 3. *Resp. Nego.* Nam hæc verba (*hic est calix sanguinis mei*) ad Christi sanguinem significandum determinantur per hoc, quod à Sacerdote in persona Christi seu ut agente personam Christi proferuntur: hoc ipso enim expressè ac determinatè significant præsentiam sanguinis Christi sub speciebus vini. Sed verba objecta adduntur solùm ad significandum aliquos effectus vel proprietates sanguinis Christi.

Obj. 4. Verba ista (*accipite & manducate, bibite*) requiruntur ad verum & essentialem sensum formæ propter particulam causalem *enim*, quæ sequitur. Ergo supradicta verba non sufficiunt.

Resp. Neg. anteced. Nam sine illis haberi potest sensus assertivus horum verborum: *hoc est enim corpus meum, hic est enim calix sanguinis mei*, qui solus sensus ad validam consecrationem requiritur. Sed verba objecta requiruntur solùm ad sensum historicum & illius veritatem. Itaque hæc verba (*hoc est enim corpus meum, hic est enim calix sanguinis mei*) quamvis sola proferrentur, habent sensum verum & integrum, si proferrentur assertivè & in persona Christi, ut re ipsa à Sacerdote proferuntur. Nam sic prolata integrè ac perfectè significant & affirmant præsentiam corporis & sanguinis Christi, quamvis tunc vox *enim* redundaret.

ARTICULUS III.

Resolvuntur variæ quæstiones circa formam Eucharistiæ.

§. I.

Quæres 1. *Utrùm verba consecrationis pronuncientur historicè tantùm, an etiam assertive?*

Nota. Verba consecrationis proferuntur historicè, seu narrativè, quando proferuntur ex intentione narrandi quid Christus in ultima cœna dixerit. Proferuntur verò assertivè seu significativè, quando proferuntur ex intentione

tione loquendi in perſona Chriſti, & in ejus perſona loquendo ſignificandi corporis & ſanguinis ejus præſentiam ſub ſpeciebus panis & vini.

Reſp. Verba conſecratoria à Sacerdote conſecrante pronunciantur tum hiſtoricè ac narrativè, tum etiam aſſertivè: hoc eſt, pronunciantur ex intentione referendi verba, ut à Chriſto dicta, & aſſerendi id quo ſignificant, ſive ex intentione loquendi in perſona Chriſti, & ſic loquendo ſignificandi corporis ac ſanguinis ejus præſentiam ſub ſpeciebus panis & vini.

Et 1. Quidem quòd proferantur hiſtoricè, patet ex his verbis formam eſſentialem immeditè præcedentibus; *Fregit, deditque Diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc eſt enim corpus meum.* Ubi vox *dicens*, ſignificat verba eſſentialia (*hoc eſt corpus meum*) dicta eſſe à Chriſto, & recitari tanquam ab eo dicta.

2. Quòd proferantur etiam aſſertivè.

Prob. 1. Quia Sacerdos verba conſecrationis pronunciat in perſona Chriſti, ſeu ut gerens perſonam Chriſti, ut conſtat ex Patribus & Conc. Florent. Sed Chriſtus illa pronunciavit aſſertivè. Ergo & Sacerdos illa pronunciat aſſertivè.

2. Sacerdos intendit per illa conſecrare, & efficere id quod Chriſtus per illa effecit: nam ſi hoc non intenderet, ſaltem virtualiter & implicitè, non conſecraret.

3. Si forma hiſtoricè, ſeu recitativè tantùm proferretur, ad ſui veritatem, non exigeret converſionem præſentis materiæ in corpus & ſanguinem Chriſti, ſed ſolùm converſionem præteritam materiæ illius, quam Chriſtus in corpus & ſanguinem ſuum convertit in ultima cœna. Nam ad verborum illorum verificationem ſufficeret, quòd Chriſtus in ultima cœna panem & vinum in corpus & ſanguinem ſuum converriſſet. Igitur verba conſecrationis in duplici ſenſu proferuntur, nempe hiſtorico & aſſertivo. In primo ſunt pars propoſitionis, qua dicitur Chriſtus exhibuiſſe & demonſtraſſe Apoſtolis corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus ſibi præſentibus: in ſecundo ſenſu ſunt propoſitio integra, qua Sacerdos ex perſona Chriſti loquens, idem corpus exhibet & demonſtrat ſub ſpeciebus hìc & nunc ſibi præſentibus.

§. II.

Quæres 2. *Pro quo inſtanti verificentur verba conſecrationis?*

Reſp. Verificantur pro eo inſtanti, quo completè proferuntur verba formæ eſſentialia.

Prob. Nam verba conſecrationis verificantur tantùm pro eo inſtanti, quo corpus & ſanguis Chriſti ponuntur ſub ſpeciebus panis & vini. Atqui corpus & ſanguis Chriſti ſub illis ſpeciebus ponuntur pro eo tantùm inſtanti, quo verba formæ eſſentialia completè proferuntur. Ergo *Prob. min.* Corpus & ſanguis Chriſti ponuntur ſub ſpeciebus panis & vini pro eo tantum inſtanti, quo ſignificatio verborum formæ eſſentialium eſt perfecta: nam hæc non operatur, niſi ſit perfecta eſſentialiter. Atqui ſignificatio verborum eſſentialium eſt perfecta pro eo tantùm inſtanti, quo verba formæ eſſentialia completè proferuntur, ut patet. Ergo pro hoc tantùm inſtanti corpus & ſanguis Chriſti ponuntur ſub ſpeciebus panis & vini.

§. III.

Quæres 3. *Utrùm pronomina* hoc *&* hic *in formis Euchariſtiæ ſumantur adjectivè, an ſubſtantivè?*

Reſp. Sumuntur ſubſtantivè. Ita communiter cum S. Thoma. Quia

solitariè, sine substantivo etiam subintellecto ponuntur ante copulam seu verbum *est*, & re vera habent rationem subjecti propositionis: quod non convenit adjectivis.

Obj. 1. In forma calicis pronomen non exprimitur neutraliter, sed convenit in genere cum prædicato. Ergo sumitur adjectivè.

Resp. Nego conseq. Quia ut sumatur substantivè, necesse non est, ut exprimatur neutraliter.

Obj. 2. Pronomen *hic* tam sumitur adjectivè in hac propositione (*hic est calix sanguinis mei*) quàm in ista, hic est frater meus. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Disparitas est; quia in hac propositione (*hic est frater meus*) subintelligitur in subjecto nomen *homo*; ita ut sensus sit: hic homo est frater meus. At in altera propositione non subintelligitur in subjecto nomen substantivum, sed pro nomen *hic* accipitur pro substantia aliqua indeterminatè, seu pro contento sub specie vini confusè sumpto.

§. IV.

Quæres 4. *Quid pronomina* hoc & hic *significent in forma Eucharistiæ?*

Resp. Pronomina *hoc* & *hic* in formis Eucharistiæ significant & demonstrant corpus & sanguinem Christi sub implicita & confusa ratione rei contentæ sub speciebus panis & vini in fine prolationis formæ consecratoriæ; ita ut sensus sit; hæc res quæ continetur sub specie panis, est corpus meum; hæc res quæ continetur sub specie vini, est sanguis meus. Ratio est, quia pronomina demonstrativa in subjecto propositionis solitariè & sine substantivo eis adjecto posita, significant tantùm confusè ac generatim rem aliquam, ita ut debeant exponi per tò *hæc res*. Sic cùm dicitur, hoc est aurum, perinde est ac si diceretur, hæc res est aurum.

Dixi, *in fine prolationis*. Nam pronomina illa significant, & demonstrant tantùm id quod continetur in speciebus in fine prolationis formæ consecratoriæ. Ratio est, quia forma consecratoria est practica & operativa ejus, quod sub speciebus existit, dum absolvitur, nempe corporis & sanguinis Christi. Ergo pronomen in ea contentum non significat, nec demonstrat id, quod adhuc existit initio prolationis formæ, & ea prolata definit existere, sed id quod vi ejus incipit existere, nempe corpus & sanguinem Christi: nam nemo intendit demonstrare & demonstrat id, quod desiisset *existere*, sed quod existit. Sic si Christus aquam in vinum convertisset per hæc verba, hoc est vinum; non demonstrat aquam, quæ desiisset existere, sed vinum, quod fuisset factum, & sensus verborum illorum fuisset: hæc res est vinum.

Obj. 1. Pronomen *hoc* demonstrat id, quod præsens est dum profertur, sed id quod præsens est dum profertur, est panis, non corpus Christi. Ergo pronomen *hoc* demonstrat panem, non corpus Christi.

Resp. Major illa semper falsa est in demonstrationibus practicis, vi quarum fit id quod demonstratur. Nam in illis non demonstratur, nisi id quod vi illarum fit, & nihil fit vi illarum, nisi integrè prolatarum.

Obj. 2. Quando Christus, Matth. c. 26. pronunciavit verba ista: *Manducate ex hoc omnes*, demonstrabat panem. Ergo.

Resp. Christus per hæc verba demonstravit panem non permansurum panem, sed convertendum in corpus suum vi consecrationis; & Discipulos invitavit ad manducandum, non id quod tunc erat panis, sed id in quod panis mox convertendus erat.

Obj. 3. Forma consecratoria significat conversionem panis in corpus Chri-

Christi. Ergo verbum *est* in forma illa significat convertitur: ac proinde pronomen *hoc* demonstrat panem convertendum in corpus Christi.

Resp. Neg. anteced. Nam non significat illam propriè & formaliter, sed ad summum consecutivè seu consequenter. Forma enim consecratoria panis significat formaliter & propriè solam realem præsentiam corporis Christi sub specie panis; unde illam proximè & immediatè efficit, quatenus determinat Deum ad corpus Christi reproducendum sub specie panis, & consequenter ad destruendam substantiam panis, cùm duæ substantiæ non possint esse sub iisdem accidentibus. Unde corporis Christi reproductio est natura, vel saltem ratione prior substantiæ panis destructione, quam exigit.

Obj. 4. In formis Eucharistiæ pronomen *hoc* demonstrat speciem panis, & pronomen *hic* speciem vini. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Alioqui enim illæ formæ essent falsæ: nam species panis non est corpus Christi, nec species vini est sanguis Christi.

Porro verba consecratoria sumi debent in sensu proprio: in sensu autem proprio sumpta significant præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini.

CAPUT IV.

De præsentia reali Christi in Eucharia, & ejus præsentiæ modo.

ARTICULUS I.

Utrùm in Sacramento Eucharistiæ verè & realiter contineatur corpus & sanguis Christi.

Nota. REalem præsentiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia negarunt. 1. Joannes Erigena natione Scotus, vulgò dictus Joannes Scotus sæculo nono, qui primus verba Christi ad sensum metaphoricum detorsit. 2. Berengarius, Andegavensis Ecclesiæ Archidiaconus circa annum 1050. qui hanc hæresim ex lectione libri à Joanne Scoto scripti hausta retractavit in Conc. Romano. 3. Petrus Bruis & Henricus quidam duodecimo sæculo. 4. Sæculo XIII. Colonienses dicti Apostolici, & Albigenses, omnes Manichæismi erroribus irretiti. 5. Sæculo XV. auctor sectæ flagellantium, & Wicleffus. 6. Denique sæculo XVI. Carolstadius Archidiaconus Wirtembergensis, Zuinglius Tigurinus Pastor, Oecolampadius ex Monacho Birgittano Apostata, & Joannes Calvinus.

§. I.

Dico. In Sacramento Eucharistiæ verè realiter, & substantialiter continetur corpus & sanguis Christi. Est de fide.

Prob. 1. Ex cap. 6. Joannis, ubi Christus promittit se daturum suam carnem in cibum, & suum sanguinem in potum verè ac realiter sumendum. Nam ibi sic ait: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.... Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.... Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quibus verbis Christus promittit carnem suam ut manducandam, & sanguinem suum ut bibendum, non sub propriis speciebus: nam caro & sanguis Christi sub propriis speciebus non possunt habere rationem cibi & potus. Igitur Christus promittit carnem ut manducandam sub specie alimenti corporalis,

nempe panis, & sanguinem potandum sub specie liquoris confortantis, nempe vini.

Quòd autem hæc Christi verba accipi debeant in sensu proprio, constat 1. Quia nulla est necessitas illa accipiendi in sensu metaphorico. 2. Quia cùm Judæi litigarunt inter se, existimantes Christum locutum esse de reali manducatione suæ carnis, juxta illud: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Christus hanc cogitationem non evellit, sed confirmat realem ac propriam manducationem carnis suæ: *Amen, amen dico vobis*, inquit, *nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, &c.* Item ipsis discipulis scandalum patientibus, ac murmurantibus eo quòd putarent Christum loqui non solùm de carne sua propriè & realiter manducanda, sed etiam comedenda more communi & carnali, in frusta scilicet divisa, juxta illud: *Multi ergo audientes ex discipulis ejus dixerunt: durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Christus confirmat se daturum suam carnem propriè & realiter manducandam, licet non communi modo, confirmat, inquam, miraculo suæ Ascensionis: *Hoc vos scandalizat*, inquit, *si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?* & corrigit solùm opinionem illorum de modo illo carnali ac communi edendi carnem suam, passusque est multos ex discipulis suis à se discedere ex occasione verborum suorum de carnis suæ manducatione. Quod tamen facilè impedire potuisset, explicando verba sua de manducatione impropria & metaphorica per solam fidem, si de hac intellexisset. 3. Quia Patres apud Bellarminum, & Concilia Ephesinum, Nicænum II. & Trident. hæc Christi verba intellexerunt in sensu proprio.

Prob. 2. Ex verbis quibus Christus Eucharistiam instituit, Matth. c. 26. *Accepit Jesus panem, & benedixit; ac fregit, deditque discipulis suis, & ait; accipite & comedite, hoc est corpus meum: & accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Similia leguntur Marc. 14. Luc. 22. & 1. Cor. c. 11.

Quæ Christi verba in sensu *proprio* clarè significant realem præsentiam corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini. In sensu autem proprio sumenda esse constat.

1. Ex hac regula interpretandi Scripturam receptissima, & à S. Augustino, l. 3. de Doctrina Christiana, c. 10. tradita, nempe verba Scripturæ accipienda sunt in sensu proprio nisi obstet Scriptura contraria, (*sub qua intellige etiam Traditionem*) aut evidens aliquod absurdum ex eo sequatur. Enim verò si Scriptura posset pro cujusque arbitrio ad metaphoricos sensus detorqueri, nihil ex ea certi haberi posset, & ipsa Scriptura esset errorum omnium seminarium, at neutrum dici potest: nam neque afferri potest ulla Scriptura contraria præsentiæ reali Christi, imò in eam conspirant Evangelistæ & Paulus, qui Eucharistiæ institutionem referunt absque ullo sensus figurati indicio, & semper utuntur verbo *est*, & nominibus corporis ac sanguinis. Neque etiam ex hac reali præsentia Christi absurdum aliquod, sed potius ex ea sequitur maxima divinæ bonitatis, sapientiæ & omnipotentiæ commendatio.

2. Quia Christus per hæc verba privatim de re gravissima instruebat Apostolos

stolos suos, homines rudes ac simplices, quibus, vel mysteria clarè proponebat, vel obscurius dicta continuo explicabat, eosque alloquebatur eo tempore ac loco, quo minimè oportebat eum obscurè ac tropicè loqui, videlicet cum primùm tanti Sacramenti participes efficiebat Apostolos, quos proinde necesse erat planè intelligere, quid eis daretur, ut illud cum debito affectu susciperent.

3. Quia Apostolus postquam Eucharistiæ institutionem eodem quo Evangelistæ modo retulit, inde concludit ea, quæ necessariò realem præsentiam corporis & sanguinis supponunt, sic enim ait, 1. Cor. c. 11. *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem se ipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Igitur ex Apostolo, qui Eucharistiam indignè sumit, reus est, non figuræ corporis & sanguinis Christi, sed ipsius corporis & sanguinis; quia nempe indignè recipit corpus & sanguinem Domini, non verò solùm utriusque figuram. Et verò si qui indignè tractant figuram corporis & sanguinis Domini, essent rei ipsius corporis & sanguinis Christi. Judæi, qui olim Agnum paschalem & manna indignè sumebant, æque dici debuissent rei corporis & sanguinis Domini, cùm illa duo essent figuræ Christi: quod est absurdum.

Iem ex Apostolo qui Eucharistiam indignè recipit, judicium sibi manducat, quia non discernit corpus Domini, sed eam sumit tamquam panem materialem. Quæ omnia clarè ostendunt in Eucharistia sumi verè ac realiter corpus & sanguinem Christi, non meram figuram corporis & sanguinis ejus.

4. Ex perpetua & constanti Traditione, quæ semper hæc Christi verba intellexit in sensu proprio, ut jam ostendi.

Prob. 3. Ex perpetua Traditione, cujus testes sunt Patres & Concilia. Horum testimonia à tempore Apostolorum per singulas ætates apud Bellarminum digesta reperies. Ex innumeris textibus, qui proferri possunt, hi sufficiant.

Primo sæculo. S. Ignatius Martyr, Epist. ad Smirnenses apud Theodoretum, Dialogo. 3. Sic ait de hæreticis sui temporis: *Eucharistiam & oblationes non admittunt, quod non confiteantur Eucharistiam esse carnem Servatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit.*

Secundo sæculo. S. Justinus, Martyr, Apolog. 2. prope finem, sic de Eucharistia loquitur: *Non enim ut communem potum ista suminus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jesus Christus servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causa habuit: ad eumdem modum etiam eam in qua per preces verbi ejus ab ipso profectis gratiæ sunt actæ, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse docti sumus.* Et S. Iræneus, l. 4. c. 34. *Eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse Domini, & calicem sanguinis*, & infra: *Quemadmodum qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti*, id est, specie panis, & corpore Christi.

Tertio sæculo. Tertullianus, lib. de resurrectione carnis, cap. 9. *Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.*

S. Cyprianus eandem veritatem tradit, Serm. de lapsis.

Origenes, hom. 5. in diverso. *Quando sanctum cibum, illudque incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini: tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipsum, imitare hunc centurionem, & dicito; Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ubi enim indignè ingreditur, ibi ad judicium ingreditur accipienti.*

Quarto sæculo. S. Cyrillus Hieros. Catechesi Mystagogica 4. Postquam institutionem Eucharistiæ & verba Christi retulit, sic prosequitur: *Cùm igitur Christus ipse sic affirmet, atque dicat de pane: hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? ac eodem quoque confirmante, & dicente: hic est sanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum . . . . sola voluntate. Et non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutasset? quare cum omni certitudine corpus & sanguinem Christi sumamus: nam sub specie panis datur tibi corpus, & sub vini specie datur sanguis, ut sumpto corpore & sanguine Christi, efficiaris ei comparticeps corporis & sanguinis. Sic Christipheri erimus, cùm ejus corpus & sanguinem in membra nostra receperimus;* &c.

S. Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. *Panis iste panis est ante verba Sacramentorum. Ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi . . . . si tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant; quanto magis operatorius est, ut quæ erant, in aliud commutentur? . . . . non erat corpus Christi ante consecrationem, sed pòst consecrationem dico tibi, quod jam corpus est Christi. Ipse dixit, & factum est: ipse mandavit, & creatum est . . . . ergo didicisti, quòd ex pane corpus fiat Christi, & quod vinum & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione verbi cælestis.*

S. Chrysostomus, Hom. 60. ad populum Antiochenum. *Quot nunc dicunt, vellem ipsius formam aspicere, figuram, vestimenta, calceamenta? Ecce eum vides, ipsum tangis, ipsum manducas.* Et Homil. 51. in Matth. *Si volumus, ipsum totum habemus: non enim vestis solùm, sed corpus ipsius nobis propositum est; non ut tangamus solummodo, sed comedamus, &c.* lege totum.

Idem docent S. Athanasius, apud Theodoretum, Dialog. 2. S. Hilarius, lib. 8. de Trinit. S. Basilius, l. de Bapt. c. 2. S. Gregorius Naz. orat. 2. de Paschate, his adde Patres Concilii Nicæni I. ann. 18.

Quinto sæculo. S. Hieronymus, in c. 1. Epist. ad Titum.

S. Augustinus, l. 2. contra adversarium legis, c. 9. *Sicut mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Jesum, carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fideli corde atque ore suscipimus,* &c. Et in Psal. 33. Conc. I. *Ferebatur Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum,* ait: *hoc est corpus meum: ferebat enim illud corpus in manibus suis.*

Idem docet S. Leo M. Serm. 6. de jejunio 7. mensis. Adde Concilium Ephesinum quod approbavit explicationem 12. Anathematismorum contra Nestorium in Alexandrina synodo editorum, factam à S. Cyrillo Alexandrino, in qua ad 11. clarè continetur fidei veritas de reali præsentia Christi in Eucharistia.

Sexto sæculo. S. Remigius Remensis Episcopus, in Commentario, cap. 10.

Epi-

Epistolæ primæ ad Corinth. de pane consecrato à Sacerdote sic ait: *Licet panis videatur, in veritate corpus Christi est.*

Septimo sæculo. S. Gregorius magnus, Hom. 22. in Evangelia. *Quid sit sanguis agni, non jam audiendo, sed bibendo didicistis; qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur.*

Octavo sæculo. S. Joannes Damascenus, l. 4. Orthodoxæ fidei c. 14. *Dixit Deus: hoc est corpus meum, & hic sanguis meus, & hoc facite in meam commemorationem; atque omnipotenti ipsius præcepto, donec ipse veniat, hoc efficitur . . . . panis ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur.* Idem testatur Concil. Nicænum II.

Nono sæculo. Paschasius Corbejensis Abbas, in libro de corpore Domini, c. 1.

Decimo sæculo. Carnotensis Fulbertus Episcopus, vir doctrina & sanctitate illustris, in Epist. ad Adeodatum.

Undecimo sæculo. Sanctus Anselmus, in Commentario cap. 11. Epistolæ primæ ad Corinthios. Et Concilia multa contra hæresim Berengarii huic veritati oppositam, scilicet Romanum II. sub S. Leone IX. in quo excommunicatus est Berengarius: Vercellense multorum Episcoporum ex diversis mundi partibus coactorum, in quo Joannis Scoti liber contra realem Christi præsentiam in Eucharistia lectus & damnatus est. Berengarii hæresis damnata, & veritas opposita confirmata est, ut testatur Lancfrancus, in Comentario adversùs Berengarium: Turonense anno 1055. aliud Concilium Romanum 113. Episcoporum, anno 1059. sub Nicolao II. & aliud Romanum sub Gregorio VII. in quibus duobus Conciliis Berengarius, abjurata hæresi, fidei professionem de præsentia reali Christi in Eucharistia cum jurejurando emisit.

XII. Sæculo, sanctus Bernardus in vita S. Malachiæ.

XIII. Sæculo. Præter S. Thomam, S. Bonav. & Scholasticos Doctores. Concilium generale Lateranense IV. c. 1. ubi ait. *Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur: in qua idem ipse Sacerdos, & sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altari, sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate divina.*

XIV. Sæculo. Præter Scotum, Durandum & alios Scolasticos, Concilium Generale Viennense, in decreto de festo corporis Domini, Clementina unica de reliquiis & venerat. sanctorum.

XV. Sæculo. Duo Concilia generalia Constantiense, & Florentinum. Constantiense, Sess. 15. damnavit has Joannis Wicleffi & Joannis Hus propositiones. *Sicut Christus est simul Deus & homo, sic hostia consecrata est simul corpus Christi ad minimum in figura, & verus panis in natura: vel quod idem sonat, verus panis naturaliter, & corpus Christi figuraliter. Securè denuncio modernis hæreticis, quod non possunt declarare, nec intelligere accidens sine subjecto. Sicut Joannes figuraliter fuit Elias, & non personaliter: sic panis in altari figuraliter est corpus Christi; & absque ambiguitate, hæc est figurativa locutio, hoc est corpus meum, sicut ista, Joannes est Elias.* Florentinum verò, in decreto unionis Græcorum definit, *in azymo, sive in fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter*

ter

ter confici. Et in decreto pro Armenis ait: *Sacerdos in perſona Chriſti loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipſorum verborum virtute ſubſtantia carnis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur: ita tamen quòd totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini; ſub qualibet quoque parte hoſtiæ conſecratæ & vini conſecrati, ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus.*

XVI. Denique ſæculo. Concilium Tridentinum generale, Seſſ. 13. c. 1. & Can. 1. ubi ait: *Si quis negaverit, in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento contineri verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem unà cum anima & divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum, ſed dixerit tantummodò eſſe in eo, ut in ſigno, vel figura, aut virtute; Anathema ſit.*

Ex his omnibus fieri poteſt hoc præſcriptionis argumentum. Illud dogma eſt verum & à Deo revelatum, quod ſemper creditum fuit in Eccleſia. At dogma de reali præſentia Chriſti ſemper creditum fuit in Eccleſia, ut patet ex dictis. Ergo hoc dogma eſt verum & à Deo revelatum. *Major conſtat:* nam dogma quod ſemper creditum fuit in Eccleſia, certiſſimè ab Apoſtolis traditum fuit, ideoque verum & à Deo revelatum eſt.

§. II.

Solvuntur Objectiones petitæ ex Scriptura.

Obj. 1. Si corpus & ſanguis Chriſti ſunt realiter in Euchariſtia, maximè quia Chriſtus utrumque daturum eſſe ſe promiſit, *Joann. c. 6.* At hoc ibi non promiſit. Ergo.

Reſp. 1. Etiamſi realis præſentia Chriſti in Euchariſtia ex illo capite probari non poſſet, tamen adhuc ſufficienter & efficaciter oſtenditur ex verbis, quibus Chriſtus Euchariſtiam inſtituit, *Matth. c. 26.*

Reſp. 2. Neg. min. Nam in tertia parte capitis illius ſexti, quæ incipit à verbis iſtis (*panis, quem ego dabo &c.*) agitur de manducatione reali & orali corporis Chriſti, ut conſtat tum ex Patribus ad Bellarminum, & ex Conc. Trident. Seſſ. 13. c. 2. tum ex ipſo contextu, ut probatum eſt.

Inſt. 1. Chriſtus hæc ſubjecit: *Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Ergo priora Chriſti verba, nempe *panis quem ego dabo, &c.* figurata ſunt. Ergo &c.

Reſp. Neg. conſeq. Nam (ut rectè docet Maldonatus) Chriſtus his verbis (*caro non prodeſt quidquam*) non loquitur de carne ſua, ſed de hominibus carnalibus & carnaliter ſentientibus. Quare hujus loci ſenſus eſt: Spiritus Dei eſt, qui excitat & dat fidem ac intelligentiam: homo carnalis non poteſt percipere divina myſteria. Et quia vos non ſpiritu Dei, ſed ſenſu carnali veſtro utimini, non poteſtis credere & intelligere; ſicut Paulus, 1. Cor. c. 2. ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei.* Quem ſenſum indicant verba Chriſti ſubjecta: *Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*, hoc eſt, ſunt de rebus divinis, ſpiritualibus, & ad animæ vitam conferentibus, non de carnalibus & caducis, ut exponit S. Chryſoſtomus. Homil. 46. in Joann.

Hanc expoſitionem probat Maldonatus 1. Ex Patribus antiquis, Tertulliano, Origene, Cyrillo Hieroſol. & Chryſoſtomo, Hom. 46. in Joann. ubi ait: *Quomodo igitur ait* (Chriſtus) *caro non prodeſt quidquam? non de ſua carne dicit, abſit; ſed de his, qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur.*

2. Ex

2. Ex eo quòd quotiescunque in Scriptura, nomen *carnis* opponitur nomini *spiritus*, aut alteri idem significanti, accipitur non pro natura carnis, sed pro infirmitate & culpa, quæ nascitur ex humana carne, seu pro homine carnali, & agente ex naturæ corruptæ vitio.

Quòd si Christus de sua carne loquatur, sensus loci objecti est: caro præcisè sumpta à spiritu vivificante, nempe divinitate sibi unita, non habet vim spiritualiter vivificandi, sed hanc vim habet à spiritu seu divinitate sibi unita. Verba, id est, res & mysteria, quæ vobis proposui, nempe caro & sanguis meus sumenda, spiritus & vita sunt, id est, habent ratione divinitatis sibi unitæ virtutem vivificandi animam, ut exponunt Athanasius, Cyrillus, & Augustinus.

Inst. 2. Hæc Christi verba (*panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*) intelligi debent tantùm de Christo ut spiritualiter edendo per fidem. Ergo non significant realem manducationem, &c.

Resp. Nego anteced. Nam 1. Christus ibi promittit aliquid novi; item aliquid manducandum quod non manducaverunt Israelitæ in deserto, ut patet ex his ejusdem verbis: *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem* (quem ego dabo) *vivet in æternum.* At Christus per fidem manducandus non erat quid novum, & sic eum in deserto multi Israelitæ manducaverant. Ergo. 2. Christus loquitur in futuro. At Christi manducatio per fidem, non erat tunc primùm futura: nam sic Christum manducaverant quicumque justificati fuerant ab exordio mundi; nemo enim justificari potuit sine aliqua fide in Christum. Item tunc multi Christum sic manducabant, nam tunc multi in eum credebant.

Inst. 3. Aliqui Catholici negarunt Christum hoc *cap. 6. Joannis* locutum fuisse de Eucharistia.

Resp. In hoc lapsi sunt, ex inconsideratione, & ut aliquas difficultates, quæ tamen facilè diluuntur, eluderent. Sed illis paucis Theologis oppono Patres, & Conc. Trident. Sess. 13. cap. 2.

Inst. 4. Hæc Christi verba (*nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c.*) exponuntur à Clemente Alexandrino de verbo Dei, à Basilio de mystico adventu Christi, ab Hieronymo de Scripturis, à Bernardo de communicatione passionis Christi, &c. Ergo intelligi non debent de manducatione sacramentali, &c.

Resp. Nego conseq. Quia Patres illi tunc verba Christi non in sensu litterali, sed mystico exponunt, tamen sensum litteralem negant, qui sacramentalem & realem corporis ac sanguinis Christi manducationem exhibet. Neque enim sensus mysticus litteralem excludit, imò eum supponit. Et idem Scripturæ locus sæpe utrumque sensum habet. Sic cùm Apostolus dicit Jerusalem esse seu significare patriam cœlestem, non negat, imò supponit esse veram urbem terrestrem. Sensus quippe litteralis est id, quod per verba immediatè exprimitur: mysticus verò est id quod significatur per rem quam verba immediatè exprimunt.

Hoc autem familiare est Patribus eundem locum Scripturæ in litterali & mystico sensu exponere variis in locis. Sic supradicta Christi verba de reali manducatione corporis Christi exponunt Basilius, L. 1. de Bapt. c. 3. & Hieron. Ep. ad Hebidiam.

Inst. 5. Verba Christi, quæ Joannes, *cap. 6.* refert, dicta sunt integro anno ante passionem ejus, proindeque ultimam cœnam. Ergo illa verba intelligi non possunt de Eucharistia.

Resp. Nego conseq. Quia Christus Eucharistiam promittere potuit, & re ipsa promisit uno anno ante ejus institutionem.

Inst. 6. Christus, cap. citato non loquitur nisi de manducatione, quæ dat vitam. At sola manducatio spiritualis per fidem dat vitam. Ergo Christus de sola illa manducatione spirituali loquitur.

Resp. Nego min. Nam Sacramentalis manducatio quantum est ex se, vitam seu gratiam sanctificantem dat per modum causæ instrumentalis, quamvis fidem tanquam dispositionem exigat ad eam dandam. Itaque manducatio realis & sacramentalis dat vitam efficienter & instrumentaliter: manducatio verò spiritualis per fidem eam dat dispositivè, positis ponendis, sive est dispositio necessaria ad vitam recipiendam.

Porrò cùm Christus vitam æternam manducanti Eucharistiam promittit, subintelligitur conditio hæc, si dignè manducet.

Inst. 7. Sanctus Augustinus verba Christi, *cap. 6. Joann.* exponit de sola manducatione Christi per fidem, credendo ejus divinitatem & incarnationem, ut tract. 25. in Joann. *Ut quid paras dentes & ventrem? crede & manducasti.* Et tract. 26. *Credere in eum, hoc est manducare panem vivum. Qui credit in eum manducat.* Ex eodem tractatu exponit verba Christi de manducatione Christi per charitatem, item per aggregationem ad corpus ejus mysticum, quod est Ecclesia.

Resp. S. Doctor his locis verba Christi non litteraliter, sed mysticè explicat. At non intendit excludere realem & sacramentalem corporis Christi manducationem, quam alibi clarè tradit, & semper supponit, imo in citato tractatu 26. docet his verbis: *In hoc verò cibo & potu, id est, corpore & sanguine Domini, non ita est. Nam qui eam* (carnem Christi) *non sumit, non habet vitam, hanc utique æternam.* Et infra. *Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus* (per charitatem) *procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Christi, sed magis tantæ rei Sacramentum ad judicium sibi manducat & bibit.* Et tract. 27. sic ait: *Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, ut carnem Christi, & sanguinem Christi non edamus tantum in Sacramento, quod & multi mali; sed usque ad spiritus participationem manducemus & bibamus.* Quid clarius?

Præterea cùm sanctus Augustinus dicit: *Ut quid paras dentes & ventrem: crede & manducasti;* non exponit verba illius capitis, quæ ad Eucharistiam spectant, sed ista: *hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.* Nam S. Doctor postquam hæc verba retulit, statim ista subjicit: *Hoc est ergo manducare cibum, qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? &c.* Pro quo

Observa. Caput sextum Joannis tres partes complectitur. In prima agitur de pane materiali miraculosè multiplicato. In secunda Christus ex eo, quod Judæi hunc materialem panem quærebant, & idcircò Christum sequebantur, loquitur de se ipso ut pane spirituali per fidem manducando, id est, per fidem comparando, nempe credendo ejus divinitatem & incarnationem. Ex hac autem manducatione spirituali per fidem transit Christus ad sacramentalem comestionem suæ carnis sub panis speciebus, sermone, ut fit, ex alio in aliud devoluto: & tunc incipit

cipit tertia pars sermonis ad Eucharistiam spectans, à verbis istis: *Panis, quem ego dabo, caro mea est.* Ubi cùm Christus loquatur de futuro, significat se daturum carnem suam alio modo, quàm per fidem manducandam: nam manducatio Christi per fidem aliquam est omnium temporum, & multa tunc in Christum credentibus jam concessa fuerant.

Dices. Sanctus Augustinus, Lib. 3. de doctrina christiana, c. 16. ait: *Si præceptiva locutio est, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficentiam jubens non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est: nisi manducaveritis,* inquit, *carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem: non habebitis vitam in vobis: facinus vel flagitium videtur jubere; figura est ergo, præcipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata sit.*

Resp. S. Doctor solùm vult, hæc Christi verba non esse intelligenda crassè, & prout prima fronte sonare rudioribus videntur de comestione sui corporis facienda modo carnis proprio & vulgari nempe sub propria specie, & per partium divisionem ac masticationem: in quo sensu (ut ipse testatur tract. 27. in Joann.) Capharnaitæ & quidam ex Christi discipulis intellexerant, quemque solum vult excludere. Neque enim unquam negat ea in sensu litterali accepta de manducatione sacramentali carnis Christi sub speciebus panis sine illius divisione ac cæsione, & modo quodam spirituali facienda. Enim verò ex S. Augustino verba Scripturæ in sensu proprio intelligi debent, quando illa flagitium non suadent nec jubent. At flagitium solùm esse potest in comedenda Christi carne modo carnis proprio & ordinario, nempe per Christi occisionem, lacerationem ejus carnis, &c. Nullum verò esse potest in comedenda ejus carne sacramentaliter sub aliena specie, & modo quodam spirituali & sine illius divisione. Nam hanc manducationem sacramentalem clarè admittit pluribus locis.

Cùm autem S. Doctor dicit hæc Christi verba intelligenda esse de communicatione passionis ejus: juxta Bellarminum solùm vult sumendam esse Christi carnem sacramentaliter in memoriam passionis & mortis Domini, ut præscribit Paulus, *1. Cor. c. 11.*

Præterea S. Augustinus non intendit omnem alium sensum excludere, sed solùm carnalem: ad quem excludendum sufficiebat sensus mysticus.

Nota. Cùm Christus dixit: *Panis, quem ego dabo, caro mea est:* per panem intelligitur cibus, juxta illud quod inferius dixit: *caro mea verè est cibus:* non verò intelligitur panis materialis.

Obj. 2. Hæ propositiones (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) sunt figuratæ sicut istæ: *ego sum vitis vera, ego sum ostium, Joannes est Elias, petra erat Christus.* Ergo non significant realem præsentiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia.

Resp. Nego antec. Ratio disparitatis est, quia in his propositionibus allatis, est repugnantia seu incompossibilitas subjecti cum prædicato, quæ proinde per verbum *sum* in sensu proprio sumptum absolutè conjungi non possunt: & sic propositiones allatæ in sensu proprio sunt evidenter falsæ. At in illis propositionibus Christi (*hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*) nulla est repugnantia prædicati cum subjecto, nam non dicitur, panis est corpus meum, vinum est sanguis meus:

sed hoc, id est, res sub his speciebus contenta est corpus meum, est sanguis meus: in quo nulla est repugnantia.

Obj. 3. Christus in institutione Eucharistiæ locutus est Hebraicè vel Syriacè. Et in lingua Hebraica non invenitur verbum *significo*: unde in veteri testamento loco illius, semper usurpatur verbum *sum*. Ergo in propositionibus Christi verbum *est* sumitur pro *significat*.

Resp. 1. Nego 2. part anteced. Nam in Genesi verbum *significat*, vel *est signum* pluries reperitur.

Resp. 2. Nego conseq. Nam etiamsi hebraica lingua careret verbo *significo*, non idcirco verbum *est* semper pro verbo *significat*, sumeretur, sed tantum aliquando pro subjecta materia. Jam verò Christus per verbum quod usurpavit, intellexit tò *est*, non tò *significat*, alioqui Paulus & Evangelistæ illud Græcè non reddidissent per verbum *est*, sed ad removendum à fidelibus idololatriæ periculum & ad Ecclesiam in re tanti momenti rectè instruendam uti debuisset verbo *significat*, quo non caret græca lingua.

Obj. 4. Christus quando dixit: *Hoc est corpus meum;* loquebatur de eo, quod in manibus habebat. Sed panem in manibus habebat. Ergo.

Resp. Disting. maj. Loquebatur de eo quod in manibus habebat, completa propositione *conc. maj.* Ante completam propositionem, *nego maj.* Christus autem completa propositione & prolata ultima syllaba corpus suum non panem habebat in manibus, nam completa propositione practica efficit quod significat.

Inst. Si pronomen *hoc* significasset corpus Christi, propositio fuisset identica. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ad tollendam identitatem propositionis sufficit diversus significandi modus: alioqui omnes propositiones affirmativæ essent identicæ.

Obj. 5. Illud, 1. Cor. c. 10. *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est.*

Resp. Panis ille est panis consecratus, ideóque conversus in corpus Christi, remanentibus tantum speciebus panis, sub quibus totum continetur. Corpus autem Christi frangitur in Sacramento, non ratione sui, quasi pars à parte divellatur, sed ratione specierum quæ franguntur, quarum singulis fragmentis subest totum corpus Christi, & à quibus fractis corpus Christi extrinsecè denominatur fractum.

Obj. 6. Ibidem dicitur: *Patres nostri .... omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt.* Ergo non manducamus Christum nisi per fidem sicut Israelitæ manducaverunt.

Resp. Nego conseq. Nam sensus est, Israelitas eandem inter se escam spiritualem manducasse, non eandem nobiscum; ut patet ex contextu. Nec obstat, quòd S. Augustinus tract. 26. in Joann. dicat Judæos eandem nobiscum escam comedisse; quia hunc Apostoli locum non litteraliter, sed mysticè exponit.

Porro ibi Paulus loquitur de manna, quod erat figura Eucharistiæ. Dici autem possunt Israelitæ eandem nobiscum escam manducasse, sed analogicè tantùm, quatenus illi figuram manducaverunt, nos rem figuratam manducamus.

Obj. 7. Luc. 22. Christus dicit: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Et 1. Cor. c. 11. *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* At utraque propositio sumi debet figuratè:

Ergo

Ergo & ista, Matth. c. 26. *Hic est sanguis meus.*

Resp. Nego min. Nam in utraque propositione verbum *est* non sumitur pro *significat*, sed in sensu proprio. Nam calix, hoc est, id quod in calice continetur, est verè ac propriè testamentum novum, quod Christus in sanguine suo sanciebat.

Equidem vox *calix* sumitur figuratè seu metonymicè, nempe ut continens pro contento; sed non ideò ipsa propositio figuratè sumitur: alioqui hæc propositio, *Verbum caro factum est*, ubi caro figuratè nempe synecdochicè sumitur pro homine, sumi deberet figuratè, non in sensu proprio: ac proinde significaret verbum non esse propriè hominem.

Inst. 1. Calix, seu id quod continetur in calice, non est sanguis Christi, alioqui hæc verba (*hic calix novum testamentum est in meo sanguine*) haberent hunc sensum absurdum: sanguis est in meo sanguine.

Resp. Nego. Nam sensus illorum verborum est: hic calix, seu hæc res in calice contenta, est instrumentum, quo jus ad hæreditatem à Deo promissam hominibus rectè dispositis applicatur, consistens in meo sanguine. Horum autem verborum Matth. c. 26. (*Hic est sanguis novi testamenti*) sensus est, hic est sanguis meus, quo sancitur voluntas & promissio Dei testatoris seu testantis.

Porro hæc vox *testamentum* sumitur dupliciter secundùm usum communem & proprium: nempe 1. pro voluntate seu promissione testatoris. 2. Pro authentico instrumento, quo continetur voluntas seu promissio testatoris: vel quo applicatur nobis jus ad hæreditatem à testatore promissam. Item testamentum sumitur pro fœdere, seu pro voluntate fœdus sancientis, & pro authentico instrumento sanciti fœderis. Itaque Eucharistia est præcipuè & specialiter testamentum, tum quia jus ad hæreditatem nobis applicat: tum quia realiter continet Christi sanguinem, quo in passione effuso, sancitum est novum testamentum.

Inst. 2. Ex Luc. 22. Id quod datur in calice, funditur. Nam in textu græco sic legitur: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis funditur.* At sanguis Christi non funditur realiter in Eucharistia, cùm venis incluſus maneat. Ergo.

Resp. Verbum *funditur* significat hìc effusionem faciendam in cruce: quæ quidem per præsens tempus exprimitur, quia proximè futura erat, & moraliter jam præsens erat. Quare vulgata interpres usus est tempore futuro *fundetur.*

Obj. 8. Ex Scriptura. Christus accepit panem, benedixit, fregit, & dedit discipulis suis, dicens: *hoc est corpus meum.* Ergo id quod dabat Christus, erat panis realiter, & corpus Christi tantùm figuratè.

Resp. Nego conseq. Quia ad veritatem horum omnium sufficit & requiritur, ut id quod Christus discipulis suis dedit, fuerit panis ante consecrationem, & realiter corpus Christi post consecrationem ac vi illius.

Obj. 9. Postquam Christus, Matth. c. 26. dixit: *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum;* statim subjicit: *Dico autem vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Idem habetur, *Marc. 14* Ergo post consecrationem nihil est realiter nisi vinum.

Resp. Nego conseq. 1. Quia hæc verba (*dico autem vobis, non bibam,*

&c.) pertinent ad calicem vini, quem Christus immediatè post esum Agni Paschalis & ante Eucharistiæ confectionem Apostolis suis distribuit, non autem ad calicem consecratum, ut patet ex *Luc.* 22. Ubi duo calices in cœna Domini distinguuntur, unus post esum Agni, & ante consecrationem, alter verò post consecrationem; & verba objecta narrantur dicta fuisse à Christo ante consecrationem calicis. Quare Matthæus & Marcus verba illa suo loco non narrarunt, sed solus Lucas quocum aliter conciliari non possunt. 2. Quia etiamsi Christus hæc verba protulisset post consecrationem, illa referri deberent, non ad vinum consecratum, sed ad vinum antea potatum, vel quod erat adhuc super mensam; & sensus esset, se non bibiturum amplius vinum modo humano ad vires reficiendas. 3. Etiamsi hæc verba ad calicem consecratum referrentur, adhuc non obstarent veritati Catholicæ. Nam Eucharistia dici potest panis, & vinum seu genimen vitis, quamvis neutrius substantiam contineat; tum quia fit ex pane & vino tanquam materia transeunte, tum quia utriusque species retinet.

Obj. 10. Illud Matth. c. 26. *Semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis.* Et illud Joann. cap. 14. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Et illud Marc. cap. ult. *Assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei.*

Resp. Christus ut homo est solùm in cœlo visibiliter, seu sub specie propria ac visibili, & in suo statu naturali. Sed hoc non impedit, quominùs sit invisibiliter per reproductionem in statu extraordinario & supernaturali sub speciebus panis & vini consecratis. Primus autem textus significat, nos nunc Christum non habere in terris visibiliter, & secundùm eum statum in quo aliquid utilitatis corporalis accipere possit ab hominibus. Alii verò textus solùm significant Christum secundùm naturam humanam reliquisse mundum, & in cœlum ascendisse, ibique nunc esse, & inde visibiliter descensurum non esse ante diem judicii.

Obj. 11. Illud Matth. cap. 24. *Si quis vobis dixerit: ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere.*

Resp. Ibi Christus nos præcisè monet, ut impostores caveamus, qui se Christum vel prophetas mentientur.

Obj. 12. Illud. Matth. c. 15. *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur.* Sed corpus Christi in secessum non emittitur: ergo nec realiter in os intrat.

Resp. Verba illa Christi intelligi debent de cibis communibus, qui ad corpus nutriendum sumuntur, ex quibus id quod facta digestione supereſt, in secessum emittitur. Corpus autem Christi non est cibus communis, nec sumitur ad alendum corpus, sed ad sustentandam animam, eamque in amore Dei conservandam & augendam. Quod quidem licèt in os intret & in stomachum communicantis transmittatur, non tamen in secessum emittitur, quia corruptis in stomacho speciebus, absque ulla sui læsione, ibi desinit esse.

Observa. Vi horum verborum (*hoc est corpus meum*) solum corpus Christi ponitur sub specie panis, & vi istorum (*hic est calix sanguinis mei*) solus sanguis ponitur sub specie vini; non tamen idcirco Christus distrahitur. Nam propter naturalem concomitantiam, sub specie panis sunt cum corpore sanguis, anima & divinitas Christi, & sub specie vini sunt cum sanguine corpus, anima, & divinitas Christi: sicque Christus totus est sub utraque specie.

§. III.

§. III.

Solvuntur Objectiones petitæ ex Patribus.

Obj. 1. S. Ignatius Martyr, Epist. ad Philadelphienses ait: *Una est caro Domini nostri Jesu Christi, & unus ejus sanguis, qui pro nobis effusus est: & unus calix, qui pro omnibus nobis distributus est: unus panis, qui omnibus fractus est.* Ubi Eucharistiam à corpore & sanguine Christi distinguit.

Resp. Hic carnem Christi ut in cruce passam, & sanguinem ejus ut in cruce effusum distinguit ab Eucharistia, seu ab eadem carne & eodem sanguine ut positis sub speciebus panis & vini. Et rectè distinguit ob statuum & beneficiorum diversitatem, quæ ad distinctionem sufficit.

Obj. 2. Tertullianus, L. 1. contra Marcionem dicit, Christum corpus suum repræsentasse in pane. Et L. 4. c. 40. sic ait: *Acceptum panem & distributum discipulis, corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum, dicendo, id est, figura corporis mei.*

Resp. Ad 1. verbum *repræsentasse* ibi significat exhibuisse; & sensus est, Christum corpus suum exhibuisse in pane, hoc est, panem in corpus suum convertisse. Sic idem Tertullianus, Lib. 4. contra Marcionem, eodem verbo utitur pro exhibere aliquid præsens, nam sic ait: *Itaque jam repræsentans eum, hic est filius meus dilectus.* Et verò verbum *repræsento* significat præsentem rem aliquam facere sive re ipsa, sive in signo aliquo seu imagine, ut constat ex Patribus & Cicerone. Quare hoc verbum ambiguum est, & ejus significatio ex subjecta materia vel ex circumstantiis determinari debet.

Resp. Ad 2. sensus est: Christus acceptum panem illum fecit corpus suum, dicendo: hic panis, qui olim fuit figura corporis mei, nunc consecratus, est corpus meum. Nam Tertulliauus ibi utitur metathesi, & verba illa (*figura corporis mei*) non conjungit cum his vocibus (*corpus meum,*) sed cum pronomine *hoc*, per quod pronomen demonstrat quidem panem communem, non qui remanet, sed qui mutatur.

Obj. 3. Origenem variis locis, nam;

I. Homil. 7. in Leviticum dicit: *Si enim secundùm litteram sequaris hoc, quod dictum est, nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, occidit hæc littera.*

Resp. Vult solùm verba illa non esse accipienda omninò ad litteram, id est, sine ulla adjunctione mysterii, sicut acceperunt Capharnaitæ, putantes edendam esse carnem Christi modo carnali & ordinario, per laceratiouem & divisionem. Itaque verba illa Christi intelligi debent litteraliter, quoad substantiam manducationis, non autem quoad modum ordinarium manducationis carnis.

II. In cap. 26. Matthæi ait: *Panis iste, quem Deus verbum corpus suum esse fatetur, verbum est nutritorium animarum.*

Resp. Ibi prætermisso litterali sensu omnibus noto, exponit mysticè totum hunc locum, & per panem non intelligit panem materialem, sed doctrinam Christi.

III. L. 8. contra Celsum dicit: *Cum precibus & gratiarum actione pro beneficiis acceptis oblatos panes edimus.*

Resp. Non dicit nos panes simpliciter edere, sed panes mutatos in corpus Christi, nam sic ait: *Oblatos panes edimus, corpus sanctum quoddam per preces effectos, & sanctificans eos, qui cum sancto proposito ipso utuntur.* Dicit autem *quoddam*, quia noluit Ethnico apertè dicere corpus Christi,

sti, ne illi mysterium quod ignorabat irridendi occasionem daret, & aliundè probè sciebat Fideles intelligere corpus Christi.

IV. In cap. 15. Matthæi dicit 1. esum Eucharistiæ non prodesse, nec ejus omissionem obesse. 2. Cibum illum juxta id quod habet materiale in ventrem abire, & in secessum emitti. 3. Eucharistiam esse corpus typicum & symbolicum.

Resp. Ad 1. Origenes loquitur præcisè de esu corporali Eucharistiæ, abstrahendo à bonitate vel malitia sumentis: corporalis enim manducatio Eucharistiæ nihil prodest adultis sine spirituali manducatione per fidem & dilectionem tanquam dispositionem. Neque ejus omissio obest, si aliqua justa de causa omittatur Eucharistiæ sumptio, quia hæc omissio non est peccatum.

Ad 2. Per illud materiale quod in secessum emittitur, intelligit accidentia panis.

Ad 3. Eucharistia dicitur corpus typicum & symbolicum, quia nempe corpus Christi sub specie panis est symbolum sui ipsius, ut fuit in cruce: unde per Eucharistiam commemoratur passio ac mors Christi. Neque enim Origenes corpus illud typicum distinguit à vero Christi corpore, sed ipsum Christum, seu verbum incarnatum, prout extra Sacramentum spiritualiter manducatur per fidem, distinguit à corpore Christi typico simul & vero, sed in alio statu & sub aliena specie posito.

Cùm autem Origenes eodem loco dicit corpus Christi à peccatoribus manducari non posse, loquitur de manducatione spirituali per fidem & charitatem, quæ fit extra Sacramentum. Et verò Origenes, hom. 7. in lib. Numer. sic ait: *Tunc in ænigmate erat manna cibus, nunc autem in specie caro verbi Dei est verus cibus, sic ut ipse dicit, quia caro mea verè est cibus.*

Obj. 4. S. Chrysost. in Commentario in Psalm. 22. & in Epistola ad Cæsarium.

Resp. Utrumque hoc opus non est Chrysostomi, ut rectè probat Bellarminus.

Obj. 5. S. Augustinum multis locis; nam,

I. L. 29. contra Faustum, c. 21. dicit: *Hujus sacrificii caro & sanguis ante adventum Christi per victimas similitudinem promittebatur: in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur: post ascensum Christi per Sacramentum memoriæ celebratur.*

Resp. Ibi Eucharistiam vocat Sacramentum memoriæ cruenti sacrificii in cruce oblati; & rectè sic vocat. Nam corpus & sanguis Christi sub speciebus panis & vini diversis, & seorsim existentibus posita, repræsentant, & sic in memoriam revocant cruentum sacrificium à Christo in ara crucis oblatum.

II. Epist. 23. ait: *Sicut secundùm quemdam modum Sacramentum corporis Christi corpus Christi est: Sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est: ita Sacramentum fidei fides est.*

Resp. S. Doctor ibi loquitur de speciebus panis & vini, quæ sunt Sacramenta, id est, signa sensibilia corporis & sanguinis Christi sub illis existentium. Quæ quidem species sunt quodam modo corpus & sanguis Christi, nempe significatione seu repræsentatione: nam sunt signa sensibilia repræsentantia corpus & sanguinem Christi præsentia.

Nec obstat, quòd homines non soleant dicere species Eucharistiæ esse corpus Domini, nam neque dicere solent Baptismum esse fidem, & tamen Augustinus hoc dicit eodem loco, sed impropriè locutus est.

III.

III. Lib. 3. de Trinitate, c. 10. de Eucharistia loquens dicit: *Panis ad hoc factus in accipiendo Sacramento consumitur.*

Resp. Ibi per panem intelligit speciem panis, quam dicit consumi à sumente Eucharistiam.

IV. In Psalm. 98. ait: *Non corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem quem fusuri sunt, qui me crucifigent: Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos; & si necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi.*

Resp. Sensus est, quòd non comedendum sit corpus Christi, quale ante passionem erat, in propria specie, & visibile ac mortale, sed manducandum est illud in aliena specie, invisibile, & impassibile. Similiter, quòd bibendus sit sanguis Christi in propria specie, qualis fundetur à Judæis, sed in specie aliena. Sequentium verò verborum sensus est: mysterium aliquod commendavi vobis, nempe de carne mea manducanda; non est carnaliter intelligendum de carne manducanda modo vulgari, nempe in propria specie, & per divisionem ac laceration em, sed de carne invisibiliter absque ulla læsione, verè tamen ac realiter comedenda.

Veritas hujus explicationis patet. 1. Quia Augustinus inducit ibi Christum respondentem iis, quibus (ut S. Doctor ait:) *durum visum* quod ait, *nisi quis manducaverit carnem meam, non habebit vitam æternam: acceperunt illud stultè, & carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt quòd præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis.* 2. Quia ibidem paulò ante asserit Christum nobis dedisse in Eucharistia carnem suam verè manducandam, & quæ adorari debeat: *& quia,* inquit, *in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem manducat nisi priùs adoraverit, inventum est, quemadmodum adoretur scabellum pedum Domini, & non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.*

V. Lib. contra Adimantum, c. 12. ait: *Non dubitavit Dominus dicere, hoc est corpus meum; cùm signum daret corporis sui.* Et in Psal. 3. dicit, quòd Christus Judam *adhibuit ad convivium, in quo corporis & sanguinis sui figuram discipulis commendavit & tradidit.*

Resp. Eucharistia est verè ac realiter corpus & sanguis Christi, & simul signum ac figura, imago, typus, symbolum corporis & sanguinis Christi ut immolati in cruce, seu corporis Christi ut visibiliter crucifixi, & sanguinis ejus ut in cruce effusi ac separati à corpore. Nam corpus & sanguis Christi in Eucharistia, utpote posita sub alienis speciebus panis & vini, iisdemque diversis ac seorsim existentibus se ipsa ut in cruce immolata & separata fuerunt, verè exhibent.

Dices. Idem non potest esse sui ipsius signum & figura.

Resp. Disting. Sub eadem ratione ac consideratione, *conc.* sub diversa ratione & consideratione, *neg.* Nam eadem res uno modo considerata, potest esse signum ac figura sui ipsius alio modo consideratæ, ut patet hoc exemplo à Bellarmino adducto. Si Rex aliquis gravissimo bello confecto, idem ipsum bellum ad oblectandum populo in scena repræsentari vellet, & ipse idem qui verè pugnaverat, in scena se ipsum repræsentaret, esset ipse verè antitypon & repræsentatio sui ipsius. Imò, ut idem Bellarminus observat, Christus ipse non semel sub

una ratione, dum viveret, fuit figura sui ipsius sub alia ratione. Sic cùm in monte coram Moyse & Elia, & Apostolis transfiguratus est, fuit figura sui ipsius ut in cœlo ab omnibus veteris & novi testamenti sanctis videndi.

Porrò S. Augustinus & alii Patres cùm Eucharistiam vocant signum, semper intelligunt signum non nudum & vacuum, sed plenum re significata.

Observ. Eucharistia igitur est signum & figura corporis ac sanguinis Christi ut fuerunt in cruce; & Christus in Eucharistia est figura sui ipsius ut fuit in cruce. Nam in cruce corpus ejus fuit immolatum & occisum, atque à sanguine ejus separatum. In Eucharistia autem corpus ejus est modo mortuo; & quantùm ad species panis ac vini separatim existentes, atque quantùm est ex vi verborum consecrationis, separatum à toto ejus sanguine.

Obj. 6. Theodoretus, Dialog. 2. Orthodoxum inducit sic respondentem: *Neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura; manet enim in priore substantia. & figura, & forma, & videri, & tangi possunt sicut priùs: intelliguntur tamen ea esse, quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint, quæ creduntur.*

Resp. Juxta Bellarminum Theodoretus per naturam ibi intelligit naturam externam, quæ nil aliud est, quàm complexio accidentium, quibus res per se subsistens subest. Nam juxta Bellarminum Theodoretus duplicem naturam distinguit, unam internam, qua res per se subsistens in se constituitur; alteram verò externam, cui res per se subsistens subest, & à qua habet esse talis figuræ, formæ, coloris, &c. & quæ nihil aliud est quàm accidentia rei. Hanc, non illam, dicit manere in Eucharistia.

Quidquid sit de modo, quo Theodoretus hic naturam panis & vini sumpsit, certum est illum sensisse panem & vinum vi consecrationis fieri realiter corpus & sanguinem Christi, ideoque substantiam panis & vini non remanere in Eucharistia.

Obj. 7. Aliqui Patres dicunt impios non manducare corpus Christi in Eucharistia.

Resp. Solùm volunt impios non reficì corpore Christi per gratiæ infusionem, nam manducare aliquando sumitur pro reficì. At non negant ab impiis manducari realiter. Sæpe autem toti sunt in interna ac spirituali manducatione seu refectione commendanda; eò quòd sine illa nil prosit manducatio realis & externa. Pro quo

Observa. Ex Concil. Trid. Sess. 13. cap. 8. Eucharistia sumi potest tripliciter. 1. Sacramentaliter tantùm, ut à peccatoribus, 2. Spiritualiter tantùm ut à justis, qui fide viva per charitatem operante, Eucharistiam sumere, & Christo perfectè uniri cupientes, fructum Eucharistiæ percipiunt sine sumptione reali. 3. Sacramentaliter simul & spiritualiter, ut à rectè dispositis, qui Eucharistiam realiter sumunt.

Potest etiam sumi materialiter seu realiter tantùm, non sacramentaliter, ut à non baptizato.

Obj. 8. S. Ambrosius, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. dicit eos bibere similitudinem pretiosi sanguinis Christi.

Resp. Solùm vult nos sumere sanguinem, non in propria specie sanguinis, ne (ut ibidem ipse ait) horror esset cruoris, sed in specie vini, quæ est similitudo sanguinis & quidem ut præsentis. Sic cùm dicitur Christus offerri in imagine, sensus est offerri sub figura & specie alimenti, non sub propria specie ut est in cœlo. Cùm autem Ambrosius,

brosius, lib. 5. cap. 4. dicit: *Non iste panis est, qui vadit in corpus; sed ille panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit:* sensus est, corpus Christi non converti in substantiam corporis nostri, more ciborum corporalium per nutritionem, sed animam reficere.

Porro aliqui alii Patres interdum obscurè, figuratè, mysticè, & minùs propriè de Eucharistia locuti sunt; tum quia volebant hoc mysterium infidelibus occultare; tum quia à fidelibus, ante exortas Sacramentariorum hæreses, in bono sensu intelligi se sciebant.

§. IV.

Solvuntur Objectiones petitæ ex ratione.

Obj. 1. Quando Christus dixit, *hoc est corpus meum*, demonstrabat id, quod antea acceperat, benedixerat, fregerat. Atqui panem acceperat, &c. Ergo panem demonstrabat. Ergo, &c.

Resp. Neg. maj. Nam Christus panem nondum consecratum acceperat: panem autem consecratum, & sua consecratione mutatum in suum corpus demonstrabat. Itaque id, quod Christus Apostolis dedit, erat ante consecrationem panis, & post consecrationem, ac vi illius corpus Christi.

Obj. 2. Quando Christus pronunciabat verba illa, *hoc est corpus meum*, intelligebat per pronomen *hoc* id, quod tunc in manibus tenebat. Sed tunc panem tenebat. Ergo.

Resp. Neg. maj. Nam Christus proferens verba ista (*hoc est corpus meum*,) intelligebat per pronomen *hoc* id, quod in manibus habebat in fine propositionis suæ, nempe corpus suum sub speciebus panis. Nam pronomen *hoc* in propositionibus practicis non demonstrat nisi id, quod fit per propositionem completam; & verba non habent suam significationem completam, nisi eo instanti, quo tota propositio completa est. In fine autem propositionis Christi id, quod sub speciebus existebat, erat non jam panis, sed corpus Christi. Quare cùm Christus proferebat vocem *meum*, loquebatur de eo, quod post verborum ejus prolationem mansurum erat, ideóque de eo quod incipiebat esse, non verò de eo quod esse desinebat.

Inst. Quando Christus pronunciabat pronomen *hoc*, antequam propositionem absolveret, tò *hoc* non significabat corpus suum. Ergo significabat panem: nam non datur medium.

Resp. Neg. conseq. Nam antequam Christus propositionem absolveret, pronomen *hoc* nullam determinatam sed vagam tantùm & indeterminatam significationem habebat: pronomen enim *hoc*, quando est subjectum propositionis, non significat aliquid determinatè, nisi quatenus ad significandum determinatur per propositionis prædicatum.

Obj. 3. Si Christus per hæc verba (*hoc est corpus meum*) voluisset convertere panem in corpus suum, dixisset, hoc fiat corpus meum: sicut dum creavit lucem, dixit, *fiat lux*, non autem, hæc est lux. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Nam Christus per utramque locutionem potuit æquè operari, cùm nulli legi sit adstrictus; sicut per istam locutionem, Joann. c. 4. *Vade, filius tuus vivit*, tam operatus est quàm per hanc: *adolescens, tibi dico, surge.* Luc. 7. Itaque hæc locutio (*hoc est corpus meum*) isti (*fiat lux*) similis est in eo, quòd tam sit practica, & tam vim habeat efficiendi id quod significat: unde etiam similis est huic propositioni, hoc fit corpus meum. Hæ tamen duæ propositiones, non eundem, sed diversum sensum habent. Nam prior, nempe (*hoc est*

corpus meum) formaliter & directè significat realem corporis Christi præsentiam sub specie panis, & consecutivè tantùm conversionem panis in corpus Christi: posterior verò, nempe (*hoc fit corpus meum*) formaliter ac directè significat conversionem panis in corpus Christi, & consecutivè tantùm realem corporis Christi præsentiam sub specie panis. Quare verbum (*est*) in forma Eucharistiæ non significat *convertitur*, quamvis conversionem efficiat; & Sacerdos qui diceret, hoc fiat corpus meum, aut hoc convertatur in corpus meum, nihil efficeret, quia Christus instituit & jussit, ut verba formæ Eucharistiæ significarent formaliter ac directè realem præsentiam sui corporis sub specie panis, nec aliter consecraretur Eucharistia. Igitur cùm supradictæ propositiones habeant formalem ac directam significationem diversam, non sunt synonimæ.

Obj. 4. Corpus Christi non potest manducari manducatione reali & propriè dicta, sed solùm per fidem. Ergo

Resp. Neg. anteced. Nam quamvis manducari non possit modo carnali & vulgari per carnis divisionem ac masticationem, propriè tamen & verè ac realiter manducatur. Nam ut aliquid propriè ac verè manducetur, sufficit quod per instrumenta ordinaria, nempe linguam & palatum ab ore ad stomachum transmittatur. Quod fit respectu Eucharistiæ.

Porrò Eucharistia ratione solarum specierum dicitur frangi, dividi, dentibus atteri.

Obj. 5. Idem non potest esse sui ipsius commemoratio. At Eucharistia est commemoratio Christi, juxta illud, *hoc facite in meam commemorationem.* Ergo.

Resp. Disting. maj. Sub eodem respectu & statu, *conc. maj.* Sub diverso respectu & in diverso statu, *nego maj.* Eucharistia est equidem commemoratio passionis & mortis Christi, & fit ac sumitur in memoriam passionis Christi. Nam hæ verba (*in meam commemorationem*) significant commemorationem passionis ac mortis Christi, juxta illud 1. Cor. cap. 11. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat.* Sed hoc non impedit realem præsentiam Christi in Eucharistia; quia Christus invisibiliter præsens sub speciebus diversis & seorsim existentibus potest esse, & est commemoratio *sui* ipsius ut patientis & morientis in cruce, & sumi potest in memoriam passionis & mortis suæ: nam eadem res potest sub uno statu excitare sui ipsius memoriam sub alio.

Obj. 6. Si Apostoli intellexissent verum Christi corpus sibi dari edendum, re tam prodigiosa perturbati fuissent, eamque perturbationem statim declarassent. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Neg. seq. maj. Nam jam ab anno fuerant à Christo ea de re instructi, cùm Christus, *Joann. c. 6.* eis corpus suum se daturum manducandum promisit; & aliundè lumine supernaturali illustrabantur, ut tantum mysterium simpliciter crederent, & debito affectu colerent.

Obj. 7. Idem corpus non potest esse simul in pluribus locis. Ergo corpus Christi, quod est in cœlo, non potest esse in Eucharistia.

Resp. Neg. anteced. Cujus falsitas probatur in Philosophia, ad quam pertinet hæc quæstio.

Obj. 8. Si Christus reproducitur in Eucharistia, quotidie à Sacerdote fit Deus homo, item quotidie corpus Christi generatur per consecrationem. Absurdum utrumque consequens, ergo & antecedens.

Resp.

Resp. Neg. sequel. maj. Nam Christus Deus homo à Sacerdote secundùm corpus non fit simpliciter & absolutè, sed tantùm secundùm quid: quod enim jam existit, non potest fieri absolutè & simpliciter. Igitur Christus secundùm corpus à Sacerdote fit tantùm secundùm quid, quatenus corpus Christi in statu suo naturali existens in cœlo, à Sacerdote per verba consecrationis ponitur in novo loco, in quo non erat antea, nempe sub speciebus panis & vini. Ponitur autem à Sacerdote moraliter tantùm, quatenus Sacerdos per verba consecrationis determinat Deum ad reproducendum corpus Christi sub speciebus panis & vini.

Item corpus Christi non generatur per consecrationem: nam non fit ex pane tanquam materia præexistente & componente, sed ut termino à quo.

ARTICULUS II.

Utrùm substantia panis & vini remaneat in Eucharistia post consecrationem?

Nota. LUtherus, qui priùs liberam reliquerat transubstantiationis fidem, postea sententiam mutavit; sic enim contra Henricum VIII. Angliæ Regem scribit anno 1522. *Nunc transubstantiare volo sententiam meam, & dico, antea posui nihil referre sive sic sive sic sentias de transubstantiatione: nunc autem decerno impium & blasphemum esse, si quis dicat panem transubstantiari.* Quare sensit substantiam panis & vini simul cum corpore & sanguine Christi esse in Eucharistia. Ita etiam sentiunt Lutherani.

Dico. In Sacramento Eucharistiæ non remanet substantia panis & vini unà cum corpore & sanguine Christi, sed tota convertitur in corpus & sanguinem Christi. Est de fide.

Prob. 1. Ex his verbis Christi, Matth. cap. 26. *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Quæ verba (ut modò probatum est & fatentur Lutherani) verè ac propriè demonstrant corpus & sanguinem Christi, non verò solam illorum figuram vel virtutem. Unde sic argumentor. Si substantia panis & vini non convertatur in corpus & sanguinem Christi, hæc Christi verba erunt falsa. Falsum conseq. Ergo *Prob. seq. maj.* Nam sensus illorum verborum hic erit: hic panis est corpus meum, hoc vinum est sanguis meus. At falsum est panem esse corpus Christi & vinum ejus sanguinem. Ergo. *Major constat*, tum quia pronomina *hic* & *hoc*, demonstrant substantiam sensibiliter præsentem ideóque demonstrabunt substantiam remanentem panis & vini, utpote solam juxta adversarios sensibiliter præsentem: tum quia pronomen *hic*, vel *hoc* non demonstrat nisi substantiam ex natura sua substratam iis accidentibus quæ indicantur, quandiu illa substantia iis accidentibus subest.

Igitur verus sensus hujus propositionis *(hoc est corpus meum)* est iste: hæc res, quæ continetur sub speciebus panis, non est ampliùs panis, sed est corpus meum.

Prob. 2. Ex Patribus apud Bellarminum pro omnibus sint S. Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi 4. *Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in cœna Galilææ, sola voluntate: & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutasset?* S. Ambrosius, l. de initiandis c. 9. *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur?* Nomine benedictionis

intelligit consecrationem. Et S. Damascenus, lib. 4. Orthodoxæ fidei, c. 14. *Panis, ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & adventum, mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur.*

Prob. 3. Ex Conciliis. Et 1. ex Concilio Romano sub Nicolao II. in quo Berengarius hæresim oppositam damnare coactus est, ut testatur Lanfrancus qui Concilio adfuit; & altero Romano sub Gregorio VII. in quo idem Berengarius professus est se credere, *Panem & vinum, quæ ponuntur in altari, in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi substantialiter converti per verba consecratoria, & ita post consecrationem esse verum corpus & sanguinem Christi.*

2. Ex Concil. generali Lateranensi IV. c. 1. ubi dicitur: *Idem ipse Sacerdos & sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur, transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate divina.*

3. Ex Conc. Florent. suprà laudato.

4. Ex Conc. Trident. Sess. 13. Can. 2. *Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unà cùm corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi; negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem manentibus dumtaxat speciebus panis & vini: quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem appellat, Anathema sit.*

Ex quibus patet Christum non esse præsentem in Eucharistia per unionem panis cum corpore Christi vel cum verbo; nam unio non est conversio.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Verba Christi *(hoc est corpus meum)* vera sunt, licet panis non mutetur in Corpus Christi. Ergo. *Nego antecedens, probatur.* Hæc propositio de Christo facta (hic homo est Deus) vera est sine conversione humanitatis in divinitatem & hominis in Deum. Ergo similiter propositio ista *(hoc est corpus meum)* vera est sine conversione panis in corpus Christi.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia in hac propositione *(hic homo est Deus)* propter solam unionem hypostaticam verbi cum natura humana subjectum & prædicatum supponunt pro eodem in recto, nempe pro supposito verbi, ita ut sensus sit: hoc suppositum habens humanitatem, est suppositum habens divinitatem. At in ista propositione (hic panis est corpus meum) subjectum & prædicatum non supponunt pro eodem sed pro diversis & disparatis rebus: unde propositio est falsa; nam propositio affirmativa non potest esse vera, nisi subjectum & prædicatum supponant, seu accipiantur pro eodem saltem in recto, ut patet. Quemadmodum igitur falsa est hæc propositio, humanitas est divinitas: sic & ista, panis est corpus meum; quia nempe rectum prædicati & subjecti non est idem in utraque propositione.

Obj. 2. Hæc propositio de lagena vini (hoc est vinum) vera est sine conversione lagenæ in vinum. Ergo similiter ista Christi *(hoc est corpus meum)* vera est sine conversione panis in corpus.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia secundùm communem hominum usum, ostenso continente demonstratur contentum, pro quo sæpe sumitur continens. Sic cùm dicitur de lagena, hoc est vinum; sensus est: id quod continetur in lagena, est vinum. At panis & vinum non sunt aliquid institutum ad aliud continendum: unde

sumi

sumi non possunt pro alia re contenta: nam ridicula esset hæc propositio de pane, in quo duplio occultaretur, hoc est duplio.

Inst. Christus instituit panem ad corpus suum continendum. Ergo.

Resp. Neg. anteced. Quia 1. Nullum est fundamentum id asserendi. 2. Christus proferens hæc verba *(hoc est corpus meum)* debuit loqui secundùm communem usum hominum, & acceptionem usitatam; cùm tunc Sacramentum institueret, testamentum conderet, fœdus iniret & præcipuum fidei dogma statueret; alioqui non intelligeretur, & daretur occasio errandi in re gravissimi momenti. At panis aut vinum non est vas institutum ad continendum corpus & sanguinem Christi. 3. Christus hanc institutionem tam insolitam & minùs convenientem debuisset clarè exponere, quod nusquam fecit. 4. Hoc repugnat constanti Traditioni Ecclesiæ, cujus est verum Scripturæ sensum exponere.

Observa. Ex Bellarmino in propositionibus de re continente & re contenta, pronomen *hoc* potest demonstrare alterutram, modò tamen unica sit res contenta. Sic de crumena auro plena, verè ac rectè dicitur, hoc est crumena, vel hoc est aurum. Secùs, si plures res continentur: nam tunc pronomen *hoc* neutram rem contentam, sed solam rem continentem demonstrare potest. Sic de crumena, in qua sit aurum cum argento, dici verè non potest simpliciter, hoc est aurum: quia secundùm communem loquendi usum, qui rem contentam per pronomen *hoc* demonstrat, unam tantùm rem cum exclusione cujuscumque alterius demonstrat. Quare si cùm Christus dixit, *hoc est corpus meum*, corpus & panis simul fuissent, falsa esset hæc Christi propositio; sed Christus debuisset dicere: hoc non est solùm panis, sed etiam corpus meum; vel, hìc, id est, in hoc pane est corpus meum.

Obj. 3. Si ad veritatem horum Christi verborum *(hoc est corpus meum)* necessaria sit transubstantiatio, seu mutatio substantiæ panis in corpus Christi, necessaria quoque est transaccidentatio, seu mutatio accidentium panis in corpus Christi. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia in allata propositione Christi pronomen *hoc* non demonstrat accidentia, sed substantiam quæ subest accidentibus; nec propositionis sensus est, hoc accidens (putà albedo) vel hoc album est corpus meum; sed sensus; substantia substans huic accidenti v. gr. quantitati est corpus meum. Unde ad veritatem hujus propositionis requiritur tantùm, ut pro ultimo instanti quo completur, substantia substans huic accidenti sit re ipsa corpus Christi, ac proinde ut pro eodem instanti panis mutetur in corpus Christi.

Obj. 4. Eucharistia sæpe in Scriptura vocatur panis, ut 1. Cor. cap. 10. *De uno pane participamus.* Et c. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc . . . itaque quicumque manducaverit panem hunc . . . . indignè, reus erit, &c.* Ergo in Eucharistia remanet panis.

Resp. Nego conseq. Itaque Eucharistia rectè vocatur panis, quamvis substantiam panis non contineat. 1. Quia ex pane facta est: nam in Scriptura res, quæ fit per conversionem alterius in ipsam, sæpe vocatur nomine rei conversæ & destructæ. Sic Joann. cap. 2. aqua in vinum conversa nominatur aqua post conversionem, juxta illud: *Ut autem gustavit Architriclinus aquam vinum factam.* Et Exod. c. 7. virga conversa in colubrum, post conversionem vocatur simpliciter

pliciter virga: *Devoravit virga Aaron virgas eorum.* 2. Quia habet ſpecies & apparentias panis. Nam Scriptura ſæpe vocat res nomine rerum, quarum apparentiam ac ſimilitudinem habent. Sic *Geneſ. cap. 18.* & *Actor. cap. 1.* Angeli appellantur viri, quia ſub ſpecie humana apparuerunt. 2. Quia Euchariſtia eſt cibus animæ noſtræ. In Scriptura autem cibus omnis præſertim ſolidus vocatur panis. Sic *Pſal.* 77. manna dicitur panis ab Angelis factus, *panem Angelorum manducavit homo.* Denique quia Euchariſtia ſpecialem quandam habet cum pane analogiam. Nam ſicut panis corpus reficit; ita Euchariſtia animam reficit, & ad animæ refectionem ex ſe ordinatur.

Obj. 5. Quando Chriſtus dixit, Joann. cap. 6. *Ego ſum panis*, verum dixit, & tamen non mutavit ſe ipſum in panem. Ergo à pari, &c.

Reſp. Chriſtus non dixit ſimpliciter, *ego ſum panis*, ſed, *ego ſum panis vitæ*, *ego ſum panis vivus.* Hæ autem voces additæ (*vitæ*, *vivus*) ſignificant nomen panis non ſumi in ſenſu proprio pro pane corporali, ſed in ſenſu metaphorico, pro ipſo Chriſto ut manducando per fidem & charitatem. Quare veritas illarum propoſitionum nullam mutationem exigit. At ad veritatem hujus propoſitionis (hoc eſt corpus meum) requiritur mutatio panis in corpus Chriſti. Nam ſublata mutatione panis in corpus Chriſti, pronomen *hoc* demonſtrat panem: & ſic propoſitionis ſenſus eſt, hic panis eſt corpus meum, quod apertè falſum eſt.

Obj. 6. In fidei profeſſione juſſu Concilii Romani ſub Nicolao II. emiſſa à Berengario, dicitur: *Panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolùm Sacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe; & ſenſualiter, non ſolùm Sacramento, ſed in rei veritate manibus Sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri.*

Reſp. Ibi per panem & vinum intelliguntur panis & vinum vi conſecrationis mutata. Corpus autem Chriſti ſenſualiter manibus Sacerdotum tractari, frangi, dentibus atteri dicitur ratione ſpecierum, & illis mediantibus: ſicut Chriſtus dum hic mortalem vitam degeret, dicebatur tangi mediantibus veſtimentis: *Quis me tetigit; tetigit me aliquis*, inquiebat ipſe Chriſtus, *Luc. cap. 8.* quamvis ejus corpus non tangeretur immediatè.

Porrò corpus Chriſti in Euchariſtia tangitur mediantibus ſpeciebus, ut ſignis illud realiter præſens ſub ſe tegentibus.

Obj. 7. Si non ſit panis in Euchariſtia, ſenſus falluntur. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Senſus falluntur quidem circa objectum mediatum, quod eſt ſubſtantia ſubſtans accidentibus. At non falluntur circa objectum ſuum immediatum & proprium, quod conſiſtit in accidentibus. Sæpe autem homines falluntur circa objectum mediatum, ut cùm aurichalcum quod vident, putant eſſe aurum; canem, putant eſſe lupum, &c.

Obj. 8. Si ſubſtantia panis non remanet in Euchariſtia, eſt falſitas in hoc Sacramento, nempe in accidentibus. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Nam accidentia externa non ſunt ſigna naturalia ſubſtantiæ ſub ſe latentis, niſi ſervato ordi-

ordine naturæ, & ſublato omni miraculo. Quare ex accidentibus externis non poſſumus prudenter judicare ſub illis adeſſe ſubſtantiam internam niſi hypotheticè, nempe ex hypotheſi quòd nil factum ſit ſupra naturæ ordinem. Et ſi quis fallitur, per accidens fallitur.

Obj. 9. Si datur tranſubſtantiatio, corpus Chriſti fit ex pane, & ſic corpus Chriſti in Euchariſtia non eſt idem corpus, quod fuit in cruce.

Reſp. Nego ſequel. Quia corpus Chriſti in Euchariſtia fit ex pane ut termino à quo, non verò ut materia componente.

Obj. 10. Hæc vox (*tranſubſtantiatio*) eſt nova, & inaudita fuit ante Innocentium III.

Reſp. Non eſt nova quoad rem ſignificatam: nam veritas per illam vocem ſignificata tam antiqua eſt quàm Eccleſia. Porro ab Eccleſia ſapienter & utiliter uſurpantur novæ voces ad veritatem fidei contra novas hæreſes meliùs explicandam.

Ex dictis collige 1. Nihil omnino ſubſtantiæ panis & vini in Euchariſtia remanere, ſed per conſecrationem totam panis ſubſtantiam verè ac propriè converti in corpus Chriſti, & totam vini ſubſtantiam in ejus ſanguinem, remanentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini. Hinc

Collige 2. Actionem, per quam Chriſtus in Euchariſtia ponitur, eſſe perfectam converſionem, & propriè tranſubſtantiationem, ut docet Concil. Trident. Seſſ. 13. c. 4. & can. 2. Ratio eſt, quia in actione, qua Chriſtus in Euchariſtia ponitur, reperiuntur omnes conditiones ad veram ac perfectam tranſubſtantiationem ſeu converſionem unius ſubſtantiæ in aliam requiſitæ. Nam conditiones illæ ſunt quatuor. Prima, ut tota aliqua ſubſtantia deſinat eſſe: nam una ſubſtantia converti non poteſt in aliam, niſi deſinat eſſe quod antea erat. Secunda, ut alia ſubſtantia ſuccedat ſubſtantiæ pereunti: alioqui ſi una deſineret eſſe, & altera non inciperet eſſe, eſſet corruptio vel annihilatio, non converſio. Unde converſio duos habet terminos poſitivos, quorum unus deſinit, & alter incipit. Tertia, ut ſit aliqua connexio & dependentia inter deſitionem ſubſtantiæ pereuntis, & alterius ſupervenientis ſucceſſionem: ita ut prior ſubſtantia deſinat ut altera ſuccedat, & vi incœptionis unius fiat deſitio alterius. Alioqui, non erit una actio, quæ dici poſſit converſio; ſed erunt duæ actiones totales, quæ per accidens ſe concomitarentur, & quarum una annihilatio, & altera creatio diceretur. Quarta denique, ut remaneat aliquid commune utrique termino, nempe ſubſtantiæ pereunti, & ſubſtantiæ ſuccedenti: nam ſi nihil tale remaneret, deſitio termini à quo non exigeret ſucceſſionem termini ad quem. Atqui hæ quatuor conditiones in Euchariſtia reperiuntur. Nam 1. ſubſtantia panis & vini deſinit eſſe. 2. Corpus Chriſti de novo incipit eſſe ſub ſpeciebus panis, & ejus ſanguis ſub ſpeciebus vini. 3. Eſt vera connexio & dependentia inter poſitionem corporis Chriſti, & deſitionem ſubſtantiæ panis: ideo enim ſubſtantia panis deſinit eſſe, quia corpus Chriſti reproducitur ſub ſpeciebus panis, & reproductio corporis Chriſti ſub ſpeciebus panis exigit deſitionem ſubſtantiæ panis, eò quòd duæ ſubſtantiæ non poſſint naturaliter ſubeſſe iisdem accidentibus. 4. Denique corpus Chriſti ponitur ſub iisdem numero accidentibus, quibus ſuberat ſubſtantia panis. Ergo in Euchariſtia fit vera tranſubſtantiatio, quæ eſt converſio unius ſubſtantiæ in aliam.

Collige 3. transubstantiationem, quæ fit in Eucharistia, esse conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem Christi, manentibus duntaxat speciebus panis & vini, ut docet *Conc. Trident. Sess. 13. can. 2.*

Collige 4. Actionem, qua corpus Christi ponitur in Eucharistia, esse veram & realem reproductionem, cùm ibi verè incipiat esse. Sed hæc reproductio non est creatio: nam propriè illud solùm creatur, quod absolutè incipit esse. At corpus Christi, utpote jam existens in cœlo, non incipit esse absolutè & simpliciter, cùm reproducitur in Eucharistia; sed tantùm incipit esse secundùm quid, hoc est, incipit esse tantùm sub speciebus, sub quibus antea non erat, licèt jam existeret in cœlo: sicut corruptis speciebus non desinit esse absolutè & simpliciter, sed tantùm secundùm quid, & cum addito (sub speciebus,) cùm semper remaneat in cœlo.

Neque etiam hæc reproductio est generatio; quia corpus Christi non fit ex pane ut materia ipsum componente, sed tantùm transeunte, & tanquam ex termino à quo. Præterea generari non convenit nisi enti, quod absolute incipit esse.

Igitur hæc reproductio dici solùm debet conversio, & transubstantiatio, quæ (ut ait Concil. Trident.) est mirabilis & singularis, cujus quippe exemplum non extat, nec extitit in rerum natura. Nam neque conversio virgæ Aaronis in colubrum, aut vini in aquam, est perfectè similis conversioni panis in corpus Christi: in illa enim nihil remansit commune virgæ & colubro, aquæ & vino, cùm species, & accidentia virgæ & aquæ simul cum utriusque substantia desierint; neque erat connexio & dependentia inter positionem colubri & desitionem virgæ: nam productio colubri non exigebat desitionem virgæ, cùm coluber positus non fuerit sub accidentibus virgæ. Idem dic de vino. Præterea actio, qua productus est coluber, fuit vera creatio: nam idem antea non erat absolutè. Quare conversiones illæ non sunt perfectæ sicuti est transubstantiatio, quæ fit in Eucharistia.

Conversio tamen virgæ in colubrum, & aquæ in vinum valet ad explicandum: quomodo virtute divina panis sic convertatur in corpus Christi, ut panis esse desinat, & nihil ejus substantiæ remaneat. Quare comparatio utriusque conversionis in aliquo convenit, & in aliquo deficit, ut contingit omni comparationi: alioqui jam non esset comparatio, sed identitas.

Observa. Panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi, non solum quia corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus panis & vini vi verborum, sed etiam quia ibi incipiunt esse per veram reproductionem. Quare si Christus dixisset, hoc est Christus, verbum etiam esset vi verborum in Sacramento, & tamen substantia panis non converteretur in verbum, quia verbum non inciperet ibi esse per reproductionem.

Porro panis substantia per reproductionem corporis Christi exigitivè destruitur: & panis destructionem exigit corporis Christi reproductio, hoc ipso quod per eam incipit esse corpus Christi sub accidentibus panis, cùm sub iisdem accidentibus esse non possit naturaliter duæ substantiæ.

ARTICULUS III.

Utrùm totus Christus sit sub utraque specie Sacramenti Eucharistiæ?

D*Ico. 1.* Totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini. Est de fide.

Prob. 1.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. c. 6. *Qui manducat me, & ipse vivit propter me.* Ergo Christus verè comeditur sub specie panis: non enim comeditur nisi sub illa. Ergo Christus est sub specie panis, alioqui non posset comedi sub illa. Atqui Christus est verbum homo, perfectus Deus & perfectus homo. Ergo sub specie panis est verbum homo, est perfectus Deus & perfectus homo, ideóque & personalitas verbi, & divinitas, & humanitas integra ac perfecta, proindeque totus Christus. Idem dic de specie vini ob identitatem rationis.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint S. Ambrosius L. de initiandis, cap. 9. *In illo Sacramento Christus est, quia corpus est Christi.* S. Chrysostomus, hom. 83. in Matth. de Christo loquens ait: *Ipsum tangis, ipsum comedis. Vestimenta ejus desideras videre, ipse verò* (in Eucharistia) *se ipsum ibi tradit, non ut videas solum* (videndo scilicet species consecratas) *verum etiam ut tangas, & in te habeas.* S. Hieronymus, Epist. ad Hebidiam, q. 2. *Dominus Jesus, ipse conviva & convivium, ipse comedens & qui comeditur.*

Prob. 3. Ex Conc. Constantiensi, Sess. 13. infra citando, Florent. in Decreto pro Armenis, & Trident. Sess. 13. c. 3. ubi ait: *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie una cum ipsius anima & divinitate existere, sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub specie vini, ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non ampliùs moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est tantundem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri. Totus enim & integer Christus sub panis specie & sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie & sub ejus partibus existit.* Idem etiam Can. 3. definit. Hinc

Dico 2. Sic totus Christus est sub qualibet specie, ut tamen ex vi verborum præcisè contineatur sub specie panis solum corpus, & sub specie vini solus sanguis. Ratio est, quia vi verborum id præcise continetur sub specie panis, & sub specie vini, quod per verba consecratoria panis & vini significatur. Nam verba, quæ sunt formæ Sacramentorum, directè ex vi sua præcisè efficiunt id, quod significant. Atqui per verba consecratoria panis corpus, & per verba consecratoria vini sanguis solùm significatur, nihil ampliùs, ut patet ex his verbis: *Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.* Ergo

Dico 3. Sub specie panis sanguis, anima, & divinitas ac personalitas Christi; sub vini verò specie corpus, anima, & divinitas ac personalitas Christi per concomitantiam verè continentur. Nam partes omnes humanitatis continentur sub speciebus illis propter naturalem connexionem, quam habent inter se partes humanitatis Christi suscitati, & non amplius morituri: divinitas verò & personalitas verbi seu verbum ipsum propter unionem hypostaticam. *Ita Conc. Trid. modò cit.*

Dico 4. Non solùm Verbum, sed etiam Pater & Spiritus sanctus continentur in Eucharistia per concomitantiam. Nam 1. Verbum continetur in

Eucharistia: Conc. enim Trident. sub nomine divinitatis comprehendit personalitatem Verbi. Enim verò si divinitas in Eucharistia continetur propter unionem hypostaticam, à fortiori verbum in ea continetur; cùm humanitas verbo immediatè, divinitati verò mediatè tantùm, nempe mediante personalitate verbi uniatur. 2. Pater & Spiritus sanctus etiam sunt in Eucharistia specialiter: nam sunt inseparabiles à Verbo propter summam identitatem omnium personarum in natura. Quare tota Trinitas adoratur & recipitur in Eucharistia, in qua est præsens novo quodam modo: ita ut si per impossibile Trinitas non esset ubique, tamen esset in hoc Sacramento, sicut necessariò esset, ubicunque esset humanitas Christi.

ARTICULUS IV.

Utrùm totus Christus sit sub qualibet parte specierum panis & vini?

Dico 1. Totus Christus continetur sub qualibet parte specierum panis, & vini post illarum divisionem. Est de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in Decreto. *Totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini: sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ & vini consecrati separatione facta, totus est Christus.*

2. Ex Conc. Trident. Sess. 13. Can. 3. *Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, Anathema sit.*

Ex praxi Ecclesiæ, quæ particulas ab hostia consecrata separatas, eadem veneratione asservat, & fidelibus porrigit perinde ac hostiam integram.

Ratio est, quia corpus Christi, ideoque totus Christus propter concomitantiam manet sub speciebus panis sensibilibus, quandiu non corrumpuntur. At non corrumpuntur per sui divisionem. Ergo. Præterea alioqui sequeretur Christum vel desinere esse sub partibus specierum post illarum divisionem quod dici non potest: alioqui Apostoli Christum non recepissent saltem sub specie vini, nam singuli partem tantùm specierum vini semel consecrati in eodem calice receperunt. Vel saltem sequeretur Christum non esse sub partibus specierum nisi secundùm singulas sui partes, quod absurdum est: nunc enim partes corporis Christi à se invicem separari non possunt; alioqui gloriosum Christi corpus esset mutilum, & membratim dissectum.

Dico 2. Totus Christus sub qualibet parte specierum panis & vini continetur etiam ante illarum divisionem. *Ita plerique Theologi cum S. Thoma contra paucos*, quorum sententia quamvis hæretica non sit, quia Conc. Florent. & Trident. in sua definitione addiderunt hæc verba, *separatione facta*; tamen ab aliquibus habetur ut erroni proxima.

Prob. Fide constat, facta separatione specierum, Christum totum esse sub singulis illarum partibus divisis. At hoc falsum esset, si Christus sub illis partibus ante separationem non esset: nam separatio non est nova consecratio, nec quidquam de novo operari potest, nec proinde constituere Christi corpus ubi antea non erat.

Præterea Christi corpus non potest incipere esse, ubi non erat, nisi per reproductionem. Ergo separatione facta Christus non existit sub qualibet parte, si ante separationem non existebat sub illa: nam Christi corpus reproduci non potest per separationem specierum, nec vi verborum formæ priùs prolatæ, cùm jam verba illa defierint

ſierint eſſe, & totum, quem habere poterant, effectum habuerint ſtatim atque prolata ſunt.

Obj. Non poteſt explicari, quomodo Chriſtus ſit totus ſub ſingulis partibus ſpecierum ſenſibilibus vel minimis ante illarum diviſionem. Ergo ſub illis non eſt.

Reſp. 1. Nego conſeq. Nam aliquid poteſt eſſe verum & certum, quamvis illud explicare non poſſimus. Quamvis v. gr. rectè explicari non poteſt æſtum maris reciprocum, vim magneticam, &c. quæ tamen ſub ſenſus cadunt. An ideo tamen iſta non ſunt? igitur ut aliquid tanquam certum habeatur, licèt ſit de ſe inexplicabile & de ſe incredibile, ſufficit quòd motivo certo nitatur. Quare hìc valet illud S. Auguſtini, Epiſt. ad Voluſian. *Demus Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti eſt potentia facientis.*

Reſp. 2. Circa hoc variæ ſunt Theologorum ſententiæ. Sed hæc præ cæteris arridet, nempe corpus Chriſti cum figura & ordine ſituali omnium ſuarum partium reproduci vi verborum conſecrationis ſub omnibus & ſingulis moleculis ſpeciei panis ſenſibilibus.

Prob. Nam hæc reproductio eſt poſſibilis; & illa admiſſa, rectè intelligitur Chriſtum eſſe totum in tota hoſtia conſecrata, & totum in qualibet ejus parte ſenſibili. Ergo debet admitti. *Prob. anteced.* Nam 1. Hæc reproductio eſt poſſibilis, non enim repugnat partes corporis organizati à Deo produci ſub extenſione minori & minori in infinitum cum figura & ordine ſituali; nec proinde etiam ſic reproduci. Nulla certè in hoc oſtendi poteſt implicantia. 2. Hac admiſſa reproductione, totus Chriſtus eſt in tota hoſtia conſecrata, & totus in qualibet ejus parte ſenſibili: quemadmodùm homo replicatus in ſingulis aulæ partibus, non ſolùm eſſet totus in ſingulis partibus aulæ, ſed etiam totus in tota aula.

Porrò reſpectu beatorum nihil eſt deorſum vel ſeorſum; quia beati nullam habent dependentiam à certo loco vel ſitu, nec tendunt versùs centrum terræ ſicut homines viatores.

ARTICULUS V.

Expediuntur aliquæ quæſtiones circa corpus Chriſti in Euchariſtia?

QUæres 1. *Utrùm corpus Chriſti in Euchariſtia agat, videat, audiat, ſe moveat vel moveri poſſit?*

Reſp. 1. Chriſtus in Euchariſtia exiſtens nullas ſenſationes, aut actiones, à ſenſibus dependentes elicere poteſt. Quia ejusmodi actiones certam magnam extenſionem in organo requirunt. Humanitas autem Chriſti in Euchariſtia non habet ſufficientem extenſionem in organo, ut aliquid corporale in ſe producere vel recipere poſſit. Unde Chriſtus nullas exercet in Euchariſtia actiones vitæ ſenſitivæ, reſpectu cujus ſe habet modo quodam mortuo; ita ut Chriſto in hoc ſtatu rectè competat illud, Apoc. 5. *Vidi . . . agnum ſtantem tanquam occiſum.*

Reſp. 2. Chriſtus in Euchariſtia elicit actus independentes ab organis, ut intellectiones & volitiones. Sic ejus anima omnia cognoſcit per ſcientiam infuſam, Deum intuitivè videt, & fruitivè amat, &c. Nam hæ actiones non indigent certa extenſione in organo; & aliunde maximè conveniunt Chriſto in hoc ſtatu, eſtque ipſe ad illas proximè expeditus.

Reſp. 3. Quamvis corpus Chriſti non poſſit ſe movere in Euchariſtia defectu extenſionis ad motum requiſitæ,

verè tamen & propriè movetur localiter ab eo, qui movet species. Nam (ut constat ex Concil. Trident. Sess. 13. cap. 5. & 6.) corpus Christi in Eucharistia circumfertur in processionibus, ad infirmos defertur. Ergo movetur: nam moveri est transire de loco in locum per fluxum continuum. Præterea cùm illud comedimus, verè illud movemus: nam comedere est cibum ab ore ad stomachum trajicere. Non tamen movetur corpus Christi sine speciebus; quia vi decreti divini est ab illis inseparabile in Eucharistia, donec corrumpantur.

Quæres 2. *Utrùm corpus Christi in Eucharistia pati possit ab agentibus corporeis?*

Resp. Neg. Quia corpus Christi in Eucharistia non est actualiter impenetrabile. Agentia autem corporea non possunt extra se agere nisi tangendo & impellendo, nec tangere & impellere possunt nisi corpora actualiter impenetrabilia.

Quæres 3. *Quandonam corpus Christi desinat esse sub speciebus?*

Resp. Quando puncta quantitatis panis desinunt habere inter se eam dispositionem & conjugationem, quam haberent in pane. Nam tunc desinit esse quantitas panis: ac proinde etiam pereunt accidentia panis, ut odor, sapor, color radicalis, quantitati identificata; & sic Deus desinit ibi conservare corpus Christi, quod in quolibet puncto quantitatis panis reproductum fuerat ad constituendum cum speciebus sensibilibus panis signum sensibile refectionis spiritualis. Tunc autem Deus loco quantitatis panis quæ desiit, creat materiam novam, quæ convertitur in substantiam sumentis Eucharistiam, ex qua etiam generantur vermes, quando, v. g. species corruptæ sunt in pixide.

CAPUT V.

De unitate & necessitate Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm Eucharistia sub unica specie sit unum numero integrum ac perfectum Sacramentum?

Dico. Eucharistia sub unica specie est verum, integrum ac perfectum Sacramentum.

Prob. 1. Ex Concil. Trident. Sess. 21. cap. 3. ubi ait: *Declarat, quamvis redemptor noster in suprema illa cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit, tamen fatendum esse etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi.* Ergo ex Conc. sub altera tantùm specie est verum Sacramentum. Verum autem Sacramentum est Sacramentum integrum ac perfectum essentialiter: nihil enim potest esse verè tale essentialiter, si careat aliqua perfectione essentiali. Sic homo verus est homo perfectus essentialiter; nec potest esse homo verus sine omni perfectione essentiali homini.

2. Quia Eucharistia sub unica specie habet totam essentiam Sacramenti Eucharistiæ, in eo positam quòd significet, & efficiat refectionem spiritualem animæ: nam Eucharistia sub altera tantùm specie significat & efficit refectionem spiritualem, & quidem perfectam ac integram. Neque enim refectio spiritualis distinguitur sicut refectio corporalis in duas partes, quarum una sit cibus, altera potus; sed cibus spiritualis & potus spiritualis sunt unum & idem, nempe Christus qui famem & sitim spiritualem explet per eandem speciem gratiam sacramentalem, juxta illud, Matth. c. 5. *Beati qui esuriunt*

&

& ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur, nempe eadem juſtitia.

3. Ex communi ſenſu fidelium, qui communicantes ſub ſola ſpecie panis, credunt ſe ſumere integrum ac perfectum Euchariſtiæ Sacramentum.

Obj. 1. Euchariſtia inſtituta eſt à Chriſto velut convivium ſpirituale, juxta illud, Joann. c. 6. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, &c.* At Euchariſtia ſub unica ſpecie non eſt convivium integrum: nam ad integrum convivium duo requiruntur, cibus ſcilicet, quo fames, & potus, quo ſitis expleatur. Ergo Euchariſtia ſub unica ſpecie non eſt integrum Euchariſtiæ Sacramentum.

Reſp. Nego min. Itaque Euchariſtia ſub unica ſpecie eſt convivium integrum animæ, quo fames ſimul & ſitis ſpiritualis explentur. Nam fames & ſitis ſpiritualis ſunt idem, & explentur eadem gratia ſacramentali, quam ſpecies unica ſignificat & confert. Et verò unica ſpecies ſeorſim ſumpta continet cibum & potum animæ, nempe totum Chriſtum, qui eſt auctor gratiæ, & qui Joann. c. 6. de ſe dicit; *Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam.*

Inſt. Solus cibus, vel ſolus potus non eſt convivium integrum, ſed tantùm pars convivii.

Reſp. Hoc verum eſt de cibo & potu corporali, & de convivio corporali. At cibus ſpiritualis & potus ſpiritualis ſunt ſeorſim integrum convivium ſpirituale. Nam convivium ſpirituale non diſtinguitur ſicut corporale in duas partes realiter diſtinctas & ſpecie diverſas, quarum una ſit tantùm cibus, & altera potus. Ratio eſt, quia cibus & potus ſpirituales ſunt una & eadem res, nempe Chriſtus ipſe, qui eadem gratia explet famem & ſitim ſpiritualem, quæ ſunt etiam unum & idem. Et verò ſi aliquid corporale eſſet ſimul cibus ac potus, & famem ac ſitim perfectè expleret, num conſtitueret integrum convivium corporale? Ergo à pari, &c.

Obj. 2. Una ſpecies ſignificat & efficit ſolùm refectionem ſpiritualem, quæ reſpondet corporali refectioni per cibum corporalem: altera verò ſignificat & operatur tantùm refectionem ſpiritualem, quæ reſpondet corporali per potum corporalem. Ergo una ſpecies non efficit integram refectionem ſpiritualem. Ergo, &c.

Reſp. Nego antecedens; quod ſupponit falſum: nam ſupponit duas refectiones ſpirituales partiales, quarum una non contineat id quod altera complectitur, ut contingit in cibo & potu corporali. Quod eſt falſum; nam quælibet refectio ſpiritualis conſiſtit in gratia, qua integrè anima reficitur; & gratia, quæ datur ſub ſpecie panis ad explendam famem, non eſt diverſa ab ea, quæ datur ſub ſpecie vini ad explendam ſitim; ſed eſt eadem, cùm fames & ſitis ſpirituales eadem gratia ſacramentali expleantur.

Obj. 3. Plus ſignificatur per utramque ſpeciem quam per unicam. Ergo unica ſpecies non ſignificat nec efficit integrum convivium, nec proinde integrum Sacramentum Euchariſtiæ conſtituit.

Reſp. Nego anteced. Nam Euchariſtia ſub unica ſpecie ſignificat integram refectionem ſpiritualem. Euchariſtia enim ſub ſpecie panis ſpiritualem animæ refectionem ſignificat ad modum cibi ſpiritualis, & ſub ſpecie vini eandem refectionem ſignificat ad modum potus ſpiritualis. Ergo Euchariſtia ſub alterutra ſpecie ſignificat integram refectionem ſpiritualem ad modum integri convivii; nam cibus ſpiritualis eſt integrum convivium ſpirituale, & efficit integram refectionem ſpiritualem: ſimiliter & potus ſpiritualis.

tualis. Ergo Eucharistia sub alterutra specie integram refectionem spiritualem significat: nam integra refectio spiritualis necessario significatur per integrum convivium spirituale.

Inst. Hinc sequitur nullum esse discrimen inter Eucharistiam sub utraque specie, & Eucharistiam sub unica specie.

Resp. Nullum equidem est discrimen quantùm ad significationem essentialem, & efficaciam. Nam Eucharistia sub unica specie significat & efficit integram animæ refectionem, & eandem gratiam sacramentalem. Sed discrimen est quoad modum significandi: nam Eucharistia sub utraque specie perfectius integram animæ refectionem significat, quàm sub unica specie. Eucharistia enim sub utraque specie distinctè & explicitè integram animæ refectionem significat, & sub una tantùm specie hanc integram refectionem confusè tantùm & implicitè significat. Sed hæc diversitas est solùm accidentalis.

Obj. 4. Si una species cum corpore Christi sit integrum essentialiter Sacramentum, duæ species sunt inutiles. Falsum consecq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ambæ species necessariæ sunt ad perfectè repræsentandum cruentum crucis sacrificium, in quo sanguis separatus est à corpore. Præterea per utramque speciem clarius & expressius significatur effectus Sacramenti; quamvis Eucharistia sub unica specie non minorem effectum producat, eo quod idem Christus sub unica specie famem & sitim expleat per eandem gratiam.

Obj. 5. Utraque species pertinet ad integritatem Sacramenti. Ergo unica species non constituit integrum Sacramentum.

Resp. Disting. anteced. Utraque species pertinet ad integritatem Sacramenti, quatenus confici non potest hoc Sacramentum nisi in utraque specie, eo quod sit simul sacrificium mortis Christi repræsentativum, cùm sit, *conc. ant.* quatenùs sine utraque specie non recipitur integrum Sacramentum, *nego ant. & conseq.* Vel sic *disting.* utraque species pertinet ad integritatem Sacramenti in fieri & quoad confectionem, quæ est sacrificium mortis Christi repræsentativum, *conc. ant.* in facto esse, & quoad sumptionem, *nego ant.*

Obj. 6. Si una species sit integrum Sacramentum, Sacerdos utramque speciem sumens, recipit duo Sacramenta numero distincta. Falsum consecq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia licèt duæ illæ species seorsim sumptæ, & ad plures refectiones ordinatæ constituant duo Sacramenta numero distincta; tamen moraliter censentur unum numero Sacramentum, quando ad unum idemque convivium ordinantur, & ipso usu per modum unius *refectionis sumuntur, ut fit à Sacerdote.*

ARTICULUS II.

Utrùm Eucharistia sit unicum specie Sacramentum?

Dico. Corpus Christi sub specie panis, & sanguis Christi sub specie vini sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ, ita ut solo numero distinguantur, quando seorsim, nec per modum unius convivii sumuntur.

Prob. Illa sunt Sacramenta ejusdem specici infimæ, quæ habent significationem & efficaciam unius ejusdemque gratiæ sacramentalis. Nam Sacramenta non distinguuntur specie, nisi per significationem & efficaciam diversæ gratiæ Sacramentalis. Atqui corpus Christi sub specie panis, & sanguis

Christi

Christi sub specie vini, habent eandem significationem & efficaciam: nam significant & conferunt eandem refectionem animæ integram, nempe gratiam sanctificantem & Sacramentalem, quæ in anima eosdem effectus spirituales operatur, quos producit cibus & potus materialis in corpore. Ergo sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ, &c.

Obj. 1. Diversa signa gratiæ constituunt specie Sacramenta. At species panis & vini sunt diversa signa gratiæ: ergo constituunt diversa specie Sacramenta.

Resp. Disting. maj. Diversa signa gratiæ Sacramentalis diversæ, diversam specie significationem habentia, & ad finem diversum ordinata, constituunt diversa specie Sacramenta, *conc. maj.* Diversa signa ejusdem gratiæ Sacramentalis, & eandem substantialiter significationem habentia, atque ad eundem finem ordinata, constituunt, &c. *nego maj. & distincta similiter minore, nego conseq.* Quamvis species panis differant à speciebus vini, tamen ambæ species eandem significationem & efficaciam habent, & ad eundem finem proximum ordinantur. Nam eandem gratiam significant & producunt, atque ad refectionem spiritualem quæ unica est, ordinantur. Ubi autem est unius gratiæ significatio & efficacia, quamvis res subjectæ illi significationi & efficaciæ sint physicè diversæ, non est tamen diversum specie Sacramentum.

Obj. 2. Species panis & species vini habent significationem Sacramentalem diversam. Ergo constituunt Sacramenta specie diversa.

Resp. Disting. anteced. Habent significationem Sacramentalem diversam quoad modum significandi, *conc. ant.* diversam quoad rem significatam, *neg. ant.* Illa non sunt Sacramenta specie diversa, quæ eundem effectum Sacramentalem quamvis modo specificè diverso significant, sed quæ diversum specie effectum significant & producunt. Nam sicut res aliqua non est Sacramentum, quia tali modo significat, sed quia effectum aliquem Sacramentalem significat & significando producit: ita res aliqua Sacramentum specie diversum non est, quia modo specificè diverso significat, sed quia effectum Sacramentalem specie diversum significat & producit. Quamvis autem species panis cum corpore Christi, & species vini cum sanguine Christi diverso modo significent, prior quippe significant per modum cibi spiritualis, & posterior per modum potus spiritualis; sunt tamen unicum specie Sacramentum: nam eundem specie effectum Sacramentalem, nempe eandem specificè refectionem animæ supernaturalem significant.

Inst. 1. Species panis significat refectionem, quæ fit per cibum spiritualem, & species vini significat tantùm refectionem, quæ fit per potum spiritualem. At refectio facta per cibum spiritualem specie diversa est à refectione, quæ fit per potum spiritualem. Ergo. *Nego min. Prob.* Cibus corporalis aliter reficit corpus quàm potus corporalis. Ergo similiter cibus spiritualis aliter reficit animam quàm potus spiritualis. Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia substantia cibi corporalis specificè diversa est à substantia potus corporalis: ac proinde effectus cibi corporalis debet esse specificè diversus ab effectu potus corporalis. At in Eucharistia spiritualis cibus & spiritualis potus sunt una eademque res quamvis diverso modo significata, nempe Christus, qui sub utraque specie animam eodem modo, nempe per eandem specie gratiam Sacramentalem reficit.

Inst. 2. Eucharistia sub specie panis significat tantùm præsentiam corporis Christi, & Eucharistia sub specie vini, significat tantùm præsentiam sanguinis Christi. Ergo ambæ species diversam habent significationem, etiam ex parte rei significatæ.

Resp. Disting. conseq. Habent diversam etiam ex parte rei significatæ significationem speculativam; *conc. conseq.* practicam, *nego conseq.* Eucharistiæ sub specie panis duplex est significatio, una speculativa, qua significatur præsentia corporis Christi: & altera practica, qua significatur & efficitur in subjecto rectè dispositio spiritualis refectio animæ. Similiter Eucharistiæ sub specie vini duplex est significatio; una speculativa, qua significatur præsentia sanguinis Christi: & altera practica, qua significatur & producitur animæ refectio. Quare ambæ species habent etiam ex parte rei significatæ significationem diversam, sed speculativam tantùm, quæ non variat speciem: nam sola significatio practica constituit speciem, quæ proinde eadem est, ubi eadem est significatio practica. Igitur Eucharistia sub specie panis non est Sacramentum specie diversum ab Eucharistia sub specie vini, sed materialiter tantum.

Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ est unum specie infima. Nam Sacramentum illud est unum specie infima, quod dividi non potest in alia Sacramenta specie diversa. At Sacramentum Eucharistiæ sic dividi non potest; siquidem (ut probatum est) Eucharistia sub specie panis & Eucharistia sub specie vini, etiam ut seorsim sumibiles, sunt Sacramenta ejusdem speciei infimæ. Ergo.

Quæres, *quandonam Sacramentum Eucharistiæ sit unum vel multiplex numericè?*

Resp. 1. Plures species panis consecratæ, seu plures hostiæ consecratæ, ut seorsim sumibiles, sive ut sumibiles diversis moraliter sumptionibus, sunt plura numero Sacramenta. Nam ut seorsim sumibiles sunt plura numero convivia, & singulæ significant ac efficiunt integram animæ refectionem.

Resp. 2. Plures species consecratæ panis & vini, quamvis sint multæ physicè, constituunt tamen moraliter unum numero Sacramentum, quando ad unam refectionē ordinantur & sumuntur unica moraliter sumptione. Nam tunc sunt unum numero convivium, & significant ac efficiunt unam numero refectionem spiritualem.

ARTICULUS III.

Utrùm Eucharistia sit necessaria necessitate medii ad salutem?

Nota 1. Eucharistiam necessariam esse necessitate præcepti tum divini, tum Ecclesiastici, constabit ex dicendis in Theologia morali. Quare agitur hic solùm de necessitate medii.

Nota 2. Illud est necessarium necessitate medii ad salutem, sine quo etiam inculpabiliter omisso salus obtineri non potest. Talis est gratia sanctificans. Illud verò necessarium est necessitate præcepti tantùm, cujus quidem omissio culpabilis, nisi per pœnitentiam remittatur, impedit salutem, sine quo tamen inculpabiliter omisso salus obtineri potest. Græci schismatici censent Eucharistiam esse necessariam necessitate medii.

Nota 3. Eucharistia spectari potest vel in re, vel in voto. Eucharistia in re est realis sumptio Eucharistiæ. Eucharistia in voto est votum seu desiderium vel propositum sumendi Eucharistiam. Duplex est autem Eucharistiæ votum, nempe explicitum & implicitum. Explicitum est actus voluntatis,

quo

quo expresè ac distinctè Eucharistiæ sumptionem volumus. Implicitum est actus voluntatis, quo aliquid volumus, in quo Eucharistiæ sumptio confusè continetur. Tale est propositum servandi omnia Dei præcepta, in quibus Eucharistiæ susceptio continetur.

Nota 4. Votum implicitum aliud est propriè dictum, & est actus voluntatis, quo volumus aliquid, in quo confusè continetur id, cujus votum implicitum dicimur habere. Aliud est impropriè dictum, & est appetitus quidem quasi innatus vel habitualis alicujus rei: talis est appetitus, quo habitus suum actum, medium suum finem, res inchoata suam perfectionem, infans recens natus cibum suum appetere dicitur. Sive votum implicitum dictum est ordinatio vel dispositio, vel capacitas habitualis. De hoc hic non agitur: nam certum est neminem baptizatum posse esse sine tali voto. Sed hic quæritur, utrùm Eucharistia sit necessaria necessitate medii vel in re, vel saltem in voto propriè dicto, id est, utrùm sumptio Eucharistiæ sit medium ita necessarium ad salutem, ut prima gratia vel salus obtineri non possit sine illa realiter habita, vel saltem sine vicario ipsius cum speciali ac directa obligatione ad ipsam velut medium necessarium ad justificationem.

Dico 1. Eucharistiæ sumptio non est necessaria parvulis necessitate medii. Est de fide ex Concil. Trident. Sess. 21. Can. 4. sic definiente: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem; Anathema sit.* Et c. 4. rationem reddit, nempe quia parvuli per baptismum justificantur, nec possunt ante usum rationis gratiam sanctificantem amittere, cùm peccare non possint. Ac proinde parvuli, qui ante usum rationis moriuntur, per solum baptismum salvantur. Ibi sic enim ait: *Eadem sancta Synodus docet: parvulos rationis carentes nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem: siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt: ita certè eos nulla salutis necessitate id feciſſe, sine controversia credendum est.*

Dico 2. Realis susceptio Eucharistiæ non est adultis necessaria necessitate medii.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. Sess. 5. Can. 5. generaliter definiente, in baptizatis nihil esse, quòd eos ab ingressu cœli remoretur, quod falsum esset, si realis communio Eucharistiæ ad salutem necessaria esset necessitate medii.

1. Ratione. Quia ad salutem obtinendam sufficit status gratiæ. At ad statum gratiæ consequendum necessaria non est realis communio Eucharistiæ: nam Eucharistia non est instituta ad dandam primam gratiam, sed illam supponit, cùm sit Sacramentum vivorum.

Præterea adulti peccatores justificari possunt sive per baptismum, sive per pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto susceptum; & si antequam mortaliter peccent, moriantur, salvabuntur sine Eucharistia, quia in statu gratiæ decedent.

Dico 3. Eucharistia in voto non est etiam ad salutem necessaria necessitate medii. *Ita communiter.*

Prob. Nam illud solùm est in voto necessarium ad salutem necessitate medii, quod institutum est à Deo tanquam medium ad justificationem ac peccato-

rum remissionem obtinendam. At hoc non convenit Eucharistiæ: nam ipsa primam justificationem & peccatorum remissionem supponit, ut licitè & utiliter sumatur. Medium autem non supponit id, ad quod consequendum institutum est.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Hæc Christi verba, Joan. c. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* tam important necessitatem medii, quàm ista de Baptismo, Joann. c. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Ergo Eucharistia est necessaria necessitate medii sicut Baptismus.

Resp. Nego anteced. Nam istæ & similes locutiones sunt de se indifferentes ad significandam necessitatem medii vel præcepti, idque determinari debet ex subjecta materia. Igitur si in istis locutionibus agatur de re non necessaria ad justificationem, sed eam supponente, significatur solùm necessitas præcepti, ut contingit Eucharistiæ, quæ non est instituta ad conferendam justificationem, seu primam gratiam, sed augmentum illius. Adde quòd verus sensus Scripturæ nobis innotescet per sensum Ecclesiæ, cujus est Scripturam infallibiliter interpretari.

Inst. 1. Hæc verba *(nisi manducaveritis &c.)* tam infantes comprehendunt, quàm ista, *nisi quis renatus fuerit, &c.* Ergo tam important necessitatem medii: nam quidquid est necessarium respectu infantium, non est illis necessarium necessitate præcepti, cùm sint illius servandi incapaces, sed necessitate medii.

Resp. Nego anteced. 1. Quia hæc utraque verba intelligi debent pro subjecta materia. At Eucharistiæ manducatio, quæ priorum verborum materia est, non tam latè patet, nec tam necessaria est quàm spiritualis regeneratio, quæ est posteriorum materia. 2. Quia verba illa *(nisi quis renatus fuerit, &c.)* exprimentia necessitatem Baptismi, non diriguntur ad certas aliquas personas, nec per illa actus aliquis præcipitur, sed absolutè pertinent ad omnes homines sine ulla exceptione. At ista *(nisi manducaveritis, &c.)* quibus exprimitur necessitas manducationis Eucharistiæ, certum actum præcipiunt, & ad audientes ac intelligentes diriguntur. Unde ad eos solos spectant, qui possunt audire ac intelligere, & actum præceptum humano modo præstare: quales non sunt parvuli, utpote usu rationis destituti, ad quos proinde necessitas Eucharistiæ propriè sumptæ non spectat.

Inst. 2. Patres verba illa *(nisi manducaveritis, &c.)* extendunt ad parvulos, & ideo docent manducationem corporis Christi necessariam esse parvulis ad salutem. Nam Innocentius I. Epist. ad Patres Concil. Milevitani ait: *illud verò quod eos* (Pelagianos) *vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis sine baptismatis gratia posse donari, perfatuum est: nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis.* Quem locum referens S. Augustinus, lib. 1. contra Julianum, c. 4. sic loquitur: *Sancto Innocentio vide quid respondeas . . . . qui parvulos definivit, nisi manducaverint carnem filii hominis, vitam prorsus habere non posse.* Et idem S. Augustinus, lib. 1. de peccatorum meritis & remiss. c. 20. Illud Christi *(nisi manducaveritis, &c.)* asserit & probat pertinere ad parvulos: & lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum, c. 22. de

de parvulis loquens, ait: *Nec illud cogitatis, eos vitam habere non posse, qui fuerint expertes corporis & sanguinis Christi, dicente ipso: nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis.* Ergo.

Resp. Disting. anteced. Patres docent parvulis necessariam esse corporis Christi manducationem mysticam & impropriè dictam, *conc. ant.* oralem & propriè dictam, *nego ant. & conf.* cùm Patres illi extendunt ad parvulos hæc Christi verba *(nisi manducaveritis, &c.)* tunc illa verba non in sensu litterali sed mystico exponunt; & per manducationem Eucharistiæ intelligunt mysticam quandam manducationem Christi, in eo positam, quòd quis per gratiam Baptismi incorporetur Christo, vivum ejus membrum effectus, ejus spiritu & gratia vivificetur, ejusque corpori mystico nempe Ecclesiæ societur. Quod constat 1. quia S. Augustinus expressè docet Baptismum parvulis ante usum rationis morientibus sufficere ad salutem, ac proinde non ipsis necessariam esse realem Eucharistiæ manducationem, sed solùm illam, qua per Baptismum fiunt membra Christi & Ecclesiæ, sic enim, l. 1. de peccatorum meritis & remiss. c. 20. ait: *Si percepto Baptismate de hac vita emigraverit* (parvulus,) *soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens, in æternum justificatos præsentia creatoris illuminat.* Idem docet pluribus aliis locis. 2. Quia præter oralem & propriè dictam Eucharistiæ manducationem, aliàs mysticam & metaphoricam modo explicato admittit; ut, Tract. 26. in Joann. ubi hæc verba *(qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem)* exponens, sic loquitur: *Hunc itaque cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia in prædestinatis & vocatis, & justificatis, &c.* Et infra: *Hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Christi.*

Eadem autem fuit Innocentii sententia, quæ Augustini, qui suam Innocentii auctoritate confirmat.

Itaque Innocentius & Augustinus cùm dicunt parvulos salvari non posse sine sumptione corporis & sanguinis Christi, volunt solùm parvulos salvari non posse, nisi per Baptismum incorporati fuerint Christo, ejus membra effecti, ejus spiritu & gratia vivificati, & corpori ejus mystico nempe Ecclesiæ incorporati, & sic mysticè corpus Christi manducaverint, ejusque sanguinem biberint.

Ratio autem quæ illos impulit ad explicanda in sensu mystico non literali respectu infantium hæc Christi verba *(nisi manducaveritis, &c.)* hæc fuit, ut probarent Pelagianis parvulos sine Baptismo salvari non posse. Nam cùm Pelagianos urgerent verbis istis Christi, *nisi quis renatus fuerit, &c.* respondebant Pelagiani non baptizatos excludi à regno Dei, non verò à vita æterna. Ut hanc responsionem refellerent S. Augustinus & alii Catholici, adhibuerunt, hæc alia verba Christi: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis:* sic argumentando. Qui non est particeps corporis & sanguinis Christi mysticè, & quantum ad unionem cum Christo spiritualem, unitatem Ec-

clesiæ, aliosque effectus, quos significat Sacramentum corporis & sanguinis Christi, non potest habere vitam æternam. At nemo sine Baptismo est hoc modo particeps corporis & sanguinis Christi. Ergo nemo sine Baptismo habere potest vitam æternam.

Inst. 3. S. Augustin. l. 1. de peccatorum merit. & remiss. c. 20. dicit hæc verba (*nisi manducaveritis, &c.*) tam pertinere ad parvulos, quàm ista, *nisi quis renatus fuerit, &c.*

Resp. Vult quidem utramque sententiam Christi ad parvulos pertinere, sed in diverso sensu; nempe vult priora verba ad eos pertinere in sensu tantùm mystico à nobis explicato, posteriora verò in sensu literali. Quare non nobis adversatur, qui negamus tantùm priora verba ad parvulos pertinere in sensu litterali.

Obj. 3. Aliqui Patres dicunt neminem salvari posse sine communione Eucharistiæ.

Resp. Loquuntur vel de necessitate præcepti respectu adultorum, qui si Eucharistiam culpabiliter omittant, hoc ipso salute excidunt, vel de manducatione mystica, de qua S. Augustinus loquitur.

Obj. 4. Nemo per Baptismum aut Pœnitentiam justificari potest sine voto suscipiendi Eucharistiam suo tempore: *Hoc Sacramentum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus Sacramenti, vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel per se ipsum, ut adulti; vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli*, ait S. Thomas, q. 79. a. 1. ad 1. Ergo Eucharistia est medium necessarium ad salutem.

Resp. Disting. antec. Nemo scilicet adultus justificari potest sine voto recipiendi Eucharistiam latè dicto, quod includitur in proposito servandi omnia mandata, *conc. ant.* sine voto strictè dicto, quale requiritur ad justificationem ante susceptionem Baptismi vel Sacramenti Pœnitentiæ, *nego ant. & conseq.* Ibi autem Sanctus Thomas loquitur de voto latè sumpto, quod commune est rebus omnibus necessariis tantùm necessitate præcepti, & consistit solùm in proposito servandi omnia præcepta.

Dixi, *adulti*, nam parvuli voti omnis incapaces sunt, & tamen per Baptismum justificantur.

Inst. 1. S. Thomas, 3. p. q. 73. à 3. docet parvulos sine voto Eucharistiæ salvari non posse.

Resp. Loquitur solùm de voto impropriè sumpto, consistente in intentione Ecclesiæ parvulos per baptismum efficientis idoneos ad Eucharistiam suo tempore recipiendam. Unde solùm vult parvulos salvari non posse sine Baptimo, quem illis Ecclesia confert ex intentione, ut Eucharistiam suo tempore suscipere possint. Quæ tamen intentio necessaria non est ad Baptismi valorem.

Inst. 2. S. Thomas, 3. p. q. 80. a 11. ad 2. dicit Eucharistiam & Baptismum esse æqualis necessitatis respectu adultorum.

Resp. Nego. Sed solùm dicit utrumque Sacramentum adultis necessarium esse ad salutem, non verò æqualiter aut eodem modo necessarium esse, quantùm ad Eucharistiæ sumptionem oralem & propriè dictam, sic enim ait: *Quantùm verò ad adultos, utrumque est necessitatis.* Itaque S. Doctor solùm vult Eucharistiam & Baptismum adultis necessaria esse ad salutem, sed cum hoc discrimine, quòd Eucharistiæ communio propriè dicta sit necessaria necessitate præcepti, Baptismus verò necessarius sit necessitate tum præcepti, tum medii.

Inst. 3. S. Thomas eodem articulo in cor-

corpore docet Eucharistiæ manducationem esse necessariam necessitate medii.

Resp. Tunc intelligit Eucharistiæ manducationem mysticam, consistentem in eo, quòd quis incorporetur Christo per gratiam sanctificantem, & ejus vivum membrum fiat.

Obj. 5. Adultus justificari non potest sine proposito servandi omnia præcepta, ideoque recipiendi Eucharistiam. Ergo Eucharistia saltem in voto necessaria est necessitate medii ad justificationem, proindeque ad salutem.

Resp. Nego conseq. Nam illud solùm dicitur necessarium ad salutem necessitate medii saltem in voto propriè dicto, quod est medium ita necessarium ad salutem, ut dum haberi non potest in re seu secundùm se, justificatio obtineri nequeat sine alio tamquam ejus vicario cum speciali ac directa obligatione ad ipsum velut ad medium necessarium adhibendum contra eadem peccata per vicarium ejus remissa: cujusmodi sunt solùm Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ.

Obj. 6. Eucharistiæ communio est absolutè necessaria adultis ad perseverandum in gratia. Ergo est necessaria necessitate medii.

Resp. Nego anteced. Quia 1. ita communiter Doctores. 2. Quia Eucharistia non est unicum medium vitandi peccata mortalia: nam præter Eucharistiam sunt alia media, ut oratio, actus virtutum, jejunium, eleemosynæ, &c. quibus obtineri possunt auxilia absolutè sufficientia ad vitanda omnia mortalia. 3. Quia alioqui salus esset impossibilis adulto, qui sine sua culpa Eucharistiam recipere non posset, ut facile contingere potest Fidelibus à Turcis captis, vel justa de causa inter barbaras nationes degentibus.

Inst. 1. Eucharistia est cibus animæ. Sed anima non potest absolutè sine suo cibo conservare vitam suam spiritualem, sicut corpus suum sine suo cibo corporali. Ergo.

Resp. Disting. maj. Eucharistia est cibus animæ nostræ non unicus, *conc. maj.* unicus, *nego maj.* Nam oratio & actus virtutum sunt etiam cibus spiritualis, quo vita animæ conservatur.

Inst. 2. Conc. Florentinum comparat Eucharistiam respectu animæ cum cibo & potu materiali, respectu vitæ corporalis. Ergo Eucharistia tam est necessaria ad conservandam vitæ animæ, quàm cibus materialis, &c.

Resp. Disting. anteced. Comparat quoad effectus, *conc. antec.* Nam dicit Eucharistiam operari in anima eos effectus, quos in corpore producit cibus & potus materialis. Comparat quoad necessitatem, *neg. ant. & conf.*

Porro Concil. Trident. dicit quidem Eucharistiam esse antidotum, quo à peccatis mortalibus præservamur; sed non dicit esse unicum antidotum.

Observa. Tamen etiam secluso omni præcepto positivo, Eucharistiæ communio non solùm utilis, sed etiam necessaria est ad faciliùs & certiùs perseverandum in gratia: ita ut sine illa non nisi difficillimè omnia mortalia vitari possint.

Prob. Quia Eucharistia non solùm est efficacissima, sed etiam à Deo singulariter instituta ut medium præcipuum & ordinarium ad vitam animæ conservandam, & ad vitanda peccata mortalia & venialia, ut constat ex Concil. Trident. Sess. 13. cap. 2. ubi ait: *Sumi autem voluit* (Christus) *Sacramentum hoc tamquam spirituale animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes; &c.... & tamquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.* Quare qui hoc medium negligunt, meritò privantur specialibus gratiæ auxiliis, sine quibus non possunt nisi difficillimè

ficillimè omnia mortalia vitari. Adultis tamen, qui inculpabiliter illam omittunt, moraliter sufficiunt alia media, ut oratio, jejunium, & actus virtutum cum Eucharistiæ voto, nempe desiderio ac proposito sumendi Eucharistiam.

ARTICULUS IV.

Utrùm communio Eucharistiæ sub utraque specie sit necessaria jure divino?

Nota. CErtum est communionem sub utraque specie à Christo præceptam esse Sacerdoti sacrificanti. Certum est etiam communionem sub specie vini esse à Christo prohibitam laicis: nam communio sub utraque specie sæpe, imò communiter in publicis cœtibus data fuit laicis in Ecclesia Latina usque ad duodecimum sæculum, à quo tempore usus solius speciei panis sensim invaluit. Sed anno circiter 1412. Petrus Dresdensis & Jacobus Misnensis docuerunt Pragæ in Bohemia Eucharistiæ sumptionem sub utraque specie esse jure divino etiam laicis necessariam. Unde eorum discipuli dicti sunt Calixtini. Hunc errorem secuti sunt Joannes Hus, Hussitæ, & posteà Lutherani & Calvinistæ.

§. I.

Dico 1. Communio sub utraque specie necessaria non est ex præcepto divino Fidelibus non sacrificantibus. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. c. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum . . . qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Ubi Christus vitam æternam promittit sumentibus Eucharistiam sub sola specie panis. Ergo Christus non præcipit omnibus sumptionem Eucharistiæ sub utraque specie: nam si præcepisset, communicantes sub unica specie peccarent graviter violando præceptum divinum in re gravi, ideoque damnationem æternam mererentur: & consequenter Christus eis falsò vitam æternam promisisset. Act. c. 2. *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Ubi communio exprimitur solùm sub specie panis, eo quòd, si non ordinariè, saltem sæpe Fideles laici sub hac unica specie communicabant.

Prob. 2. Ex Traditione, quæ nobis innotescit per usum veteris Ecclesiæ, quæ cùm vera Christi Ecclesia fuerit etiam juxta adversarios, nihil egit contra præceptum Christi. In veteri autem Ecclesia sæpe Fideles sub sola specie panis communicabant. Nam,

I. Primis Ecclesiæ sæculis sæviente persecutione, solebat post sacrificium fidelibus tradi Eucharistia domum deferenda, ut illam opportuno tempore sumerent, & maximè ut se ad mortem pro fide constanter subeundam corroborarent; ut constat ex Tertulliano, Cypriano, Clemente Alexandrino, & aliis apud Bellarminum. Eucharistia autem domum deferenda tradebatur tantùm sub specie panis. Sola enim species panis Fidelibus in manus tradebatur: species verò vini solùm dabatur ex calice bibenda, ut constat ex S. Cyrillo Hierosolymitano, Catechesi 5. Nec in domibus laicorum erant calices seu vasa, quibus contineri posset sanguis Christi, ut patet ex Apologia 2. S. Athanasii. Neque id conveniebat.

II. Eucharistia sub sola specie panis asservabatur, ut constat ex Cypriano, Ambrosio, & aliis Patribus, qui de hac asservatione loquentes, solius panis speciem meminerunt.

III. Ægroti

III. Ægroti plerumque sub sola specie panis communicabant, ut patet ex Epist. Dionysii Alexandrini apud Eusebium, l. 6. Hist. c. 44. ex vita S. Ambrosii, in qua Paulinus Diaconus narrat sanctum illum animam agentem, ab Honorato Vercellensi Episcopo accepisse corpus Domini, *quo accepto, ubi glutivit, emisit spiritum.* Et ex vita S. Basilii, in qua Amphilochius scribit S. Basilium ad Missæ ministerium steriisse in templo, panem consecratum sumpsisse cum clericis, & postea in lecto recumbentem reddidisse Domino spiritum.

IV. Manichæi ut laterent, panem Eucharisticum cum Catholicis sumebant, nunquam calicem, ut constat ex S. Leone, serm. 4. de Quadragesima. At si Ecclesia sensisset utriusque speciei sumptionem Fidelibus omnibus à Christo præceptam esse, Manichæi solam panis speciem sumendo, latere non potuissent, sed sese prodidissent, abstinendo à specie vini.

V. In Ecclesia Latina prioribus sæculis, sicut nunc etiam fit, feria sexta majoris Hebdomadæ Sacerdos communicabat sub sola specie panis, sumendo scilicet hostiam pridie consecratam, ut constat ex Innocentio I. Ep. I. c. 4. & ex antiquis ritualibus. Item olim in Ecclesia Græca communio sub sola specie panis fiebat per totam quadragesimam, exceptis die Dominico & Sabbato, ut constat ex Græcorum Euchologiis simpliciter præscribentibus asservandam esse speciem panis pro aliis diebus, in quibus erat tantùm Missa Præsanctificatorum.

Vide plura apud Bellarminum.

Prob. 3. Ex Conciliis: Constantiense, Sess. 13. sic ait: *Sicut hæc consuetudo ad vitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta, quòd licèt in primitiva Ecclesia hujusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub utraque specie, postea à conficientibus sub utraque, & à laicis tantummodò sub specie panis susciparetur; cùm firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Unde cùm hujusmodi consuetudo ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta & diutissimè observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libitu mutare.* Trid. Sess. 21. can. 1. *Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi Fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere; Anathema sit.* Et Can. 2. *Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non justis causis & rationibus adductam fuisse, ut laicos atque etiam clericos non conficientes, sub panis tantummodò specie communicaret; aut in eo errasse; Anathema sit.*

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Illud Christi, Joann. cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Resp. Christus his verbis præcipit tantùm sumptionem corporis & sanguinis sui. Corpus autem & sanguis Christi verè sumuntur sub unica specie, perinde ac sub utraque, cùm Christus totus sit sub qualibet specie. Quare totum præceptum impletur sumendo Eucharistiam sub unica specie.

Obj. 2. Illud Christi, 1. Cor. c. 11. *Hoc facite in meam commemorationem.*

Resp. Verba illa absolutè ponuntur tantùm post consecrationem panis. Post calicis verò consecrationem ponuntur cum conditione, nam dicitur: *Hoc facite, quotiescumque biberitis in meam commemorationem.* Quod discrimen satis ostendit calicis sumptionem non omnibus præceptam esse. Quamvis igitur ista verba (*hoc facite*) ad laicos, & ad Sacerdotes conficientes Eucharistiam pertinerent, non tamen ad eos omnes eodem modo spectant. Nam Sacerdotibus præcipitur, ut aliquando Eucharistiam conficiant, & quoties conficiunt, sub utraque specie communicent: Laicis verò præcipitur tantùm ut aliquando communicent sive sub una specie, sive sub utraque, quem modum Christus reliquit Ecclesiæ determinandum.

Obj. 3. Eod. cap. dicitur: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.*

Resp. His verbis præcipitur, non sumptio calicis, sed dispositio requisita ad Eucharistiam utiliter ac dignè sumendam.

Obj. 4. Illud, Matth. cap. 26. *Bibite ex hoc omnes.*

Resp. Hoc dictum est solis Apostolis præsentibus, ut patet 1. ex contextu; sic enim ibi legitur: *Et accipiens calicem, gratias egit, dedit illis:, dicens: bibite ex hoc omnes.* Ergo Christus illis solis dixit, *bibite ex hoc omnes*, quibus dedit calicem, nempe solis Apostolis. 2. Ex his Marci, cap. 14. verbis: *& biberunt ex eo omnes*: ubi tò *omnes* manifestè significat tantùm eos, qui cum Christo in ultima cœna discumbebant.

Inst. Christus præcepit, ut Apostoli acciperent Eucharistiam sub utraque specie. Ergo idem etiam præcepit Fidelibus omnibus.

Resp. Nego conseq. Nam hoc Christi præceptum erat speciale, & Apostolos solos spectabat. Quamvis enim tunc non consecrassent, Christus tamen convenienter voluit, ut omnes Eucharistiam sub utraque specie sumerent, quia 1. tunc fiebat hujus Sacramenti institutio. 2. Tunc primùm Apostoli Sacerdotes ordinabantur: unde conveniebat, ut tunc acciperent, quod postmodùm celebrando accepturi erant. 3. Discumbebant in eadem cœna cum Christo, qui utramque speciem acceperat.

Obj. 5. Patres docent sanguinem Christi bibendum esse.

Resp. Tam sumitur sanguis sub specie panis quàm sub specie vini, cum sub qualibet specie corpus & sanguis Christi, & ipse Christus totus contineatur. Porro Patres cùm utuntur verbo bibendi, non faciunt vim in modo sumendi, sed in ipsa sumptione.

Obj. 6. In veteri Ecclesia Laici sub utraque specie communicabant, ut constat ex multis Patribus.

Resp. In veteri Ecclesia Laicis ministrabatur quidem Eucharistia sub utraque specie, sed non semper, ita ut sub unica etiam specie sæpe daretur, ut infirmis, & quando privatis in domos suas deferenda tradebatur. Crescente autem magis ac magis Christianorum numero, sensim desiit usus sub utraque specie ob difficultates & pericula. Quemadmodum igitur rectè & prudenter, etiam juxta adversarios, nunc retinetur modus administrandi Baptismi per infusionem, postquam hæc ubique inducta est, quamvis per duodecim sæcula administratus sit per immersionem, sed quæ propter difficultates & incommoda paulatim in desuetudinem abiit: sic usus ministrandi Eucharistiam sub sola specie panis rectè ab universa Ecclesia retinetur ob difficultates & incommoda majora, quæ in usu calicis reperiuntur, quam-

quamvis calix per duodecim ſæcula in uſu fuerit.

Obj. 7. Gelaſius Papa, Can. *comperimus*, de conſecrat. diſt. 2. ait: *Comperimus, quòd quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, à calice ſacri cruoris abſtineant; qui procul dubio, quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejusdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.*

Reſp. Vel Gelaſius (ut docet gloſſa) loquitur de ſolis Sacerdotibus ſacrificantibus, qui jure divino tenentur utramque ſpeciem ſumere; Vel ſi comprehendat Laicos, loquitur de his, qui ex errore Manichæorum à calice ſemper abſtinebant: quales erant ipſi Manichæi, & Priſcillianiſtæ, qui ideò à ſpecie vini abſtinebant, quia putabant vinum eſſe creaturam de ſe malam & à Diabolo factam, & Chriſtum non habuiſſe verum ſanguinem. Hinc rectè jubentur aut integra Sacramenta & ſub utraque ſpecie ſumere in ſignum abjectæ ſuperſtitionis & hæreſis, aut ab iis omnino abſtinere. Hinc etiam rectè dicuntur tantum Sacramentum grandi ſacrilegio dividere, in quantum ſua hæretica opinione Chriſtum dividebant, & Euchariſtiam ipſam, in qua ſanguinem contineri non credebant.

Obj. 8. Calix eſt de ſubſtantia & neceſſitate Sacramenti: ergo jure divino ſumi debet.

Reſp. Diſt. ant. Eſt de neceſſitate Sacramenti quoad confectionem, & quatenus Sacramentum hoc ex inſtitutione Chriſti eſt ſacrificium perfectè repræſentativum paſſionis & mortis ejus, *conc. ant.* Eſt de neceſſitate Sacramenti jam confecti & diſtribuendi, *nego ant.* Nam Sacramentum confectum, ejusque diſtributio ſupponit ſacrificium jam perfectum; & quælibet ſpecies, utpote totum Chriſtum continens, eſt integrum Sacramentum, ut ſupra probatum eſt.

Obj. 9. Euchariſtia inſtituta eſt ad modum convivii ſpiritualis ſumendi à Fidelibus omnibus. Sed convivium ſpirituale requirit cibum & potum ſpiritualem. Ergo.

Reſp. Unaquæque ſpecies ſeorſim ab alia eſt integrum convivium ſpirituale, & continet cibum & potum ſpiritualem, nempe totum Chriſtum. Nam cibus & potus ſpirituales ſunt una eademque res, nempe Chriſtus reficiens animam, qui ſub unica ſpecie totus continetur.

Obj. 10. Omnes communicantes debent annuntiare & commemorare mortem Chriſti, juxta illud, 1. Cor. c. 11. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.*

Reſp. Laici communicantes debent annuntiare mortem Domini, non eodem modo, ſed diverſo quo Sacerdos ſacrificans annuntiat. Nam Sacerdos Euchariſtiam conficiens ſub utraque ſpecie, annuntiat Chriſti mortem per repræſentationem perfectam, quatenus vi verborum corpus ſub ſpecie panis ſeorſim à ſanguine, & viciſſim ſanguinem ſub ſpecie vini ſeorſim à corpore ponit: & ſic vi verborum in ſignis ſenſibilibus ſeparat corpus à ſanguine, quamvis utrumque per concomitantiam ſub qualibet ſpecie ſeorſim ab alia contineatur. Communicantes autem ſub unica ſpecie annuntiant mortem Chriſti non ſolùm per recordationem quatenus hujus ſacrificii participes facti gratias agere debent de Chriſti morte in eo repræſentata, ſed etiam per repræſentationem minùs perfectam, quatenus Chriſti corpus ſine

ejus sanguine repræsentatum & vi verborum in sacrificio separatum sumunt.

Dices. Saltem communicantes sub utraque specie expressiùs repræsentant mortem Christi. Ergo.

Resp. Nego conseq. Nam laici non tenentur mortem Christi tam perfectè & expressè repræsentare seu annuntiare, quàm Sacerdos conficiens & sacrificans.

Obj. 11. Christus instituit Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie, & illud sub utraque specie Fidelibus omnibus reliquit. Ergo Ecclesia non potest illos privare una specie.

Resp. Christus hoc quidem Sacramentum Fidelibus sub utraque specie reliquit, sed sumendum vel sub utraque vel sub unica specie secundùm ordinationem Ecclesiæ. Nam ex Conc. Trid. Sess. 21. cap. 2. hanc potestatem Christus Ecclesiæ dedit; *ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret.* Ecclesia autem nullam Fidelibus injuriam fecit, subtrahendo laicis speciem vini, cùm sub specie panis totus Christus contineatur, & tantùm gratiæ conferatur quantum sub utraque specie.

§. III.

Dico 2. Ecclesia justas ob causas Fidelibus non sacrificantibus usum calicis negat, & consuetudinem sub sola specie panis communicandi approbavit, eamque pro lege habendam decrevit.

Prob. Illas causas exponendo, nimirum.

I. Ob periculum morale effundendi guttas sanguinis. Neque enim moraliter loquendo fieri potest, ut Christi sanguis tantis populorum turbis ministretur, quando ad communionem Paschatis tempore accedunt, quin sæpiùs effundatur, præsertim cùm inter communicantes multi sint senes, debiles, rustici, qui ad bibendum de alterius manu vix accommodare se norunt. Igitur ad vitandum irreverentiam & profanationes tanti Sacramenti, quæ nunc in tanta Fidelium multitudine vix vitari possent, si Eucharistia sub specie vini daretur, meritò Ecclesia communionem sub sola specie panis laicis permittit.

II. Ob periculum corruptionis specierum, si vini species asservaretur pro communione laicorum.

III. Ut haberetur uniformitas communionis respectu omnium, quæ nunc haberi vix potest cum usu calicis ob penuriam ac raritatem vini in plurimis regionibus, ubi etiam aliunde asportatum, brevi tempore acescit & corrumpitur.

Præterea non pauci sunt abstemii, & plurimi ex eodem vase aut eodem calamo cum aliis bibere non possent ob horrorem, & metum ne contagiosum morbum, aut fœtidum halitum, aut sordes ab aliis contraherent.

IV. Denique ut aboleretur hæresis asserentium utriusque specie sumptionem jure divino necessariam esse.

Obj. Si istæ causæ valerent, prisca Ecclesia debuisset à primis sæculis usum calicis laicis prohibere.

Resp. Nego. Nam variæ rationes ex allatis locum non habuere: tum quia non erat tanta Fidelium multitudo nec adhuc exorta fuerat prædicta hæresis: tum quia successu temporis varia acciderunt, quæ ostenderunt jam non expedire laicorum communionem sub specie vini.

Observa. Præceptum ecclesiasticum communicandi sub sola specie panis Græcos non spectat nec obligat: unde etiam Romæ utramque speciem in Ecclesiis

ſiis ſui ritus ſumunt. In Eccleſia verò latina ne viaticum quidem dare licet ſub ſpecie vini, etiamſi æger illud ſub ſpecie panis ſumere non poſſit, ob contrariam praxim Eccleſiæ vim legis habentem. Poteſt tamen contingere caſus, in quo ſumptio ſpeciei vini licita ſit apud latinos, ut ſi poſt calicis conſecrationem, irruentibus infidelibus Sacerdos aufugiat, aut deficiat: tunc enim Sacerdos non ſacrificans, vel clericus in ejus defectum, vel utroque deficiente quivis laicus in ſtatu gratiæ exiſtens poteſt & debet calicem ſumere ad impediendam profanationem.

CAPUT VI.

De effectibus Euchariſtiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm Euchariſtia conferat primam gratiam?

Nota. LUtherus & Calvinus, qui putarunt Sacramenta inſtituta eſſe ſolùm ad excitandam fidem, qua homo juſtificatur, quique augmentum gratiæ & gloriæ non agnoſcunt; conſequenter docuerunt Sacramentum Euchariſtiæ per ſe & primariò conferre remiſſionem peccatorum, excitando fidem. Unde negant ſtatum gratiæ requiri ad communionem Euchariſtiæ. Quinimò Lutherus in concione de digna præparatione ad Euchariſtiam ſic ait: *Optima diſpoſitio eſt, non niſi ea, qua peſſimè es diſpoſitus: & è contrario tunc peſſimè es diſpoſitus, quando optimè es diſpoſitus.* Digna ſanè hoc monſtro ſententia. Calvinus verò, Lib. 4. inſtit. c. 16. §. 42. dicit Euchariſtiam non prodeſſe juſtis.

Dico 1. Euchariſtia non confert per ſe & primariò primam gratiam ac remiſſionem peccatorum. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Joann. c. 6. Euchariſtia dicitur inſtituta ut cibus & potus ſpiritualis: *Caro mea verè eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus.* Cibus autem vitam ſupponit, non dat; ſed eam ſuſtentat, conſervat, & auget. Et ibidem cùm effectus Euchariſtiæ recenſentur, non dicitur dare vitam & remiſſionem peccatorum, ſed conſervare & augere vitam animæ, illamque à morte præſervare, ut patet ex his Chriſti verbis: *Vivet in æternum, habet vitam æternam, in me manet, & ego in illo, vivet propter me.* Item ex Apoſtolo, 1. Cor. cap. 11. requiritur ſtatus gratiæ ad Euchariſtiæ ſumptionem: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de illo pane edat*: & qui manducat indignè, hoc eſt, in ſtatu peccati mortalis, damnationis æternæ reus eſt, juxta illud: *Qui manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit.* A fortiori non recipit remiſſionem peccatorum.

2. Ex Traditione, cujus teſtes ſunt Patres, qui unanimi conſenſu apud Bellarminum & alios docent ad communionem Euchariſtiæ requiri ſtatum gratiæ & liberationem à peccato mortali: ac proinde remiſſionem peccatorum mortalium non eſſe primarium effectum Euchariſtiæ, nam repugnat Euchariſtiam per ſe & primariò conferre id quod neceſſariò præſupponit. Pro omnibus ſufficiant Sanctus Ambroſius, Lib. 6. in Evang. Lucæ, in cap. 9. ubi ſic ait: *Nemo cibum accipit Chriſti, niſi fuerit ante ſanatus. Et illi qui vocantur ad cœnam, priùs vocando ſanantur .... ubique igitur myſterii ordo ſervatur, ut priùs per remiſſionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, poſt alimonia menſæ cæleſtis exuberet.* Et Sanctus Auguſtinus, tract. 26. in Joann. *Quàm multi de*

altari accipiunt, & accipiendo moriuntur . . . . videte ergo, fratres, panem cœlestem spiritualiter manducate, innocentiam ad Altare apportate.

3. Ex Conciliis, Florentino, in decreto pro Armenis; & præsertim Tridentino, quod, Sess. 13. Can. 5. ait: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; Anathema sit.*

4. Ratione. Quia Eucharistia, cùm sit Sacramentum specie diversum à Sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ, habere debet effectum primarium diversum ab effectu primario illorum Sacramentorum, qui est remissio peccatorum mortalium. Nam Baptismus per se & primariò operatur remissionem peccati originalis, & personalium, ei adjunctorum: Pœnitentia verò omnium mortalium post Baptismum admissorum.

Obj. 1. Illud, Matth. c. 26. *Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Resp. Ibi agitur de effusione sanguinis Christi, quæ facienda erat in cruce: non verò de effusione sanguinis; quæ fiat in Eucharistia, ut patet ex futuro *effundetur*.

Obj. 2. Ecclesia sic orat in Missa: *Hæc nos communio purget à crimine, sit ablutio scelerum.* Item aliqui Patres dicunt nos Eucharistia mundari & lavari.

Resp. Hæc intelligi debent de Eucharistia ut est sacrificium; nam ut talis vim habet impetrandi remissionem peccatorum mortalium: non verò est Sacramentum. Verba autem mundari, ablui, & similia, intelligi possunt de Eucharistia, ut est Sacramentum, sed vel respectu venialium, aut pravorum affectuum, reliquiarum peccatorum, jam remissorum, vel respectu mortalium futurorum quoad præservationem. Nam Eucharistiæ sumptio valet ad remittenda venialia, ad tollendos pravos habitus, ad expellendas ac sanandas infirmitates à peccatis mortalibus relictas, atque etiam ad præservandum à peccatis mortalibus.

Obj. 3. Conc. Florent. dicit hominem per Eucharistiam incorporari Christo.

Resp. Loquitur de hominis cum Christo incorporatione, quæ fit per augmentum gratiæ, non verò per primam gratiam seu justificationem, ut patet ex his quæ subjicit decreti verbis: *Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur.*

Obj. 4. Eucharistia ex sua institutione continet Christum, qui peccata mortalia remittere potest. Ergo Eucharistia ex sua institutione habet vim remittendi mortalia.

Resp. Nego conseq. Quia Eucharistia Christum continet non sub quacunque ratione, sed solùm sub ratione cibi & potus spiritualis, qui vitam supponit in eo cui datur.

Obj. 5. Idem potest esse simul cibus & pharmacum. Ergo licèt Eucharistia sit cibus, potest tamen esse pharmacum, quod sanet à peccatis mortalibus.

Resp. Nego conseq. Nam Eucharistia est quidem etiam pharmacum, non quòd à peccatis mortalibus sanet, sed quia præservat à mortalibus, venialia peccata, & infirmitates ex mortalibus jam remissis relictas curat.

Dico 2. Controversia est Doctorum Catholicorum inter se, utrùm Eucharistia per accidens & secundariò conferat primam gratiam, & remittat mortalia in aliquo casu, nempè cùm quis bona fide sed falsò putans se esse in statu gratiæ, devotè ac reverenter Eucharis-

charistiam sumit sine affectu ad peccatum mortale.

Affirmat S. Thomas, 3. p. q. 79. art. 3. ubi ait: *Potest tamen hoc Sacramentum* (Eucharistiæ) *operari remissionem peccati* (mortalis) *dupliciter: uno modo, non perceptum actu, sed voto, sicut cùm quis primò justificatur à peccato. Alio modo, etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cujus conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed devotè & reverenter accedens, consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.*

Negant multi cum S. Bonaventura, tum quia Eucharistia instituta fuit per modum cibi & potus. Potus autem & cibus nihil unquam prosunt applicati mortuo; nec habent vim etiam per accidens & secundariò dandi vitam, sed solùm conservandi & augendi. Tum quia Sacramenta non efficiunt nisi id, quod significant: Eucharistia autem nullo modo significat gratiam primam & remissivam mortalium, sed solùm gratiam nutritivam & augmentativam significat.

ARTICULUS II.

Quinam sunt veri effectus Sacramenti Eucharistiæ?

Dico. Sacramenti Eucharistiæ primus & primarius effectus est spiritualis nutritio animæ, seu gratia per modum nutritionis.

Prob. 1. Ex illo, Joann. c. 6. *Caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est potus.* Ergo Eucharistia est cibus & potus spiritualis animæ. Cibi autem ac potus effectus primarius est nutritio.

2. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem: in quo*, ut inquit Urbanus Papa, *gratam Salvatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.*

3. Ex Conc. Trident. Sess. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit* (Christus) *Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit*: qui manducat me, & ipse vivet propter me: *& tanquam antidotum; quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.*

Ratio est, quia Eucharistia efficit quod significat: at significat nutritionem: ergo illam efficit in anima.

Hæc autem nutritio spiritualis consistit tum in augmento gratiæ sanctificantis & virtutum infusarum: tum in gratiis actualibus, quæ suo tempore intuitu Eucharistiæ perceptæ dantur ad charitatem conservandam, & augendam per actus charitatis, & aliarum virtutum ex illius imperio vel motivo; nisi tamen iis gratiæ auxiliis per peccata venialia omninò deliberatè vel sæpe commissa obex postea apponatur.

Secundus effectus Eucharistiæ est liberatio à peccatis venialibus.

Tertius est præservatio à peccatis mortalibus, ideóque perseverantia in bono, ut patet ex Conc. Trident. cap. citato, ubi ait Eucharistiam esse *antidotum, quo liberemur à culpis quotidia-*

tidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.

Ratio est, quia Eucharistia indignè sumentibus efficit quoad vitam spiritualem id omne, quod materialis cibus & potus efficiunt quoad vitam corporalem; cùm sit instituta ad modum cibi & potus. Atqui materialis cibus & potus reparant vires amissas, & præservant à morte corporali. Ergo etiam Eucharistia resarcit detrimenta spiritualia, quæ sunt peccata venialia, actum charitatis ejusdem fervorem impedientia, & præservat à morte spirituali, conservando vitam animæ.

Hanc autem remissionem venialium operatur Eucharistia, per charitatis fervorem, quem producit gratiis actualibus, quæ dantur ex opere operato illius. Præservationem verò à mortalibus efficit etiam mediantibus gratiis actualibus, quæ intuitu Eucharistiæ priùs perceptæ dantur ad eliciendum sæpe actum charitatis, qui incompossibilis est cum omni affectu ad mortalia: unde sæpe actum charitatis eliciens tentationes vincit, & præcepta observat.

Jam verò mediante ista præservatione efficit perseverantiam in gratia, & per eam gloriæ consecutionem. Unde à Conc. Trid. Sess. 13. cap. 2. Eucharistia dicitur etiam *pignus futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis.* Et Joann. cap. 6. Christus ait: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Quartus effectus est delectatio spiritualis. Constat ex Conc. Florent. modo laudato, & ex Conc. Gener. Viennensi, ubi Clemens V. sic ait: *In hoc Sacramento habetur omne delectamentum & omnis saporis suavitas ipsaque dulcedo Domini degustatur.* Et verò de manna, quod erat figura Eucharistiæ dicitur Sap. 16. *Angelorum esca nutristi populum tuum, & paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.* Sed hæc spiritualis delectatio, sicut & excitatio charitatis impeditur per negligentiam, teporem, distractionem voluntariam communicantis, vel affectum ad terrenas delectationes. Quare sanctus Bernardus, Serm. 5. de Ascensione ait: *Unde spiritualis gratiæ inopia tanta quibusdam, cum aliis copia tanta exuberet? præoccupatam nempe sæcularibus desideriis animam delectatio sancta declinat. Nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis, ut pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terram.*

Quintus effectus. Eucharistia minuit fomitem peccati seu concupiscentiam, augendo scilicet charitatem actualem, ut docet S. Thomas, 3. p. q. 79. art. 6. ad 3. ubi de Eucharistia ait: *Diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia, in quantum auget charitatem*, quia, sicut Augustinus dicit in Lib. 83. quæstionum, *augmentum charitatis est diminutio cupiditatis.* Nam re vera fervor charitatis, ad quem excitat Eucharistia per gratias actuales, intensionem actus concupiscentiæ impedit, vel ejus vim elidit.

Sextus denique Eucharistiæ effectus, est gloriosa resurrectio & immortalitas corporis speciali aliquo modo, quatenus nempe Deus movetur ad vivificanda corpora propter conjunctionem quam habuerunt cum vivificatrice Christi carne, juxta illud, Joann. cap. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Observa. Non semper hi omnes effectus obtinentur. Quia qui Eucharistiam recipiunt sæpe impedimentum apponunt

nunt donationi gratiarum actualium, vel reſiſtunt ipſis gratiis actualibus donatis, quarum mediante cooperatione obtinentur hi effectus. Gratiæ verò ſanctificantis augmentum ſtatim datur juſto poſt Euchariſtiæ manducationem.

ARTICULUS III.

Utrùm Euchariſtia plus gratiæ conferat ſub utraque ſpecie, quàm ſub unica?

DIco. Sacramentum Euchariſtiæ non plus gratiæ confert ſub utraque ſpecie quàm ſub unica. *Ita cõmuniter.*

Prob. 1. Ex Conc. Moguntino celebrato anno 1549. cap. 32. ubi ait: *Illum ſub una ſpecie communicandi morem ad ſalutem Fidelium æque utilem & efficacem eſſe, quàm alterum ſub utraque ſpecie.*

2. Ratione.. Quia ſub unica ſpecie totum & integrum Sacramentum ſumitur, ut probatum eſt. Ergo non minùs gratiæ ſub unica ſpecie confertur quàm ſub gemina: ſicut non plùs gratiæ recipit, qui binas hoſtias ſumit. Item Chriſtus in Euchariſtia tantum efficit ſub unaquaque ſpecie, quantum ſub unaquaque ſignificat. Nam Sacramenta novæ legis tantum operantur, quantum ſignificant, cùm ſint ſigna practica gratiæ. Atqui Chriſtus ſub unaquaque ſpecie ſeorſim ab alia tantum ſignificat, quantum ſub utraque: nam (ut probatum eſt) Chriſtus ſub unaquaque ſpecie ſeorſim ab alia integram refectionem ſpiritualem ſignificat. Ergo Chriſtus tantum gratiæ efficit ſub unaquaque ſpecie ſeorſim ab alia, quantum ſub utraque.

Obj. 1. S. Ambroſius: l. 5. de Sacramentis, c. 3. ait: *Quotieſcumque bibis, remiſſionem accipis peccatorum, & inebriaris in ſpiritu.* Ergo ſanguis Chriſti ſub ſpecie vini ſpecialem effectum producit, quem non producit corpus Chriſti ſub ſpecie panis.

Reſp. Nego conſeq. Nam eundem effectum corpori Chriſti ſub ſpecie panis attribuunt Patres. Sic idem Ambroſius, l. 4. de Sacramentis, cap. 5. ait: *Qui manducaverit hoc corpus, fit ei remiſſio peccatorum, & non morietur in æternum.* Porro per inebriationem illam ſpiritualem intelligitur magna copia gratiarum, quæ ſub alterutra ſpecie dignè ſumentibus confertur.

Obj. 2. Clemens VI. in Bulla ad Regem Galliæ, qua ei concedit facultatem communicandi ſub utraque ſpecie, dicit hanc ei concedi ad majus augmentum gratiæ.

Reſp. Loquitur de augmento gratiæ obtinendo ex opere operantis, ratione ſcilicet majoris devotionis, quacum ſupponit Regem communicaturum ſub utraque ſpecie. Adde, quod Clemens ibi loquatur ut Doctor privatus: non enim quidquam definit, aut toti Eccleſiæ id credendum proponit.

Obj. 3. Sacramenta novæ legis tantum operantur, quantum ſignificant. At Euchariſtia ſub duplici ſpecie ſignificat duplicem refectionem ſpiritualem, unam ſcilicet quæ reſpondet refectioni per cibum corporalem ad explendam famem; & alteram, quæ reſpondet refectioni per potum ad ſedandam ſitim. Ergo.

Reſp. Nego min. Nam utraqua ſpecies non ſignificat niſi unicam refectionem ſpiritualem, quæ eſt indiviſibilis & ſimplex. Nec enim ſicut refectio corporalis dividitur in cibum & potum, qui ſint inter ſe realiter diſtincti: nam cibus & potus ſpiritualis ſunt una & eadem res, nempe Chriſtus reficiens animam eadem gratia Sacramentali, qua ſimul fames & ſitis ſpirituales explentur. Quare cibus ſpiritualis ſeorſim à potu ſpirituali eſt integrum convivium ſpirituale. Idem dic de potu ſpirituali.

Inst. 1. Species panis significat refectionem diversam ab ea, quam significat species vini. Nam species panis significat refectionem per modum cibi, & species vini per modum potus. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam eadem est refectio, quæ per utramque speciem significatur, quamvis significetur per unam speciem modo diverso ab eo, quo significatur per aliam. Sed hæc diversitas se tenet tantùm ex parte modi, non ex parte rei contentæ, per quam habetur ista refectio, cùm sub alterutra specie habeatur eadem res, videlicet Christus reficiens animam. Quare æque integra refectio habetur sub unica specie ac sub duplici; cùm sub unica id totum accipiatur, quod accipitur sub duplici.

Inst. 2. Species panis aliud significat, & aliud species vini. Ergo ambæ species non significant eandem refectionem.

Resp. Neg.ant. Nam ambæ illæ species diversæ significant cibum & potum spirituales, qui sunt una & eadem res: quæ licèt expressius significetur per utramque speciem quàm per unam, tamen per unam tota significatur & habetur.

Inst. 3. Si utraque species expressiùs, distinctiùs, & perfectiùs significat quàm unica, utraque majorem effectum producit quàm unica. Ergo.

Resp. Nego seq. antec. Quia quamvis utraque species expressiùs & clariùs spiritualem refectionem significet; non tamen aliquid significat, quod alterutra species, licet paulo obscuriùs non significet. Id autem quod idem solùm distinctiùs & expressiùs quoad modum significat, non ideo majorem effectum producit. Sic Baptismus trina immersione collatus non plus significat nec operatur; & moneta melius impressa non plus valet quàm altera.

Obj. 4. Alius est effectus cibi, alius effectus potus: nam cibus famem sedat, potus sitim extinguit. At Eucharistia sub specie panis est cibus, & sub specie vini est potus. Ergo utriusque speciei, diversus est effectus.

Resp. Disting. maj. Si potus & cibus non sint una & eadem res, *conc. maj.* Si potus & cibus sint una & eadem res, quæ eandem virtutem habeat, *neg. maj.* Eucharistia sub qualibet specie continet totum Christum, qui est simul cibus & potus noster spiritualis, & per eandem gratiam Sacramentalem explet simul famem & sitim spiritualem, quæ sunt una & eadem animæ affectio: unde in spiritualibus famem explere & sitim extinguere sunt prorsus unum & idem. Et verò si solo lacte infantes perfectè nutriuntur, & eorum fames ac sitis explentur, eo quod lac sit simul cibus & potus, seu sit potus cibalis. Idem dic de pane, aqua vel vino macerato, qui est quidem cibus, sed potus continens. A fortiori, Eucharistia sub unica specie continens totum Christum, qui est simul cibus & potus animæ explet simul famem & sitim animæ, quæ sunt unum & idem.

Obj. 5. Si Sacerdos sumens speciem vini non acciperet novam gratiam & diversam ab ea, quam accepit in sumptione speciei panis, sumptio Sanguinis non esset Sacramentum: nam Sacramentum est de se collativum gratiæ. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Sacerdos in sumptione speciei panis totam gratiam, quæ datur ex opere operato vi hujus Sacramenti, accipit non solùm propter sumptionem corporis sub specie panis, sed etiam propter sumptionem sanguinis sub specie vini mox futuram, & jam moraliter operantem. Nam hæ duæ sumptiones sibi statim succedentes censentur una moraliter refectio, & utraque species per modum unius convivii sumitur. Quòd autem

dupler

duplex gratia non conferatur per duplicem speciem, causa non est, quia utraque sumptio ambarum specierum non sit de se gratiæ collativa, cùm re vera sit Sacramentum, sed quia utraque sumptio est moraliter unicum numero Sacramentum.

Dici etiam potest cum Bellarmino, in casu communionis sub utraque specie, Eucharistiam sub specie panis non conferre gratiam, nisi cùm sumpta est etiam species vini, quacum post ejus sumptionem confert eandem gratiam quam contulisset sola. Quia Eucharistia sub specie panis non confert gratiam, nisi tota sumptio Eucharistiæ absoluta sit, nec tunc censetur absoluta, nisi cùm utraque species sumpta est.

In casu autem, quo Sacerdos celebrans moreretur ante sumptionem speciei vini, is à Deo mortem ejus proximè futuram præsciente, statim post sumptionem hostiæ acciperet eandem gratiam, quam accepisset, si utramque speciem sumpsisset.

Inst. Ergo inutiliter sumitur utraque species.

Resp. Nego sequel. Nam (ut ait Bellarminus) Sacerdos utramque speciem non inutiliter sumit, non solùm quia utraque species operatur, sed etiam quia utriusque speciei sumptio, licèt non sit necessaria ex parte sumentis, est tamen necessaria ex parte Sacramenti. Nam cùm Sacramentum sub duplici specie ad cruentum crucis sacrificium perfectè repræsentandum, & ad expressiùs ac clariùs spiritualem animæ refectionem significandam institutum sit, utraque species necessariò ab aliquibus sumenda est, quamvis non necessariò ab omnibus. Sed maximè necessaria est utriusque speciei sumptio ob sacrificii perfectionem & complementum.

Observa hic ex Bellarmino. Non est inutile id, quod facit aliquid, quamvis etiam sine eo id fieri potuisset. Nam Christus aliquando sola voluntate miracula patrabat, ut cùm aquam in vinum convertit: aliquando voluntate, verbo, & contactu, ut cùm puellam mortuam excitavit; aliquando voluntate, verbo, contactu, & alio instrumento, ut sputo, sic cæcum illuminavit. In his omnibus nihil erat inutile & superfluum, quia omnia operabantur, & tamen non erant omnia necessaria, neque majorem effectum producebant omnia simul, quàm unum, aut duo tantùm. Non enim melius revixit puella quàm Lazarus, etiamsi illam & voce appellavit, & manu apprehendit, Lazarum autem solùm vocavit.

Obj. 6. Una species non dependet ab altera in operando. Ergo unaquæque debet suum effectum operari.

Resp. Quamvis una species sine altera integram refectionem significare & efficere possit, & in hoc sensu una in operando non dependeat ab alia; tamen cùm ambæ species simul sumuntur, mutuam habent inter se in operando dependentiam; quia tunc, cùm per modum unius convivii sumantur, simul ac indivisibiliter significant, ideoque operantur unum & eundem effectum convivii, nempe unam & eandem refectionem integram.

Obj. 7. Ambæ species simul sumptæ significant perfectam refectionem, quam non significat alterutra species. Ergo ambæ producunt perfectiorem effectum quàm unica.

Resp. Nego anteced. Itaque unica species verè significat perfectam refectionem spiritualem, quàm ambæ simul sumptæ significant. Nam quælibet species seorsim sumpta significat Christum ut reficientem animam.

Obj. 8. Eucharistia sub specie panis significat & producit gratiam tantum confortantem animam; &

specie

specie vini significat & producit gratiam tantum exhilarantem animam. Ergo ambæ species diversam gratiam significant & producunt. Ergo, &c.

Resp. Nego anteced. Nam Eucharistia sub qualibet specie etiam ut seorsim sumibili est integrum convivium spirituale, quod non sicut convivium materiale dividitur in duas res, sed consistit in unica re, nempe Christo, ut reficiente animam eadem gratia: ac proinde Eucharistia sub qualibet specie etiam ut seorsim sumibili gratiam tum confortativam, tum spiritualiter exhilarativam significat & efficit.

Obj. 9. Sacramentum bis sumitur, quando sumitur utraque species; & semel duntaxat sumitur, cùm sumitur unica species. Ergo plus gratiæ, &c.

Resp. Nego conseq. Nam non augetur gratia vel fructus Eucharistiæ, quando bis sumitur eodem moraliter tempore; quia sumitur per modum unius convivii, & tunc sumitur unicum moraliter numero Sacramentum. Alioqui qui duas tresve particulas sumeret unam post alteram in eadem participatione mysterii, majorem gratiam acciperet, quàm qui unam tantùm: similiter cùm Sacerdos duobus aut tribus haustibus sanguinem sumit, plus gratiæ acciperet quàm qui uno haustu totum ebibit. Quod absurdum est, & à nemine admittitur.

Observa. Conc. Trident. præsentem controversiam dirimere noluit, utpote inter Doctores Catholicos agitatam. Unde Sess. 21. cap. 3, solùm declaravit: *etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi: ac propterea quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.*

CAPUT VII.

De Ministro Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

Quis sit Minister Eucharistiæ conficiendæ?

Nota. LUtherus potestatem conficiendi Eucharistiam tribuit baptizatis omnibus, quamvis addat non expedire, ut quis ea utatur, nisi ad hoc officium deputatus sit. Imò, in lib. de missa privata, asserit verum fore Sacramentum, etiamsi conficeretur à Diabolo.

Dico. Solus Sacerdos potest Eucharistiam conficere, seu validè consecrare, ideoque solus est minister Eucharistiæ conficiendæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 22. *hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis Christus potestatem conficiendi Eucharistiam concessit solis Apostolis, quos solos alloquebatur, & eorum in Sacerdotio successoribus, ut constat ex Traditione & perpetuo Ecclesiæ sensu ac usu.

2. Ex Patribus apud Bellarminum & alios.

3. Ex Conc. General. Conc. Nicæn. I. Can. 14. ait: *Pervenit ad sanctam Synodum, quòd in nonnullis locis & Civitatibus Diaconi dent Presbyteris Eucharistiam: quod nec Canon, neque consuetudo tradidit, ut his qui offerendi potestatem non habent, iis qui offerunt, dent corpus Christi.* Conc. Lateran. IV. cap. 1. *hoc utique Sacramentum* (Eucharistiæ) *nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui fuerit rite ordinatus.* Conc. Florent. in decreto pro Armenis, idem docet. Denique Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. & Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis,* hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacer-*

Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, Anathema sit.

Obj. 1. Hæc verba *(hoc facite in meam commemorationem)* tam extenduntur ad Fideles omnes, quàm ista, Matth. cap. ult. saltem in necessitate, *baptizantes eos, &c.* Ergo Fideles omnes possunt Eucharistiam conficere.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitas constat ex Traditione, & sensu, ac praxi Ecclesiæ, cujus est verum sensum Scripturæ exponere.

Ratio à priori hujus disparitatis, est voluntas Christi, qui convenientissimè voluit, ut omnes possent validè baptizare, non consecrare, ob maximam necessitatem Baptismi, & majorem reverentiam erga Eucharistiam.

Obj. 2. Illud, 1. Petr. cap. 2. *vos autem genus electum, regale Sacerdotium, &c.*

Resp. Hoc intelligitur de Sacerdotio latè & impropriè sumpto, nempe pro spirituali potestate & obligatione offerendi Deo laudes & bona opera, quæ sunt hostiæ spirituales, de quibus suprà dixit, cùm ait: *Ipsi tanquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum.*

Obj. 3. Conc. Anciranum, an. 314. jubet, ut Diaconi, qui immolaverant idolis, cessent ab omni sacro ministerio, sive à pane, sive à calice offerendo.

Resp. Sensus est, quòd Diaconi non debeant porrigere Sacerdoti panem & vinum, ut illa consecret: quod erat illorum officium, à quo ob crimen suspenduntur. Unde per tò *offerre* non intelligitur consecrare: hoc enim numquam potuerunt Diaconi, ut testatur S. Hieronymus, Dialog. contra Lucifer. ubi ait: *Hilarius Sardus, cùm Diaconus de Ecclesia recesserit .... neque Eucharistiam conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens; Ecclesia enim non est, quæ non habet Sacerdotes.*

Obj. 4. Conc. Arelatense I. Can. 15. ait: *de Diaconis, quos cognovimus multis locis offerre; placuit minimè fieri debere.*

Resp. Loquitur vel de distributione Eucharistiæ, quam Diaconi illi absque licentia Episcopi vel Presbyteri sibi arrogabant: vel de oblationibus Fidelium distinctis à consecratione hostiæ, quæ præsente Sacerdote non poterant ab alio benedici, temeréque id à Diaconis prædictis præsumebatur. Unde per tò *offerre* intelligitur vel Eucharistiam Fidelibus distribuere, vel benedicere à Fidelibus oblatas, & distinctas ab iis, quæ consecrabantur. Pro quo

Nota. Olim in Ecclesia offerebantur à laicis panis & vinum, quorum pars consecrabatur, & alia à Sacerdote benedicebatur, posteaque Fidelibus distribuebatur. Quæ benedictio fiebat à Sacerdote, dum illius erat copia, alioqui verò in casu necessitatis ab alio fieri poterat.

Quæres, *utrùm plures Sacerdotes eandem hostiam consecrare possint?*

Resp. Affirm. Modo cùm debita intentione formam eodem instanti absolvant.

Constat ex consuetudine, qua recens ordinati simul cum Episcopo consecrant; alioqui frustra proferrent verba consecratoria. Tunc autem singulorum actio se habet per modum unius actionis moralis, Deum moventis ad convertendum panem in corpus, & vinum in sanguinem Christi.

ARTICULUS II.

Quis sit minister Eucharistiæ dispensandæ, seu ministrandæ?

Dico 1. Solus Sacerdos est minister ordinarius Eucharistiæ distribuendæ.

Prob. 1. Ex Concil. Trid. Sess. 13. cap. 8. *Semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut Laici à Sacerdotibus communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent: qui mos tanquam ex Traditione Apostolica descendens, jure ac merito retineri debet.*

2. Quia solis Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus jure ordinario dispensatio Eucharistiæ commissa ac præscripta est à Christo per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.*

3. Quia ii soli sunt ministri ordinarii dispensandæ Eucharistiæ, ad quos solos pertinet eam conficere: nam confectio ordinatur ad dispensationem.

Dico 2. Diaconus est extraordinarius Eucharistiæ dispensandæ minister, videlicet cum licentia Episcopi vel presbyteri.

Constat ex praxi veteris Ecclesiæ, quæ olim hoc officium commiserat Diaconis, ut patet ex S. Cypriano, Serm. de lapsis; ex Actis S. Laurentii: ex Ordine Romano, & ex Conciliis Aquisgranensi, c. 7. & Carthaginensi IV. Can. 38.

Nunc autem ex usu præsenti Diaconi Eucharistiam ministrare non debent sine licentia Episcopi; nisi urgeat necessitas danti viaticum, absente Presbytero.

Dico 3. Subdiaconi & alii Clerici minores non possunt solemniter & in cœtu publico Eucharistiam ministrare.

Patet ex perpetuo usu Ecclesiæ. Nam munus illud numquam nisi Sacerdotibus vel Diaconis commissum fuit, ut constat ex S. Cypriano, ex Conc. Arelatensi I. Nicæno I. & Carthaginensi IV.

Olim tamen ex speciali commissione Eucharistiam detulerunt ad absentes, ob penuriam Superiorum ministrorum, ut patet ex Epistola Innocentii I. & ex Actis Sancti Tharsici Acolythi, qui cùm Eucharistiam deferret; à paganis occisus fuit, quod eam producere noluisset.

Imò laici prioribus Ecclesiæ sæculis, cùm sæviret persecutio, Eucharistiam de Sacerdotis vel Diaconi manu acceptam privatas in domos deferebant, & ipsi sumebant antequam fidem coram tyrannis profiterentur.

PARS II.

De Sacrificio Missæ.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm in Missa offeratur verum ac propriè dictum Sacrificium?

§. I.

Prænotanda.

I. SAcrificium latè, vel strictè sumitur. Sumptum latè & impropriè est quælibet actio bona interna vel externa ad Dei cultum & honorem relata, vel Deo grata; ut contritio cordis, laus Dei, eleemosyna, &c.

Sacrificium verò strictè & propriè sumptum est oblatio externa rei sensibilis, per aliquam ejus destructionem, facta Deo, ad testificandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, ac supremum vitæ & necis Dominum, cui proinde totum nostrum esse debemus, ejusque destructionem si illam postularet.

Dicitur 1. *Oblatio externa rei sensibilis* animatæ scilicet vel inanimatæ. Quia Sacrificium humano ac publico usui accommodatum esse debet, estque actus religionis externus, Deo debitus. Nam cùm homo ex corpore & spiritu constet, Deum colere debet, non solùm actibus internis sed etiam externis.

II. *Per aliquam destructionem*, sive physicam quæ sit rei desitio immediatè facta ipso actu sacrificandi, ut cùm animalia occidebantur: sive moralem, per quam scilicet res oblata ponitur ipso actu sacrificandi in statu deteriori & inepto

inepto ad suos usus naturales, & tendente ac ordinato ad interitum seu desitionem, ut patet in liquoribus, qui in libationibus fundebantur.

Ratio est, quia per Sacrificium homines intendunt testificari Deum esse supremum Auctorem ac Dominum omnium Creaturarum, seque ei debere totum suum esse, ideoque paratos esse illud consumere, imo destruere ad ejus gloriam si vellet, vel ejusdem esse destructionem pati.

III. *Facta Deo.* Nam Sacrificium est cultus latriæ soli Deo debitus, cùm solus Deus sit supremus auctor rerum omnium & Dominus vitæ ac necis. Unde illud Exod. c. 22. *qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli.*

IV. Denique. *Ad testificandum Deum esse*, &c. Nam Sacrificium est testificatio, qua homo profitetur se habere totum suum esse à Deo, seque ei totum debere, & ideo dignum esse Deum, in cujus honorem & cultum idem esse consumatur & destruatur: quam destructionem quia Deus vetat, pro nostro esse, quod destruere nobis non licet, esse alterius rei offerimus & destruimus, ut hac oblatione & destructione testificemur nos paratos esse nostrum esse consumere, imo destruere ad Dei gloriam & honorem, si ipse exigeret, ut rectè exponit Delugo.

Porro Christus se in cruce sacrificavit non solùm tormentis & morti se subjiciendo, sed etiam capite sensibiliter inclinato in signum subjectionis & humiliationis, spiritum vi propria emittendo, juxta illud, Joann. c. 10. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam, nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à me ipso.*

Cæterum allata definitio est Sacrificii sumpti activè, seu pro actu sacrificandi. Nam si Sacrificium sumatur passivè seu pro re sacrificata, sic definitur: substantia sensibilis per aliquam sui destructionem oblata Deo ad testificandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, atque vitæ ac necis Dominum.

Missa autem hic sumitur pro tota celebratione divini officii, in quo Eucharistia consecratur. Sic dicta est vel à missione seu dimissione populi, quia Liturgia Sacrificii peracta dimittebatur populus, vel à voce Hebraica *Miza*; quæ oblationem significat.

§. II.

Dico. In Missa offertur verum & propriè dictum Sacrificium. Est de fide contra Lutherum & Calvinum.

Prob. 1. Ex Scriptura 1. ex Malachiæ c. 1. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* At per oblationem illam mundam intelligitur Eucharistiæ Sacrificium, ut constat ex Traditione Patrum, ut Justini, in dialogo cum Triphone, Irenæi, l. 4. c. 32. Chrysostomi. in Psal. 95. Augustini, l. 19. de civitate Dei, c. 35. Damasceni, lib. 4. de fide, c. 14. & ex Conc. Trident. Sess. 22. cap. 1.

2. Hebr. cap. 13. *Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.* Ubi autem est altare, ibi debet esse Sacrificium propriè dictum, quod non potest esse nisi Eucharistia, cùm in nova lege omnia alia Sacrificia desierint.

3. *Ex Matthæo, cap. 26. Marco, cap. 14. Luca, cap. 22. & Paulo, 1. Cor. cap. 11,* Referentibus Eucharistiæ institutionem & celebrationem, quæ est verum & propriè dictum Sacrificium, ut sic ostendo. Christus celebrando

lebrando Eucharistiam, se ipsum sub specie panis & vini Deo Patri obtulit, & id ipsum fieri jussit ab Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus usque ad mundi consummationem. Atqui Christus hoc faciendo, verum Sacrificium obtulit, & instituit offerendum usque in fidem mundi, ut per se patet. Ergo celebratio Eucharistiæ est verum & propriè dictum Sacrificium. *Major constat* ex Patribus apud Bellarminum, & alios. Pro omnibus sint, Irenæus, l. 4. c. 32. Ubi dicit Christum instituendo Eucharistiam, *Novi Testamenti novam docuisse oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo.* Cyprianus, Epist. 68. *Quis magis Sacerdos Dei summi quàm Dominus noster Jesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit? Et obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem.* Augustinus Concione 2. in Psal. 33. *Ipse* (Christus) *de corpore & sanguine suo instituit Sacrificium secundùm ordinem Melchisedech*, id est, sub specie panis & vini. Idem docet, Serm. 1. & Chrysostomus, Homil. 24. in 1. Cor. *Christus . . . . pro cæde brutorum se ipsum jussit offerri.*

Prob. 2. Ex Traditione, quæ clarè elucet in antiquissimis Liturgiis, *Jacobi, Marci, & aliorum;* & evidenter patet ex unanimi consensu Patrum, qui cùm de Eucharistiæ celebratione loquuntur, utuntur passim vocibus Sacrificii, hostiæ, victimæ, & verbis immolare, offerre, sacrificare. Pro omnibus hìc sufficiant.

S. Cyrillus, Hierosol. Catechesi 5. *Post quam confectum est illud spirituale Sacrificium, & ille cultus incruentus, super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum . . . . maximum esse credentes pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi, quod in altari positum est, Sacrificii.* S. Chrysostomus, Homil. in Psal. 95. *Vidi quàm luculenter, quamque dilucidè* (Malachias) *mysticam interpretatus est mensam, quæ est incruenta hostia.* S. Ambrosius, l. 1. in Luc. c. 1. *Atque utinam nobis quoque adolentibus altaria, Sacrificium deferentibus assistat Angelus . . . . Non enim dubites assistere Angelum, quando Christus immolatur.* Et in Psal. 38. *Et si nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur.* S. Augustinus, l. 10. de civit. Dei cap. 20. loquens de Christo: *Et Sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio. Cujus rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesiæ Sacrificium . . . Hujus veri Sacrificii multiplicia variaque signa erant Sacrificia prisca Sanctorum, cùm hoc unum per multa figuraretur . . . . Huic summo veroque Sacrificio cuncta Sacrificia falsa cesserunt.* Et Serm. 130. de tempore. *Novum est altare Sacrificii Christi, quoniam immolatio nova & admirabilis: ipse enim hostia erat & Sacerdos: hostia quidem secundùm carnem, Sacerdos verò secundùm spiritum; idem ipse qui offerebat & quod offertur: simul ergo hostia, & Sacerdos in altari perfectus est.*

His accedit definitio Concil. Trid. Sess. 22. Can. 1. *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari; Anathema sit.*

Prob. 3. Ratione 1. Sic. In vera religione necessariò debet esse verum ac propriè dictum Sacrificium. Atqui religio Christiana est vera religio, ut evidenter constat ex motivis credibilitatis. Ergo in religione Christiana necessariò

sariò debet esse verum & propriè dictum Sacrificium: quod non potest esse aliud quàm Eucharistia, cùm alia Sacrificia sint abrogata, & sola Eucharistia sit Sacrificium Deo dignum. *Major etiam constat*: nam vera religio necessariò exhibere debet Deo cultum externum supremum, & ipsi soli debitum; finis enim veræ religionis est Deo supremum & ei soli debitum cultum tum internum, tum externum exhibere: & alioqui non coleret Deum modo debito. At solum Sacrificium est cultus externus supremus & soli Deo proprius ac debitus: nam alia genera honoris æterni possunt esse ei aliquo modo communia cum creaturis. Ergo vera religio necessariò debet exhibere Deo verum ac propriè dictum Sacrificium, & re ipsa exhibet. 2. Quia definitio veri Sacrificii convenit Eucharistiæ confectioni, ut infrà probabitur.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Verum ac propriè dictum Sacrificium religionis Christianæ est solum Sacrificium crucis. Ergo in Missa nullum verum offertur.

Resp. Nego anteced. Quia Sacrificium crucis semel oblatum est, & statim desiit esse, neque postea mansit nisi per efficaciam & effectus suos, non verò in se. Imo nunquam fuit tempore religionis Christianæ: nam religio Christiana propriè cæpit post mortem Christi. At Sacrificium proprium veræ religionis debet semper esse in illa, ut ipsa possit semper Deo supremum cultum externum exhibere. Præterea vera religio habere debet Sacrificium externum & visibile, ad quod homines illius religionis peragendum conveniant, & quod sæpe ab ipsis frequentari possit. Cujusmodi non est Sacrificium crucis, sed sola Eucharistia.

Obj. 2. Ad verum Sacrificium requiritur occisio victimæ. Ergo non datur Sacrificium incruentum, &c.

Resp. Nego antecedens universaliter sumptum. Nam ad Sacrificium rei inanimatæ, aut rei viventis quæ in aliena specie & in forma rei inanimatæ sacrificatur, non requiritur occisio; sed sufficit moralis destructio rei, quæ sacrificatur, ut patet in sacrificiis panis, vini, & aliarum ejusmodi rerum, quæ olim sacrificabantur, quatenus in honorem Dei ponebantur in statu deteriori & inepto ad suos usus naturales, & tendente ad interitum seu desitionem. Christus autem quamvis sit res vivens, tamen in Missa offertur in forma rei inanimatæ & in specie aliena, nempe panis & vini. Unde verè Christus in Missa sacrificatur, sed modo incruento.

Obj. 3. Ex Apostolo, *Hebr. cap. 7.* Christus est unicus Sacerdos legis novæ.

Resp. Revera Christus est unicus legis novæ Sacerdos principalis, nullumque habens successorem cum eadem auctoritate & dignitate. Unde excluditur tantùm multiplicatio Sacerdotum in eadem auctoritate & dignitate cum Christo. Quamvis autem nemo succedat Christo in eadem auctoritate & dignitate, tamen ipso vivente ordinantur multi alii inferiores Sacerdotes, qui sint ejus Vicarii & Ministri in Sacerdotio: sicut in veteri lege vivente Aarone multi erant inferiores Sacerdotes.

Inst. Christus est Sacerdos in æternum. Ergo non sunt alii Sacerdotes.

Resp. Nego conseq. Equidem cùm Christus sit Sacerdos in æternum, non possunt illi substitui alii in Sacerdotio successores. At possunt esse alii multi in terris Sacerdotes Ministri & Vicarii Christi in sacerdotio, per quos nunc visi-

visibiliter & humano more in terris sacrificet, cùm hoc ipse per se non præstet ampliùs. Imò verè Christus est Sacerdos in æternum, quia visibiliter & humano more per Ministros sacrificat, & sacrificabit usque ad consummationem sæculi. Nam (ut docet Apostolus, Heb. c. 5.) omnis Pontifex constituitur, ut offerat dona & sacrificia. Unde Christus debet per se vel per Ministros suos offerre Deo Sacrificium propriè dictum, alioqui non esset ampliùs Pontifex.

Obj. 4. Ex Apostolo, *Heb. c. 9.* Est unicum Sacrificium, unica oblatio. Et c. 10. dicit de Christo: *Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei.... una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.*

Resp. Apostolus solùm vult unicum esse Sacrificium cruentum semel tantùm in cruce oblatum, & infiniti valoris ad remittenda omnia peccata & ad sanctificandos omnes homines, ideoque non iterandum esse. Item unicam esse hostiam & oblationem ex parte rei oblatæ. Quod non officit Sacrificio Missæ, quia in Missa offertur Sacrificium incruentum, cujus victima Sacerdos principalis est Christus, quodque Sacrificium valet ad applicandum hominibus infinitum pretium cruenti Sacrificii crucis. *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cujus quidem oblationis cruentæ fructus per hanc uberrimè percipiuntur: tantùm abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur*, ait Conc. Trident. Sess. 22. cap. 2. Itaque plura Sacrificia Missæ non derogant virtuti Sacrificii crucis, cùm non offerantur ut suppletiva ejus insufficientiæ, sed ut illius rememorativa, & ex Dei ordinatione applicativa valoris ejus infiniti.

Obj. 5. Sacrificium crucis habet vim infinitam & sempiternam ad sanctificandum homines. Ergo inutile est aliud.

Resp. Nego conseq. Nam Sacrificium Missæ valet ad exhibendum Deo supremum cultum, ad constituendam religionem, quæ sine vero Sacrificio externo esse nequit, ad Sacrificium crucis commemorandum, & ad applicandum fructum Sacrificii crucis. Quamvis enim omnes infinito pretio crucis redempti sint, quantum ad sufficientiam pretii pro omnibus oblati; tamen ut salutem actu consequantur, opus est ejus applicatione. Inter varia autem media, quibus ex Dei ordinatione meritum ac pretium cruenti Sacrificii crucis nobis applicatur, unum è præcipuis est Missæ sacrificium.

Obj. 6. Eucharistia est repræsentatio cruenti Sacrificii Christi. Ergo non est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Nam utrumque ei convenit. Sic antiqua Sacrificia simul erant repræsentationes ac figuræ futuri Sacrificii crucis, & vera Sacrificia.

Itaque Eucharistiæ consecratio est repræsentatio Sacrificii crucis, quia vi verborum solum corpus Christi directè sub specie panis, & sanguis ejus solus directè sub specie vini ponitur, & quidem ad repræsentandam realem separationem corporis & sanguinis factam in cruce, & mortem inde secutam. Hæc autem repræsentatio est mystica separatio corporis & sanguinis Christi. Eadem consecratio est etiam verum Sacrificium, ut constat ex dictis, & patebit ex dicendis articulo sequenti.

Obj. 7. Eucharistia est testamentum, & Sacramentum: Ergo non est Sacrificium.

Resp.

Resp. Nego conseq. Nam hæc omnia ei conveniunt sub diversa consideratione. Eucharistia enim est testamentum Christi, quatenus est instrumentum, quo nobis applicantur promissiones nobis à Deo factæ : est Sacramentum, quatenus est signum sensibile & efficax gratiæ animarum nutritivæ : est denique Sacrificium, quatenus in ea Christus secundùm corpus & sanguinem Deo offertur in agnitionem supremi ejus Dominii, per utriusque destructionem moralem.

Obj. 8. Si in Missa esset verum Sacrificium, Missa esset novum testamentum distinctum ab eo, quod Christus in ultima cœna instituit, & promitteret novam remissionem peccatorum. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Itaque Missa non est novum testamentum, sed est testamenti à Christo instituti repetitio; nec promittit novam remissionem peccatorum, sed remissionem Sacrificio crucis acquisitam applicat.

QUÆSTIO II.

In quo consistat Sacrificium Missæ, seu forma Sacrificii Missæ.

Nota. SAcrificium sumitur dupliciter. 1. Pro actione Sacrificandi, quæ dicitur etiam forma sacrificii, & oblatio. 2. Pro re sacrificata, quæ dicitur materia proxima sacrificii.

Dico. Sacrificium Eucharistiæ sumptum pro actu sacrificandi consistit adæquatè in consecratione spectata præcisè, ut est positio corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini vi verborum.

Prob. 1. Actio sacrificandi in Missa consistit solùm in ea actione, quam Sacerdos exercet in persona Christi. Nam Christus in Sacrificio Missæ est semper offerens ministerio Sacerdotum, in ejus persona offerentium, ut docet Conc. Trident. Sess. 22. cap. 2. ubi ait : *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Atqui sola consecratio est actio, quam Sacerdos exercet in persona Christi : Nam cùm Sacerdos assertivè dicit : *Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei;* loquitur in persona Christi. Cæteræ verò actiones, quæ præcedunt vel sequuntur, non exercet in persona Christi, sed in persona propria, vel nomine Ecclesiæ, ut patet inductione. Ergo actio sacrificandi consistit in sola consecratione.

Prob. 2. Quia consecrationi convenit definitio integri Sacrificii. Nam est oblatio externa substantiæ sensibilis per aliquam ejus destructionem facta Deo in testificationem supremi dominii Dei in omnes creaturas.

I. Quidem est oblatio externa : nam consecratio est oblatio realis & exercita, seu in actu exercito facta : nam ex institutione Christi fit ad Dei cultum supremum exhibendum. Sicut enim in lege veteri ovis jugulatio aut combustio facta ex intentione colendi Deum cultu latriæ, erat oblatio realis & exercita; sic consecratio seu positio corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini facta ex institutione Christi, cum intentione saltem confusa sacrificandi, contenta in voluntate faciendi quod Christus instituit, est oblatio realis & exercita ad testificandum supremum Dei dominium, & summam ejus excellentiam.

II. Est oblatio substantiæ sensibilis, nempe corporis & sanguinis Christi, quæ sunt sensibilia ratione specierum, sub quibus latent.

III. Per aliquam ejus destructionem, nempe moralem, per se tendentem ad

desitionem. Nam Christus consecratione non solùm immolatur mysticè per separationem sanguinis à corpore vi verborum; sed etiam physicè ac realiter ponitur secundùm corpus & sanguinem, modo quodam mortuo, in statu deteriori, inepto ad usus naturales & humanos corporis & sanguinis, & ordinato ad consumptionem, ac tendente ad destructionem seu desitionem; cùm ponantur sine extensione necessaria ad usus naturales & humanos, & sub speciebus corruptibilibus, quibus corruptis ibi esse desinunt. Quæ quidem destructio moralis fit per mutationem realem, & æquivalet physicæ relatè ad Sacrificium; & ad illud sufficit, ut patet ex Sacrificio libaminis, quod fiebat effusione alicujus liquoris, ut vini, quod destruebatur tantùm moraliter per effusionem in terram, qua vinum censebatur moraliter destructum, quia per illam factum erat inutile ad suos usus naturales ac humanos, & tendebat ad physicam sui destructionem.

IV. In protestationem, &c. Nam ex Christi institutione per consecrationem illius corpus & sanguis ponuntur sub speciebus panis & vini ad protestandum Deum esse supremum rerum omnium & nostri esse Auctorem, ac supremum vitæ & necis Dominum.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Sunt etiam aliæ actiones in Missa, in quarum aliqua consistere potest partialis essentia Sacrificii. Ergo tota ejus essentia non consistit in consecratione.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitatem probo inductione, ut inde adhuc confirmetur nostra sententia. Nam aliæ actiones liturgiæ sunt oblatio & immutatio panis & vini, mixtio, fractio, elevatio hostiæ consecratæ, ejus positio super altare, distributio & communio Sacerdotis. At in nulla harum actionum consistit etiam partialiter essentia seu forma Sacrificii. Ergo tota essentia ac forma Sacrificii non consistit nisi in consecratione.

Prob. min. Nam 1. non consistit in oblatione panis & vini, neque in eorum immutatione, seu destructione præcisè sumpta. Quia essentia Sacrificii consistit in oblatione & immutatione solius victimæ Sacrificii. Panis autem & vinum non sunt victima Sacrificii Missæ, sed solus Christus, ut constat. ex Conc. Trident. Sess. 22. cap. 2. declarante in divino hoc Sacrificio esse unam eandemque hostiam, quæ in cruce immolata fuit, sola ratione offerendi diversam.

2. Neque in mixtione aut fractione: Nam Christus mixtionem non adhibuit: fractionem verò non fecit nisi ad usum distributionis; & per illam ejus corpus non offertur, nec mutatur realiter per aliquam destructionem.

3. Neque in elevatione & positione super altare, vel oratione quæ fit post consecrationem. Nam nulla harum actionum facta fuit à Christo, nec ab eo instituta.

4. Neque in distributione. Nam Concil. Trident. Sess. 22. Can. 8. definit, Missas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, esse licitas: quod falsum esset, si distributio esset de essentia Sacrificii.

5. Denique neque in communione Sacerdotis celebrantis. Nam essentia seu actio Sacrificii consistere debet in actione, quam Sacerdos facit in persona Christi per potestatem directè acceptam vi ordinationis, & per quam Sacerdos Deo aliquid offert: qualis non est communio, quæ etiam laicis competit.

Obj. 2. Sacerdos in offertorio sic orat: *Suscipe, sancte Pater, hanc immacu-*

maculatam hostiam, quam ego indignus servus tuus offero tibi Deo meo vivo & vero pro innumerabilibus peccatis, &c. Ergo Sacrificium Missæ consistit etiam in oblatione vel immutatione panis & vini.

Resp. Nego conseq. Panis enim non est immaculata illa hostia, pro expiatione peccatorum oblata, sed solus Christus. Nam ex Conc. Trident. una eademque est hostia Sacrificii Eucharistiæ & crucis, panis autem & vinum non fuerunt pars Sacrificii seu hostiæ crucis. Itaque sensus horum verborum hic est : susci pe sancte Pater immaculatam hostiam, quam ego indignus servus tuus ex hoc pane per mirabilem conversionem mox confecturus sum, & tibi oblaturus pro innumerabilibus peccatis, &c. Unde Sacerdos in offertorio orat Deum, ut acceptet hostiam à se ex hoc pane conficiendam & offerendam, & ut victima ex pane conficienda prosit sibi & aliis: Atque simul per cæremoniam illam ab Ecclesia institutam sacrat Deo materiam remotam Sacrificii, ad Sacrificium Eucharistiæ decentiùs peragendum.

Obj. 3. Actio sacrificandi supponit victimam, quæ in omni Sacrificio præexistere debet. At consecratio non supponit victimam, nempe Christum sub speciebus : Ergo non est actio sacrificandi.

Resp. Nego maj. universaliter sumptam. Nam hostia, seu res oblata, non præsupponitur Sacrificio, quando ipsa fit per productionem, quæ simul est illius destructio sacrificata. Nam talis res fit per actionem, qua offertur & sacrificatur, seu (quod idem est) fit & offertur una eademque actione. In Sacrificio autem Eucharistiæ corpus & sanguis Christi ponuntur sub speciebus per actionem, qua simul destruuntur moraliter per mutationem realem, & sic verè sacrificantur. Nam una eademque actione reproducuntur sub speciebus Eucharisticis modo inepto ad usus naturales corporis & sanguinis, & ordinato ad consumptionem & desitionem. Unde in hoc Sacrificio res oblata fit & offertur eadem actione ; & eadem actione producitur & destruitur in testificationem supremi Dei dominii, & infinitæ ejus excellentiæ.

Obj. 4. Feria sexta majoris hebdomadæ non fit consecratio, & tamen fit Sacrificium : nam Sacerdoti dicenti : *orate fratres*, minister respondet, *suscipiat Dominus hoc Sacrificium de manibus tuis, &c.*

Resp. Ibi Sacrificium sumitur pro re sacrificata, non verò pro actione sacrificandi.

Cùm autem S. Thomas, q. 83. art. 2. ad 2. dicit, in die Parasceves corpus Christi pridie consecratum sumi à Sacerdote, ne Ecclesia eo die careat fructu passionis ; hoc dicit, quia Sacerdos tanquam persona publica & nomine Ecclesiæ communicat, atque pro ipsa orat per victimam pridiè sacrificatam, præsentem in altari.

Obj. 5. Conc. Trident. Sess. 23. c. 1, Oblationem à consecratione distinguit : nam dicit à Christo fuisse *Apostolis, eorumque Successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus & sanguinem ejus.*

Resp. Concil. Trident. Oblationem quidem à consecratione distinguit, sed ut ratione seu conceptu tantùm diversam. Et rectè : nam offerre & consecrare, quamvis ex institutione Christi sint idem physicè & realiter, tamen habent conceptus diversos. Consecrare enim est præcisè ponere corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini : offerre verò est

ponere corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini modo moraliter utriusque destructivo ad testificandam supremam Dei excellentiam, summumque ejus in omnes creaturas dominium. Una tamen & eadem actione utrumque fit; & sic una & eadem realiter actio est simul consecratio & oblatio seu actus sacrificandi.

Obj. 6. Essentia Sacrificii Eucharistiæ consistit saltem partialiter in communione Sacerdotis, seu consumptione hostiæ. Ergo non consistit adæquatè in consecratione.

Resp. Nego anteced. 1. Quia per communionem Sacerdotis nihil offertur Deo; & illa non fit in persona Christi, nec per potestatem directè acceptam vi ordinationis, cùm laicis etiam conveniat. Actio autem sacrificandi consistit in actione, quæ fiat in persona Christi per potestatem vi ordinationis, cùm Christus sit principalis Sacerdos, & *id nunc offerens*, (id est, sacrificans) *ministerio Sacerdotum.*

2. Quia consecrationi convenit integra Sacrificii definitio; & in ea habetur perfecta repræsentatio Sacrificii crucis, & simul oblatio victimæ per aliquam illius destructionem.

Inst. 1. Sacrificium Eucharistiæ dicitur consummari, quando consumitur à Sacerdote. Ergo communio est partialis essentia illius.

Resp. Nego conseq. Nam dicitur consummari per communionem Sacerdotis, quia per consumptionem consequitur integrum finem suum, & usum ad quem destinatur: Eucharistia enim est simul Sacrificium, & Sacramentum institutum ut sumatur ad refectionem animæ. Cùm autem sumitur à Sacerdote, sumitur nomine Fidelium.

Inst. 2. In nullo casu licet Sacerdoti omittere communionem: non nisi quia sine ea non ponitur tota essentia Sacrificii. Ergo.

Resp. Nego min. Nam ideo solùm omissio illa in nullo casu licita est, quia communio Sacerdotis à Christo præcepta est, vel ad integritatem Sacrificii, vel ut complementum illius extrinsecum, vel quia Eucharistia ut Sacramentum sumi debet à Sacerdote nomine Ecclesiæ, sine qua sumptione non consequitur integrum finem suum & usum ad quem destinatur.

Inst. 3. In Can. *relatum*, de consecrat. dist. 2. dicitur: *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?*

Resp. Sensus est, Sacrificium in quo Sacerdos non communicat, non esse quale debet esse, id est, non esse licitum & legitimum, utpote contra institutionem ac legem Christi, qui statuit ut Sacrificium Eucharistiæ semper nomine populi sumeretur à Sacerdote consecrante, eò quòd simul sit Sacrificium, & Sacramentum institutum, ut cedat in usum Fidelium.

Inst. 4. Sacrificium Eucharistiæ est perfectum holòcaustum; at de ratione holocausti est, ut totum in Dei honorem consumatur. Ergo est de ratione Sacrificii Eucharistiæ ut sumatur à Sacerdote. Ergo, &c.

Resp. Non est de ratione holocausti, ut consumatur à Sacerdote, vel alio. Nam in holocausto veteris legis nulla panis victimæ comedebatur à Sacerdote vel alio, sed tota igne consumebatur. Igitur est solùm de ratione holocausti, ut tota victima Deo penitùs offeratur, & in illius honorem destruatur sive physicè, sive moraliter. In Missa autem tota victima Deo offertur; ita ut nihil illius

in

in usus profanos cedere possit, & tota destruitur moraliter secundùm corpus & sanguinem.

Inst. 5. Omne Sacrificium consistit in destructione aut consumptione rei oblatæ.

Resp. In consecratione Eucharistiæ est destructio moralis, æquivalens physicæ destructioni, & sufficiens ad verum Sacrificium, ut probatum est, & saltem tanta, quanta olim erat in libationibus vini, olei, aliorumque liquorum, qui sacrificabantur per solam sui effusionem in terram.

Obj. 7. Post consecrationem fit commemoratio pro defunctis. Ergo statim post consecrationem Sacrificium non est essentialiter perfectum, alioqui statim haberet effectum suum ex opere operato.

Resp. Nego conseq. Nam commemoratio seu oratio illa pro defunctis habet tantùm vim ex opere operantis, & per modum impetrationis. Sacrificium verò statim post consecrationem habet suum effectum ex opere operato.

Porro interdum per Missam, sacrum intelligitur Sacrificium Missæ quoad actiones & cæremonias ab Ecclesia institutas.

Observa. Consecratio sub utraque specie est de perfectione essentiali Sacrificii Eucharistiæ, quia 1. ita Doctores communiter. 2. Christus hoc Sacrificium instituit sub utraque specie. Hoc Sacrificium ex institutione Christi est memoriale, & repræsentatio cruenti Sacrificii in cruce oblati. Sicut ergo in cruce sanguis à corpore separatus est, & inde secuta mors Christi: ita ad id repræsentandum sanguis in hoc Sacrificio debet quantùm est ex vi verborum poni separatim à corpore, & viciſſim.

QUÆSTIO III.

In quo consistat materia Sacrificii Eucharistiæ seu res sacrificata?

Dico. Sacrificium Eucharistiæ sumptum pro re sacrificata & oblata, est Christus ipse prout existit sub speciebus panis & vini.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Cor. cap. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus.* Quod Patres intelligunt non solùm de cruenta, sed etiam de incruenta oblatione Christi.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant Patres, articulo 1. laudati.

3. Ex Conc. Trident. Sess. 22. cap. 2. ubi ait: *In divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit:* & infra. *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Dixi, *sub speciebus panis & vini;* nam Christus prout existit in propria specie, & prout est in cœlo, non sacrificatur; quia ut talis non destruitur moraliter, nec immutatur per actionem sacrificandi, sed solùm prout existit sub speciebus Eucharisticis.

Obj. 1. Panis & vinum oblata, sunt etiam Sacrificium ordinatum ad Sacrificium corporis & sanguinis Christi: unde in Missa duo sunt Sacrificia unum moraliter constituentia.

Resp. Nego. Nam ex Patribus & Conc. Trident. unicum est in Ecclesia & singulare Sacrificium, in quo offertur & immolatur una eademque hostia, quæ in ara crucis immolata fuit, nempe solus Christus.

Inst. 1. Patres dicunt panem & vinum offerri in Missa.

Resp. Per hanc locutionem vel intelligunt panem & vinum ad Sacrificium

cium Eucharistiæ adhiberi seu consecrari: vel per panem & vinum intelligunt corpus & sanguinem Christi posita aut ponenda sub speciebus panis & vini per consecrationem, ut constat ex S. Cypriano, Epist. 68. ubi ait: *Quis magis Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Jesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit? & obtulit hoc idem* (quoad speciem externam) *quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem.*

Inst. 2. Christus instituit hoc sacrificium tanquam Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, qui obtulit panem & vinum in Sacrificium. Ergo panis & vinum sunt Sacrificium saltem partiale à Christo institutum.

Resp. Nego conseq. Nam Christus est Sacerdos secundùm ordinem seu ritum Melchisedech, quia sub speciebus panis & vini obtulit, quod præfigurabat Sacrificium Melchisedech in pane & vino, nempe corpus & sanguinem suum. Melchisedech enim suo sacrificio præfiguravit Christum sub speciebus panis & vini offerendum.

Inst. 3. Per consecrationem panis & vinum destruuntur. Ergo sunt partiale sacrificium Eucharistiæ.

Resp. Nego conseq. Quia destructio illa ex institutione Christi non fit, nec offertur ad testificandum summum Dei dominium, ejusque infinitam excellentiam; sed solùm fit, ut ponantur corpus & sanguis Christi sub utriusque speciebus modo moraliter illorum destructivo ad protestandam infinitam Dei excellentiam.

Obj. 2. Species sacramentales sunt pars intrinseca rei oblatæ & Sacrificii Eucharistiæ. Ergo non solus Christus est materia hujus Sacrificii.

Resp. Nego anteced. Nam alioqui non esset una eademque hostia in cruce & in Eucharistia, sola offerendi ratione diversa, ut docet Conc. Trid. Christus enim seipsum solùm in cruce obtulit nullatenus verò species sacramentales.

Inst. 1. Ex Conc. Trident. Sess. 22. cap. 1. Christus Sacrificium visibile instituit. Ergo species sacramentales, per quas solas est visibile, sunt pars Sacrificii Eucharistiæ.

Resp. Nego conseq. Sed ex antecedente sequitur solùm species sacramentales ad Sacrificium Eucharistiæ pertinere tanquam id sub quo offertur hostia Sacrificii, & per quod Sacrificium visibile ac sensibile constituitur: ideoque se habent per modum *conditionis* necessariæ ut victima sit visibilis.

Inst. 2. Eucharistia ut Sacramentum includit species tanquam partem essentialem. Ergo etiam sic eas includit ut est Sacrificium.

Resp. Nego conseq. Quia ratio Sacramenti diversa est à ratione Sacrificii; & Eucharistia plura essentialia includit ut Sacramentum, quàm ut Sacrificium. Nam Eucharistia ut Sacramentum est signum sensibile refectionis spiritualis animæ, quod signum includit intrinsecè multa, nempe corpus & sanguinem Christi, & species sensibiles: at ut est Sacrificium sumptum materialiter, id est, sumptum pro materia Sacrificii, nempe victima, est solus Christus secundùm corpus & sanguinem, seu corpus & sanguis Christi oblata sub speciebus.

Inst. 3. Can. *hoc est*, de consecrat. dist. 2. dicitur: *Hoc modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Jesu Christi carne.*

Resp. Canones decreti non plus habent auctoritatis in decreto Gratiani, quàm illorum auctores. Hic autem canon est Lanefranci ex propria opinione loquentis: cujus sanè auctoritas hac

in

in re nulla est, cùm hæc ejus opinio repugnet Patribus, & Conc. Trident. declaranti unam eandemque esse hostiam Sacrificii crucis & Eucharistiæ; & utramque sola offerendi ratione differre.

Hinc colligi infinitam esse excellentiam Sacrificii religionis Christianæ, infinitè Deo placere, infinitum Deo honorem exhibere, infinitè aptum esse ad omnem Sacrificii finem assequendum, omnia alia Sacrificia etiam possibilia infinitè superari; cùm Christus ipse sit victima hujus Sacrificii, & principalis offerens. Unde in lege nova hoc unicum est & esse debet Sacrificium.

QUÆSTIO IV.

Quale sit Sacrificium Eucharistiæ.

Nota. IN veteri lege erant quatuor Sacrificiorum genera, nempe latreuticum seu honorarium, propitiatorium, Eucharisticum, & impetratorium. Primum dicebatur holocaustum, secundum hostia pro peccato, tertium & quartum hostia pacifica.

Dico. Sacrificium Missæ est simul latreuticum, Eucharisticum, propitiatorium, & impetratorium.

I. Est latreuticum, in quantum tota victima offertur Deo ad testificandum supremum ejus in omnes creaturas dominium, supremamque excellentiam divinam.

II. Est Eucharisticum, in quantum offertur in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis.

III. Est propitiatorium prout offertur in remissionem peccatorum, & satisfactionem pœnæ eis debitæ; & ad hoc utrumque valet, ut constat ex Patribus, & ex Conc. Trident. Sess. 22. Can. 3. ubi ait: *Si quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, Anathema sit.* Et cap. 2. *Docet sancta synodus, Sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.*

Porro peccata dimittit ex opere operato, sed mediatè quoad culpam, & immediatè quoad pœnam.

IV. Denique est impetratorium. Nam offerri potest & valet ad obtinenda omnia beneficiorum genera, seu quidquid à Deo rectè peti potest, ut patet perpetua praxi Ecclesiæ.

Quare hoc unum legis novæ Sacrificium una sua perfectione comprehendit omnia Sacrificiorum genera. Et Concilium Tridentin. Sess. 22. cap. 1. dicit, quòd hoc unum Sacrificium bona omnia per varia sacrificia legis naturæ & legis Mosaicæ significata, velut omnium illorum con. summatio & perfectio complectitur. Et verò nihil nobilius, nihil præstantius, nihil honorificentius & gratius Deo offerri potest in Sacrificium, quàm ipse Christus, nihil aptius & efficacius esse potest ad omnem finem & effectum Sacrificii assequendum. Valor autem hujus Sacrificii est infinitus quoad sufficientiam & in actu primo, sed finitus in actu secundo & quoad applicationem.

QUÆSTIO V.

Utrùm offerre liceat Sacrificium Missæ in honorem Sanctorum?

Dico. Offerri licere constat

1. Ex Traditione, cujus testes sunt Patres, & praxis Ecclesiæ elucent in omnibus Liturgiis antiquis, tum græcis, tum latinis.

2. Ex Conc. Trid. Sess. 22. Can. 5. *Si quis dixerit, impostùram esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, Anathema sit.*

Observa. Ecclesia non offert Sacrificium ipsis Sanctis, sed soli Deo ut Auctori virtutum & meritorum Sanctorum, & gloriæ qua fruuntur. Dicitur tamen offerri in honorem Sanctorum, quia offertur Deo in gratiarum actionem pro beneficiis ab ipso in Sanctos collatis, quod cedit in aliquam gloriam Sanctorum. Ita explicat Conc. Trident. Sess. 22. c. 3. his ver. bis: *Quamvis in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet, offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule; sed Deo de illorum victoriis gratias agens; eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris.*

QUÆSTIO VI.

Quinam hoc Sacrificium offerre possint?

Dico 1. Christus est verè & propriè principalis offerens.

Constat 1. Ex Scriptura, *Hebr. c. 7.* ubi Christus dicitur Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Christus autem secundùm interpretationem Patrum & Doctorum est talis Sacerdos in æternum, quatenus continuò Sacrificium corporis & sanguinis sui sub speciebus panis & vini offert ministerio Sacerdotum usque ad consummationem sæculi.

2. Ex Conc. Trident. Sess. 22. c. 2. supra citato.

3. Ex Patribus, pro omnibus sit S. Augustinus, l. 10. de civitate Dei, c. 29. ubi de Christo sic ait: *Per hoc & Sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio.*

4. Ratione. Nam Sacerdos hoc Sacrificium offert ut minister Christi, personam ipsius immediatè gerens ac repræsentans, ita ut consecrans eo modo loquatur, ac si revera Christus esset, dicens: *hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.* Unde Christus verè per Sacerdotes sacrificat, idque longè alia speciali ratione, quàm per ministros suos baptizet: Nam baptizans quamvis agat ut minister Christi; tamen loquitur in propria persona & propriis verbis: consecrans verò loquitur in persona Christi & verbis ipsius Christi.

Ratio à priori est, quia voluit Deus, ut in nova lege sibi offerretur Sacrificium, quod semper sibi gratum, ideòque purum ac sanctum esset. Ut autem Sacrificium purum sit, requiritur, ut non solùm res oblata seu victima pura sit, sed etiam ut saltem principalis offerens sit purus ac sanctus, quia nempe Sacrificium propriè ac formaliter sumptum consistit in oblatione, seu actione qua offertur hostia.

Porro Christus est principalis offerens, quatenus Sacerdos in persona ipsius, & tanquam legatus ejus ipsum repræsentans sacrificat, seu per verba consecratoria ipsius Christi propria ponit sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem Christi modo illorum moraliter

liter destructivo per realem mutationē, ipso Christo volente, & actu interno proprio hanc moralem corporis & sanguinis sui destructionem ad honorem Dei & alios fines Sacrificii ordinante.

Dico 2. Solus Sacerdos per se ac immediatè & tamquam proprius minister hoc Sacrificium offerre potest, ita ut actio sacrificandi à solo Sacerdote physicè & immediatè exerceri etiam validè possit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Patribus apud Bellarminum.

2. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ divinam Traditionem certò demonstrat.

3. Ex Concil. Nicæno I. Can. 14. ubi dicitur Diaconus non habere potestatem offerendi hoc Sacrificium.

4. Ex Concil. Florentino, in decreto pro Armenis.

5. Ex Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. declarante Christum Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepisse per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis*, hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; Anathema sit.* Ubi Sacerdotibus, non aliis, docet inesse potestatem offerendi Sacrificium Eucharistiæ.

6. Quia solis Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus Christus dixit, *hoc facite in meam commemorationem*, prout hæc verba significant consecrare & sacrificare. Unde nulli alteri dedit potestatem consecrandi & sacrificandi. Ideoque nullus præter Sacerdotes hanc potestatem, quæ omnino supernaturalis est, habet.

Dico 3. Ecclesia etiam offert Sacrificium per Sacerdotem ut ministrum & legatum, ut constat ex Patribus.

Hinc Fideles omnes ut Ecclesiæ membra generali quadam ratione dicuntur offerre per quemlibet Sacerdotem non excommunicatum. Sed specialiter unà cum Sacerdote & per Sacerdotem Sacrificium offerunt Fideles omnes, qui illi intersunt & interno affectu consentiunt, ut constat ex Canone Missæ, in quo Sacerdos sic orat: *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum . . . . & omnium circumstantium . . . . pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium, &c. . . . . hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine, ut placatus accipias, &c. . . . unde & memores, Domine, nos servi tui, sed & plebs tua sancta . . . . offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis ac datis hostiam puram, &c.* Igitur omnes per Sacerdotem offerre possunt & debent hoc Sacrificium.

Ratio est, quia Sacrificium est cultus publicus ac solemnis; & omnes debent Deo supremum cultum etiam externum exhibere, & per illum agnoscere & testificari supremam Dei excellentiam, summúmque ejus in res omnes creatas dominium.

Item specialiter sunt offerentes ii, qui cooperantur Sacerdoti offerenti, petendo aut procurando Sacrificium, dando stipendium sustentationis, ministrando Sacerdoti. Nemo tamen præter Sacerdotem potest esse offerens ut principium physicum & immediatum actionis sacrificandi, seu consecrationis.

TRACTATUS DE EUCHARISTIA.

EUchariſtia eſt Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini, ad ſpiritualem animæ refectionem à Chriſto inſtitutum.

CAPUT I.

De materia & forma Euchariſtiæ.

Quæſt. I. *Quænam eſt materia neceſſaria, ex qua conficitur Euchariſtia?*

Reſp. 1. Eſt panis triticeus, & vinum de vite. *Prob. 1.* Ex perpetua Eccleſiæ Traditione & praxi. 2. Ex Conciliis præſertim Lateran. IV. cap. *firmiter.* Trident. Seſſ. 13. c. 4. Can. 2. & Florentino, ibi: *Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cujus materia eſt panis triticeus, & vinum de vite, cui ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet.* 3. Quia Chriſtus inſtituens Euchariſtiam, non aliam materiam adhibuit, *Matth. 26.* eamque ut neceſſariam præcepit his verbis, *Hoc facite, &c.* Luc. 22. & 1. Corinth. 11. Præterea panis triticeus ſolus eſt, qui dicatur ſimpliciter panis, alii non vocantur panes niſi cum addito, nec adhibentur niſi in ejus defectum. Item vinum ſimpliciter eſt vinum de vite uſuale. At ex Scriptura & Conciliis materia Euchariſtiæ eſt panis & vinum ſimpliciter.

Hinc 1. Non poteſt validè conſecrari panis confectus ex oriza, avena, hordeo, milio, &c. vel ex leguminibus, radicibus herbarum, aut fructibus arborum: item ex tritico non puro, ſed mixto, v. gr. hordeo, vel avena, ſi quantitas tritici non ſit notabiliter major: nam aliàs panis non eſſet ſimpliciter triticeus. Quare Miſſale Roman. *de defectibus*, ait: *Si panis non ſit triticeus, vel ſi triticeus admixtus ſit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, vel ſit alioqui corruptus, non conficitur Sacramentum.* Secùs ſi farina alterius materiæ ſit in tam parva quantitate, ut panis morali æſtimatione cenſeatur adhuc triticeus. Reverentia tamen Sacramento debita exigit, ut panis ſit ex puro tritico, & valdè albus.

Licitè verò conſecrari non poſſit panis confectus ex grano, de quo dubitatur, an ſit verum triticum. Nam in Sacramentis, quæ non ſunt de neceſſitate medii, numquam licet adhibere materiam non certam; alioquin ſine neceſſitate urgente exponerentur nullitati. Species autem grani, de quibus præſertim aliqui dubitant, an ſint

ſint triticum, ſunt ſiligo, ſeu ſecale & ſpelta. Nam quamvis S. Thom. ſenſerit ſiliginem eſſe triticum, quia quandoque ex tritico in malis terris generatur, multi tamen id negant: quia quandoque etiam ex tritico naſcitur avena: poteſtque res unius ſpeciei propter diverſas diſpoſitiones & cauſas degenerare in rem alterius ſpeciei.

Hinc 2. Non poteſt validè conſecrari. 1. Liquor expreſſus ex pomis, piris, ceraſis, &c. 2. Omphacium, *du verjus*, quia necdum habet naturam vini. 3. Acetum, quia non eſt amplius vinum, & fit ex corruptione ſubſtantiali vini- 4. Succus intra uvas maturas adhuc contentus, aut vinum in pane, vel alia ſimili materia contentum; quia in tali ſtatu non habet rationem vini uſualis. 5. Vinum aromatibus ita conditum, ut morali æſtimatione ſpeciem vini amiſerit. Secùs, ſi alteratio ſit exigua, quamvis illicitè conſecratur.

Econtra validè conſecratur. 1. Muſtum, ſeu vinum ex uvis maturis recens expreſſum, cùm jam habeat naturam vini, quamvis hoc ſit prohibitum, quia eſt impurum ob admixtas fæces, ac proinde indecens. In neceſſitate tamen, juxta S. Thom. 3. part. quæſt. 74. art. 5. ad 3. licitè conſecratur. 2. Vinum congelatum, ſed poſtea reſolutum, modò per gelu non fuerit corruptum. Vinum autem actu congelatum, & non reſolutum eſt materia incerta: quare ſi fortè in hieme vinum in Calice congeletur, debet per ignem reſolvi, priusquam conſecretur; ſed ejus congelatio, quantùm poteſt, impediri debet.

Reſp. 2. Ad valorem Sacramenti requiritur, ut panis ſit confectus ex farina triticea aqua naturali diluta, & igne cocta. Nam ſic conficitur panis ſimpliciter dictus, & uſualis, aliorumque ciborum comes, qualem Chriſtus inſtituit.

Hinc non poſſunt validè conſecrari 1. Liba, placentæ, & ſimilia confecta ex farina triticea mixta lacte, butyro, ovis, melle, ſaccharo, aliisque liquoribus ab aqua naturali ſpecie differentibus; niſi fortè liquores iſti admixti aquæ naturali, eſſent in exigua quantitate, ita ut aqua plurimùm prædominaretur. Illicitum tamen eſt conſecrare panem triticeum mixtum quacumque re, grano, vel liquore, etſi in parva quantitate: quia eſt contra uſum Eccleſiæ, & reverentiam Sacramenti poſtulantis materiam omnino puram. 2. Maſſa cruda, ſeu paſta; quia non eſt panis uſualis, nec cibus hominum. Si autem farina ſit diluta aqua roſacea, dubium eſt an ſit valida materia, ut habet Miſſale Romanum.

Porrò ex præcepto & uſu Eccleſiæ panis conſecrandus apud latinos debet eſſe figura orbiculari & integra.

Nota. Nulla videtur poſſe occurrere cauſa moraliter ſufficiens ad conficiendam Euchariſtiam, niſi in materia certa (inquit Suarez,) quia huic Sacramento ſumma reverentia debetur; & aliunde non eſt neceſſarium neceſſitate medii in re ad ſalutem.

Quæſt. II. *An panis tam azymus, quàm fermentatus eſt materia valida?*

Reſp. Affirmat. Ex Conc. Florent. in decreto unionis: ibi: *Definimus in azymo, ſive fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici: Sacerdotesque in altero ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem.* Ratio eſt, quia uterque eſt panis verus, & ſimpliciter dictus, & ſic in Scriptura vocatur; nam uterque fit ex farina triticea, aqua naturali ſubacta; ac puro igne coquitur, haberque proprium uſum panis.

Latini tamen tenentur sub mortali consecrare azymum, Græci verò fermentatum, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum: nam ita præcepit Concil. Flotin. citat. & utriusque Ecclesiæ consuetudo antiquissima obtinet vim legis graviter obligantis utpote de re gravi. Hinc, cap. ultim. *de celebrat.* sacerdos quidam Latinus jubetur privari in perpetuum officio & beneficio, quod in fermentato consecrasset in defectum azymi. Quare in hoc nulla dispensat necessitas, ne Viatici quidem pro infirmo consecrandi: nam ad tanti Mysterii majorem reverentiam interest modo ac ritu convenienti semper confici. Præceptum quippe divinum circa Viaticum non obligat, nisi quando id fieri potest modo convenienti & cum debitis circumstantiis.

Nota. Quamvis multi dicant sacerdotem Latinum iter agentem per Græciam licitè uti fermentato, & Græcum azymo in Occidente, in iis scilicet locis ubi non sunt Ecclesiæ sui ritus; quia ex S. Augustin. epistol. ad Januar. licet cuique facere, quod in ea Ecclesia, in quam venit, invenerit, modò non adversetur divino mandato; si tamen inter Latinos sint aliquæ Ecclesiæ Græcorum, & inter Græcos aliquæ Latinorum, in his tenetur unusquisque suæ Ecclesiæ ritum servare; quia hoc ipso quòd ibi templum habent, perinde est quoad sacrificium, ac si essent in sua patria. Nec licet Latino in Ecclesia Græcorum inter Latinos sita celebrare in fermentato; quia hoc est speciale privilegium Græcis in Ecclesia concessum.

Quæst. III. *An & quanta aqua admisceri debet?*

Resp. 1. Ex præcepto Ecclesiæ aqua elementaris ante consecrationem vino admisceri debet. Constat ex Conc. Florentin. supra citat. & Trident. Sess. 22. cap. 7. ibi: *Monet S. Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quòd Christum Dominum ita fecisse credatur; tum etiam quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur; & cùm aquæ in Apocalypsi Beati Joañis populi dicantur; ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.* Hoc præceptum sub mortali obligat, quia licèt materia sit in se levis, est tamen gravis ratione finis & significationis; nam apponitur aqua ad repræsentandam unionem populi fidelis cum suo capite Christo, atque etiam unionem humanitatis cum Verbo. Hæc tamen admixtio aquæ non est de necessitate Sacramenti: ita Missale Roman. & Concil. Trident. solùm dicit hanc esse præceptam ab Ecclesia.

Resp. 2. Aqua vino miscenda debet esse modicissima. Quia 1. ita Conc. Florentinum statuit, & fert usus Ecclesiæ. 2. Ut ait Concil. Tribur. Canon. 19. sic melius significatur majestas Christi per vinum designata, & populi fragilitas per aquam repræsentata. 3. Hoc est tutius: nam (ut ait S. Thomas) vinum aliquando ita debile est, ut per aquam in magna quantitate, licèt minore, facilè corrumpatur. Sufficit autem una aquæ gutta sensibilis; cùm ad signum sensibile, & significationem convenientem sufficiat. Ad validam verò consecrationem necesse est, ut major sit quantitas vini quàm aquæ, quia materia calicis est solùm vinum usuale. At tale non esset, si vinum aquæ non prædominaretur; & res mixta non esset potiùs vinum quàm aqua. Quare cap 13. *de celebrat. Miss.* dicitur pernicioſus abusus, quòd plus aquæ quàm vini in calicem infunditur.

Resp.

Resp. 3. Hæc mixtio necessariò fieri debet, 1. Tempore Missæ, & in ipso sacro calice: nam alioqui non esset cæremonia sacra nec sacram significationem haberet. 2. Ante calicis oblationem, ob Ecclesiæ usum; unde graviter peccaret, qui eam tunc omitteret. Quòd si illa mixtio ante calicis oblationem facta non fuisset, fieri debet ante calicis consecrationem, nam usque ad illam subsistit ratio & tempus præcepti ac significationis, non post, quia tunc prohibetur, & cessat tempus, ex Missal. Roman. tit. de defectib. ibi: *Si celebrans ante consecrationem calicis advertat non fuisse appositam aquam, statim ponat eam . . . . si id advertat post consecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti.*

Quæst. IV. *An ut utraque hæc materia validè consecretur, debeat esse moraliter præsens consecranti?*

Resp. Affirm. Quia 1. ita fert Traditio & praxis Ecclesiæ in facto Christi fundata; Christus enim consecravit materiam præsentem & non dedit potestatem Apostolis faciendi, nisi quod ipse fecerat. 2. Id exigit veritas formæ, quæ continet pronomen demonstrativum, *Hoc*, *hic:* nihil enim demonstrari potest ad sensum, nisi sit moraliter præsens. 3. Alioqui Sacerdos posset totum panem, qui nunc in hac urbe, vel tota regione existit, consecrare.

At sufficit moralis præsentia; nam hæc sufficit ad veritatem formæ. Ad moralem autem præsentiam materiæ, ex communi hæc requiruntur. 1. Ut consecrans sciat materiam ibi esse. 2. Ut materia sensu aliquo percipi possit, non tamen necesse est, ut in se videatur, vel tangatur à Sacerdote; sed sufficit, ut in eo loco sita sit, in quo à consecrante possit sensu percipi; sive in se, sive in alio, ut in suo toto, vel proximo continente, aut vase ad illam continendam destinato. Sic hostiæ, quæ latent sub aliis multis in cumulo censentur Sacerdoti præsentes: nam id censetur moraliter præsens, quod potest demonstrari humano modo ad sensum, per pronomen, *Hic*, *hoc*, independenter ab omni alio signo. 3. Ut sit propinqua, qualis debet esse res, quæ velut in usum humanum assumenda, demonstrari potest pronomine, *hic* vel *hoc*: alioqui non esset præsens more humano. Sed cùm definiri nequeat, quænam absolutè requiratur propinquitas, in re incerta servari debet praxis Ecclesiæ non consecrantis nisi materiam valdè propinquam. Item materia debet esse coram Sacerdote, alioqui non posset demonstrari per ly *hoc*, strictè sumptum, per quod debet significari res præsens independenter à circumstantiis, & ab omni alio nutu & signo, *Requiritur ut materia consecranda, in actu consecrationis sit coram Sacerdote*, ait Missale Roman. *de defect.*

Hinc non potest validè consecrari materia licèt vicina, si sit à tergo, vel sub mappa vel post parietem, aut aliud corpus opacum, quod non habet rationem thecæ, seu vasis proximè illam continentis: nam tunc non est moraliter præsens consecranti, nec ullo sensu demonstrabilis. Econtra hostiæ in pyxide, seu ciborio clauso contentæ consecrantur, si ad eas dirigatur intentio; quia ad moralem præsentiam rei sufficit, quòd proximum ejus continens ad illam continendam destinatum, sit præsens: quemadmodum vinum in lagena clausa censetur moraliter præsens & demonstrabile ei, cui lagena est præsens; quia ratione continentis proximi contentum præsens est, & demonstratur.

Quæ-

Quædam circa hoc dubia ſic reſolvit recentior Theologus. 1. Si hoſtiæ non ſint in ipſo altari, ſed alicubi prope illud, v. g. ſi in credentia ex oblivione ſint relictæ ; probabiliter non conſecrantur, quamvis Sacerdos ante habuerit intentionem eas conſecrandi. Tum quia non videntur connaturaliter deſignari per ly *hoc:* tum quia præſumi non debet Sacerdos voluiſſe intentionem ſuam extendere ad eas contra praxim & præceptum Eccleſiæ conſecrandas in eo loco, in quo non poſſunt ſine gravi culpa conſecrari.

2. Si ſint poſitæ quidem in altari, ſed alicubi extra corporale ad latus, res eſt dubia & maximè pendet ab intentione Sacerdotis. At ſi poſitæ ſint, non quidem ſupra corporale, ſed prope illud, v. g. à parte Evangelii inter librum & corporale, videntur conſecratæ, quamvis Rubricæ præſcribant, ut ponantur ſupra corporale, ſicut verè conſecrantur in ciborio clauſo ſuper corporali poſito, licèt Rubrica præcipiat tunc aperiri in ipſa conſecratione, ſicut in prima oblatione : nam poſſunt ſufficienter demonſtrari per ly *hoc.*

3. Guttæ vini, quæ calici ſeparatim à toto adhærent extrinſecùs, non conſecrantur : cùm enim conſecrari licitè non poſſint, præſumi non debet Sacerdos intendere earum conſecrationem. De iis verò quæ intra cuppam ſunt ſeparatæ à toto, variant ſententiæ : unde pro praxi expedit, ut Sacerdos ſemel pro ſemper intendat non conſecrare niſi id, quod eſt præciſè continuum.

4. Sacerdos de vera hoſtiarum conſecratione rationabiliter incertus, vel dubius, debet eas ſumere poſt ſanguinem : vel ſi nimis multæ ſint, rogare alium Sacerdotem, ut in ſuo ſacro dum unam aut alteram hoſtiam abſolutè conſecrat, ſimul eas intendat conſecrare ſub conditione, ſi non ſint conſecratæ ; vel id ipſe die ſequenti in ſuo ſacro faciat. Quòd ſi dubium ſit de valore conſecrationis alterutrius materiæ pro ſacrificio conſtitutæ, debent iterum verba conſecrationis ſuper illam materiam proferri ſub conditione : & ſi dubium ſit de valore materiæ, verbi gratia, quia præſumitur vinum eſſe acetum, vel aqua plurima vino mixta, debet certam aliam conſecrare, ne ſacrificium imperfectum relinquat, & poſt communionem ſumere materiam dubiam.

Quæſt. V. *An ad validam conſecrationem neceſſè eſt, ut materia conſecranda determinetur in particulari per intentionem Sacerdotis ?*

Reſp. Affirm. Quia 1. Miſſale Roman. de defectibus ſic habet : *Si quis habeat coram ſe undecim hoſtias, & intendat conſecrare ſolùm decem, non determinans quas decem intendit, non conſecrat, quia requiritur intentio. Secùs, ſi putans quidem eſſe decem, tamen omnes voluit conſecrare, quas coram ſe habebat ; nam tunc omnes erunt conſecratæ : atque ideo quilibet Sacerdos talem intentionem habere debet, ſcilicet conſecrandi eas omnes, quas ante ſe ad conſecrandum poſitas habet.* 2. Quia actiones ſunt circa ſingularia determinata : ergo intentio Miniſtri, quæ eſt cauſa practica conſecrationis, ferri debet circa materiam determinatam. 3. Cùm forma Euchariſtiæ ſit demonſtrativa, exigit determinationem rei demonſtrandæ ; res enim indeterminata demonſtrari nequit. Non eſt tamen neceſſe ſingulas hoſtias deſignari quoad numerum, ſed ſufficit eas deſignari in toto objecto, quod proponitur, v. gr. ut Sacerdos intendat conſecrare omnes

hoſtias

hostias præsentes, etsi ignoret illarum numerum, vel circa illum erret, ut patet ex Rubrica cit. Imò si plures hostias habeat quàm sumere statuerat, omnes consecrantur; quia omnes sunt ei moraliter præsentes, & intendit consecrare id quod præsens est. Nec error speculativus tollit intentionem absolutam consecrandi materiam præsentem, quam ut debitam censetur habere implicitè, nisi eam expressè excludat. Hinc *si putans se tenere unam hostiam, post consecrationem, invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque.* Missal. Rom.

Quæst. VI. *An quævis minutissima materia potest validè consecrari?*

Resp. Affirm. modò sit sensu perceptibilis: nam talis materia potest esse signum sensibile, & per verba consecrationis ad sensum demonstrari. At si particulæ panis, vel vini, ita sint exiguæ, ut nequeant naturaliter sensu percipi, non possunt validè consecrari. Quia non possunt demonstrari præsentes in ordine ad sensus, prout exigunt voces *hic* & *hoc;* & quia Sacramentum debet esse signum sensibile. Non potest autem fieri consecratio, quin conficiatur Sacramentum.

Quæst. VII. *An potest validè consecrari materia in maxima quantitate?*

Resp. Affirm. modò sit secundùm se totam moraliter præsens consecranti. *Ita communiter.* Quia 1. Christus nullam certam quantitatem definivit, & absolutè dedit Sacerdotibus potestatem consecrandi panem & vinum absque limitatione ad certam aliquam quantitatem. 2. Quantacunque sit materiæ quantitas præsens, designari potest per pronomen *hoc*, & verificatur forma. Non licet tamen majorem quantitatem consecrare, quàm tempore opportuno possit absumi; quia periculum esset, ne species putrescerent. Quòd si consecretur nimis magna quantitas cum injuria Sacramenti, erit abusus potestatis à Christo concessæ, qui non impedit substantiam Sacramenti.

Quæst. VIII. *An panis sine vino, vel vinum sine pane consecrari potest?*

Resp. 1. Non potest licitè. Quia 1. Christus præcepit, ut utraque materia consecraretur, per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, 1. Cor. 11. Sic enim *Conc. Trid. Sess. 22. c. 1.* interpretatur. 2. Eucharistiæ institutio exigit utriusque consecrationem. Nam Eucharistia ut est Sacramentum, instituta est ad modum & signum integri convivii, quod cibo & potu perficitur; & ut est Sacrificium, est incruenta ac mystica immolatio Christi, constituti modo quodam mortuo sub speciebus per consecrationem, & expressa repræsentatio Sacrificii cruenti, quod per realem separationem sanguinis à corpore in cruce peractum est. Sed ad hoc necesse est, ut ambæ materiæ consecrentur, & sub illarum speciebus Corpus & Sanguis mysticè separentur, & expressè repræsententur ut separata fuerint in Cruce: unde ex institutione divina consecratio utriusque speciei est de Sacrificii substantia & integritate. Hoc autem Sacramentum non conficitur nisi in Sacrificio. Igitur institutio Eucharistiæ, quæ est juris divini, ac proinde jus divinum, exigit utriusque materiæ consecrationem. 2. Ecclesia id prohibet, ut patet ex ejus usu, & Missali Romano, *de defect.*

Resp. 2. Validè tamen una materia sine alia consecratur. Quia 1. Christus priùs tempore per verba de præsenti consecravit unam materiam, quàm alteram: sic etiam Sacerdos consecrat, & hostiam adorandam populo propo-

nit ante vini consecrationem. Quare si Sacerdos per impotentiam, vel malitiam non consecraret vinum; non ideò efficeret, ut species panis consecrata non esset verè consecrata. 2. Veritas & consecratio formæ, per quam consecratur una species, est absoluta, & independens ab altera forma consecratoria alterius speciei: ac proinde exigit, ut Christus sit statim sub tali specie consecrata independenter ab altera; alioqui forma esset falsa.

Quæst. IX. *Quænam est forma Eucharistiæ?*

Resp. 1. Quisque graviter tenetur proferre totam formam, quæ in canone legitur, ob usum & præceptum Ecclesiæ in re tam gravi. Forma pro consecratione panis, hæc est: *Hoc est enim corpus meum*; pro vino ista: *Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi & æterni Testamenti, Mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Verba autem essentialia formæ debent proferri assertivè, seu cum intentione affirmandi id quod significant: nam ex Patribus & Conc. Florent. Sacerdos ea profert ex persona Christi, seu ut gerens personam Christi; & debet per illa intendere consecrare ac efficere quod significant.

Resp. 2. Ad validam consecrationem certum est requiri hæc verba: *Hoc est corpus meum*: *Hic est calix sanguinis mei;* aut illis æquivalentia, quæ significent clarè ac distinctè conversionem panis in corpus Christi, & vini in sanguinem: verba enim non efficiunt nisi id, quod significant. Horum autem sensus est: Hoc contentum sub his speciebus, est Corpus meum, est Sanguis meus.

Hinc invalida est consecratio. 1. Si pro ly *hoc*, diceretur *illud*, quia ly *illud*, non demonstrat rem præsentem. 2. Si dicatur ibi vel hic adverbialiter, quia voces illæ significant tantùm Corpus esse in pane, vel Sanguinem in vino, non autem veram conversionem panis in corpus, aut vini in sanguinem. 3. Si pro ly *Corpus* dicatur *Caro*, quia corpus plus significat quàm caro: corpus enim est totum integrale constans non solùm ex carne, sed etiam ex ossibus, nervis, &c. 4. Si dicatur, *Hoc Corpus est meum*: nam transpositio illa mutat sensum verborum Christi: 5. Si dicatur, *Hoc est Corpus Christi*: quia hic modus loquendi longè diversus est, & hæc verba non proferuntur ex Christi persona.

Resp. 3. Hæc verba: *Hoc est Corpus meum, Hic est Calix Sanguinis mei,* aut illis æquivalentia, ad validam consecrationem secundùm communem Doctorum sententiam sufficiunt; & probant, 1. Ex Patribus, qui nulla alia verba pro forma assignant. 2. Quia ista verba perfectè significant præsentiam Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini: verba autem formæ, utpote practica, efficiunt id, quod perfectè significant.

CAPUT II.

De præcepto Eucharistiæ, ejus effectu, & dispositione.

Quæst. I. *AN extet præceptum sumendi Eucharistiam?*

Resp. Extat præceptum divinum aliquando eam sumendi. Patet ex Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c. non habebitis vitam in vobis.* Et ex Conc. Trid. Sess. 13. c. 2. *Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam spiritualem cibum. &c.* quod ad omnes spectat. Hoc præceptum ex communi sententia adultos obligat, 1. Pluries in vita: nam ex *Conc. Trid. loc. cit.* Eucharistia institu-

tura

tuta est per modum cibi spiritualis, quo anima nutriatur & confortetur; & necessaria ex præcepto ut cibus: ergo non rarò ex præcepto sumenda est. Christus tamen non determinavit frequentiam sumptionum, sed reliquit determinandam ab Ecclesia, quando fidelium necessitas id exigeret. 2. Obligat in quovis probabili mortis periculo, ut in gravi morbo, instante conflictu, difficili partu, periculosa navigatione, incisione, &c. Constat tum ex consuetudine totius Ecclesiæ ministrandi Eucharistiam omnibus in periculo mortis versantibus, & eam in hunc finem sollicitè asservandi, semper & ubique observata, quæ ostendit id ex Traditione Apostolorum à Christo edoctorum manasse. Tum quia nunquam potest esse magis necessitas hujus cibi instituti ad conservandam & roborandam vitam spiritualem contra tentationes ac difficultates, quàm in periculo mortis, in quo solent esse graviores, & ex qua pendet ultimò æternitas, & imminet ultima lucta cum hoste ad decidendum de salute æterna.

Pluries autem in eodem morbo viaticum dari potest, modò dies decem ab altera viatici sumptione intercesserint. *Ita Rituale Parisiense.*

Resp. 2. Omnes & singuli fideles utriusque sexus, cùm ad annos discretionis pervenerint, tenentur singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ. *Ita Conc. Trid. Sess. 14. Can. 9.* ubi hoc negantes anathematizat. Et ex Conc. gener. Later. IV. cap. *Omnis*, de pœnit. & rem. ibi: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquàm ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens christiana careat sepultura.* Circa quod observanda sunt sequentia.

1. Pueri tenentur ad communionem, quando habent sufficientem usum rationis ad discernendum Corpus Christi ab aliis cibis, & ad illud reverenter ac devotè sumendum sunt idonei; quod aliis citiùs, nempe circa annum 10. vel 12. aliis seriùs, scilicet circa 14. contingit; licèt pueri priùs censeantur obligari ad confessionem, quia ad communionem plus requiritur discretionis & devotionis ac reverentiæ. Nam ita Ecclesiæ consuetudo interpretatur præcepta confessionis, & communionis pro materia subjecta; & Eucharistiæ dignitas singularis exigit maturiorem ætatem, & majorem discretionem, ut possit convenienti devotione ac reverentia sumi. Quare ætas, qua urget obligatio communionis, est intra annum 10. vel 12. & 14. ita ut nemo ultra differat, si sit sufficienter instructus, & rectè dispositus: quia saltem communiter neque ante 10. incipit, neque ultra 14. differtur plenior usus rationis requisitus. In periculo tamen mortis, puero capaci confessionis, & sufficienter instructo, dandum est Eucharistiæ viaticum: nam in eo periculo versatur, in quo non expectat tempus commodius ad Eucharistiam cum meliori dispositione recipiendam, ut præcepto divino satisfaciat; & aliunde potest reverenter sumere, & probare se sufficientem per confessionem, ne indignè sumat.

2. Per Paschа, ex Eugenio IV. Bulla *Fide digna*, & usu Ecclesiæ, intel-

ligitur tota quindena à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusivè. Tamen in variis locis sive ex consuetudine, sive ex privilegio, sive ex necessitate, plus temporis conceditur.

3. Communio Paschalis fieri debet in propria Parochia, & sumenda de manu proprii Sacerdotis, vel ejus delegati. Constat ex Ritualibus & variis Synodis, & ex consuetudine vim legis habente, & ita interpretantem canonem Concilii Lateranensis. Unde sacra Congregatio Cardinal. declaravit anno 1682. sæculares non satisfacere præcepto Ecclesiastico per communionem factam in Ecclesiis regularium, Sacerdotes tamen sæculares ex consuetudine satisfaciunt celebrando in Ecclesia, cui addicti sunt per suas functiones.

4. Vagabundi tenentur Eucharistiam suscipere in ea parochia, in qua eo tempore versantur, nam ibi sunt verè subditi, & non habent alium certum parochum, vel pastorem, unde ibi censentur habere domicilium eo modo quo illius sunt capaces. *Ita Suarez, L. 9. instit. Soc. c. 3.* ubi idem ut verius censet de peregrinis: quia reputantur tanquam incolæ illius loci, in quo tempore Paschali inveniuntur, ut declaravit Eugenius IV. & Parochus illius loci est proprius eorum Sacerdos; nisi tamen ipsius Parochi interveniat licentia saltem tacita, quæ ex consuetudine innotescit.

5. Confessor potest ex justa causa communionem Paschalem pœnitentis ultra quindenam differre, ex Conc. Later. c. *Omnis*, cit. imò tenetur, si judicet differendam esse absolutionem: enim verò cùm communio pendeat ab absolutione, qui potest ac debet hanc differre, potest quoque ac debet illam.

6. Huic præcepto communicandi non satisfit per communionem sacrilegam. Nam 1. Innocentius XI. oppositum damnavit. 2. Ecclesia expressit in præcepto modum excludentem communionem sacrilegam: nam, cap. *Omnis*, præcipit, ut omnes suscipiant *reverenter*, ideóque non sacrilegè. Præceptum autem non servatur, nisi servetur modus præcepti in ipso præcepto expressus, cùm ipse præcipiatur. 3. Præceptum Ecclesiæ est determinatio præcepti divini de sumptione Eucharistiæ pia ac fructuosa, qua anima alatur & ejus vita confortetur ac augeatur, ex ex 1. Corinth. 11. *Probet autem se ipsum homo; & sic de pane illo edat.* Et ex Conc. Trid. Sess. 13. cap. 2. *Summi voluit Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me, &c.*

7. Qui ante quindenam in sua parochia Eucharistiam sumpsit, tenetur iterum sub mortali eam ibi sumere intra quindenam. Nam quando per præceptum determinatur tempus, non impletur saltem integrè, nisi eo tempore, sicut qui die Sabbati audivit Missam, non est immunis ab obligatione eam audiendi die sequenti. Præterea non satisfacit præcepto Eucharistiam *in Paschate* suscipiendi. *Hinc ægrotis Parochialibus, etiamsi communionem extra præscriptos Paschales dies sumpserint, in Paschalibus diebus illam deferet, ac ministrabit* (Parochus) ait Rituale Rom.

8. Qui intra quindenam non communicavit, tenetur adhuc postea intra eundem annum quamprimum communicare. Quia hoc præceptum non est sicut præceptum jejunandi, vel audiendi Missam tali die, sed continet virtualiter duo præcepta, alterum commu-

municandi semel saltem in anno, alterum in Paschate: ita ut Communio annua primariò propter se præcipiatur ad implendum præceptum divinum sæpè in vita communicandi, nec alligetur Paschæ, sicut Sacri auditio affixa est diei festo. Quod satis indicant hæc verba legis Concil. Later *ad minus in Pascha*, & ista Concil. Trid. *Singulis annis saltem in Paschate.* Et verò Ecclesia debuit, exigente fidelium negligentia, determinare tempus observandi præceptum divinum communicandi pluries in vita, ideoque & obligare ad communionem post Paschа eos, qui in Paschate omisissent. Ergo cùm adhuc servari possit præceptum Ecclesiæ, quantùm ad id quod est magis principale, durat obligatio toto anno, donec impleatur.

Imò juxta *Suarez*, *Azor*, *Reginald. & alios*, est obligatio continua communicandi quamprimùm moraliter fieri potest, post Paschа, ita ut semper nova culpa admittatur, quoties data opportunitate non impletur. Quia tempus Paschæ non est tantùm determinatum propter solemnitatem, & majorem congruentiam hujus temporis, sed etiam ne diutiùs differatur communio; unde præceptum est affirmativum, quatenus præcipit communionem; & simul implicitè negativum, quatenus prohibet ejus dilationem ultra Paschа: & probant etiam ex usu Ecclesiæ: nam qui communionem omisit, censuris & minis compellitur, ut quamprimùm communicet. Aliud est de auditione Sacri, quæ præcipuè præcipitur ob diem sacrum & in illius honorem, tanquam onus affixum diei, sic ut eo transacto non obliget, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Sicut ergo cùm tributum exigitur in certum diem, eo transacto statim semper solvi debet, ita, &c. Hinc qui toto anno non communicavit, tenetur in confessione dicere, quoties id per annum omisit, cùm posset commodè communicare, nam toties peccavit.

Sed *Delugo* docet tunc remanere obligationem communicandi, non quidem statim post Paschа, sed solùm ante finem anni: quia, inquit, cùm præceptum communicandi in Paschate nequeat jam observari, nec proinde obliget; solùm manet obligatio alterius præcepti communicandi saltem semel in anno; hoc autem non obligat ad communicandum hoc mense potiùs quàm illo, sed ad communicandum semel hoc anno. Addit, censuram infligi solùm propter transgressionem præteritam præcepti, quod obligabat sub censura infligenda à prælato, qui non vult eam exequi, nisi in eos, qui statim non communicaverint.

9. Qui prævidet se non habiturum opportunitatem communicandi in Paschate, nec postea hoc anno, tenetur prævenire. Quia tenetur singulis annis communicare: obligatio autem quæ cadit in totum tempus impleri debet initio, si in decursu, vel in fine impleri nequeat; nam urget in ea temporis parte qua potest impleri; ut patet in præcepto audiendi Missam, quam tenetur primo manè audire, qui postea non poterit, quia præceptum obligat pro illo die, prout impleri potuerit. Qui verò tempus prævenit, tenetur denuò communicare, si postea possit, in Paschate; quia non satisfecit huic alteri obligationi communicandi in ipso Paschate, & jam potest ei satisfacere.

10. Ad veram communionem necesse est, ut Eucharistia per os in stomachum trajiciatur, & in eo recipiatur: nam hoc requiritur ad veram manducationem & sumptionem alimenti. Unde si quis tamdiu teneret hostiam in ore, ut in eo dissolverentur spe-

cies, aut si moreretur, antequam in stomachum descendisset, reipsa non communicasset, nec reciperet gratiam.

(*a*) *Nota.* Non licet plusquam semel eodem die communicare, ut constat ex omnium consensu, ex consuetudine vim legis habente, & ex cap. 3. de celebr. & cap. *Sufficit*, de consecr. dist. 1. Qui Canones licet loquantur de solo Sacerdote, tamen ab omnibus exten-

(*a*) Ad Eucharistiæ administrationem, quod attinet, duo capita occurrunt in citato Opere de Synodo lib. VII. quorum in priori, quod ordine est nonum, de Viatico agitur, exhibendo, vel non exhibendo ei, qui post perceptam manè Sanctissimam Eucharistiam eadem die prudenter timetur moriturus, atque recensitis hinc inde opinionibus, statuitur, „ in tanta opinionum „varietate, Doctorumque discrepantia, in„tegrum esse parocho, eam sententiam am„plecti, quæ sibi magis arriserit, quin fiat „reus violati Statuti Synodalis, quod certè „non potuit casum istum extraordinarium „respicere. Neque fas esse Episcopo, aut „in Parochum animadvertere, qui præfato „ægrotanti Viaticum denegavit: aut quid„quam de ejusmodi controversia, in sua „Synodo decernere, ne videatur sibi arro„gare partes Judicis, inter gravissimos, hac „super re secum contendentes Theologos.

In altero verò capite, quod est duode„cimum. *Primò* Haud leviter delinquere, *ait*. „ Qui pueros etiam duodennes, & per„spicacis ingenii, sinunt ex hac vita migra„re, sine Viatico, hanc unam ob causam, „quia scilicet nunquam ante, Parochorum „certè incuria, & oscitantia Eucharisticum „panem degustarint" atque probare quo„dammodo videtur Suarezii sententiam, qui „docet „omnibus, qui sunt doli capaces, „positis in vitæ discrimine, illud esse, ex „divino præcepto porrigendum. *Secundò*. „Posse, *ait*, & interdum debere Episco„pum constituere, ne Parochi renuant San„ctissimam Eucharistiam iterato deferre ad „ægrotos, qui etiamsi perseverante eodem „morbi periculo, idem sæpius, per modum „Viatici, cùm naturale jejunium servare ne„queant, percipere cupiunt. *Tertiò*. De „frequenti Communione, *monet*, ut caveat „Episcopus, ne aut universim improbet, „aut indiscriminatim suadeat, quotidianum „ad sacram Mensam accessum." Deinde ex decreto ad litem de frequenti Communione præcidendam, jubente, ac approbante Innocentio XI. *die* 12. *Februarii* 1679. promulgato, hæc verba transcribit. „ In hoc „igitur Pastorum diligentia potissimum in„vigilabit, non ut à frequenti, aut quoti„diana sacræ Communionis sumptione, u„nica præcepti formula aliqui deterreantur, „aut sumendi dies generaliter constituantur, „sed magis quid singulis permittendum per „se, aut Parochos, seu Confessarios sibi „decernendum putet, illudque omnino pro„videat, ut nemo à sacro Convivio, seu „frequenter, seu quotidie accesserit, re„pellatur; & nihilominus det operam, ut „unusquisque dignè, pro devotionis, & „præparationis modo, rarius, aut crebrius „Dominici Corporis suavitatem degustet... „Proderit etiam præter Parochorum, & „Confessariorum diligentiam, opera quo„que Concionatorum uti, & cum eis con„stitutum haberi, ut cùm Fideles ad sanc„tissimi Sacramenti frequentiam (quod „facere debent) accesserint, statim de „magna ad illud sumendum præparatione „orationem habeant; generatimque admo„dant, eos, qui ad frequentiorem, aut „quotidianam salutiferi cibi sumptionem, „devoto studio excitantur, debere, sive „laici negotiatores sint, sive conjugati, si„ve quicumque alii, suam agnoscere infir„mitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Di„vini judicii formidine, discant cœlestem „Mensam, in qua Christus est, revereri; „& si quando se minus paratos senserint, „ab ea abstinere, seque ad majorem præ„parationem accingere. *Denique concludit*. „Si itaque in Synodo instituatur sermo de „frequenti, aut etiam quotidiano sanctis„simæ Eucharistiæ usu, non est deviandum „ab hujus decreti semita, sed si qua Paro„chis tradenda sit instructio, curandum est, „ut hæc illi adamussim respondeat: præci„pue verò monendi sunt Confessarii, ne „frequentem ad Eucharistiam accessum ii „aut suadeant, aut permittant, qui in gra„via peccata sæpe labuntur, nec de pœni„tentia peragenda, suaque vita emendan„da sunt solliciti; sicuti nec illis, qui, et„si gravia evitent crimina, voluntatem ta„men habent venialibus inhærentem: qua „de re legendi sunt sanctus Franciscus Sa„lesius *Philoteæ part.* 2. *cap.* 20. & Joannes „Taulerus *serm.* 4. *in festo Venerab. Sacra„menti.*

extenduntur ad laicalem communionem, & meritò: nam faciliùs Sacerdoti ob utilitatem totius Eccleſiæ permitti poteſt bis celebrare. Ratio prohibitionis eſt reverentia tanto Sacramento debita, & ut aptius repræſentaretur unica Chriſti mors, quæ ſemel contigit. Hinc ſi quis eo die quo communicavit, incidat in periculum imminens mortis, juxta Doctores omnes, aut ferè omnes, *inquit Delugo*, non ei licet iterum eadem die communicare: quia nunquam licet bis communicare eadem die extra Miſſam, niſi quando propter reverentiam Euchariſtiæ neceſſe eſt, ut ab aliquo conſumatur. Neque tunc eſt neceſſitas ſecundæ communionis: talis enim ſatisfecit præcepto divino communicandi in fine vitæ; nam communicavit tempore proximo mortis, ac proinde moraliter cenſetur communicaſſe in periculo mortis, licèt id ignoraret. Rituale tamen Metenſe contrarium docet.

Quæſt. II. *Quinam ſunt Euchariſtiæ effectus?*

Reſp. Hi. Primus & principalis eſt nutritio & confortatio animæ, ac augmentatio in vita ſpirituali, nimirum gratia ſanctificante & charitate, ex Joann. 6. *Caro mea verè eſt cibus, &c.* Ex Conc. Florent. in decreto de Sacram. ibi: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, conſequens eſt, quòd per hoc Sacramentum in ſumentibus dignè gratia augeatur, omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando; Sacramentum hoc quoad vitam operetur ſpiritualem: in quo gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.* Et ex Concil. Trident. Seſſ. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit* (Chriſtus) *Sacramentum hoc tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: qui manducat me & ipſe vivet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis & à peccatis mortalibus præſervemur.*

Hæc autem nutritio & confortatio ſpiritualis conſiſtit partim in augmento gratiæ habitualis, partim in gratiis actualibus uberioribus, quæ ſuo tempore intuitu Euchariſtiæ perceptæ dantur, ad charitatem conſervandam & augendam per opera meritoria; niſi tamen gratiis illis per peccata etiam venialia deliberatè vel frequenter commiſſa obex poſtea apponatur.

Secundus liberat à peccatis venialibus. *Concil. Trident.*

Tertius præſervat à mortalibus. *Concil. Trident. cap. 2. cit.* per gratias ſcilicet actuales, quæ illius intuitu dantur ad ſuperandas tentationes & ſervanda mandata cùm urgent; & mediante illa præſervatione operatur perſeverantiam in gratia, & per eam gloriæ conſecutionem, juxta Joann. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum;* ſi tamen homo gratiis illis non reſiſtat.

Quartus eſt delectatio ſpiritualis, ex Concil. Flor. ſupr. cit. & ex Concil. Vienn. Clement. *de reliquiis*, &c. ibi: *In quo habetur omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitas, ipſaque dulcedo Domini deguſtatur.* Sed hæc delectatio ſpiritualis ſæpè non eſt ſenſibilis, & impeditur per negligentiam, teporem, diſtractionem communicantis, vel affectum ad delectationes terrenas.

Quintus imminuit concupiſcentiæ fomitem, tum augendo charitatem, nam

nam ex S. Augustino augmentum charitatis est diminutio cupiditatis; tum per gratias actuales, quibus excitantur pii motus contrarii motibus concupiscentiæ.

Denique Eucharistia influit in gloriosam resurrectionem corporum, in quantum Deus ad vivificanda ista corpora movetur per conjunctionem, quam habuerunt cum vivificatrice Christi carne, ex Joann. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Ex quibus patet quàm utilis & expetenda sit frequens Eucharistiæ sumptio, modò fiat cum debitis dispositionibus.

Quæst. III. *Quænam dispositiones ex parte animæ requiruntur ad Eucharistiam?*

Resp. 1. Sub mortali requiritur status gratiæ. *Prob. 1.* Ex 1. Corinth. 11. *Quicumque manducaverit indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini .... Judicium sibi manducat, non dijudicans Corpus Domini.* Sed qui est in peccato mortali, manducat indignè. Ergo. 2. Ex Concil. Trident. Sess. 13. c. 7. ibi: *Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sanctè; certè, quo magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro christiano comperta est, eò diligentiùs cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id participandum accedat, præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat, &c.* 3. Quia peccator gravem injuriam ac irreverentiam admittit in Christum, eum suscipiendo in statu inimicitiæ, & peccati, quod ei infinitè displicet: & quantùm in se est, falsam reddendo significationem tanti Sacramenti, illudque effectu suo privando: nam cùm sit institutum per modum cibi & potus, ad augendam, roborandam & conservandam spiritualem vitam animæ, quæ est gratia sanctificans, & charitas illam præsupponit: nec enim cibus datur, aut prodest mortuo. Quod sacrilegium gravissimum est: nam eo gravius est sacrilegium, quo persona, vel res sacra, quæ indignè tractatur, sanctior est.

Porrò S. Franciscus Salesius, in sua introduct. tum immunitatem ab omni peccato mortali & ab omni affectu ad quodvis veniale, tum magnum desiderium communicandi exigit ad communicandum octavo quoque die.

Resp. 2. Qui sibi conscius est peccati mortalis, per se loquendo ante communionem tenetur jure divino confiteri. Constat ex *Concil. Trident. Sess. 13. c. 7.* in hunc sensum explicante hæc verba Apost. 1. Corinth. 11. *Probet seipsum homo.* Et Can. 11. ubi ait: *declarat Sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque, etiamsi se contritos existiment, habita copia confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem Sacramentalem.*

Dixi: *per se loquendo:* nam si urgeat necessitas communicandi, & desit copia confessoris, sufficit & requiritur contritio perfecta, ex eodem *cap. 7.* & praxi fidelium. Quia cùm finis intentus, nempe status gratiæ requisitus ad Eucharistiam, possit etiam absque confessione obtineri per contritionem perfectam, non debuit præceptum tum confitendi ita strictè obligare, ut nulla prorsus necessitas excusaret. Hæc necessitas urgere, ex communi sententia censetur. 1. Quando morituro viaticum dari debet, & deest hostia consecrata. 2. Si Sacrificium, vel communio fine gravi infamia aut scandalo omitti nequit, ex Missali Romano de defe-

defectibus. 3. Cùm poſt conſecrationem Sacerdos meminit peccati mortalis, ex Miſſali Romano. 4. Juxta multos, quando Parochus die feſto debet celebrare, nec poteſt alium ſubſtituere.

Porrò Sacerdos, qui in tali neceſſitate celebravit non confeſſus, tenetur poſtea quamprimùm confiteri. Ita præcipit Conc. Trid. cap. 7. ſic: *Quod ſi neceſſitate urgente Sacerdos absque prævia confeſſione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Id eſt, ut explicat Miſſale Romanum. *Cum primùm poterit, debet confiteri.* Circa quod Alexander VII. damnavit has duas Propoſitiones 38. *Mandatum Concil. Tridentini Sacerdoti Sacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.* 39. *Illa particula (quamprimùm) intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur.* Quare confiteri tenetur ſtatim atque habuerit copiam confeſſoris, etiam ipſo die celebrationis, ſi ſine magno incommodo poſſit. Dilatio autem licèt parva quoad tempus, eſt magna relatè ad finem præcepti, proindeque mortalis, ob periculum celebrandi iterùm ſine confeſſione. Copia autem confeſſoris cenſetur deeſſe, cùm absque gravi incommodo, ſeu damno adiri nequit.

Nota. Qui jam confeſſus eſt, ſed inculpatè omiſit mortale, tenetur illud confiteri ante communionem, ſi absque gravi ſcandalo & infamiæ periculo poſſit (quale dicitur eſſe plerumque, ſi jam ſacræ menſæ aſtaret) & hæc eſt praxis fidelium; nam eſt præceptum divinum confitendi ante cõmunionem omnia mortalia, quorum quis recordatur ex Conc. Trid. Seſſ. 13. c. 7. & Can. 11. unde oppoſitum fuit expunctum in S. Fidei Tribunali Hiſpano.

Reſp. 3. Requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ſumatur Euchariſtia. *Ita S. Thom. 3. part. quæſt. 80. art. 10.* & per ſe patet: nam id ſumma Chriſti majeſtas tanto cum amore ſe totum creaturæ communicantis omnino exigit. Præterea devotio actualis requiritur ad aliquos effectus ſecundarios recipiendos: quamvis enim, ſecundùm S. Thomam & communem ſententiam, ad recipiendum augmentum gratiæ ſanctificantis ſufficiat ſtatus gratiæ, eo quòd ſolùm peccatum mortale ſit obex gratiæ ſanctificantis, quippe, quæ cum veniali conſiſtere poteſt, & Sacramenta ex opere operato gratiam conferant non ponenti obicem: tamen devotio actualis neceſſaria eſt ad recipiendam dulcedinem ſpiritualem, fervorem, & majus augmentum gratiæ habitualis, multasque gratias actuales ſpeciales: nam Sacramenta ad modum cauſæ neceſſariæ efficiunt plus aut minùs pro perfectiore aut imperfectiore diſpoſitione ſubjecti, ex Concil. Trident. Seſſ. 6. cap. 7. unde ſolus defectus devotionis actualis, ſecluſo contemptu & ſcandalo, eſt grave veniale. Item ad remiſſionem venialium prærequiritur depoſitio omnis affectus ad illa, & diſplicentia aliqua ſaltem virtualis illorum. Hinc Filiucius hæc ait: Qui ex conſuetudine multa venialia committit, & ſentit ſe gravatum eorum conſcientia; & hic ſi ſine dolore eorum accedat, videtur peccare venialiter: quia ponit obicem aliquibus effectibus, ut eorum remiſſioni & fervori charitatis: & quia eſt aliqua irreverentia.

Reſp. 4. Devotio actualis, quam exigit Euchariſtia, poſtulat, ut cum fide viva, ſpe firma, charitate ardenti, & magna humilitate ſuſcipiatur; atque etiam ut conjuges ab actu conjugali ſe abſtineant ſaltem die communionis: quia hic actus propter delectationem carnalem mentem deprimit, diſtrahit, & à ſpiritualibus avocat; & rarò ob

corruptionem naturæ sine culpa veniali exercetur, præsertim ab exigente. Si tamen actus ille fiat solùm prolis gignendæ vel reddendi debiti causa, non impedit communionem, ex S. Gregorio in cap. *Vir 33.* quæst. 4. Nam licèt in copula intercedat voluptas & corporalis immunditia, tamen cùm hæc accidant ob bonum finem, nec voluptas intenta sit, honestas finis hanc indecentiam compensat & impedit, ne mens tantùm deprimatur ac distrahatur. Qui verò ob voluptatem copulam exigit, regulariter venialem culpam admittit contra religionem, si eo die communicet, quia voluptas in eo actu quæsita mentem absorbet, & multùm deprimit ac distrahit, ineptamque oratio ni reddit, & sic impedit devotionem actualem. *Ita communiter, ut constat ex Sanchez.*

Dixi, *regulariter.* Quia possunt subesse aliquæ justæ causæ, ob quas communio tunc licita sit post elicitam de culpa contritionem, ut Jubilæus, scandalum vitandum &c.

A fortiori, qui pollutionem voluntariam, vel aliud grave peccatum admisit, non debet statim, etsi contritus & absolutus, Eucharistiam sumere, nisi urgeat aliqua necessitas, & aliud confessario videatur, ut ait Missale Roman. tum ob indecentiam; tum quia talis non potest statim devotionem actualem debitam habere, propter distractionem, cogitationem turpium, recordationem delectationis obscœnæ, & infirmitatem ex peccato relictam. Imò ex quadam decentia ab Eucharistia abstinendum est ob pollutionem nocturnam involuntariam, dum mentem perturbat ac distrahit, nisi videatur à dæmone ad communionem impediendam, procurata, vel nisi adsit aliqua necessitas, vel singularis utilitas, aut scandalum ex omissione timeatur. *S. Thom. 3. p. qu. 80. art. 7.*

Nota. Devotio, reverentia, & gratitudo Christo debitæ, exigunt aliquod tempus poni post communionem in gratiarum actione, pia occupatione animæ cum Christo, per actus fidei, spei, charitatis, &c. & teste S. Theresia illud tempus est pretiosissimum ac saluberrimum, proinde non ita contrahendum. Non licet autem statim post communionem exspuere ob periculum & irreverentiam. Præterea S. Carolus, Act. p. 4. in instruct. Euchar. monet eos, qui Eucharistiam susceperunt, *ut animi cogitationes, sensus omnes, & linguam cohibeant, abstineantque præcipuè eo die à verbis otiosis, cogitationibus inanibus; sed in sanctis meditationibus, precibus, divinorum officiorum frequentia, Ecclesiis etiam frequentandis, aliisque pietatis officiis atque operibus versentur . . . . & curent à sui intima custodia non alienari.*

Quæst. IV. *Quænam ex parte corporis necessaria est dispositio?*

Resp. 1. Jure naturali requiritur exterior habitus, & corporis compositio, quæ internam animi reverentiam & devotionem exhibeat: nam debetur huic Sacramento non solùm interna, sed etiam externa veneratio summa, & adoratio, cùm Christus mediis speciebus sensibili quodam modo in eo existat, & tractetur. Non licet autem communicare, si sit periculum evomendi, ob gravem irreverentiam.

Porrò quoad sordes corporeas, docet Delugo, etsi secundùm se non impediant à communione saltem in occulto, cùm Eucharistia sit solùm cibus animæ, cujus mundities exigitur: decentia tamen & reverentia tanto Sacramento debita exigit, ut si sordes ejusmodi facilè possint auferri, auferantur. Item si brevi cessabunt, &

potest

potest commodè differri communio, aliquando semel aut iterum differatur. Quando tamen longius durant vel merè occultæ sunt, ut contingit in menstruo, non est, cur aliquis alimonia cœlesti privetur.

Resp. 2. Ex lege Ecclesiastica & consuetudine constanti vim legis habente, requiritur sub mortali jejunium naturale, consistens in eo quòd nihil omnino per modum cibi vel potus vel medicinæ, à media nocte præcedente, ab ore in stomachum trajiciatur. Constat. 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ. 2. Ex Augustino, epist. 118. *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani priùs dominicum Corpus intraret, quàm exteri cibi. Nam ideò per universum orbem mos iste servatur.* Hancque consuetudinem docet ab Apostolis manasse. Enimverò semper servata fuit: nec ab ullo Concilio, vel Papa instituta fuit: at (ut ait S. August. ibid.) *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ est.* 3. Ex cap. 5. de celebr. & ex Conc. Carthag. III. Canon. 29. Tolet. VII. Can. 2. & Constantiensi, Sess. 13. ibi: *Sacrorum Canonum authoritas, & Ecclesiæ approbata consuetudo servavit & servat, quòd hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi non jejunis: nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à jure, vel Ecclesia concessò, vel admissò.*

In hoc non datur levitas materiæ, ut constat ex Ecclesiæ sensu, & consuetudine, quæ est optima legum interpres, & ex Concil. Tolet. VII. c. 2. & Missali Romano, de defect. ubi ait: *Si quis non jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus aut cibi, per modum etiam medicinæ, & quantumcunque parva quantitate, non potest communicare, nec celebrare.* Idque tum ob reverentiam & honorem Eucharistiæ, ut cœlestis ille cibus præponatur cuilibet cibo & potui terreno, & ut fideles assuescant discernere inter hunc divinum cibum, & alios communes, tum ob spiritualem significationem, quòd Christus debeat esse primus ac primarius eorum cibus, & in cordibus primò fundari. Et verò quælibet sumptio est contra principale prohibitum: nam prohibetur communio post sumptionem cujuslibet rei per modum cibi, vel potus, vel medicinæ.

Observa 1. Cùm hoc præceptum sit merè positivum, non obligat his casibus ab Ecclesia expressè vel tacitè exceptis, in quibus, vel necessitas hominis, vel reverentia Sacramenti aliud exigit. 1. Cùm in probabili articulo mortis Viaticum sumendum est ei, qui jejunus sine gravi incommodo communicare nequit. Neque tunc differendum est post mediam noctem, ut statim æger illud jejunus recipiat; nam id non fert usus Ecclesiæ ob nimiam difficultatem, & ob Sacramenti reverentiam; eo quippe tempore non potest sæpè cum debito decore, comitatu, & securitate deferri. Non licet tamen Sacerdoti non jejuno celebrare ad dandum viaticum moribundo, sicut nec consecrare in fermentato, vel sine vestibus sacris, aut omisso ritu sacrificii: nam consuetudo Ecclesiæ ita interpretatur præceptum divinum viatici sumendi, scilicet ut non debeat dari, nisi quando dari potest secundùm ritum & ordinem ab Ecclesia præscriptum in Eucharistia conficienda & ministranda, & modo convenienti ac in debitis circumstantiis. Et verò cùm Eucharistia non sit absolutè necessaria ad salutem, major habenda est ratio reverentiæ ei

debitæ, & uniformitatis servandæ in ritu sacrificii, quàm utilitatis privatæ proximi: nam communi necessitati Ecclesia satis providit præcipiendo Eucharistiam in sacrario asservari ad viaticum. Ob casum autem rarum lex generalis; & uniformitas in ritu omitti non debet. 2. Quando perficiendum est sacrificium, ut cùm Sacerdote post consecrationem deficiente non adest nisi Sacerdos non jejunus, qui illud absolvat. Item cùm Sacerdos advertit in calice non fuisse nisi aquam, cujus jam partem sumpsit; tunc enim debet consecrare vinum, & consecratum sumere; vel cùm post consecrationem recordatur se non esse jejunum: nam lex divina faciendi sacrificium perfectum ac integrum prævalet legi Ecclesiasticæ de jejunio. Quòd si Sacerdos ante consecrationem advertat se non esse jejunum, tenetur recedere, si potest sine gravi scandalo. 3. Quando post ablutionem relictæ sunt reliquiæ aliquæ in hac Missa consecratæ, etsi magnæ sint, dum facilè recondi nequeunt in pyxide & sacrario: nam ad idem sacrificium spectant, & sumuntur per modum unius refectionis. Non licet tamen tunc sumere particulas alterius sacrificii, quæ sunt in ciborio ad illud expurgandum. 4. Si periculum sit, ne alioqui Eucharistia ab infidelibus prophanetur: nam lex divina obligat ad impedienda sacrilegia, cùm impediri possunt; & quod in reverentiam Eucharistiæ statutum est, non debet obligare ad non impediendam ejus prophanationem & irreverentiam.

Observa 2. Jejunio naturali, ideóque communioni, nunquam obstant ea, quæ per modum salivæ, vel respirationis in stomachum decidunt: ut reliquiæ minimæ vini aut aquæ, quibus os abluitur, mixtæ copiosiori salivæ; & reliquiæ ciborum dentibus adhærentes, ac postea casu trajectæ. *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cùm non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum, si lavando os, deglutiatur stilla aquæ præter intentionem,* ait Missale Rom. Ita sanguis vel humor è capite defluens, & juxta varios culex, aut floccus nivis per respirationem attractus, non obstant jejunio naturali, nec proinde communioni: nam ista aut non sumuntur ab extrinseco, aut non sumuntur per modum cibi, vel potus, vel medicinæ. Secùs, si saccarum, glycirriza, vel quid simile, quod sensim in ore liquescit simul cum saliva in stomachum decidat, licèt ante mediam noctem sumptum fuerit: quia quod sic liquescit, non deglutitur per modum salivæ, sed censetur esse id, quod principaliùs rejicitur. Et tunc est continuata consumptio cibi, quæ fit per continuam liquefactionem & trajectionem. Idem dicendum de reliquiis cibi, quæ data opera rejiciuntur, nam tunc non possunt dici per modum salivæ deglutiri, sed vere comeduntur. *S. Thom 3. part. quæst. 80. art. 8. ad 4. S. Antonin. ex Paludan. Ita etiam Vasquez, Delugo, &c.* & dicit ut securiorem eligendam.

An autem quæ à stomacho nec alterari nec diggeri possunt secundùm ullam sui partem, ut lapillus, globulus plumbeus, frustum ligni, &c. impediant communionem, si deglutiantur? *Alii Affirmant:* quia sumptio cujuslibet rei prohibetur, ut fideles inligant cuilibet rei creatæ hunc cibum esse præponendum. *Alii Probabiliùs negant:* eo quòd non habent rationem cibi, vel potus, vel medicinæ. *De his verò quæ sumuntur per modum gustationis sicut coci faciunt, qui cibum & potum supra linguam ponunt solum ad probandum, & statim projiciunt, videtur quod non impediant* (communionem)

nionem) *ſicut ſi quis velit probare, num ſit aqua, vel vinum album, quod ſibi miniſtratur. Quia non eſt cibus nec potus, ex quo non deglutitur*, ait S. Antonin. 3. p. tit. 13. c. 6. §. 8. Addit neque impediri, ſi aliquæ horum particulæ mixtæ ſalivæ præter intentionem deſcenderent, ut dictum eſt de reliquiis aquæ, cùm os abluitur.

Obſerva 3. Poſt cibum paulò ante mediam noctem ſumptum non requiritur ſomnus, aut cibi digeſtio ad communicandum. Miſſale Roman.

Quæſt. V. *Quinam licitè poſſunt Euchariſtiam diſpenſare?*

Reſp. 1. Soli Sacerdoti competit poteſtas ordinaria diſpenſandi Euchariſtiam, ex Conc. Trident. Seſſ. 13. cap. 7. Nam hæc commiſſa eſt iis ſolis, qui poſſunt illam conficere, & ad quos ſpectant illa Chriſti verba: *Hoc facite in meam cõmemorationem.* Tamen ex ejus commiſſione poteſt diaconus illam miniſtrare, ut conſtat ex praxi veteris Eccleſiæ; non autem ſubdiaconus, ut conſtat ex communi Doctorum conſenſu, & univerſali conſuetudine Eccleſiæ. Et verò diaconus habet ex ſua ordinatione in ordine ad hanc functionem aliquid plùs quàm alii Clerici inferiores; non quòd habeat ex ſua ordinatione poteſtatem diſtribuendi; ſed quia conſecratur peculiariter in miniſtrum immediatum Sacerdotis, & ſupremum inter miniſtros, atque adeo ad adminiſtrandum & ſerviendum Sacerdoti in rebus ſuperioribus & dignioribus, quarum præcipua eſt diſtributio Euchariſtiæ. Verùm ex uſu præſenti diaconi id non poſſunt ſine licentia Epiſcopi ob juſtam cauſam, niſi in neceſſitate dandi viaticum.

Reſp. 2. Sacerdoti non licet Euchariſtiam miniſtrare ſine jurisdictione ordinaria, vel delegata, aut privilegio, quia paſtorum munus proprium eſt paſcere, quod fit per Sacramenta. Unde mortale eſt id facere ſine jurisdictione vel facultate ſaltem generali & interpretativa; nam eſt propria auctoritate uſurpare jus alienum in re gravi contra debitam gubernationem, & ordinem Eccleſiæ. Idem dic de aliis Sacramentis. Si tamen paſtor abſit, vel præſens non poſſit dare viaticum ægro, tunc quilibet Sacerdos, & eo deficiente diaconus poteſt ac debet miniſtrare. Nam tunc præſumitur voluntas Epiſcopi, vel Papæ, cùm Euchariſtia ſit tunc jure divino præcepta, & maximè utilis ſit, imò aliquo modo neceſſaria ad vires ſpirituales in illo periculoſo agone comparandas; neque enim jurisdictio requiritur ad adminiſtrandam Euchariſtiam, tamquam aliquid pertinens ad ſubſtantiam miniſtrationis, ſicut pertinet ad ſubſtantiam miniſtrationis Pœnitentiæ, ſed ſolùm ad debitum ordinem, & modum ſervandum in gubernatione populi Chriſtiani. Unde ad illud, non ad hoc ſufficit voluntas præſumpta. Nunc ex conſuetudine & conſenſu tacito Epiſcoporum quivis Sacerdos etiam ſæcularis ſine ulla parochi expreſſa licentia, quibusvis petentibus Euchariſtiam extra tempus paſchale in Eccleſiis adminiſtrant.

Nota. Eſt mortale Euchariſtiam ſub utraque ſpecie panis & vini dare, ex Concil. Conſtantienſi, & ex recepta conſuetudine vim legis habente, & approbata à Concil. Trid. Seſſ. 21. c. 2. Item eam diſtribuere ſine ſtola, ſuperpelliceo, vel alba, quia eſt contra reverentiam ei debitam, & præceptum Eccleſiæ.

Porrò à ſacra communione *arcendi ſunt publicè indigni, quales ſunt excommunicati, interdicti, manifeſteque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, ſortilegi, blaſphemi, & alii ejus generis publici peccatores: niſi de eorum pœnitentia & emendatione conſtet, & publico*

scandalo priùs satisfecerint. Occultos verò peccatores, si occultè petant, & non eos emendatos agnoverint, repellat: non autem si publicè petant, & sine scandalo ipsos præterire nequeat. Ita Rituale Rom.

CAPUT III.

De Missæ Sacrificio.

Quæst. I. *AN Eucharistia est verum sacrificium?*

Resp. Affirm. Est de fide, ex Conc. Trid. Sess. 22. Can. 1. 2. & 3. Ratio est, quia sacrificium propriè dictum est oblatio externa substantiæ sensibilis, per ejus realem immutationem facta Deo, in testificationem supremi dominii Dei in omnes creaturas, & harum ad eum subjectionis. At hæc omnia conveniunt Eucharistiæ: nam per eam offertur Deo Corpus & Sanguis Christi, quæ sunt sufficienter sensibilia per species consecratas; & per actionem sacrificantis immutantur, quatenus per eam ponuntur Corpus & Sanguis sub speciebus corruptibilibus in statu realiter diverso, & inepto ad usus naturales ac humanos Corporis & Sanguinis, atque tendente ad destructionem seu desitionem, quatenus speciebus corruptis necessariò ibi desinunt esse Corpus & Sanguis Christi. Quæ quidem mutatio realis est destructio quædam moralis sufficiens ad rationem sacrificii, & æquivalens physicæ destructioni. Atque hæc oblatio fit ex institutione Christi ad agnitionem supremi Dei in res omnes dominii, quòd nempe sit ipse author supremus rerum omnium, dominus vitæ & necis, ad cujus gloriam omnia referri debeant. Et verò cùm sacrificium sit actus religionis perfectissimus, quo Deo cultus ipsi soli proprius ac debitus exhiberur, non debuit eo carere vera ac perfectissima religio.

Nota. Sacrificium Missæ est simul, 1. Latreuticum seu honorarium, in quantum offertur Deo in agnitionem supremi ejus dominii. 2. Eucharisticum, in quantum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. 3. Propitiatorium, quatenus offertur, & valet ad remissionem peccatorum, & pœnæ eis debitæ. 4. Impetratorium, quatenus fit & valet ad impetranda à Deo beneficia.

Quæst. II. *Quinam sunt sacrificii Missæ effectus?*

Resp. 1. Ut propitiatorium, confert iis pro quibus offertur, remissionem peccatorum mortalium & venialium quoad culpam, & pœnam temporalem peccatis condonatis debitam, ex Conc. Trid. Sess. 22. c. docente: *Sacrificium istud esse verè propitiatorium . . . Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Et, Can. 3. *Si quis dixerit Missæ sacrificium soli prodesse sumenti: neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, Anathema sit.* Producit autem immediatè remissionem pœnæ temporalis peccatis, quoad culpam remissis debitæ; idque plus aut minùs pro voluntate Dei & devotioni subjecti. Remissionem verò peccatorum quoad culpam producit solum mediatè, quatenus ejus intuitu conferuntur gratiæ actuales, quibus peccator, pro quo oblatum est, excitatur & perducitur ad pœnitentiam sufficientem cum Sacramento in re vel in voto suscepto ad justificationem. Quia tamen sæpe homo iis gratiis resistit, ideo non semper hic effectus obtinetur.

Resp. 2. Ut impetratorium est, habet vim impetrandi omnia genera beneficiorum etiam temporalium, quatenus ad salutem conducunt, sed secundùm dispositionem divinæ providen-

tiæ;

tiæ : nam hoc sacrificium continet Christum, & ejus merita hanc vim habentia.

Observa 1. Hos effectus parit sacrificium Missæ ex opere operato : quia non conferuntur ex opere operantis ; & quia Christus est non solùm victima, sed etiam offerens principalis. 2. Ut Missa specialiter prosit uni potiùs quàm alteri, requiritur applicatio à Sacerdote facta. Sufficit, si ante Missam adfuerit intentio eam applicandi tali, nec fuerit retractata. Ut autem is, pro quo offertur, accipiat gratias actuales, sufficit si non habeat voluntatem contrariam. At ut recipiat remissionem pœnæ temporalis, requiritur status gratiæ, & ut peccata, quorum pœnæ remittitur, sint ante remissa quoad culpam. 3. Ex communi sententia offerri potest pro conversione infidelium & hæreticorum, & excommunicatorum, modò non nominentur in orationibus.

Quæst. III. *An Sacerdotes teneantur aliquando celebrare ?*

Resp. Omnes tenentur jure divino sub mortali. *Prob. 1.* Ex Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis, ut Conc. Trident. Sess. 22. cap. 1. testatur, Christus Apostolis eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit. 2. Quia Sacerdotes omnes in sua ordinatione accipiunt non solùm potestatem, sed etiam munus & officium sacrificandi per se illi annexum, ex illo, Hebr. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat sacrificia.* At quisque munus susceptum exequi tenetur graviter in re gravi, ut in hac ; & uti potestate sibi concessa in honorem Dei & utilitatem proximi : ut patet ex damnatione servi inutilis ob talentum absconditum. *Matth. c. 25.* Quare S. Thomas 3. part. quæstione 82. art. 20. ait, quod Sacerdos etjamsi curam animarum non habeat, *celebrare teneatur in præcipuis festis.*

Tenetur etiam jure Ecclesiastico : nam Concil. Lateranens. V. c. *Dolentes*, de celebrat. inter peccata Sacerdotum recenset, quòd vix quater in anno celebrent, & addit : *Hoc igitur & similia sub pœna suspensionis inhibemus.* Et Concilium Tridentinum Sess. 23. c. 14. sic statuit circa quoslibet Sacerdotes : *Curet Episcopus, ut ii saltem diebus Dominicis & festis solemnibus : si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* In Ecclesiis verò Cathedralibus, Collegialibus & Conventualibus quotidie celebrari Missa debet sub mortali, saltem ab aliquo, præsertim ex usu Ecclesiæ vim legis habente, vel etiam ex fundatione.

Quæst. IV. *Quando, quoties, ubi, & qua hora celebrare licet ?*

Resp. 1. Quolibet die celebrare licet, excepta feria sexta majoris hebdomadæ ; feria verò quinta & sabbato ejusdem Missa privata vulgò dici non potest : sed unica publica seu solemnis in singulis Ecclesiis. Ita praxis Ecclesiæ decretis Pontificum firmata. In Diœcesi tamen Tullensi plures celebrantur Missæ privatæ feria quinta, ut populus satisfaciat obligationi audiendi Sacrum eo die impositæ.

Resp. 2. Non licet nunc plures Missas eodem die dicere, præterquàm in Natali Domini, & in casu necessitatis cum licentia Episcopi, dum idem Sacerdos duas habet Parochias, ex c. 3. *de celebrat.* & ex consuetudine vim legis habente.

Resp. 3. Secluso privilegio non licet sub mortali, ob materiæ gravitatem, celebrare nisi in loco consecrato, vel authoritate Episcopi benedicto, vel in

in oratorio ad divinum tantùm cultum dedicato, & per Episcopum designato. *Ex Concil. Trident. Sess. 22. & cap. 12. de consecrat. dist. 1.* Idque confert ad reverentiam tanto mysterio debitam, & ad fidelium devotionem augendam. Excipitur casus necessitatis publicæ, dum Ecclesia est diruta, ne populus Sacro careat; vel deest, ut in castris, & in littore maris, *cap. 30. ead.* imò nunc in mari celebratur ex licentia Papæ.

Resp. 4. Jure communi, Missa non debet ante auroram absolvi, nec post meridiem inchoari, ex Missali Romano, & consuetudine generali. Excipitur. 1. Missa Nativitatis Domini. 2. Casus necessitatis conficiendi Eucharistiam pro Viatico. 3. Ex consuetudine, vel tacita licentia in pluribus locis hora antevertitur, vel differtur; & in hieme in gratiam opificum vel similium pluribus horis ante solis ortum celebratur. Porrò per auroram intelligitur prima lucis irradiatio, quæ excepto tempore utriusque æquinoctii durat per horam cum dimidia, & aliquando per duas horas pro diversis mensibus. Unde una hora & dimidia ante solis ortum sacrificare licet. Dicunt multi licere uno & altero quadrante post meridiem inchoare Missam, ex causa rationabili, v. gr. ob supplicationem, vel concionem publicam protractam ultra meridiem.

Quæst. V. *Quænam requiruntur ad celebrandum?*

Resp. Sub mortali requiruntur. 1. Lapideum altare ab Episcopo consecratum, fixum, aut portatile, tam amplum, ut hostiam & majorem partem calicis capiat, ut docet *Missale Rom.* Portatile amittit suam consecrationem, cùm nulla pars confracti lapidis calicem cum patena capere potest. Fixum suam perdit, tum per fractionem illam notabilem, tum etiam per separationem è loco suo sive basi, cap. 3. *de consecrat.* Disputant, an reliquiæ sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris, & an si loculus, seu sigillum continens reliquias frangatur, aut auferantur reliquiæ, altare consecrationem amittat.

2. In altari tres mappæ, ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictæ; superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata, quæ pro duabus habetur, ex *Rubr. Missal. & ex cap. 27. dist. 2. de consecr.*

3. Calix & patena consecrata ab Episcopo, vel alio ex privilegio Papæ, debent esse ex auro, aut argento, vel cogente paupertate ex stanno, cap. 44. & 45. de consecrat. dist. 1. & Missale Romanum ait: *Debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & simul cum patena itidem inaurata.* Calix amittit suam consecrationem, ideóque non licet eo uti. 1. Dum cuppa Calicis fixi separatur à pede per fractionem, quia consecratio cadit in totum Calicem per modum unius indivisibiliter: secùs, si pes sit tornatilis: nam tunc consecratio cadit in solam cuppam. 2. Si interior cuppæ superficies denuò inauretur; quia aliam habet superficiem non consecratam, quæ tamen debet esse consecrata ob contactum immediatum Eucharistiæ: idem dic de patena. Neutrum tamen amittit consecrationem, etsi perdat paulatim aurum, quo inauratum est, quia id quod remanet, erat consecratum: neque si quis ea sacrilegè adhibuisset in usus profanos; vel si ab aurifice resarciatur, modò nulla fiat fractio notabilis, aut mutatio superficiei interioris cuppæ, vel patenæ: nam id nullibi jus statuit.

4. Cor-

4. Corporale lineum mundum, benedictum ab Episcopo, vel alio potestatem habente, sufficiens ad commodè continendum calicem & hostiam, cap. 46. *de consecrat.* dist. 1. Item palla similiter benedicta & linea, saltem qua parte calicem tangit; & purificatorium lineum.

5. Lumen, ex cap. ult *de celebrat.* Ex Missali Romano, & consuetudine requiruntur duo luminaria cerea: tamen in casu necessitatis unum, imò juxta aliquos aliud lumen ex alia materia.

6. Crucifixus exsculptus, nisi expositum sit SS. Sacramentum. (*a*) (*b*)

7. Missale, nam est instrumentum necessarium; memoria enim labilis est, & non licet in actione tam sacra se exponere periculo errandi, vel omittendi aliquid.

8. Vestes benedictæ ab Episcopo, vel alio habente hoc privilegium, nempe amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, & casula: ita ut si quid horum desit, omittenda sit Missa: quia actio, quæ debito modo fieri nequit, potius omittenda est, quàm indecenter exercenda. Ista amittunt suam benedictionem per laceration em seu fractionem, & imminutionem notabilem, per quam desinunt esse apta ad usum suum: ut si albæ manica separetur, si cingulum ita rumpatur, ut nulla pars ad cingendum sufficiat, nam hæc manet benedicta ob retentam aptitudinem ad usum proprium. Item totum cingulum manet benedictum & aptum, si antequam frangatur, remedium adhibeatur connexione fortiori partium, etiamsi per nodum. Secundùm S. Antoninum & alios licet uti stola pro manipulo vel cingulo, & manipulo pro stola, si sit satis longus, quando aliter fieri nequit; quia hæc omnia sunt benedicta, & apta ad talem usum. Si priusquàm figura vestis destruatur, ad eam reficiendam assuantur paulatim aliqua, etsi ea non sint benedicta, eadem vestis moraliter benedicta manet: nam accessorium non tollit principale, sed ejus naturam sequitur; nisi tanta huic accessio fiat, ut possit penè novum censeri.

9. Minister, isque masculus, non fœmina, ex Missali Rom. & cap 1. de cohab.

(*a*) *Nota.* „Inter Decreta Congreg. S. R. „habetur Decretum Sacræ Rituum Con„gregat. de anno 1737. præcipiens. Quod „in Altare, ubi est publicè expositum SS. „Sacramentum, tempore Missæ Crux de„more collocetur, apud aliquas Ecclesias „non est in viridi observantia: & hac de „causa Instructio pro oratione Quadraginta „horarum Clementis XI. Benedicti XIII. & „Clementis XII. Summorum Pontificum jus„su edita, sub silentio præterit, an locanda, „an vero removenda sit hujusmodi Crux, „linquens quemlibet in sua praxi, *S. R. C. 22. Septembris* 1741.

(*b*) De retinenda crucifixi Salvatoris imagine palam, & visibiliter exposita super Altaribus, ad quæ Missarum Sacrificia peraguntur, statuitur in Constit. XVII. BENEDICTI XIV. *Tom. 2. Bull. pag.* 125. 1. Permitti non posse, *quod Missæ Sacrificium in his Altaribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis, & exigua sit, ut ipsius Sacerdotis, & Populi assistentis oculos pene effugiat.* 2. Eam sententiam probandam, *ait*, quæ Cruci imaginem quoque Crucifixi addendam decernit. 3. Necessarium non esse Crucifixum è cruce pendentem in Altari constitui, si Salvator Noster Crucifixus in majori tabula Altaris depictus, aut cælatus ita appareat, ut primum teneat locum præ cæteris omnibus, quæ in eadem tabula exprimuntur. 4 Non sufficere parvam crucem, quæ tabernaculo præfigitur; sed Crucifixum inter candelabra statui oportere, ut constat *ex Congreg. Sac. Rituum* 1665. 5 Probat decretum Congreg. Sac. Rituum in not. ad cit. paginam à nobis relatum.

cohab. Cler. ibi : *Nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare.*

Hæc autem omnia requiruntur sub mortali, ob Ecclesiæ præceptum, & universalem consuetudinem vim legis habentem in re gravi, utpote pertinente ad reverentiam Eucharistiæ, & debitum modum sacrificandi, saltem si haberi possunt.

Quæst. VI. *Quænam circa Missæ celebrationem observanda sunt?*

Resp. Sequentia 1. Nihil licet addere vel detrahere iis, quæ in Missali præscripta sunt, ut vetat *Concil. Trident. Sess. 22.* & Pius V. in virtute sanctæ obedientiæ præcipit, ut Missa juxta ritum, modum ac normam Missalis Romani legatur, & ne quis in celebratione Missæ alias cæremonias vel preces, quàm quæ hoc Missali continentur, addere vel recitare præsumat. Quod intellige, *salvis Ecclesiarum usibus :* nam quædam diœceses habent Missale proprium, & in aliquibus diversum à Romano. Item Urbanus VIII. mandavit in omnibus & per omnia servari ab omnibus ubique rubricas Missalis Romani, ut videre est initio ejusdem Missalis. Quæ obligatio ex genere suo gravis est, cùm sit imposita in virtute sanctæ obedientiæ, & de re ad cultum divinum pertinente. Unde illam violare est mortale, vel veniale, pro quantitate, vel qualitate rei aut actionis omissæ vel mutatæ; gravis verò in canone. Sic mortalis est omissio elevationis hostiæ consecratæ, immissionis particulæ hostiæ in calicem, oblationis panis vel vini, Epistolæ vel Evangelii, &c. In additione verò levitas materiæ rarò locum habere potest, ob injuriam, quæ infertur Ecclesiæ usurpando potestatem ei propriam statuendi ea quæ ad ritum celebrandi pertinent, qui in Ecclesia uniformis esse debet; & ob periculum superstitionis ac erroris. Imò quæ de se venialia essent, ut v. g. ex negligentia omittere *Gloria in Excelsis*, vel *Credo*, vel unum aut alterum sanctum in canone, vel aliquam cervicis inclinationem aut genuflexionem, &c. Hæc, inquam, & similia evadunt mortalia, si adsit contemptus, vel inde grave scandalum sequatur; vel si fiant ex consuetudine aut habituali ac voluntaria indevotione seu negligentia; nam tunc adest contemptus saltem interpretativus. Item mortale est aliquid vel leve omittere aut mutare ex intentione errorem vel novum ritum introducendi, ut faciunt hujus ætatis novatores, Missæ secreta alta voce proferentes, & hoc suo facto damnantes Ecclesiæ Romanæ Ritum, contra Conc. Trid. Sess. 22. Can. 9. ubi ait : *Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; Anathema sit.* Sacerdos verò, qui tanta celeritate Missam celebrat, præsertim ex consuetudine, ut vix integrum horæ quadrantem in ejus celebratione impendat, num mortaliter peccet tum propter gravem irreverentiam tanto Sacrificio illatam, tum propter populi scandalum, tum etiam propter contemptum saltem interpretativum, quasi esset actio levissimi momenti, à qua ad alias graviores properandum sit?

Hæc autem omnia ut diligenter retentur, meminerit sacerdos horum Conc. Trid. verborum, Sess. 22. in Dec. de observ. & evit. in celebrat. Missæ : *Quanta cura adhibenda sit, ut Sacrosanctum Missæ Sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur; quivis existimare poterit, qui cogitarit maledictum in sacris literis eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessario fatemur,*

mur, nullum aliud opus adeò sanctum ac divinum à Christi fidelibus tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis etiam apparet omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur .... Edicto & pœnis propositis caveant (Episcopi) *ne Sacerdotes aliis quàm debitis horis celebrent, ne vel ritus alios, aut alias cæremonias & preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ ac frequenti & laudabili usu receptæ fuerint.*

2. Preces pro singulis vestibus in Missali præscriptæ nequeunt sine peccato omitti, ex communi sensu & praxi piorum; eamque omissionem esse culpam venialem docet communis sententia. Secùs de precibus, quæ dicuntur *Præparatio ad Missam:* nam in Missali proponuntur pro opportunitate Sacerdotis recitandæ, quod præceptum non sonat.

3. Non licet celebrare tecto capite, c. 57. *de consecrat.* dist. 1. vel cum pileolo sine licentia, eaque Papæ, ex Decreto Urbani VIII. in Missali; item sine veste talari & calceis, *ex Missali Romano.*

4. Tenetur Sacerdos perfectè ac integrè tantum ministerium exequi; proinde diligenter præcavere omnes defectus etiam accidentales. Si tamen aliquid omissum est non ita grave, ordinariè non est supplendum iterando aliquid, vel præpostero ordine dicendo aut faciendo. Quia id ordinariè perturbationem & scandalum populi affert, & ista accidentalia ad decorem & reverentiam non juvant, dum non fiunt suo loco ac tempore, debitoque ordine. Si verò aliquis defectus substantialis circa materiam, vel formam vel integritatem Sacrificii commissum sit, debet suppleri; quia facere Sacrificium mutilum & imperfectum est contra præceptum Christi. *Quod si valde probabiliter dubitat se aliquid essentiale formæ omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione.* Missale Rom.

5. Nunquam licet directè intendere mutilationem Sacrificii, ita ut non liceat ob metum mortis intentatæ consecrare solum panem ad communicandum infirmum, prævidendo vinum defecturum: quia talis intentio, cùm repugnet præcepto divino negativo, est intrinsecè mala. At excusant Sacerdotem, qui post consecratam hostiam, ob evidens & inopinatum & urgens mortis periculum eam consumeret, & consecratione calicis omissa fugeret: quia tunc non intendit, sed solùm permittit imperfectionem sacrificii ob extremam necessitatem. Si tamen inde scandalum, vel contemptus religionis sequeretur, teneretur sacrificium perficere cum quovis periculo.

6. Missam inchoatam abrumpere non licet sine justa causa, qualis est administratio Baptismi vel Pœnitentiæ in necessitate, concio vel promulgatio edictorum Ecclesiæ ante oblationem, &c. ut fert usus. Qui autem Missam inchoavit, tenetur sub mortali illam absolvere, cap. *Nihil.* 7. quæst. 1. & cap. *de consecr.* dist. 1. nisi excusetur ob impotentiam subito evenientem ex ex mentis deliquio, gravi infirmitate, &c. Sed tunc si redire & prosequi nequeat, & consecratio facta sit, alius Sacerdos debet Sacrum perficere, cap. *Illud,* 7. qu. 1. nam sacrificium non debet relinqui imperfectum. Imò tenetur Sacerdos cessare, si ante consecra-

crationem se culpæ mortalis reum, vel censura ligatum, vel non jejunum esse recordetur, & nullum timeatur scandalum. Quòd si absque gravi scandalo cessare nequeat, elicita perfecta contritione Sacrum perficiat. Item cessare tenetur, si ante cœptum canonem Ecclesia violetur, vel excommunicatus non toleratus ex ea egredi nolit. *Quod si timeatur incursus hostium, vel alluvionis vel ruina loci, ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa: post consecrationem verò Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis.* Missale Rom. *de defect.*

7. In requisitis ad Sacrificium, indecentia & immundities notabilis est mortalis ob gravem irreverentiam contra præceptum tum naturale & divinum, quo res sacræ decenter ac reverenter tractari debent; tum Ecclesiasticum, cap. ult. *de custod. Euchar.* Ex Concil. gener. Lateran. IV. ibi: *Præcipimus ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in Sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in prophanis.* Unde ex Missali Romano vestimenta sacra *non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, & decenter munda ac pulchra.* Contra quod graviter peccant ii, quibus incumbit horum custodia, vel obligatio ea suppeditandi, & superiores, qui ista non curant.

8. Linteamina & vestimenta sacra & vela detrita, & jam ad proprium usum inepta, debent igne consumi, & eorum cineres in piscinam projici; nec licet ea in usus prophanos convertere, vel vendere, c. *Altari*, de consecr. dist. 1. Sicut nec ligna & lapides Ecclesiæ dirutæ vel altaris: nam lex generalis est: *Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulteriùs transferendum.* Reg. 51. jur. in 6. Vasa tamen sacra igne transmutata possunt ob necessitatem pauperum vendi, & sic usibus prophanis deservire. Quæ verò usibus prophanis deservierunt, possunt in usus sacros, forma eorum mutata, converti: sic paganorum delubra in templa conversa sunt.

9. Vas, in quo Eucharistia asservatur, debet esse consecratum, ex Missali Rom. præscribente ut hostiæ consecrandæ ponantur vel supra corporale, vel in vase aliquo benedicto: & ideo extat ejus benedictio specialis in Rit. Rom. cum aliis. Nam (ut ait S. Thom. 3. part. quæst. 83. art. 3.) reverentia hujus Sacramenti à nulla re contingitur nisi consecrata. Idem dic de lunula, quæ debet esse ex auro, aut argento.

10. Sacra vasa etsi vacua, quæ Corpus & Sanguinem Christi contingunt, vel Chrismate uncta sunt, tangere non licet laicis, nec fœminis etiam religiosis, sed solis ministris sacratis, cap. 41. *de consecr.* dist. 1. cap. *Sacratas*, dist. 23. Quòd si tangat sine contempt, ex communi sententia erit solùm culpa venialis; imò nulla, si subest aliqua necessitas, vel causa honesta. Quamdiu verò vasa continent Corpus, vel Sanguinem Christi, nemo sine mortali præter Sacerdotem & Diaconum, potest ea contingere, sine absoluta necessitate, ex *cap. 26. dist. 23.* quia res est gravissima. Iisdem non licet corporalia & purificatoria tangere, antequam à Sacerdote, vel Diacono lavantur, ex c. 40. *de consecr.* dist. 1. quia Corpus, vel Sanguinem Christi contingunt. Omnibus autem laicis licet alias vestes & pallas benedictas tangere cum debita reverentia; quia Eucharistiam immediatè non contingunt, nec sacro Chrismate unctæ sunt.

Quæst. VII. *Quænam observanda sunt circa stipendium Missarum?*

Resp.

Resp. Sequentia. I. Licet stipendium justum pro Missa accipere, non quidem ut pretium, quod esset simoniacum, sed in sustentationem: nam æquum est, ut qui in commodum alterius occupatus est, ab eo sustentetur, habita ratione temporis quo sic occupatur, & status occupati. Stipendium autem justum est illud, quod lege, vel consuetudine approbata constitutum est: nam licèt stipendium illud non sit verè pretium, tamen servat proportionem pretii, quatenus in ea servanda est ratio justitiæ. Sicut ergo illud est justum pretium, quod est lege taxatum, vel communiter consuetudine receptum; ita etiam stipendium. Quare qui ampliùs exigit, vel accipit, tenetur restituere; cùm ille excessus non sit debitus, nec sponte ac liberaliter dari censeatur. Hinc si quis ampliùs ultrò offerat ex ignorantia justi stipendii, monendus est: si verò taxationem noverit, censetur excessum liberaliter dare.

II. Cùm datur stipendium, ut celebrentur Missæ in tali numero, in tali loco, vel tempore, pro tali causa, &c. Hæc omnia ex justitia servari debent: nam dans non vult transferre dominium stipendii, nisi sub hac conditione: & alter recipiens, hoc ipso se obligat ad id omne quod petitur. Hinc peccat graviter Sacerdos si diu differat: nam interea magno spirituali fructu injustè privat eos, quorum debitor est. Imò tenetur ad restitutionem, si ideo Missa non profuerit ad specialem intentionem ejus qui stipem dedit, v. gr. ad aliquem successum, cujus occasione celebrationem petierit, nam defraudavit intentionem, ob quam stipendium datum est. Idcirco non ei licet plura stipendia accipere pro totidem Missis, quas prævidet non posse celebrari, nisi post longum tempus, si offerens expressè in id non consentiat. Nam alioqui sæpe contingeret illas non posse ampliùs dici propter causam ab offerente intentam, v. gr. pro infirmo, qui ante morietur, pro vincenda tentatione, pro felici exitu negotii, pro aliquo alio beneficio, quod postea obtineri non poterit.

III. Non licet anticipatè dicere Missam pro iis, qui sibi primum offerent stipendium. Nam 1. id est contra usum Ecclesiæ, & prohibitum à Sacr. Congregatione Cardinalium authoritate Pauli V. 2. Dans stipendium intendit, ut post datum Missa sibi applicetur, tum quia sæpè aliàs non potest obtineri finis intentus, ut cùm petitur in remissionem peccatorum postea commissorum: tum ut meliùs se disponat ad effectum sacrificii accipiendum. 3. Deus sicut neque punit, neque remunerat anticipatè ex his quæ prævidet futura; ita nec confert anticipatè effectum Sacramenti, aut Sacrificii.

IV. Qui stipendium majus solito pro Missis accepit, tenetur integrum dare iis, quibus Missas celebrandas committit, nec potest partem sibi retinere. Nam 1. Sine justo titulo partem illam retineret; nam non ei gratis ac liberaliter donata est, sed intentio dantis est, ut celebrans totum stipendium recipiat: cui proinde totum debetur. Nec accipiens comparavit illius stipendii dominium, nisi cum obligatione, ut vel ipsemet sacrificet, vel altari sacrificaturo pro sustentationis stipendium dante largiatur. 2. Hoc sapit turpe lucrum. 3. Urbanus III. id expressè vetuit decreto *Cùm sæpè*: & Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.*

V. Non licet pro una Missa accipere plura stipendia, nec pluribus acce-

ptis licet una Missa satisfacere: nam qui dant stipendia, intendunt tot pro se fieri & specialius sibi applicari sacrificia, & solùm sub hac tacita conditione dant. Ideo Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre, neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.* Quamvis enim unius Missæ valor sit infinitus secundùm rem quam continet, nempe Christum & ejus merita, est tamen limitatus secundùm applicationem. Christi enim merita quamvis infinita, non applicantur secundùm sui infinitatem, sed finito modo, quem Deus definivit.

Imò qui stipendia diversa singula justo minora, sive ab uno, sive à pluribus accepit pro pluribus Missis, non potest illa ad justum pretium reducere, & per pauciora sacra satisfacere: nam hoc ipso quod acceptat stipendia minora, censetur juri suo cedere, & reliquum condonare; taciteque promittit se totidem Sacra dicturum. Sed gravis est obligatio servandi pacta: aliàs rueret fides in societate humana. Unde S. Congregatio authoritate Urbani VIII. sibi specialiter attributa præcepit Sacerdotibus; ut tot Missas pro pluribus stipendiis incongruis celebrent, quot pro illis præscriptæ sunt, *ita ut alioquin suæ obligationi non satisfaciant, quin imò graviter peccent, & ad restitutionem teneantur*, in Bullario tom. IV. pag. 88. quia nempe stipendium sub hac conditione ac onere datum & acceptum est.

VI. Qui ab aliquo stipendium accepit, non ei licet ab aliquo quidquam accipere, ut ei applicet in eadem Missa eam fructus partem, quæ ipsi Sacerdoti contingit. Nam 1. Hoc repugnat praxi Ecclesiæ, & sensui ac intentioni fidelium. 2. Hoc ipso quòd Sacri applicatio alteri debita est ex justitia, ei debiti sunt omnes fructus, quorum est capax. 3. Fructus ille nequit alteri applicari. 4. Alexander VII. damnavit hanc propositionem. *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem: idque post decretum* Urbani VIII.

VII. Sac. Congregatio confirmante Urbano VIII. declaravit, *Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione beneficii, seu capellæ, legati, aut salarii, si eleemosynas pro aliis etiam missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere*, in Bullario, tom. IV. pag. 91. Et verò aliàs acciperetur duplicatum stipendium pro una & eadem Missa: nam fructus beneficii habent rationem stipendii: Hinc Canonici & Capellani tenentur applicare fundatori soli Missas, quas ex fundatione tenentur celebrare, talis quippe fuit intentio fundatoris, etiamsi eam non expresserit. Nam hæc est praxis communis, quæ est optima fundationum sicut legum interpres; & ubi aliud non constat, præsumptio est pro fundatore: in dubio enim quisque præsumitur sibi optimè consulere voluisse. (*a*)

VIII.

(*a*) His, quæ de Sacrificio Missæ ab Auth. sunt exposita, addenda nonnulla sunt, quæ à SS. D. N. BENEDICTO XIV. vel definita sunt, vel clarius explicata.

Constit. 22. incip. *Quanta cura* tom. 1. Bullarii *pag.* 56. sub pœna censurarum, quarum absolutio Romano Pontifici reservatur, prohibentur mercimonia super eleemosy-

nas

VIII. Sacra Congregatio apud Fagnanum declaravit eum, qui accepit stipendium ad celebrandam Missam pro mortuo, & aliud stipendium ad celebrandam pro alio, v. gr. infirmo, non satisfacere unica Missa utrique obligationi, applicando fructum satisfactorium mortuo, & impetratorium infirmo. Et verò cùm Missa pro aliquo celebrari debet, ei totus fructus, cujus est capax, applicari debet. Fructus autem impetratorius prodest mortuis: nam pœnæ peccatis debitæ remitti possunt, non solùm per modum, seu viam satisfactionis, sed etiam per modum impetrationis.

IX. Obligatus ad celebrandum in tali Ecclesia, vel Altari peccat mortaliter, si sine justa & gravi causa alibi celebret: quia in re gravi defraudat fundatorem, vel dantem stipendium. *Necesse est, ut defuncti dispositio modis omnibus conservetur*, ait S. Gregorius epist. 20. l. 9. Quòd si Capellanus impediatur à celebrando per paucos dies, juxta multos non tenetur supplere per alium, vel compensare: quia non præsumitur hanc fuisse mentem fundatoris, cùm nequidem famulis ob eam causam stipendium minui soleat. Secùs, si pluribus diebus sit impeditus.

X. Beneficiatus non potest propria authoritate imminuere numerum Missarum olim constitutum, etiamsi ob imminutionem redituum, vel valoris pecuniæ non accipiatur stipendium sufficiens. Sed recurrendum est ad Episcopum, *ex Conc. Trid. Sess. 25. c. 4.* imo ad Papam, *ex decreto Urbani VIII.* ubi illud viget.

Quæst. VIII. *Quænam observanda circa Ecclesiæ pollutionem, reconciliationem & exsecrationem?*

Resp. 1. Est mortale celebrare Missam, vel officia divina, vel mortuum sepelire in Ecclesia polluta nec reconciliata, vel interdicta, vel exsecrata: quia

---

nas Missarum, hoc est, qui eleemosynas colliguut in iis locis, in quibus stipendia, sive eleemosynæ pro Missis sunt pretii majoris, Missas verò celebrare curant in locis, in quibus pro minori pretio celebrari soleant: si Laici sint, excommunicationem; si verò Clerici, vel Sacerdotes, suspensionem à solo Romano Pontifice absolvendam incurrant.

In Lib. V. de Synodo Diœcesana cap. VIII. *num.* 9. legitur, quod Patres Concilii Toletani, ad coercendam Sacerdotum avaritiam, anno 1324. vetuerunt, ne ullus Sacerdos quidquam, vel minimum, pro Missa, ex pacto exigeret, sed eleemosyna contentus esset, quæ ei sponte offerretur. Et, *num.* 10. quod Episcopi ut Tridentino Concilio obtemperent, atque importunas, & immoderatas eleemosynarum exactiones impediant, debent in sua quisque diœcesi, Missarum stipem taxare, ultra quam nemo quidquam exigere valeat.

Cap. autem IX. *num.* 2. Porro si ultra Eleemosynam ab Episcopo taxatam, plus, Sacerdos celebraturus exigat, non solùm peccat contra legem Ecclesiæ, verum etiam justitiam commutativam lædit: quibus additur, quod ex decreto Sac. Congreg. Concilii, etiam Regulares taxæ stare debent ab Episcopo constitutæ. Vide duo citata capita, in cap. 10. in quibus plura tractantur eruditè.

Vide item Lib. VII. cap. 60. 64. & 70. in quibus inter alia docetur, Primò. Non esse permittendum ut quisquam Missam celebret capite cooperto, ne coma quidem fictitia, *cap. 60. num.* 1. Secundò. Missæ Parochiali diebus festis interesse olim fideles debuisse; nunc vero cuique integrum esse Missam audire quocumque die in quacumque Ecclesia, atque ita satisfieri præcepto, dummodo non in Cappella, aut Oratorio privato audiatur cap 64. *à num.* 3. *ad* 12. Tertiò, Missas, pro quibus celebrandis in determinata Ecclesia, oblatæ sint Eleemosynæ, posse ex indulto Episcopi in alia Ecclesia celebrari, si nequeant in illa cap. 70. *num.* 4.

quia eſt contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi ad religionem pertinente. Nulla tamen ideò contrahitur cenſura, vel irregularitas, cùm nulla ſit in jure expreſſa. Hinc ſi ſacerdote celebrante Eccleſia notoriè polluatur, tenetur intermittere Miſſam, ſi nondum canonem inchoavit: nam hoc inchoato debet perfici Miſſa. *Ita Miſſale Rom.* Jam enim poſita eſt proxima præparatio ad conſecrationem.

Reſp. 2. Eccleſia polluitur, ſeu violatur, ita ut indigeat reconciliatione. 1. Per injurioſam humani ſanguinis effuſionem, quæ vox copiam ſanguinis indicat, cap. ult. *de conſecr. Eccl.* & c. un. eod. tit. in 6.

2. Per homicidium voluntarium & injurioſum, licèt factum ſine effuſo ſanguine, ut per venenum, ſtrangulationem, &c. cap. 4. *de conſecrat.* & Can. 19. de conſecr. diſt. 1. Unde non polluitur Eccleſia ob inculpabilem occiſionem, ut ſi fiat ab homine mente capto. Requiritur autem, ut vulnus ſit receptum in Eccleſia: unde ſi quis extra percuſſus, ad eam confugiat, ibique moriatur, vel ſanguinem plurimum effundat, non polluitur. At polluitur, ſi vulnere ibi accepto, ſaucius foras exeat, & extra Eccleſiam moriatur, vel ſanguinem effundat, vel ſi vulneretur in Eccleſia ab exiſtente extra eam jactu lapidis, vel exploſione catapultæ.

3. Per qualemcumque humani ſeminis effuſionem voluntariam, cap. ult. *de conſecrat. Eccleſ.* & cap. 20. *de conſecrat.* diſt. 1. Etiam ſecundùm omnes per actum conjugalem: nam verba legis generalia ſunt; & *ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.*

4. Per ſepulturam excommunicati non tolerati, cap. 7. *de conſecrat. Eccleſ.* Secundùm multos non polluitur ob ſepulturam hæretici notorii, in locis ſcilicet ubi hæretici Catholicis permixti tolerantur, ſi non ſit nominatim denuntiatus, quamvis illicita ſit, ex cap. 2. *de hæret.* in 6.

5. Per ſepulturam infidelis non baptizati, cap. 27. & 28. *de conſecr.* diſt. 1. & proinde infantis non baptizati, contra aliquos hoc de infante negantes: quamvis omnes fateantur eſſe mortale illos ibi ſepelire, & inde cadavera illa, ſi poſſit, extrahenda eſſe: nam eſt verè infidelis non baptizatus.

Obſerva 1. Nomine Eccleſiæ *quoad* hunc effectum non intelliguntur oratoria in domibus privatis etſi ab Epiſcopo deſignata ad celebrandum: nam jura loquuntur ſolùm de Eccleſiis. At ſecundùm varios intelliguntur loca publica, ut eremitoria aliqua, hoſpitalia, & ſimilia, quæ nec conſecrata, nec benedicta ſunt, ſed deputata ab Epiſcopo ad hoc, ut in iis publicè celebretur, in quibus nequeunt corpora infidelium ſepeliri; quia hæc loca comprehenduntur nomine Eccleſiæ, cùm ita communiter appellentur. At quælibet Eccleſia; etſi nec conſecrata nec benedicta, ſecundùm illos polluitur ex cap. ult. *de conſecr. Eccl.* & c. 10. *de immunit. &c.*

2. Cœmeterium benedictum polluitur iisdem modis, quibus Eccleſia, ita ut mortale ſit in eo ſepelire, & eodem modo reconciliatur.

3. Uterque locus non indiget reconciliatione, quæ eſt actus publicus, niſi factum publicè conſtet, & notorium ſit; ita ut nulla tergiverſatione celari poſſit: nec ſufficit, quòd per duos, vel tres teſtes probari queat.

4. Etſi iſti actus ſint occulti, ſunt tamen vera ſacrilegia, utpote ab Eccleſia prohibiti ob reverentiam loco ſacro debitam. Et verò ſi illi actus poſtea fiant notorii; Eccleſia eget re-

con-

conciliatione : ergo ante notorietatem jam erant ſacrilegi & contra prohibitionem Eccleſiæ : non enim tales incipiunt eſſe, dum publici fiunt. *Ita communiter.*

5. Eccleſia non cenſetur polluta, ſi aliquid ex dictis contigerit ſupra Eccleſiæ fornicem vel tectum, vel in cameris adhærentibus, in turri, vel ſubterraneo ſpecu, qui non ſit ad ſepulturam, vel ſecundùm multos in ſacriſtia. Quia hæc non pertinent ad Eccleſiæ corpus, nec cultui divino deputantur : ac proinde tunc non committitur ſacrilegium. Secùs de capellis, quia ſunt partes Eccleſiæ, & ad ſacrificium deſtinatæ ſunt.

6. Polluta Eccleſia polluuntur ſimul altaria, imò & cœmeterium, ſi ſit ei contiguum. Quia acceſſorium ſequitur conditionem principalis, *ex reg. 42. jur. in 6.* Secùs, ſi ab ea remotum fuerit. At polluto cœmeterio, non ideo polluitur Eccleſia : nam minus non trahit ad ſe majus, nec acceſſorium principale, cap. un. *de conſecr. Eccleſ. vel alt. in 6.*

Reſp. 3. Eccleſiæ pollutio tollitur ejusdem reconciliatione. Si fuerit tantùm benedicta, poteſt reconciliari cum aqua benedicta communi per ſimplicem ſacerdotem ex licentia Epiſcopi. Si conſecrata ſit, reconciliari poteſt à ſolo Epiſcopo, cap. 9. *de conſecr. Eccl.* idque ritu in Pontificali præſcripto.

Porrò non reconciliatur præcisè per celebrationem Miſſæ, etiam bona fide factam : *ita Delugo, Azor, Layman, & alii.* Tum quia per illam Eccleſia non conſecratur. Tum quia conſecratio & benedictio, & reconciliatio, cùm ſint jure canonico inſtitutæ, debent fieri per ritus à canonibus præſcriptos ; at nullus canon iſta per celebrationem Miſſæ perfici ſtatuit.

Reſp. 4. Eccleſia exſecratur, ſeu amittit ſuam conſecrationem, ita ut denuò conſecrari debeat, ſi parietes Eccleſiæ ſecundùm majorem partem deſtruantur, aut corruant ; vel omnis eorum cruſta, aut major ſaltem pars ſimul auferatur, ex can. 20. *de conſecr.* diſt. 1. juncto cap. *Ligneis*, de conſecrat. Secus, ſi parietes paulatim & ſucceſſivè deſtruantur ac reficiantur ; quia ſemper manere cenſetur idem numero templum : modò tamen pars, quæ additur, non ſit major, quia id, quod majus eſt, cenſetur ad ſe trahere, quod minus eſt. Neque ſi tectum ſolùm corruat, quia conſecratio eſt potiſſimùm in parietibus, & exterioribus cruſtis, ubi linitio & cruces fiunt, ex cit. *juribus.* Porrò exſecrata Eccleſia, non ideò exſecrantur altaria, nec viciſſim.

TRACTATUS DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

EX SPECULATIVA.

POENITENTIA distingui solet in eam quæ sit virtus, & in eam quæ sit Sacramentum. De Pœnitentia ut est virtus, pauca hæc sufficiant.

I. Pœnitentia ut est virtus, subdividitur in habitualem, & actualem. Pœnitentia habitualis, seu habitus virtutis Pœnitentiæ est habitus inclinans ad dolorem, ac detestationem peccati commissi, ad emendationis propositum, & voluntatem Deo satisfaciendi, seu jus divinum peccato læsum, quantùm fieri potest, resarciendi. Pœnitentia actualis, seu actus virtutis Pœnitentiæ est actus odii & doloris de peccato commisso cum proposito non peccandi & satisfaciendi.

II. Pœnitentiam esse virtutem constat ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, vita vivet*, & Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Ergo actus pœnitentiæ est honestus, alioqui non illi promitteretur vita æterna: nec sub pœna mortis æternæ à Deo præciperetur. Ergo habitus ejusdem elicitivus est virtus: nam virtus est habitus elicitivus actus honesti: ratio est, quia ex Aristotele, virtus est habitus elicitivus secundùm rectam rationem. Talis est autem pœnitentia: nam inclinat ad eliciendum odium ac dolorem de divina offensa, & ad illam per debitam satisfactionem reparandam, quæ est sanè secundùm rectam rationem.

III. Pœnitentia latè sumpta, nihil rum pro habitu inclinante ad dolendum de peccatis, abstrahendo à motivo doloris, dici potest virtus generalis hoc sensu quod spectare possit ad quamlibet virtutem. Nam dolor de peccatis concipi potest ex motivo proprio cujuslibet virtutis; putà: charitatis, spei, religionis, &c. & sic pertinere ad quamlibet virtutem cùm actus speciem sumat à suo motivo.

IV. Pœnitentia strictè sumpta virtus, qua peccatum commissum detestamur, quatenus est offensa Dei, cum animo placandi Dei, injuriæque divinæ compensandæ, & ex motivo honestatis in hac placatione ac compensatione elucentis. Pœnitentia autem sic sumpta, est specialis virtus; quia sic sumpta habet speciale motivum, nempe honestatem specialem elucentem in placatione Dei & compensatione divi-

na

næ offensæ: quod motivum nulli alteri virtuti convenit.

Hinc pœnitentiæ objectum materiale, circa quod scilicet illa versatur, est peccatum: objectum formale quo, est peccatum ut est offensa Dei reparanda: objectum formale quod seu motivum proprium, est specialis honestas elucens in placatione Dei & reparatione divinæ offensæ: finis, est placatio Dei, ejusque offensæ, quantùm fieri potest, reparatio, seu compensatio.

Pœnitentia porro strictè sumpta est quædam justitia specialis, quæ tamen ad justitiam commutativam reduci potest. Nam quamvis inter offensam Dei & satisfactionem nostram nunquam constituat æqualitatem, quæ à pleris que exigitur ad justitiam commutativam, tamen (ut ait S. Thomas) compensatio pro offensa, est quædam pro offensa commutatio, præsertim cùm fiat secundùm voluntatem personæ offensæ.

Dico esse *justitiam specialem*, nempe illam, quæ est hominis ad Deum, & quæ longè differt ab ea quæ est hominis ad hominem: nam jus divinum est altioris ordinis, ideoque longè differt à jure humano. Omnia autem peccata sunt injuriæ Dei, cùm sint contra jus Dei ea prohibentis: quod jus quovis peccato violatur.

V. Actus proprii virtutis pœnitentiæ sunt odium, detestatio, ac dolor de proprio peccato; odium, & abominatio peccati alieni, horror peccati non dum commissi; justitiæ amor; voluntas satisfaciendi & jus divinum læsum compensandi.

Hinc virtus Pœnitentiæ secundùm suos actus sumpta, est partialis materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Porro Pœnitentia dicitur à pœna, quasi pœnæ tenentia. Hinc pœnitere idem est ac pœnam tenere seu dolere. Igitur Pœnitentiæ nomen dolorem prioris facti præsertim significat.

CAPUT I.

De Existentia, Natura, & Proprietatibus Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm Pœnitentia sit Sacramentum propriè dictum?

Nota. QUæritur hìc, utrum Pœnitentia interna, seu contritio, signo externo, videlicet confessione peccati declarata, cum verbo absolutionis à Sacerdote, legitimo judice, prolato, sit verè ac propriè Sacramentum novæ legis. Negant Calvinus, Zuinglius, Socinus, eorumque Sectatores, & ex Lutheranis non pauci. Lutherus verò, qui primùm Pœnitentiam è Sacramentorum albo expunxerat, postea tamen eam illorum numerum restituit. Olim etiam negarunt Montanistæ & Novatiani Ecclesiæ potestatem remittendi graviora crimina, ideoque Sacramentum Pœnitentiæ, saltem quale à Christo institutum est.

Dico. Extat in Ecclesia Pœnitentiæ Sacramentum propriè dictum, à Christo institutum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joan. c. 20. de Christo dicitur: *Hæc cùm dixisset insufflavit, & dixit eis: accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Christus his verbis permanenter instituit in Ecclesia ritum aliquem externum Pœnitentiæ, annexam habentem gratiam sanctificantem. Atqui ritus externus permanenter à Christo institutus, & annexam habens gratiam sanctificantem, est Sacramentum propriè

dictum, ut constat ex definitione Sacramenti ab omnibus admissa : neque enim aliter probatur Scriptura Baptismum esse Sacramentum. Ergo Christus instituit in Ecclesia Pœnitentiam, quæ est Sacramentum propriè dictum.

Prob. major. Nam 1. Per verba illa Christus Apostolis, eorumque successoribus concessit potestatem remittendi peccata judicialem, ut patet ex his verbis, *remittuntur, retenta sunt*, & perpetuò exercendam per verbum absolutionis, sine quo remitti non possunt peccata modo hominibus accommodato, & exigentem in reo pœnitentiam internam, ac confessionem : cùm sine dolore & retractatione peccata remitti non possint, & sine confessione Sacerdos non possit habere notitiam causæ, de qua judicare debet. 2. Ille ritus externus annexam habet à Christo gratiam sanctificantem, ut patet ex his verbis, *remittuntur eis :* nam peccata non remittuntur, nisi per justificationis gratiam.

Prob. 2. Ex unanimi Patrum consensu apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sit S. Cyprianus Serm. de lapsis, ubi sic ait : *Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictum suum, dum adhuc, qui deliquit, in sæculo est, dum admitti confessio ejus potest, dum satisfactio, & remissio facta per Sacerdotes apud Dominum grata est.* Et S. Augustinus, Lib. 1. de adulterinis conjugiis, c. 28. ubi ait : *Quæ baptismatis, eadem est reconciliationis causa.*

Prob. 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ.

Prob. 4. Ex Conciliis tum Florentino, in Decreto pro Armenis, ubi inter Sacramenta novæ legis quarto loco recensetur Pœnitentia : tum Tridentino, quod Sess. 14. Can. 1. sic ait : *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & priè Sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo Domino nostro institutum ; Anathema sit.*

Ratio à priori est voluntas Christi. Bonitati autem divinæ, & infinitis Christi meritis maximè conveniebat, ut peccatis post baptismum commissis, quæ ob maximam hominum etiam baptizatorum in peccatum proclivitate valde multiplicantur, remedium certum, sensibile, & hominibus accommodatum semper suppeditaretur : & sic non solum Baptismus, sed etiam Pœnitentiæ Sacramentum institueretur.

Præterea Pœnitentiæ Sacramentum plurimùm confert tum ad fidelium singulorum utilitatem, fideles enim in illo cum peccatorum remissione consilium, solatium, peccatorum remedia, & satisfactionem percipiunt ; tum ad Ecclesiæ Christianæ dignitatem, cùm in ea sit constitutum tribunal, in quo animarum causæ judicentur, & offensæ divinæ vindicentur simul & remittantur.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Christus, Joan. c. 20. ait : *Sicut misit me pater, & ego mitto vos.* Ergo Apostolis dedit potestatem remittendi peccata absque ritu externo, sicut ipse habebat.

Resp. Nego conseq. Quia vox *sicut* significat solùm dari Apostolis potestatem remittendi peccata verè & interius sicut Christus habuit, sed non omnino similem, nec eodem modo exercendam. Nam Apostolis competebat, & eorum in Sacerdotio successoribus competit modus ministerialis remittendi peccata per ritum externum à Christo institutum : Christo autem competebat modus peccata remittendi longè excellentior, & independens ab ullo ritu externo

terno: conveniebat enim, ut beneficia divina aliter à Domino, aliter à Ministris conferrentur.

Obj. 2. Hæc verba (*quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*) significant tantùm potestatem prædicandi verbum Dei, quo excitatur fides, per quam solam peccata remittuntur, seu non imputantur. Ergo non significant, &c.

Resp. Nego anteced. Nam ex Patribus potestas his verbis expressa, est potestas judicialis, ut satis indicant verba remittendi & retinendi. Præterea Christus insufflando in Apostolos, & simul iis Spiritum sanctum conferendo, novam aliquam potestatem, eamque valde excellentem iis concessit: tùm quia factum illud insigne fuit & novum: tùm quia Christus Apostolis non contulit Spiritum sanctum nisi ad dignè exercendum novum aliquod Ministerium. Illa autem nova & excellens potestas, est potestas verè remittendi peccata per modum judicii; nam aliis in locis Christus propriis verbis potestatem prædicandi & baptizandi Apostolis concessit. Christus quippe ea, quæ ad Ecclesiæ fundamenta pertinebant, propriis verbis tradidit, & quæ essent diversa, diversis verbis exposuit.

Inst. Cyrillus verba prædicta intellexit de potestate remittendi peccata infidelibus: Ergo de potestate prædicandi, &c.

Resp. 1. Contra communem Patrum consensum prævalere non potest quorumdam interpretatio facta in sensu improprio.

Resp. 2. Cyrillus intellexit hæc verba de potestate remittendi peccata infidelibus simul & fidelibus, & in sensu nimis lato & improprio, qui tamen nullatenus hæreticis favet. Nam (ut ipse docet) Christus dedit quidem Apostolis potestatem remittendi, ac retinendi peccata infidelibus, tum fidelibus, sed diverso modo. Potestatem enim remittendi peccata infidelibus per Baptismum, si fidem & alias dispositiones necessarias haberent, & iis retinendi per exclusionem à Baptismo, si eo indigni censeantur, concessit: fidelibus autem non per Baptismum, sed per alium ritum videlicet Pœnitentiæ Sacramentum peccata remitti voluit.

Equidem aliqui alii Patres verba Christi supradicta intelligunt etiam de potestate remittendi peccata per prædicationem, sed non excludendo alium sensum unicè proprium, quem etiam in aliis locis tribuunt his verbis, ea explicando de potestate Sacerdotibus data ad remittenda peccata per absolutionem.

Obj. 3. Sacramentum Pœnitentiæ derogat meritis Christi.

Resp. Nego; Nam nobis illa applicat, & applicando commendat.

Obj. 4. Solus Deus potest remittere peccata. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Solus Deus peccata remittere potest auctoritate propria, suprema, independente, *conc. ant.* solus id potest excludendo potestatem ministerialem, quam concedere non possit, nec concesserit hominibus tanquam instrumentis & ministris, ejus nomine & auctoritate agentibus, *neg. ant.* enim verò si princeps subditis suis conferre potest de suis causis & offensis suo nomine judicandi potestatem, quidni Deus id posset?

Nota. Triplex distinguitur potestas remittendi peccata. Prima, est potestas suprema & independens, quæ soli Deo convenit. Secunda, est potestas ministerialis, principalis, & soli Deo subordinata, qualis est in solo Christo ut homine. Tertia, est potestas ministerialis minus principalis, Deo & Christo etiam ut homini subordinata: qualis à Christo concessa fuit Apostolis, & Sacerdotibus, eorum in

hoc officio ſucceſſoribus. Hæc autem poteſtas alligata eſt ritui externo, à Chriſto inſtituto.

Obj. 5. Ad Sacramentum requiritur Elementum, juxta illud S. Auguſtini, Tract. 80. in Joann. *Accedit verbum ad Elementum, & fit Sacramentum.* At in Pœnitentiæ ritu nullum eſt Elementum. Ergo.

Reſp. Nego majorem univerſaliter ſumptam. Nam ad Sacramentum novæ legis ſufficit, ſi verba cadant in aliquod ſignum ſenſibile, cujus Sacramentalis ſignificatio magis determinetur per verba, ſive ſit Elementum, ſeu res externa à Miniſtro adhibita, ſive non. Verba autem objecta intelliguntur à S. Auguſtino ſolùm de Baptiſmo, quamvis à multis in latiori ſenſu aliis Sacramentis accommodentur, per Elementum intelligendo quodlibet ſignum magis determinabile per verba: qui ſenſus nobis non officit.

Obj. 6. Apoſtoli eam ſolam Pœnitentiam prædicarunt, quam prænuntiarunt Prophetæ. At Prophetæ non prænuntiarunt Pœnitentiam, quæ eſſet Sacramentum. Ergo.

Reſp. Apoſtoli prædicarunt ea omnia, quæ Prophetæ tum explicitè, tum etiam implicitè prænuntiarunt. Prophetæ autem Sacramenta omnia novæ legis ſaltem implicitè prædixerunt, prænuntiando Chriſtum Redemptorem, legis gratiæ auctorem, & Eccleſiæ inſtitutorem.

Obj. 7. Aliqui Patres, ut Auguſtinus, & Gregorius Magnus Hom. 26. in Evang. exemplo Lazari priùs à Chriſto ſuſcitati quàm à Diſcipulis ſolveretur, probant peccatores priùs ad vitam gratiæ revocari, quàm à Sacerdote abſolvantur.

Reſp. Loquuntur de reſurrectione & vita ſpirituali inchoata, quæ conſiſtit in actibus fidei, ſpei, pœnitentiæ & charitatis imperfectæ, quæque eſt effectus gratiæ actualis: non verò de reſurrectione & vita ſpirituali perfecta, ſeu juſtificatione, quæ eſt effectus formalis gratiæ habitualis. Nempe volunt illi Patres contritionem imperfectam eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad vitam perfectam animæ, ſeu gratiam ſanctificantem per abſolutionem Sacerdotis conſequendam: *ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſolvat*, inquit S. Gregor.

Quæres 1. *Quandonam inſtitutum fuerit Pœnitentiæ Sacramentum?*

Reſp. Chriſtus illud inſtituit præcipuè poſt reſurrectionem ſuam. Ita Concil. Trident. Seſſ. 14. c. 1. ubi ait: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè inſtituit, cùm à mortuis excitatus, inſufflavit in Diſcipulos ſuos, dicens: accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* Dicitur, *præcipuè*, quia Chriſtus antè mortem jam quaſi inchoatè hoc Sacramentum inſtituerat, promittendo Apoſtolis judiciariam poteſtatem, Matth. cap. 18. his verbis: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cælo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cælo.*

Quæres 2. *Quomodo definiatur Sacramentum Pœnitentiæ.*

Reſp. Rectè deſcribitur, Sacramentum à Chriſto inſtitutum ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa, per abſolutionem legitimam Sacerdotis, peccatoribus verè contritis, ſatisfacere paratis, & confeſſis. Vel ſic definitur: Sacramentum à Chriſto inſtitutum ad peccata poſt baptiſmum commiſſa remittenda per actus pœnitentis, & abſolutionem Sacerdotis.

ARTI-

ARTICULUS II.

Utrùm Sacramentum Pœnitentiæ à Sacramento Baptiſmi diverſum ſit?

Nota. CAlvinus, Calviniſtæ, & Lutherani quidam, qui Pœnitentiæ Sacramentum rejiciunt, cùm tamen concedendum putarent peccatores poſt Baptiſmum Deo reconciliari poſſe, comenti ſunt Baptiſmum ipſum, non quidem reipſa, ſed memoria ſolùm repetitum, dici poſſe & eſſe Pœnitentiæ, ſeu reconciliationis Sacramentum, quatenus Baptiſmi memoria excitat fidem, qua ſola peccata ſecundùm illos remittuntur.

Dico. Pœnitentiæ Sacramentum à Baptiſmo, Baptiſmique memoria omnino diverſum eſt. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex dictis.

2. Quia nusquam in Scriptura & Patribus Pœnitentia dicitur eſſe ſola Baptiſmi memoria, fidem excitans. Et Petrus, *Actor. cap. 8.* Simonem Magum increpans, non memoriam Baptiſmi ſuſcepti tanquam reconciliationis cauſam, ſed pœnitentiam præcipit: *Pœnitentiam*, inquit, *age ab hac nequitia tua.*

3. Ex Patribus, qui Pœnitentiæ Sacramentum à Baptiſmo clarè diſtinguunt. Hìc ſufficiat S. Auguſtin. Lib. 2. de Adulterinis conjugiis, cap. 6. *Si à Catechumeno factum eſt (homicidium) Baptiſmate abluitur; ſi à baptizato, Pœnitentia & reconciliatione ſanatur.*

4. Ex Conciliis, tum Florentino, in Decreto ubi ait: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet ſanctum Baptiſma, quod vitæ ſpiritualis janua eſt . . . . quartum Sacramentum eſt Pœnitentia, cujus quaſi materia ſunt actus pœnitentis, &c.* Tum Tridentino, Seſſ. 14. cap. 2. & Can. 2. ubi ait: *Si quis Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum, Pœnitentiæ Sacramentum eſſe dixerit: quaſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint, neque ideo Pœnitentiam non rectè ſecundam poſt naufragium tabulam appellari; Anathema ſit.*

5. Ratione. Illa Sacramenta ſunt inter ſe omnino diverſa, & diſtincta re & memoria, quorum materia & forma, miniſter & ſubjectum, finis & effectus ſunt diverſa. At ſic ſe habent inter ſe Baptiſmus & Pœnitentia; Ergo ſunt duo Sacramenta inter ſe omnino diverſa. *Prob. min. per partes.* Nam 1. Baptiſmi materia proxima, eſt ablutio aquæ; Pœnitentiæ verò, ſunt actus pœnitentis: forma Baptiſmi ſunt verba iſta, *ego te baptizo, &c.* forma autem Pœnitentiæ ſunt hæc, *ego te abſolvo, &c.* 2. Miniſter Baptiſmi eſt quilibet homo in neceſſitate: miniſter autem Pœnitentiæ ſolus poteſt eſſe Sacerdos, judicis munus gerens in homines ſibi ſubditos. 3. Subjectum Baptiſmi eſt homo non ſubditus Eccleſiæ: ſubjectum Pœnitentiæ eſt ſolus homo baptizatus. 4. Habent diverſos fines & effectus. Nam Baptiſmus inſtitutus eſt primariò ad delendum peccatum originale, & ſecundariò peccata perſonalia cum illo conjuncta: Pœnitentia verò ad ſola peccata perſonalia, ſeu actualia poſt Baptiſmum commiſſa remittenda. 5. Denique Baptiſmus plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem etiam quoad pœnam omnem ſemper confert omni ſubjecto diſpoſito, imprimitque Characterem, unde initerabilis eſt. At Pœnitentia neque peccata remittit quoad omnem pœnam ſaltem ordinariè, neque Characterem imprimit: unde iterari poteſt & debet, ſi mortalia iterum committantur.

Obj 1. Luc. 3. Baptiſmus vocatur Baptiſmus pœnitentiæ.

Reſp.

Resp. Ibi agitur de Baptismo Joannis, non Christi. Baptismus autem Joannis dicitur 1. Baptismus pœnitentiæ, quia ad pœnitentiam invitabat, & totam vim suam à pœnitentiæ virtute habebat. 2. In remissionem peccatorum, quia mediante pœnitentia perfecta, cujus erat signum, & ad quam excitabat cum auxilio gratiæ internæ, obtinebatur remissio peccatorum. Unde non remittebat peccata ex opere operato, sed tantùm ex opere operantis. Baptismus verò Christi dicitur lavacrum regenerationis & renovationis, non ad pœnitentiam præcisè excitans, sed per pœnitentiam dispositos sanctificans, renovans, ac regenerans.

Obj. 2. Aliqui Patres Baptismum vocant Sacramentum Pœnitentiæ.

Resp. Si quando sic vocant, ideo vocant, quia in adultis peccato personali inquinatis requiritur pœnitentia aliqua interna, seu contritio, tanquam dispositio necessaria ad justificationem in Baptismo percipiendam.

Itaque duplex pœnitentia in Scriptura præcipitur, altera quæ est præcisè virtus, seu contritio ante Baptismum peragenda, juxta illud Act. c. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Altera, quæ est Sacramentum, & post Baptismum necessaria, consistens essentialiter in contritione, confessione peccatoris, & absolutione Sacerdotis, quam Simoni Mago præcipiebat Petrus, Act. c. 8. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.*

Obj. 3. Marc. cap. ult. dicitur: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ergo Sacramentum Pœnitentiæ diversum à Baptismo inutile est ad salutem, ergo non extat.

Resp. Nego conseq. Quia hæc Christi verba intelligi debent cum hac conditione, si gratiam per Baptismum accepram non amiserit peccato mortali, vel hanc per Pœnitentiæ Sacramentum in re vel saltem in voto susceptum recuperarit; ut constat ex aliis Scripturæ locis, ubi ad salutem præter fidem & Baptismum, requiritur observatio mandatorum Dei, perseverantia in charitate & gratia, vel pœnitentia post lapsum.

Obj. 4. Baptismus nunquam deletur: Ergo tota vita utilis esse potest ad delenda peccata, si ad memoriam revocetur.

Resp. Baptismus quidem quantùm ad characterem quem imprimit, nunquam deletur. Baptismus verò quantùm ad ritum externum, per quem est Sacramentum, non manet, sed *statim* transit; & quantùm ad gratiam sanctificantem quam confert; seu potiùs gratia regenerans per Baptismum accepta, amittitur per quodlibet peccatum mortale, nec recuperatur nisi per Pœnitentiæ Sacramentum in re vel voto susceptum.

Obj. 5. S. Augustinus, Lib. 1. De nuptiis & concupiscentia, cap. 33. docet peccata omnia etiam post Baptismum remitti ipso Baptismo.

Resp. Hoc solo sensu id docet, quod Baptismus sit dispositio, seu fundamentum præsuppositum ad obtinendam peccatorum remissionē vi clavium Ecclesiæ.

ARTICULUS III.

Quænam sit materia Sacramenti Pœnitentiæ?

§. I.

Dico 1. Materia remota, seu materia circa quam Sacramenti Pœnitentiæ, sunt omnia peccata post Baptismum commissa, sive mortalia, sive venialia; ita tamen ut peccata mortalia sint necessaria & principalis illius materia, venialia verò sufficiens tantùm.

Prob. 1. Quia Sacramentum Pœnitentiæ versatur circa omnia peccata tum mortalia, tum venialia remittenda, ut constat ex illo Joan. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba

verba cùm sint generalia & sine limitatione, complectuntur omnia omnino peccata.

Prob. 2. Ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ.

Prob. 3. Ex Conc. Trident. Sess. 14. Can. 1. ubi definit, Sacramentum Pœnitentiæ à Christo institutum esse *pro fidelibus quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis.* Et cap. 5. ubi docet venialia rectè & utiliter in confessione declarari, ad eorum scilicet remissionem obtinendam, ut constat ex piorum hominum usu & mente. Ratio est, quia omnes actus pœnitentis, quæ sunt materia proxima, & absolutio, versantur circa peccata detestanda, destruenda, remittenda, & expianda.

Dixi 1. *Peccata post baptismum commissa;* quia nec peccatum originale, nec peccata actualia, seu personalia ante Baptismum commissa remitti possunt nisi per Baptismum in re vel in voto susceptum, aut per Martyrium, ut constat ex perpetua traditione. Et Conc. Trident. Sess. 14. cap. 2. sic ait: *cùm Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus.* Quid enim mihi, *inquit Apostolus,* de iis qui foris sunt, judicare?

Dixi 2. *Peccata mortalia esse materiam necessariam* Sacramenti Pœnitentiæ: non quòd hoc Sacramentum sine illis confici nequeat; sed quia remitti non possunt nisi per hoc Sacramentum in re vel in voto susceptum; & quia pœnitens tenetur illa confiteri, ut constat *ex Conc. Trid. Sess. 14. c. 5.*

Addidi, *principalis;* quia hoc Sacramentum primariò & præcipuè institutum est ad mortalia peccata remittenda, cùm sit Sacramentum reconciliationis.

Dixi 3. *Peccata venialia esse materiam tantùm sufficientem* hujus Sacramenti, non verò necessariam: sufficientem quidem quia possunt esse materia confessionis & remitti per absolutionem: non autem necessariam, quia non tenemur ea confiteri, & remitti possunt sine Sacramento Pœnitentiæ; ut docet Concil. Trident. Sess. 14. cap. 5. his verbis: *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.*

§. II.

Dico. 2. Materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto. *Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundùm arbitrium Sacerdotis: quæ quidem præcipuè fit per orationem, jejunium, & eleemosynam.*

Prob. 2. Ex Conc. Trid. Sess. 14. cap. 3. *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem, ex Dei institutione requi-*

quiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.

Prob. 3. Ex Rituali Romano, ibi: *Illius materia remota, sunt peccata; proxima verò, sunt actus pœnitentis: nempe contritio, confessio, & satisfactio.*

Ratio est Christi voluntas. Rationem convenientiæ hanc assignat Chrysostomus, *Serm de pœnit.* ubi dicitur: in corde pœnitentis contritio, in ore confessio, in opere toto humilitas; ut quibus modis Deum offendimus, corde, ore & opere, iisdem reconciliemur Deo.

Obj. 1. Concilia dicunt tantùm actus pœnitentis esse quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ: Ergo non sunt verè ac propriè illius materia.

Resp. Nego conf. Nam ideo solum dicunt actus pœnitentis esse quasi materiam, quia non sunt substantia aliqua solida, tractabilis, extrinsecus assumpta, ut aqua in Baptismo, chrisma in Confirmatione, & similia, quæ minus distant à materia compositi physici. Actus enim pœnitentis esse verè ac propriè materiam hujus Sacramenti, satis constat tum ex Rituali Romano, ubi dicuntur simpliciter materia proxima, omissa voce *quasi:* tum etiam ex Conc. Trid. quod, cap. 3. eos vocat partes pœnitentiæ, & in fine sic ait: *Hæc de partibus & effectu hujus Sacramenti sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui pœnitentiæ partes, inconcussos conscientiæ terrores & fidem esse contendunt.* Partes autem Sacramenti sunt verè ac propriè vel materia, vel forma. Ergo cùm actus pœnitentis non sint forma Sacramenti Pœnitentiæ, necesse est, ut sint verè ac propriè ejus materia. Hinc Catechismus Romanus, p. 2. de pœnit. n. 12. sic ait: *neque verò hi actus quasi materia à sancta Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habeant; sed quia ejus generis materia non sint, quæ extrinsecus adhibeatur, ut aqua in Baptismo, & Chrisma in Confirmatione.*

Porro in Sacramentis non est paritas omnimoda, cùm illa inter se specie differant.

Obj. 2. Materia cujuslibet Sacramenti debet esse sensibilis, sed contritio non est sensibilis: Ergo non est materia Sacramenti.

Resp. Materia Sacramenti debet esse sensibilis vel per se, vel per aliud, sed non semper per se. Contritio autem est sensibilis per confessionem vel petitionem absolutionis, aut aliquod aliud signum externum. Sic corpus Christi in Eucharistia non est sensibile nisi per species; & tamen est pars Sacramenti Eucharistiæ. Similiter satisfactio, dicèt consisteret in actu merè interno virtutis, fit sufficienter sensibilis; vel per confessionem, qua pœnitens significat se paratum esse ad satisfactionem perficiendam; vel per sententiam Sacerdotis imponentis satisfactionem, quam pœnitens acceptat saltem tacitè eam non recusando.

Obj. 3. Si actus pœnitentis sint materia Pœnitentiæ, multiplex est materia hujus Sacramenti, & quidem specie diversa. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego seq. maj. Quamvis enim actus pœnitentis specie inter se differant, tamen unicam totalem hujus Sacramenti materiâ constituunt: quemadmodum caro, ossa, nervi unicam corporis humani materiam componunt.

Obj. 4. Manuum impositio est eminens materia proxima hujus Sacramenti. Ergo non soli actus pœnitentis sunt ejusmodi materia.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitas satis patet ex sensu & praxi Ecclesiæ, & ex Conciliis, præsertim Florent. & Trident. quæ nullam faciunt impositionis

nis manuum mentionem, dum ea omnia enumerant, quæ ad Pœnitentiæ Sacramentum requiruntur.

Inſt. 1. In Scriptura ſæpe commemoratur manuum impoſitio.

Reſp. Tunc non agitur de Sacramento Pœnitentiæ, ſed vel de Confirmationis aut Ordinis Sacramento, vel de ſanitate miraculo reſtituenda, vel de benedictione parvulis à Chriſto data.

Inſt. 2. Conc. Carthaginenſe IV. Can. 78. ait: *Pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.* Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam ſenſus Canonis is eſt: pœnitentes publici, qui nondum impleta pœnitentia, à Sacerdote ob periculum mortis abſolvebantur, ſi convaluerint, poſtea abſolvendæ pœnitentiæ cauſa redeant ad ſtatum pœnitentium, & cum illis manuum impoſitionem accipiant. Et ni id fecerint, non ſe exiſtiment abſolutos à debito pœnæ temporalis, quæ illis ob crimina præſcripta fuerat. Nam quod à culpa abſoluti fuerint, conſtat ex eo, quod Euchariſtiam ſuſceperint, quam Eccleſia non tribuit niſi iis, quos à lethali culpa liberos exiſtimat. Quare hoc Canone præcipitur tantùm pœnitentibus publicis, etſi privatim ob mortis periculum abſolutis ut pœnitentiam publicam ſibi injunctam, poſtea reſtituta ſanitate integram perficiant.

Inſt. 3. S. Auguſtinus Sacramentum Pœnitentiæ vocat manuum impoſitionem.

Reſp. Ideo ſic vocat, quia ætate ſua hoc Sacramentum ſine manuum impoſitione non miniſtrabatur.

Obſerva. Duplicis generis olim obſervata fuit manuum impoſitio: altera, quæ adhibebatur in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ: altera, quæ ſine abſolutione ſacramentali fiebat, eratque mera cæremonia imponendi manus publicè pœnitentibus in tertio gradu pœnitentiæ conſtitutis, de qua Concilium Carthaginenſe IV. Can. 80. ſic loquitur: *omni tempore jejunii, manus pœnitentibus à Sacerdotibus imponantur.*

Quæres, *Cur in Sacramento Pœnitentiæ actus Pœnitentis ſe habent ut materia, & verba abſolutionis ut forma?*

Reſp. Quia in quolibet Sacramento illud dicitur materia, quod minus expreſsè ſignificat, & eſt ab alio determinabile ad ſignificandum perfectius effectum Sacramenti. Illud verò dicitur forma, quod perfectius & magis expreſsè ſignificat, & alias partes determinat ad perfectius ſignificandum effectum Sacramenti, per analogiam ductam à materia & forma compoſiti Phyſici: nam illius pars indifferens & determinabilis, dicitur materia; & altera determinans, vocatur forma. Atqui actus pœnitentis minus expreſsè ac perfectè ſignificant effectum Sacramenti Pœnitentiæ, & ad eum perfectius ſignificandum ſunt determinabiles per verba abſolutionis, quæ perfectius & magis expreſsè illum ſignificant, & ad eum perfectius ſignificandum determinant actus pœnitentis. Ergo.

ARTICULUS IV.

Utrùm Sacramentum Pœnitentiæ ex actibus pœnitentis, & forma abſolutionis intrinſecè componatur?

Nota 1. SCotus, & Scotiſtæ contendunt pœnitentis actus, nempe contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem non eſſe partes intrinſecas hujus Sacramenti, ſed eſſe duntaxat

xat dispositiones prærequisitas ad illius effectum; voluntque sola verba absolutionis esse totam essentiam Sacramenti, ideóque materiam simul & formam illius: materiam quidem prout sunt sonus quidam sensibilis, formam verò prout peccatorum remissionem significant. Durandus verò & Aureolus contritionem excludunt ab essentia Sacramenti, eo quòd non sit sensibilis. Cæteri verò nunc Theologi sentiunt actus pœnitentis & verba absolutionis esse partes intrinsecas Sacramenti Pœnitentiæ: ita tamen ut contritio & confessio sint partes illius essentiales materiales, satisfactio autem sit tantùm pars integralis, verba verò absolutionis sint forma essentialis.

Nota 2. Pars intrinseca duplex est, nempe essentialis & integralis. Pars essentialis est ea, sine qua compositum non potest esse simpliciter, ut caput respectu hominis. Pars integralis est ea, sine qua totum potest quidem esse, sed non potest esse integrum: talis est manus respectu hominis; nam sine manu potest esse verè homo, at sine illa non est perfectè integer homo.

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ componitur intrinsecè ex actibus pœnitentis, & verbis absolutionis.

Prob. Nam 1. Verba absolutionis intrinsecè componunt hoc Sacramentum: nam ex Conc. Trident. Sess. 14. c. 3. sunt forma illius, *in qua præcipuè ipsius vis sita est.* Forma autem rei, in qua præcipuè vis illius sita est, ipsam intrinsecè componit & constituit. 2. Actus pœnitentis sunt etiam intrinseci huic Sacramento. Nam partes simpliciter dictæ Sacramenti, & in quibus ex parte residet virtus Sacramenti, sunt quid intrinsecum Sacramento. Atqui actus pœnitentis à Conc. Trident. dicuntur simpliciter partes Sacramenti Pœnitentiæ, & in ipsis vis Sacramenti ex parte consistere satis indicat, dicendo vim illam præcipuè sitam esse in forma absolutionis. Ergo actus pœnitentis sunt quid intrinsecum huic Sacramento. Præterea quamvis actus fidei, spei, & charitatis saltem inchoatæ ad effectum baptismi requirantur, imò volitio suscipiendi baptismi ad illius valorem in adultis prærequiratur, nullo modo tamen dicuntur baptismi partes. Ergo cùm actus pœnitentis dicantur partes pœnitentiæ, signum est, quòd sint plusquàm dispositiones ad illud prærequisitæ, nempe sint partes intrinsecè componentes. Porrò quamvis actus pœnitentis sint partes materiales intrinsecè hujus Sacramenti, duo, nempe contritio & confessio sunt partes essentiales, cùm sine illis non possit esse Sacramentum: satisfactio verò est tantùm taxat pars integralis; nam sine illa nitur Sacramentum, & ejus effectus primarius, nempe justificatio: sine la enim valet absolutio data peccatori contrito & confesso. Propositum tamen, seu volitio satisfaciendi, cùm necessariò includatur saltem implicitè in contritione, est pars essentialis Sacramenti.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Quælibet pars intrinseca Sacramenti debet esse signum rei, quæ per Sacramentum efficitur. Sed pœnitentis actus non sunt tale signum. Ergo nec sunt partes intrinsecè.

Resp. Nego min. Nam pœnitentis actus expulsionem peccatorum significant licèt minùs expressè, quàm verba absolutionis. Sunt etiam signum practicum: nam quatenus sunt elevati & applicati à ministro Sacramenti, producunt remissionem peccatorum licèt minùs præcipuè quàm forma.

Obj. 2. Si pœnitentis actus essent partes intrinsecè Sacramenti Pœnitentiæ, pœnitens esset minister partialis hujus Sacramenti. Falsum conseq. Ergo.

Resp.

Resp. Nego sequel. maj. Nam ille solus est minister Sacramenti, qui materiam evehit ad esse sacramentale, & illi materiæ applicat formam, quod solus Sacerdos præstat. Sic non dicitur causa statuæ is, qui lignum, ex quo fit statua, subministrat, sed is solus qui formam debitam in materiam inducit.

Nota. Actus pœnitentis præcisè quatenus procedunt à pœnitente se ipsum ad effectum Sacramenti præparante, non sunt partes Sacramenti nisi aptitudinaliter; sed sunt dispositiones ad effectum Sacramenti, nempe remissionem peccatorum. At iidem actus pœnitentis prout à Sacerdote per potestatem clavium mediante absolutione moraliter assumuntur, & evehuntur ad Sacramentum constituendum, ejusque effectum producendum, sunt partes intrinsecè componentes Sacramentum Pœnitentiæ.

Obj. 3. Sine satisfactione potest esse effectus Sacramenti Pœnitentiæ. Ergo satisfactio non est pars illius.

Resp. Disting. anteced. Sine satisfactione potest esse effectus Sacramenti præcipuus, nempe culpæ remissio, *conc. ant.* Potest esse omnis effectus Sacramenti, *nego ant.* Nam remissio pœnæ temporalis peccato debitæ est etiam effectus Sacramenti Pœnitentiæ, quem ex opere operato producit posita satisfactione. Unde sequitur satisfactionem esse partem materialem, non essentialem, sed integralem. Quare absolutio Sacerdotis cum satisfactionis impositione conjungi debet.

Obj. 4. Si satisfactio sit pars Sacramenti Pœnitentiæ, est pars essentialis, sicut contritio, & confessio. Nam hoc Sacramentum ex institutione Christi est judicium vindicativum.

Resp. Sacramentum Pœnitentiæ ex institutione Christi est primariò & essentialiter judicium reconciliativum, secundariò verò & integraliter judicium vindicativum. Unde sequitur illud posse esse essentialiter, non autem integraliter sine satisfactione, & satisfactionem esse duntaxat partem integralem hujus Sacramenti.

Inst. 1. Aliqui Patres dicunt pœnitentiam purgare peccata, &c.

Resp. Loquuntur de pœnitentia conjuncta cum contritione perfecta, quæ per modum ultimæ dispositionis justificat.

Inst. 2. In veteri Ecclesia semper satisfactio à Sacerdote injuncta præmittebatur absolutioni: Ergo censebatur esse pars essentialis, &c.

Resp. Nego antec. Nam duobus prioribus sæculis, ideóque ab Apostolis & eorum Discipulis Sacramentum Pœnitentiæ administrabatur eodem modo, quo nunc in Ecclesia administratur. Quamvis autem aliquot posterioribus sæculis in Ecclesia absolutio à gravioribus criminibus publicis non concederetur nisi post expletam satisfactionem, tamen ante illam impletam pœnitentibus in articulo mortis constitutis conferebatur. Ex quo patet in Ecclesia satisfactionem semper habitam fuisse tantùm ut partem integralem. In Ecclesia tamen semper dilata est absolutio ob peccata mortalia etiam secreta, in iis casibus, in quibus nunc differri debet.

Inst. 3. Ex Conc. Trident. Sess. 14. cap. 8. Sacerdotes tenentur satisfactionem imponere. Ergo satisfactio est pars essentialis, &c.

Resp. Nego conseq. Nam ideo tenentur satisfactionem imponere, quia sine illa Sacramentum non potest esse integrum.

Ex dictis collige, Sacramentum Pœnitentiæ essentialiter sumptum, esse signum efficax remissionis culpæ, & complexum ex contritione, confessione, & forma absolutionis: sumptum verò tùm essentialiter, tùm etiam integraliter, esse signum efficax remissionis

culpæ ac pœnæ temporalis, & complexum ex contritione, confessione, satisfactione, & forma absolutionis cum impositione satisfactionis conjuncta.

ARTICULUS V.

Utrùm Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum simul & informe?

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ non potest esse validum simul & informe.

Prob. Sacramentum esse validum est illud habere omnia essentialiter requisita ad ejus valorem; & esse informe est illud non producere gratiam sanctificantem, quæ est primarius illius effectus & velut forma extrinseca. Atqui Sacramentum Pœnitentiæ non potest habere omnia ad suum valorem requisita, quin producat gratiam sanctificantem: Ergo non potest esse simul validum & informe. *Prob. min.* Omnia quæ requiruntur & sufficiunt ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, sufficiunt etiam ad gratiam sanctificantem producendam. Ergo Sacramentum Pœnitentiæ non potest habere omnia ad suum valorem requisita, quin producat gratiam. *Prob. ant.* Ea quæ requiruntur & sufficiunt ad valorem hujus Sacramenti, sunt ex parte ministri legitima potestas, & absolutio cum debita intentione prolata: ex parte verò subjecti seu pœnitentis sunt confessio formaliter integra, & contritio debita. Atqui hæc omnia sufficiunt ad producendam gratiam. Ergo omnia quæ requiruntur & sufficiunt ad valorem hujus Sacramenti, sufficiunt etiam ad producendam gratiam *Minor* quoad potestatem, absolutionem ac intentionem ministri, & confessionem constat apud omnes. De contritione, nempe quod contritio sufficiens ad valorem hujus Sacramenti, sufficiat quoque ad gratiam sanctificantem, probatur ex Concil. Trident. quod nihil distinguit inter contritionem necessariam ad valorem hujus Sacramenti, & contritionem necessariam ad illius effectum, imò eandem contritionem ad utrumque requirit; nam, Sess. 14. cap. 3. sic ait: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.*

Idem Concilium, Can. 1. definit Sacramentum Pœnitentiæ institutum esse ad reconciliandos fideles cum Deo. Ergo contritio, quæ est ejus pars essentialis, est sufficiens dispositio ex parte sua ad reconciliationem: alioqui non esset proportionata suo fini, nec subiceret ad essentiam Sacramenti.

Hinc collige, Sacramentum Pœnitentiæ nunquam posse revivisscere, cùm non fuerit validum, si non contulit gratiam.

Obj. 1. Cætera Sacramenta possunt simul esse valida & informia: Ergo & istud.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia in aliis Sacramentis dispositio subjecti non est pars essentialis Sacramenti; ac proinde potest esse tota essentia Sacramenti sine sufficienti dispositione subjecti, & consequenter sine suo effectu primario, nempe gratia sanctificante, quæ non confertur sine sufficienti dispositione subjecti. At in hoc Sacramento contritio sufficiens ad illius effectum, est simul subjecti dispositio & essentialis pars Sacramenti: ac proinde hujus Sacramenti essentia ac valor non potest esse sine contritione sufficienti ad ejus effectum.

Obj. 2. S. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 1. ait: *Quamvis tunc non perci-*

percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet, sicut etiam in aliis Sacramentis. Unde non tenetur iterare confessionem, qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri.

Resp. S. Doctor, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. hanc opinionem sufficienter retractavit, asserendo contritionem esse de essentia Sacramenti: nam non potest esse vera contritio in eo, qui fictus accedit.

ARTICULUS VI.

De unitate Sacramenti Pœnitentiæ.

U*Trùm possit iterari in eadem persona?*

Nota 1. Duplex distinguitur unitas, nempe specifica, & numerica. Sacramentum dicitur unum specie, quando eandem habet specie materiam, formam, & significationem. Dicitur autem unum unitate numerica, quando in eadem persona iterari non potest.

Nota 2. Sacramentum Pœnitentiæ esse unum specie, patet ex eo, quod semper habeat eandem specie materiam, nempe actus pœnitentis; eandem formam, nempe ista verba, *Ego te absolvo, &c.* & eandem significationem, nempe peccatorum remissionem. Idque constat ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ semper unum duntaxat & idem Sacramentum agnovit & adhibuit ad remittenda peccata post baptismum commissa.

§. I.

Dico 1. Sacramentum Pœnitentiæ iterari potest in eadem persona baptizata circa nova peccata in quæ labitur: & sic est numero multiplex. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba generalia spectant omnia omnino peccata post baptismum commissa.

2. Ex traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ.

3. Ex Conc. Trident. Sess. 14. Can. 1. definiente, *Pœnitentiam esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo institutum.*

Obj. 1. In antiquis canonibus sæpe dicitur Pœnitentiam non esse iterandam, sed semel tantùm concedendam.

Resp. In illis per Pœnitentiam intelligitur, non Sacramentum Pœnitentiæ, sed solùm Pœnitentia publica, quæ erat satisfactio quædam solemnis. Nam saltem in articulo mortis etiam graves & recidivi peccatores semper ad hoc Sacramentum admissi sunt.

Obj. 2. Sanctus Ambrosius, Lib. 2. de pœnitentia, c. 10. arguit eos, qui sæpe Pœnitentiam agendam putant.

Resp. Cum Sancto Thoma, loquitur de Pœnitentia publica & solemni, quæ *semel* tantùm ab Ecclesia permittebatur.

§. II.

Dico 2. Sacramentum Pœnitentiæ iterari etiam potest circa peccata jam ritè declarata, & per absolutionem remissa: ita ut sint semper materia sufficiens Sacramenti, etiam sola.

Prob. 1. Ex universalitate verborum Christi. Joann. c. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba complectuntur omnia peccata, quæ remitti possunt. Peccata autem jam remissa remitti semper denuò possunt nova remissione priorem confirmante per novæ gratiæ infusionem.

2. Ex usu piorum & eruditorũ fidelium.

3. Ex communi Doctorum consensu.

4. Ex extravag. *inter cunctas* de privileg. ubi Benedictus XI. ait: *ut eorundem peccatorum* (jam remissorum) *iteretur confessio, reputamus salubre.*

5. Quia

5. Quia hoc fuit conveniens, tùm ut pœnitens de iisdem peccatis magis ac magis doleret, & sic ab iisdem patrandis magis averteretur: tùm ut de iisdem ampliùs & ampliùs ablueretur, juxta illud Psal. 50. *ampliùs lava me ab iniquitate mea.*

Hinc fideles, cùm novam materiam certam confessionis non inveniunt, debent peccatum aliquod certum priùs jam declaratum & remissum, iterùm confiteri, ne Sacramentum periculo nullitatis exponatur.

Obj. 1. Peccata per Baptismum remissa non possunt iterùm remitti per Baptismum iteratum. Ergo à pari, &c.

Resp. Nego conf. Disparitas est, quia Christus noluit Baptismum semel validè collatum iterari posse, idque convenienter, cùm illum instituerit per modum generationis spiritualis respondentis generationi corporali, quæ non iteratur. At voluit Sacramentum Pœnitentiæ, ab eo ad modum judicii, quod sæpius in eadem causa exerceri potest, institutum, posse iterari etiam circa eadem numero peccata; & verò eadem peccata possunt sæpius accusari, in judicio examinari, & condonari.

Obj. 2. Peccatum totaliter remittitur per Sacramentum Pœnitentiæ semel susceptum. Ergo non potest ampliùs & magis remitti.

Resp. Non potest quidem ampliùs & magis remitti ex parte culpæ, cùm totaliter remittatur quoad reatum culpæ, qui jam omnino abolitus est. At potest ampliùs & magis remitti ex parte causæ remittentis, nempe per plures condonationes primæ condonationi æquivalentes: ita ut ad moralem peccati perseverantiam restituendam unica simplex revocatio veniæ non sufficeret, sed eo majori opus est revocatione, quò plures essent condonationes.

Obj. 3. Pœnitens non potest ampliùs absolvi à peccatis remissis, cùm non sit ampliùs illis ligatus. Ergo.

Resp. Disting. antec. A peccatis jam per Sacramentum remissis absolvi non potest absolutione simplici & prima, qua nempe peccatum moraliter existens tollitur ac deletur, *conc. ant.* absolutione non prima, quæ sit præcisè nova peccati jam remissi & deleti condonatio, *nego ant.* Nam eadem culpa sæpiùs condonari potest nova condonatione priorem confirmante: & in hoc sensu verificatur forma absolutionis, quæ utramvis absolutionem significat pro subjecti capacitate, nam sensus *hujus* formæ est: confero tibi gratiam ex se peccati remissivam.

Inst. 1. Nova condonatio peccati jam remissi inutilis est. Ergo non datur.

Resp. Nego antec. Nam per eam magis remittitur peccatum jam remissum, infunditur nova gratia sanctificans, acquiritur novum jus ad gratias actuales contra relapsum in quodvis peccatum, & nova fit remissio pœnæ temporalis peccatis debitæ.

Inst. 2. Sacerdos non habet jus circa peccata per Sacramentum remissa, utpote abolita. Ergo non potest de illis absolvere.

Resp. Nego conseq. Quia ad ferendam sententiam juridicam prioris jam latæ confirmativam sufficit, quod judex habuerit jus circa rem, de qua ferenda est sententia, & habeat jurisdictionem circa personam petentem, ut prior sententia magis ac magis confirmetur.

Obj. 4. Non potest quis cedere juri indignandi & puniendi, nisi existat. Ergo Deus non potest denuò remittere peccatum jam remissum.

Resp. Disting. antec. Non potest quis primò cedere juri, &c. Nisi existat, *conc. ant.* Non potest secundò cedere juri illi, nempe per secundam cessionem, quæ sit prioris confirmatio, *nego aut. & conseq.* Offensus potest pluries

pluries eandem offensam condonare, cedendo magis ac magis juri quod habuit ad indignandum propter illam, novoque titulo obligando se ad non indignandum ampliùs propter illam.

ARTICULUS VII.

De necessitate Sacramenti Pœnitentiæ.

U*Trùm sit necessarium necessitate medii ad salutem?*

Dico. Sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto necessarium est necessitate medii omnibus, qui post Baptismum mortaliter peccarunt.

Prob. 1. Illud est homini baptizato mortaliter lapso ad salutem necessarium necessitate medii, sine quo obtineri non potest remissio peccatorum post Baptismum commissorum: nam sine remissione peccati mortalis, utpote à regno Cœlorum excludentis, obtineri non potest salus, juxta illud Apoc. 21. *Non intrabit in eam* (civitatem cœlestem) *aliquod coinquinatum.* Atqui sine Sacramento Pœnitentiæ in re vel in voto obtineri non potest remissio peccatorum mortalium post Baptismum commissorum. Ergo hoc Sacramentum est necessarium necessitate medii, &c. *Prob. min.* Ex verbis quibus Christus hoc Sacramentum instituit, Joan. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ergo peccata mortalia baptizatorum remitti non possunt sine absolutione Sacerdotali in re vel in voto obtenta, alioqui non possent retineri per Sacerdotes: nam retinere peccata est non remittendo facere, ut non sint remissa in Cœlo.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiat S. Augustinus, lib. 50. Homiliarum, Hom. 49. ubi sic ait: *Agite Pœnitentiam, qualis agitur in Ecclesia. Nemo sibi dicat: occultè ago, apud Deum ago, novit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei? Frustramus verba Christi? Promittimus vobis, quod ille negat?*

3. Ex Conc. Trident. Sess. 14. c. 2. ubi ait: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.*

Dixi, *in re*, vel *in voto*: Nam peccata mortalia baptizatorum remitti possunt extra Sacramentum per contritionem charitate perfectam, sed non sine voto Sacramenti, ut constat ex Conc. Trident. Sess. 14. c. 4. ubi ait: *Docet* (S. Synodus) *etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquàm hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.*

Porro votum Sacramenti Pœnitentiæ est propositum suscipiendi suo tempore hoc Sacramentum, virtualiter saltem & implicitè inclusum in actu contritionis perfectæ; ita ut peccata extra Sacramentum hoc non remittantur per actum contritionis perfectæ nisi ut Vicarium Sacramenti suo tempore suscipiendi pro iisdem peccatis, quæ tunc remittuntur: ac proinde cum obligatione eadem peccata subjiciendi sententiæ absolutioni Sacerdotis.

Propositum autem suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ includitur saltem implicitè in actu contritionis; nam actus contritionis includit formaliter propositum non peccandi, ideoque servandi omnia præcepta, inter quæ est præceptum suscipiendi hoc Sacramentum, impositum omnibus mortaliter lapsis. Idem propositum includitur virtualiter in actu perfectæ charitatis: nam hic actus reddit hominem

efficaciter paratum ad servanda omnia præcepta.

CAPUT II.

De Contritione.

ARTICULUS I.

Quid sit Contritio, & in quo consistat?

Dico 1. Contritio generatim, *animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Ita Concil. Trid. contra hæreticos docentes pœnitentiam esse tantùm novam vitam, & contritionem nihil aliud esse, quàm terrorem quemdam conceptum ex consideratione peccatorum, & suppliciorum per legem divinam intentatorum. Constat etiam ex Scriptura, quæ tres illos actus, nempe dolorem, detestationem, & propositum requirit ad justificationem, ut Deut. c. 4. *Invenies eum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.* Psal. 50. *Cor contritum & humiliatum non despicies* Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam, &c.* ut infrà.

Dico 2. Contritio consistit essentialiter in his tribus actibus, scilicet dolore, detestatione, & proposito formali, seu expresso non peccandi in posterum; ita ut si unus ex illis desit, non sit contritio formalis.

Prob. 1. Quia contritio per hos tres actus definitur à Conc. Trid. Sess. 14. cap. 4. his verbis: *Contritio, quæ primum locum inter pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Res enim definitur per partes suas essentiales.

Prob. 2. De singulis. Nam 1. dolor ac detestatio sunt partes essentiales contritionis: nam à Concil. Trident. dicuntur in recto de contritione. Nihil autem dici potest in recto de re aliqua, quod non sit ipsa res. Præterea cùm eodem modo dicantur de contritione, si uterque actus non esset ei essentialis, neuter esset ipsi essentialis, quod absurdum est. 2. Propositum formale non peccandi est etiam pars essentialis contritionis. *Ita Bellarminus, pro hac sententia citans S. Thomam, Scotum, Albertum, & alios plurimos,* contra multos alios docentes sufficere propositum virtuale & implicitum, inclusum in dolore ac detestatione, quatenus illi actus voluntatem per se movent ad vitanda posthac peccata, & efficaciter disponunt ad eliciendum propositum, si illius obligationis memoria animo occurrat, nam fatentur eliciendum esse ex præcepto.

Prob. 3. Ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam, vita vivet.* Certè hæc verba *(custodierit omnia præcepta mea)* significant propositum formale efficax servandi omnia præcepta, & sic non peccandi, sive observationem præceptorum in voluntate ac proposito: nam non possunt omnia præcepta actu observari brevissimo illo tempore, quo fit actus contritionis, quem statim sequitur justificatio.

2. Ex Concil. Trident. c. 4. citato, ubi contritio definitur dolor ac detestatio cum proposito non peccandi de cætero, id est, nunquam peccandi, paulò post addit: *Declarat igitur Sancta Synodus, hanc contritionem non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere.* Ubi eodem modo ac tenore verborum dicit contritionem continere vitæ novæ propositum & veteris odium: unde propositum hic tam exprimitur

mitur in recto, quàm dolor. Hinc non nisi grammaticaliter in obliquo ponitur superiùs, nam præpositio, *cum*, significant idem quod conjunctio *&*.

Ratio est, quia vera contritio est vera conversio. Atqui vera conversio tam est essentialiter amor justitiæ, quàm odium peccati commissi. Ergo contritio tam est essentialiter amor justitiæ, quàm odium peccati. Amor autem justitiæ est efficax voluntas servandi præcepta omnia, ideoque non peccandi.

Obj. 1. Concil. Trident. loco citato, loquitur de proposito virtuali.

Resp. Nego. Nam 1. eodem modo loquitur de proposito ac dolore: sed loquitur de dolore formali, ergo etiam loquitur de proposito formali. 2. Ibi exprimit propositum simpliciter. Propositum autem virtuale non est propositum simpliciter. 3. Alioqui hæc verba (*cum proposito non peccandi*) essent supervacanea: nam dolor ac detestatio efficax, quales requiruntur ad contritionem, sunt propositum virtuale non peccandi.

Obj. 2. Dolor ac detestatio sine proposito formali sufficiunt ad justificationem. Ergo propositum formale non est essentialis pars contritionis, sed duntaxat aliquid per se requisitum.

Resp. Nego antec. Nam postquam Concil. Trident. contritionem definiit dolorem ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero hæc immediatè subjicit: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Et paulò post declarat hanc contritionem esse propositum novæ simul & veteris odium.

Inst. Dolor ac detestatio de peccato includunt virtuale propositum non peccandi. Ergo sufficiunt ad justificationem.

Resp. Nego conseq. Nam pariter propositum non peccandi de cætero includit virtualem dolorem ac detestationem de peccato commisso, & tamen non sufficit ad justificationem in Sacramento sine dolore ac detestatione formali, imò nec extra Sacramentum sine actu charitatis perfectæ & obligatione eliciendæ contritionis formalis.

Obj. 3. Fieri potest, ut quis eliciat verum dolorem, & cætera omnia habeat præter propositum formale, de quo inculpatè non cogitat. At is tamen justificabitur. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam nemo potest verum dolorem ac detestationem de peccato elicere, quin cogitet de proposito emendationis; tùm quia illi actus sunt inter se connexi: tùm quia gratia ad contritionem salutarem necessaria, non solùm ad dolorem, sed etiam ad propositum formale excitat, cùm utrumque ad justificationem necessarium sit. Nec unquam continget, ut quis sine proposito formali emendationis doleat de peccatis propter Deum summè dilectum; quamvis hoc propositum possit esse aliquando imperceptibile, nec advertat expresè defectu reflexionis super illud.

Obj. 4. Interdum absolvi debet pœnitens moribundus, qui signum doloris duntaxat præbuit, quamvis nullum indicium propositi formalis ostenderit. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quia signum doloris est etiam sufficiens signum propositi formalis, quod tunc tam prudenter præsumitur, quàm ipse dolor.

Obj. 5. In Scriptura dolor dicitur justificare, nulla mentione facta propositi formalis: Ergo sine illo justificat.

Resp. Neg. conseq. Nam Scriptura in quibusdam locis vim justificandi per modum scilicet dispositionis tribuit fidei, spei, eleemosynæ, &c. nulla do-

loris mentione in illis locis facta, & tamen ista non justificant sine dolore. Ratio est, quia Scriptura variis actibus vim justificandi tribuit, non quod soli illi actus justificare possint, sed quia ad justificationem suo modo conducunt; & semper subintelligitur hæc conditio, si cætera omnia ad justificationem requisita adsint. Et verò, *Ezech. c. 18.* justificatio dolori & proposito formali simul conjunctis promittitur.

ARTICULUS II.

Utrùm contritio sit necessaria necessitate medii ad remissionem peccatorum mortalium personalium?

Nota. DUplex distinguitur contritio; formalis scilicet, & virtualis seu in voto. Contritio formalis, seu in re est complexum ex dolore ac detestatione de peccatis commissis, & emendationis proposito. Contritio virtualis, seu in voto est actus perfectæ charitatis, ita afficiens hominem, ut vi illius actus homo non possit non elicere contritionem formalem, si tunc peccata memoriæ occurrerent. Nam peccator per actum charitatis perfectæ Deum propter se super omnia diligit: ac proinde non potest durante illo actu non dolere de offensis divinis cum proposito non peccandi, si peccata animo obversentur. Agitur autem hìc de contritione generatim sumpta, præscindendo à perfecta, vel imperfecta, & de quolibet tempore sive ante, sive post Baptismum: ita tamen ut necessitas contritionis extrà Sacramentum intelligi debeat de contritione perfecta.

Dico. Contritio necessaria est necessitate medii ad remissionem peccati mortalis personalis.

Prob. 1. Ex Scriptura. Luc. c. 13. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* Ubi pœnitentia, quæ est contritio ipsa, indicatur ut conditio, sine qua justificationis gratia non obtineatur. Et Act. c. 3. *Pœnitemini & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Ubi ad remissionem peccatorum contritio ut conditio necessaria apponitur.

2. Ex Conc. Trident. Sess. 14. c. 1. *Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramento ablui petiissent*, &c. Et c. 4. sic ait: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.*

3. Ex Patribus. Pro omnibus S. Ambrosius, Epist. ad Theodos. ait: *Peccatum non tollitur nisi lacrymis & Pœnitentia.*

Ratio à priori est voluntas Dei nobis per Scripturam, & Traditionem declarata. Ratio convenientiæ est, quòd dolor ac detestatio de offensa amissa, & emendationis propositum medium per se valde aptum tùm ad placandam personam offensam, tùm ad veniam impetrandam, tùm ad vitam emendationem. Hinc per se loquendo necessaria est contritio formalis, non virtualis sufficere potest nisi per accidens, nempe cùm quis non habet actualem scientiam peccati mortalis à se admissi.

Obj. 1. Scriptura & Patres plura alia media ad remissionem peccatorum obtinendam proponunt, nempe eleemosynam, orationem, injuriarum condonationem, &c. Ergo contritio non est ad eam absolutè necessaria.

Resp. Disting. anteced. Hæc media proponunt tanquam aliquid ad remissionem peccatorum conferentia per modum impetrationis vel dispositionis remo-

remotæ, nec se solis proximè sufficientia, *conc. ant.* hæc media proponunt ut sufficientia sine contritione, *neg. ant. & conseq.* Assignantur oratio, eleemosynæ, injuriarum condonatio, & alia ejusmodi tanquam media idonea impetrandis auxiliis ad contritionem eliciendam necessariis.

Obj. 2. Actus charitatis perfectæ ad justificationem sufficit sine contritione formali. Ergo hæc non est necessaria, &c.

Resp. 1. Actus charitatis sine contritione formali existere non potest in homine de suis peccatis cogitante: nam non potest peccator peccatorum suorum memor, Deum super omnia & propter se amare, quin vi illius amoris doleat de peccatis cum proposito non peccandi.

Resp. 2. *Disting. anteced.* Actus charitatis perfectæ ad justificationem sufficit cum voto contritionis formalis & Sacramenti quod includit, *conc. ant.* sine tali voto, *neg. ant.* per actum charitatis perfectæ remittuntur quidem omnia peccata mortalia, sed non sine voto contritionis & Sacramenti vel Baptismi, vel Pœnitentiæ, nec sine obligatione directa eliciendi postea contritionem de iisdem mortalibus jam remissis tanquam medium per se necessarium ex institutione divina ad remissionem illorum mortalium, quæ proinde remittuntur per actum charitatis tanquam vicarium contritionis. Quare in casu oblivionis peccatorum, contritio est necessaria in voto ad illorum remissionem.

Obj. 3. Aliqui Patres docent contritionem necessariam non esse ad justificationem.

Resp. Hoc dicunt tantùm de contritione sensibili.

ARTICULUS III.

Utrùm extet præceptum speciale contritionis, & quandonam obliget?

§. I.

Dico 1. Extat præceptum divinum speciale contritionis, naturale & positivum. *Ita communiter.*

Prob. 1. Ex Scriptura. Ezech. c. 28. *Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.* Matth. c. 3. & Act. c. 2. *Pœnitentiam agite.* Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Et verò omnia media ad salutem necessaria, quæ sunt in potestate nostra cum auxilio gratiæ, directè & ratione sui à Deo præcipiuntur: & quidem lege naturali ex hypothesi, quod sint à Deo instituta ut media ad salutem necessaria. Contritio autem est adulto peccatori medium ad remissionem peccatorum, ideoque ad salutem necessarium, ut modò probatum est.

Prob. 2. Quia hoc ipso, quòd contritio à Deo instituta est ut medium ad remissionem peccati & reconciliationem cum Deo necessarium, præcipitur. 1. Lege naturali justitiæ ad Deum, quæ obligat ad compensandam, quantùm in nobis est injuriam Deo illatam. 2. Lege charitatis in Deum, ex qua tenetur homo facere, quod in se est ad divinam amicitiam recuperandam, sicut ex ea tenetur Deum super omnia diligere. Enim verò actus ad divinam charitatem habendam necessarius, lege charitatis præcipitur ratione sui. 3. Lege naturali charitatis propriæ supernaturalis, qua quisque tenetur saluti suæ providere per media ad salutem necessaria.

Hinc omissio contritionis debitæ est speciale peccatum. 1. Contra virtutem pœnitentiæ, quæ est specialis quædam ad

Deum justitia altioris ordinis, & longè diversa ab ea quæ est hominis ad hominem; cùm jus divinum sit altioris ordinis & longè diversum à jure humano. 2. Contra charitatē divinam & propriam.

Porro contritio illa, quæ necessaria est necessitate tùm medii, tùm præcepti, est contritio, quæ peccatorem cum Deo reconciliet: ac proinde est contritio perfecta extra Sacramentum, & saltem attritio conjuncta cum charate inchoata & Sacramento. Quia contritio non præcipitur nisi ad placandum Deum, ad divinam injuriam quantùm fieri potest compensandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

§. II.

Dico 2. Præceptum contritionis per se obligat ad non multùm differendam contritionem post peccatum mortale admissum, ita ut notabilis dilatio contritionis sit novum peccatum mortale; ita Guillelmus Parisiensis, Alensis, S. Antonin. S. Bonavent. in 4. dist. 16. art. 3. ubi ait: *Ideo dico quod semper tenetur conteri, sed ad non semper; sed pro loco & tempore, videlicet cùm recogitat mala sua, in quibus offendit Deum.* Ita etiam Recentiores plurimi.

Prob. 1. Ex Scriptura. Eccl. c. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Quæ verba, non consilium, sed præceptum sonant, ut patet ex illa comminatione vindictæ divinæ. Et Rom. c. 2. *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ.* Ergo dilatione pœnitentiæ augetur numerus peccatorum, ideoque dilatio illa est per se peccatum.

Prob. 2. Ex Patribus, qui passim longam pœnitentiæ dilationem graviter increpant.

Prob. 3. Ratione. 1. sic. Notabilis dilatio contritionis, quæ ut medium necessarium à Deo statuta est ad compensandam offensam divinam, & ad Dei amicitiam recipiendam, graviter injuriosa est Deo; tum quia est violatio juris divini graviter exigentis compensationem injuriæ Deo illatæ, cùm primùm fieri commodè potest: idem quippe jus divinum obligans ad compensationem injuriæ, simul obligat ad illam non differendam saltem notabiliter, ut patet in injuriis humanis, tùm quia permanentia notabilis in inimicitia Dei, cùm ab eo sollicitaris ad redeundum in gratiam, est secundùm prudentem æstimationem virtualis quidam & interpretativus divinæ amicitiæ contemptus. 2. Quia gravis est inordinatio notabili tempore voluntariè sejungi & habitualiter averti à nostro fine ultimo, & rem magis morali quodam judicio quæ ex subtili disquisitione expendenti facilè patebit. 3. Quia per notabilem contritionis dilationem peccator exponit se morali periculo labendi in aliud peccatum mortale. Nam secundùm communem Patrum & Theologorum doctrinam peccator non potest diu in peccato mortali versari, quin iterum in novum mortale incidat: *Peccatum, quod pœnitentia non diluit, ipso se pondere mox ad aliud trahit,* ait S. Gregor. l. 25. moral. c. 9. *peccato adjiciet ad peccandum.* Eccli. c. 3. & verò (ut ait Delugo) hæc est voluntatis natura, ut quisque operetur juxta id quod amat & intendit, nec diu eligere possit media difficilia ad finem alium, quem minùs amat.

Hinc notabilis dilatio contritionis est peccatum mortale tùm contra virtutem pœnitentiæ; tùm contra charitatem divinam vetantem contemptum quemliber divinæ amicitiæ, & periculum labendi in mortale; & sæpe etiam contra charitatem propriam. Hoc autem

rem

tem peccatum multiplicatur quavis dilatione notabili moraliter interrupta.

Quænam autem dilatio hìc notabilis censeatur, ut sufficiat ad mortalem culpam, ex morali judicio æstimandum est.

Cæterùm secundùm omnes contritionis præceptum obligat per se in quovis probabili periculo mortis. Quia cùm post mortem observari nequeat, homo se exponeret periculo illud non observandi. Per accidens verò obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult ministrare vel suscipere; quia ex virtute religionis tenetur Sancta sanctè tractare, & proinde sibi procurare statum gratiæ. Item sic obligat, quando necessaria putatur ad superandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Obj. 1. Contritionis præceptum per se obligat tantùm, ut aliquando agatur pœnitentia. Ergo non obligat ante mortem, aut morale periculum mortis.

Resp. Disting. anteced. Obligat tantùm, ut aliquando pœnitentia agatur tempore debito, & sine vituperabili ideoque notabili mora, *conc. ant.* secùs, *nego ant. & conseq.* tempus autem debitum æstimari debet ex titulis, quibus nititur illud præceptum; qui tituli exigunt, ut pœnitentia non diu post peccatum admissum differatur, nempe ut fiat statim atque moraliter loquendo, dum peccator recogitat se peccasse, & potest rectè fieri.

Obj. 2. Præceptum contritionis non obligat nisi pro tempore, quo obligat præceptum confessionis, sed præceptum confessionis citra periculum mortis obligat tantùm semel intra annum. Ergo.

Resp. Neg. maj. Disparitas est, quia præceptum confessionis ex vi titulorum quibus nititur, pati potest dilationem majorem, præsertim cùm contritio perfecta ejus vices suppleat. At præceptum contritionis ex vi titulorum quibus nititur, exigit contritionem non diu differri. Nam hi tituli sunt justitia ad Deum obligans ad divinam injuriam compensandam sine notabili, ac vituperabili mora; periculum labendi in aliud mortale; & gravis inordinatio, quæ cernitur, cùm quis notabili tempore voluntariè sejungitur & habitualiter avertitur à fine ultimo. Præterea minor est controversa.

Obj. 3. Obligatio contritionis eliciendæ statim moraliter loquendo post peccatum, sumendo illud *statim* cum aliquo spatio temporis juxta prudens judicium non innotescit fidelibus. Nam neque fideles dilationem contritionis notabilem vulgò confitentur, neque confessarii eos de illa interrogant. Ergo hæc obligatio non extat.

Resp. 1. Nego conseq. Nam præcepta actuum fidei, spei, & charitatis multoties per se certò obligant toto vitæ tempore; tamen non solent vulgò fideles se accusare de omissionibus illorum actuum, nec à multis confessariis ea de re interrogantur. Itaque cùm difficile sit determinare tempus, quo præcisè certa præcepta obligent per se, non mirum est determinationem ejusmodi obligationis, licèt certæ, non omnibus innotescere, præsertim iis, qui res ex nimia subtilitate & argutia magis quàm ex morali judicio expendunt.

Resp. 2. Nego anteced. Nam 1. hæc obligatio innotuit S. Bonaventuræ, Guillelmo Parisiensi, sancto Antonino, & multis aliis Theologis. 2. Concionatores sæpe Pœnitentiæ dilationem acriter reprehendunt: ac proinde ipsi judicant, & simul auditores docent gravem huic dilationi inesse inordinationem.

Ad probationem dico fideles salutis suæ studiosos non differre diu contritionem: confessarios verò, qui nobis assentiuntur, vel interrogare pœnitentes cùm opus est, vel ex circumstantiis

tiis eorum quæ narrantur, vel ipsorum pœnitentium habituali dispositione & consuetudine satis intelligere quid circa illam dilationem judicare debeant. Ex aliorum autem confessariorum nobis dissentientium praxi non potest firmum erui contra nostram sententiam argumentum.

Item ex praxi fidelium etsi satis vulgari, præsertim si consistat in omissione, non potest certum peti argumentum. Quia non pauci fideles sæpe ignorant, quæ agenda sunt, & præsertim ea quæ sunt in controversia; & multi suam agendi rationem non instituunt secundùm leges quæ ipsis proponuntur. Quibus adde oblivionem.

ARTICULUS IV.

Qualis debeat esse contritio ad remissionem mortalium requisita?

Dico. Contritio ad remissionem peccatorum mortalium necessaria sive in Sacramento, sive extra illud, debet esse vera ac interior, formalis, supernaturalis, universalis, efficax, & appretiativè summa.

Probatur per partes. 1. Contritio debet esse vera ac interior, juxta illud Joëlis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Nam ex Concil. Trident. est animi dolor ac detestatio cum proposito. Et alioqui non esset contritio, sed merum simulacrum contritionis, quo Deus, qui intuetur cor, decipi non potest. At necesse non est, ut sit sensibilis; nam ex Concil. Trident. est animi dolor: animus autem mentem & voluntatem, non appetitum sensitivum significat. Sæpe tamen est sensibilis, quia sæpe ex ea oritur motus appetitus sensitivi.

2. Requiritur contritio formalis. Nam hæc per se necessaria est necessitate medii, ut probatum est. Hinc tres illos actus formaliter continere debet, nempe dolorem ac detestationem de peccatis commissis, & propositum formale nunquam peccandi saltem mortaliter. Quamvis autem per accidens in casu, quo quis nullius mortalis culpæ sibi sit conscius, ad justificationem sufficiat contritio virtualis in actu charitatis perfectæ consistens, & includens votum contritionis formalis, ac Sacramenti, tamen ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ semper necessariò requiritur contritio formalis, cùm sit illius pars materialis essentialis.

3. Requiritur contritio supernaturalis, hoc est; elicita ex auxilio gratiæ actualis, & ex motivo per fidem proposito. Nam sic definit Concil. Trident. Sess. 6. Can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.* Præterea fide constat sine gratia Christi nullum fieri posse actum salutarem, juxta illud Christi, Joann. cap. 15. *sine me nihil potestis facere.* Ratio est, quia medium debet esse fini proportionatum, proindeque ejusdem ordinis. Ergo cùm contritio sit à Deo instituta ut medium justificationis nostræ, & gratiæ sanctificantis obtinendæ, debet esse supernaturalis ordine sicut est ipsa justificatio, & gratia sanctificans.

Quare peccator humilibus ac crebris precibus contritionis gratiam à Deo petat per merita Christi his verbis Jeremiæ, cap. 31. *Converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus.*

Ut autem contritio sit supernaturalis, præter auxilium supernaturale debet habere

habere etiam motivum ſupernaturale : nam actio moralis ſpeciem ſuam præſertim ex motivo ſumit.

4. Requiritur contritio univerſalis ſaltem virtualiter hoc ſenſu, quod dolor ac deteſtatio extendere ſe debeat ſaltem confusè ad omnia peccata mortalia commiſſa ſub ratione omnibus communi, qualis eſt ratio offenſæ divinæ, ratio dilectionis Dei, ratio ſuppliciorum æternorum : propoſitum verò ſe extendat ad omnia omnino peccata venialia vitanda.

Prob. Tùm ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Si autem impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea.* (efficaci propoſito ſervandi omnia) . . . . *vita vivet.* Et Jac. 2. *Quicunque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus,* quoad privationem gratiæ ſanctificantis & beatitudinis.

Tùm ex Concilio Generali Lateranenſi II. c. 22. ubi ait : *Falſam pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur : aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum eſt:* qui totam legem obſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus, *ſcilicet quantùm ad vitam æternam : ſicut enim ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantùm maneat, æternæ vitæ januam non intrabit,* &c.

Ratio eſt, quia ut contritio ad remiſſionem peccatorum mortalium valeat, debet valere ad remiſſionem omnium mortalium : nam unum mortale non poteſt remitti ſine omni alio. Contritio autem non poteſt valere ad remiſſionem omnium mortalium, niſi ſaltem virtualiter & implicitè ſe ad omnia extendat. Præterea ex *Conc. Trid. Seſſ. 14. c. 7.* Contritio includit propoſitum non peccandi de cætero, id eſt, propoſitum nunquam peccandi. Propoſitum autem nunquam peccandi mortaliter, eſt propoſitum vitandi omnia peccata mortalia, quæ committi poſſunt, ſicque eſt univerſale ſaltem virtualiter. Ergo etiam dolor ac deteſtatio debet eſſe univerſalis.

Ex communi tamen ſententia neceſſe non eſt, ut contritio diſtinctè cadat in ſingula peccata mortalia, ſive diverſis actibus, quorum unus unum mortale, alius verò aliud attingat, ſive uno & eodem actu, qui diverſa peccata ſecundùm propriam cujusque rationem ſeu differentiam attingat; quia ejusmodi neceſſitas neque ex Scriptura, neque ex Traditione, aut Conciliis probari poteſt. Nam Scriptura & Concilia ſolùm exigunt contritionem de omnibus mortalibus admiſſis cum propoſito nullum poſthac admittendi : ad quod non requiritur, ut voluntas ſingula mortalia diſtinctè attingat; ſed ſufficit, quod habeat dolorem ac deteſtationem de omnibus admiſſis ex motivo omnibus communi, ſub quo nempe quodvis peccatum mortale eſt ſupra omnia mala & deteſtabilia deteſtabile : nam tunc nullum erit, de quo non vehè doleat, & quod non ſummè deteſtetur.

Similiter neceſsè non eſt, ut propoſitum diſtinctè cadat in omnia & ſingula peccata mortalia poſſibilia. Nam ex Conc. Trid. ſufficit propoſitum nunquam peccandi, & excludens affectum omnem ad quodlibet mortale peccatum : ad quod ſatis eſt, ſi voluntas habeat propoſitum unum generale vitandi omnia mortalia poſſibilia propter motivum omnibus commune.

5. Requiritur contritio appretiativè ſumma; ita ut pœnitens de peccato commiſſo longè magis æſtimativè doleat, quàm de quovis alio malo ac damno, & peccata deteſtetur ſuper omnia alia mala deteſtabilia, ſitque paratus

tus omni bono carere, & pati omne malum in quocumque casu possibili secundùm rei veritatem, quàm peccare mortaliter juxta illud Joel. c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*, totalitate scilicet appretiationis.

Prob. Tum quia peccatum, cùm sit offensa Dei, & privativum summi boni, est summum malum, proindeque super omne aliud malum odio habendum & fugiendum. Tum quia pœnitens ita peccata commissa detestari debet, ut simul habeat propositum nunquam peccandi mortaliter pro quocunque casu possibili secundùm rei veritatem & ordinem à Deo statutum, quod sit incompossibile cum omni affectu erga illa in quocunque casu possibili. Deus enim ad reconciliationem sui cum peccatore exigit, ut is voluntatem à peccatis perfectè avertat.

6. Denique requiritur contritio efficax: ita ut excludat omnem affectum ad quodlibet mortale peccatum, & voluntas sit parata ad adhibenda omnia media ad cujuslibet peccati mortalis fugam, & observationem omnium præceptorum necessaria, cujusmodi sunt occasiones omnes peccandi proximas vitare, cupiditates coercere, malas consuetudines radicitus evellere, crebrò orare, &c. tum quia contritio debet esse appretiativè summa, & ex toto corde quæ totalitas appretiationis summam efficaciam includit. Tum quia contritio est vera conversio ad Deum, quæ non potest esse sine efficaci odio offensæ divinæ, & efficaci amore justitiæ.

ARTICULUS V.

An, & quæ contritio ad remissionem peccatorum mortalium sufficiat extra Sacramentum?

§. I.

Prænotanda.

I. EX *Conc. Trid. Sess. 14. c. 4.* contritio dividitur in perfectam, & imperfectam, quæ attritio dicitur. Contritio perfecta est animi dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero, ex actu, seu motivo perfectæ charitatis nempe quia peccatum est offensa Dei super omnia dilecti propter se, hoc est, propter suam infinitam amabilitatem, & bonitatem absolutam, quæ est complexio omnium Dei perfectionum, vel (ut aliqui volunt) propter aliquam Dei perfectionem absolutè spectatam, seu spectatam quatenùs est bonum Dei. Hinc perfecta contritio continet *formaliter* actum perfectæ charitatis, estque complexum ex quatuor actibus, videlicet dolore ac detestatione de peccatis commissis, proposito nunquam peccandi & actu perfectæ charitatis divinæ. Nam uno & eodem actu contritionis, qui est essentialiter compositus, simul diligitur peccatum super omnia detestabile propter Deum, & Deum ipsum diligitur per omnia propter se; quandoquidem per unum & eundem actum contritionis detestor peccatum, quia Deum ut super omnia propter se. Igitur actus charitatis est essentialis pars contritionis perfectæ; qui actus superadditur contritioni genericè sumptæ: unde Concil. Trid. contritio perfecta dicitur charitas perfecta.

Contritio imperfecta, seu attritio est animi dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito non peccandi in posterum, ex alio motivo honesto supernaturali quàm charitatis puta ex metu pœnarum & gehennæ, vel ex peccati turpitudine Theologica, nempe prout opponitur legi divinæ, sanctitati Dei, vel imagini Dei, &c.

II. Contritio perfecta, & attritio essentialiter specie differunt. Nam actus habentes motiva notabiliter diversa sunt essentialiter & specificè diversi, cùm actus speciem suam sumant ab objecto

objecto formali seu motivo. Hinc attritio nunquam fieri potest contritio: nam cùm essentialiter ab ea differat, mutaretur ejus essentia, quod repugnat.

III. Contritio perfecta & attritio in eo conveniunt, quod utraque sit animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi, ex motivo honesto supernaturali & per fidem proposito, quæ omnia continent genus contritionis, ac proinde speciebus convenire debent: nam quod convenit generi, convenit quoque speciebus, cùm genus sit quid commune omnibus speciebus. Differunt verò præcipuè in eo, quod contritio perfecta contineat actum charitatis perfectæ, & consequenter justificet ante actualem Sacramenti susceptionem: non autem attritio, ut docet *Conc. Trid. Sess. 14. c. 4.*

Porro contritio perfecta dicta est simpliciter contritio, quia omnino & perfectè convertit ac immutat peccatorem, illum à statu peccati & inimicitiæ Dei ad statum justitiæ & amicitiæ Dei perducens; analogia ducta à corporibus duris, quæ cùm perfectè conteruntur, in minutissimas partes dividuntur, sicque omnino immutantur. Quæ verò atteruntur tantum, in majores partes dividuntur, & sic imperfectè tantum immutantur. Hinc contritio imperfecta dicta est attritio, quia peccatorem non perfectè convertit & immutat, nec perducit per se sine Sacramento in statum amicitiæ divinæ, sed tantum ad illum in Sacramento consequendum disponit.

IV. Contritio dupliciter dicitur summa, nempe appretiativè, & intensivè. Contritio appretiativè summa est ea, qua detestamur peccatum super omnia alia detestabilia. Contritio intensivè summa est ea, quæ est summè vehemens, seu quæ fit summo cum animi conatu: sive quæ est summè intensa.

V. Bajus, Jansenius Iprensis, & Estius negant contritionem perfectam justificare extra usum Sacramenti, nisi in certis casibus: puta Martyrii, mortis cùm deest copia confessarii, vel nisi sit summè intensa.

Recentiores verò aliqui duplicem distinguunt charitatem, qua Deus super omnia propter se diligitur, unam scilicet intensam, quam solam vocant perfectam, & alteram remissam, quam imperfectam & inchoatam appellant. Hinc contritionem, quæ concipitur ex amore Dei super omnia propter se dilecti, duplicem distinguunt; unam perfectam, quæ concipitur ex amore Dei super omnia propter se intensè dilecti: & alteram imperfectam, quæ concipitur propter Deum super omnia propter se remissè dilectum. Perfectam dicunt semper justificare etiam extra Sacramentum: imperfectam verò justificare solùm in Sacramento nisi in casu necessitatis. Quæ opinio non videtur quoad rem differre à sententia Baji, Jansenii, & Estii.

E contra communis veterum & recentiorum sententia docet omnem actum charitatis, qua Deus super omnia propter se diligitur licèt remissè, & omnem contritionem conceptam ex amore Dei super omnia propter se dilecti, justificare etiam extra Sacramentum, non tamen sine voto Sacramenti in illa incluso.

§. II.

Dico. Omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti, semper justificat etiam extra Sacramentum, in quocumque gradu intensionis sit, non tamen sine voto Sacramenti quod contineat.

Prob. 1. Quia Scriptura, Patres, & Concilium Trident. contritioni omni ex amore Dei super omnia propter se dilecti, & actui charitatis, quo Deus sic diligitur, remissionem peccatorum, vi-

tam animæ, amicitiam divinam, & gratiam sanctificantem tribuunt simpliciter absque ulla distinctione, limitatione, & restrictione ad contritionem & charitatem in summo, aut certo gradu intensam. Ergo omnis contritio ex amore Dei super omnia dilecti, justificat semper, &c.

Prob. ant. 1. Ex Scriptura. Ezech. c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea... vita vivet ...convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Et c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua.* Ubi justificatio promittitur omnibus peccatoribus, qui sincerè pœnitentiam agunt ex amore scilicet Dei super omnia dilecti nulla facta mentione magnæ intensionis. 1. Petri c. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Prov. c. 8. *Ego diligentes me diligo.* Jo. c. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum.... si quis diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, scilicet per gratiam sanctificantem. 1. Joan. c. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.* Quibus locis & aliis similibus justificatio & amicitia divina actui charitatis veræ ac simpliciter dictæ tribuitur sine ulla distinctione & restrictione: omnis autem contritio concepta propter Deum super omnia propter se dilectum continet actum charitatis veræ ac simpliciter dictæ; nam omnis actus, quo Deus super omnia diligitur, est vera ac propriè dicta charitas; habet enim totam essentiam charitatis consistentem in eo, quod Deus super omnia propter se diligatur.

2. Ex Patribus. S. Ambrosius, Apolog. 2. David c. ult. *Remissionem meruit iniquitatis, & texit charitate.* S. Augustinus, tract. 1. in Epist. Jo. c. 1. *Sola ergo charitas extinguit delicta.* Et tract. 9. in eand. Epist. *Diligendo amici facti sumus.... anima nostra fœda est per iniquitatem: amando Deum, pulchra efficitur.* S. Chrysostomus, homil. 7. in 2. Epist. ad Timoth. *Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* S. Leo, Epist. 91. *Nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris.* S. Petrus Chrysol. serm. 94. *Absolvi vis, ama; charitas cooperiet multitudinem peccatorum.*

3. Ex Conc. Trid. Sess. 14. c. 4. ubi ait: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, &c.* Ergo ex Concilio omnis contritio charitate perfecta reconciliat hominem Deo ante realem Sacramenti susceptionem: nam hæc propositio Conc. Trid. est indefinita, ideoque universalis de contritione charitate perfecta, atqui omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti, est contritio charitate perfecta: nam habet totam essentiam charitatis veræ & simpliciter ac propriè dictæ, consistentem in summa appretiatione, & motivo amoris omnium perfectissimo. Ergo omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti reconciliat hominem Deo ante Sacramenti susceptionem.

Præterea Concilium non dicit contritionem charitate intensa perfectam, sed simpliciter charitate perfectam. Nec quæ eam ab imperfecta distinguit nisi penes motivum, non autem penes majorem intensionem, ut patet ex toto capite.

Prob. 2. Ex damnatione harum Baji propositionum, facta à S. Pio V. & Gregorio XIII. & Urbano VIII. & ab Ecclesia Catholica recepta. 31. *Charitas perfecta*

fecta & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tàm in catechumenis, quàm in pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum. 32. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. 70. Homo existens in peccato mortali potest habere veram charitatem. 71. Per contritionem etiam cum charitate perfecta & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

In his propositionibus agitur. 1. De charitate actuali, ut patet ex his verbis. *31. Quæ est ex corde puro.* & istis. *32. Quæ est plenitudo legis*, scilicet in præparatione animi. Nam charitas habitualis non est, nec producitur ex corde, sed in corde producitur & infunditur per solum Spiritum sanctum; & sola charitas actualis continet propositum efficax saltem virtuale servandi omnia præcepta. Præterea 71. propositio clarè exprimit solam charitatem actualem. 2. Per charitatem intelligitur amor quilibet Dei super omnia propter se. Nam amor Dei super omnia propter se quamvis remissus, est vera charitas; cùm habeat totam ejus essentiam nempe summam appretiationem & motivum perfectæ charitatis, & idem amor, etsi remissus, est plenitudo legis, cùm per illum satisfiat præcepto charitatis, & voluntas reddatur efficaciter disposita ad servandam totam legem. Præterea Bajus docebat charitatem actualem valde intensam justificare, & semper conjunctam esse cum remissione peccatorum. Unde in istis propositionibus loquitur de charitate actuali remissa; & tamen damnatus est. Ergo.

Prob. 3. Ex S. Thoma, in 4. dist. 17. q. 2. art. 5. *Quantumcunque parvulus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.*

Prob. 4. Ratione multiplici 1. Sic. Intensio major vel minor est accidentalis cuilibet actui, proindeque charitati & contritioni; & in aliis virtutibus ut fidei & spei non requiritur certus gradus intensionis, ut sint essentialiter perfectæ virtutes. Præcipua autem vis actus non pendet ab eo, quod ei accidentale est. 2. Si contritio ex amore Dei super omnia propter se, sed remisso justificat aliquando, nempe in casu necessitatis, ut volunt adversarii, certè debent in quovis alio casu justificare. Nam contritio remissa per se non habet majorem vim movendi Deum in casu necessitatis quàm in quolibet alio; nec circumstantia necessitatis auget contritionis æstimabilitatem: neque Deus plus contritioni remissæ promisit in casu necessitatis quàm in quovis alio. 3. Contritio ex amore Dei super omnia propter se dilecti quamvis remisso concepta, est dispositio ad peccatorum remissionem valde proportionata; tum quia efficaciter avertit à peccatis, & totaliter ac integrè ad Deum convertit ex motivo perfectissimo: tum quia est proportionata habitui charitatis incompossibili cum ullo peccato mortali.

§. III.

Solvuntur Objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. Illud Deut. c. 4. *Cùm quæsieris Dominum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.* Et illud Joelis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, &c.* Ergo ad justificationem requiritur contritio summè vel saltem valde intensa.

Resp. Nego conseq. Quia sicut per hæc verba (*Diliges Dominum Deum*

tuum ex toto corde tuo) præcipitur dilectio Dei, non intensivè, sed extensivè seu appretiativè summa: ita verba objecta significant necessitatem contritionis appretiativè summæ, qua scilicet peccata omnia super omnia alia mala detestemur, parati potiùs quolibet bono carere, & quodlibet aliud malum pati quàm Deum mortaliter offendere. Nam voces (*ex toto corde*) significant totalitatem appretiationis, seu appretiationem summam. Dicimur enim velle ex toto corde, quod super alia volibilia volumus, sive illud etiam cum vehementia, sive sine vehementia velimus. Igitur requiritur conversio ex toto corde totalitate appretiationis, non totalitate intensionis.

Obj. 2. Christus, Luc. 7. de Magdalena dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Ergo ad remissionem peccatorum requiritur magna aliqua intensio amoris.

Resp. Nego conseq. Quia ibi agitur de remissione peccatorum non solùm quoad culpam, sed etiam quoad omnem pœnam. Nam Christus his verbis declarat se Magdalenæ propter ardentissimum ejus amorem remisisse peccata omnia tùm quoad reatum culpæ, tùm etiam quoad reatum omnis pœnæ. Quare (ut ait Bellarminus) Christus his verbis solùm significat magnam dilectionem causam fuisse magnæ indulgentiæ.

Dices. Quando Christus verba illa protulit, Magdalena jam erat perfectè contrita, nec tamen justificata. Ergo non omnis contritio perfecta justificat.

Resp. Nego 2. p. ant. itaque Christus illis verbis, & his sequentibus, (*remittuntur tibi peccata tua*) Magdalenam non primò justificavit; sed solùm primam justificationem à se collatam declaravit & confirmavit.

Porro cùm sanctus Augustinus, hom. 23. inter 50. de Magdalena ait: *Accessit ad Dominum immunda, ut rediret munda: accessit ægra, ut rediret sana:* supponit eam ad Christum accessisse cum imperfecta contritione & charitate; & solùm ad pedes Christi advolutam amasse Deum super omnia propter se.

Obj. 3. Act. c. 22. Paulo quamvis perfectè contrito Ananias dixit: *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua.*

Resp. Ananias hæc dixit Paulo, quia non certò sciebat eum elicuisse actum charitatis perfectæ, nec proinde jam justificatum esse. Et sciebat eum, etiamsi per charitatem perfectam justificatus fuisset, tamen non fuisse justificatum nisi cum speciali onere & obligatione suscipiendi Baptismi pro iisdem peccatis jam remissis. Præterea certò etiam non noverat contritionem Pauli fuisse sufficientem ad remissionem omnis pœnæ peccatis debitæ. Quare adhuc à reatu omnis pœnæ abluendus erat per Baptismum.

Obj. 4. Sanctum Cyprianum, epistola ad Caldonium.

Resp. Ibi agit de pœnitentibus, quos jam Deo reconciliatos esse putabat, sed quibus dicit impertiendam esse pacem, cujus nomine intelligit reconciliationem cum Ecclesia, & absolutionem ab excommunicatione; quosque dicit solum esse quasi prostratos sub diabolo, quia adhuc quamvis per perfectam contritionem justificati detinebantur excommunicatione.

Obj. 5. S. Chrysostomus, Hom. 5. in 2. epist. ad Tim. ait: *Sicut ignis, ubi Sylvam occupaverit, omnia purgare consuevit: ita & charitatis fervor, quocumque inciderit, omnia perimit atque perrumpit. Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* Ergo ex S. Doctore ad remissionem

nem peccatorum requiritur magnus fervor charitatis.

Resp. Nego conseq. Nam ibi solùm de morum emendatione, non de peccatorum remissione agit; nec adhibet nomen fervoris charitatis ad charitatem intensam præ remissa significandam, sed solùm ad significandam charitatem per modum ignis cujusdam spiritualis omnia vitia perimere. Quod omni actui veræ charitatis convenit, nam quælibet charitas vera, per quam Deus super omnia propter se diligitur, hominem ab omni peccato & vitio lethali avertit, & ad totam legem servandam efficaciter disponit. Quare S. Doctor postea simpliciter dicit: *Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* Charitas autem remissa, sed appretiativè summa est charitas simpliciter & propriè dicta, cùm totam ejus essentiam habeat.

Obj. 6. Multos textus S. Augustini.

I. S. Doctor, L. 4. de Baptis. c. 21. ait: *Nec ego dubito Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere, sed etiam in ipsa intus Catholica bonum Catechumenum malo baptizato anteponimus ... sicut autem bono Catechumeno Baptismus deest ad capessendum Regnum Cœlorum, sic malo baptizato vera conversio .... namque ne secura esset justitia Catechumenis, dictum est: nisi quis renatus fuerit*, &c.

Resp. 1. Ibi agitur de charitate etiam intensa, ut patet ex voce *flagrantem.*

Resp. 2. Ibi S. Doctor dicit tantum, Catechumeno charitate flagranti deesse baptismum ad capessendum Regnum Cœlorum, non autem ad remissionem peccatorum. Quia Catechumenus ille justificatus non fuit per charitatem nisi cum obligatione suscipiendi suo tempore Baptismi: quem si postea recipere negligit, mortaliter peccat, & in hoc peccato moriens damnabitur.

II. S. August. eod. L. c. 22. dicit cordis ad Deum conversionem non nisi in articulo necessitatis supplere baptismum.

Resp. Ibi loquitur de conversione, qualis fuit in latrone, cui in cruce pendenti Christus Paradisum promisit, ideoque etiam de conversione facta ex charitate intensa. Dicit autem hanc sufficere ad salutem, quando non contemptus religionis, sed necessitas excludit Baptismi susceptionem; quia nempe desiderium efficax Baptismi in perfecta cordis conversione inclusum sufficit, ut non baptizatus per contritionem perfectam justificatus, perseveret & moriatur in statu gratiæ, quando Baptismum suscipere non potest, & sic sine Baptismi susceptione salutem consequatur, quam non consequeretur, si ante mortem baptizari posset & nollet.

III. Tract. 13. in Joann. sic ait: *Quantumcunque enim Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: non illi dimittitur, nisi cùm venerit ad Baptismum.*

Resp. S. August. loquitur ibi de Catechumeno proficiente in aliqua virtute inferiori seu morali, non autem in charitate: alioqui per intensissimam charitatem nemo justificari posset sine reali susceptione Baptismi. Item loquitur de Catechumeno, qui Baptismi susceptionem negligit, qui proinde caret perfecta contritione & charitate includente votum efficax Sacramenti; ut patet ex verbis præcedentibus, quibus dicit Christum baptizari voluisse baptismo Joannis, *Ne quis arrogans, eo quod habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignaretur baptizari baptismo Domini. Quantumcunque enim Catechumenus proficiat*, &c.

Cùm

Cùm autem S. Doctor addit: *Pressuris peccatorum nemo caret, nisi ad fontem Baptismi pervenerit:* solùm vult neminem adultum non baptizatum justificari, quamdiu culpabiliter differt Baptismi susceptionem; quia tamdiu Christi Sacramentum dedignatur, & interpretativè contemnit, sicque caret perfecta cordis ad Deum conversione, quæ semper votum Sacramenti includit.

IV. L. 9. Confess. c. 4. dicit: *Gaudens in fide laudavi nomen tuum, & ea fides me securum esse non sinebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per Baptismum tuum remissa nondum erant.*

Resp. Ideo solum S. August. ante Baptismum de peccatorum suorum remissione securus non fuit; quia certò non sciebat se elicuisse contritionem charitate perfectam, nec fecerat id totum, quod Deus ad remissionem peccatorum exigit. Dicit autem peccata sibi nondum remissa fuisse, quia ex humilitate non putabat se perfectam contritionem habere, quamvis tamen revera habuerit, sicque ante Baptismi susceptionem justificatus fuerit.

V. L. 1. de Symbolo ad Catechum. ait: *Deus non dimittit peccata nisi baptizatis. Ipsa peccata, quæ primum dimittit, nisi baptizatis dimittit. Quando? Quando baptizantur .... Catechumeni quamdiu sunt, super illos sunt peccata eorum.*

Resp. Eò loquitur de eo, quod ordinariè fit. Nam cùm ordinariè Catechumeni ante Baptismum Deum super omnia propter se non ament, iis ordinariè peccata ante Baptismum non dimittuntur. Docet quippe fieri aliquando, ut Catechumenus ante baptismum justificatus sit per contritionem scilicet charitate perfectam; si enim L. 4. de Baptismo, c. 24. ait: *in Cornelio præcessit sanctificatio spiritualis in dono Spiritus sancti, & accessit Sacramentum regenerationis in lavacro Baptismi.*

VI. Epistol. 180. ad Honorat. ait: *Magnum exitium sequi eos, qui de hoc sæculo exeunt vel non regenerati, vel ligati.*

Resp. Hoc dicit solùm, quia ordinariè peccatores non habent perfectam contritionem. Nam Concil. Trident. dicit tantum, contritionem aliquando charitatem perfectam esse contingere. Quod autem aliquando tantùm contingit, non contingit ordinariè.

Nota. Textus objecti tam spectant charitatem intensam, quàm remissam.

Obj. 7. Patres requirunt pœnitentiam valde intensam.

Resp. Eorum textus intelligi rectè possunt de pœnitentia appretiativè sumpta vel ad summum de necessitate convenientiæ & utilitatis, vel de necessitate ad remissionem reatus omnis pœnæ. Nam ullus textus proferri potest, qui adversariorum sententiam probet. Communiter verò Patres magno consensu actui charitatis veræ ac propriè dictæ, sine distinctione majoris aut minoris intensionis, justificationem attribuunt.

Obj. 8. Aliqui Patres docent Petrum negando Christum, retinuisse perfectam Dei charitatem, sed ejus fervorem duntaxat amisisse. Nam S. Leo, serm. de passione, Petrum alloquens ait: *vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem aversam, sed constantiam fuisse turbatam.* Et S. Bernard. L. de diligendo Deo. De Petro, postquam Christum negavit, sic ait: *non fuit charitas extincta, sed sopita.*

Resp. Ad primum. S. Leo solùm vult Petrum non abnegasse Christum ex odio Christi, sed ex metu mortis.

Resp. Ad secundum sensus est: in Petro remansisse aliquem amorem & affectum erga Christum, sed imperfectum & inefficacem.

Obj. 9.

Obj. 9. S. Leo, Epist. 91. ad Theodor. ait: *Divinæ bonitatis præsidio ordinatum est, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.*

Resp. Sensus est, fideles remissionem peccatorum obtinere non posse sine absolutione Sacerdotis in re, vel in voto. Absolutio autem dicitur supplicatio, seu oratio, quia constat verbis sacris Deum efficaciter moventibus ad dandam gratiam sanctificantem, qua remittuntur peccata.

Porro illius effati (sententia Petri præcedit sententiam Pauli) sensus est, quod dum pœnitens in Sacramento absolvitur, non absolvitur à Sacerdote Deum per suam absolutionem efficaciter movente ad condonanda peccata. Vel etiam, quòd nemo baptizatus unquam remissionem peccatorum obtineat sine absolutione Sacerdotis in re vel in voto.

Obj. 10. S. Thomas, in 4. dist. 17. qu. 2. art. 5. ait: *Contritio, ut sæpe dictum est, habet duplicem dolorem: unum rationis, qui est displicentia peccati commissi; & hic potest esse adeo parvus, quod non sufficiat ad rationem contritionis, ut si minùs displiceret ei peccatum, quàm debeat displicere separatio à fine; sicut etiam amor potest esse ita remissus, quod non sufficit ad rationem charitatis.*

Resp. In hoc textu dolor parvus, & amor remissus intelliguntur, quantùm ad appretiationem, non quoad intensionem, ut patet ex his verbis; *ut si minùs ei displiceret peccatum, quàm debeat displicere separatio à fine.* Quare ibi S. Doctor ad rationem contritionis & charitatis exigit solùm appretiationem summam, non verò magnam, aut certam intensionem, quod etiam patet ex eo, quod sic concludit: *sic ergo dicendum, quod quantumcumque parvus sit dolor* (intensive scilicet) *dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.*

Porro aliqui veteres Theologi, qui contritionem ab attritione distinguebant secundùm gradus intensionis, per contritionem intelligebant dolorem valde intensum, præscindendo à motivo. Unde per contritionem perfectam non intelligebant eam, quæ ex charitate valde intensa concipitur.

Obj. 11. Conc. Trid. multa docet, quæ adversantur nostræ sententiæ, nam I. Sess. 13. Can. 11. ait: *ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris necessariò præmittendam esse confessionem Sacramentalem.* Ergo Concilium censet hominem non justificari per quamlibet contritionem perfectam.

Resp. Nego cons. Nam Concilium id statuit, quia valde difficilis & ardua, ac proinde satis infrequens est contritio perfecta. Ex quo fit, ut multi, qui eam sibi habere videntur, revera tamen non habeant. Quare si ad Eucharistiam non præmissa confessione Sacramentali accederent, tantum Sacramentum indignè, ideoque in suam condemnationem sumerent. Igitur Concil. jure merito declarat, ab iis, qui mortalis peccati conscientiam gerunt, præmittendam esse confessionem, quia nempe periculum est, quantumcumque se contritos existiment, ne non sint contriti ex charitate perfecta, ideoque justificati extra Sacramentum. Dignitas autem Eucharistiæ exigit, ut peccator priùs Pœnitentiæ Sacramentum suscipiat, quo facilius uberiusque gratiam sanctificantem obtineat, & fiat securior de statu gratiæ requisito ad Eucharistiam suscipiendam.

II. Concil. Tridentin. Seſſ. 6. c. 7. dicit Baptiſmum eſſe cauſam inſtrumentalem juſtificationis impii; & Seſſ. 14. c. 1. idem declarat de Sacramento Pœnitentiæ pro baptizatis mortaliter lapſis.

Reſp. Inde ſolùm ſequitur peccatorem non juſtificari ſine alterutro Sacramento, aut ejus voto, ut docet idem Concilium, Seſſ. 6. c. 4. & Seſſ. 14. c. 4. Proindeque peccatoris juſtificationem contritioni adſcribendam non eſſe ſine Sacramenti voto.

III. Seſſ. 6. c. 8. aſſerit nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, juſtificationis gratiam promereri.

Reſp. Quamvis contritio concepta ex charitate etiam intenſiſſima juſtificationis gratiam non mereatur, ſtrictè ſcilicet & de condigno, tamen illam ſemper & infallibiliter ex pura Dei miſericordia propter merita Chriſti ſtatim obtinet. Nam Deus gratis & miſericorditer intuitu meritorum Chriſti juſtificationem promiſit & confert omni peccatori ex charitate perfecta contrito.

Nota. Hæc omnia æque opponi poſſunt contra contritionem ex charitate vel intenſiſſima conceptam.

Obj. 12. Catechiſmus Romanus, tit. de Sacram. Pœnitentiæ ſic ait: *Ut enim hoc concedamus, contritione peccata deleri: quis ignorat illam adeo vehementem, acrem, ac intenſam eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit? At quoniam pauci admodùm ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam, ut à pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet. Quare neceſſe fuit, ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret. Quod quidem admirabili conſilio effecit, cùm claves regni cœleſtis Eccleſiæ tradidit, &c.*

Reſp. Hæc verba manifeſtam exaggerationem continent, ideoque eorum ſenſus juxta mentem & ſcopum auctoris explicandus eſt, qui clementiam Chriſti in inſtituendo Pœnitentiæ Sacramento, quo faciliùs obtinetur peccatorum remiſſio, commendare intendit. Itaque auctor ſolùm vult contritionem, qua peccata delentur extra Sacramentum, debere eſſe appretiativè ſummam, & ex amore Dei ſuper omnia propter ſe conceptam, unde poſſit cum ſcelerum magnitudine aliquo modo conferri: & contritionem illam ſine magno peccatoris conatu eſſe non poſſe appretiativè ſummam ex motivo charitatis, ideoque contritionem charitate perfectam magnis peccatoribus non ineſſe, quin ſit etiam valde vehemens & intenſa. Cùm autem contritio illa charitate perfecta valde ardua ſit, pauci eam habent. Econtra attritio cum charitate inchoata facilior eſt, ſicque peccatores per Sacramentum Pœnitentiæ, ad quam illa ſufficit, faciliùs juſtificantur.

Quamvis autem contritio perfecta elici ſæpe non poſſit ſine magno conatu propter impedimenta, quæ ſuperari debent, ideoque quin valde vehemens & intenſa ſit; nihilominus verum eſt, contritionem ex charitate etiam remiſſa, ſed appretiativè ſumma conceptam ſemper juſtificare etiam extra Sacramentum. Idque clarè docet idem Catechiſmus: nam poſtquam, num. 36. dixit: *Sit* (contritio) *non ſolùm maxima* (appretiativè) *ſed vehementiſſima atque perfecta* (accidentaliter) num. ſequenti ſubjicit: *quamquam id minùs conſequi poſſimus, ut perfecta ſit* (perfectione illa accidentali vehementiæ & intenſionis;) *vera tamen & efficax contritio eſſe poteſt.* De qua contritione jam ſic loquitur, num. 42. *Ipſa contritio nunquam Deo grata & accepta eſſe non poteſt .... quin etiam ſtatim, ut eam mentibus noſtris con-*

concepimus, peccatorum remiſſionem nobis à Deo tribui Prophetæ verba illa declarant: dixi, confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei . . . . ex quo licet cognoſcere veræ contritionis, de qua ſuprà dictum eſt, eam eſſe vim, ut illius beneficio omnium delictorum veniam ſtatim à Deo impetremus.

Nota. Hæc objectio pariter ſolvenda eſt iis, qui docent per contritionem remiſſam aliquando, nempe in caſu neceſſitatis, peccata remitti extra Sacramentum. Nam Catechiſmus abſolutè & ſine limitatione dicit, ut contritione peccata deleantur, illam adeò vehementem, acram, ac intenſam eſſe oportere, ut cum ſcelerum magnitudine æquare, conferrique poſſit.

§. IV.

Solvuntur Objectiones petitæ ex ratione.

Obj. 1. Sacramentum Pœnitentiæ neceſſarium eſt neceſſitate medii ad remiſſionem peccatorum baptizatorum, ſicut Baptiſmus ad remiſſionem peccatorum ante Baptiſmum commiſſorum. Ergo peccata non remittuntur per ſolam contritionem perfectam.

Reſp. Utrumque Sacramentum neceſſarium eſt in re vel in voto: unde peccata non remittuntur per ſolam contritionem ſine voto Sacramenti. Contritio autem perfecta continet votum ac propoſitum ſuſcipiendi Sacramentum Pœnitentiæ: nam includit eſſentialiter propoſitum formale nunquam peccandi ſaltem graviter; ideoque ſervandi omnia præcepta ſaltem graviter obligantia, inter quæ eſt præceptum ſuſcipiendi hoc Sacramentum. Item actus charitatis perfectæ idem votum ac propoſitum ſaltem virtualiter continet: nam per ſe reddit hominem efficaciter paratum ad omnia præcepta ſervanda; ita ut ſi de peccatis cogitaret, eliceret de illis contritionem, & propoſitum ſuſcipiendi tempore debito Sacramentum vel Baptiſmi, vel Pœnitentiæ.

Porro actus charitatis perfectæ, & contritio illum continens dicuntur non juſtificare niſi cum voto Sacramenti. Quia per talem actum non confertur juſtificatio niſi intuitu Sacramenti, cujus deſiderium ac propoſitum ſaltem implicitum ac virtuale continet, & niſi cum obligatione ſpeciali ac directa illud ſuſcipiendi pro iisdem peccatis jam remiſſis.

Obj. 2. Si contritio perfecta ſemper juſtificaret extra Sacramentum, realis ſuſceptio Sacramenti non eſſet neceſſaria. Falſum conſequens. Ergo.

Reſp. Neg. ſequel. maj. Quia homo perfectè contritus non juſtificatur extra Sacramentum ſine voto Sacramenti, & ſpeciali obligatione illius poſtea ſuſcipiendi pro iisdem peccatis jam per contritionem remiſſis: cui quidem obligationi ſatisfit per ſolam realem Sacramenti ſuſceptionem.

Obj. 3. Contritio concepta ex charitate remiſſa non eſt ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem. Ergo non juſtificat.

Reſp. Neg. anteced. Intellectum de charitate remiſſa quoad ſolam intenſionem, & ſumma quoad appretiationem. Nam contritio, per quam homo deteſtatur omnia peccata mortalia ſuper omnia alia mala, paratusque eſt efficaciter omni bono carere, & quodlibet malum pati potiùs quàm Deum graviter offendere, idque propter Deum ſuper omnia dilectum propter ſe, eſt ſanè ſufficiens & proxima diſpoſitio ad remiſſionem peccatorum obtinendam, ut per ſe patet.

Obj. 4. Si contritio ſola juſtificat extra Sacramentum licèt cum ejus vo-

to, forma absolutionis erit falsa super homine perfectè contrito. Falsum consequens. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia forma absolutionis indifferenter significat primam, vel secundam, vel tertiam remissionem pro subjecti capacitate. Quare cùm homo jam per contritionem perfectam justificatus, à Sacerdote absolvitur; tunc forma absolutionis non primam, sed secundam peccatorum remissionem significat.

Porro offensus potest pluries eandem offensam condonare, cedendo magis ac magis juri quod habet ad indignandum offensori propter illam, novumque condonationis titulum conferre.

Obj. 5. Actus fidei ita requiritur ad justificationem, ut nunquam votum ejus sufficiat, nec suppleri possit. Ergo votum contritionis & Sacramenti contentum in actu charitatis non potest justificare.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia ex Scriptura & Traditione Patrum constat hominem per actum charitatis perfectæ justificari. At neque ex Scriptura, neque ex Traditione colligi potest votum fidei aliquando supplere vices ipsius fidei: & quia fides est prima radix justificationis, nec datur alius actus supernaturalis prior, qui ejus votum contineat, & propter ejus excellentiam possit ejus vices supplere. At actus charitatis continet saltem virtualiter votum contritionis & Sacramenti, & propter ejus præstantiam potest utriusque vices supplere quoad justificationem, cum obligatione tamen ad utrumque in re habendum.

Obj. 6. Charitas remissa non est charitas perfecta. Ergo contritio ex ea concepta non justificat.

Resp. Nego anteced. Itaque charitas remissa tantùm quoad intensionem, sed summa quoad appretiationem & adhæsionem, qua nempe Deus super omnia propter se diligitur, est charitas perfecta essentialiter & completa in esse charitatis. Nam habet totam essentiam charitatis quæ consistit in eo, quod Deus super omnia propter se diligatur. Essentialis enim perfectio virtutis pendet à perfectione motivi & modi tendendi in suum objectum. Actus autem amoris, quo Deus super omnia propter se diligitur, habet motivum summè perfectum, & modum tendendi in Deum summè excellentem; nam habet pro motivo Deum ipsum absolutè ac in se consideratum, & tendit in eum super omnia. Quare actus perfectæ charitatis remissus quoad intensionem caret tantùm aliqua perfectione accidentali; estque ejusdem speciei cum charitate valde intensa, à qua proindè differt tantùm accidentaliter: ut exiguus ignis non est minùs ignis essentialiter quàm ingens rogus.

Inst. Actus intensus est essentialiter perfectior actu remisso. Ergo charitas remissa non est perfecta essentialiter.

Resp. Nego antec. Nam actus intensio non est de ejus essentia, siquidem duo actus habentes idem objectum, motivum, & eandem appretiationem, sed quorum unus sit intensus, & alter remissus seu longè minùs intensus, sunt ejusdem speciei, ut patet in actibus fidei, spei, &c.

Porro actus charitatis appretiativè summus est actus charitatis summæ quoad æstimationem & adhæsionem.

Obj. 7. Charitas inchoata & imperfecta nihil aliud est, quàm charitas remissa. Ergo charitas remissa non justificat extra Sacramentum.

Resp. Nego anteced. Nam charitas inchoata & imperfecta, vel est actus quo Deus propter se amatur, sed nondum super omnia: vel actus quo Deus amatur quidem super omnia, sed præcisè ut nostrum summum bonum, non autem

autem propter ſuam bonitatem abſolutam. Et verò quis dicat illum inchoatè tantùm & imperfectè eſſentialiter Deum amare, qui eum ſic diligit propter ſuam infinitam amabilitatem, ut eum rebus omnibus abſolutè anteponat in æſtimatione & adhæſione, paratusque ſit efficaciter bono quolibet carere, & malum quodlibet ſecundùm ordinem à Deo ſtatutum pati, quàm Deum offendere graviter?

Obj. 8. Dolor remiſſus quoad intenſionem non poteſt eſſe ſummus quoad appretiationem ſeu æſtimationem. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam ſumma appretiatio, ſeu æſtimatio poteſt eſſe ſine maxima intenſione, ſicut maxima intenſio poteſt eſſe ſine maxima appretiatione. Sic dolor naturalis de peccato propter aliquod incommodum temporale poteſt eſſe valde vehemens & intenſus, nec tamen appretiativè ſummus, ſeu ſupra omnia, nec excludit voluntatem peccandi pro quocumque caſu poſſibili; quia concipitur ex motivo, ſub quo peccatum non eſt deteſtabile ſupra omnia alia mala. Contra verò dolor, quo quis ſine magna intenſione abſolutè tamen & efficaciter dolet de peccato propter motivum ſub quo deteſtabilius eſt quolibet alio malo, eſt appretiativè ſummus & parvus intenſivè.

Idem eſt de amore. Sic communiter matris amor erga filium parvulum ſæpe eſt intenſivè major quàm appretiativè, & è contra ejusdem erga filium grandiorem amor eſt appretiativè major quàm intenſivè: nam hunc præfert alteri, quem tamen intenſiùs amat. Ratio hujus diverſitatis eſt, quòd appretiatio oriatur ex objecti æſtimabilitate, intenſio verò ex applicatione & conatu potentiæ erga objectum: quæ applicatio & conatus poſſunt eſſe vehementiora erga objectum minùs amatum & æſtimatum.

Obj. 9. Si contritio ſummè aut valde intenſa non requireretur ad juſtificationem extra Sacramentum, non deberemus niti, ut pœnitentia noſtra eſſet valde intenſa. Conſequens repugnat exemplis Sanctorum, ut Davidis, Magdalenæ, Petri, &c. & adhortationibus Patrum. Ergo.

Reſp. Nego ſeq. maj. Itaque totis viribus niti debet Pœnitens, ut ejus contritio non ſolùm ſit appretiativè ſumma, ſed etiam valde intenſa. Quia contritio valde intenſa utilis eſt tum ad ampliorem remiſſionem pœnarum peccatis debitarum obtinendam, tum ad noſtrum in Deum amorem ſignificandum, tum ad habendam contritionem appretiativè ſummam. Imò niſi peccator magnum conatum adhibeat, periculum eſt, ne dum parum curat contritionem vehementem elicere, contritione appretiativè ſumma careat.

§. V.

Expediuntur aliquæ quæſtiones circa contritionem extra Sacramentum.

Quæres 1. *Utrùm contritio perfecta, ut juſtificet extra Sacramentum, requirat certam temporis durationem?*

Reſp. Neg. Et dico juſtificare (per modum ſcilicet diſpoſitionis ultimæ) ſtatim atque exiſtit.

Conſtat 1. Ex Scriptura. Ezech. c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Ubi per quamcumque diem intelligitur quodvis temporis punctum.

2. Ex Patribus; pro omnibus ſint S. Chryſoſtomus, Epiſt. 1. ad Theodorum, ubi ait: *Non ad temporis rationem, ſed juxta affectum animæ ſolet dijudicari Pœnitentia.* Et S. Leo,

Epist. 91. *Nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris.*

Ratio est, quia uno temporis momento potest esse perfecta contritio, cui Deus infallibiliter peccatorum remissionem addixit.

Quæres 2. *Quomodo contritio remittat peccata?*

Resp. Contritio perfecta extra Sacramentum justificat per modum dispositionis proximæ à Deo ad hunc effectum requisitæ, & qua posita Deus ex mera misericordia & propter Christi merita infundit gratiam sanctificantem peccati remissivam. At in ipso Sacramento, seu prout est conjuncta cum absolutione Sacerdotali, & est pars materialis Sacramenti, justificat per modum causæ efficientis partialis & instrumentalis; quia tunc contritio est partialis materia Sacramenti. Materia autem Sacramenti est causa efficiens instrumentalis, licèt minùs præcipua effectus Sacramenti. Hinc illud, S. August. Tract. 80. in Joann. *Unde tanta vis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?*

Quæres 3. *Utrùm contritio perfecta, seu actus charitatis ad justificationem absolutè requiratur extra Sacramentum, saltem secluso martyrio?*

Resp. Affirm. Quia nulla attritio, seu contritio imperfecta etiam cum proposito formali Sacramenti, justificat extra Sacramentum in ullo casu, ut patet ex Concil. Trident. Sess. 14. c. 4. ubi declarat contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem non posse.

Ratio à priori est voluntas Dei, qui soli conversioni perfectæ, seu ex perfecta charitate conceptæ justificationem extra Sacramentum promisit: idque valde convenienter; conveniens est enim, ut qui ex amore alicujus creaturæ avertit se à Deo, divinamque amicitiam contempsit, eandem illam amicitiam non recipiat, secluso Sacramenti privilegio, nisi se ad Deum perfectè convertat per amorem, quo eum super omnia propter se diligat, & propter Deum summè propter se dilectum peccata supra omnia alia mala detestetur, atque vitare statuat.

ARTICULUS VI.

Utrùm attritio ex metu gehennæ concepta bona & utilis sit?

§. I.

Prænotanda.

I. ATtritio, seu contritio imperfecta dicitur ea, quæ non est charitate perfecta; sed ex alio motivo inferiore supernaturali concipitur, & communiter (ut docet Concil. Trid.) ex metu gehennæ & pœnarum, vel ex turpitudine peccati. Hanc asseruit Lutherus esse malam, & reddere hominem hypocritam & magis peccatorem. Non pauci hujus ætatis novatores dolorem ex solo metu gehennæ conceptum vituperant tanquam malum, licèt se Catholicos in speciem profiteantur.

II. Multiplex distinguitur timor, videlicet mundanus, filialis, & servilis. Timor mundanus est timor pœnarum à creaturis infligendarum, inducens in peccatum ut vitentur. Timor filialis est timor peccati, eo quòd sit offensa Dei super omnia propter se dilecti. Timor servilis est timor pœnarum à Deo infligendarum. Dicitur servilis, quia proprium est servorum pœnam timere, & ex illo solo metu agere. Hic timor duplex est, nempè servilis simpliciter & serviliter servilis. Timor servilis simpliciter est timor, quo

quo timetur pœna propter se, sed non super alia mala, quæ sunt peccatum. Timor serviliter servilis est timor, quo quis pœnam ita timet, ut actu paratus sit peccare, si abesset pœna. Addi potest timor mixtus ex filiali & servili; & est ille, quo quis pœnam ita timet, ut tamen magis adhuc timeat offensionem Dei.

III. Agitur hìc de timore simpliciter servili, quo quis efficaciter timet pœnas propter peccata à Deo infligendas, & per fidem propositas: ita ut illarum vitandarum causa affectum omnem ad peccatum exuat. Et quæritur, utrùm attritio, qua pœnitens dolet de peccatis admissis, & statuit non peccare de cætero ad vitanda æterna supplicia quæ timet, sit bona seu honesta, & utilis dispositio (quamvis remota) ad justificationem.

§. II.

Dico, attritio ex solo metu gehennæ concepta, bona est, & utilis.

Prob. 1. Illa attritio bona & utilis est, quæ concipitur ex metu bono & utili ad salutem. Atqui talis est attritio est solo metu gehennæ concepta: ergo hæc attritio est bona & utilis. *Prob. min.* Ille metus est bonus & utilis ad salutem, ad quem Scriptura & Patres nos adhortantur. Sed Scriptura & Patres nos adhortantur ad metum gehennæ: Ergo hic metus est bonus & utilis. *Prob. min.* Christus, Lucæ c. 12. ait: *Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.* Idem docent Patres apud Bellarminum. Pro omnibus sint S. Chrysostomus, Hom. 15. ad populum Antiochenum, ubi ait: *Quid gehenna gravius, sed hujus metu nihil utilius: gehennæ namque timor nobis regni coronam affert; nihil enim tantum peccata quidem consumit, virtutem verò crescere facit & germinare, quantùm continui timoris natura. Nisi bonus esse timor, non multos Christus impendisset sermones, & longos, de illa pœna & supplicio loquens.* S. Augustinus in Psal. 127. *Ille timor nondum castus præsentiam Domini & pœnas timet: timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum, Non timet, ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet, ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor, utilis est.* Et Tract. 9. in Epist. Joann. *Opus est ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas sanitas.*

Prob. 2. Ex Concil. Trid. Sess. 14. c. 4. ubi ait: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludit, cum spe veniæ, declarat, non solùm non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed moventis: quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat, &c.*

Idem definit, Can. 5. unde sic argumentor. Illa attritio est bona, utilis ac supernaturalis, quæ est donum Dei & impulsus Spiritus sancti. Atqui ex Concil. Trident. talis est attritio concepta ex metu gehennæ. Ergo ex Concil. attritio concepta ex metu pœnarum & gehennæ est bona & utilis.

Prob. 3. Ex his propositionibus ab Alexandro VIII. damnatis 14. *Timor gehennæ non est supernaturalis.* 15. *Attritio quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis.*

His

His adde multas alias Quesnelli circa hanc materiam propositiones inter 101. damnatas à Clemente XI. Constitutione *Unigenitus* ab Ecclesia Catholica recepta.

Prob. 4. Ratione, quia rectæ rationi consentaneum est supplicia dirissima & æterna metuere, illaque vitare velle; hicque metus per se à peccato avertit.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Qui ex solo metu gehennæ dolet de peccatis, plus detestatur pœnam quàm culpam. At hoc inordinatum est. Ergo.

Resp. Disting. major. Id est, ex vi sui actus pœnam primò & propter se, culpam verò propter pœnam detestatur, *conc. maj.* id est, pluris facit & plus vult positivè vitationem pœnæ quàm vitationem culpæ, *nego major.* nam non plus detestatur ex affectu appretiativo pœnam quàm culpam: non enim unam cum alia comparat, nec alteri præfert; sed præcisè detestatur geheñam propter se, & culpam propter gehennam, neutram alteri anteponendo sed præscindendo ab appretiatione, in quo nihil inordinatum est. Enim verò quemadmodum majus bonum appeti potest propter minus, puta, Incarnatio verbi propter salutem hominum, ita majus malum odio haberi potest propter minus.

Inst. 1. Valet illud axioma: *propter quod unum quodque tale & illud magis.* Ergo qui detestatur culpam propter pœnam, plus detestatur pœnam quàm culpam.

Resp. Nego cons. Nam ex eo effato sequitur tantùm, quod pœnitens detestans culpam propter gehennam, priùs natura & ratione detestetur gehennam quàm culpam & independenter à culpa: non vicissim. At non sequitur eum magis appretiativè detestari gehennam quàm culpam: non enim comparat unum cum alio, sed solùm unum detestatur propter aliud. Quare effatum illud falsum est saltem universaliter in sensu adversariorum. Nam quando majus malum odio habetur propter minus, non idcirco minus malum pluris fit quàm majus: sicut quando majus bonum propter minus bonum appetitur, non idcirco minus bonum pluris fit quàm majus, eique anteponitur, ut patet in Incarnatione decreta propter salutem hominum.

Inst. 2. Qui peccata ex solo gehennæ metu detestatur, magis movetur à malo gehennæ quàm à malo culpæ. Ergo pluris facit malum gehennæ quàm peccatum.

Resp. Disting. anteced. Id est, ad detestandum peccatum priùs movetur à malo gehennæ, & vi talis actus non detestaretur culpam nisi gehennæ malo moveretur, *conc. antec.* id est, cum actu detestatur culpam, movetur majore dolore erga gehennam quàm erga culpam *nego ant.* peccator ordinatus quidem priùs movetur malo gehennæ quàm malo culpæ, & non moveretur malo culpæ, nisi prius malo pœnæ moveretur; quia nempe summa & æterna miseria magis apta & proportionata est ad commovendum animum hominis vitiis ac pravis cupiditatibus obstricti, atque proprii commodi studiosissimi, quàm peccati fœditas aut Dei amor.

Hinc plerumque Deus gehennæ metum incutere incipit ad impium convertendum, ut docet Concil. Trident. Sess. 6. c. 6. & timor ille gehennæ est dispositio ad conversionem & amorem Dei, juxta illud S. Augustini, Tract. 9. in Epist. Joann. *Si nullus* (est) *timor, non est qua intret charitas . . . timor primò occupat mentem: non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem.* &

Observa. Qui detestatur peccatum propter gehennam timore illo efficaci & supernaturali, de quo hìc agitur, vi præcisè hujus actus nec magis peccatum detestatur ac refugit quàm gehennam, nec gehennam magis quàm peccarum; sed ab effectu utrimque magis appretiativo præscindit; & præcisè unum detestatur ac refugit propter aliud, culpam propter gehennam. In quo nihil inordinatum est: nam gehenna, utpote summa miseria, est motivum legitimum à Christo propositum fugiendi peccatum. Quod si quis plus detestetur pœnam quàm culpam, illa detestatio non est supernaturalis nec ordinata, sed de illa non agitur.

Inst. 3. Inordinatum est ordinare fugam majoris mali ut culpæ ad fugam minoris mali ut pœnæ, tanquam medium ad finem. Sed detestari culpam propter pœnam est ordinare, &c. Ergo hoc est inordinatum.

Resp. Disting. maj. Inordinatum est, &c. Præferendo positivè vitationem minoris mali vitationi majoris mali, *conc. maj.* non præferendo, *nego maj.* neque enim id magis inordinatum est, quàm ordinare majus bonum ad minus tanquam medium ad finem; puta, Incarnationem Verbi ad salutem hominum, ad quam re ipsa ordinata est à Deo. Igitur non est inordinatum ordinare fugam majoris mali ad vitationem minoris mali tanquam ad finem proximum, non tanquam ultimum.

Inst. 4. Inordinatum est habere vitationem pœnæ pro fine ultimo. At id fit in attritione ex solo metu gehennæ concepta. Ergo.

Resp. Nego min. Nam non refertur vitatio culpæ ad vitationem pœnæ tanquam ad finem ultimum, sed duntaxat tanquam ad finem proximum, nec cum exclusione motivi perfectioris, ex quo culpa vitari possit, sed solùm à motivo perfectiore præscinditur & illa attritio ex se ordinatur in Deum tanquam in finem ultimum. Nam omnes actus boni supernaturales ex se semper ordinantur in Deum tanquam in finem ultimum, propter specialem connexionem, quam habet cum Deo motivum quodlibet supernaturale, quamvis expresè ab agente non ordinentur ad Deum. Quare omnis actus ex motivo supernaturali elicitus, per se tendit ad Deum, & implicitè seu ex natura ipsius actus refertur ad Deum.

Obj. 2. Timor servilis malus est. Ergo attritio ex illo concepta, mala est.

Resp. Disting. anteced. Timor serviliter servilis malus est, *conc. ant.* nam hic timor est ille, quo quis pœnam ita timet, ut actu paratus sit peccare, si non esset pœna. Timor servilis simpliciter est malus, *nego ant.* nam est is, quo quis pœnam præcisè timet propter se, sed non est actu paratus, peccare si abesset pœna. Rationi autem consentaneum ideoque honestum est summam ac æternam miseriam timere propter se, cùm sit propter se maximè formidabilis.

Inst. Timor mundanus est malus. Ergo & timor servilis simpliciter.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia timor mundanus est is, quo quis plus timet offensionem hominum, aut pœnas ab iis infligendas quàm offensionem Dei: unde vi illius timoris homo paratus est Deum potiùs offendere quàm offendere homines, aut pœnas ab illis infligendas subire. At per timorem gehennæ simpliciter servilem non plus timetur gehenna quàm offensa Dei, sed solùm per illum timetur gehenna super omnia mala, quæ non sunt offensa Dei; & propter gehennam odio habetur ac vitatur peccatum. Unde à peccato avertit, nedum in illud inducit.

Obj. 3. Timor servilis opponitur charitati: nam ab ea expellitur, juxta illud 1. Joann. c. 4. *Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate.* Ergo timor servilis malus est.

Resp. Timor servilis anxius & fiduciæ exclusivus opponitur charitati, & ab ea expellitur: de quo timore agitur in textu allato, ut patet ex his verbis: *quoniam timor pœnam habet.* At timor simpliciter servilis sumptus præcisè ut est timor gehennæ propter se, & offensæ divinæ propter gehennam, nullo modo opponitur charitati, nec ab ea expellitur. Nam honestum est timere gehennam propter se, & offensam divinam propter gehennam; & viri perfecti vehementer timent gehennam propter se, & offensam divinam propter gehennam, sed simul offensam divinam magis appretiativè timent ac detestantur propter se.

Præterea & etiamsi charitas perfecta expelleret omnem timorem simpliciter servilem, non sequeretur eum esse malum: quia eum excluderet non tanquam contrarium & malum; sed duntaxat tanquam aliquid minùs perfectum, sicut magis perfectum expellit minùs perfectum.

Obj. 4. Aliqui Patres reprehendunt timorem.

Resp. Non reprehendunt nisi timorem mundanum, & serviliter servilem.

Obj. 5. Attritio ex solo metu gehennæ excludit alia motiva perfectiora, ergo inordinatus est. *Nego antec.* sed solùm ab iis præscindit. *Prob. antec.* per attritionem ex solo gehennæ metu conceptam, homo detestatur peccatum propter gehennam tantùm. Ergo talis attritio excludit alia motiva perfectiora.

Resp. Disting. antec. Detestatur peccatum tantùm propter gehennam præcisivè, seu præscindendo ab aliis motivis perfectioribus, *conc. ant.* exclusivè, seu excludendo, aut postponendo alia motiva perfectiora, motivo gehennæ; *neg. ant. & conseq.* Porro cùm agitur de attritione ex solo metu gehennæ concepta, tò *solo* sumitur præcisivè, non exclusivè.

Obj. 6. Qui odit peccatum præcisè propter gehennam, non amat justitiam, seu virtutem peccato oppositam. Ergo is non verè odit, sed semper amat peccatum. Ergo, &c.

Resp. Dist. ant. Non amat justitiam propter se, seu propter suam pulchritudinem, *conc. ant.* non amat justitiam propter aliud, & tanquam medium vitandæ gehennæ, *nego ant. & conseq.* non tenemur autem quolibet actu amare virtutem propter se, seu propter propriam honestatem; sed possumus aliquo actu illam amare & velle propter aliud motivum ipsi extrinsecum, rationi tamen consentaneum ac honestum. Neque enim semper quolibet actu tenemur agere modo perfectissimo: alioqui non liceret agere propter mercedem æternam à Deo obtinendam.

Inst. 1. Attritio ex solo metu gehennæ nullo modo continet amorem justitiæ. Ergo.

Resp. Nego ant. Nam talis attritio est dolor de peccatis admissis cum proposito non peccandi de cætero, atque servandi omnia præcepta & exercendi suo tempore omnem virtutem præceptam, ad vitandam gehennam. Unde præter dolorem de peccatis complectitur adhuc voluntatem servandi omnia præcepta, & exercendi omnem virtutem præceptam: quæ voluntas est verè amor justitiæ & omnis virtutis, non tamen propter ipsius pulchritudinem

tudinem præcisivè, sed ad vitandam gehennam.

Porro non est inordinatio, cùm non amatur propter se, sed propter aliud, id quod est magis amabile propter se, quando illud quod est amabile propter se, est adhuc sub aliquo respectu amabile propter aliud, modò non excludatur amor propter motivum perfectius sed solùm ab eo præscindatur.

Inst. 2. Homo non potest odisse peccatum, quin amet ejus contrarium nempe virtutem propter ipsius pulchritudinem: nam omne odium fundatur in aliquo amore. Ergo.

Resp. Dist. ant. Homo non potest odisse peccatum propter se, seu propter propriam fœditatem, quin amet &c. *Esto antecedens, quod non pauci negant.* Non potest odisse peccatum propter aliud ipsi extrinsecum, nempe pœnam ei debitam, quin amet &c. *nego ant. & conseq.* Esto odium omne fundetur in aliquo amore boni contrarii propter se, quando malum odio habetur propter se. At si malum odio habeatur præcisè propter aliud, sufficit ut diligatur bonum oppositum malo, propter quod odio habetur malum. Sic qui potionem suavem odit non propter se, sed propter aliud, putà sanitatem cui illa nocet, satis est si priùs diligat sanitatem, nec requiritur ut priùs amaram potionem diligat: & sic odium potionis suavis non fundatur in amore potionis amaræ, sed sanitatis. Similiter qui peccatum odit non propter se, seu propter propriam turpitudinem, sed propter gehennam, sufficit quòd amet beatitudinem & immunitatem à summa miseria, ita ut odium peccati propter gehennam fundetur in amore propriæ beatitudinis.

Hinc metus gehennæ ad habitum spei pertinet.

Obj. 7. Dolor ex metu gehennæ non est voluntarius, sed coactus. Ergo.

Resp. Nego anteced. Quod à Conc. Trident. damnatur, *Sess. 14. c. 4. & can. 5.* Nam dolor ille ex propria electione elicitur, ideoque liber est & voluntarius simpliciter.

Inst. Quod fit ex metu, partim involuntarium est. Ergo dolor ex metu gehennæ elicitus, est saltem partim involuntarius.

Resp. Disting. anteced. Si metus ille actionem externam præcisè coerceat, *conc. ant.* sic fur cùm ex solo mortis metu à furto externo se abstinet, ab illo se abstinet partim voluntariè & partim involuntariè. Si metus ille affectum etiam internum coerceat, ut gehennæ timor efficax, *nego ant. & conseq.* qui efficaciter gehennam timet, is nullum servat affectum ad peccatum; quia depositio omnis affectus ad peccatum necessaria est ad gehennam vitandam. Aliud est de metu supplicii humani, ad quod vitandum sufficit omissio actus externi prohibiti.

Obj. 8. Attritio ex solo metu gehennæ fundatur in amore proprio. At amor proprius est malus. Ergo attritio ex solo metu gehennæ est mala.

Resp. Dist. maj. Fundatur in amore proprio ordinato, *conc. maj.* inordinato, *nego maj.* amor proprius, seu amor sui alius est ordinatus & bonus, is nempe, quo quis seipsum ordinatè amat; qualis est ille, quo quis sibi vult bene esse per vitationem gehennæ. Alius verò inordinatus & malus, quo quis se ipsum inordinatè amat, qualis est ille, quo quis sibi vult bonum aliquod à Deo prohibitum, ideóque merè apparens bonum, & verum malum.

Obj. 9. Timor gehennæ potest esse conjunctus cum affectu ad peccatum. Ergo contritio ex eo concepta, mala est.

Resp. Nego conseq. Itaque timor gehennæ quandoque conjunctus est

cum aliquo affectu ad peccatum, nempe quando non timetur gehenna quantùm formidabilis est, non tamen ideo malus est, quia non est causa pravi illius affectus: nam ad illum non inducit, sed potiùs ab eo avertit. Sic actus fidei potest esse cum affectu ad peccatum, & tamen non ideo malus est, nec actus per se bonus ex illo factus erit malus. Quare tunc pravus affectus soli subjecto non satis efficaciter gehennam timenti imputandus est. Itaque attritio, quæ ex metu non satis efficaci nec appretiativè maximo concipitur, quamvis non excludat affectum omnem ad peccatum, non ideo mala est, imò est bona licèt insufficiens, nam peccandi voluntatem excludit pro aliquibus casibus. De hac tamen attritione hìc non agimus, sed de attritione concepta ex metu gehennæ appretiativè maximo: quæ quidem voluntatem peccandi excludit pro omni casu possibili secundùm rei veritatem, quia ejus motivum assumitur secundùm totam suam amplitudinem.

Obj. 10. S. Augustinus, L. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum, c. 9. ait: *Quando autem timore pœnæ, non amore justitiæ fit bonum, nondum bene fit bonum, nec fit in corde quod fieri videtur in opere.* Ergo ex S. Doctore attritio concepta ex solo metu pœnarum reddit hominem hypocritam, ac proinde mala est.

Resp. Nego conseq. Quia loquitur de timore serviliter servili, ut patet ex his verbis immediatè subjectis: *Quando mallet homo non facere, si posset impunè.*

Dices. Ex S. Augustino, Lib. contra Adimantum timor ad veterem legem, amor ad novam pertinet.

Resp. In utraque lege timor & amor locum habent: nam in veteri lege fuerunt viri Sancti, ideoque perfecto Dei amore præditi: Sed inter utramque legem hoc discriminis intercedit, quòd in veteri lege prævaluit timor, in nova prævalet amor; & hoc solùm intendit S. Augustinus, idque expressè docet, L. 1. de moribus Ecclesiæ, c. 28. his verbis: *quamquam utrumque in utroque fit, prævalet tamen in veteri timor, amor in novo.*

Præterea timor ad veterem legem, amor ad novam pertinet etiam in hoc sensu, quod non dabatur in veteri lege charitas ex vi ipsius legis, sed solùm ex meritis Christi venturi, charitas verò habitualis & gratiæ actuales ad actus charitatis eliciendos conferuntur copiosè in lege nova ex opere operato vi ipsius legis novæ per Sacramenta ipsi propria propter merita Christi ejus auctoris jam exhibita & per ejus sacrificium ac Sacramenta nobis applicata.

ARTICULUS VII.

Utrùm attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat sine ullo Dei amore ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam?

§. I.

Nota. AMor Dei super omnia duplex est, charitatis scilicet, & spei seu concupiscentiæ. Amor charitatis est is, quo Deus super omnia diligitur propter se, seu quia est in se summè bonus & perfectus. Amor spei seu concupiscentiæ est is, quo Deus super omnia diligitur, quatenus est nostrum summum bonum. Unde illi amores differunt penes motiva, ideóque specialiter: nam actus sumit suam speciem à motivo.

Amor charitatis dicitur perfectus, quia præter summam appretiationem habet motivum omnium perfectissimum, nempe Deum ut est in se, seu infinitam Dei amabilitatem absolutè sumptam. Amor verò spei dicitur imperfectus ratione scilicet motivi, quia non eli-

elicitur ex motivo omnium perfectiſſimo, quod eſt amabilitas, ſeu bonitas Dei abſolutè ſumpta, ſed ex motivo ſpei ſeu concupiſcentiæ, quod eſt bonitas Dei relativa, ſeu Deus ut nobis bonus, & ſummum noſtrum bonum. *Quod aliquis velit frui Deo, pertinet ad amorem, quo Deus amatur amore concupiſcentiæ. Magis autem amamus Deum amore amicitiæ, quàm amore concupiſcentiæ: quia majus eſt in ſe bonum Dei, quàm bonum quod participare poſſumus fruendo ipſo*, ait S. Thomas, 2. 2. quæſt. 26. art. 3. ad 3.

Cæterùm quod hìc dicetur de attritione concepta ex metu gehennæ, intelligi debet de attritione ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex quolibet alio motivo ab amore Dei diſtincto concepta.

Dico. Ad remiſſionem peccatorum mortalium in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam non ſufficit quælibet attritio, ſed requiritur attritio appretiativè ſumma, quæ præter metum gehennæ includat aliquem Dei amorem.

Prob. 1. Ex Scriptura & Patribus. Ad juſtificationem omnem requiritur vera converſio ad Deum. Atqui vera converſio ad Deum non eſt ſolùm averſio à creatura, in qua conſtituebatur ſummum bonum, ſed etiam aliquis affectus in Deum ſeu amor. Ergo aliquis Dei amor requiritur ad omnem juſtificationem, ideoque etiam in Sacramento. *Major conſtat* ex Joelis, c. 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro.* Quæ verba intelligi debent pro ſubjecta materia, ita ut ſonent converſionem ad Deum per aliquem Dei amorem, vel perfectum ſecluſo Sacramenti privilegio, vel ſaltem imperfectum poſito aliquo alio ſupplente defectum amoris perfecti.

Prob. 2. Ex Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 6. ubi agens de diſpoſitionibus adultorum ad juſtificationem in Baptiſmo conſequendam requiſitis, ait: *Illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet.* Certè ſi ad juſtificationem per Baptiſmum obtinendam requiritur aliquis amor, quantò magis ad juſtificationem per Sacramentum Pœnitentiæ, in quo difficilius quàm in Baptiſmo remittitur peccatum, & quod à Conc. vocatur laborioſus Baptiſmus.

Idem Concil. Seſſ. 14. c. 1. loquens de pœnitentia quovis tempore ad juſtificationem neceſſaria, hæc ait: *ut perverſitate abjecta & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur.* Sanè pius ille animi dolor de tanta Dei offenſione aliquem erga Deum affectum & amorem ſignificat.

Prob. 3. Auctoritate Cleri Gallicani in comitiis anni 1700. ita docentis: *& quidem de dilectione Dei, ſicut ad Sacramentum Baptiſmi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ eſt laborioſus Baptiſmus, requiſita, ne neceſſariam doctrinam omittamus, hæc duo imprimis ex S. Synodo Tridentina monenda & docenda eſſe duximus: primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam, quæ ſit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu ſuſcipiatur, hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento ſecurum ſe eſſe, ſi præter fidei & ſpei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem. Neque verò ſatis adimpleri poteſt utrique Sacramento neceſſarium vitæ novæ inchoandæ, ac ſervandi mandata divina propoſitum, ſi pœnitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam*

lam curam gerat, nec sit saltem animo ita præparato, ut ad illum exequendum, divina opitulante gratia, sese excitet ac provocet. Idem Clerus Gallicanus.

Prob. 4. Ratione multiplici.

Prima. Attritio, quæ sit dispositio ad reconciliationem sufficiens, debet esse medium proportionatum huic obtinendæ in Sacramento, à quo non tollat vim reconciliandi. Atqui sola attritio ex aliquo Dei amore imperfecto est tale medium: nam amor ille imperfectus reddit attritionem proportionatam recipiendæ Dei amicitiæ in Sacramento, à quo non tollit vim reconciliandi, cùm non justificet extra Sacramentum. Ergo sola attritio ex aliquo Dei amore concepta, est dispositio ad justificationem in Sacramento sufficiens.

Secunda. Homo per peccatum mortale avertitur à Deo & convertitur ad creaturam, ponendo in ea suam beatitudinem & suum finem ultimum. Ergo ut remissionem peccati obtineat, & se ad Deum verè convertat, debet non solùm averti à creatura, sed etiam converti ad Deum, ipsum saltem amando ut suum summum bonum, & in eo suam beatitudinem statuendo.

Tertia ratio, quæ ad praxim spectat. Ubi agitur de Sacramentorum valore non licet sequi opinionem probabilem, relicta tutiore probabili. Nam Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi.* Atqui sententia asserens necessitatem alicujus amoris non justificativi ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, est tutior, & saltem verè probabilis: altera verò negans non est certa; nam Alexander VII. vetuit utramque opinionem censura notari, & à multis impugnatur argumentis gravibus. Ergo non licet sequi opinionem negantem necessitatem alicujus amoris, &c.

Confirm. adhuc auctoritate Cleri Gallicani, qui in iisdem comitiis anni 1700. hanc propositionem: *Attritio ex gehennæ metu sufficit sine ulla Dei dilectione, sine ullo ad Deum offensum respectu: quia talis honesta & supernaturalis est*: damnavit his verbis: *hæc propositio, qua à dispositionibus necessariis ad absolutionem excluditur quilibet ad Deum offensum respectus, temeraria est, scandalosa, perniciosa, & in hæresim inducit.*

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Hæc verba Conc. Trid. Sess. 6. c. 6. (*illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*) non significant amorem Dei, tanquam omnis justitiæ fontis, esse dispositionem necessariam ad Baptismum, sed solùm esse ordinariam dispositionem ad illum. Ergo ex illis verbis non probatur necessitas alicujus amoris. *Nego ant. prob.* Non omnes dispositiones hoc capite relatæ, necessariæ sunt, puta metus gehennæ: Ergo nec amor ibi refertur ut necessarius.

Resp. Nego conf. Nam quamvis Concilium non intendat omnes dispositiones in illo capite expositas, esse necessarias; tamen intendit aliquas esse necessarias, ut fidem, spem, pœnitentiam formalem. Jam verò ex eo contextu satis liquet saltem amorem Dei tanquam omnis justitiæ fontis, esse dispositionem necessariam; nam postquam Concilium dixit: *Illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.* Statim subjicit: *ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & detestationem, hoc*

hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.

Quod confirmatur ex Histor. Conc. Trid. à Palavicino scripta, L. 8. cap. 13. ubi sic legitur: *Quod attinet ad id, quod dicitur de dilectione Dei* (illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt) *advertendum est, per tenorem decreti priùs delineati nullam fieri dilectionis mentionem, sed Claudium Jajum Societatis Jesu & alios admonuisse, ut aliquis charitatis actus insereretur; cumque id ad omnium Patrum judicium relatum fuerit, viginti tres disertè illud comprobasse, ideoque insertum decreto, & per hæc verba retentum: cùm nulla fiat mentio amoris, visum est cum fide & spe jungere aliquem dilectionis actum, quia si pœnitentia tota esset ex timore sine amore justitiæ, & dolor esset propter pœnam tantùm, & non propter Dei offensam, infructuosa esset.*

Obj. 2. Conc. Trid. Sess. 14. c. 4. definit attritionem ex metu gehennæ voluntatem peccandi excludentem, sed sine ullo amore sufficere ad justificationem in Sacramento. Ergo nullus requiritur amor Dei, &c.

Resp. Nego antec. Nam (ut testatur Palavicinus, L. 12. Hist. Conc. Trid. c. 10.) in decreto, ut primùm ante Patrum judicium delineatum erat, hæc verba, quæ de attritione, c. 4. descripta legebantur: *verùm etiam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem:* Patrum judicio expuncta fuerunt, & eorum loco ista substituta: *Ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum disponit.*

Concilium autem circa attritionem ex metu gehennæ conceptam id solùm definivit contra Lutheri errores. 1. Attritionem illam, si voluntatem peccandi excludat, & conjuncta sit cum spe veniæ, non esse malam, nec facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. 2. Donum Dei esse, & impulsum Spiritus sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis. 3. Ad gratiam sanctificantem in Sacramento impetrandam disponere.

Inst. Conc. Trid. docet attritionem illam ad justificationem in Sacramento consequendam disponere, & quidem proximè. Ergo docet eam sufficere.

Resp. Fateor quidem attritionem illam ad justificationem in Sacramento obtinendam disponere etiam proximè, ideóque sufficere, si (ut ait Conc. Trid.) voluntatem peccandi excludat, & sit conjuncta cum spe veniæ. Sed tunc in illa attritione continetur aliquis Dei amor. Nam 1. illa attritio excludit affectum peccandi, ideoque amorem omnis boni creati, in quo pœnitens ultimò conquiescat, & suam beatitudinem ac finem ultimum ponat. Homo autem non potest esse sine amore alicujus boni in quo conquiescat, & beatitudinem suam ponat: nam homo non potest esse sine amore beatitudinis suæ. Ergo si jam non habet amorem alicujus boni creati, in quo ultimò conquiescat, & suam beatitudinem ac finem ultimum ponat; necesse est, ut amet bonum increatum, in eo ultimò conquiescat, & beatitudinem suam ac finem suum ultimum ponat: quod est amare Deum super omnia amore concupiscentiæ seu spei. 2. In illa attritione includitur spes veniæ & remissionis peccatorum, ideoque spes salutis. Spes autem salutis vera & à Deo præcepta continet necessariò desiderium salutis efficax, quando non potest esse sine amore spei seu concupiscentiæ; nam desiderium salutis continet amorem beatitudinis cœlestis consistentis in possessione summi boni, ideoque continet amorem Dei ut summi nostri boni.

Dices. In decreto priùs delineato, de hac attritione expuncta fuere hæc verba:

verba: *verum etiam efficere ad Sacramenti hujus constitutionem.* Ergo debet concedi, quod illa attritio sufficiat in Sacramento.

Resp. Neg. conf. Nam ideo hæc verba expuncta fuere, quia Tudetanus Antistes monuit circa sufficientiam attritionis ex metu gehennæ præcisè conceptæ, variare Theologorum Catholicorum sententias; quia nempe non omnes putant amorem Dei in illo metu contineri aut supponi. Multi tamen putant in metu, de quo Conc. Trid. loquitur, contineri amorem spei, quia loquitur de metu gehennæ & pœnarum, ideoque de metu non solum supplicii ignis, sed etiam amissionis Dei. Metus autem amittendi Deum ut objectum beatitudinis, necessario includit amorem Dei ut nostri summi boni: nam amamus bonum, cujus privationem metuimus.

Obj. 3. Ad justificationem in Sacramento sufficit attritio excludens voluntatem peccandi. Sed attritio ex solo gehennæ metu concepta excludit voluntatem peccandi.

Resp. Nego maj. præcisè sumptam. Nam non sufficit exclusio voluntatis peccandi, nisi quatenus illa exclusio non potest esse sine amore Dei ut summi nostri boni, & nisi conjuncta sit cum spe veniæ ac salutis, quæ simul est desiderium efficax salutis includens amorem beatitudinis cœlestis, ideoque amorem Dei ut summi nostri boni, ut modò dictum est.

Obj. 4. Attritio illa continet propositum servandi omnia præcepta, ideoque diligendi Deum cùm præceptum urgebit. At hoc sufficit. Ergo illa attritio sufficit, &c.

Resp. Nego min. Nam requiritur verus amor actualis, & vera conversio ad Deum. Propositum autem amandi Deum præcisè sumptum, non est amor nec conversio actualis ad Deum, sed propositum amoris & conversionis ad Deum.

Obj. 5. Si ad justificationem in Sacramento requiritur aliquis Dei amor, jam nullum erit privilegium Sacramenti, nec illud erit de se reconciliativum. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego maj. Quia amor Dei, qui in hoc Sacramento requiritur, non justificat per se & extra Sacramentum. Solus enim actus charitatis perfectæ, quo Deus super omnia propter se diligitur, justificat extra Sacramentum.

Obj. 6. Dici non potest quis sit ille amor imperfectus, non per se *justificativus*, qui requiritur & sufficiat ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ. Ergo.

Resp. Nego anteced. Et meam de hac re sententiam, quam sicut omnem aliam sedis Apostolicæ & Ecclesiæ obsequio omnino subjicio, expono. Dico itaque amorem illum esse amorem spei seu concupiscentiæ, quo Deus super omnia, sed præcisè ut nostrum summum bonum & nostra beatitudo amatur. Qui amor concupiscentiæ pertinet ad habitum spei, ut docet *S. Thomas, 2. 2. quæst. 17. art. 8.*

Porro cùm amamus Deum ut nostrum summum bonum, non amamus Deum propter nos, sed nobis, & cum amamus præcisè, quia est summum nostrum bonum, præscindendo à motivo perfectiore, nempe bonitate Dei absoluta, non illum excludendo.

Inst. 1. Nulla ratione probari potest necessitas talis amoris. Ergo

Resp. Nego anteced. Nam 1. ad justificationem in Sacramento requiritur aliquis amor Dei super omnia, qui nunquam justificet extra Sacramentum: nam requiritur conversio ad Deum ex toto corde totalitate scilicet apprehensionis, quæ Dei amorem super omnia necessariò includit. Talis est autem

amor

amor concupiſcentiæ. 2. Quia cùm homo per peccatum mortale conſtituerit finem ſuum ultimum, ſeu ſuam beatitudinem in creatura cum magna Dei injuria, videtur ex natura rei ad tantæ injuriæ compenſationem & veniam requiri, ut talem voluntatem, ſeu affectum retractet per affectum, quo ſaltem finem ſuum ultimum ſeu ſuam beatitudinem in Deo conſtituat, & ei reſtituat in corde ſuo rationem finis ultimi, & ſic Deum ut ſuum ſummum bonum ſuper omnia amet. 3. Homo non poteſt eſſe ita diſpoſitus, ut nullum bonum appetat & amet, in quo ultimo conquieſcat, & ſuam beatitudinem ponat : nam neceſſario expetimus beatitudiem noſtram, in quocumque bono conſiſtat. Ergo ſi jam non amat nec expetit ullum bonum creatum, in quo ultimo conquieſcat, & ſuam beatitudinem ponat, ut exigit vera converſio; certè neceſſe eſt, ut expetat & amet bonum increatum ut ſuam beatitudinem & finem ultimum.

Inſt. 2. Amor ille ſpei non differt ab amore charitatis. Ergo per ſe juſtificat extra Sacramentum, ergo non requiritur, &c.

Reſp. Nego anteced. Nam illi duo amores habent diverſa motiva : ac proinde differunt ſpecificè & eſſentialiter. Nam diſtinctio ſpecifica actuum vel habituum repetitur ex motivis ſpecie diverſis, cùm actus & habitus ſuam ſpeciem ſumant à motivo. Quare hos amores rectè diſtinguit S. Thom. 2. 2. q. 17. a. 8. ubi ait: *Amor quidam eſt perfectus, quidam imperfectus. Perfectus quidem amor eſt, quo aliquis ſecundùm ſe amatur, utpote cui aliquis vult bonum, ſicut homo amat amicum. Imperfectus amor eſt, quo quis amat aliquid non ſecundùm ipſum, ſed ut illud bonum ſibi ipſi proveniat, ſicut homo amat rem quam concupiſcit. Primus autem amor pertinet ad charitatem, quæ inhæret Deo ſecundum ſe ipſum. Sed ſpes pertinet ad ſecundum amorem, quia ille ſperans aliquid, ſibi obtinere intendit.*

Inſt. 3. Amor concupiſcentiæ juſtificat ſicut amor charitatis ; Ergo non requiritur, &c.

Reſp. Nego antec. Nam Scriptura & Patres vim juſtificandi per modum ultimæ diſpoſitionis tribuunt ſolum charitati & amori Dei ſimpliciter : qui amor eſt amor amicitiæ, non ſpei. Cùm amor ſpei ſit eſſentialiter minùs perfectus, utpote habens motivum minùs perfectum, non debet habere eandem vim, quam habet amor charitatis ex ſui motivi excellentia, quod eſt Deus ſecundùm ſe & abſolutè ſumptus.

Inſt. 4. Concil. Tridentin. requirit amorem, quo Deus diligitur tanquam omnis juſtitiæ fons.

Reſp. Hic amor eſt amor ſpei & concupiſcentiæ, nam eſt amor Dei ut largitoris gratiæ ſanctificantis ad beatitudinem perducentis, & conſequenter ut largitoris gratiæ & gloriæ, & ut eſt fons ac terminus, ſeu objectum beatitudinis.

Inſt. 5. Amor concupiſcentiæ eſt amor mercenarius. Sed amor mercenarius eſt malus & à Patribus vituperatur. Ergo amor ille eſt malus, nec proinde requiritur &c.

Reſp. Amor ſpei licèt à Theologis appelletur mercenarius, tamen non eſt mercenarius in ſenſu Patrum, & à S. Auguſtino vocatur graruitus & caſtus, quia per illum Deus caſtè concupiſcitur & diligitur nempe tanquam finis noſter ultimus, ſeu noſtrum ſummum bonum, non autem propter bona temporalia. Amor autem mercenarius in ſenſu Patrum, in quo ab illis vituperatur, eſt amor Dei propter bona temporalia.

Obſerva. Amor ſpei neceſſitate quadam naturali conjunctus eſt cum ali-

cum aliquo charitatis, seu benevolentiæ affectu erga Deum propter se, licèt non appretiativè summo ex motivo charitatis. Nam Deus super omnia amari non potest ut summum nostrum bonum, quin etiam aliqua tenus ametur propter se, quamvis non super omnia ex hoc motivo, sed solùm ex motivo concupiscentiæ.

ARTICULUS VIII.

Utrùm ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ sufficiat attritio concepta ex metu gehennæ & amore imperfecto?

Nota. ALiqui veteres Theologi ante Concil. Trident. existimarunt, contritionem charitate perfectam, quæ semper justificaret, requiri in Sacramento Pœnitentiæ, eo quod sentirent absolutionem Sacerdotis esse merè declaratoriam remissionis peccatorum. Qui error à Conc. damnatus est, & post illud ab Abbate San Cyrano Duverger appellato renovatus.

Aliqui Recentiores duplicem distinguunt contritionem ex amore Dei super omnia propter se conceptam, unam intensam, quæ est ex amore Dei super omnia propter se intensè dilecti: & alteram remissam, quæ ex amore Dei super omnia propter se, sed remissè dilecti concipitur. Intensam contritionem dicunt semper extra Sacramentum justificare: remissam verò volunt non justificare extra Sacramentum nisi in certis casibus. Unde hanc, non illam, in Sacramento Pœnitentiæ ut necessariam exigunt.

§. I.

Dico. In Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum mortalium non requiritur contritio elicita ex amore Dei super omnia propter se, sive intenso, sive remisso; sed sufficit attritio ex metu gehennæ efficaci & ex amore concupiscentiæ erga Deum concepta.

Prob. 1. Ex his Christi verbis, quibus, hoc Sacramentum instituit, Joann. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Juxta quæ sensu proprio intellecta, ut Concil. Trident. declarat esse intelligenda, Sacerdotes veram habent potestatem remittendi peccata. At si Sacramentum hoc requirit contritionem ex charitate vera ac propriè dicta conceptam, ideoque semper justificantem, Sacerdotes nunquam potuerint peccata remittere: nam semper necessariò ante illorum absolutionem jam remissa esse debebunt: ac proinde Sacerdotis absolutio nunquam peccata remittere pos... Item alioqui Sacramentum Pœniten... jam non erit Sacramentum mortu... rum, sed vivorum: quod repugn... sensui Ecclesiæ.

Prob. 2. Si ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ non sufficit attritio supra explicata, sed requiritur contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se licèt in gradu intensionis remisso, Sacramentum Pœnitentiæ in re susceptum nunquam fideles lapsos reconciliat, imò nec reconciliare potest, sed reconciliatos semper exigit. Absurdum consequens. Ergo *Major constat,* siquidem omnis amor Dei super omnia propter se licèt in gradu remisso, & contritio ex illo co... cepta, statim semper justificat ... extra Sacramentum ut supra ar... ostensum est, & *adhuc sic probatur.* Ex Concil. Trident. Sess. 14. cap. 4. contritio charitate perfecta semper reconciliat, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur. Atqui omnis contritio concepta ex amore Dei super omnia propter se dilecti etiam in gradu remisso, est contritio charitate perfecta.

cta. Ergo omnis contritio ex amore Dei ſuper omnia propter ſe concepta, ſtatim ſemper juſtificat etiam extra Sacramentum. *Prob. min.* Nam eſt contritio concepta ex charitate vera & perfecta eſſentialiter. Omnis enim amor Dei, ſuper omnia propter ſe habet totam eſſentiam charitatis, poſitam in appretiatione ſumma & motivo amoris omnium perfectiſſimo: & intenſio eſt quid accidentale omni actui; nam duo actus habentes idem objectum materiale & idem motivum, quorum tamen unus ſit remiſſus & alter intenſus, ſunt ejusdem ſpeciei, ideoque ejusdem eſſentiæ. Sic duo actus fidei, vel actus ſpei diverſæ intentionis, ſunt tamen ejusdem eſſentiæ & ſpeciei.

Minor primi ſillogiſmi patet; nam ex Concil. Tridentin. Seſſ. 14. Can. 1. Sacramentum Pœnitentiæ eſt *Sacramentum pro fidelibus quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis à Chriſto inſtitutum.* At evidenter abſurdum eſt Sacramentum in re à Chriſto ad fideles Deo reconciliandos inſtitutum, nunquam reconciliare, imò nec reconciliare poſſe; ſed ſemper ſupponere & exigere jam reconciliatos, exigendo aliquid quod ante ejus formam & priusquam perficiatur, ſemper juſtificet.

Prob. 3. Si in Sacramento Pœnitentiæ requiritur contritio concepta ex amore Dei ſuper omnia propter ſe ſaltem in gradu remiſſo, nunquam moribundi damnari poterunt ob defectum abſolutionis. Falſum conſeq. Ergo. *Sequela majoris patet;* nam ſi moribundus talem contritionem habet, ſalvabitur ſine abſolutione, ut fatentur adverſarii, qui docent illam in caſu neceſſitatis juſtificare extra Sacramentum; ſi illam non habet, damnabitur etiam cum abſolutione Sacerdotis.

Minor conſtat 1. ex ſenſu & praxi Eccleſiæ, quæ in articulo mortis omnium peccatorum reſervationem tollit, *ne,* ut ait Conc. Trident. Seſſ. 14. c. 7. *hac occaſione aliquis pereat.* 2. Ex praxi fidelium, qui ſibi & ſuis maxima ſollicitudine, Sacerdotis abſolutionem in mortis periculo exquirunt. 3. Ex Can. *Si Presbyter* 26. qu. 6. *ſi Presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum.* 4. Ex Cœleſtino, 1. Epiſt. ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, c. 2. ubi ait: *Agnovimus Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubvenire . . . quid hoc rogo, aliud eſt quàm morienti mortem addere, ejusque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? . . . Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore ſperatam Pœnitentiam denegarit.* 5. Ex S. Auguſtino, Epiſt. 180. ad Honorat. *Si Miniſtri deſint, quantum exitium ſequatur eos, qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati?*

Certè Cœleſtinus, Auguſtinus, & Concil. Trident. evidenter ſupponunt contingere poſſe, ut pœnitentes habeant contritionem, quæ ad juſtificationem nunquam ſufficiat niſi in Sacramento. Nam manifeſtè ſupponunt fieri poſſe, ut morientes pereant ob ſolam carentiam abſolutionis, quacum potuiſſent ſalvari elicita aliqua contritione: nam ſecluſa omni contritione abſolutio Sacerdotis nihil efficit. Talis autem contritio non eſt contritio concepta ex amore Dei ſuper omnia propter ſe etiam in gradu remiſſo, qui ſemper juſtificat, & juxta adverſarios ſemper juſtificat in caſu neceſſitatis, ut cùm deeſt copia confeſſarii; ſed contritio quæ cum abſolutione juſtificat, & ſine illa non juſtificat, eſt ea quæ à nobis requiritur.

Porrò falſum eſt, quod aſſerit Recentior quidam, nempe plerosque auctores

res dubitare, utrùm contritio concepta propter Deum super omnia propter se dilectum, sed in gradu remisso justificet in articulo mortis extra Sacramentum. Nam nullus alicujus nominis Auctor catholicus proferri potest, qui se de hoc dubitare asserat.

Prob. 4. Ex Concil. Trident. nam 1. Sess. c. 3. docet contritionem generatim sumptam, esse partem materialem Sacramenti; & c. 4. illam dividit in contritionem charitate perfectam, & in imperfectam quæ attritio dicitur. Ergo utraque illa contritio potest esse materialis pars Sacramenti: quod enim convenit generi, convenit etiam speciebus. Ergo attritio cum exclusione voluntatis peccandi & cum spe veniæ, ideoque amore spei in ratione contritionis, sufficit ad Sacramentum. 2. Concil. Trident. c. 4. dicit contritionem aliquando esse charitate perfectam, & tunc reconciliare ante Sacramentum. Ergo contritio, quæ in Sacramento reconciliat, non est charitate perfecta. Ergo contritio ex amore imperfecto reconciliat in Sacramento. Contritio autem ex amore Dei super omnia proper se dilecti, quamvis non valde intensè, est contritio charitate perfecta: nam hic amor est vera charitas, cùm habeat totam essentiam charitatis perfectæ, nempe summam appretiationem, seu adhæsionem & motivum omnium possibilium perfectissimum, quod est Deus secundùm se absolutè sumptus. 3. Ex Conc. Trident. Sess. 7. in proœmio per Sacramenta Ecclesiæ: *Omnis vera justitia vel incipit, vel cæpta auget, vel amissa reparatur.* Et Can. 6. & 8. Sacramenta continent gratiam, quam significant, illamque ex opere operato conferunt. At hæc omnia falsa essent, si ad Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ requiritur contritio ex amore Dei super omnia propter se, qui semper justificat extra Sacramentum, ut ostensum est.

Dices. Concil. Trident. non definivit sufficientiam attritionis ex amore imperfecto conceptæ.

Resp. Id quidem non definivit expressè seu explicitè; sed implicitè & virtualiter docet: nam expressè definit ea, ex quibus certò infertur sufficientia talis attritionis, ut patet ex locis Concilii adductis contra necessitatem contritionis perfectæ in Sacramento: quæ quidem ita clara sunt, ut Cardinalis de Laurea, Tract. de Pœnitent. Disp. 8. asserere non dubitarit esse de fide ad justificationem in Sacramento consequendam sufficere *attritionem*, quæ scilicet opponitur contritioni perfectæ semper ante Sacramentum justificativæ, seu non requiri contritionem perfectam.

Dices. Ex Palavicino, in sua Hist. Trident. Historia, Patribus Tridentinis id fuit in proposito, ut ea tantùm definirent, quæ erroribus hæreticorum adversarentur: illa verò, quæ inter Catholicos Doctores controversa esse sciebant, intacta relinquerent. Aliqui autem Catholici necessitatem contritionis perfectæ etiam in Sacramento propugnarunt, qualis fuit Tudetanus Episcopus, eodem Palavicino teste. Præterea verbum *sufficere*, quod de attritione in decreto priùs appositum fuerat, Patrum judicio deletum fuit, & ipsius loco substitutum est verbum *disponere*. Ergo sufficientia contritionis quæ non sit charitate perfecta, non fuit definita à Concilio.

Resp. Disting. conseq. Non fuit definita expressè, *conc. cons.* implicitè, *nego cons.* Concil. Trident. ita primariò fuit propositum hæreticorum errores damnare, ut simul intenderit doctrinam Catholicam circa materias, in quibus versabantur illi errores, exponere atque illustrare; ut patet ex multis capitibus, quæ præmisit Canonibus, in quibus

quibus directè & expresè hæreticorum errores damnantur; & in expositione doctrinæ catholicæ multa docet præter illa, quæ hæreticorum erroribus directè adversantur, ut penitus errores & errorum occasiones in posterum tollerentur, veritasque Catholica clariùs innotesceret. Præterea sensus Concilii ex ipsius textibus expendendus est.

Quod spectat ad deletionem verbi *sufficere*.

Resp. Ideo hoc verbum deletum fuit, ne daretur occasio existimandi nullum amorem Dei imperfectum requiri.

Cæterum quamvis sententia nostra de sufficientia attritionis ex amore spei videatur certa; tamen in praxi pœnitens ex attritione adducendus est ad eliciendum contritionem charitate perfectam; tùm quia per hunc actum supplebit defectus, qui possent esse ex parte ministri, & etiam defectum Baptismi ex parte sui, si fortè non esset validè baptizatus: tùm quia per illum actum justificatus ad novam & majorem gratiam in Sacramento obtinendam disponitur: tùm quia sæpissimè in decursu vitæ tenemur actum charitatis perfectæ elicere.

§. II.

Solvuntur Objectiones petitæ ex auctoritate.

Obj. 1. Aliquos textus Scripturæ, 1. Corinth. cap. ult. *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit Anathema.* 1. Joann. cap. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Et 1. Cor. c. 13. *Si habuero omnem fidem . . . charitatem autem non habuero, nihil sum . . . . nihil mihi prodest.*

Resp. Ad 1. *&* 2. Duo illi textus intellecti de actu charitatis, significant eum, qui non diligit actu charitatis Deum vel proximum, quando urget præceptum charitatis, esse Anathema, manere in morte, quia peccat mortaliter. Sed non tenemur in quavis circumstantia elicere actum charitatis.

Resp. Ad 3. Ibi agitur de charitate habituali, sine qua homo non est amicus Dei nec filius adoptivus, nec hæres Dei, & nihil est meritorium vitæ æternæ, nec salus comparari potest.

Obj. 2. Scriptura ad justificationem requirit conversionem ad Deum ex toto corde juxta illud Joëlis c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Sed conversio ad Deum ex toto corde includit amorem perfectum. Ergo.

Resp. Disting. maj. Scriptura requirit conversionem ex toto corde elicitam ex amore sive perfecto, sive minùs perfecto, *conc. maj.* elicitam ex amore semper perfecto nempe charitatis, *subdist.* si nihil adhibeatur, quod suppleat defectum amoris perfecti, *conc. iterum maj.* si adhibeatur aliquid supplens defectus amoris perfecti, quale est Sacramentum mortuorum, *nego maj.* ad justificationem per Sacramentum mortuorum obtinendam non requiritur conversio ex amore perfecto, qualis requiritur extra Sacramentum: nam Sacramentum mortuorum institutum est ut medium facilius obtinendæ remissionis peccatorum ex meritis Christi.

Obj. 3. Concil. Trident. Sess. 14. c. 3. requirit in Sacramento Pœnitentiæ contritionem, quam c. 4. dicit quovis tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam peccatorum. Atqui contritio, quæ quovis tempore necessaria fuit ad impetrandam veniam peccatorum, includit amorem Dei super omnia propter se: nam sine hoc amore nemo unquam in lege naturæ & in lege Mosaica justificatus fuit. Ergo Conc. requirit in Sacramento contritionem includentem amorem Dei super omnia propter se.

Resp. Disting. maj. Concil. requirit in Sacramento contritionem, quam dicit quovis tempore fuisse necessariam, sumptam genericè, seu secundùm prædicata communia tantùm, *conc. maj.* sumptam specificè & adæquatè; seu sumptam secundùm prædicata tum generica tum specifica, *nego maj.* contritio quam Concil. dicit esse partem materialem Sacramenti Pœnitentiæ, & quovis tempore ad impetrandam veniam necessariam fuisse, est contritio genericè sumpta, quæ est præcisè animi dolor ac detestatio super omnia mala de peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero, præscindendo à motivo. Nam postquam Conc. c. 3. dixit actus Pœnitentis, nempe contritionem, confessionem & satisfactionem esse materiam Sacramenti, sic initio capitis quarti ait: *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Ubi patet contritionem in his locis sumi genericè, abstrahendo à motivo. Hanc autem sic definitam dividit in contritionem charitate perfectam, & in imperfectam, quæ attritio dicitur.

Inst. 1. Pœnitentia seu contritio, quam Concil. Trident. dicit fuisse quovis tempore necessariam ad justificationem, est pœnitentia, quam Prophetæ prædicabant. Sed pœnitentia, quam Prophetæ prædicabaut, includebat amorem Dei super omnia propter se. Ergo contritio quam Conc. Trid. &c. includit hunc amorem.

Resp. Disting. maj. Est pœnitentia genericè sumpta, quam prædicabant Prophetæ, *conc. maj.* est pœnitentia specificè sumpta, quam prædicabant Prophetæ, *neg. major.* pœnitentia & conversio, seu contritio genericè sumpta, est dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito nunquam peccandi mortaliter. Duplex est species diversa: alia perfecta, quæ ex amore Dei perfecto concipitur: alia imperfecta, quæ ex amore imperfecto elicitur. Conc. autem contritionem & pœnitentiam à Prophetis prædicatam sumit genericè, *ut patet ex cap. 4. cit.*

Inst. 2. Genus simpliciter prolatum sumitur pro præcipua specie. Sic panis simplicitur dictus sumitur pro pane triticeo. Ergo Conc. Trident. *loquitur* de contritione perfecta.

Resp. Nego anteced. universaliter sumptum. Nam cùm dicitur, v. g. animal est sensitivum, nomen *animal* profertur simpliciter, & tamen accipitur pro præcipua specie, exclusis aliis imperfectioribus, sed sumitur genericè. Ad exemplum dico non valere à particulari ad universale consecutionem.

Inst. 3. Concil. Trident. postquam c. 4. explicuit attritionem, quam dicit disponere ad gratiam in Sacramento obtinendam, adducit in exemplum pœnitentiam Ninivitarum, per quam à Deo misericordiam impetrarunt. At qui hæc pœnitentia includebat amorem Dei super omnia propter se. Ergo.

Resp. Disting. maj. Adducit pœnitentiam Ninivitarum ad probandam præcisè bonitatem timoris pœnarum, per quem Ninivitæ paulatim dispositi sunt ad contritione perfectiorem, *conc. maj.* ad probandam necessitatem contritionis conceptæ propter Deum super omnia propter se dilectum, quæ disponat tantum ad justificationem in Sacramento consequendam, *nego maj.* & *consequens.*

Obj. 4. Conc. Trident. Sess. 6. c. 6. ad justificationem in Baptismo requirit amorem Dei tamquam omnis justitiæ fontis:

fontis: nam ſic ait: *Illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt.* At hæc dilectio eſt amor Dei ſuper omnia proper ſe in gradu remiſſo. Ergo Concil. Trident. hunc amorem requirit in Baptiſmo. Ergo à fortiori requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

Reſp. Nego min. Sed hæc dilectio eſt amor imperfectus, quo Deus ſuper omnia ut nobis bonus præcisè & ut ſummum noſtrum bonum diligitur. Nam diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem, eſt diligere Deum tanquam auctorem & largitorem omnis ſanctitatis, quæ eſt maximum bonum hominis, ac proinde etiam beatitudinis, quæ eſt terminus & merces ſanctitatis.

Quæres: *Cur amor ille imperfectus dicitur charitas initialis ſeu inchoata.*

Reſp. Quia non eſt charitas ſimpliciter, ſed eſt initium ſeu inchoatio charitatis, cùm ſit diſpoſitio proxima ad actum charitatis perfectæ: nam ex S. Thoma diſpoſitio proxima ad aliquid eſt initium ſeu inchoatio illius. Qui autem Deum ut ſuum ſummum bonum ſuper omnia amat, proximè diſpoſitus eſt ad eum etiam propter ſe ſuper omnia amandum.

Obj. 5. S. Auguſtin. variis locis ad converſionem veram requirit amorem juſtitiæ. At amor juſtitiæ eſt charitas perfecta. Ergo ad converſionem veram requirit charitatem perfectam.

Reſp. Nego min. Nam amor juſtitiæ ſecundùm S. Doctorem nihil aliud eſt, quàm amor virtutis, rectitudinis, & ordinis, cui peccatum opponatur, aut ad ſummum amor Dei ut ſummi noſtri boni. Ad converſionem autem revera requiritur amor juſtitiæ ex aliquo motivo honeſto ſupernaturali, imò ex motivo amoris Dei ut noſtri ſummi boni, non tamen ex motivo omnium perfectiſſimo. Jam verò attritio concepta ex metu gehennæ & ex amore ſpei, neceſſariò includit voluntatem ſervandi omnia mandata, ac proinde exercendi omnem virtutem præceptam, ſeu faciendi omnem juſtitiam præceptam: & conſequenter continet amorem juſtitiæ præcipuè ex motivo amoris ſpei.

Inſt. 1. S. Auguſtinus opponit timori pœnæ amorem juſtitiæ.

Reſp. Quando ſic opponit, per timorem gehennæ intelligit timorem merè naturalem, ſerviliter ſervilem, & includentem affectum ad peccatum: qualem ſupponit fuiſſe in multis ſub veteri lege. At non intelligit timorem gehennæ ortum ex gratia, efficacem, & conjunctum cum aliquo Dei amore, aut ad hunc diſponentem.

Inſt. 2. S. Auguſtinus, Epiſt. 144. ait: *Inimicus juſtitiæ eſt, qui pœnæ timore non peccat . . . . nam qui gehennam metuit, non peccare metuit, ſed ardere.*

Reſp. Ibi loquitur de timore naturali & ſerviliter ſervili: non autem de timore gehennæ ſupernaturali & efficaci. Nam qui efficaciter gehennam metuit, verè peccatum gehennæ inductivum timet propter gehennam; & diligit juſtitiam, ſeu virtutem propter odium gehennæ. Unde S. Doctor, Serm. 13. de verbis Apoſtoli ait: *Fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ* propter ipſam.

Inſt. 3. S. Auguſtinus, L. contra adverſarium legis, c. 7. ait: *Deſiderium peccandi non extinguitur niſi contrario deſiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur:* & L. de ſpiritu & littera, c. 14. *Non enim fructus eſt bonus, qui de charitatis radice non ſurgit.* Ergo non eſt vera converſio ſine dilectione.

Reſp.

Resp. 1. Nulla est vera conversio sine dilectione aliqua Dei, sive perfecta, sive imperfecta.

Resp. 2. S. Doctor in his & similibus locis per charitatem, & dilectionem, intelligit gratiam actualem, quæ consistit tum in supernaturali cognitione boni, tùm etiam & maximè in supernaturali motione & affectione indeliberata ad bonum. Hinc dicit Deum infundere charitatem, dum confert gratiam actualem.

Quandoque etiam charitas & dilectio apud S. Augustin. significat amorem boni, seu virtutis supernaturalem & liberum quocumque motivo honesto & supernaturali, ut nemo ejus doctrinæ peritus dubitare potest. Unus hic locus ex multis sufficiat, l. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum, c. 9. ubi ait: *Quid est enim boni cupiditas, nisi charitas?* & initium fidei, seu voluntatem credendi à Deo esse probat ex hoc Scripturæ Textu: *Charitas ex Deo est.* Ubi per charitatem manifestè intelligit quamlibet piam affectionem & volitionem supernaturalem actus virtutis distinctæ à charitate propriè dicta.

Quare posterioris loci sensus est: non est bonum, salutare seu utile ad salutem, quid non fit ex gratia Spiritus sancti. Potest etiam sic intelligi, non est fructus bonus, id est, meritorius vitæ æternæ, nisi fiat in charitate habituali & gratia sanctificante.

Inst. 4. S. Augustinus nullum Dei amorem bonum ac salutarem agnovit præter charitatem propriè dictam.

Resp. Neg. Nam quàm bonum ac salutarem esse senserit amorem concupiscentiæ, patet ex Serm. 178. de verbis Apostoli, ubi ait: *Aliud est timere pœnam, aliud est amare justitiam. Amor castus in te esse debet, quo amore desideres videre, non cœlum & terram . . . . sed desidera videre Deum tuum, amare Deum tuum: quia dictum est, filii Dei sumus, & nondum apparuit, quod erimus. Scimus autem, quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ecce propter quam visionem fac bonum, ecce propter quam noli facere malum. Si enim amas videre Deum tuum, si in hac peregrinatione illo amore suspiras; ecce probat te Dominus Deus tuus . . . . si . . . . in non videndo Deum tuum magnam pœnam putasti, gratis amasti.*

Obj. 6. Aliqui alii Patres docent necessitatem amoris Dei ad justificationem.

Resp. Textus, qui ex aliis Patribus objiciuntur, vel continent meram exhortationem ad contritionem perfectam tamquam optimam & utiliorem: vel significant id, quod requiritur valuti per se & seclusio privilegio Sacramenti: vel probant necessitatem alterius amoris sive perfecti extra Sacramentum, sive imperfecti in Sacramento: vel agunt de charitate habituali necessaria ad meritum, & salutem.

Obj. 7. S. Thomas, 3. part. qu. 86. art. 3. ait: *Non potest esse verè pœnitens, qui de uno peccato pœnitet, & non de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum, (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ,) sequeretur, quod de omnibus peccatis pœniteret.*

Resp. 1. Revera secundùm nos requiritur pœnitentia propter Deum super omnia dilectum, sed ut summum nostrum bonum.

Resp. 2. (Et meliùs ad mentem S. Thomæ) S. Doctor per veram pœnitentiam intelligit Pœnitentiam perfectam & de se justificativam. Nam 1. juxta modum loquendi ei proprium eas virtutes veras appellat, quæ

quæ informantur charitate : per quod significat tantùm illas solas esse in statu perfecto virtutis & meritorias finis ultimi. 2. Eadem *p. 3. q. 85. a. 2.* agnoscit pœnitentiam, quæ sit virtus specialis, & à charitate distincta. 3. Multis locis asserit attritionem sufficere, ut in 4. dist. 22. p. 2. a. 1. ad q. 3. ubi ait : *Remissio peccatorum aliquando tempore præcedit Sacramentum*, (quando scilicet præmittitur perfecta contritio :) *aliquando autem in ipso Sacramento efficitur ; quia quando aliquis accedit ad confessionem attritus, & non plenè contritus, si obicem non ponat in ipsa confessione & absolutione, sibi gratia & remissio peccatorum datur.*

Porrò quando S. Doctor, *in 4. dist. 17. q. 3. a. 4.* dicit confessionem non valere sine charitate, loquitur de confessione seorsim sumpta à Sacramento, prout est actus virtutis. Sic autem sumpta non valet sine charitate ad remissionem peccatorum mortalium.

Obj. 8. Catechismus Romanus, *p. 2. de Sacram pœnit. n. 4.* dicit pœnitentiam, qua unius Dei causa in mœrore sumus, pertinere ad virtutem & constitutionem Sacramenti.

Resp. Hæ voces (unius Dei causa) hic significant ex solo aliquo motivo supernaturali, & aliquam ad Deum relationem habente, non autem ex sola charitate perfecta. Quod patet ex tota doctrina ibi tradita, ex qua confirmatur nostra assertio ; nam p. 2. n. 47. sic habet : *Ex fidei Catholicæ Doctrina omnibus credendum & constanter affirmandum est : si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa doleat, simulque in posterum non peccare constituat ; etsi ejusmodi dolore non afficitur, qui ad impetrandam veniam satis esse possit ; ei tamen cùm peccata Sacerdoti vitè confessus fuerit, vi clavium scelera omnia remitti & condonari.*

Obj. 9. Ex aliquibus Patribus absolutio supponit pœnitentem viventem.

Resp. Absolutio supponit pœnitentem viventem vita gratiæ inchoata & imperfecta per fidem, spem, & contritionem imperfectam : non verò viventem vita perfecta per gratiam sanctificantem ; ut patet ex S. Augustino, concione 2. in Ps. 101. ubi exemplo Lazari usus, sic ait : *Fit hoc in corde pœnitentis : cùm audis hominem pœnitere peccatorum suorum, jam revixit* (inchoatè :) *cùm audis hominem confitendo proferre conscientiam, jam sepulchro eductus est, sed nondum solutus est. Quando solvitur ? à quibus solvitur ? quæ solveritis*, inquit, *in terra, erunt soluta in cælo. Meritò per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest, &c.*

§. III.

Solvuntur Objectiones petitæ ex ratione.

Obj. 1. Ut doctrina Ecclesiæ de Sacramenti efficacia sit vera, sufficit quòd peccata non remittantur per actum contritionis perfectæ, nisi in voto Sacramenti, quod in ea includitur. Ergo necessitas contritionis perfectæ non adversatur efficaciæ Sacramenti.

Resp. Nego ant. Quia 1. Ex *Conc. Trid.* Sacramentum Pœnitentiæ in re institutum est ad reconciliandos fideles lapsos ; ergo ipsum Sacramentum in re habet vim conferendi gratiam reconciliationis : ergo non exigit gratiam reconciliationis, nec proinde aliquid hanc conferens antequam ipsum perficiatur. Votum autem Sacramenti non est ipsum Sacramentum. 2. Ex *Conc. Trid.* Sacramenta omnia Ecclesiæ ex opere operato, seu in re gratiam suam continent ac conferunt. Ergo

go Sacramentum Pœnitentiæ ex opere operato, seu in re confert gratiam reconciliationis. Illam autem nunquam conferret, nec conferre posset, si exigeret contritionem perfectam, quæ statim ante Sacramentum collatum justificet. 3. Ex *Conc. Trid.* vis Sacramenti præcipuè posita est in absolutione Sacerdotis. Et *Sess. 14. c. 4. & 6.* expressè distinguit justificationem, quam confert Sacramentum in voto ab ea, quam confert in re.

Obj. 2. Sententia asserens necessitatem contritionis ex amore Dei super omnia propter se conceptæ est tam probabilis, quàm negans: nam Alexander VII. in decreto edito 5. Maji anno 1667. vetat eam censura notari. Ergo necessariò tenenda est, cùm sit tutior.

Resp. Nego ant. Nam Alexander VII. in hoc decreto loquitur tantùm de sententia asserente *necessitatem aliqualis dilectionis*, ideoque amoris imperfecti ratione vel motivi vel appretiationis. Nam amor Dei super omnia propter se nec est, nec dici potest aliqualis dilectio Dei, cùm sit actus charitatis simpliciter & propriè dictæ. Hæc sunt autem verba decreti: *Sanctissimus D. N. Alexander Papa VII. ... auditis votis eminentiss. ac Reverendiss. DD. Cardinalium Generalium inquisitorum, nec non Dom. consultorum & qualificatorum Sacræ Congregationis, hoc præsenti decreto in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, huic sanctæ Sedi reservatæ .... præcipit cunctis & singulis fidelibus quocunque gradu ac dignitate, etiam Episcopali, & majori, imò & Cardinalitia fulgentibus, ut si deinceps de materia attritionis præfatæ scribent, vel libros aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo pœnitentes, aut Scholaves; cæterosve erudient, non audeant alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ bodie inter Scholasticos communior videtur: sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum.*

Obj. 3. Ad justificationem in Sacramento requiritur propositum non peccandi de cætero. At hoc propositum est propositum servandi omnia præcepta, ideoque præceptum charitatis. Velle autem diligere Deum actu charitatis est eum hoc actu diligere.

Resp. Propositum non peccandi de cætero est dumtaxat propositum virtuale & implicitum amandi Deum super omnia propter se, quando urgebit præceptum charitatis. At ex metu pœnarum vel ex amore beatitudinis æternæ proponere amare Deum super omnia propter se, quando urgebit præceptum charitatis, non est actu diligere Deum super omnia propter se.

Obj. 4. Contritio requisita in Sacramento debet includere odium peccati. At odium peccati non est sine amore Dei super omnia propter se. Ergo nec contritio, &c.

Resp. Nego min. Nam odium peccati concipi potest propter metum gehennæ vel amorem beatitudinis æternæ.

Obj. 5. Ad justificationem pœnitentyrium requiritur in adulto charitas perfecta. Ergo & in Sacramento.

Resp. Omisso antecedente, quod negatur à multis requirentibus tantùm amorem imperfectum, *nego conseq.* disparitas est, quia Martyrium non est aliquid institutum ad conferendam primam gratiam, & in illa sententia eam non confert adulto, sed supponit in eo.

At

At Sacramentum Pœnitentiæ est Sacramentum mortuorum, à Christo institutum ad gratiam reconciliationis fidelibus lapsis conferendam, ideoque illam ex sua institutione aliquando saltem confert, nec unquam illam jam collatam per actum charitatis necessariò exigit.

Obj. 6. Ex natura rei videtur requiri, ut qui Deum contempsit, & odio habuit saltem interpretativè, non recipiatur in amicitiam divinam nisi elicuerit actum charitatis perfectæ. Item habitus charitatis infundi non debet sine prævio actu charitatis.

Resp. Hoc verum est, secluso privilegio Sacramenti, & spectata præcisè connaturali quadam rerum exigentia ac convenientia. At actus charitatis non requiritur supposito Sacramenti privilegio habentis vim reconciliandi, ideoque supplendi defectum perfectæ charitatis alioquin requisitæ.

Præterea per attritionem sufficientem pœnitens amat Deum super omnia ut suum summum bonum, & animo præparatus est ad eum super omnia propter se amandum, cùm urgebit præceptum charitatis.

Inst. Ad recuperandum habitum fidei requiritur actus fidei. Ergo à pari ad recuperandum habitum charitatis, requiritur actus charitatis etiam in Sacramento.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est ipsa voluntas Dei hanc vel illam dispositionem ad sua dona requirentis: quæ voluntas per Scripturam, Traditionem & Ecclesiæ sensum nobis certò innotescit.

Obj. 7. In veteri lege nunquam peccator adultus justificari poterat sine actu charitatis perfectæ. Ergo idem dicendum est in lege gratiæ.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia in nova lege ex meritis Christi ejus auctoris jam exhibitis, institutum est Sacramentum reconciliationis, per quod facilior est via recuperandæ justificationis, quàm erat in lege veteri ante merita Christi exhibita, & institutionem Sacramentorum illa merita applicantium.

Inst. Præceptum charitatis divinæ non minùs sæpe obligat in lege gratiæ & amoris, quàm in lege timoris. Ergo si in veteri lege nemo, &c. à fortiori in nova lege, &c.

Resp. Disting. ant. Non minùs sæpe obligat per se, *conc. ant.* per accidens, *subdisting.* & non in iisdem omnibus omnino circumstantiis, *conc. iterum ant.* & in iisdē omnibus circumstantiis, *nego ant. & conseq.* præceptum charitatis perfectæ, quamvis nunc non obliget in eadem omni circumstantia justificationis obtinendæ, in qua obligabat judæos, ut justificarentur; tamen christianos non minùs sæpe, imò sæpius & in pluribus aliis circumstantiis obligat. Præterea ex antecedente non sequitur actum charitatis perfectæ esse de necessitate Sacramenti, sed tantùm præcepti.

Obj. 8. Ex nostra doctrina sequitur adultum, qui post Baptismum diu vixit in peccatis, posse salvari, quamvis nullum unquam actum charitatis elicuerit, *nego seq. maj. Prob.* In nostra doctrina fieri potest, ut homo; qui nunquam elicuit actum charitatis, & per 40. annos in peccatis vixit, eliciat attritionem ex metu gehennæ & amore spei conceptam, absolvatur, & statim moriatur. At is salvabitur, cùm moriatur justificatus, quamvis nunquam amaverit Deum super omnia propter se. Ergo.

Resp. Nego maj. Nam cùm attritio includat propositum efficax servandi omnia præcepta pro tempore quo urgent, & præceptum charitatis perfectæ nondum per tam longum tem-

pus obſervatum, certò urgeat, non poteſt eſſe tunc attritio vera ac ſufficiens, quin ſtatim eliciatur actus charitatis perfectæ tum præceptus, quemadmodum ſi quis attritionem elicuerit domi, & cùm templum peteret, Sacramentum ſuſcepturus, aliquis ab eo exigeret debiti ſolutionem, quia tunc ſine dilatione egeret; certè ipſe debitor, ſi verè attritus eſſet, hoc debitum ſolveret ſtatim ante Sacramenti ſuſceptionem. Præterea Deus (ut ex Scriptura & Patribus conſtat) neminem adultum decrevit efficaciter ſalvare niſi mediante ſua cooperatione per actus fidei, ſpei, & charitatis: ac proinde nunquam permittet, nec permittere poteſt conſequenter ad hoc decretum, ut adultus in gratia moriatur, quin priùs hos actus ſaltem aliquando elicuerit.

Obj. 9. Attritio concepta ex metu gehennæ non excludit voluntatem peccandi. Ergo ad juſtificationem requiritur contritio perfecta, quæ ſola illam excludit.

Reſp. 1. Attritio, quam dicimus ſufficere in Sacramento, præter metum gehennæ includit amorem Dei ſuper omnia ut noſtri ſummi boni.

Reſp. 2. Nego ant. Et dico attritionem ex metu gehennæ efficaci, abſoluto & ſupernaturali conceptam, de qua hic agitur, excludere voluntatem peccandi pro quocumque caſu poſſibili ſecundùm rei veritatem & ordinem à Deo ſtatutum, ex v. 16. *in timore Domini declinatur à malo.* Nam efficax & abſolutus metus gehennæ excludit omnem voluntatem peccandi mortaliter, cùm illa excluſio ſit medium neceſſarium ad vitandam gehennam. Non enim poteſt, quis efficaciter & abſolutè timere gehennam, quin velit illam efficaciter vitare, nec poteſt velle efficaciter gehennam vitare: quin velit adhibere omnia media ad illam vitandam neceſſaria, inter quæ eſt excluſio affectus ad peccatum. Nam qui vult efficaciter finem, vult etiam media ad illum aſſequendum neceſſaria, idque manifeſtè ſupponit Conc. Trid. Seſſ. 14. cap. 4. definiendo contritionem ex metu gehennæ & pœnarum conceptam, *ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ .... donum Dei eſſe, &c.* quod certè non definiret ſub conditione impoſſibili.

Idem docet S. Auguſtinus, in Pſal. 127. ubi vermis eorum non moritur. *Audiunt hæc homines; & quia vera futura ſunt impiis, timent, continent ſe à peccato. Timent quidem, ſed non amant juſtitiam. Cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ.* Ergo ex S. Doctore timor gehennæ excludit voluntatem peccandi. Et S. Baſilius in Pſal. 33. ibi: *Hæc* (ſupplicia gehennæ) *time, & hoc timore corripe animam à peccatorum concupiſcentiis tanquam fræno quodam reprime.*

Inſt. 1. Qui atteritur ex metu gehennæ, non deteſtaretur peccatum, ſi metus gehennæ abeſſet; imò ita eſt habitualiter affectus, ùt peccare vellet, ſi metus gehennæ abeſſet. Ergo ſic attritus habet ſaltem virtualiter hunc actum: peccare vellem, ſi non eſſet gehenna; ac proinde retinet affectum ad peccatum. Ergo, &c.

Reſp. 1. Retorquendo. Qui dicit de peccatis ex amore Dei perfecto deteſtaretur peccata, ſi amor iſte eſſet; imò ita eſt habitualiter affectus, ut peccare vellet, ſi amor abeſſet. Ergo, &c.

Reſp. 2. Omiſſo antecedente, nego conſeq. Nam quemadmodum is, qui peccata deteſtatur propter Deum ſuper omnia propter ſe dilectum, quamvis eſſet ita habitualiter affectus; ut peccare vellet ſi non diligeret, non pro

propterea habet ne virtualiter quidem hunc actum: peccare vellem, si non amarem Deum; ita quamvis aliquis sic esset habitualiter affectus, ut peccare vellet, si metus gehennæ abesset, non idcirco habet vel formaliter, vel virtualiter hunc actum; vellem peccare, si gehennæ metus abesset. Ratio est, quia quod esset reipsa, sed non est, non idcirco est in affectu ejus, qui apud se non statuit, quid ageret vel non ageret in illa hypothesi. Hinc Deus non imputat peccatum quod esset, sed non est; at rationem tantùm habet eorum, quæ reverà sunt, quamvis non essent in aliqua hypothesi.

Inst. 2. Vi attritionis ex metu gehennæ & privationis Dei, homo non est paratus potiùs pati gehennam & privationem Dei, quàm peccare. Ergo hæc attritio non excludit omnem voluntatem peccandi.

Resp. Disting. ant. Et electio gehennæ ac privationis Dei non est medium ad non peccandum necessarium secundùm rei veritatem & ordinem à Deo statutum, *conc. antec.* & electio gehennæ est hujusmodi medium necessarium, *nego antec. & disting. cons.* ergo hæc attritio non excludit omnem voluntatem peccandi pro aliquo casu impossibili ac chimerico, circa quem voluntas se habet merè præcisivè, *conc. conseq.* pro quocumque casu verè possibili secundùm ordinem à Deo statutum, *nego conseq.* ut attritio ad justificationem disponat, satis est, si excludat omnem voluntatem peccandi pro quocumque casu possibili secundùm rei veritatem ac ordinem à Deo statutum, & circa alios casus se habeat præcisivè, nihil circa eos statuendo. Quemadmodum ut contritio perfecta ad justificationem valeat, non requiritur ut vi illius homo sit paratus potiùs Deum non amare.

Inst. 3. Vi talis attritionis homo est paratus ad peccandum in casu, quo ex conscientia erronea judicaret peccatum esse necessarium ad vitandam gehennam. Ergo talis attritio non excludit voluntatem peccandi pro quovis casu.

Resp. Nego ant. Nam cùm metus ille gehennæ efficax, sit ex instinctu Spiritus sancti, & supernaturalis ac prudens, non potest extendi ad casus falsos, ineptos, & chimericos. Præterea ex vi hujus metus homo tam appretiativè detestatur peccatum, quàm gehennam: unde in hoc casu neutrum vi suæ attritionis eligeret.

Inst. 4. Si quis elicuisset hunc actum mortaliter malum: mallem mortaliter peccare quàm gehennam subire; certè non doleret de isto peccato per attritionem ex metu gehennæ conceptam. Ergo talis attritio non se extendit ad omnia mortalia possibilia. Ergo, &c.

Resp. Nego ant. Nam cùm hæc attritio ex metu gehennæ secundùm totam amplitudinem hujus motivi concipiatur, attritus per illam detestaretur omne peccatum à se admissum, gehennæ inductivum, proindeque malam illam voluntatem, qua maluisset peccare mortaliter, quàm gehennam subire; cùm hæc voluntas non sit medium vitandi gehennam, sed sit potiùs illius inductiva. Ad hanc autem detestationem non requiritur, ut eliciat hunc actum: mallem subire gehennam, quàm mortaliter peccare; sed sufficit, ut eliciat dolorem de illo malo actu ex motivo gehennæ vitandæ, propter quod absolutè & efficaciter detestatur omnia peccata à se admissa, cum proposito non peccandi pro omni casu possibili secundùm rei veritatem.

Inst. 5. Mercator, qui merces ex solo naufragii metu projicit in mare, retinet affectum aliquem in merces. Ergo

go à pari, qui atteritur de peccato ex metu gehennæ, ſemper aliquem affectum ad peccatum ſervat.

Reſp. Nego conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia depoſitio omnis affectus in merces non eſt medium neceſſarium ad vitandum naufragium: & ſic efficax naufragii metus non excludit omnem affectum in merces. At excluſio omnis voluntatis peccandi & affectus in peccatum eſt medium neceſſarium ad vitandam gehennam: ac proinde efficax metus gehennæ excludit omnem affectum in peccatum, utpote gehennæ inductivum.

Similiter qui ex ſolo metu mortis abſtinet à furto, retinet affectum in furtum, quia mors temporalis vitari poteſt retento affectu ad furtum. At gehenna vitari nequit ſine depoſitione omnis affectus ad mortale peccatum: unde efficax gehennæ metus tollit omnem affectum in peccatum mortale.

Obſerva. Sufficit attritio ex ſolo amore ſpei quo Deus ſuper omnia præcisè ut noſtrum ſummum bonum amatur, ſecluſo aut ſaltem præciſo gehennæ metu, & à fortiori cum hoc amore ſufficit attritio concepta, vel ex turpitudine peccati, ut ſcilicet repugnantis legi & ſanctitati Dei, vel quia eſt contra jus Dei ut legislatoris, vel contra reverentiam Deo ut ſupremo Domino debitam, vel ex motivo placandi Deum.

ARTICULUS IX.

Expediuntur aliquæ quæſtiones circa contritionem in Sacramento.

Quæres 1. *EX qua intentione, & quo tempore elici debeat contritio?*

Reſp. 1. Contritio neceſſariò elici debet ex intentione confitendi & abſolutionis recipiendæ. Nam alioqui non eſſet actio ſacramentalis, ſicuti ablutio facta ſine intentione baptizandi. Et quia pars referri debet ad compartem, ut totum cum ea conſtituat, Hinc ſi quis nihil cogitans de confeſſione, contritionem elicuerit, debet aliam elicere.

Reſp. 2. Contritio neceſſariò elici debet ante abſolutionem. Nam alioqui abſolutio, quæ eſt forma Sacramenti, non applicaretur materiæ proximæ eſſentiali, quæ ſunt contritio & confeſſio: & ſic Sacramentum nullum eſſet, defectu partis eſſentialis.

Quare monendi ſunt pœnitentes, ut contritionem confeſſioni ſemper præmittant. Quia alioqui periculum eſſet, ne ante abſolutionem non elicerentur: nam confeſſarius poteſt ſupponere jam illam elicitam eſſe, & ſic poſt pœnitentiam injunctam & aliquamdiu expectatam, ſtatim dare abſolutionem, non relinquendo tempus ſufficiens ad elicendam contritionem ante abſolutionem. Et reverà hoc non rarò accidit.

Quæres 2. *Utrùm quoties datur nova abſolutio, requiratur nova contritio?*

Reſp. In praxi requiritur; tùm quia oppoſitum non eſt certum. Tùm quia fit novum Sacramentum numero diſtinctum à priori. Ergo præter novam formam requiritur nova materia proxima, nempe contritio & confeſſio. Unde ſi quis ſtatim poſt abſolutionem acceptam, recordans mortalem culpam, illam (ut tenetur) confiteatur, tenetur ante novam abſolutionem renovare contritionem.

Quæres 3. *Utrùm contritio debeat moraliter perdurare in ſe vel in effectu ſuo, dùm abſolutio datur?*

Reſp. Affirm. Alioqui contritio non faceret unum moraliter cum abſolutione. Hinc ſi quis poſt elicitam contritionem, aliud negotium aggrediatur; vel ſi hæc diu præteriit, in praxi renovanda eſt contritio, ſaltem in fine confeſſionis.

CA-

CAPUT III.

De Confessione.

ARTICULUS I.

Utrùm confessio omnium peccatorum mortalium à Christo instituta sit & præcepta?

Nota. CONfessio, seu accusatio peccati duplex est; altera interna, quæ fit soli Deo, à quo venia petitur, de qua, Psalm. 31. *Confitebor adversùm me injustitiam meam Domino:* altera externa, quæ fit homini ut Dei Vicario ac Ministro, à quo absolutio sacramentalis petitur, & dicitur confessio sacramentalis. De hac sola hìc agitur, quæ quidem sic rectè describitur: legitima & sacramentalis accusatio peccatorum propriorum, facta Sacerdoti legitimo judici, ad eorum remissionem virtute clavium obtinendam.

§. I.

Ex Scriptura & Traditione probatur divinum præceptum ac institutio confessionis sacramentalis.

Dico. Sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium post Baptismum commissorum instituta & præcepta est à Christo ad eorum remissionem obtinendam. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas.

Prob. 1. Christus Sacerdotibus judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, solvendi & ligandi concessit, qua eos tanquam judices in causis peccatorum constituit. Ergo sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium à Christo instituta & præcepta est ad eorum remissionem consequendam.

Consequentia ab ipsis hæreticis expressè admittitur, & constat. Nam si Christus Sacerdotibus judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, solvendi & ligandi reum dedit, voluit talem potestatem ab illis prudenter, justè & cum discretione exerceri. Ergo etiam voluit, ut omnia & singula peccata & peccantium causæ ipsis innotescerent per confessionem reorum, sine qua non possunt innotescere; nam per se patet judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, & ligandi seu pœnas pro criminum merito imponendi exerceri prudenter, rectè, & cum discretione non posse, causa non cognita, & sine cognitione omnium & singulorum peccatorum mortalium, de quibus omnibus ferendum est judicium.

Antecedens patet ex Joan. c. 20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hoc est, quorum non remiseritis peccata, non eis remittentur: vel si remittantur per actum aliquem votum absolutionis vestræ includentem, hoc non fiet per actum illum nisi ut Vicarium absolutionis suo tempore recipiendæ pro iisdem peccatis, quæ tunc remittentur: ac proinde cum obligatione se sistendi ad tribunal vestrum, & à vobis obtinendi absolutionem. Item ex Matth. c. 18. *Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Quæ verba clarè significant Apostolos & eorum in Sacerdotio successores à Christo constitutos fuisse judices, quorum sententia remitterentur, & sine quorum sententia non remitterentur peccata mortalia fidelium: ac proinde ad quorum tribunal omnia mortalia peccata baptizatorum deferrentur.

Hos

Hos textus in hoc sensu proprio intellexere Patres, ut videre est apud Bellarminum & alios. Pro omnibus hìc sufficiant S. Chrysost. L. 3. de Sacerdotio, ubi de Sacerdotibus ait: *Iis datum est, ut potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit. Neque enim ad illos dictum est: quæcumque alligaveritis in terra, &c. habent quidem & terrestres principes vinculi potestatem, verùm corporum solùm. Id autem quod dico Sacerdotum vinculum, ipsam etiam animam contingit, atque ad cœlos usque pervadit usque adeo, ut quorumcunque infernè Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac servorum sententiam Dominus confirmet: quæcumque enim, ait, peccata remiseritis, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Quænam quæso potestas hac una major esse queat? pater omne judicium filio dedit. Cæterùm video ipsum omne judicium à Deo filio illis traditum.* S. August. Hom. 49. & 50. *Nemo sibi dicat: occultè ago* (pœnitentiam,) *apud Deum ago: novit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: quæ solveritis in terra, soluta erunt in cœlo? ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei.* Et S. Greg. M. Hom. 26. in Ev. verba ista Christi (*quorum remiseritis peccata, &c.*) exponens, sic ait: *principatum superni judicii* (Sacerdotes) *sortiuntur, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent... ecce animarum judices fiunt; & alios damnant vel liberant, &c.*

Prob. 2. Ex perpetuo usu Ecclesiæ. Christus sacramentalem omnium & singulorum peccatorum mortalium confessionem instituit & præcipit, si hæc confessio semper in usu ab initio fuit, & à Patribus ut necessaria commendata: nam tam grave onus omnes cujusque ætatis fideles nullo reclamante, minimè subiissent, nisi ipsis persuasum fuisset à Christo ipso institutum & præceptum esse. Atqui sacramentalis confessio omnium & singulorum peccatorum mortalium semper fuit in usu ab initio Ecclesiæ, & à Patribus ut necessaria commendata. Ergo hæc confessio à Christo instituta & præcepta est.

Prob. min. Et 1. quidem pro primo sæculo. Act. c. 19. dicitur: *Multi credentium veniebant* (ad Paulum) *confitentes, & annuntiantes actus suos.* Paulo. Ubi agitur de baptizatis: nam ii propriè dici solent credentes, ut patet ex *Act. c. 3. 4. & 5.* & dicuntur simpliciter confiteri actus suos, id est, peccata, ut patet ex contextu. Ac proinde omnia & singula peccata gravia confessi sunt: nam qui generatim tantùm confitetur se esse peccatorem, aut se multa peccata admisisse, aut aliqua solùm peccata declarat, dici non potest simpliciter confiteri peccata sua, præsertim in sensu Scripturæ, quæ cùm de peccatis simpliciter & absolutè loquitur, de omnibus loquitur, ut Matth. c. 9. ubi Christus dixit paralitico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

2. Pro secundo sæculo. S. Irenæus, qui in ipso primo sæculo post mortem Apostolorum floruit, & secundo sæculo scripsit, sic de quibusdam feminis à Marco hæretico seductis, Lib. 1. cap. 9. ait: *Ipsæmet sæpe, cùm ad Dei Ecclesiam rediissent, confessæ sunt, seque corpore ab eo contaminatas fuisse, miroque ipsius amore exarsisse.* Ibi agitur de peccatis occultis luxuriæ, tùm externo, tùm merè interno. Tertullianus de Pœnitentia. *Plerique publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre præsumunt, pudoris magis memores quàm salutis: velut illi, qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexa-*

vexatione, conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescentia sua pereunt . . . . grande planè emolumentum verecundiæ occultatio delicti pollicetur, videlicet si quid humanæ notitiæ subduxerimus, proinde & Deum celabimus? &c.

3. Pro tertio atque etiam secundo sæculo Origenes; nam utroque sæculo vixit. Is, Hom. 2. in Psal. 37. sic ait: *Vide ergo quid edocet nos Scriptura divina, quid oportet peccatum non celare intrinsecùs: fortassis enim sicut ii, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter & molestè imminentia; si vomuerint, relevantur, etiam hi qui peccaverint, siquidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul evomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodò circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere: qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit disciplinam: ita ut demum, si quid ille dixerit . . . . si quid consilii dederit, facias & sequaris si intellexerit & præviderit talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sanari: multa hac deliberatione, & satis perito Medici illius consilio procurandum est.* Ex quo loco patet confessionem peccatorum occultorum esse necessariam, & tempore Origenis usitatam fuisse, & ex peccatis privatim Sacerdoti declaratis ea tantùm publicè manifestata fuisse, quæ Sacerdos ad majorem pœnitentium utilitatem, & cæterorum fidelium ædificationem publicè declaranda censebat.

Idem Origenes, Homil. 17. in Lucam ait: *Si revelaverimus peccata nostra non solùm Deo, sed & iis, qui possunt mederi vulneribus nostris atque peccatis, delebuntur peccata nostra.* Certè hoc Origenis testimonium sufficit etiam pro duobus primis sæculis. Nam sic argumentor. Teste Origene confessio omnium & singulorum peccatorum erat in usu initio tertii sæculi. Ergo eadem fuit etiam usitata duobus prioribus sæculis; nam à tempore Apostolorum usque ad initium tertii sæculi proferri non potest ullum Concilium generale, aut ullus Pontifex, à quo instituta & præcepta fuerit ejusmodi confessio. Item ex Origene hæc confessio necessaria est ad remissionem peccatorum: ergo à solo Christo instituti potest.

S. Cyprian. Serm. de lapsis. *Quanto & fide majore & timore meliore sunt, qui quamvis nullo sacrificii, aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentes, exomologesim conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam parvis licèt & modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus non irridetur.* Ibi agitur de confessione privata & secreta, ut necessaria ad Deum, qui omnia occulta novit nec decipi potest, placandum. Nam nunquam peccatorum occultorum præsertim merè internorum confessio publica necessaria fuit in Ecclesia.

4. Pro quarto sæculo. S. Athanasius, Serm. in illa verba: *Profecti in pagum, qui ex adverso est, invenietis pullum alligatum, &c.* Sic loquitur, *nos ipsos examinemus, num soluta sunt nostra vincula, ut in melius proficiamus. Quod si nondum soluta*

sunt vincula, tradas te ipsum discipulis Jesu; adsunt enim qui te solvant pro potestate ea, quam à Salvatore acceperunt. Quæcumque enim ligaveritis, inquit, in terra, erunt ligata & in cœlis: & quæcumque solveritis in terra, erunt soluta & in cœlis: & si quibus remiseritis peccata, remittuntur eis. Ubi loquitur de confessione privata: nam adhortatur ad confitendum, non coram plebe, sed sacerdotibus, qui potestatem remittendi peccata à Christo acceperunt.

S. Basilius in Regulis brevioribus, Reg. 288. *necessariò iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.* Loquitur autem de peccatis in specie: nam Regula sequenti dicit peccata declaranda esse, quemadmodum morbi corporis aperiuntur medico, ut curentur. At morbi curari à medico non possunt, nisi omnes in specie ei detegantur. Paulinus, in vita S. Ambrosii, de illo sic scribit: *Quotiescumque illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut illum flere compelleret; videbatur enim sibi cum jacente jacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur nulli nisi Domino soli; apud quem intercedebat, loquebatur.* Ergo fiebat apud Ambrosium confessio privata peccatorum omnium gravium, quæ nulli prodebantur. Ipse S. Ambrosius, l. 2. de pœnitent. cap. 6. *Si vis justificari, fatere delictum tuum: solvit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum.*

S. Chrysostomus, Homil. 33. in Joann. *In peccatis, quæ commisimus, confitendis, neminem vereamur: Deum duntaxat, ut decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt . . . vos hortor, dilectissimi, ut etsi nemo opera nostra videat, singuli suam conscientiam ingrediantur, & judicem sibi rationem constituant, errata sua in medium adducant, nisi velint in die illa horrenda universo orbi ea manifestè patere.* Ubi S. Doctor hortatur ad confessionem omnium & singulorum mortalium etiam occultorum: nam dicit simpliciter confitenda esse peccata quæ commisimus, & diligens conscientiæ examen exigit, in medium adducantur, Sacerdoti scilicet privatim declarando. Hortatur autem ad hanc confessionem tamquam præceptam & necessariam, ut patet ex postremis textus verbis; eamque confessionem secretam intelligit; nam publicam non probavit, ut apud omnes constat, & illa jam jam fuerat à Nectario prædecessore suo abrogata. Præterea ad hanc confessionem exigit diligens examen, vultque, ut confiteamur omnia quæ commisimus, & quæ soli Deo innotescunt.

Idem S. Doctor, Homil. de muliere Samaritana ait: *Qui homini detegere peccata erubescit . . . . neque confiteri vult, & pœnitentiam agere, in die illa, non coram uno vel duobus, sed universo terrarum orbe spectante, traducetur.*

S. Hieronymus, in cap. 16. Matth. *Alligat vel solvit Episcopus & Presbyter, non eos qui insontes sunt, vel noxii; sed pro officio suo cùm peccatorum audierit varietates, scit quis ligandus sit, quive solvendus.*

5. Pro quinto seculo. S. Augustinus, in Psal. 66. *Si non confessus tes, non confessus damnaberis. mes confiteri, qui non confitendo non potes occultus* (Deo?) *damnaris tacitus, qui posses liberari confessus . . . . ergo tristis esto antequam confitearis: confessus exulta, jam sanaberis. Non confitentis conscientia saniem collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te, requiescere non timebat: adhibet medicus fomenta verborum; & aliquando secat . . . . tu agnosce medici*

medici manum: confitere, exeat in in confessione, & defluat omnis sanies, &c. Ibi S. Doctor loquitur de confessione omnium & singulorum mortalium, ut patet ex his verbis, *exeat in confessione & defluat omnis sanies*, ideoque etiam occultorum, ut patet etiam ex his verbis, *si non confessus lates.* Item loquitur de confessione Sacerdoti facienda, ut patet ex istis verbis, *adhibet medicus fomenta verborum.*

S. Leo M. Epist. 80. ad Episcopos Campaniæ, ubi vetat, ne Sacerdotes cogant pœnitentes ad peccata occulta, quæ iis privatim confessi fuerant, publicè declaranda. *Cùm*, inquit, *reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta*: & paulò infrà: *sufficit illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, à quo pro delictis pœnitentiam peccator accipit.*

Sozomemus, L. 7. Hist. cap. 16. *Cùm .... pœnitentibus, etiamsi sæpius deliquerint, veniam dare Deus præcepit, cumque in petenda venia peccatum necessariò confiteri oporteat, &c.* & quidem omnia & singula mortalia Sacerdoti, ut constat ex toto contextu.

6. Pro sexto sæculo. S. Gregorius M. Homil. 26. in Evangelia. *Omnis peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introrsum latet, in suis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foràs, cùm peccator nequitias suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, veni foràs; ac si apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? foras jam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem lates: veniat itaque foràs mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem verò foràs solvant discipuli, ut Pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.*

Omitto S. Cæsarium Arelatensem, Hom. 17. & aliis, & S. Joannem Climacum.

7. Pro septimo sæculo. Isidorus, l. de contemptu mundi. *Dum datur tibi licentia, pœnite .... priusquam mors præveniat, priusquam infernus te recipiat .... ubi nulla datur licentia correctionis, ubi nullus est recursus ad confessionem .... habeas confessionem, habeto fiduciam; confessio sanat.* Et infrà. *Vitia cordis tui revela, pravas cogitationes, illico manifesta .... peccatum enim proditum citò curatur.*

8. Pro octavo sæculo. Beda, in c. 5. Epist. Jacobi. *Si ergo infirmi in peccatis sint, & hæc Presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare satagerint, dimittentur eis. Neque enim sine confessione emendationis peccata queunt dimitti.* Et infrà. *Porro gravioris lepræ immunditiam juxta legem sacerdoti pandamus; atque ad ejus arbitrium qualiter & quanto tempore jusserit, purificari curemus.*

9. Pro nono sæculo. Præter Nicephorum Cartophil. & Rabanum Moguntinum, tria Concilia, nimirum Turonense III. anno 813. Can. 22. ait: *Episcopis & Presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus tempus abstinendi adscribant, ut juxta modum peccati abstinentia indicatur, &c.* Cabilonense II. eodem anno celebratum, Can. 32. *Quidam dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non planè id faciunt .... Solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio; scilicet ut ea confitentur, quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in*

sola cogitatione delinquitur, &c. Et Wormatiense anno 868. Can. 25. *Pœnitentibus secundùm differentiam peccatorum Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoque, modumque culparum, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, &c.*

10. Pro decimo sæculo. Radulphus Flaviacensis, lib. 3. in Levitic. cap. 7. *Quod in potestate habet* (peccator,) *faciat: Similam offerat, & malam quæ apud se celabat, per confessionem Sacerdoti prodat.*

11. Pro undecimo sæculo. Petrus Damian. in Serm. de S. Andrea. *Quartus gradus est confessio oris; hæc purè facienda est, quia non est pars peccatorum dicenda, & altera retinenda: neque levia confitenda, & gravia diffitenda.* S. Anselmus, enarrat. in c. 17. Luc. *Per humilem oris confessionem, Sacerdotibus veraciter manifestate omnes interioris lepræ vestræ maculas, ut mundari possitis . . . . peccatores licèt gravi criminum lepra sint fœdati, euntes tamen ad confitendum purgantur in ipsa confessione propter pœnitentiam quam acturi sunt.*

Denique pro duodecimo sæculo. S. Bernardus, in Serm. ad milites Templi, c. 12. *Verbum in corde peccatoris operatur salutiferam contritionem: verbum verò in ore noxiam tollit confusionem, ne impediat necessariam confessionem.* Et infrà. *Quamobrem Ministros verbi Sacerdotes cautè necesse est ad utrumque vigilare sollicitos, quo videlicet delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris & contritionis infligant, quatenus eos nequaquam à verbo confessionis exterreant; sic corda aperiant, ut ora non obstruant. Sed nec absolvant etiam compunctum, nisi viderint & confessum.* Priùs dixerat: *Quid de Bethphage dicam, ubi & confessionis Sacramentum, & Sacerdotalis ministerii mysterium continetur?* Et Serm. 16. in Cantica ait: *Omne quod remordet conscientiam, confitere humiliter, purè, fideliter.* Ubi manifestè loquitur de omnibus & singulis peccatis etiam occultis Sacerdoti facienda, ut patet ex his verbis, *omne, purè, fideliter.*

Prob. 3. Ex Conc. Trident. Sess. 14. Can. 6. *Si quis negaverit, confessionem Sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit: modum secretò confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit & observat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, &c. inventum esse humanum; Anathema sit.* Et Can. 7. *Si quis dixerit, in Sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, &c. Anathema sit.*

His adde magna præter peccatorum remissionem commoda, quæ ex confessione percipiuntur. Nam in foro conscientiæ à Sacerdotibus multa emendantur, quæ in externo foro nunquam emendari potuissent; damna resarciuntur; injuræ acceptæ condonantur; illatæ reparantur; pax reconciliatur; dissolvuntur contractus iniqui, scandala removentur; consilium & solatium recipitur; remedia contra malas consuetudines & relapsus præscribuntur; aliaque id genus multa privatim perficiuntur, ex quibus pax & tranquillitas publica restituitur ac servatur. Certè tam utilis institutio Deo auctori adscribenda est, & ab eo præcipi convenibat: alioqui nec præsules Eccle-

fia

siæ tantum onus fidelibus imponere ausi fuissent, nec fideles omnes illi se subjeciſſent cum ea saltem universalitate ac perpetuitate, quam Ecclesiæ bonum postulabat.

§. II.

Refelluntur Responsiones hæreticorum.

Dices 1. Hæc Christi verba (*quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*) & ista (*quæcumque alligaveritis, &c.*) significant solùm potestatem prædicandi verbum Dei, & annuntiandi remissionem peccatorum. Ergo non significant judiciariam potestatem, &c.

Resp. Nego antecedens, cujus falsitas tùm ex Patrum interpretatione, & perpetuo Ecclesiæ usu ac sensu, tùm etiam ex sola verborum singulorum significatione patet.

Nam 1. aliud est remittere peccata, & aliud declarare peccata esse remissa, vel prædicare Evangelium. Et in omnibus aliis Evangeliorum locis verbum remittere, veram peccatorum remissionem significat; ut cùm Christus paralitico & mulieri dixit: *remittuntur tibi peccata tua;* retineri autem peccata à Sacerdotibus, verè significat, sine illorum absolutione peccata in cœlis non posse remitti, alioqui non retinerentur. Præterea Christus per hæc verba Apostolis, eorumque successoribus conferebat potestatem, quàm ipse à Patre acceperat, ut ostendunt hæc verba præcedentia: *Sicut misit me pater, & ego mitto vos .... accipite Spiritum sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Christus autem à patre acceperat potestatem, verè remittendi peccata.

2. Ligare & solvere significant reipsa vincula injicere & demere: non autem præcisè vinculorum injectionem & solutionem annuntiare.

3. Suprà dicta verba veram & judiciariam potestatem remittendi peccata Sacerdotibus concessam præmissa confessione, significare, constat ex Traditione Patrum, qui ea sic intellexerunt. Quare Concil. Trident. Sess. 14. c. 1. sic ait: *Verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit. Et Novatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, Ecclesia Catholica tanquam hæreticos explosit atque condemnavit.*

Dices 2. Quamvis Christus per verba suprà dicta Sacerdotes judices instituisset, tamen non sequitur confessionem peccatorum ab eo præceptam esse. Ergo. *Nego antec. prob.* Quando Rex publicos judices instituit, nemini præcepit, ut ad illorum judicium suas causas deferant; sed possunt lites suas vel per arbitros vel per se ipsos componere. Ergo quamvis Christus, &c.

Resp. Disting. anteced. Nemini præcipit, &c. Si ipsi subditi causas non habeant cum ipso Rege, *conc. ant* si causas habeant cum ipso Rege, *nego ant. & conseq.* Sicut igitur quando Rex publicos judices instituit in causis, quas cum illo habent subditi, vult ut subditi ejusmodi causas ad illorum tribunal deferant, aliter non finiendas: ita Christus Sacerdotes constituendo sui ipsius Vicarios ac Judices in causis, quas fideles cum ipso habent, scilicet in causis peccatorum, præcipit fidelibus, ut peccata ad Sacerdotum tribunal deferant, illorum remissionis obtinendæ causa. Hoc etiam patet ex potestate retinendi peccata & ligandi peccatores Sacerdotibus à Christo concessa: quomodo enim Sacerdotes peccata retinerent, & peccatores ligarent, si

extra illorum judicium, aut citra illius ſubeundi obligationem remitterentur peccata?

Dices 3. Fideles non tenentur peccata venialia Sacerdotibus deferre, & tamen hæc verba (*quorum retinueritis, retenta ſunt*) tam intelligi debent de venialibus, quàm de mortalibus. Ergo ex illis verbis inferri non poteſt obligatio confitendi peccata mortalia.

Reſp. Neg. 2. pars antec. Quia verba Scripturæ pro capacitate materiæ accommodatè intelligi debent. Peccata autem venialia, utpote leves offenſæ Dei, cujus amicitiam non diſſolvunt, non ſunt capacia retentionis abſolutæ & in perpetuum; ſicut ſunt mortalia, quæ ſunt graves injuriæ Dei, ejusque amicitiam diſſolvunt, ac proinde ex ſe in perpetuum à ſalute excludunt. His adde Traditionis & Eccleſiæ ſenſum, verba iſta ſic exponentis.

Inſt. 1. Hæc verba (*quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*) intelliguntur de peccatis venialibus perinde ac de mortalibus. Ergo iſta quæ ſequuntur (*quorum retinueritis, retenta ſunt*) intelligi debent de utrisque, vel de nullis.

Reſp. Nego conſeq. Diſparitas eſt, quia utraque peccata æquè capacia ſunt remiſſionis, imò venialia magis quàm mortalia. At utraque non ſunt capacia retentionis abſolutæ, cùm venialia Dei amicitiam non diſcindant ac proinde priora verba remiſſionem ſignificantia de utrisque peccatis intelligi debent, non poſteriora, quæ retentionem ſonant.

Inſt. 2. Peccata venialia poſſunt non remitti à Sacerdote. Ergo eodem modo utraque peccata retineri poſſunt.

Reſp. Diſting. anteced. Venialia poſſunt non remitti à Sacerdote, ita ut tamen poſſunt remitti citra ejus abſolutionem, tùm in re, tùm in voto ſpectatam. *conc. ant.* ſecùs *nego ant. & conſeq.* igitur non eodem modo peccata mortalia & venialia à Sacerdote retinentur. Nam mortalia à Sacerdote retinentur ſtrictè & abſolutè, ita ut remitti non poſſint niſi per abſolutionem Sacerdotis in re vel in voto habitam; & per contritionem perfectam ſine abſolutione nunquam remittantur, niſi quatenus illa votum abſolutionis continet, & cum obligatione ſpeciali ac directa abſolutionis recipiendæ pro iisdem peccatis ſic remiſſis. Quod de peccatis venialibus dici non poteſt.

Obſerva. Hæc verba (*quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.*) quibus Chriſtus Sacramentum Pœnitentiæ inſtituit, primario & per ſe prolata ſunt propter peccata mortalia; quia hoc Sacramentum primario & per ſe inſtitutum eſt ad reconciliandos fideles lapſos, ideoque ad remittenda peccata mortalia. Tamen cùm conveniret Sacramentum inſtitui, quod gravia peccata remittere poſſet, non autem levia; hinc ſecundariò per quamdam extenſionem verba illa ſpectant etiam venialia, in quantum continent favorem & gratiam remiſſionis.

Dices 4. Chriſtus per hæc verba (*quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*) Sacerdotes in cauſis venialium judices inſtituit, tamen eorum confeſſionem non præcepit. Ergo idem eſt de mortalibus.

Reſp. Nego conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia Chriſtus non eodem modo Sacerdotes circa peccata mortalia & venialia judices conſtituit. Nam circa mortalia ſic illos judices conſtituit, ut voluerit illa remitti poſſe citra illorum ſententiam in re, vel ſaltem in voto habitam cum obligatione illius recipiendæ in re. At circa venialia ſic illos judices inſtituit, ut voluerit illa peccata extra illorum judicium remitti poſſe; & quidem valde convenienter, cùm peccata venialia, utpote leves culpæ, debeant poſſe

posse facilius remitti, quàm mortalia, quæ sunt Dei offensæ.

Dices 5. Patres cùm loquuntur de confessione peccatorum, non intelligunt confessionem peccatorum in specie Sacerdoti faciendam, sed confessionem Deo soli faciendam, vel generatim tantùm hominibus.

Resp. Nego. Nam ex textibus Patrum allatis & ex aliis manifestum est, eos loqui de confessione omnium & singulorum peccatorum etiam occultorum Sacerdoti facienda. Et sæpe Patres dicunt peccata declaranda esse Sacerdoti ad eum modum, quo morbi ab ægrotis aperiuntur medico ut sanentur. At morbi omnes & singuli necessariò detegi medico debent, ut sanentur. Ergo ex Patribus omnia & singula mortalia peccata declarari debent Sacerdotibus, ut remittantur.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Apostoli non administrarunt Sacramentum Pœnitentiæ per confessionem Fidelium: Ergo. *Neg. ant. prob.* id nullibi in Scriptura legitur. Ergo.

Resp. 1. Esto anteced. neg. conseq. Nam non omnia Apostolorum facta & dicta in Libris Sacris scripta sunt; sed multa per solam Traditionem nobis innotescunt, & verò ubi in Scriptura legitur Apostolos baptizasse infantes, & in Baptismo pronunciasse hanc formam: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* & tamen juxta adversarios utrumque jure divino præscriptam præstiterunt Apostoli. Cùm autem Christus omnium & singulorum peccatorum mortalium confessionem præceperit, quis Apostolos hujus præcepti observationem exegisse negare queat?

Resp. 2. Nego antec. Nam, Act. c. 19. sic legitur: *Multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos.* Paulo scilicet.

Obj. 2. Innocentius III. primus instituit confessionem peccatorum in specie. Ergo hæc non est præcepta jure divino.

Resp. Hoc Calvini mendacium manifestè confutatum manet ex Scriptura, & Patrum, qui ante Innocentium vixerunt, testimoniis supra adductis. Igitur Innocentius III. seu potius Concilium Lateranense IV. solùm jussit, ut divinum de confessione præceptum saltem semel in anno observaretur.

Obj. 3. Ambrosius, lib. 10. in Lucam ait: *Petrus doluit & flevit, quia erravit ut homo . . . . lavant lacrymæ delictum, quod voce pudor est confiteri.*

Resp. Ibi loquitur de remissione peccati Petri facta, cùm nondum institutum erat Pœnitentiæ Sacramentum; & dicit tunc contritione perfecta deletum fuisse Petri peccatum. Sed alibi necessitatem confessionis disertè astruit.

Obj. 3. S. Chrysostomus passim carpit & dehortatur confessionem, quæ fit hominibus.

Resp. Solam confessionem publicam à Nectario prædecessore suo abrogatam dehortatur. Nam eam solam confessionem dehortatur, quæ fiebat coram testibus, in theatro, in publico, coram conservis qui exprobrarent, irriderent: quæ omnia soli publicæ confessioni, non privatæ conveniunt. Imò, Hom. 4. de Lazaro ad privatam confessionem Sacerdoti faciendam hortatur: *Non cogo te*, inquit, *in medium prodire theatrum ac multos adhibere testes: mihi soli dic peccatum privatum, &c.*

Inst. 1. S. Chrysostomus confessioni, quæ fit hominibus, opponit eam, quæ fit soli Deo in anima, cogitatione, non lingua, ut patet ex Hom. 2. in Ps. 50. ubi ait: *Peccata tua dicito, ut deleas illa.*

Si confunderis alicui dicere quæ peccasti, dicito quotidie in anima tua. Non dico, ut confitearis conservo tuo, qui exprobret: dicito Deo, qui curat ea. Et Homil. 31. in Epist. ad Hebr. *Non dico tibi, ut te prodas in publicum, neque ut te apud alios accuses; sed obedire te volo Prophetæ dicenti: revela Domino viam tuam. Ante Deum ergo confitere peccata tua, non lingua, sed conscientiæ tuæ memoria.* Ergo excludit confessionem omnem homini factam.

Resp. Dist. ant. Confessioni publicæ, quæ fit hominibus, opponit confessionem soli Deo factam, *conc. ant.* confessioni privatæ, quæ fit Sacerdoti ut Ministro Dei, opponit, &c. *nego ant. & conseq.* S. Doctor confessionem soli Deo factam in anima opponit, non confessioni privatæ, quæ fit Sacerdoti tanquam Dei Vicario ad absolutionem sacramentalem obtinendam, & quæ est pars essentialis Sacramenti, quæque moraliter fieri Deo censetur, sed confessioni publicæ, quæ fiebat in cœtu fidelium ad confusionem publicam, & erat tantùm pars quædam satisfactionis, nec necessaria nisi cùm ab Ecclesia præciperetur. Quod patet ex textibus objectis; nam in primo confessionem, quæ soli Deo fit in anima opponit confessioni, ex qua exprobratio sequeretur: hæc autem erat sola confessio publica, non privata, quæ fit sine testibus soli Sacerdoti Dei locum tenenti sub arctissima silentii obligatione. In secundo verò textu confessionem Deo factam opponit confessioni, qua quis se prodit in publicum, & se accusat apud alios, ideoque plures.

Inst. 2. S. Chrysostomus, Hom. 21. ad populum Antiochenum ait: *nec cogit* (Deus) *in medium procedentes, quæ peccavimus, enumerare, sed sibi soli rationem reddere jubet, & sibi confiteri.*

Resp. Ibi Catechumenos alloquitur, ut patet tum ex contextu Homiliæ: *prius dixi,* inquit, *& nunc dico, & dicere non desinam, si quis morum vitia non correxit . . . . ne baptizetur.* Tùm ex ipso titulo Homiliæ, qui hic est, *Catecheses ad illuminandos.*

Porrò in quibusdam locis, ubi Sanctus Chrysostomus loquitur de confessione, ut Psal. 50. agit de peccatis quotidianis seu venialibus, & hortatur ad quotidianum examen & contritionem ad illorum remissionem sufficientem. Quod si quandoque agit de mortalibus, intendit tantùm ad deleandam pœnam temporalem, quæ remanet solvenda pro peccatis mortalibus jam per Sacerdotis absolutionem remissis, non necesse esse illa peccata aliis detegere, sed sufficere, ut ea sæpius cum dolore ac gemitu confiteamur Deo, adjunctis jejuniis, orationibus, eleemosynis, atque piis operibus. Vel ad summum solùm peccata à Deo quoad reatum culpæ ante actualem confessionem remitti per contritionem perfectam, sed non sine voto saltem implicito confessionis & absolutionis. Præterea per confessionem, quæ soli Deo fit, intelligunt sæpe Patres etiam confessionem privatam, quæ fit Sacerdoti tanquam Dei locum tenenti & ejus Ministro.

Confirmatur harum responsionum veritas ex eo, quod S. Chrysostomus pluribus locis necessitatem confessionis omnium & singulorum mortalium Sacerdoti faciendæ doceat. Præter jam laudatos, duos alios profero. Hom. 10. in Genes. sic ait: *Quia in magnam hebdomadam pervenimus Dei gratia, nunc maximè & jejunii cursus intendendus, & magis continuandæ sunt preces, faciendaque diligens & pura peccatorum confessio.* Per diligentem & puram peccatorum confessionem manifestè intelligit confessionem omnium & singulorum mortalium Sacerdoti fa-

cien-

ciendam, & quidem secretam, nam publicam multis locis dehortatur. Et Hom. 20. in Gen. *Attamen qui hæc fecit, si voluerit, ut decet, uti conscientiæ adjumento, & ad confessionem facinorum festinare, & medico ostendere ulcus, qui curet, & non exprobret, atque ab illo remedia accipere, & soli ei loqui, nullo alio conscio, & omnia dicere cum diligentia: facilè peccata sua emundabit: confessio enim peccatorum abolitio etiam est delictorum.* Certè omnia peccata dicere soli Sacerdoti cum diligentia, est omnia & singula, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt, confiteri secretò.

Obj. 5. Ex Scriptura ad remissionem peccatorum sufficit vera ac sincera cordis conversio : Ergo non requiritur peccatorum confessio.

Resp. Dist. ant. Sufficit vera conversio secundùm leges à Deo constitutas, *conc. ant.* secùs, *nego ant. & conseq.* ad peccatorum remissionem præter pœnitentiam internam & cordis conversionem varia pro varietate temporum Deus præscripsit, quorum præstandorum propositum efficax semper includit vera conversio ac contritio. Sic in lege veteri præter cordis conversionem Deus pro certis peccatis præceperat sacrificia, quæ in nova lege defierunt. Sic etiam in nova lege ad justificationem infidelium præter cordis conversionem necessarius est baptismus. Quid ergo mirum, si ad fidelium lapsorum reconciliationem, ex Christi institutione præter contritionem requiratur confessio, cujus quidem necessitas ex Scriptura & Traditione certò innotescit ?

Obj. 6. In actis SS. Patrum nunquam fit mentio confessionis sacramentalis ab illis factæ. Ergo hæc non est necessaria, &c.

Resp. 1. Nego conseq. Quia 1. in Sanctorum actis plerumque non referuntur, nisi quæ sunt magis singularia : Qualis non est confessio, quæ omnibus communis est, & peccatorum magis propria. Imò quot sunt vitæ Sanctorum scriptæ à tempore, quo hæretici fatentur privatam confessionem viguisse, in quibus non fit illius mentio ? 2. Quia sola confessio peccatorum mortalium, quibus immunes erant viri sancti, necessaria est jure divino. Confessio autem venialium primis Ecclesiæ temporibus ob Sacerdotum penuriam minus frequens erat, quàm nunc est.

Resp. 2. Interdum fit mentio confessionis secretæ in vitis SS. Patrum. Sic Paulinus, in vita S. Ambrosii narrat illum solitum esse privatas confessiones audire, & crimina sibi declarata soli Deo detegere. Nec fas est dubitare, quin alii Episcopi & Sacerdotes idem præstarent. Præterea ex libris Patrum patet confessionem omnium & singulorum mortalium peccatorum usitatam fuisse in Ecclesia priscis illis temporibus, quibus sanè Christiani divina præcepta diligenter observabant : Nam ex libris Patrum patet confessionem omnium & singulorum mortalium à Deo præceptam esse.

Obj. 7. Nectarius, Episcopus Constantinopolitanus, confessionem abrogavit, nemine reclamante. Ergo confessio non est juris divini, quod à nemine abrogari potest.

Resp. Dist. ant. Nectarius abrogavit confessionem publicam, *conc. ant.* secretam seu privatam, *nego ant. & conseq.* Nectarius, ut tumultum populi ex occasione pœnitentiæ & confessionis publicæ excitatum sedaret, abrogavit confessionem publicam, & simul Pœnitentiarium Constantinopolitanum, qui pœnitentiæ publicæ præsidebat. At non abrogavit confessionem privatam, quippe quæ post Nectarii tempora semper viguit etiam in Ecclesia Græca, ut

constat ex Chrysostomo & aliis Patribus, & etiam nunc apud Græcos schismaticos viget; & tamen nullibi legitur confessionis privatæ usum ab aliquo Episcopo vel Concilio restitutum esse. Præterea id solum sustulit Nectarius, quod satis erat ad sedandum populi tumultum ex occasione confessionis publicæ excitatum. Ad hoc autem satis superque erat, si confessio publica abrogaretur.

Dices. Socrates asserit Nectarium permisisse, ut unusquisque secundùm conscientiæ suæ judicium ad sacram Eucharistiam accederet. Ergo abrogavit omnem confessionem sacramentalem.

Resp. Nego conf. Nam sensus est, quod Nectarius permiserit fidelibus, ut pro sua quisque conscientia ad Eucharistiam accederet sine authentico Pœnitentiarii, vel publico Fidelium judicio, quo comprobaretur eum pœnitentiæ legibus satisfeciisse, & debitè comparatum esse ad sacra Mysteria percipienda, modò peccati mortalis conscientiam non haberet, aut illud per confessionem privatam uni è Presbyteris factam expurgasset. Sic nunc pro sua quisque conscientia ad Eucharistiam accedit, non tamen sine prævia peccatorum mortalium confessione. Sed ut ista meliùs intelligantur, observanda sunt sequentia.

I. Ex occasione hæresis Novatianorum, qui cum lapsis in persecutione Decii communicare recusabant, & Ecclesiam nimia erga graves peccatores indulgentia arguebant; Episcopi catholici statuerunt, ut Fideles, qui in graviora crimina publicè lapsi essent, ad Eucharistiam non admitterentur, nisi priùs peccata illa in cœtu Ecclesiæ confessi essent, & publicam pœnitentiam egissent. Propterea ab Episcopis constitutus fuit Presbyter Pœnitentiarius, qui pœnitentiæ publicæ præesset, ad quem accedere tenerentur omnes & soli Fideles, qui graviora peccata publicè admisissent, pro quibus proinde publica pœnitentia agenda esset.

Quamvis autem alii Fideles solorum occultorum peccatorum rei non tenerentur ad hunc Pœnitentiarium accedere, tamen ipsi ultrò ex ejus consilio ad sui humiliationem poterant palam in cœtu Ecclesiæ detegere ea, quorum manifestatio nullum scandalum, aut damnum sive sibi, sive aliis procreare poterat.

II. Presbyter Pœnitentiarius publicè lapsorum peccata omnia *privatim* audiebat, & quæ occulta erant, secreta manebant: publica verò pro arbitrio jubebat palam in cœtu Ecclesiæ pœnitente declarari, & pro his publicam pœnitentiam imponebat. Quæ à publicis peccatoribus & pœnitentia duplex fiebat confessio, una privata & altera publica. Confessio privata ordinabatur ad absolutionem sacramentalem, & erat essentialis pars Sacramenti pœnitentiæ: publica verò ordinabatur ad confusionem ac pœnam, eratque pars quædam satisfactionis, & proinde erat integralis tantùm partis Sacramenti. Nam publica illa confessio instituta non erat, ut per eam Sacerdos peccata pœnitentis cognosceret, sed solùm ut pœnitens publica illa confessione accepta partem pœnæ temporalis peccatis debitæ lueret, & aliis esset ad terrorem, & scandalum datum tolleret.

III. Factum Nectarii & ejus causam sic refert Socrates, *L. 5. c. 19.* Quamvis ad longinquum temporis spatium hoc tenerent institutum, tamen temporibus Nectarii Episcopi immutarunt propter ejusmodi facinus, quod tum fortè fortuna in Ecclesia admissum fuit. Mulier quædam nobilis ad Presbyterum Pœnitentiarium accedit, peccata, quæ post baptismum commiserat, particulatim confitetur. Presbyter

byter mulieri mandatum dat, ut jejuniis & continuis precibus se dederet, quò unà cum peccatorum confessione opus dignum pœnitentia ostenderet. Mulier longiùs in confitendo progressa, alterius culpæ se ipsa insimulat: docet Diaconum Ecclesiæ cum ipsa dormivisse.... ex quo cùm magna populi offensio, & Clericalis ordinis infamia secuta fuisset.... Eudæmon quidam Ecclesiæ Presbyter genere Alexandrinus, Episcopo Nectario dedit consilium, ut Presbyterum Pœnitentiarium tolleret, & liberam daret potestatem, ut pro sua quisque conscientia ad mysteria participanda accederet.

Idem Socrates testatur se id ab ipso Eudæmone rescivisse: ex hac narratione patet 1. duplicem fuisse confessionem, de qua suprà, unam privatam, in qua peccata particulatim, seu singillatim aperiebantur: & alteram publicam, quæ conjungitur satisfactioni tanquam illius pars. 2. Causam offensionis populi fuisse publicam confessionem flagitii cum Diacono perpetrati, quod mulier longiùs progressa, id est, absque Presbyteri Pœnitentiarii mandato, sed ex indiscreta humilitate palam declararat.

ARTICULUS II.

Utrùm ad valorem confessionis sacramentalis, jure Divino præceptæ requiratur confessio omnium peccatorum mortalium quoad numerum, species, & circumstantias?

§. I.

Prænotanda.

I. SPecies peccatorum possunt esse diversæ vel physicè, vel moraliter. Species diversæ physicè sunt eæ, quæ diversæ sunt secundùm entitatem. Sic furtum centum nummorum, & furtum equi centum nummos valentis sunt duæ species peccati diversæ tantùm physicè, nam sunt duo peccata ejusdem speciei moralis. Species diversæ moraliter sunt eæ, quæ habent malitiam, seu difformitatem notabiliter inter se diversam. Sic percussio injusta Clerici, & injusta percussio Laici sunt diversa specie morali peccata.

II. Circumstantia moralis est affectio seu conditio actus humani, ad ejus bonitatem vel malitiam conducens. Circumstantiæ aliæ mutant speciem, hoc est, dant actui novam speciem malitiæ: ut cùm homicidium factum est in templo, circumstantia loci addit injustitiæ peccato malitiam sacrilegii ob oppositionem cum religione. Unde hoc facinus duas habet malitias specie diversas, unam contra justitiam, & alteram contra religionem. Huc etiam pertinent circumstantiæ, quæ efficiunt peccatum mortale, quod alioqui esset veniale, ut circumstantia patris in contumelia, quæ altari illata conferetur levis injuria: nam mortale peccatum specie morali diversum est à veniali.

Aliæ verò circumstantiæ non mutant speciem, sed peccatum intra eandem speciem notabiliter aggravant vel minuunt, ut major vel minor quantitas moralis, duratio, intensio, &c. Aliæ demum multiplicant peccatum intra eandem speciem, ut numerus personarum quas læseris, quibus detraxeris, &c. Porro circumstántia specie mutat, cùm actus propter illam habet disconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diversam, vel oppositionem cum diversis specie præceptis aut virtutibus, vel modum oppositionis cum eadem virtute notabiliter diversum.

III. Hìc agitur solùm 1. de circumstantiis, quæ mutant speciem moralem peccatorum, non physicam tantùm:

nam peccata in confessione non nisi in ordine ad mores ac malitiam considerantur. Quare mutationes mere physicæ non sunt in confessione exprimendæ, v. gr. utrùm sclopo an gladio occideris. 2. De circumstantiis aggravantibus graviter seu mortaliter, hoc est, addentibus malitiam mortalem intra eandem speciem. Nam de illis, quæ leviter tantùm & venialiter aggravant, idem est judicium quod de peccatis venialibus. 3. De circumstantiis liberè admissis. Nam circumstantiæ, quæ speciem mutant, vel peccatum graviter aggravant, sed sine ulla libertate & cum ignorantia invincibili, non sunt culpabiles.

§. II.

Dico 1. Ad remissionem peccatorum mortalium, & valorem confessionis Sacramentalis jure Divino præceptæ, necesse est, ut pœnitens confiteatur omnia peccata mortalia, eorum numerum, species, & circumstantias, peccati speciem mutantes, quæ post diligens examen occurrunt animo, nisi tamen causa legitima confessioni extrinseca excuset. Est de fide, & jam constat ex dictis, adhuc tamen

Prob. 1. Ex his Christi verbis, quibus Sacramentum pœnitentiæ instituit, Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et Matth. c. 18. *Quæcumque alligaveritis super terram erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Ex quibus sic argumentor. Christus per hæc verba Apostolis eorumque successoribus dedit judiciariam potestatem remittendi & retinendi peccata, ligandi & solvendi peccatores; & dando voluit hanc potestatem prudenter, justè, ideoque cum cognitione causæ, & discretione peccatorum remittendorum vel retinendorum & pœnarum injungendarum exerceri, ut per se patet. Ergo Christus voluit, ut pœnitens ad remissionem peccatorum obtinendam, Sacerdoti confiteretur omnia & singula peccata mortalia quoad numerum, species, & circumstantias peccati speciem mutantes; siquidem sine tali confessione Sacerdos suam potestatem judiciariam exercere non potest prudenter, justè, cum discretione, & æquitate in pœnis injungendis, ut etiam per se notum est.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. Sess. 14. Can. 7. *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure Divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta & circumstantias, quæ peccati speciem mutant . . . . Anathema sit.* Et c. 5. sic ait: *Constat enim Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potiùs in specie, et sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint . . . qui verò secùs faciunt, et scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere; quæ ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut*

de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.

Ratio à priori eſt voluntas Chriſti inſtituentis remedium peccatorum per modum judicii primariò reconciliativi, & ſecundariò punitivi, cujus rectum exercitium ejusmodi confeſſionem exigit.

Obj. Cùm hæreticis. Ejusmodi confeſſio eſt impoſſibilis, & carnificina conſcientiarum: Ergo non eſt à Chriſto præcepta, &c.

Reſp. Nego antec. Conſtat enim (inquit Concil. Trident Seſſ. 14. c. 5.) *nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quàm ut poſtquam quisque diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras explora verit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortali ter offendiſſe meminerit . . . . ipſa verò hujusmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia gravis quidem videri poſſet, niſi tot tantisque commodis & conſolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus, per abſolutionem certiſſimè conferuntur.* Nam ii ex integra confeſſione cum debita contritione facta remiſſionem peccatorum, gratiam ſanctificantem, & auxilia gratiæ, quibus facilius præcaventur peccata, conſilium, inſtructionem, ſolatium, animi quietem circa peccata præterita, remedium contra futura percipiunt. Illa verò ipſa confuſio privata, quam pœnitens in accuſatione ſui experitur, pars eſt quædam ſatisfactionis pœnæ temporalis peccatis debitæ, ideoque ipſi valde utilis.

§. III.

Dico 2. Ad valorem confeſſionis Sacramentalis jure Divino præceptæ, neceſſe eſt, ut declarentur etiam circumſtantiæ notabiliter, ſeu mortaliter aggravantes intra eandem ſpeciem. *Ita Suarez, Azor, Sanchez, Sylvius, & alii multi Doctores.*

Prob. 1. Ex Can. *conſideret* de Pœnit. diſt. 1. ex Catechiſmo Romano, & ex Sancto Carolo, in Inſtruct. Confeſſariorum.

2. Ex praxi Eccleſiæ, quæ aliquando reſervat peccata propter circumſtantiam aggravantem, ut conſtat ex multis Pœnitentialibus & Ritualibus tùm antiquis, tùm recentioribus. Non reſervantur autem niſi ea, quæ ſunt de neceſſitate confeſſionis.

3. Ex Concil. Lateranenſ. IV. Can. *Omnis utriusque ſexus*, quo dicitur: *Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circumſtantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debeat illi præbere conſilium, & cujusmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſanandum ægrotum.* Ergo ex hoc. Conc. Sacerdos in Sacram. Pœnitentiæ conſtitutus eſt non ſolùm Judex, ſed etiam Medicus, cui ex officio incumbit ſolùm pœnas imponere pro criminum gravitate, ſed etjam remedia morborumgravitati proportionata præſcribere. Ad hoc autem munus obeundum requiritur cognitio gravitatis peccatorum, quæ haberi nequit ſine declaratione circumſtantiarum moraliter aggravantium.

4. Ex Conc. Trid. Seſſ. 14. Can. 7. omnia & ſingula peccata mortalia etiam intra eandem ſpeciem declaranda ſunt. Atqui circumſtantiæ moraliter agravantes ſunt multa peccata mortalia virtualiter & æquivalenter: ſive actus cum ſua circumſtantia moraliter aggravante eſt multiplex virtualiter peccatum intra eandem ſpeciem; nam circumſtantia moraliter aggravans addit actui gradum malitiæ moralis. In moribus

aurem multiplicatis virtualis & physica perinde se habent.

5. Denique, quia rationes, quas Conc. Trident. Sess. 14. c. 5. affert pro obligatione confitendi circumstantias speciem mutantes, nimirum: *quod sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere:* hæ, inquam, rationes valent etiam pro circumstantiis moraliter aggravantibus, & sic Concilium implicitè & virtualiter docet illas aperiri debere: nam sine illis neque peccatum integrè exponitur nec innotescit Sacerdoti, cum supprimatur malitia mortalis, quam illæ circumstantiæ addunt, & per quam peccatum fit virtualiter ac æquivalenter duplex numero: neque etiam Sacerdos sine illarum declaratione potest rectè censere peccatorum gravitate, & pœnam proportionatam imponere; cùm ignoret gravitatem malitiæ mortalem, quam habet peccatum ex circumstantia, ob quam multo graviore pœna dignum est, & quæ notabiliter variat confessoris judicium.

Conf. Nam alioquin, qui alterum modo valde crudeli occidisset, puta vivum lento igne comburendo, satisfaceret dicendo se homicidium perpetrasse. Item qui diu sine ulla interruptione in voluntate occidendi vel mæchandi perseverasset, satisfaceret dicendo se voluisse occidere, mæchari, quod sanè absurdum est & falsum.

Obj. 1. Concil. Trident. definiens quænam circumstantiæ declarandæ sint, solùm mentionem facit circumstantiarum speciem mutantium. Ergo aliæ non sunt necessario aperiendæ, alioqui Concilii doctrina non esset accurata.

Resp. Disting. anteced. Et simul implicitè ac virtualiter exigit confessionem circumstantiarum peccatum mortale mortaliter aggravantium, *conc. ant.* secùs, *nego ant. & conseq.* Conc. noluit definire expressè quæstiones inter Catholicos controversas; tamen implicitè virtualiter & sufficienter requirit confessionem circumstantiarum moraliter aggravantium. Nam ratio, quam affert, cur circumstantiæ speciem mutantes declarandæ sint, (nempe ut Sacerdos de criminum gravitate rectè judicare possit, & pœnas illis proportionatas imponere,) probat etiam circumstantias moraliter aggravantes intra eandem speciem aperiendas esse.

Porro quamvis Concil. primariò & principaliter intenderit damnare hæreticorum errores: tamen in illorum damnatione multa docet, ex quibus colligitur quid sentiendum sit circa varias quæstiones inter Catholicos controversas.

Inst. 1. Concil. Trident. Sess. 14. c. 5. postquam docuit declarandas esse circumstantias speciem mutantes, paucis interjectis, addit nihil aliud exigi à pœnitentibus, quàm ut peccata omnia mortalia, quæ per diligens examen meminerint, confiteantur. Ergo.

Resp. Dist. antec. Quàm ut peccata mortalia confiteantur modo requisito ut Sacerdos rectè censere possit de gravitate criminum & de pœnis proportionatis imponendis, quod ibidem exigit *conc. ant.* secùs, *neg. ant. & conseq.* ad judicium Sacramentale rectè exercendum necesse est, ut Sacerdos recte censere possit de gravitate criminum pœnarum imponendarum: ad quod requiritur declaratio circumstantiarum moraliter aggravantium, quæ peccatum virtualiter duplex, aut multiplex malitia morali efficiunt.

Obj. 2. Ex institutione Christi peccata mortalia declaranda sunt tantùm quoad numerum & speciem: nam hoc sufficit ad remittendum & retinendum pec-

peccata, ad ſolvendum & ligandum. Ergo declarari non debent circumſtantiæ aggravantes.

Reſp. Nego anteced. & ejus probationem. Nam Pœnitentiæ Sacramentum à Chriſto inſtitutum eſt per modum judicii non ſolùm reconciliativi, ſed etiam punitivi: cujus quidem rectitudo & æquitas exigit in judice cognitionem gravitatis criminum, ac proinde in pœnitente declarationem circumſtantiarum moraliter aggravantium, quæ graviores pœnas exigunt, & confeſſarii judicium notabiliter immutant.

Obj. 3. S. Thomam.

Reſpondet. Natalis Alexander Dominicanus S. Doctorem noſtram doctrinam ſecuturum fuiſſe, ſi poſt Tridentinam Synodum, & ejus Catechiſmum ab Eccleſia approbatum & Paſtoribus traditum ſcripſiſſet. Nec religionis eſſe ab ejus ſententia diſcedere, quam junior propugnavit, in 4. diſt. 16. q. 3. art. 2. Alii volunt S. Thomam loqui ſolùm de circumſtantiis ſpeciem non mutantibus, quæ novum morale peccatum nec formaliter, nec æquivalenter conſtituunt. Eodem ſenſu loqui cenſent S. Bonaventuram, aliosque veteres, maximè è plerisque eorum aliter accipiantur voces illæ, *ſpeciem mutantes*, quàm à Recentioribus ſumantur; dicebant enim circumſtantias illas mutare ſpeciem, quæ malitiam moralem addunt.

Obj. 4. Circumſtantiæ aggravantes conſtituunt unicum mortale peccatum. Ergo non neceſſariò declarari debent.

Reſp. Diſting. anteced. Conſtituunt unicum peccatum phyſicè, ſed æquivalenter numero multiplex, *conc. ant.* non æquivalenter numero multiplex, *nego anteced. & conſeq.* circumſtantia moraliter aggravans tribuit actui malitiam mortalem, quam ſine illa actus non haberet: ac proinde actus malus per illam habet ſaltem malitiam tantam, quantam habent duo peccata mortalia numero diſtincta. Ergo circumſtantia moraliter aggravans conſtituit æquivalenter plura peccata mortalia numero diſtincta. Plura autem moralia æquivalenter numero diſtincta non minùs declarari debent, quàm plura mortalia realiter numero diſtincta: nam in moribus multiplicitas virtualis & phyſica perinde ſe habent. Et conſequenter circumſtantiæ peccata æquivalenter plura conſtituentes debent quoque declarari, cùm ſine illis circumſtantiis ejusmodi peccata non poſſint cognoſci: quemadmodum ſine circumſtantiis ſpeciem mutantibus explicari nequeunt peccata æquivalenter plura ſpecie diverſa.

Obj. 5. Lex confeſſionis eſt odioſa. At lex odioſa non obligat niſi ad ea, quæ clarè continet. Ergo.

Reſp. Nego maj. Nam lex confeſſionis eſt favorabilis, ordinatur enim ad remiſſionem peccatorum & ad bonum ipſius confitentis. Et quamvis difficilis ſit, fructuum tamen & commodorum multitudine ac præſtantia difficultatem abundè compenſat: ac proinde odioſum non eſt, quidquid ad fructus illos certiùs percipiendos requiritur. Præterea obligatio confitendi circumſtantias aggravantes ſatis clarè continetur in lege confeſſionis à Concil. Trident. explicata.

Obj. 6. Declaratio circumſtantiarum aggravantium eſt moraliter impoſſibilis ſaltem rudibus, qui illas diſcernere nequeant.

Reſp. Nego. Nam circumſtantiæ moraliter aggravantes ſaltem præcipuæ ſunt hæ quatuor, ſcilicet actus intenſio, duratio, modus quo peccatum admiſſum eſt, & extenſio, ſeu quantitas damni illati. Facilè autem diſcernere quisque poteſt,

an

an actus fuerit valde intensus, v. gr. odium valde vehemens, an diu perseveraverit in mala voluntate, an modo valde perverso illam perfecit aut perficere intenderit, an quantitatem notabilem surripuerit, aut damnum aliud in bonis, fama, honore, &c. valde notabile intulerit. Imò quantatis damni magis pertinet ad objectum peccati quàm ad ejus circumstantiam, unde certiùs adhuc declarari debet. Certè difficile est etiam rudioribus discernere, quandonam circumstantiæ speciem mutant, & tamen necessariò declarandæ sunt.

Obj. 7. Si circumstantiæ notabiliter aggravantes aperiendæ sunt, declarari etiam debent circumstantiæ notabiliter imminuentes gravitatem peccati. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Neg. minor. Itaque circumstantiæ notabiliter imminuentes malitiam peccati, sive efficiant, ne peccatum sit mortale, sive ne mortale sit mortaliter gravius quàm alioqui esset, exprimi debent in confessione. Quia alioquin confessarius non posset rectè judicare de gravitate peccati, & pœnæ imponendæ, & deciperetur in re gravi.

ARTICULUS III.

Utrùm pœnitens teneatur aliquando detegere confessario complicem, seu socium peccati, & personam quæ fuit objectum peccati?

Dico 1. Certum est id non licere, si pœnitens possit aliter peccatum suum sufficienter exprimere: vel si sine gravi incommodo possit adire confessarium, cui complex sit ignotus: vel si peccatum jam aliàs sit ritè confessus & ab eo absolutus, & tunc faciat confessionem generalem. Quia in his casibus sine justa causa proximum infamaret, quod nunquam licet.

Dico 2. Quando pœnitens confitetur Sacerdoti, cui complex ignotus est, tenetur manifestare complicem, si non possit aliter peccatum suum integrè explicare. Quia tunc nulla est infamatio proximi, & urget præceptum integritatis confessionis.

Dico 3. pœnitens tenetur declarare peccatum complicis, cùm aliter non potest peccati proprii speciem, vel gravitatem moralem aperire, nec potest sine gravi damno vel incommodo differre confessionem, nec adire confessarium, cui complex ignotus sit. *Ita S. Bernardus, de forma honestæ vitæ; S. Thomas; S. Bonaventura; S. Antoninus; Suarez, Vasquez; & alii communiùs.*

Prob. Quia ex Conc. Trid. *Sess. 14.* cap. 5. Christus integram peccatorum confessionem secundùm suas species, & totam suam gravitatem mortem universaliter præcipit. Ergo ad eam tenetur pœnitens, non obstante infamia sive propria, sive alterius, quæ per se apud eundem confessarium oritur ex confessione necessaria. Nam qui vult aliquid efficaciter, illud vult etiam non obstante incommodo, quod per se ex eo sequitur, & ei conjunctum est. Et verò pœnitens ad integritatem illam tenetur cum propria infamia: Ergo etiam cum infamia alterius, cujus peccati declaratio necessaria est ad proprium peccatum integrè confitendum. Nam ex natura rei plus requiritur ad obligandum aliquem ut se ipsum infamet, quàm ad eum obligandum ut alterius crimen declaret. Aliquando enim possum crimen alterius detegere ad vitandum aliquod malum meum etiam temporale grave & injustum, quamvis non ideo obliget ad crimen meum manifestandum.

Præterea ratio propter quam ex Concil. Trident. l. cit. Christus integram peccatorum confessionem præcepit, videlicet

videlicet ut Sacerdos possit prudenter judicare, punire, curare: non minùs probat integritatem confessionis fieri debere cum notitia complicis ad hos fines necessaria, quàm cum propria infamia pœnitentis.

Hinc pœnitens, qui cum unica sorore sua confessario nota commisit incestum, tenetur confiteri incestum in tali gradu, positis supradictis limitationibus ac circumstantiis.

Obj. Non licet infamare proximum. Ergo non licet declarare peccatum complicis.

Resp. Non licet infamare proximum sine justa causa, vel cum intentione eum infamandi. At licet infamare proximum sine intentione eum infamandi, declarando ejus crimen, cùm adest justa causa. In hoc autem casu adest justa causa, nempe satisfieri præcepto divino integritatis confessionis.

Præterea complex non habet jus, ut in judicio suum peccatum, quod est alterius circumstantia vel objectum occultetur, quando aliter judicium rectè exerceri non potest: quare complicis diffamatio apud solum confessarium ex tam justa causa non est detractio, nec diffamatio injusta.

Observa. Ipsa infamatio apud solum confessarium per se sequitur ex integra confessione: alia verò damna ex ea sequuntur tantùm per accidens. Incommoda autem, quæ per se ex integritate confessionis sequuntur, illam impedire non debent, quia illis non obstantibus præcepta est, alioqui præceptum non esset efficax, nam qui aliquid efficaciter præcipit, illud præcipit cum omnibus incommodis ac damnis, quæ per se sequuntur ex re præcepta. Incommoda verò, quæ sequentur per accidens, præcepti efficaciam non impediunt, cùm ordinariè non occurrant.

Dico 4. Pœnitens in hypothesi supradicta detegere tenetur personam, quæ fuit objectum peccati quamvis inculpabiliter, ex quo tamen in illam redundat aliqua infamia apud confessarium; ut si quis sorori quamvis omnino invitæ & reluctanti stuprum intulisset. Nam hìc eadem ratio valet. Præceptum enim integritatis confessionis pœnitentem obligat ad detegendum defectum aliquem occultum proprium infamem quamvis inculpabilem, si hoc necessarium sit ad exprimendum sufficienter suum peccatum, ut si occultè illegitimus sit, & ordines sine dispensatione susceperit.

ARTICULUS IV.

Utrùm peccata dubia declarari debeant in confessione?

Nota. QUi post diligens examen judicat probabiliùs se peccasse mortaliter, tenetur confiteri. Quia non potest nisi imprudenter judicare se non peccasse, cùm habeat graviora motiva judicandi se peccasse, quàm sint motiva judicandi se non peccasse mortaliter. Econtra qui judicat cum probabilitate longè & notabiliter majore se non peccasse mortaliter, non tenetur confiteri; quia prudenter judicat se non peccasse mortaliter.

Dico. Pœnitens tenetur omnia peccata dubia confiteri.

Prob. 1. Quia tunc pœnitens non potest prudenter judicare se non teneri ea confiteri; & non confitendo exponit se periculo non faciendi confessionem integram, qualis à Christo præcepta est.

2. Quia hic est sensus communis, & praxis fidelium, qui peccata dubia confitentur, existimantes se ad id teneri.

Hinc 1. qui certò judicat se peccasse mortaliter, sed dubitat an peccatum illud confessus fuerit nec ne, tenetur illud confiteri. *Ita communiter.* Quia non potest prudenter judicare se certæ

obligationi confitendi omnia peccata mortalia satisfeciſſe.

Hinc 2. qui ſcit ſe commiſiſſe peccatum aliquod, ſed dubitat, ſitne mortale an veniale, tenetur hoc peccatum confiteri. *Ita communiter.* Quia non poteſt prudenter judicare ſe non peccaſſe mortaliter: ac proinde omittens confeſſionem illius peccati, exponit ſe periculo non faciendi confeſſionem integram.

Hinc 3. qui poſt diligens examen an aliquod peccatum, quod ſcit eſſe mortale, admiſerit, tenetur illud confiteri. *Ita communiùs contra paucos aliquos.* Quia is non poteſt prudenter judicare ſe non admiſiſſe tale peccatum: ac proinde ſi illud non confiteatur, exponit ſe imprudenter periculo non faciendi confeſſionem integram. Idem is non vult ſufficienter & quantùm eſt in ſe, ſatisfacere obligationi confitendi omnia peccata mortalia.

Obj. 1. Concil. Tridentin. tradens materiam confeſſionis, nullam facit mentionem peccatorum dubiorum. Ergo non eſt obligatio illa confitendi.

Reſp. Diſting. antec. Nullam mentionem facit expreſsè, *conc. ant.* nullam mentionem facit implicitè & virtualiter, *nego anteced. & conſeq.* Concil. Trid. implicitè & ſufficienter docet obligationem confitendi peccata dubia, cùm declarat neceſſariam eſſe confeſſionem omnium & ſingulorum peccatorum mortalium, quorum pœnitens conſcientiam habet poſt diligens examen. At pœnitens habet conſcientiam peccati mortalis dubii: ergo tenetur illud confiteri ſecundùm conſcientiam quam de illo habet, ac proinde tenetur confiteri illud peccatum ut dubium.

Præterea non confitens peccatum dubium, exponit ſe periculo non confitendi omnia peccata mortalia, quæ Concil. docet eſſe declaranda.

Obj. 2. Delictum non debet præſumi in dubio.

Reſp. In foro interno poteſt & debet præſumi ut dubium in dubio rationabili. Eſt autem diſcrimen inter forum internum & externum. Nam forum externum ordinatur tantùm ad puniendum reum: internum verò forum ordinatur primariò ad illum liberandum & abſolvendum, ſecundariò autem ad pœnam ei imponendam, quæ ſemper illi ſalutaris eſt, & longè minor ea, quam alioqui ſubire deberet.

Obj. 3. In dubio melior eſt conditio poſſidentis.

Reſp. 1. Hoc effatum valet tantùm in materia juſtitiæ, quæ hominis dominio ſubjacet.

Reſp. 2. Cùm quis dubitat an peccaverit mortaliter, nec ne, eſt tenendus in dubia poſſeſſione ſuæ innocentiæ: tunc enim nec eſt nec poteſt eſſe tenutus de ſua innocentia. Qui autem eſt in dubia poſſeſſione ſuæ innocentiæ, tenetur non ſolùm conteri, ſed etiam confiteri, ne ſe exponat periculo violandi præceptum confitendi integrè omnia peccata, prout ſunt in conſcientia.

Obj. 4. Qui dubitat, an mortaliter peccarit, non habet motivum ſufficiens judicandi ſe peccaſſe.

Reſp. Neque etiam habet ſufficiens motivum judicandi prudenter ſe non peccaſſe mortaliter: ac proinde non eſt niſi in dubia poſſeſſione ſuæ innocentiæ & ſi non confiteatur, exponit ſe periculo non confitendi peccatum mortale.

Præterea juxta omnes is in tali dubio tenetur ad actum contritionis. Ergo etiam tenetur ad confeſſionem, cujus votum includit contritio. Denique in tali dubio pœnitens non tenetur judicare ſe peccaſſe; ſed ſolùm confiteri peccatum illud ut dubium.

Obj. 5. Sine cauſa nemo poteſt obligari ad ſe condemnandum in dubio peccati, tanquam ſi certò illud admiſiſſet.

fisset. Ergo nemo tenetur confiteri peccatum dubium.

Resp. Nego conseq. Nam pœnitens non obligatur ad se ipsum certò judicandum reum peccati, de quo prudenter dubitat; sed solùm obligatur ad confitendum peccatum ut dubium, quod novit ut dubium, ut Sacerdos de illo peccato tanquam dubio sententiam ferat.

Inst. Non est sufficiens causa obligandi pœnitentem ad confitendum mortale peccatum dubium. Ergo ad hoc non obligatur.

Resp. Neg. antec. Nam sufficiens causa hæc est, quia nisi illud confiteatur, se exponit imprudenter periculo non confitendi omnia peccata sua mortalia. Si enim illud peccatum pubium sit verè commissum, ut fieri potest, spectata conscientia pœnitentis, cùm illi sit æquè probabile commissum esse quàm oppositum; certè illud tacendo non confitebitur verum peccatum mortale.

Obj. 6. Qui dubitat, an votum emiserit, non tenetur illud implere. Ergo à pari, qui dubitat an peccatum commiserit, non tenetur illud confiteri.

Resp. Nego anteced. Nam is in tali dubio non potest prudenter judicare se non vovisse: ac proinde non implendo votum, se exponeret imprudenter periculo violandi promissionem Deo factam, etiam spectato suo conceptu. Poterit tamen ei faciliùs dispensatio concedi, quàm si votum certum esset.

Observ. Pœnitens tenetur peccata dubia confiteri ut dubia, sicut certa tenetur confiteri ut certa: alioqui confessarium in re gravi deciperet, & judicii rectitudinem ac æquitatem impediret; longè enim aliter statuendum est de peccato dubio atque de certo. Qui tamen confessus est aliquod peccatum ut dubium, si postea cognoscit esse certum, tenetur illud iterum confiteri ut certum. Nam ex institutione Christi pœnitens tenetur omnia mortalia confiteri eo modo, quo Sacerdos rectè censere possit de eorum gravitate, & pœna convenienti imponenda, ad quod requiritur confessio peccati ut certi.

ARTICULUS V.

Qualis integritas confessionis ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur?

Nota 1. INtegritas confessionis duplex distinguitur, nempe materialis & formalis. Confessio integra materialiter, est confessio omnium omnino peccatorum mortalium quoad numerum & speciem cum circumstantiis omnibus tum mutantibus speciem, tum moraliter aggravantibus, atque etiam dubiorum. Confessio integra formaliter est confessio omnium & singulorum mortalium peccatorum cum circumstantiis supradictis, quorum pœnitens memoriam habet post diligentem sui discussionem: vel saltem omnium, quæ hìc & nunc pœnitens confiteri tenetur, ita ut nullum sine legitima excusatione reticeat.

Nota 2. Integritas confessionis potest dupliciter spectari, nempe loquendo per se, & loquendo per accidens. Spectatur loquendo per se, quando citra omnem casum legitimæ excusationis, puta oblivionis, vel impotentiæ consideratur: spectatur verò per accidens, quando in casu aliquo legitimæ excusationis consideratur.

Dico 1. Integritas materialis confessionis seu confessio materialiter integra, per se loquendo, seu secluſa legitima excusatione, requiritur ad valorem Sacramenti.

Prob. Quia ad valorem Sacramenti requiritur ea confessio, quæ à Christo instituta & præcepta est: nam talis

confessio est essentialis pars Sacramenti. Atqui confessio materialiter integra quæ scilicet complectatur omnia & singula peccata mortalia quoad numerum & speciem, cum circumstantiis peccati speciem mutantibus & mortaliter aggravantibus, à Christo instituta & præcepta est, quando fieri potest moraliter, seu secluſa legitima excusatione, ut ex dictis constat. Et verò peccatum mortale in una confessione inculpatè omissum, cessante impedimento, in alia confessione necessariò declarari debet. Ergo ad valorem Sacramenti requiritur confessio materialiter integra, quando moraliter haberi potest, ideoque per se requiritur.

Dico 2. Integritas formalis confessionis seu confessio integra formaliter sufficit ad valorem Sacramenti, ex parte confessionis. Ac proinde integritas materialis per accidens, nempe propter casum legitimæ excusationis non requiritur.

Prob. Confessio integra formaliter tantum est ea, qua inculpabiliter omittitur aliquid, quod secluſa legitima excusatione declarari debet. Atqui talis confessio sufficit ad valorem Sacramenti. Ergo ad hunc valorem sufficit confessio integra formaliter. *Prob. min.* Nam confessio, in qua ex oblivione inculpabili & impotentia omittuntur peccata aliqua mortalia, est valida & sufficiens, ut constat ea Concil. Trident. Sess. 14. cap. 5. ubi ait: *Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm ut postquam quisque diligentiùs se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur.*

Ex quo patet confessionem diminutam ex oblivione inculpabili validam esse. Quæ autem ratio est de oblivione, eadem est de quavis alia impotentia physica. Imò juxta communem Doctorum consensum etiam impotentia moralis, consistens in gravissimo damno confessioni exrrinseco excusat ab integritate materiali, quia Christus noluit ut præceptum confessionis omnes obligaret non obstante morali impossibilitate.

Dico 3. Ad valorem Sacramenti requiritur confessionis integritas respectu ejusdem Sacerdotis & ejusdem absolutionis: ita ut omnia peccata mortalia cum suis circumstantiis necessariò declaranda sint eidem Sacerdoti, *d*in ordine ad eandem absolutionem. *Est* de fide.

Prob. 1. Ex perpetua Ecclesiæ, quæ nunc cernitur, & cujus initium cùm ignoretur nec ostendi possit, ab ipsius Christi præcepto repetendum est.

2. Ex Conc. Lateran. IV. c. *Omnis*, ubi docet omnia peccata eidem Sacerdoti declaranda esse. Idem docet Concil. Florentin. in decreto pro Armen. In hoc autem jus divinum duntaxat explicant.

3. Ex Concil. Trid. Sess. 14. cap. 5 declarante, confessionem, in qua pœnitens aliquod peccatum Sacerdoti reticet, esse nullam: *Qui scienter*, inquit, *aliqua retinent, minime divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Non dicit Sacerdotes.

Ratio est voluntas Christi, qui omnia peccata subjecit judiciali sententiæ Sacerdotis. Sententiæ autem æquitas ac rectitudo exigit cognitionem adæquatam causæ, in quam fertur. Unde cùm sententia absolutionis feratur in omnia peccata mortalia (nam unum sine alio remitti non potest) prærequi-

rit quantùm fieri potest cognitionem omnium peccatorum.

ARTICULUS VI.

Utrùm confessio necessariò facienda sit voce, seu verbis ore prolatis?

Nota. CErtum est 1. confessionem aliquo signo sensibili factam requiri ad valorem Sacramenti; quia confessio est materia hujus Sacramenti, & fieri debet Sacerdoti, ab eoque intelligi. 2. Vocem seu oris locutionem esse signum sensible faciendæ confessioni accommodatissimum; tùm quia est signum magis usitatum ac notum: tùm quia certiùs & distinctius significat quàm cætera.

Dico 1. Non est de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, ut confessio fiat voce; sed validè fieri potest scripto, gestu aut nutu, si desit facultas loquendi.

Prob. 1. Ex usu Ecclesiæ, quæ mutos & moribundos vocis usu destitutos, per nutus vel alia signa confitentes absolvit.

2. Ex Rituali Romano, ubi dicitur moribundum, qui per solos nutus absque voce confitetur, absolvendum esse.

3. Quia ex institutione hujus Sacramenti sufficit accusatio, ex qua Sacerdos de peccatis & statu pœnitentis rectè judicare possit: talis autem accusatio fieri potest alio signo quàm voce, putà scripto. Hinc qui non potest loqui, tenetur scripto vel nutibus confiteri, cùm urget præceptum confessionis.

Obj. Ex Conc. Florent. materia hujus Sacramenti est oris confessio.

Resp. Sic loquitur, quia confessio regulariter & citra necessitatem oris locutione facienda est: non autem quòd confessio per oris locutionem essentialis sit Sacramento, ut constat ex Ecclesiæ praxi ita interpretante. Concilia autem sicut scriptura intelligi debent secundùm perpetuam Ecclesiæ sensum & usum.

Dico 2. Confessio sub mortali culpa fieri debet voce, quando sic moraliter fieri potest: ita ut aliis signis tunc facta confessio sit illicita, & consequenter invalida.

Prob. 1. Quia ita communiter sentiunt Theologi post S. Thomam; quamvis ex illis aliqui nullum in hoc agnoscant præceptum expressum neque divinum, neque ecclesiasticum, sed solùm obligationem ex consuetudine ortam.

2. Ex consuetudine Ecclesiæ vim legis obtinente: quæ cùm spectet ad modum convenientiorem perficiendi Sacramentum, obligat graviter.

ARTICULUS VII.

Utrùm confessio secreta ad valorem Sacramenti sufficiat, aut requiratur?

Nota. COnfessio secreta, quæ etiam auricularis dicitur, est ea, quæ sine ullo teste fit à pœnitente soli Sacerdoti. Publica verò est ea, quæ fit coram multis.

§. I.

Dico 1. Confessio publica ad essentiam hujus Sacramenti non requiritur, sed sufficit secreta. Est de fide.

Prob. 1. Ex Concil. Trid. Sess. 14. cap. 5. ubi ait: *Cæterum, quoad modum confitendi secretò apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tùm ob Ecclesiæ offensæ ædificationem delicta sua publicè confiteri possit: non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda Unde cùm à sanctissimis & antiquissimis Patribus, magno unanimi-*

que consensu, secreta confessio Sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta usa est, & modò etiam utitur, fuerit semper commendata; manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateran. Congregatis initium habuisse, docere non verentur.

2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & consuetudine, quam Concil. Trid. loco citato, expressit.

Hinc Leo Magnus, Epist. 80. ad Episcopos Campaniæ quosdam reprehendit, qui peccatores compellebant ad publicè confitendum.

3. Ex Conc. Lateran. IV. c. *Omnis*, ubi præcipit, ut omnis utriusque sexus fidelis soli Sacerdoti sua peccata confiteatur.

4. Quia ex institutione hujus Sacramenti sufficit ea confessio, ex qua Sacerdos rectè judicare possit de pœnitentis peccatis, statu, & dispositione. Atqui ex confessione secreta rectè potest de his omnibus rectè judicare. Ergo confessio secreta sufficit, &c.

5. Quia confessio publica institutioni hujus Sacramenti non semper convenit. Nam hoc Sacramentum ex sua institutione exigit integram peccatorum confessionem, quam non semper convenit fieri publicè: sæpe enim integra omnium peccatorum confessio publicè facta scandalum fidelibus, & gravia damna, tùm pœnitenti, tùm aliis pareret. Unde sæpe esset moraliter impossibilis.

Obj. 1. Sacramentum hoc per modum judicii institutum est. At judicium ex natura sua testes requirit. Ergo.

Resp. Disting. maj. Institutum est per modum judicii voluntarii, in quo idem homo est reus & accusator, *conc. maj.* per modum judicii coacti, & spectantis ad forum externum, in quo reus & accusator sunt homines distincti, *nego maj.* hoc Sacramentum institutum est per modum judicii primariò reconciliativi; & ad salutem peccatoris ordinati, ideoque voluntarii. Unde multum differt à judicio spectante ad forum externum, quod primariò ordinatur ad punitionem rei, nec ipsi voluntarium est.

Obj. 2. Olim confessio publica præcepta erat: Ergo requiritur ad essentiam Sacramenti.

Resp. Disting. anteced. Olim præcepta erat confessio publica aliquorum peccatorum publicorum, & solùm ut pars quædam satisfactionis pro peccatis, *conc. ant.* præcepta erat confessio publica omnium peccatorum etiam occultorum, aut aliquorum duntaxat, seu ut pars essentialis Sacramenti, *nego ant.* nam confessioni publicæ semper præmittebatur confessio secreta Sacramentalis, qua Sacerdos judicaret, quænam peccata publicè declaranda essent, aut occultanda. Equidem aliqui etiam publicè confitebantur interdum peccata occulta, sed solùm ex devotione, vel consilio, atque ad majorem humiliationem, & in voluntariam vindictam scelerum: non autem ex præcepto Sacerdotis.

§. II.

Dico 2. Confessio secreta non est de essentia Sacramenti Pœnitentiæ. Est contra quosdam Catholicos.

Prob. 1. Ex Concil. Trid. Sess. 14. cap. 5. suprà citato, ubi agens de confessione Sacramentali, dicit Christum non prohibuisse confessionem publicam, si pœnitens propria sponte eam facere. At si Christus confessionem secretam instituisset ut essentialem Sacramento, prohibuisset confessionem publicam, utpote secretæ oppositam. Ergo.

2. Ex usu Ecclesiæ, quo fideles, qui per interpretes, vel qui in periculo naufra-

naufragii simul peccata aliqua publicè confitenturSacerdoti,ab eo absolvuntur.

3. Quia ex institutione Christi sufficit confessio, quæ sufficientem notitiam peccatorum & pœnitentis Sacerdoti præbet, ut possit de illis rectè judicare, satisfactiones convenientes, & remedia apta præscribere. Confessio autem publica hanc notitiam præbere potest.

Obj. 1. Ex Concil. Trident. c. cit. confessio secreta non est aliena à mandato divino, nec est inventum humanum: Ergo sola est de jure Divino.

Resp. Neg. consequens. Quia sensus Concilii est, confessionem secretam non esse præcepto divino contrariam, imò esse ipsi præcepto divinovalde consentaneam, & apriorem ad tollendas difficultates, & impedienda scandala: atque ita aliquo modo ab institutione divina procedere.

Obj. 2. Concil. Lateranens. IV. c. *Omnis*, statuit, ut quilibet fidelis adultus semel in anno solus confiteatur Sacerdoti. Ergo sola confessio secreta potest esse Sacramentalis.

Resp. Nego cons. Quia Conc. hanc vocem (*solus*) addidit, ut significaret Sacerdotem non posse compellere pœnitentem ad confitendum publicè peccata, & sufficere confessionem secretam.

Observa. Quamvis, juxta Suarem, nullum detur expressum præceptum faciendi secretò confessionem, tamen propter universalem consuetudinem, quæ ubique invaluit, non potest licitè fieri confessio Sacramentalis publica absque gravi causa & legitima facultate.

ARTICULUS VIII.

Utrùm confessio Sacerdoti præsenti necessariò facienda sit?

Dico 1. Per se loquendo & citra casum articuli mortis & impotentiæ, confessio facta Sacerdoti absenti est illicita, ideoque invalida.

Prob. 1. Ex variis Canonibus, in Decreto de Pœnit. & in primis ex Can. *quem Pœnitet* excerpto ex libro de vera & falsa pœnitentia, qui est Authoris antiqui, & inter opera S. Augustini insertus, ubi dicitur: *Præcipit Dominus mundandis, ut ostenderet ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scripturam manifestanda.*

2. Ex Clemente VIII. qui hanc propositionem: (*licet per litteras, seu internuncium confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eo absente absolutionem obtinere:*) damnavit ut falsam, scandalosam, & temerariam, & quidem quoad utramque partem, & non solùm conjunctim, sed etiam divisim, ut ipse Clemens, & postea Paulus V. declaravit.

3. Quia debita hujus Sacramenti administratio per se loquendo id exigit. Nam ut Sacerdos pœnitentem absolvat, per se loquendo debet habere certitudinem moralem de integritate confessionis, & debita dispositione, seu contritione pœnitentis: quam certitudinem habere moraliter non potest, nisi pœnitentem confitentem audiat.

Dico 2. Per accidens seu in articulo mortis, confessio facta Sacerdoti absenti est licita & valida, quando aliter fieri nequit. Nam Sacerdos potest & debet absolvere moribundum sensibus destitutum, qui ipso absente absolutionem petiit, ut mox probabitur.

ARTICULUS IX.

Utrùm confessio generica & confusa aliquando ad valorem Sacramenti sufficiat?

Dico 1. Confessio illa generica ac confusa, consistens in petitione absolutionis, vel in signis doloris, valida est in articulo seu periculo mortis, quam-

quamvis facta sit Sacerdoti absenti, quando alia haberi non potest, saltem si per testimonium alicujus innotescat ipsi Sacerdoti.

Prob. Moribundus, qui absente Sacerdote absolutionem petiit, vel signa doloris aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote, omni sensuum usu destituitur, potest & debet absolvi, saltem si hoc per aliquem innotescat Sacerdoti. Atqui talis moribundus absolvi non posset, nisi confessio illa generica & confusa facta Sacerdoti absenti valeret: siquidem confessio valida, est essentialis materia Sacramenti, sine qua proinde forma esset irrita, & moribundus ille nullam aliam confessionem facere potest. Ergo in articulo mortis valida est confessio generica, &c.

Prob. major. 1. Ex S. Leone, qui epist. 91. de peccatoribus conversionem usque ad mortem differentibus, & voce destituris, sic statuit: *Quòd si aliqua vi ægritudinis ita fuerint aggravati; ut quod paulò ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur.*

2. Ex Conc. Carthagin. IV. Can. 76. ubi de graviorum criminum reis ait: *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Et Arausicano I. Can. 12. ibi: *subito obmutescens, prout status ejus est, baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

3. Ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ proposito tanquam continente *receptos & approbatos Ecclesiæ ritus, & Romanæ Ecclesiæ omnium matris & magistræ auctoritate constituto*, ubi, in tit. de Sacram. Pœnitentiæ dicitur: *Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis consentiatur* (Sacerdos) *quoad ejus potest peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.*

4. Ex praxi universalis Ecclesiæ quæ nunquam errare potest in administratione Sacramentorum, sicut nec in rebus ad fidem, mores, & cultum Dei pertinentibus.

Ratio est voluntas Christi, qui statuit hoc Sacramentum ad salutem necessarium, sæpe impossibile esse tùm, cùm est maximè necessarium, scilicet in periculo mortis.

Obj. 1. Petitio ac desiderium confessionis vel absolutionis non est confessio: Ergo nunquam valet, &c.

Resp. Nego anteced. Nam qui in his circumstantiis petit vel optat absolutionem aut confessionem, hoc ipso declarat se habere peccata, de illis dolere, velleque absolvi: idque Sacerdoti vel per se, vel quantùm in se est, existantes in ordine ad absolutionem manifestat. Unde petitio, seu desiderium confessionis vel absolutionis est in ista exercito vera confessio generica & confusa, quæ sufficit in necessitate, quando perfectior ac distinctior fieri nequit.

Obj. 2. Per confessionem illam confusam Sacerdos nil cognoscit, quod antea non noverat, nempe moribundum esse peccatorem. Ergo hæc non sufficit.

Resp.

Resp. Nego antec. Nam per hanc confessionem confusam Sacerdos accipit cognitionem novam specialem, & Sacramentalem, quæ ex accusatione pœnitentis ad absolutionem ordinata cognoscit ipsum peccasse, de peccatis dolere, velle absolvi, & peccata clavibus Ecclesiæ subjicere. Quod sufficit ad ferendum judicium prudens in hac necessitate, ubi distinctior cognitio haberi nequit, quæ prudentius judicium fundet.

Obj. 3. Ex Concil. Trident. requiritur distincta peccatorum confessio quoad numerum & species. Ergo non sufficit illa generica.

Resp. Disting. anteced. Requiritur per se loquendo, quando haberi potest, & extra casum necessitatis & impotentiæ, *conc. antec.* requiritur etiam in casu necessitatis, ubi haberi nequit, *nego ant.* & verò ex Concil. oblivio inculpabilis excusat à confessione distincta omnium peccatorum sive quoad numerum, sive quoad speciem. Ergo & alia impotentia physica in extrema necessitate ab eadem excusat.

Obj. 4. Absolutio utpote actio quædam non potest cadere nisi super aliquid singulare: nam actio non est nisi singulorum. At illa generica confessio non est aliquid singulare. Ergo absolutio non potest super illam cadere. Ergo hæc confessio non valet.

Resp. Neg. min. Nam confessio illa confusa est actio singularis ratione sui & personæ, à qua proficiscitur, quamvis ratione objecti nempe peccati in genere sit aliquid generale.

Obj. 5. Per illam confessionem confusam peccata non remittuntur neque directè, neque indirectè: Ergo non valet.

Resp. Nego anteced. Nam omnia peccata ejusmodi pœnitentis verè contriti æquè primò remittuntur, & quidem directè, sed in sensu minùs stricto, & cum obligatione illa omnia distinctè postea confitendi.

Obj. 6. Clemens VIII. prohibuit sub excommunicatione, ne confessio Sacerdoti absenti fieret & admitteretur. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Extra articulum, seu periculum mortis, *conc. ant.* in articulo, seu probabili periculo mortis, *nego antec. & conseq.* Nam ipsemet Clemens, testibus Bellarmino & Petro Lombardo Archiepiscopo Armacano, declaravit viva voce se in suo decreto casum mortis non comprehendisse.

Præterea hoc decretum juxta Rituale Romanum & universalis Ecclesiæ praxim intelligendum est, ideoque cum exceptione extremæ necessitatis & impotentiæ.

Inst. Eodem verborum tenore Clemens VIII. damnat confessionem absenti factam, & absolutionem absenti datam. Ergo utramque æqualiter prohibet etiam in articulo mortis.

Resp. Nego conf. Quia ejus verba debent pro subjecta materia & juxta Ecclesiæ sensum ac praxim intelligi.

Obj 7. Absolutio Sacramentalis necessariò dari debet pœnitenti præsenti. Ergo confessio fieri debet Sacerdoti præsenti etiam in mortis periculo.

Resp. Nego conf. Ratio disparitatis maximè petitur à voluntate Christi, nobis per Ecclesiæ sensum & praxim nota. Ecclesia autem semper judicavit absolutionem datam absenti invalidam esse: nunquam enim in Ecclesia absolutio pœnitenti absenti etiam in articulo mortis constituto collata est. Confessionem verò Sacerdoti absenti in casu proposito factam admisit ut validam; absolutionem præbendo pœnitenti, qui in absentia Sacerdotis confessionem vel absolutionem petiit, & postea omni sensuum usu caruit.

Præterea absolutionis forma, quæ subjectum per pronomen *te* designat, non verificatur, ideoque nihil efficit, si subjectum non sit moraliter præsens: at verificari potest; etiamsi confessio fit in absentia Sacerdotis.

Porrò absolutio, quæ legitur concessa absentibus, est solùm absolutio à censuris vel pœnis Canonicis, aut indulgentiarum concessio: non autem Sacramentalis absolutio, qua peccata etiam quoad culpam remittuntur.

§. II.

Dico 1. Non est absolutè necessarium, ut testimonium doloris, aut petionis absolutionis detur Sacerdoti coram ipso moribundo.

Prob. 1. Quia Rituale Romanum id non exigit; sed dicit simpliciter moribundum absolvendum esse, *si confitendi desiderium sive per se, sive per alium ostenderit.*

2. Quia Conc. Carthagin. & Araufi-canum supra relata hanc conditionem non requirunt; sed solùm exigunt testimonium aliorum, nec addunt illud dari debere præsente ipso ægro.

3. Ex communi & quotidiano Ecclesiæ usu: nam quis absolutionem infirmo, qui eam absente Sacerdote petiit, deneget, si is qui ejus petitionem retulit, abierit?

4. Quia nulla ratio talis conditionis necessitatem evincit, ut objectionum solutione patebit.

Obj. 1. S. Leo, Epist. 91. dicit: *Si quod paulò ante poscebant* (moribundi) *sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt.*

Resp. Per hanc vocem (*circumstantium*) significat tantùm id quod fieri solet, non verò conditionem absolutè necessariam: siquidem Canones & Rituale Romanum hanc non meminere.

Præterea S. Leo sic locutus est, quia (ut ex ipso contextu patet) supponit Sacerdoti, antequam ad moribundum perveniſſet; non innotuiſſe ſigna ipſius pœnitentiæ: unde merito exigit, ut petatur teſtimonium circumſtantium. Denique S. Leo non dicit teſtimonia circumſtantium danda eſſe coram ægro, ſed tantùm quòd ipſi prodeſſe debeant.

Obj. 2. Ex Conc. Trident. Chriſtus voluit peccatores ante tribunal Sacerdotis ſiſti. At niſi teſtimonium detur coram moribundo, ipſe non ſiſtitur ante tribunal Sacerdotis. Ergo.

Reſp. Nego min. Nam moraliter loquendo, & ſpectato ſtatu moribundi, ipſi ſe æquivalenter ac ſufficienter offert per relationem ſuæ prioris voluntatis ab alio factam Sacerdoti, abſente ipſo ægro.

Obj. 3. Teſtimonium datum ægro neceſſarium eſt, ut confeſſio dicatur facta in præſentia Sacerdotis. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Quia æger, utpote omni ſenſuum uſu deſtitutus, confeſſionem illam nullo prorſus modo poteſt Sacerdoti præſenti confirmare: unde teſtimonium voluntatis prætériti moribundi, ſive Sacerdoti detur præſente ipſo ægro, ſive abſente, idem habet moraliter. Neque teſtificatio alio facta, præſente infirmo nihil audiente, nec valente præteritam confeſſionem confirmare, dici poteſt confeſſio infirmi, neque facit, ut confeſſio illa generica & confuſa prius abſente Sacerdote, facta ſit aut juſta Sacerdoti præſenti.

Obſerva. In praxi tamen propter probabilitatem ſententiæ oppoſitæ, & ad majorem ſecuritatem, Sacerdos curare debet, ut coram moribundo habeat teſtimonium aliquod à circumſtantibus de ejus dolore vel petitione abſolutionis. Quòd ſi id fieri non poteſt, tenetur abſolvere moribundum, etiam juxta

juxta adversarios. Quia ex charitate tenemur proximo in necessitate constituto optimo modo quo fieri potest. Remedium autem probabile vel etiam dubium melius est nullo. Et cùm Sacramenta propter homines instituta sint, satius est Sacramentum exponere periculo nullitatis, quàm hominem periculo æternæ damnationis.

ARTICULUS X.

Utrùm ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ in articulo mortis sufficiat confessio quædam interpretativa, quæ repetitur ex vita christianè exteriùs transacta.

SEnsus quæstionis est, utrùm validè absolvi possit moribundus, omni sensuum usu destitutus, qui nulla signa externa pœnitentiæ, vel desiderii absolutionis dedit neque coram Sacerdote: neque coram aliis, quamvis Christianè exteriùs vixerit, & Sacramenta frequentarit.

Circa hanc quæstionem magna est inter Doctores controversia.

Plurimi docent moribundum illum absolvi non posse validè, ideoque nec licitè, etsi constet ipsum Christianè vixisse.

Prob. 1. Quia S. Leo, Conc. Carthaginens. IV. & Arausicanum I. suprà laudata, Rituale Romanum, dum statuunt moribundum omni sensuum usu destitutum, absolvendum esse, expressè addunt hanc conditionem, si aliqua pœnitentiæ signa dederit. Ergo eo ipso significant eum non esse absolvendum, deficiente omni signo pœnitentiæ.

2. Quia sine confessione Sacramentali nullum est Pœnitentiæ Sacramentum: nam hæc confessio est essentialis pars Sacramenti. Atqui in casu proposito nulla est confessio sacramentalis: nam sacramentalis confessio est sensibilis accusatio proprii peccati admissi ordinata ad absolutionem Sacerdotis. Nec dici potest, quod vita Christianè acta sit moribundo hìc & nunc ejusmodi accusatio, ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Ergo, &c.

Alii verò non pauci, & tota Universitas Lovanienſis, teste Havermanno, contendunt talem moribundum absolvi posse sub conditione, ideoque debere.

Prob. 1. Ex Sacerdotali Romano, Venetiis an. 1560. typis impresso, ubi dicitur talem moribundum absolvendum esse, *Si bene vivebat, & frequentabat confessionem & communionem.* Item ex statutis Synodalibus Ecclesiæ Lemovicensis, & ex memoriali confessorum edito Bononiæ jussu Archi-Episcopi Bononiensis, qui postea factus summus Pontifex Gregorius XV. opinionem non mutavit, sed eam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit.

3. Quia quoties est materia dubia, vel probabiliter præsumpta in moribundo sensuum usu destituto, hic absolvi potest: nam tunc nulla infertur irreverentia Sacramento ob necessitatem proximi. In tali autem moribundo non deest ejusmodi materia, nempe contritio, & confessio generica ac confusa probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia. Nam vita Christianè acta est signum externum probabile vel saltem dubium contritionis & voluntatis confitendi, nunc vel paulò ante privationem usus sensuum elicitæ, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate. Vita enim christianè acta, non est quidem confessio, sed est ratio præsumendi moribundum illum reverà dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem, v. gr. pectus tutudisse, oculos

in cœlum sustuliſſe, Deum oraſſe, &c. Imò est etiam ratio præsumendi moribundum istum etiamnum contritionem & voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus quibus potest signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui: aut certè oppositum non constat. Unde inferunt tunc haberi signum externum contritionis & expetitæ confessionis saltem probabiliter præsumptum aut dubium, ideoque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Ad id quod objicitur, nempe duo Concilia suprà citata, & Rituale Romanum exigere signum aliquod externum pœnitentiæ; respondent loqui de eo, quod certum erat, & haberi debet quantùm fieri potest. Præterea in hoc casu præsumitur signum externum pœnitentiæ.

Jam verò si talis moribundus absolvi potest, ad hoc tenetur Sacerdos: nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo quo potest, afferendo saltem opem dubiam, quæ melior est nulla, si certam afferre nequit.

Rituale Tullense de hoc casu sic ait: *Donec Ecclesia de hac difficultate deciderit, poterunt confessarii in praxi sequi id, quod favorabilius est saluti ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper Christianè vixerint.*

CAPUT IV.

De satisfactione.

Nota 1. SAtisfactio tripliciter sumitur 1. latè, nempe pro quacumque solutione rei debitæ. 2. Strictè, nempe pro actione, qua is, qui alterum læsit, tantùm facit quantùm satis est ad injuriam compensandam, vel saltem quantùm persona læsa justè exigit. 2. Strictiùs pro actione, per quam Deo pro peccatis satisfacimus; estque voluntaria sui ipsius punitio ad compensandam, quantum fieri potest, injuriam Deo per peccatum illatam.

Nota 2. In peccato duo distinguenda sunt, nempe reatus culpæ, & reatus pœnæ. Reatus culpæ in peccato mortali est dignitas ad odium Dei, quæ dat Deo jus odio habendi peccatorem.

Reatus pœnæ est dignitas ad pœnam, quæ dat Deo jus puniendi peccatorem supplicio æterno & pœnis temporalibus propter peccatum præteritum. Ac proinde duplex est satisfactio, altera pro culpa, altera pro pœna. Satisfactio pro culpa, quam Deus exigit, est contritio & confessio, de quibus jam actum est. De sola igitur satisfactione pro pœna hìc agitur.

Nota 3. Pœna peccati duplex est, nempe æterna, & temporalis: ideò duplex quoque est satisfactio, altera pro pœna æterna, altera pro pœna temporali. De hac posteriore hìc nunc tùm agitur; nam satisfactio pro pœna æterna eadem est, quæ pro culpa, siquidem per eandem pœnitentiam simul remittitur culpa & pœna æterna.

Nota 4. Satisfactio pro pœna temporali peccatis debita, duplex est: altera sacramentalis, quæ est actio laboriosa, seu pœnalis in Sacramento Pœnitentiæ à Sacerdote tanquam judice injuncta, & à pœnitente acceptata ad injuriam Deo illatam compensandam; & altera non sacramentalis, quæ est actio pœnalis ultrò susceptà vel assumpta ad injuriam Dei compensandam, sed non imposita à ministro Sacramenti.

ARTICULUS I.

Utrùm remissa culpa maneat debitum luendæ pœnæ temporalis?

Nota. CErtum est Deum posse totam pœnam tum æternam, tum temporalem una cum culpa condonare,

donare, & reipsa condonat Baptismum dignè suscipientibus vel martyrium subeuntibus. Quare hìc solùm quæritur, an reipsa Deus semper totam pœnam etiam temporalem cum culpa remittat: an verò fidelibus post justificationem peccantibus remissa culpa, remaneat reatus seu debitum pœnæ temporalis luendæ. Negant Lutherus & Calvinus, docentes pœnas, quibus Deus justificatos afficit, esse tantum ad eorum emendationem & profectum, nullatenus verò ad vindictam & punitionem.

Dico. Remissa culpa, non semper remittitur tota pœna temporalis, sed plerumque remanet reatus, seu debitum pœnæ temporalis luendæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, ubi varia referuntur exempla, quæ id certò evincunt.

Primum est primi parentis, qui licèt per sapientiam eductus fuerit ex delicto suo, ut dicitur, *Sap. cap. 10.* pœnam tamen temporalem sustinuit, obnoxius miseriis ac ærumnis hujus vitæ, & morti; idque in vindictam peccati remissi, ut passim Scriptura testatur.

Secundum exemplum est Israëlitarum, qui in vindictam peccati obmurmurationis jam remissi, in deserto perierunt, & Terra promissa exclusi sunt, Numer. cap. 14. ubi Deus sic loquitur: *Dimisi juxta verbum tuum* (scilicet peccatum illud murmurationis.) *Attamen omnes homines, qui viderunt Majestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto & in solitudine, & tentaverunt me, &c. non videbunt Terram, pro qua juravi Patribus eorum.* Ejusdem Terræ tantopere expetitæ ingressu Moyses & Aaron ob priùs diffidentiæ peccatum prohibiti sunt.

Tertium est Davidis, qui post veniam adulterii & homicidii impetratam punitus est morte filii, & variis ac gravibus calamitatibus domesticis in vindictam peccati illius jam remissi. Nam 2. Regum, cap. 12. cum dixisset Nathan Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum:* statim subjecit: *Verumtamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morietur.* Priùs dixerat: *Non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua.* Quod contigit David licèt justificato.

Quartum est omnium infantium Baptizatorum, & adultorum Sanctorum, qui in pœnam peccati originalis ipsis remissi morte puniuntur, certè in vindictam, non in profectum: quis enim morte punitur, ut meliùs vivat in terra?

Quintum est eorum Christianorum, qua Apostolus asserit esse ob peccatum indignæ communionis remissum, morbis & ipsa morte punitos ante legitimum tempus; nam 1. Cor. c. 11. sic ait: *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Quos tamen ante mortem Deo reconciliatos fuisse testatur, cùm addit: *A Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur,* scilicet in æternum.

Prob. 2. Ex Patribus, qui sæpe hortantur justificatos ad opera satisfactoria, unus hìc sufficiat S. Augustin. qui, in Psal. 50. sic ait: *Veritatem dilexisti, id est, impunita peccata etiam eorum, quibus ignoscis, non reliquisti.*

Prob. 3. Ex perpetuo usu Ecclesiæ, quæ semper satisfactiones aliquas pœnitentibus in Sacramento Pœnitentiæ imposuit, ut constat ex Patribus, Conciliis, libris Pœnitentialibus, & Rituali-bus.

Prob. 4. Ex Concil. Trid. Sess. 14. Can. 12. *Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper*

à Deo .... *Anathema sit.* Et Sess. 6. Can. 30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit Anathema sit.*

Ratio à priori est voluntas Dei, qui id statuit justissimè & convenientissimè. Nam id convenit tum justitiæ, quæ postulat, ut peccata cum majore ingratitudine & cognitione commissa, difficiliùs remittantur, quàm peccata cum ignorantia aliqua & ante accepta tot beneficia admissa: tum etiam bonitati, quæ exigendo pœnas pro peccatis remissis, coercet licentiam peccandi, quæ sanè major esset, si tam facilè omnis pœna remitteretur, ut significat Conc. Trident. Sess. 14. c. 8.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Ezech. cap. 18. & 33. dicitur: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor. Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit. Omnia peccata ejus non imputabuntur ei.*

Resp. Explico hos textus. Peccata per Pœnitentiam remissa Deus non recordatur; illa non nocebunt, non imputabuntur, quantum ad odium Dei, & damnationem ac pœnam æternam: non verò quantùm ad aliquam pœnam temporalem, si pœnitens per debitos Pœnitentiæ labores divinæ justitiæ non plenè satisfecerit. Nam ipsa Scriptura in iisdem his locis explicat sensum, in quo peccata remissa dicuntur non nocitura, nec imputanda, dum addit de impio illo justificato: *Vita vivet, & non morietur:* nempe vivet vita supernaturali & æterna, & non morietur morte æterna. Igitur Deus iniquitatum remissarum non recordatur in eo sensu, quod propter illas hominem justificatum non oderit, nec punita pœna æterna.

Obj. 2. Illud Rom. c. 8. *nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.*

Resp. Sensus est, justificati per Christi merita jam non sunt obnoxii damnationi æternæ. Et verò pœna temporalis propter peccatum quoad culpam remissum luenda, dici non potest propriè ac simpliciter damnatio, cùm relicta sit non solùm ad vindictam, sed etiam ad frænandam peccati licentiam, & ad merendum per actus patientiæ, humilitatis, aliarumve virtutum, quarum materiam suppeditat.

Obj. 3. Christus dum remittebat peccata Magdalenæ & Paralitico, nullam iis pœnam injunxit. Ergo nulla pœna remanet luenda justificato.

Resp. Neg. conf. Quia 1. inde non sequitur, quod nulla pœna temporalis ab iis luenda remanserit. 2. Quamvis Christus per se ipsum immediate peccata remittens, omnem quoque pœnam ad majorem excellentiæ suæ ac clementiæ commendationem remiserit; noluit tamen ex justa & sapienti ordinatione hoc privilegium ad omnem peccatorum remissionem extendi.

Obj. 4. S. Augustinus, lib. 2. de peccatorum meritis & remiss. cap. 34. dicit miserias hujus vitæ *ante remissionem esse supplicia peccatorum, post remissionem autem certamina exercitationesque justorum.*

Resp. Solùm vult hujus vitæ miserias ante remissionem peccatorum esse tantùm supplicia; post remissionem verò esse etiam exercitationes justorum ad meritum.

Cùm autem alibi dicit Deum operire peccata, ut non vindicet, intellige vindicta damnationis æternæ. Sic dilues alias objectiones ex Patribus petitas.

Obj.

Obj. 5. S. Ambrosius, lib. 10. in Lucam, n. 88. dicit: *Lacrymas Petri lego, satisfactionem non lego.*

Resp. Per satisfactionem intelligit excusationem.

Obj. 6. S. Chrysostomus, homil. de Pœnitentia ait: *Propter hoc imponit nobis pœnam, non de peccatis sumens supplicium, sed ad futura nos corrigens.*

Resp. Sensus est, quod Deus nobis non imponat pœnas tantùm ad vindictam & punitionem, sed etiam & præcipuè ad nostram emendationem: ita ut in hujus vitæ pœnis plus Deus nostram utilitatem quàm peccati vindictam intendat, ut patet ex verbis, quæ antecedunt, nam ibi sic ait: *Ne peccantes & inulti manentes nos efficeremur deteriores, non remisit nobis supplicium, sed vidit in hoc manifestè, quod peccatoribus ipsis non minùs damnosum sit non puniri: propter hoc imponit pœnam, non de peccatis sumens supplicium, sed ad futura nos corrigens.* Ponderanda sunt hæc verba: *Ne inulti manentes, & non puniri.*

Obj. 7. Christus abundè satisfecit pro nobis, & ejus merita sunt infinita. Ergo non debemus satisfacere pro peccatis nostris remissis propter ejus merita.

Resp. Disting. anteced. Et meritum ejus satisfactionis non semper nobis applicatur, quantùm satis est ad omnis pœnæ remissionem, *conc. ant.* & meritum ejus satisfactionis semper nobis applicatur, quantùm satis est ad remissionem omnis pœnæ etiam temporalis *nego ant.* nam hanc applicationem noluit Christus semper fieri in justificatione, quia non semper expedit.

Inst. Si satisfactiones nostræ necessariæ sunt, satisfactiones Christi non sufficiunt. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia satisfactiones nostræ necessariæ sunt, non ad supplendam insufficientiam satisfactionis Christi, sed ut pretium satisfactionis Christi nobis applicetur ad remittendam omnem pœnam temporalem peccatis quoad culpam remissis debitam.

Obj. 8. Opera Dei semper perfecta sunt: Ergo Deus semper perfectè remittit peccata, ideoque etiam quoad omnium pœnam.

Resp. Neg. conseq. Quia Deum operari perfectè est Deum opus suum non statim ad omnem perfectionem, quam habere potest, perducere; sed est Deus secundùm perfectam suæ providentiæ rationem & accommodatè ad finem intentum operari. Perfecta autem & sapiens divinæ providentiæ ratio non exigit semper, ut statim tota pœna peccatis debita remittatur. Igitur cùm dicitur: perfecta sunt Dei opera; sensus est, quòd opera Dei nullum habeant vituperabilem imperfectionem, quatenus sunt à Deo, & habeant omnem perfectionem sibi debitam, spectato fine à Deo intento.

Inst. Illa remissio peccati remanente reatu pœnæ temporalis est imperfecta.

Resp. Non est imperfecta positivè, sed est duntaxat minùs plena & minus perfecta in ratione remissionis, non autem ex parte remittentis: nam perfectius est non semper remittere omnem pœnam cum culpa, quia hoc divinam justitiam & providentiam magis decet.

Obj. 9. Sublata causa tollitur effectus. At culpa est causa pœnæ. Ergo sublata culpa tollitur omnis pœna.

Resp. Nego maj. Universaliter sumptam & intellectam de effectu jam posito. Sic sublata causa vulneris, non ideo tollitur vulnus. Igitur peccato quoad culpam & pœnam æternam remisso, remanet obligatio ad pœnam temporalem subeundam; quia Deus pro jure suo noluit cum pœna æterna remittere omnem pœnam temporalem, quæ etiam nobis ad profectum & meritum prodest.

Porro

Porro peccatum mortale meretur pœnam æternam & temporalem. Et verò hoc ipso quod commissum est, Deus potest peccatorem mulctare pœnis inferni & igne tartareo: à fortiori potest conservando peccatorem, loco supplicíorum alterius vitæ interea illum mulctare pœnis temporalibus.

Prætereà Deus justè potest pœnam æternam non remittere, nisi cum commutatione in pœnam temporalem.

Obj. 10. Sacramentum pœnitentiæ remittit semper pœnam æternam. Ergo etiam remittit omnem pœnam temporalem.

Resp. Nego conseq. Quia virtus Sacramenti pendet ex institutione & ordinatione Christi. Christus autem voluit, ut regulariter, seu ordinariè non remittatur pœna æterna, sine commutatione in pœnam temporalem.

Quæres, *utrùm aliquando contingat, ut per Sacramentum pœnitentiæ tota pœna temporalis cum culpa remittatur?*

Resp. Id interdum contingere potest, quando nempe contritio perfecta adeò est vehemens ac intensa, ut valeat ad omnem pœnam remittendam: qui contritionis fervor ordinariè in pœnitentibus non reperitur. Plus tamen aut minùs de pœna illa temporali minuitur pro majore aut minore contritionis fervore. Item plus de illa pœna detrahitur per satisfactionem à Ministro Sacramenti impositam, & virtute clavium operantem, quàm imminueretur cæteris paribus per idem satisfactionis opus sponte assumptum.

ARTICULUS II.

Utrùm homo possit satisfacere Deo pro pœna temporali, peccatis quoad culpam remissis debita, & quidem de condigno?

Nota 1. SIcut duplex est meritum, ita etiam duplex satisfactio distinguitur, nempe de congruo, & de condigno. Satisfactio de congruo caret æqualitate, & fundatur duntaxat in titulo cujusdam convenientiæ. Satisfactio de condigno consistit in æqualitate quadam satisfactionis cum pœna cui satisfit, & fundatur in titulo justitiæ alicujus, nempe fidelitate Dei in promissis, quibus Deus promisit remissionem pœnæ temporalis, si exhiberetur talis satisfactio.

Nota 2. Agitur hic de satisfactione sive Sacramentali, sive non Sacramentali, & quidem solius justi. Nam constat hominem in peccato mortali existentem non posse satisfacere de condigno pro pœna temporali; cùm careat gratia sanctificante, quæ est principium bonus operibus nostris dignitatem æqualitatem cum eorum fructu.

Dico 1. Homo potest satisfacere Deo pro pœna temporali, quæ post culpæ remissio persolvenda remanet. Est de fide contra Lutheranos et Calvinistas.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ docet peccata bonis operibus redimi. Dan. cap. 4. *Peccata tua eleemosynis redime.* Prov. c. 16. *Misericordia et veritate redimitur iniquitas,* &c. Luc. 3. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ.*

2. Ex Patribus, qui ad laborem pœnitentiæ opera tanquam satisfactoria sæpe adhortantur apud Bellarminum & alios. Pro omnibus sit S. Augustinus, in Ps. 50. ubi ait: *Noli, homine, non erit impunitum peccatum meum: novi justitiam ejus, ideo quæro misericordiam: non impunitum erit; sed ideo nolo, ut tu me punias, quia ego peccatum meum punio . . . . ignoscis, sed se ipsum punienti: ita servatur misericordia et veritas.*

3. Ex perpetuo Ecclesiæ usu imponendi opera satisfactoria pœnitentibus.

4. Ex

4. Ex Concil. Trident. seſſ. 14. can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis, ab eo inflictis & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam Pœnitentiam eſſe tantùm novam vitam; anathema ſit.*

Dico 2. Homo juſtus poteſt ſatisfacere de condigno pro pœna temporali, quæ condonato reatu culpæ, luenda ſupereſt. Eſt contra Bajum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 3. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ.*

2. Ex Concil. Trident. homo ſatisfacit ſimpliciter pro pœna temporali per pia & laborioſa opera. Ergo ſatisfacit de condigno. *Prob. conſeq.* Quia ſatisfacere de congruo non eſt ſatisfacere ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid; ſicut mereri de congruo non eſt mereri ſimpliciter & propriè. Unde Concil. ſeſſ. 6. c. 8. Negat ſimpliciter pœnitentem mereri gratiam juſtificationis per actus fidei, ſpei, & contritionis etiam perfectæ, quam vis non neget illam mereri de congruo per contritionem perfectam, ut reipſa mereri ſentiunt communiter Theologi poſt S. Auguſtinum. Ergo ex Conc. mereri ſimpliciter & ſine addito eſt mereri de condigno. Ergo etiam ſatisfacere ſimpliciter eſt ſatisfacere de condigno.

3. Ex ſummis Pontificibus, Pio V. & Gregorio XIII. qui hanc Baji propoſitionem damnarunt: *Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem, reſtantem poſt culpam condonatam.*

4. Ratione. Homo juſtus per bona ſua opera meretur de condigno augmentum gratiæ & gloriæ. Ergo à fortiori per eadem opera ſatisfacit de condigno pro pœna temporali: nam hæc pœna temporalis longè minorem habet æſtimabilitatem quàm gratia ſanctificans & beatitudo æterna.

Præterea ſatisfactio juſtorum eſt de condigno reſpectu pœnæ temporalis; quia eſt inter ſatisfactionem juſtorum & pœnam temporalem moralis quædam æqualitas, in eo poſita, quòd ſit dignum apud juſtum & clementem judicem Deum, ut propter actionem pœnalem ab homine juſto Dei Filio adoptivo & amico ſuſceptam, ipſi Deo gratam, & ab eo acceptatam, non infligatur alia pœna.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Opera juſtorum, quæ ſint ſatisfactoria, derogant ſatisfactioni Chriſti. Ergo non extant ejusmodi opera.

Reſp. Nego antec. Quia bona opera juſtorum totam vim merendi & ſatisfaciendi habent ex meritis Chriſti: nam non merentur, nec ſatisfaciunt, niſi quatenus fiunt à vivo membro Chriſti, ex gratia Chriſti, & à Deo propter merita Chriſti acceptantur. Quare Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. ait: *Ita non habet homo, unde glorietur; ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre.*

Nota. Juſtus per idem opus bonum propter Deum ex gratia factum, ſimul meretur augmentum gratiæ ac gloriæ, & ſatisfacit pro pœna temporali. Quia opus bonum juſti habet vim merendi de condigno gloriam, & ſatisfaciendi pro pœna temporali: neutra enim vis alterius activitatem impedit aut minuit.

Obj. 2. Illud 1. Petri c. 2. *Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum.* Ergo homo non poteſt ſatis-

satisfacere pro peccatis suis, cùm Christus plenè satisfecerit pro peccatis omnium.

Resp. Neg. conseq. Quamvis enim Christus plenè & infinitè satisfecerit ex parte sua pro peccatis omnium hominum; tamen Christi satisfactio ac meritum non prodest ad remissionem culpæ & pœnæ nisi iis, quibus applicatur: pro qua applicatione multa à Deo requiruntur, inter quæ est opus satisfactorium ad remissionem pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ obtinendam.

Obj. 3. Homo justus per bona opera non potest satisfacere pro morte propria temporali vel aliena redimenda. Ergo non potest satisfacere pro pœnis hujus vitæ, & à fortiori pro pœnis purgatorii.

Resp. Disting. conseq. Non potest satisfacere pro aliquibus pœnis hujus vitæ, *conc. conſ.* Pro nullis pœnis hujus vitæ, *nego conseq.* Homo justus non potest quidem re ipsa satisfacere pro certis pœnis hujus vitæ, non defectu proportionis ac æqualitatis in bonis operibus ad condignam satisfactionem pro ejusmodi pœnis, sed defectu acceptationis ex parte Dei. Nam Deus in compensatione pœnarum, quas in hac vita absolutè infligere statuit, non acceptat bona opera justorum, quamvis habeant sufficientem proportionem ad condignam pro illis pœnis satisfactionem. Justus tamen per bona opera sua semper satisfacit pro pœnis Purgatorii, quia Deus semper illa opera acceptat in compensationem pœnarum temporalium alterius vitæ: item satisfacit etiam quandoque pro pœnis hujus vitæ, quas Deus non absolutè statuit infligere.

Obj. 4. Remissio peccatorum est gratuita. Ergo nemo potest satisfacere de condigno.

Resp. Nego conseq. Nam remissio peccatorum quoad reatum pœnæ temporalis, quæ post remissionem culpæ luenda supereſt, est simul gratuita, & debita: est gratuita, quia sine gratia Dei non possumus satisfacere, & quia supponit gratiam sanctificantem omnino gratuitam: est debita bonis operibus justi, quia illis promissa est à Deo propter merita Christi. Et sic illa remissio pœnæ temporalis ad misericordiam, & justitiam pertinet, quia debetur satisfactioni si fiat; sed gratia quæ non debetur: præcedit ut fiat.

Obj. 5. Pœnæ Purgatorii sunt longè graviores pœnis hujus vitæ. Ergo justus non potest per actiones laboriosas hujus vitæ satisfacere de condigno pro illis.

Resp. Neg. conseq. Quia pœnis hujus vitæ licèt longè leviores pœnis Purgatorii, habent in justis dignitatem & æstimabilitatem moralem, quæ omnibus illis pœnis gravioribus constituit æqualitatem moralem, & sufficientem proportionem ad condignam satisfactionem; quatenus dignum est, ut propter pœnam ab homine Dei amico & Filio adoptivo voluntariè propter Deum susceptam ex gratia Christi, Deus justus & clemens judex non infligat æteram pœnam temporalem.

Obj. 6. Opus bonum justi non habet sufficientem proportionem cum gravissimis pœnis Purgatorii. Ergo justus non potest satisfacere de condigno.

Resp. Nego anteced. Itaque opus bonum ac pœnale Justi sufficiens habent proportionem, & æqualitatem moralem cum remissione pœnæ temporalis etiam Purgatorii, tum ex qualitate ipsius operis, quod est supernaturale, tùm maximè ex dignitate personæ operantis, qui est Filius Dei adoptivus, & dignitate Christi propter quem acceptatur hoc opus satisfactorium.

rium. Nam æqualitas illa proportionis non est ex æqualitate pœnarum, sed ex proportione operis supernaturalis, & ex dignitate operantis, atque etiam ex dignitate Christi, propter quem Deus acceptat bona & laboriosa opera Justi in compensationem pro pœna temporali ejus peccatis debita.

ARTICULUS III.

Quænam conditiones requirantur ad satisfaciendum de condigno?

Dico. Ad satisfactionem de condigno necesse est, ut opus sit liberum, honestum, supernaturale, pœnale, & fiat in statu gratiæ.

Prob. Per partes.

I. Opus satisfactorium debet esse liberum, seu liberè assumptum vel acceptatum. Quia opus satisfactorium remittit pœnam temporalem per modum meriti, ad quod requiritur libertas actus.

II. Debet esse honestum. Quia solum opus honestum potest esse dignum, ut propter illud ex quadam justitia non infligatur pœna debita. Nam opus malum aut indifferens nihil tale mereri potest.

III. Illud opus debet esse supernaturale, id est, fieri ex auxilio gratiæ, & ex motivo supernaturali seu per fidem proposito. Quia opus satisfactorium debet habere proportionem cum remissione pœnæ temporalis, in cujus compensationem datur: ac proinde debet esse ejusdem ordinis atque ipsa remissio pœnæ, quæ est supernaturalis & indebita naturæ.

IV. Debet esse pœnale. Nam opus satisfactorium est actus justitiæ vindicativæ, qua pœnitens in se vindicat & punit injuriam Deo illatam. Porro omne opus honestum supernaturale est etiam per se pœnale ac laboriosum homini mortali per peccatum originale vitiato, & ad vitia propenso. Nam quodlibet opus honestum adversatur alicui bono naturali delectabili vel utili, aut aliquod malum sensibile parit, aut aliquam difficultatem & molestiam adjunctam habet. Quod si qui viri sancti in operibus bonis exercendis nullam aut exiguam difficultatem experiantur; id fit per accidens, nec oritur ex ipsis operibus, sed ex charitate & virtutibus acquisitis. Quare illorum bona opera non ideo minorem vim satisfactoriam, imo regulariter majorem habent, eo quòd illa opera de se pœnalia & laboriosa ab illis faciliùs, promptiùs, alacriùs, intensiùs exerceantur: ac proinde sint perfectiora, & majoris valoris & æstimabilitatis.

V. Denique opus satisfactorium de condigno fieri debet in statu gratiæ.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi ait: *Omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ.* Ergo ex Conc. prius est nos vivere in Christo quàm mereri & satisfacere. Ergo, &c.

2. Quia opus quantumvis pium & pœnale, sine gratia sanctificante non habet dignitatem illam ac æstimabilitatem moralem necessariam ad constituendam æqualitatem cum remissione pœnæ temporalis luendæ.

Quæres, *utrùm ad satisfaciendum de condigno requiratur ex parte Dei acceptatio, seu promissio remittendi pœnam temporalem intuitu operis boni?*

Resp. Affirmativè.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi ait: *in quo* (Christo) *satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, & ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre.*

2. Quia quantamcumque bona justi opera proportionem habeant ad me-

rendum & satisfaciendum, tamen multis aliis titulis debentur Deo, & exigi ab eo possunt pro summo suo dominio, illaque pro jure suo potest sibi vindicare tanquam sua, & sibi debita absque ulla remuneratione: ac proinde reipsa non merentur gloriam æternam, nec satisfaciunt condignè pœna temporali, nisi accedat acceptatio & promissio divina. Hinc animæ justorum in Purgatorio pœnis gravissimis patienter toleratis non satisfaciunt, sed solùm satis patiuntur, maximè quia eorum opera ad satisfaciendum non acceptantur, sicut nec ad merendum, quamvis actus de se tum ad merendum tum ad satisfaciendum aptos exerceant.

ARTICULUS IV.

Utrùm detur præceptum satisfaciendi Deo in hac vita pro pœna temporali remanente post remissionem culpæ?

Nota. NOn agitur hìc de obligatione implendi satisfactionem à Sacerdote injunctam. Sed quæritur, utrùm, quando opera pœnalia in Sacramento Pœnitentiæ imposita longè distant ab operibus satisfactoriis, quæ necessaria sunt ad extinguendam totam pœnam temporalem peccatis debitam, teneamur in hac vita, quantum in nobis est, moraliter loquendo, per opera laboriosa sponte assumpta, aut per pœnas patienter toleratas niti ad extinguendam pœnam illam temporalem; ita ut non liceat nobis talem pœnam remittere in Purgatorio persolvendam.

Dico. Homo tenetur lege divina naturali niti ad satisfaciendum Deo in hac vita pro pœna temporali peccatis, quoad culpam remissis debita. Ita Valentia, Martinonius, & alii multi. Ita etiam sentire videtur S. Thomas, cùm doceat Pœnitentiam internam & externam esse de jure naturali.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joël. cap. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu.* Ubi præcipitur non solùm Pœnitentia interna seu contritio, sed etiam externa, seu opera pœnalia, quæ nomine jejunii significantur, eam in Scriptura species pro genere sæpe ponitur. Item Luc. 3. *Facite fructus dignos Pœnitentiæ:* quem locum Conc. Trid. sess. 6. c. 14. exponit non solùm de contritione, sed etiam de satisfactione per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia pro pœna temporali.

2. Ex Patribus, qui passim exigunt ut peccata piis ac bonis operibus expientur. Pro omnibus sint S. Ambrosius l. ad Virginem lapsam: *Grande vulnus grandem habet necessariam satisfactionem.* Et S. Hieronymus in cap. 6. rem. *Peccata graviora gravibus tormentis indigent.*

3. Ex præcepto virtutis Pœnitentiæ sive justitiæ ad Deum, tenemur pro Deo satisfacere in hac vita, quantum possumus pro injuriis ipsi illatis. Nam ipsa ratio dictat Deo non minùs quàm hominibus plenè satisfaciendum esse sine mora vituperabili, seu non nimis longa pro injuriis ei illatis.

Confirm. Ex communi Doctorum sententia præceptum ecclesiasticum per annum jejunandi continet determinationem præcepti divini naturalis obligantis ad Pœnitentiam pro peccatis subeundam, quamvis hæc determinatio non sit adæquata respectu omnium.

Obj. 1. Ratio justitiæ ad Deum obligat reum, ut ipsemet in se puniat delictum, sed solùm ut patienter ferat pœnam à judice inflictam. Ergo homo non tenetur ipsemet satisfacere in hac vita, &c.

Resp. Nego antec. Nam justitia ad Deum exigit, ut nos ipsi ultro pro offensis plenè satisfaciamus, sine mora vitu-

vituperabili per opera pœnalia humanæ infirmitati accommodata. Et verò justitiæ lex nos obligat ad satisfaciendum plenè hominibus etiam ante sententiam judicis per satisfactiones æquales offensæ.

Obj. 2. Hinc sequitur unumquemque teneri satisfacere in hac vita pro peccatis venialibus. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego min. Nam sicut extat obligatio pœnitentiam agendi pro peccatis omnibus: illa etiam est obligatio satisfaciendi pro peccatis omnibus non solùm quoad culpam, sed etiam quoad pœnam. Sed hæc obligatio est proportionata peccatis: unde est sub mortali pro peccatis mortalibus, & sub veniali pro venialibus.

Obj. 3. Hinc sequitur homines obligari ad vitam in continuis gravibusque pœnitentiæ laboribus transigendam. Falsum conseq. Ergo.

Resp. 1. Juxta Conc. Trid. vita Christiana debet esse continua pœnitentia.

Resp. 2. Nego sequel. maj. Nam hæc obligatio moraliter intelligenda est; & pœna illa temporalis peccatis quoad reatum culpæ condonatis debita, remitti potest multis mediis, videlicet malis ac miseriis hujus vitæ patienter toleratis, jejuniis ab Ecclesia præceptis, frequenti usu Sacramenti Pœnitentiæ, ipso Missæ sacrificio, Eleemosynis, jejuniis, orationibus pro sua cujusque facultate assumptis, & quibuslibet bonis operibus; denique indulgentiis, propter quas tamen homo non debet se negligentem præbere in operibus satisfactoriis præstandis.

ARTICULUS V.

Utrùm teneatur Sacerdos imponere satisfactionem pœnitenti, & pœnitens hanc acceptare, acceptatamque implere?

DIco 1. Confessarius tenetur satisfactionem convenientem imponere pœnitenti valenti illam exequi.

Prob. 1. Ex perpetuo usu Ecclesiæ. Nam semper in Sacramento Pœnitentiæ imposita fuit aliqua satisfactio tanquam necessaria: & quidem gravior pro gravioribus peccatis.

2. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 8. ibi: *Debent Sacerdotes Domini, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere: ne, si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Idem docent vetera Conc.

3. Ratione. Quia Sacerdos à Christo institutus est minister Sacramenti, & judex ac medicus pœnitentis. Ergo tenetur ut minister hujus Sacramenti ipsum convenienter integrum efficere; ut judex, divinam injuriam vindicare & servare æquitatem in pœnis injungendis; & ut medicus, pœnitentis vulnera curare, morborum causas tollere, & præscribere remedia morbis proportionata. Hinc patet hanc obligationem esse ex genere suo gravem, cui ut satisfiat, *vide dicenda in Theologia morali, Tract. de Pœnit.*

Dico 2. Pœnitens tenetur acceptare & implere satisfactionem convenienter injunctam.

Prob. 1. Ex Conc. Lateran. IV. c. *Omnis* ibi: *Omnia sua peccata confiteatur fideliter, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.*

2. Quia Sacerdotes à Christo acceperunt judicialem potestatem non solùm solvendi, sed etiam ligandi, hoc est, imponendi satisfactionem pro peccatis, sive obligandi pœnitentem per injunctionem pœnitentiæ, ut explicat Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. ubi postquam declaravit Sacerdotes debere salutares & convenientes satisfa-

ctiones injungere, & habere præ oculis: *Ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem;* hanc subjicit rationem: *Nam claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.* Imò Sacerdotes ad hoc obligantur. Non potest autem esse in Sacerdote potestas & obligatio injungendi satisfactionem convenientem sine obligatione in reo eam acceptandi & implendi: nam hæc duo sunt correlativa, quorum unum non potest esse sine alio.

3. Quilibet subditus tenetur obedire judici & superiori justam sententiam ferenti. Sacerdos autem, cui pœnitens per confessionem se subjecit, imponit pœnitentiam ut Superior & judex, & tunc fungitur vice Christi, ejusque nomine ac auctoritate ligat sicut absolvit. Ergo pœnitens tenetur ei parere, acceptando & implendo satisfactionem convenientem ei à Sacerdote injunctam. *Vide plura circa hoc in sequenti Tractatu Theologiæ moralis.*

ARTICULUS VI.

Utrùm necesse sit, ut satisfactio ante absolutionem impleatur.

Dico. Neque ex necessitate Sacramenti, neque ex præcepto Christi necesse est, per se loquendo, ut satisfactio à pœnitente ante absolutionem impleatur.

Prob. 1. Ex usu nunc in Ecclesia à pluribus sæculis recepto absolvendi pœnitentes ante peractam satisfactionem. Ecclesia autem præsens non minùs quàm antiqua à Spiritu sancto regitur, nec unquam errare potest in rebus ad fidem, mores, disciplinam generalem, & administrationem Sacramentorum pertinentibus, juxta illud Christi, Matth. c. 18. *Docete .... & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

2. Ex usu duorum fere priorum sæculorum Ecclesiæ ab Apostolis ipsi usurpato, secundùm quem pœnitentes ante impletam satisfactionem absolvebantur sicut nunc. Quod etiam patet ex facto Joannis Apostoli, qui adolescentem gravissimis criminibus infamem ad pœnitentiam adduxit & post paucos menses fidelium communioni restituit, ut testatur Eusebius, lib. 3. Hist. c. 23. ideoque ad Sacramenta admisit. Imò sæculis sequentibus, quibus viguit pœnitentia publica, lapsi pœnitentes ante pœnitentiam impletam absolvebantur, ut quando imminebat persecutio, aut aliud mortis periculum erat. Item cùm periculum, ne pœnitentia dilatam absolutionem pœnitentis ad hæreticos vel schismaticos deficeret; ex S. Cypriano, epist. 52. aut cùm effulgebat spes hæc indulgentia hæreticos vel schismaticos plures ad Ecclesiam reversuros, ut fecit S. Cornelius Papa erga multos Novatianos. Vide ejus Epistolam inter Cyprianicas.

3. Ex Sixto IV. qui ut falsam & erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Quòd non sunt absolvendi pœnitentes, nisi peracta prius pœnitentia eis injuncta.* Et ex Alexandro VIII. qui tres has propositiones inter alias plures damnavit: *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia constitutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi & præscriptio, natura rei id ipsum quodam modo dictante.* 17. *Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.* 18. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas,*

tas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

4. Ratione. Quia satisfactio est duntaxat integralis pars Sacramenti pœnitentiæ. Pars autem integralis non debet necessariò præmitti parti essentiali ejusdem rei; & sine illa stat tota essentia conpositi.

Confir. Quia erroneum est fundamentum doctrinæ adversariorum, nempe quòd Sacerdotalis absolutio non sit verè remissiva peccatorum, sed duntaxat authentica declaratio remissionis peccatorum. Nam hoc damnavit Concil. Trident. Sess. 14. c. 6. & Can. 9. ubi anathematizat, qui dicit: *Absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi & declarandi remissa esse peccata confitenti.* Et c. 3. declarat in forma Sacramenti Pœnitentiæ in verbis ministri posita, præcipuè ipsius vim sitam esse.

Confirm. Iterum Facultas Parisiensis, anno 1644. hanc propos. *Mos Ecclesiæ absolutionem concedendi ante satisfactionem expletam, abusivus est atque intolerabilis:* damnavit, & pronuntiavit non solùm *temerarium esse atque erroneum, sed & hæreticum damnare disciplinam & consuetudinem Ecclesiasticam ab omnibus catholicæ communionis receptam.* Et merito; nam est de fide Ecclesiam errare non posse circa disciplinam suam generalem & usus ubique receptos; cùm semper regatur à Spiritu sancto.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Innocentius I. epist. 1. ad Decent. cap. 7. *Cæterùm de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti; cùm viderit congruam satisfactionem.*

Resp. Sic loquitur; non propter institutionem seu legem Christi, sed propter ritum tunc temporis ab Ecclesia præscriptum non absolvendi publicè pœnitentes nisi post peractam pœnitentiam publicam. Nam non dicit id faciendum esse ex institutione Christi; imò docet absolutionem ante peractam satisfactionem aliquando concedendam esse, sic enim post verba objecta prosequitur: *Sanè si quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat.*

Obj. 2. Sanctus Leo, epist. 91. ait: *Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Resp. S. Leo ibi solùm asserit Sacerdotes à Christo accepisse potestatem imponendi satisfactionem pœnitentibus, & eosdem post impletam pœnitentiam absolvendi. Sed non dicit ex lege Christi satisfactionem absolutioni præmittendam esse; imò oppositum ibidem docet his verbis: *His autem, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire.*

Obj. 3. S. Augustinus, Serm. 57. de tempore ait: *Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiam peregerit: ad emendanda enim crimina vox pœnitentis sola non sufficit; nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantùm, sed opera quæruntur. Datur quidem in extremis pœnitentia, qui non potest denegari; sed au-*

ctores

ctores tamen esse non possumus; quòd qui sic petierit, mereatur absolvi .... pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est: pœnitentia, quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne ipsa moriatur. Ergo S. Doctor dubitabat de validitate absolutionis moribundis datæ ante impletam satisfactionem.

Resp. Disting. conseq. Dubitabat de validitate absolutionis moribundis datæ, ex eo quòd valde sit vera conversio in ejusmodi moribundis, *conc. seq.* nam rarò veram ac sufficientem contritionem habent illi peccatores, qui conversionem ad mortem usque differunt. Dubitabat de validitate absolutionis moribundis datæ ante impletam satisfactionem, præcisè ex eo quòd absolutioni præmissa non fit satisfactio, *neg. conseq.* nam, Serm. 66. de tempore sic ait: *pœnitentia vera non annorum numero censetur, sed amaritudine animi .... pœnitentia, quamvis sit exigui temporis, si intima cordis amaritudine agitur, non despicitur apud judicem justum Deum, qui cordis secreta considerat: non enim longitudinem temporis tantùm requirit Deus, quantùm affectum sinceritatis pœnitentis pensat.*

Obj. 4. Ecclesiæ per trecentos annos & ampliùs ad Sacramentum Pœnitentiæ non admittebat peccatores, qui illud peterent tantùm in articulo mortis, post vitam in peccatis transactam, ut testatur S. Cyprianus, epist. 52. ad Antonian. non nisi quia sentiebat nullam esse absolutionem datam ante peractam satisfactionem. Ergo.

Resp. Nego major. Nam Innocentius I. epist. 3. ad Exuperium, c. 2. testatur ejusmodi peccatoribus concessam fuisse absolutionem, non tamen Eucharistiam. *De his*, inquit, *observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior fuit. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur.*

Ad Epist. Cypriani dico sequi tantùm, in aliqua Ecclesia particulari fabilibili, ut Carthaginensi, apostatis conversionem usque ad mortem differentibus, non concessam fuisse absolutionem. Idque sic statuit Cyprianus cum suis Collegis, non quòd putaret invalidam esse absolutionem ante peractam satisfactionem, sed quia sentiebat rectè præsumi talium conversionem sinceram non esse: *Quia*, inquit: *rogare non delicti pœnitentia, sed mortis gentis admonitio compellit.* Ex patet falsitas *minoris*. Et verò ipse Cyprianus, Epist. 54. testatur paratoribus absolutionem ante impletam satisfactionem concessam fuisse, urgente mortis periculo, tumultu persecutione; & Lib. contra Demum sic ait: *In isto adhuc muta nenti pœnitentia nulla sera est, ad indulgentiam Dei aditus ... sub ipso licèt exitu & vita ralis occasu pro delictis roges, Deum, qui unus & verus est, fessione & fide agnitionis ejus res; venia confitenti datur, & mortalitatem sub ipsa morte trans*

Inst. Concil. Arelatense I. Can. dicit apostatis in mortis periculo gandam esse absolutionem.

Resp. Nego. Sed dicit tantùm statis, communionem solùm in mor periculo perentibus, denegandam Eucharistiam. *De his*, inquit, *apostatant, & nunquam se ad siam repræsentant, ne quidem tentiam agere quærunt, & pos firmitate correpti petunt communionem; placuit eis non dandam communionem, nisi revaluerint, & egerint dignos fructus pœnitentiæ.*

Imò in Ecclesia Orientali ne Eucharistia quidem privabantur in articulo mortis graves illi peccatores, ut constat ex

ex Can. 13. Conc. Nicœni I. ubi dicitur: *De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque ſervabitur: ita ut ſi quis egreditur è corpore, ultimo & maximè neceſſario viatico minimè privetur.* Ergo initio quarti ſæculi jam erat antiqua conſuetudo concedendi Euchariſtiam cuilibet peccatori pœnitenti in articulo mortis ante peractam convenientem ſatisfactionem. Ergo erat etiam antiqua conſuetudo impertiendi abſolutionem ante peractam ſatisfactionem: nunquam enim in Eccleſia data eſt peccatoribus Euchariſtia ſine prævia abſolutione, ut obſervaretur præceptum illud Apoſtoli: *Probet autem ſe ipſum homo.* 1. Corinth. c. 11.

Quòd ſi quis velit per Viaticum neceſſarium intelligi Sacramentalem abſolutionem, hoc nobis jam ſufficit. Sed ex aliis verbis ejusdem Canonis patet Epiſcopum dare debuiſſe Euchariſtiam cuilibet peccatori pœnitenti in mortis articulo eam petenti, ſi prudenter judicaret eum eſſe ſufficienter diſpoſitum, nam ibidem dicitur: *Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis Euchariſtiæ gratiam tribui, Epiſcopus poſtquam probaverit, ex oblatione dare debebit,* per ſe ſcilicet vel per alium.

Obj. 5. In Eccleſia per plura ſæcula peccatores, qui à gravi morbo, in quo fuerant abſoluti, convaleſcebant, cogebantur ad pœnitentiam publicam implendam; & Euchariſtia privabantur, donec peracta ſatisfactione congrua, in facie Eccleſiæ cum aliis pœnitentibus abſolverentur ab Epiſcopo. Ergo Eccleſia ſentiebat abſolutionem infirmis datam absque prævia ſatisfactione nullam fuiſſe.

Reſp. Nego conſeq. Nam Eccleſia à peccatoribus illis licèt abſolutis ſatisfactionem exigebat duntaxat tum ob diſciplinæ vigorem, ut ſcilicet tolleretur occaſio pœnitentiam negligendi, dum commodè fieri poteſt: tum quia illis ſupererat ſatisfaciendum pro pœna temporali peccatis quoad culpam remiſſis debita. Et verò ſi Eccleſia ſenſiſſet abſolutionem peccatori in articulo mortis datam ante ſatisfactionem, non valere, graviſſimum ſacrilegium admiſiſſet, ejusmodi peccatoribus abſolutionem, imò communionem impertiendo.

Obj. 6. In quibusdam Eccleſiis particularibus, ut in Carthaginenſi, tempore S. Cypriani denegata fuit abſolutio gravibus peccatoribus eam petentibus, qui ſatisfactionem non peregiſſent. Ergo illæ Eccleſiæ ſentiebant nullam eſſe abſolutionem ante impletam ſatisfactionem.

Reſp. 1. Id abuſus fuit, nec ullatenus ſervatum, aut unquam approbatum in Eccleſia Romana, & in pluribus aliis Eccleſiis. Nam Sacerdotes, qui abſolutionem moribundis eam petentibus denegant, rectè dicuntur à S. Cœleſtino I. & Leone Magno alienæ damnationis rei.

Reſp. 2. Nego conſeq. Nam ideo ſolùm in aliqua Eccleſia particulari, ut Carthaginenſi denegata fuit abſolutio apoſtatis, quia præſumebantur carere vera & ſufficienti contritione. Quæ tamen ratio non valet in moribundis abſolutionem petentibus, & volentibus præſtare quidquid ad reconciliationem cum Deo requiritur.

Obj. 7. Per plura ſæcula peccatores, qui in periculo mortis ante impletam ſatisfactionem abſoluti fuerant, ſi convaleſcerent, iterum ab Epiſcopo cum aliis pœnitentibus poſt peractam ſatisfactionem abſolvebantur. Ergo prior abſolutio cenſebatur nulla.

Reſp. Nego conſeq. Nam hæc Epiſcopi abſolutio non erat Sacramentalis, ſed merè cœremonialis. Duplex quippe erat abſolutio in veteri Eccleſia, cùm

vigeret ritus & obligatio pœnitentiæ publicæ: alia Sacramentalis, quæ erat pars essentialis Sacramenti, & qua peccata verè remittebantur: & altera merè Cæremonialis, qua pœnitentes peracta publica pœnitentia, participationis Eucharistiæ, & integræ fidelium communioni in publicis precibus, sacrificio Missæ, & aliis communibus pietatis officiis solemniter restituebantur, eratque similis absolutioni ab excommunicatione, quæ nunc viget.

Obj. 8. Ipsa rei natura exigit, ut reus satisfaciat, antequam absolvatur. Ergo ex institutione Christi satisfactio præmitti debet absolutioni.

Resp. Disting. anteced. Ut reus satisfaciat pro culpa & pœna, *conc. ant.* pro pœna temporali restante post remissionem culpæ, *nego ant.* nam sufficit propositum satisfaciendi in contritione contentum. Quæ contritio cum confessione est satisfactio pro culpa & necessariò absolutioni præmittenda.

Obj. 9. Pars materialis præmitti debet formæ. Ergo satisfactio absolutioni.

Resp. Pars materialis essentialis præmitti debet formæ, non autem pars integralis tantùm. Sic dentes sunt pars materialis integralis animalis, & tamen introductionem animæ & totam essentiam illius sequuntur.

ARTICULUS VII.

De pœnitentia publica, seu satisfactione olim publicè peracta.

§. I.

Prænotanda.

POenitentia, seu satisfactio dividitur in privatam, & publicam. Privata est ea, quæ occultè ac privatim: publica verò, quæ publicè coram cœtu Ecclesiæ, vel coram multis peragitur. Pœnitentia publica subdividitur in solemnem, & non solemnem. Pœnitentia publica solemnis, de qua hìc potissimùm agitur, dicitur ea, quæ certo ritu solemni, & certo quodam graduum ac stationum sibi succedentium ordine perficiebatur. Pœnitentia publica non solemnis est ea, quæ publicè in conspectu populi fit, sed absque prædicta solemnitate, seu fine determinato singularum stationum ordine & apparatu.

Pœnitentia publica solemnis, quæ à Sancto Augustino humillima vocatur, & ab aliis Patribus publica simpliciter, à scholasticis verò solemnis appellari solet, præter ritum illum solemnem in multis aliis differt à publica non solemni, præsertim quòd iterari non posset, à solo Episcopo indiceretur, eodem pax & reconciliatio cum Ecclesia concederetur pœnitentibus, neque non posset Clericis saltem manus imponi.

Porrò per pœnitentiam simpliciter dictam intelligi solebat pœnitentia publica solemnis. Item pœnitentium nomine simpliciter & absolutè prolatum intelligi solebant in antiqua Ecclesia soli, qui publicam & solemnem pœnitentiam agebant.

§. II.

Quisnam fuerit ritus pœnitentiæ publicæ solemnis?

Dico 1. Ritus publicæ ac solemnis pœnitentiæ tertio & quarto sæculo præcipuè viguit, quatuor gradus seu stationes complectebatur, quæ fletus, auditio, subsistratio, & consistentia vocabantur: unde qui in illis versabantur, flentes, audientes, subsistentes, consistentes dicebantur.

Fletus seu gradus flentium is erat, in quo pœnitentes ab ingressu Ecclesiæ prohibiti, pro foribus manebant prostrati, & sacco induti ac cinere conspersi, cum lacrymis & gemitibus se reos

reos palam confitebantur, advoluti pedibus templum ingredientium, eos orabant, ut apud Deum & Ecclesiam pro ipsis intercederent.

Auditio, seu audientium statio collocata erat in porticu seu vestibulo templi foribus interiùs adjacente, sed à reliqua interiore parte templi tabulatis vel cancellis distincta. Pœnitentes in eo gradu positi debebant Scripturæ lectionem & conciones audire cum Ethnicis, Judæis, Hæreticis & Catechumenis, ut præscribit Concil. Carthaginens. IV. Can. 84. nec jam advoluti ante fores Ecclesiæ, alios fideles ingredientes rogabant.

Substratio, seu substratorum gradus erat gradus pœnitentium, qui intra templi ambitum ad usque ambonem positi, post ejectionem audientium in templo manebant; & cum fletibus, suspiriis ac aliis doloris interni indiciis se prosternebant coram Episcopo & Clero, qui manus illis imponebat, pro illis orabat, eisque benedicebat. Post concionem verò & manuum impositionem ante Missæ offertorium expellebantur. In eo præsertim gradu pœnitentibus jejunia, & alia pœnitentiæ opera injungebantur, quibus peccata expiarent. Tertius autem ille gradus pœnitentiæ solemnis specialiter pœnitentis appellabatur; & qui in illo versabantur, ii potissimum pœnitentes dicebantur; quia nempe quamvis pœnitentibus omnibus toto tempore pœnitentiæ & in singulis ejus gradibus edenda essent magna doloris interni indicia, multæque humiliationes, & corporis afflictationes subeundæ, his tamen pœnitentiæ operibus & jejuniis præcipuè exercebantur in hoc tertio gradu.

Consistentia erat gradus pœnitentium, qui ad Missæ sacrificium & orationes communes admittebantur, sed ab Eucharistiæ participatione, & oblatione panis & vini more fidelium illius temporis excludebantur. Unde consistentes omnia cum fidelibus præter Eucharistiæ communionem & oblationem panis & vini habebant communia. Ii autem ab ambone templi versùs sanctuarium ad fideles usque, eos scilicet qui Eucharistiæ percipiendæ jus habebant, collocabantur.

Omnes graves peccatores publici publicam pœnitentiam agentes, hos quatuor pœnitentiæ gradus perficere debebant, ut tandem Ecclesiæ reconciliarentur, & ad Eucharistiæ communionem admitterentur, ut constat ex Sancto Basilio, in epist. 2. ad Amphilochium, Can. 22. ubi pœnitentiam publicam fornicatoribus impositam exponens, sic ait: *Ei autem, qui mulierem vel vi vel clam à se vitiatam habet necesse est fornicationis pœnas imponere. Est autem in quatuor annis præfinitum fornicatoribus supplicium. Oportet autem eos anno primo à precibus expelli, & ipsos deflere ad fores Ecclesiæ; secundo autem ad auditionem admitti; tertio admitti ad pœnitentiam; quarto ad congregationem cum populo, abstinentes ab oblatione; deinde eis permitti boni* (id est Eucharistiæ) *communionem.*

Dico 2. Toto tempore pœnitentiæ solemnis præter publicam suorum criminum confessionem, humiliationes, jejunia, & alias corporis afflictationes atque orationes, variis aliis pœnis afficiebantur pœnitentes. Prima & præcipua, erat privatio Eucharistiæ, ex SS. Basilio, Cypriano, & Sozomeno. Secunda, ferre certum vestitum, quo ab aliis distinguerentur, nempe pullam vestem ac cilicium, & habere detonsum caput, exceptis fœminis; ut constat ex Patribus & variis Conciliis. Tertia, abstinere à conviviis & balneis, ex S. Paciano. Quarta, innupti à matrimonio

trimonio contrahendo prohibebantur, conjugati verò ab usu matrimonii. Quinta, non poterant esse susceptores in Baptismo & Confirmatione toto Pœnitentiæ tempore, ex Conc. Parisiensi. Sexta, erat irregularitas; ita ut à Clero & ab Ordinibus in perpetuum excluderentur publicè pœnitentes, ex epist. Siricii ad Himer. in casu tamen necessitatis fieri poterant ostiarii vel lectores. Septima, ut militiæ sæculari operam non ampliùs darent, sed soli Deo deinceps servire satagerent, ex S. Leone, Epist. 92. Octava, tenebantur mortuos sepelire, ex Concil. Carthaginens. 4. Can. 81. Nona, substrati tenebantur omnibus jejunii diebus in Ecclesiam venire, & capita submittere Sacerdotibus, qui eis manus imponebant, & pro eis orabant. Item tenebantur Dominicis diebus, & tempore Paschali genua flectere, quando alii stantes orabant, ex Conc. Carthaginens. 4. Can. 81.

Dico 3. In pœnitentia publica solemni triplex fuit manuum impositio. Prima, per quam publicorum criminum rei ad pœnitentiam publicam admittebantur. De hac loquitur Conc. Agathense, Can. 15. his verbis: *Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super caput à Sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur.* Secunda sæpissimè fiebat super pœnitentes tertii gradus, seu substratos, ut dictum est. Tertia denique ea fuit, in qua pœnitentes, tota pœnitentia ritè & integrè peracta, reconciliabantur Ecclesiæ, & ad Eucharistiæ communionem admittebantur: unde reconciliatoria manuum impositio dicebatur, ut patet ex Canon. 3. Concil. Araufican I.

Dico 4. Tempus pœnitentiæ publicæ solemnis non erat idem pro omnibus; sed aliis brevius, aliis longius præscribebatur pro gravitate criminum, ut quatuor, septem, decem ann. ex Concil. Carthaginens. III. Can. non. 31. ubi statuit: *Ut pœnitentibus secundùm peccatorum differentiam, Episcopi arbitrio, pœnitentiæ tempora decernantur.* Tempus tamen præscriptum imminui poterat ab Episcopo ob fervorem pœnitentium, ob vehementiam doloris, vel ob alias justas causas, ob quas id consentaneum judicabat.

§. III.

A quo & quandonam imponebatur pœnitentia publica, & reconciliabantur pœnitentes?

Dico. Pœnitentia publica solemnis à solo Episcopo imponebatur in jejunii, hoc est, Feria quarta rum. Unde profluxisse videntur monia hucusque servata Cinerum die accipiendi, ex Concil. Carth Canon. 31.

Item à solo Episcopo pœnitentes conciliabantur Ecclesiæ, pacem & munionem accipiebant, post imp pœnitentiam. Neque Sacerdotibus licebat nisi urgente necessitate, articulo mortis, absente Episcopo eodem Conc. Can. 32.

Præcipui reconciliationis solemnis ritus fuere multiplices manuum positiones ac preces. Feria quinta majoris hebdomadæ pœnitentes publici reconciliabantur Romæ patet ex Epist. Innocentii I. ad tium. Tunc tamen non omnes solvebantur, sed ii soli, qui licite cisse videbantur, cæteris dilatis, satis constat ex eadem Epistola Innocentii. Nam postquam Pontifex, c. 7. dixit *De pœnitentibus verò, sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus pœnitentiam gerunt,*

si nulla interveniat ægritudo, quinta Feria ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat: ſic proſequitur: *Cæterùm de pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti, cùm viderit congruam ſatisfactionem.*

Hæc conſuetudo reconciliandi publicè pœnitentes die cœnæ Domini, etiam in Gallia ſervabatur, ut conſtat ex Conc. Cabilonenſi, can. 47. non tamen ubique recepta erat. Nam Mediolani, (ut docet S. Ambroſius, Epiſt. 33. & in Hiſpania ut tradit Conc. Toletanum IV. can. 70.) ejusmodi reconciliatio fiebat in paraſceve Sabbati ſancti.

§. IV.

Utrùm pœnitentia publica ſolemnis iteraretur?

Dico. Iterari non poterat, ſed ſemel in vita eidem concedebatur, ut teſtantur Origenes, Homil. 15. in Levit. Ambroſius, lib. 2. de Pœnit. cap. 10. & Auguſtinus, Epiſt. 54. Hanc rationem aſſert S. Thomas, quia nempe pœnitentia ſolemnis erat profeſſio quædam ſolemnis nunquam ampliùs committendi gravia illa & ſcandaloſa crimina, ſicut Baptiſmus eſt ſolemnis profeſſio fidem perpetuò retinendi, & abſtinendi ab infidelitate: ideoque unica erat ſolemnis pœnitentia, ſicut unicum eſt baptiſma; nam iteratio ſolemnitati repugnaſſet.

Unde qui poſt peractam ſemel pœnitentiam ſolemnem, iterum in aliquod grave crimen publicum laberentur, iis quamvis indignis permittebatur intereſſe orationi & ſacrificio cum aliis fidelibus; ſed non ampliùs ad communionem Euchariſtiæ, niſi in articulo mortis admittebantur, ut hac ſaltem diſtinctione correpti, & ipſi in ſe ſua peccata caſtigarent, & alios ſuo exemplo terrerent, ut conſtat ex Siricio Papa, Ep. 1. c. 5. ubi de iis, *Qui acta pœnitentia tanquam canes ad ſues ad vomitus priſtinos & ad volutabra redeunt*, ſic ſtatuit: *Quia jam ſuffragium non habent pœnitendi*, (hoc eſt, quia non poſſunt ampliùs ad ſolemnem pœnitentiam admitti,) *id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam Fidelibus oratione jungantur, ſacræ Myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint: à Dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur. .... quos tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, Viatico munere, cùm ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſublevari.*

§. V.

Utrùm pœnitentia publica imponeretur Clericis?

Dico. Pœnitentia publica ſolemnis imponi non poterat Clericis majoribus: Epiſcopis ſcilicet, Presbyteris & Diaconis, ſaltem poſt tertium ſæculum. Conſtat ex Siricio Ep. 1. ad Himer. cit. c. 14. ubi ait: *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum.* Et ex S. Leone, Ep. 92. c. 2. ubi ait: *Alienum eſt à conſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in Presbyterali honore, aut Diaconi gradu fuerint conſecrati, ii pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi . . . unde hujusmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.*

Pœnitentiam tamen publicam non ſolemnem agebant Sacerdotes in gravia & publica crimina lapſi, quæ licèt coram populo & cum ſolemnitate præ-

dicta non ageretur, tamen suo quodam modo publica erat. Nam & excommunicari poterant, & in Monasteria ad agendam pœnitentiam amandari: quam secessionem privatam S. Leo appellat, quia in privato loco agebatur, quamvis alioqui publicè notum esse posset, talem Sacerdotem ob sua crimina in Monasterio inclusum esse. Enim verò extant multi Canones, quibus Sacerdotes, aliique Clerici jubentur detrudi in Monasterium, ut ibi vitam in severa pœnitentia perpetuò degant.

Dixi, *saltem post tertium sæculum.* Nam sunt, qui probabiliter existimant, Clericos etiam majores ob idololatriæ crimen depositos, & in ordinem Laicalem in perpetuum redactos, pœnitentiam solemnem subiisse, qua perfuncti, Laicalem tantùm communionem consequebantur. Quod probant pro Episcopis ex S. Cypriani Epist. 35. & pro Presbyteris ex ejusdem Epist. 36.

§. VI.

Utrùm idem fuerit semper in Ecclesia rigor?

Dico. Non semper idem fuit in Ecclesia rigor erga peccatores, nec ritus solemnis pœnitentiæ. Nam primis duobus fere sæculis usque ad Montani hæresim, minùs graves ac diuturnæ, & nulli certo tempori definitæ, & certo ritui alligatæ, satisfactiones pro peccatis etiam gravioribus impositæ fuerunt, & quibuslibet peccatoribus pœnitentibus etiam extra mortis articulum concessa fuit Eucharistia; ut patet tùm ex facto Pauli Apostoli erga incestuosum illum Corinthium, quem excommunicaverat, & pœnitentiæ addixerat, 1. Cor. c. 5. & postea emendatum reconciliavit, & Ecclesiæ ac communioni restituit anno vix elapso, ut constat ex 2. *ad Cor.* Epistola, post annum à priore elapsum scripta: tum ex facto Joannis Evangelistæ erga adolescentem latrociniis & homicidiis famosum, quem inter rupes & sylvas conquisitum, & lacrymis ac precibus suis cum auxilio gratiæ conversum, post paucos menses, in continuis jejuniis cum [illo] transactos, fidelium communioni restituit, ut refert Eusebius, l. 3. H. c. 23. id etiam patet in Cerdone hæresiarcha, qui pluries à sua apostasia [ad] solutionem obtinuit, ut testatur S. Irenæus, l. 3. c. 4. item ex Marcione & Valentino, quibus bis veniam concessit Ecclesia, ut narrat Tertullianus, l. de præscript. c. 3. ubi etiam testatur Marcionem tertiò ad pœnitentiam admissum esse, eique, modò quos [ad]xerat, secum reduceret, Ecclesiæ communionem promissam esse, [si] quam id perficeret, morte [pre]ventum esse.

Post exortam hæresim Montanistarum Ecclesiam habere potestatem solvendi baptizatos à peccatis [eti]am gravioribus, hoc est, paulò post medium secundi sæculi, Ecclesia severius agere cœpit cum gravibus & publicis peccatoribus, & ob tria criminum genera publica, nempe idololatriam, homicidium & adulterium, privabat communione in perpetuum, nec [eis] nisi in articulo mortis concedebat. Hic rigorem Romæ relaxavit non multo post, nempè circa initium tertii sæculi Zephirinus Papa erga adulteros, [qui] ad communionem peracta pœnitentia admittens, ut constat ex Tertulliano, qui in Montani hæresim lapsus Zephirino exprobrat, lib. de Pudicitia. c. 1. idololatris & homicidis in perpetuum rejectis, mœchis veniam concedere.

Posteà, nempe circa medium tertii sæculi, reconciliatio & communio idololatris post peractam prolixam pœnitentiam concedi cœpit. De homicidiis verò incertum est, quandonam ad communionem ante mortis articulum admissi

admissi sint. Certè saltem ab an. 314. Eucharistiam ante mortis articulum accepisse constat ex Concil. Ancyrano, can. 21.

Porro horum trium criminum reos nunquam in articulo mortis, Sacramentali absolutione privatos fuisse saltem in Ecclesia Romana & plerisque aliis, constat ex Innocentio I. Epist. 3. ad Exuper. c. 2. ubi de gravissimis peccatoribus publicis loquens, ait: *De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior fuit. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cùm illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non revocaret à lapsu, negata meritò communio est; concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur; & duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed posteaquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, jam terrore depulso, communionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam quasi Viaticum profecturis .... tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, &c.*

Præter idololatriam, homicidium, & adulterium, erant etiam alia crimina, ob quæ posteà extra mortis articulum denegata fuit absolutio & communio.

Tertio tantùm sæculo post conflatum Novatianorum schisma ritus pœnitentiæ publicæ solemnis suprà explicatus, institutus est, leges præscriptæ, tempora definita, gradus ac ordines distincti sunt, ut constat ex Epistola canonica Sancti Gregorii Neocæsarienſis, ex Epist. Sancti Basilii ad Amphilochium, & ex multis Conciliis. Et hæc quidem omnia varia fuerunt pro variis locis; temporibus, rerum circumstantiis, Ecclesiarum necessitatibus, & pro varia Episcoporum severitate vel indulgentia. Ex hac diversitate fit, ut variè loquantur antiqui de solemni pœnitentia; & quæ ab illis dicuntur, non possint omnia de omni loco & tempore intelligi.

ARTICULUS VII.

Quandonam pœnitentia publica solemnis sublata fuerit?

Dico. Pœnitentia publica solemnis Constantinopoli sublata est à Nectario sub finem quarti sæculi; & paulò post in plerisque Orientalibus Ecclesiis desiit. In Occidente verò circa septimum duntaxat sæculum abrogata est. Adhuc tamen in utraque Ecclesia, Latina scilicet & Græca remansit aliqua pœnitentia publica, quæ nempe publicis criminibus imponeretur absque prædicta solemnitate. Quin etiam diu adhuc post sublatam solemnem illam & artificialem pœnitentiam viguerunt pœnæ canonicæ; & circa pœnitentiam delictis imponendam retenta adhuc ex parte est severitas priorum canonum pœnitentialium, ad quos respiciebatur in injungendis satisfactionibus. In Ecclesia Occidentali sæculo tantùm undecimo antiqua severitas relaxari cœpit: in Ecclesia Orientali diutiùs adhuc viguit.

§. VIII.

Quænam peccata fuerit olim pœnitentiæ publicæ solemni subjecta?

Dico 1. Pœnitentia publica solemnis nunquam ex præcepto imposita fuit pro quolibet peccato mortali, sed solùm pro gravioribus criminibus. *Ita Communiter.*

Prob. 1. Quia nulli proferri possunt canones, quibus indiscriminatim pro peccatis omnibus mortalibus pœnitentia

tia publica ſtatuatur. Imò omnes canones agentes, de pœnitentia ſolemni peragenda, eam imponunt certis duntaxat criminibus graviſſimis.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus ſint: S. Auguſtinus, Lib. de fide & operibus c. 26. ubi tria genera peccatorum diſtinguit, unum mortalium graviorum excommunicatione plectendorum, ac proinde obnoxiorum Pœnitentiæ publicæ; alterum mortalium non ita gravium, ut pœnitentia publica punienda ſint, tertium denique levium ſeu venialium: ſic enim ait: *Niſi eſſent quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda ſint, non diceret Apoſtolus: Congregatis vobis & meo Spiritu, tradere ejuſmodi homini ſatanæ in interitum carnis, ut Spiritus ſalvus ſit in die Domini Jeſu . . . Item niſi eſſent quædam non ea humilitate pœnitentiæ ſananda, qualis in Eccleſia datur eis, qui propriè pœnitentes vocantur, ſed quibuſdam correptionum medicamentis, non diceret ipſe Dominus: corripe eum inter te & ipſum ſolum . . . poſtremò niſi eſſent quædam, ſine quibus hæc vita non agitur, non quotidianam medelam poneret in oratione, quam docuit, ut dicamus: dimitte nobis debita noſtra.*

S. Leo, Epiſt. 92. c. 17. ubi aſſerit peccata aliqua mortalia non expiari per pœnitentiam publicam, ſed per privatam graviſſima verò publica ſubjicit pœnitentiæ publicæ; nam ſic habet: *Qui convivio ſolo gentilium & eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt, jejuniis & manus impoſitione purgari ut deinceps ab idolothitis abſtinentes, Sacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem aut idola adoravere, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos, niſi per pœnitentiam publicam, non oportet admitti.*

Prob. 3. Ex Conc. Toletano I. can. 2. ubi Patres ſic ajunt: *Pœnitentem veri dicimus eum, qui poſt baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio divino fuerit reconciliatus altari.*

Prob. 4. Ratione. Quia pœnitentia ſolemni hæ pœnæ annexæ erant; nempe, qui eam agebant, irregulares erant, non poterant matrimonium contrahere aut contracto uti, nec ad militiam ſæcularem accedere. Certè tam graves pœnæ non erant annexæ omnibus omnino peccatis mortalibus.

Præterea ſolemnis pœnitentia ſemel tantùm in vita eidem permittebatur, ut teſtatur S. Auguſtinus, Epiſt. 54. ubi ait: *Quamvis cautè ſalubriterque proviſum ſit, ut locus illius medicinæ pœnitentiæ ſemel in Eccleſia tribuatur.* Ac proinde qui eam egerant, si iterum ſemel graviter peccaſſent, ab Euchariſtiam, niſi in articulo mortis, non admittebantur. At quis dixerit Eccleſiam pro quolibet mortali peccato etiam merè interno fideles Euchariſtia privaſſe toto vitæ tempore, uno excepto mortis articulo?

Dico 2. Pœnitentia publica ſolemnis non imponebatur niſi pro peccatis graviboribus publicis & ſcandalosis; ac proinde ei ex præcepto non ſubjiciebantur peccata occulta etiam graviora.

Prob. 1. Ex Innocentio I. Epiſt. ad Exuper. ubi ait: *Chriſtiana religio adulterium in utroque ſexu pœnitentione condemnat, ſed viros ſæpe lieres non facilè de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata quam (publicam.)*

2. Ex S. Aug. Serm. 16. de verbis Domini, ubi ait; *Novit neſcio quis homicidam Epiſcopus, & alius, illum nemo novit . . . prorſus nec prodo, nec negligo, corripio in ſecreto, pœ-*

ante oculos Dei judicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pœnitentiam, secretam scilicet. Est paulò inferiùs : *Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant : aliquando nobis produntur ab uxoribus suis, plerumque zelantibus, aliquando meritorum salutem quærentibus. Nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus ; ut ubi contigit malum, ibi moriatur malum*, id est secretò. Et Homil. ult. inter 50. describens eum, qui pœnitentiæ publicæ solemni adiceretur, dicit illum esse, qui non solùm est in gravi malo, sed etiam in scandalo aliorum ; ibi enim fidelem mortaliter lapsum monet, ut diligenter conscientiam excutiat, *& cùm in se protulerit severissimæ medicinæ sententiam, veniat ad antistites, per quos illi in Ecclesia claves ministrantur . . . . à propositis sacrorum accipiat satisfactionis modum . . . ut si peccatum ejus non solùm in gravi ejus malo, sed etiam in scandalo est aliorum, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ videtur antistiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset.* Ergo ad obligationem pœnitentiæ publicæ solemnis requiritur peccatum publicum & scandalosum.

3. Et ex S. Leone, Epist. 80. ad Episcopos Campaniæ, ubi quosdam Episcopos reprehendit, quòd obligarent ad publicam peccatorum occultorum confessionem, eorumque factum appellat præsumptionem contra Apostolicam regulam illicita usurpatione commissam, sic enim ait : *Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnovi à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri, ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publicè recitetur, cùm reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari confessione secreta.* Ergo ex S. Leone nemo potest obligari ad publicam confessionem peccatorum occultorum : Ergo nec ad peragendam pro illis pœnitentiam publicam solemnem, quæ necessariò publicam peccatorum, pro quibus agebatur, confessionem præter alias pœnas complectebatur, ut constat ex Tertulliano, L. de Pœnit.

Obj. 1. Sanct. Ambrosius, L. 1. de Pœnit. c. 16. ait : *Si quis igitur occulta crimina habens propter Christum tamen studiosè pœnitentiam egerit . . . volo veniam reus speret ; petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus . . . teneat pedes brachiis, osculetur osculis. &c.*

Resp. Sanctus Doctor ibi solùm hortatur ad agendam pœnitentiam publicam pro occultis criminibus ; sed non dicit eam pro illis præceptam esse. Itaque in prisca Ecclesia ex voluntaria devotione & humilitatis studio fiebat interdum pœnitentia publica pro peccatis occultis etsi non gravioribus. Et hæc aliquando ex confessarii consilio in cœtu totius Ecclesiæ à pœnitente declarabantur, quando nempe ejus bono & cæterorum fidelium ædificationi id expedire censebat confessarius, auditis privatim omnibus ejus peccatis.

Obj. 2. S. Cyprianus, Epist. 47. dicit, pro minoribus delictis pœnitentiam publicam agendam fuisse.

Resp. Per minora delicta intelligit ea, quæ non in Deum directè committuntur, & quæ licèt in se gravia, minora tamen sunt aliis gravissimis. Unde non sunt minora inter mortalia simpliciter, sed inter mortalia gravissima.

Obj. 3. Multi Patres dicunt pro peccatis agendam esse pœnitentiam publicam.

Resp. Loquuntur de peccatis gravioribus publicis. Porro præter pœnitentiam publicam, alia erat privata & secreta pro peccatis occultis.

Obj. 4. Sanct. Augustinus, L. 1. De Symbolo ad Catechumenos ait: *Tribus modis dimittuntur peccata in Ecclesia: in baptismate, in oratione, in humilitate majoris pœnitentiæ.* Et Hom. 27. inter 50. non aliam meminit pœnitentiam pro peccatis quàm publicam & solemnem.

Resp. S. Doctor his & similibus locis non intendit strictam & adæquatam pœnitentiæ divisionem afferre; & cùm pro tertio pœnitentiæ genere assignat solam pœnitentiam solemnem, hoc ipso significat se loqui de pœnitentia, quæ pro gravioribus peccatis agebatur. Nam alibi admittit pœnitentiam secretam pro criminibus occultis.

Ad solutionem aliarum objectionum observa 1. aliqui Patres interdum loquuntur solùm consulendo & hortando. 2. Interdum à Patribus adhibetur ea figura, qua species & quidem præcipua sumitur pro genere. 3. Dilatio Eucharistiæ privatim à Sacerdote præcepta simul cum pœnitentia peragenda, dici non debet genus quoddam pœnitentiæ publicæ.

§. IX.

Utrùm nunc sit aliqua obligatio ad pœnitentiam solemnem aut publicam?

Dico 1. obligatio, quæ fuit in antiqua Ecclesia ad solemnem pœnitentiam jam diu cessavit per contrariam consuetudinem seu desuetudinem, & indulgentiam Ecclesiæ, quæ Sacerdotibus legitimis pœnitentiæ Ministris potestatem reliquit, ut quas magis expedire judicarent, habita ratione gravitatis ac multitudinis peccatorum & facultatis pœnitentium, salutares & convenientes injungerent satisfactiones, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, *habendo præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* Ex Conc. Trident. sess. 14. c. 8. Sicut autem Ecclesia potuit sua auctoritate rigorem illum pœnitentiæ solemnis introducere, ita minuere, tollere, vel in alium ritum mutare potest.

Dico 2. possunt & debent interdùm publici & scandalosi peccatores obligari ad aliquam pœnitentiam publicam pro denti arbitrio Episcopi imponendam. Ita Conc. Trident. sess. 24. c. 8. ubi ait: *Apostolus monet publicè peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse, non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportere.* Enimverò æquitas exigit, ut publicè satisfaciant, qui communitati scandalo nocuerunt.

Dico 3. Pro peccatis occultis imponi non potest pœnitentia publica. Hoc enim vetat Rituale Romanum his verbis: *Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponant.* Nam per pœnitentiam publicam proderetur occultum pœnitentis peccatum cum ejus infamia.

Appendix de Purgatorio.

Purgatorium est locus quidam, in quo tanquam in carcere post hanc vitam purgantur animæ justorum in statu viæ decedentium, patiendo pœnas temporales quoad reatum culpæ remanentes, quæ supersunt persolvendæ, ut nimirum sic purgatæ in Cœlum admittantur, in quod non intrabit aliquod coinquinatum. *Apoc. c. 21.*

Circa Purgatorium duo tantùm nunc fide catholica definita sunt. Primum, animas justorum nondum solutas à re-

to reatu pœnæ, juſtitiæ divinæ ob peccata venialia vel mortalia quoad culpam remiſſa debitæ, poſt hanc vitam pœnis purgari, donec omnino expiatæ in Cœlum admittantur. Alterum, eaſdem animas juvari poſſe vivorum ſuffragiis quoad pœnæ diminutionem aut liberationem. In his duobus conſiſtit tota fidei Catholicæ doctrina de purgatorio, ab Eccleſia expreſsè definita. Quam quidem doctrinam impugnarunt multi hæretici, nimirum Apoſtolici, tempore S. Bernardi, Waldenſes, Lutherus, & Calvinus.

§. I.

Probatur veritas fidei circa purgatorium, nempe purgatorium eſſe, id eſt, juſtorum animas à corpore ſeparatas, quæ nondum integrè juſtitiæ divinæ ſatisfecerunt, pœnis purgatoriis purgari, & fidelium vivorum ſuffragiis juvari.

Prob. 1. Ex Scriptura. 2. Machab. c. 12. poſtquam Scriptura narravit Judam Machabæum, *facta collatione*, miſiſſe Hieroſolymam duodecim millia drachmarum argenti in ſacrificia *pro peccatis mortuorum* expendenda, ſubjicit: *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.* Ex quo patet, & poſſe mortuos poſt hanc vitam à peccatis ſolvi, proindeque eſſe purgatorium in ſenſu explicato, & ſacrificia ac orationes vivorum prodeſſe defunctis.

Hunc autem Librum eſſe canonicum ſeu continere verum Dei verbum, contra Hæreticos eadem auctoritate conſtat, qua nobis conſtat infallibiliter aliquos Libros eſſe canonicos ſeu divinos, nempe infallibili judicio Eccleſiæ, illum à Deo inſpiratum eſſe agnoſcentis. *Machabæorum Libros non Judæi, ſed Eccleſia pro canonicis habet*, inquit S. Aug. L. 18. de Civ. Dei, c. 36. vide dicta de ſcriptura, in tractatu de fide.

Matth. c. 12. *qui autem dixerit* (verbum) *contra Spiritum ſanctum; non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Ergo aliqua peccata remittuntur in futuro ſæculo: nam ſi nulla peccata in altera vita remittuntur, ſuperfluè & ineptè Chriſtus addidiſſet *neque in futuro;* dicendo quippe ſolùm, *non remittetur in hoc ſæculo*, perinde eſſet ac ſi dixiſſet, numquam remitteretur. Sic ineptè loqueretur, qui diceret; Rex Galliæ non te morte damnabit neque in aula ſua, neque in aula imperatoris. Si autem remittuntur peccata in futuro ſæculo, certe in purgatorio nempe venialia, & mortalia quoad reatum pœnæ temporalis, condonato jam reatu culpæ. Nam in inferno nulla fit remiſſio, cùm pœnæ ſint æternæ, & in altera vita nullum mortale peccatum quoad reatum culpæ condonetur, ſed omnis reatus culpæ mortalis ſtatim damnationem æternam inducat. Igitur ex hoc modo loquendi Chriſti rectè colligitur peccata aliqua remitti & expiari poſt hanc vitam, ideoque in Purgatorio. Ita exponunt S. Auguſt. l. 21. de Civit. c. 24. & l. 6. in Julian. c. 5. S. Gregorius, l. 4. dialog. c. 39. & alii Patres.

1. Cor. c. 3. *Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* His vobis (*per ignem*) ex Patribus ſignificatur pœna aliqua Purgatoria & temporalis, quam poſt mortem patientur, qui in judicio particulari invenientur rei culparum venialium.

1. Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt; ut quid & baptizantur pro illis?* Ubi nomine *baptiſmi* intelliguntur afflictiones & opera pœnalia, quæ hac voce in Scriptura non rarò ſignificantur, ut, Marc. 10. *poteſtis bibere Calicem, quem ego bibo, aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?* Et Luc. 12. Pſ. 68. & 123. & 143.

hunc autem baptiſmum pro mortuis ſuſceptum non improbat Paulus tamquam ſuperſtitioſum & inutilem, ſed potiùs tamquam bonum & receptum ſupponit, ſi quidem ex illo deducit argumentum reſurrectionis. Hìc porro Paulus pro eodem ſumit reſurrectionem mortuorum, & immortalitatem animarum: alioqui ejus argumentum non eſſet efficax, & quia hæc duo inter ſe connexa ſunt; nec negabatur reſurrectio mortuorum ab hæreticis contra quos agit, niſi quia immortalitatem animæ rejiciebant.

Prob. 2. Ex Patribus tùm Græcis, tùm Latinis apud Bellarminum & alios. Pro omnibus ſint, Tertullianus, l. de Coron. militis. *Oblationes pro defunctis annua die facimus.* Et l. de Monogamia hortatur viduam ut *pro anima ejus* (viri) *oret, & refrigerium adpoſtulet ei.* S. Chryſoſt. homil. 41. in 1. ad Cor. *Oportet ei* (mortuo) *ſuccurrere, non lacrymis, ſed precibus & ſupplicationibus, & eleemoſynis & oblationibus. Non ſunt enim hæc temerè excogitata, neque fruſtra eorum, qui exceſſerunt, in divinis myſteriis meminimus, & pro ipſis accedimus, rogantes agnum propoſitum, qui mundi peccata tollit, &c. eis ergo opem feramus, &c.* Et hom. 3. in c. 1. ad Philipp. *Non fruſtra ab Apoſtolis hæc ſancita fuerunt, ut in tremendis myſteriis; defunctorum agatur commemoratio; noverunt enim inde illis multum emolumenti fieri, multum utilitatis.*

S. Ambroſius, epiſt. ad Fauſtinum. *Itaque non tam deplorandam* (ſororem mortuam) *quam proſequendam orationibus reor, nec mœſtificandam lacrymis tuis, ſed magis oblationibus animam ejus Deo commendandam.*

S. Cyrillus Hieroſol. catecheſi 5. *Pro omnibus oramus, qui interea vita functi ſunt, maximum credentes eſſe animarum juvamen, pro quibus offertur obſecratio ſancti illius & tremendi ſacrificii.* S. Aug. l. de cura pro mortuis, c. 1. *In Machabæorum libris legitur oblatum pro mortuis ſacrificium. Et etſi nuſquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Et de hæreſibus, hær. 53. inter hæreſes Aerii recenſet, quod pro mortuis offerendum eſſe ſacrificium negaret. Idem facit S. Epiphanius, hæreſ. 75. item S. Auguſt. Enchirid. c. 110. ait: *Negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum relevari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt, &c.* Ex quibus textibus Patrum patet, animas defunctorum in ſtatu gratiæ juvari precibus, ſacrificiis & piis operibus vivorum, ideoque pati pœnas, à quibus piis juvantur.

Præterea Patres pœnas Purgatorii diſertè commemorant apud Bellarminum. Hìc ſufficiant

S. Gregorius Niſſen. in orat. pro mortuis. *Non poterit à corpore egressus divinitatis particeps fieri, niſi macula animo immixtas purgatorius ignis abſtulerit.*

S. Baſilius, in c. 9. Iſaiæ. *Si ignem per confeſſionem detexerimus peccatum, jam ſuccreſcens gramen invenimus, dignum plane quod depaſcens devoret purgatorius ignis.* Item. *Non omnimodam internecionem & exterminium comminatur, ſed immitis purgationem juxta Apoſtoli ſententiam, ipſe autem ſalvus erit quaſi per ignem.*

S. Auguſt. l. 21. de Civitate Dei, c. 24. *Facta reſurrectione mortuorum non deerunt quibus poſt pœnas, quas patien-*

tur

tur ſpiritus mortuorum, impertiatur miſericordia, ut in ignem non mittantur æternum, &c. & homil. 16. ex 50. *Qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, per ignem quemdam Purgatorium tranſibunt; de quo Apoſtolus inquit, ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.*

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus, ſcilicet Lateranenſi IV. c. 66. Florentino in decreto unionis, ubi conſentienti bus Græcis definit: *Item ſi verè pœnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis Purgatoriis poſt mortem purgari, & ut à pœnis hujuſmodi revelentur, prodeſſe eis fidelium vivorum ſuffragia. Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt ſecundùm Eccleſiæ inſtituta.* Et Trid. ſeſſ. 25. ubi declarat *Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas, fidelium ſuffragiis, potiſſimum verò acceptabili altaris ſacrificio juvari.*

His adde plurima Concilia particularia in Italia, Gallia, Germania, Hiſpania, & Oriente celebrata, item omnes Liturgias, in quibus omnibus fit oratio pro defunctis.

Prob. 4. Ratione duplici. 1. Quando peccata à Deo remittuntur, non ſemper cum reatu culpæ dimittitur tota pœna temporalis. At ſæpe fit, ut peccatores reconciliati, non ſatisfecerint plenè toto vitæ ſuæ tempore pro pœna temporali peccatis ſuis debita: Ergo debent pro illa ſatisfacere poſt hanc vitam, nempe pœnas purgatorias patiendo. 2. Peccata venialia, ſola pœna tempotali digna ſunt; & fieri poteſt, ac ſæpe fit, ut aliqui juſti cum talibus peccatis decedant ex hac vita. Ergo neceſſe eſt, ut in alia vita his purgentur.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Illud Eccleſ. c. 11. *Si ceciderit lignum ad auſtrum, aut ad aquilonem: in quocumque loco ceciderit, ibi erit.*

Reſp. Litteralis ſenſus hujus loci eſt, quod ſicut arbor, poſtquam ceciderit, ibi manet, ubi cecidit, nec poteſt vi propria reſurgere: ſic homo mortuus per ſe ac vi propria numquam reſurrecturus eſt. Allegoricus verò ſenſus eſt, hominem perpetuò manere in ſtatu damnationis, vel ſalutis æternæ, in quo moritur, ita ut poſt mortem ab uno ſtatu ad alium tranſire non poſſit; quamvis ad tempus fruitio beatitudinis quibuſdam juſtis differatur, ut de electis veteris Teſtamenti fatentur hæretici.

Obj. 2. Matth. c. 25. duo tantùm commemorantur ſtatus futuri animarum, nempe beatitudinis, & damnationis æternæ: *Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.*

Reſp. Hoc loco & aliis agitur de locis futuris in perpetuum poſt extremum judicium; tunc enim Purgatorium finem accipiet, & deinceps duo tantùm loca remanebunt, Paradiſus, & Infernus.

Inſt. Marc. c. ult. dicitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ergo duo ſolùm ſunt loca poſt hanc vitam.

Reſp. Neg. conſeq. Quia hæc verba *(ſalvus erit)* intelligi debent cum hac tacita conditione alibi expreſſa, nempe modò etiam faciat cætera, quæ requiruntur, & nullum impedimentum aliunde opponat.

Præterea non dicitur: ſalvus erit ſine mora poſt mortem, & ſine Purgatorio; multi enim ſalvantur *ſic tamen quaſi per ignem*, ut ait Apoſtolus.

Obj. 2. Illud Apoc. c. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo*

jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.

Resp. Ibi agitur de justis perfectis, seu iis qui perfectè & absolutè digni sunt illa requie : vel de justis consideratis quantùm est ex parte Sanctitatis, modò aliunde nullum habeant impedimentum retardans. Eodem sensu explicabis S. Augustin. Tract. 39. in Joann.

Obj. 4. S. Cyprian. lib. contra Demetr. ait : *Quando isthinc excessum fuerit, nullus jam pœnitentiæ locus est, nullus satisfactionis effectus.* Et S. Chrysost. Hom. 2. de Lazaro. *Cùm hinc discesserimus, non est in nobis situm pœnitere, neque commissa diluere . . . . neque enim qui in præsenti vita peccata non abluerunt, post ea consolationem aliquam inventuri sunt.*

Resp. Loquuntur de pœnitentia pro peccatis mortalibus nondum quoad reatum culpæ condonatis. Similiter S. Ambrosius, l. de bono mortis loquitur de remissione mortalium quoad culpam, quæ locum non habet post hanc vitam.

Obj. 5. S. August. lib. 21. de Civit. c. 26. & Enchird. c. 69. & alibi dicit posse dubitari de Purgatorio.

Resp. Nego. Nam multis locis dicit constare animas post hanc vitam purgari, & orationes & sacrificia vivorum eis prodesse ; sed dubitat tantùm de modo & qualitate pœnarum purgatorii : nempe dubitat an ignis purgatorius sit idem in substantia cum igne gehennæ ; item an post hanc vitam comburendæ sint animæ igne illo doloris de jactura temporalium, quo hic uti solent, cùm rebus valde dilectis privantur.

Itaque S. Doctor solùm dicit quæri posse, & numquam fortè inveniri, utrùm sicut in hac vita immoderatus erga creaturas amor purgatur à Deo variis afflictionibus, ut morte uxoris, liberorum, amicorum, jactura bonorum temporalium, &c. Ita etiam post hanc vitam adhuc remaneat in animis separata aliqua ejusmodi affectio, quæ purgari debeat tribulationibus, & moleſtiis ex rerum dilectarum privatione vel aliunde partis.

Igitur S. Augustinus numquam dubitavit de veritate Purgatorii, quæ ab Ecclesia definita est, sed solùm de modo, qualitate, & circumstantiis pœnarum Purgatorii, quæ necdum fuit ab Ecclesia definita. *Orationibus Sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari & eleemosynis, non est dubium mortuos adjuvari*, inquit, S. Augustin. Serm. 32. de verbis Apostoli.

Obj. 6. Ecclesia Græca ante Conc. Florentin. non credebat Purgatorium. Ergo non est veritas Catholica.

Resp. Nego anteced. Cujus falsitas patet ex PP. Græcis à Bellarmino, scilicet Dionys. Areopagita, Origene, Athanasio, Basilio, Gregor. Nazian. Gregor. Nisseno, Chrysostomo, Epiphanio, Cyrillo, Theodoreto, Damasceno, & aliis. Imò Græci, in primâ & ultimo sessione Conc. Florent. asserunt se perpetuò Purgatorium credidisse, orationem pro defunctis prodesse, & solùm dubitare de qualitate pœnæ, quæ sit videlicet, ignis, an aliquid aliud.

Obj. 7. Omnes animæ à corpore separatæ, hoc ipso sunt in termino. Ergo sunt vel in Cœlo, vel in inferno ergo nullæ sunt in Purgatorio.

Resp. Nego anteced. Nam animæ quæ in Purgatorio degunt, non sunt omnino in via, neque omnino termino ; sed mediæ sunt quoad statum inter viatores, & beatos ac damnatos ; nam sunt confirmatæ in bono, & tamen adhuc retardantur à consecutione beatitudinis. Quare possunt satisfacere, sed non mereri, sicut nec peccare, cùm jam non sint in via.

Porro

Porro ex S. Thom. in 4. dist. 21. qu. 1. art. 2. peccata venialia quoad culpam remittuntur in Purgatorio per actum charitatis, & patientiæ, qua acceptantur pœnæ Purgatorii. Hæc autem acceptatio pœnæ ex charitate manans est virtualis quædam pœnitentiæ, quæ est remissoria peccati, quamvis non sit meritoria gratiæ & gloriæ.

§. III.

Expediuntur aliæ Quæstiones de Purgatorio.

Quæres 1. *Qualis & quanta sit pœna Purgatorii?*

Resp. 1. De pœna Purgatorii hæc certa sunt.

I. Certum est animas in Purgatorio detentas non torqueri metu Inferni, aut anxietate & incertitudine de sua salute; nam hic Lutheri articulus inter multos à Leone X. damnatus est: *Animæ in Purgatorio non sunt securæ de sua salute, saltem omnes.* Enim verò certò sciunt se esse in statu longè diverso à statu damnatorum, seque Deum amare, & per sententiam à Christo latam pœnis tantùm temporalibus addictas esse, quas quidem æquo animo propter Deum ferunt.

II. Certum est etiam, unam Purgatorii pœnam esse carentiam visionis intuitivæ Dei, ejusque fruitionis. Nam animæ illæ Sanctæ non possunt non dolere, (inquit Bellarmin.) quod videant se propter suas culpas impediri à fruitione summi boni: quæ carentia vocatur pœna damni, estque acerbissima.

III. Certum est, inquit Bellarmin. præter hanc pœnam damni esse etiam aliquam aliam pœnam, quam Theologi vocant pœnam sensus, quæ consistit in aliquo dolore aliunde proveniente quàm ex carentia visionis Dei. Ut enim qui peccat, avertit se à summo bono, & convertit se inordinatè ad creaturas; ita postea puniri debet non solùm carentia summi boni, sed etiam afflictione inflicta ab aliqua creatura.

IV. Certum est, in Purgatorio esse pœnam ignis, sive iste ignis accipitur proprie, sive metaphoricè. Nam aliquem ignem in Purgatorio esse, constat tum ex 1. Cor. cap. 3. *Ipse salvus erit, sic tamen quasi per ignem*: tum ex Patribus Latinis & Græcis apud Bellarminum, l. 1. c. 6. post medium.

Resp. 2. Animæ in Purgatorio detentæ præter dolorem ex privatione fruitionis Dei perceptum, verè cruciantur igne corporeo & propriè dicto.

Hæc assertio non est de fide. Nam nondum ab Ecclesia definita est; & in Conc. Florent. Græci in hoc ab omnibus Latinis dissidentes, damnati non fuerunt, quia fatebantur Purgatorium esse, & in eo animas pati pœnas aliquas. Imò quamvis Græci profiterentur se non ponere ignem verum ac propriè dictum in Purgatorio, nihilominus reconciliati sunt Ecclesiæ Romanæ.

Est tamen hæc nostra assertio certa propter consensum Ecclesiæ Latinæ, quæ sola est pars longè maxima universalis Ecclesiæ.

Prob. 1. Quia Apostolus dicit simpliciter, *salvus erit quasi per ignem*; & Patres tum Latini, tum Græci apud Bellarminum Purgatorii pœnam appellant ignem simpliciter. Verba autem Scripturæ & Patrum accipi debent propriè seu in sensu proprio, quando ex eo nil absurdi sequitur.

2. Quia ex Sapient. c. 11. *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Atqui homines peccant per affectum inordinatum erga objecta sensibilia: Ergo puniri debent sensibilibus objectis; proindeque ignis, quo puniuntur, sensibilis est.

3. Ex unanimi Scholasticorum consensu,

sensu, qui non potest nisi temerè contemni, inquit, Bellarminus. Imò ex consensu totius Ecclesiæ Latinæ, quæ est maxima pars Ecclesiæ Universalis, & habet totius Ecclesiæ caput: quæ tamen hoc non tenet ut fide certum, alioqui esset revera de fide, cùm maxima pars universalis Ecclesiæ suo capiti consentiens sit absolutè infallibilis in rebus fidei & morum.

Resp. 3. Pœnæ Purgatorii sunt gravissimæ, & graviores omnibus pœnis, quæ in hac vita tolerari possunt. *Ita omnes.*

Prob. 1. Ex Patribus. S. Augustin. in Psal. 37. ait: *Dicitur enim, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Et quia dicitur, salvus erit, contemnitur ille ignis. Ita planè quamvis salvi per ignem, gravior tamen erit ille ignis, quam quidquid potest homo pati in hac vita.* S. Gregor. in Psal. 3. Pœnit. *Illum transitorium ignem omni tribulatione præsenti existimo intolerabiliorem.* Beda, in eundem Ps. S. Anselmus, in *1. Cor. c. 3.* & S. Bernardus: Serm. de obitu Humberti asserunt nulla esse supplicia martyrum cum pœnis Purgatorii conferenda.

2. Ex S. Thom. in 4. dist. 20. qu. 1. art. 2. ubi docet minimam pœnam Purgatorii esse majorem maxima pœna hujus vitæ. Et ex S. Bonavent in 4. dist. 20. a. 1. q. 2. ubi asserit Purgatorii pœnas esse majores pœnis hujus vitæ. Et ex omnibus Scholasticis, qui teste Bellarmino idem docent, ita ut controversia sit tantum de modo quo id intelligi debeat, utrùm scilicet minima purgatorii pœna sit major maxima pœna hujus vitæ, ut sentit S. Thomas, an vero tantum hoc intelligatur de pœna purgatorii maxima, vel de omnibus simul sumptis.

3. *Ratione:* Nam pœna damni per se gravissima est in altera vita: & ignis purgatorius est omnino acerrimus, cùm ad hoc solùm sit factus, ut sit instrumentum justitiæ divinæ, & sit ignis vindictæ. Qui si non sit ignis verus, est aliquid multo horribilius, quod Deus parare potuit, qui potentiam suam in hoc ostendere voluit, inquit Bellarminus.

Quæres 2. *Quam diuturno tempore torqueantur animæ in Purgatorio?*

Resp. Tempus illud incertum nobis est, & varium pro varietate pœnarum quæ luendæ supersunt. Tamen ex Ecclesiæ sensu constat aliquas diu torqueri posse: nam Ecclesia anniversaria sacra celebrat pro animabus hominum ante centum, vel ducentos, & plures annos mortuorum. Quod certè non fieret, si Ecclesia crederet non puniri omnes animas nisi brevissimo tempore. Certum est autem nullas ultra diem extremi judicii cruciari. Nam tunc ex omnibus adultis non tantùm constituentur ordines: unus eorum, quibus Christus dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum &c.* Alius eorum, quibus dicet: *discedite à me maledicti in ignem æternum.* Quia tem ultimi hominum electorum riuntur die ipso extremi judicii, paulo ante, gravissimis pœnis & violenta acceptata, vel aliis operibus pro peccatis suis saltem magnæ te ante mortem satisfacient. Et si plenè non satisfecerint, eorum tanto intensiùs torquebuntur brevi tempore, quod usque ad resurnem supererit, quantum necerit, ut pœnæ intensio duratiofectum suppleat.

Quæres 3. *In quo loco animæ pœnis purgatorii purgantur?*

Resp. Certum est animas, quæ pœnis purgantur, alicubi purgari; nam sunt alicubi, & purgantur ubi sunt. Non tamen apud omnes constat animas

animas in uno eodemque loco omnibus communi purgari. Nam aliqui Catholici putant variis in locis animas torqueri ex divina voluntate juxta occurrentes circumstantias. Communior tamen sententia est certum aliquem locum subterraneum inferno damnatorum vicinum, animabus purgandis, communiter saltem, destinatum esse.

Prob. Quia Ecclesia in missa pro defunctis dicit: *Libera animas omnium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu.* Favent etiam historiæ relatæ à S. Gregorio, lib. 4. Dialog. pluribus locis; & à Beda lib. 5. hist. c. 13. idem etiam sentit S. Augustinus in hunc sensum, Epist. 99. exponens hæc verba Act. c. *solutis inferni doloribus.*

Quæres 4. *Utrùm animæ in Purgatorio torqueantur à dæmonibus.*

Resp. Negant Doctores Scholastici cum S. Thoma. Quia non convenit animas illas Sanctas subjici diabolo, quem finaliter superarunt: in contrarium tamen sunt quædam apparitiones apud Bedam, Surium & alios. Verùm non probant id communiter fieri, sed tantum extraordinariè.

CAPUT V.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm forma Sacramenti Pœnitentiæ verbis essentialiter constet?

Dico. Forma Sacramenti Pœnitentiæ essentialiter exprimi debet verbis propriè dictis, & humana voce prolatis, ita ut nulla sit absolutio nutibus vel scripto data. *Est communis & certa sententia.*

Prob. 1. Ex Concil. Florentin. in decreto pro Armenis. Ibi: *Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, cùm dicit: Ego te absolvo, &c.* Certè istæ voces (*verba profert, dicit*) apertè significant formam Sacramenti essentialiter verbis propriè dictis.

2. Ex Concil. Trident. Sess. 14. c. 3. *docet sancta Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illius ministri verbis positum esse*: Ego te absolvo &c.

3. Ex praxi Ecclesiæ, in qua numquam absolutio Sacramentalis scripto, aut nutu data est.

Ratio à priori est voluntas & institutio Christi nobis per Ecclesiam certo declarata, significata his verbis Christi, Joann. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

Ratio convenientiæ est, quod verba habeant significationem perfectiorem, magis expressam ac determinatam, quam quodlibet aliud signum.

Obj. 1. Concil. Florentin. in eodem decreto dicit oris confessionem esse partem Sacramenti Pœnitentiæ, & tamen non fit essentialiter verbis, sed tantum regulariter. Ergo idem est de forma absolutionis.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia ex Traditione & praxi Ecclesiæ constat confessionem, non formam absolutionis nutibus fieri posse. Est autem saltem temerarium afferre explicationes essentiæ Sacramentorum, quas Ecclesia nondum agnovit & approbavit.

Porro Christus convenienter voluit absolutionem semper verbis, non confessionem fieri. Tùm quia forma debet esse magis expressa ac determinata quàm materia. Tùm quia rarò absolutio verbis exprimi nequit: confessio verò sæpe verbis fieri non potest, & quidem in extrema necessitate hujus Sacramenti. Christus autem incommodo valde raro providere non debuit.

Obj. 2. Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii. At

judicium non exigit essentialiter, ut sententia verbis proferatur. Ergo.

Resp. Disting. maj. Institutum per modum judicii cujusdam spiritualis; *conc. maj.* per modum judicii communis & omnimode humano similis, *nego maj.* Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii cujusdam specialis, & ab humano ac civili in multis discrepantis. Nam judicium, quod in Sacramento exercetur, est in salutem & favorem rei institutum, est voluntarium, in eo idem est reus & accusator, reo ipsi se accusanti vel excusanti creditur. Quæ omnia judicio civili & humano conveniunt.

Obj. 3. Matrimonium regulariter tantum non essentialiter verbis contrahi debet, & valet scripto vel nutu contractum. Ergo similiter, &c.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus instituendo Matrimonii Sacramentum, noluit peculiarem ritum Matrimonio addere, sed duntaxat contractum civilem legitimum evexit ad dignitatem Sacramenti, ne muti privarentur jure naturali contrahendi Matrimonium. Cùm autem contractus civilis verba propriè dicta non exigat, noluit etiam Christus, ut idem contractus ad rationem Sacramenti evectus, talia verba essentialiter requireret. At verò Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituendo, peculiarem & novum ritum instituit, sicut cùm alia Sacramenta instituit, in quibus verba propriè dicta ad perfectiorem Sacramenti significationem essentialiter exegit.

ARTICULUS II.

Utrùm forma absolutionis essentialiter ex institutione Christi exprimi debeat modo indicativo?

Nota. MOrinus, in Comment. Hist. de Disciplina in administratione Pœnitentiæ, l. 8. docet formam Sacramenti Pœnitentiæ olim fuisse, & etiam nunc esse deprecativam. Non nulli alii Recentiores fatentur eam quidem nunc esse indicativam, sed ex determinatione Ecclesiæ posse exprimi modo vel indicativo, vel deprecativo, & sic contra torrentem Doctorum contendunt posse esse deprecativam: imo volunt reipsa duodecim prioribus seculis deprecativam fuisse. Quæ quidem nova opinio multis videtur periculosa; & reipsa hæretici inde inferunt formam absolutionis non esse actum judicialem, nec Sacerdotem verè remittere peccata.

§. I.

Dico. Forma Sacramenti Pœnitentiæ essentialiter & ex institutione Christi exprimi debet modo indicativo, ita ut nec umquam fuerit, nec possit esse deprecativa.

Prob. 1. Ex verbis Christi, quibus ex Conc. Trident. Sess. 14. c. 1. hoc Sacramentum instituit, nempe his Joann. c. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Nam Christus non dixit, quibus deprecati fuerit remissionem peccatorum, eam petrabitis; sed quorum remiserit peccata, remittuntur eis. Aliud item est petere alicui veniam peccati, aliud verò illi remittere peccatum patet. Ergo non orando, sed remittendo proferri debet absolutio: nam qui non ponitur id cui promissa est peccati remissio.

Prob. 2. Ex Concil. Florent. Tridentin. docentibus formam Sacramenti Pœnitentiæ positam esse his verbis: *Ego te absolvo &c.* quæ verba modo planè indicativo exprimuntur.

Prob. 3. Ex Concil. Trident. pluribus locis.

I. Sess. 14. c. 3. ait: *docet præterea sancta Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipua ipsius vis*

sita est, in illius Ministri verbis positam esse. Ego te absolvo, *&c. Quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.* Ex quo sic *argumentor.* Cùm Concilium dicit simpliciter formam Sacramenti Pœnitentiæ positam esse in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* & dicit preces, quæ illi adjunguntur, de more Ecclesiæ illis adjungi, nec esse essentiales Sacramento, clarè significat verba illa absolutionis formam constituentia, non esse institutionis ecclesiasticæ, sed divinæ, siquidem illa verba distinguit ab eo, quod dicit esse ab Ecclesia institutum. Ergo ex Christi institutione forma hujus Sacramenti est indicativa, non deprecativa. Ergo etiam duodecim prioribus sæculis & semper forma hujus Sacramenti posita fuit, sicut nunc consistit in his verbis: *Ego te absolvo, &c.* non in precibus: nam Ecclesia institutionem Christi in administratione Sacramentorum semper retinuit.

Item ex Concil. preces, quæ adjunguntur his verbis: *Ego te absolvo, &c.* sunt tantùm de institutione ecclesiastica, nec sunt Sacramento essentiales aut necessariæ. Ergo etiam preces, quæ in antiquis Liturgiis, Sacramentariis Ritualibus extant, & quas adversarii volunt duodecim prioribus sæculis constituisse formam Sacramenti Pœnitentiæ, sunt de institutione ecclesiastica tantùm, nec ad formæ essentiam pertinuerunt. Nam eædem omnino sunt saltem quoad sensum, atque preces quæ in Rituali Romano continentur, de quibus loquitur Concil.

Præterea cùm Concil. dicit, *de more Ecclesiæ*, loquitur de perpetua & constanti Ecclesiæ consuetudine.

II. Eadem Sess. 14. c. 1. ait: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflavit in Discipulos suos, dicens:* accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. *Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.*

Secundùm Concilium ex institutione Christi Sacerdos per Sacramentum Pœnitentiæ verè remittit peccata. Atqui per illud non remittit verè peccata, nisi per illud significet se illa remittere: nam Minister per Sacramentum non efficit nisi quod per illud significat. Ergo Minister ut remittat peccata debet ex institutione Christi, ideoque ex Sacramenti natura, quæ tota ab institutione Christi pendet, debet inquam significare se verè peccata remittere, non autem præcisè illa à Deo remitti. Verba autem quæ significant Sacerdotem verè remittere peccata, non sunt sanè deprecativa, sed indicativa, ut patet.

III. Ex Concil. absolutio Sacerdotis est essentialiter sententia judicialis; nam Sess. 14. c. 6. sic ait: *Absolutio Sacerdotis . . . . non est solùm nudum Ministerium vel annunciandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis,* quo ab ipso velut à judice sententia pronuntiatur. Atqui sententia judicialis verbis indicativis, non deprecativis proferri debet. Ergo & absolutio.

Item ex Conc. ea est institutio Sacramenti Pœnitentiæ, ut administretur à Sacerdote tanquam judicium exercente & sententiam pronunciante: ideoque ut administretur per verba quibus Sa-

cerdos significet se judicium exercere & sententiam proferre: nam Sacramenta eo modo & tantùm efficiunt, quomodo & quantùm significant. Atqui verba, quibus Sacerdos significat se judicium exercere & sententiam pronunciare, sunt indicativa, non deprecativa. Ergo ea est institutio Sacramenti, ut administretur per verba indicativa, non deprecativa. Ecclesia autem nihil potest mutare in Sacramentis, quoad institutionem, ideoque ad essentiam illorum pertinet: sicque semper debuit in hoc Sacramento uti forma indicativa, non deprecativa.

Confirmatur auctoritate S. Thomæ, qui Opusculo 22. c. 1. contra Neotericum quemdam, opinionem adversariorum tuentem, disputans sic ait: *Perlecto libello à vobis exhibito, inveni assertionem cujusdam valde temerariam dicentis, quòd Sacerdos absolvendo uti non debeat hac forma* ego te absolvo: *quod quidem præsumptuosum judico. Quia repugnat Evangelicis dictis.*

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Illud Jacobi 5. *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini.*

Resp. Quamvis Apostolus prioribus verbis loquatur de confessione Sacramentali; tamen verbis istis, *& orate pro invicem*, non loquitur de oratione, quæ sit forma Sacramentalis: nam loquitur de oratione impetrante, non ex opere operato, sed tantùm ex opere operantis, ut patet ex subsequentibus: *Multum enim valet deprecatio justi assidua. Elias . . . . oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit, &c.* De eadem etiam oratione impetrante tantùm ex opere operantis loquitur S. Ambrosius, l. 1. de Pœnitent. c. 8.

Obj. 2. S. Ambrosius, l. 3. de Spiritu sancto, c. 19. ait: *Homines ... remissione peccatorum Ministerium ... sium exhibent, non jus alicujus po... statis exercent. Neque enim in ... sed in Patris, & Filii, & Spiritus ... sancti nomine peccata dimittuntur. Isti rogant, divinitas donat: hum... num enim obsequium, sed munifice... tia supernæ est potestatis.*

Resp. S. Doctor solùm vult, Deum esse causam principalem, Sacerdotem verò causam instrumentalem tantùm remissionis peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ; & Sacerdotem peccata remittere non virtute propria & auctoritate humana, sed auctoritate à Deo accepta & virtute Dei ut causæ principalis. Et verbis istis (*neque enim in ... sed in Patris, & Filii, & Spiritus ... sancti nomine, &c.*) Indicativam hanc formam: *absolvo te a peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti:* Sicut indicativa formam Baptismi indicat his verbis subsequentibus: *In Baptismo quare peccata donari non est ambiguum. In Baptismo autem operatio Patris & Spiritus sancti est.*

Cùm autem dicit: *Isti rogant, divinitas donat*; non excludit formam indicativam. Nam etiam tunc recte dici potest: isti rogant, divinitas donat; nempe eo instanti, quo isti petunt quam rogarunt, absolutionis verba proferunt, dicendo: *ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, &c.* Præterea Patres orationem vocant quilibet verba sacra etiam indicativa, quæ Deum movent ad dandam gratiam. Quo sensu forma Baptismi & Eucharistiæ est oratio quædam.

Obj. 3. S. Aug. lib. 15. de Trinitate, c. 26. de Discipulis Christi dicit: *Orabant quippe ut veniret* (Spiritus sanctus) *in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant. Quem morem ... suis præpositis etiam nunc servat Eccle...*

fia. Et infrà. *Effundere* (Spiritum sanctum) *super alios non utique possumus; sed ut hoc fiat, Deum à quo hoc efficitur, super eos invocamus.* Similia habet Hieronymus. Et S. Leo, Epist. 80. sic ait: *Sufficit illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.*

Resp. Sic locuti sunt Patres antiquiores, & deinceps Concilia & Scriptores Ecclesiastici, non ut formam deprecativam significarent, sed 1. quia confectioni omnium Sacramentorum, & absolutioni præmittuntur preces, quibus à Deo petitur gratia sanctificans & remissio peccatorum suscipientibus Sacramenta. 2. Ut significarent Sacramentorum Ministros esse tantùm causam instrumentalem, Deum verò solam causam principalem gratiæ, remissionis peccatorum, & aliorum donorum supernaturalium. 3. Quia per orationes & supplicationes intelligunt quælibet verba sacra, habentia vim impetrandi à Deo gratiam, & quæ proferuntur, ad effectum Sacramentalem à Deo obtinendum; sicque sunt implicita invocatio divinæ virtutis.

Dices. S. Leo, Epist. 91. dicit Deum voluisse, *ut indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.* Ergo absolutionis forma est deprecativa.

Resp. Neg. conseq. Quia (ut jam dixi Patres per orationem, & supplicationem intelligunt quælibet verba etiam indicativa, habentia vim infallibilem movendi Deum ad dandam gratiam, cujusmodi sunt omnes formæ Sacramentorum; ut patet ex S. Augustino, qui lib. 5. de Baptismo, cap. 20. dicit hominem baptizare & conficere Eucharistiam deprecando; nam ibi sic ait: *Si ergo ad hoc vales, quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen fiunt, & valent etiam per homicidas.* Igitur ex S. Augustino homo baptizat, consecrat Eucharistiam per orationem, quia verba formæ baptismi & Eucharistiæ sunt virtualiter & æquivalenter, deprecativa, quatenus habent vim impetrandi à Deo, id quod significant. Et verò verba à Christo instituta, à Ministro Christi nomine prolata, & infallibiliter moventia Deum ad efficiendum id, quod significant, & ad dandam gratiam, num rectè dicuntur orationes quædam, qnamvis modo indicativo exprimantur nec sint formaliter preces?

Obj. 4. Olim Sacramentum Pœnitentiæ administrabatur per manuum impositionem, quæ nunquam fiebat sine precibus. Ergo ejus forma erat deprecativa.

Resp. Nego conseq. Quia preces illæ, quibus olim administratum fuit hoc Sacramentum, non erant forma, qua pœnitens absolvebatur. Enim verò nunc etiam non administratur sine precibus; & tamen preces illæ ad ipsius formæ essentiam nequaquam spectant, nempe ad validam ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ, ut docet Conc. Trident.

Obj. 5. In Ordine Romano, in quo describitur ritus reconciliandi pœnitentes Feria quinta Majoris Hebdomadæ, leguntur tantùm orationes, quibus pœnitentes reconciliabantur.

Resp. Reconciliatio illa pœnitentium publicorum, cujus ritus describitur in Ordine Romano, fuit tantùm publica & solemnis absolutio ab excommunicatione pro foro externo, qua pœnitentes post peractam pœnitentiam publicam, & privatim acceptam ab aliquo

Sacerdote absolutionem Sacramentalem, restituebantur communioni fidelium, & ad Eucharistiam admittebantur: quare præsupponebat absolutionem Sacramentalem jam privatim acceptam. Quod patet ex ipso Ordine Romano, ubi dicitur: *Tunc egreditur pœnitens è loco, ubi pœnitentiam gessit, ut gremio præsentetur Ecclesiæ,* (non ut à peccatis absolvatur.) Et infra. *Ab Archidiacono reddantur Episcopo* (pœnitentes;) *& ab Episcopo restituantur Ecclesiæ gremio.* Quare Episcopus, in oratione 9. dicebat: *Ecclesiæ tuæ purificatos restitue, ac tuo altari repræsenta, ut ad Sacramentum reconciliationis admissi, unà nobiscum sancto nomini tuo gratias agere mereantur.*

Præterea omnes orationes, quæ in Ordine Romano ad publicam illam pœnitentium reconciliationem continentur, fiunt in plurali numero: ideoque omnes simul & communiter ritu illo fuere ab Episcopo reconciliati. Non est autem credibile, omnes pœnitentes, qui sæpe magno numero erant, fuisse simul & communiter absoluti Sacramentaliter à peccatis, & integram eorum omnium confessionem ab Episcopo solo priùs auditam fuisse.

Inst. In penultima oratione sic orat Pontifex: *Dominus Jesus Christus, qui dignatus est Discipulis suis dicere: quæcumque ligaveritis .... ipse vos largifluo pietatis suæ dono, ac meæ simul parvitatis Ministerio absolvere dignetur ab omnibus fragilitatis vestræ excessibus interiùs exteriùsque humanitùs contractis, amen.*

Resp. Sic orat pro peccatis venialibus, quæ mortalibus jam per Sacramentum Pœnitentiæ remissis, supererant, remittendis extra Sacramentum & ex opere operantis Ecclesiæ; ut explicat S. Thomas, 3. p. q. 84. a. 3. ubi cùm sibi objecisset: *In quibusdam absolutionibus, quæ in Ecclesia publicè fiunt, sicut in Prima & Completorio & Cœna Domini, absolvens non utitur oratione indicativa, ut dicat, ego vos absolvo; sed oratione deprecativa, cum dicit:* misereatur vestri, &c. respondet: *Hujusmodi autem absolutiones in publico factæ non sunt Sacramentales, sed sunt orationes quædam ordinatæ ad remissionem venialium peccatorum.* Dici etiam possunt orationes illæ valere pro peccatis mortalibus nempe ad obtinendam remissionem reatus pœnæ temporalis mortalibus quoad culpam remissis debitæ.

Obj. 6. Ecclesia duodecim prioribus sæculis adhibuit formam absolutionis deprecativam: quam postea Ecclesia Latina mutavit in indicativam. Nec in hoc quidquam circa substantiam Sacramentorum mutavit, quia Christus hanc formam in specie infima non designavit, sed reliquit determinandam Ecclesiæ. Christus enim nihil statuit circa illam instituit, nisi ut exprimeretur iis verbis, quæ Ecclesia determinaret ut idonea ad exprimendam remissionem peccatorum. Ecclesia autem pro variis temporibus nunc deprecativam, nunc indicativam formam aptiorem determinavit.

Resp. Christus, ut ex ejus verbis & ex Concil. Trident. constat, [illegible] forma Sacramenti Pœnitentiæ instituit verba significantia remissionem peccatorum ut à Sacerdote tanquam judice factam: ideoque instituit, ut [illegible] dos verbis exprimeret se remittere peccata, non verò præcisè peccata [illegible] remitti. Ecclesia autem semper [illegible] tutionem Christi observavit: ideoque nunquam adhibuit formam Sacramentalem deprecativam, sed indicativam.

Inst. Antiqua Sacramentaria, Pœnitentialia, & Ritualia manuscripta nil con-

continent nisi orationes; cùm agitur de reconciliatione pœnitentis post confessionem privatam; & de reconciliatione pœnitentis ad mortem; exceptis tantùm aliquibus post annum millesimum exaratis, in quibus reperitur aliquid indicativum adjunctum orationibus illis. Ergo Ecclesia prioribus sæculis usa est forma Sacramentali deprecativa.

Resp. Nego conseq. Quia omnes illæ orationes ante vel post absolutionem Sacramentalem recitandæ erant, nec per illas Sacramentaliter absolvebatur pœnitens. Forma autem Sacramentalis indicativa in illis antiquis Sacramentariis & Ritualibus manuscriptis præmissa est; tum quia utpote brevissima, facillimè ex auditu disci & retineri poterat, tum quia justas ob causas prætermissa fuerat: nam prioribus Ecclesiæ sæculis formæ Sacramentorum, & alia mysteria non scripto, sed viva voce tradebantur, ne Ethnicis aut impiis hæreticis facilè innotescerent, & ab iis contemnerentur aut irriderentur. Imò prioribus Ecclesiæ sæculis Symbolum fidei non scripto, sed viva voce tradebatur, ut testantur SS. Hieronymus & Augustinus.

Porro illud indicativum aut imperativum indicativo æquivalens, quod in aliquibus Pœnitentialibus manuscriptis invenitur, est ipsamet forma Sacramentalis absolutionis. Hæ autem formulæ: *Sis absolutus à me: absolvo te;* Non differunt quoad sensum, sed grammaticaliter tantùm: nam imperativum æquivalet indicativo quo ad sensum.

Obj. 7. In Ecclesia græca forma absolutionis prioribus sæculis fuit deprecativa. Nam in Euchologio Græcorum edito, & aliis vetustissimis Manuscriptis, cùm agitur de absolutione pœnitentis nihil traditur præter orationes, quibus Sacerdos Deum rogat, ut peccata pœnitenti remittat. Ergo.

Resp. Nego antec. Nam in Orientali Ecclesia perinde ac in Occidentali forma Sacramentalis semper fuit indicativa. In Græcorum quidem Euchologiis traduntur orationes, sed ut adjungerentur formæ Sacramentali indicativæ, non ut per eas pœnitens absolveretur. Forma autem absolutionis in antiquis Græcorum Pœnitentialibus & Ritualibus prætermissa est easdem ob causas, propter quas in antiquis Latinorum Ritualibus & libris prætermissa est.

Inst. 1. Euchologia Græcorum continent formas aliorum Sacramentorum, de quibus agunt. Ergo continent etiam formam Sacramenti Pœnitentiæ, quæ proinde consistit in aliqua oratione, cùm nihil præter orationes ibi habeant.

Resp. Nego conseq. Itaque Euchologia quæ extant, non continent formam Sacramenti Pœnitentiæ, quia eam non continebant prima, quæ fuerunt edita, sicut nec eam continebant antiqua Ritualia Latina, quæ tamen formas sacramentorum Baptismi, Confirmationis & Extremæ-Unctionis continebant, sicut Euchologia Græcorum. Ratio est, quia prima Euchologia Græcorum & antiqua Ritualia Latinorum condita sunt eo tempore, quo Sacramentorum formæ non mandabantur scripto sine urgente necessitate, sed solùm viva voce solis ministris tradebantur. Nulla autem fuit necessitas scripto mandandi formam Sacramenti Pœnitentiæ, cùm utpote brevissima, facillimè ex auditu disci, memoriaque retineri posset, & in utraque Ecclesia Latina & Græca eadem omnino esset, nempe hæc, *absolvo te, &c.* quare necesse tantùm fuit, ut in Euchologiis Græcorum & Ritualibus Latinorum exscriberentur orationes formæ illi indicativæ

cativæ præmittendæ : quæ cùm prolixæ & multæ essent, non poterant nisi ex scripto memoriter disci, nec nisi difficillimè memoria retineri.

Formæ verò aliorum quatuor Sacramentorum, cùm non sint eædem in Ecclesia Latina & Græca, sed diversæ accidentaliter, ut utriusque Ecclesiæ Ministri ritus suæ Ecclesiæ in administrandis illis Sacramentis constanter servarent, formæ propriæ utriusque Ecclesiæ exscribi debuerunt.

Inst. 2. Græci moderni non utuntur nisi forma deprecativa in Sacramento Pœnitentiæ. Ergo hæc forma fuit semper usitata in Ecclesia Græca.

Resp. 1. Nego conseq. Quia Græci moderni plerique sunt Schismatici & imperiti.

Resp. 2. Nego anteced. Quoad omnes. Nam multi moderni Græci formam indicativam adhibent, nempe Presbyteri hanc : *Habeo te venia donatum* : Episcopi verò istam : *mea mediocritas habet te venia donatum ;* quod in eorum praxi idem est, ac *absolvo te à peccatis.* Aliæ autem formæ, quæ ab aliis Græcis usurpatæ referuntur, non differunt ab istis quoad sensum. Major tamen pars Græcorum formam tantùm deprecativam ex ignorantia adhibent. *Ita Arcudius Græcus peritissimus.*

Inst. 3. Clemens VIII. in instructione super ritus Græcorum sic ait : *In casu necessitatis Presbyteri Græci Catholici possunt Latinos absolvere. Utantur forma absolutionis in generali Conc. Florent. præscripta, & postea si voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma hujus absolutionis dicere tantùm consueverunt.* Ergo Græci validè absolvunt Græcos per solam formam suam deprecativam. Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Nam Clemens jubet simpliciter & absolutè, ideoque pro omni casu, quo audiunt confessiones sive Latinorum, sive Græcorum, ut Græci adhibeant formam indicativam ; dicit enim simpliciter & absolutè : *Utantur forma absolutionis generali Concil. Florent. præscripta.* Non autem dicit : cùm absolvunt Latinos, utantur forma Conc. Florent.

Quare ex hoc textu validè confirmatur nostra sententia. Nam si forma deprecativa valeret, Clemens Presbyteris Græcis non jussisset simpliciter & absolutè, ut adhiberent formam indicativam ; ideoque sic jubendo non prohibuisset simpliciter & absolutè, ne illa Sacramentum Pœnitentiæ administrarent. Equidem ibi dicit Græcos consuevisse uti tantùm forma deprecativa ; quia, ut dictum est, major Græcorum pars ex ignorantia istam solam adhibebat ; sed hoc illis in posterum prohibet.

Nota. Preces, quæ olim in Missa à Sacerdote pro pœnitentibus fiebant priùs Sacramentaliter absolutis fundebantur, ad hoc dirigebantur, ut eis obtineretur remissio reatus pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ, & eis congrua gratiæ auxilia ad perseverandum in statu gratiæ impetrarentur.

Obj. 8. Auctoritatem aliquorum Theologorum.

Resp. Plerique, quos citat Morinus nobis consentiunt, & perperam illi opponuntur. Quod si nobis obstarent, his opponeremus Concilium, dent. S. Thomam, & veteres Scholasticos.

Obj. 9. Bellarminus, l. 1. de Sacramentis, c. 19. ait : *Verba à Domino præscripta in Baptismo, non habent formam instructionis, sed invocationis & benedictionis ... nam enim ait : docete omnes gentes nomine Patris,*

Patris, & Filii, & Spiritus-sancti, sed baptizantes eos in nomine Patris, &c. ubi verba illa, in nomine Patris, &c. respiciunt actum baptizandi, non actum docendi: proinde sonant invocationem Trinitatis super aquæ insperſionem, non declarationem Mysterii ad auditores.

Resp. Bellarminus hìc solùm intendit, verba quibus perficiuntur Sacramenta non esse concionalia, sed consecratoria. Et cùm dicit: *Sonant invocationem Trinitatis*, solùm vult baptizantem invocare Trinitatem virtualiter tantùm & implicitè: non autem expresè & formaliter, quatenus dicendo *in nomine Patris, &c.* significat se baptizare auctoritate SS. Trinitatis, non autem propria; seque esse instrumentum Dei tanquam causæ principalis omnis gratiæ. Hæc verba à Bellarmino, sic intelligi, patet ex l. 4. de Sacramento Eucharistiæ, cap. 14. ubi ait: *Ipsa etiam verba Domini (Hoc est Corpus meum) ut omnium aliorum Sacramentorum formæ, ut proferuntur à Sacerdote cum intentione Sacramentum faciendi, continent implicitè invocationem divinæ virtutis, quæ est causa primaria effectus Sacramentalis: intendit enim Sacerdos per illa verba ut instrumenta Dei, consecrationem efficere.* Hoc autem textu respondet Bellarminus iis, qui objiciebant Patres dicere precibus & invocatione Dei consecrari Eucharistiam. Quæ responsio valet etiam pro aliis Sacramentis habentibus formam indicativam.

Præterea Bellarminus, l. 1. de Pœnit. c 16. sic ait: *Si de sententia verborum sermo sit: nemo catholicorum negat, verba esse determinata, atque ex divinis Litteris deprompta. Quod idem cernimus in baptismo ... quare quemadmodum ex eo, quod Dominus ait*, Matth. ult. docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, *colligit Ecclesia formam illam*, ego te baptizo in nomine Patris *&c.... sic etiam ex eo, quòd idem Dominus ait, Matth. 28.* quodcumque solveris, erit solutum, *& Joann. 20.* quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, *colligit Ecclesia formam illam*, ego te absolvo à peccatis tuis.

Obj. 10. Forma Extremæ Unctionis est deprecativa. Ergo & Pœnitentiæ.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia ex institutione Christi minister Sacramenti Pœnitentiæ agit ut judex, non ut deprecator sicut in Extrema unctione: nam Christus Pœnitentiæ Sacramentum instituit per modum judicii, & voluit ut ejus forma nempe absolutio esset actus judicialis, ut docet Conc. Trident.

Obj. 11. Valeret absolutio ab excommunicatione, quæ daretur verbis deprecativis. Ergo etiam valeret absolutio à peccatis sic data.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia absolutio ab excommunicatione, & à quavis censura validè potest dari quibuslibet verbis, imo signis & nutibus consensum internum sufficienter exprimentibus; cùm Christus circa hoc nihil determinaverit; & si daretur verbis indicativis, jam non fieret ad modum actus judicialis, sed per modum concessionis. At absolutio à peccatis debet essentialiter dari verbis propriè dictis, & per modum actus judicialis.

ARTICULUS III.

Quænam verba sint essentialia formæ Sacramenti pœnitentiæ?

Nota. EX Rituali Romano verba formæ hujus Sacramenti sunt hæc:

hæc: *Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.* Certum est autem omnia verba, quæ ista antecedunt & subsequuntur, non esse de essentia absolutionis, ex Conc. Trid. sess. 14. c. 3. suprà relato. Agitur itaque hìc solùm de verbis in absolutionis forma contentis. Apud omnes autem constat, has voces (*ego, tuis*) non esse essentiales formæ; quia vox *ego* sufficienter continetur in verbo *absolvo*, & vox *tuis* in pronomine *te*. Quare sola quæstio est de cæteris.

Dico 1. Hæc verba *absolvo te*, aut alia æquivalentia eundem planè sensum æquè distinctum exprimentia, sunt essentialis forma Sacramenti Pœnitentiæ. *Ita omnes.*

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. ubi ait: *Docet sancta Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam in illius ministri verbis positam esse: Ego te absolvo, &c.* ibi Conc. loquitur de eis, quæ essentiam formæ constituunt: nam addit, preces, quæ his verbis laudabiliter adjungi solent, non spectare ad essentiam formæ.

2. Quia verba essentialia formæ debent exprimere actionem, & effectum Sacramenti, personam absolventem, & personam absolvendam.

Dico 2. Tota forma essentialis hujus Sacramenti consistit in his verbis: *absolvo te.*

Prob. 1. Quia hæc verba exprimunt ministrum, & effectum primarium Sacramenti, nempe condonationem & reconciliationem, & subjectum. Ergo sufficiunt.

2. Valida habetur hæc Græcorum forma: *Habeo te venia donatum:* quæ nihil ampliùs exprimit.

3. Catechismus Romanus, p. 2. c. 2. §. 19. docet *planum esse hæc verba (ego te absolvo) esse pœnitentiæ perfectam formam.*

Sensus autem hujus formæ realis hic est: confero tibi gratiam pœ remissivam. Nam gratiæ infusio prior natura quàm peccatorum re sio, cùm hæc sit formalis effectus tiæ sanctificantis.

Obj. Hæ voces (*à peccatis*) etiam essentiales formæ; nam 1. Christus eas adhibuit in institutione hu Sacramenti, cùm dixit: *Quorum miseritis peccata, remittuntur*

2. Forma debet exprimere pri rium effectum Sacramenti, qui e missio peccatorum. Sed hæc v (*absolvo te*) non significant determinatè & expresè remissionem pec rum: hæc enim verba sunt indiffer tia ad significandam remissionem tus pœnæ tantùm, vel cul solutionem à censura.

3. Conc. Trident. exponens mam pœnitentiæ, dicit in his verbis positam esse: *Ego te absolvo, &c.* hæc autem particula, *&c.* significat aliquid præter verba (*absolvo te*) nempe saltem ista *à peccatis.* Ergo

Resp: Nego antec. Quia ex fessione pœnitentis, quæ præ verbum *absolvo* sufficienter dec natur ad significandam absolutio à peccatis. Unde patet solutio & 2. Conc. verò addidit particu *&c.* ut significaret alia verba per re ad formam, sive essentialiter, accidentaliter & ex præcepto Eccl quod definire noluit, cùm esset stio inter Catholicos controver

Dico 3. Sacerdos tenetur in ca cato mortali proferre etiam hæc *à peccatis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti,* quamvis non sint de essentia formæ. Quia ex præcepto, & usu Ecclesiæ vim legis habet, omnia verba, quæ in formis Sacramentorum præscribuntur, adhiberi debent; & prædicta verba sunt

vis momenti; ideoque materia præcepti gravis est: ac proinde præceptum graviter obligat.

CAPUT VI.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm solus Sacerdos sit minister Sacramenti Pœnitentiæ?

Nota. MInister hujus Sacramenti sustinet respectu Christi personam Delegati ac Vicarii, respectu verò pœnitentis personam Judicis ac Medici. Quare necesse est, ut sit à Christo institutus, ac deputatus per primos Ecclesiæ Pastores.

Dico. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: ita ut solus possit illud validè administrare. Est de fide contra Waldenses, Wicleffistas, & Lutheranos.

Prob. 1. Ex Script. Joann. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* At hæc verba, quibus continetur institutio hujus Sacramenti, & confertur potestas remittendi peccata, dicta sunt solis Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus secundùm Ecclesiæ Traditionem & Patrum interpretationem. Ergo.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant S. Ambrosius, l. 1. de pœnit. c. 2. ubi ait: *jus hoc solis permissum Sacerdotibus est.* Et S. Chrysostomus, l. 3. de Sacerdotio, c. 5. ubi asserit Sacerdotes Evangelicos habere potestatem animas judicandi, quam neque habent Angeli, neque Archangeli, neque terreni Principes; quia ad hos dictum non est, *quæcumque alligaveritis, &c.* unde concludit Christianos omnes curationi Sacerdotum debere se submittere.

3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua semper à solis Sacerdotibus administratum fuit hoc Sacramentum, ut patet ex Sacramentariis & Ritualibus etiam antiquioribus.

4. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, & Trident. sess. 14. c. 5. & can. 10. ubi ait: *Si quis dixerit.... non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, sed omnibus & singulis Christi fidelibus esse dictum:* quæcumque ligaveritis, *&c.* & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt: *quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata... Anathema sit.*

Confirm. Ex Bulla Martini V. in Conc. Constantiensi edita de erroribus Joannis Wicleff, in qua quemlibet de Wicleffismo suspectum interrogari jubet, utrùm credat, *quòd christianus ultra contritionem cordis, habita copia Sacerdotis idonei, soli Sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, & non Laico, seu Laicis quantumcumque bonis & devotis.*

Ratio à priori est voluntas Christi.

Ratio convenientiæ est, quia convenit, ut judicium sacrum & gravissimum, quale est hoc Sacramentum, non omnibus indiscriminatim committatur, sed iis solis, qui ad hoc munus specialiter consecrati sunt. Item conveniens fuit, ut illi soli potestatem haberent in Corpus Christi mysticum, qui soli habent in Corpus Christi verum seu physicum, ut sunt Sacerdotes.

Obj. 1. Hæc verba Christi (*quorum remiseritis peccata, &c.*) vel dicta sunt solis Episcopis, vel in eorum persona solis Episcopis vel omnibus Fidelibus.

Resp. Neg. Nam 1. non sunt dicta solis Apostolis: nam per illa verba institutum est Sacramentum semper duraturum,

rum, quandiu nempe erant peccata remittenda, & maximè neceſſarium, ac frequenter & omnibus peccatoribus adminiſtrandum. Ergo hæc verba non dirigebantur ad ſolos Apoſtolos, quia non ſemper in terra remanſuri erant: neque ad ſolos Epiſcopos, quia ſoli non poſſunt omnibus hoc Sacramentum conferre. 2. Non omnibus Fidelibus dicta ſunt, quia per illa verba ſacrum & graviſſimum judicium inſtituebatur, quod non omnibus Fidelibus promiſcuè committendum erat, ſed ſolis ad hoc ſpecialiter conſecratis & deputatis.

Obj. 2. Illud Jacobi c. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* Ergo Fideles omnes, &c.

Reſp. Nego conſeq. Nam vel hic textus intelligitur de confeſſione Sacramentali; & tunc ſenſus eſt, confeſſionem faciendam eſſe non ſoli Deo, ſed hominibus ad hoc deputatis, & abſolvendi poteſtate inſtructis. Vel ſi intelligitur de confeſſione non Sacramentali, ſenſus eſt confeſſionem prudenter faciendam eſſe aliis ad ſui humiliationem, aut ad poſcendum conſilium vel orationem.

Obj. 1. S. Cyprianus, epiſt. 48. Diacono in abſentia Epiſcopi & Sacerdotis committit reconciliationem pœnitentium in articulo mortis. *Vel ſi Presbyter*, inquit, *repertus non fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exhomologes facere delicti ſui poſſint, ut manu eis in pœnitentiam impoſita, veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis deſideraverunt.*

Reſp. Ibi loquitur, non de confeſſione & reconciliatione Sacramentali, ſed de altera confeſſione ordinata ad reconciliationem eccleſiaſticam & cæremonialem, qua publici pœnitentes altari & Eccleſiæ reconciliabantur, & ad communionem Euchariſtiæ admittebantur: quod urgente mortis periculo, & abſente Epiſcopo & Sacerdote à Diacono fieri poterat.

Obj. 4. Cap. *fures* de furtis. Dicitur de furibus: *Si comprehenſi aut vulnerati, Presbytero vel Diacono confeſſi fuerint, communionem eis non negamus.*

Reſp. Ibi in neceſſitate datur Diacono poteſtas, non abſolvendi Sacramentaliter, ſed ſolùm dandi Euchariſtiam furibus inter furandum vulneratis vel ſtatim morte mulctandis, modò ſufficientia contritionis ſigna dederint, cujusmodi eſt confeſſio peccatorum, etſi non facta Sacerdoti, nec in ſpecie.

Præterea ille canon videtur mendoſus: nam in Concilio Triburiend, ex quo deſumptus eſt, non legitur, *Diacono*, ſed *Deo* & *Sacerdoti*.

Obj. 5. S. Thomas, in 4. diſt. 17. q. 3. a. 2. ad 2. q. ait: *Miniſter pœnitentiæ, cui confeſſio eſt facienda ex officio, eſt Sacerdos; ſed in neceſſitate etiam Laicus vicem Sacerdotis ſupplet, ut ei confeſſio fieri poſſit.*

Reſp. Solùm vult in defectum Sacerdotis confeſſionem faciendam esse Laico, quia valet ad humiliationem confitentis & ad ſignificandum deſiderium Sacramenti, quamvis non valeat ad Sacramentalem abſolutionem, nam nunquam ſenſit confeſſionem Laico etiam in neceſſitate factam, eſſe Sacramentalem, & confeſſum poſſe a Laico abſolvi, ut patet ex reſponſione ad 1. & ex diſt. 20. q. un. a. 1. q. 2. ad 3. ubi S. Doctor ſic ait: *Ille qui Laico confitetur, quamvis impleat, quod ex parte ſua eſt de Sacramentali confeſſione, tamen Sacramentalem abſolutionem non conſequitur.*

Obj. 6. Quilibet in neceſſitate poteſt baptizare. Ergo & abſolvere.

Reſp. Nego conſeq. Ratio diſparis

tis est, quia Christus voluit, ut quilibet validè possit baptizare, non absolvere: & quidem valde convenienter, quia baptismus in re est necessitatis universalioris quàm Sacramentum Pœnitentiæ; nam extra Martyrium est absolutè necessarius ad salutem infantibus, in quibus nullatenus suppleri potest. At Sacramentum Pœnitentiæ in re non est absolutè necessarium nisi adultis in peccato mortali existentibus & contritione perfecta carentibus, & semper per contritionem perfectam suppleri potest ab omnibus, qui sunt illius capaces.

ARTICULUS II.

Utrùm ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur jurisdictio?

Nota. 1. JUrisdictio est potestas regendi seu ferendi sententiam in subditos. Duplex est, nempe in foro interno & externo. Jurisdictio in foro interno seu pœnitentiæ, de qua hìc agitur, est potestas absolvendi, ligandi & obligandi subditos in tribunali pœnitentiæ Sacramentalis. Jurisdictio in foro externo est potestas ferendi leges, censuras, imponendi pœnas ecclesiasticas etiam publicas, vel ab iis dispensandi ac liberandi & regendi subditos quoad politiam externam.

Nota. 2. Jurisdictio dividitur in ordinariam, & delegatam. Ordinaria est illa, quæ alicui competit ratione officii annexam habentis animarum curam. Delegata est ea, quam quis habet ex concessione habentis ordinariam.

Dico. Ad Sacramentum Pœnitentiæ validè administrandum, præter potestatem ordinis Sacerdotalis requiritur Jurisdictio.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. sess. 14. c. 7. ubi ait: *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos duntaxat feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem.* Idem constat ex Concil. Lateran. IV. c. *Omnis*, & Florent. in decreto.

2. Ratione, quam ibidem Conc. Trident. affert. Quia nempe Sacramentum Pœnitentiæ essentialiter est judicium. Atqui ad judicii valorem requiritur essentialiter jurisdictio in eo qui judicat, & subjectio in eo qui judicatur. Ergo ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem essentialiter requiritur jurisdictio in Sacerdote, qui judicat & fert sententiam.

Hæc autem jurisdictio sive ordinaria sive delegata non est necessariò connexa cum potestate ordinis Sacerdotalis, sed ab illa distincta est. Nam ordinaria alicui competit solùm ratione officii curam animarum annexam habentis, quo officio carere potest Sacerdos. Delegata verò accipitur tantùm ab habentibus ordinariam, nempe animarum Pastoribus, qui possunt eam delegare.

Obj. 1. Sacerdotes in ordinatione sua accipiunt potestatem remittendi peccata significatam per illa verba Episcopi ordinantis: *Accipe Spiritum ſanctum. Quorum remiſeris peccata, remittuntur eis.* Ergo ad remittenda peccata non requiritur nisi potestas ordinis.

Resp. Disting. anteced. Accipiunt potestatem remittendi peccata subditorum quos habuerint, seu posita jurisdictione, *conc. ant.* remittendi peccata non subditorum, & sine ulla jurisdictione, *nego ant.* vel si vis. Accipiunt potestatem remittendi peccata

incompletam, *con. ant.* completam, *nego ant. & conseq.* potestas totalis & completa remittendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ constat ex duplici potestate partiali: una, quæ est potestas ordinis, & altera quæ est potestas jurisdictionis. Utraque simul sumpta, est potestas completa remittendi peccata. Utraque verò seorsim sumpta est partialis tantùm potestas remittendi peccata, ita ut alterutra sola ad hunc effectum non sufficiat.

Ratio est, quia potestas completa remittendi peccata, est potestas ferendi sententiam absolutionis & retentionis ac punitionis in eos, qui sunt subditi, in quos proinde habetur jurisdictio: & sic hæc potestas complectitur simul cùm potestatem ordinis Sacerdotalis, qua homo à Deo deputetur ut judex: tum potestatem jurisdictionis, qua conferuntur subditi, qui judicentur.

Inst. 1. Sacerdos in sua ordinatione accipit jurisdictionem. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam in sua ordinatione nullos accipit subditos, sine quibus tamen non potest esse jurisdictio.

Inst. 2. Sacerdos per formam suæ ordinationis constituitur judex. Ergo per illam accipit jurisdictionem.

Resp. Disting. ant. Sacerdos per suam ordinationem constituitur judex apditudine & incompletè, *conc. ant.* nam per suam ordinationem accipit potestatem ordinis, qua deputatur & fit aptus ad judicandum, ubi ab Ecclesiæ Prælatis subditos & jurisdictionem acceperit. Constituitur judex actu & completè, *nego ant.* nam non potest actu judicare, cum vi ordinationis suæ subditos non accipiat, nec possit sententiam ferre nisi in subditos. Sic si quis à Rege institutus esset judex, non assignatis ei subditis, sed Provinciæ gubernatori hanc potestatem ei subditus assignandi committeret, is acceperet potestatem judicandi incompletam, quæ completa non esset nisi cùm subditi ei assignati essent.

Inst. 3. Potestas absolvendi, quæ datur per ordinationem, est potestas jus dicendi circa peccata, absolvendi ab illis judicialiter. Ergo est potestas jurisdictionis. Ergo, &c.

Resp. Potestas absolvendi, quæ per ordinationem datur, est potestas jus dicendi circa peccata subditorum, & absolvendi ab illis subditos, posita jurisdictione. Unde non est jurisdictio strictè & propriè sumpta, cùm per illam potestatem non accipiantur subditi: nulla enim est jurisdictio strictè & propriè sumpta sine subditis.

Inst. 4. Apostoli immediatè à Christo acceperunt completam potestatem remittendi peccata per hæc verba: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergo eandem accipiunt Sacerdotes vi eorundem verborum.

Resp. Neg. antec. Nam Apostoli jurisdictionis potestatem à Christo acceperunt etiam in foro pœnitentiæ per hæc verba præcedentia, Joann. c. 20. *Sicut me misit Pater, & ego mitto vos.* Quibus verbis juxta specialem Christi intentionem Apostoli acceperunt jurisdictionem universalem in omnes Christianos, Petro tamen subordinatam. Potestatem verò ordinis ad absolvendum acceperunt, cùm Christus subjunxit: *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.*

Præterea verba nihil efficiunt nisi juxta intentionem Christi, qui ea proferendo potuit specialem intentionem habere erga Apostolos, quam non habet erga omnes Sacerdotes. De qua intentione nobis constat ex sensu & praxi Ecclesiæ.

Inst. 5.

Inst. 5. Apostoli jurisdictionem à Christo immediatè acceperunt: Ergo etiam omnes Sacerdotes vi ordinationis eam accipiunt.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est voluntas Christi, qui jurisdictionem & quidem universalem dare voluit apostolis, id postulante necessitate, dignitate Apostolica, & bono Ecclesiæ. At voluit, ut Sacerdotes ab Ecclesiæ Prælatis jurisdictionem acciperent, id postulante recta Ecclesiæ gubernatione, animarum bono, & ecclesiasticæ Hierarchiæ subordinatione.

Obj. 2. Si Sacerdotes non haberent jurisdictionem vi ordinationis suæ, ab Ecclesia acciperent potestatem remittendi peccata. Falsum conseq. nam solus Christus hanc dare potest. Ergo.

Resp. 1. *Nego maj.* Nam Sacerdotes vi ordinationis suæ habent potestatem remittendi peccata, sed sine subditis. Ab Ecclesia autem accipiunt subditos, in quos suam potestatem remittendi peccata exercere possint.

Resp. 2. *Neg. min.* Nam Ecclesia ex commissione Christi dare potest partialem potestatem remittendi peccata, positam in jurisdictione, quam totam ei Christus commisit.

Inst. 1. Sacerdotes falsò dicuntur accipere ab Ecclesia jurisdictionem. Ergo.

Resp. Neg. ant. Nam alioqui Ecclesia non posset impedire, ne Sacerdos validè absolveret, quod est contra Conc. Trident. & Ecclesiæ sensum ac praxim. Item nulla foret in Ecclesia jurisdictio nisi ordinaria; nam omnes illam haberent vi muneris Sacerdotalis, quod repugnat Conc. Florent. & Trident.

Inst. 2. Si ita est, summus Pontifex absolvi non potest: nam non potest dare alteri jurisdictionem in se ipsum, cùm sit jure divino caput & supremus Pastor Ecclesiæ. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam summus Pontifex aliquem Sacerdotem eligendo in confessarium, hoc ipso ei dat jurisdictionem in se ipsum in foro interno, & ut peccator tali jurisdictioni subjicitur. Nam potestati absolvendi in foro interno, quæ divina est, omnes omnino baptizati mortaliter lapsi subjiciuntur.

Obj. 3. Potestas ordinis & potestas jurisdictionis inter se non differunt: Ergo sunt eadem potestas, quæ per ordinationem omnibus confertur.

Resp. Neg. antec. Itaque hæ potestates inter de differunt in multis. Nam potestas ordinis quoad absolutionem à peccatis eadem est in omnibus Sacerdotibus; non potest minui, augeri, adimi, delegari; confertur per solam sacram ordinationem, & potest esse sine subjecta materia, nempe subditis. At jurisdictio non est æqualis in omnibus; minui, augeri, adimi, delegari potest; confertur per concessionem aliquam externam, ut per beneficii collationem; conferri potest Clerico nondum ordinato; denique non potest esse sine materia certa & determinata, nempe subditis: repugnat enim potestas regendi subditos & ferendi sententiam in illos sine subditis.

Quæres 1. *Quinam possint dare jurisdictionem delegatam?*

Resp. Ii omnes, qui ordinariam habent.

Constat 1. ex cap. 7. de Officio Ordinarii, in 6. ubi Bonifacius VIII. sic ait: *Cùm Episcopus in tota sua Diœcesi jurisdictionem ordinariam noscatur habere; dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius Diœcesis non exempto, per se vel per alium possit pro tribunali sedere.... nec non & cætera, quæ ad ipsius spectant officium liberè exercere.*

2. Quia habens ordinariam jurisdictionem, habet illam ratione officii &

ut

ut propriam: ac proinde eam exercere potest omni modo, quo officium convenienter exerceri potest. Convenienter autem exercetur officium etiam per alios; & sæpe ita exerceri necesse est, cùm unus omnia erga omnes præstare per se non possit saltem sæpissimè.

Hinc summus Pontifex in omnes fideles, Episcopus in omnes Diœcesanos, Parochus in omnes parochianos jurisdictionem delegare potest: nisi tamen Episcopi id Parochis prohibeant: nam inferiores jurisdictionem suam delegare non possunt invito suo Superiore, cùm inferioris jurisdictio pendeat à suo Superiore.

Porrò jurisdictio variis modis delegari potest. 1. Jure communi. 2. Per privilegia, sive generatim alicui ordini, sive particulari alicui personæ concessa. 3. Per concessionem particularem. Non potest autem delegari ab excommunicato aut suspenso non tolerato: nam delegatio est actus jurisdictionis, quam ille jam non potest etiam validè exercere.

Quæres 2. *Utrùm delegatus possit delegare?*

Resp. Qui delegatam tantùm jurisdictionem habet, non potest eam subdelegare, nisi sit Legatus Papæ, vel Episcopus eum deleget, ei committendo Vicarium aliquod Officium, cui jurisdictio annexa sit. Quia delegatus, cùm non habeat jurisdictionem ratione officii, eam tantùm habet, quæ ei ab habente officium conceditur. At ei tantùm conceditur jurisdictio pro se & ut ab illo per se exercenda: non autem committitur ipsum officium, aut potestas concedendi jurisdictionem alteri.

Excipe 1. Legatum Papæ, qui propter excellentiam dignitatis delegantis subdelegare potest, ex c. 62. de appellat.

2. Eum, qui ab Ordinario delegatus est ad exercendum Vicarium aliquod Officium, cui jurisdictio annexa est, v. gr. Officium Parochi absentis aut ægroti. Quia tunc is habet jurisdictionem annexam Officio quasi ordinariam, & huic Officio commensuratam, quamdiu Officium sibi commissum retinet. Sed tunc est potiùs commissio quàm delegatio. Idem dic, si delegans expressè concedat delegato potestatem conferendi jurisdictionem alteri, quem ad eam exercendam idoneum judicet. Nam tunc accipit aliam potestatem distinctam à jurisdictione delegata, & superadditam.

ARTICULUS III.

Utrùm præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiratur in Confessario approbatio Episcopi?

DICO. Ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, præter potestatem ordinis & jurisdictionis, requiritur in confessario tum sæculari, tùm regulari, non habente beneficium Parochiale, approbatio Episcopi.

Prob. Quia ita statuit Concil. Trident. Sess. 23. c. 15. his verbis: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione de peccatis absolvendi potestatem accipiant: decernit tamen S. Synodus nullum etiam regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per Examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegio & consuetudine quacumque, etiam immemorabili non obstantibus.*

Obj. 1. Ecclesia non potuit imponere necessitatem hujus approbationis, cujus defectus invalidum redderet Sacramentum. Ergo non requiritur approbatio, &c.

Resp. Nego anteced. Nam cùm jurisdictio ad valorem absolutionis necessaria

saria conferatur ab Ecclesia, & ab illa pendeat; potuit ipsa varias conditiones apponere ut necessarias ad jurisdictionem accipiendam & valide exercendam. Ergo inter has conditiones potuit apponere approbationem, maximè utilem, ne in administratione hujus Sacramenti irruerent ministri minus idonei.

Obj. 2. Regulares habent à summis Pontificibus potestatem absolvendi omnes fideles à peccatis sine necessitate approbationis. Ergo non egent approbatione Episcopi.

Resp. Nego anteced. Nam privilegia omnia Regularibus ante Conc. Trident. quoad hoc concessa, revocata sunt à Conc. ideoque etiam à summo Pontifice, à quo confirmatum est, & cui per legatos suos præcedit. A tempore autem Conc. nulla ejusmodi concessa sunt.

Inst. Saltem in Gallia, ubi Conc. Trid. non fuit promulgatum, Regulares possunt validè absolvere sine approbatione Episcopi, sicut ante Conc. poterant.

Resp. Nego. Quia 1. ab Alexandro VII. in Brevi ad Episcopum Andegavensem, dato ann. 1659. ut falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, S. Conc. Trident. & Sedi Apostolicæ injuriosa damnata est hæc propositio: *Conc. Trid. non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint: neque ex illius Conc. auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cùm id in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei.* 2. Hanc necessitatem approbationis pro omni loco declaravit Clemens X. Constit. *Superna.* 3. Privilegia omnia Regularium, eis concessa sunt à summis Pontificibus, qui proinde possunt ea revocare, cùm justas ob causas voluerint.

Obj. 3. Approbatio Episcopi non requiritur, ut absolutio sit valida, sed tantùm ut sit licita: nam Conc. Trid. non dicit eam nullam fore sine approbatione. Ergo.

Resp. Nego ant. Nam hic est sensus Concilii, ut nullus etiam Regularis carens beneficio Parochiali possit etiam validè absolvere sine approbatione Episcopi, ut expressè declaravit sacra Congregatio Cardinalium à summo Pontifice instituta ad explicandum Con. Trid. & ut constat ex sensu ac praxi Ecclesiæ, ex Constitutione Clementis X. *Superna*, atque ex Scopo Concilii, & ex his ejus verbis: *Nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari;* nam verbum *posse* simpliciter & absolutè ibi dictum intelligitur tum validè, tum licitè; & qui non reputatur idoneus simpliciter ad administrandum Sacramentum, is sanè non potest illud validè administrare.

Obj. 4. Sacerdotalis potestas & jurisdictio sunt potestas completa remittendi peccata. Ergo ad hoc non requiritur præterea approbatio.

Resp. Dist. ant. Et jurisdictio absoluta ac expedita seu independens ab ulla conditione *conc. ant.* & jurisdictio conditionata, seu dependens à conditione necessaria quæ non sit posita, *nego ant. & conf.* approbatio autem est conditio necessaria ad accipiendam vel saltem ad validè exercendam jurisdictionem in quovis Sacerdote carente beneficio Parochiali.

Observa 1. Approbatio vulgò definitur, authenticum Episcopi testimonium de idoneitate & capacitate Sacerdotis ad audiendas confessiones. Videtur tamen in illa definitione subintelligi vel addi debere, & ejusdem Episcopi consensus, seu facultas exercendi munus confessarii. Nam Conc. Trid. præter hoc judicium requirit approbationem his verbis: *Nisi idoneus judi-*

judicetur, & approbationem obtineat. Hæc autem approbatio nihil aliud esse potest, quàm consensus & facultas Episcopi, ut confessarii munus exerceat is, quem ad id idoneum judicat. Igitur approbatio est Episcopi judicium authenticum de idoneitate Sacerdotis ad audiendas confessiones, & confessio facultatis illas audiendi. Sic enim melius explicatur, quomodo approbatio pendeat à voluntate Episcopi, ut illam pro arbitrio validè limitet, revocet, vel deneget. Non est autem necesse, ut illa approbatio scripto detur, id enim Conc. non exigit; sed sufficit & requiritur, ut aliquo signo externo concedatur.

Observa 2. Valet approbatio, etiamsi Episcopus interiùs judicaret aliquem non esse idoneum, quem tamen approbaret, sive favore sive alio motivo adductus, quamvis tamen graviter peccaret. Nam per hæc verba Concilii (*Nisi idoneus judicetur*) intelligitur judicium externum & sensibile, seu sententia authentica data ab Episcopo. Ad valorem autem sententiæ non requiritur, ut judex interiùs judicet id, quod exterius pronunciat, modò velit sic pronunciare. Sic valida est sententia, qua judex secundùm allegata & probata absolvit eum, quem privatim scit esse reum, vel contra. Porro nomine Episcopi intelligitur etiam is, qui habet jurisdictionem quasi Episcopalem.

Observa 3. Necessitas ejusmodi approbationis ad validam absolutionem inducta est jure novo Concil. Trident. Nam ante hoc Concilium ad valorem absolutionis sufficiebat jurisdictio delegata, concessa à quolibet ordinariam habente, puta à Parocho, non contradicente Superiore, nempe Episcopo.

Ratio autem hujus novi decreti est, quia judicium de idoneitate confessarii melius committitur ordinario; eo quod sæpius contingeret eligi minùs idoneos, cùm absque judicio & consensu Episcopi committeretur munus audiendi confessiones.

Observa 4. A Concil. Trident. excipiuntur Sacerdotes, qui obtinent Parochiale beneficium id est, beneficium vel officium, cui animarum cura annexa sit: quales sunt Episcopi, Abbates habentes ex privilegio jurisdictionem quasi Episcopalem, Parochi, &c. unde isti non indigent approbatione Episcopi ad audiendas confessiones suorum subditorum; sed hoc ipso, quod tale beneficium vel officium illis conferatur eoque digni censentur, censentur quoque idonei, ut illis munus audiendi confessiones committatur. Quod si tale beneficium habere desinant, non possint deinceps audire confessiones sine approbatione Episcopi; quia Concilium vult, ut Sacerdotes approbatione egeant, nisi Parochiale beneficium obtineant.

ARTICULUS IV.

Utrùm sit in Ecclesia potestas remittendi peccata?

Nota. PEccatorum, seu casuum reservatio est subtractio potestatis absolvendi à certis peccatis, seu potestate absolvendi ab aliis.

Dico. Extat in Ecclesia potestas reservandi peccata. Est de fide contra Lutheranos & Calvinistas volentes reservationem non valere nisi in foro exteriori.

Prob. Nam hoc expresè docet Conc. Trident. Sess. 14. c. 7. verbis: *Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis Pontificibus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina non à quibusvis, sed à summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde meritò Pontifices maximi pro suprema potestate, sibi in Ecclesia universa tradita*

tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est . . . quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem consonum est divinæ auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Et Can. 11. sic ait: *si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominùs Sacerdos à reservatis verè absolvat, Anathema sit.*

Id etiam constat ex antiquissimo Ecclesiæ usu, & ex variis canonibus hac in re editis.

Et ratio ipsa hoc demonstrat. Nam omnis spiritualis jurisdictio pendet à summo Pontifice tanquam Ecclesiæ capite, & supremo ac universali Christi in terris Vicario, eique subordinatur: jurisdictio autem simplicium Sacerdotum est dependens à suis Episcopis, eisque subordinatur. At jurisdictio dependens ab aliquo, eique subordinata, potest ab illo limitari ad certa peccata, ac ligari; & nullum peccatum remitti potest etiam in foro interno sine jurisdictione expedita in illud.

His adde, quod potestas reservandi valde expediat bono communi Ecclesiæ nam reservatio prudenter facta plurimùm valet ad punienda graviora peccata, & homines ab iis deterrendos; atque si ea commiserint, ut à Superioribus, vel eorum specialiter ad id delegatis efficaciùs corrigi possint, & scandala, damna, aliorumque pericula ex talibus peccatis manantia certiùs amoveri.

Quare reservatio est tùm ad pœnam præteritorum peccatorum, tùm etiam ad cautelam futurorum.

Ex dictis patet summum Pontificem posse sibi reservare peccata in tota Ecclesia; Episcopos verò in tota sua Diœcesi.

Nota. Obligationes confessariorum, & cætera omnia, quæ in hoc tractatu sicut & in aliis prætermittuntur, continentur in nostra Theologia morali.

CAPUT VII.

De effectibus Sacramenti Pœnitentiæ.

EFfectus hujus Sacramenti præter gratiam sanctificantem omnibus communem, & gratias actuales Sacramentales ad recidivum in peccatum lapsum vitandum suo tempore concedendas, sunt remissio peccatorum mortalium, remissio venialium, & revivíscentia meritorum.

ARTICULUS I.

Utrùm per Sacramentum Pœnitentiæ remitti possint omnia peccata mortalia?

DIco. Sacramentum Pœnitentiæ habet vim remittendi omnia peccata quantumvis gravia, & quantumvis sæpe commissa, illis rite subjecta, nempe per confessionem conjunctam cum contritione debita. Est de fide contra Montanistas, & Novatianos, aliosque Hæreticos, qui negarunt esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata mortalia, vel omnia post baptismum commissa, vel eadem sæpius iterata, vel aliqua saltem gravissima, puta apostasiam, vel negationem fidei in supplicíis.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 20. Christus absolutè & sine ulla limitatione dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et eandem potestatem promittens, Matth. c. 18. dixerat generaliter: *Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cælo.* Promissio autem favorabilis, & beneficium hoc divinum tam generaliter concessum, restringi non debet.

2. Ex Patribus, iis præsertim, qui Novatianorum hæresim confutarunt.

3. Ex universali & perpetua Ecclesiæ consuetudine quoscumque pœnitentes quibuscumque peccatis, & quantumvis sæpe iteratis inquinatos admittendi ad pœnitentiæ Sacramentum, & absolvendi, cùm rectè dispositi videntur.

4. Ex Conc. Lateran. IV. c. 1. ibi: *Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum; per veram potest semper pœnitentiam reparari.* Et Trident. sess. 14. can. 1. definiente Pœnitentiæ Sacramentum institutum fuisse pro fidelibus Deo reconciliandis quoties post Baptismum in peccata labuntur.

Ratio à priori est voluntas Dei.

Ratio congrua est, quia id convenit infinitæ Dei misericordiæ, & infinitæ virtuti mortis Christi, quæ nobis in hoc Sacramento applicatur.

Præterea sicut Christus dedit Ecclesiæ potestatem remittendi per Baptismum omnia peccata ante ipsum commissa: ita conveniens fuit, ut ei daret potestatem remittendi per Pœnitentiæ Sacramentum omnia peccata, quæ post Baptismum committuntur, nam fideles propter suam fragilitatem tali potestate non minùs indigent, quàm infideles propter suam. Hæc autem potestas respectu fidelium non exercetur nisi per hoc Sacramentum, cùm Baptismus iterari non possit, nec valeat ad remittenda peccata post ipsum commissa.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Ex Matth. cap. 12. peccatum in Spiritum sanctum non remittitur neque in hoc sæculo, neque in futuro. Ergo sunt quædam peccata, quæ non remittuntur, &c.

Resp. Disting. conseq. Quæ non remittuntur ordinariè & ob carentiam veræ conversionis, *conc. conseq.* quæ absolutè & nunquam remittuntur quamvis ritè subjecta Sacramento Pœnitentiæ, *nego conseq.* Peccatum in Spiritum sanctum, de quo ibi Christus loquitur, est peccatum, quo cognitæ fidei veritas oppugnatur, & miraculis in ejus confirmationem patratis, dæmonibus adscribuntur, & contemnitur ea, quæ ad salutem nostram à Deo fiunt. Hoc peccatum dicitur dimittendum, id est, difficillimè & rarissimè remittetur, quia ab eo peccatum difficillimè & rarissimè convertitur, cùm viam divinæ gratiæ & huic conversioni malitiosè obstruat, impugnando & condemnendo ea, quæ Deus ad ejus salutem efficit. Quod autem difficillimè & rarissimè fit, vulgò dicitur nunquam fieri. Unde Christus vulgari modum loquendi secutus, dixit *non remittetur*, id est, non omnino, riè remittetur, sed difficillimè & rarissimè remittetur. Eodem sensu explicabis aliquos Patres.

Porro impugnatio veritatis cognitæ, & miraculorum, quibus confirmatur, item contemptus mediorum salutis dicuntur peccatum in Spiritum sanctum; quia illuminatio, media & salutis media, cùm sint operationes bonitatis specialia, adscribuntur specialiter Spiritui sancto, cui appropriatur bonitas Dei.

Obj. 2. Deuter. c. 32. peccatum Hæreticorum dicitur *venenum aspidum insanabile.* Et Jerem. c. 30. dicitur: *Insanabilis fractura tua.* Ergo [illegible]

quædam peccata, quæ non possunt curari, nec remitti.

Resp. Disting. conseq. ordinariè & facilè vel sine gratia, vel hypotheticè & consequenter, nempe ex hypothesi quòd peccator pœnitentiam repudiet, *conc. conseq.* absolutè, *nego conseq.* nullum enim est peccatum absolutè irremissibile in hac vita: quia nullum est, quod per perfectam contritionem & Sacramentum Baptismi vel Pœnitentiæ remitti non possit. Unde si quod peccatum dicitur non posse remitti, hoc intelligi debet de impotentia morali seu maxima difficultate ex parte conversionis peccatoris necessariæ ad remissionem peccatorum: vel de impotentia consequente, ex eo quòd nempe peccator nolit agere pœnitentiam necessariam ad peccati remissionem; sicut morbus dicitur simpliciter incurabilis, quando ægrotus abnuit medicinam, qua sola curari posset, vel quando difficillimè & rarissimè curatur.

Obj. 3. Exemplum Antiochi Regis, de quo, 2. Machab. c. 9. dicitur: *Orabat hic sceleſtus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Item Esau, de quo Paulus, Heb. c. 12. ait: *Non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam.*

Resp. Ad 1. Antiochus peccatorum remissionem non obtinuit defectu pœnitentiæ seu contritionis veræ, supernaturalis & perfectæ; quia scilicet non dolebat de peccatis ex perfecto Dei amore, sed ex solo desiderio sanitatis recuperandæ.

Ad 2. Idem respondet S. Thomas. Videtur tamen illius loci sensus esse hic, nempe non potuisse Esau lacrymis suis obtinere, ut patrem suum Isaac pœniteret benedictionis datæ Jacob, illamque in ejus gratiam retractaret. Unde ibi agitur de pœnitentia seu retractatione Isaac, non Esau.

Obj. 4. Illud, 1. Reg. c. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus. Si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Ergo peccata quædam gravia remitti non possunt.

Resp. Disting. conseq. Remitti non possunt æque facile ac cætera peccata minùs gravia, idque ex parte peccatoris, nempe ob majorem difficultatem veræ contritionis, *conc. conſ.* remitti non possunt absolutè, *nego conseq.* ibi Heli loquitur more humano: nam inter homines, rari inveniuntur, qui apud Principem intercedere audeant, quando reus personam Principis immediatè læsit.

Præterea non dixit, nemo orare poterit, sed, *quis orabit pro eo?* hoc est, non quicumque poterit facilè pro eo gratiam conversionis & veniam à Deo obtinere, sed ad hoc adhibendus est insignis Dei amicus. *Ita Sanct. Ambrosius.*

Porro hæc verba solùm à Scriptura referuntur tanquam dicta ab Heli, nec sunt Auctoris sacri.

Obj. 5. Act. c. 8. sic Petrus Simonem Magum baptizatum alloquitur: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.*

Resp. Vox *fortè* in Scriptura non semper incertitudinem significat, ut patet ex illo, Prov. c. 24. *in ruina ejus* (inimici) *ne exultet cor tuum: ne fortè videat Dominus, & displiceat ei.* Sed interdum significat hominis libertatem & rei difficultatem, ut, Jerem. c. 26. *Noli subtrahere verbum, si fortè audiant & convertantur unusquisque à via sua mala: & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.* Vel particula *fortè* ibi significat dubiam remissionem propter dubiam pœnitentiam: incer-

tum enim erat, an Simon acturus esset veram pœnitentiam.

Obj. 6. Illud, Heb. c. 6. *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati . . . & participes facti sunt Spiritus sancti . . . & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.* Ergo peccata baptizatorum non possunt ampliùs remitti.

Resp. Nego conseq. Quia Apostolus ibi loquitur de impossibilitate renovationis propriæ Baptismi, quæ consistit in plena ac perfecta remissione peccatorum tam quoad omnem pœnam, quàm quoad culpam: quam quidem renovationem semel amissam recuperari impossibile est, quod eo Baptismus iterari non possit. Quare sensus loci objecti est: impossibile est eos, qui semel per Baptismum justificati sunt, & postea mortaliter peccarunt, rursus perfectam ac plenam obtinere renovationem consistentem in remissione peccatorum non solum quoad culpam, sed etiam quo ad omnem pœnam, obtinere, inquam, per pœnitentiam illam facilem, quæ ad Baptismum sufficit, & per ipsius Baptismi iterationem.

Dices. Hæc interpretatio nullo fundamento solido nititur.

Resp. Nego. Nam est omnium fere veterum, ex hoc loco probantium Baptismum iterari non posse, & patet ex toto contextu, tum ex verbo *renovari*, quod baptismo simpliciter & specialiùs convenit: Baptismus enim vocatur ab eodem Apostolo, Tit. c. 3. *Lavacrum regenerationis & renovationis:* tum ex his vocibus sequentibus: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei;* nam cùm Baptismus sit figura & repræsentatio mortis Christi; per Baptismum enim teste Apostolo configuramur morti Christi; qui iterum baptizantur, hoc ipso significant Crucem à Christo susceptam & priore unicoque baptismo adumbratam non sufficere, sed opus esse ut Christus iterum crucifigatur, ut secundum Baptismum instituat, & iteratione Baptismi Christum in ipsis figuratè crucifigunt, ejusque mortis efficaciam vilipendunt. Patet etiam ex scopo Apostoli: nam hoc loco tantùm docet Hebræos, qui in Judaismo baptismis, seu lotionibus uti soliti, postquam Christiani facti putabant iterato Baptismo peccata expiari.

Igitur ibi non agitur de renovatione minùs perfecta, quæ fit per pœnitentiam laboriosam seu Sacramentum Pœnitentiæ, remanente reatu alicujus pœnæ temporalis, & obligatione satisfaciendi per opera pœnalia.

Nota. Sunt tamen, qui hunc locum explicant de impossibilitate moraliter seu maxima difficultate conversionis per pœnitentiæ in iis, qui maximis Dei donis acceptis, in peccata iterum labuntur.

Obj. 7. Illud, Hebr. c. 10. *Voluntariè enim peccantibus nobis post susceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis Hostia.*

Resp. Sensus est: peccantibus à peccato apostasiæ, seu à fide Christi recedentibus nulla supereſt Hostia, ut peccata expient in tali statu & sic justificentur: cùm Christum, qui sola est peccati expiativa Hostia, abnegent. Unde talibus nulla superest venia non quidem absolutè, sed hypothetice; ex hypothesi scilicet quod Christo deficiant, nec jam illum credere velint fide, spe, & charitate.

Obj. 8. Illud, 1. Joann. c. 5. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.*

Resp. Per illud peccatum ad mortem intelligitur peccatum impœnitentiæ finalis, quod remitti non potest: quia est peccatum, quod instanti mortis actu existit. Hoc autem peccatum

tum ſubjici non poteſt Sacramento Pœnitentiæ : nam neque poteſt ei ſubjici ipſo mortis inſtanti, cùm ſola peccata præterita per pœnitentiam retractata poſſint illi ritè ſubjici : neque etiam poſt mortem, cùm poſt mortem jam non ſit locus Sacramento Pœnitentiæ.

Inſt. Omne peccatum mortale eſt peccatum ad mortem. Ergo ibi intelligitur omne peccatum mortale.

Reſp. Nego anteced. In ſenſu loci objecti. Nam hoc loco per peccatum ad mortem intelligitur peccatum, irrevocabiliter adjunctam habens mortem æternam. Impœnitentiæ autem finalis peccatum, ſive ſit voluntaria privatio pœnitentiæ, ſive quodvis aliud peccatum, vocatur ſpecialiter peccatum ad mortem, quia irrevocabiliter adjunctam habet mortem æternam, quam infallibiliter infert ſine ullo remedio. Alia verò peccata mortalia non dicuntur ſimpliciter & ſpecialiter peccatum ad mortem, quia non habent adjunctam irrevocabiliter mortem æternam : nam vita animæ per pœnitentiam reſtitui poteſt. Quare ibidem dicitur : *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat ; & dabitur ei vita peccanti non ad mortem.* Ubi per peccatum non ad mortem intelligitur peccatum mortale, quod nempe adimit vitam peccanti ; alioqui non diceretur : *& dabitur ei vita*, ſi jam illam haberet.

Obſerva. Per peccatum ad mortem poteſt etiam intelligi peccatum apoſtaſiæ, vel obdurationis, vel contra Spiritum ſanctum, quo peccator ſe in malo obfirmat, & viam ſuæ converſionis ex malitia obſtruit : vel etiam peccatum habitus, aut quodlibet graviſſimum peccatum, à quo rariſſimè & difficillimè homines convertuntur : quod quidem dicitur peccatum ad mortem, quia habere ſolet mortem æternam adjunctam, ſicut morbi quidam vocantur lethales, quia eos plerumque mors ſequitur, raróque ac difficile curantur & pro talium peccatorum venia obtinenda non præcipit Joannes, ut cum eadem fiducia oremus ſicut pro aliis ; nec audet certam impetrandi ſpem facere, quamvis non prohibeat etiam pro illis orare.

Obj. 9. Si Sacramentum Pœnitentiæ habet vim remittendi quælibet peccata tam facilè graviſſima per illud remittuntur, quàm alia : falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Diſting. ſequel. maj. Quantùm eſt ex parte Sacramenti, *conc. maj.* quantùm eſt ex parte peccatoris, & ejus diſpoſitionis, *nego maj.* peccata quædam malitiæ, & graviora difficiliùs ac rariùs remittuntur, non defectu Sacramenti Pœnitentiæ : ſed quia difficilius & rarius eſt habere diſpoſitionem requiſitam, nempe veram & efficacem contritionem. Nam ſunt quædam peccata, quæ difficiliùs retractantur & emendantur, & quæ ſpecialiter merentur privationem gratiarum potentiorum, quas Deus ſæpe aliis peccatoribus miſericorditer concedit, juxta illud, 1. Tim. c. 1. *Miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci.*

Obj. 10. Ex Patribus Deus, non homo remittere poteſt peccata. Ergo Sacerdotes non habent hanc poteſtatem, &c.

Reſp. Patres illi loquuntur de poteſtate propria, abſoluta, independente, & principali. At agnoſcunt etiam in Sacerdotibus poteſtatem remittendi peccata, ſed dependentem, miniſterialem, inſtrumentalem, & certis legibus à Chriſto præſcriptis adſtrictam. Unde peccata remittere non poſſunt niſi verè pœnitentibus & confeſſis.

Ob. 11. Aliqui Patres videntur ſentire eſſe aliquod peccatum irremiſſibile.

Reſp.

Resp. Intelligunt difficiliùs ac rariùs remissibile ob difficiliorem & rariorem contritionem : sicut morbus dicitur insanabilis, quando difficilè & rarissimè curatur. Vel intelligunt illud peccatum esse conjunctum cum impœnitentia finali, ideoque esse omnino irremissibile, sed consequenter ad defectum pœnitentiæ.

Obj. 12. Si quotiescumque peccata gravia admittuntur, toties remitti possint per Sacramentum Pœnitentiæ, daretur hominibus peccandi licentia. Falsum conseq. ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia peccata in hoc Sacramento non remittuntur sine vera contritione, & efficaci odio peccati cum firmo proposito non peccandi in posterum, & simul obligatione ac voluntate Deo satisfaciendi per opera pœnalia. Quæ omnia à peccato avertunt.

Quinimo si nullum daretur remissionis peccatorum obtinendæ medium, desperatio homines in quælibet scelera & vitia præcipites in perpetuum ageret; nec unquam peccatores ex infirmitate lapsi resipiscerent. Quare hoc Sacramentum per se peccata curat, & ab illis avertit. Hinc S. Augustinus serm. inter hom. 50. ait : *Si clauderetur aditus pœnitentiæ, nonne ille peccator tantò magis adderet peccatis, quantò magis sibi desperaret ignosci ? . . . Ecce ad utrumque vigilavit pro nobis prudentia Dei. Ne desperando augeamus peccata, propositus est pœnitentiæ portus. Rursus ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.*

Obj. 13. Si Sacramentum Pœnitentiæ posset remittere omnia peccata post Baptismum commissa, posset etiam remittere peccata ante Baptismum admissa. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia hoc Sacramentum institutum est ad modum judicii exercendi à Sacerdotibus tanquam judicibus à Christo delegatis circa personas jurisdictioni Ecclesiæ subjectas ; & causas seu peccata à subditis Ecclesiæ admissa, ut patet ex Conc. Trident. sess. 14. c. 2. & can. 1. at homines nondum baptizati non subjacent Ecclesiæ jurisdictioni juxta illud 1. Cor. cap. 5. *Quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare ?* ac proinde peccata ante Baptismum commissa non pertinent ad Ecclesiæ jurisdictionem, cùm commissa sint à non subditis Ecclesiæ.

Obj. 14. Baptismus iterari non potest in eadem persona. Ergo nec Sacramentum Pœnitentiæ.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, 1. quia Baptismus primariò ordinatus est ad delendum peccatum originale, quod iterari non potest. 2. Quia Baptismus institutus est per modum generationis spiritualis respondentis generationi corporali, quæ fit tantùm semel. At Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii, quod sæpe iteratur, & quotiescumque nova causa ; atque etiam medicinæ, quæ sæpe necessaria est eidem homini. 3. Quia Baptismus characterem imprimit indelebilem, qui proinde reddit subjectum incapax similis Sacramenti. At Sacramentum Pœnitentiæ nullum characterem imprimit.

Quæres 1. *Utrùm hoc Sacramentum peccata remittat tum quoad culpam, tum quoad pœnam æternam ?*

Resp. 1. Per Sacramentum Pœnitentiæ remittuntur peccata quoad culpam. Est de fide. Constat ex dictis, & adhuc.

Prob. 1. Ex Scriptura. Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* At peccatum formaliter est ipsamet culpa, & non nisi tùm reatus alicujus pœnæ temporalis. Item in hoc Sacramento Sacerdos qua

quæcumque peccata solvere possunt, juxta illud Matth. c. 18. *Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cælo.*

2. Ex Conc. Trident. sess. 14. can. 1. hoc Sacramentum institutum est pro fidelibus lapsis *Ipsi Deo reconcilian dis.* Et c. 3. ait: *Effectus hujus Sacramenti, quantùm ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo.* At reconciliatio peccatoris cum Deo fieri non potest sine remissione omnium peccatorum mortalium quoad culpam. Ergo.

Resp. 2. Per hoc Sacramentum omnia peccata remittuntur etiam quoad pœnam æternam. Sequitur ex 1. Responsione, & iisdem argumentis constat. Adhuc tamen

Prob. Quotiescumque peccatum mortale remittitur quoad culpam, remittitur etiam quoad reatum pœnæ æternæ. Ergo, &c. *Prob. ant.* 1. Ex Scriptura. Rom. c. 8. *Nihil ergo damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* Hoc est, neque causa damnationis, neque damnatio est iis, qui sunt Justificati per Christi gratiam. At ii, quibus remittuntur peccata quoad reatum culpæ, sunt justificati: Ergo non est iis damnatio æterna. Item, Rom. c. 6. *Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.* 2. Ex Conc. Trid. sess. 6. c. 7. non fit remissio peccatorum mortalium quoad reatum culpæ nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, qua homo fit amicus Dei, & hæres vitæ æternæ, proindeque jam non est obnoxius pœnæ æternæ.

Quæres 2. *Utrùm unum peccatum mortale remitti possit sine alio?*

Resp. Unum peccatum mortale numquam remitti potest sine omnibus aliis in eodem homine, saltem de potentia ordinaria, id est, secundùm præsens decretum divinum.

Prob. Nam unum peccatum mortale secundùm præsens decretum diviuum non remittitur, per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ non potest esse cum ullo peccato mortali. Nam gratia sanctificans reddit hominem Dei filium adoptivum & hæredem vitæ æternæ, ut definit Conc. Trid. ac proinde non potest esse cum ullo peccato mortali, quod efficit hominem servum diaboli, Dei inimicum, & æternæ damnationis reum.

ARTICULUS II.

De remissione peccatorum venialium per Sacramentum Pœnitentiæ, & extra illud.

§. I.

Utrùm & quomodo remittantur peccata venialia per Sacramentum Pœnitentiæ?

Dico 1. Per Sacramentum Pœnitentiæ remittuntur ex opere operato peccata venialia ei ritè subjecta.

Prob. 1. Ex illo, Jo. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Nulla est autem ratio excipiendi peccata venialia ex his Christi verbis favorabilibus, generalibus, nullamque limitationem continentibus, sicut est ratio illa non subjiciendi onerosæ retentioni. Neque conveniebat, ut hoc Sacramentum remittere peccata mortalia posset, & non posset venialia, quæ sunt leves offensæ, quæque faciliùs remitti possunt.

2. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 5. declarante *peccata venialia rectè & utiliter in confessione dici.*

3. Ex approbato ab eodem Concilio piorum hominum usu, qui venia-

lia confitentur, ut eorum remissionem per Sacerdotalem absolutionem consequantur.

Dico 2. Ut peccata venialia per Sacramentum Pœnitentiæ remittantur, requiritur contritio formalis consistens in dolore & detestatione de illis cum proposito formali ea vitandi. Nam contritio formalis ex institutione Christi est essentialiter requisita ex parte pœnitentis ad remissionem peccati in hoc Sacramento. Imo Justus qui ad hoc Sacramentum sine dolore ullius peccati venialis scienter accederet, per se loquendo peccaret mortaliter; quia irritum ultro redderet Sacramentum, cùm contritio sit illius pars essentialis, nec tamen ullam haberet, ideoque grave sacrilegium admitteret.

Obj. Si propositum vitandi venialia requiritur ad illorum remissionem, numquam remitti poterunt omnia. Nam non possumus habere propositum vitandi omnia omnino peccata venialia: illa enim omnia toto vitæ tempore vitare impossibile est sine speciali privilegio, quod soli B. Virgini concessum est.

Resp. Nego sequelam & ejus probationem. Nam cum auxilio gratiæ possumus & debemus habere propositum generale, absolutum, & efficax vitandi omnia peccata venialia tum collectivè, tum distributivè sumpta, quamvis sine speciali privilegio non possimus potentia reducenda ad actum omnia reipsa vitare longo tempore. Nam cum gratia Dei sine tamen speciali privilegio possumus habere detestationem omnium venialium, incompossibilem cum omni affectu peccandi venialiter, quamdiu ipsa durat; ita ut si semper duraret, numquam committeretur veniale peccatum: ac proinde possumus habere propositum generale de se absolutum & efficax numquam peccandi venialiter, quamvis hoc propositum postea mutaturi simus pro nostra fragilitate, & venialiter peccaturi, quæ fragilitas nobis non displicet.

Observa. Ut omnia peccata venialia remittantur, requiritur dolor ac detestatio generalis & efficax de illis omnibus, cum proposito efficaci illa omnia in posterum vitandi. Ad remissionem verò aliquorum venialium requiritur & sufficit dolor ac detestatio de illis solis cum proposito illa vitandi; nam unum veniale remitti potest sine alio, nec ullum est incompossibile cum gratia sanctificante.

§. II.

Utrùm peccata venialia remittantur ex opere operato per alia Sacramenta?

Dico 1. Id certum est de Baptismo, Eucharistia, & Extrema Unctione, ut suo loco probatum est. Probabilius est etiam per cætera Sacramenta remitti peccata venialia, ea potissimùm quæ speciali cujusque fini opponuntur, ut per matrimonium ea, quæ repugnant castitati & statui conjugali; per ordinem quæ religioni & statui clericali. Quia hæc quoque Sacramenta instituta sunt ad sanctificandas animas, easque perducendas in statum ultimum: ac proinde removendo impedimenta tum sanctitatis, tum fruitionis Dei, qualia sunt peccata venialia. Nam peccata venialia impediunt abundantiam gratiarum ad sanctitatem acquirendam necessariarum impediunt mortale peccatum mortale, proindeque ad sanctitatis jacturam disponunt, & ad beatam assecutione beatitudinis retardant. S. Thom. de S. Thomam, q. 67. art. 3.

Dico 2. Ad remissionem peccatorum venialium per Sacramenta obtinendam, excepto Pœnitentiæ Sacramento, sufficit pœnitentia virtualis, qui

cluſa in pio aliquo erga Deum affectu ſupernaturali habente oppoſitionem cum illis, ſeu incompatibili cum affectu ad illa. Quia pœnitentia formalis nec eſt pars eſſentialis aliorum Sacramentorum, ſicut eſt Sacramenti Pœnitentiæ; nec diſpoſitio eſſentialiter requiſita ad illorum remiſſionem.

§. III.

Utrùm Sacramentalia vim habeant remittendi peccata venialia ex opere operato?

Nota. Per Sacramentalia hic non intelliguntur Sacramenta ipſa, neque eorum partes, neque cæremoniæ ad illorum ornatum ac ritum ſolemnem inſtitutæ; ſed intelliguntur res aliquæ vel actiones ſacræ, cujusmodi ſunt aqua benedicta, palmæ, cineres, cerei benedicti, panis benedictus, oratio in loco ſacro, oratio Dominica, tunſio pectoris, confeſſio generalis expreſſa his verbis. *Confiteor Deo omnipotenti, &c.* Epiſcopi vel Abbatis conſecrati benedictio, item variæ Unctiones non Sacramentales.

Dico. Sacramentalia non habent vim remittendi peccata venialia immediatè & ex opere operato. *Ita communiter.*

Prob. Sacramentalia habere vim remittendi peccata venialia ex opere operato eſt illa habere vim conferendi infallibiliter remiſſionem venialium omnibus obicem non ponentibus, eo ipſo quod adhibentur. Atqui Sacramentalia hanc vim non habent. Ergo *Prob. min.* Sacramentalia non poſſunt habere talem vim niſi ex inſtitutione Dei, cujus ſolius eſt de jure ſuo diſponere, & offenſas ſuas remittere vel per ſe immediatè, ver per media à ſe in hunc finem inſtituta. Atqui Sacramentalia non habent ex inſtitutione divina vim conferendi infallibiliter remiſſionem venialium omnibus obicem non ponentibus, eo ipſo quòd adhibentur. Nam talis inſtitutio neque ex Scriptura, neque ex Traditione ſufficienter probari poteſt. Ergo &c.

Sacramentalia tamen ex inſtitutione, Benedictione & Oratione Eccleſiæ, virtutem, quam Eccleſia ipſis à Chriſto impetravit, habent conferendi gratias actuales, quibus ad aliquos actus virtutum, v. g. pœnitentiam excitantur ii, qui his Sacramentalibus piè utuntur.

Obj. 1. Can. *aquam* de conſecrat, diſt. 3. aqua benedicta dicitur ſanctificare, mundare.

Reſp. Ad ſummum hic canon ſignificat aquam benedictam propter Eccleſiæ orationem ipſi applicatam valere ad ſanctificationem & mundationem à venialibus, non quidem immediatè, ſed mediantibus gratiæ auxiliis excitantibus ad actus pœnitentiæ ſaltem virtualis, quæ uſu Sacramentalium per modum impetrationis & intuitu meritorum Eccleſiæ obtinentur. Non tamen ſemper & infallibiliter impetrantur auxilia illa gratiæ per Sacramentalia propter orationem Eccleſiæ ipſi applicatam, quia non ſemper Eccleſiæ preces exaudiuntur, eòquòd ii, pro quibus orat, obicem ponant.

Obj. 2. L. 3. Regum, c. 8. dicitur, quòd Deus propter orationem factam in Templo propitiaturus ſit peccatis orantium.

Reſp. Hæc verba dicta ſunt univerſaliter de peccatis tum mortalibus, tum venialibus, & ſolùm ſignificant orationem factam in loco ſacro habere vim quamdam impetrandi media neceſſaria ad peccatorum remiſſionem obtinendam, & majorem quidem

dem propter circumstantiam externam loci sacri: quæ media faciliùs pro venialibus quàm pro mortalibus, & in loco sacro, quàm in non sacro impetrantur.

§. IV.

Utrùm & quomodo venialia remittantur ex opere operantis, & extra Sacramenta?

Nota. 1. Agitur hìc de remissione venialium in justo. Nam ex communi sententia peccatum veniale non remittitur in homine existente in statu peccati, nisi simul remittatur peccatum mortale, quia sola atritio hominis Dei inimici non habet ex se vim remittendi venialia, & nulla habetur promissio divina remittendi ejusmodi peccata propter ipsam solam attritionem peccatoris. Imò non convenit, ut Deus ullam offensam condonet inimico permanenti inimico. Igitur peccata venialia ut conjuncta cum mortali non remittuntur nisi per Sacramentum in re vel in voto susceptum.

Econtra remitti potest peccatum mortale absque remissione venialium, quando nempe homo non dolet de venialibus, nec sufficienter disponitur ad eorum remissionem: peccatum enim veniale non repugnat cum gratia sanctificante.

Nota 2. Quamvis unum mortale remitti non possit sine omnibus aliis ejusdem hominis; potest tamen unum veniale sine omnibus aliis remitti; quia potest homo deponere affectum ad aliquod veniale, & retinere ad aliud; & aliunde gratia sanctificans, non est incompatibilis cum venialibus.

Dico 1. Peccata venialia in homine justo remitti possunt ex opere operantis, & independenter à Sacramento Pœnitentiæ. *Ita omnes.* Et constat ex Conc. Trid. sess. 14. c. 5. ubi ait: *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur .... taceri concilia culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.* Et verò venialia utpote leviora debuerunt remitti facilius, & per plura media quàm mortalia.

Dico 2. Peccata venialia etiam si non possunt secundùm præsens decretum remitti sine formali vel virtuali pœnitentia seu retractatione. *Ita communiter Theologi cum S. Thoma.*

Prob. Quia Sapientiæ & Justitiæ divinæ planè convenit, ut nulla offensa contra ipsum voluntate physicè propria admissa remittatur sine retractatione ac displicentia saltem virtuali. Ergo rectè creditur Deus, qui naturalem rerum exigentiam ac convenientiam semper servat circa privilegium Ecclesiæ certò notum, statuisse, ut quælibet peccata etiam venialia numquam condonarentur sine formali aut saltem virtuali eorumdem detestatione.

Dixi, *vel virtuali*, Nam quæ actus ad remissionem venialium necessarius, sit per se primò ex instinctu divina dolor ac detestatio formalis & efficax peccati; sufficere tamen potest aliqua pœnitentia virtualis, consistens in aliquo actu supernaturali retutis incompossibili cum affectu alicujus veniale, & vi cujus homo illud detestaretur, si memoriæ occurreret.

Dico 3. Ad remissionem venialium in homine justo sufficit actus charitatis, vel contritionis perfectæ venialibus illis oppositæ. Nam talis actus remittit mortalia. Ergo à fortiori ad venialium remissionem sufficit, modò ille actus se extendat ad venialia, seu excludat affectum ad illa venialia, quæ sine ista exclusione non haberet vir-

tuali

tualis eorum retractatio, ideoque nec pœnitentia. Actus autem charitatis affectum ad venialia censetur excludere universaliter seu respectu omnium, quando quis vi talis actus ita affectus est, ut nullum veniale vellet admittere, & de quolibet admisso doleret, si memoriæ occurreret. Excludit verò dumtaxat particulariter seu respectu aliquorum, si vi illius actus ita quis affectus sit, ut nollet aliquod veniale in particulari hoc vel illud committere.

Dico 4. Ad remissionem venialium in justo extra Sacramentum non requiritur charitas aut contritio perfecta; sed sufficit attritio concepta ex motivo supernaturali, quod deum aliquo modo respiciat, cujusmodi est, v. g. quod peccatum veniale sit contra obedientiam & reverentiam Deo debitam etiam in levissimis rebus, quòd retardet possessionem Dei super omnia dilecti ut nostri summi boni, &c. item sufficit pœnitentia virtualis contenta in aliquo actu supernaturali ex simili motivo. Ita communius Doctores contra alios docentes extra Sacramentum requiri charitatis vel contitionis perfectæ actum.

Prob. 1. Ex S. Thoma, 3. p. q. 47. art. 1. ubi ait: *sequitur, quòd* (ad remissionem venialium) *requiratur quædam virtualis displicentia, putà cum aliquis hoc modo fertur secundùm affectum in Deum & res divinas, ut quidquid sibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se hæc commisisse.*

2. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 5. suprà citato *venialia multis aliis remediis* præter Sacramentum Pœnitentiæ *expiari possunt.* Ergo non solo actu charitatis vel contritionis perfectæ remitti possunt.

3. Venialia, quæ sunt leves Dei offensæ, debent faciliùs remitti, quàm mortalia quæ sunt graves Dei injuriæ, ejus odium & inimicitiam parientes: Ergo ad remissionem venialis extra Sacramenta requiri non debet perfecta contritio vel charitas sicut ad remissionem mortalis.

4. Gratia sanctificans magnum valorem attritioni hominis justi tribuit; & attritio illa efficaciter mutat voluntatem, & excludit affectum omnem ad venialia, quorum est detestatio, & quidem ex motivo aliquo Deum respiciente.

Dico 5. Ad remissionem venialium etiam in justo extra Sacramentum obtinendam, non sufficit attritio concepta ex motivis imperfectioribus, & quæ Deum aliquo modo non respiciant, qualis est attritio concepta ex metu solarum pœnarum sensus Purgatorii.

Prob. Quia si quælibet attritio etiam concepta ex illis motivis imperfectioribus sufficeret, Sacramentum Pœnitentiæ numquam peccata venialia remitteret, sed semper jam priùs remissa præsupponeret: nam semper remissa essent per attritionem, quæ absolutionem præcedere debet: Falsum consequens: nam hoc repugnat tum communi fidelium sensui & usui, qui venialia confitentur ad eorum remissionem per absolutionem Sacerdotalem obtinendam: tum Concil. Trident. cap. 5. citato asserenti venialia rectè & utiliter in confessione declarari, utique in ordine ad eorum absolutionem obtinendam, ut etiam patet ex his verbis quæ subjicit: *Quod piorum hominum usus demonstrat.*

§. V.

Quomodò remittantur venialia peccata justi, qui cum illis, seu ante illorum remissionem moritur, ut accidit in casu repentino mortis?

Dico. Remittuntur quoad reatum culpæ per actum contritionis perfectæ omnibus venialibus oppositum; quem quidem actum ejus anima gratia adjuta elicit primo instanti separationis suæ à corpore, vel saltem paulò post in Purgatorio. Ita communiter cum S. Thoma, q. 7. de malo, a. 11. ubi ait: *Venialia remittuntur post hanc vitam quantùm ad culpam, eo modo quo remittuntur in hac vita, scilicet per actum charitatis in Deum, repugnantem venialibus in hac vita commissis.*

Prob. Quia Scriptura & Patres generatim ad peccatorum personalium remissionem pœnitentiam aliquam requirunt: Ergo non debent restringi ad statum hujus vitæ, cùm nullum sit legitimum hujusmodi limitationis fundamentum. Quare reatus culpæ venialis, cui respondet in Deo jus leviter indignandi, remittitur per actum supradictum. Reatus verò pœnæ extinguitur condigna solutione & rigida satisfactionis passione, Deo ita statuente.

Porro per actum illum contritionis perfectæ post hanc vitam à justo elicitum remittuntur venialia quoad reatum culpæ per modum satisfactionis, vel saltem impetrationis.

ARTICULUS III.

Utrùm merita per peccatum subsequens mortificata, peccato hoc per Sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto susceptum remisso, reviviscant.

Nota 1. TRiplicis generis opera à Theologis distinguuntur, scilicet opera viva, mortificata, & mortua. Opera viva, quæ dicuntur simpliciter merita, sunt opera bona, & quæ fiunt ab homine justo, & promerentur felicitatem æternam, ejusque augmentum. Opera mortificata sunt opera illa viva seu meritoria, quæ per superveniens peccatum mortale impediuntur, ne effectum suum seu præmium consequantur, nempe ne perducant ad beatitudinem æternam.

Opera mortua duplicia sunt, nempe effectivè, & privativè. Opera mortua effectivè seu mortifera, sunt opera graviter mala, quæ spiritualem mortem animæ inferunt, illam privando gratia sanctificante & charitate habituali, quæ est supernaturalis vita animæ. Opera mortua privativè sunt opera bona & supernaturalia facta in statu peccati, quæ proindè non sunt meritoria vitæ æternæ.

Nota 2. Nunc duplex est super ea re Theologorum sententia in Scholis recepta. Prima est Thomistarum, qui ut plurimùm docent merita reviviscere, non semper ad totum præmium essentiale, quod ante peccatum illis debebatur, sed solùm juxta proportionem contritionis, per quam surgitur à peccato. Hunc autem proportionis modum alii aliter explicant. Altera sententia est cæterorum Theologorum, qui cum Scoto docent merita remisso peccato, semper revivisce re ad totum præmium essentiale, ipsis ante mortalem culpam subsequutam debitum.

§. I.

Dico. Merita, peccato subsequente remisso, reviviscunt quoad totum præmium essentiale, ipsis ante mortalem culpam debitum.

Prob. 1, Ex Scriptura Ezech. c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam . . . omnium*

omnium iniquitatum ejus non recordabor, in justitia sua, quam operatus est, vivet. Et c. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua.* At si homo resurgens non recuperaret jus ad totum præmium essentiale prioribus meritis respondens, Deus semper ejus iniquitatum recordaretur, illas in æternum puniendo privatione præmii essentialis meritis prioribus debiti, vel partis hujus præmii, sicque impietas impii quamvis remissa, plurimùm ei noceret in æternum. Gal. c. 3. *tanta passi estis sine causa; si tamen sine causa.* Hoc est, secundùm Ambrosium, Hieronymum, Chrysostomum, & alios Patres, si tamen dicendi estis sine fructu ista passi, cùm si volueritis per Pœnitentiam Deo reconciliari, passionum istarum mercedem sitis accepturi.

Hebr. c. 6. *Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius.* Quem locum de meritis mortificatis intelligunt Ambrosius, Chrysostomus, Anselmus, & alii Patres.

Prob. 2. Ex Conc. Trid. sess. 6. c. 16. & can. 32. Opera meritoria totam mercedem ac gloriam sibi debitam consequuntur suo tempore, modò operans decedat in gratia: quæ sola conditio à Conc. requiritur ad totum præmium essentiale bonis operibus debitum consequendum, & impletur ab eo, qui à peccato merita subsequente resurgens, postea moritur. Sic autem habet Conc. sess. 6. c. 16. *Nihil ipsis justificatis ampliùs deesse credendum est, quominùs plenè illis quidem operibus; quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur.* Et can. 32. *Si quis dixerit . . . ipsum justificatum bonis operibus . . . non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.* Ex quo adhuc sic argumentor. Ut merita totum præmium essentiale suo tempore assequantur, requiritur tantùm decessus in gratia. Ergo non requiritur præterea, ut Pœnitentia, per quam resurgitur, sit in certa proportione fervoris, ac in certo intensionis gradu; alioqui sæpe contingeret, ut posita conditione mortis in statu gratiæ, quam solam requirit Conc. opera meritoria non obtinerent totam gloriam sibi debitam, suo tempore consequendam. Sic etiam multùm in justis retardaretur alacritas ac fervor ad bona opera exercenda, de quibus timendum esset, ne illa frustra præstitissent.

Prob. 3. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Hieronymus, in c. 3. ad Galatas, ubi ait: *Quicumque ob Christi fidem laboraverit, & postea lapsus fuerit in peccatum; sicut priora sine causa dicitur passus fuisse dum peccat, sic rursum non perdet ea, si ad pristinam fidem & ad antiquum studium revertatur.* Et S. Ambrosius ait: *Vide quàm bonus Deus, & facilis indulgere peccatis: non solùm ablata restituit, sed etiam insperata concedit.*

Prob. 4. Ratione 1. sic. Opera meritoria habent singula vim ad certum gloriæ ac felicitatis gradum perducendi operantem, & ad illum gradum suo tempore tribuendum acceptantur à Deo sub sola conditione decessus in gratia, ut constat ex Conc. Trid. modò laudato. Ergo quamdiu is, qui ea fecit, potest decedere in statu gratiæ, hanc vim totam retinet: neque illa vis aboletur aut minuitur, sed solùm impeditur & suspenditur per subsequens peccatum. Ergo tali impedimento per peccati

peccati remissionem sublato, tota illa vis meritorum ad certum ac proprium singulorum præmium essentiale, nempe gloriæ ac felicitatis gradum recuperatur sicut priùs erat.

2. Condonatio peccati facta pœnitenti, est absoluta, integra & absque ulla limitatione. Ergo per illam condonationem pœnitens recuperat omnia jura ad totum præmium essentiale priùs acquisita: sicut si Rex offensam integrè ac simpliciter remittat subdito, is per illam remissionem restituitur in omnia jura, quæ ante habebat & recuperat jus accipiendi mercedem integram suis prioribus obsequiis debitam.

3. Quia rationes omnes, quæ ab adversariis afferuntur ad probandam meritorum reviviscentiam, probant illam fieri ad totum præmium essentiale, non autem solùm ad proportionem fervoris pœnitentiæ vel charitatis per quam resurgitur.

Ex dictis sequitur, meritis per remissionem peccati reviviscentibus, etiam recuperari totam gratiam sanctificantem meritis illis respondentem. Nam gratia sanctificans est semen gloriæ, & proximum fundamentum juris ad illam: ac proinde totum jus ad gloriam priùs acquisitum recuperari non potest sine tota gratia sanctificante priùs acquisita. Item sequitur recuperari etiam simul omnes virtutes infusas meritis illis reviviscentibus respondentes: nam sunt individuæ comites gratiæ sanctificantis. Et utrumque significatur parabola Filii Prodigi, cui pater jussit restitui stolam primam, & annulum, & calceamenta, *Luc. 15.*

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Homo per peccatum mortale amisit jus ad gloriam. Ergo merita per peccatum penitus extinguuntur. Ergo non reviviscunt, &c.

Resp. Disting. anteced. Amisit jus recuperabile per remissionem peccati, *conc. antec.* amisit jus irrecuperabile per remissionem peccati, *nego antec. & conseq.* cùm opera meritoria à Deo acceptentur ad gloriam suo tempore retribuendam sub sola conditione meritis in statu gratiæ, quamdiu homo potest decedere in gratia, & à peccato resurgere, potest recuperare jus proximum ad gloriam suis prioribus meritis debitam.

Inst. 1. Merita per peccatum subsequens abolentur & extinguuntur. Ergo recuperari non potest jus, &c.

Resp. Nego anteced. Itaque merita per subsequens peccatum non extinguuntur absolutè, nisi cùm homo in peccato moritur. Quamdiu autem homo vivit, & à peccato resurgere potest atque in gratia decedere, prioria merita semper manent in acceptatione Dei in ordine ad præmium etiam essentiale singulorum proprium suo tempore rependendum, & vim, quam peccato subsequente impeditam ad dispensam, ad hanc felicitatem ac gloriam suo tempore perducendi retinent.

Inst. 2. Ezech. c. 18. de justo meritoriter peccante dicitur: *Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.* Ergo merita post subsequens peccatum non manent ampliùs in acceptatione divina.

Resp. Explico Textum. Justitiæ ejus non recordabuntur, id est, ita non proderunt in illo statu peccati, & nisi resurgat, *conc.* id est, ita non ampliùs profuturæ sunt, etiamsi postea resurgat, *nego:* nam ibidem dicitur: *Si impius egerit pœnitentiam . . . omnium iniquitatum ejus non recordabor: in justitia sua quam operatus est, vivet.* Et c. 33. *Impietas impii non*

non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit. Certè si merita ad totum præmium essentiale non reviviscerent, peccatum etsi per pœnitentiam remissum, plurimùm noceret justo, & Deus illud semper recordaretur, si quidem illud in æternum puniret præmii essentialis prioribus meritis debiti privatione vel ex toto vel ex parte.

Obj. 2. Si merita per peccatum subsequens mortificata reviviscunt, condonato peccato, hæc reviviscentia oritur vel ex misericordia divina, vel ex justitia. Neutrum dici potest. Ergo.

Resp. Nego min. & dico merita reviviscere ex misericordia, sed illis reviviscentibus deberi præmium ex justitia. Nam Deus 1. Ex mera misericordia decrevit dare, & promisit hominibus præmium omnium meritorum etiam mortificatorum, si modò in gratia decedant, & justificatos in priora jura restituere. Nam poterat velle, ut merita omnia peccato subsequente absolutè extinguerentur, ita ut jam postea nullum jus ad gloriam tribuerent. 2. Ex mera misericordia peccatorem ad pœnitentiam excitat, sine qua numquam merita reviviscerent. 3. Ex mera misericordia pœnitentem justificat. Gratis enim pœnitentem justificat, sine qua justificatione gratuita merita non reviviscunt. At supposito, quòd Deus misericorditer voluerit justificatum restitui in priora jura omnia ad gloriam, operibus meritoriis ante peccatum acquisita, opera illa meritoria homini justificato idem jus ad gloriam tribuunt, quod ante peccatum tribuerant: ac proinde tam homini justificato propter illa debetur gloria, quàm si post illa homo ille numquam peccasset. Et si meritis reviviscentibus debetur merces ex justitia perinde ac aliis meritis: ex justitia, inquam, qualis potest esse inter Deum & creaturam. Unde illud Apostoli, Hebr. c. 6. *Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operibus vestris.* Nam supposita divina promissione & acceptatione, & justificatione misericorditer facta, operibus meritoriis debetur gloria, modò decedatur in gratia.

Obj. 3. Tota gratia, quæ in justificatione confertur, gratis datur, non ex justitia. Ergo nulla datur propter merita præcedentia. Ergo, &c.

Respondetur Disting. antecedens Tota gratia, quæ in justificatione confertur vi justificationis præcisè, gratis datur, *conced. antecedens.* Nam gratuita est tota justificatio. Tota gratia, quæ in justificatione confertur, sed ex alio titulo, nempe ratione meritorum præcedentium, gratis omnino datur, *nego anteced. & conseq.* in justificatione hominis, qui post merita acquisita peccavit mortaliter, duplex gratia infunditur; una intuitu Sacramenti in re vel in voto suscepti, & vi justificationis præcisè, per quam scilicet homo à statu peccati ad statum gratiæ transfertur: hæc datur gratis homini justificato. Altera verò intuitu meritorum præcedentium, per quam homo primò non justificatur, sed justificatus supponitur, & magis justus efficitur: ista datur homini justo, & ex justitia multiplicem misericordiam supponente: nam operibus meritoriis ex gratuita promissione & acceptatione divina debetur gratia & gloria, modò operans sit in statu gratiæ.

Inst. Utraque gratia eodem instanti reali datur: ergo utraque est æquè gratuita.

Resp. Nego conseq. Quamvis enim utraque gratia eodem instanti reali detur, tamen secunda supponit primam

ut natura priorem, & per quam priùs natura homo justus efficitur, quàm accipiat secundam, per quam justior ac sanctior redditur, & utraque ex diversis titulis infunditur. Hinc per gratiam propter merita præcedentia in justificatione collatam homo non transfertur à statu peccati ad statum gratiæ, sed translatus supponitur.

Obj. 4. Qui post opera meritoria mortaliter peccat, indignus est, qui gratiam prioribus meritis respondentem recuperet cum jure ad gloriam tamquam si non peccasset. Ergo talem gratiam cum tali jure non recuperat.

Resp. Disting. antec. Indignus est, qui talem gratiam recuperet, quandiu versatur in statu peccati, *conc. ant.* postquam ei condonatum est peccatum, *subdisting.* independenter à misericordia & gratuita acceptatione divina, *conc. iterum ant.* suppositâ misericordia Dei ad præmium suo tempore rerribuendum acceptantis merita hominis justi, etsi per peccatum mortificata, modò is resurgat à peccato, & decedat in gratia. *nego antec. & conseq.* meritorum reviviscentia fundatur in misericordia Dei, sed hac suppositâ pœnitens à peccato justificatus dignus est, qui gratiam totam prioribus meritis respondentem recuperet cum jure ad gloriam tali gratiæ commensuratam: nam tunc facit id, quod Deus requirit ad meritorum illorum reviviscentiam, redeundo cum Deo in gratiam.

Obj. Ex Conc. Trid. requiritur perseverantia in gratia usque ad mortem tamquam conditio necessaria ad consequendam mercedem per bona opera. Nam sess. 6. can. 26. sic ait: *Si quis dixerit justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerunt facta, expectare & sperare æternam retributionem Deo per ejus misericordiam, & Christi meritum, si benè agendo divina mandata custodiendo usque finem perseveraverint, Anathema.* Ergo qui postea peccat, nihil præ consequitur propter bona opera peccatum facta.

Resp. 1. Nego anteced. Ad nem, dico verba objecta non sunt clusiva. Non enim Concilium justos non debere expectare retionem, nisi semper usque in perseveraverint absque statu interdio peccati. Imò, eadem sess. can. 32. ad consequendam gloriam bona opera sufficere docet simpliciin gratia decessum.

Resp. 2. Disting. antec. Requiritur perseverantia usque in tum, hoc est, decessus in statu gratiæ, *conc. antec.* hoc est, continua permanentia in statu gratiæ nunquam amissæ, *nego anteced. & conseq.* perseverantia usque in finem significat decessum in gratiæ, sive gratia illa numquam cato amissa sit, sive amissa postea cuperata sit.

Obj. 6. Ex Conc. Trid. sess. 6 gratia in justificatione infundicundùm propriam cujusque disnem & cooperationem. Ergo meritis prioribus collata non retur nisi secundùm proportionem voris pœniteutiæ: ac proinde gloriam sic tantùm reviviscit.

Resp. Nego conseq. Quia loquitur tantùm de gratia, quæ ditur præcisè ratione dispositionis justificationem, nempe contritionis aliorum actuum: non autem loquitur de gratia, quæ infunditur ratione meritorum præcedentium, ad quam contritio se habet dumtaxat ut removens impe-

impedimentum nempe peccatum, non ut dispositio ad illam, nam præcedentia merita in acceptatione divina remanentia sunt mensura illius gratiæ.

Obj. 7. Thomas, 3. p. q. 89. a. 5. ad 3. ait; *Ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmium essentiale secundùm quantitatem charitatis, in qua invenitur. Habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis, quàm de operibus, quæ in secunda charitate fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.* Ergo ex S. Thoma merita non reviviscunt nisi secundùm proportionem charitatis, per quam resurgitur.

Resp. Oppono huic textui rationem & doctrinam ipsius S. Thomæ in corpore articuli traditam, quæ probat reviviscentiam semper esse ad totum præmium essentiale: cuique potiùs adhærendum est, quàm textui objecto, ejus principiis repugnanti. Sic enim S. Doctor ait: *Opera meritoria per peccatum sequens mortificata .... non habent vim perducendi in vitam æternam, solùm secundùm quod actu existunt, sed etiam postquam actu esse desinunt, secundùm quod remanent in acceptatione divina. Sic autem remanent, quantum est de se, etiam postquam per peccatum mortificantur: quia semper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit .... sed quod isti, qui ea fecit, non sint efficacia ad ducendum in vitam æternam: quod est reviviscere. Et ita patet, quòd opera mortificata per pœnitentiam reviviscunt.*

Præterea ex opposita sententia sequitur illum, qui post multa opera meritoria facta, unum mortale peccatum admitteret, non consecuturum plus gloriæ, quàm qui pauca admodum merita habet, & innumera demerita, si uterque cum æquali contritione ac charitate resurgat, & statim moriatur.

Obj. 8. Peccata remissa non reviviscunt per peccatum subsequens. Ergo nec merita mortificata reviviscunt per pœnitentiam subsequentem.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia peccata remissa, sunt penitus abolita ac deleta: nam Deus peccata remittit, cedendo absolutè & simpliciter juri, quod habet ad indignandum, & puniendum pœna æterna propter illa. Unde peccata semel remissa perinde sunt in ordine ad Dei indignationem & odium ac si numquam extitissent, proindeque revivisscere non possunt. At merita mortificata non sunt abolita & extincta absolutè: nam semper manent in acceptatione Dei quoad præmium ipsis debitum suo tempore rependendum, quamdiu is, cujus sunt, potest resurgere à peccato & decedere in gratia & sic quamdiu is cujus sunt, potest decedere in gratia, retinent vim illum ad gloriam perducendi suo tempore, quamvis impeditam & suspensam per peccatum subsequens, ac proinde possunt reviviscere, & reviviscunt sublato impedimento, nempe peccato: tunc enim jus expeditum & proximum ad gloriam suo tempore retribuendam restituunt.

Inst. 1. Deus merita hominis peccantis eodem modo obliviscitur ac peccata pœnitentis: nam locutiones, quibus Deus dicitur merita & peccata oblivisci, sunt prorsus similes, ut patet ex his, Ezech. c. 18. verbis: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor: : : : omnes justitiæ ejus non recordabuntur.* Ergo merita tam per peccatum subsequens abolita sunt absolutè, quàm peccata remissa.

Resp. Nego ant. Ad prob. nego conseq. Nam locutiones Scripturæ intelligi debent accommodatè ad materiam

subjectam, quæ cùm sit diversa in utroque illo textu, illæ etiam locutiones diverso modo intelligi debent. Enim verò cùm dona Dei sint sine pœnitentia, ut ait Apostolus, *Rom. cap. 11.* merita justorum, quæ sunt ejus dona, non debent aboleri, nec remissio peccatorum retractari. Unde peccata, non merita, absolutè aboleri debent. Idque valde consentaneum est infinitæ bonitati Dei ad miserandum & remunerandum, quàm ad puniendum pronioris.

Inst. 2. Non minor, imò major est vis peccati ad destruenda absolutè merita, quàm vis pœnitentiæ perfectæ ad abolenda peccata: nam peccatum habet malitiam infinitam, actus autem charitatis & contritionis bonitatem tantùm finitam. Ergo peccatum merita priora penitus destruit, perinde ac pœnitentia perfecta destruit peccata priora.

Resp. Nego conseq. Quia absolut illa peccatorum destructio non ex bonitate & valore pœnitentiæ charitatis oritur, quàm ex Dei bo tate & misericordia, qui pœniten ad id acceptavit, & noluit me per peccatum aboleri, quamdiu cujus sunt, potest resurgere & de dere in gratia, ut constat ex Scriptu Patribus, & Concil. Tridentin.

Obj. 9. Dici non potest, quandoq peccata reviviscant: Ergo non re viscunt.

Resp. Nego anteced. Nam revi scunt eo instanti, quo remittitur pe catum; tunc enim tollitur obex, q merita impediebantur, ne haberen vim perducendi ad vitam æternam: unde sublato hoc impedimento illicito vim illam totam recuperat per gratiam sanctificantem iis respondentem, quæ statim remisso peccato infunditur.

TRA

TRACTATUS DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

POENITENTIA sumitur vel pro virtute, vel pro Sacramento. Sumpta pro virtute est virtus inclinans peccatorem ad dolorem ac detestationem de peccato commisso, quatenus est offensa Dei, & ad efficax propositum vitandi peccatum, & satisfaciendi justitiæ divinæ. Est aliqua justitiæ commutativæ species: nam qui per suum peccatum injuriam Deo intulit, debet eam per satisfactionem compensare, si non ad æqualitatem, cujus est incapax, saltem quantum potest & Deus exigit. Actus virtutis Pœnitentiæ sunt contritio & satisfactio, de quibus infrà.

Pœnitentia sumpta pro Sacramento, ut hìc sumitur, est Sacramentum à Christo institutum ad peccata post Baptismum commissa remittenda per actus pœnitentis, & absolutionem Sacerdotis. Esse necessariam necessitate medii in re vel in voto; constat ex Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* & ex Concil. Tridentin. Sess. 14. c. 2. ibi: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.*

CAPUT I.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

DUplex est, remota & proxima. Materia remota & circa quam destruendam versatur, sunt omnia peccata post Baptismum admissa. Materia proxima & ex qua componitur, sunt actus pœnitentis, nempe contritio perfecta, vel imperfecta, confessio, & satisfactio: quæ partes materiales dicuntur, ex Concil. Trident. Sess. 14. Can. 4. *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur, Anathema sit.* Differt tamen satisfactio actualis ab aliis, quòd sit tantùm pars integralis. Nam datur absolutio, & hoc Sacramentum conficitur & confert gratiam justificantem ante satisfactionem impletam: at nulla res potest esse sine tota sua essentia. Contritio verò & confessio sunt partes essentiales. Satisfaciendi tamen

propositum necessariò requiritur in contritione.

ARTICULUS I.

De Contritione.

Quæst. I. *Quid est Contritio, & quotuplex?*

Resp. 1. Contritio genericè sumpta est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Concil. Tridentin. Sess. 14. cap. 4. Ut autem valeat ad remissionem mortalium, sive intra, sive extra Sacramentum necessariò debet esse interna, supernaturalis, universalis, efficax, & appretiativè summa.

Resp. 2. Dividitur in perfectam & imperfectam. Contritio perfecta est ea, quæ concipitur ex actu, seu motivo charitatis perfectæ: unde est dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, propter Deum super omnia dilectum propter se, hoc est, propter infinitam amabilitatem suam. Imperfecta, quæ attritio dicitur, est ea, quæ ex alio motivo supernaturali quàm charitatis concipitur, ut ex peccati turpitudine, vel ex gehennæ & pœnarum metu. Conc. Tridentin. *suprà* Quare differunt specie, cùm habeant diversa motiva. Differunt etiam ex parte effectus: nam perfecta Deo reconciliat extra Sacramentum cum ejus voto, non imperfecta: quoad cætera conveniunt.

Quæst. II. *An contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum, per modum scilicet dispositionis ultimæ, licèt non sine voto Sacramenti?*

Resp. Affirm. *Prob. 1.* Ex Ezech. c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, &c. Vita vivet.* 2. Ex Concil. Trid. Sess. 14. c. 4. *Docet etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priùs quam hoc Sacramentum actu suscipiatur: ipsam nihilominùs reconciliationem ipsi contritioni, sive Sacramenti voto quod in illa includitur, non esse adscribendam.* 3. Quia S. Pius V. & Gregorius XIII. damnavit hanc Baji propositionem: *Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum, non remittitur crimen extra casum necessitatis aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.*

Imò quilibet actus charitatis perfectæ, quem contritio perfecta includit, & qui dicitur contritio virtualis, absolutè sufficit extra Sacramentum ad justificationem, sine dolore & proposito formali, ut constat 1. Ex Scripta. Prov. 8. *Ego diligentes me diligo;* Joann. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, &c.*

2. Ex Patribus id passim asserentibus.

3. Quia damnatæ sunt hæ Baji propositiones. 32. *Charitas illa, quæ ipsa plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* 71. *Homo existens in peccato mortali potest habere veram charitatem.*

4. Quia perfecta Dei dilectio & perfecta conversio ad Deum. Tum actus charitatis perfectæ non reconciliat hominem Deo sine voto contritionis & Sacramenti, quod in illo virtualiter & implicitè includitur, nec sine obligatione eliciendi postea contritionem formalem de iisdem mortalibus jam remissis, & eadem ostendi.

Quæst. III. *An contritio est necessaria?*

Resp. 1. Contritio formalis, vel virtualis sufficiens ad remissionem peccati mortalis est necessaria necessitate medii ad salutem. *Prob.* 1. Ex Luc. c. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes*

omnes similiter peribitis. Et, Act. 3. *Pœnitemini & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* 2. Ex Conc. Trident. Sess. 14. c. 1. & c. 4. Ratio est, quia sine illa, etiam inculpatè omissa, obtineri nequit remissio peccati mortalis, nec proinde salus. Contritio autem sufficiens ad remissionem mortalium est contritio perfecta, vel attritio ex amore Dei inchoato, seu imperfecto cum Sacramento, ut infrà dicam.

Dixi, *vel virtualis*, Quia actus charitatis perfectæ sufficit ad justificationem, etiam sine dolore formali, & esse potest in eo, qui non cogitat de peccatis; estque pœnitentia virtualis, quia efficaciter ad contritionem movet eum, qui de peccatis cogitat, & habet vim reconciliandi, cum Deo extra Sacramenta.

Resp. 2. Contritio formalis est etiam necessaria necessitate præcepti. Nam 1. extat præceptum speciale divinam eliciendi contritionem formalem; ut constat ex Matth. 4. & Act. 2. *Pœnitentiam agite.* 2. Omnia media ad salutem necessaria, directè & ratione sui à Deo præcipiuntur: sed contritio formalis est medium à Deo constitutum ut necessarium ad reconciliationem cum eo, ut docet Conc. Trident. Sess. 14. c. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* 4. Ratione sui præcepta est lege cujusdam justitiæ ad Deum, ex qua tenemur, quantum in nobis est, resarcire injuriam Deo illatam, modo ex natura rei convenienti, & à Deo instituto, qualis est dolor, & propositum efficax. Hinc peccator, qui elicuit actum charitatis perfectæ, tenetur adhuc contritionem formalem elicere; & omissio contritionis præceptæ est speciale peccatum contra virtutem Pœnitentiæ.

Observa. Contritio, quæ necessaria est necessitate tum medii, tum præcepti, debet reconciliare peccatorem cum Deo: ac proinde est Contritio perfecta extra Sacramentum, & saltem attritio conjuncta cum amore Dei imperfecto, seu amore spei, & Sacramento. Nam contritio non exigitur nisi ad placandum Deum, ad divinam injuriam, quantum fieri potest, compensandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

Quæst. IV. *Quandonam præceptum contritionis obligat?*

Resp. Tenemur jure divino, & naturali ad non differendam saltem notabiliter contritionem sufficientem ad justificationem post mortale admissum, ita ut notabilis ejus dilatio sit novum peccatum mortale. *Prob. 1.* Ex Eccli. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Item Christus, Matth. 24. & 25. Marc. 13. Luc. 12. jubet nos semper vigilare, & paratos esse ad mortem. Sed hoc præceptum violat, qui notabili tempore manet in statu peccati; nam non vigilat, nec paratus est. 2. Ex Patribus, qui passim longam Pœnitentiæ dilationem graviter increpant. 3. Notabilis dilatio contritionis, quæ à Deo statuta est ad satisfaciendum ejus offensæ, ejusque amicitiam recipiendam, est graviter injuriosa Deo; nam est violatio juris divini exigentis reparationem injuriæ, Deo illatæ sine notabili mora. Idem quippe jus obligans ad compensationem injuriæ simul obligat ad illam non differendam saltem notabiliter, ut patet in injuriis humanis. Præterea tempore notabili non curare de reconciliatione cum Deo ineunda, & permanere voluntariè in inimicitia Dei, dum ab eo sollicitaris ad redeundum in gratiam,

est

est secundùm æstimationem prudentum virtualiter amicitiam divinam contemnere. 4. Gravis est inordinatio voluntariè notabili tempore sejungi, & habitualiter averti à fine ultimo, ut rem magis ex morali quodam judicio quàm ex subtili disquisitione expendenti facilè patebit. 5. Per talem dilationem peccator exponit se periculo labendi in novum peccatum: nam ex communi Patrum, & Doctorum doctrina, homo non potest diu in peccato mortali versari, quin iterum in novum mortale incidat. *Peccatum quod Pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit*, ait S. Gregorius, l. 23. mor. c. 9. Hinc illud, Eccli. 3. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Et verò (ut ait Delugo) hæc est voluntatis natura, ut quisque operetur juxta id, quod amat, & intendit, nec diu eligere possit media difficilia ad finem alium, quem minùs amat.

Quare notabilis dilatio contritionis est peccatum mortale contra virtutem Pœnitentiæ, & contra charitatem, vetantem contemptum quemlibet divinæ amicitiæ. Quænam autem dilatio hìc notabilis censeatur, ut sufficiat ad mortale, ex morali judicio æstimandum est, opportunitate, periculis, tentationibus, & aliis circumstantiis spectatis.

Cæterum secundùm omnes contritionis præceptum obligat per se in quovis probabili periculo mortis: quia cùm post mortem observari nequeat, homo se committeret periculo illud non observandi. Per accidens verò obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult ministrare, vel suscipere, quia ex virtute religionis tenetur sancta sanctè tractare, & proinde sibi comparare statum gratiæ. Item quando necessaria judicatur ad superandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Resp. 2. Quisque tenetur lege naturali divina elicere contritionem perfectam in articulo mortis. *Ita communius.* Quia recta ratio dictat, negotio salutis æternæ, eo tempore quo exacto, defectus fit irreparabilis, adhibendam esse viam tutiorem, & omnem securitatem moraliter possibilem, qualis est omni adulto contritio perfecta: nam nemo certò scit se in articulo mortis esse ab omni mortali, nec sibi liberandum esse per contritionem non perfectam cum Sacramento: quia non potest tibi deesse baptismus, sine quo nemo est capax alterius Sacramenti; posset confessarius non esse ritè ordinatus, caruisse intentione necessaria, &c. Nec satis est elicere amorem Dei perfectum, dum occurrunt animo peccata; nam tunc ex præcepto *alia* dolor contritio formalis, ut dixi.

Quæst. V. *An ad remissionem venialium, etiam in justo, requiratur aliqua pœnitentia seu displicentia, ac retractatio vel formalis, vel saltem virtualis?*

Resp. Affirm. Ita communiter [illegible] *S. Thom. 3. part. quæst. 86. art. Prob. 1.* ex Script. quæ asserit indistinctè, & generaliter contritionem necessariam ad remissionem peccatorum. 2. Ex Sanct. August. [illegible] 48. *Nec quemquam putes aliquando seu magno seu parvo peccato correctionem sine pœnitentia transire.* Et, Serm. 1. in Psal. *Iniquitas omnis parva magna punitur necesse est aut ab ipso pœnitente, aut à Deo vindicante nam & quem pœnitet, punitus sum . . . . . Non potest impunitum relinqui peccatum.* 3. Sapientiæ & justitiæ divinæ planè convenit, ut omnis Dei offensa propria voluntate admissa, sine retractatione ac displicentia saltem virtuali non remittatur.

Ergo

Ergo rectè creditur Deus, qui connaturalem rerum exigentiam ac convenientiam semper servat, statuisse ut peccata etiam venialia non condonarentur sine aliqua eorum Pœnitentia saltem virtuali; quæ consistit in actu supernaturali virtutis alicujus, vi cujus displiceret illud peccatum, si memoriæ occurreret.

Quæst. VI. *Quænam contritio requiritur & sufficit ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ?*

Resp. 1. Ad valorem & effectum Sacramenti requiritur contritio formalis, interna, supernaturalis, universalis respectu mortalium, efficax, & appretiativè summa. Itaque debet esse. 1. Formalis, qualis generatim descripta est, nempe quæ sit animi dolor ac detestatio formalis de peccatis commissis, cum proposito non peccandi de cætero, ex Concilio Tridentino Sess. 14. cap. 4. Nam contritio est pars necessaria Sacramenti, ex Canon. 4. Item saltem in praxi requiritur, præter dolorem, etiam propositum formale & expressum: nam non est certum sufficere virtuale; imò Concilium Florentinum explicando contritionem requisitam, expresè commemorat dolorem & propositum, & illa tanquam duo requirit. Et à Concilio Tridentino contritio definitur, *Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* At definitur per partes essentiales, alioqui dolor & detestatio non essent etiam partes essentiales: nam Concil. tam requirit simpliciter propositum, & particula *cum* significat conjunctionem &c. Hinc non sufficit perfecta dilectio, quia non est contritio formalis, sed solùm virtualis.

2. Interna, ex Joël. 2. *Scindite corda vestra:* nam est animi dolor; alioqui non esset contritio, sed merum simulacrum contritionis, quo Deus, qui intuetur cor, decipi non potest. At non necesse est, ut contritio sit sensibilis: nam ex Concil. Tridentin. est animi dolor. Animus autem mentem & voluntatem, non appetitum sensitivum significat. Sæpè tamen sensibilis est, quia sæpè ex ea oritur motus appetitus sensitivi.

3. Supernaturalis, hoc est, facta ex motivo supernaturali per auxilium gratiæ. Ex Concil. Trident. Sess. 6. Canon. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritu sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.* Et verò dispositio debet esse proportionata formæ, & ejusdem ordinis cum illa: forma autem, nempe gratia sanctificans, est supernaturalis: ergo contritio, quæ est dispositio ad illam, debet quoque esse supernaturalis. Quare peccator humilibus ac crebris precibus contritionis gratiam à Deo per Christi merita petat his verbis, Jerem. 31. *Converte me & convertar: quia tu Dominus Deus meus.*

4. Universalis, ita ut dolor se extendat ad omnia mortalia admissa, & adsit propositum omnia omnino mortalia in posterum vitandi, propter motivum omnibus etiam oblitis commune, ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, vita vivet.* Nam unum mortale non potest remitti sine omnibus aliis, cùm per quodlibet avertamur à Deo, & nullum remittatur sine infusione gratiæ sanctifi-

ctificantis, quæ est incompossibilis cum omni mortali. Ergo ut contritio valeat ad remissionem mortalium, debet valere ad remissionem omnium. Non potest autem valere ad remissionem omnium mortalium, nisi virtualiter saltem, & implicitè ad omnia se extendat, per rationem omnibus communem, ut patet. Hinc Conc. gener. Lateran. II. c. 22. ait: *Falsam pœnitentiam esse constat, cùm spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur, aut cùm sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est, (Qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus) scilicet quantum ad vitam æternam: sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit, &c.*

5. Efficax & absoluta, ita ut excludat omnem affectum ad quodvis mortale, & contineat propositum firmum servandi omnia mandata, & adhibendi omnia media ad fugam peccati, & mandatorum observationem necessaria, cujusmodi sunt destructio causarum peccati; fuga occasionis proximæ, cupiditatum ac sensuum mortificatio, oratio crebra, &c. Nam Concil. Tridentin. sess. 12. cap. 4. requirit propositum non peccandi de cætero, hoc est, nunquam peccandi, ideoque semper servandi omnia mandata saltem graviter obligantia. Præterea vera Pœnitentia, seu contritio est vera conversio cordis ad Deum, quæ non potest esse sine odio efficaci peccati, & amore efficaci justitiæ, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. *Declarat S. Synodus hanc contritionem* (necessariam quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum) *non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere,* juxta illud, Ezech. 18. *Projicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis; & facite vobis cor novum & spiritum novum.* Certè contritio, quæ cor novum spiritum novum facere debet, est maximè efficax.

Ad efficaciam contritionis pertinet etiam voluntas faciendi quidquid Deus requirit ad destructionem peccati, nempe confitendi, satisfaciendi, &c.

6. Appretiativè summa, ita ut odio mo oderit ac detestetur peccatum pra omnia alia mala, sitque parat omni bono carere, quodvis malum pati, potiùs quàm peccare mortaliter, & Dei amicitiam rebus omnibus præferat. Nam contritio necessaria ad justificationem, est conversio ad Deum ex toto corde, totalitate approximationis, juxta illud, Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Et, Deut. 4. *Cùm quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ.* Enim verò sicut Deus est summum bonum, ideoque omnia diligendus: ita peccatum, est Dei offensa, & ejus amicitia possessione privat hominem, est summum malum, ideoque summè fugiendum ac vitandum.

7. Ut sit cum spe veniæ conjuncta. *Vide* Concil. Trident.

Porrò contritio debet esse talis & non solùm opinione. Nam ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. est pars Sacramenti Pœnitentiæ. Sed pars Sacramenti, realis & veri, debet esse vera & realis, & non tantùm existimata; nostra enim existimatio nihil ponit in re. Cùm ergo res esse nequeat sine omnibus suis partibus essentialibus veris, nec etiam

Pœnitentiæ Sacramentum poteſt eſſe ſine aliqua contritione vera, qualis à Deo requiritur.

Reſp. 2. Ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam requiritur inſuper, ut talis contritio includat aliquem Dei amorem, non tamen qui extra Sacramentum juſtificet. *Prob.* 1. Ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. ubi agens de diſpoſitionibus ad juſtificationem in Baptiſmo requiſitis, ſic ait: *Illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet.* Quantò magis talis amor requiritur in Sacramento Pœnitentiæ, quæ ex Concil. Trident. eſt laborioſus Baptismus? 2. Authoritate Cleri Gallicani, ann. 1700. ita docentis. *Et quidem de dilectione Dei, ſicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ eſt laborioſus baptiſmus, requiſita, ne neceſſariam doctrinam omittamus, hæc duo imprimis ex S. Synodo Tridentina, monenda & docenda eſſe ducimus. Primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam, quæ ſit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu ſuſcipiatur, hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento ſecurum ſe eſſe, ſi præter fidei & ſpei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem. Neque verò ſatis adimpleri poteſt utrique Sacramento neceſſarium vitæ novæ inchoande ac ſervandi mandata divina propoſitum, ſi pœnitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat; nec ſit ſaltem animo ita præparato, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, ſeſe excitet ac provocet.* 3. Quia ex Script. Patribus, & Concil. Trident. ad juſtificationem omnem adulti requiritur vera converſio ad Deum: vera autem converſio ad Deum includit aliquem Dei amorem. 4. Homo per peccatum mortale avertitur à Deo, & convertitur ad creaturam, ponendo in ea ſuam beatitudinem ſeu ſuum finem ultimum. Ergo ut ſe ad Deum verè convertat, & peccati remiſſionem obtineat, debet non ſolùm averti à creatura, ſed etiam converti ad Deum, ipſum ſuper omnia amando, ſaltem ut ſuum ſummum bonum, & ſuam beatitudinem. Præterea homo non poteſt eſſe ita diſpoſitus, ut nullum bonum appetat, & amet, in quo ultimò conquieſcat & ſuam beatitudinem ponat. Ergo ſi jam non amat, nec expedit bonum creatum, in quo ultimò conquieſcat & beatitudinem ſuam ponat, ut exigit vera converſio ſecundùm omnes, neceſſe eſt, ut in Deo tanquam fine ultimo ſuam beatitudinem ponat, ideoque Deum ſuum ſummum bonum ſuper omnia amet. 5. Diſpoſitio ad reconciliationem in Sacramento requiſita, debet eſſe medium huic obtinendæ accommodatum, quod non præſupponat ne neceſſariò effectum Sacramenti. Sed talis eſt attritio cum aliquo Dei amore appretiativè ſummo, qui non ſit charitas perfecta, cùm hæc ſola reconciliet extra Sacramentum. 6. Ubi agitur de valore Sacramenti, non licet ſequi opinionem probabilem tantùm, relicta tuiore. At ſententia aſſerens neceſſitatem amoris Dei non per ſe juſtificativi, eſt ſaltem tutior, ut patet; & negans non eſt certa, ut conſtat tum ex dictis, tum quia Alexander VII. æque vetuit utramque cenſura notari; impugnaturque à multis. Ergo in praxi non licet opinionem negantem ſequi.

Porrò amor ille ſpei, ſeu concupiſcentiæ neceſſitate quadam naturali conjunctus eſt, cum aliquo benevolentiæ affectu & amore erga Deum propter ſe, quamvis non appretiativè ſummo ex motivo charitatis: nam Deus amari ſuper omnia non poteſt ut ſummum noſtrum bonum, ſeu ut nobis ſummè bonus, quin etiam aliquatenus ametur propter ſe, ſeu ut eſt in ſe bonus, licèt non ſuper omnia ex hoc motivo, ſed præcisè ex motivo ſpei, ſeu concupiſcentiæ. (*a*)

Reſp. 3. Contritio neceſſariò debet elici ante abſolutionem: alioqui abſolutio, quæ eſt forma, non applicaretur materiæ eſſentiali, quæ ſunt contritio, & confeſſio; & ſic Sacramentum nullum eſſet, & abſolutio inanis; nam ſine pœnitentia non remittuntur peccata. Imò monendi ſunt pœnitentes, ut contritionem confeſſioni ſæpe præmittant: tum quia alioqui periculum eſſet, ne ante abſolutionem non eliceretur: tum quia ſecundò aliquos confeſſio manare debet ex contri-

(*a*) Circa controverſiam de Attritione, vel Contritione confeſſioni præmittenda lege cap. 13. libri VII. laudati Operis de Synodo Diœceſana, ubi hujuſce quæſtionis hiſtoria luculenter deſcribitur, eaque præmiſſa, concluditur. „ Cum itaque verſemur in „ quæſtione, ab Eccleſia hactenus non de„ finita, jure ac merito Alexander VII. die „ 5. Maji 1667 ſub pœna excommunicatio„ nis latæ ſententiæ Sedi Apoſtolicæ re„ ſervatæ, præcipit: *Cunctis, & ſingulis* „ *Fidelibus . . . ut ſi deinceps de materia* „ *Attritionis ſcribent, vel libros, aut ſcri*„ *pturas edent, vel docebunt, vel prædica*„ *bunt, vel alio quovis modo Pœnitentes, aut* „ *Scholares, cæterosque erudient, non au*„ *deant alicujus Theologicæ cenſuræ, alteriuſ*„ *ve injuria, aut contumeliæ nota, taxare* „ *alterutram ſententiam, ſive negantem ne*„ *ceſſitatem aliqualis dilectionis Dei, in præ*„ *fata Attritione, ex metu gehennæ concepta,* „ *quæ hodie inter Scholaſticos communior vi*„ *detur, ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſ*„ *ſitatem; donec à S. Sede fuerit aliquid, hac* „ *in re definitum.* Caveant proinde Epiſcopi, ne in ſuis Synodis, aut in inſtructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque attexunt, aliquid decernant, aut de Attritionis mere ſervilis ad Sacramentum Pœnitentiæ ſufficientia, aut de amoris ſaltem initialis neceſſitate. Adhuc quippe ſub Judice lis eſt: adhuc impune pro una, & altera ſententia dimicatur. Paucis ante annis Cardinalis Gottus *Theo*„ *log. tom. 3. in 3 part. D. Thomæ quæſt. 4.* „ *de Contritione, dub. 4. §. 1.* ſententiam „ propugnavit non requirentem in Pœnitente amorem Dei, ne initialem quidem, „ ad juſtificationis gratiam in Sacramento „ Pœnitentiæ aſſequendam: Hac ipſa „ Urbe, opera, & cura P. Caroli ſacræ „ Romilli, Ord. Min. Convent. Generalis „ Magiſtri, typis recuſum eſt *opus Claudii* „ Fraſſen inſcriptum: *Scotus Academicus* „ cujus Auctor *tom. 10. pag.* [illegible] „ fendit Attritionem ex ſolo non vera„ rum, & gehennæ, atque ex motu con„ cupiſcentiæ, ſeu affectu ſpei, conceptæ „ modo ſupernaturalis ſit, omnemque e„ cludat voluntatem peccandi, eſſe ſuf„ cientem diſpoſitionem, ad Sacramen„ Pœnitentiæ fructum in ſe derivand„ Contra verò Cardinalis Denhoff, ep„ bus Ceſenatenſis *in ſua inſtructione* „ *rali, de Pœnit, Sacram. pag.* 33. al„ amorem in Attritione requirit, „ ficiens Sacramenti Pœnitentiæ „ Franciſcus Maria Campioni anno „ doctam elucubravit diſſertationem „ logico Scholaſticam, in qua tot„ bus conatus eſt demonſtrare neceſſ„ aliqualis amoris Dei, ſaltem imper„ & initialis, ad impetrandam gratiam „ Sacramentis, quæ dicuntur *Mortuor* „ & laudatus Petrus Lambertus de D„ Epiſcopus Prophyrienſis, Apoſtolic„ crarii Præfectus, cum per libellum ex„ gatam vidiſſet diſſertationem, à Bartho„ lomæo Rivio, ejuſdem ſui dogmatis „ Inſtituti Theologo, exaratam, in qua „ Auctor decertat pro ſufficientia hujus „ nis, omnis Charitatis expertis, „ de, & cum fructu recipiendum Sa„ menta Baptiſmi, & Pœnitentiæ, ex„ ſtatim contradictorem ſe præbuit, ad„ editis diſſertationibus, ſan. mem. „ menti XI nuncupatis, nullum non „ buit argumentum, quod aptum put

tritione; ut sit accusatio dolorosa; aliàs futura mera peccatorum historica narratio; & ut reddat contritionem sensibilem. Unde monent pœnitentem qui sine contritione fuisset, debere post contritionem elicitam dicere: Ego me accuso de peccatis declaratis; vel confessario quærenti, an non se iterum accuset de peccatis illis, respondere, Ita. Nam ubi agitur de Sacramentorum valore, tenemur sequi partem tutiorem, quamvis esset minùs probabilis. Ob hanc rationem in praxi elici debet contritio ex intentione confessionis, vel absolutionis; & qui nihil cogitans de confessione contritionem elicuit, debet aliam denuò elicere. Quia hoc est tutius, probabile est id requiri: ut aliqui docent: tum quia pars debet referri ad compartem, & illi moraliter uniri, ut totum cum illa constituat: tum quia contritio sine relatione ad Sacramentum non esset actio Sacramentalis. Et quamvis fortè contrarium, quod docet Delugo, esset probabilius, tamen non est omnino certum.

Nota. In praxi requiritur nova contritio, quoties datur nova absolutio: quia oppositum non est omnino certum, & nova forma exigit novam materiam proximam. Quare si quis statim post absolutionem recordans mortale, illud addat, debet ante novam absolutionem renovare contritionem.

Resp. 4. Attritio concepta ex metu gehennæ includens amorem Dei appretiativè summum, etsi non perfectum, cum spe veniæ, sufficit absolutè ad justificationem in Sacramento impetrandam, si habeat alias conditiones suprà requisitas.

Prob. Quia non requiritur contritio charitate perfecta, quæ semper justificat extra Sacramentum: nam si requireretur, Sacramentum pœnitentiæ in re susceptum, nunquam peccatores reconciliaret; imò nec reconciliare posset, sed semper reconciliatos exigeret; cùm contritio perfecta semper reconciliet. At absurdum est, quòd Sacramentum in re *pro fidelibus Deo reconciliandis à Christo institutum*, qualis est Pœnitentia, ex Conc. Trid. sess. 14. can. 1. nunquam reconciliare possit, sed semper exigat & supponat jam reconciliatos.

„ ad prædictam opinionem refellendam, „ contendens, Attritionem mere servilem, „ ne à Sacramento quidem vires sortiri, „ quibus valeat hominem proximè disposnere, ad Dei gratiam, vel primò obnendam, vel amissam recuperandam. „ Hinc rectè intulit Berti *Theolog. tom 7. lib. 34. cap. 5.* nihil hactenus à Sede Apostolica de hac quæstione decisum, sed libertatem cuique datam, ex præfatis opinionibus eam eligendi, & docendi, quam maluerit.

„ Sed non ideo prohibentur Episcopi „ Confessarios monere, ut Pœnitentes ad „ veram, & perfectam Contritionem hortentur & excitent: id siquidem faciendum „ fundent, etiam præcipui Auctores, qui „ pro sufficientia doloris, ex solo metu gehennæ, steterunt, uti Suarez, Gamachæus, Comitolus, quorum testimonia „ suprà retulimus. Et quod magis est, ita „ fieri præcipit Rituale Romanum, jussu „ Pauli V. editum, Confessario injungens, „ ut audita Pœnitentis Sacramentali Confessione, ejusque peccatis diligenter expensis, *Opportunas correptiones, ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibeat, & ad dolorem, & Contritionem efficacibus verbis adducere conetur*, cui consonat Rituale Argentinense, „ editum à Cardinali de Rhoan *tit. de Pœnit.* „ §. 1. ubi hæc habentur: *Cæterum Pœnitentes suos admonere non cessent Confessarii, ne se putent securos in Sacramenti Pœnitentiæ perceptione, si præter Fidei, & Spei actus, non incipiant diligere Deum: tanquam omnis justitiæ fontem, ut loquitur sacrosancta Tridentina Synodus.*

ciliatos. Nam absurdum est instituere medium ad aliquem finem obtinendum, quod semper necessario præsupponat jam consecutionem finis. Præterea Sacramentum Pœnitentiæ non esset Sacramentum nisi vivorum.

Cæterum quoad praxim, pœnitentes semper adducendi sunt ad eliciendam contritionem perfectam: tum quia est actus Deo gratior & pœnitenti utilior, & qui supplebit defectus, qui possent esse ex parte ministri, vel sui, ut si non esset verè baptizatus, tum quia actus charitatis sæpissimè in vita ex præcepto eliciendus est.

Quæst. VII. *An est mortale confiteri sola venialia sine contritione formali & efficaci saltem de aliquo?*

Resp. Affirm. *Ita communiter.* Quia tunc redditur forma nulla, & Sacramentum nullum ac sine effectu, defectu materiæ essentialis. Contritio enim vera & efficax est pars materialis & essentialis Sacramenti. Est autem grave sacrilegium reddere voluntariè Sacramentum nullum & sine effectu; & gravis irreverentia facere ut verba Christi ab eo instituta & ejus nomine debitè prolata, qualia sunt verba formæ, applicentur frustra & quasi irrisoriè. Non est tamen mortale non habere contritionem de omnibus venialibus, quæ in confessione dicuntur, modò habeatur de aliquo: quia id non est necesse ad valorem & effectum Sacramenti, cùm unum veniale possit remitti sine alio, & gratia sanctificans possit subsistere cum venialibus. Nec tunc gravis irreverentia infertur Sacramento, cùm aliunde ponatur materia valida; quamvis sit aliqua irreverentia, & mendacium confiteri aliquod veniale, de quo non doleas: nam, ut ait Suarez, confitens peccatum, hoc ipso exercitè dicit se dolere de eo, & velle ab eo absolvi.

ARTICULUS II.

De Confessione.

Nota. Confessio Sacramentalis est propriorum peccatorum accusatio facta Sacerdoti legitimo judici, ad eorum remissionem virtute clavium Ecclesiæ obtinendam. Ejus dotes seriatim recensentur his versibus:

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda & discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata,

Quæst. I. *An jure divino præceptum sit confessio Sacramentalis omnium & singulorum mortalium post baptismum commissorum?*

Resp. Affirm. Fide constat, ex Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quibus verbis Christus confert Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus judiciariam potestatem remittendi peccata, & illa retinendi, exercendam rectè & prudenter. At hæc potestas non potest rectè & prudenter exerceri, nisi audita priùs causa per confessionem; nec possent peccata retineri absolutè, si fideles non tenerentur comparere in eorum judicio. Unde præceptum divinum confessionis includitur in ipsa Sacramenti institutione. 2. Ex perpetua traditione. 3. Ex Concil. Trident. Sess. 14. cap. 5. *Universa Ecclesia semper intellixet institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam existere, &c.* Immo confessio illa est necessaria necessitate medii in re vel in voto, qua-

quatenus est pars Sacramenti sic necessarii.

Quæst. II. *Quandonam hoc præceptum obligat?*

Resp. Obligat per se, 1. In quovis mortis periculo, ut gravi morbo, difficili partu, navigatione periculosa, instante conflictu, &c. Concil. Mediol. V. sub. S. Carolo. Nam alioqui homo se committeret periculo nunquam servandi tale præceptum. Præterea in mortis periculo adhiberi debent media omnia ad salutem necessaria, qualis est confessio post lapsum in mortalem culpam. 2. Etiam sæpè per vitam extra mortis periculum: tum quia peccator per se & independenter à mortis periculo tenetur ad Pœnitentiam secundùm leges à Deo institutas: tum quia Sacramentum Pœnitentiæ à Deo institutum est non solùm ad remittendum peccata comissa; sed etiam ad præcavenda & impedienda futura. Ergo Christus voluit, ut peccatores illud sæpiùs in vita reciperent. Præterea qui præcipit aliquid, nec determinat tempus, vult illud non differri nimis diu, nec exspectari tempus extremum.

Obligat verò per accidens, seu ratione alterius præcepti. 1. Quoties Eucharistia sumenda est. 2. Quando est medium necessarium moraliter ad superandam tentationem aliquam, vel ad vitanda nova peccata.

Sed an obligat statim post mortale admissum, data videlicet prima opportunitate?

Resp. Plurimi negant, quia Ecclesia, quæ determinavit præceptum divinum confitendi, obligat tantùm ad confessionem annuam: & aliàs obligando tantùm adsemel per annum confitendum; dedisset occasionem transgrediendi præceptum divinum. Quare volunt posse exspectari tempus comunionis paschalis. *Differre confessionem usque ad hoc tempus* (Paschæ) *per se loquendo licitum, est: sed per accidens potest fieri illicitum, putà si immineat aliquis articulus, in quo confessio requiratur,* ait S. Thom. quodlib. 1. art. 11. & Sylvius id confirmat: quia, inquit, catechumeni non tenentur ad statim suscipiendum baptismum. Imò Ecclesia olim vetuit, ne unquam adulti extra casum necessitatis urgentis baptizarentur, nisi in vigilia Paschæ, vel Pentecostes.

Alii cum S. Bonav. in 4. dist. 17. q. 2. a. 2. docent hoc præceptum obligare, quando opportunè potest impleri moraliter loquendo & major opportunitas temporis, loci, & Sacerdotis ad confitendum exspectari prudenter non potest. 1. Quia præcepta affirmativa, quæ per se sæpè obligant in vita, obligant saltem pro temporibus ex prudenti judicio determinandis. At obligatio præcepti confitendi determinatur prudenter ad tempus, quo opportunè impleri potest, & major opportunitas exspectari nequit. 2. Pœnitentiæ Sacramentum est remedium ad peccata tollenda & præcavenda à Christo institutum ac præceptum. Prudentia autem dictat remedia, quæ aliquando necessaria sunt, adhibenda esse tum cùm adhiberi opportuniùs nequeunt. Dicunt autem Ecclesiam non intendisse determinare adæquatè omne tempus, quo præceptum divinum obligat per se, nec dare licentiam differendi, sed solùm prohibere negligentiam & dilationem ultra annum, & ideò addidisse in suo præcepto, *saltem* semel in anno: sicut etiam cùm prohibet, ne quis ultra annum in excommunicatione maneat non dat licentiam in illo toto anno permanendi.

Quæst. III. *An ex præcepto divino teneamur confiteri mortalium numerum, species, & circumstantias?*

Nota. Circumstantia moralis est affectio, seu conditio actus humani, ad ejus bonitatem vel malitiam conducens.

ducens. Circumstantiæ septem recensentur hoc versu:

Quis, quid ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Aliæ mutant speciem, hoc est, dant actui novam speciem peccati: ut si percutiatur clericus, circumstantia personæ addit injustitiæ peccato malitiam sacrilegii, ob oppositionem cum religione. Huc etiam pertinent circumstantiæ, quæ efficiunt peccatum mortale, quod alioqui fieret veniale, ut circumstantia patris in contumelia, quæ in alium illata censeretur levis culpa; item quantitas materiæ. Nam mortale & veniale sunt diversæ speciei Theologicæ, etiamsi sint ejusdem speciei moralis, ut grave & leve furtum. Aliæ verò non mutant speciem, sed peccatum intra eandem speciem notabiliter aggravant, vel minuunt, ut major, vel minor quantitas moralis, duratio, intentio, &c. Aliæ demum multiplicant peccatum intra eandem speciem, ut numerus personarum, quas læseris, &c.

Porrò circumstantia mutat speciem, cùm propter illam actus habet disconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diversam, vel oppositionem cum diversis specie præceptis, aut virtutibus, vel modum oppositionis cum eadem virtute notabiliter diversam.

Resp. 1. Pœnitens jure divino tenetur confiteri distinctè omnia & singula mortalia, quoad numerum, species, & circumstantias peccati speciem mutantes, prout sunt in conscientia. Fide constat ex Concil. Tridentin. Sess. 14. cap. 7. *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & circumstantias, qua peccati speciem mutant... Anathema sit.*

Dixi *species*. Nam ex loco citato omnia & singula mortalia exprimi debent. Tò *omnia* indicat species, tò *singula* numerum. Item circumstantiæ speciem mutantes declarandæ sunt; ergo à fortiori ipsæ species, propter quas illæ declarari debent. Ratio est, quia peccatum aperiendum est ob malitiam; ergo distinctæ species malitiæ, etiam distinctè declarari debent.

Nota. Qui non potest determinare præcisè numerum suorum peccatorum, tenetur exprimere eorum numerum cum aliqua latitudine verisimiliore dicendo, v. gr. Commisi hoc peccatum decies, plùs, minùs. Quòd si propter lapsuum multitudinem nequeat, nec possit sic numerum exprimere, interrogandus est, ex quo tempore habuerit consuetudinem habuerit, & quoties circiter per diem, vel hebdomadam, vel mensem consueverit talem culpam admittere; ut sic, quantùm fieri potest, numerus peccatorum confessario innotescat: an non etiam aliquo tempore frequentiùs, alio rariùs illud commiserit. Qui verò aliquando aliqua mala voluntate, v. gr. homicidii occidendi remansit, tenetur exprimere, quantùm moraliter fieri potest, numerum actuum intra illud tempus iteratorum; nec satisfacit dicendo habitualiter perseveravi per mensem in voluntate occidendi, fornicandi; nec confessor ab eo quærere debet, & quoties singulis diebus, hebdomadis, malam illam voluntatem habuerit, & quæsierit modum illam exequendi.

Resp. 2. Numerus personarum, quæ sunt objectum peccati, & quantitas materiæ, debent in confessione exprimi. Quia sunt aliquid se tenens, ex parte objecti peccati, & ad illud per-

pertinens, & constituens actum in suo esse individuali: ideoque aperiri debet ut cognoscatur substantia actus individua: nec peccatum potest sufficienter exprimi, non expresso toto objecto. Imò numerus personarum multiplicat numerum peccatorum. Hinc declarandus est numerus personarum, quas uno actu oderis, uno actu læseris, aut occideris, vel quibus uno facto, aut dicto scandalum præbueris, vel de quibus, aut coram quibus uno sermone detraxeris, &c.

Resp. 3. Pœnitens tenetur etiam declarare circumstantias, quæ intra eandem speciem aggravant notabiliter peccatum, seu malitiam mortalem illi addunt. Suarez, Sanchez, & alii communiùs. *Prob.* 1. Ex cap. *Confideret*, de pœnit. dist. 1. & ex Catechismo Romano, & ex S. Carolo, in Instruct. Confess. 2. Ex praxi Ecclesiæ, quæ aliquando reservat peccata propter circumstantiam aggravantem ut constat ex multis Pœnitentialibus, Ritualibus tum antiquis, tum recentioribus. Non reservantur autem, nisi ea quæ sunt de necessitate confessionis. 3. Quia rationes, qurs affert Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. pro Obligatione confitendi circumstantias speciem mutantes, nimirum *quod sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere:* valent etiam pro circumstantiis aggravantibus; unde Concil. Trid. implicitè & virtualiter docet illas aperiri debere. Nam sine his neque peccatum integrè exponitur, nec innotescit Sacerdoti, cùm supprimatur malitia mortalis, quam illæ addunt, & per quam peccatum fit virtualiter ac æquivalenter duplex numero, vel triplex. Neque etiam Sacerdos potest sine illis rectè censere de peccatorum gravitate, nec pœnam proportionatam imponere, cùm non cognoscat gravitatem malitiæ mortalem, quam peccatum habet ex circumstantia, ob quam est multò majori pœna dignum; & quæ notabiliter variat judicium confessoris. Igitur rectitudo & æquitas judicii illius à Christo requisita, circumstantiæ aggravantis confessionem exigit. 4. Ex Conc. Trid. can. 7. omnia & singula mortalia etiam intra eamdem speciem declaranda sunt. At circumstantiæ moraliter aggravantes sunt multa peccata virtualiter & æquivalenter, sive actus cum sua circumstantia moraliter aggravante est multiplex virtualiter peccatum intra eamdem speciem: nam circumstantia moraliter aggravans, addit actui gradum malitiæ mortalis. In moribus autem multiplicitas virtualis & physica perinde se habent.

Ratio autem horum à priori est voluntas Christi instituentis hoc peccatorum remedium per modum judicii primariò reconciliativi ac sanativi, & secundariò punitivi, cujus rectum exercitium ejusmodi confessionem exigit.

Dices. Si hoc ita esset, Conc. Trid. id definiisset expressè.

Resp. Neg. Quia Concilium voluit solùm damnare expressè errores hæreticorum, contra quos ejus doctrina est accurata. Sed in illorum damnatione multa docuit, ex quibus colligitur quid sit sentiendum circa quæstiones inter catholicos controversas, licèt eas expresse definire noluerit.

Nota. Pœnitens debet etiam declarare circumstantias necessarias ad cognoscendum suum statum, suam dispositionem & necessitatem spiritualem, ut si sit implicatus consuetudine

peccandi, vel in occasione peccati versetur. Nam hæc cognitio necessaria est confessario, medico ejus spirituali, ut remedia apta suggerat.

Resp. Pœnitens tenetur etiam declarare circumstantias notabiliter minuentes gravitatem peccati, sive efficiant, ne peccatum sit mortale, sive ne mortale habeat novam malitiam mortalem: quia alioqui confessor deciperetur in re gravi, & non posset rectè judicare de gravitate peccati, & pœnæ imponendæ.

Nota. Peccata debent sic aperiri, ut confessor ea intelligat: nam ex Conc. Trid. Deus jubet peccata declarari eo modo, quo Sacerdos possit de iis rectè judicare, & satisfactionem convenientem, ac remedia opportuna præscribere. Et sic præcipitur confessio, quæ à Sacerdote distinctè intelligatur: aliàs inanis esset. Quare si intelligas confessorem ob distractionem, vel surditatem, vel quamlibet aliam causam, non percepisse aliqua peccata prout illa nosti, teneris illa repetere. Quòd si nescias quænam sint illa, debes confessionem totam reperere, cùm de singulis prudenter possis dubitare.

Quæst. IV. *An actus externus exprimi debeat?*

Resp. Affirm. Prob. 1. Ex communi sensu Doctorum, & praxi fidelium. 2. Actus externus facit moraliter cum actu interno unum actum completum, & unum peccatum totale, & reipsa prohibetur per legem. Christus autem voluit explicari totum peccatum, completum in genere moris. 3. Sine confessione actus externi, non satis declaratur actus externi efficacia, intentio, extensio, du ratio, nec proinde tota ejus gravitas innotescit. 4. Nisi declaretur actus externus, Sacerdos non potest, ut par est, fungi officio suo. Nam non satis cognosceret statum pœnitentis, quæ remedia danda, quæ satisfactiones, vel obligationes imponendæ essent: actus enim externus obnoxius est censuris, irregularitati & variis obligationibus, quibus immunis est actus merè internus. 5. Actus externus scandalum parit, non internus. 6. Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Qui habet copulam cum soluta satisfacit confessionis præcepto, dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.*

Quæst. V. *An exprimi debeat effectus malus, qui ex actu externo secutus est?*

Resp. Affirm. Quia talis effectus sequitur ex actu externo liberè posito, & meritò imputatur ad culpam, qui causam liberè posuit, & in qua fuit prævisus, vel prævideri potuit. Præterea pertinet quodammodo ad objectum peccati, estque liber & malus à libertate & malitia voluntatis, à qua procedit. Adde, quod ejus declaratio sæpè necessaria est, ut confessor cognoscat statum pœnitentis, & an contraxerit aliquam censuram, vel irregularitatem, vel obligationem restituendi, &c. Hinc qui propinavit alteri venenum, ex quo mors secuta est, tenetur declarare mortem inde secutam esse.

Quæst. V. *An pœnitens aliquando tenetur detegere in confessione complicem?*

Nota. Constat id non licere. Pœnitens possit aliter peccatum suum sufficienter exprimere; vel sine gravi incommodo possit adire confessarium cui complex sit ignotus; vel peccatum aliàs sit rite confessus; & tunc faciat confessionem generalem: quia in his casibus sine justa causa proximum in fama

famaret, quod nunquam licet. Quare confessor tenetur prohibere pœnitentem, quem animadvertit ad id paratum esse, & arguere cùm revelat peccatum alterius sine justa causa. Item pœnitens debet per aliquod tempus, si commodè potest, differre confessionem, ut habeat alium confessarium, cui complex sit ignotus, nisi urgeat præceptum confitendi, vel communicandi. Non tamen tenetur differre per longum tempus, præsertim si sit in peccato mortali, vel si omissio cum aliqua nota foret, vel interruptio communionis ei gravis esset: quæ dilatio ex prudenti judicio definienda est.

Resp. Pœnitens tenetur manifestare complicem, seu socium criminis, dum aliter non potest peccati proprii speciem, vel gravitatem mortalem aperire, nec potest differre commodè confessionem, nec adire confessarium, cui complex ignotus sit. *Ita S. Bernard. de forma honestæ vitæ, SS. Thom. Bonav. & Antonin. Suarez, Vasquez, & alii.* Quia 1. Ex Concil. Trident. Sess. 14. cap. 1. Christus integram peccatorum confessionem secundùm suas species, & totam suam gravitatem mortalem universaliter præcepit. Ergo ad eam tenetur pœnitens, non obstante infamia sive propria, sive alterius, quæ per se apud eundem confessorem sequitur ex confessione necessaria: nam qui vult aliquid, illud vult etiam non obstante incommodo, quod per se ex eo sequitur, vel ei conjunctum est. Et verò pœnitens ad integritatem illam tenetur cum propria infamia: ergo & cum infamia alterius, cùm ejus peccati declaratio necessaria est ad integrè proprium confitendum; nam ex natura rei plus requiritur ad obligandum aliquem ut seipsum infamet, quàm ad obligandum ut alterius crimen aperiat; aliquando enim possum patefacere crimen alienum ad vitandum aliquod malum meum temporale injustum, licet ideò non obliger ad crimen meum detegendum.

Ratio propter quam ex Conc. Trident. cit. Christus præcepit integram peccatorum confessionem, scilicet ut Sacerdos possit prudenter judicare, punire, curare, &c. non minus probat integritatem confessionis fieri debere cum notitia complicis ad hos fines necessaria, quàm cum propria infamia pœnitentis. Præterea inter christianos complex suo facto tacitè renunciat juri, quod habet ad servandam famam, sciens necessitatem confitendi peccata.

Hinc pœnitens qui cum unica sorore nota confessario commisit incestum, tenetur confiteri incestum in tali gradu.

In eadem hypothesi pœnitens tenetur detegere personam, quæ fuit objectum peccati, licèt inculpabiliter, ex quo tamen in illa redundat aliqua infamia apud confessarium, ut si quis sorori quamvis omnino invitæ & reluctanti stuprum intulisset. Nam hic eadem ratio valet; præceptum enim integritatis confessionis obligat pœnitentem ad detegendum defectum aliquem occultum proprium infamem, licèt inculpabilem, si id necessarium sit ad exprimendum sufficienter suum peccatum, si ut occultò illegitimus sit, & sine dispensatione susceperit Ordines.

Observa. Licèt etiam patefacere complicem, quando hoc necesse est, ut media idonea suggerantur pœnitenti, quibus à proxima occasione peccati liberetur, vel ut pœnitens doceatur, qua ratione satisfacere posset obligationi justitiæ, aut charitatis, qua tenetur avertere grave malum imminens communitati, vel complici, vel alicui tertio. Quia tunc subest rationabilis causa detegendi; & quia alteri aperire peccatum occultum, extra confessionem notum non est malum, nisi

dum sit sine justa ac rationabili causa, vel ex intentione illum infamandi. (*a*)

Quæst. VII. *An peccata dubia debeant aperiri in confessione?*

Resp. Affirm. Si dubium sit cum fundamento, sive dubites an mortaliter peccaveris, sive an confessus fuerit peccatum, quod certò scis esse [illegible]

(*a*) De Sacramento Pœnitentiæ, quod est ad Complices in peccatis, duæ occurrunt SS D. N. BENEDICTI XIV. constitutiones. Prior quæ incipit *Supra omnium Ecclesiarum*, extat in Vol. 1. Bullarii p. 535. altera cujus initium est, *ubi primum* habetur Vol. 2. pag. 54, utramque expositi, & commentariis illustravit V. C. Ludovicus Antonius Muratori. Ex quo & regulas Confessariis præscriptas, & nonnulla, quæ clare Pontificias Constitutiones declarant, excerpsimus, atque Authori, qui hac in re ob nimiam brevitatem est obscurus, addidimus.

I. Inquirere nomen Pœnitenti non licet, neque ejus habitationem, aliasve ejus qualitates, & circumstantias, quæ personam illius detegant sine ulla rationabili causa. Recte respondit quædam mulier de suo nomine interrogata: nomen meum peccatum non est. Ob hujusmodi curiositatem procul dubio peccaret Sacerdos.

II. Non licet pœnitentibus nomen Complicis revelare: ejus enim est peccata sua, non aliena, accusare. Peccato non caret, eoque interdum gravi, qui famæ Proximi sine ulla necessitate detrahit. Num tu æque animo ferres, si quis infamiam tuam alteri proderet? Tu ergo præsta erga alios id, quod ab aliis erga te præstitum cupis.

III. Si quis sponte, ex simplicitate tamen, & ignorantia, Complicis nomen in confessione detegit, ut rudibus è vulgo hominibus interdum evenit, non peccat. Monendus tamen est, ut in posterum abstineat.

IV. Quicumque justo aliquo titulo sponte Complicem in confessione revelat, nullum incurrit peccatum. Justus exempli causa titulus est, ut petatur consilium ad disrumpendam pravam aliquam consuetudinem, ad consulendum famæ propriæ, cui minatur insultum Complex, si à peccando desistatur, atque aliæ hujusmodi causæ. Potior est enim tutela conscientiæ, & famæ nostræ, quàm alterius.

V. Nomen Complicis sibi sive per ignorantiam, sive justo titulo revelatum, sub sigillo confessionis Sacerdos retinere debet.

VI. Inter Theologos anceps disputatio est, an oblata sponte à pœnitente licentia revelandi Complicis, ea uti Confessarius possit ad correctionem ejusdem Complicis, [illegible] ad alia officia in utilitatem illius, aut Pœnitentis derivanda. Et quidem tot hic versi casus occurrere possunt, in quibus tam prudenter quàm imprudenter ejusdi licentia uti Confessarius potest, ut [illegible] statui hic regula nequeat. Sed infra de re sermo recurret.

VII. Ad integritatem confessionis [illegible] potest, ac debet Sacerdos pœnitentem interrogare de Complice, quum videlicet occurrere possit circumstantia aggravans & speciem peccati mutans. Neque ex exempli causa sufficit confiteri commissum carnale peccatum, sed simul aperiendum est, an adulterium, aut sacrilegium, aut incestus intercesserit.

VIII. Confessarius in hoc [illegible] si nomen quoque, aut domum, aut via signa exquireret à pœnitente, prava ejus persona Complicis revelaretur, quæ [illegible] peccaret. Suo enim debito satis [illegible] fecit aperiendo circumstantiam peccati, dum cætera rite concurrant, absolvendus est. Ulterior Confessarii interrogatio [illegible] peccaminosam curiositatem est referenda; neque ad eam respondere pœnitens tenetur; imo ex complurium Theologorum sententia peccaret, si revelaret, quia ceptum non infamandi proximum.

IX. Ubi ex necessitate integritatis confessionis pœnitens animadvertit, fieri posse, quin Confessarius Complicem cognitus sit; puta si res fuit cum sorore, aut re fratris: tunc ex sententia quorundam gravium Theologorum obligatur ad [illegible] rendum, & adeundum alium Confessarium, cui ignotus sit Complex. Verum graviores Theologi sentiunt, consilium hoc esse, non vero præceptum.

X. Accidere interdum potest, [illegible] dus sit pœnitens ad revelandum Complicem, quum nempe agitur de gravibus malis arcendis, quæ in perniciem Reipublicæ vergere possunt, sicuti accideret, si Principis vita periclitaretur, si aqua mortifera [illegible] lo propinaretur, aut ex farina, cui [illegible] mixtum foret, panis publicus conficeretur. Ut impediatur, si fieri potest, hoc malum, obligatur pœnitens ad exquirendum [illegible] silium Confessarii, qui pro sua prude

tale. *Ita Suarez, Sanchez, Delugo, Valent. &c.* Et videtur communis sententia. *Prob. 1.* Ex sensu & praxi fidelium, cujus initium dignosci nequit: quare ab ipsis Apostolis à Christo, vel Spiritu sancto edoctis manavit. 1. Ex ipsa natura Sacramenti per modum Tribunalis instituti, in quo cùm

aut per se, aut per ipsum pœnitentem remedia conquirat. Nisi revelare velit pœnitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus justitiæ, quàm charitatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quod privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor; nam ferè semper suppressis Complicum nominibus, consilium præbere potest Sacerdos.

XI. Graviter peccat Confessarius, qui aut blandis artibus, aut minis haurire, aut extorquere à pœnitentibus nomina Complicum absque justa necessitate velit. Gravius etiam delinquit, si ob negatam revelationem absolvere pœnitentem recuset. Non enim licet infamiam proximi ex legibus Detractionis investigare; neque ad eam prodendam obligatione ulla constringitur pœnitens; imo, si præcisa necessitate revelaret, ex multorum sententia reum se peccati faceret.

XII. Neque gravis peccati reatum effugeret Sacerdos, si revelationem Complicis exigeret, ut per operam suam correptio, & correctio illius præstaretur. Nam Confessarii munus tantummodo est curare vulnera pœnitentis, non vero aliena; exquirere peccata pœnitentis, non aliena. Neque is tenetur ad eos corripiendos, qui crimina sua sibi revelare volunt; imo cavere debet à corripiendo ob scandala, quæ inde facile consequerentur.

Quod attinet ad primam Constitutionem: In primis, *inquit*, animadvertendum est quod hic damnatur omnis Confessariorum curiositas, quæ necessaria, aut utilis non sit pœnitentibus. Hoc est, eis interdicitur quacumque arte exquirere nomen & habitationem Complicis, & præcipuè puniendus dicitur, qui minis, & negata absolutione notitiam hanc exculpere conetur. Itaque perversa, & pernicioſa decernitur Confessariorum illorum praxis, *qui à Pœnitentibus, socii hujusmodi, seu Complicis nomen exquirunt; atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigunt, atque compellunt; imo etiam Complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari.* Quibus verbis praxis eorum proscribitur, qui nullum justum titulum habentes Complicum nomina scrutantur, & indebitæ curiositatis reos se statuunt. Neque enim Sapientissimus Pontifex damnationem ad eos casus extendit, in quibus aut integritas confessionis, aut publica necessitas, aut pœnitentis ipsius conscientia exigit, ut pœnitens Complicem revelet. Quod quum accidit, ipsum pœnitentem hortari, interdum etiam adigere potest ad revelandum, omisso tamen nomine, & loco habitationis, si fieri potest. At quandoquidem nonnulli causam hanc interrogandi de Complice præferebant, videlicet ut ipsum postea corriperent, atque in ejus utilitatem hujusmodi revelatione uterentur: casum hunc præcipue disertis verbis se damnare Pontifex profitetur, ita ut in posterum, quamvis etiam non palliata, sed in bonum finem excogitata ex causa adhiberetur, nulli Confessario liceat inquirere nomina Complicum. Sunt verba Decreti: *Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandæ Complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitant.* Quod sane decretum, quum justum sit, & Disciplinæ Ecclesiasticæ conforme, nemo non intelligit. Et quando enim sine necessitate infamiam alterius occultam prodere fas? Imo aut incaute, aut malitioſe detectam resarcire, si per nos commode licet, jubemur. Deinde quum Sacerdotes teneantur monere pœnitentes, ut sua quidem, non vero aliena crimina confiteantur: quid est quod ipsi postea sibi potestatem usurpent extorquendi à pœnitentibus aliorum peccata? At hoc, inquiunt, recta intentione exquirimus, atque ut Complicem quoque ad meliorem frugem deducamus. Sed nulla tibi est obligatio corripiendi, nisi quos confessio reos in sacro Tribunali statuit. Contra tibi obligatio est servandi sub sigillo, quæ tibi in confessione revelantur, sive pœnitentis sint, sive aliorum. Præterea indebitis hisce interrogationibus pœnitentes à Sacramento deterres, dum eos prodere cogis id, quod ipsi à detegendo abhorrent, neque ulla obligatione

Christus constituerit Sacerdotes tanquam Vicarios Dei pro remissione peccatorum obtinenda, voluit, ut ea omnia peccata ad eos deferrentur, pro quibus præcepta erat contritio perfecta, qualia sunt non solùm mortalia certa, sed etiam dubia. 3. Non confitendo illa, exponis te periculo

---

gatione detegendi tenentur. Gravioris etiam peccati reum te facis, quotiescumque ob negatam Complicis revelationem pœnitenti absolutionem negas. Dum suo munere functus fuerit pœnitens, & peccata sua detestatus, eadem plene fuerit confessus cum proposito non peccandi, neque agitur de recidivis, de occasione proxima, aut de pœnitentibus diu in cæno gravium peccatorum volutatis; id juris ad absolutionem pœnitens acquisivit, ut sine gravi injuria, & contemptu, atque abusu Sacramenti Confessarius denegare eandem non possit. Ad hæc quisquis ex notitia Complicis in confessione habita, quamquam licentia pœnitentis confisus, Complicem corrigendum suscipit, scandalis non paucis obnoxius est, indignatur enim quicumque secreta sua crimina detecta videt, suæque famæ vulnus inustum apud confessarium. In querelas igitur is facile erumpat, & sigillum Sacramentale fractum suspicetur, & Sacerdotem veluti proditorem tanti Sacramenti exclamet: quæ certe in perniciem Religionis vergere possunt. At quando graviores tragœdias excitabit Complex, ubi resciverit, non sponte factam, sed extortam fuisse in confessione revelationem sui nominis, atque licentiam revelatione illa utendi? Nam sine hac licentia fracti sigilli reus foret Sacerdos. Igitur intolerandæ imprudentiæ, & zeli sine scientia facinus hic habes. Denique tametsi sine dolo malo, & in bonum tantummodo finem Complicis nomen Confessarius detegendum curaret, fieri non posset, quin hominum malitia id tentatum arbitraretur in pravum aliquem finem: ex quo non levis invidia, atque odium adversus ipsum Sacramentum conciperetur. Et sane quum inter tot probos Ecclesiæ Ministros vix fieri possit, quin aliquis interdum à concupiscentia in transversum agatur, & in venenum convertere possit, quæ Christus Dominus in medicinam nostram instituit; satis ejusmodi periculum foret, ut omnino præcluderetur in posterum aditus ejusmodi interrogationibus, minime ad Sacramentum necessariis, & tam facile scandala, & perniciem animarum parituris. Propterea sapientissime Summus Pontifex in Decretali addidit: *Nec fieri potuit, quin ea de causa & oblocutiones, & scandala, & non Mi[nis]trorum tantum, sed sacri etiam ipsius ministe[rii] odium, & animorum ingens perturbatio populo fideli exorta sint.*

In alterius verò Const. comment. iterum *ait*, configitur quæcumque perversa Confessariorum curiositas, ac præcipue negantium absolutionem renuentibus revelare Complicem; eosque à sacra Inquisitione puniendos S. Sedes decernit: *Damnamus tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctis [a] confessario convestitus, qua sic agentem Confessarium [de] adhæsione ad prædictam reprobatam praxim, tanquam ad licitam, vel alio quovis [modo] prava credulitate suspectum reddat.* Si modi circumstantiæ desint, [de]cernitur non erit ille ad Inquisitionis Tribunal [vo]candus sunt sane Confessarii simplicitate [ig]notantes, qui melius conscientiæ pœnitentis [con]sulere, prospicere posse aliquando putent, [dum]modo Complicis audiant. Fieri potest, ut [ex] malitiæ suspicio in ipsos cadat; quod [non] difficile prospici potest. Quum enim [ex] causa de furtis, de fraudibus, de [per]tante alicujus honore agitur: tunc [si] Confessarius (imprudenter fortasse) [ex]Complicis nomen, consilium, ut fi[at] tur, opportunum daturus. Hic tamen [ab] error ad cognitionem inquisitorum non [per]tinet. Idem infra aliis disertis verbis [de]cat Pontifex, inquiens; *Quod si Con[fes]de complicis nomine perperam interro[ga]absolutionemque, nisi detegatur, denegat actum contingat ejusmodi esse, ut qui imprudens, & malus, simplex tamen [qui]& nudus actus fuerit, id est iis circumst[an]destitutus, quæ de prava credulitate, [et] mala adhæsione ad praxim in sæpe dicto [de]Brevi reprobatam, tamquam ad licitam, dem Confessarium suspectum reddant: istiusmodi delictum, neque denuntiationi neque Sancti Officii prædicti cognitioni clum erit; sed de illo cognoscere, atque linquentem Confessarium per suspensionem audiendis confessionibus, vel aliis canonicis & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere ad locorum ordinarios in cujuscumque diœcesi omnino spectabit.* Rectissime [ha]nam ea, quæ errorem, aut suspicionem [er]ror

confitendi omnia mortalia, contra præceptum divinum. 4. Possessio stat pro lege confitendi, à qua Concil. Trid. sola venialia excipit. 5. Ex Concil. Trident. peccata, quæ sunt in conscientia debent declarari: at dubia non dubia sunt in conscientia, & remitti debent saltem ut dubia, & proinde cognosci

erroris contra Dogmata Fidei, aut opiniones scandalosas, & pernicioſas à Sede Apostolica damnatas, minime continent, ab inquisitionis jurisdictione semota sunt. Æquissimus verò Pontifex nihil voluit imminutum de ordinaria jurisdictione Episcoporum, quam tamen læsam ab Inquisitore Generali iidem, ut supra vidimus, exposulabant.

Itaque si quis cognoverit, quemquam à Confessariis deliquisse modis in Pontificio Brevi expressis, obligatur ad illum denunciandum Sancto Officio intra terminum triginta dierum, tunc solum quum circumstantiæ occurrunt, quæ indicent, aut justæ suspicioni locum præbeant, Confessarium credere licitam hujusmodi interrogationem, quæ intrinsece illicita sit, nisi fortè legitima aliqua causa interrogandi de qua supra egimus, intercedat. Ad hoc etiam, ut denuntiatio facienda sit Sancto Officio, exigit Pontifex, ut Confessarius Sacramentalem absolutionem pœnitenti denegarit. Exceptionem alteram nunc accipe. *Verumtamen*, subdit Pontifex, *ab hujusmodi onere justis de causis eximi volumus, & eximimus personam ipsam Pœnitentem dumtaxat in causa propria, id est in casu, quod suum peccatum confitens, à Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen Complicis in eodem peccato: tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denunciandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria ut dictum est, confessione, noverit, Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denuntiandis modis deliquisse: tunc eum, & ipse denuntiare ex ista aliunde habita notitia tenentur.*

Insuper his, quæ de Complicis nomine in confessione non revelando notavimus, *adde cap.* 6. lib. VI. *de Synodo Diœcesana*, in quo, quid Episcopis hac de re agendum sit, declaratur. „ *Ne improba usurpatione* „ *dissimulatio in deterius convalescat, & fiat* „ *de consuetudine regula, quæ non veniat ab* „ *ipsa, quæ litteris mandata est disciplina*, uti „ ad Episcopos, in Toletano Synodo con„ stitutos appositè scripsit Innocentius I. „ *epist.* 23. *num.* 2. (*tom.* 1. *collect. Hart. col.* „ 1013.) quantocyus sanè præcidendus est „ abusus, qui sub specie severioris, & sanctioris disciplinæ, eam labefactat, quæ „ ab Ecclesia est tradita, veramque Sacramentorum sanctitatem contaminat. Rem „ enarrabimus, quæ non diu antea contigit. Concilium Tridentinum *Sess.* 14. *Canon.* 7. Anathemate perstringit asserentes „ non esse in sacramentali Confessione „ necessario aperiendas circumstantias, „ mutantes speciem peccati; an autem „ etiam sint necessario aperiendæ, quæ „ inter eamdem speciem, notabiliter aggravat peccatum; litigant quidem Theologi, sed Catechismus S. Pii V. *tit. de conditionibus, & circumstantiis ad Confessionem requisitis*, S. Carolus Borromæus *in instruct. Sacerdotum Actor. Eccles. Mediol. part.* 4. pluresque Synodi Episcopales, quos profert Gennetus *Theol. moral. tom.* 4. *tract.* 6. *de Sacram. Pœnit. cap.* 6. *quæst.* 3. etiam istas manifestandi gravem „ obligationem in Pœnitente agnoscunt, „ quod etiam inter Theologos docent Suarez *de Pœnit. Sect.* 22. *Disp.* 3. Henriquez „ *de Pœnit. lib.* 2. *cap.* 2. *cap.* 7. *num.* 6. „ Tomas Sanchez *in Summ. lib.* 2. *cap.* 32. „ *num.* 39. & *lib.* 4. *cap.* 11. *num* 24. Gonet. „ *Disp.* 10. *art.* 3. Salmant. *tract.* 6. *cap.* 8. „ *punct.* 2. Baron. *contra Amad. Disp.* 2. „ *Sect.* 3. aliique ab his citati: Cavere ni„ hilominus debet Confessarius, ne occa„ sione, seu prætextu exquirendi à Pœni„ tente peccati, quod confitetur, circum„ stantias, eumdem inducat ad pandendum „ nomen Complicis, hoc est personæ, cum „ qua peccatum illud perpetravit. Etenim, „ quidquid sit, quando liceat pœnitenti „ sui criminis socium libere & sponte Con„ fessario revelare; certum tamen est, rarò „ evenire posse, ut liceat Confessario Com„ plicis nomen à Pœnitente sciscitari, mul„ toque minus ad illud sibi patefaciendum „ eumdem obligare. Et nihilominus haud „ ita pridem rumor ad Nos pervenit, ali„ quos Sacramenti Pœnitentiæ Ministros, suf„ fultos quorumdam Theologorum, aut falsa, „ aut male intellecta doctrina, cœpisse, non „ solum à Pœnitentibus Complicis nomen „ exquirere, sed ad illud sibi aperiendum, „ locumque insuper designandum, ubi is

„ habi-

cognoſci ut talia. Confirmatur ex S. Thom. quæſt. 6. ſupplementi artic. 4. ad 3. ubi ait: *Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an ſit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente. Quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat eſſe peccatum mortale, pec... mortale.*

„ habitaret eosdem adigere, denegata re-
„ nuentibus alterutrum manifeſtare Sa-
„ cramentali abſolutione; hujus vero
„ perniciosæ praxis, hanc præferebant cau-
„ ſam, videlicet, ut ipſi Complicem po
„ ſtea corriperent, atque ita in ejus tan
„ tum utilitatem hujuſmodi uterentur re-
„ velatione. Verum Nos gravia conſide
„ rantes mala, quæ inde neceſſario conſe-
„ quebantur; proximi enim lædebatur fa-
„ ma; arctum ſacramentalis Confeſſionis
„ ſigillum periclitabatur; abſterrebantur
„ Fideles à ſuis culpis Confeſſario, integre,
„ prout cæteroquin opus eſt, manifeſtan-
„ dis, rixæ, & diſcordiæ diſſeminabantur,
„ & tota demum perturbabatur Communi
„ tas; idcirco, pro noſtro ſupremi Apoſto-
„ latus munere, prædictum, tunc primo
„ pullulantem abuſum, priuſquam inole-
„ ſceret, præfocandum duximus, noſtris
„ Apoſtolicis litteris, quæ habentur *noſtri*
„ *Bullarii tom. 1. pag.* 435. aliiſque duabus
„ poſterioribus Conſtitutionibus *tom. 2. ejus-*
„ *dem Bullarii* propediem edendis.

„ 2. Quod autem faciendum fuit à Nobis, qui omnium Eccleſiarum gerimus curam, non illico fieri decuiſſet à quolibet Antiſtite, cui unius particularis Eccleſiæ commiſſum eſt regimen; is ſiquidem ſollicitus eſſe debet de ſua excolenda diœceſi, non de inſectandis abuſibus, quos audit in aliena inoleſcere, niſi prudenter prævideat, eoſdem, ſi non ſtatim retundantur, ſuam pariter eſſe mox ſubituros: ubi enim abuſus non eſt, quando novæ Conſtitutionis fræno vitium cohibetur, quod nunquam diœceſim invaſit, injuriam ſibi fieri credunt Diœceſani, putantes nimirum, ſe quodammodo infamari, quaſi reos criminis, quod ipſi non admiſerunt. Ad Præſules vero, ſi forte eorum diœceſes exitioſus ille morbus inficeret, ſpectabat ſane opportunis ſanctionibus eum quantocyus propulſare; quod ſanctiſſimè factum legimus in pluribus antiquis Synodis. In Synodo enim Bajocenſi anni 1300. *cap.* 82. (*tom. 7 collect. Hard. col.* 1238.) habetur: *in confeſſione ſibi caveant Sacerdotes, ne inquirant nomina perſonarum, ſed circumſtantias tantum, quæ poſſunt aggravare peccatum:* In Synodo Lingonienſi anni 1404. *Caveant Sacerdotes, ne in confeſſione inquirant ab eis quorum audiunt confeſſiones, ut nomina eis expreſſe perſonas, cum quibus ipſi ... tentes peccaverint, niſi eſſet tale peccatum ... quod oporteat exprimi aliquid de perſ... puta, peccavi cum filia mea naturali, vel ... tuali, vel nepte: & hoc caſu non debet ... men proprium, aut cognomen perſonæ.* In Synodo Leodienſi anni 1405. *Inhibemus ... cerdotibus, ſtatuendo, & omnibus Con... ſoribus, ne à Confitentibus nomina ... cum quibus peccaverunt, inquirant, ... circumſtantias, per quas poſſit nomina ... eorum deſignari. Quod ſi ferant, ab ... cio audiendi confeſſiones nomina ... ſe ipſi ſa... cto eſſe ſuſpenſos.* In Synodo Senonensi anni 1524. *In audiendis confeſſionibus ... veant Sacerdotes, ne inquirant nomina ... ſionum, & nomina perſonarum, cum ... bus peccaverunt confitentes.* His conſonant Synodus Carnotenſis anni 1526. Synodus Parisienſis anni 1557. Statuta Synodalia Eccleſiæ Trecenſis, & Statuta ... chiepiſcopi Colonienſis, quæ videri ... ſunt in tractatu hiſtorico, & dogm... *de ſecreto inviolabili Confeſſioni*, edit. 1708. à Langlet Du Freſnoy, *pag.* ... *ſeqq.* In aliis autem innumeris Synodis, quanquam ſpeciatim agatur de Sacramento Pœnitentiæ nulla tamen occurrit ... liaris Conſtitutio, qua expreſſe ... beantur Confeſſarii, ne à Pœnitentibus Complicum nomina exquirant: quamlicet ejuſmodi deteſtandus abuſus, ... in omnes irrepſerat diœceſes, ut ... de non ab omnibus erat, ſpeciali ... ſtitutione, repellendus.

„ 3. Quare iterum concludendum ... quod ſatis abunde demonſtratum ... mur, nimirum non omnes Synodales ... ſtitutiones omni loco, & tempori ... venire, ſed prudentis Præſulis ... tantum ſuæ Synodo inferere, quæ ... ſiſtendum ſerpentibus corruptelis, ... Eccleſiaſticæ diſciplinæ nitorem ... dum, pro locorum, & temporum ... verſitate, utiles reputaverint, & ... farias.

mortaliter, discrimini se committens. Et similiter periculo se committit, qui de hoc quod dubitat esse mortale negligit confiteri: non tamen debet asserere illud mortale esse, sed dubitativè loqui, & judicium Sacerdotis expectare, cujus est discernere lepram & lepram.

Porrò lex confessionis non est odiosa, sed favorabilis, cùm sit à Christo instituta ad salutem animarum, & ad peccata commissa delenda, ac futura præcavenda.

Hinc 1. Qui certò judicat se peccasse mortaliter, sed dubitabat an peccatum illud confessus fuerit, tenetur illud confiteri: quia non potest prudenter judicare se certæ obligationi confitendi integrè satisfeciſſe.

Hinc 2. Qui scit se commisisse peccatum aliquod, sed dubitat sit ne mortale an veniale, tenetur hoc peccatum confiteri. Nam non potest prudenter judicare, se non peccasse mortaliter: ac proinde omittens confessionem illius peccati, exponeret se periculo non faciendi confessionem integram.

Hinc 3. Qui post diligens examen dubitat an aliquod peccatum, quod scit esse mortale, admiserit, tenetur illud confiteri. Nam is non potest judicare prudenter se non admisisse tale peccatum; ac proinde si illud non confiteatur, exponit se imprudenter periculo non faciendi confessionem integram. Item is non vult sufficienter & quantùm est in se satisfacere obligationi confitendi omnia mortalia.

Observa. 1. Peccata dubia declaranda sunt ut dubia, sicut certa ut certa. 2. Qui mortale ut dubium confessus est, si postea certò norit illud à se commissum esse, tenetur iterum illud confiteri ut certum; quia ex institutione Christi pœnitens tenetur omnia mortalia confiteri, prout sunt in ejus conscientia, & eo modo, quo Sacerdos rectè censere possit de eorum gravitate, & pœna convenienti imponenda. E contra qui peccatum ut dubium confessus est, quod postea cognoscit se non commisisse, non tenetur in sequenti confessione id aperire: quia carentia peccati non est materia confessionis. 3. Qui non habet peccata nisi dubia, tenetur confiteri peccatum aliquod certum, saltem veniale, licèt anteà remissum, ne exponatur Sacramentum periculo nullitatis.

Quæst. VIII. *An peccata mortalia ex oblivione, vel ob justam aliam causam omissa, debeant declarari in sequenti confessione?*

Resp. Affirm. Quia 1. ita est generalis fidelium persuasio, & praxis. 2. Ex Conc. Trid. sess. 14. can. 7. necessarium est jure divino confiteri omnia & singula mortalia post baptismum commissa, quorum memoria habeatur. 3. Ex S. Thom. in 4. dist. 21. qu. 2. art. 2. ad 1. quodlibet mortale debet subjici sententiæ Sacerdotis, ut pro eo imponat satisfactionem convenientem. 4. Alexander VII. damnavit hanc propositionem. *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.*

Item qui tantùm confusè, & genericè mortalia peccata confessus est, eo quòd distinctum eorum numerum & speciem non recordaretur, tenetur postea in sequenti confessione, si recorderetur, eorum numerum distinctum & speciem confiteri. Quia est præceptum divinum confitendi distinctè omnia & singula mortalia quoad numerum & speciem, quod is nondum observavit.

Quæst. IX. *An qui aliquam circumstantiam in confessione aperiendam oblitus est, teneatur postea confiteri iterum*

iterum peccatum, ad quod illa circumstantia pertinet?

Resp. Affirm. Si tota malitia hujus circumstantiæ nequeat exprimi sine declaratione peccati; quia tunc hujus declaratio per se necessaria est ad circumstantiam aperiendam.

Quæst. X. *Quænam integritas ad valorem & effectum Sacramenti requiratur?*

Nota. Duplex distinguitur confessionis integritas, materialis, & formalis. Confessio materialiter integra, est accusatio omnium omnino mortalium commissorum quoad numerum, species, & circumstantias declarandas: Confessio formaliter integra est accusatio eorum dumtaxat mortalium, quæ pœnitens potest & debet declarare in iis circumstantiis, in quibus versatur.

Resp. 1. Per se loquendo integritas confessionis ad valorem Sacramenti requisita exigit, ut quantùm moraliter fieri potest, declarentur. 1. Omnia peccata mortalia tam occulta & interna, quàm externa & publica, etiamsi aliunde essent nota confessario: neque enim notitia confessarii, sed confessio pœnitentis est pars Sacramenti. 2. Eorum numerus. 3. Omnes species morales. 4. Omnes circumstantiæ, tum quæ speciem mutant, tum quæ solùm addunt malitiam mortalem ejusdem speciei. 5. Ipsi actus externi, & effectus mali ac damna inde secuta. 6. Peccatum complicis, & persona quæ fuit objectum peccati, dum aliter proprium peccatum sufficienter exponi nequit. 7. Omnia mortalia dubia. *Prob.* Quia, ut probavi, horum omnium declaratio præcepta est à Christo, qui instituit Sacramentum pœnitentiæ per modum judicii reconciliativi & punitivi, in quo videlicet non solùm reus absolvatur, sed etiam convenienter puniatur, & contra relapsum præmuniatur. Talis autem judicii rectitudo & æquitas exigit cognitionem adæquatam causæ, quantum moraliter haberi potest.

Hinc qui sine justa causa aliquod mortale, vel circumstantiam necessariam scienter cælat, facit confessionem nullam, & sacrilegam, ex Conc. Trid. cap. 5. ibi: *Qui scienter aliqua peccent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Quare non solùm illud mortale sacrilegium, sed etiam omnia alia mortalia quæ confessus est, tenetur iterum singillatim confiteri: nam ex præcepto Christi omnia peccata subjici debent validæ absolutioni.

Resp. 2. Integritas materialis non requiritur absolutè, quia *sæpe est impossibilis* cognitio omnium omnino mortalium, etiam post diligens examen. At ex Concil. Trident. cap. 5. *Impium est, confessionem, quæ præcipitur, impossibilem dicere, aut commenticiam conscientiarum appellare.*

Resp. 3. Absolutè sufficit integritas formalis. Quia confessio formaliter tantùm integra, est ea, in qua ex justa causa, vel oblivione inculpabili omittuntur aliqua peccata. Talis confessio sufficit; nam sectæ Doctores omnes, variæ sunt causæ excusantes à confessione omnium mortalium, quæ generatim ad impotentiam physicam & moralem revocantur: quia Christus noluit, ut Sacramentum pœnitentiæ institutum in gratiam fidelium lapsorum, & ut medium ad justificationem necessarium, foret illis solùm absolutè, sed etiam [illegible] impossibile, ob damnum aliquod grave de grave confessioni extrinsecum.

Hinc à confessione integra materialiter excusantur, 1. Qui ex oblivione inculpabili, vel ignorantia invincibili aliquod mortale omittunt. 2. Muti, per gestus, scripturam, vel alia signa

neque

nequeant omnia declarare. 3. Qui versantur in periculo moriendi ante absolutionem, nisi mox detur; tunc enim auditis aliquot, absolvendi sunt. 4. Cùm in naufragii periculo imminenti, vel instante pugna, nequeunt omnes integrè confiteri; tunc sufficit confessio confusa, quia omnes simul significant se peccasse, dolere de peccatis, & velle absolvi. Imò tunc poterunt simul absolvi, si necesse sit, per hanc formulam: *Ego vos absolvo ab omnibus censuris, & peccatis.* Si tamen unusquisque potest saltem aliquod peccatum in particulari confiteri privatim, ad id tenetur. 5. Ii, quorum idioma nonnisi ex parte intelligi potest à confessario, si nequeant alteri confiteri, sitque necessitas confitendi, vel juxta aliquos urgeat præceptum annuæ confessionis. 6. Sacerdos, dum peccatum suum confiteri nequit absque fractione sigilli confessionis. 7. Quicumque confiteri nequit aliquod peccatum sine gravi damno confessioni extrinseco, temporali, vel spirituali, sive proprio, sive etiam alieno: nam lex charitatis obligat ad diligendum proximum sicut nos ipsos, & proinde ad vitandum ejus damnum; ut si prudenter timeas ne confessarius, qui solus haberi potest, frangat sigillum, vel ex tua confessione sumat occasionem peccandi, vel graviter nocendi proximo. Sed tunc requiritur justa causa confitendi hic & nunc tali confessario, ut præceptum confitendi, vel necessitas celebrandi ad vitandum grave scandalum, aut infamiam; alioqui adeundus est alius confessor, vel differenda confessio, si commodè differri queat. Item si infirmi vires periclitentur in accuratiori peccatorum declaratione; vel si integra confessio laborantis morbo valdè contagioso à longè audiri nequit, nec prope sine periculo maximo mortis confessoris, tunc audito uno, aut altero peccato potest absolvi. At magnus populi concursus, die indulgentiæ, vel festivitatis magnæ ut Paschatis, per se præcisè non excusat ab integritate confessionis: quia tunc non adest sufficiens necessitas dimidiandæ confessionis; & maximi inde abusus ac magna incommoda orirentur. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis, v. gr. potest contingere in die alicujus magnæ festivitatis, aut indulgentiæ.*

Porrò semper remanet obligatio confitendi peccata omissa, sublato impedimento.

Dixi, *Confessioni extrinseco.* Nam incommodum confessioni velut intrinsecum, seu natum sequi ex ipsa confessione, ut confusio pœnitentis, vel jactura bonæ opinionis apud confessarium, non excusat: aliàs nullum esset præceptum confessionis, nec per se obligaret.

Resp. 4. Ad valorem Sacramenti requiritur confessionis integritas respectu ejusdem Sacerdotis & ejusdem absolutionis: ita ut omnia mortalia, quæ sunt in conscientia, necessariò declaranda sint eidem Sacerdoti, & in ordine ad eamdem absolutionem. Est de fide, & constat. *Prob. 1.* Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nunc cernitur, & cujus initium cùm ignoretur, nec ostendi possit, ab ipsius Christi præcepto repetendum est. 2. Ex Conc. Later. IV. c. *omnis.* 3. Ex Concil. Florent. in Decreto docentibus omnia peccata eidem Sacerdoti declaranda esse; & in hoc jus divinum dumtaxat explicant. 4. Ex Concil. Trident. sess. 14. c. 5. declarante confessionem, in qua pœnitens aliquod peccatum Sacerdoti reticet, esse nullam: *qui scienter*, inquit, *aliquid reticent nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum*

proponunt. Non dicit Sacerdotes. Ratio est voluntas Christi, qui omnia peccata subjecit judiciali sententiæ Sacerdotis. Sententiæ autem æquitas ac rectitudo exigit cognitionem adæquatam causæ, in quam fertur. Unde cum sententia absolutionis feratur in omnia peccata mortalia (nam unum sine alio remitti nequit) prærequirit, quantum fieri potest, cognitionem omnium mortalium.

Quæst. XI. *An pœnitens tenetur diligens examen præmittere confessioni?*

Resp. Affirm. Prob. 1. Ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. dicente præcipi confessionem omnium mortalium. *Quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent . . . . & à pœnitentibus exigi, ut postquam quisque diligentiùs se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum mortaliter offendisse meminerit.* 2. Qui præcipit actum, simul præcipit etiam media ad illum necessaria. At diligens examen est necessarium ad confitenda omnia peccata. Ea autem diligentia adhiberi debet, *quam in rebus gravissimis ponere solemus*, ait Catechism. Roman. & quæ moraliter sufficiat ad cognoscenda peccata commissa, consideratis capacitate, & memoria pœnitentis, diuturnitate temporis ab ultima valida confessione transacti, multitudine, & qualitate negotiorum, obligationum, occasionum, & consuetudine peccandi, aliisque circumstantiis. Quare non æquale in omnibus requiritur examen, sed in aliis brevius, in aliis longius.

Quæst. XII. *Quandonam iterari debeat Confessio?*

Resp. Quoties fuit nulla, sive culpabiliter, sive inculpabiliter; sive ex parte pœnitentis defectu doloris, vel propositi sufficientis & integritatis formalis, vel ob notabilem negligentiam in excutienda conscientia, nisi confessor eam suppleverit: sive ex parte confessarii defectu potestatis aut intentionis requisitæ. Quia in his casibus sacramentum fuit nullum, & sic peccata non fuerunt per illud remissa. Omnia autem peccata mortalia debent subjici potestati clavium, & remitti per sacramentum Pœnitentiæ, ideoque per confessionem, & contritionem debitam & absolutionem validam. Idem dic si dubium sit, an confessio irrita fuerit; nam præcepto certo non satisfit per dubiam executionem, & in dubio pars tutior eligi debet.

Sed an is qui fecit confessionem aliquam invalidam, tenetur eam & omnes subsequentes iterare?

Resp. Tenetur, si eas fecerit cum conscientia confessionis invalidæ, quæ revera sunt omnes invalidæ, ob defectum essentialem. At si post unam confessionem invalidam, postea fecerit alias cum debita dispositione, & bona fide procedens, præcedentis defectus nullam habens memoriam; non tenetur, (inquit Sylvius,) has repetere, solùm illam, vel illas, quas fecit cum conscientia defectus: quia illæ non fuerunt validæ, cùm habuerint omnia necessaria ad bonam confessionem.

Quæst. XIII. *An est mortale mentiri in confessione?*

Resp. 1. Mortale sacrilegium est omne mendacium in materia confessionis necessaria, ut si pœnitens illam neget se commisisse mortale non legitimè confessum, vel circumstantiam necessariam; vel si neget aliquid grave, quod interrogatus à confessario tenetur aperire, qualis est peccati consuetudo, dispositio præsens, &c. Nam tunc in re gravi ad Sacramentum, vel ejus rectam administrationem pertinens,

tinente, decipit judicem ſuum, & medicum à Chriſto inſtitutum, ut ſecundùm cognitionem per confeſſionem partam, & pœnas peccatis proportionatas imponat, & remedia opportuna præſcribat. Idem dic, ſi contra conſcientiam falsò aſſerat ſe commiſiſſe mortale: quia judicem ſuum in re gravi ad judicium Sacramentale pertinente & neceſſaria decipit, & per illam additionem in re gravi ejus judicium pervertit. Secùs, ſi verum putat.

Item mortaliter peccat, qui in confeſſione generali falsò aſſerit ſe jam peccata aliqua mortalia confeſſum fuiſſe. Quia in re gravi & neceſſaria decipit confeſſarium, qui putat mortalia illa jam declarata & remiſſa fuiſſe, nec jam eſſe materiam neceſſariam Sacramenti; unde non poteſt prudenter pœnam convenientem pro illis ſtatuere: nam non eadem pœna pro peccatis mortalibus nondum ſacramentaliter remiſſis, quæ pro peccatis ſic jam remiſſis, imponi debet.

Reſp. 2. Mendacium in materia non neceſſaria, hoc eſt, quæ non ſit ſub mortali declaranda, ut ſunt peccata venialia, vel mortalia jam legitimè confeſſa & remiſſa, quorum cognitio non eſt neceſſaria ad rectè adminiſtrandum Sacramentum, eſt ex communi ſententia ſolùm veniale. Quia tunc non decipitur graviter judex in ordine ad debitum judicium, cùm materia non ſit neceſſaria, nec ſpectet ad ſubſtantiam judicii neceſſarii. Eſt tamen veniale gravius ob irreverentiam Sacramenti. Eſſet autem mortale, ſi aliunde non daretur materia valida Sacramenti; nam tunc irrita redderetur abſolutio.

Quæſt. XIV. *An peccata venialia ſunt materia ſufficiens confeſſionis, licet non neceſſaria?*

Reſp. Affirm. Ita Concil. Trident. Seſſ. 14. cap. 5. *Venialia quamquam rectè & utiliter, citraque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari poſſunt.* Nam Chriſtus dedit ſacerdotibus poteſtatem remittendi generatim omnia peccata, quæ remitti poſſunt Joann. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Porrò extra caſum neceſſitatis non ſunt confitenda venialia tantùm in genere, ſed debet aliquod addi in ſpecie, v. gr. aliquod mendacium, tum quia eſt contra praxim fidelium: tum quia accuſatio & judicium per ſe loquendo fieri debent circa materiam in ſpecie determinatam. *Ita Suarez, & alii communiùs.*

Quæſt. XV. *An quævis peccata jam remiſſa per abſolutionem, ſunt ſemper materia ſufficiens novæ confeſſionis?*

Reſp. Affirm. Communis & certa ſententia eſt, inquit Suarez. *Prob. 1.* Ex extravag. Benedicti XI. de privil. Ubi ait eadem peccata iteratò confiteri ſalubre eſſe. 2. Quia peccata jam remiſſa poſſunt eſſe materia contritionis & confeſſionis, atque poſſunt adhuc remitti remiſſione priorem confirmante per novam gratiam: & Chriſtus remittendi poteſtatem non reſtrinxit ad unum actum remiſſionis, propter majorem utilitatem animarum. 3. Ex piorum, ac doctorum hominum uſu Eccleſiæ noto, nec reprehenſo; quæ probatio valet: nam hanc adhibet Concil. Trid. ſupr. cit. ad probandum valorem confeſſionis venialium.

Nota. Confeſſor dubitans an ea quæ pœnitens confitetur, ſint peccata etiam venialia, non poteſt eum abſolvere. Quia non licet applicare formam materiæ dubiæ; alioqui exponeretur Sacramentum periculo nul-

litatis : sola autem peccata sunt materia remota pœnitentiæ. Quare ut detur materia certa, curare debet ut pœnitens confiteatur peccatum jam aliàs remissum, & illud in contritione includat.

Quæst. XVI. *An Confessio necessariò fieri debeat voce?*

Resp. 1. Id non est de essentia Sacramenti, sed confessio potest validè fieri nutibus, gestibus, vel scripto, si desit facultas loquendi. Constat, 1. Ex praxi Ecclesiæ, quæ mutos, & moribundos vocis usu destitutos, per nutus vel alia signa confitentes absolvit. Et ex Rituali Romano docente moribundum vocis usu destitutum absolvendum esse. 2. Quia Christus solùm præcipit confessionem, qua peccata declarentur Sacerdoti ut judici; quod sufficienter fieri potest per nutus, vel scripturam.

Resp. 2. Non licèt absque necessitate aliter quàm voce confiteri. Constat, 1. Ex communi Theologorum consensu. 2. Ex consuetudine Ecclesiæ vim legis obtinente, & obligante graviter; utpote de re spectante ad convenientem modum perficiendi Sacramentum: nam verba sunt aliis signis longè aptiora ad significandum, & ex S. Augustino tenent in significando principatum.

3. Ex Concil. Florentino, requirente confessionem oris; & ex Benedicto XI. in Extrav. *Inter cunctas*, de privileg. ibi : *Nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris confessio exigitur.* Et verò alia signa non sunt inducta, nisi in supplementum verborum vocalium. *Ex institutione Ecclesiæ tenetur homo qui potest, ut verbo confiteatur, non solùm propter hoc, ut ore confitens magis erubescat, & qui ore peccavit, ore purgetur; sed etiam quia semper in omnibus Sacramentis accipitur id, cujus est communior usus. Unde & in manifestatione peccatorum convenit uti verbis, quibus homines communiùs, & expressiùs conceptus significare consueverunt.* Ita S. Thomas, quodlibet. 1. qu. art. 1.

Resp. 3. Qui voce non potest, netur aliis signis, etiam scripto fiteri, etiam extra mortis periculum Quia præceptum confitendi obligat tem, cùm sine gravi damno confi ni extrinseco observari potest. Sed modus confitendi nullum damnum tem grave affert. Neque scriptura per se instrumentum publicationi noxium, & potest statim combusti lacerari.

Quæst. XVII. *An excipiatur confessione, qui confiteri nequit, nisi per interpretem?*

Nota. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. neque est necessarium jure vino, ut confessio publicè fiat, sed valet confessio secreta & auricularis : neque à Christo prohibitus modus publicè confitendi. Unde communi sententia valet confessio secretò, sive publicè fiat, nam ad lorem Sacramenti solùm requiritur cusatio peccatorum facta Sacerdoti judici : hæc autem potest esse utro hoc modo.

Resp. Multi docent neminem ex præcepti confessionis obligari ad confitendum per interpretem, licèt actè possit, eo quòd Christus non obligarit ad declaranda peccata soli Sacerdoti absolutionis minist ex Concil. Trident. sess. 14. c. 5. Christus præcepit ut peccata declarentur publicè, id est, coram alio Præterea Concil. Lateran. IV. præcepit solùm ut pœnitens omnia sua solos peccata confiteatur Sacerdoti.

Tamen

Tamen S. Thom. in 4. dist. 17. qu. 3. art. 4. quæst. 3. postquam dixit: *In eo qui usum linguæ non habet, sicut mutus, vel qui est alterius linguæ, sufficit quod per scriptum aut nutum, aut interpretem confiteatur, quia non exigitur ab homine plus quàm possit;* ait generatim; *Quando non possumus uno modo, debemus secundùm quod possumus confiteri.* Certè ad id tenemur saltem ex præcepto charitatis propriæ, si alioqui diu abstinendum esset à confessione. Quia tunc periculum esset diu permanendi in peccato, cùm difficile sit, nec ita frequens habere contritionem perfectam; hæcque obligatio maximè urget in periculo mortis, ubi tenemur omnia media tutiora adhibere ad salutem consequendam, non pauci autem dicunt sufficere tunc confiteri per interpretem aliquod dumtaxat peccatum, accusando se de cæteris in generali: nam integra peccatorum confessio præcepta est, dum moraliter fieri potest soli Sacerdoti. Sed Delugo docet præceptum divinum obligare ad confitendum in articulo mortis omnia mortalia per interpretem, eo quòd manifestatio peccati apud duos sigillo obstrictos non sit detrimentum ita grave, ut propter illud præceptum divinum confitendi omnia mortalia prorsus omittatur, & non tantùm differatur. Neque talis confessio potest censeri publica, sicut neque est publica confessio, qua idem peccatum reservatum manifestatur Superiori, & inferiori. Additque ob eandem rationem nos teneri in articulo mortis confiteri omnia mortalia, etjamsi sciremus Sacerdotem aliquod revelaturum alteri, si nullum aliud malum timeatur, nisi mera notitia peccati manens in uno alio, qui tali notitia in nullius præjudicium possit uti. Et hoc puto servandum in praxi.

Quæst. XVIII. *An confessio sacerdoti præsenti necessariò fieri debeat?*

Resp. Affirm. Prob. 1. Ex usu totius Ecclesiæ. 2. Ex Concil. Trident. Sess. 14. cap. 2. Christus eos, qui se post baptismum crimine aliquo contaminarunt, *ante hoc Tribunal* (Sacramenti Pœnitentiæ) *tanquam reos sisti voluit.* Ergo ex institutione Christi ad validam absolutionem requiritur, ut pœnitens coram sacerdote judice sistatur, & personaliter compareat. 3. Ex decreto Clementis VIII. dato ann. 1602. quo hanc propositionem, scilicet, *licere per litteras, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minùs uti falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit.* Quod intelligendum est non solùm conjunctim, nempe quoad confessionem, & absolutionem simul, sed etiam divisim, nempe quoad alterutram, ut postea declaravit ipse Clemens, & Paulus V. 4. Quia debita hujus Sacramenti administratio per se loquendo, id exigit, nam ut Sacerdos pœnitentem absolvat per se loquendo debet habere moralem certitudinem de integritate confessionis, & debita dispositione, ac contritione pœnitentis. Hanc autem certitudinem habere moraliter non potest, nisi pœnitentem confitentem audiat. Dico, *per se loquendo*, quia per accidens, nempe in articulo mortis, confessio facta sacerdoti absenti est licita, & valida, quando aliter fieri non potest. Nam sacerdos potest, & debet absolvere moribundum sensibus destitutum, qui ipso absente absolutionem petiit.

Quæst. XIX. *Quænam observanda sunt circa præceptum Ecclesiasticum Confessionis?*

Resp. Sequentia. 1. Hoc præceptum obligat omnes fideles adultos ad con-

confitendum saltem semel in anno ex Conc. gener. Lateran. IV. c. 21. ibi: *Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti.* Idque sub mortali, ut patet tum ex gravitate materiæ, tum ex pœna adjuncta: *Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens christiana careat sepultura.* Nomine proprii sacerdotis intelligitur quidem Parochus, sed sine exclusione Episcoporum, & sacerdotum ab iis delegatorum. Nam Episcopi eandem & longè majorem jurisdictionem habent in parochianos; suntque pastores ipsorum parochorum. Quare hic Canon intelligitur salvo jure Episcoporum.

2. Præcipitur confessio valida, Sacramentalis, & apta ad reconciliationem cum Deo, ideoque per absolutionem validam terminata. Nam ex Conc. Trid. cap. 5. Ecclesia id præcepit, ut præceptum divinum confessionis saltem semel in anno impleretur, ac proinde non aliam confessionem præcipit, quàm Deus; at Deus præcipit confessionem validam, ac dolorosam, quam sequatur absolutio. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.*

3. Qui toto anno confessionem omisit, tenetur confiteri prima die anni sequentis, si potest, aut prima data opportunitate, & continuò, donec impleverit: alioqui peccat deinceps, & toties quidem, quoties potest commodè confiteri, & omittit. Nam Ecclesia absolutè præcipit confessionem annuam primariò propter se, prohibetque ejus dilationem ultra annum: ita ut annus designetur non ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem jure divino impositam, & ut terminus ultra quem non differatur confessio, & ultra quem remaneat obligatio; ut patet ex his verbis Conc. Trid. *Saltem semel in anno:* lex enim Ecclesiæ lata fuit, ut fideles non ejusmodi differrent observationem præcepti divini. Ergo qui elapso anno statim non confitetur, violat præceptum, & continuò tenetur confiteri, perinde ac qui non solvit censum annuum, solvere continuò tenetur transacto anno.

Item ex vi hujus præcepti tenentur fideles anticipare confessionem in qualibet parte anni, si prævideant fore ut omissa illa occasione nequeant postea toto illo anno confiteri, v. g. ex longa navigatione, vel peregrinatione per terras infidelium. Quia hoc præceptum non terminatur ad finem anni, sed obligat ad confitendum saltem semel in anno: quæ obligatio currit toto anno, ideoque in illo completa. At si homo positus in illa occasione non confiteatur statim, non implebit præceptum in anno, seu obligabitur annuam.

4. Quamvis hoc præcepto certum anni tempus confitendi non statuatur, tamen consuetudo invaluit confitendi intra Quadragesimam, vel quindenam Paschalem, approbata à Conc. Trid. Quare juxta multos annus pro servando hoc præcepto computatur ab una quindena Paschali ad aliam; ita refert fidelium praxis; & reipsa fideles eo tempore pastores confessionem a fidelibus exigere solent.

5. Pœna interdicti à Conc. Trid. statuta in omittente annuam confessionem, vel Paschalem communionem, est solùm sententiæ ferendæ, ut verba indicant. Quare ad eam imponendam requiritur authoritas Ordinarii, cùm parochi careant jurisdictione in foro externo.

Sol

Sed an tenentur hoc præcepto, qui solius culpæ venialis sibi conscii sunt?

Resp. Multi negant: quia 1. Conc. Later. & Trid. præcipiunt confessionem omnium peccatorum: ergo non loquuntur de venialibus. 2. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 5. Ecclesia solùm statuit, ut divinum præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus observaretur: at præceptum divinum non obligat ad confitendum venialia, ex eod. cap.

Affirmant Richard. Alensis, S. Bonaventura, Sylvest. Fagnan. & aliqui Recentiores: quia alioqui minæ interdicti per canonem intentatæ inutiles forent; nam fideles causarentur se sibi non esse conscios mortalium: unde ut præceptum divinum ab omnibus religiosè servaretur, Ecclesia præcepit, ut omnes & singuli, licèt sibi solorum venialium conscii, semel in anno confiterentur.

Sanct. Thomas hanc opinionem ita amplectitur, ut oppositam non rejiciat: nam, in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. ad 3. sic ait: *Dicendum, quòd ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habet alia quæ confiteatur: vel potest dici secundùm quosdam, quòd ex decretali prædicta non obligantur nisi illi qui habent peccata mortalia; quod patet ex hoc quod dicit, quia debet omnia peccata confiteri; quod de venialibus intelligi non potest.... & hoc etiam ille, qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium; sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implendum, ut se Sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.*

ARTICULUS III.

De Satisfactione.

Quæst. I. *AN & qualem satisfactionem imponere tenetur Confessarius?*

Nota 1. Satisfactio hìc sumitur pro voluntaria sui ipsius punitione, ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam. Duplex est, nempe Sacramentalis, de qua hic agitur; & non Sacramentalis, quæ fit non solùm piis ac laboriosis operibus sponte susceptis; sed etiam malis ac ærumnis hujus vitæ à Deo inflictis, & patienter toleratis, ut docet Conc. Trid. sess. 14. can. 9.

Nota 2. Satisfactio Sacramentalis est pœnitentia, seu actio una, vel multiplex bona & pœnalis, à sacerdote judice legitimo imposita ad puniendam ac reparandam injuriam Deo illatam, vel etiam ad præcavendam futuram. Cùm autem homini carnali & ad malum propenso opus quodlibet bonum sit pœnale, utpote ejus naturæ corruptæ contrarium: ideò omnis actus virtutis etiam merè internus, in satisfactionem imponi potest. Satisfactio Sacramentalis alia est vindicativa, quæ datur præcisè ad præterita peccata vindicanda, & alia medicinalis, quæ datur præcipuè ad præcavenda futura in posterum. Sæpe autem eadem actio utrumque præstare potest.

Porrò cùm satisfactio à confessario imposita, sit pars integralis Sacramenti, & in ea operetur vis clavium, *amplius valet ad expiandum peccatum, quàm si proprio arbitrio homo faceret idem opus.* S. Thom. quodlib. 3. quæst. 13. ob uberiorem meritorum Christi applicationem. Item plus, aut minus pœnæ temporalis ex opere operato remittit, prout gravior, vel levior

vior est, & majore, vel minore devotione peragitur.

Resp. 1. Confessarius tenetur satisfactionem imponere pœnitenti valenti illam exequi. Constat, 1. Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 8. & ex Traditione ac perpetua praxi Ecclesiæ. 2. Quia satisfactio est pars integralis Sacramenti, ex Conc. Trid. can. 4. At minister quantùm potest tenetur procurare integritatem Sacramenti. 3. Ut judex: æquitatem servare debet: unde cùm judicet inter Deum & hominem, sicut debet absolvere hominem rectè dispositum, ita curare debet, ut homo satisfaciat Deo; & ut medicus tenetur curare vulnera pœnitentis. Quare gravis est obligatio satisfactionem aliquam imponendi pro mortali; imò etiam juxta multos pro solis venialibus, aut mortalibus jam aliàs confessis; quia gravis videtur irreverentia Sacramentum voluntatiè privare sua integritate, seu parte integrali.

Dixi *valenti*, *&c.* Nam absolutio sine impositione pœnitentiæ danda est moribundo, qui inter confitendum sensuum usu & cognitione privatur, ut constat ex praxi Ecclesiæ.

Resp. 2. Confessarius tenetur imponere satisfactiones convenientes & salutares, tum vindicativas, tum medicinales, proportionatas numero ac gravitati peccatorum, & pœnitentis facultati ac dispositioni. Constat ex Patribus & multis Conciliis, & præsertim ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. ibi: *Debent sacerdotes quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere; ne si forte peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum vindictam & castigationem. Claves sacerdotum non ad solvendum tantaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & docuerunt & docent.* Ratio est, quia confessarius à Christo institutus est, ut judex non solum solvens, sed etiam ligans seu vindicans servata æquitate, ut ibi docet Conc. Trid. ac proinde debet servare æquitatem in pœnis prescribendis: tum ut medicus, qui pœnitentis morbos ac vulnera curet, morborum causas tollat, ut colligitur ex Patribus, Conciliis variis, ac præsertim ex Conc. gener. Later. IV. *Omnis*, ubi ait: *Sacerdos sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirat peccatoris circumstantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quod illi debeat præbere consilium, & cui jusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.* Hinc patet hanc obligationem esse ex genere suo gravem, cum ad integritatem Sacramenti tum confessarii, & pœnitentis emendationem ac profectum, ad divinæ gratiæ reparationem pertineat.

Observa 1. Salutares & convenientes satisfactiones, quas justitia Dei exigit, generatim sunt ex Conc. Trid. sess. 14. c. 8. illæ, quæ *magnopere a peccato revocant, & quasi frenos quosdam coercent, cautioresque pœnitentes efficiant: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus multa exercendo comparatos, contrariis actionibus tollunt . . . . & tum actionibus Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes efficiunt.*

certissimam inde arrham habentes, quòd si compatimur, & conglorificabimur.

2. Satisfactiones medicinales convenientes sunt eæ, quæ peccatorum causas ac radices resecant, malos habitus tollunt, pravas cupiditates coercent, occasiones peccandi removent, vitia curant, & pœnitentis emendationem ac profectum pariunt. Tales sunt actus virtutum interni, & externi vitiis pœnitentis oppositi: contraria enim contrariis curantur. Quare Rituale Rom. ait: *Contrarias peccatis pœnitentias injungat, velut avaris eleemosynas, libidinosis jejunia vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia, &c.* Item crebra oratio, sed præsertim matutina & serotina quotidiana: examen quotidianum conscientiæ, auditio quotidiana Missæ, meditationes, præsertim passionis Christi & extremorum; lectiones librorum spiritualium, auditio concionum; frequens confessio, cura singularis vitium capitale emendandi; fuga otii, occasionum peccandi, voluptatum, & delectionum inutilium; utilis collocatio temporis suo statui congruens, & ordo actionum cujusque diei suis obligationibus accommodatus; sensuum & cupiditatum mortificatio: crebri actus fidei, spei, charitatis, contritionis, & aliarum virtutum vitiis & pravis cupiditatibus contrariarum, cogitatio præsentiæ Dei omnia ubique & semper inspicientis, devotio singularis erga B. Virginem, quæ consistat tum in ejus invocatione, tum in imitatione mirabilium ejus virtutum; confessio generalis annua, secessus per aliquot dies ad vacandum exercitiis spiritualibus secundùm rationem à S. Ignatio traditam, &c. Mensura autem satisfactionum medicinalium est necessitas & infirmitas pœnitentis; nec unquam imminui debent, cùm satisfactiones illæ sint remedia ad peccatorum fugam, pœnitentis emendationem ac profectum necessaria: unde in his integritatem & severitatem adhibere debet confessarius, *ait Suarez.* Quare confessarius naturam & causam, seu radicem ac motivum peccatorum pœnitentis priùs investiget & inquirat, ut remedia eorum emendationi apta apponat.

3. Satisfactiones vindicativæ seu pœnales, ut sint salutares & convenientes, debent esse proportionatæ non solùm multitudini & gravitati peccatorum, sed etiam facultati, conditioni & dispositionibus pœnitentis; ita ut in iis imponendis habeatur ratio ejus infirmitatis, valetudinis, laboris, status, officiorum, paupertatis, & prout prudentia & charitas suggerent. Neque enim salutares sunt pœnitentiæ tam graves ac diuturnæ, ut spectata pœnitentis fragilitate, periculum sit ne eas omittat; nam tunc in ejus exitium verterentur: in hoc autem Sacramento magis intenditur emendatio & salus pœnitentis, quàm satisfactio pro pœna. Si ergo expediat ad bonum spirituale pœnitentis, potest imponi levior pœna quàm mereatur, idque tandem cedit in majorem Dei gloriam, qui vult præcipuè curationem pœnitentis. Quare S. Antonin. 3. part. tit. 16. c. 21. ait: *Debet confessarius dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter illum implere: ne ipsam violando, deterius ei contingat.* Et S. Carolus, in instruct. confess. monet non debere imponi tam gravem ac diuturnam satisfactionem, ut pœnitens ei obsequi recuset, aut acceptatam integrè non impleat, nec ordinariè injungenda esse jejunia iis, qui vitæ subsidia labore manuum parant. Confessarius igitur pœnitentem *interroget, an possit pœnitiam sibi injunctam peragere: alioquin eam pro sua prudentia immutet, aut*

minuat, ait Rituale Parisiense. Tunc autem monendus est leviorem pœnitentiam imponi, quàm mereantur ejus peccata, ut ipse moveatur vel ad majorem petendam, vel ad aliàs ultrò sumendas, cùm melius dispositus erit.

Porrò mensuram pœnæ ex judicio Ecclesiæ peccatis debitæ indicant canones pœnitentiales, quos proinde scire debet sacerdos. Nam licèt pœnæ per illos statutæ, spectata facultate & infirmitate pœnitentis, minuendæ sint, tamen sæpè pœnitentibus proponendæ sunt, quo magis criminum gravitatem cognoscant, indeque fiant ad pœnitentiam acceptandam promptiores. *Ita S. Carolus in instruct. confess.*

4. Satisfactio ante absolutionem imponenda est, tum ut exploretur debita pœnitentis dispositio, & voluntas faciendi fructus dignos pœnitentiæ: tum quia ordo judicii & justitiæ vindicativæ postulat, ut prius pœnitens satisfactionem spondeat & acceptet, quàm absolvatur. Si tamen fortè sacerdos absolutionem præmisisset, tenetur eam postea injungere.

Sed an confessarius debet habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, dum imponit satisfactionem?

Respondet Sylvius satis esse sic audire, & intelligere omnia quando dicuntur, ut in satisfactione injungenda sufficienter meminerit status pœnitentis; ad eam competenter injungendam. Et verò sæpè impossibile est saltem moraliter, ut confessarius distinctè singula tunc meminerit.

Quæst. II. *Quænam opera in pœnitentiam imponenda sunt?*

Resp. Ex Patribus, ex Conc. Florentin. & Trident. Sess. 6. cap. 14. tria sunt præcipua, ad quæ cætera revocantur, nempe jejunia, eleemosynæ, orationes: nam hæc sunt satisfactiones pœnales simul & medicinales. Per jejunium intelligitur omnis corporis afflictatio, & voluptatum sensuum etiam licitarum prohibitio, nam species ibi ponitur pro genere; per eleemosynam omne opus misericordiæ tum spiritualis, tum corporalis; per orationem omnis actus religionis, & pietatis in Deum, ut Dei laudes, piæ meditationes actiones, auditio Missæ & concionum, susceptio Sacramentorum, examen conscientiæ, oblatio actionum suarum DEO facta ad ejus gloriam, actus fidei, spei, charitatis, contritionis.

Quæst. III. *An imponi possunt opera aliunde præcepta?*

Resp. Non possunt sola ratione imponi, si pœnitens possit alia præstare. *Prob.* Ex Concil. Triden. Sess. 14. cap. 8. *Satisfactio quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* Sed opera jam aliunde præcepta non sunt esse ad vindictam & castigationem peccatorum præteritorum: nam si quis nulla peccata commisisset, non teneretur illa præstare, nec illorum impositis puniri censetur. Ergo circo restitutio injuriæ, & damni, compensatio, fuga occasionis peccandi non sunt satisfactiones vindicativæ.

Porrò confessarius censendus est imposuisse opus non aliunde præceptum, nisi aliud exprimat, vel ex circumstantia colligi queat; nam si adsit rationabilis ejus intentio. Quare si simpliciter imponat jejunium, pœnitens non satisfacit jejunando non die, quo ex præcepto Ecclesiæ vel ex voto tenetur.

Quæst. IV. *An imponi debet pœnitentia publica?*

Re

Resp. 1. Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponant, ait Rituale Rom. Nam esset improportionata, & contra usum Ecclesiæ, & quodammodo infamativa pœnitentis.

Resp. 2. Imponenda est pœnitentia publica pro peccatis publicis. Ita Concil. Trident. Sess. 24. c. 8. *Apostolus monet publicè peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse non dubitandum: huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* Nec tunc (inquit S. Thomas) confessarius, sed pœnitens ipse satisfactionem implendo, manifestat suum peccatum jam aliàs notum, & inducitur tantùm ad id quod ex se facere debet ad scandalum tollendum.

Sine tamen Episcopi consilio & authoritate imponi non debet pœnitentia publica cum certa solemnitate peragenda, ut standi ad fores Ecclesiæ cum cereo accenso, &c. Sed quivis confessarius potest & debet injungere satisfactiones, quæ sine solemnitate peraguntur coram iis, qui scandalum passi sunt, dum aliter tolli nequit, & jubere ut retractent sermones contra fidem, bonos mores, religionem, vel calumnias coram iis qui audierunt, &c. Nam scandalum necessariò tolli debet.

Quæst. V. *An confessarius potest in pœnitentiam medicinalem imponere pœnitenti aliquid, ex quo oriatur suspicio vel etiam notitia peccati pœnitentis?*

Resp. Suarez, Disp. 33. Sect. 7. si medium illud sit necessarium ad vitandum relapsum, posse sacerdotem illud præcipere pœnitenti, v. g. ut dimittat tale officium, vel hanc domum, aut aliquid simile; & ipsum pœnitentem teneri obedire: quòd si noluerit, dimittendum sine absolutione. Quo in casu nulla est sigilli fractio; quia si aliquid fit, totum est est ex consensu & voluntate pœnitentis. Neque est gravamen aut onus contra sigillum, quòd ille consensus per præceptum vel per comminationem negandi absolutionem extorqueatur; quia supposita vera necessitate, illud præceptum non tam imponitur à confessario, quàm declaratur pœnitenti obligatio, quam in seipso habet; & ideo comminatio illa justa est, imò & necessaria, quia non potest aliter confessarius debito modo fungi suo munere. *Ita Suarez.* Neque tunc est revelatio confessionis; sed ipsemet pœnitens, ut suæ obligationi satisfaciat, seipsum voluntariè prodit.

Quæst. VI. *An potest injungi satisfactio applicanda aliis, v. g. defunctis?*

Resp. Affirm. Quia tunc non applicatur aliis satisfactio secundùm valorem, quem habet ex opere operato, sed secundùm eum quem habet ex opere operantis. Præterea actus ipse charitatis, quo quis applicat aliis satisfactionem sui operis, habet vim satisfactivam: hanc enim habet omne opus meritorium.

Quæst. VII. *An pœnitens tenetur acceptare & implere pœnitentiam rationabilem injunctam?*

Resp. Affirm. 1. Quia Sacerdos habet potestatem judicialem non solum solvendi, sed etiam ligandi, seu obligandi per impositionem pœnitentiæ, ex Concil. Trident. cap. 8. cit. Imo habet obligationem, ut ostendi. At talis potestas & obligatio non potest esse in Sacerdote sine obligatione in reo talem satisfactionem injunctam acceptandi & exequendi: hæc enim sunt correlativa, & alioqui Sacerdotis potestas vindicativa esset inefficax. Ex Concil. Later. cap. *Omnis*, ibi: *Omnia sua peccata confiteatur fideliter & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.* 3. Quilibet subditus tenetur obedire judici & superiori justam sententiam ferenti. At Sacerdos, cui pœnitens per confessionem se subjecit, imponit pœnitentiam ut superior & judex; & tunc fungitur vice Christi, ejusque nomine ac authoritate ligat, sicut absolvit. 4. Ex Conc. Trid. sess. 14. canon. 4. satisfactio est pars Sacramenti, nempe integralis, & à Deo requiritur ad plenam ac perfectam peccatorum remissionem. Pœnitens autem tenetur servare integritatem Sacramenti, præsertim cùm ad illud concurrat. Quare hæc obligatio ex genere suo gravis est, cùm ejus materia pertineat ad religionem & justitiam divinam.

Nec excusatur pœnitens eo quòd velit alium adire: nam non licet pœnitenti sine justa causa Sacramentum inchoatum relinquere, & effugere Sacerdotis justum judicium, cui se jam subjecit. Pœnitens quidem ante confessionem poterat alteri confiteri; sed facta confessione tali Sacerdoti, hic jam fungitur vice Christi, ejusque authoritate ligat: *Nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent*, ait Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 8.

Hinc mortaliter peccat, qui pœnitentiam pro mortali impositam, vel notabilem ejus partem culpabiliter omittit: nam qui tenetur aliquid præstare, ad id obligatur per se sub mortali, si res gravis sit. Quòd si sit levis, & imposita pro solis venialibus vel mortalibus jam aliàs confessis, secundùm multos est dumtaxat venialis illam omittere secluso contemptu & scandalo: quia completio integralis partis per materiam levem non obligat nisi leviter pro ratione materiæ. Aliqui tamen putant esse mortale; quia gravis irreverentia Sacramento infertur, illud privando tota sua integritate & complemento non accidentali. Et quamvis hæc materia secundùm se sit levis, tamen gravis censetur respectu Sacramenti, cùm sit ejus tota pars integralis. Delugo fatetur esse mortale omittere satisfactionem pro solis venialibus imposita, si hæc gravis sit, verbi gratia, jejunium, quia obligatio eam implendi oritur à potestate judicis, & res præcepta est gravis, & capax præcepti gravis.

Imò si confessarius leviorem pœnitentiam imposuisset, pœnitens tenetur supplere: nam lege divina tenetur satisfacere Deo in hac vita etiam pro pœna temporali peccatis quoad culpam remissis debita, ut constat, 2. Reg. Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu & in planctu.* Per jejunium intelligitur omne opus pœnale. Item Matth. 3. *Pœnitentiam agite.* Et Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Quæ duo ex Concil. Trid. sess. 6. c. 14. non solùm contritionem & vitæ emendationem significant, sed etiam, *satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, aliaque pia spirtualis*

ritualis vitæ exercitia, pro pœna temporali, quæ non tota semper, ut in Baptismo dimittitur. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Hieronymus, in cap. 2. Jerem. *Peccata gravia gravioribus tormentis indigent.* 3. Ex præcepto naturali & divino virtutis pœnitentiæ tenemur, quantum possumus, Deo plenè satisfacere in hac vita pro injuriis ipsi illatis. Nam ipsa ratio dictat, Deo non minus quàm hominibus plenè satisfaciendum esse, quàm primùm fieri potest moraliter. Hæcque obligatio gravis est pro mortalibus.

Porrò ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 9. satisfacimus Deo non solùm piis ac laboriosis operibus à Sacerdote injunctis, vel sponte susceptis: sed etiam malis ac ærumnis hujus vitæ patienter propter Deum toleratis.

Dixi *rationabilem.* Nam si clavis erret, ut ajunt, hoc est, si imponatur satisfactio irrationabilis ob nimiam gravitatem & diuturnitatem, potest pœnitens illam recusare, & alium confessarium adire.

Quæst. VIII. *Quandonam pœnitens tenetur implere pœnitentiam?*

Resp. Tenetur tempore à confessario præscripto: nam circumstantia temporis in præcepto includitur. Dilatio tamen satisfactionis ad paucos dies, etsi sine necessitate, potest esse tantùm venialis: nisi ad finem injunctæ pœnitentiæ magni referat illam impletam esse tempore præfinito, v. g. ad superandas tentationes urgentes. Quòd si confessarius nullum tempus determinavit, tenetur pœnitens satisfactionem implere, quàm primùm commodè potest; ita ut peccet mortaliter, si illam ex gravi negligentia diu differat. Nam integritas Sacramenti, & ratio debiti, justæ satisfactionis, ac medicinæ & rationabilis intentio confessarii executionem celerem exigunt.

Qui autem pœnitentiam quocumque modo distulit, tenetur eam postea quam primùm potest persolvere. Nam dilatio solutionis debiti ultra terminum non liberat debitorem onere illud solvendi; & intentio confessarii est, ut satisfactio absolutè fiat; tempus verò præfinitur solùm ad non differendam solutionem.

Quæst. IX. *Quomodo, & in quo statu impleri debet satisfactio?*

Resp. 1. Satisfactio impleri debet ex motivo pio ac supernaturali, & sine affectu ad mortale. Quia satisfactio Sacramentalis est pars integralis Sacramenti, & actus virtutis pœnitentiæ præceptus ad compensationem quamdam injuriæ divinæ: ergo debet esse actio moraliter bona, supernaturalis, elicita saltem ex motivo placandi Deum, ejusque injuriam compensandi. Quæ voluntas est incompossibilis cum affectu ad mortale.

Resp. 2. Qui pœnitentiam in peccato mortali exequitur, peccat saltem venialiter. Quia Sacramenti partem indignè suscipit; & ponit obicem effectui, nempe remissioni pœnæ temporalis, quæ est effectus secundarius, pendens à primario, nempe gratia sanctificante. Tamen ex communiori sententia talis non tenetur postea satisfactionem repetere, eo quòd substantiam præcepti impleverit, & quia in Ecclesia veteri sæpe exigebatur saltem magna ex parte executio satisfactionis ante absolutionem, ac proinde ante remissionem peccatorum saltem ordinariè: nam perfecta contritio satis est infrequens. Imò juxta multos, sicut pœnitentiæ ante absolutionem implendæ jussu confessarii, reatum pœnæ temporalis tollunt: cùm peccatum postea per absolutionem remissum fuerit;

fuerit; ita Pœnæ post absolutionem peragendæ, etiamsi in peccato postea superveniente impletæ fuerint, tamen sublato per justificationem obice suum effectum assequentur.

Quæst. X. *An pœnitentia à confessore imposita potest in aliam mutari?*

Resp. 1. Non potest à pœnitente propria authoritate mutari etiam in aliud opus melius: tum quia nulla satisfactio potest esse Sacramentalis, nisi imponatur à ministro Sacramenti: tum quia reus non potest mutare sententiam judicis, nec subditus opus præscriptum à Superiore. Item ab alio Sacerdote mutari nequit, si fuerit conveniens nec nimis acerba: cùm imposita sit, clave non errante, per actum potestatis ligandi.

Resp. 2. Ob justam causam mutari in aliam convenientem. 1. Ab ipso confessario, qui illam imposuit: nam hoc sæpe potest expedire ad bonum animarum, ad quod hoc judicium ordinatur; & tunc non erit necesse repetere priorem confessionem, si tempus à quo facta est, sit adeo breve, ut moraliter censeatur idem judicium, & Sacerdos adhuc recordetur statum pœnitentis, sed hoc fieri debet in alia confessione: quia est actus judicialis, & usus clavium, qui non nisi in Sacramento exercetur. Quòd si confessarius non recordetur ampliùs peccatorum, pro quibus priorem pœnitentiam imposuit, requiritur nova eorum confessio: quia impositio alterius pœnitentiæ est actus jurisdictionis, qui fit à judice ut Judex est: ergo debet procedere cum notitia causæ.

2. Id etiam potest quivis alius confessarius, si satisfactiones impositæ sint irrationabiles, & contra prudentiæ regulas. & minimè convenientes. Quia Sacerdos non habet potestatem tales injungendi, nec proinde ad eas obligandi pœnitentem: ideoque mutari possunt ab alio, qui in eodem tribunali idem potest ac prior judex cui succedit. Sed tunc necesse est, ut apud ipsum fiat nova confessio peccatorum, pro quibus imposita est pœnitentia: quia pœnitentiæ commutatio est impositio pœnitentiæ loco prioris, ideoque actus judicii Sacramentalis, alioqui pœnitentia mutata non esset Sacramentalis. At ex Concil. Tridentino Sess. 14. cap. 5. tale judicium non potest nisi causa diligentèr cognita, & in sacro tribunali exerceri: neque enim Sacerdos habet potestatem ligandi, seu imponendi satisfactionem Sacramentalem, nisi prout exercet judicium & potestatem clavium, præcedente legitima accusatione sibi facta. Hinc confessarius pœnitentiam ab alio impositam commutare nequit sine nova peccatorum absolutione: nam non potest exercere judicium Sacramentale, quin totum Sacramentum conficiat, unde etiam ex parte pœnitentis requiritur non contritio. Cæterùm ne prius Sacramentum sua integritate privetur; quendum est aliquid ex priore pœnitentia præstandum.

Quæst. XI. *An pœnitentia per alium persolvi?*

Resp. Neg. Quia 1. Satisfactio imponitur pœnitenti per ipsum, non per alium persolvenda. Nam ipsemet reus debet pœnam debitam subire, & cùm culpa sit personalis, personalis quoque debetur pro ea satisfactio. 2. Ex Concil. Trident. materia partes Sacramenti sunt tres actus pœnitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio: ergo satisfactio, qua est pars materialis Sacramenti, debet esse actus ipsius pœnitentis, non alterius, sicut nec contritio, vel confessio alterius potest esse materia in hoc Sacramento. Hinc Alexander VII. damnavit

navit hanc propositionem: *Pœnitens propria authoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.*

Quæst. XII. *An necesse est ex præcepto seu institutione Christi, ut satisfactio ante absolutionem semper impleatur?*

Resp. Neg. Prob. 1. Ex usu nunc in Ecclesia à pluribus sæculis recepto, Ecclesia autem præsens, non minùs quàm antiqua à Spiritu Sancto regitur; nec unquam errare potest in rebus ad fidem, mores, disciplinam generalem, & administrationem Sacramentorum pertinentibus, juxta illud, Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* 2. Ex usu antiquæ Ecclesiæ, in qua pœnitentes ante pœnitentiam impletam absolvebantur, ut quando imminebat persecutio, aut aliud mortis periculum. 3. Ex Sixto IV. qui, ut falsam & erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Non peracta pœnitentia confitentes absolvi non debere.* Et ex Alexandro VIII. qui tres has propositiones damnavit. *16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei id quodammodo dictante. 17. Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus. 18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet authoritas. & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.* Ratio est, quia satisfactio est tantùm pars integralis & complementum Sacramenti Pœnitentiæ. Pars autem integralis non debet necessariò præmitti essentiali ejusdem rei; & sine illa stat tota essentia compositi, ut patet in physicis, sic dentes non nascuntur infantibus, nisi aliquot post ortum mensibus, à fortiori in rebus moralibus.

Sed num aliquando potest confessor obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam sive ex parte, sive ex toto ante absolutionem?

Resp. Affirm. Nam nec Christus, nec Ecclesia id prohibuerunt, quando prudentia dictat id expedire. Imò ad id obligari debet pœnitens, quando est periculum, ne absolutione acceta pœnitentiam omittat; vel si hoc necessarium sit, aut valde expediat curationi pœnitentis, vel si Sacerdos nequeat aliter judicare de dispositione pœnitentis. Ita Suarez, & Delugo, qui dis. 14. sect. 10. si ait: *Ex communi doctrina Theologorum potest aliquando obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam ante absolutionem, per modum medicinæ, quando judicat id necessarium; vel utile pœnitenti, ex eo quòd soleat facilè promittere pœnitentias, vel ut confessarius certus sit de pœnitentia impleta, vel ob alios fines.* (a)

APPEN-

(a) Ut Canones pœnitentiales meliùs intelligantur, notanda sunt, quæ habentur lib. VII. de Synod. Diœcesi c. 61. „Tanta diligentia Majores nostri disquirebant, quæ uni „ cuique peccato esset imponenda pœnitentia, ut si enorme aliquod audiretur „ perpetratum crimen, quod, vel ratione „ sui, vel ratione adjectæ circumstantiæ „ quamdam peculiarem, & graviorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo pœnitentiæ genere esset illud expiandum; reque mature discussa, ac tandem deliberata, singuli parœciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant: hujus vetustissimæ „ Ecclesiæ

APPENDIX.

Referuntur præcipui Canones Pœnitentiales ſecundùm ordinem Decalogi, ex variis Conciliis, & libris pœnitentiariis collecti in inſtruct. Sancti Caroli.

Circa I. Decalogi Præceptum.

QUi à fide deſciverit, pœnitentiam aget annis decem.

Qui auguriis & divinationibus ſervierit, quive cantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis ſeptem.

Reſpiciens furta in aſtrolabio, pœnitens erit annis duobus.

Si quis ligaturas, aut faſcinationes fecerit, pœnitens erit duos annos.

Qui magos conſuluerit, in pœnitentia erit annis quinque.

Circa

„ Eccleſiæ Praxis locupletiſſimus teſtis eſt „ S. Cyprianus multis in epiſtolis, præcipue *Epiſt.* 14. 18. 53. & 62. eumque pluribus monumentis comprobat doctiſſimus „ Morinus *de Pœnit. lib.* 4. *cap.* 17. & *lib.* 6. „ *cap.* 14. & 15. Tanti præterea momenti „ negotium æſtimabatur, ut peccatores dignam, ſuoque reatui æquam ſubirent „ pœnitentiam, ut interdum etiam Romani „ Pontificis ea de re exquireretur ſententia: & quandoque ad eundem ipſe reus „ remitteretur dijudicandus, qua, & quanta pœnitentia, à Deo, atque ab Eccleſia „ reconciliationem conſequi mereretur: „ Theodobertus Francorum Rex Vigilium „ Papam interrogavit, qua pœnitentia plectendus eſſet, qui fratris ſui uxorem duxerat; cui interrogationi Vigilius ſatisfecit epiſtola ad Cæſarium Arelatenſem „ Epiſcopum, quam habemus *tom.* 1. *Conc.* „ *Galliæ pag.* 246. In Concilio Lemovicenſi anni 1051 (*collect. Harduin. tom.* 6. *part* „ 1. *col.* 891.) decretum eſt: *Si Epiſcopus* „ *Parochianum ſuum cum teſtibus, vel litteris* „ *Apoſtolicis, ad pœnitentiam recipiendam* „ *direxerit, ut multoties pro graviſſimis fieri* „ *ſolet reatibus, in quibus Epiſcopi ad dignam* „ *hæſitant pœnitentiam imponendam, hic talis* „ *licenter à Papa remedium ſumere poteſt*, „ ibidemque circa finem factum narratur „ cujuſdam Militis Vaſconis, qui, jubente „ Vaſconum Duce Sancio ſeniorem ſuum „ occiderat, ſed poſtea pœnitentia ductus „ Epiſcopum adiit, à quo hoc accepit reſponſum: *Neſcio tibi conſilium ferre pœnitentiæ, ſed vade quantocyus ad Papam* „ *Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: ſi te ille* „ *abjecerit, nec à me, nec ab aliquo invenies pœnitentiam.*

„ 2. Quam autem, aut Epiſcopi, „ Pontifices Maximi certo crimini ſemel „ ponendam ſtatuerant, pœnitentia „ dicem referebatur, qui *Liber Pœnitentialis* eſt nuncupatus, ut deinceps „ eſſet, ad quam inferiores Sacerdotes „ conformarent: & ne quiſ „ cederet, Epiſcopus in ſua „ in diœceſis viſitatione, id „ veſtigabat, an quilibet „ haberet Pœnitentialem, „ prium, & an ſecundum „ ſcriptum erat, pro modo „ tentiam injungeret: Diſcimus „ chardo, apud quem *lib.* 1. *poſt cap.* „ ter ea, quæ Epiſcopi in „ nodis quærere debent, „ 58. continetur: *Eſt aliquis, qui* „ *pœnitentiæ ſibi injunctum non* „ Atque ex Reginone, „ lectionem à modo „ Eccleſias, ubi *cap.* 98, „ byteris ab Epiſcopo, „ facienda proponitur „ *beat Pœnitentiale Romanum, vel à* „ *doro Epiſcopo, vel à Ven. Presbytero* „ *editum, ut ſecundum quod ibi ſcriptum* „ *interroget Confitentes, ut Confeſſis* „ *pœnitentiæ imponat.*

„ Multi ex hiſce libris Pœnitentiali „ Epiſcopis exarati perierunt; „ nam ille extaret, quem „ conſcripſerat Cyprianus, „ *epiſt.* 52. *ad Antonianum* „ enim exactiſſimæ priſcorum „ puniendis peccatis diligentiæ „ haberemus teſtimonium: „ illis deſiderentur, plures „ mo Dei conſilio, ad nos „ illis diſcamus, quinam „ Catholica

Circa II. Præceptum.

Quicumque sciens perjuraverit, 40. dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentia; & numquam in testimonium recipiatur, & post hæc communionem percipiat.

Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem.

Si quis Deum vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publicè blasphemaverit, præ foribus Ecclesiæ diebus Dominicis septem, in manifesto, dum missarum solemnia aguntur, stet; ultimoque ex illis die, sine pallio & calceamentis ligatus corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane & aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo tunc ingressurus. Singulis item illis septem diebus Dominicis tres aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest: alioquin alia pœnitentia afficiatur. Recusans Ecclesiæ ingressu interdicatur, in obitu Ecclesiastica careat sepultura.

„ Catholica veræ pœnitentiæ spiritus. Antonius Augustinus ad suam juris canonici epitomen antiquum attexuit Pœnitentiale Romanum, in novem titulos distributum, in quibus varia recensentur criminum genera, atque ex Conciliis, Summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, pœnitentiæ describuntur, pro singulis imponendæ, & fortasse hic liber ille idem est, quem Nicolaus I. se misisse scribit ad Bulgaros; in responsione ad eorum quæsita *cap. 75. Judicium pœnitentiæ, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus in scriptis secum uti que deferent: aut certe Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, cum oportuerit, exhibebit (tom. 5. collect. Hard. col. 378.)* post Gratiani Decretum, in editione Romana habentur canones Pœnitentiales, desumpti ex Summa Astensi, eosdemque canones, à mendis purgatos, qui Librariorum incuria, in eos irrepserant, laudatus Antonius Augustinus adjecit libris Pœnitentialibus, Romano, Bedæ, & Rabani, opportunis, & eruditis notis à se exornatis. Alios Antiquos libros Pœnitentiales in lucem protulit Morinus *in append. ad Tract. de Pœnit.* Alios evulgavit Martene *tom. 2. de antiquis Ecclesiæ Ritibus.* Liber de remedio peccatorum Ven. Bedæ, & Capitulare Theodulfi Archiepiscopi Aurelianensis, publici juris fecit Baluzius *tom 7. Miscellaneor. p. 21.* Muratorius binos Pœnitentiales ex Italicis deprompsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice Ms. Capituli Canonicorum Veronensium, alterum ex codicibus Mss. monasterii Bobiensis, atque ambos edidit *tom. 5. antiquit. Ital. med. ævi, dissertat. 68.* S. Carolus Boromæus non solum vulgatos canones Pœnitentiales, sed innumeros alios, ex antiquis Conciliis, aliisque libris Pœnitentialibus in unum collegit, per decem distribuit Decalogi præcepta, eorumque lectionem summopere Sacerdotibus commendavit: Eamdemque vero S. Caroli collectionem, ad Sacerdotum Pœnitentiæ sacramentum administrantium institutionem, denuo typis Romanis imprimi jussit Gaspar Cardinalis Carpineus, tempore Pontificatus Innocentii XII. cujus erat in Urbe Vicarius.

„ 4. Jam vero si Episcopus in sua Synodo antiquos canones Pœnitentiales renovaret, suisque Constitutionibus annecteret, animo inducendi Confessarios ad pœnitentias imponendas, quæ pro unoquoque crimine sunt in illis præscriptæ, non solum rigidissimæ Ethices sectatorem se ostenderet, sed rem plane impossibilem attentaret: Etenim hac nostra lutulenta ætate, qua Fideles à pristino morum nitore, & sanctitate defecerunt, tot interdum gravissimis sceleribus onerati, ad Sacramentale forum quidam accedunt, ut si iisdem, secundum antiquos canones Pœnitentiales, foret injungenda pœnitentia, hæc ad tot annos esset protrahenda, qui integrum eorumdem vitæ cursum non exæquarent modo, sed excederent, quod *in citat. dissert.* bene ponderavit Muratorius.

„ 5. At si Episcopus suis Synodalibus Constitutionibus canones inserat Pœnitentiales, vel eorumdem studium, & cognitionem Sacerdotibus suadeat, aut etiam præcipiat, non ut illos, jam à multis sæculis obsole-

„ tos,

Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa III. Præceptum.

Qui opus aliquod servile die dominico, festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

Si quis jejunia à sancta Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui in Quadragesima jejunium violaverit pro uno die pœnitentiam aget dies septem.

In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, ac præterea à carne abstineat.

Circa IV. Præceptum.

Qui parentibus maledixerit, [illegible] dies pœnitens sit in pane & aqua.

Qui parentes injuria affecerit, [illegible] annos.

Qui percusserit, annos septem.

Si quis contra Episcopum, Patrem & Patrem suum insurrexe[rit]

„ tos, ad usum revocet, sed dumtaxat, ut „ eorumdem notitia Confessariis prodesse „ queat, ad aliqualem proportionem ser„ vandam inter diversas peccatorum spe„ cies, & pœnitentiam, pro singulis impo„ nendam; Ac præterea, ut iidem Confes„ sarii inde argumentum desumant ad ape„ riendam Pœnitentibus admissorum scele„ rum gravitatem, quæ tam longa, tam „ aspera, tamque formidanda vindicta, „ etiam in hac vita, ab Ecclesia coerceban„ tur; si inquam, hoc tantum consilio, id „ ab Episcopo fiat, statim Constitutiones „ Synodales inclamare, turbas ciere, Cle„ rum, & populum adversum eas concitare, „ quod aliquando factum scimus, res plane „ intolerabilis est, atque à nullo cordato „ viro ferenda. Enimvero quam reprehen„ sionem meretur Episcopus, qui plurium „ & sanctitate, & doctrina præstantium „ præsulum vestigia premit? Quid à Sanct. „ Carolo hac in re gestum fuerit, jam au„ divimus; Quid alii fecerint Antistites, „ mox subnectemus.

„ 6. In famigeratis Constitutionibus Mat„ thæi Giberti, Episcopi Veronensis, Ec„ clesiasticæ disciplinæ, ante Tridentinam „ Synodum, Instauratoris solertissimi, *cap.* „ 18. *tit.* 6. statuitur: *Confessarii canones* „ *Pœnitentiales quasi quasdam regulas edi*„ *scant . . . ut sciant illos postea sapienter,* „ *& discrete moderari, secundum peccati cir*„ *cumstantias, & Contritionis qualitatem;* „ Joannes Franciscus Bonhomius Vercella„ rum Episcopus, qui floruit post Triden„ tinum, in suis generalibus decretis Ec„ clesiasticæ reformationis *pag.* 213. loquens „ de Confessario, ait: *Canonesque item Pœ*„ *nitentiales memoria teneat, ut singulis cri*„ *minibus congruam satisfactionem injung*„ *valeat, simulque ipsis Pœnitentibus,* „ *promptius ac libentius, quod jussa exsa*„ *ipsi præstent, diligenter exponat, quam de*„ *nigre hodie Ecclesia sancta gravissimi ante*„ *quorum canonum pœnas in minore con*„ *mutandas esse censuerit.* Huiusmodi Ca„ techismo Romano ad titulum de Pœnit„ hisce verbis insinuatur: *Ut Pœnitentes* „ *suorum scelerum gravitatem magis agno*„ *scant, operæ pretium erit eis interdum pro*„ *ficere, quæ pœnæ quibusdam delictis, a* „ *veterum canonum præscripto, qui Pœni*„ *tiales vocantur, constituta sint.* In Co„ cilio Provinciali Florentino, habito „ 1518. atque à Leone X confirmato, „ 120. *& seqq.* integri referuntur antiq„ nones Pœnitentiales, quibus hæc „ guntur verba: *Hi sunt Pœnitentiales* „ *nones, quos hic in fine subnectendos duxi* „ *ad sublevandam simplicium Clericorum* „ *peritiam, ut, cum viderint, certam* „ *pœnitentiam imponi, ipsi melius arbitr* „ *suum informare possint, quomodo, atq* „ *confessione, fletu, lacrymis & dolore,* „ *spositione, & facultate Confitentium, p* „ *nitentias salubriter moderari possint, n* „ *qualitas temporum nostrorum, in quibu* „ *solum merita, sed & corpora defi* „ *non patitur rigorem antiquorum* „ *permanere, sed necesse est illum Sp* „ *Sacerdotis judicio temperari;* in Syn„ Amerina habita anno 1595. ab Epis„ Antonio Maria Gratiano *cap.* 14. legi„ *Pœnitentialium canonum jure impositis pe*„ *gulis sceleribus pœnas, pœnitentiasque* „ *Confessoribus perutile fuerit, cum ut ea* „ *ipsi melius, certiusque statuere valeant, qu* „ *cuique peccato definienda pœnitentia sit, tum* „ *ut Pœnitentes ipsi à Confessoribus de prop* „ *mov*

in Monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget.

Si quis Episcopi, aut ministrorum ejus, vel Parochi sui præcepta contempserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane & aqua.

Circa V. Præceptum.

Qui presbyterum occiderit, pœniteat 12. annis.

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit; toto vitæ suæ tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu: abstineat à carne & vino, dum vixerit: jejunet secunda, & quarta, & sexta feria.

Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, & in obitu communionem recipiet.

Qui homicidii author fuit, ob consilium quod dedit, pœnitentiam aget 40. dies in pane & aqua, cum septem sequentibus annis.

Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam agat annos tres; si nolens, quadragesimas tres.

Qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane & aqua, oleribus ac leguminibus: abstinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea quadragesimas in anno observabit.

Qui sceleris occultandi causa filium necarit, pœnitentiam aget annos decem.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres.

„ *moris severitate edocti, quanto nunc beni-*
„ *gniùs cum illis sancta mater Ecclesia agat,*
„ *intelligentes, hanc saltem ei gratiam refe-*
„ *rant, ut peccatorum consuetudine, ob id*
„ *diligentius abstineant.* In Synodo Pragen-
„ si celebrato anno 1605. & jussu Cardinalis
„ Episcopi de Harrac, recusi anno 1650.
„ *tit. de Pœnitent.* dicitur: *Confessarii cano-*
„ *nes Pœnitentiales memoriæ mandent, ut*
„ *singulis criminibus congruam satisfactionem*
„ *injungant;* In Synodo Osnabrugensi anni
„ 1628. *cap* 17. habetur: *Requiritur in Sa-*
„ *cerdote scientia canonum Pœnitentialium.*
„ Similes Episcoporum Italiæ Synodales
„ Constitutiones recensentur à Genetto
„ *tom.* 4. *Theolog. moral.* 6. *cap* 7. videlicet
„ Cosmæ de Torres, Episcopi Perusini;
„ Cardinalis Jacobi Sabelli, Archiepiscopi
„ Beneventani Cardinalis Joannis Baptistæ
„ Leonii, Episcopi Ferrarienſis; Ven. Servi
„ Dei Cardinalis Pauli de Aretio, Episcopi
„ Placentini; Cardinalis Bonifacii Cajetani,
„ Archiepiscopi Tarentini: Cardinalis Cy-
„ bo, sacri Collegii Decani, Episcopi Ve-
„ literni; Cardinalis Jacobi Boncompagni,
„ Archiepiscopi Bononiensis Decessoris
„ nostri.

„ 7. Quæ autem hucusque dicta sunt de
„ Pœnitentialium canonum utilitate pluribus
„ argumentis confirmat Cardinalis de Aguir-
„ re *ad can.* 11. & 12. Concilii Toletani III.
„ *tom.* 2. *collect. maxim. Concilior. Hispanor.*
„ eaque nituntur etiam auctoritate D. Tho-
„ mæ, qui *quodlib.* 3. *quæst.* 13. *art.* 1. docet
„ quidem, non esse nunc pœnitentiam præ-
„ scribendam, ad exactam normam anti-
„ quorum canonum, sed simul expedire
„ ait, ut Confessarius pœnitenti significet,
„ quanta pœnitentia, pro singulis ab ipso
„ perpetratis flagitiis expiandis, esset olim
„ ab Ecclesia definita: *Videtur satis con-*
„ *veniens, quod Sacerdotes non oneret Pœ-*
„ *nitentem gravi pondere satisfactionis: quia*
„ *sicut parvus ignis à multis lignis superpo-*
„ *sitis de facile extinguitur, ita posset con-*
„ *tingere, quod parvus affectus Contritionis*
„ *in Pœnitente nuper excitatus propter grave*
„ *onus satisfactionis extingueretur, peccatore*
„ *totaliter desperante. Unde melius est, quod*
„ *Sacerdotes Pœnitenti indicet: quanta pœ-*
„ *nitentia esset sibi pro peccatis injungenda,*
„ *& injungat sibi nihilominus aliquid, quod*
„ *Pœnitens tolerabiliter ferat, ex cujus im-*
„ *pletione assuefiat, ut majora impleat, quæ*
„ *etiam Sacerdos sibi injungere non attentas-*
„ *set, & hæc, quæ præter injunctionem fa-*
„ *cit, accipiunt majorem vim expiationis*
„ *culpæ præteritæ, ex illa generali injunctione,*
„ *quia Sacerdos dicit: Quidquid boni fece-*
„ *ris, sit tibi in remissionem peccatorum.*

Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget uno anno per legitimas ferias.

Si quis ictum proximo dederit nec nocuerit: tridui pœnitentiam aget in pane & aqua.

Circa VI. Præceptum.

Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, pœnitentiam aget 20. dies.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit 40. dies.

Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget.

Qui incestum fecerit (non ita enormem) *pœnitens erit 12. annis.*

Qui monialem violaverit, pœnitens sit annis decem.

Si quæ mulier ceruſa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres.

Si Presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quæ sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annis. Et si crimen sit manifestum, debet deponi, & peregrinando 12. annis pœniteat, & postea Monasterium intret tota vita sua moraturus ibidem.

Pro adulterio septennii & decennii pœnitentia imponitur. Pro osculo, seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa VII. Præceptum.

Si quis furtum de re minori fecerit, pœnitentiam aget annum unum.

Qui furatus est aliquid de Ecclesiæ supellectili, vel thesauro, vel pecuniam Ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiæ factas, pœnitens erit annos septem.

Qui decimam sibi retinuerit, non dare neglexerit, quadruplum restituat & pœnitentiam aget dies 20. in pane & aqua.

Qui usuras accipit, rapinam facit, pœnitentiam aget annis tribus, in pane & aqua.

Circa VIII. Præceptum.

Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

Falsarius in pane & aqua pœnitentiam agat, quamdiu vivit.

Si quis de proximo detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane & aqua.

Circa IX. & X. Præceptum.

Rem alienam nefariè concupiscens, avarusque, pœnitens erit tribus annis.

Si quis concupiscit fornicari, si Episcopus, pœnitens erit unus septem: si presbyter quinque: si diaconus vel monachus, tres: si clericus aut laicus, annos duos.

CAPUT II.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ seu Absolutione.

I. CIrca modum absolvendi sic habet Rituale Romanum auctoritate Pauli V. editum: *Cùm pœnitentem absolvere voluerit, injuncta ei pœnitentia & ab eo accepta pœnitentia salutari, primò dicit.*

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.

Deinde dextera versùs pœnitentem elevata dicit.

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego authoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis,

tionis, ſuſpenſionis, & interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges. Deinde, Ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Paſſio Domini noſtri Jeſu Chriſti, merita Beatæ Mariæ Virginis, omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.

Monet omittendam eſſe vocem, *ſuſpenſionis*, ſi pœnitens ſit laicus, & addit in confeſſionibus frequentioribus & brevioribus, omitti poſſe *Miſereatur, &c.* & ſatis eſſe dicere, *Dominus noſter Jeſus Chriſtus, &c.* ut ſuprà uſque ad illud *Paſſio Domini, &c.* Urgente verò gravi aliqua neceſſitate in periculo mortis, breviter dici poſſe, *Ego te abſolvo ab omnibus cenſuris & peccatis, in nomine Patris, &c.*

II. Forma abſolutionis conſiſtit in his verbis: *Ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Quare preces & verba, quæ hanc formam antecedunt & ſubſequuntur, non ſunt de illius eſſentia, ut conſtat ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. Item quamvis omnia verba iſta ex præcepto exprimi debeant, tamen aliqua non ſunt de eſſentia formæ, ut iſta, *Ego, tuis, Amen.* Sed circa alia diſſentiunt Theologi: nam alii ad totam eſſentiam aſſignant hæc duo, *Abſolvo te*, quæ ſaltem ſecundùm omnes requiruntur: quia neceſſaria ſunt ad ſignificandum effectum primarium Sacramenti, nempe abſolutionem. Abſolutio autem eſt ſententia judicialis, quæ neceſſariò ad reum dirigitur; & ſic pronomen *te* exprimi debet. Alii inſuper exigunt voces, *à peccatis.* Imò aliqui, pauci illi quidem, addunt etiam. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, ſed falſo principio nixi, nempe quia putant formam Sacramenti eſſe deprecativam.

III. Abſolutio data ſub conditione de præſenti, vel de præterito, valet ſi illa ſit præſens, vel impleta: quia tunc Sacramentum, & effectus non ſuſpenditur. Sed ſic collata ſine neceſſitate, graviter eſt illicita; eſt enim contra reverentiam Sacramenti, & uſum Eccleſiæ. Item illicitè apponitur conditio, quæ neceſſariò præſupponi debet, ut ſi dicas: *Ego te abſolvo, ſi habeas veram contritionem*, vel *voluntatem reſtituendi, ſi habeo poteſtatem abſolvendi, &c.* Quia conditio, quæ ſemper neceſſaria eſt, & ex natura Sacramenti præſupponi debet, inutiliter ac otiosè, ideoque contra reverentiam Sacramento debitam apponitur. Si autem dubitetur, utrùm pœnitens adhuc vivat, vel an Sacerdos verba abſolutionis protulerit, ſecundùm multos danda eſt abſolutio ſub hac conditione: *Si tu es capax*, vel *ſi non es abſolutus, Ego te abſolvo, &c.* ut fit in Baptiſmo.

Abſolutio autem data ſub conditione de futuro, eſt nulla. Quia tunc intentio abſolvendi, & abſolutio non exiſtit abſolutè, ſed ſuſpenditur: ac proinde nihil efficit: nam non eſt in poteſtate Sacerdotis ſuſpendere Sacramentum & ejus effectum, cùm ſacramenta producant id quod ſignificant, & ſignificant gratiam præſentem dari. Hinc non valet abſolutio ſic data; *Si reſtitueris, ſi pœnitentiam impleveris, Abſolvo te.*

IV. Invalida eſt abſolutio data abſenti; ut conſtat. 1. Ex praxi Eccleſiæ, in qua numquam moribundis abſentibus datur, etſi ſine ea morituris. 2. Ex forma abſolutionis, quæ ſubjectum per ly *te*, deſignat præſens, ideoque falſa eſſet, ſi foret abſens, & quæ forma neceſſariò verbis vocalibus conſtat:

constat: nemo autem ad absentem utitur verbis vocalibus.

V. Mortale est absolvere aliquem à peccatis, antequam sit absolutus ab excommunicatione contracta: nam Ecclesia graviter prohibet, ne excommunicatus ullum Sacramentum recipiat. Quare is non est verè absolutus ob carentiam contritionis, & sacrilegium mortale, quod admittit recipiendo Sacramentum contra prohibitionem Ecclesiæ.

VI. Ad repetendam absolutionem requiritur nova confessio: nam super eadem confessione non potest absque sacrilegio repeti absolutio; quia caderet super materiam nullam, ideoque irrita esset. Potest tamen repeti super diversa confessione etiam eorumdem peccatorum: quia confessio est materia proxima; peccata autem remota: unde absolutio cadet super novam materiam proximam.

CAPUT III.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

De potestate requisita in Ministro Pœnitentiæ.

Quæst. I. *AN requiritur jurisdictio ad absolvendum?*

Nota.1. Jurisdictio generatim est potestas regendi, seu ferendi sententiam in subditos. Duplex est, nempe in foro interno & externo. Jurisdictio in foro interno seu pœnitentiæ, de qua hìc agitur, est potestas absolvendi, ligandi & obligandi subditos confessos in tribunali pœnitentiæ sacramentalis. Jurisdictio in foro externo est potestas ferendi leges ac censuras, imponendi pœnas Ecclesiasticas etiam publicas, vel ab iis dispensandi ac liberandi, & regendi subditos per hæc omnia, & quoad politiam externam. Utraque jurisdictio subdividitur in ordinat[ia] & delegatam. Jurisdictio in foro terno ordinaria est ea, quæ alicui petit ratione officii habentis annexam curam animarum, qualem habet in omnes fideles, Episcopi in suos cesanos, parochi in suos parochi Superiores religiosorum in suos ditos.

Delegata est ea, quæ commi Sacerdoti ab eo, qui habet ordinar Et acquiritur per expressam, vel tam confessionem: nam delegatio unus ex actibus jurisdictionis ori riæ. Ad consensum autem tacitum quiritur scientia ejus, quod agi unde non est tacita concessio sine tia Prælati.

Nota.2. Jurisdictio delegat[i] non expirat per delegantis mortem aut dimissionem, si sine ulla temporis limitatione ab illo data fuit, nec revocata ab eo, vel illius successore aut superiore. Nam delegatio est gratia facta confessario, cui statim acquirit[ur] gratia facta non expirat per mortem concedentis; nam gratia, seu benefic Superiori debet esse mansurum. *jur. 16. in 6.*

Nota 3. Qui habet potestat legatam, non potest eam subdel nisi hoc ei specialiter concessum quo casu, non suo, sed delegant mine censetur subdelegare. delegatus eam solam potestatem bet, quæ ei conceditur: at concess ei solum quoad suam personam po stas exercendi jurisdictionem, item alteri committendi, nisi aliter primatur; nam hæ duæ facultat versæ sunt & distinctæ.

Resp. Ad absolvendum, præsu testatem sacerdotalem requiritur dictio. Constat ex Concil. Triden Sess. 14. cap. 7. *Quoniam igitur tura & ratio judicii illud exposc ut sententia in subditos dumtax*

ferat

feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem: Ratio est, quia absolutio est sententia judiciaria, ad cujus valorem requiritur jurisdictio in eo qui judicat, & subjectio in eo qui judicatur.

Quæst. II. *An aliquando Ecclesia supplet defectum jurisdictionis in Sacerdote?*

Resp. Affir. modò hæc duo simul adsint. 1. Titulus coloratus, hoc est, titulus habens speciem veri tituli, cùm tamen reipsa nullus sit: qualis est collatio beneficii parochialis, sed invalida propter occultum aliquem defectum, v. gr. propter occultam simoniam. 2. Error communis, ita ut communiter ac publicè quis existimetur verum habere titulum & jurisdictionem: si enim ex ex errore unius aut alterius tantum putaretur Sacerdos habere jurisdictionem, quam non habet, invalida esset absolutio: quia tunc non est sufficiens ratio, ob quam Ecclesia censeatur conferre jurisdictionem; cùm hoc non sit necessarium ob bonum commune, quod non exigit, ut Ecclesia prospiciat quibusvis casibus privatæ singulorum ignorantiæ.

Ecclesia autem supplet illum occultum defectum, concedendo extraordinariè Sacerdoti jurisdictionem transeunter pro singulis actibus: eo quod bonum commune id exigat ad impedienda multa gravia damna ac scandala, quæ ex invaliditate actuum orirentur. Argumento ex *L. Barbarius, ff. de offi. prætor.* Talis tamen minister peccat graviter, quia usurpat jurisdictionem, quam scit se antecedenter non habere, & hoc est ei graviter prohibitum.

Quæst. III. *An præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiritur approbatio in confessario tam regulari, quàm sæculari non habente beneficium, cui animarum cura sit annexa?*

Resp. Affirm. Nam ita statuit Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant: decernit tamen S. Synodus nullum etiam regularem posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegio & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus.*

Circa quod decretum observanda sunt sequentia.

1. Approbatio est consensus & facultas Episcopi, ut confessarii munus exerceat is, quem ad id idoneum judicat. Sensus autem decreti Concil. Trid. est, quod sine illa approbatione nullus possit non solùm licitè, sed etiam validè audire confessiones, ut expressè declaravit Sac. Congregat. Cardinalium, & constat ex sensu ac praxi Ecclesiæ, atque ex scopo Concilii, & ex his ejus verbis: *Nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari.* Nam Tò *posse* simpliciter & absolutè ibi dictum intelligitur tum validè, tum licitè: & qui non reputatur idoneus simpliciter ad administrandum Sacramentum, is sanè non potest illud validè administrare. Porrò Ecclesia id potuit statuere: quia cùm jurisdictio ad valorem absolutionis necessaria tribuatur ab Ecclesia, potuit illa hanc conditionem apponere, ut necessariam ad jurisdictionem accipiendam, & validè exercendam; ita ut sine appro-

approbatione Sacerdos non curatus sit incapax jurisdictionis recipiendæ vel exercendæ, adeoque absolvendi validè.

2. Hoc habet vim etiam in Gallia: nam hoc statutum in Gallia receptum & promulgatum fuit, ut constat ex multis Conciliis particularibus, & ex comitiis generalibus Clerici Gallicani an. 1625. 1635. 1745. Præterea hæc propositio: *Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii authoritate privilegia regularium restringi possunt, cùm id in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei:* ab Alexandro VII. anno 1659. damnata fuit ut falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, Conc. Trident. & Sedi Apostolicæ injuriosa. Idem declaravit Clemens X. constit. *Superna.*

3. Non sufficit approbatio petita, & injustè denegata: quia Conc. Trid. requirit, ut obtineatur; & injusta recusatio approbationis non est approbatio. Nec jam amplius valent privilegia in contrarium allegata, cùm Concil. Trident. & Summi Pontifices derogaverint privilegiis quibuscumque huic decreto contrariis. Hinc Alexander. VII. damnavit hanc propositionem: *Satisfacit præcepto confessionis annuæ, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.* Et istam. *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab ordinario.*

4. Decretum Concil. Trident. restringitur ad Confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, non religiosorum. Quare ad audiendas confessiones religiosorum non requiritur Episcopi approbatio; sed illi possunt confiteri iisdem; quibus ante Conc. Trid. per sua statuta, vel jus commune poterant cùm Conc. circa illos nihil innovet. Nunc tamen ad audiendas confessiones monialium, etiam regularibus subjectarum, requiritur Episcopi diœcesani approbatio, ex const. Gregor. XV. *Inscrutabili*, & const. 7. Clement. X.

Porrò religiosi unius ordinis non possunt audire confessiones religiosorum alterius ordinis sine facultate superiorum ipsius pœnitentis; quia ex data concessione sua generali jurisdictionis in omnes fideles non intendit derogare statutis religionum, et quia varii religiosi non possunt confiteri nisi confessariis à suis Superioribus designatis. Quare religiosi à domo absentes intelligant ex Superioribus suis, vel ex statutis religionis hoc, vel ex recepta consuetudine, quibuscum confiteri possint. Quòd si non hoc, nec Superior, nec religio aliquid statuerit, censetur permittere, ut confiteantur culibet Sacerdoti approbato, non habeant socium sui ordinis Sacerdotem.

5. Requiritur approbatio Episcopi loci, in quo audiuntur confessiones: ita ut approbatus in una diœcesi non possit in alia audire confessiones sine approbatione Episcopi diœcesani. Constat ex Ecclesiæ praxi, quæ est optima legum interpres; ex numero plurali quo utitur Concil. Trident. ut significet in diversis diœcesibus diversos requiri Episcoporum approbationes: ex Clemente X. constitut. *Superna*: & ex Alexandro VII. qui oppositum damnavit anno 1659. Enim verò approbatio est actus authoritatis & jurisdictionis: at actus auctoritatis & jurisdictionis non excedit sphæram auctoritatis & jurisdictionis, nec prorsus limites diœcesis.

6. Hoc decretum non spectat habentes beneficium annexam habentes curam animarum: nam censentur

probati hoc ipso quod tale beneficium eis confertur. Sed parochus resignato suo beneficio jam neminem validè absolvere potest sine approbatione: quia jam non habet parochiale beneficium.

Quæst. IV. *An sufficit jurisdictio, vel approbatio sub ratihabitione futura, vel præsumpta seu interpretativa, cùm nempe judicatur concedenda, si peteretur?*

Resp. Neg. Quia ex Concil. Trident. ad valorem absolutionis requiritur jurisdictio & approbatio actu & absolutè existens & jam obtenta, ad quam requiritur consensus actualis signo aliquo externo declaratus. Et verò jurisdictio & approbatio requiruntur ad substantiam ac valorem absolutionis: at nulla res existit, nisi actu existant omnia, quæ ad ejus substantiam pertinent. Neque hìc valet ista regula juris, in 6. *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.* Nam hæc regula solùm habet locum in actibus, quorum valor in futurum suspendi potest: at valor absolutionis præsentis suspendi nequit; valor enim sacramentorum pendere nequit ab actione de futuro.

Quæst. V. *An sufficit jurisdictio & approbatio probabilis tantùm?*

Resp. Non sufficit ad licitè absolvendum, sed requiritur certa. Quia extra casum necessitatis non licet administrare sacramentum cum opinione tantùm probabili eorum, quæ ad ejus valorem requiruntur: alioqui sacramentum periculo nullitatis sine necessitate exponeretur, quod est grave sacrilegium. Imò neque sufficit ad validè absolvendum, si jurisdictio, vel approbatio reipsa non existat: nam tunc deest aliquid ad valorem absolutionis requisitum. Nec tunc Ecclesia supplet hunc defectum, sed solùm dum titulus est coloratus, & error communis.

Quæst. VI. *An confessor regularis approbatus in una diœcesi, potest absolvere in ea subditos alterius diœcesis, pro qua non est approbatus?*

Resp. Potest, etiam à casibus ibi reservatis, sed non reservatis in diœcesi, in qua est approbatus, nisi eos noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim migrasse. Ita declaravit Clemens X. constit. *Superna*, his verbis. *Posse autem regularem confessorem in ea diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi ibidem confessor est approbatus absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Idem dicunt de Sacerdote sæculari approbato ob tacitum Episcoporum consensum communi consuetudine confirmatum.

Hinc mercatores, litigantes, milites, peregrinantes, &c. possunt absolvi à confessariis loci, ubi confitentur: nam hi jure communi, vel ex consuetudine tacitè à Superioribus approbata, sunt veluti subditi Episcopi loci, in quo versantur quantùm ad sacramenta, excepto ordine. Quòd si casus non sit reservatus in diœcesi pœnitentis, sed solùm in diœcesi confessarii, hic non potest illum absolvere: nam per reservationem ei sublata est potestas absolvendi à tali peccato. Præterea reus debet judicari secundùm leges & consuetudines loci, in quo judicatur. Idque totum constat etiam ex recepta consuetudine.

Quæst. VII. *An parochus potest subditos audire, & absolvere in*

aliqua diœcesi, in qua non est approbatus?

Resp. Ex communi sententia, potest etiam licitè, mòdo id fiat absque scandalo. Quia habet ordinariam in proprium subditum jurisdictionem, ab approbatione non pendentem: jurisdictio autem in foro pœnitentiæ, cùm sit voluntaria, non contentiosa, nec requirat strepitum fori, exerceri potest extra proprium territorium.

Quæst. VIII. *An sæcularis vel regularis approbatus generaliter in una diœcesi, potest validè absolvere in alia diœcesi subditum diœcesis, in qua est approbatus?*

Resp. Nego. Ita Clemens X. constit. *Superna*, ubi decernit, *Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia diœcesi eas absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi religiosi jam fuerant approbati.* Nam jurisdictio delegata pendet in sui exercitio ab approbatione Episcopi loci, in quo audiuntur confessiones.

Quæst. IX. *An parochus extra parochiam suam potest valide absolvere subditos alterius parochiæ, cum facultate proprii talium parochi?*

Resp. Non potest sine licentia Episcopi expressa, vel tacita. Nam parochus unius parœciæ non fit parochus subditorum alterius parœciæ per delegationem proprii illorum parochi; & parochorum jurisdictio pendet ab Episcopo, qui potest iis auferre potestatem delegandi eos, quos judicat minùs aptos audiendis quorumlibet confessionibus. Licentia autem expressa est, cùm scripto, vel verbis conceditur: tacita verò, cùm Episcopus non contradicit consuetudini, quam scit vigere circa auditionem ejusmodi confessionum.

Quæst. X. *An generaliter approbatus ad audiendas confessiones sæcularium, censetur approbatus pro audiendis confessionibus monialium, ordinario, sive regularibus subjectarum, si non fuerint nominatim exceptæ?*

Resp. Neg. Nam ita fert usus, ita declaravit Clemens X. constit. *Superna*, his verbis: & *generaliter approbatos ab Episcopo ad audiendas personarum sæcularium confessiones nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones monialium subjectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione; ac approbatos pro audiendis confessionibus monialium unius monasterii, minimè audire posse confessiones monialium alterius monasterii. Item confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione in vim approbationis hujusmodi illarum confessiones audire, toties ab Episcopo esse approbandos quoties casus deputationis contigerit.*

Quæst. XI. *An regulares ejusdem approbatione ordinarii ad audiendas confessiones suorum famulorum sæcularium?*

Resp. Clemens X. constit. cit. declaravit: *In monasteriis ac etiam collegiis, ubi juxta instituta regulariter vivitur, posse tam prælatos regulares, quàm confessores regulares eorumdem monasteriorum jeuxta rum, audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt.*

Quæst. XII. *An Episcopus potest validè limitare approbationem quoad tempus, locum & personas?*

Resp.

Resp. Affirm. Constat. 1. Ex praxi quotidiana. 2. Alexander VII. ann. 1659. in causa Andegavensis Episcopi, & regularium, ut falsam & erroneam damnavit hanc propositionem: *Non possunt Episcopi limitare seu restringere approbationes, quas regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare.* 3. Quia habens approbationem etsi injustè restrictam ad tempus, locum, vel personas, revera caret approbatione pro alio tempore, loco, & pro aliis personis: unde non potest validè absolvere in tali loco, tempore, & tales personas, pro quibus non est approbatus. At sine approbatione actu existente invalida est absolutio.

Quando autem ad tempus limitatum data fuit approbatio, cessat statim per se exacto termino: nam approbatio durare nequit ultra tempus præscriptum ab eo, à cujus voluntate pendet. Hinc nova opus est.

Nota. Clerus Gallicanus ann. 1700. damnavit hanc propositionem: *In ministro pœnitentiæ requiritur etiam approbatio ordinarii, quæ potest limitari, sed non revocari sine causa.*

Quæst. XIII. *An sacerdos non approbatus potest absolvere à venialibus?*

Resp. Non potest saltem licitè, ex decreto Innocentii XI. edito anno 1679. *Non permittant* (Episcopi) *ut venialium confessio fiat simplici sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut ordinario. Si confessarii etiam regulares, aut quicumque alii secus egerint, sciant Deo Opt. Max. rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum & ordinariorum justam & rigorosam animadversionem in contra facientes, etiam regulares, etiam Societatis Jesu.* Imò neque etiam validè posse videtur, quia sacerdos vi ordinationis non habet jurisdictionem, neque subditos etiam solorum venialium reos. Nemo autem potest absolvere à peccatis sine jurisdictione ordinaria, vel delegata, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. cùm absolutio sit actus judicialis, qui non potest exerceri nisi in subditos; & jurisdictio delegata validè exerceri nequit sine approbatione. (*a*)

(*a*) In fine hujus articuli indicandæ essent duæ Constit. quarum altera, quæ tom. 1. Bullarii est ordine 20. edita fuit Kalendis Junii 1741. altera verò, quæ in eodem vol. est 120. data fuit 6. Idus Februarii 1745. quibus Confessarii absolvere prohibentur socios proprii criminis in iis, quæ sunt contra sextum Decalogi præceptum. At quod hujusmodi quæstio in Authore desideretur, & luculenter tractata sit in cap. 14. lib. VII. de Synodo Diœcesana, integram transcripsimus, atque huic articulo adjecimus.

„ Ut jam, post dispositionem requisitam „ in pœnitente, aliquid de Confessarii ju„ risdictione, quod ad propositum perti„ neat, dicamus, unum animadversione „ dignum censemus. Quamvis sacramen„ tum Pœnitentiæ sit à Christo Domino in„ stitutum per modum judicii, & nemo „ esse queat Judex in causa propria; nihi„ lominus communiter existimant Theolo„ gi, duce D. Thoma, sola spectata natura „ Sacramenti posse Confessarium sui crimi„ nis socium, à secum perpetrato peccato, „ cujuscumque speciei illud sit, in foro Sa„ cramentali absolvere. Siquidem tunc, „ non de propria, sed de aliena culpa ju„ dicium profert; neque, secluſa legum „ prohibitione, repugnat, ut quis Judicis „ personam assumens, de commisso ab al„ tero delicto sententiam dicat, licet ejus„ dem delicti ipse, tanquam privatus par„ ticeps fuerit. Ita D. Thomas *in supplem. part. 3. quæst. 20. art. 1. ad 1. Ad primum „ ergo dicendum, quod in tali casu nec Sa„ cerdos debet audire confessionem mulieris, „ cum qua peccavit, de illo peccato, sed de-*

„ *bet*

ARTICULUS II.

De casibus reservatis.

CAsuum seu peccatorum reservatio, est subtractio potestatis absolvendi à certis peccatis; salva potestate absolvendi ab aliis. Ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. Et can. 11. Constat à Papa pro tota Ecclesia, & ab Episcopis in sua Diœcesi reservari posse peccata, quibus alii non possint valide absolvere sine potestate ab illis delegata.

„ *bet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia; si tamen absolveret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quod non debet esse in eodem crimine, intelligendum est, secundùm congruitatem, non secundum necessitatem Sacramenti.* An vero non solum valide, sed etiam licite id fiat, non consentiunt Auctores. Aliquam certe labem in ea confessione D. Thomam agnovisse, ex citatis ejusdem verbis patet: & S. Petrus Damiani *opusc. 7. cap. 7.* adeo vehementer in eamdem confessionem invehitur, ut certe videatur, illam non solum illicitam reputare, sed tanquam irritam rejicere: Ait enim: *Legis præceptum est, ut cum quis lepra perfunditur, Sacerdotibus ostendatur: tunc autem non Sacerdotibus: sed leproso potius ostenditur, cum immundus immundo peractam communem nequitiam confitetur. Sed cum confessio utique manifestatio sit; quid, obsecro, manifestat, qui audienti cognitum narrat? Aut quo pacto confessio illa dicenda est, cui nihil à confitente manifestatur, nisi quod jampridem ab audiente cognoscitur? Et qui sociali vinculo peractæ iniquitatis adstringitur, qua lege, quo jure, alterum poterit ligare, vel solvere? Frustra enim alium quis solvere nititur, qui & ipse vinculis irretitur.* His, ex Theologis Moralibus assentitur Stephanus Fagundez *in secundum præceptum Ecclesiæ libr. 4. cap. 3. num. 35.* ubi gravis culpæ reum facit Sacerdotem, excipientem confessionem suæ concubinæ. At ex adverso Silvester *in Summ. p. 1. V. Confessio 1. num. 17.* Joannes Sanchez *disp. 16. select. num. 16.* Theophilus Raynaudus *tom. 16. in opere, cui titulus* Heteroclita spiritualia, *pag. 128.* La Croix *tom. 2. pag. 227.* aliique affirmant, confessionem factam Complici, tam ex parte pœnitentis, quàm ex parte Confessarii culpa vacare, modo uterque à perpetrato crimine abhorreat, & longe absit periculum novi consensus illud.

„ Et tamen in multis Synodis, decretum est, nedum illicitam, sed inanem pro ter, nullam, atque irritam fore absolutionem, datam à Sacerdote socio suo minis, adversus sextum Decalogi præceptum: ita quippe statutum legimus Synodo Leodiensi anno 1661. *pag. 74.* Veliterna sub Cardinali Cybo anno 16 *pag. 36.* in Synodo Fulginatensi, *sub* scopo Baptistello anno 1711. *pag. 78.* Bononiensi, sub Cardinali *Sforza Bor* compagno *lib. 2. cap. 6.* in *Appendice lib* Cardinali Massejo anno 1718. que in Synodo Lucana, quam caglia, *in sua morali Theolog. tom. 2. tr* 19. *cap. 3.* Numquid igitur præd scopi peccarunt contra regulam, quam hucusque inculcavimus, & elucubra nihil in Synodo decernend de reb biis, atque inter Theologos contro materiam præcipue Sacramentor spicientibus?

„ 3. Nihil illos peccasse ex eorum statutis deprehendimus: illi fic non deciderunt quæstionem, an sarius, generali cæteroquin juris instructus, valide, & licite pœni absolvat, à crimine secum perp sed eumdem privarunt jurisdictio facultate absolvendi sui socium, sc plicem in peccato impudicitiæ; Q vero sapienter & sanctè id præstit ex iis fas est judicare, quæ Doctor hac re agentes mature ponderarun que ut ea prætermittamus, quæ S tro Damiani, & D. Thoma nuper vimus, Basilius Pontius *de matri cap. 38. num. 3.*, illata mentio sionis, de qua agimus, gravia scribit, atque exaggerat, quæ ex veniunt, præcipue cum Confessarius, cramentali foro, fœminam audi, con non semel tantum, & diu antea pecc vit, sed in turpi contubernio persever Verjuvys *tom. 9. art. 5.*, affirmat, long experientia compertum; ejusmodi con

„ fessio

tio est, quia ad validè absolvendum requiritur jurisdictio, quæ cùm sit penes dispositionem Ecclesiæ, potest ab ea restringi, negari, & subtrahi.

Quæst. I. *Quænam requiruntur, ut peccatum censeatur reservatum?*

Resp. Ex praxi Ecclesiæ tria requiruntur. 1. Ut sit mortale, nam venialia non reservantur, cùm non sint materia confessionis. 2. Ut sit externum: nam licèt peccata merè interna possint absolutè reservari, cùm ad ea remittenda requiratur jurisdictio, quæ potest à Prælatis Ecclesiæ restringi & denegari; tamen reipsa sola externa communiter reservantur: quia hæc reser-

---

„ fessiones plerumque sacrilegas esse, no-
„ visque peccatis fœdatas; Theophilus Ray-
„ naudus, quamvis *cit. loc.* eamdem con-
„ fessionem in se licitam dixerit, periculo-
„ sam tamen fatetur; & Natalis Alexander
„ *Theolog. dogmat. & moral. tom. 4. cap. 5.*
„ *art. 9 reg. 67.*, hæc ad rem adnotavit:
„ *Vix contingit, ut peccatores, qui apud ipsos*
„ *hujusmodi crimen deponunt, sinceram illius*
„ *pœnitentiam agant; Vix contingit, ut cri-*
„ *minosi illi Sacerdotes salutaria dent consi-*
„ *lia, & convenientem satisfactionis modum*
„ *præscribant, & si peccata sint impudicitiæ,*
„ *periculum est, ne nova cum pœnitenti, tum*
„ *Sacerdoti in ipsa confessione, peccati nasca-*
„ *tur occasio.* Quare S. Carolus Borro-
„ mæus, in sordidis hisce maculis illud fœ-
„ datur Sacramentum, quo Christi sangui-
„ ne perfundimur, ut à peccatorum lepra
„ mundemur, in sua Synodo Diœcesana XI.
„ (*Act. Eccles. Mediol. par. 2. p. 409.*) Con-
„ fessariis generatim, atque universim fa-
„ cultatem interdixit, sui cujuscumque cri-
„ minis socium, seu quoquomodo parti-
„ cipem, absolvendi: *Confessario* (inquit)
„ *qui cujuscumque criminis, etiam minimi*
„ *socius, particepsve ullo modo fuit, munere*
„ *interdictum sit confessionis eorum audiendæ,*
„ *quos illius socios habuerit . . . Nec vero*
„ *absolutio, si quam impartierit, ullius ro-*
„ *boris sit, sed irrita plane, ac rescissa, nul-*
„ *laque omnino, tamquam ab eo impartita,*
„ *qui jurisdictionis, & facultatis expers est.*
„ *Et vero si quis Confessarius culpæ socius,*
„ *particepsve aliquid contra ausus fuerit, ex-*
„ *communicationis sententiam statim subeat;*
„ *cujus vinculo irretitus, ab alio Sacerdote,*
„ *nisi à nobis, absolvi non possit.*

„ 4. Quamquam autem hæc sanctissimi
„ Præsulis statuta, etiam generatim, uti
„ sonant, sint summopere commendanda,
„ & quilibet Antistitum sanctè queat eorum
„ dem vestigiis insistere, negari tamen haud
„ potest, majorem quamdam, & gravio-
„ rem inhonestatem in eo adesse, ut Sa-
„ cerdos illius personæ confessionem exci-
„ piat, cum qua impudicitiæ scelus admi-
„ sit, ac proinde statim ac Nos ad Petri Ca-
„ thedram evecti, totius Dominici gregis
„ curam suscepimus, universali lege edixi-
„ mus, ne ullus Confessarius, *extra casum*
„ *extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mor-*
„ *tis articulo, & deficiente tunc quocumque*
„ *alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire*
„ *possit, confessionem sacramentalem personæ*
„ *complicis in peccato turpi, atque inhonesto,*
„ *contra sextum Decalogi præceptum commisso,*
„ *excipere audeat, sublata propterea illi, ipso*
„ *jure, quacumque auctoritate, & jurisdi-*
„ *ctione ad qualemcumque personam ab hu-*
„ *jusmodi culpa absolvendam*, ut legi potest
„ in nostris Apostolicis litteris datis Kalen-
„ dis Junii 1741. quæ extant in nostrarum
„ Constitutionum *volum. 1. Constitut. 10.*
„ Ut porro conscientiarum tranquillitati
„ consuleremus, in aliis similibus litteris
„ datis die 8. Februarii 1745. quæ habentur
„ *in eodem volum. Constitut. 120.* declaravi-
„ mus, ad rem, de qua agimus, perinde
„ esse, nullum adesse Sacerdotem, præter
„ illum, cum quo pœnitens inhoneste pec-
„ cavit, aut eum tantum adesse, quem
„ idem pœnitens, constitutus in mortis ar-
„ ticulo eligere nequit, sine periculo se
„ ipsum infamandi, aliisque malam sui su-
„ spicionem ingerendi; atque ideo, in eo
„ rerum statu, non prohiberi, diximus,
„ Sacerdotem, suæ impudicitiæ complicem
„ absolvere; eumdem tamen simul monui-
„ mus, ne prædictæ infamiæ, aut scandali
„ pericula sibi consurgant, quæ revera ab-
„ sint: quinimmo voluimus, ut ea, cum
„ potest, antevertat, & removeat, secus
„ enim pœnas non effugiet, in nostra pri-
„ ma Constitutione, inobedientibus in-
„ flictas.

Quænam verò sint hujusmodi pœnæ, vide Constit. *incip.* Sacramentum Pœnitentiæ, ad calcem hujus Tractatus appositam.

reservatio ordinariè sufficit ad bonum regimen animarum. Ut autem peccatum externum censeatur reservatum, non sufficit, quod habeat mortalem malitiam ex actu interno; sed insuper requiritur ut ipsa actio externa habeat malitiæ gravitatem. Nam reservatio præcipuè cadit in actum externum malum, ac proinde requirit actum externum mortaliter malum ex objecto. Et sicut sola voluntas interna non reservatur; ita nec quando non procedit in actum externum habentem ex se gravem malitiam. Hinc si furtum in loco sacro esset reservatum, & aliquis aliquid leve haud sufficiens ad mortale furripuisset ex voluntate aliquid notabile furripiendi si occurrisset, tale furtum etsi mortale, reservatum non esset. 3. Ut peccatum sit consummatum, nisi aliud in statuto exprimatur. Quia reservatio, cùm sit quid odiosum seu onerosum, est strictæ interpretationis. Hinc reservata fornicatione, vel homicidio, non reservatur voluntas interna fornicandi, etiam adhibito externo conatu, nisi fuerit copula carnalis; nec percussio gravis ex animo occidendi, nisi sequatur mors. Dixi, *nisi aliud exprimatur*. Nam aliquando reservantur etiam actus non consumati, sic sola provocatio ad duellum, & ejusdem acceptatio expressè reservantur, etiamsi non sequatur conflictus.

Sunt, qui docent peccata impuberum non esse reservata, nisi exprimantur: quia in ipsis non reperitur necessitas episcopalis correctionis. Hoc tamen pendet ab Episcoporum arbitrio: quare eorum intentio ab ipsis exquirenda est: nam cùm impuberes possint esse subjecti censuris, quidni, & reservationi? Porrò contrahitur reservatio etiam invincibiliter ignorata; nam non est propriè pœna, nec contumaciam requirit, ut censura.

Quæst. II. *An peccata dubia ex*
sentur reservata?

Resp. Negant plurimi in dubio fa
cti. Quia reservatio cùm sit odiosa
debet restringi ad casus certos; no
extendi ad dubios. Ideoque reserva
ta ebrietate, intelligi debet ebrie
certa, quæ sola est ebrietas simpli
ter & absolutè. Hinc qui admisit pe
catum ex suo genere reservatum, si
dubitat an cum advertentia vel cum
sensu sufficienti ad mortale, non in
currit in reservationem.

At in dubio juris, cùm nempè du
bitatur, an peccatum mortale pœnite
tis sit reservatum, confessarius no
potest ab eo absolvere, nisi Superior
expresserit se nolle in tali dubio reser
vare. Nam hoc ipso *quod conferat*
peccatum esse materiam reservationis, sed dubitatur, an Superior illud reservarit, tunc dubium est de potestate ab eo absolvendi: non licet autem absolvere cum potestate dubia. Adde quod Clemens VIII. prohibuerit omnibus confessariis etiam privilegiatis in Italia degentibus, ne *eorum sub prætextu privilegium ab ullo ex casibus clarè vel du Bulla.* In Cœna Domini *lege contentis, vel aliàs quomodocu Sedi Apostolicæ reservatis vel re vandis absolvat.*

Quæst. III. *Quinam absolven sunt à reservatis?*

Resp. 1. Ipse reservans, vel ejus successor, aut Superior in hoc foro ga eosdem subditos, & quivis alius, ab illis hanc facultatem obtinuit a reservans reservando retinuit si jurisdictionem, & successor hanc eo dem cum illo potestatem: Superior verò potest id omne, quod potest inferior.

Resp. 2. Ex Conc. Trident. Sess. 24. cap. 6. Episcopi possunt suos subditos in foro conscientiæ absolvere ab omnibus peccatis Papæ reservatis, occultis,

cultis, nec ad forum contentioſum deductis. Poſſunt etiam ab aliis quando ſubditi propter legitimum impedimentum non poſſunt Papam adire, ex c. 6. *de ſent. excomm.* ne videlicet ex dilatione abſolutionis periculum immineat animarum.

Reſp. 3. Quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, & excommunicatus ſaltem toleratus, poteſt quoslibet in articulo mortis abſolvere à quibusvis peccatis & cenſuris, in defectum Sacerdotis approbati. Conſtat ex praxi Eccleſiæ, & ex Rituali Romano, quod ſic habet: *Si periculum mortis immineat, approbatuſque deſit confeſſarius, quilibet Sacerdos poteſt à quibuſcumque cenſuris & peccatis abſolvere.* Nam tunc Eccleſia hanc poteſtatem omnibus Sacerdotibus, ſaltem toleratis cenſetur concedere, & revera concedit, ne pereant animæ, defectu abſolutionis validæ tunc præſertim adeò neceſſariæ.

Dixi *in defectum*, &c. Nam ſi facilè haberi poſſit Sacerdos approbatus, alter non poterit abſolvere, ut docet S. Carolus in inſtruct. confeſſ. quia hæc poteſtas conceſſa eſt ob neceſſitatem moribundi; nec eſt periculum, dum facilè abſolvi poteſt à Sacerdote approbato, & habente jurisdictionem expeditam. Quare Rituale Romanum præter periculum mortis ad hoc requirit defectum Sacerdotis approbati.

Porrò omnes Sacerdotes approbati tunc æque poſſunt de omnibus mortalibus abſolvere, & ſic per ſe loquendo quoad valorem abſolutionis nullus eſt inter illos ordo ſervandus; quia in articulo mortis nulla eſt reſervatio ut docet Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. his verbis: *Piè admodum ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis, atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt.*

Circa hoc obſervanda ſunt ſequentia:

1. Multi docent poſſe tunc moribundum abſolvi à Sacerdote excommunicato non tolerato, & hæretico, in defectum alterius: quia Conc. Trid. dicit *omnes Sacerdotes poſſe.* Sed hoc negant alii cum Fagnano, qui, in cap. *Non eſt vobis*, de ſponſal. teſtatur S. Congregationem Cardinalium Conc. Trident. interpretum, inter quos caput fuit Card. Moronus, qui paulo ante fuerat Legatus Apoſtolicus in Concilio, cujus proinde mentem probè norat, declaraſſe verba Concilii reſtringi ad Sacerdotes in unitate Eccleſiæ viventes, & habiles ac capaces jurisdictionis exercendæ, quales non ſunt excommunicati non tolerati & hæretici ac ſchismatici notorii. Et verò, inquit, in Eccleſia Dei non fuit ſemper cuſtoditum, ut præciſi ab unitate Eccleſiæ poſſint abſolvere in caſu neceſſitatis; cùm imò potiùs certum ſit, ex communi ſententia eorum, qui ante Concilium ſcripſerunt, non potuiſſe: Toletus docet hæreticos & ſchismaticos, ſupple notorios, id non poſſe ſecundùm communem ſententiam: quia Eccleſia noluit eis dare jurisdictionem ob periculum perverſionis fidelium, ſed putat aliàs poſſe.

2. Per articulum mortis hìc intelligitur grave ac morale mortis periculum. Nam iſta ex uſu Eccleſiæ in hac materia pro eodem uſurpantur, ut conſtat ex Rit. Rom. Quia pia mater Eccleſia non cenſetur velle quemquam exponi periculo probabili damnationis. Et in articulo ſtricto mortis quando jam vita deſperata eſt, ſæpè, imò ferè ſemper fieri nequit confeſſio.

3. Abſolutus à peccatis reſervatis non tenetur poſtea, ſi convaluerit, adire Superiorem, vel ejus delegatum.

Quia, cùm in illo articulo nulla sit reservatio, quivis Sacerdos habet tunc potestatem à quibuslibet peccatis etiam alioqui reservatis absolvendi directè, & sine onere illa confitendi Superiori. Secus de censuris.

Quæst. IV. *An regulares privilegiati habentes potestatem absolvendi à casibus Papæ reservatis, possunt ideò absolvere à casibus Episcopo reservatis, sine facultate Episcopi?*

Resp. Neg. Ita expressè declaravit Clemens X. constit. *Superna.* Et Alexander VII. oppositum damnavit.

Quæst. V. *An Sacerdos approbatus carens potestate absolvendi à reservatis, potest aliquando directè absolvere à non reservatis, & indirectè à reservatis?*

Resp. Circa hoc duplex est sententia. Prima quæ est communis, docet id posse in duobus casibus. 1. Si pœnitens inculpatè oblitus est aliquod reservatum, vel si bona fide illud confiteatur Sacerdoti non advertenti esse reservatum. Quia alioqui si illud in perpetuum obliviscereturr, vel semper uteretur eodem confessario, nunquam accepturus esset absolutionem extra articulum mortis; & sic posset perire occasione reservationis, cùm multi moriantur sine absolutione accepta in articulo mortis. Unde meritò censetur Ecclesia tunc dare potestatem absolvendi directè à non reservatis, & indirectè à reservatis, cum onere postea reservata confitendi Sacerdoti habenti potestatem in illa. Quam sententiam S. Carolus tenendam proponit in sua diœcesi, in qua proinde dat hanc potestatem. Volunt autem alios Episcopos censeri eandem potestatem concedere hoc ipso quòd non contradicunt sententiæ communi id afferenti, quam ignorare nequeunt. 2. Si Sacerdos habens reservata, nequeat omittere celebrationem Sacri sine gravi scandalo, nec adsit Confessor habens potestatem [illa] reservata. Quia cùm quilibet sibi [peccati] mortalis conscius tenatur confessionem præmittere communioni; [impossibile] non est Ecclesiam sic instituisse reservationem, ut tunc à peccatis [absolvi] queat, directè quidem à non reservatis, & indirectè à reservatis, malle eum cum incerta contritione non confessum celebrare, quàm confessionem communioni præmittere. Tunc [enim] tem docent necessariam esse confessionem peccatorum omnium etiam reservatorum: quia scilicet sine illa [absolutio] pœnitentis nequit sufficienter impetrari confessario, ut satisfactionem [salutarem] bitam imponat, & opportuna remedia suggerat. Item remanere obligationem peccata reservata iterum confitendi alteri confessario habenti potestatem in illa.

Secunda sententia negat in casu extra mortis periculum posse. Quia peccata non reservata remitti non [possunt] sine reservato: nam unum mortale alio remitti non potest. At in casu extra mortis articulum peccatum reservatum potest per confessarium carentem potestate in reservata [absolvere] etiam indirectè. Quia 1. Concil. Trident. Sess. 14. c. 7. ait, Sacerdotes extra articulum mortis nihil posse in reservatis. 2. Si confessor carens potestate in reservata posset in aliqua [casu] extra articulum mortis indirectè illis absolvere; potest à fortiori [in] ticulo mortis; & ita absque [ullo] Concil. Tridentinum declarat esse reservationem in articulo mortis, ne quis occasione illius pereat. [Nam] te enim reservatione etiam pro articulo mortis, poterit adhuc peccator absolvi ab omnibus peccatis à quovis Sacerdote, directè quidem à non reservatis, & indirectè à reservatis, atque ita reservatio nulli poterit [esse] occ

occasio pereundi. Unde ulteriùs satius erit reservationem manere, quàm tolli pro articulo mortis; sic enim meliùs prospicitur vigori disciplinæ sine periculo salutis animarum. 3. Cùm adest peccatum reservatum, tota causa ad Superiorem judicem devolvitur: Ergo nihil in ea potest inferior.

Jam verò fatentur pœnitentem, qui reservatum aliquod peccatum in perpetuum oblitus est, numquam acceptarum absolutionem peccatorum à Sacerdote carente potestate in reservata; posse tamen in articulo mortis à quocumque absolvi; quia tunc cessat omnis reservatio. Non ideò tamen timendum esse ejus saluti, quia si bona fide faciat, quod in se est cum auxilio gratiæ, benignitas divina ei prospiciet, aut procurando ei confessarium habentem potestatem in reservata, aut ei impertiendo gratiam contritionis & charitatis perfectæ. Dicunt autem Sacerdotem, qui in necessitate celebrandi nequit confiteri, nisi carenti potestate circa reservata, censeri non habere copiam confessoris; ideoque teneri tunc elicere solùm contritionem perfectam, & postea confiteri habenti potestatem absolvendi à reservatis.

Porrò consentiunt omnes inferiorem non posse licitè, sine necessitate cogente, absolvere à non reservatis, remittendo pœnitentem ad Superiorem pro reservatis. Quia integritas est de jure divino, & non debet prætermitti sine cogente necessitate.

Quæst. VI. *An si quis confessus habenti potestatem circa reservata, omiserit ex oblivione inculpabili peccatum aliquod reservatum, hoc ipso sublata sit reservatio peccati illius, ita ut possit postea directè ab eo absolvi, per quemvis confessarium approbatum?*

Resp. Cùm non sit certum tunc reservationem tolli, in praxi debet pœnitens peccatum reservatum oblivione omissum confiteri habenti potestatem in reservata, ut ab eo directè seu secundùm se absolvatur. Idque videtur exigere finis reservationis, qui est, ut conveniens medicina, & satisfactio à Superiore vel ejus delegato pro tali peccato imponatur. Excipe, si tempore Jubilæi omnia præstitisset, quæ illud ad consequendum præscribuntur: nam tunc Papa Jubilæi gratia tollit omnem reservationem respectu illorum, qui volunt illud lucrari, & verè contriti ac validè confessi sunt.

Quæst. VII. *An si quis reservata cum aliis integrè confessus habenti potestatem in illa, ab eo absolvatur, licèt invalidè quoad remissionem peccatorum ob suam indispositionem, tamen liberatur à reservatione, ita ut absolvi possit à quovis approbato?*

Resp. Neg. Etiamsi confiteatur Superiori ordinario. Quia Superior intra Sacramentum non intendit absolvere à reservatis, nisi per absolutionem Sacramentalem, quæ cùm sit nulla, nihil efficit. Quòd si confiteatur habenti potestatem tantùm delegatam, adhuc certius est tunc non tolli reservationem. Quia delegatus non potest reservationem tollere, nisi intra Sacramentum, ac proinde per solam absolutionem Sacramentalem validam, non enim potest illam tollere dando pœnitenti facultatem confitendi reservata Sacerdoti carenti potestate circa illa: quia hoc faciendo subdelegaret: at delegatus nequit subdelegare.

Quæst. VIII. *An Superior possit audire sola reservata, & absolvere ab illis pœnitentem, eum remittendo ad alium, ut absolvatur à non reservatis?*

Resp. Neg. Quia confessio omnium mortalium, quæ pœnitens potest hìc & nunc confiteri, est præcepta jure divino ad absolutionem, ex Concilio

Trid. Seſſ. 14. cap. 5. Ergo non eſt in poteſtate Superioris ut dimidietur. Quòd ſi ei non vacat omnia audire, poteſt auditis ſolis reſervatis remittere pœnitentem ad inferiorem de omnibus ab eo abſolvendum, & taxare ſi velit pro iis pœnitentiam, & præſcribere remedia adhibenda. Quo caſu non abſolvit propriè, ſed tollit reſervationem. Valeret tamen talis abſolutio à ſolis reſervatis, ſi pœnitens ſit rectè diſpoſitus & in bona fide. Quia tunc adſunt materia & forma Sacramenti, & aliunde defectus integritatis confeſſionis non eſt culpabilis ex parte pœnitentis, ut ſuppono. Ergo tunc nihil deeſt ad veritatem & effectum Sacramenti. *(a)*

ARTICULUS III.

De Obligationibus Confeſſarii.

EJus dotes comprehenduntur his versibus :

Sit probus, & fortis confeſſ
ſitque peritus,
Diſcretus, patiens, mitis,
atque fidelis.

De quibus conſule libros de offic. confeſſarii, & præſertim S. Carol. de inſtruct. confeſſarii, Loart. Fori rium, &c.

Quæſt. I. *Quænam ſcientia requiritur in confeſſario?*

Nota. Agitur hìc de ſcientia requiſita ex parte confeſſarii ad *lationem abſolutionis.*

(a) Recenſentur caſus Romano Pontifici reſervati, quorum index in Authore deſideratur.

Caſus 20. Reſervati in Bulla Cœnæ Domini.

1. Hæretici cujuſcumque ſectæ, eorumdem receptatores, fautores, defenſores, eorumdem libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, ſcienter legentes, retinentes, imprimentes, defendentes: & ſchiſmatici.

2. Appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Romani Pontificis, ad futurum Concilium, eorumque fautores.

3. Piratæ, curſarii, ac latrunculi maritimi diſcurrentes mare Romani Pontificis, præcipuè à Monte Argentario uſque ad Terracinam, ac eorum fautores, receptatores, & defenſores.

4. Naufragorum Chriſtianorum cujuſcumque generis bona, etiam in littoribus inventa ſurripientes.

5. Imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes, præterquàm in caſibus à jure, ſeu ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſſis.

6. Falſificantes litteras Apoſtolicas, aut falsò fabricantes.

7. Deferentes arma, aut alia uſui bellico idonea ad Turcas, & alios Chriſtiani nominis inimicos, vel hæreticos, per ſanctæ Sedis ſententiam expreſsè, & nominatim declaratos. Vel ad Chriſtianæ Reipub. aut Catholicæ Religionis ſtatum pernicia[illegible] eidem damnum illis annuuciantes.

8. Impedientes eos, qui victuala, & alia neceſſaria Romam convehunt.

9. Ad Sedem Apoſtolicam venientes, vel ab ea recedentes, ſua, vel aliorum ope lædentes, vel ſine jurisdictione veniens Curia Romana commorantes.

10. Romipetas, & peregrinos, eo Urbe morantes, vel recedentes, le & in his dantes auxilium, conſilium favorem.

11. Interficientes, mutilantes, vul tes, percutientes, capientes, carcer detinentes, vel hoſtiliter inſequentes Cardinales, Patriarchas, Archiepiſco Epiſcopos, Sediſque Apoſtolicæ Lega vel Nuncios, aut eos à ſuis Diœceſibus, ritoriis, Terris, ſeu Dominiis ejicie necnon ea mandantes, vel rata habe ſeu præſtantes in eis auxilium, conſil vel favorem.

12. Occidentes, quovis modo percuti tes, aut bonis ſpoliantes, per ſe, vel alios, eos qui pro negotiis ſuis ad Romanam Curiam recurrunt, aut eorumdem advoca tos, Procuratores, Agentes, Auditores, vel Judices ſuper dictas cauſas deputatos.

13. Appellantes à gravamine, vel inter executione litterarum Apoſtolicarum, laicam poteſtatem.

14. Executionem litterarum Apoſtolo rum, aut aliarum expeditionum, impedi

solutionem. Ad validam autem requiritur secundùm omnes, teste Suarez, ut sciat absolutionem proferre, & cognoscere regulariter moralem actum, saltem sub communi ratione peccati mortalis aut venialis, secundùm generalem eorum rationem ac distinctionem. Quia sine tali scientia homo non potest humano modo exercere hoc judicium. Sed addit Suarez ignorantiam horum rarissimam esse, & fere impossibilem in eo qui ratione utitur, & in Ecclesia versatur, vultque confessiones audire.

Resp. 1. Generatim, cùm triplex sit confessoris munus, judicis, medici, & doctoris animarum, tenetur sub mortali scire ea, quæ ad hæc munera rectè obeunda requiruntur. Nam qui tenetur graviter ad finem, tenetur etiam graviter ad media necessaria. Confessor autem tenetur graviter munus suum, utpote gravissimum, & in quo agitur de offensa Dei vindicanda, de reconciliandis Deo peccatoribus, de justificatione ac salute hominum procuranda, de curandis animæ morbis, & vitiis emendandis, rectè exequi. Ergo tenetur etiam sub gravi scientiam ad id necessariam habere. *Imprimis* (inquit Rituale Roman.) *meminerit confessarius, se judicis, pariter & medici personam sustinere, ac divinæ justitiæ simul & misericordiæ ministrum à Deo constitutum esse, ut tamquam arbiter inter Deum & homines, honori divino, & animarum saluti consulat.*

Quare juxta omnes mortaliter peccat, qui sine debita scientia munus audiendi confessiones, etiam ex sola charitate, vel obedientia suscipit. Nam jure divino naturali quisque tenetur habere scientiam muneris, quod suscipit exercendum, præsertim erga alios.

Præterea talis se exponit periculo evidenti malè fungendi tanto munere, cum injuria Sacramenti, & damno proximi ac detrimento animarum. *Si quis autem ignorat, ignorabitur*, 1. Cor. 14. Neque enim obedientia, aut Episcopi approbatio etsi bona fide per

---

tes, & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes.

15. Judices sæculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua tribunalia, quique Ecclesiasticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

16. Impedientes Prælatos, ne sua jurisdictione utantur, quique illorum, & Delegatorum judicia eludentes, ad Curiam sæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, atque in his præstantes auxilium.

17. Usurpantes jurisdictiones, fructus, redditus, & proventus ad Sedem apostolicam, & quascumque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, vel ea sequestrantes.

18. Imponentes decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus.

19. Judices, & quilibet ministri, aut executores sæculares, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas Ecclesiasticas.

20. Occupantes, invadentes, aut detinentes bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ immediatè, vel mediatè subjecta, & illius jurisdictionem usurpantes.

Hi casus sunt desumpti ex ipsa Bulla Cœnæ, ut *in Bullario tom.* 4. & 6.

Alii sex casus extra Urbem, & intra Italiam Summo Pontifici reservati.

1. Violatio immunitatis Ecclesiasticæ circa confugientes ad Ecclesias.

2. Violatio clausuræ Monialium ad malum finem.

3. Injectio manus violentæ in Clericum.

4. Provocatio, & pugna in duello.

5. Simonia realis scienter contracta.

6. Confidentia beneficialis.

His accedunt casus à SS. D. N. BENEDICTO XIV. Romano Pontifici reservati, quos nos ex ipsius Constitut, propriis in locis indicavimus.

examen facta, excusat: quia non dat scientiam ex natura rei debitam, nec supplet ejus defectum. Neque ignorantia eum excusare potest: quia nemo debet suscipere & exercere officium, cujus nequit omnia munia rectè obire: aliàs se exponit periculo errandi, & malè obeundi cum damno aliorum. *Væ vobis, duces cæci.* Matth. 23. *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate; quoniam ars est artium regimen animarum*, ait S. Greg. pastor. cur. part. 1. cap. 1.

Hinc etiam qui ignarum confessarium scienter eligit, peccat mortaliter, cùm cooperetur ejus peccato, & malæ administrationi Sacramenti: ideoque ejus confessio est invalida. *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Matth. 5.

Resp. 2. Confessor, ut apud omnes & ex dictis constat, tenetur scire. 1. Ea omnia quæ ad valorem, substantiam, integritatem & effectum hujus Sacramenti, ejusque licitam administrationem, tam ex parte sui, quàm ex parte pœnitentis requiruntur. 2. Præcepta Dei & Ecclesiæ, obligationes communes, & proprias statuum, varias peccatorum species, multiplicationem numericam, circumstantias, quæ mutant speciem, vel notabiliter aggravant, & principia discernendi inter mortalia & venialia: imò quænam sunt peccata mortalia, & venialia in singulis præceptis, saltem communi & ordinario modo. Item quinam sunt actus invalidi, & solùm illiciti: *Oportet enim ut sciat cognoscere quidquid debet judicari: judiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet judicare, discernat*, cap. 1. dist. 6. *de pœnitent.* Alioqui non posset esse debita judicii æquitas. 3. Casus reservatos, censuras & excommunicationes quæ vigent, impedimenta matrimonii, conditiones contractuum, causas restitutionis, vitia, dices & occasiones peccatorum, remedia peccatis vitandis & vitiis emendandis apta, & satisfactiones salutares ac convenientes. 4. *Nulli Sacerdotum liceat canones ignorare, neque quicquam facere, quod Patrum postulet regulis obviare*, ait Cœlest. Papa, cap. *Nulli* dist. 38. Non tamen tenetur ad perfectam istorum omnium notitiam habere, ut possit semper ex tempore & per seipsum omnes occurrentes dubitationes solvere; sed sufficit ut possit in communiter accidentibus, sciat communia, & de difficilioribus sciat saltem dubitare; intelligatque principia decisionum generalia, & legendo, aut peritiores consulendo investigare possit, quid faciendum sit. Neque etiam tenetur de singulis peccatis, quæ declarantur, posse dijudicare esse mortalia vel non, hoc enim in multis difficile est, & controversum; sed sufficit ut singula audiat prout gesta sunt, & de illis judicet secundùm principia communia certa, & remedium idoneum apponat, ne iterentur peccata quæ dubitat esse mortalia. Unus vero confessor debet habere scientiam Theologiæ moralis, saltem mediocrem & competentem.

Porrò major scientia requiritur pro uno loco, quàm pro alio, pro urbe mercatoria, aulica, &c. quàm pro pago; major pro audiendis viris, judicibus, hominibus forensibus, aliisque habentibus casus magis implicatos, quàm pro fœminis, pueris, &c. Hinc confessarii, qui quosliber pœnitentes audire sunt parati, majore quàm data scientia pollere debent.

Ex dictis rectè colligit Filliucius, peccare mortaliter non solùm confessarium, qui prædicta scientia caret, sed

sed etiam Superiorem, qui ei tribuit facultatem confessiones audiendi, atque etiam ipsum pœnitentem qui scienter eligit confessorem ignorantem respectu ipsius, cùm consentiant & cooperentur peccato confessarii : ideoque talem pœnitentem esse indispositum, & teneri confessiones iterare. Confessio tamen bona fide facta Sacerdoti ignaro, est valida: quia ex parte pœnitentis intervenit integra confessio & debita dispositio, & ex parte Sacerdotis intervenit aliqua cognitio & perceptio illius quæ licèt non sit accurata, tamen sufficit, ut cognoscat illam esse sufficientem materiam hujus Sacramenti. *Ita Suarez.*

Quæst. II. *An & quomodo tenetur confessor pœnitentem examinare?*

Resp. Tenetur examinare de specie, numero, circumstantiis peccatorum, eorumque causis, habitu & occasionibus proximis, quoties rationabiliter præsumit ista non sufficienter declarari, vel de hoc dubitat. Item debet interrogare an sciat res fidei, præcepta Dei & Ecclesiæ : & status sui obligationes, quoties dubitat an pœnitens ista calleat; demùm scrutari dispositiones & conscientiam pœnitentis, *quasi medicus vulnus, & judex causas*, ait S. Thom. in 4. dist. 19. *Prob. 1.* Ex Concil. Later. gener. IV. cap. 21. *Sacerdos autem sit discretus & cautus; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati.* 2. Ut minister Sacramenti tenetur curare, ut integritas materiæ Sacramenti à Christo requisita ponatur, quantum moraliter potest; & ut judex ac medicus, tenetur sibi comparare cognitionem necessariam ad ferendum rectum ac integrum judicium de peccatis & statu pœnitentis, ad illum cum Deo reconciliandum, ad imponendam satisfactionem peccatis, & ejus facultati congruentem, & ad præscribenda remedia curationi ac emendationi pœnitentis apta. Et verò judex non potest licitè proferre sententiam, nisi priùs plenè cognoscat totum statum causæ, & personæ quam debet absolvere. Hæc autem inquisitio debet esse discreta & moderata, ne sit vana, curiosa, periculosa, reddatque Sacramentum nimis grave & odiosum, pro quo.

Observa 1. Non omnes eodem modo interrogandi sunt, sed modo cuique accommodato. Sic cæteris paribus magis examinandi sunt minùs periti, quàm periti ac timorati; item qui rarò confitentur, quàm qui frequentiùs.

2. Sæpè necesse est interrogare pœnitentes de statu, officio, tempore ultimæ confessionis, de omissione obligationum iis propriarum, de consuetudine, occasione, & causis ac motivis peccatorum, de impletione pœnitentiæ injunctæ. Non sunt autem interrogandi, nisi de peccatis quæ potuerunt verisimiliter ab illis committi: ideò priùs intelligat confessor ætatem, sexum, conditionem, statum, munus pœnitentis, & prudenter ac moderatè eum interroget de peccatis, quæ à personis talis ætatis, sexus, conditionis, status, professionis admitti solent. De nomine non percontetur, nec inutilia quærat umquam, nec sibi narrari patiatur.

3. Debet curare ut pœnitens in confessione generali exprimat quænam mortalia necdum confessus sit : nam aliàs nec posset discernere materiam necessariam ab alia, nec imponere, ut tenetur, satisfactionem propotionatam ac debitam pro illis, pro quibus nondum imposita est; sed daret justo leviorem, falsò putans jam pro illis debitam injunctam fuisse.

4. Can-

4. Cautio magna adhiberi debet in inquisitione de peccatis luxuriæ, ne scandalizetur pœnitens; & mala quæ ignorat doceatur cum periculo ea deinde patrandi. Quare quærendum est generaliter num menti irrepserit turpis aliqua cogitatio, num opere vel voluntate aliquid contra castitatem ad miserit, num circa aliquid conscientia ipsum exstimulet? Si affirmet, ulteriùs interrogetur, à generalibus gradatim descendendo ad particularia: secùs, si neget.

5. Confessarius confitentem non objurget, nisi finita confessione; neque interpellet, nisi opus fuerit aliquid melius intelligere. Ita Rituale Roman. addens: *Audita confessione, perpendens peccatorum magnitudinem ac multitudinem, pro eorum gravitate ac pœnitentis conditione, opportunas correptiones ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibebit, & ad dolorem & contritionem efficacibus verbis adducere conabitur, atque ad vitam emendandam, ac meliùs instituendam inducet, remediaque peccatorum tradet. Postremò salutarem & convenientem satisfactionem, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, injungat, habita ratione status, conditionis, sexus, & ætatis & item dispositionis pœnitentium; videatque ne pro peccatis gravibus levissimas pœnitentias imponat, &c.*

Quare confessarius debet habere in promptu varia motiva ex Scriptura præsertim, & Patribus deprompta, ad excitandum in pœnitentibus peccatorum dolorem ac odium efficax, vitæ christianæ propositum, & amorem Dei, secundùm varias pœnitentium dispositiones, proposita peccati fœditate, gravitate pœnarum æternarum & præsertim Dei bonitate, magnitudine, ac amabilitate infinita, &c. & pœnitentes ad perfectam contritionem elic[ere] eadem verbis efficacibus adducat.

Sed an pœnitens confessario interr[o]ganti tenetur aperire pravam c[on]suetudinem, malos habitus, cupi[di]tates, tentationes, occasiones pecc[a]ti dispositiones, obligationes propri[i] statum, conditionem, munus?

Resp. Affirm. Ita communi. Quia confessarius, cùm sit judex [et] medicus, habet jus cognoscendi, [et] inquirendi ea omnia, quorum notit[ia] necessaria est ad rectè judicandum [de] peccatis, statu, morbis, necessit[ate] ac dispositione pœnitentis; & ad p[ro]scribenda remedia ejus emendation[i] curationi apta, qualis est prædictor[um] similium notitia. Ac proinde pœnitens tenetur ad ista sincere & clare respondere; nullum enim esset jus in confessario interrogandi, & non esset in pœnitente obligatio ad integram respondendi. Et verò confessarius ob judex proferens sententiam non tollun circa illa peccata, quæ audit, sed etiam circa personam, quam dum sacramentaliter absolvit, judicat tam debere reconciliari cum Deo, & re tùm ex se est, reconciliat: ad autem oportet, ut cognoscat plen[e] tum statum conscientiæ pœnitentis, videndum an sit aliquid, quod obs[tet] ejusmodi reconciliationi. Hinc In[no]centius XI. damnavit hanc propos[i]nem; *Non tenemur confessario int[er]roganti fateri peccati alicujus copi[am] tudinem.*

Quæst. III. *An confessarius teneat admonere pœnitentem de ejus mo[ri]bus, & eum docere?*

Resp. 1. Si error seu ignorantia [sit] vincibilis & culpabilis, tenetur con[fes]sarius eum docere id quod culpabil[i]ter ignorat. Quia quamdiu tal[is] ignorantia perseverat, pœnitens est indispositus; cùm ipsa sit peccatum & caus[a]

causa peccati. Confessor autem ut doctor tenetur erudire pœnitentem, & ut medicus, tollere causam & occasionem peccandi, veritatem docendo. Idque etiamsi tunc non speretur fructus; quia ea admonitio proderit, ut pœnitens edoctus cognoscat malum statum in quo est, & fortè aliquando resipiscet, & exstimulabit conscientia. Item tenetur corrigere errorem, qui est pœnitenti pernicioſus, & causa peccandi, putà si putet esse illicitum, quod ei reipsa licitum est.

Resp. 2. Si error, vel ignorantia sit inculpabilis ac invincibilis, docendus est pœnitens. 1. Si ex eo sequatur aliquod grave malum vel scandalum publicum, etiamsi inde timeatur malum pœnitentis: nam malum privatum permitti debet, ut vitetur publicum. 2. Si error vergat in damnum injustum proximi. Quòd si pœnitens restituere, aut abstinere à contractu aut opere injusto, nolit, non debet absolvi: quia est indispositus, cum nolit obligationem sibi notam exequi, vel nolit intelligere ut bene agat. 3. Si pœnitens dubitet de suo errore, vel interroget Confessarium: nam tunc taciturnitas esset tacita erroris approbatio & confirmaret pœnitentem in errore. 4. Si ex errore sequatur malum occultum inculpatè ignotum, ut si putat matrimonium suum esse validum, & tale publicè habeatur, quod tamen invalidum est ob impedimentum occultum notum ipsi Confessario; modò monitio profutura videatur, nec ex ea scandalum timeatur. Quia Confessor est Dei minister, & judex, doctor, ac medicus pœnitentis. Ergo tenetur curare, ut leges serventur, instruere pœnitentem, & impedire peccatum etiam materiale, dum nullum majus malum timetur: nam error per se quoddam malum est, & plerumque alia mala invehit. Si tamen probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum, & damnum innocentibus, putà liberis: differenda est monitio, donec hoc periculum sit sublatum, & petenda dispensatio, ex c. 5. *de consang. & affinit.* ubi Innocentius III. consultus de matrimonio invalido contracto, respondet: *Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere.* Nam cùm Dei offensio per ignorantiam invincibilem vitetur, illud materiale malum rectè permittitur ad impedienda graviora mala.

Quæst. IV. *An confessor potest se conformare sententiæ pœnitentis minùs probabili, & minus tutæ contra propriam probabiliorem & tutiorem?*

Resp. Neg. Quia confessarius in tribunali pœnitentiæ est Superior, doctor & judex, pœnitens verò inferior & reus. Ac proinde confessarius debet judicare secundùm propriam sententiam prudentem, & conscientiam, non ad arbitrium rei, quem tunc docere debet. Præterea non licèt sequi opinionem minùs probabilem & minùs tutam. Quare pœnitens volens eam in praxi sequi, est indispositus. Potest tamen absolvi pœnitens eruditus volens sequi opinionem suam, quam bona fide post diligentem veritatis inquisitionem putat esse multò probabiliorem. Quia pœnitenti licèt agere secundùm conscientiam prudenter formatam; ideoque tunc censetur bene dispositus.

Quæst. V. *An & quibus Confessor tenetur denegare, vel differre absolutionem?*

Resp. 1. Tenetur denegare iis omnibus, quos cognoscit carere contritione ac dispositione debita; alioqui grave sacrilegium admitteret: nam ex communi sententia faceret sacramentum nullum,

nullum, dando absolutionem invalidam & inutilem defectu materiæ debitæ. Et secundùm Scotistas, faceret sacramentum inutile : utpote destitutum effectu suo, ob defectum dispositionis necessariò requisitæ ad illum. Quare Rituale Rom. ait : *Videat diligenter Sacerdos, quando & quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio : ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces : quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia & inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, & vitam in melius emendare nolunt, aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publicè satisfaciant, & scandalum tollant, &c.* Igitur secundùm hoc principium certum, & doctrinam Patrum, Canonum, & S. Caroli, in instruct. confessar. absolutio denegari debet.

1. Iis qui nolunt rem alienam restituere, debita solvere, vel honorem aut famam læsam, aut quodlibet aliud damnum illatum resarcire, cùm possunt, aut dare operam, ut facultatem ista præstandi, si non habeant, comparent.

2. Qui non curant tollere habitum peccandi, ut si non adhibeant remedia necessaria à confessario aliàs præscripta, vel aliunde cognita. Nam carent proposito efficaci emendationis, quod exigit destructionem causarum peccati : nulla autem propior est habitu.

3. Qui uti renuunt remediis, quæ à confessario judicantur necessaria ad emendationem, vel impositas pœnas meritas, & eorum facultati accommodatas persolvere nolunt.

4. Qui retinent voluntatem duellum data occasione offerendi vel acceptandi, aut aliud peccatum mortale admittendi.

5. Qui inimicitias & odia depone[re] injuriam acceptam condonare, vel [re]conciliari nolunt, offensorem sinc[ere] propter Deum non amant, nec pr[o] sunt pro illo orare, ei benevole[n]signa communia exhibere, & in[ter] cessitate subvenire. *Falsa sit pæni[tentia], si odium in corde gestetur, si offenso cuilibet non satisfaciat, si offendenti offensus non indulg[et]* ait Concil. gener. Lateranens. II. non. 22.

6. Qui nolunt corrigere luxu[m] sumptus superfluos in cibo, pot[u], stitu, ornatu, conviviis, famul[is] &c. qui ad mortale pertingant : u[t] propter illos contrahantur debita, q[ui] solvi nequeant, si stipendia [in]rum aut operariorum, [re]bita debita non solvantur, si eleem[osyna] debita omittantur, &c. vel si [in]oriatur.

7. Qui occasionem proximam [pec]candi deserere nolunt. Unde Inno[cen]tius XI. damnavit hanc propo[si]nem : *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi ver[sa]tur, quam potest & non vult om[it]tere, quinimo directè & ex pro[po]sito quærit, aut ei se ingerit.* Hinc [Ca]rolus, in instruct. cit. monet non absolvendos eos, qui vitam in [oc]agunt, vel malorum consortium [ca]cauponam frequentant, vel [ch]ros (vulgo, *Bals*) adeunt, nisi [ha]firmum propositum ab his [de]abstinendi. Idem dic de com[oe]amatoriis, & aliis spectaculis [pe]losis.

8. Ii qui occasionem peccandi præbent, nisi efficaciter de[fe]tuerint, quales sunt qui compo[si]imprimunt, dant, vel vendunt libros amatorios, vel contra fidem, aut bonos mores ; qui domum aleatoribus præbent ; qui comœdias periculose exhibent ; item fœminæ, quæ pect[us] nudum

nudum gestant: nec excusantur ob consuetudinem: nam (ut ait S. Antoninus) *Valde turpis & impudicus est talis usus; & ideo non servandus. Non sequeris turbam ad faciendum malum.* Exod. 23. &c. Item qui comœdias periculosas exhibent, *de Theatricis, placuit eos, quamdiu agunt, à communione separari,* ait Concilium Arelatense II. ann. 452. Canon. 20. Ergo tamdiu absolvi non debent &c.

9. Qui nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, artibus, commerciis aut contractibus illicitis, aut à quovis alio opere malo. Ratio horum omnium est, quia ejusmodi homines carent proposito efficaci servandi omnia mandata, & vitandi peccatum mortale, ejusque occasiones proximas, ideoque contritione.

10. Qui ignorant res necessarias ad salutem necessitate medii, ut mysteria SS. Trinitatis & Incarnationis, beatitudinem æternam justis perseverantibus rependendam, pœnas æternas peccatoribus paratas. Nam sine horum fide explicita nemo adultus justificari potest. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei; etiamsi per ignorantiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & incarnationis Domini.* Hinc nequeunt validè absolvi, nisi priùs ista didicerint. Idem dic de actu contritionis, cùm sit de necessitate Sacramenti.

Qui autem ignorant ea, quæ sunt solùm necessaria necessitate præcepti, ut aliqua alia fidei dogmata, vel mandata aliqua Dei aut Ecclesiæ, vel obligationes sui status ac conditionis proprias, debent hæc doceri ante absolutionem, si pauca horum ignorent, quæ brevi tempore discere queant: sin minùs differenda est absolutio, donec ea omnia didicerint, si jam moniti neglexerunt discere, quia sunt in habitu negligentiæ culpabilis, cùm teneantur graviter ista scire; & tamdiu actu peccant, quamdiu ea non ediscunt, cùm possunt. Nec confessarius potest prudenter credere eos hanc obligationem postea impleturos, eo quòd id promittant, cùm jam fidem datam fefellerint. Quòd si nodum fuerint moniti, poterunt, si nihil aliud impediat, absolvi, præmissa instructione de his saltem rebus, quæ sunt de necessitate medii & Sacramenti; & imposita obligatione aliàs quamprimum ediscendi. *Ita S. Carolus, in instruct. confessar.* addens neque absolvi debere patres & matresfamilias, qui liberos suos aut domesticos horum notitia imbuere per se vel per alios non curant; vel non invigilant, ut iidem Dei & Ecclesiæ præcepta observent, aut (quod pejus est) eorum observationem impediunt; vel retinent domesticos, qui sunt aliis scandalo, nec se emendant. Si tamen spondeant ista se præstituros, & nondum de iis moniti fuerint, poterunt absolvi: secùs, si jam moniti omiserunt, donec emendationem operibus probaverint.

Resp. 2. Extra articulum mortis, confessarius tenetur generatim differre absolutionem iis, quorum dubia ei apparet contritio ac dispositio debita, & quos non potest prudenter judicare habere debitum dolorem, ac propositum efficax ac universale non peccandi, donec adsint sufficientia conversionis veræ ac contritionis debitæ signa. Nam alioqui sine necessitate & temerè exponeret sacramentum periculo nullitatis, & privationis effectus, applicando formam materiæ dubiæ nec moraliter certæ, & subjecto dubiæ dispositio; & sic committeret grave sacrilegium. Nam vera contritio ex communi sententia, est ma-

teria proxima & per se essentialis sacramenti; & ex Scotistis est saltem dispositio necessaria ad ejus effectum. *Confessor* (inquit Suarez, Disp. 32. Sect. 2.) *tenetur justitiam & religionem in ejus administratione servare; quia & judicium & actionem sacram exercet. Cui muneri ut satisfaciat, unum ex præcipuis est, ut dispositionem conscientiæ pœnitentis sufficienter agnoscat. Est enim præcipuum hujus materiæ fundamentum, non posse confessorem licitè pœnitentem absolvere, nisi ille sit benè dispositus ad absolutionem suscipiendam. Primò, quia non potest ipse absolvere, nisi quem Christus etiam absolvit, gerit enim vices Christi, & quæ ipse solvit in terris debent soluta manere & in cœlis: aliàs clavis errabit, & minister illa abutetur, & peccabit. Secundò, quia tenentur ministri Sacramentorum non dare illa indignis. Tertiò, quia est judex, & tenetur justum judicium facere. Ex quo fit, priusquam absolvat, necesse esse, ut prudenter judicet pœnitentem esse dispositum: quia aliàs se exponeret periculo errandi, & sine sufficienti cognitione operaretur.* Præterea confessarius debet esse dispensator fidelis ac prudens applicationis meritorum Christi, & Sacramentum gratiæ collativum prudenter & sanctè administrare. Ergo citra necessitatem seu articulum mortis, non ei licèt administrare hoc Sacramentum cum materia, vel dispositione, quæ prudenter judicari nequeat vera, ac sufficiens ad valorem & effectum Sacramenti. Contritio autem dubia, aut quæ non est probabilius vera quàm falsa, non potest prudenter judicari vera ac sufficiens. Et quamvis pœnitenti credi debeat in iis, de quibus se accusat, cùm confessarius nequeat ejus peccata, nisi ex ipso cognoscere; non sufficit tamen testimonium pœnitentis asserentis se esse contritum, dum aliunde adest ratio dubitandi de veritate ejus contritionis, & debitæ dispositionis; nam ipse & seipsum & confessarium decipere potest, ut notat S. Gregorius papa cur. 1. part. c. 9. ibi: *Sæpe sibi se mens ipsa mentitur, & fingit de bono opere amare, quod non amat, de mundi autem gloria non amare, quod amat.* Et, in 1. Reg. c. 6. *In fructu, non in foliis aut rami pœnitentia cognoscenda est. Quia arbor bona, voluntas bona. Confessionis ergo verba, quid sunt aliud nisi folia?* Quare S. Carolus, in instruct. confessar. quas Clerus Gallicanus præcipit, ut ab omnibus Sacerdotibus accuratè servarentur, ait: *Absolutio, donec emendatio perspiciatur, differri debet* his, qui licèt *se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen separandos confessarius probabiliter judicabit.*

Resp. 3. Extra periculum mortis, juxta principia tradita, & doctrinam S. Caroli, in instruct. Confessar. tenetur confessarius speciatim circa absolutionem, præsertim.

I. Implicatis consuetudine peccatis mortaliter, qui nondum efficaciter conati sunt eam emendare, licèt emendationem promittant; donec virtutum habitum sic vicerint; ut periculum proximum seu probabile peccandi sit latum sit. Quia 1. vera conversio consuetudinarii est valde rara ac perdifficilis, nec brevi tempore fieri debet, ut constat ex Patribus & experientia: ergo priùs operibus probari debet ut possit prudenter credi. Prava consuetudo est occasio proxima peccandi, & eo pejor quod interna est. 3. Dilatio absolutionis est medium moraliter necessarium ad pravi habitus emendationem, cùm experientia con-

constet eum sine dilatione illa communiter non emendari. Confessarius autem ut medicus spiritualis tenetur adhibere remedia ad pœnitentis emendationem apta & moraliter necessaria. 4. Gratia sacramentalis exponeretur morali periculo proximæ destructionis, cum graviori damno pœnitentis: nam dum durat malus habitus, homo est in periculo proximo statim & sæpe peccandi, cùm habitus ille propensionem maximam, & necessitatem moralem peccandi pariat. Confessarius autem ut minister sacramenti, citra necessitatem non debet conferre gratiam, quam prudenter judicat brevi amittendam, nisi eam differat; & ut medicus debet curare ut sanitas quam offert, non tam citò amittatur, sed sit moraliter saltem stabilis: imprudenter enim ageret medicus, qui statim daret remedium; quod prudenter judicaret allaturum sanitatem, brevi cum majore damno amittendam si statim detur, cùm moraliter stabilem afferre, & morbum curare possit, si differatur. *Quod facile sanatur, non multùm cavetur: ex difficultate autem sanationum evit diligentior custodia receptæ sanitatis*, ait S. August. in Psal. 6. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.*

II. Recidivis, seu iis qui post plures confessiones pluries relapsi sunt in eadem pecta. Tum quia qui pluries fidem datam fefellerunt, non possunt nisi ex operibus prudenter judicari habere verum & efficax propositum: tum quia recidivorum pœnitentiæ semper à Patribus existimatæ sunt saltem valdè suspectæ & dubiæ. Quare S. Isidorus, in c. 11. *de pœnit.* dist. 3. ait: *irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet.* At (ut docet Delugo disp. 14. sect. 10.) *certum est, quando dilatio necessaria est ad explorandum firmum propositum pœnitentis, de quo non satis constat, debere differri absolutionem.* Præterea recidivi sine absolutionis dilatione emendari non solent, ideoque dilatio est remedium ipsis moraliter necessarium. *Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi*, ait Bellarmin. serm. 8. de adventu. Rituale Tullense excipit eos, qui relapsi sunt rarò, & solùm ex vi tentationis, vel occasionis urgentis non quæsitæ, nec prævisæ.

III. Iis, qui aliena retinent, vel injuriam in fama, honore, vel aliis bonis intulere, donec satisfecerint si possunt, quamvis promittant se statim satisfacturos, si jam semel admoniti id omiserunt. *Ita S. Carolus, in instruct. Confessar. & Conc. Mediol. I.* Item, iis, qui commercia illicita, vel artes prohibitas, aut occasionem peccandi voluntariam non dimisere, donec deseruerint, & generatim iis qui obligationem aliquam gravem & urgentem non impleverunt ex negligentia, donec impleverint, si jam semel aut bis moniti fuerint, vel id promiserint. Quia propositum quod nunc faciunt, non potest prudenter judicari magis efficax esse quàm prius factum. Et aliàs relinquerentur in probabili periculo peccandi ut antea; cujus probabilitatem facit fidei priùs datæ violatio, & difficultas ista præstandi. Imo si res restituenda gravissimi sit momenti, non debet ordinariè absolvi pœnitens donec restituerit, si potest, quamvis antea monitus non fuerit: nam alioqui relinqueretur in gravi peri-

culo non restituendi, ob difficultatem talis restitutionis, & propensionem magnam differendi.

IV. Qui inveteratas inimicitias exercent cum proximo, donec se ei reconciliaverint; vel etiamsi inveteratæ non sint, contra fidem datam nondum redierunt cum eo in gratiam, nec publica dederunt signa reconciliationis, ad tollendum publicæ inimicitiæ scandalum; vel qui primi proximum offenderunt, & nolunt primi eum adire; & ei satisfacere, ut tenentur.

V. Qui publicum scandalum dederunt, donec illud sustulerint; ut docet Rituale Rom. Quare is cujus peccata publica fuerunt, non est absolvendus, antequam publicè appareat emendatus: aliàs absolutio esset scandalosa.

VI. Adolescentibus, qui vitam otiosam agunt, vel studia notabiliter negligere solent, donec emendati appareant. Idem dic de omnibus, qui munus suum graviter negligere consueverunt.

VII. Qui in examinanda conscientia graviter negligentes fuerint, donec meliùs examinarint, & se ad contritionem meliùs excitarint. S. Carolus. Nam talis negligentia indicat defectum debitæ contritionis, ad quam obtinendam indigent tempore aliquo, precibus, & aliis mediis. Si tamen diligentiam bona fide adhibuerint, sed non sufficientem, charitas postulat, ut confessarius interrogando hunc defectum suppleat, & pœnitentem adjuvet ac disponat ad veram contritionem, præsertim si sint rustici & rudes, qui imprimis adjuvandi sunt; nam de iis præsumitur, licèt millies se examinent, non fore magis paratos, quàm si ab ipso confessario breviter examinentur.

VIII. Versantibus in peccati occasione proxima, ut infra dicam.

Nota 1. Pœnitens non debet ordinariè remitti ultra 15. dies. Nec æger non debet à medico diu derelinqui, sed sæpius adjuvari, & aliàs periculum esset, ne pœnitens animo cadat, ac desperet. Quòd si post tempus nondum sufficienter dispositus inveniatur, adhuc remittetur cum dilatione, hortatione, & suggestione mediorum magis efficacium, donec melius judicetur.

Nota 2. Consuetudinariis & rudibus præscribenda sunt remedia ad emendationi apta: qualia sunt orationes quotidiana matutina ac serotina, cum ra opera misericordiæ, audito Missæ, opera virtutum vitiis ac propensionibus pravis contrariarum, fiat demissio ac diffidentia, fiducia in Deum, frequens confessio apud eumdem confessarium pium & prudentem, meditatio motivorum vitandi peccatum, lectio piorum librorum, celeris repulsio pravæ cogitationis, aut motionis; aliqua punitio quoties tale peccatum committitur, ut jejunium, largitio eleemosynæ, aliqua oratio, &c. examen conscientiæ quotidianum, & præsertim particulare, hoc modo: Mane eliciatur propositum vitandi tale peccatum, & Deo offeratur cum petitione gratiæ. Quoties commissum fuerit illud peccatum, statim elicitur contritio cum aliqua punitione, & sabbato ferò examinetur conscientia de illo. Quòd si fuerit commissum; eliciatur contritio, fiatque alia satisfactio minùs, Deo gratiæ agantur.

Quæst. VI. *Quomodo confessarius se gerere debet erga eos, qui versantur in occasione proxima peccati?*

Nota 1. Occasio peccati est id omne, quod ad peccatum allicit, sive ex natura sua, sive ex parte pœnitentis fragilis. Dividitur in proxi-

ma

mam & remotam. Proxima est ea, quæ affert morale, seu probabile periculum peccandi, sive est ea, in qua quis verisimiliter est peccaturus. Remota, quæ non affert tale periculum. Remotam non tenemur fugere, alioqui deberemus omnes de mundo exire; ex 1. Cor. 5. *Quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, in muscipulam pedibus insipientium.* Sap. 14.

Nota 2. Occasio proxima peccati duplex est, nempe per se, & per accidens. Occasio proxima per se est ea; quæ per se sic est apta inducere homines in peccatum mortale, ut spectata communi hominum fragilitate ac corruptione multi in ea verisimiliter peccaturi sint; ut quia in ea multi sæpè peccant: cujusmodi sunt cum ea persona habitare; cum qua soleas peccare; familiaritas inter adolescentes & puellas, aspectus minùs pudici, &c. Occasio proxima per accidens est, quæ non habet vim inducendi communiter homines in peccatum, sed tantùm aliquos ratione speciali illorum fragilitatis & dispositionis, ita ut prudenter timeatur, ne in ea peccent.

Nota 3. Utraque occasio proxima peccati subdividitur in voluntariam, & involuntariam. Voluntaria est ea, quæ deseri potest etiam sine gravissimo incommodo. Involuntaria seu necessaria est ea, quæ vel physicè, vel moraliter deseri non potest. Et sic alia est involuntaria seu necessaria physicè, quæ nullo modo pendet à voluntate, ut deseratur; ut si quis in carcere aut triremi vinctus sit cum flagitioso; & alia involuntaria, seu necessaria moraliter, quæ deseri nequit, sine peccato, vel damno temporali gravissimo; ut militia respectu militis in ea frequenter peccantis, cui abeundi facultas recusatur; non enim potest deserere militiam invito duce, cui ex justitia obstrictus est; vel munus seu officium, quod quidem sine peccato dimitti potest, sed non sine damno gravissimo, v. gr. jactura sui status, vel bonorum, vel famæ.

Resp. 1. Confessarius non potest licitè nec validè absolvere pœnitentem, qui non vult statim removere & fugere occasionem proximam etiam per accidens, si possit licitè & sine gravi suo damno. *Ita omnes cum S. Carolo.* Quia talis caret proposito efficaci non ampliùs peccandi, & servandi mandata omnia: nam hoc propositum includit voluntatem destruendi & fugiendi causas ac pericula peccati. Imò talis actu peccat mortaliter; nam secundùm omnes quisque tenetur sub mortali removere & vitare occasionem proximam, seu probabile periculum peccandi mortaliter cùm potest. Quia 1. Eccl. 3. *Qui amat periculum, in illo peribit.* Sed qui non removet, nec fugit probabile periculum peccandi cùm potest, illud amat seu eligit. 2. Qui non removet nec fugit probabile periculum peccandi, cùm potest moraliter, is vult saltem virtualiter, implicitè & interpretativè ipsum peccatum. 3. Præceptum prohibens peccatum, simul vetat velle id, quod proximè ac moraliter conjunctum est cum peccato, & id ex quo verisimiliter judicatur secuturum peccatum: nam præceptum debet esse efficax per se. Ergo qui non vitat, cùm potest, probabile periculum peccati, peccat contra præceptum prohibens illud peccatum. Quare, ut ait *Delugat*, in moralibus se exponere periculo peccandi, & peccare, sunt idem. 4. Dei amicitiam, & animæ salutem contemnit, qui ejus perdendæ periculum probabile non vitat cùm potest, sed voluntariè subit. 5. Innocentius

centius XI. damnavit has propositiones. 62. *Proxima occasio peccati non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit.* 63. *Licitum est quærere directè causam proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi.* Et Alexander VII. damnavit istam: *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad delectamentum concubinarii, vulgò regalo, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* 6. Ex S. Greg. homil. 24. in Evang. *Quæ ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non recurrat.*

Porrò ut quis teneatur vitare occasionem peccandi, non necesse est, ut in ea frequenter peccaverit; sed sufficit, ut verisimiliter in ea sit peccaturus. Nam peccat, qui se probabili seu verisimili periculo peccandi exponit. Unde S. Carolus, in instruct. confessar. occasiones vitandas dicit: *esse ea facta, qua etiamsi per se liceant, tamen probabiliter timetur, ne is qui confitetur, in eadem ipsa quæ olim admisit, peccata relapsurus sit, si in iis remaneat.* Et Tolet l. 3. c. 18. ait. *Probabiles occasiones peccandi sunt omnino extirpandæ.* Enimverò ut effectus malus censeatur indirectè & interpretativè voluntarius in causa, necesse non est, ut ex ea frequenter sequatur: sed satis est, quòd cognoscatur vel cognosci possit & debeat secuturus verisimiliter, ut constat ex cap. ult. *de injur.* ubi Gregorius IX. docet imputari damnum ei, qui fecit aliquid, ex quo probabiliter illud sequi posse scire potuit ac debuit. *Nec ignorantia,* inquit, *te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, vel se-*
cturam.

Resp. 2. Si pœnitens promittit
quamprimùm relicturum talem occ
sionem, ei differri debet absolutio
tra periculum mortis, donec eam
seruerit, si jam monitus non dimi
rit, vel si diu in ea permanserit
peccaverit, vel si occasio illa urg
sit, & multùm ad peccatum allic
nisi confessarius prudenter judicet
posse fidem adhibere pœnitenti. N
pœnitentis infirmitas & instabilitas
juvanda est absolutionis dilatione,
sæpe pœnitentes magis move
quàm aliis motivis; & aliàs relin
retur in periculo eam non deserend
Ita S. Carolus, in instruct. confessar. ibi: *Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus aut similibus versantem, si illa occasio, ut qui concubinam, v. gr. alteret, non debet sine dubio confessarius absolvere, nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis verò occasionibus, quales sunt aleæ vacatio, aspectus minùs pudici, colloquia, &c. absolvatur, nisi eas dimittere potens polliceatur. Quòd si jam id pollicitus sit, nec emendatus absolutio tamdiu differatur, donec emendationem agnoverit.* Deinde monet confessarium: *Oportet eum veriorem esse rigidioremque in ea eas actiones & exercitia, quæ reipsa inutilia sunt, dant tamen propensionem ad malum, & sæpe ex facilè pertrahunt ad diversa peccata. Hujusmodi sunt choreis interesse, cum blasphemis versari sæpius, aut rixæ deditis, popinas frequentare, nihil gere otio, & id genus alia, quæ consuetudinem afferunt peccandi mortaliter. Nam absolutionem non debet impertiri, quin his omnibus renuntiet pœnitens, spondeatque ab iis abstinere diligenter. Si tamen confessarius prudenter judicet se posse fidem adhibe-*

adhibere pœnitenti promittenti eorum fugam, ſemel itcrumque poterit ab ſolutionem indulgere, ea tamen ſemper lege, ut ſi in iis diutiùs immoretur, eam poſtea differat, donec certis & evidentibus indiciis conſtet illum ab his occaſionibus eſſe ſegregatum.

Reſp. 3. Si pœniteus verſetur in occaſione proxima, quam non poteſt omnino, aut ſaltem ſine peccato dimittere, quamvis appareat contritus, ei ordinariè differenda eſt abſolutio, donec ſublatum ſit periculum proximum ſeu probabile in ea peccandi, atque ita occaſio ex proxima facta ſit remota. Nam ſine abſolutionis dilatione pœnitentes in tali occaſione à relapſu efficaciter averti non ſolent, & aliàs exponerentur periculo amittendi brevi gratiam ſacramentalem. Interea autem præſcribenda ſunt media contra relapſum idonea, quæ tollant proximitatem occaſionis ſeu periculi peccandi, vel detrahendo objecto vim proximam alliciendi ad peccatum, vel apponendo impedimentum cauſalitatis ejus. Ut ſi famulus, v. g. qui non poteſt ab hero facultatem abeundi obtinere, peccaret ſæpe cum ancillis, debet ei præſcribi, ut quantùm fieri poteſt, nunquam ſolus cum illa verſetur, colloquatur, nec in eam oculos figat, nulla ei amicitiæ ſigna det; ut ſe bonis cogitationibus armet, oret, &c.

Reſp. 4. Si pœnitens verſetur in occaſione proxima etiam per accidens, quæ deſeri nequeat ſine graviſſimo damno temporali; ei ordinariè differenda eſt abſolutio, præſcriptis mediis contra relapſum aptis, donec emendatus appareat, & occaſio illa deſierit eſſe reſpectu illius periculum proximum peccandi, ſi remediis adhibitis putetur non peccaturus. Priùs itaque tentanda eſt emendatio abſolutionis dilatione, qua pœnitentes efficaciter moveri ſolent ad præſcripta remedia diligenter adhibenda. Ita S. Carolus in inſtruct. Confeſſ. addens: *Si verò abſolutionem differre non poſſit, quin pœnitentem exponat gravi infamiæ periculo; tum ſi contritum certis quibuſdam notis videat, aut ita mente affectum, ut ad omnia remedia paratus ſit, quæ ad illius emendationem neceſſaria judicaverit prudens Sacerdos; tunc aptiora præſcribet & utiliora: puta ut ſolus cum ſola numquam conveniat; imponat & preces, & corporis macerationem aliquam, & in primis frequentem confeſſionis uſum, ſimiliaque exercitia, quæ ſi in ſe recipiat, tunc debebit eum confeſſarius abſolvere.*

Quòd ſi mediis ad emendationem adhibitis, adhuc peccet, ut antea, tunc per negationem abſolutionis cogendus erit pœnitens ad deſerendam illam occaſionem cum quantocumque damno temporali. Ita S. Carolus, ibid. Nam tunc ipſe pœnitens tenetur ſub mortali eam dimittere, etiam cum bonorum, famæ, & ſtatus jactura, juxta illud Chriſti præceptum tunc urgens: *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et ſi dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & projice abs te, &c.* Id eſt, res chariſſimæ & utiliſſimæ dimittendæ ſunt ad vitandam occaſionem proximam peccati. Et verò peccatorem tam fragilem, & remedia adverſus relapſum præſcripta ſæpiùs fruſtra expertum, velle adhuc permanere in tali occaſione, eſt moraliter illum velle peccare: qui enim vult aliquid cum peccato moraliter conjunctum, etſi ſolùm reſpectivè ad ſe ipſum, cenſetur velle ipſum peccatum. Unde Conc. general. Lateran. II. can. 22. *Falſa etiam ſit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio*

vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet. Igitur tunc dimitti debet officium, munus, ars, mercatura, &c. si perseveret esse occasio peccandi.

Quæst. VII. *An Confessarius tenetur absolvere eum, quem prudenter judicat esse contritum, & rectè dispositum?*

Resp. Tenetur, nisi aliunde sit justa causa differendi absolutionem. Nam nisi adsit aliunde talis causa, pœnitens verè contritus & integrè confessus habet jus ad absolutionem. Idque exigit ratio judicii justi reconciliativi, & æquitas, ac pactum implicitum inter confessorem & pœnitenrem; debet enim judex audita causa judicare, & absolvere reum absolutione dignum, nisi adsit justa causa differendi. Præterea sine justa causa exponeretur pœnitens periculo remanendi in statu peccati mortalis, cùm incertum sit, an elicuerit perfectam contritionem; & sic subiret periculum jacturæ operum meritoriorum.

Dixi, *Nisi sit aliunde justa causa, &c.* Nam si confessarius ex speciali pœnitentis infirmitate, & circumstantiis occasionum quas vitare nequit, vel aliunde prudenter timeat, ne brevi relabatur, vel ne non satisfaciat alicui obligationi urgenti, nisi dilatione absolutionis efficaciùs à relapsu avertatur, exciteturque ad citiùs satisfaciendum suis obligationibus, potest & debet differre absolutionem. Confessarius quippe ut minister Sacramenti, debet non solùm validè illud administrare, sed etiam providere ut gratia per illud collata conservetur, nec statim amittatur; & ut medicus tenetur adhibere media ad sanitatem stabilem procurandam ac conservandam apta. Nec pœnitens est tunc rationabiliter invitus, cùm id cedat in ejus bonum, & absolutio ei statim non expediat. Ita *Delugo*, disp. 14. sect. 10. ubi do... veram & communem sententiam e... quòd possit esse causa rationabilis ... quando differendi absolutionem ab... consensu pœnitentis; licèt ipse ali... credatur probabiliter esse nunc disp... tum: nam *licèt*, inquit, *pœnitens leg... mè dispositus, confessione facta, ha... jus ad absolutionem, non tamen ... jus ad hoc, ut statim proferatur ... tentia: potest enim judex arbitr... quomodo & quando debeat utiliùs ... ferri sententia . . . Ergo quando... ritò timet pœnitentem nunc absol... facilè relapsurum statim in eadem ... mina, nisi ipsa difficultate & dila... ne absolutionis meliùs agnoscat gra... tatem peccati & necessitatem emend... tionis: poterit differre absolutionem, ut pœnitens admonitus non incidat in tanto periculo reincidentiæ, quantum aliàs subiret . . . Ratio a provisione est non solùm judex, sed etiam medicus. Unde sicut in pœnitentia imponenda ita exercet officium judicis punitivi... ut debeat simul exercere officium ... dici curantis, atque adeo procu... quòd impositio pœnitentiæ sit in ... tatem & medicinam pœnite... quo reddatur magis cautus, & ... contra tentationes: sic in profer... absolutione, licèt principaliter ... ceat munus judicis absolventis ... tentem dispositum, debet tamen ... procurare ut medicus, in ipsa ... lutione curationem pœnitentis, ... delicet modo absolvendo, qui ... cedat in utilitatem & remedium ... tè: ad utrumque enim habet ... fessarius, nec potest prohibere ... tente, ne in ipsa absolutione ... que exerceat.* Et addit sententiæ ... communi adstipulari experientiam multorum pœnitentium, qui hoc remedio brevi tempore solent curari.

Non tamen diu differri debet absolutio contrito. Nam hoc esset ...

finem Sacramenti, quippe quod institutum est non solùm ad remissionem peccatorum commissorum, sed etiam ad futurorum vitationem per gratias actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti dantur in hunc finem.

Quæst. VIII. *Quomodo confessarius debet se gerere erga moribundos?*

Resp. 1. Si moribundus usu rationis & sensuum præditus sit, debet Sacerdos curare, ut integrè, quantùm potest moraliter, confiteatur, & verè conteratur; ut eliciat actus fidei, spei & charitatis perfectæ, qui tunc obligant; ut satisfaciat suis omnibus obligationibus, præsertim justitiæ & charitatis erga proximum, &c. & ad hæc omnia excitare atque adjuvare. Item debet dare illi pœnitentiam, quam tunc implere facilè possit, ut actus patientiæ; & indicere aliam peccatis proportionatam, quam implere teneatur, si convaluerit, ut docet Rituale Romanum.

Resp. 2. Quivis moribundus, qui absente Sacerdote absolutionem petiit, vel signa doloris aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote omni sensuum usu destituitur, debet absolvi. Constat, 1. Ex praxi Ecclesiæ. 2. Ex Concilio Carthagin. IV. canon. 76. & Arausc. I. canon. 12. & ex Rituali Romano authoritate Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ proposito, tamquam continente *sinceros Ecclesiæ Catholicæ ritus*, quod sic habet: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* 3. Quia voluntas confitendi exteriùs significata, est confessio, seu accusatio sui generica & sensibilis, quæ in extrema necessitate sufficit. Nam qui significat se velle confiteri, vel petit confessarium, hoc ipso exteriùs confitetur se esse peccatorem, & velle absolvi, ideóque etiam præsumitur esse contritus. Signum autem doloris, quod in periculo mortis editur, censeri debet ad Sacramentalem absolutionem directum, cùm in tali statu fideles optimum animæ suæ remedium exoptare soleant; ideóque etiam voluntatem confitendi implicitè significat. Ratio est voluntas Christi, qui noluit hoc Sacramentum ad salutem necessarium, sæpè impossibile esse tunc, cùm est maximè necessarium, scilicet in articulo mortis.

Sed pro praxi Sacerdos à tali moribundo conetur elicere aliquod peccatum in specie, & signum doloris. Quòd si id fieri nequit, curet ut in moribundi præsentia aliquis testetur eum dedisse signa doloris, vel desiderii confitendi. Quòd si neque hoc fieri possit, tenetur illum absolvere, si ab aliquo ante adventum suum audierit eum dedisse signum doloris, aut petiisse confessorem; nam dum non agitur de damno tertii, creditur uni testi. Nec obstant Concilia & Rituale Roman. utentia numero plurali, quia intelligi debent in sensu distributivo, non collectivo; sic cùm dicunt animam defuncti posse juvari aliorum fidelium suffragiis, sensus est distributivus, quòd singulorum suffragiis possit juvari.

Idem dic: si testis hoc tantùm scierit ex relatione alterius. Nam notitia mediata notitia est, & sufficit ad alios effectus, in quibus major certitudo requiritur, v. gr. in Baptismo. Item quamvis signa illa moribundi dubia sint, ut si visus sit tundere pectus, oculos ad cœlum tollere, aliquam imaginem

devotè respicere, absolvendus est, nam ista censeri debent relata ad absolutionem Sacramentalem, cùm quilibet in articulo mortis censeatur optimum animæ suæ remedium optare. Præterea in extrema necessitate proximi tenemur ei subvenire meliori modo, quo fieri potest. Et cùm Sacramentum sit ad salutem hominum institutum, satius est illud exponere periculo nullitatis, quàm hominem periculo æternæ damnationis; nec hoc est contra ejus reverentiam, sed secundùm ejus finem, si prout potest, conferatur in extremo periculo salutis.

Resp. 3. Magna controversia est, an absolvi possit moribundus omni sensuum & rationis usu destitutus, qui nulla signa externa doloris, vel desiderii confitendi dedit coram aliquo.

Plurimi docent eum non posse validè absolvi, nec proinde etiam licitè, quamvis constet ipsum christianè vixisse. Quia 1. S. Leo, Concilia Carthag. & Arausc. citat. & Rituale Roman. dum statuunt moribundum absolvendum esse, expresè addunt hanc conditionem; Si aliqua signa pœnitentiæ dederit. Ergo eo ipso significant non esse absolvendum deficiente tali signo. 2. Nullum est Sacramentum Pœnitentiæ sine confessione Sacramentali, cùm hæc confessio sit ejus pars essentialis: sed in hac hypothesi nulla est confessio Sacramentalis: Ergo. *Probant. min.* Confessio Sacramentalis est sensibilis accusatio peccati admissi, ordinata ad absolutionem Sacerdotis. Nam hoc Sacramentum est judicium sensibile, quod proinde includere debet accusationem externam ac sensibilem, quæ reddat sensibilem dolorem internum; & materia Sacramenti debet esse sensibilis, cùm Sacramentum sit quoddam totum sensibile. At in hac hypotesi deest accusatio sensibilis & ordinata ad absolutionem: neque enim vita priùs christianè transacta, est moribundo hìc & nunc accusatio sui ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Requiritur autem ex parte pœnitentis post peccatum commissum aliqua voluntas sensibiliter manifestata, qua se accuset, vel certè imploret officium judicis; alioqui proferretur sententia sine ullo processu. Dico, *Post peccatum.* Nam ridiculum esset, quòd quis hodie se vellet accusare de peccato cras committendo, ut cras ab eo absolvatur vi hujus accusationis.

Alii verò non pauci, & tota Facultas Lovanienſis, teste Havermanno, contendunt talem moribundum absolvi posse sub conditione, ideóque debere, modò christianè vixerit, vel post peccatum pœnitentiæ agendæ tempus habuerit: si enim in ipso actu criminis, v. g. in ebrietate, vel duello sensuum usu privetur, facilè concedunt non esse absolvendum, cùm constet esse indispositum. *Probant*, 1. ex S. Augustino, l. 1. de adulter. conjug. cap. 28. ubi ait: *Ego non solùm alios catechumenos, verùm etiam ipsos qui vicentium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, cùm salvos corpore in his permanentes non admittamus ad Baptismum; tamen si desperati, & intrà se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit utrùm fortassis adulterinæ carnis illecebra usque ad baptismum statuerint detineri? .... Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vitâ sine arrha suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesia.* Sed priores respondent S. Doctorem supponere moribundum petiisse priùs pœnitentiam, sicut

ficut catechumenos baptismum, unde eum vocat pœnitentem; & catechumenos dedisse aliquod doloris signum, v. gr. nutu, percussione pectoris, &c. Alioqui frustra dixisset: *Si intra se pœnitentes jacuerint;* nam si nullum pœnitentiæ signum præbuerint; unde intra se pœnitentes esse noscemus? 2. *Probant* ex Sacerdotali Romano Venetiis, anno 1560. excuso, ubi dicitur talem moribundum esse absolvendum, *si bene vivebat, & frequentabat confessionem & communionem.* Item ex statutis synodalibus Eccleſiæ Lemovicensis, & ex memoriali confessorum edito Bononiæ jussu Archiepiscopi Bononiensis, qui postea factus Summus Pontifex Gregorius XV. opinionem non mutavit, sed eam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit. *Probant* 3. Quia quoties est materia dubia, vel probabiliter præsumpta in moribundo sensibus destituto, hic potest absolvi saltem sub conditione: nam tunc nulla irrogatur irreverentia Sacramento, ob necessitatem proximi. At in tali moribundo reperitur talis materia, nempe contritio & confessio generica ac confusa: probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia. Nam vita christianè acta, est signum externum probabile, vel saltem dubium doloris & voluntatis confitendi saltem paulò ante privationem usus sensuum elicitæ, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate; cùm enim fidelis quisque ideò christianè vivat, ut piè ac christianè moriatur, implicitè saltem vitam suam christianam dirigit ad suscipienda in mortis articulo Sacramenta. Item vita christianè transacta est ratio præsumendi istum moribundum revera dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem, v. gr. pectus tutudisse, oculos in cœlum sustulisse, Deum orasse, &c. imò etiamnum internam contritionem ac voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus, quibus potest signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui, aut certè contrarium non constat. Unde inferunt tunc haberi signum externum contritionis, & voluntatis confitendi saltem probabiliter præsumptum, aut dubium, ideóque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Jam verò si talis potest absolvi, eum absolvere tenetur Sacerdos. Nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo quo potest afferendo saltem opem dubiam, quæ melior est nulla, si certam afferre nequit.

Ad id quod objicitur, nempe duo Concilia suprà citata, & Rituale Romanum exigere signum aliquod pœnitentiæ, *respondent* ea loqui de eo quod certum erat, & haberi debet, quantum fieri potest. Præterea in hoc casu præsumitur signum externum pœnitentiæ.

Circa hoc Rituale Tullense hæc ait: Donec Ecclesia de hac difficultate deciderit, poterunt confessarii sequi in praxi id quod favorabilius est saluti ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper christianè vixerint.

Quæst. IX. *Ad quid tenetur confessarius propter defectum in Sacramento admissum?*

Resp. Si invalidè absolvit pœnitentem à censuris, vel peccatis reservatis, tenetur saltem si commodè potest, illum monere, ut sibi quærat remedium ab alio; vel obtenta à Superiore facultate illum absolvendi, pœnitentem præsentem post iteratam contritionem absolvere. Si verò pœniten-

tem induxit in aliquem errorem, ex quo sequitur violatio præcepti alicujus, dicendo non extare tale præceptum, tenetur monere pœnitentem: alioqui esset causa, cur is præceptum violaret; & quisque tenetur tollere causam mali, quam posuit etiam inculpatè. Item si ex omissione monitionis, & silentio confessarii, moveatur pœnitens ad credendum licitum id quod est illicitum, tenetur confessarius postea eum monere: quia quisque tenetur curare, ne alii ex sua actione, vel etiam ex sua omissione scandalum accipiant, & ne moveantur ad violandum etiam materialiter præcepta. *Delugo.* Et quia reparari debet omissio periculosa rei ex officio debitæ. Non potest autem confessarius pœnitentem monere extra tribunal pœnitentiæ sine ejus facultate expressa.

Quæst. X. *Ad quid tenetur confessarius propter defectum circa restitutionem?*

Resp. 1. Si sine tua culpa deobligasti pœnitentem à restitutione ad quam tenebatur, vel obligasti ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem dedocere. Nam quisque tenetur ex justitia impedire, ne sua actione etiam inculpabili pariat alteri damnum: alioqui cognito errore tenetur de damno: proximus enim jus habet ne damnum à quoquam quovis modo patiatur.

Resp. 2. Si ex malitia, vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia considerandi, dixisti pœnitenti eum non teneri ad restitutionem, ad quam reipsa tenetur, teneris errorem dedocere. Quòd si non dedoces, vel si pœnitens interea factus est impotens ad restituendum, qui alioqui restituisset, teneris ipse restituere illi tertio. Nam violasti jus, quod ille habebat, ne impedires restitutionem ei debitam, & consilio tuo es causa efficax ejus damni. Si verò pœnitens possit adhuc restituere, sufficit quòd eum moneas de ejus obligatione: nam tua monitione sufficienter tollis causam damni inferendi quam posueras: unde si pœnitens non restituat ex malitia, id tibi imputari nequit, cùm jam non sis causa damni.

Resp. 3. Si ex ignorantia vel negligentia culpabili omisisti solùm admonere pœnitentem de obligatione restituendi, teneris eum postea admonere. Sed juxta multos non teneris ipse restituere, si pœnitens sit interea factus impotens ad restituendum; imò etiamsi non moneas eum de restitutione facienda, saltem nisi ex officio habeas curam animarum. *Quia confessarius præcisè ut confessarius, non* tenetur ex justitia impedire damnum ejus cui debetur restitutio; ac proinde omittendo monitionem non peccat contra jus creditoris, sed tantùm contra bonum spirituale pœnitentis: confessarius enim nullam justitiæ obligationem, nec officium habet in ordine ad creditorem, sed tantum in ordine ad pœnitentem; nec tenetur ex officio procurare bonum temporale aliorum; sed solùm spirituale bonum pœnitentis; nec est hujus caput politicum, sicut prælatus respectu suorum subditorum. Omittens autem, aut tacens non tenetur de damno non impedito, nisi ei cujus damnum tenetur ex justitia impedire. Itaque hac in re non est par ratio confessarii, & judicis prophani: nam hic tenetur ex officio bonum aliorum spectante servare jus omnium tamquam persona publica constituta ad procurandum bonum temporale, & jus aliorum: confessarius autem obligatur soli pœnitenti in foro pœnitentiæ: quia hoc forum ac judicium privatum est, & institutum in bonum pœnitentis.

Dixi:

Dixi, saltem nisi ex officio habeas curam animarum, ut sunt Episcopi & Parochi, quos teneri tunc ad restitutionem valde probabile esse censet Lessius. Quia cùm ista sint Superiores, ex officio tenentur regere subditos, & pro modo suæ gubernationis impedire, ne aliis damnum inferant, ac proinde tenentur curare, si commodè possint, ut restitutionem faciant. Ejusdem enim rationis est damnum inferre, & illatum nolle resarcire.

Resp. 4. Si pœnitentem culpabiliter, hoc est, ex malitia, vel ex ignorantia vincibili, vel gravi negligentia considerandi, obligasti ad restitutionem, ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem retractare. Quod si jam restituit, teneris damnum illud ipsi resarcire. Nam illius fuisti causa efficax & injusta tuo falso consilio, ex cap. ultim. *de injur.* Item teneris pœnitenti de damno, si tua omissione culpabili fuisti causa, cur ipse restitueret id ad quod non tenebatur: nam tale damnum oritur ex omissione monitionis ei ex officio erga eum, ideóque ex justitia debitæ.

Quæst. XI. *An Sacerdotes non habentes curam animarum tenentur audire confessiones, si sint idonei & approbati?*

Resp. 1. Tenentur ex charitate sub mortali, etiam cum periculo vitæ, audire confessiones cujuslibet existentis in extrema necessitate salutis, qui scilicet salvari nequeat sine opera confessoris. Nam quisque tenetur ex charitate salutem æternam proximi præferre vitæ suæ corporali; tenetur enim vitæ suæ corporali præferre salutem proximi, quem sicut seipsum diligere tenetur.

Resp. 2. Tenentur etiam ex charitate sub mortali audire confessiones hominum in gravi necessitate spirituali existentium, ut in periculo mortis, si alius desit, & id possint saltem sine gravi damno & vitæ periculo. Nam charitas obligat ad succurrendum proximo in gravi necessitate, cùm id fieri potest saltem sine gravi incommodo & damno. Imò *Suarez.*, hìc, disput. 31. sect. 1. docet quemlibet Sacerdotem teneri ex charitate audire confessiones etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, si vita spiritualis, seu salus proximi periclitetur, & non sit alius, qui subveniat: nam licèt in rigore possit proximus per contritionem perfectam salvari, tamen magno morali periculo exponitur, quando sine alio medio relinquitur.

Certè secundùm communem sententiam, in necessitate gravi spirituali communitatis, ut si peste grassante ob carentiam Sacerdotis morerentur communiter absque confessione, Sacerdos privatus tenetur sub mortali, etiam cum periculo vitæ, audire confessiones, si alii non subveniant. Quia gravis necessitas spiritualis communitatis, licèt non extrema, est per se gravissimum malum, cui meritò succurri debet cum jactura vitæ privati; & quia vix fieri potest ut talis necessitas non sit conjuncta cum necessitate extrema aliquorum. *Delugo.*

Resp. 3. Extra necessitatem gravem tenetur, quando facilè possunt, & utilitas proximi magna id exigit. Ex 1. Petr. 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Nam sine culpa non possunt ex negligentia inutilem reddere potestatem absolvendi, in utilitatem proximi acceptam.

CAPUT

CAPUT IV.

De Sigillo Confessionis.

SIgillum illud est religiosa obligatio servandi in quovis casu secretum circa ea, quæ ex confessione Sacramentali cognita sunt.

Quæst. I. *Quæ & quanta est obligatio Sigilli confessionis?*

Resp. 1. Secretum confessionis obligat, 1. Jure naturali, quo generatim tenemur non revelare secretum commissum, & promissum etiam implicitè, præsertim cum damno aut infamia alterius. In confessione autem intercedit tacita pactio inter confessorem & pœnitentem: nam hic peccata sua declarat sub conditione tacita secreti, quod confessarius tacitè spondet hoc ipso, quòd audit confessionem. 2. Lege divina speciali positiva, imò naturali, suppositâ institutione confessionis Sacramentalis, quam ex natura rei consequitur, ne scilicet revelatione secreti confessio reddatur onerosa, & odiosa, & sic ab illa homines avertantur. 3. Lege Ecclesiastica vetante revelationem sigilli sub gravissimis pœnis, lata in Conc. general. Lateran. IV. cap. 21. ibi: *Caveat omninò ne verbo vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ cautè requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solùm à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasteriam detrudendum.*

Hinc in violatione sigilli reperitur malitia injustitiæ erga pœnitentem, & sacrilegii ob irreverentiam in sacramèntum; quæ malitia sacrilegii semper est ex se mortalis, nec potest esse venialis ex levitate materiæ: ita ut si mortale vel unum veniale in particulari revelare. Nam minima infractio sigilli graviter injuriosa est Sacramento, cùm illud reddat odiosum, & avertat à confessione; & revelatio venialis culpæ à confessione venialium deterreret.

Resp. 2. Hæc obligatio tanta est, ut nullo prorsus casu, vel ad tormenta quælibet & mortem vitandam liceat secretum confessionis revelare, sine expresso consensu pœnitentis, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quia Christus dum hoc sacramentum instituit & pœnitentes obligavit ad confitendum omnia mortalia, simul obligavit confessarium ad confessionis *secretum* numquam violandum quavis *de causa*. Nam si liceret aliquo casu detegere cognita ex confessione, confessio fieret odiosa, & ab ea homines averterentur: quod est maximum malum commune, gravius damno vitæ, cùm confessio sit medium salutis non solùm utilissimum, sed etiam necessarium. Semper enim pœnitens timeret, ne occurreret ille casus, vel ne confessarius eam notitiam apprehenderet, & revelaret ejus peccatum, præsertim cum multi hac licentia ex imprudentia facilè abuti possunt. Hinc, cap. *de pœnitent.* dist. 6. dicitur nefas esse aliquid revelare etiam pro aliquo scandalo vitando. Quare obligatio servandi secretum confessionis longè major est & arctior, quàm obligatio secreti naturalis, quod aliquando aperire debet, dum ejus revelatio necessaria est ad impediendum malum innocentis, vel reipublicæ.

Dixi, 1. *Sine consensu pœnitentis.* Nam eo spontè dato, licet justa de causa uti notitia in confessione acquisita. Quia cùm obligatio sigilli sit in favorem pœnitentis, potest is juri suo cedere, & dare facultatem revelan-

revelandi aliquid in confessione declaratum : potestque per alium facere quod potest per se ipsum. Et aliquando id tenetur, v. g. ad avertendum damnum reipub. vel tertii : ac proinde si eam deneget, non debet absolvi, cùm sit indispositus.

Dixi, 2. *Expresso*, Nam non sufficit consensus præsumptus, vel interpretativus, ut cùm confessarius judicat pœnitentem facultatem concessurum, si peteretur. Quia si non requireretur expressus consensus, confessio redderetur valde odiosa & onerosa: sæpe enim multi confessarii ex imprudentia putarent ejusmodi revelationem esse gratam pœnitenti, cùm tamen valde displiceret; sicque meritò timerent pœnitentes, ne aliquo casu ex simili præsumptione peccata sua proderentur. Unde graviter peccat confessarius contra sigillum, si plura peccata aut pluribus aperiat, quàm pœnitens expressè consensit; vel si facultatem illam iniuria aut fraude ab eo extorquet, falsò ei persuadendo illum teneri hanc concedere, aut quid simile. Item non sufficit, quòd teneatur concedere, si reipsa non concedat; nam nihilominus redderetur confessio odiosa.

Quæst. II. *Quænam sigilli secreto continentur?*

Resp. Ea omnia, quæ per confessionem deteguntur, scilicet omnia peccata tum mortalia tum venialia, tum interna & occulta, quàm externa & publica, eorumque circumstantiæ : item tentationes, vitia, cupiditates, indispositio, imperfectiones, defectus naturales etiam inculpabiles, scrupulositas, & ignorantia pœnitentis; defectus natalium, peccatum complicis, materia ac objectum peccati; persona, quæ est objectum, causa, circumstantia, vel occasio peccati, aut aliter; item quæcumque à pœnitente dicta sunt ad pleniorem peccatorum, conscientiæ ac dispositionis suæ manifestationem, sive reipsa, sive ex falsa ejus opinione ad eam manifestationem pertineant, vel utilia sint, etiamsi ad alios spectent, & alia quælibet, quæ pœnitens non vult, ut detegantur. Ratio est, quia revelatio quorumvis istorum redderet confessionem odiosam, cùm molestiam, vel infamiam vel dedecus inferre nata sit pœnitenti; præsertim cùm multi nesciant discernere, quæ possunt ac debent dici, aut omitti in confessione. Imò juxta Conink & alios, pœnitentis defectus, quos confessarius ex ipso modo confitendi colligere potest, cadunt sub sigillum, ita ut illud violet, si dicat pœnitentem esse scrupulosum impertinentiis & næniis tempus conterere, esse morosum, & his similia. Nam hoc aptum est reddere confessionem odiosam; ideóque in praxi vitandum.

Quæst. III. *Quomodo violatur sigillum Confessionis?*

Resp. Dupliciter. 1. Directè, revelando expressè aliquid ex sola confessione cognitum. 2. Indirectè aliquid dicendo aut faciendo, ex quo quis cognoscere vel suspicari possit peccatum vel defectum pœnitentis aut aliorum, aut quævis per confessionem cognita, ex quibus pœnitenti aut aliis pudor, molestia, dedecus, damnum, vel quodlibet gravamen sequi posset; etiamsi audiens id aliundè sciat. Quæ omnia reddunt confessionem odiosam.

Hinc secretum confessionis violat. 1. Qui dicit de aliquo etiam mortuo, quòd commiserit aliquod mortale, vel plura venialia, vel tale veniale in particulari, v. gr. mendacium. Non tamen qui dicit præcisè, Petrum sibi confessum esse aliquid veniale indeterminatè;

minatè ; nam hoc ex ipso actu confessionis patet : qui enim confitetur, hoc ipso attestatur se aliquod saltem veniale admisisse. Sed ne hoc quidem dicendum est ob periculum scandali. Dixi, *Etiam mortuo.* Nam revelatio cognitorum ex confessione, etiam post mortem pœnitentis redderet confessionem valdè onerosam ac odiosam ; cùm homines sint valde solliciti, ne etiam post mortem infamentur.

2. Qui unum, præ aliis quos audivit, laudans dicit eum sola venialia admisisse : nam inde alii facilè in suspicionem culpæ mortalis adducuntur.

3. Qui dicto vel facto peccatum pœnitentis aliis etsi jam aliunde scientibus manifestat.

4. Qui dicit aliquod grave peccatum committi in tali Monasterio, vel capitulo. Nam hoc parit infamiam communitati, redditque confessionem odiosam. Item qui dicit in loco illo, præsertim angusto, ubi confessiones audivit, esse multos fures, adulteros, uxuriosos, aut injustos, &c. vel in tali loco talia & talia committi solere, præsertim si hoc aliunde non constet, nec sit publicum. Nam hoc infamiam loci, seu communitatis parit, quæ in singulos redundat.

5. Qui auditis paucorum confessionibus, dicit se tale peccatum audivisse, non nominata persona. Jam enim singuli ex illa relatione aliquid suspicionis contra se patiuntur ; vel qui peccata per confessionem cognita ita narrant, ut audientes possint aliquo modo conjicere vel suspicari, quinam ea commiserint.

6. Qui dicit se non absolvisse talem, remisisse ad tale tempus, vel ei dedisse talem pœnitentiam, ex qua colligatur peccatum mortale saltem in genere ; vel qui de Titio fure notorio dicit eum sua furta contritione magna sibi confessum esse.

7. Duo confessarii, qui inter se colloquuntur de peccatis pœnitentis, etiamsi is utrique eadem peccata confessus fuerit.

8. Qui alta voce, vel alio modo à circumstantibus intelligibili, arguit pœnitentem : nam hoc ipso indicat gravitatem materiæ quam audit.

9. Utendo notitia per confessionem parta sine licentia, & cum gravamine pœnitentis, vel cum ejus licentia, sed extorta, nec sponte data. Porrò potest violari sigillum non solùm verbis, sed etiam factis & aliis signis, ut constat ex Conc. Later. citato.

Nota 1. Quamvis non violet sigillum, qui præcisè refert peccata in confessione audita, personam & locum nullo modo designando, sic ut audientes, ne leviter quidem suspicari possint, quinam ea commiserint : tamen rectè monent non esse dicendum: *Hæc peccata audivi in confessione.* Quia audientes, præsertim laici, facilè scandalizantur, suspicantes violari sigillum ; & quandoque periculum est, ne ex imprudentia lædatur sigillum, & deveniatur in suspicionem personæ. Imò hoc prohibitum esse à Conc. Later. c. *Omnis*, nisi in necessitate petendi consilii, docet Fagnanus. Quia Concilium solùm permittit de peccato audito, absque ulla expressione personæ, & cautè consulere sub hac conditione, *Si prudentiori consilio indiguerit*, ergo extra hanc indigentiam id non licet.

Nota 2. Quamvis liceat confessario loqui de rebus, quas aliunde novit, quia nihil cadit sub sigillum, nisi quod cognitum est ex sacramentali confessione, & ut ex ea cognitum sive immediatè, sive mediatè ; violat tamen sigillum, si aliquid ampliùs vel certiùs affirmet, quàm extra confessionem novit.

Nota 3.

Nota. 3. In consilio captando omittendæ sunt circumstantiæ loci, temporis & aliæ inutiles, ne facilè innotescat pœnitens. Quòd si sine periculo revelationis consilium peti nequeat, tunc non licet petere sine venia expressa pœnitentis.

Quæst. IV. *An licet confessario loqui cum ipso pœnitente de auditis in confessione?*

Resp. Non licet extra confessionem absque ejus expressa licentia, quam pœnitens tenetur dare, cùm id necesse est ad supplendum aliquem defectum, vel errorem dedocendum. *Ita S. Carolus in instruct. confessar.* Quia aliàs hoc molestam & odiosam redderet confessionem: nam pudorem injicit, & exprobrationem quamdam continere solet. At id omne quod confessionem odiosam ac molestam reddere potest, est graviter à Christo prohibitum.

Hanc licentiam censeri dari à pœnitente docet Delugo, quando ipse interrogat, vel loquitur cum confessario de aliquo, quod dixit in confessione. Imò si statim post impositam satisfactionem ac datam absolutionem confessarius judicet aliquid addendum circa dicta in confessione, potest id facere, quamdiu pœnitens est in confessionario. Quia id spectat ad complementum judicii sacramentalis, quod adhuc censetur durare, & cujus actus sunt absolvere, punire, consulere, monere, corrigere, ligare, & similia; & quia moraliter non censetur extra confessionem, quod in continenti dicitur in confessionario. Item potest sequentibus confessionibus pœnitentem admonere de defectu aliquo in prioribus admisso, de negligentia se emendandi, de frequentia relapsuum, &c. & uti notitia per priores confessiones parta ad specialia monita ac fortiora remedia suggerenda. Quia loquitur in eodem foro sacramentali, in quo Sacerdos ad bene curandum pœnitentem debet considerare etiam peccata præterita, quæ indicant passionem vehementem, vel consuetudinem, vel aliquid aliud consideratione dignum, ad meliùs cognoscendum statum pœnitentis: idque pertinet ad officium judicis, ac medici, quod tunc exercet. Et tunc agit ut Dei vicarius, ac proinde potest uti notitia, quam ut talis habet.

Quòd si pœnitens extra tribunal facultatem loquendi de re necessaria ad confessionem pertinente deneget confessario, juxta multos non licet eum monere. Nam tunc confessarius revera loqueretur extra confessionem, cùm judicium jam moraliter finitum sit. At est regula generalis, quòd confessarius de confessione sine licentia pœnitentis loqui non potest extra confessionem. Et verò si sigillum non obligaret ad non loquendum cum pœnitente, in eo casu non esset necessitas petendi licentiam; nam licentia pœnitentis non requiritur nisi propter sigillum, quam tamen necessitatem petitionis nemo negat. Quare licentia negata tacere debet confessarius, & jam satisfecit suo muneri.

Quæst. V. *An licet extra confessionem uti notitia per confessionem acquisita?*

Resp. 1. Licet uti cum licentia expressa pœnitentis sponte ab ipso in ipsius vel alterius utilitatem data. Quia ratio sigilli est, ne confessio reddatur odiosa: at tunc non potest inde confessio reddi odiosa, cùm quisque sciat suam sibi relinqui libertatem concedendi, vel negandi licentiam, & eam pro arbitrio limitandi. Et tunc pœnitens ponit conditionem, qua posita præceptum divinum non obligat: nam solùm erat præceptum non divinum revelandi nec utendi notitia illa sine licentia

expreſſa pœnitentis. Tenetur autem pœnitens permittere uſum iſtius notitiæ quoties neceſſarius eſt ad bonum commune, ad tollendam occaſionem peccati, ad avertendum grave damnum ſpirituale vel temporale alicujus privati, & alia, quæ juſtitia vel charitas exigit: alioqui abſolutione indignus eſt.

Reſp. 2. Nunquam licet ſine expreſſa licentia uti tali notitia cum qua vis directa aut indirecta revelatione cognitorum in confeſſione, & ex qua oriri poſſit ſuſpicio uſus talis notitiæ. Quia quælibet revelatio etiam indirecta ſine expreſſa licentia pœnitentis eſt violatio ſecreti confeſſionis, & reddit confeſſionem odioſam, & oneroſam.

Reſp. 3. Neque licet ſine expreſſa licentia, uti tali notitia, cum qualicumque pœnitentis gravamine etiam temporali, etſi aliunde non injuſto, & ſecluſa quacumque revelatione; quamvis multò majus gravamen ejusdem pœnitentis ex non uſu ſequeretur. *Prob. 1.* Ex decreto à Sac. Congregatione generalis Inquiſitionis authoritate Innocentii XI. edito, & Romæ affixo, anno 1682. quo prohibetur hæc propoſitio, & ejus praxis; *Scientia ex confeſſione acquiſita uti licet; modò fiat ſine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, niſi aliud multò gravius ex non uſu ſequatur, in cujus comparatione prius meritò contemnatur. Addita deinde explicatione ſive limitatione, quod ſit intelligenda de uſu ſcientiæ ex confeſſione acquiſitæ cum gravamine pœnitentis, ſecluſa quacumque revelatione, atque in caſu, quo multò gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non uſu ſequeretur. Hanc dictam propoſitionem, quatenus admittit uſum dictæ ſcientiæ cum gravamine pœnitentis, etiam cum dicta explicatione ſive limitatione, præſenti decreto prohibent, &c.* 2. Clemens VIII. & Urban. VIII. prohibuerunt regularibus, ne hac notitia utantur ad exteriorem gubernationem. 3. Quia ille omnis uſus notitiæ per confeſſionem partæ illicitus eſt: qui ſi cognoſceretur à pœnitente eſſe licitus, redderet illi confeſſionem odioſam: nam talis uſus à Sacramento avertit, & Chriſtus vetuit, ne unquam redderetur odioſum. At ſi pœnitens ſciret licere confeſſario, ipſis non advertentibus, uti notitia confeſſionis ad aliquid ipſis grave ac moleſtum, redderetur illis confeſſio odioſa, & ſemper id timerent. Et verò ſi non licet uti notitia cum gravamine aliquo pœnitentis advertentis talem uſum; nec etiam licet, quamvis id *non advertat*: ſi enim antecedenter pœnitens *ſciret*, poſſe confeſſorem uti occultè illa *notitia contra pœnitentem*, hic avocaretur non minùs, ſed potius magis, à confeſſione peccati, quàm ſi ſciret eum poſſe tale quid facere advertente ipſo pœnitente. Nam magis lædunt illa, quorum cauſas ſcimus, quibus facilius poſſumus adhibere remedium per cauſam contrariam, ut notat Dolugo.

Nec obſtat, quòd tum nulla eſſet revelatio confeſſionis. Quia ſigillum ligat confeſſorem non ſolùm ad non revelandum peccatum pœnitentis, ſed etiam ad vitandum id omne extra confeſſionem, quod eam redderet odioſam & difficilem pœnitentibus, & ad continendam taliter notitiam illam, ut numquam poſſit adhiberi *contra ipſum* pœnitentem expreſſè non *conſentientem*. Sic peccat contra *ſigillum*, qui cum pœnitente loquitur de peccato ejus, licèt nihil prorſus revelet. Ratio enim & obligatio ſigilli eſt, ne confeſſio difficilior, gravior ac moleſtior reddatur, & ſic odioſa fiat, & homines ab ea deterreantur. Unde ſcientia ex confeſſione parta perinde ſe habet ac ſi non eſſet

esset, in ordine ad omnem usum, qui confessionem difficiliorem, seu molestiorem redderet.

Hinc non licet confessario pœnitentem secretò punire, malè habere, &c. Item Rituale Tullense monet, ne parochus deneget testimonium bonæ vitæ, & probitatis ei, cujus vita exterius est rectè instituta, sed quem confessione scit esse improbum; vel benedictionem nuptialem iis, quos ex sola confessione scit contraxisse impedimentum dirimens ob crimen; ne moneat parentes, ut diligenter invigilent filiæ, cujus libidinem ex sola confessione novit; ne amoveat vicarium, ludimagistrum, &c. à suo munere ob crimina ex sola confessione nota.

Resp. 4. Ex communi sententia, licitus est usus notitiæ ex confessione acquisitæ, qui sit sine ullo pœnitentis gravamine, & sine qualicumque revelatione tum directa, tum indirecta cognitum in confessione, nec potest reddere confessionem difficiliorem & odiosam. Quia Christus illum solum usum prohibuit, qui redderet confessionem magis onerosam ac difficilem pœnitenti, & ab illa fideles averteret, cùm obligatio sigilli à Christo imposita sit, ne confessio redderetur magis gravis ac molesta pœnitentibus, quàm per se sit.

Hinc licet confessario sæpius orare pro pœnitente, consulere libros, imò & doctores super peccatis in confessione auditis, emendare suam negligentiam, vel nimiam severitatem, quam ex confessione intelligit aliis nocere, &c. modò non detur occasio suspicandi pœnitenti, vel aliis. Item licet fugere locum, ubi insidias sibi parari, & abstinere à sacrificio, in quo necandum se veneno didicit ex confessione, modò præter pœnitentem nemo advertere possit id fieri ex usu notitiæ per confessionem partæ. Quia hoc non potest ullum gravamen afferre pœnitenti, nec reddere Sacramentum odiosum, nec revelare confessionem. Secùs, si alter inde colligat pœnitentem ista declarasse, ac ideo ei succenseat, & noceat.

Resp. 5. Confessarius cum licentia expressa pœnitentis debet uti notitia peccati complicis vel alterius, ex sola confessione parta, quando necesse est ad impediendum grave damnum spirituale, vel etiam temporale injustum pœnitentis vel ipsius complicis, vel aliorum, ita ut nequeat impediri, nisi confessarius moneat prudenter ipsum reum, vel Superiorem tamquam patrem. Nam tunc nec violatur sigillum, nec fit injuria complici, & tenemur ex charitate impedire malum proximi, cùm sine peccato & gravi incommodo possumus. Sed tunc confessarius hortetur pœnitentem, ut extra confessionem alienum peccatum ei aperiat, ut tantò liberiùs peccati notitia uti possit, & dicere correpto se illud extra Sacramentum accepisse, ne illud ei odiosum fiat.

Porrò ne confessarius facilè pœnitenti alios accusanti, præsertim fœminæ credat, nec onus monendi in se suscipiat sine necessitate. Nam sæpe vel ex malitia, vel ex errore innocentes accusantur.

Quæst. VI. *Quid respondere debet confessarius, dum interrogatur de cognitis in confessione?*

Resp. 1. Confessarius de his interrogatus etiam à judice, debet secundùm aliquos dicere quæstionem esse injustam & sacrilegam, ad quam nefas sit respondere. Sed quia id plerumque non sufficit ad tollendam omnem suspicionem, alii docent eum debere simpliciter affirmare, etiam cum juramento si opus sit, se nescire pœnitentem tale scelus commisisse. Nec tunc utitur æquivocatione, aut restri-

ctione, nec mentitur; quia respondet in sensu interrogationis, inquit Delugo: interrogatio enim est, aut debet esse, an sciat peccatum ea scientia quæ humani convictus legibus subjiciatur, & deservire possit ad illud dicendum, de qua scientia interrogant homines, & de illa intelligi potest responsio. *Homo* (inquit S. Thom. in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. ad 3.) *non adducitur in testimonium nisi ut homo: & ideo absque læsione conscientiæ potest jurare se nescire, quod scit tantùm ut Deus;* id est, ut Dei vices specialiter agens. Et S. Antonin. 3. part. tit. 17. c. 22. ait: *Si non potest alio modo declinare iniquum judicium, potest respondere: Nihil inde scio, quia subintelligitur, ut homo; & nihil scio etiam per confessionem, quod intelligitur tibi revelandum.* Alii dicunt istam responsionem, *Nescio*, in talibus circumstantiis apud prudentes nihil aliud significare, quàm me nihil scire, quod subjiciatur humani convictus legibus. Nam notitia rerum ea confessione sacramentali hausta, non est scientia naturalis ordinis, quam quis habeat ut homo, & quæ pertineat ad usum humani convictus ac societatis, quæ inter homines per mutuum sermonem fovetur; quare humanæ societatis legibus nullatenus subjicitur. Malitia autem propria mendacii in eo potissimum posita est, quòd per illud peccetur contra leges humanæ, seu rationalis societatis.

Si autem judex quærat, num confessionem Petri audieris; respondere debes te audivisse. At si quærat, num tale peccatum confessus fuerit, respondere debes, secundùm aliquos, istam interrogationem esse injustam, impiam, & responso indignam: secundùm alios te nihil tale audivisse, scilicet auditione eorum quæ liceat revelare, velut hominem.

Resp. 2. Confessarius interrogatus an pœnitentem absolverit, respondere debet se officio functum esse; non autem absolvisse: alioqui enim id affirmans de uno & non de altero, indicaret denegatam absolutionem; & sic indirectè revelaret pœnitentis indispositionem, aut peccatum reservatum: Quare eadem debet esse responsio pro omnibus pœnitentibus, quos absolvit & quos non absolvit. Hinc dum danda sunt testimonia confessionis auditæ, debet Confessarius testari solùm se audivisse confessionem talis.

Porrò etsi regulariter ita respondendum sit, non potest tamen damnari confessarius, qui dicit se aliquem absolvisse, quando nullum est *periculum* pro aliis, quia hoc nullo *modo* est contra sigillum, nec potest reddere confessionem odiosam. Quòd si Sacerdos vocetur in jus à pœnitente, ut rationem reddat denegatæ absolutionis, testari debet se nullum in hac exigenda ratione Superiorem agnoscere præter Deum.

Quæst. VII. *Ex qua confessione contrahitur obligatio sigilli?*

Resp. Contrahitur ex omni & sola confessione sacramentali. Confessio autem censetur sacramentalis in ordine ad inducendam obligationem sigilli, quæ ex intentione se accusandi secundùm institutionem Christi, in ordine ad absolutionem aliquando obtinendam fit ei, qui bona fide creditur judex legitimus, etiamsi non sequatur vera absolutio quavis de causa. Hoc enim necessarium est ad securitatem Sacramenti.

Hinc sigillum obligat, 1. etiamsi confessio facta sit laico, vel Sacerdoti non approbato, quem pœnitens bona fide putat esse Sacerdotem & legitimum judicem. Nam defectus hujus obligationis cederet in detrimentum confessionis validæ, quæ inde minùs secu-

ra

ra redderetur, propter periculum ne quis malitiosè fingat se Sacerdotem approbatum, aut se esse putet, cùm non sit. 2. Etiamsi Sacerdos non habeat intentionem conficiendi Sacramentum & absolvendi. Alioqui pœnitentes possent facilè decipi, & metus hujus deceptionis multos deterreret à confessione, obesset que securitati Sacramenti. 3. Etiamsi pœnitens confiteatur sine contritione & voluntate recipiendi absolutionem; sed tamen cum intentione se Sacerdoti tamquam Dei ministro subjiciendi, & accusandi, vel ut ab eo aliquo modo adjuvetur, & dirigatur in ordine ad id quod deesse judicat, ut possit absolutionem aliquando obtinere. Nam ex communi sententia, talis confessio quoad effectum inducendi sigillum, est sacramentalis, licèt non sufficiat ad valorem Sacramenti.

Econtra non contrahitur obligatio sigilli ex confessione, quæ fit solùm ex intentione irridendi, decipiendi, vel inducendi confessarium in peccatum; aut si extra tribunal quis dicat se, id quod narraturus est, committere sigillo confessionis. Quia obligatio sigilli est annexa soli confessioni institutæ à Christo vel ei, cujus revelatio in confessionis à Christo institutæ detrimentum cederet.

Hinc oritur solùm obligatio secreti naturalis ex eo, quòd aliquis committens secretum Sacerdoti, dicat se illud ei committere sub secreto confessionis, & Sacerdos sic admittat. *Ita S. Thom. in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. qu. 3. ad 2.* Nam secretum confessionis religiosum, soli confessioni proprium est. Addit Sylvius, hanc admissionem non non carere irreverentia Sacramenti: cùm nullum arcanum possit secreto confessionis æquiparari.

Quæst. VIII. *Quinam contrahunt obligationem sigilli?*

Resp. Ii omnes, qui immediatè, vel mediatè, licitè, vel illicitè, habent ex confessione sacramentali notitiam rei cadentis sub sigillum. Nam ii omnes tenentur secreta servare ea, quorum revelatio redderet confessionem onerosam ac odiosam, & ab ea homines deterreret. At si homines scirent aliquos tales posse aliqua ex confessione cognita revelare, aversarentur confessionem, & ab ea averterentur. Præterea *cùm quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo*, reg jur. 39. in 6. & res cum onere suo transit, ad quoscumque pervenit. Igitur securitas ac reverentia Sacramento debita exigit, ut quævis notitia per confessionem solam quovis modo parta numquam possit communicari sine expressa licentia pœnitentis, ne sacramentum reddatur difficilius & odiosum.

Hinc obligatione sigilli tenentur, 1. Ipse confessarius etiam fictus, sed per errorem legitimus existimatus: nam confessio tunc ex intentione pœnitentis est sacramentalis. 2. Ii omnes, qui peccatum pœnitentis, dum confitetur, audierunt, sive culpabiliter, propiùs accedendo animo audiendi (quod est mortale ob injuriam gravem illatam Sacramento & pœnitenti,) sivè inculpatè & præter voluntatem. 3. Superior, à quo extra Sacramentum petitur facultas absolvendi à casu reservato. 4. Interpres, ut organum medium, per quod facta est confessio. 5. Qui per examen disponit alium ad confessionem, & qui consulitur, an & quomodo hoc vel illud teneatur confiteri, quamvis alteri fiat confessio. 6. Is qui consulitur à confessario, etiam cum licentia pœnitentis; alioqui valdè odiosum & grave esset pœnitentibus concedere facultatem consulendi alium, (ut sæpe necessarium est ad bonum pœnitentis, & rectam Sacramenti administrationem,) si ille alius non obligare-

ligaretur ſigillo. Item is, cui confeſſarius pœnitentem manifeſtavit ex conſenſu pœnitentis. 7. Ii omnes, qui aliquid didicerunt etiam mediatè ab ipſo confeſſario, aut quovis alio ad ſigillum obligato. 8. Qui peccata pœnitentis in charta deſcripta legit, dum pœnitens ex ſcripto confitetur: is enim ſe habet, ut ille qui furtim audit confitentem. Qui autem ante; vel poſt & extra confeſſionem chartam peccata continentem reperit, peccat graviter ſi legat, & ſecundùm multos obligatur ſigillo: quia peccata in charta ſcripta ordinantur ad confeſſionem ſacramentalem ritè perficiendam; idque ut favorabilius Sacramento tenendum eſt.

Quæſt. IX. *An pœnitens etiam obligatur ſigillo reſpectu confeſſarii?* *Reſp. Neg.* Quia obligatio ſigilli eſt ſolùm in favorem pœnitentis, ut ſe curè ac confidenter peccata ſua & conſcientiam aperiat, ſicut tenetur ſecundùm inſtitutionem Chriſti: non autem in favorem confeſſarii, qui non tenetur ex inſtitutione Chriſti peccata ſua pœnitenti aperire; & ſic non eget obligatione ſigilli circa ea, quæ debet dicere pœnitenti.

Pœnitens tamen habet obligationem ſecreti naturalis circa ea, quæ revelare nequit ſine injuſto damno confeſſarii, aut contra rationabilem ejus voluntatem; *propter quod peccant*, inquit Gerſon in Regul. moral. regul. 134. *Si non excuſat eos ignorantia, illi qui pœnitentias ſuas, & ea quæ Sacerdos eis dixit, paſſim dicunt, & qui etiam ſuper hoc inquirunt, quoniam talia per indirectum cauſant aliquando irriſionem Sacerdotis, aut confeſſi culpam.* At ſi confeſſarius aliquid dixerit, vel fecerit, quod vergat in damnum commune, vel privatum, ut ſi hæreſim doceat, ſi ſollicitet ad turpia, vel ſi exiſtat aliud grave periculum ruinæ ſpiritualis, ſive confeſſarii, ſive alterius, pœnitens tenetur ex lege charitatis iſta denuntiare Prælato, ſi aliter malum certo impedire nequit. Imò Gregorius XV. Bulla 34. præcipit pœnitentibus, ut denuntient Inquiſitoribus, vel locorum Ordinariis confeſſarios, qui perſonas quascumque, *ad inhoneſta, ſive inter ſe, ſive cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu ſacramentalis confeſſionis, ſive antea, vel poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis hujusmodi, etiam ipſa confeſſione non ſecuta, ſive extra occaſionem confeſſionis in confeſſionario, aut in loco quocumque ubi confeſſiones ſacramentales audiantur, ſeu ad confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem confeſſiones audire, ſollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhoneſtos ſermones, ſive tractatus habuerint.* Mandatque omnibus confeſſariis, ut pœnitentes, quos noverint fuiſſe ab aliis modo ſupra dicto ſollicitatos, moneant de obligatione eos denuntiandi. Unde ad hoc tenentur omnes ubi hoc decretum viget; imò & alii, ſi aliàs iſti nefarii confeſſarii prævideantur non emendandi; nam tunc lex charitatis erga illos & alios ſeducendos obligat ad tale crimen impediendum hac denuntiatione, ſi non adſit alia via efficax.

APPENDIX.

De Sollicitatione.

„ IN Tractatu de Pœnitentia *nihil* Author habet de pœnis, *quibus* „ Confeſſarii ſubjiciuntur, qui pœ„ nitentes ad inhoneſta, & turpia „ ſollicitaverint, deque obligatione „ pœnitentium, qua tenentur Con„ feſſarios ſollicitantes denunciare In„ quiſitoribus, vel Ordinariis, ſive „ eorumdem Vicariis. Quamobrem, cùm

„ cum editæ hac de re à Romanis Pontificibus Constitutiones, à SS. D. N. „ BENEDICTO XIV. confirmatæ, „ & ampliatæ sint, Const. quæ incipit, *Sacramentum Pœnitentiæ*, vol. „ 1. Bullar. pag. 50. cumque hæc Constitutio regula esse debeat Confessariis in hujusmodi materia, integram „ referemus. Quo autem clarior res „ sit, & ut facilius Sacerdotes, quæ „ sunt ibi constituta, memoriæ mandare, iisque uti valeant, ad dignoscendum, quibus in casibus Confessarii sollicitationis sint rei, ac pœnitentes ad denunciandum obligentur, „ Notas eidem Constitutioni subjiciemus, particulas singulas distinctè exponemus, atque ad particulares casus applicabimus.

CONSTITUTIO.

BENEDICTUS EPISCOPUS, &c.

„ SAcramentum Pœnitentiæ; quam „ secundam, post naufragium deperditæ gratiæ, tabulam Sancti Patres aptè nuncuparunt, Nos licèt „ immerentes ad universi Dominici „ Gregis curam superna dispositione „ vocati, omne studium, & Pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi „ innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per Dœmonum „ fraudem, & hominum Dei beneficiis perversè utentium malitiam, „ naufragis, ac miseris peccatoribus „ luctuosum evadat exitium; & quod „ in salutem, & curationem Animarum, à Deo, qui dives est in misericordia, institutum est execrabili „ scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate, in earum perniciem, atque interitum vertatur.

„ §. 1. Dudum quidem à fel. record. „ Gregorio Papa XV. Prædecessore „ Nostro per suas litteras in forma „ Brevium sub datum Romæ apud „ Sanctam Mariam Majorem die xxx. „ Augusti MDCXXII. Pontificatus sui „ anno secundo, sapienter provisum „ fuit contra quoscumque Sacerdotes „ audiendis confessionibus deputatos, „ ad turpia, & inhonesta sollicitantes; „ & deinceps successivis temporibus, ad „ earum literarum interpretationem, „ ac declarationem plura subinde à Congreg. Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub „ die xi. mensis Februarii Anno Domini MDCLXI. prodierunt Decreta, & à rec. mem. Alexandro PP. „ VII. pariter Prædecessore Nostro in „ Congregatione Generali Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis die „ xxiv. Septembr. MDCLXV. coram „ eo habita, inter alias ab Evangelica „ veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, „ huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt; Nos itaque maturè „ perpendentes quanti momenti sit ad „ æternam animarum salutem ea ubique exactè observari, & quanti ad „ infirmas oves curandas, & decorem „ Sanctæ Ecclesiæ Dei retinendum, „ interfit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefariè abutentes, „ Pœnitentibus pro curatione vulnus, „ pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, „ se à Christo Domino Præsides, & „ Judices animarum constitutos, ea „ sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent: „ Motu proprio, & ex certa scientia, „ ac matura deliberatione Nostra, præfatas litteras hujusmodi, ac omnia, „ & singula decreta prædicta ad illa-

„ rum interpretationem, & declara-
„ tionem emanata, Apoſtolica Autho-
„ ritate tenore præſentium approba-
„ mus, & confirmamus, illiſque omni-
„ bus, & ſingulis inviolabilis Apoſto-
„ licæ firmitatis robur adjicimus; At-
„ que etiam, quatenùs opus ſit, de-
„ nuò committimus, & mandamus
„ omnibus hæreticæ pravitatis Inqui-
„ ſitoribus, & Locorum Ordinariis
„ omnium Regnorum, Provinciarum,
„ Civitatum, Dominiorum, & Loco-
„ rum univerſi Orbis Chriſtiani, in
„ ſuis reſpectivè Diœceſibus, ut dili-
„ genter, omnique humano reſpectu
„ poſtpoſito, inquirant, & procedant
„ contra omnes, & ſingulos Sacerdo-
„ tes tam Sæculares, quàm Regulares
„ quomodolibet exemptos, ac Sedi
„ Apoſtolicæ immediatè ſubjectos,
„ quorumcumque Ordinum, Inſtitu-
„ torum, Societatum, & Congrega-
„ tionum, & cujuſcumque Dignitatis,
„ & Præeminentiæ, aut quovis Privi-
„ legio, & Indulto munitos, qui ali-
„ quem Pœnitentem, quæcumque
„ perſona illa ſit, vel in actu Sacra-
„ mentalis Confeſſionis, vel ante vel
„ immediatè poſt confeſſionem, vel
„ occaſione, aut prætextu confeſſio-
„ nis, vel etiam extra occaſionem
„ confeſſionis in Confeſſionali, ſive
„ in alio loco ad confeſſiones audien-
„ das deſtinato, aut electo, cum ſi-
„ mulatione audiendi ibidem confeſ-
„ ſionem; ad inhoneſta, & turpia ſo-
„ licitare, vel provocare, ſive verbis,
„ ſive ſignis, ſive nutibus, ſive tactu,
„ ſive per ſcripturam, aut tunc, aut
„ poſt legendam, tentaverint, aut cum
„ eis illicitos, & inhoneſtos ſermones
„ vel tractatus temerario auſu habue-
„ rint; Et quos in aliquo ex hujuſmo-
„ di nefariis exceſſibus culpabiles re-
„ pererint, in eos pro criminum qua-
„ litate, & circumſtantiis, ſeverè
„ animadvertant, per condignas pœ-
„ nas, juxta memoratam Gregorii
„ Prædeceſſoris Noſtri Conſtitutio-
„ nem quam hìc de verbo ad verbum
„ pro inſerta haberi volumus: Dan-
„ tes etiam, ſi opus ſit, & rurſus con-
„ cedentes facultatem, ne delictum
„ tam enorme, & Eccleſiæ Dei injU-
„ rioſum remaneat, ob probationum
„ defectum, impunitum, jam aliàs
„ in præfata Conſtitutione tributam,
„ procedendi cum Teſtibus etiam ſin-
„ gularibus, dummodò præſumptio-
„ nes, indicia, & alia adminicula con-
„ currant.

„ §. 2. Meminerint præterea omnes,
„ & ſinguli Sacerdotes ad confeſſiones
„ audiendas conſtituti, teneri ſe, ac
„ obligari, ſuos Pœnitentes, quos
„ noverint fuiſſe ab aliis, ut ſupra,
„ ſollicitatos, ſedulò monere, juxtà
„ occurrentium caſuum circumſtan-
„ tias, de obligatione denunciandi
„ Inquiſitoribus, ſive Locorum Ordi-
„ nariis prædictis, Perſonam, quæ
„ ſollicitationem commiſerit, etiamſi
„ Sacerdos ſit, qui juriſdictione ad
„ abſolutionem validè impertiendam
„ careat, aut ſollicitatio inter Con-
„ feſſarium, & Pœnitentem mutua
„ fuerit, ſive ſollicitationi Pœniten-
„ conſenſerit, ſive conſenſum minimè
„ præſtiterit, vel longum tempus
„ poſt ipſam ſollicitationem jam effU-
„ xerit, aut ſollicitatio à Confeſſario,
„ non pro ſe ipſo, ſed pro alia per-
„ ſona peracta fuerit. Caveant in-
„ ſuper diligenter Confeſſarii, ne Pœ-
„ nitentibus, quos noverint jam ab
„ alio ſollicitatos ſacramentalem ab-
„ ſolutionem impertiant, niſi prius de-
„ nunciationem prædictam ad effectum
„ perducentes, delinquentem indica-
„ verint competenti Judici, vel ſal-
„ tem ſe, cum primùm poterunt,
„ delaturos, ſpondeant, ac promittant.

„ §. 3. Et quoniam improbi quidam
„ homines reperiuntur, qui vel odio,

„ vel

„ vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falsò sollicitationis insimulant: Ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes Confessarios impiè calumniando, vel scelestè procurando, ut id ab aliis fiat, à quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam à Nobis, Nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuò careat.

„ §. 4. Demum magnopere cupientes à Sacerdotalis Judicii, & Sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longè submovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam, Dæmonis potiùs, quàm Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis barathrum nefariè submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac Nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum à pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus, & singulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quàm Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis Privilegio, & Indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & mentione digne suffultis, Auctoritate Apostolica, & Nostræ potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirùm in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi Præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam; adeò quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omninò sit, tamquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad validè absolvendum necessaria privatus existit; quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus; Et nihilominùs, si quis Confessarius secùs facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, à qua absolvendi potestatem Nobis solis, Nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat.

„ §. 5. Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam

„ Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujuslibet Indulti, confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri; cùm ad hunc effectum, & in hoc casu, nullus Confessarius, utpotè qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere, jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate à Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio aut aliàs quomolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter, & expresè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

„ §. 6. Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes Locorum Ordinarii, tam præsentes, quàm futuri pro tempore existentes, in approbatione Confessariorum, tam prædictam constitutionem Gregorii Prædecessoris, quàm præsentem hanc Nostram, ab omnibus Sacerdotibus approbandis attentè legi, & accuratè observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Dei; Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire Summi, atque æterni Sacerdotis, qui Sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi: Sedulò igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus, & pulsantibus *eorum* culpa Cœlum claudatur; *ne deperditæ* Oves ad Ovile Dominicum *redire* properantes, eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur; ne prodigi Filii egentes, & saucii, ad cœlestem Patrem revertentes, nefaria eorum improbitate, gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

„ §. 7. Ut autem præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, *ut* moris est, affigi, & publicari, ficque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam im-

„ impressis, manu alicujus Notarii „ publici subscriptis, & sigillo alicu- „ jus Personæ in Ecclesiastica Digni- „ tate constitutæ munitis, eadem pror- „ sùs fides, tam in judicio, quàm „ extra illud, ubique adhibeatur, quæ „ ipsis præsentibus adhiberetur, si „ forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ §. 8. Nulli ergo omnino homi- „ num liceat paginam hanc Nostræ „ voluntatis, sanctionis, præcepti, „ mandati, & derogationis infringe- „ re, vel ei ausu temerario contrai- „ re. Si quis autem hoc attentare „ præsumpserit, indignationem Om- „ nipotentis Dei, ac Beatorum Petri, „ & Pauli, Apostolorum ejus se no- „ verit incursurum. Datum Romæ „ apud Sanctam Mariam Majorem „ Anno Incarnationis Dominicæ mil- „ lesimo septingentesimo quadrages- „ mo primo, Kalendis Junii, Ponti- „ ficatus Nostri Anno I.

NOTÆ.

„ 1. In hac Const. num. 1. appro- „ bantur, & confirmantur, cum alio- „ rum Romanorum Pontificum *lite-* „ *ræ*, tum etiam *omnia & singula* „ *decreta ad illarum interpretatio-* „ *nem, & declarationem emanata.*

„ 2. Confessarios, pœnitentes ad „ inhonesta sollicitantes Inquisitori- „ bus Hæreticæ pravitatis, tanquam „ hæreseos suspectos denunciandos „ statuere Paulus IV. die 16. Aprilis „ 1661. Pius IV. 6. Aprilis 1564. „ Clemens VIII. 3. Decembr. 1592. „ & Paulus V. 1608. Horum verò „ Pontificum Const. quæ pro Regnis „ duntaxat Hispaniæ, Portugalliæ, „ & Algarbiorum editæ fuerunt, Gre- „ gorius XV. ea quæ incipit *universi* „ *Dominici Gregis*, ad fideles omnes „ extendit, atque ampliavit; quippe „ constituit denunciare quoque opor- „ tere Sacerdotes, qui, sive in Con- „ fessionali, sive in loco ad Confes- „ siones audiendas destinato, confes- „ sionem simulantes, ad inhonesta „ sollicitaverint, sive inhonestos ser- „ mones habuerint, vel turpia tra- „ ctaverint; præcepitque, ut Con- „ fessarii, pœnitentes de denuncian- „ di ità delinquentes Sacerdotes ob- „ ligatione monerent.

„ 3. Supremæ Inquisitionis decre- „ ta quod attinet, P. Laurentius Cozza „ in dubiis selectis circa sollicitatio- „ nem, refert, quæ sequuntur. Pag. 29. „ *Paulum V. sub. die 19. Novembr.* „ *1612. declarasse, quod etiam ex* „ *vi Constitutionis Pii IV. compre-* „ *henderentur sollicitantes masculos:* „ *& ita rescripsisse Cardinalem Mel-* „ *linum ann. 1613. sub die 28. Fe-* „ *bruarii ad Petrum Castillo Inquisi-* „ *torem Generalem Lusitaniæ.* Pag. „ 40. In Congr. Generali Supremæ „ Inquisitionis die 11. Febr. 1661. „ declaratam fuisse improbabilem opi- „ nionem, quæ asserit, denuncian- „ dum non esse confessarium, qui „ chartam ad venerem provocantem „ mulieri domi legendam tradiderit. „ Pag. 62. In eadem Congregatione „ improbatam fuisse opinionem, quæ „ ab onere denunciandi, pœnitentem „ eximit, *si cum Confessario conve-* „ *nerit in simulatione Confessionis,* „ *ut liberius de rebus inhonestis tra-* „ *ctarent.* Pag. 65. ex decreto ejus- „ dem Congr. 25. Jul. 1624. mulie- „ rem, quæ sollicitanti Sacerdoti con- „ senserit, non teneri in denuncia- „ tione ad consensum suum aperien- „ dum, teneri tamen ad denunci- „ andum, etiamsi ipsa prius solici- „ taverit, & ad consensum ipsa tra- „ xerit Confessar. Pag. 32. die 21. „ Februarii 1661. improbatam fuisse „ opinionem illorum, qui contende- „ bant, non esse denunciandos Sa- „ cerdo-

„ cerdotes, qui propter alterius solli-
„ citationem abjuraverit. Pag. 174.
„ decisum fuisse 17. Novembr. 1624.
„ *Confessarios sollicitantes non esse*
„ *cogendos ad denunciandos seipsos.*
„ Iis addimus sequens Pauli V. de-
„ cretum 10. Julii 1614. *In Gene.*
„ *rali Congr. S. R. Inq. habita in*
„ *Palatio Apostolico coram SS. D.*
„ *N. D. Paulo divina providentia*
„ *Papa V, &c. facta relatione, quod*
„ *multi Confessarii tractant cum mu-*
„ *lieribus in Confessionali, extra*
„ *occasionem* Confessionis, de rebus
„ inhonestis: *SS. decrevit, ut con-*
„ *tra hujusmodi Confessarios proce-*
„ *datur in Sancto Officio*; & aliud
„ coram Alexandro VII. 8. Julii 1660.
„ quo decernitur, *teneri* pœnitentem
„ ad denunciandum, *etiamsi nulla*
„ *fraterna correctio vel alia moni-*
„ *tio præmissa fuerit.*

„ 4. Hæ sunt propositiones ab Ale-
„ xandro VII. 24. Septembris 1665.
„ damnatæ. *1. Confessarius, qui in*
„ *Sacramentali Confessione tribuit*
„ *pœnitenti chartam postea legen-*
„ *dam, in qua ad venerem incitat,*
„ *non censetur sollicitasse in Confes-*
„ *sione, ac proinde non est denun-*
„ *ciandus. 2. Modus evadendæ obli-*
„ *gationis denunciandæ sollicitatio-*
„ *nis est, si sollicitatus confiteatur*
„ *cum sollicitante, hic potest ipsum*
„ *absolvere absque onere denunciandi.*

„ 5. Atque hæc sunt, ex quibus
„ certæ, tutæque regulæ sunt dedu-
„ cendæ, quibus indicatur, qui de-
„ nunciandi sint, quas ob causas,
„ quando, & qua ratione denunciare
„ oporteat. Esto itaque.

„ Prima Regula. *Denunciandi sunt*
„ *omnes & singuli Sacerdotes sive*
„ *absolvendi jurisdictione, & autho-*
„ *tate polleant, sive careant.*

„ Hujusmodi regula expressè legi
„ n. 1. & 2. Constitutionis. Quam-
„ obrem dubitari amplius non potest,
„ quin simplex Sacerdos, is scilicet,
„ qui ad validè absolvendum juris-
„ dictione careat, denunciandus sit,
„ si confessionem simulando, vel præ-
„ textu, aut occasione confessionis,
„ modo infra explicanda, sollicita-
„ verit, vel inhonesta atque turpia
„ tractaverit. Sed, quum nihil, sive
„ in hac, sive in aliorum Pontificum
„ Constitutionibus, vel Supremæ In-
„ quisitionis Decretis, statuatur, de
„ denunciandis vel Clericis, vel Lai-
„ cis, qui sollicitandi causa confes-
„ sionem simulaverint, vel confessio-
„ nis prætextu sollicitaverint, non
„ videtur probanda, quæ *Gipsio* tri-
„ buitur opinio, qui, ut refert *Goz-*
„ *za* pag. 153. Clericos etiam laicos-
„ que denunciandos esse contendebat,
„ harumce legum virtute. Nam si
„ juxta Reg. 15. juris, *odia restrin-*
„ *gi, & favores convenit ampliari,*
„ atque juxta Reg. 49. *In pœnis be-*
„ *nignior est interpretatio facienda,*
„ manifestum est, pœnis subjiciendos
„ non esse qui in lege non designan-
„ tur, sed excludi videntur. In iis
„ ergo constitutionibus, cum soli Sa-
„ cerdotes nominentur, ac denuncia-
„ tionis pœnis subdantur, Clerici,
„ Laicique præsumuntur excluſi. At,
„ si ii Missam celebrarent, & sacra-
„ mentalem confessionem audirent,
„ ob alias Const. Inquisitorum judi-
„ cio, ac pœnis gravissimis suppo-
„ nuntur, atque hanc ob rem de-
„ nunciandi essent; ut debitas pœnas
„ subirent.

„ Secunda. *Qui aliquem pœniten-*
„ *tem quæcumque persona illa sit,*
„ *sive pro se ipso, sive pro alia per-*
„ *sona sollicitaverint.*

„ Habes hic clarè definitum. Pri-
„ mò, denunciandum esse Confessa-
„ rium

„ rium ſive ſollicitaverit fœminam „ ſive maſculum; ut liquet, tum ex „ ſupra relato ſupremæ Inquiſitionis „ Decret. tum etiam ex Conſt. ver- „ bis, nam *tò* aliquem pœnitentem, „ quæcumque Perſona ſit, innuit vel „ maſculum, vel fœminam. Deinde „ denunciandum quoque eſſe, qui „ non pro ſe, ſed pro alia perſona „ pœnitentem incitaverit, ſeu ad tur- „ pia provocaverit, ut in Conſtitut. „ num. 2. expreſſum eſt.

„ Tertia. *In actu ſacramentalis* „ *Confeſſionis, vel ante, vel imme-* „ *diatè poſt.*

„ Qui eo temporis ſpatio ad tur- „ pia provocet, quod inter confeſſio- „ nis initium, & abſolutionem inter- „ cedit, is ſollicitare dicitur in actu „ confeſſionis. At quid ſit ſollicitare „ vel immeditatè ante, aut immedia- „ tè poſt confeſſionem, non conve- „ nit inter Authores, ut videre eſt „ apud Cozzam dub. 21. pag. 95. „ Communior autem opinio, quæ, „ meo judicio, vera eſt, atque fini „ legis omnino conſentanea, aſſerit „ vocabulum iſtud *immediatè*, non „ pro phyſico, ſed pro morali ſigni- „ ficatione eſſe uſurpandum, ſcilicet, „ non pro momento, quod nullo in- „ terjecto medio, vel præcedit, vel „ ſubſequitur confeſſionem, ſed, pro „ brevi illo temporis ſpatio, in quo „ ſi quidpiam fiat, attentis circum- „ ſtantiiis, ſecundùm communem lo- „ quendi modum, ac prudentum ju- „ dicium, ſive immediatè ante, vel „ immediatè poſt confeſſionem, fa- „ ctum dicatur. Quare, qui mu- „ lierem petentem confeſſionem, „ ſive ad confeſſionem paratam, & „ quam paulo poſt ad confeſſionem „ acceſſuram noverit, ad inhoneſta „ incitaret, is immediatè ante confeſ- „ ſionem ſollicitare diceretur, licèt „ breve temporis intervallum provo- „ cantem actionem, confeſſionem- „ que intercederet. Atque ean- „ dem ob cauſam, immediatè poſt „ confeſſionem ſollicitare diceretur, „ qui vel illicò poſt abſolutionem, „ vel in Eccleſia, cum primum è „ confeſſionali egreditur, mulierem „ ad turpia provocaret, ſive char- „ tam ei traderet ad venerem inci- „ tantem, domi legendam. Imò „ communior opinio eſt, hac quo- „ que lege comprehendi, qui pœni- „ tentem deinceps ſequatur, eamque, „ in itinere aut domi ſolliciter. Is „ enim ſecundùm prudentum judi- „ cium ſtatim poſt confeſſionem ſol- „ licitaſſe diceretur; quia cum pri- „ mum potuit, præconceptum in con- „ feſſione de ſollicitando deſiderium, „ executioni demandavit. Sed indi- „ dicati caſus clarius comprehendun- „ tur regula, quam ſubjicimus.

„ Quarta. *Vel occaſione, aut præ-* „ *textu confeſſionis.*

„ Occaſio, & prætextus duo hìc „ exprimunt, quæ ſunt invicem di- „ ſtincta, atque omnino diverſa. Nam „ confeſſionis occaſione ſollicitare, eſt „ ex confeſſione provocandi motivum „ ſumere: prætextu vero confeſſionis „ ſollicitat, qui confeſſionem prætexit, „ ſive fingit, ac ſimulat, ut liberius „ vel inhoneſta tractet, vel ad vene- „ rem incitet. Occaſione confeſſionis „ tribus modis Confeſſarius ſollicita- „ re poſſe videtur, Primò, Dum ex „ expreſſa aut tacita confeſſionis pe- „ titione ſollicitandi motivum ſumit. „ Tum enim medicinam petenti, ve- „ nenum, atque panem expectanti, „ ſcorpionem porrigit, juxta Conſt. „ allegorias; atque veneratione, „ demiſſione animi, confidentia, aliis- „ que pœnitentis affectibus erga Sa- „ cramentum ac Chriſti Miniſtrum „ abutitur, quo facilius ad inhone- „ ſta incitet. Adeoque denunciandus

„ eſt

„ eſt. Secundò, ex confeſſione ipſa, „ hoc eſt, dum intelligendo, quæ „ cum aliis egit, vel facere optavit. „ aut ad venerem proclivitatem &c. „ occaſionem nancifcitur, vel verbis, „ vel ſignis ad inhoneſta provocandi. „ Tertiò demum, quum notitia uti„ tur, quam ex confeſſione habuit, „ ad incitandum, & facilius movendum „ ad aſſenſum. Ab hac enim noti„ tia motum ad ſollicitandum, ma„ feſtum eſt, ex ipſa confeſſione in„ citandi occaſionem deſumere. Sed, „ ut pœnitens hanc ob cauſam de„ nunciare teneatur; habeat neceſſe „ eſt certa indicia, quibus prudenter „ judicare poſſit, ex hujusmodi ſci„ entia ſollicitandi motivum accepiſ„ ſe: nam ſi indicia hujusmodi de„ ſint, præſumi poteſt aliis ex cauſis „ motum fuiſſe ad ſollicitandum. Sup„ petunt verò pœnitenti hujusmodi „ indicia, ſi Confeſſarius brevi poſt „ Confeſſionem tempore, pœnitentem „ ſolliciter veluti perſonam quæ fa„ cile acquieſcere ſoleat, vel natura „ ſua ad hujusmodi actus propenſa „ ſit, & ſi aut generalibus verbis, „ aut nutibus in ſollicitando utatur, „ quibus indicare videatur, ſe ſcire, „ vel quid cum aliis egerit, vel quam „ aliàs ad hæc propenſa fuerit, aut „ quidpiam iis ſimilia, quod ex con„ feſſione noverit.

„ Quinta. *Vel etiam extra occaſio„ nem confeſſionis in confeſſionali.* „ Hac regula ii deſignantur, qui „ denunciandi ſint ratione loci, in „ quo ad inhoneſta aliquem provo„ cent. Scilicet ii, qui in loco deſti„ nato ad ſacri Pœnitentiæ miniſterii „ exercitium, & ad abſolvendos fide„ les à peccatis, etiam extra quam „ cumque confeſſionis occaſionem, & „ ſimulationem, ad turpia ſollicitant, „ vel inhoneſta tractant. Conſtat id, „ primum, ex Decreto Supremæ In„ quiſit. ſub Paulo V. quod una cum „ aliis à SS. D. N. BENEDICTO „ XIV. approbatum, & confirmatum „ fuit; deinde ex eo, quod finis le„ gis videatur hujusmodi pœnis Sa„ cerdotes ſubjicere, quia in loco, „ ex quo fideles ſolutionem à culpis, „ ac animæ ſalutem quærunt, novis „ culpis ligare, atque in perditionem, „ & æternam mortem ducere ſtudent.

„ Sexta. *Sive in alio loco ad con„ feſſiones audiendas deſtinato, aut „ electo, cum ſimulatione audiendi „ ibidem Confeſſionem.*

„ Tria locorum genera diſtinguun„ tur, quibus confeſſiones audiri ſo„ lent. *Primus*, inquit Felix Poteſt. „ tom. 3. p. 3. cap. IX. *eſt confeſ„ ſionale ordinarium quod confici ſo„ let ex ligno habens laminam fer„ cum parvis foraminibus*, quodque „ *in Eccleſia collocatur.* Atque hu„ jusmodi eſt, quod in ſuperiori re„ gula indicatur. *Secundus eſt locus „ quicumque ab illo diſtinctus, ubi „ confeſſiones audiuntur: tales ſunt in „ domibus Religioſis Cellulæ quædam „ in primo clauſtro, aut in Sacri„ ſtia*, atque hujusmodi confeſſionis „ locum deſignari, ait verbis illis: „ *ſive in alio loco ad confeſſiones „ audiendas deſtinato.* At ſi in hu„ jusmodi cellulis confeſſionale, ut „ ſupra dictum eſt, conſtructum ad„ ſit, quod *formam habeat tribuna„ lis ordinarii ſacramentalis judicii*, „ tunc ad locum prioris generis per„ tinebit; ac ſollicitans ſola loci cir„ cumſtantia inſpecta denunciandus „ erit. Tertius, locus eſt quem Con„ feſſarius ad confeſſionem audien„ dam, pro ſuo arbitrio eligit. *Ita „ poteſt eſſe in Eccleſia, in foro, „ in domo, in agro, ubique:* atque „ hunc ſolum deſignant illa verba, „ *ad confeſſiones audiendas electo.*

Qui

„ Qui in prioris generis loco sollicitant, sunt juxta quintam regulam denunciandi; qui verò in locis secundi, & tertii generis, quæ loca destinata, aut electa dicuntur ad confessionem, sollicitaverint, tum tantum sunt denunciandi, cum vel confessiones audiunt, aut audire simulant. Hinc Confessarius è confessionali provocans mulierem, vel ante sedentem, vel transeuntem, vel rem aliquam indifferentem secum tractantem, aut cum ea inhonestos ibi sermones habens, denunciandus esset; non verò, si extra occasionem confessionis, vel ejusdem simulationis, in loco secundi, & tertii generis eadem, vel similia ageret.

„ Septima. *Ad inhonesta, & turpia, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, tunc aut postea legendam tentaverint.*

„ Quamquam omnia peccata inhonesta sunt & turpia, quod in unoquoque finis honestus desideretur, ac turpitudo illa insit, quæ deformitate ad regulam morum continetur; tamen juxta communem loquendi modum, cum inhonesta, & turpia dicimus, venereos actus indicamus. Atque hoc sensu inhonesta, & turpia in Pontificiis Constitutionibus usurpantur, ut, cum Theologi omnes fatentur; tum etiam constat ex eo, quod hujusmodi peccata legibus pœnisque illis statuendis motivum dederint, atque demum ex ipsa Inquisitionis praxi. Igitur harumce legum virtute, denunciandi non sunt, ad furtum, vel alia facinora, pœnitentes provocantes. At ob Sacramenti abusum, atque hæreseos suspicionem, ii quoque, legibus in hæreses suspectos latis, Inquisitorum judicio subjiciuntur; quamobrem authores benè multi denunciandos esse tuentur, licèt non denunciantes pœnas in hac Const. stabilitas non subeant.

„ Aliis constitutionis particulis indicatur, denunciandos esse; qui provocant, incitant, sive alliciunt, verbis, aut signis &c. quæ, vel ex se, aut ex loci consuetudine, sive ad venereum conciliandum amorem, sive ad venereos actus, inducant. *Signa sunt*, inquit Felix potest. cap. 4. *oscula, tactus impudici etiam sui ipsius Confessarii, tactus manus pœnitentis sine causa, missio osculi manibus, studiosa compressio pedis, aut oculi, & similia signa amatoria, quibus amantes uti solent ad incitandum, aut alliciendum aliquam personam ad sui amorem. Quod est verum, etiamsi sollicitatio fiat per signa venialiter inhonesta, nempe leviter indicativa amoris lascivi, quia licet tales actus sint ex se leves, ex circumstantia tamen Sacramenti, cum qua sunt conjuncti, sunt graves, & mortales.*

„ Octava. *Aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint.*

„ Quemadmodum superioribus verbis eos denunciandos esse præcipitur, qui, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, aut immediatè post, sive in Confessionali extra occasionem Confessionis, vel alio in loco Confessionem simulando, sollicitare, & provocare tentaverint; ita, hac regula, denunciandos esse præscribitur, qui in iisdem circumstantiis, cum Pœnitentibus, sive cum iis quibuscum Confessionem simulaverint, illici-

„ tos, & inhoneſtos ſermones aut „ tractatus habuerint. Ex quo ap- „ paret, non ſolum eos denunciare „ oportere, qui illicitis, inhoneſtis- „ que ſermonibus, ac tractatibus ad „ turpia ſollicitaverint, ſeu provocare „ tentaverint; ſed etiam illos, qui „ vel turpia verba proferant, vel il- „ licitos, aut caſtitati contrarios ſer- „ mones habeant, ſive de rebus tra- „ ctent, quæ, vel turpes ſint, „ aut pudori, honeſtatique adverſen- „ tur, licèt hujusmodi verbis aut „ tractatibus, nec ſollicitare ſeu pro- „ vocare contendant, nec ex parte „ pœnitentis ſollicitatio, & provoca- „ tio ſequatur ulla. Rem ita oſten- „ dit Poteſt. cit. tom. 3. c. 11. *ſub* „ *his verbis comprehenduntur etiam* „ *ſermones inhoneſti ſine provoca-* „ *tione; nam hæc clauſula eſt di-* „ *ſtincta à priori*, ſollicitare, vel „ provocare tentaverint: *& additur* „ *diſtinctiva*, aut, *quod non eſſet* „ *verum, imò clauſula hæc eſſet ſu-* „ *perflua, ſi ſolum comprehenderet* „ *ſermones inhoneſtos cum provoca-* „ *tione.*

„ Nona. *Denunciare oportet, et-* „ *jamſi ſollicitatio inter Confeſſari-* „ *um, & Pœnitentem mutua fuerit.*

„ Quum mutua ſollicitatio ſit, ſive „ à pœnitente incipiat, ſive à Con- „ feſſario, ut eſt manifeſtum; ex „ hac regula clarè deducitur, falſam, „ & improbatam omnino eſſe ab Apo- „ ſtolica Sede illorum opinionem, qui „ denunciandum non eſſe tuentur „ Confeſſarium, ſollicitanti fœminæ „ conſentientem.

„ Decima. *Sive ſollicitationi Pœ-* „ *nitens conſenſerit, ſive conſenſum* „ *minime præſtiterit.*

„ Horum verborum ſenſus, atque „ regulæ hujusmodi uſus ex ſupra di- „ ctis abunde patet. Hìc verò in „ memoriam revocandum eſt ſupre- „ mæ Inq. decretum nota 2. indica- „ tum, quo decernitur pœnitentem „ teneri ad denunciandum, non ve- „ rò ad aperiendum præſtitum ſol- „ licitationi conſenſum; ac decretum „ aliud ejusdem Congregationis ſub „ die 27. Januarii 1613. *ubi decretum* „ *fuiſſe volunt nonnulli*, inquit Coz- „ za pag. 91. *quod Confeſſarius, qui* „ *mulierem pœnitentem ante ejus pe-* „ *des ſigno crucis munitam, ſolli-* „ *citat, dicens ei, nolle ſuam con-* „ *feſſionem audire pro tunc, ut com-* „ *modius ſollicitet, ſit denuncian-* „ *dus.*

„ Undecima. *Vel longum tempus* „ *poſt ipſam ſollicitationem jam ef-* „ *fluxerit.*

„ Non ſolùm hìc illorum proſcri- „ bitur opinio, qui contendunt poſt „ triennium denunciandi obligationem „ ceſſare; ſed innuitur etiam tamdiu „ in pœnitente denunciandi onus ma- „ nere, quoad usque ſatisfecerit. Imò, „ & eos quoque denunciare debere, „ qui, vel ob ignorationem legis de „ denunciandis ſollicitantibus, vel, „ quod non illico ob ſimplicitatem, „ ſollicitantis verba, aut nutus in- „ tellexerint, nonniſi poſt longum „ tempus agnoſcunt, aut teneri ad „ denunciandum, vel ſollicitatos fuiſſe.

„ Duodecima. *Aut ſollicitatio à* „ *Confeſſario, non pro ſeipſo, ſed* „ *pro alia perſona peracta fuerit.*

„ Regula ex iis, quæ ſupra ſunt „ explicata, clara eſt. Addimus au- „ tem hæc alia verba, quæ in Gre- „ goriana Conſtitutione habentur: „ *qui ad inhoneſta, ſive inter ſe,* „ *ſive cum aliis perpetranda ſollici-* „ *taverint*, ut confeſſarii intelligant „ denunciandos eſſe ſollicitantes cum

pro

„ pro se ipsis, tum pro aliis perso-
„ nis, tum etiam per alias personas.

„ Iis præmissis, monentur Confes-
„ sarii, ut, *caveant diligenter, ne*
„ *pœnitentibus, quos noverint jam*
„ *ab alio sollicitatos, Sacramenta-*
„ *lem Confessionem impertiant, nisi*
„ *priùs denuntiationem prædictam*
„ *ad effectum perducentes, delinquen-*
„ *tem indicaverint competenti Ju-*
„ *dici, vel saltem se, cum primum*
„ *poterunt, delaturos spondeant, ac*
„ *promittant.*

„ Ex iis manifestum est, omnes
„ pœnitentes gravi præcepto obliga-
„ tos esse ad denunciandos sollicitan-
„ tes Confessarios, nec sine gravi
„ culpa id omittere posse. Agitur
„ de re gravi, cujusmodi est Sacra-
„ menti abusus, ac de crimine quod
„ præ se suscipionem fert hæreseos.

„ Neque solum pœnitentes, sed
„ ii quoque, qui vel sollicitantem
„ Confessarium casu viderunt, vel
„ audiere, vel immediatè aut ab ipso
„ sollicitante Confessario, sive ex sol-
„ licitato pœnitente sollicitationis sci-
„ entiam habuerunt. Id universim
„ Theologi ostendunt ex eo, quod
„ hujusmodi Confessarii, sint hære-
„ seos suspecti, quodque testes quo-
„ que de immediato auditu, per in-
„ quisitionis edicta suspectos de hæ-
„ resi denunciare præcipiantur.

„ Quæstio dumtaxat est, num de-
„ nunciare teneatur, qui idem ex le
„ vibus, ac suspectis personis audie
„ rit? tutior verò, & communior
„ opinio est, hos quoque denuncia-
„ re debere. Quia, in causis ad
„ sanctum officium spectantibus ad-
„ mittuntur etiam testes inhabiles,
„ excommunicati, perjuri, infames
„ &c. nec privati est, sed inquisito-
„ ris investigare, & decernere, num
„ persona, ex qna audita fuit facta
„ à Confessario sollicitatio, fide sit
„ digna. Cujus quidem rei ratio est,
„ quod hæreseos, aut hæreseos su-
„ spicionis crimen, ita Christianæ
„ reipublicæ pernicioſum sit, ut ad
„ illud extirpandum omnia adhibere
„ oporteat media, atque adeo cujus-
„ cumque generis testes. Ad cohi-
„ bendum verò hac in re Calumnia-
„ tores SS. D. N. BENEDICTUS
„ XIV. in superiori Const. num. 3.
„ pœnas in calumniatores, sive fal-
„ sos delatores constituit, ut ibi le-
„ gere est.

„ Igitur omnes pœnitentes, vel ex
„ pœnitentibus audientes sollicitan-
„ tem confessarium denunciare tenen-
„ tur. Idque etiamsi delictum occul-
„ tum sit, ac sollicitans vir bonæ
„ famæ, ex decreto Alexandri VII.
„ die 24. Septembris 1665. & et-
„ jamsi sciat sub sigillo naturali, ju-
„ rejurando quoque confirmato; quia
„ hoc ad privatum bonum, denun-
„ ciatio verò hujus criminis ad pu-
„ blicum reipublicæ Christianæ bonum
„ spectat, ac publicum bonum pri-
„ vato anteponendum est, neque
„ juramentum de re mala tenet,
„ ut ex Bord. argumentatur Felix
„ Potest. cap. 12.

„ Persona sollicitata tenetur per
„ seipsum denunciare, quia hæc ob-
„ ligatio est personalis, & si per alium
„ denunciaret, denunciatio esset ex
„ auditu alterius. Qui per Epistо-
„ lam denunciant, nisi subscribant
„ proprium nomen, & cognomen,
„ non satisfaciunt, ac sunt deinceps
„ ab Inquisitore vocandi, ut iterum
„ juridicè deponant.

„ Si Mulieres nobiles sint, aut
„ Puellæ, quæ denunciare debeant,
„ ac vereantur ad Inquisitionis Tri-
„ bunal accedere, monere debent per

„ Internuncium Inquiſitorem, ut domum Notarium mittat ad ſuſcipiendam denunciationem. Aptior verò internuncius eſt Confeſſarius, cui Inquiſitor de ſollicitatione jam monitus committere poteſt, ut recipiat in ſcriptis juramento firma tam denunciationem, ex decreto Inquiſit. Rom. juſſu Urbani VIII. 27. Septembris 1624. qui quidem modus ſervari maximè debet in recipienda monialis denunciatione, ne res aliis monialibus manifeſtetur. Reliquæ patent ex ipſa Conſt. in qua pœnæ quoque in delinquentes ſtatutæ leguntur. *(a)*

(a) *Ad Decretum, quod ſequitur.* Feria 5. die 5. Auguſti 1745. In generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Quirinali coram SS. D. N. D. BENEDICTO Divina Providentia Papa XIV. & Eminentiſſimis ac Reverendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus adverſus hæreticam pravitatem Inquiſitoribus Generalibus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Sanctiſſimus D. N. ſollicitè animadvertens, quam grave ſit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacroſanctæ Miſſæ Sacrificio, ac ſalutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad Animarum reparationem à Chriſto Domino inſtitutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in poſterum Sacerdotes tam Sæculares, quàm Regulares cujuscumque Ordinis, Inſtituti, Congregationis, & Societatis etiam de neceſſitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confeſſionis, ſive illius occaſione, aut prætextu, ad turpia Sollicitantes, vel Sacrificio Miſſæ abutentes ad Sortilegia præter pœnas à Jure, & Apoſtolicis Conſtitutionibus, ac ſignanter Sa. Me. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum ſignificetur ſingulis *cujuscumque* Ordinis Superioribus, ac *Præpoſitis*; ad hoc ut de illo, ſicut & de *prædictis*, aliisque Summorum Pontificum *Conſtitutionibus*, juxta præſcriptum in generali Decreto Supremæ Inquiſitionis diei 15. Decembris 1633 ſemel ſaltem in Anno, id eſt Feria ſexta poſt Octavam Aſſumptionis B. M. Virginis in publica Menſa, vel in Capitulo ad hoc ſpecialiter convocato, ac inſuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congreſſu ſuos Subditos, ac Religioſos commonendos curent, ejusdemque Commonitionis coram Suprema Congregatione juratum Teſtimonium exhibeant.

APPEN-

APPENDIX
TRACTATUS
DE
INDULGENTIIS
EX SPECULATIVA.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm sit in Ecclesia potestas conferendi Indulgentias.

Nota. INdulgentia, de qua hic agitur, est remissio pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ, facta extra Sacramenta & Sacrificium Missæ, per applicationem satisfactionum Christi & Sanctorum.

Indulgentias impugnarunt varii hæretici, scilicet Montanistæ, Valdenses, Wicleffus, Joannes Hus, Lutherus, Calvinus, Zuinglius, & eorum sectatores: contra quos hæc duo definivit Conc. Trident. sess. 25. nempe Indulgentias conferendi potestatem à Christo Ecclesiæ concessam esse, & earum usum Fidelibus maximè salutarem esse.

Dico. Ecclesiæ à Christo concessa est potestas conferendi Indulgentias. Est de fide & expressè traditur à Conc. Trid.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. c. 16. *Tibi dabo claves regni Cœlorum . . . . & quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis.* Quæ verba generalia significant potestatem universalem introducendi in Cœlum fideles, & tollendi omnia impedimenta consequendæ beatitudinis æternæ, ac proinde remittendi per Indulgentias pœnam temporalem peccatis quoad culpam remissis debitam, quæ retardaret à consecutione beatitudinis. Item, Matth. c. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super Terram, erunt ligatæ & in Cælo: & quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cælo.* At sicut per hæc verba (*quæcumque alligaveritis*) Christus Ecclesiæ dedit potestatem imponendi pœnas temporales pro peccatis: ita per ista (*quæcumque solveritis, erunt soluta & in Cælo*) eidem concessit potestatem remittendi ex justa causa apud Deum pœnas temporales peccatis debitas. Præterea hæc verba per se generalia & favorabilia extendi debent ad omnem modum solvendi convenientem Dei gloriæ, & Ecclesiæ utilitati, quæ est finis omnis ministerii ecclesiastici. Talis est autem legitimus usus Indulgentiarum. Ergo.

Prob. 2. Ex perpetuo uſu hujus poteſtatis largiendi Indulgentias, qui ſemper à tempore Apoſtolorum viguit in Eccleſia. Qui uſus certiſſimum ſignum eſt poteſtatis à Chriſto acceptæ: neque enim Eccleſia poteſtatem remittendi pœnas Deo pro peccatis debitas ſibi ſumpſiſſet, niſi hanc à Chriſto accepiſſet.

Prob. Itaque ille uſus perpetuus.

I. Ex facto Pauli Apoſtoli, qui Corinthio inceſtuoſo partem pœnarum juſtitiæ divinæ debitarum remiſit auctoritate Chriſti, qui proinde illam remiſſionem ratam habuit, ut 2. Cor. c. 2. teſtatur his verbis: *Cui autem aliquid donaſtis*, (id eſt, donari petiſtis) *& ego*, ſupple donavi.) *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti* ſupple, donavi. Hoc eſt, pœnam ejus crimini debitam condonavi veſtro rogatu, auctoritate à Chriſto accepta: quæ proinde condonatio apud Deum valet & rata eſt.

II. Ex libellis Indulgentiarum à Martyribus ſecundo & tertio ſæculo concedi ſolitis, ut conſtat ex Tertulliano, & Cypriano. Nam his libellis, Martyres ab Epiſcopis poſtulabant, ut intuitu Martyrii ab ipſis ſubeundi relaxarentur fidelibus lapſis pœnæ canonicæ. Quæ relaxatio habebatur ut favor ac beneficium, ac proinde ut remiſſio pœnarum juſtitiæ Divinæ debitarum, quæ per illas ſatisfactiones canonicas perſolverentur: alioqui plurimùm peccatoribus nocuiſſet, cum iis in altera vita longè graviores pœnæ pro illis canonicis pœnis ſubeundæ eſſent: ſicque malè egiſſent Martyres ejusmodi libellos concedendo, & Epiſcopi illorum rogatu relaxando pœnas canonicas.

III. Pro quarto ſæculo ex variorum Conciliorum ſtatutis, ut Ancyrani, Nicæni I. Carthaginenſis IV. quibus datur Epiſcopo facultas remittendi aliquid de ſatisfactionibus, & contrahendi pœnitentiæ tempus ob fervorem & contritionem pœnitentium. Iſta autem relaxatio erat favor, quo pœnitentes à pœna temporali divinæ juſtitiæ debita perſolvenda liberarentur alioqui fuiſſet exitioſa: nam per iſtam relaxationem immunes fuiſſent à levioribus pœnis hujus vitæ, & debuiſſent graviſſimas in altera vita luere. Eamdem poteſtatem relaxandi pœnitentiam docent S. Baſil. ep. ad Amphiloc. Innocent. I. ep. 1. & S. Leo, ep. 79.

IV. Idem uſus pro ſequentibus ſæculis adhuc clariùs oſtenditur ex Indulgentiis conceſſis à ſummis Pontificibus. Nam Gregorius Magnus, *qui ſexto* ſæculo floruit, Romæ *ſtationes* ad Sanctorum Baſilicas pro Indulgentiarum conſecutione inſtituit. Urbanus II. in Conc. Claromontano Indulgentias plenarias conceſſit iis, qui expeditionem bellicam in Terram-ſanctam contra Saracenos pugnaturi ſuſciperent. Easdem conceſſit Calixtus II. in Conc. Gener. Lateranenſi I. ad expeditionem bellicam contra Mauros. Eugenius III. & Clemens III. easdem conceſſerunt ad ſimiles expetitiones. Alexander III. in Conc. Gener. Lateranenſi III. Indulgentias concedi ſolitas ad ſubſidium Terræ-ſanctæ approbat, & earum uſum moderatur.

Bonifacius VIII. ſæculo 14. ineunte, Jubilæum, ſeu Indulgentias plenarias pro centeſimo quoque anno inſtituit extravaganti *antiquorum* de Pœnit. & remiſſ. in 6. quod Clemens IV. anno quolibet quinquageſimo concedi voluit univerſis Fidelibus extravag. *Unigenitus.*

Omitto poſteriores Pontifices, qui Indulgentias in variis occaſionibus, ut omnibus notum eſt, conceſſerunt. Quare quicumque hanc Eccleſiæ Traditionem

ditionem & praxim circa Indulgentias impugnarunt, ſtatim hæretici in Eccleſia habiti ſunt, ut Wicleffus & Joannes Hus damnati à Conc. Conſtantienſi, ac deinde Lutherus, cujus error primùm à Leone X. deinde à Conc. Trident. damnatus eſt.

Prob. 3. Ex Conciliis, tum Conſtantienſi, à quo ſeſſ. 15. damnata fuit hæc Joannis Hus propoſitio: *Quod Indulgentiæ Papæ ſive Epiſcoporum conceſſæ nihil proſunt.* Tum Trid. ſeſſ. 25. in decreto de Indulgentiis, ubi ait: *Cùm poteſtas conferendi Indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque hujusmodi poteſtate divinitus ſibi tradita, antiquiſſimis etiam temporibus illa uſa fuerit; Sacro-ſancta Synodus Indulgentiarum uſum, Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit; eosque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant.*

Obſerva. Poteſtas Indulgentias concedendi eadem ſemper in Eccleſia fuit; ſed illius poteſtatis uſus non ſemper idem omnino extitit. Nam cùm uſus ille ad diſciplinam Eccleſiæ pertineat, potuit varietatem admittere, potuitque Eccleſia juſtis de cauſis & ex Spiritus ſancti inſtinctu prioribus ſæculis majorem reſtrictionem ſeveritatemque adhibere, quàm his poſterioribus, quibus major eſt Chriſtiani populi infirmitas. Semper tamen Eccleſia uſa eſt illa poteſtate ſibi à Chriſto conceſſa relaxandi peccatoribus pœnas temporales peccatis debitas, eamque relaxationem ſemper judicavit utilem ac ſalutarem eſſe, & apud Deum valere.

Obj. 1. Sanctus Cyprianus reprehendit Indulgentias Martyrum rogatu conceſſas.

Reſp. Reprehendit duntaxat abuſum Indulgentiarum poſitum tum in eo quòd quidam Presbyteri, inconſulto Epiſcopo, ad libellos Martyrum, peccatores temerè reconciliarent, & iis pœnas canonicas relaxarent: tum in eo quòd pacem & relaxationem aliqui Martyres ab Episcopis expoſcerent ſine delectu pro iis lapſis, qui nullam pœnitentiam, dum ſanitate fruerentur, egiſſent. At Cyprianus moderatum ac prudentem Indulgentiarum uſum approbat, & rogat ipſos Martyres, ut cum delectu & nominatim deſignent eos, quibus pacem dari velint, atque ut imitentur priores Martyres: *Conſiderantes*, inquit, *quæ & quanta anteceſſores veſtri Martyres conceſſerint.* Lege epiſt. 10 & 13.

Porro hic Martyres vocantur ii, qui ob fidei confeſſionem in carceribus incluſi, jam aliquid paſſi fuerant, & Martyrii conſummationem expectabant.

Obj. 2. Martyres pacem pro lapſis, non Indulgentias poſtulabant. Ergo ex facto Martyrum probari non poteſt uſus Indulgentiarum prioribus Eccleſiæ ſæculis.

Reſp. Pax, quam Martyres pro lapſis petebant, erat reconciliatio, qua Eccleſiæ communioni & Euchariſtiæ participationi reſtituebantur pœnitentes, relaxata ſatisfactione eis injuncta vel injungenda, nec integrè perſoluta. Nam reconciliatio tunc non concedebatur extra mortis articulum, niſi poſt expletam totam pœnitentiam canonicam: ac proinde Eccleſia pacem lapſis Martyrum rogatu concedere non poterat, niſi ſimul illis relaxaret reſiduam pœnitentiam, ut ſtatim ad Eccleſiæ & Euchariſtiæ communionem admitterentur. Quare Martyres ſuis libellis pacem pro lapſis petendo ab Epiſcopis, ſimul ſaltem implicitè petebant

tebant relaxationem ſatisfactionum canonicarum. Cùm autem Epiſcopi ejusmodi libellorum rationem habentes, lapſis pœnas canonicas reſiduas remittebant, & ſic Indulgentiam concedebant, tunc lapſis pœnitentibus tanta pœna juſtitiæ divinæ debita remittebatur, quanta ſatisfactionibus canonicis perſoluta fuiſſet. Alioqui hæc Epiſcoporum Indulgentia beneficium minimè fuiſſet, imò peccatoribus plurimùm nocuiſſet : ac proinde Epiſcopi Indulgentiam concedendo, & Martyres eam petendo, peccaſſent contra charitatem.

QUÆSTIO II.

Ex quo fonte hauriantur Indulgentiæ?

Dico. Extat in Eccleſia Theſaurus meritorum & ſatisfactionum Chriſti infinitus & inexhauribilis, cui etiam adjunguntur ſatisfactiones Dei-paræ & Sanctorum. Et hic Theſaurus eſt fons Indulgentiarum.

Prob. 1. Pars, quoad merita & ſatisfactiones Chriſti;

1. Quia Chriſtus omnia ſua merita & ſatisfactiones (quæ ſunt valoris infiniti ſimpliciter & in ſupremo ordine infinitudinis utpote perſonæ infinitæ,) pro Eccleſia obtulit, ſe ſuaque omnia nobis tradidit. Ergo infinitum ſatisfactionum theſaurum Eccleſiæ acquiſivit, & communicavit, ejusdem diſpenſationi commiſit ; antecedens patet ex Gal. c. 1. *Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris.* Et Rom. c. 8. *Qui etiam proprio filio ſuo non peper cit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

2. Quia id expreſsè docet Clemens VI. in extrav. *Unigenitus* de pœnit. & remiſſ. his verbis: *Unigenitus Dei Filius . . . . theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſivit, volens ſuis theſaurizare filiis pius pater, ut ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. Quem quidem theſaurum . . . . per beatum Petrum cœli clavigerum, ejusque ſucceſſores, ſuos in terris Vicarios commiſit, Fidelibus ſalubriter diſpenſandum, ex propriis & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ tam generaliter, quàm ſpecialiter, (prout cum Deo expedire cognoſcerent) verè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum.*

Prob. 2. Pars, nempe quod merita Sanctorum huic infinito theſauro ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti conſtanti adjungantur.

1. Ex eadem extravaganti, ubi poſt verba laudata Clemens VI. ſic proſequitur: *Ad cujus quidem theſauri cumulum, Beatæ Dei genitricis, omnium electorum à primo juſto usque ad ultimum merita adminiculum præſtare noſcuntur; de cujus conſumptione ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti (ut prædictum eſt) merita, quam pro eo quòd quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum.*

2. Ex communione Sanctorum, quam in Symbolo Apoſtolico profitemur, quæ ſignificat quamdam communicationem bonorum, & meritorum ac orationum, quæ fiunt in Eccleſia: ita ut per hanc Eccleſiæ communionem, aliorum merita & paſſiones aliis ejusdem corporis membris prodeſſe poſſint, & (ut ait Apoſtolus, 2. Cor. c. 8.) aliorum abundantia aliorum inopia ſuppleat.

3. Ex

3. Ex libellis Indulgentiarum olim à Martyribus conceſſis : nam intuitu meritorum Marytrum ab Epiſcopis concedebatur relaxatio pœnarum canonicarum, quam Deus ratam habebat.

4. Quia Deus multa beneficia intuitu meritorum Abrahæ, Iſaac & Jacob contulit, ut ex Scriptura conſtat. Quidni ergo pariter intuitu meritorum tot Sanctorum & Martyrum non concederet remiſſionem pœnæ temporalis juxta rationem Indulgentiæ ab Eccleſia conceſſæ?

5. Quia id pertinet ac conducit ad honorem Sanctorum, quos Deus vult maximè honorari, juxta illud, Pſal. 138. *Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui, Deus.* Et aliunde non derogat meritis Chriſti.

6. Ex conſtit. Leonis X. in qua damnatur ut error, hæc Lutheri propoſitio: *Theſauri Eccleſiæ, unde Papa dat Indulgentias, non ſunt merita Chriſti & Sanctorum.*

Ex dictis collige 1. fontem, ex quo hauriuntur indulgentiæ, eſſe theſaurum infinitum & inexhauribilem, conſtantem ex meritis ac ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum.

2. Hunc theſaurum commiſſum eſſe diſpenſationi Eccleſiæ, & nobis applicari per conceſſionem Indulgentiarum.

3. Per hanc indulgentiarum conceſſionem nihil juris divinæ juſtitiæ proriè detrahi, ſed eidem juſtitiæ perſolvi ab Eccleſia ex ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Hæc doctrina de theſauro Eccleſiæ ex meritis Chriſti & Sanctorum conflato vergit in injuriam Chriſti. Ergo rejici debet.

Reſp. Nego ant. Itaque theſaurus ex meritis Chriſti primario conſtans, cui ſecundario adjunguntur merita Sanctorum, non derogat honori Chriſti: ſicut Deus non derogabat honori ſuo, cùm nomini ſuo nomen Davidis adjungebat, utroque motus ad protegendum Hieruſalem ut conſtat ex l. 4. Reg. c. 19. Ubi dicit: *Protegam Urbem hanc, & ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum.* Quemadmodum igitur Deus injuriam ſibi non inferebat, ſervando Jeruſalem propter ſe & propter Davidem: ita non derogat honori Chriſti, cum pœnas temporales remittit propter Chriſti merita & propter merita Sanctorum ex ipſo Chriſto vim ſuam trahentia.

Obſerva. Non ideo Sanctorum merita & ſatisfactiones adjunguntur meritis Chriſti in theſauro indulgentiarum, quòd Chriſti merita & ſatisfactiones ſe ſolis ad remittenda omnia peccata tum quoad culpam, tum quoad pœnam non ſufficiant, aut quod merita Chriſti meritis Sanctorum adjuventur vel augeantur: abſit. Profitemur enim ſolum Chriſtum eſſe redemptorem noſtrum, ſolum auctorem gratiæ, pretium infinitum & ſuperabundans pro nobis obtuliſſe patri, ejus mortem eſſe valoris infiniti & longe ſuperabundantis, & ex paſſione Chriſti omnem vim merendi & ſatisfaciendi derivari. Denique (ut ait Cone. Trident.) Omnem gloriationem noſtram in Chriſto eſſe, in quo vivimus, in quo meremur, & ſatisfacimus.

Porro nomine theſauri Eccleſiæ hic intelligitur collectio bonorum ſpiritualium, ſeu meritorum & ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum.

Inſt. 1. Injurioſum eſt Chriſto, quod merita Sanctorum cum ejus meritis miſceantur. Ergo prædictus theſaurus derogat honori Chriſti.

Reſp. Diſting. antec. Si in eodem ordine collocentur, *conc. anteced.* Si collocentur in ordine longe inferiori ac ſubordinato, & ſecundario tantum, *nego ant. &*

conſequens. Ingens ſtatuimus diſcrimen inter merita Chriſti & merita Sanctorum, quamvis ex utrisque meritis theſaurus Eccleſiæ conſtet. Nam 1. Chriſtus per ſe meruit & ſatisfecit; Sancti verò non niſi per Chriſtum. 2. Chriſti ſatisfactiones per ſe ſolas ſatis ſuperque ſunt ad remiſſionem quorumlibet peccatorum etiam poſſibilium quoad culpam & pœnam, cùm ſint valoris ſimpliciter infiniti in ſupremo ordine infinitudinis propter infinitam dignitatem perſonæ operantis. Unde theſaurus meritorum Chriſti non fit intenſivè major acceſſione meritorum Sanctorum. At merita B. Virginis & Sanctorum ſunt finiti tantùm valoris, & totum ſuum valorem à Chriſto hauriunt, & non concurrunt cum meritis Chriſti & ſatisfaciendum pro pœna temporali niſi ſecundario, & modo longè inferiori, & ſic concurrunt præcipuè propter gloriam ipſius Chriſti; ne ſcilicet ſatisfactiones ex illo vim habentes, ſint inutiles. Chriſti verò merita concurrunt ad remiſſionem pœnæ temporalis ut cauſa primaria ac principalis, dans efficaciam ſatisfactionibus Sanctorum.

Inſt. 2. Merita & ſatisfactiones Chriſti abundè ſufficiunt ad remiſſionem omnium peccatorum quoad culpam & pœnam omnem. Ergo ipſis malè adjunguntur merita Sanctorum ad remiſſionem pœnæ temporalis.

Reſp. Nego conſeq. Quamvis enim merita & ſatisfactiones Chriſti ſe ſolis abundè ſufficiant, tamen rectè ipſis adjunguntur ſatisfactiones Sanctorum, non ut aliquid neceſſarium ex parte ſui, ſed ex ſuperabundanti; & quia æquum eſt, ut ſatisfactiones Sanctorum coram Deo non ſint inanes & otioſæ; ſed applicari poſſint indigentibus, prout exigit natura charitatis & ratio membrorum unius ejusdemque corporis, præſertim cùm id ſit gloriosum Chriſto, à quo manat omne bonum Sanctorum, & in cujus gloriam redundat.

Obj. 2. Si peccata quamvis ſolùm quoad pœnam temporalem remittantur per Sanctorum ſatisfactiones, Sancti dici poterunt redemptores noſtri. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego conſequel. maj. Nam propriè loquendo, is ſolus eſt Redemptor, qui eximit à captivitate & morte. Solus autem Chriſtus morte & paſſione ſua nos à captivitate dæmonis & morte æterna liberavit & liberare poteſt. Præterea Chriſtus eſt auctor omnis gratiæ, & ab eo manat omnis vis merendi & ſatisfaciendi: unde ſolus eſt cauſa principalis & primaria ſalutis noſtræ, ac proinde ſimpliciter ſolus eſt redemptor & ſalvator noſter.

Obj. 3. Si Chriſti & Sanctorum ſatisfactiones ſimul ad communem æ rarium Eccleſiæ referantur, eodem loco habentur. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Propter rationes. Sic cùm Apoſtoli, Act. c. 15. dicebant: *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis:* non ſe adæquabant Spiritui ſancto. Et cùm Paulus, Phil. 1. dicit: *Hoc mihi proveniet ad ſalutem per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem ſpiritus Jeſu Chriſti:* non confundit Fideles cum ipſo Chriſto.

Obj. 4. Sancti ſuperabundans præmium omnium operum ſuorum acceperunt. Ergo nihil ſupereſt ex illorum laborioſis operibus, quod inſumi poſſit ad remiſſionem peccatorum alienorum.

Reſp. Diſt. antec. Acceperunt ſuperabundans præmium operum ſuorum ut meritorioram, *conc. ant.* ut ſatisfactoriorum, *nego ant. & conſeq.* In opere bono laborioſo duplex eſt vis, altera merendi beatitudinem æternam & ejus augmentum, altera ſatisfaciendi.

Sancti

Sancti equidem omnem gloriam & felicitatem suis meritis debitam consecuti sunt. At non acceperunt omnem remissionem pœnarum temporalium satisfactionibus suis debitam, cum tanta pro se non egerint. Quare nisi illorum satisfactiones aliis prodesse possint, remanerent magna ex parte inutiles,

Obj. 5. Dici non potest, quomodo satisfactiones Sanctorum ad prædictum Ecclesiæ thesaurum, & ad indulgentias concurrant. Ergo reipsa non concurrunt.

Resp. Nego antec, Et dico concurrere non solùm per viam impetrationis, sed etiam per modum solutionis. Ita communiter Doctores contra quosdam recentiores, qui docent merita Sanctorum ad remissionem pœnarum temporalium peccatis nostris debitarum concurrere duntaxat per modum impetrationis, quatenus à Deo nobis impetrant, ut indulgentiæ nobis ex Christi meritis applicentur,

Prob. 1. Quia summi Pontifices dicunt merita Christi cum meritis Sanctorum unum componere thesaurum At hæ voces *unius thesauri* satis indicant illa merita Sanctorum concurrere ad remissionem pœnarum per modum pretii ac solutionis. Et Leo X. in decreto ad Cajetanum misso dicit indulgentias concedi ex superabundantia meritorum Sanctorum. Hæc autem superabundantia intelligi non potest nisi de meritis quoad vim satisfaciendi, seu quatenus sunt satisfactoria.

2. Quia à Pio V. & Gregorio XIII. damnata est hæc Baji propositio : *Per passiones Sanctorum in indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta ; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi dœnis pro peccatis debitis, liberemur.*

3. Quia nulla est ratio merita Sanctorum excludendi ab illo thesauro quoad vim satisfaciendi, cùm unus fidelis possit pro alio satisfacere quoad pœnam temporalem.

4. Alioqui multa Sanctorum merita superabundantia quoad vim satisfaciendi remanerent otiosa, si pro alienis peccatis insumi non possent.

Porro (ut Suarez docet) probabile est ex toto thesauro illo meritorum Christi & Sanctorum fieri solutionem per modum unius pretii, indistinctè concurrentibus meritis Christi & Sanctorum, Christi quidem meritis ut causa primaria & principali dante vim & efficaciam satisfactionibus Sanctorum.

Observa. Ex Bellarmino indulgentiarum vis & efficacia necessariò pendetex thesauro ut constante meritis & satisfactionibus Christi : nam nulla remissio culpæ & pœnæ conceditur hominibus nisi propter merita Christi, ut fide constat. Fide enim certum est Christum esse universalem redemptorem quoad omnes effectus & personas : ac proinde remissio pœnæ, quæ est effectus redemptionis, concedi non potest nisi per Christum. Jam verò hæc remissio pendet etiam ex satisfactionibus Christi ut distinctis à meritis. Nam Christus salutem nostram operatus est non solum per modum meriti, sed etiam per modum satisfactionis. Ejus enim passio sufficiens & superabundans fuit ad satisfaciendum pro omnibus peccatis hominum quoad culpam & pœnam. Hæc autem sufficientia satisfactionis supervacanea esset, si independenter ab illa remitterentur peccata.

QUÆSTIO III.

In quo consistat Indulgentia.

Dico 1. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis, justitiæ divinæ pro peccatis quoad culpam remissis debitæ, facta extra sacramenta & Sacrificium Missæ, per applicationem meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum, ab habente potestatem dispensandi spiritualem Ecclesiæ thesaurum.

Probatur, & explicatur. 1. Indulgentia est remissio pœnæ, non autem culpæ. Nam culpa saltem mortalis remitti non potest ab Ecclesia, nisi per Sacramenta, neque à Deo remittitur nisi per infusionem gratiæ sanctificantis. Indulgentia autem non est Sacramentum, ac proinde per illam non confertur gratia sanctificans, quæ non potest nisi per Sacramenta ab Ecclesia conferri, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ.

2. Est remissio pœnæ temporalis pro peccatis quoad culpam remissis debitæ, & facta extra Sacramenta & Sacrificium. Patet ex sensu Ecclesiæ, & Extravag. Clementis VI. supra citata, ubi dicit Christum acquisivisse Ecclesiæ thesaurum meritorum satisfactionum suarum, *nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.*

3. Hæc remissio fit per applicationem meritorum ac satisfactionum Christi & SS. ut constat ex dictis & ex eadem Extravaganti.

4. Additur, *ab habente &c.* Nam dispensatio thesauri Indulgentiarum est commissa Ecclesiæ Principibus & ejus capiti.

Dico 2. Indulgentia est vera remissio pœnæ temporalis peccatis debitæ, quæ valet apud Deum: ita ut per Indulgentiam remittantur pœnæ justitiæ divinæ debitæ, quæ alioqui persolvendæ essent in hoc sæculo vel in Purgatorio.

Fide constat, & patet 1. Ex Scripturæ Textibus, quibus ostenditur potestas conferendi Indulgentias, nempe, Matth. c. 16. *Quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cœlis.* Et c. 18. *Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cœlo.* Ergo pœnæ, quæ à Pastoribus Ecclesiæ juxta suam potestatem remittuntur, eædem etiam remittuntur à Deo, & ratæ sunt in Cœlo.

2. Ex Extrav. *Unigenitus* supra laudata.

3. Quia Sixtus IV. ut erroneam damnavit hanc Petri de *Osma* propositionem: *Romanum Pontificem Purgatorii pœnam remittere* non posse.

4. Quia inter multos Lutheri articulos à Leone X. Damnatos hic legitur: *Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud justitiam divinam.*

5. Ex Concil. Trid. sess. 25. docente *Indulgentiarum usum, christiano populo maxime salutarem esse.* Nam si Indulgentia esset duntaxat relaxatio pœnæ canonicæ in solo foro externo Ecclesiæ, quæ non esset simul remissio pœnæ justitiæ divinæ debitæ, usus Indulgentiarum non esset Fidelibus salutaris, sed potius pernicioſus foret: nam relaxarentur Fidelibus pœnæ ut alias longe graviores & diuturniores sine ullo merito luerent in altera vita.

Hinc patet Indulgentias esse valde salutares, cùm remittant pœnas peccatis debitas, quæ à consecutione beatitudinis retardarent, donec in Purgatorio persolutæ essent. Hinc etiam patet hanc propositionem (*Indulgentia*

tiæ nihil aliud sunt etiam nunc nisi relaxationes pœnarum canonicarum:) simpliciter prolatam falsam esse, & omnino repudiandam, cùm sit exclusiva, & sensui hæretico obnoxia.

Observa. Aliqui Catholici cum Estio sentiunt relaxationem, quæ fit ab Ecclesia per Indulgentias, indirectè tantum cadere in pœnam justitiæ Divinæ debitam, directè verò in pœnam olim per canones pœnitentiales præscriptam ita ut Ecclesia pœnas illas canonicas relaxet, & Deus illius relaxationis intuitu relaxet pœnam suæ justitiæ debitam, quanta persoluta esset subeundo pœnas canonicas olim ab Ecclesia imponi solitas.

Cæteri verò Theologi contendunt relaxationem per indulgentias factam cadere directè in ipsam pœnam Deo persolvendam in hac vel in altera vita, & probant ex usu hodierno Ecclesiæ: nam nunc absolutè & directè conceditur remissio pœnarum justitiæ Divinæ debitarum, ut patet ex Extrav. *Unigenitus* cit. Et ex Bullis Indulgentiarum. Quod si Ecclesia prioribus seculis usa sit formulis concessionis Indulgentiæ, quæ relaxationem pœnarum canonicarum directè significarent, v. g. relaxetur ei tantum de pœnitentia injuncta aut injungenda; ille usus non probat Ecclesiam carere potestate remittendi directè pœnas justitiæ Divinæ debitas: quia Ecclesia potuit modum indirectum illas remittendi adhibere, quamvis eas directè remittere possit.

Dico 3. Indulgentia ex parte concedentis est absolutio judiciaria, annexam habens solutionem ex thesauro Ecclesiæ.

Prob. 1. Pars. Nempe quod sit absolutio. 1. Ex Scripturæ textibus, quibus nituntur Indulgentiæ: nam hæc verba, Matth. c. 16. *Quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in Cælis.* Et c. 18. *Quæcumque solveritis super Terram, erunt soluta & in Cælo:* significant judiciariam potestatem absolvendi, cujus actus est absolutio. 2. Ex summis Pontificibus; nam Alexander III. cap. 4. de Pœnit. & remiss. docet neminem posse concedere Indulgentias nisi propriis subditis, & hanc rationem reddit: *quod à non suo judice ligari nullus valeat, vel absolvi.* Ergo concessio Indulgentiæ est absolutio judiciaria. Martinus V. in fine Concilii Constantiensis plenariam Indulgentiam largiens, dicit se plenariam absolutionem concedere. Gregorius VII. in concessione Indulgentiarum passim adhibet vocem absolutionis.

Hinc non conceduntur Indulgentiæ pro defunctis nisi per modum suffragii; quia nempe non possunt propriè absolvi judicialiter sicut viventes, cùm jam non sint Ecclesiæ subditi.

Prob. 2. Pars, nempe quod Indulgentiæ præter absolutionem contineant solutionem ex thesauro meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum. 1. Ex Clemente VI. In Extrav. *Unigenitus*, ubi hoc clarè docet. 2. Quia (ut ait Bellarminus) Ecclesiæ Prælati & summi Pontifices non sunt absoluti Domini, ut possint pro arbitrio sine ulla compensatione condonare hominibus culpas vel pœnas, quarum rei sunt in foro Dei; sed sunt judices à Deo constituti, qui possunt quidem pro potestate à Deo accepta remittere culpas & pœnas nomine Dei, sic tamen ut justitiæ divinæ satisfiat per applicationem meritorum & satisfactionum Christi. Et verò cùm Sacerdotes in Sacramento pœnitentiæ absolvunt pœnitentes à culpis & ab aliqua parte pœnæ temporalis, non id faciunt sine compensatione; sed applicant pretium sanguinis Christi, ut Divinæ justitiæ satisfiat. Ergo idem est de re-

missione pœnæ temporalis per Indulgentias facta.

QUÆSTIO IV.

Quotuplex sit Indulgentia?

D*Ico.* Duplex est generatim Indulgentia, nempe totalis, & partialis. Indulgentia totalis, seu plenaria secundùm communem sententiam est remissio totius pœnæ temporalis peccatis debitæ: juxta aliquos verò est remissio pœnarum Purgatorii tanta, quanta obtineri posset per pœnitentias, quæ pro omnibus peccatis commissis secundùm antiquos canones fieri debuissent.

Indulgentia partialis, seu non plenaria, est remissio partis pœnæ peccatis debitæ. Hæc conceditur cum limitatione vel ad partem aliquotam indeterminatam, v. g. ad dimidiam, vel tertiam partem; &c. Vel ad certam & determinatam, v. g. centum annorum, 40. dierum, &c. Quando autem conceditur Indulgentia certi numeri annorum vel dierum, v. g. centum annorum, 40. dierum, juxta multos non significatur tot annos vel dies Purgatorii remitti, sed per talem Indulgentiam remitti tantum de pœnis Purgatorii, quantum remissum fuisset per pœnitentiam centum annis, vel 40. diebus actam secundùm rigorem antiquorum canonum.

Porro olim in antiqua Ecclesia pro uno peccato mortali graviori, plurium annorum pœnitentia austera juxta canones imposita fuit. Unde homo multiplicatis mortalibus fiebat reus pœnæ, pro qua remittenda seu subeunda, juxta illos canones requirebantur centum, vel mille, aut etiam plures anni pœnitentiæ.

Indulgentia præterea dividitur in personalem, localem, & realem. Personalis est ea, quæ directè datur in gratiam certæ personæ, vel certarum personarum, v. g. Religionem profitentium. Localis, quæ in favorem loci conceditur, v. g. orantibus in certo templo. Realis denique est ea, quæ in favorem rei conceditur, sive quæ annexa est certæ rei v. imagini, numismati.

QUÆSTIO V.

Quid sit Jubilæus, & an differat ab Indulgentia?

JUbilæus in Scriptura significat annum remissionis, qui apud Israelitas quinquagesimus erat. Nam quinquagesimo quolibet anno remittebantur debita; agri ac domus venditæ reddebantur prioribus dominis, servi cum suis libris in libertatem pristinam restituebantur; denique remittebantur labores agriculturæ: non enim arabatur, nec serebatur, nec metebatur toto hoc anno quinquagesimo. Constat ex Levit. c. 25. *Clanges Buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim Jubilæus. Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam pristinam: quia Jubilæus est & quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis, &c.*

Judaicus ille Jubilæus significabat legis Evangelicæ Jubilæum, nempe tempus perfectæ remissionis, seu redemptionis nostræ per Christum.

Annus autem, quo à summo Pontifice Fidelibus omnibus plenaria Indulgentia cum ampliſſima forma & facultate absolvendi à reservatis conceditur, dictus est Jubilæus, per quamdam analogiam cum Judaico Jubilæo. Tunc enim aperto Ecclesiæ thesauro fideles consequi

consequi possunt remissionem peccatorum tum quoad culpam per Sacramentum pœnitentiæ, tum quoad pœnam per Indulgentiam.

Clemens VI. Extrav. *Unigenitus*, Jubilæi nomine primus appellavit annum illum celebrem, quo Indulgentia plenaria adeuntibus Apostolorum Basilicam conceditur, præsertim cùm ad similitudinem veteris Jubilæi annum quinquagesimum designasset pro centesimo, qui antea à Bonifacio VIII. constitutus fuerat. Postea in trigesimum tertium annum universalis hæc Indulgentia translata fuit à Gregorio XI. ac tandem ad vigesimum quintum quemque annum reducta est à Paulo II. & Sixto IV. Extrav. *Quemadmodum* de Pœnit. & remiss. inter communes. Denique idem Jubilæi nomen derivatum est ad omnes Indulgentias plenarias Fidelibus omnibus cum forma & facultate ampliſſima à summis Pontificibus concessas etiam extra annum 25.

Itaque Jubilæus, ut nunc accipitur, est Indulgentia plenaria, universalis conjuncta cum ampliſſima potestate concessa quibuslibet Confessariis ab Ordinario approbatis absolvendi à casibus Papæ reservatis, & vota simplicia commutandi, exceptis votis castitatis perpetuæ, & religiosæ vitæ amplectendæ. Unde Indulgentia plenaria non differt à Jubilæo nisi accidentaliter, ratione scilicet hujus facultatis concessæ Confessariis, atque etiam ratione universalitatis Indulgentiæ, quippe quæ omnibus orbis Fidelibus conceditur.

Circa Jubilæum hæc observanda sunt.

I. Ut pœnitens possit validè à censuris & peccatis reservatis in Jubilæo absolvi, habere debet animum præstandi omnia opera ad lucrandum Jubilæum præscripta, alioquin est indispositus & incapax absolutionis à peccatis reservatis & censuris annexis. Nam facultas absolvendi à peccatis & censuris reservatis non datur nisi in ordine ad Jubilæum pro petentibus absolutionem ex animo illum lucrandi, ac proinde præstandi omnia ad hoc necessaria. Pœnitens tamen qui cum hac intentione & bona fide absolutus fuisset à censuris & peccatis reservatis, sed postea omisisset etiam culpabiliter opus ad Jubilæum lucrandum requisitum, puta jejunium, vel communionem, quamvis Indulgentiam non lucretur, valet tamen absolutio à censuris & peccatis reservatis data, neque propter omissionem illam reincidit in similem censuram. Quia absolutio data fuit absolutè, & non ad reincidentiam, neque sub conditione effectus Indulgentiæ percipiendi: nam verba Bullæ non id exprimunt, sed simpliciter & absolutè dant facultatem absolvendi à reservatis pœnitentes Jubilæum lucrari & opera injuncta præstare volentes.

Porro juxta Suarem & alios peccat mortaliter, qui absolutus à reservatis, postea ex negligentia omittit aliquod opus præscriptum ad lucrandam Indulgentiam; quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi.

II. Transacto Jubilæo potest confessarius absolvere ab omnibus peccatis & censuris reservatis pœnitentes, quibus tempore Jubilæi, audita confessione absolutionem distulit, sicut ab iis absolvere poterat tempore ipso Jubilæi.

III. Jubilæus, aut quælibet alia Indulgentia aliis sive vivis, sive defunctis applicari, aut ejus fructus ad illos transferri non potest à Fidelibus qui opera ad Indulgentiam obtinendam injuncta exequuntur. Ita S. Thomas, in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. q. 3. ad 2. Ratio est, quia dispensatio thesauri

ſauri Eccleſiæ commiſſa eſt ſolis Eccleſiæ Principibus : ac proinde ejusdem theſauri applicatio pendet tantum ab illis, nec valet ultra eorum intentionem & conceſſionem ſigno externo ſignificatam.

QUÆSTIO VI.

Utrùm uſus Indulgentiarum ſit omnibus ſalutaris?

Dico. Indulgentia utilis eſt omnibus Fidelibus, etiam perfectis. Ita Catholici omnes contra Lutherum, qui præter alios errores hunc docuit, Indulgentias non eſſe utiles niſi publicis & ſceleſtiſſimis peccatoribus.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 25. in decreto de Indulgentiis, ubi ſimpliciter definit, *Indulgentiarum uſum, Chriſtiano populo* (id eſt, omnibus Chriſtianis) *maximè ſalutarem eſſe; eoſque anathemate damnat, qui eas inutiles eſſe aſſerant.*

2. *Ratione.* Nam valde utile & ſalutare eſt omnibus etiam perfectis, liberari ab eo, quod ſummi boni fruitionem retardat : cujuſmodi eſt reatus pœnæ temporalis, cum quo nemo decedens Deo frui poteſt, niſi priùs illum in Purgatorio expiaverit. Atqui Indulgentia hoc impedimentum tollit, cùm ſit remiſſio pœnæ temporalis juſtitiæ Divinæ debitæ, ut ſuprà probatum eſt. Ergo indulgentia eſt omnibus etiam perfectis valde utilis & ſalutaris.

Obj. 1. Perfectorum hominum eſt non fugere pœnas, ſed eas potiùs quærere. Ergo Indulgentia non eſt utilis perfectis.

Reſp. Diſting. antec. Perfectorum eſt non fugere pœnas, quæ juvant ad merendum, & ſalutem citiùs conſequendam, cujuſmodi eſt Martyrium, & aliæ pœnæ ſponte propter Deum ſuſceptæ, *conc. ant.* eſt perfectorum non fugere pœnas, quæ retardant à ſummi boni fruitione, *nego ant.* quin imò perfectorum eſt ad fruitionem Dei toto corde anhelare, ac proinde omnia ſuſcipere, quæ tollunt reatum pœnæ retardantem Dei fruitionem, ut hoc impedimento expediti, citiùs Deum videant, perfectiſſimè ament, & laudent.

Obj. 2. Perfecti viri modica indigent ſatisfactione. Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Quamvis enim perfecti viri modica ſatisfactione egeant, tamen pauci ſunt, qui non aliqua egeant, ac proinde cui non ſit utilis Indulgentia. Præterea nullus eſt, qui non putet ſe indigere, aut certò ſciat ſe non indigere ſatisfactione.

Obj. 3. Utilius eſt propriis operibus proſe ſatisfacere, quàm Indulgentias quærere.

Reſp. 1. Indulgentiæ non liberant à ſatisfactionibus à confeſſario injunctis, & aliis facultati ac infirmitati accommodatis & neceſſariis.

Reſp. 2. Utilius & tutius eſt utrumque præſtare, nempe & ſatisfactiones debitas peragere, & Indulgentias quærere, quàm præcisè ſatisfacere : nam nemo ſcire poteſt, an operibus ſuis bonis ac laborioſis plenè ſatisfecerit juſtitiæ Divinæ.

QUÆSTIO VII.

Quinam poſſint Indulgentias concedere?

Dico 1. Summus Pontifex poteſt quaslibet Indulgentias, ſive plenarias, ſive partiales in tota Eccleſia concedere, & quidem jure Divino. Ita omnes, & conſtat.

2. Ex Matth. c. 16. ubi Chriſtus Petro & ejus ſucceſſoribus ſingulariter & ſpecialiter dixit : *Tibi dabo Claves regni Cœlorum . . . . & quodcumque ſolveris ſuper Terram, erit ſolutum & in Cœlis.*

2. Ex

2. Ex Concilio generali Lateranensi IV. cap. 62. ubi dicitur Romanus Pontifex obtinere plenitudinem potestatis ad Indulgentias concedendas.

3. Ex usu. Nam ille solus plenarias Indulgentias tribuit.

Ratio est, quia potestas dispensandi thesaurum communem præcipuè convenit summo Principi, qui in Ecclesia visibili est summus Pontifex, supremus ac universalis Christi in terris Vicarius, & supremum caput visibile Ecclesiæ.

Dico 2. Episcopi possunt suis Diœcesanis Indulgentias concedere secundùm mensuram Canonibus præscriptam, hoc est, Indulgentias partiales tantùm. Nempe Episcopi in tota sua Diœcesi, & Metropolitani in tota sua Provincia possunt jure communi concedere Indulgentias unius anni in dedicatione Ecclesiæ, in anniversario autem dedicationis, vel ex alia causa, dierum duntaxat quadraginta, ut patet ex Conc. gener. Lateran. IV. cap. 62. & cap. *Indulgentiæ* de pœnitent. & remiss. in 6.

Confirmatur utraque assertio ex constitutione Martini V. in Concilio Constantiensi edita, ubi suspectos de hæresi Wicleffiana inter cætera interrogari jubet: *Utrùm credant, quòd Papa omnibus Christianis verè contritis & confessis, ex causa pia & justa possit concedere Indulgentias in remissionem peccatorum; & quòd singuli Episcopi suis subditis secundùm limitationem sacrorum Canonum possint etiam illas concedere.*

Dico 3. Cardinales etiam non Episcopi Indulgentias centum dierum concedunt ex tacita concessione summi Pontificis. Legati verò & Nuntii Apostolici possunt quoque Indulgentias largiri intra terminos suæ Legationis vel speciali summi Pontificis.

Dico 4. Summus Pontifex electus tantùm, & Episcopus electus & confirmatus, sed nondum consecratus, & Legati Apostolici, etsi non Sacerdotes, largiri possunt Indulgentias. Quia potestas concedendi Indulgentias non est potestas ordinis, sed tantùm jurisdictionis, quæ competere potest Clerico non Sacerdoti: ac proinde Indulgentiarum concessio est actus Jurisdictionis non Ordinis.

Dico 5. Summus Pontifex & Episcopi potestatem largiendi Indulgentias delegare possunt alteri, qui sit Clericus; quia hanc potestatem habent ratione officii, ideoque Ordinariam.

Dico 6. Episcopi Indulgentias concedere non possunt nisi suis Diœcesanis ac subditis, ex cap. *Quod autem* de pœnit. & remiss. quia Indulgentiarum concessio est actus jurisdictionis, qui non valet nisi in subditos. Possunt tamen illas largiri Religiosis exemptis in sua Diœcesi commorantibus; nam hi quoad hunc favorem possunt se subjicere Episcopo; suntque membra communitatis, in quos proinde sicut & in alios derivari potest dispensatio bonorum communium spiritualium.

Dico 7. Abbates Religiosorum, Prælati, & Parochi, non possunt concedere Indulgentias suis subditis. *Ita communiter cum S. Thoma, in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 4. quæst. 1.* sed possunt tantùm ex commissione Papæ vel Episcopi. Nam ex cap. *accedentibus* de excessibus Prælat. patet non licere Abbatibus, neque aliis quibuscumque inferioris Ordinis quàm Episcopalis Indulgentias largiri nisi ex speciali privilegio ad hoc obtento.

Ratio est, quia dispensatio thesauri Ecclesiæ competit solis Principibus Ecclesiæ, quales sunt soli Episcopi & summus Pontifex, qui est supremus totius Ecclesiæ Princeps. Nam (ut rectè notat Bellarminus post S. Thomam) Episcopi sunt propriè & absolutè Prælati

lati Ecclesiæ: ipsi enim soli sunt Rectores integri populi, & quasi Reges in parvo regno, atque ita præsunt hominibus omnium ordinum, ætatum, sexuum, conditionum. Abbates verò sunt quasi Patres unius familiæ & domus, & præsunt solis religiosis. Parochi quoque non præsunt nisi uni parœciæ quasi uni familiæ. At potestas dispensandi thesaurum Ecclesiæ non convenit nisi Principibus populi Dei. Ergo.

Obj. Martyres olim concedebant Indulgentias lapsis.

Resp. Non concedebant auctoritate propria & immediatè, sed duntaxat precibus & intercessione apud Episcopos.

QUÆSTIO VIII.

Utrùm ad valorem Indulgentiarum requiratur causa justa?

DIco 1. Ad valorem Indulgentiæ præter potestatem in concedente requiritur justa & rationabilis causa.

Prob. 1. Quia in Extravaganti Clementis VI. *Unigenitus* cùm dicitur summus Pontifex habere potestatem dispensandi thesaurum Indulgentiarum, additur, *ex propriis & rationabilibus causis.* Et Martinus V. in sua constitutione edita in Concilio Constantiensi suspectos de hæresi interrogari jubet, utrùm credant summum Pontificem habere potestatem concedendi Indulgentias *ex causa pia & justa.* Ergo summi Pontifices non agnoscunt potestatem concedendi Indulgentias nisi ex justa & rationabili causa, sine qua concedi non possunt: alioqui hanc conditionem non addidissent.

2. Quia summus Pontifex non est Dominus, sed tantùm dispensator thesauri Indulgentiarum: solus enim Christus est suorum meritorum Dominus. Ergo Papa non habet potestatem thesaurum illum dissipandi & prodigendi, nec proinde distribuendi sine justa causa. Enim verò omnis concessio sine justa causa facta à non Domino ipsius rei est invalida; quia non est actio dispensatoris, sed dissipatoris: nemo autem prudens dat alteri potestatem dissipandi & prodigendi bona sua.

Dico 2. Ad valorem Indulgentiæ requiritur causa proportionata Indultiæ, quæ conceditur, nempe major causa pro majore Indulgentia. *Ita communiter contra paucos.*

Prob. 1. Ex dictis. Nam ad valorem Indulgentiæ requiritur justa & rationabilis causa. At Indulgentia improportionata causæ, datur sine justa & rationabili causa: nam *justa causa* dici non potest, quæ *nullam habet* proportionem cum effectu. Præterea contra rectam rationem est ingentes divitias pro causa levissima impendere: nam in hoc est indiscreta prodigalitas & vera dissipatio.

2. Quia dispensator bona Domini sui dare valide non potest non solùm sine ulla causa, sed etiam sine causa proportionata donationi: non enim est dispensator, sed dissipator, si pro re minima pretiosos Domini sui thesauros profundit. Et verò tam, imò magis dissipat ille, qui pro exigua causa maximam Indulgentiam largitur, quam qui levem sine ulla causa.

3. Si quæcumque causa pia ad valorem Indulgentiæ sufficeret, nullæ Indulgentiæ dici possent indiscretæ: nam semper allegari potest aliqua causa *pia.* Hoc autem repugnat Concilio Lateranensi quarto, Can. 62. ubi Indulgentiæ à quibusdam Episcopis concessæ reprehenduntur tanquam indiscretæ & superfluæ, id est, sine justa & proportionata causa concessæ, ac proinde inanes.

Obj. 1. Indulgentiæ non nituntur justa causa operis injuncti, sed infinitis Christi

Christi satisfactionibus, quæ semper est causa sufficiens, imò transcendens omnem Indulgentiæ concessionem. Ergo ad valorem Indulgentiæ non requiritur alia causa proportionata.

Resp. Disting. anteced. Indulgentiæ nituntur infinitis Christi satisfactionibus, quæ tamen non possint sine justa causa applicari per ejus Ministros *conc. ant.* quæ possint sine justa & proportionata causa applicari per ejus Ministros, *nego ant.* propter rationes allatas. Indulgentiæ nituntur quidem veluti fundamento, thesauro meritorum ac satisfactionum Christi & potest validè sine rationabili causa dispensari per Ministros, qui non sunt illius Domini, sed tantùm dispensatores.

Obj. 2. In antiqua Ecclesia ad petitionem Martyrum concedebantur ab Episcopis Indulgentiæ sine opere injuncto.

Resp. Concedebantur quidem sine novo opere injuncto, sed solùm iis, qui jam aliquo tempore etiam longo, cum fervore pœnitentiam publicam egerant, quamvis eam nondum implevissent. Quia Ecclesia judicabat satis magnam causam esse petitionem Martyrum, ut videlicet fideles ad Martyrium accenderentur, cùm viderent tanti fieri Martyrum preces. Sic etiam in articulo mortis Indulgentia hominibus bene de Ecclesia meritis, Religiosis, & Sodalibus B. Virginis tribuitur, pronunciato nomine Jesu & Mariæ absque alio opere injuncto. Quia videtur causa esse satis justa ipsa necessitas extrema conjuncta cum præcedentibus meritis, ut alii ad bene de Ecclesia merendum, vel ad Religiosam vitam, vel ad Sodalitates in quibus plurima opera bona exercentur, hoc beneficio adducantur. Unde Indulgentia nunquam conceditur sine opere aliquo vel præterito, vel futuro ex parte suscipientis.

Obj. 3. Ex communi axiomate Indulgentiæ tantum valent, quantum sonant: alioqui fideles deciperentur. Ergo non valent secundùm proportionem causæ, sed tantùm juxta intentionem concedentis exteriùs significatam.

Resp. Disting. anteced. Tantum valent, quantùm sonant, si habeant omnes conditiones requisitas tùm ex parte concedentis, tum ex parte suscipientis, *conc. antec.* secùs, *nego ant & conf.* ex parte autem concedentis præter auctoritatem requiritur in causa pietas & æquitas; quia potestas largiendi Indulgentias pendet à causa legitima: Christus enim non vult merita sua sine justa & rationabili causa applicari per suos Ministros, & pœnas justitiæ Divinæ debitas remitti.

Porrò si Indulgentia maxima, puta plenaria concederetur sine proportionata causa, non tamen sine aliqua, sed improportionata, quamvis non valeret quoad tantum effectum seu excessum, nihilominùs valeret pro minori effectu proportionato causæ. Nam tunc Indulgentia quoad minorem effectum habet causam proportionatam: & ea est concedentis intentio, ut valeat quantùm valere potest, & minor, quæ in majore continetur, simul cum majore conceditur.

Obj. 4. Juxta usum Ecclesiæ Indulgentiæ magnæ levi ex causa conceduntur, qualis est illa, quæ datur omnibus adstantibus ante fores Basilicæ Romanæ S. Petri, dum summus Pontifex die Paschatis solemniter populo benedicit.

Resp. Causa per se levis, potest ex adjunctis, & relatè ad magnum finem cui obtinendo apta sit, fieri magna, ut illa assistentia pro foribus Basilicæ S. Petri, quæ ut cujusque seorsim & singillatim spectata, leve quiddam est: magna tamen illa populi frequentia his Indulgentiis invitata magnum quid est, & aptum ac utile ad testificationem fi-

dei de capite Ecclesiæ, & ad honorem sedis Apostolicæ, quod est finis illius Indulgentiæ.

Obj. 5. Pro eadem causa interdum conceduntur inæquales Indulgentiæ, modo minores, modo majores. At hoc non fieret, si causa proportionata requireretur: Ergo.

Resp. Neg. min. Quia si propter eandem causam dentur Indulgentiæ inæquales, id fit, vel quia minores vim causæ non adæquabant, nam causa potest esse proportionata majori Indulgentiæ: vel quia illa causa moraliter non est eadem, sed diversa ex variis adjunctis ac circumstantiis: nam idem opus potest esse modò magis, modò minùs proportionatum fini Indulgentiæ, & utile ac necessarium: sic v. g. urgente magna necessitate eadem eleemosyna magis est necessaria ac utilis ad subsidium pauperum, & instante gravi periculo eadem eleemosyna cum jejunio conjungi deberet ad Deum placandum. Igitur idem physicè opus potest esse diversum moraliter pro diversitate personarum, locorum, temporum, causarum, rerum, &c.

Dico 3. Ad causæ proportionem non requiritur, ut opus injunctum sit ita de se satisfactorium, ut per se planè compenset & tollat debitum pœnæ. Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias, & sic Indulgentiæ forent prorsus inutiles, sed requiritur & sufficit, ut sit proportio inter causam & Indulgentiam, ita ut causa sit ratio sufficiens concedendæ talis Indulgentiæ, & quælibet non sufficiat pro qualibet Indulgentia, sed proportione quadam pro majore Indulgentia requiritur major causa.

Ad causam autem justam & proportionatam duo ex Bellarmino requiruntur 1. Finis aliquis pius & Deo gratus, cujus assecutio magis placeat Deo, quàm satisfactio pœnalis, quæ per Indulgentiam relaxatur. Nam is fidelis & prudens dispensator Cœlestis thesauri est, qui fideliter agit causam domini & secundùm ejus voluntatem operatur. Hujusmodi autem fines esse solent promotio cultus Dei, fidei propagatio, peccatorum aut hæreticorum conversio, hostium Ecclesiæ subactio vel conversio, aut alterius Ecclesiæ necessitatis sublevatio, major sedis Apostolicæ reverentia, unio Principum catholicorum, pax Ecclesiæ, Templorum ac piorum locorum extructio, subventio pauperum, & his similia. Nam quæcumque causa, quæ in honorem Dei, & charitatem proximi vergit, pia censetur & grata Deo.

2. Requiritur opus aliquod, per quod revera finis ille probabiliter obtineri possit. Nam si finis quidem valde placeat Deo, sed per opus injunctum nullo modo obtineri possit, non est justa ac proportionata causa dandæ Indulgentiæ, ut v. g. si daretur Indulgentia plenaria iis, qui semel tantùm recitant orationem Dominicam pro conversione hæreticorum, causa illa non videtur proportionata. Nam quamvis hæreticorum conversio sit res maxima, & Deo gratior quàm pœnalis satisfactio multorum Fidelium; tamen non est probabile convertendos hæreticos per hanc solam brevissimam orationem. Necesse est igitur, ut opus injunctum sit medium aptum & utile ad consequendum finem, propter quem Indulgentia conceditur.

QUÆSTIO IX.

Quænam ad lucrandas Indulgentias requirantur ex parte suscipientis?

Dico 1. Ad Indulgentiam lucrandam requiritur ex parte suscipientis status gratiæ. *Ita communiter.*

Prob.

Prob. 1. Ex hoc generali principio, quia nempe homini inimico Dei, quandiu in peccati ſtatu exiſtit, nulla ſit remiſſio: nam indignus eſt tali remiſſione, & nulla eſt Dei de illa promiſſio.

2. Quia Indulgentia eſt favor ſolis Dei filiis adoptivis & amicis deſtinatus: oritur enim ex paterna facilitate & benignitate in filios, ut patet ex Extrav. *Unigenitus*, ubi Clemens VI. de Chriſto ſic ait: *Theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſivit, volens ſuis theſaurizare filiis pius pater . . . . Quem quidem theſaurum. . . . Commiſit . . . Verè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum.*

3. Quia ſtatum gratiæ, ut conditionem neceſſariam ex intrinſeca ratione ipſius Indulgentiæ ad illius effectum percipiendum, ſatis declarat ipſa Pontificum perpetua conſuetudo.

Dico 2. Ad Indulgentiam lucrandam, præter ſtatum gratiæ, requiritur integra executio omnis operis à Pontifice præſcripti. *Ita communiter cum S. Thoma.*

Prob. Quia Indulgentia non conceditur niſi ſub tali conditione, qua non impleta ſimpliciter, nihil obtinetur, nam conceſſio conditionata non valet, niſi conditio impleatur. Ex communi autem ſententia conceſſio Indulgentiæ eſt unica & quaſi indiviſibilis ſub tali determinata conditione: ideoque qui totum opus præſcriptum non implet, nihil conſequitur, quia ſimpliciter non implet conditionem impoſitam; & per conceſſionis formam nihil promiſſum eſt ei, qui partem tantùm implet. Et verò Indulgentia, cùm ſit favor maximè voluntarius, non valet niſi juxta voluntatem concedentis, quæ exigit ſimpliciter executionem omnis operis injuncti, non autem duntaxat partem.

Hinc qui etiam inculpatè, nempe vel ex abſoluta impotentia, vel obli vione aut ignorantia invincibili omittit opus aliquod injunctum, vel partem ejus ſaltem notabilem nihil Indulgentiæ conſequitur. Quare ſummi Pontifices, quando volunt Indulgentiam percipi ab iis, qui opera per Bullam præſcripta perficere non poſſent, dant Epiſcopis vel confeſſariis facultatem hæc opera commutandi in alia.

Dico 3. Ad conſequendam Indulgentiam plenariam omnium peccatorum etiam venialium, præter iſta omnia, requiritur deteſtatio omnium iſtorum peccatorum venialium, & depoſitio affectus ad quodlibet veniale.

Prob. Quia pœna peccato veniali debita non remittitur ſine remiſſione ejusdem peccati quoad culpam. Nullum autem peccatum veniale remittitur quoad culpam ſine deteſtatione ſaltem virtuali, aut certè ſine depoſitione affectus ad illud in Sacramentis.

Hinc intelliges, quàm pauci Indulgentias plenarias lucrentur: cum pauci ſint, qui peccatum quodlibet veniale efficaciter deteſtentur, & nullum affectum ad ullum veniale ſervent, habeantque voluntatem efficacem & univerſalem nullum peccatum veniale deliberatè committendi, & omnes ejus cauſas & occaſiones proximas tollendi per continuam ſui abnegationem, & integram ſenſuum ac cupiditatum mortificationem.

QUÆSTIO X.

Quandonam requiritur ſtatus gratiæ.

Dico 1. Requiritur ſtatus gratiæ eo inſtanti, quo ultimum ex operibus injunctis perficitur. Nam requiritur ſtatus gratiæ eo inſtanti, quo Indulgentia applicatur. Atqui Indulgentia applicatur eo inſtanti, quo ultima conditio ponitur, ſeu inſtanti conſummationis operum injunctorum: ergo eo inſtanti requiritur ſtatus gratiæ.

Dico.2. Opera injuncta perfici debent in ſtatu gratiæ, ſi Papa exigat opera facta in ſtatu gratiæ: Nam poteſt Indulgentiam non concedere niſi ſub tali conditione. Hinc juxta Bellarminum, cum in Bulla expreſſè habetur Indulgentiam concedi iis, qui verè pœnitentes & confeſſi viſitabunt talem Eccleſiam, vel orabunt, &c. tunc oratio & viſitatio Eccleſiæ fieri debet in ſtatu gratiæ.

Imo aliqui poſt Cajetanum & Navarrum docent requiri ſemper, ut omnia opera in ſtatu gratiæ perficiantur, etiamſi id non exprimatur in Bulla. Unde monent confeſſionem ante omnia alia opera ſemper faciendam eſſe.

Verum communis Doctorum ſententia id negat, & docet ſufficere ſtatum gratiæ eo inſtanti, quo Indulgentia applicatur, id eſt, inſtanti conſummationis ultimi operis, niſi Bulla Indulgentiæ expreſſè exigat, ut opera fiant in ſtatu gratiæ. Ratio eſt, quia (inquiunt) ad finem Indulgentiæ obtinendum non requiritur opus meritorium, aut ſatisfactorium de condigno. Nam opus bonum, v. g. eleemoſyna, jejunium, oratio in ſtatu peccati, ſed ex gratia actuali & ſine ullo ad mortale peccatum affectu factum poteſt eſſe impetratorium apud Deum, & diſponere hominem ſaltem remotè ad relinquenda vitia & gratiam impetrandam.

QUÆSTIO XI.

Utrùm ad Indulgentiam lucrandam requiratur confeſſio.

Dico 1. Requiritur confeſſio, quando Indulgentia conceditur ſub hac forma, *Verè pœnitentibus & confeſſis*, vel aliis verbis exigitur. Nam tunc confeſſio exigitur ut conditio quædam, ſive ut pars operis injuncti, & non ſolùm ad hoc, ut procuretur ſtatus gratiæ, qui ſemper neceſſarius eſt ad Indulgentiæ cujuslibet effectum percipiendum. Nec ſufficit contritio perfecta: nam verba talis formæ prout ſonant, confeſſionem præter pœnitentiam requirunt. Indulgentiæ autem non plus valent, quàm ſonant.

Imo qui ſolorum venialium ſibi conſcius eſt, debet confiteri ad lucrandam Indulgentiam: nam hoc ſaltem tutius eſt, & multi hoc neceſſarium eſſe cenſent. Et verò Bulla neminem excipit.

Dico. 2. Ad conſequendam Indulgentiam ſemper requiritur confeſſio in homine peccati mortalis conſcio, quoties exigitur communio. Quia communioni neceſſariò præmitti debet confeſſio mortalium, nondum per Sacramentum Pœnitentiæ remiſſorum. Unde tunc, etiamſi in Bulla non exigeretur expreſſè confeſſio, tamen neceſſaria eſſet ratione communionis.

QUÆSTIO XII.

Quænam obſervanda ſunt circa orationem, jejunia, eleemoſynas, quæ à Pontifice præſcribuntur?

Dico. 1. Secundùm communiorem ſententiam requiritur oratio vocalis, contra alios qui putant ſufficere mentalem, eo quod hæc ſit propriè oratio, & tam oratio quàm vocalis. Sed tutiùs eſt miſcere vocalem. Certum eſt autem non ſufficere orationem cum voluntariis diſtractionibus factam; quia hæc non eſt devota, *pia*, nec apta ad impetrandum id, quod Pontifex intendit.

Præterea oratio fieri debet aliquandiu in loco, tempore, & ex intentione deſignatis. Locus eſt ordinariè ubi eſt Indulgentia, vel qui ab Episcopo deſignatur. Tempus eſt inter utrasque veſperas in communibus Indulgentiis.

Intentio

Intentio est pax inter Principes Christianos, extirpatio hæresum, hæreticorum & omnium aliorum infidelium conversio, exaltatio S. matris Ecclesiæ, spirituale bonum Papæ; nisi addatur alia.

Dico 2. Jejunium est plerumque trium dierum, nempe Mercurii, Veneris & Sabbati à Pontifice designatorum; nec fieri potest extra dies præscriptos aut Hebdomadam designatam: quia opus fieri debet, ut præscribitur. Modus servandi jejunii is est, quem singulæ Provinciæ legitimè servant tali tempore in jejuniis ab Ecclesia præceptis. Omnes autem, etiamsi aliàs ex præcepto Ecclesiæ ad jejunium non obligentur, ut pueri infirmi, &c. jejunare debent, si Indulgentias lucrari velint, nisi jejunium ex Pontificis licentia in aliud opus à confessario vel Episcopo commutetur.

Dico. 3. Ex communi sententia eleemosyna debet esse corporalis. Si in Bulla non determinetur, dari debet secundùm regulas prudentiæ cum aliqua proportione ad dantis facultatem; unde levissima eleemosyna à divite data non sufficeret: nam parum pro nihilo reputatur, quando quis potest multum. Si in Bulla dicatur, prout unicuique devotio & charitas suggesserit, tunc habenda est ratio dictaminis interni suadentis plus vel minus.

Sufficit dare rem suam per alium. Si tamen eleemosyna non perveniret ad pauperem quacumque ex causa, sive casu, sive ex culpa alterius; juxta multos non perciperetur Indulgentia, quia non est sublevatus pauper. Si autem qui accepit eleemosynam non sit revera pauper, valet tamen eleemosyna ad lucrandam Indulgentiam; quia sufficit, si detur ad levandam miseriam hominis, qui prudenter existimatur pauper. Porro per pauperes intelliguntur etiam ii, qui carent omnino necessariis ad statum.

Observa. Si quis opera præscripta perficere nequeat, non potest ipse ea ne in melius quidem commutare, sed is solus, qui hanc à Pontifice potestatem accepit, nempe Episcopus, vel confessarius.

QUÆSTIO XIII.

Utrùm eodem opere possit quis lucrari plures & diversas Indulgentias?

Dico. Non potest, quia plures Indulgentiæ simul sumptæ faciunt unam Indulgentiam majorem, quàm sit unaquæque seorsim sumpta exigens tale opus. Ergo plures requirunt causam majorem, ideoque majus opus quàm unaquæque seorsim sumpta: nam ad quamlibet Indulgentiam requiritur causa proportionata. Ergo idem opus requisitum ad unam Indulgentiam, non sufficit ad plures, utpote pluribus improportionatum. Breviùs: quia Indulgentia aucta, seu major requirit causam auctam seu majorem, quæ sit illi proportionata.

QUÆSTIO XIV.

Utrùm ad lucrandam Indulgentiam plenariam, præter supradicta requiratur adhuc aliqua alia dispositio ex parte suscipientis?

CAjetanus, Navarrus, Reginaldus, & alii docent ad Indulgentiam plenariam integrè consequendam, præter statum gratiæ & executionem omnium operum in Bulla injunctorum, requiri propositum & sollicitudinem satisfaciendi Deo per satisfactiones congruas, peccatis & facultati ac infirmitati proportionatas; ita ut proportione hujus sollicitudinis tanquam dispositionis ad Indulgentiæ effectum necessa-

neceſſariæ, percipiatur major vel minor Indulgentiæ fructus.

Probant. 1. Quia Indulgentiæ non ſunt ad enervandam pœnitentialem ſatisfactionem, ut docet Concilium generale Lateranenſe IV. cap. 62. in quo Indulgentiæ à quibusdam Epiſcopis conceſſæ reprehenduntur ut indiſcretæ & ſuperfluæ, eo quod per illas pœnitentialis ſatisfactio enervetur, ſic enim legitur: *Quia per indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur.*

2. Quia extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc eſt; opera pia & pœnalia, quæ ſatisfacere valeant pro peccatis, ut explicat Conc. Triden. à quo præcepto Eccleſia diſpenſare non poteſt, Imò ipſa Eccleſia contra hæreticos tuetur neceſſitatem ſatisfactionis pro pœna temporali. Et idem Conc. ſeſſ. 6. cap. 14. docet generaliter pœnitentiam Chriſtiani lapſi præter contritionem & confeſſionem neceſſariò continere ſatisfactionem per jejunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis vitæ exercitia. Atqui, inquiunt, valde enervaretur & fere tolleretur ſatisfactio illa congrua, ſi Indulgentia plenaria plurimorum peccatorum obtineretur duntaxat per opera aliqua pauca, non valde ardua, ut per viſitationem Eccleſiæ, triduum jejunii, aliquam eleemoſynam, confeſſionem & communionem.

3. Theſaurus Indulgentiarum à Chriſto conceſſus eſt, non ad tollenda opera ſatisfactoria, cùm ea præceperit, aut ad fovendum torporem fidelium, ſed ad ſupplendam eorum impotentiam & infirmitatem: alioqui (inquiunt) Indulgentia redundaret non in ædificationem, ſed in deſtructionem, fovendo negligentiam & torporem in ſatisfaciendo pro peccatis.

4. Ex Gregorio VII. qui Lincolnienſi Epiſcopo Indulgentiam petenti conceſſit ea lege, ut pro viribus ſatisfaceret: *Abſolutionem præterea peccatorum tuorum*, inquit, *ſicut rogaſti, auctoritate Apoſtolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus; ſi tamen bonis operibus inhærendo, commiſſos exceſſus plangendo, quantùm valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum Templum exhibueris.* „ Ut appareat „ (inquit Baronius hæc referens ad „ an. 1073.) Sedis Apoſtolicæ Indul„ gentias illis communicari, qui, quan„ tùm ſuppetunt vires, *bene opera*„ ri non prætermittunt: *non autem* „ ignavis, otioſis, ac negligentia tor„ peſcentibus.

S. Antoninus de his, qui ita ſentiunt, ſic loquitur, 1. p. tit. 10. c. 3. §. 3. *Nec credunt, quòd propter has Indulgentias generales minus teneantur agere pœnitentiam in hac vita. Et horum dictum ſatis videtur concordare æquitati, ut notat Innocentius.*

Si objicias 1. Inde ſequi inutiles eſſe Indulgentias: *Negant;* quia ſatisfactiones infirmitati ac fragilitati noſtræ proportionatæ non adæquant, nec remittunt totam pœnam peccatis omnibus debitam. Unde magna ſupereſt adhuc pœna in Purgatorio perſolvenda, quæ per Indulgentias remittitur. Quare plurimùm proſunt Indulgentiæ, quæ remittunt omnia debita, quæ præ impotentia & infirmitate humana non ſolvuntur: & ſic Indulgentiæ ſunt ſupplementum impotentiæ & infirmitatis humanæ, non negligentiæ.

Si dicas, ſaltem hanc doctrinam multùm derogare Indulgentiis plenariis, quæ nunc conceduntur: *Negant.* Quia per Indulgentiam plenariam benè diſpoſiti integram pœnæ temporalis

lis remissionem consequuntur, quam sine hac Indulgentia non obtinerent; quamvis per eam non excludatur satisfactio congrua, & facultati ac infirmitati peccatoris proportionata, quæ lege divina præcipitur.

Si objicias 2. Indulgentia plenaria semel obtenta tollit necessitatem omnis satisfactionis postea peragendæ. *Negant.* Nam in hac sententia, qui post multa peccata justificatur, & opera omnia ad Indulgentiam plenariam consequendam requisita exercet cum proposito satisfaciendi Deo, is statim post operis injuncti executionem lucratur plenariam Indulgentiam hoc sensu, quod acquirat jus ad integram remissionem omnis pœnæ temporalis peccatis suis debitæ, sub conditione satisfactionis convenientis faciendæ, habita ratione suæ infirmitatis. Quare volunt illam Indulgentiam plenariam seu jus illud effectum suum producere successivè & secundùm proportionem satisfactionis.

Quòd si is ante peractam satisfactionem convenientem moriatur, retinens propositum satisfaciendi si diutiùs viveret; tunc integram remissionem pœnæ temporalis omnibus peccatis suis debitæ consequitur ex vi Indulgentiæ plenariæ, quam lucratus est. Nam tunc Indulgentia supplet ejus impotentiam, & sic non persolvet in Purgatorio pœnas peccatis suis debitas, nec propriis satisfactionibus remissas: quæ tamen ipsi persolvendæ fuissent, nisi Indulgentiam consecutus fuisset.

Fatentur adhuc Indulgentias non solùm impotentiam; sed etiam infirmitatem humanam ac fragilitatem supplere.

Si objicias 3. Olim per Indulgentiam remittebatur satisfactio injuncta. *Respondent*, in veteri Ecclesia numquam satisfactionem canonicam ab Episcopis remissam fuisse nisi iis; qui jam pœnitentiam aliquam magnam magno fervore peregissent: vel qui opus aliquod aliud magni apud Deum meriti præstitissent: vel iis qui vehementis contritionis & charitatis editis signis, præ infirmitate aut brevitate temporis propositum satisfaciendi perficere non poterant. Nunquam autem integra satisfactio remissa est valentibus satisfacere aut negligentibus. Unde Concil. Nicænum I. can. 12. sic ait: *Quotquot metu & lacrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipsis conversionem suam, non simulatione demonstrant; hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent: postmodum verò licebit Episcopo de his aliquid humaniùs cogitare.*

Quòd si quandoque in antiqua Ecclesia lapsis ante aliquam satisfactionem canonicam peractam concessa sit Indulgentia, ea tantùm lege concessa est, ut aliquali pœnitentia priùs perfungerentur: vel si infirmitate impediti essent, postea convalescentes, satisfacerent, ut constat ex S Cypriano.

Si objicias. 4. Summi Pontifices in concessione Indulgentiarum nihil aliud requirunt, quàm executionem operis alicujus omnibus communis; nec exigunt ullas alias satisfactiones. *Respondent.* Clemens VI. Extrav. *Unigenitus* declarat Christum Ecclesiæ thesaurum concessisse verè pœnitentibus applicandum; & sæpe alii Pontifices veram pœnitentiam expressè exigunt. Nemo autem est verè pœnitens, nisi qui habet propositum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc est, opera satisfactoria, ut explicat Conc. Trid. Præterea, inquiunt, summi Pontifices possunt tantùm exigere opera, quæ ad finem Indulgentiæ à se intentum requiruntur, semper tamen supponendo in suscipientibus dispositiones ad fructum Indulgentiæ integrè percipiendum

necessarias, & aliarum obligationum executionem.

Corollarium.

Ex dictis sequitur ad lucrandas Indulgentias requiri has conditiones ex parte recipientis. 1. Ut sit baptizatus, & ut sit subditus concedentis : nam concessio Indulgentiæ est actus jurisdictionis, qui valere non potest nisi erga subditos. 2. Ut immunis sit ab excommunicatione majore, quippe quæ privat communione seu participatione bonorum spiritualium, Ecclesiæ dispensationi subjectorum. 3. Ut sit in statu gratiæ; nam pœna non remittitur nisi remissa culpa, nec nisi amicis Dei. 4. Ut opus omne injunctum saltem moraliter totum & integrè impleatur: nam Indulgentia sub hac conditione conceditur, quibus omnibus meritò additur à multis propositum satisfaciendi Deo per opera bona satisfactoria peccatis suis & facultati ac infirmitati propriæ proportionata.

QUÆSTIO XV.

Utrùm Indulgentiæ valeant pro defunctis?

Nota. HIc agitur tantùm de animabus defunctorum in Purgatorio versantibus. Nam certum est 1. Animas jam beatas non indigere Indulgentiis, cùm nullum reatum pœnæ habeant: alioqui non esset beatæ; nam nemo fruitur Deo, nisi priùs divinæ justitiæ vel per se, vel per satisfactiones alienas satisfecerit. 2. Animas damnatorum esse incapaces Indulgentiæ, quia sunt incapaces omnis liberalis remissionis, cùm in inferno nulla sit redemptio. Prætereà nulla pœna peccati remittitur sine ejus culpa. At in inferno nullum peccatum remittitur quoad culpam, ergo nec quoad pœnam.

Dico. Indulgentiæ prosunt animabus defunctorum in Purgatorio versantibus.

Hæc assertio, inquit Suares, licèt olim non adeò declarata fuerit in Ecclesia, ut de illa dubitare non potuerint Catholici, nunc tamen ita certa est, ut sine errore negari non possit.

Prob. 1. Ex usu Ecclesiæ. Nam summi Pontifices concedunt Indulgentias mortuis applicandas, quæ in toto orbe Christiano recipiuntur, consentientibus & approbantibus Episcopis. Ergo universa Ecclesia sentit Indulgentias mortuis prodesse. Atqui Ecclesia universa in re tanti momenti errare non potest, nec *Fideles* decipere. Ergo. Porro ille *usus jam est* antiquus: nam Paschalis I. teste *Bellarmino* ante 700. annos Indulgentias pro defunctis concessit. Quod idem præstitere Sixtus IV. Innocentius VIII. Pius II. Calixtus, & posteriores Pontifices.

2. Ex declaratione Sixti IV. & ex Bulla Leonis X. contra Lutheri errores, ubi tanquam erronea damnatur hæc propositio: *Sex generibus hominum Indulgentiæ non sunt necessaria, nec utiles, videlicet mortuis, &c.*

3. Suffragia vivorum, hoc est, orationes, eleemosynæ, Sacrificium Missæ, & alia opera bona & satisfactoria pro defunctis oblata, ipsis prosunt ad remissionem pœnarum, ut constat ex Scriptura & Traditione. *Ergo illis* quoque prosunt Indulgentiæ *ab Ecclesia* concessæ, cùm sint quoddam suffragium, quod æquè pro defunctis offerri & valere potest ac cætera. Nam eadem est ratio, nempe quòd sit communicatio bonorum spiritualium inter membra Ecclesiæ. Defuncti enim in statu gratiæ, cum vivis ejusdem fidei & charitatis vinculo conjuncti, unam

Eccle-

Ecclesiam & unum corpus efficiunt. *Neque enim piorum animæ mortuorum separantur ab Ecclesia, quæ est etiam nunc regnum Christi*, inquit S. Augustinus, lib. 20. de Civit. c. 9.

Et verò si privati homines juvare possunt defunctos tanquam membra ejusdem corporis suis propriis satisfactionibus per modum suffragii; cur eosdem juvare non posset summus Pontifex auctoritate publica de satisfactionibus Christi & Sanctorum, quæ sunt in spirituali Ecclesiæ thesauro, cujus ipse supremus dispensator est.

4. Denique quia thesaurus meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum commissus Ecclesiæ, non minùs defunctis quàm vivis prodesse potest. Et aliunde charitas Ecclesiæ ad illos non minùs quàm ad hos debet se extendere. His adde unanimem Theologorum consensum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Potestas concedendi Indulgentias est potestas clavium. At potestas clavium non se extendit ad defunctos, ergo nec potestas concedendi Indulgentias.

Resp. Potestas clavium non se extendit quidem ad defunctos, quatenus est præcisè potestas ligandi & solvendi; sed ad eos se extendit; quatenus est potestas dispensativa thesauri spiritualis Ecclesiæ, ad quam pertinent animæ defunctorum. Potestas quippe clavium non est solùm potestas ligandi & solvendi, sed etiam potestas dispensativa thesauri Ecclesiæ constantis ex meritis ac satisfactionibus Christi & Sanctorum, quæ tam possunt applicari mortuis quàm vivis, licèt diverso modo. Nam potestas clavium est potestas aperiendi Cœlum, ac proinde tollendi omne impedimentum consequendæ beatitudinis, qualis est reatus pœnæ temporalis retardans hanc consecutionem. Hoc autem impedimentum extra Sacramenta & Sacrificium Missæ tollitur per dispensationem thesauri Indulgentiarum, quæ non minùs defunctis quàm vivis communicari possunt, cùm defuncti sint membra Ecclesiæ, & illarum effectus capaces.

Nota. Per potestatem clavium intelligitur quæcumque potestas Ecclesiastica perducendi homines ad regnum Cœlorum, & tollendi omne impedimentum beatitudinis assequendæ, sive homines vocando & admittendo ad Ecclesiam: sive in eam jam admissos regendo, reconciliando Deo, & perficiendo: sive etiam defunctos juvando per thesaurum Ecclesiæ illis applicatum, ut liberentur à pœnis divinæ justitiæ debitis. Quæ potestas adæquatè sumpta, partim est ordinis, illa scilicet quæ per sacram Ordinationem confertur; partim est jurisdictionis, & auctoritatis dispensativæ. Auctoritas autem admittendi Catechumenos & juvandi defunctos per Indulgentias revocatur ad potestatem jurisdictionis, & sub illa moraliter comprehenditur; quia præsupponit eum, à quo manat, habere potestatem jurisdictionis in Ecclesia, & potestatem dispensandi thesaurum communem.

Inst. Potestas clavium nihil aliud est quàm potestas absolvendi à peccatis: ergo nullatenus extenditur ad defunctos.

Resp. Nego anteced. Nam potestas clavium adæquatè sumpta multiplex est ratione effectus: continet enim 1. Potestatem docendi cum auctoritate quæ ad fidem & mores pertinent. 2. Potestatem regendi Ecclesiam per leges & ordinationes. 3. Potestatem remittendi aut retinendi peccata, eaque puniendi in Sacramento Pœnitentiæ. 4. Potestatem ligandi & solvendi

per cenſuras eccleſiaſticas. 5. Poteſtatem remittendi pœnas juſtitiæ Divinæ debitas, vel pro iis pretium offerendi per conceſſiones Indulgentiarum. 6. Denique poteſtatem diſpenſandi in votis & juramentis nomine Dei. Nam per poteſtatem clavium adæquatè ſumptam intelligitur poteſtas perfecta perducendi hominea ad regnum Cœlorum, & tollendi omne impedimentum beatitudinis aſſequendæ. Aliquando tamen poteſtas clavium ſumitur in ſenſu reſtricto, nempe pro ſola poteſtate abſolvendi à peccatis, & ſatisfactione pro illis imponendi.

Obj. 2. Poteſtas concedendi Indulgentias nititur hoc textu: *Quodcumque ſolveris ſuper Terram, erit ſolutum & in Cœlis.* At hic textus ſignificat tantùm poteſtatem abſolvendi, quæ non extenditur ad defunctos. Ergo.

Reſp. Nego min. Nam verbo *ſolvere* ibi ſignificatur non ſolùm judiciaria abſolutio, ſed etiam debiti ſolutio, quæ fit per oblationem pretii ex theſauro Eccleſiæ; item omnis diſpenſatio, & remotio impedimenti conſequendæ beatitudinis.

Obj. 3. Non poteſt probari ex Scriptura poteſtas largiendi Indulgentias pro mortuis. Ergo.

Reſp. Nego anteced. Nam hæc poteſtas continetur in his Chriſti verbis, Matth. c. 16. *Tibi dabo claves regni Cœlorum. Et quodcumque ſolveris ſuper Terram, erit ſolutum & in Cœlis.* Nam hæc verba ſignificant poteſtatem jurisdictionis, & poteſtatem diſpenſandi ſpiritualem theſaurum Eccleſiæ ex meritis ac ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum conflarum: qui theſaurus mortuis prodeſſe & applicari poteſt, ex eo offerendo Deo pretium ſolutionis pro defunctis, quod ipſe pro ſua benignitate acceptat pro iis, pro quibus vult.

Obj. 4. Conc. Trident. nullam facit mentionem Indulgentiarum pro mortuis: ergo iis non proſunt.

Reſp. Nego conſeq. Quamvis enim expreſſam mentionem Indulgentiæ pro mortuis non fecerit, ſufficienter tamen & ſaltem implicitè docuit Indulgentias pro mortuis conceſſas, ipſis prodeſſe, cùm generatim definivit Indulgentias ab Eccleſia conceſſas, eſſe utiles. At Eccleſia non ſolùm pro vivis, ſed etiam pro mortuis Indulgentias concedit. Ergo Indulgentiæ ſunt utiles non ſolùm vivis, ſed etiam mortuis.

Obj. 5. Sententia definitiva lata eſt de pœnis Purgatoriis ſubeundis. Ergo illæ pœnæ non poſſunt amplius remitti etiam mediatè.

Reſp. Diſting. anteced. Lata eſt ſententia definitiva conditionata, *conc. ant.* abſoluta, *nego antec. & conſ.* ſententia de pœnis Purgatorii nunquam eſt omnino abſoluta; ſed includit hanc conditionem. Ut anima tamdiu pœnas patiatur, niſi ipſi applicentur ſatisfactiones alienæ, quibus fiat ſolutio Divinæ juſtitiæ. Quare cùm anima pœnis illis liberatur, non propterea revocatur prior ſententia; ſed potiùs impletur, quia impleta eſt conditio ſub qua non diuturniores pœnas decernebat.

Obſerva. Ut Indulgentiæ proſint defunctis, debent ſpecialiter in forma conceſſionis pro illis concedi. *Ita S. Thomas, & Theologi communiter.* Ratio eſt, quia Indulgentiæ iis tantùm utiles ſunt, pro quibus conceduntur: nam Indulgentiæ non pluribus nec aliis proſunt, quàm exprimant, ſicut non plus valent, quàm ſonant. Quod etiam patet ex uſu Eccleſiæ: nam quoties Indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expreſſa fit illorum mentio in forma conceſſionis.

Hinc

Hinc si Indulgentia generatim concedatur pro omnibus Fidelibus, in ea non comprehenduntur mortui. Nam ex usu Ecclesiæ nomine Fidelium simpliciter intelliguntur solùm viventes, vel quia illi soli simpliciter sunt in statu viatorum, vel quia illi soli subjiciuntur potestati clavium adæquatè sumptæ, & ab Ecclesia reguntur.

Imò Indulgentiæ etiam pro mortuis concessæ, ut illis prosint, debent ipsis à Fidelibus vivis applicari. Quia animæ defunctorum illas pro se lucrari non possunt, cùm opera injuncta per se præstare non possint. Unde Indulgentiæ fructus debet illis à Fidelibus vivis applicari, qui per executionem operis præscripti Indulgentiam lucrantur.

QUÆSTIO XVI.

Quomodò Indulgentiæ valeant pro defunctis?

Dico. Indulgentiæ valent pro defunctis per modum suffragii tantùm, non per modum absolutionis judiciariæ.

Prob. 1. Quia summi Pontifices sæpius declararunt, se Indulgentias pro defunctis concedere tantùm per modum suffragii. 2. Quia Ecclesia non habet jurisdictionem in defunctos, qui non sunt ampliùs ejus subditi. Ergo non potest mortuis Indulgentiam largiri per modum absolutionis, quod est exercere actum jurisdictionis. Antecedens constat ex variis Pontificum declarationibus in jure contentis. Et ratio est, quia animæ defunctorum non possunt ab Ecclesia judicari. Nam Ecclesia non potest eas citare, earum causam cognoscere, eas ligare, cogere ad obedientiam, nec proinde eas absolvere.

Præterea summus Pontifex non est Judex & Pastor nisi Ecclesiæ visibilis.

Igitur Indulgentiæ prosunt tantùm defunctis per modum suffragii & solutionis, non per modum absolutionis judiciariæ, sed ut hoc totum meliùs intelligatur, observanda sunt sequentia.

I. Indulgentia datur per modum absolutionis, cùm Indulgentiam concedens remittit proximè & immediatè pœnam tanquam minister Dei, & judex locum ejus tenens, interim solvens Divinæ justitiæ ex thesauro sibi commisso. Indulgentia verò datur tantùm per modum suffragii satisfactorii, cùm Indulgentiam concedens non remittit pœnam; sed offert Deo pretium ex thesauro meritorum ac satisfactionum Christi & Sanctorum, ut ipse remittat pœnam suæ justitiæ debitam. Itaque Indulgentiæ pro mortuis conceduntur per modum suffragii, quatenus offeruntur Deo satisfactiones Christi & Sanctorum quasi pretium, quo defunctorum animæ redimantur à pœna, quam Deus solus immediatè remittit. Hinc summus Pontifex solvit tantùm pro defunctis, non eos absolvit, nec iis pœnam immediatè remittit; sed præcisè offert Deo pretium de thesauro Ecclesiæ, Deus verò acceptat, & pœnam remittit.

II. Suffragium generatim juxta S. Th. est auxilium quoddam, quod unus Fidelis præbet alteri ad obtinendam à Deo remissionem pœnæ temporalis vel aliquid ejusmodi. Unde hic suffragium est communicatio & applicatio alienæ satisfactionis pro defuncto ad ei obtinendam remissionem pœnæ temporalis debitæ Deo ob peccata jam quoad culpam remissa.

III. Suffragia tribus modis defunctos juvant, scilicet per modum meriti de congruo, per modum impetrationis, & per modum satisfactionis. Indulgentiæ autem juxta Bellarminum non prosunt mortuis nisi per modum

ſuffragii ſatisfactorii ; quia ſunt tantùm, inquit, ſatisfactorii. Quemadmodum igitur qui dat eleemoſynam, vel jejunat pro defunctis, non abſolvit defunctos à reatu pœnæ, ſed offert Deo ſatisfactionem illam pro defunctis, ut Deus eam acceptans liberet defunctos à debito pœnæ quam perſoluturi erant : ſic Papa non abſolvit animas defunctorum à reatu pœnæ, ſed offert Deo ex theſauro ſatisfactionum, quantùm neceſſe eſt ad ſolutionem pœnarum ; & Deus acceptans ſatisfactionem illam communicatam animabus defunctorum, eas liberat à debito illo pœnæ.

Hoc tamen diſcriminis intercedit inter ſuffragia privatorum, & Indulgentias. 1. Quòd ad Indulgentiam dandam requiratur jurisdictio ſeu auctoritas, quia theſaurum communem diſpenſare non poteſt niſi Princeps Eccleſiæ. At ad ſuffragia privata offerenda nulla requiritur jurisdictio. 2. Quòd qui ſuffragia offert, non poteſt ſemper tantum offerre, quantùm ſufficit ad remittendam totam pœnam animæ defuncti perſolvendam. At ſummus Pontifex offerre poteſt ex theſauro illo infinito, quantùm requiritur ad ſatisfaciendum integrè pro debito cujuscumque pœnæ : & ideò dicitur dare indulgentiam plenariam, atque liberare per modum ſuffragii, quia offert, quantùm ad plenam ſatisfactionem ſufficit.

Ex dictis colligi poteſtatem concedendi Indulgentias eſſe ſimul poteſtatem jurisdictionis, & auctoritatis cujusdam diſpenſativæ theſauri eccleſiaſtici, quæ circa vivos quidem adjunctam habet rationem abſolutionis judiciariæ ; circa defunctos verò ſolam rationem diſpenſationis & ſolutionis factæ per modum ſuffragii. Quare Indulgentiæ pro mortuis, & Indulgentiæ pro vivis in eo conveniunt, quòd in earum conceſſione fiat diſpenſatio theſauri Eccleſiæ, & ſolutio ex Chriſti & Sanctorum meritis ac ſatisfactionibus applicatis. At in eo differunt, quòd reſpectu defunctorum fiat ſolutio tantùm, & applicatio ſatisfactionum à Deo acceptanda : reſpectu autem vivorum præter ſolutionem pretii fiat vera & judiciaria abſolutio.

QUÆSTIO XVII.

Utrùm Indulgentiæ infallibiliter proſint defunctis.

EX dictis conſtat, Indulgentias prodeſſe defunctis, ſaltem aliquibus, nempe iis, quibus prodeſſe Deo placuerit. Sed aliqui *Theologi negant* eas infallibiliter prodeſſe ſemper illis, quibus ſpeciatim applicamus, ſed ſolùm quibus, quando, & quantùm Deus voluerit : quemadmodum dicunt de eleemoſynis, jejuniis, & ipſo Sacrificio Miſſæ, quæ pro defunctis Deo offeruntur.

S. Thom. verò, S. Bonav. Suarez, & alii plures docent Indulgentias infallibiliter valere pro iis, pro quibus à Fidelibus applicantur, idque propter pactum quoddam Dei cum Chriſto initum, & promiſſionem Chriſti abſolutè factam Petro & ejus ſucceſſoribus, Matth. cap. 16. *Tibi dabo claves regni Cœlorum . . . & quodcumque ſolveris ſuper Terram, erit ſolutum & in Cœlis.* Quibus verbis nititur poteſtas Indulgentiarum tàm pro defunctis quàm pro vivis : ac proinde æquè infallibiliter pro utrisque valet illius poteſtatis legitimum exercitium. Item conceſſio Indulgentiarum pro defunctis eſt exercitium poteſtatis clavium. Hujus autem poteſtatis exercitium ſemper eſt validum & ratum apud Deum, ſi fiat legitimè & ex rationabili cauſa, ſeu clave non

non errante, ut ajunt. Nam clavis ſemper aperit, ſi non errat, hoc eſt, ſi rationabiliter id intendat: alioqui inepta eſſet clavis, & ſolum ex illius defectu & inefficacia non ſequeretur effectus, quod planè repugnat Chriſti verbis.

QUÆSTIO XVIII.

Quid requiratur ad hoc, ut Indulgentiæ proſint defunctis?

Dico 1. Ex parte concedentis requiritur præter auctoritatem, juſta & rationabilis cauſa, quæ ſit aliqua cauſa particularis ad honorem Dei & Eccleſiæ utilitatem pertinens, ſicut de Indulgentiis pro vivis dictum eſt: ita ut Papa judicet gratiorem eſſe Deo rem illam, propter quam Indulgentias largitur, quàm executionem juſtitiæ, quæ exercetur in expiandis animabus Purgatorii. Quare pro cauſa non ſufficit utilitas illarum animarum, vel gloria Dei præciſè redundans ex animarum illarum liberatione: nam ſi iſta ſufficerent, Chriſtus ipſe jam omnes animas liberaſſet.

Dico 2. Ex parte ſuſcipientis Indulgentias pro defunctis requiritur 1. Integra executio operum injunctorum: quia Indulgentia non datur niſi ſub hac conditione, quæ impleri non poteſt, niſi vivente. 2. Ut tale opus fiat ex intentione lucrandi Indulgentiam defuncto: alioqui nullo modo factum eſſet pro illo, cui Indulgentia procuratur, quod tamen neceſſarium eſt ad effectum moralem, & in ipſa conceſſione Indulgentiæ poſtulatur. 3. Requiritur ſtatus gratiæ ſaltem in fine ultimi operis injuncti. Quia vivens applicat defuncto remiſſionem pœnæ temporalis, quam conſecutus eſt. Non poteſt autem illa conſequi niſi ſit in ſtatu gratiæ ſaltem in fine ultimi operis injuncti.

APPEN-

APPENDIX DE INDULGENTIIS.

Quæſt. I. *Quid & quotuplex eſt Indulgentia?*

Reſp. 1. Indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remiſſis debitæ, facta extra Sacramenta & ſacrificium per applicationem ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum. Fide conſtat, ex Concilio Trid. Seſſ. 25. Indulgentiarum uſum fidelibus maximè ſalutarem eſſe, easque concedendi poteſtatem in Eccleſia extare.

Reſp. 2. Indulgentia alia eſt totalis ſeu plenaria, qua tota pœna temporalis remittitur; & alia partialis ſeu non plenaria, qua pars tantùm pœnæ remittitur. Hæc dicitur aliquando Indulgentia unius anni, vel plurium, vel 40. dierum; per quam ſcilicet tantùm de pœnis remittitur, quantùm remitteret pœnitentia auſtera unius anni vel plurium, aut 40. dierum, ſecundùm antiquos canones facta.

Quæſt. II. *Quinam habent poteſtatem concedendi Indulgentias?*

Reſp. Papa poteſt jure divino Indulgentias qualeſcumque in tota Eccleſia concedere; cùm ſupremus ſit vicarius Chriſti, & ſupremum caput viſibile Eccleſiæ. Supremo autem Principi competit poteſtas diſpenſandi theſaurum communem ſine limitatione. Epiſcopi verò in ſua diœceſi, & Archiepiſcopi in tota ſua provincia poſſunt jure communi concedere tantùm Indulgentias unius anni *in dedicatione* Eccleſiæ, & in anniverſario dedicationis, vel alia ex cauſa, dierum dumtaxat 40. ex Conc. gener. Lateran. IV. cap. 62. Cardinales etiam non Epiſcopi dicuntur concedere Indulgentias 100 dierum, ex conceſſione Papæ, ſaltem tacita.

Nota. Hæc poteſtas eſt jurisdictionis, non ordinis. Hinc 1. poteſt competere, & delegari clerico non Sacerdoti. 2. Indulgentiæ non poſſunt concedi, niſi ſubditis, cap. 4. *de pœnit. & remiſſ.* ubi ratio datur, quia ſicut à judice non ſuo ligari nemo poteſt, ita neque abſolvi. Poſſunt tamen exempti lucrari Indulgentias Epiſcopales, cum in ea re favorabili poſſunt ſe ſubjicere jurisdictioni ordinarii, ne quod in gratiam conceſſum eſt privilegium, in eorumdem diſpendium cedat, ex Reg. 61. jur. in 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum.*

Quæſt. III. *Quænam requiruntur ad lucrandam Indulgentiam?*

Reſp. Sequentia. I. Status gratiæ, ſaltem cùm ultimum opus completur. Quia tunc applicatur Indulgentia, quæ illum exigit: nam inimico Dei, quamdiu

diu in peccato existit, nulla fit remissio etiam quoad pœnam temporalem. Inimicus enim Dei, & reus pœnæ æternæ non est subjectum aptum, cui remittatur aliqua pœna; & nulla est promissio nisi pro justo. Unde Indulgentia numquam conceditur, nisi contritis & confessis, aut verè pœnitentibus. Imò aliqui putant necesse esse ut omnia opera in Bulla injuncta perficiantur in statu gratiæ. Sed alii communiùs docent sufficere, quòd bene fiant animo verè pœnitenti & sine affectu ad mortale: Quia Pontifex in concessione non exigit, ut omnia opera præscripta fiant in statu gratiæ: & sine illo possunt esse utilia ad finem Indulgentiæ. Requiritur tamen status gratiæ eo instanti, quo ultimum ex operibus per Bullam injunctis perficitur. Nam requiritur status gratiæ eo instanti, quo Indulgentia applicatur. At Indulgentia applicatur eo instanti quo ultima conditio ponitur, seu instanti consummationis operum. Ergo eo instanti requiritur status gratiæ.

II. Omnia opera injuncta impleri debent integrè, in loco, & tempore, & ordine præscriptis, & propter finem præscriptum. Quia Indulgentia non conceditur, nisi sub hac conditione: qua proinde non impleta, simpliciter nihil obtinetur. Et Indulgentia solùm operatur secundùm intentionem concedentis expressam per verba concessionis. Hinc qui opus aliquod injunctum, vel partem ejus notabilem omittit, quamvis ex ignorantia aut oblivione invincibili, vel impotentia, nihil consequitur: quia simpliciter non implet conditionem, cui adstricta est Indulgentia.

III. Ad consequendam Indulgentiam plenariam omnium peccatorum, etiam venialium, requiritur detestatio omnium illorum, & depositio affectus ad quodlibet. Nam pœna peccato debita non remittitur sine culpa: nullum autem peccatum etiam veniale remittitur quoad culpam, sine detestatione seu displicentia saltem virtuali; & depositione affectus ad illud. Quàm pauci ergo Indulgentiam plenariam integrè consequuntur?

Præter supradicta, *Cajetanus, Navarrus, Reginaldus & alii* docent ad Indulgentiam integrè consequendam requiri propositum, & sollicitudinem satisfaciendi Deo per satisfactiones congruas, & peccatis ac facultati pœnitentis proportionatas; ita ut proportione hujus sollicitudinis tamquam dispositionis ad Indulgentiæ effectum necessariæ, percipiatur major vel minor Indulgentiæ fructus. *Probant*: Quia 1. Extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, à quo præcepto Ecclesia dispensare nequit. Et Conc. Trident. Sess. 6. cap. 14. docet generaliter pœnitentiam christiani lapsi, necessariò præter contritionem & confessionem, continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, &c. At, inquiunt, valde enervaretur, & ferè tolleretur satisfactio illa congrua, si Indulgentia plenaria plurimorum peccatorum obtineretur præcisè per opera aliqua pauca non valde gravia, ut per visitationem Ecclesiæ, triduum jejunii, aliquam eleemosynam, & confessionem ac communionem. 2. Thesaurus Indulgentiarum à Christo concessus est, non ad tollenda opera satisfactoria, cùm ea præceperit; aut ad fovendam negligentiam ac torporem fidelium; sed ad supplendam eorum impotentiam ac infirmitatem: aliàs, inquiunt, indulgentia redundaret non in ædificationem, sed in destructionem, fovendo negligentiam ac torporem in satisfaciendo pro peccatis, & minueret horrorem peccati. 3. Ex Gregor. VII. qui Lincolnienſi Episcopo Indulgentiam petenti concessit ea lege, ut pro

viribus ſatisfaceret : *Abſolutionem præterea peccatorum tuorum*, inquit, *ſicut rogaſti, authoritate Principum Apoſtolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus, ſi tamen bonis operibus inhærendo, commiſſos exceſſus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris.* Ut appareat, inquit Baronius hæc referens ad annum 1073. *Sedis Apoſtolicæ Indulgentiam illis communicari, qui quantùm ſuppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otioſis, ac negligentia torpeſcentibus.* De his qui ita ſentiunt, ſic loquitur S. Antoninus, 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 3. *Nec credunt quod propter has Indulgentias generales minùs teneantur agere pœnitentiam in hac vita; & horum dictum ſatis videtur concordare æquitati, ut notat Innocentius.*

Quæſt. IV. *Quænam notanda ſunt circa opera præſcribi ſolita?*

Reſp. Sequentia. 1. Dum in Bulla conceditur Indulgentia *contritis & confeſſis*, ad eam lucrandam ſecundùm multos confeſſio non eſt neceſſaria habenti ſola venialia : quia putant eam deſignari tantùm ut medium ad gratiam & remiſſionem culpæ. Sed alii multi diſſentiunt, quia tunc confeſſio requiritur tamquam unum ex operis præſcriptis. Quare tutius eſt confiteri, idque conſentaneum eſt praxi fidelium, præſertim tempore Jubilæi.

2. Oratio fieri debet per aliquod tempus in loco, tempore, & ex intentione deſignatis. Locus eſt ordinariè ubi eſt Indulgentia. Tempus eſt inter utrasque veſperas. Intentio eſt pax inter principes chriſtianos, converſio infidelium, extirpatio hæreſum, exaltatio S. Matris Eccleſiæ, bonum ſpirituale Papæ, niſi alia addantur. Secundùm multos debet eſſe vocalis, nec valet ſi fiat cum diſtractione voluntaria : nam talis oratio non eſt religioſa, nec apta ad impetrandum id quod Papa intendit.

3. Modus ſervandi jejunium eſt ille, quem ſingulæ provinciæ ſervant tali tempore in aliis jejuniis.

4. Eleemoſyna, ſi non determinetur per Bullam, fieri debet juxta regulas prudentiæ, & dictamen internum : ita ut non detur quid *minimum*, ſpectata facultate dantis, *nam minima* non ſunt in conſideratione.

5. Non ſatisfit per communionem ſacrilegam : nam communio præſcribitur ut opus bonum, vivum & operativum gratiæ.

Quæſt. V. *Quænam requiruntur ut Indulgentiæ proſint defunctis?*

Reſp. Neceſſe eſt. 1. Ut pro illis in Bulla ſpecialiter concedantur. Nam Indulgentiæ non proſunt pluribus, nec aliis, quantum prima conceſſio; & tantum valent quantum ſonant. Nomine autem fidelium ſimpliciter in Bullis intelliguntur ſoli viventes, ut patet ex uſu ; quare quoties Indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expreſsè additur : *Fidelibus vivis & defunctis.* 2. Ut fidelis vivens omnia opera injuncta ritè perficiat ex intentione lucrandi Indulgentiam pro mortuo, ſitque in ſtatu gratiæ, ſaltem cùm ultimum opus impletur, atque Indulgentiam applicet defuncto.

TRA-

TRACTATUS DE SACRAMENTO EXTREMÆ-UNCTIONIS.

EX SPECULATIVA.

EXTREMA UNCTIO est Sacramentum à Christo institutum ad conferendam ægroto, de vita periclitanti, gratiam, ad resistendum tentationibus, ferendum patienter dolores, & peccati reliquias abstergendas, per Unctionem Olei benedicti, & orationem Sacerdotis.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Extrema-Unctio sit Sacramentum novæ legis.

Nota. EXtremam-Unctionem Sacramentum esse negarunt Waldenses, Wicleffus, Lutherus, & Calvinus contra quos;

Dico. Extrema-Unctio est verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum à Christo institutum. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Jac. cap. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* Ibi agitur de Extrema-Unctione, & traduntur omnia, quæ ad verum & propriè dictum Sacramentum requiruntur, videlicet symbolum externum, consistens tum in materia, nempe Unctione Olei, tum in forma, nempe oratione; promissio gratiæ contenta his verbis: *Alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei;* institutio Christi; nam solus Christus potuit certis rebus & verbis gratiæ promissionem, proindeque vim infallibilem gratiam producendi annectere; institutio denique permanens: nam verba Apostoli spectant omnes omnium temporum Christianos infirmos.

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiant, Origenes, qui hom. 2. in Levit. ait: *Audi nunc quantæ sint remissiones peccatorum in Evangeliis. Est ista prima, qua baptizamur in remissionem peccatorum .... est adhuc & septima, licèt dura & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, cùm lavat peccator in lacrymis stratum suum .... & cùm non erubescit Sacerdoti Domini indi-*

care peccatum ſuum, & quærere medicinam, ſecundùm eum qui ait: dixi, pronuntiabo adversùm me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei; in quo impletur & illud, quod Apoſtolus dicit: ſi quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus, ungentes eum, &c.

S. Innocentius I. epiſt. ad Decentium, c. ult. poſtquam retulit Jacobi verba: *Si infirmus aliquis in vobis eſt, vocet Presbyteros, &c.* hæc ſubjicit: *Quod non eſt dubium de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui Sancto Oleo Chriſmatis perungi poſſunt: quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum Sacerdotibus, ſed omnibus uti Chriſtianis licet in ſua aut ſuorum neceſſitate ad ungendum.* Et infra: *pœnitentibus* (publicis) *iſtud* (Oleum Chriſmatis) *fundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti: nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur concedi?* „ Hoc „ Innocentii I. teſtimonium (inquit „ Bellarminus, l. de Sacram. Extremæ „ Unctionis c. 4.) etiamſi ſolùm extaret, ſufficere deberet. Nam auctor eſt antiquus, ſiquidem anno „ 402. ſedere cœpit: eſtque vir „ Doctus & Sanctus, & ab Auguſtino, „ Hieronymo & Chryſoſtomo mirificè „ commendatus: & epiſtola ejus certa eſt: dicit expreſsè & clarè hanc „ Unctionem eſſe Sacramentum à Jacobo explicatum, & ideo non dari „ iis, qui non ſunt capaces aliorum „ Sacramentorum; nec ullus unquam „ veterum eum reprehendit, quòd „ Unctionem infirmorum Sacramentum eſſe docuerit. „ Et paulo inferiùs hæc ſubjicit Bellarminus; *Ex hoc etiam teſtimonio colligimus, cur non extent multa hujus generis teſtimonia, id eſt, tam antiqua, & tam expreſſa: quia videlicet non habuerunt occaſionem de hac re ſcribendi. Nam nec Innocentius de hac re ſcripſiſſet, niſi Epiſcopo Eugubino dubitatio illa in mentem veniſſet, utrùm Epiſcopus poſſit dare Sacramentum Unctionis Extremæ, an ſolus Presbyter . . . . alioqui enim de Sacramentis, quæ in uſu quotidiano erant, non ſcribebant Patres, niſi coacti aliqua occaſione, vel niſi hæreticis reſpondendum eſſet.* S. Auguſtinus, vel (ut alii volunt) S. Cæſarius, Serm. 215. de tempore. *Quoties aliqua infirmitas ſupervenerit, corpus & ſanguinem Chriſti ille qui ægrotat, accipiat; & inde corpuſculum ſuum ungat* (per Presbyterum) *ut illud quod ſcriptum eſt, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent ſuper eum ungentes eum Oleo, &c. videte, fratres, quia* qui in infirmitate ad Eccleſiam cucurrerit, & corporis ſanitatem recipere, & peccatorum Indulgentiam merebitur obtinere.

Prob. 3. Ex Conciliis, ſcilicet Regiaticino, anno 850. celebrato, Canon. 8. ubi clarè hæc veritas aſſeritur, & ex quo ſenſus & uſus Eccleſiæ octo priorum ſæculorum ſatis innoteſcit. Florent. in decreto pro Armenis: denique Trident. Seſſ. 14. de Extrema-Unctione, c. 1. & Canon. 1. ubi ait: *Si quis dixerit Extremam Unctionem non eſſe verè & propriè Sacramentum, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & à Beato Jacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, Anathema ſit.*

Prob. 4. Ex perpetua praxi Eccleſiæ in adminiſtranda infirmis Extrema-Unctione, quæ conſtat ex Origine, Innocentio I. Auguſtino: ſeu Cæſario, loc. cit. Gregor. Magno, l. de Sacramentis; Beda, in epiſt. Jacobi; & aliis.

Accedit ratio ex divina providentia deſumpta, quam tradit Conc. Trid. Seſſ. 14.

14. in proemio doctrinæ de Extrema Unctione his verbis : *Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint: ita Extremæ Unctionis Sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementiùs ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam, si possit divinæ misericordiæ deturbandos, quàm cùm impendere nobis exitum vitæ perspicit.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. S. Dionysius, in l. de Ecclesiastica hierarchia, ubi de Sacramentis agit, nullam mentionem facit Extremæ Unctionis.

Resp. Scriptori illius operis, quisquis sit, propositum non fuit de omnibus legis novæ Sacramentis in illo libro tractare, unde nec ibi de Pœnitentia, nec de Matrimonio agit. Similiter aliis Patribus propositum non fuit in suis libris de omnibus Sacramentis agere, sed de illis solis, de quibus agendi necessitatem aliquam habebant.

Obj. 2. Non exstant exempla antiqua, quòd Sancti viri in extremis agentes, Extremam Unctionem petierint. Ergo illa non fuit in usu &c.

Resp. 1. Aliqua ejusmodi exempla habemus 1. Pro sexto sæculo apud Bollandum, Tresani Presbyteri exemplum, *Qui Oleum sanctæ reconciliationis accepit, & cum cordis intima contritione & humilitate suscepit . . . Quæ postquam explevit, Viaticum petiit.* 2. Pro septimo sæculo, exemplum S. Hunegundis apud Surium, in ejus vita, ubi ait : *Illa conversa ad eos, qui illic assistebant, Presbyteros, Sacræ Unctionis Oleum, & Eucharistiam sibi petiit ministrari.* 3. Pro decimo sæculo, exemplum S. Osvvaldi Episcopi Eboracensis, in ejus vita. 4. Pro undecimo sæculo, exemplum S. Leonis IX. in ejus vita. 5. Pro sæculo duodecimo, exemplum S. Malachiæ, de quo S. Bernardus in ejus vita hæc refert : *Jubet se sacro Oleo ungi . . . ungitur ; & sumpto Viatico fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo, ad lectum revertitur.*

Resp. 2. Nego conseq. Nam (ut ait Bellarminus) res notissimæ & quotidianæ scribi non solent, certè quis neget S. Bernardum hoc Sacramentum postulasse & suscepisse, cum ex vita S. Malachiæ ab eo scripta constet eum maximi illud fecisse, & simul constet eum habuisse summam commoditatem hujus Sacramenti percipiendi, quippe qui mortem suam & præviderit & prædixerit? Et tamen scriptum non est, ab eo susceptum fuisse hoc Sacramentum.

Obj. 3. Scriptura nullibi refert à Christo institutam fuisse Extremam Unctionem. Ergo non est Sacramentum &c.

Resp. Nego conseq. Quia non omnia dicta & facta Christi referuntur in Scriptura, & multa ex sola Traditione habemus. Christus autem hoc Sacramentum post resurrectionem suam instituit, cùm instituisset Sacramentum pœnitentiæ, *cujus consummativum existimatum est à Patribus*, inquit Conc. Trident.

Obj. 4. Extrema-Unctio, ut in Ecclesia datur, differt à ritu, de quo

loquitur Jacobus: nam Jacobus requirit plures Sacerdotes, & fidem in illis; præscribit eandem Unctionem, quam adhibuerunt discipuli, Marc. 6. quæ certè non fuit Sacramentum; & ejus effectum soli orationi tribuit, constituitque in sola curatione corporum, ad quam solam illa Unctio instituta fuit. Ergo &c.

Resp. Nego anteced. Et totam ejus probationem. Nam 1. Numerus pluralis pro singulari ab Apostolo usurpatur, quod sæpe contingit Scriptoribus Sacris. 2. Ibi dicitur oratio fidei, non quòd sine fide administrari validè nequeat, sed quia fidei mysterium continet, & sola fide intelligitur, & pro solis Fidelibus instituta est. 3. Unctio, quam adhibuerunt Apostoli, Marc. 6. fuit tantùm figura Unctionis à Jacobo promulgatæ, ut docet Conc. Trident. sess. 14. c. 1. de Extrema-Unctione. 4. Jacobus effectum tribuit orationi ut formæ Sacramenti applicatæ materiæ, ideoque toti Sacramento. Præterea sæpe in Scriptura, quod toti convenit, id parti tribuitur per Synecdochen, qua pars pro toto sumitur. 5. Illam Unctionem præcipuè institutam esse ad animæ sanctificationem & salutem, constat ex Traditione & ex his Jacobi verbis: *Alleviabit eum Dominus* (per gratiam scilicet,) *& si in peccatis sit, remittentur ei.*

Obj. 5. Extrema-Unctio non habet effectum infallibilem. Nam non semper, sed rarò curat morbos, ut experientia constat. Ergo non est Sacramentum.

Resp. Extrema Unctio, quantùm est ex parte sua, & nisi ponatur obex, semper & infallibiliter producit effectum suum primarium ac principalem, qui est gratia sanctificans, & sanans animam cum auxiliis gratiæ ad superandas dæmonis tentationes idoneis, quod sufficit ad rationem Sacramenti. Corporalis autem sanitas est effectus hujus Sacramenti secundarius tantùm ac minùs principalis, & conditionatus, nempe si saluti animæ expediat: qui effectus non est infallibilis, quia non semper animæ saluti expedit.

Inst. Jacobi verbis uterque effectus eodem modo promittitur: ergo est æqualiter infallibilis.

Resp. Nego anteced. Nam gratia sanctificans cum suis auxiliis absolutè promittitur infirmo, quia semper ei expedit; sanitas autem corporalis promittitur tantùm sub hac conditione, si expediat saluti animæ infirmi. Quæ conditio satis intelligitur ex natura Sacramenti, quod principaliter ad animæ sanctificationem & salutem institutum est.

Obj. 6. Unctionis cæremonia partim ab hæreticis nempe Valentinianis, partim ab Ethnicis originem ducit: ergo non est &c.

Resp. Nego anteced. Nam hæreticorum illorum ritus à nostro diversissimus fuit. Valentiniani enim (ut docet Bellarminus) mortuos ungebant aqua & oleo simul mixtis, ut esset illa Unctio loco Baptismi; & ungendo inauditis quibusdam & horribilibus verbis hebraicis utebantur. Nos verò solos morituros ungimus Oleo puro, adhibendo simul orationem simplicem à Christo quoad sensum institutam. Quod attinet ad Ethnicos, illi morem suum mortuos ungendi ab Israelitis sumpserunt, qui mortuorum suorum corpora ungere solebant, ut ex utraque Scriptura constat.

QUÆSTIO II.

Quænam si materia Extremæ Unctionis.

Dico 1. Materia remota hujus Sacramenti est oleum Olivarum; est de fide.

Prob.

Prob. 1. Ex Jac. *Ungentes eum Oleo.* Nam Oleum simpliciter dictum est Oleum Olivarum. 2. Ex perpetua Ecclesiæ tum Græcæ, tum Latinæ praxi, quæ certò Traditionem ostendit. 3. Ex Conc. Florent. in decreto, in quo dicitur: *quintum Sacramentum est Extrema Unctio, cujus materia est Oleum Olivæ per Episcopum benedictum.* Et ex Conc. Trid. sess. 14. c. 1. Ubi ait: *Intellexit Ecclesia materiam esse Oleum ab Episcopo benedictum.* Ratio à priori est voluntas Christi. Ratio congrua est, quia Oleum Olivarum ex se aptissimum est ad effectus hujus Sacramenti significandos: nam sanat, dolorem lenit, robur affert.

Obj. Innocentius I. Epist. 1. asserit Extremam Unctionem administrari solitam fuisse cum Chrismate. Et Conc. Trident. omisit vocem Olivarum.

Resp. Ad 1. Innocentius per Chisma intelligit Oleum Olivarum ab Episcopo benedictum, cui fortasse tunc temporis aliquid Balsami admiscebatur.

Resp. Ad 2. Conc. Trident. explicari debet per praxim Ecclesiæ, quæ semper in hoc Sacramento Oleum Olivarum adhibuit. Præterea Oleum simpliciter dictum significat solum Oleum Olivarum.

Dico. 2. Illud Oleum debet essentialiter esse benedictum ab Episcopo; vel per se ipsum vel saltem per Presbyterum ex ejus commissione.

Prob. 1. Quia Concilia Florent. & Trident. laudata id expressè docent. Nec dici possunt hanc benedictionem exprimere, quia necessaria est ex præcepto Ecclesiæ. Nam aqua Baptismi ex præcepto Ecclesiæ benedici debet, & tamen Concilia non assignant pro materia Baptismi aquam benedictam; sed aquam simpliciter, vel aquam naturalem.

2. Quia Veteres omnes, qui materiam Extremæ Unctionis assignarunt, docuerunt esse Oleum ab Episcopo benedictum seu consecratum, scilicet Innocentius l. Epist. cit. S. Gregorius, lib. de Sacram. Beda, comment. in Epist. Jacobi; Concilium Cabilonense II. can. 4. Magister sententiarum. l. 4. dist. 23. S. Thomas, in 4. dist. 23. a. 3. & alii Veteres Theologi, uno excepto Franc. Victoria.

Obj. In Ecclesia Græca simplices Presbyteri ex antiqua consuetudine benedicunt istud Oleum, idque faciebant ante Schisma. Nec unquam de hac re reprehensi fuerunt ab Ecclesia Latina, imò hanc consuetudinem approbavit Clemens VIII. in instructione de ritibus Græcorum, anno 1595. edita.

Resp. Inde sequitur tantùm sufficere, quod Oleum sit benedictum ab Episcopo, vel per se ipsum, vel per Presbyterum ex ejus commissione & auctoritate delegata: ita ut simplex Sacerdos non possit auctoritate propria illud validè benedicere. Presbyteri autem Græci Oleum infirmorum benedicunt, non auctoritate propria, sed ab Episcopis per antiquam consuetudinem tacitè ipsis delegata.

Porro teste Arcudio Episcopi Græci istud Oleum per se semel in anno, more Latinorum, Feria quinta majoris hebdomadæ solemni ritu consecrant, quamvis illius benedictionem reliquo anni tempote Presbyteris committant.

Inst. Presbyteri non possunt etiam ex commissione Episcoporum consecrare Chrisma pro materia Confirmationis: quia nempe Episcopi consecratio est de essentia materiæ Confirmationis.

tionis. Ergo à pari nec poſſunt benedicere Oleum &c.

Reſp. Nego conſ. Quia ex inſtitutione Chriſti materia Confirmationis, qua Spiritus ſancti plenitudo confertur, debet eſſe conſecrata ab Epiſcopo per ſe ipſum immediatè. At Chriſtus voluit ut materia Extremæ Unctionis conſecraretur ab Epiſcopo vel per ſe ipſum, vel per Presbyterum ex ejus commiſſione & auctoritate delegata; quæ Chriſti inſtitutio nobis innoteſcit ex praxi Eccleſiæ. Nam in utraque Eccleſia, Latina & Græca nunquam niſi ab Epiſcopis Chriſma conſecratum fuit, quamvis Oleum infirmorum à ſimplicibus Presbyteris, poteſtati ſibi ab Epiſcopis expreſsè vel tacitè delegata benedictum ſit, & etiam nunc benedicatur in Eccleſia Græca.

Dico 3. Proxima materia Extremæ Unctionis eſt Unctio facta à Sacerdote.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Ungentes eum Oleo.* 2. ex verbis formæ. *per iſtam ſanctam Unctionem &c.* 3. quia materia proxima Sacramentorum, quæ conſiſtunt in uſu, eſt applicatio materiæ remotæ. Applicatio autem Olei eſt Unctio ſeu actio inungendi.

QUÆSTIO III.

Quænam ſit forma Extremæ-Unctionis?

Dico 1. Forma Extremæ-Unctionis hæc eſt: *Per iſtam ſanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid per viſum deliquiſti. Amen.* Et ita de aliis ſenſibus Conſtat ex Conc. Flor. in decreto ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. & Rituali Romano.

Quænam autem præciſè verba conſtituant totam eſſentiam formæ, diſſentiunt Theologi. Alii volunt eam conſiſtere in his verbis: *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum.* Alii verò in iſtis: *per iſtam Unctionem indulgeat tibi Deus;* eo quod hæc ſola effectum Sacramenti ſufficienter exprimant. Conſentiunt omnes omnia verba, quæ in Rituali Romano continentur, ex præcepto proferri debere.

Dico 2. Forma Græcorum, ut patet ex eorum Euchologio, hæc eſt. *Pater ſancte, medice animarum & corporum, qui miſiſti unigenitum filium tuum Dominum noſtrum Jeſum-Chriſtum, omnem morbum ſanantem, & à morte liberantem; ſana quoque hunc ſervum tuum à corporali ſpiritualique infirmitate, qua continetur, & vivifica eum per gratiam Chriſti tui, potentia pretioſæ & vivificæ Crucis, precibus* Dominæ *noſtræ Dei-Paræ ſemper Virginis &c.* Quæ ſequuntur continent invocationem Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum, & addita ſunt à Græcis poſterioribus.

Verba autem hujus formæ eſſentialia hæc ſunt: *Pater ſancte, ſana hunc ſervum tuum à ſpirituali infirmitate.* Ex quo patet formam Græcorum non niſi accidentaliter differre à forma Eccleſiæ Latinæ.

Dico 3. De eſſentia formæ Extremæ Unctionis eſt, ut ſit deprecativa.

Prob. 1. Ex verbis Jacobi: *Orent ſuper eum ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio Fidei ſalvabit infirmum.* Quibus verbis Apoſtolus docet materiam & formam, ut declarat Concilium Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. at hæc verba (*Orent ſuper eum: & oratio Fidei ſalvabit infirmum.*) manifeſtè formam deprecativam ſignificant. 2. Ex praxi univerſalis Eccleſiæ. Nam tota Eccleſia

sia Occidentalis utitur forma in Rituali Romano contenta, & tota Ecclesia Orientalis utitur forma in Græcorum Euchologio contenta; quæ utraque est manifestè deprecativa, cùm consistat in orationibus suprædictis. 3. Ex S. Thoma, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. & S. Bonaventura, eadem dist. a. 1. q. 4. & aliis Theologis communiter.

Obj. 1. S. Gregorius, in l. de Sacrament. hanc Extremæ-Unctionis formam tradit: *inungo te Oleo Sancto, sicut unxit Samuel David in Regem & Prophetam. Operare, creatura Olei, in nomine Dei Patris, &c.* Et similem formam exscripsit Serrarius ex Vetusto Halirgarii ad Ebonem Remensem codice manuscripto, quæ sic habet: *Ungo te Oleo sanctificato, ut more militum & præparatus ad luctamen, aereas possis superare catervas. Operare, creatura Olei, in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, ut non lateat hic spiritus immundus, nec in membris, nec in medullis, nec in ulla compagine membrorum hujus hominis, sed operetur in eum virtus Christi Filii Dei altissimi, qui cum Patre & Spiritu-sancto vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.*

Resp. In his formulis verba, quæ totam formæ essentiam constituunt, sunt hæc: *Operare, creatura Olei, in nomine &c.* proindeque forma essentialis deprecativa est. Priora autem verba sunt tantùm dispositio ad formam essentialem. Ita S. Thomas, in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. q. 2. ubi ad hanc objectionem: *In quibusdam Ecclesiis dicuntur hujusmodi verba in collatione hujus Sacramenti.* Ungo hos oculos Oleo sanctificato in nomine Patris &c. Sic respondet: *dicendum quod verba illa indicativi modi, quæ secundùm morem quorumdam præmittuntur orationi; non sunt forma Sacramenti, sed sunt quædam dispositio ad formam*, quæ scilicet sequitur, & consistit in oratione.

Dices. Olim Ecclesia Mediolanensis utebatur hac formula, quam S. Bonaventura refert, & Ambrosianam vocat: *Ungo te Oleo sanctificato in nomine Patris, & Filii & Spiritus-sancti, ut more militis Uncti præparatus ad certamen, aereas possis superare catervas.* Item ex Palacio, in libro Sacramentali Ecclesiæ Venetæ legitur hæc forma Extremæ-Unctionis: *Ungo te Oleo Sancto, ut hac Unctione protectus, fortiter stare valeas adversùs varias catervas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti.*

Resp. Hæc verba, quæ, ut forma Sacramenti objiciuntur, sunt duntaxat præambulum veræ formæ Extremæ-Unctionis consistentis in oratione, quæ verba illa subsequitur.

Obj. 2. Alia Sacramenta non habent formam deprecativam, ergo nec istud.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est institutio Christi, qui voluit formam hujus Sacramenti, non aliorum, esse deprecativam, ut constat ex verbis Jacobi, & praxi Ecclesiæ. Christus autem æque potuit infallibiliter gratiam formæ deprecativæ alligare ac indicativæ.

QUÆSTIO IV.

Quinam sint effectus Extremæ-Unctionis.

Dico. Varii sunt hujus Sacramenti effectus.

Constat 1. Ex Jacobi verbis suprà citatis. 2. Ex Conc. Florentino, in decreto: *Effectus est mentis sanatio, & in quantum expedit ipsius etiam corporis.* 3. Ex Conc. Trid. sess. 14.

c. 2. ubi ait : *Res porro & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur ; & oratio Fidei ſalvabit infirmum* (primariò & abſolutè quoad animam ſecundariò & conditionatè quoad corpus ;) *& alleviabit eum Dominus ; & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Res etenim hæc gratia eſt Spiritus ſancti ; cujus Unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit ; & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatur, & morbi incommoda ac labores leviùs fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo inſidiantis, faciliùs reſiſtit & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.*

Igitur multiplex eſt Extremæ-Unctionis effectus.

Primus & primarius eſt gratia ſanctificans cum jure ad gratias actuales, quæ dantur ad alleviandum & corroborandum hominis ægrotantis animum contra morbi moleſtias ac dolores, & tentationes diaboli.

Secundus eſt abſterſio reliquiarum peccati, quæ ſunt non ſolùm pœnæ temporales peccatis debitæ, ſed etiam anxietates, infirmitates, torpor ſeu languor ad bonum, angor, timor, quæ ex peccatis commiſſis contrahuntur. Plus autem aut minus abſtergit pro diſpoſitione recipientis.

Tertius eſt remiſſio peccatorum tum venialium, tum etiam mortalium. Nam ſi quæ ſuperſint remittenda, remittit etiam quoad reatum culpæ, venialia quidem primario, mortalia verò ſecundariò & in certis caſibus.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Et ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* 2. Ex Trid. c. 2. citato. *Res etenim hæc gratia eſt Spiritus ſancti ; cujus Unctio delicta ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit.* 3. Ex forma ipſa : *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliqui ſti.*

Non tamen idcirco Extrema-Unctio eſt Sacramentum mortuorum niſi ſecundariò, ſecundùm quid, & cum addito reſtringente ad certos caſus, in quibus ſolis remittit mortalia, nempe quando vel peccata remiſſa non fuerunt per Sacramentum Pœnitentiæ propter occultum aliquem defectum miniſtri : vel poſt abſolutionem commiſſa ſunt, ſed memoria exciderunt, depoſito tamen affectu ad illa, & elicita contritione imperfecta : vel homo propter privationem uſus rationis & ſenſuum factus eſt incapax confeſſionis, nec antea habuit contritionem perfectam, ſed tantum attritionem cum amore Dei imperfecto. Enim verò ex inſtitutione Chriſti ad remiſſionem mortalium pœnitentiæ Sacramentum præmitti debet Extremæ-Unctioni, ſi poſſit : quòd ſi non poſſit, eliciendæ eſt contritio perfecta. Sed quia hæc difficilis eſt, & non rarò abeſt, utriuſque defectum ſupplet Extrema-Unctio, modò adſit attritio cum aliquo Dei amore, qualis requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

Ex quo patet, quanti ſint momenti Extremam-Unctionem recipere, cùm illius ope ſalvari poſſit, qui alioqui damnandus fuiſſet, ut docet Sanctus Carolus, in inſtructione de hoc Sacramento.

Quartus effectus. Sanitatem corporis interdum, ubi animæ ſaluti expedierit, confert, ut docet Conc. Trid. ſuprà cit. Unde non ſemper, ſed aliquando tantùm hunc habet effectum, nempe ſi animæ ſaluti expedierit. Quod etiam intellige ſecundùm Divinam providentiam, ſecundùm quam non ſemper expedit turbari rerum ordinem, & cauſarum naturalium exigentiam fruſtra-

frustrari. Quare hunc effectum impediunt, qui hoc Sacramentum non suscipiunt, nisi cùm morbus ita invaluit, ut jam sine miraculo sanari nequeat.

QUÆSTIO V.

Quodnam sit subjectum Extremæ-Unctionis?

Dico. Iis solis, qui sunt in gravi mortis periculo, orto ex aliquo morbo, seu aliqua corporis infirmitate, validè administrari potest Extrema-Unctio. Ita omnes Theologi contra Græcos recentiores, qui eam pœnitentibus sanis administrant. Hancque assertionem nostram certam esse asserit Suarez.

Prob. 1. Ex Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis?* Quæ verba sanos excludunt, ut constat ex unanimi Doctorum sensu, & perpetua praxi Ecclesiæ, & verbum græcum significat graviter ægrotum. 2. Ex Conc. Florentino in decreto, ubi ait: *Hoc Sacramentum non nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari debet.* 3. Ex Conc. Trident. sess. 14. c. 1. Ubi Extremam-Unctionem vocat *Unctionem infirmorum.* Et c. 3. ait: *Declaratur etiam esse hanc Unctionem infirmis adhibendam.* Et nullibi nisi infirmorum mentionem facit, cùm de subjecto hujus Sacramenti loquitur. 4. Ex Rituali Romano, qui de hoc Sacramento agens: ait: *At primùm excipiuntur, qui sano & firmo corpore sunt, iis enim Extremam-Unctionem tribuendam non esse, & Apostolus docet, cùm, inquit, infirmatur quis in vobis? Et ratio ostendit; si quidem ob eam rem instituta est non modò ut animæ, sed etiam ut corpori medicinam afferat, &c.*

Obj. In Euchologio Græcorum leguntur aliqua de ungendis sanis Oleo infirmorum.

Resp. 1. Ista à posterioribus Græcis inserta fuisse, testatur Arcudius.

Resp. 2. Quæ in Euchologio leguntur de sanis ungendis, significant tantùm pœnitentes sacramentaliter confessos absolutos, ungendos Oleo infirmorum, sed sine forma Sacramentali, ideoque sine Sacramento. Unde ungebantur Oleo benedicto, sicut nunc Fideles tingunt frontem aqua benedicta.

QUÆSTIO VI.

Quisnam sit Minister Extremæ-Unctionis?

Dico 1. Solus Sacerdos est Minister Extremæ Unctionis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ.* 2. Ex Traditione, *cujus testis est perpetua praxis Ecclesiæ.* 3. Ex Conc. Florent. in decreto. 4. Ex Trid. sess. 14. can. 4. ubi ait: *Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ quos Beatus Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate Seniores in quavis communitate: ob idque proprium Extremæ Unctionis Ministrum non esse solum Sacerdotem; Anathema sit.*

Obj. 1. Innocentius I. epist. 1. c. 8. post verba Jacobi recitata, sic ait: *quod non est dubium de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto Oleo Chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solùm Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate ad ungendum.* Ergo ex Innocentio Fideles Laici sunt etiam Ministri, &c.

Resp. Nego conseq. Nam vel loquitur de usu passivo Olei benedicti; ita ut sensus sit Fidelibus omnibus & non solis Sacerdotibus licere recipere

Extremam-Unctionem, & accerſere Presbyteros, qui eam ſibi vel ſuis adminiſtrent. Vel ſi intelligatur de uſu activo, ſenſus eſt; non ſolùm Sacerdotibus, ſed etiam Laicis Fidelibus licere uti Oleo per Epiſcopum benedicto in ſua vel ſuorum neceſſitate; ſed cum hoc diſcrimine, quòd Fideles non Sacerdotes illo Oleo uti tantùm poſſint ad membrum morbo affectum vel frontem ungendum abſque forma Sacramentali, ad modum ſcilicet quo tingebant frontem vel alias corporis partes aqua benedicta: Sacerdotes verò poſſint inſuper illo Oleo uti ad efficiendum Sacramentum, addendo formam Sacramentalem ſuper alios cum debita intentione. Fideles quippe olim utebantur Oleo benedicto fere ad modum, quo nunc aqua benedicta utuntur.

Obj. 2. Saltem plures requiruntur Sacerdotes ad miniſtrandum validè hoc Sacramentum: nam Jacobus dicit, *inducat Presbyteros.* Ergo unus Sacerdos non ſufficit.

Reſp. Nego anteced. Nam Jacobus pluralem numerum pro ſingulari uſurpavit, uſus communi modo loquendi, quemadmodum cùm dicitur: ſi quis morbo laborat, medicos accerſat. Sic etiam Chriſtus locutus eſt, cùm, Luc. 17. dixit: *Oſtendite vos Sacerdotibus:* nam ſatis erat, ſi Leproſus uni Sacerdoti ſe oſtenderet, ut conſtat ex Levit. c. 14. unum autem Sacerdotem hìc ſufficere conſtat ex Conc. Florent. & Trid. & praxi Eccleſiæ, quæ errare non poteſt in adminiſtratione Sacramentorum.

Dico 2. Omnis Sacerdos validè adminiſtrare poteſt Extremam-Unctionem. Quia in tali miniſterio juriſdictio non eſt de ſubſtantia Sacramenti, nec illius principium; ſed eſt ſolùm conditio neceſſaria, ut licitè fiat.

Dico 3. Extrema-Unctio non poteſt licitè adminiſtrari niſi à Paſtore proprio, vel alio de ejus licentia. Nam adminiſtratio Sacramenti *eſt officium* Paſtoris, quod uſurpare *propria* auctoritate in materia *gravi gravis* eſt culpa; cùm id ei injurioſum ſit, & repugnet recto regimini, ac debito ordini.

In caſu tamen neceſſitatis, quo alioqui infirmus ſine hoc Sacramento moriturus eſſet, quilibet Sacerdos poteſt & debet ex charitate illud miniſtrare: nam tunc Eccleſia hanc facultatem concedere cenſetur. Neque in Clement. I. de privileg. ubi excommunicantur Regulares, qui ſine licentia Parochi illud Sæcularibus conferunt, hic caſus neceſſitatis comprehenditur, alioqui eſſet in deſtructionem.

TRA-

TRACTATUS
De
EXTREMA-UNCTIONE.

EXtrema-Unctio est Sacramentum à Christo institutum ad conferendum ægroto de vita periclitanti gratiam ad resistendum tentationibus, ferendum patienter dolores, & peccati reliquias abstergendas, atque etiam ad corporis sanitatem, si expediat, restituendam, per Unctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis.

Quæst. I. *Quænam est materia & forma hujus Sacramenti?*

Resp. 1. Materia remota est oleum olivarum ab Episcopo benedictum. Concil. Tridentin. sess. 14. c. 1. (*a*) Renovari debet singulis annis, veteri exusto. Quòd si periculum sit, ne intra annum deficiat, neque possit haberi aliud benedictum, benedicto ad misceatur non benedictum in minori quantitate. *Ita Rituale Romanum.* Materia verò proxima est Unctio. Hæc ex usu Ecclesiæ & præcepto Ritualium, debet fieri in forma crucis: quod tamen non est essentiale, sicut neque ut fiat immediatè pollice Sacerdotis; nam pestis tempore unctio fieri potest bacillo.

Resp. 2. Forma est hæc deprecativa; *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum deliquisti. Amen.* Et sic de aliis sensibus. Ex Concil. Florent. & Trid. & Rit. Rom. Sunt, qui putant hæc sola verba, *Per istam Unctionem indulgeat tibi Deus*, esse essentialia; eo quod effectus sacramenti sufficienter exprimant, quamvis cætera ex præcepto sint addenda, (*b*)

(*a*) Vide SS. D. N. Tractatum de Synodo Diœcesana, in quo plura de Extrema-Unctione scitu digna explicantur, quorum nonnulla brevibus indicamus. Lib. VII. cap. 16. num. 3. de materia „ *ait:* Materia hujus „ Sacramenti est oleum simplex, saltem ex „ Ecclesiæ præcepto. Validitati tamen non „ obstat aliquid balsami admixtum, quod „ antiquitus factum quidam opinantur. Et „ *num.* 4. Oleum debet esse ab Episcopo „ benedictum. Dubitatur verò, num ex „ Christi institutione, an ex præcepto Ecclesiæ. De commissione Romani Pontificis potest à simplici Sacerdote præparari, ut fit apud Orientales.

(*b*) Capit. 17. *ait.* „ Formam hujus Sacramenti non esse certis verbis à Christo præscriptam, ac deprecativa uti Latinos, & Græcos; sed in controversia esse „ num sufficiat indicativa, & absoluta; „ quare cum nihil de ea definitum habeamus ab Ecclesia, non licere, concludit, „ in Synodo, vel Synodali instructione, „ ejus-

Quæſt. II. *An eſſentiales ſunt Unctiones quinque ſenſuum?*

Nota 1. Multi cum S. Thoma affirmant, & in Eccleſia Latina ſervantur: ac proinde in praxi adhiberi debent, quantùm fieri poteſt; præſertim cùm conſtet ea requiri ex præcepto. Non pauci tamen contendunt ad valorem Sacramenti ſufficere unicam in quacumque corporis parte; & Rituale Mechlinienſe à facultate Lovanienſi approbatum præſcribit: *In morbis contagioſis, & peſte graſſante, ut periculum vitetur, ſufficere inungi ſenſus organum magis ad unctionem expoſitum, aut detectum, dicendo: Per iſtam ſanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, & greſſum.* Rituale verò Pariſienſe ſic habet: *Si non poſſit ſuper infirmum fieri niſi unica unctio, ungatur oculus, vel aliud ſenſuum organum, & cæteris precibus prætermiſſis dicatur: Per iſtam ſacri olei Unctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti per ſenſus.* Sed utut ſit, certum eſt id non licere extra neceſſitatem.

Porrò non eſt abſolutè neceſſarium, utrumque organum ejusdem ſenſus ſpecificè ſumpri, v. gr. uterque oculus ungatur (quamvis ob receptam conſuetudinem id fieri debeat:) quia Unctio dicitur applicata alicui ſenſui, puta viſui, cùm facta fuerit in parte corporis, in quo ſenſus ille reſidet.

Pro praxi obſerva. 1. Ex præcepto ſaltem quinque corporis partes inungi debent, quæ ſunt ſenſuum organa, nempe oculi, aures, nares, os & manus, quibus ſecundùm uſum communem & Rituale Romanum, adduntur pedes; licèt pedum unctio non ſit eſſentialis; unde in quibusdam locis omittitur. *Renum* verò *unctio in mulieribus, honeſtatis gratia ſemper omittitur, atque etiam in viris, quando infirmus commodè moveri non poteſt. Sed ſive in mulieribus, ſive in viris, alia corporis pars pro renibus ungi non debet.* Ita Rituale Rom.

2. Si quis careat aliqua parte corporis ex iis, quæ inungi debent, *pars loco illi proxima inungatur eadem verborum forma.* Rituale Romanum. Ut ſi manibus careret ungenda eſſet pars brachii proxima. Quòd ſi omnino careret ſenſu aliquo, puta viſu, debet tamen inungi ſecundum ſenſum illum cum forma ei reſpondente: quia potuit appetere actus malos, qui per ſenſum illum perficiuntur.

3. *Dum oculos, aures, & alia corporis membra, quæ paria ſunt, ſacerdos ungit; caveat ne altero ipſorum inungendo, ſacramenti formam prius abſolvat, quàm ambo hujusmodi paria membra perunxerit.* Rit. Rom.

4. *Si dum inungitur infirmus decedat, Presbyter ultrà non procedat. Quod ſi dubitet an vivat adhuc, unctionem proſequatur ſub conditione pronuntiando formam dicens: Si vivis, per iſtam ſanctam unctionem,* &c. Rit. Rom.

5. *In peſtiferis uti licebit virga oblonga, oleo uncta, quæ deinde com-*

„ ejusmodi quæſtionem commemorare, „ ſed dumtaxat injungendum eſſe parochis, „ ut formam adhibeant, in Rituali præ„ ſcriptam, quæ certè ſine gravi flagitio, „ non poteſt privata authoritate immutari.

comburatur, aut ſervanda purgetur, ait Manuale Camerac. (*a*)

Quæſt. III. *Quis poteſt & debet miniſtrare hoc ſacramentum?*

Reſp. 1. Fide conſtat ſolum ſacerdotem eſſe illius miniſtrum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. can. 4. Validè autem conferri poteſt à quolibet ſacerdote. Quia

(*a*) Quum de unctionibus, plura ſcitu digna, & neceſſaria habeantur, quæ in Authore noſtro deſunt, integrum Cap. 18. referimus: „ Sed quoniam in decreto Eugenii, „ pro inſtructione Armenorum, in hujusce „ Sacramenti adminiſtratione ſeptem unctiones fieri jubentur, videlicet: *In oculis „ propter viſum, in auribus propter auditum, „ in naribus propter odoratum, in ore propter „ guſtum, vel loquutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, „ in renibus propter delectationem ibidem vigentem:* earumque ſingulis reſpondere „ debeat forma, tunc à Miniſtro pronuntianda, hoc eſt: *Per iſtam ſanctam unctionem: & ſuam piiſſimam miſericordiam, „ indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum deliquiſti,* cum inunguntur oculi *quidquid „ per auditum deliquiſti,* cum inunguntur „ aures, & ſic deinceps, quemamodum fuſe „ exponitur in Rituali Romano, hinc alia „ gravis ſuboritur controverſia; utrum omnes prædictæ unctiones, & formæ prolationes ſint de Sacramenti ſubſtantia, de qua „ controverſia multa habentur in citata diſſertatione *de ſuprema Unctione* Benedicti „ de Gaetanis *cap.* 8.

„ Ultro Doctores omnes fatentur cum „ Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. diſp.* 40. *ſect.* 2. „ *num.* 6. duas poſtremas unctiones, pedum „ ſcilicet, & renum, neceſſarias non eſſe „ ad validam Sacramenti confectionem: „ tum quia non ſunt in uſu apud omnes Eccleſias; tum quia illa renum, honeſtatis, „ & pudoris cauſa, ſemper omittitur in feminis, & interdum etiam in viris, morbique „ languores, dimoveri nequeunt ſine gravi „ incommodo, quod adnotatur à Rituali „ Romano, atque à Cardinali Sanctorio *in „ ſuo Rituali pag.* 325. Haud difficulter quoque iidem admittunt, ceteras quinque „ ſenſuum unctiones, neceſſarias eſſe, „ neceſſitate præcepti, ſed diſſentiunt, „ & diſputant, num neceſſariæ ſint, neceſſitate Sacramenti. Antiquiores Scholaſtici exiſtimarunt, omnes pertinere ad ſubſtantiam, & integritatem Sacramenti, quod ex ſingulis, tamquam „ ex ſuis partibus eſſentialibus conſtitui, atque integrari, ſunt opinati. Ita *in* 4. „ *diſt.* 23. docuerunt S. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Sotus, quibus ſubſcripſere Bellarminus *in Extrem. Unct. lib. „ unic. cap.* 10. Gregorius de Valentia *tom.* 4. *diſp.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 2. §. *Secundo „ aſſerimus.* Gonetus *tom.* 5. *pag.* 466. aliique plurimi, præcipue ex Theologis moralibus: Citatur pro hac ſententia Sanctus Thomas, ſed Auctor Supplem. 3. „ *part. quæſt.* 32. *art.* 6. exponens Angelici „ Præceptoris mentem, dubitanter loquitur „ inquiens: *Illa unctio ab omnibus obſervatur, „ quæ fit ad quinque ſenſus, quaſi de neceſſitate Sacramenti*, & dubitanter quoque „ loquitur Suarez *citat. diſput.* 40. *ſect.* 3. „ *num.* 16. quamvis ſequenti *diſputat.* 41. „ *ſect.* 2. *in fin.* videatur in ſententiam propendere, tunc temporis fere communiter à Scholaſticis receptam.

„ 3. Alii ex adverſo validum cenſent extremæ Unctionis Sacramentum, ſi vel „ una tantum inungatur corporis pars, unica „ prolata, mox referenda forma univerſali, omnes ſenſus complectente; ita Silvius *in ſupplem. quæſt.* 32 *art.* 6. *quæſt.* 2. „ Nicolaus Serarius *tractat. de Extrema-„ unctione cap.* 7. Becanus *in Summ. Theolog. de Sacram. in ſpecie cap.* 27. *quæſt.* 7. „ Eſtius *in* 4. *diſt.* 23. §. 15. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom.* 5. *lib.* 2. *cap.* 5. *regul.* 6. Juvenin. *cit. diſſert.* 7. „ *quæſt.* 3. *cap.* 2. Tournely *cit. quæſt.* 2. „ *art.* 1. *in fin.* Vanroy *in ſua Theolog. moral. part.* 4. *tom.* 2. *de Sacram. tract. de „ Extrema Unct. quæſt.* 3. Piette *quæſt Theolog. part.* 6. *quæſt.* 3. *verſ. Dico ſeptimò*, „ aliique recentiores paſſim. Huic opinioni „ validiſſimum fundamentum præbet, diverſa, in unctionum numero diſciplina, „ quam in diverſis Eccleſiis, ſua ætate viguiſſe affirmat Albertus Magnus *in* 4. *diſt.* „ 23. *art.* 16. inquiens: *Diverſarum Eccleſiarum, & Ordinum, diverſus eſt uſus, quia „ in quibusdam Eccleſiis unguntur loca plura, „ in quibusdam pauciora.* Atque, exordiendo „ ab Eccleſia Orientali, licet Græci, teſte „ Arcudio *concord. lib.* 5. *cap.* 7. nunc inungant frontem, mentum, ambas genas, „ pectus

Quia in tali miniſterio jurisdictio non eſt eſſentialis ſacramento, nec illius principium; ſed eſt ſolùm conditio neceſſaria, ut licitè fiat. At licitè miniſtratur à ſolo paſtore proprio, vel alio de ejus licentia: nam adminiſtratio ſacramenti eſt officium paſtoris, quod uſurpare propria authoritate in materia gravi gravis culpa eſt; cùm id ei injurioſum ſit, & repugnet recto regimini ac debito ordini. In caſu tamen neceſſitatis, quo aliquis infirmus ſine hoc ſacramento moriturus eſſet: quilibet ſacerdos poteſt & debet ex charitate illud miniſtrare: nam tunc Eccleſia hanc facultatem concedere cenſetur. Neque in Clement. 1. *de privileg.* ubi excommunicantur religioſi, qui ſine licentia parochi illud ſæcularibus conferunt, hic caſus neceſſitatis

„ pectus, & pedes: attamen ineunte ſæculo IX. tres tantum unctiones, ab iisdem fieri conſueviſſe aſſerit Theodulphus Aurelianus Epiſcopus, *Capitular. 2. apud Baluzium tom. 7. miſcellan.* in Eccleſia vero Occidentali, invenimus quidem in S. Gregorii Sacramentario, edito à Menardo, præſcriptas unctiones quinque ſenſuum; at in codice Abbatis Rotaldi, illis additas legimus, unctionem colli, pectoris & ſcapularum; in veteri Pontificali Prudentii, Epiſcopi Tricaſſini, imperatam inſuper reperimus *unctionem umbilici, ſeu loci, ubi plus dolor imminet;* antiquus codex Turonenſis, unctionem fieri mandat *in genibus quoque, & in cruribus, ſuris, pedibus, ac plantis, & pene in omnibus membris, ſeu in loco, ubi plus dolor imminet*; quæ omnia videri poſſunt apud Morinum *in append. ad tract. de Pœnit. &* Martene *de antiq. Eccleſ. ritib tom. 1. lib. 1. cap. 7. art. 8. num 8.* Tanta autem in unctionum numero difformitas, non fuiſſet ſingularum Eccleſiarum arbitrio permiſſa, ſi certum earumdem numerum Sacramenti validitas expoſceret.

„ 4. Majus adhuc argumentum huic eidem opinioni ſuppeditant recentiora peculiarium Eccleſiarum Ritualia, unicam unctionem fieri permittentia, ſi omnes perfici nequeant: Siquidem Paſtorale Mechlinienſe, cujus non levis eſt auctoritas, tum quia ab Academia Lovanienſi, an. 1588 approbatum, tum quia ab Octavio Frangipanio, Epiſcopo Tricarienſi, per Germaniam, ac Belgium Nuntio Apoſtolico, ad Diœceſis quoque Colonienſis uſum protractum, hæc de Extrema Unctione ſtatuit: *In morbis contagioſis, & peſte graſſante, ut periculum vitetur ſufficit ungi ſenſus organum magis ad unctionem expoſitum, ac detectum, dicendo: Per iſtam ſanctam unctionem, & piiſſimam ſuam miſericordiam indulgeat tibi Deus quid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum:* In antiquo codice Remigio Remenſi à Sambovio laudato, legitur ritus *abbreviatus*, conferendi hujus Sacramenti, ubi unius pariter unctionis fit mentio. In Rituali *Pariſienſi*, prolato à Tournely *cit. art. 1.* dicitur: *Si non poſſit ſuper infirmum fieri, niſi unica unctio, ungatur oculus, vel aliud* ſenſuum organum, *& cæteris precibus præteremiſſis dicatur: Per iſtam ſacri Olei unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti per ſenſus*, eamdemque praxim approbant Cameracenſis, Atrebatenſis, aliarumque Eccleſiarum Manualia, apud citatum Natalem Alexandrum.

„ 5. Sed quoniam neque de hac quæſtione, quæ ſane graviſſima eſt, ulla hactenus ab Apoſtolica Sede prodiit ſententia, non debet Epiſcopus in ſua Synodo aliquid de illa decernere, ſed dumtaxat Parochos monebit, ut cum prudenter timet, ægrotum deceſſurum, priusquam omnes abſolvantur quinque ſenſuum unctiones, unicum ſenſum inungant, formam univerſalem pronunciando, quam ab allegatis Ritualibus audivimus. Quinimmo in prædicto eventu conſultius eſſe, ut caput, è quo omnium ſenſuum nervi deſcendunt, ſub eadem forma univerſali, inungatur, non immerito advertit Coninch *de Sacram. diſput 19. dub 3. num 2.* Ne vero Parochi hac libertate abutantur, expedit, ut Epiſcopus ſimul ſerio eosdem admoneat, à gravis culpæ reatu non excuſari, qui extra caſum veræ neceſſitatis, vel unam ex quinque ſenſuum unctionibus prætermittit.

ceſſitatis comprehenditur; alioqui eſſet in deſtructionem. (*a*)

Reſp. 2. Parochus, item Superior regularium tenetur ex juſtitia ſub mortali Extremam-Unctionem adminiſtrare per ſe vel per alium ſubditis ſuis. Quia tenetur ex officio fidelibus ſuæ curæ commiſſis ordinaria media ſalutis à Chriſto inſtituta, & in communi uſu Eccleſiæ poſita ſubminiſtrare. Idque etiam cum vitæ periculo, ſi ſubditus pœnitentiam non receperit, nec poſſit recipere; quia fieri poteſt ut Extrema-Unctio ei tunc ad ſalutem neceſſaria ſit, ſi nimirum habeat tantùm attritionem cum imperfecto Dei amore. *Qui autem peſte affectus non eſt confeſſus, nec poteſt confiteri, paſtor teneatur illi Extremam-Unctionem, etiam cum periculo vitæ dare,* ait Synodus Mamurcenſis, ann. 1639. tit. 14. cap. 10.

Quæſt. IV. *Quinam ſunt effectus hujus ſacramenti?*

Reſp. Ex Jac. 5. & Conc. Trid ſeſſ. 14. c. 2. multiplex eſt. Primus ac præcipuus eſt gratia ſanctificans, ut connotans gratias actuales ad alleviandum ſeu confortandum animam contra morbi moleſtias, & tentationes diaboli.

Secundus eſt abſterſio reliquiarum peccati; quæ ſunt non ſolùm pœnæ peccatis debitæ: ſed etiam anxietates, infirmitates, torpor ſeu languor ad bonum, angor, & timor, quæ ex peccatis commiſſis contrahuntur. Plus autem aut minus abſtergit pro diſpoſitione recipientis.

Tertius eſt peccatorum tum mortalium, tum venialium remiſſio. Nam ſi quæ ſuperſint remittenda, remittit etiam quoad culpam: venialia quidem primariò & per ſe, mortalia verò ſecundariò & per accidens in certis caſibus. *Prob. 1.* Ex Jac. 5. *Et ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* 2. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. *Res etenim hæc gratia eſt Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit.* Ubi delicta diſtinguuntur à reliquiis peccati, & ſupponuntur non ſem-

(*a*) In citato Lib. VII. de Synodo c. 19. plura de hujus Sacramenti Miniſtro tractantur, ac ſtatuitur. Primò, adminiſtrationem ſolis eſſe commiſſam Sacerdotibus; atque unum ſufficere, ex definitione Alexandri III, *in cap. Quæſivit, de verb. ſignif.* Secundò, quamquam unus ſufficit, tamen plures olim in Eccleſia Latina adhibitos fuiſſe, conſtare ex pluribus antiquis Ritualibus, ac neminem ambigere, quin etiam nunc ratum ſit, ſi à pluribus Sacerdotibus ſimul adminiſtrare tur, modo ſinguli diverſos inungant infirmi ſenſus, ac quilibet congruentem unctioni formam pronunciet. Tertio, etiam ſpecta hodierna Eccleſiæ diſciplina, nedum licitum, ſed valde laudabile eſſe, ut uni Sacramentum adminiſtranti, alii plures aſſiſtant Sacerdotes ob rationem, quam adducit S. Thomas *c. 75. lib. 4. contra Gent.* ubi ait, *Quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, competit huic Sacramento, ut multi Sacerdotes interſint, & ut oratio totius Eccleſiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet.* Quartò, refertur Græcorum conſuetudo, qui ſeptem efferunt Sacerdotes, ac ſi ſeptem præſto non ſint, tres, quæ quidem conſuetudo ab Eccleſia non improbatur, dummodo Græci nobiſcum credant ſufficere unum Sacerdotem ad valide conferendum, ut videre eſt in ejusdem SS. D. N. Conſtitutione, quæ in vol. 1. Bullarii eſt num 57. ubi habetur: *Nec refert, utrum eadem Extrema Unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi ejusmodi viget conſuetudo, dummodo credant, & aſſerant, illud Sacramentum ſervata debita materia, & forma valide, & licite confici ab uno Presbytero. Idem Sacerdos materiam adhibere, formamque pronunciare reſpective debet, ac præterea qui ungit; idem dicat formam reſpondentem, nec alius ungat, & alius formam pronunciet.*

ſemper adeſſe in infirmo. 3. Ex forma ipſa, *Indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti*, quæ importat remiſſionem peccatorum, etiam quoad culpam.

Non tamen ideo Extrema-Unctio eſt ſacramentum mortuorum, niſi ſecundariò, ſecundùm quid, & cum addito reſtringente ad certos caſus, in quibus ſolis remittit mortalia, nempe quando vel peccata non fuerint remiſſa per ſacramentum Pœnitentiæ propter occultum aliquem defectum; vel poſt confeſſionem commiſſa ſunt, ſed memoria exciderunt; vel homo propter privationem uſus rationis & ſenſuum, factus eſt incapax confeſſionis, nec antea habuit contritionem perfectam, ſed tantùm attritionem cum Dei amore imperfecto. Enimverò ex inſtitutione Chriſti ad remiſſionem mortalium Pœnitentiæ ſacramentum præmitti debet Extremæ Unctioni, ſi poſſit; quòd ſi non poſſit, elicienda eſt contritio perfecta: Sed quia hæc difficilis eſt, & non rarò abeſt, utriusque defectum ſupplet Extrema-Unctio: modò adſit attritio cum aliquo Dei amore, qualis requiritur in ſacramento Pœnitentiæ. Ex quo patet, quanti ſit momenti Extremam Unctionem recipere, cum illius ope ſalvari poſſit, qui alioqui fuiſſet damnatus, ut docet S. Carolus, in inſtruct. de hoc ſacramento.

4. Sanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, confert. Conc. Trid. loco cit. quod etiam intellige ſecundùm divinam providentiam, ſecundùm quam non ſemper expedit turbari naturalem rerum ordinem, & cauſarum naturalium exigentiam fruſtrari. Quare hunc effectum impediunt, qui hoc Sacramentum non percipiunt, niſi cùm morbus ita invaluit, ut jam ſine miraculo ſanari nequeat.

Quæſt. V. *Quænam ad recipiendum validè & cum fructu hoc ſacramentum requiruntur?*

Reſp. Sufficit in homine juſto generalis illa voluntas recipiendi, qua unuſquisque pœnitens, & bene diſpoſitus vult frui omnibus remediis ad ſalutem ſuam neceſſariis vel utilibus à Chriſto inſtitutis, quamdiu ſcilicet non eſt retractata. Conſtat ex Rituali Rom. & praxi Eccleſiæ illud conferentis improviſo aliquo morbo oppreſſis, & ſenſuum ac rationis uſu deſtituris. Hanc autem voluntatem habere *omnes* Chriſtiani præſumuntur. *Ut tamen omnium venialium remiſſionem obtineat*, requiritur ſaltem depoſitio affectus ad illa. Sed quia nemo ſcit, an ſit in ſtatu gratiæ, & multa peccata occulta ex ignorantia aut inadvertentia culpabili committuntur, elicienda eſt ab omnibus contritio quam poteſt perfectiſſima.

Adde, quòd ab homine rationis compote recipi debet magna cum fide, fiducia, humilitate, conformitate cum voluntate divina, reverentia.

Homo verò ſibi mortalis culpæ conſcius, præter voluntatem recipiendi ſacramentum ſaltem illam generalem & habitualem, præmittere debet confeſſionem, ſi poteſt; vel ſi non poteſt, contritionem perfectam. *In quo illud in primis ex generali Eccleſiæ conſuetudine obſervandum eſt, ut ſi tempus, & infirmi conditio permittat, ante Extremam Unctionem, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſacramenta infirmis præbeantur*, ait Rit. Rom. (a)

Quæſt.

(a) Vide hac de re cap. 23. de Synodo &c. in quo de Ordine agitur, quo Extrema-Unctio infirmis ſit adminiſtranda, & de reiteratione adminiſtrationis ejusdem Sacramenti.

Quæst. VI. *Quibusnam potest & debet conferri Extrema Unctio?*

Resp. Iis solis, qui versantur in mortis periculo orto ex aliqua corporis infirmitate. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis, &c.* Ex Concil. Florent. & Trident, sess. 14. cap. 3. Item iis solis, qui habuerunt aliquando usum rationis, ita ut dari non possit nec debeat infantibus, & perpetuò amentibus, ut constat ex praxi Ecclesiæ. Quia in illis locum habere non potest forma hujus sacramenti: *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti;* cùm fuerint incapaces peccati personalis. Et quia cùm hoc sacramentum sit consummativum pœnitentiæ, supponit eum cui confertur, esse capacem pœnitentiæ, tentationum & peccatorum actualium: in remedium enim horum institutum est. Hinc Rituale Rom. ait: *Debet hoc sacramentum infirmis præberi, qui cùm ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur, & iis qui præ senio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate* (cùm hæc sit gravis infirmitas) . . . *impœnitentibus vero, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, & excommunicatis, & nondum baptizatis pœnitùs denegetur. Non ministretur etiam prælium inituris, aut navigationem, aut peregrinationem, aut alia pericula subituris, aut reis ultimo supplicio mox afficiendis, aut pueris rationis usum non habentibus.* At dari debet vulneratis lethaliter, aut iis qui potarunt venenum, nam hi habent intra se causam proximam mortis, & sunt infirmi revera, undecumque infirmitas orta sit.

Observa 1. Non est expectandum, donec infirmus sit morti proximus: sed dari debet Extrema-Unctio, dum adhuc ratione utitur, ut majore cum reverentia & utilitate recipiatur; unde Catechism. Roman. dicit, parochos peccare mortaliter, dum eam differunt, donec infirmus privetur usu sensuum & rationis, quamvis supposita dilatione teneantur dare infirmis usu rationis destitutis.

2. Debet dari infirmis petere non valentibus ob privationem usus sensuum vel rationis. Quia sufficit habitualis

cramenti. Et ad Ordinem, quod spectat, apud veteres, *inquit*, aliquando consuetudinem fuisse, ut post pœnitentiam, & reconciliationem infirmorum, Extrema prius Unctio, & deinde sacra communio exhiberetur, ut ex antiquis Ritualibus constat: postea tamen ex generali consuetudine, quæ, & hodie universim in latina, & occidentali Ecclesia viget, factum esse, ut prius sacra communio, postmodum vero Extremæ-Unctionis Sacramentum infirmis exhibeatur. Addit verò, nonnulla Ritualia permittere, ut extrema Unctio ante Viaticum conferatur, si ægrotus, ex pio desiderio, se melius ad Eucharistiam præparandi, ita secum fieri expostulet; „ Sed quamquam hanc „ permissionem, *inquit*, non improbe„ mus . . . . nihilominus in locis, in „ quibus hic mos obsolevit, vigetque „ disciplina à Concilii Tridentini Catechi„ smo præscripta, non facile permitteremus „ ab hac recedi solum ad indulgendum pri„ vatæ, & peculiari infirmi devotioni, sed „ potius Parochis injungeremus, ut extre„ mam Unctionem petentibus, ante Via„ ticum, suaderent, tutius, & utilius fore, „ Ecclesiæ Romanæ ritui, ac usui, à majori „ parte Ecclesiæ Catholicæ jam recepto, se „ accommodare.

Quod spectat ad reiterationem, decernit, pluries in diversis infirmitatibus ab eodem, rite suscipi, ac administrari debere; in eadem verò infirmitate, non esse reiterandum, nisi forte infirmitate remissa, iterum deinceps ingravescat, ac novum vitæ periculum accedat: imò Parochos monet, ne nimium scrupulosè in hoc se gerant; sed si dubitent, an revera morbi status sit mutatus, seu nunc idem, vel diversum sit vitæ periculum, in quo ægrotus versetur, ut ad Sacramenti iterationem propendant, eo quod hæc iteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, & per eam novum spirituale subsidium, & levamen infirmo obveniat.

bitualis voluntas generalis recipiendi media ſalutis à Chriſto inſtituta, quam habent chriſtiani, dum alia ſacramenta ſuſcipiunt, vel actus amoris aut ſpei eliciunt. Nam talis voluntas eſt voluntas implicita recipiendi hoc ſacramentum, & tunc præſumendi ſunt contriti, vel ſaltem attriti, niſi oppoſitum conſtet.

3. Extrema-Unctio, cùm non imprimat characterem, iterari poteſt & debet in diverſis morbis periculoſis, non tamen in eodem niſi infirmus convaluerit, & poſtea in novum periculum mortis relabatur. Concil. Trid. cap, cit. & Rituale Romanum. (*a*)

Quæſt. VII. *An eſt obligatio recipiendi hoc Sacramentum?*

Reſp. Conſtat eſſe grave peccatum, ſi omittatur cum ſcandalo aliorum, vel ex contemptu. *Nec vero tanti ſacramenti contemptus absque ingenti ſcelere, & ipſius Spiritus Sancti injuria eſſe poſſet.* Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 3. Sed controverſia eſt de præcepto præſertim divino, illud recipiendi. Hoc multi negant; at non pauci cum Toleto affirmant, & probant. 1. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, &c.* Quæ vox videtur præceptum ſonare, & Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. ex iis verbis infert, hanc unctionem mandatum Dei & promiſſionem gratiæ habere. 2. Ex Concil. Cabilon II. c. 48. *Secundùm beati Apoſtoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum conſonant, infirmi, oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent.* Vox *debent* non exprimit merum conſilium. Et ex Concil. Colonienſ. anno 1536. *eſt autem Unctio impendenda cum expoſitione mandati apoſtolici,* 3. Ex praxi Eccleſiæ, quæ ſumma ſollicitudine ſemper curavit & curat, ut ab omnibus infirmis ſuſcipiatur. Item ex fidelium conſuetudine & ſenſu: nam magnum ſcandalum paterentur, ſi viderent aliquem hoc ſacramentum recuſare; quod certè non fieret, ſi nullam obligationem illius recipiendi agnoſcerent. 4. Quia eſt contra curam debitam ſalutis propriæ omittere ſine juſta cauſa medium per ſe certum & ordinarium, & *præſidium firmiſſimum* (ut ait Conc. Trid) à Chriſto inſtitutum ad roborandum contra diaboli tentationes, quæ graviores ſunt ſub finem vitæ, ut idem docet, & ad liberandam animam æternæ damnationis periculo, in quo tunc maximè verſatur.

TRA-

(*a*) De ſubjecto Extremæ-Unctionis tria capita habentur in cit. lib. VII. de Synodo; in primo, quod ordine eſt 20. ſtatuitur, ſolos infirmos eſſe hujus Sacramenti capaces. „ Quod quidem licet clarè, & „ expreſsè non à Conciliis definitum, ex „ eorumdem tamen definitionibus legitimè infertur: quoniam, Eugenius IV. de „ finiens, *niſi infirmis de quorum morte timetur dari non debere*, ſanos profecto excluſit . . . . Et idem, quod Eugenius, ſibi voluit Tridentinum, cum dixit, eſſe hanc Unctionem, infirmis adhibendam. „ Quamobrem, jure atque merito gravis erroris inſimulari, concludit, Græcos, ſi ſanos ſacro ungendos oleo, hujusmodi Sacramentum conficere contendunt, ac monet Epiſcopos, ut ſevere interdicant, ne Græci, ſi qui ſint in eorum diœceſibus, eam Unctionem loco ſatisfactionis per Confeſſarios imponendæ, pœnitentibus injungant, quod Conſtitut. 57. §. 5. vetitum ſit, hujusmodi verbis: *Nulli per Sacerdotes, vel Confeſſarios pro ſatisfactione pœnitentiæ Unctio aliqua ſolummodo injungatur, infirmis verò, juxta verbum Jacobi Apoſtoli, Unctio exhibeatur Extrema.* In duabus ſequentibus capit. ea confirmat, & fuſius probat, quæ ſunt à noſtro Authore explicata; monet verò Epiſcopos, ut ex nonnullorum rudium hominum mente errorem evellere ſtudeant, quo credunt, actum eſſe de vita illius, qui ſit Sancto Oleo inunctus, ac ſolum ei ſupereſſe ſepulchrum; quod inter cæteros, quos Sacra Unctio producit effectus, conferat etiam corporis valetudinem, ſi hæc conferat ad animæ ſalutem.

TRACTATUS DE SACRAMENTO ORDINIS.

EX SPECULATIVA.

ORDO dupliciter sumitur: 1. pro gradu, seu statu Clericorum ad certa officia Ecclesiastica consecratorum; & sic sumptus, est quid permanens. 2. Pro ipsa Ordinatione, seu actione, qua homines in illo gradu, seu statu Clericorum constituuntur, & ad officia illa Ecclesiastica stabiliter consecrantur. Ordo sic desumptus, est aliqua actio transiens.

Ordinatio rectè describitur cæremonia sacra, qua stabiliter confertur potestas ad exercenda certa ministeria Ecclesiastica. Ordinatio autem spectata ut Sacramentum rectè definitur: Sacramentum novæ legis, quo stabiliter confertur potestas ad conficiendum Eucharistiam & alia Sacramenta, atque ad alia Ecclesiastica ministeria exercenda. Ordo verò est hujusmodi potestas stabiliter collata.

QUÆSTIO I.

Quot sunt Ordines?

DIco. In Ecclesia sunt septem Ordines, & ab initio fuerunt, videlicet Sacerdotis, Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii.

Constat ex Conc. Trid. sess. 23. c. 2. ubi ait: *Non solùm de Sacerdotibus, sed & de Diaconis sacræ literæ apertam mentionem faciunt . . . & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur.* Enim verò Ignatius martyr horum Ordinum ut jam in Ecclesia primo sæculo usurpatorum, exceptis Acolythis, qui apud Orientales distincti non erant à Lectoribus, quorum proinde nomine comprehenduntur, meminit in sua ad Antiochenses epist. anno circiter 109. scripta, ubi ait: *Saluto Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ostiarios, Laborantes, Exorcistas, Confessores.* Hos autem omnes septem Ordines, ut jam in Ecclesia Romana antiquitus usitatos enumerat Cornelius Papa circa ann. 250. in epist. ad Fabium Antiochenum, in qua hæc contra Novatianum anti-Papam ait: *Ergo ille Evangelii vindex ignorabat unum Episcopum esse oportere in Ecclesia Catholica; in qua tamen sciebat . . . Presbyteros quidem esse quatuor & quadraginta; septem autem*

Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acolythos duos & quadraginta, Exorcistas & Lectores cum Ostiariis quinquaginta duos. Eosdem quoque omnes recenset sæculo quarto Conc. Carthag. IV. multis canonibus : sæculo sexto S. Greg. in l. de Sacram. sæculo octavo Ordo Romanus. De posterioribus sæculis ne hæretici quidem dubitant.

Porro ex illis Ordinibus tres priores dicuntur tum majores, quia majorem potestatem conferunt, & hominem in altiori gradu constituunt : tum sacri, quia annexum habent castitatis votum. Quatuor posteriores vocantur minores & non sacri; quia hominem in minori gradu potestatis constituunt, nec annexum habent castitatis votum, quo homo Deo specialiter consecratur.

Obj. 1. Dionys. Areop. lib. de Eccles. Hierar. c. 5. & Hieronymus, in c. 11. Isaiæ, tres tantùm recensent Ordines Ecclesiasticos nempe Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum.

Resp. Ideo tres tantùm illos Ordines ibi referunt, quia sufficiebant ad suum propositum, nec intendebant omnes Ecclesiasticos Ordines enumerare. Nam Dionysius, si tamen Dionysius est, intendebat tantùm referre numerum Hierarchiarum Ecclesiæ militantis : quæ tres sunt, nimirum Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Diaconi enim præsunt etiam plebi sub Episcopis & Presbyteris, ut docet Hieronymus, in c. 2. epist. ad Titum, & ante ipsum Ignatius, in epist. ad Trallianos.

Porro Hieron. alibi alios Ordines Ecclesiasticos commemorat ; Subdiaconos quidem, ep. 91. Acolythos & Lectores, ep. 2. Exorcistas denique & Ostiarios, quos ædituos appellat, in Comment. in c. 2. epist. ad Titum.

Obj. 2. Ignatius martyr, epist. ad Antiochenos, Concil. Laodicenum, & Epiphanius non ponunt Acolythos inter Ordines Ecclesiasticos. Præterea officia Acolythi, Lectoris, & Ostiarii sæpissimè à Laicis exercentur : ergo non sunt Ordines Ecclesiastici.

Resp. ad 1. Inde sequitur tantùm Acolythorum Ordinem non fuisse in Orientali Ecclesia, vel potiùs Acolythos in Orientali Ecclesia non fuisse distinctos à Lectoribus, qui Acolythorum munere fungebantur. At semper fuit in Ecclesia Occidentali Acolythi Ordo, & quidem ab aliis omnibus distinctus.

Resp. ad 2. Officia trium illorum Ordinum convenientiùs ab Ordinatis Clericis quàm à Laicis exercentur : quod sufficit, ut detur specialis Ordinatio ad illa ritè obeunda.

Obj. 3. Episcopatus est Ordo distinctus à Presbyteratu. Item *prima tonsura*, c. *Cum contingat, de ætate præficiendorum*, vocatur Ordo Clericalis. Ergo plures sunt Ordines quàm septem.

Resp. ad 1. Sacerdotium in assertione nostra genericè sumitur, nempe ut complectens Presbyteratum, & Episcopatum : qui sunt duæ species Sacerdotii, quarum ultima nempe Episcopatus adæquatè sumpta includit primam, non vicissim. Et idcirco Episcopatus non numeratur ut Ordo distinctus & specialis à Sacerdotali Ordine.

Resp. ad 2. Ordo ibi non sumitur propriè pro gradu scilicet Ecclesiastico, sed pro statu Clericali, in quo homo per tonsuram constituitur, & sic per eam distinguitur à Laico, & beneficiorum Ecclesiasticorum capax fit.

Obj. 4. Ignatius, epist. citata, inter Ordines Ecclesiasticos recenset cantores, & laborantes seu fossarios, quorum officium erat mortuos sepelire. Idem de laborantibus asserit Epiphanius.

Resp. Duplex est responsio : alii volunt à Patribus illis cum Ordinibus Ecclesiasticis commemorari cantores & fossores, ut mera officia, non ut Ordines. Sic Ignatius post Ordinatos nominat Confessores & Virgines, quia non

non intendebat solos Ordines commemorare. Alii censent cantores, & laborantes, seu fossores fuisse Ordines Ecclesiasticos in Orientali Ecclesia, non tamen in Occidentali: ideoque plures olim fuisse quàm septem Ordines apud Orientales, non autem apud Occidentales.

Porro consecratio Diaconissarum, de qua loquitur Concilium Epaomense, can. 20. fuit mera benedictio, nec fuit unquam Ordo Ecclesiasticus in Ecclesia Occidentali; quamvis hunc fuisse in Orientali doceant aliqui. Jam verò in Orientali Ecclesia à multis sæculis esse desierunt non solùm Diaconissæ, sed etiam cantorum & laborantium, imò & Exorcistarum atque Ostiariorum Ordines, ut patet ex Græcorum Euchologiis, in quibus nihil de horum omnium Ordinatione seu consecratione traditur.

QUÆSTIO II.

Quænam sint singulorum Ordinum officia?

Dico 1. Ex Pontificali Romano quinque sunt officia Presbyteri, nimirum *offerre* Sacrificium; *benedicere* populum, & alia quæ non exigunt benedictionem Episcopalem; sub Episcopo *præesse*, id est, Ecclesiam regere: *prædicare*, & *baptizare*; & Fideles absolvere. Quæ quidem Officia exercere non possunt Presbyteri nisi cum dependentia ab Episcopo.

Dico 2. Ex Pontificali Romano *Diaconum oportet ministrare ad altare, Baptizare, & Prædicare.* Diaconi igitur officia, ad quæ immediatè ordinatur, sunt, ut Sacerdoti in Sacrificio Missæ ministret, eumque in aliis divinis officiis adjuvet, & ex ejus commissione (accedente Episcopi licentia) prædicet, & in necessitate, vel ob gravem causam cum Episcopi licentia baptizet etiam solemniter. Quòd autem Evangelium solemniter canat in Missa, hoc provenit à determinatione Ecclesiæ, quæ ejusmodi cæremonias instituit.

Præterea Diaconi in veteri Ecclesia Eucharistiam deferebant & præbebant Laicis in absentia Sacerdotum; & pœnitentes publicos in absentia Episcopi & Presbyteri reconciliabant Ecclesiæ. Item bona Ecclesiastica administrabant, & eleemosynas dispensabant.

Dico 3. Ex Pontificali Romano, *Subdiaconum oportet aquam ad ministerium altaris præparare; Diacono ministrare; Pallas altaris & Corporalia abluere; Calicem & Patenam in usum Sacrificii eidem offerre;* Item Panem consecrandum in ea quantitate, quæ ad populum communicandum sufficiat in altari collocare, & epistolam solemniter canere cum Manipulo. Quare Subdiaconus ordinatur, ut Diacono, in iis quæ ad Sacrificium pertinent, ministret.

Dico 4. Acolythi officia sunt, *Ceroferarium ferre, luminaria Ecclesiæ accendere, vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare.* Ita Pontif. Romanum. Ex eodem Pontificali Exorcistæ officia sunt, *abjicere dæmones, & dicere populo, ut, qui non communicat, det locum* (aliis scilicet communicare volentibus) *& aquam in ministerio baptismi fundere.* Sed nunc exorcismi Ecclesiæ super Energumenos non leguntur nisi à Sacerdotibus.

Lectoris officia sunt, *Legere ea, quæ prædicat; & Lectiones cantare; & benedicere Panes, & omnes fructus novos.* Ita Pontificale Romanum. Sed hæc officia, quæ sine solemnitate & extra tempus Sacrificii olim à Lectoribus exercebantur, jam pridem ab illis non ampliùs exercentur.

Ostiarii denique officia ex eodem Pontificali sunt, *percutere Cymbalum & Campanam; aperire Ecclesiam,*

& sa-

& ſacrarium; & Librum aperire ei qui prædicat.

QUÆSTIO III.

Utrùm Ordo, ſeu Ordinatio ſit Sacramentum?

Dico 1. Ordo, ſeu Ordinatio ſaltem aliqua eſt Sacramentum. Eſt de fide contra Lutherum & alios hæreticos.

Prob. 1. Ex Scriptura, 2. Tim. c. 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Quæ verba ſignificant Timotheum ordinatum fuiſſe certo quodam ritu ſenſibili, (nempe impoſitione manuum, conjuncta ſcilicet, eum certis verbis ſacris) & gratiæ collativo, ideoque à Chriſto inſtituto, & quidem in Eccleſia ſemper duraturo, ut conſtat ex eod. Apoſtolo, 1. Timoth. c. 5. *Manus citò nemini impoſueris.* Ex quibus colligitur Timotheum habere poteſtatem ordinandi deinceps alios, ideoque aliis Epiſcopis eandem poteſtatem competere. Atqui ritus externus, gratiæ collativus, & à Chriſto permanenter inſtitutus, eſt verum Sacramentum. Ergo Ordinatio aliqua eſt Sacramentum.

2. Ex Traditione Patrum apud Bellarminum. Pro omnibus ſit S. Auguſtinus, l. 2. contra Epiſtolam Parmeniani, cap. 13. ubi contra Donatiſtas probat Sacramentum Ordinis ſemel acceptum amitti non poſſe, quia Baptiſmus amitti nequit, propter characterem ſcilicet utriusque indelebilem, & poteſtatem per illum acceptam, ſic enim ait: *Ipſi explicent, quomodo Sacramentum Baptizati non poſſit amitti, & Sacramentum Ordinati poſſit amitti... Si enim utrumque Sacramentum eſt quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento injuria facienda eſt.*

3. Ex Conciliis Chalced. act. 15. can. 2. ubi Epiſcopus, qui propter pecuniam ordinat, *dicitur non venalem gratiam in venditionem deducere.* Florent. in decreto pro Armenis, & Trid. ſeſſ. 23. can. 3. *ſi quis dixerit, Ordinem ſive ſacram ordinationem non eſſe verè & propriè Sacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum .... Anathema ſit.*

Dico 2. Ordinatio Sacerdotis eſt verè & propriè Sacramentum. Eſt de fide.

Prob. 1. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per ſacrum Ordinationem non dari Spiritum ſanctum; ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, accipe Spiritum ſanctum; aut per eam non imprimi Characterem; vel eum, qui Sacerdos ſemel fuit, Laicum rurſus fieri poſſe; Anathema ſit.* 2. Quia eſt de fide aliquam Ordinationem eſſe Sacramentum. At nulla eſt in particulari, cui id magis competat; cum per Sacerdotis Ordinationem conferatur poteſtas maxima & ſupernaturalis, nempe poteſtas conſecrandi Euchariſtiam, & Pœnitentes ſubditos abſolvendi à peccatis: idque maximè conveniens fuit, ut nempe tanta poteſtas daretur per Sacramentum collativum gratiæ ſanctificantis cum jure ad ſpecialia auxilia conjunctæ, & ſic homo tanto miniſterio dignè fungi poſſit.

De utraque hac aſſertione conſentiunt Doctores omnes Catholici: ſed inter ſe diſſident de aliis Ordinationibus.

QUÆSTIO IV.

Utrùm Ordinatio Epiſcopi ſit Sacramentum?

Dico. Ordinatio Epiſcopi eſt verè ac propriè Sacramentum.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Tim. c. 4. *Noli*

Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. Quibus verbis significatur Ordinatio Episcopalis, ut consentiunt Interpretes. Atqui Ordinatio his verbis expressa est verum Sacramentum; nam est cæremonia externa, gratia collativa, ideoque à Christo instituta. 1. Est cæremonia externa, nempe impositio manuum cum certa verborum forma, quæ significatur nomine Prophetiæ, nam Prophetiæ nomen in Scriptura significat non solùm prædictionem rei futuræ, sed etiam quemlibet sermonem à Deo traditum, imò & Mysteriorum Divinorum explicationem, atque miraculorum patrationem. 2. Hæc cæremonia confert gratiam, ut patet ex verbis allatis. Ergo &c.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sint S. Ambrosius, l. de dignitate Sacerdotali, c. 5. ubi ait: *Quis dat, frater, Episcopalem gratiam? . . . Deus; sed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manus, Deus largitur gratiam . . . Episcopus initiat Ordinem, & Deus tribuit dignitatem* Et S. Leo epist. 87. *Dicente Apostolo, ut inter alias electionis regulas is Episcopus ordinetur, quem unius uxoris virum fuisse aut esse constiterit, tam sacra semper habita est ista præceptio, ut etiam, &c. Quis ergo dissimulare audeat, quod in tanti Sacramenti perpetratur injuriam, Bigamum, ordinando Episcopum?*

3. Ex Concil. Trident. sess. 23. can. 2. ubi generaliter definit Episcopos ordinando non frustra dicere, *accipe Spiritum-sanctum.* Ergo in omni Ordinatione, in qua Episcopus ordinans dicit, *accipe Spiritum-sanctum*, revera Spiritum-sanctum dat: ac proinde omnis ordinatio, in qua Episcopus hæc verba profert, est Sacramentum; nam nulla cæremonia externa, nisi sit Sacramentum, conferre potest Spiritum-sanctum, nempe gratiam sanctificantem. Atqui Episcopus in Ordinatione Episcopi dicitur: *accipe Spiritum-sanctum.* Ergo Ordinatio Episcopi est Sacramentum.

Ratio est, quia Ordinatio Episcopalis dat potestatem conficiendi Sacramenta, nempe Ordinationem Sacerdotis, & Confirmationem, quæ sine statu gratiæ licitè & dignè conferri non possunt. Ergo exigit, ut per eam conferatur Ordinato gratia sanctificans cum jure ad gratias actuales ad potestatem acceptam dignè & licitè exercendam: ac proinde debet esse Sacramentum.

Obj. 1. Si ordinatio Episcopalis esset Sacramentum, Ordines essent plures quàm septem: nam Episcopatus est Ordo novus, distinctus à Presbyteratu. Falsum cons. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Non inde sequitur plures esse Ordines eo scilicet sensu, in quo dicuntur septem esse Ordines. Nam Ordines sumuntur ab habitudine, quam habent ad Eucharistiam, & dicuntur esse tantùm septem relatè ad illam conficiendam, ut constat ex Conc. Trident. relatè enim ad Eucharistiam, unum est genericè Sacerdotium, consistens præcisè in potestate conficiendi Eucharistiam. Sacerdotium autem sic sumptum dividitur in duas species, quarum una includit aliam, sed non vicissim, nempe in Sacerdotium majus quod est Episcopatus, & Sacerdotium minus quod est Presbyteratus. Nam potestas conficiendi Eucharistiam alia est conjuncta cum potestate communicandi aliis eandem potestatem: alia verò non est cum tali potestate conjuncta, sed est simplex potestas conficiendi Eucharistiam, & quidem cum dependentia à majore quoad usum.

Quare Ordo Sacerdotii genericè sumpti, ut sumitur, cùm septem tantùm Ordines numerantur, dividi potest in

duos Ordines seu gradus, quorum superior est Episcopatus, & inferior est Presbyteratus: & sic sunt octo Ordines, quorum duo primi continentur sub eodem genere, nempe sub Sacerdotio, quod relatè ad Eucharistiam est supremus Ordo, cùm relatè ad Eucharistiam non possit esse potestas major & excellentior potestate illam conficiendi, & dandi potestatem eandem conficiendi.

Obj. 2. Ergo erunt plusquam septem Sacramenta.

Resp. Disting. Sacramenta erunt plusquam septem in specie infima, *conc.* in specie superiori, *neg.* sunt septem Sacramenta in specie, id est, sunt septem species Sacramentorum. Unde Ordo est species Sacramenti, diversæ autem Ordinationes sunt diversæ Ordinis species infimæ.

Obj. 3. Episcopalis Ordinatio non confert potestatem consecrandi Eucharistiam: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego conseq. Nam confert potestatem dandi, potestatem conficiendi Eucharistiam, & confert etiam potestatem Chrisma conficiendi & confirmandi. Supponit etiam essentialiter potestatem conficiendi Eucharistiam. Nam Episcopatus quoad Ordinem spectatus, essentialiter includit Sacerdotium, seu potestatem consecrandi Eucharistiam; cùm Episcopatus nihil aliud sit quàm summum Sacerdotium, Episcopus enim est summus Sacerdos, ut docent Patres. Quare Episcopatus includit essentialiter tum potestatem conficiendi Eucharistiam, tum potestatem communicandi per Ordinationem aliis potestatem illam conficiendi, tum potestatem Chrisma conficiendi & confirmandi.

Obj. 4. Si Episcopatus est Sacramentum, certè characterem imprimit. Jam verò vel hic character est perfectior charactere Presbyterali, vel non. Neutrum dici potest. Ergo.

Resp. Nego min. Et dico characterem Episcopalem adæquatè sumptum esse perfectiorem & majorem extensivè Presbyterali: nam character Episcopalis adæquatè sumptus est complexum ex duplici charactere, quorum unus imprimitur per Ordinationem Presbyteri, alter per Ordinationem Episcopi: unde ad plura extenditur. Character autem Episcopalis inadæquatè sumptus, nempe pro charactere partiali per Ordinationem Episcopi impresso, est adhuc extensivè major ac perfectior charactere Presbyterali; qui ad plures effectus extenditur, & plures potestates constituit aut saltem significat: sed est minor & minùs perfectus *intensivè*, ut docet Bellarminus; quia *character Presbyteralis est potestas conficiendi Eucharistiam*, vel saltem signum hujus potestatis, quæ est inter omnes Ordinis potestates excellentissima.

Obj. 5. Si Episcopatus esset Sacramentum: posset Ordinari Episcopus, qui non esset Presbyter. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Ordinatio Episcopi essentialiter præsupponit Ordinationem Presbyteri. *Nam* Ordinatio Episcopi est ea, qua quis ex Sacerdote simplici fit summus Sacerdos; & potestas communicandi aliis potestatem conficiendi Eucharistiam, per se & essentialiter præsupponit ipsam potestatem conficiendi Eucharistiam. Unde unum Sacramentum Ordinis pendet ab alio.

Inst. Qui non est Diaconus, *potest* validè ordinari Presbyter. *Ergo à pari* qui non est Presbyter, *potest* validè ordinari Episcopus.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quòd Diaconatus non sit pars essentialis Presbyteratus, sicut Presbyteratus est essentialis pars Episcopatus. Nam Presbyteratus Diaconatum non continet formaliter, seu secundùm se & tan-

& tanquam sui partem priorem, sed tantùm eminenter & virtualiter: Episcopatus verò Presbyteratum continet formaliter & tanquam sui partem. Unde potest quis Ordinari validè Presbyter, qui non sit Diaconus, quamvis carens Presbyteratu non possit Ordinari Episcopus.

Porro potest quis eodem tempore, sed successivè & per duas Ordinationes distinctas ordinari Presbyter & Episcopus. At nemo potest per unam eandemque Ordinationem Episcopalem fieri Sacerdos & Episcopus; quia Ordinatio Episcopalis & Ordinatio Presbyteralis sunt duo Sacramenta distincta, quæ proinde effectus distinctos producunt.

Obj. 6. Ordo Episcopalis non numeratur tanquam distinctus ab Ordine Presbyterali: ergo non est novum Sacramentum distinctum.

Resp. Nego conseq. Nam ideo non numeratur tanquam Ordo distinctus, quia Sacerdotalem Ordinem essentialiter includit; & Ordo Episcopalis adæquatè sumptus distinguitur tantùm inadæquatè ab Ordine Sacerdotali.

QUÆSTIO V.

Utrùm Ordinatio Diaconi sit Sacramentum?

Dico. Ordinatio Diaconi est verè ac propriè Sacramentum. Ita Theologi communiter contra Durandum & Cajetanum, quorum opinio à multis censetur temeraria.

Prob. 1. Quia, Act. c. 6. Diaconi Ordinantur ab Apostolis per manus impositionem, ideoque eadem cæremonia qua Episcopi & Presbyteri, & quidem adhibita certa oratione, seu verborum forma quæ dicitur oratio, quia est virtualiter deprecativa, quamvis sit formaliter indicativa. Constat ex his verbis: *Et orantes* (Apostoli) *imposuerunt eis manus.* 2. Ex Concil. Trident. sess. 23. can. 4. generaliter definiente: Episcopum in Ordinatione non dicere frustra, *accipe Spiritum-sanctum.* Ergo in omni Ordinatione, in qua Episcopi hæc verba proferunt, dant Spiritum-sanctum, alioqui ea frustra proferrent. Atqui Episcopi in Ordinatione Diaconi dicunt, *accipe Spiritum-sanctum*: ergo revera in Ordinatione Diaconi conferunt Spiritum-sanctum. Ergo Ordinatio Diaconi est Sacramentum: nam quælibet cæremonia sacra, qua confertur Spiritus-sanctus, nempe gratia sanctificans, est Sacramentum. Item in Ecclesia Græca eodem planè modo Diaconus ordinatur, quo Presbyter & Episcopus, mutata tantùm voce Presbyteri & Episcopi in vocem Diaconi. Nam Episcopus Diaconum ordinat, imponendo manum capiti Ordinandi, & dicendo: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum.* Quæ verba non proferuntur in Ordinatione Subdiaconi, neque in collatione omnium Ordinum minorum. 3. Quia idem Conc. sess. 23. can. 6. dicit anathema iis, qui dicunt, *In Ecclesia Catholica non esse hierarchiam, divina Ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris.* Qua postrema voce intelliguntur saltem Diaconi. Ergo Diaconatus à Deo institutus est: ergo etiam cæremonia qua confertur Diaconatus, instituta est à Christo: sicut cæremonia, qua Presbyteratus & Episcopatus conferuntur, instituta fuit à Christo, quia Christus Presbyteratum & Episcopatum instituit. Ergo, &c. 4. Quia Anastasius Papa II. in epist. ad Anastasium Imperatorem asserit in Presbyterorum & Diaconorum Ordinatione gratiam conferri, & utramque Ordinationem Sacramentum

vocat. Ratio est, quia Diaconus ordinatur, ut proximè ministret Sacerdoti in Sacrificio Missæ, & ex ejus commissione ac licentia Episcopi baptizet, prædicet, & Eucharistiam præbeat in necessitate aut ex gravi & justa causa aliqua urgente. Ergo maximè conveniens fuit, ut Diaconus in Ordinatione sua acciperet gratiam sanctificantem cum jure ad specialia auxilia, ut hæc omnia munia dignè obiret. Porro Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, licèt singuli sint Sacramenta; tamen unum moraliter Sacramentum Ordinis constituunt, propter communem habitudinem, quam habent ad Eucharistiam.

Obj. 1. Diaconatus institutus fuit ab Apostolis, Act. c. 6. & quidem solùm ad ministerium corporale pauperum & viduarum, ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego ant. Sed Apostoli suppositâ jam institutione Christi primos Diaconos ordinarunt ex occasione quidem ministerii corporalis, & curæ pauperum ac viduarum, non tamen ad hoc munus tantùm, sed præcipuè ad ministerium spirituale. Nam 1. Diaconi ab Apostolis instituti leguntur prædicasse & baptizasse: sic, Act. c. 8. refertur Philippum unum ex primis Diaconis in Judæa prædicasse & baptizasse. 2. Tempore Apostolorum erant Diaconi Philippis, Ephesi, & in Creta, ut patet ex epistolis Pauli ad Tim. & Titum, & tamen in illis locis non vivebant Christiani in communi, ut opus esset ministerio mensarum. 3. Prioribus Ecclesiæ sæculis Diaconi erant ministri altaris & Sacramentorum, ut constat ex Justino, Tertull. & aliis antiquis auctoribus.

Obj. 2. S. Damasus Papa, ep. 5. dicit duos tantùm Ordines à Christo institutos fuisse, unum scilicet Episcoporum, & alterum Presbyterorum.

Resp. Solum vult duos esse tantùm Sacerdotum Ordines, nempe majorum seu Episcoporum, qui succedunt Apostolis, & minorum seu simplicium Sacerdotum, qui septuaginta Discipulis succedunt. Idque dicit contra Chorepiscopos, qui supra simplices Sacerdotes sese extollebant & multa Episcopalia munia sibi vindicabant, quasi essent medii cujusdam Ordinis inter Episcopos & simplices Presbyteros. Chorepiscopi enim olim dicebantur simplices Sacerdotes, qui præficiebantur Ecclesiis quorumdam notabilium oppidorum; & ideo major illis quàm cæteris Presbyteris concedebatur ab Episcopis jurisdictio. Unde volebant se medium quemdam Ordinem inter *Episcopos* & simplices Sacerdotes *constituere*: & ideo hic redarguuntur à S. Damaso.

Erat tamen, ut docet Bellarminus, etiam aliud genus Chorepiscoporum, qui erant veri Episcopi, sed in aliena Diœcesi morabantur, ut nunc in Germania Suffraganei. De his solis loquitur Conc. Antiochenum, dum, can. 10. dicit à Chorepiscopis ordinari posse Subdiaconos. Sed contra alios agebat Damasus.

Obj. 3. S. Cyprianum, epist. 38.

Resp. Ibi solùm vult Christum nullos Diaconos ordinasse, sicut ordinavit Episcopos & Presbyteros, sed inde non sequitur Diaconatum à Christo institutum non fuisse: sicut ex eo quòd Christus nulli Confirmationem & Extremam-Unctionem contulerit, minimè sequitur eas à Christo institutas non fuisse.

QUÆSTIO VI.

Utrùm Ordinatio Subdiaconi, & Minorum Ordinum sit Sacramentum.

DIco 1. Probabile est, Ordinationem Subdiaconi esse Sacramentum.

Prob. 1. Quia ita sentiunt Theologi communiter, paucis exceptis. 2. Quia Conc.

Conc. Florent. dicit Ordinem esse Sacramentum, & hujus Sacramenti materiam assignando, Subdiaconatus materiam assignat perinde ac Presbyteratus; sic enim ait, in decreto pro Armenis; *Sextum Sacramentum est Ordinis; cujus materia est illud, per cujus Traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per . . . Diaconatus verò per .. Subdiaconatus verò per Calicis vacui cum Patena vacua superposita traditionem.* 3. Quia Subdiaconatus imprimit characterem, cùm iterari non possit, & ab initio Ecclesiæ extitit, nam Ignatius mart. Subdiaconorum meminit in sua ad Antiochenses ep. 4. Quia annexum habet castitatis votum.

Sed qui negant Subdiaconatum esse Sacramentum, respondent ad 1. Inde sequi tantùm hoc habere majorem probabilitatem extrinsecam. Ad 2. Conc. Florent. materiæ Sacramenti Ordinis exemplum in Presbyteratu & Diaconatu ponere, & ex occasione data subjicere materiam Subdiaconatus, & indicare materiam Ordinum minorum, præscindendo an sint nec ne Sacramenta. Nam ad mentem Concilii sufficit, quòd vel una ex ordinationibus quarum materiam assignat, sit Sacramentum. Ad 3. respondent Subdiaconatum iterari non posse, sed solo jure Ecclesiastico, & quia est consecratio quædam, non verò quia characterem imprimit. Sic initerabilis est consecratio Vasorum, quamdiu res consecrata manet integra, quamvis non sit Sacramentum. Subdiaconatus autem institui potuit ab Apostolis, vel ab eorum successoribus immediatis; & sic extitit ab initio Ecclesiæ, quamvis non sit Sacramentum. Ad 4. denique respondent Subdiaconatum non semper annexum habuisse votum castitatis. Unde, c. *à multis* de ætate præficiendorum dicitur in primitiva Ecclesia non fuisse Ordo sacer.

Jam verò illi suam sententiam probant 1. Quia neque ex Scriptura, in qua nulla fit mentio Subdiaconatus, neque ex Traditione probari potest Ordinationem Subdiaconi esse Sacramentum. 2. Quia in Ecclesia Græca Ordinatio Subdiaconi fit sine forma Sacramentali Ordinationum, quæ apud Græcos continetur his verbis: *Divina gratia, quæ infirma curat, &c.* Sed solùm Episcopus imponendo manus, recitat Orationem, quæ non potest valere nisi ad Consecrationem quamdam. Hic autem ritus viget in Ecclesia Græca longe ante Schisma, cùm contineatur in Euchologiis Schismate antiquioribus. Unde in Ecclesia Orientali etiam ante Schisma Subdiaconi Ordinatio eodem ritu fiebat quo Diaconissarum Consecratio, quæ sanè numquam fuit Sacramentum. 3. Quia in Ecclesia Latina Ordinatio Subdiaconi nunquam facta est per manus impositionem; quæ tamen saltem prioribus Ecclesiæ sæculis fuit materia omnis Ordinationis Sacramentalis. 4. Quia Subdiaconus non ordinatur ad ea, quæ proximè spectant Eucharistiam. Imò primis Ecclesiæ sæculis non ei licebat Sacra Vasa etiam vacua tangere, ut patet ex can. 21. Concilii Laodiceni ubi dicitur: *Quòd non oporteat Subdiaconos Dominica Vasa tangere.*

Dico 2. De Minoribus Ordinibus minùs probabile est, quòd sint Sacramenta, quàm de Subdiaconatu. Quare plures negant eos esse Sacramenta, & probant 1. Quia neque ex Scriptura, neque ex Traditione probari potest eos à Christo institutos fuisse, & gratiam conferre. 2. In Orientali Ecclesia plures fuerunt quàm quatuor Ordines. Nam præter Lectores, Ostiarios, & Exorcistas, inter Ordines Ecclesiasticos recensentur Cantores ab auctore constitut. Apostolic. l. 3. cap. 11. & laborantes à S. Epiphanio, in expos. fidei

Cathol. 3. In Ecclesia Orientali longè ante schisma desierunt omnes Ordines Minores, excepto Lectore; qui ordinatur sine forma Sacramentali à Græcis adhibita in ordinibus, quæ Sacramenta esse existimant, nempe Episcopatu, Presbyteratu, & Diaconatu. 4. In Ecclesia Latina Minores Ordines conferuntur sine manus impositione, quæ tamen est essentialis materia saltem partialis ordinationum, quæ sunt Sacramenta. 5. Minorum Ordinum munera nunc passim à Laicis exercentur.

Nihilominus probabile est, Ordinationem, qua conferuntur Minores Ordines, esse Sacramentum. Nam. 1. *Ita communiùs sentiunt Theologi.* 2. Quia Conc. Florent. postquàm dixit Sacramentum Ordinis esse sextum Sacramentum, & materiam hujus Sacramenti esse id, quod porrigitur in Ordinatione, & posuit exempla de Ordinatione Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, subjicit: *Et similiter de aliis (Ordinibus,) per rerum ad Ministeria sua pertinentium assignationem.* 3. Conc. Trid. sess. 23. postquam, c. 2. septem Ordines enumeravit, sic, c. 3. ait: *Dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis,* sed sententiæ negativæ Patroni respondent ad 1. & 2. Id quod supra dictum est. ad 3. Respondent Conc. Trid. c. 3. citato loqui de Ordinatione, quæ fit per manus impositionem saltem ut materiam partialem; nam Concil. probat Ordinationem esse Sacramentum ex his Apostoli verbis: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum:* sic enim, ait: c. 3. *dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & proprie unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis, inquit enim Apostolus: admoneo te ut resuscites, &c.* Unde Conc. ibi sumit Ordinationem, non generaliter pro ea omni quæ fit in Ecclesia, sed particulariter pro ea, quæ fit per impositionem manuum.

Donec Ecclesia hanc quæstionem definierit, quisque opinionem, quæ ei probabilior videtur, eligat.

QUÆSTIO VII.

Quænam sit materia & forma Ordinationis Presbyteri?

§. I.

Prænotanda.

I. CIrca materiam Presbyteratus gravis est controversia inter scholasticos Doctores *ob diversitatem* rituum Ecclesiæ Latinæ & Græcæ. Nam in Ecclesia Latina præter manuum impositionem adhibetur porrectio alicujus instrumenti, quæ à Græcis omittitur. Hic quippe ritus ab Eccl. Lat. usurpatur in Presbyteri Ordinatione. 1. Episcopus imponit simul utramque manum super caput cujuslibet Ordinandi successivè, nihil dicens: idem etiam faciunt post eum omnes Sacerdotes qui adsunt. Quo facto Episcopus & Sacerdotes tenent manus dextras extensas super Ordinandos. Posteà Episcopus conversus ad Altare dicit: *oremus.* Et mox conversus ad Ordinandos dicit: *Exaudi nos, quæsumus, Deus noster, & super hos famulos tuos benedictionem sancti Spiritus, & gratiæ Sacerdotalis infunde virtutem.* 2. Stolam Ordinandi ante pectus decussat in formam Crucis, singulis dicens: *Accipe jugum Domini: jugum enim ejus suave est, & onus ejus leve.* 3. Imponit cuilibet successivè Casulam, singulis dicens: *Accipe vestem Sacerdotalem, per quam charitas intelligitur: potens est enim Deus, ut augeat tibi charitatem,*

tem, & opus perfectum. 4. Ambas manus ejusque ordinandi inungit Oleo Cathecumenorum dicens: *Consecrare & sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam Unctionem & nostram benedictionem &c.* 5. Calicem cum Vino & Patenam superpositam cum Hostia porrigit successivè cuilibet Ordinando, singulis dicens: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo tam pro vivis quàm pro defunctis in nomine, &c.* R. *Amen.* 6. Celebratur Missa ab Episcopo, & quilibet sic Ordinatus unà cum illo formam Consecrationis pronuntiat. 7. Post Communionem Episcopus iterum ambas manus super capita singulorum imponit, sed solus: dicens singulis: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt.*

In Ecclesia autem Græca hic ritus servatur, ut patet ex Euchologiis. 1. Episcopus Ordinandi caput ter signat. 2. Imposita manu unà cum Pallio, dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt supplet, promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, ut veniat super ipsum gratia sanctissimi Spiritus.* 3. Rursus signans eum ter Pontifex: Varias orationes super eum recitat. Ex quo ritu patet Ordinandum apud Græcos completè constitui Sacerdotem per impositionem manus dexteræ cum prædicta forma, *Divina gratia, &c.* Reliqua enim per se satis apparent accidentalia.

II. Certum est in Ecclesia Latina decussationem Stolæ, impositionem Casulæ, & Unctionem manuum non esse de essentia Ordinationis Presbyteri, sed esse cæremonias merè accidentales. Nam nulla est ratio solida asserendi ista esse essentialia.

III. Tota difficultas est in assignanda materia essentiali Ordinationis apud Latinos. Nam constat formam consistere in verbis, quæ materiam essentialem comitantur saltem moraliter, eamque determinant ad significationem Sacramentalem. Unde assignata materia essentiali, hoc ipso patet quænam sit forma.

Circa hoc tres sunt sententiæ. Prima materiam essentialem constituit in sola instrumentorum porrectione; secunda in sola manus vel manuum impositione; tertia verò in utraque simul, ita ut duæ sint materiæ essentiales partiales, unam totalem constituentes, cum duabus formis partialibus his materiis respondentibus.

§. II.

Dico 1. Traditio instrumentorum videlicet Calicis cum Vino & Patenæ cum Hostia, & forma isti traditioni respondens, sunt in Ecclesia Latina de essentia Ordinationis Presbyteri. *Ita longè communiùs Doctores.*

Prob. 1. Ex Conc. Flor. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum Vino & Patenæ cum Pane porrectionem*, & infrà, *forma Sacerdotii talis est*: accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: hoc autem decretum approbante Conc. Flor, editum fuisse ab Eugenio IV. patet tum ex his verbis initio decreti; *Per hoc decretum sacro hoc approbante Flor. Conc. traderemus:* tum ex istis verbis in fine decreti: *Datum Florentiæ in publica sessione synodali solemniter in Ecclesia majori celebrata anno &c.* Quare Clemens VII. in instru-

instructione de ritibus Græcorum hoc decretum tribuit Conc. generali Florent. *Utantur*, inquit, (Presbyteri Græci) *forma absolutionis in generali Concil. Florent. præscripta*, scilicet in hoc decreto, nam alibi non extat forma absolutionis. Certè dici non potest Concilium pro materia & forma assignasse aliquid accidentale: nam materia & forma sunt partes essentiales Sacramentorum. 2. Quia facta hac traditione, & prolata forma ei respondente, sic Ordinati in Pontificali Romano dicuntur Ordinati Sacerdotes, & jubentur simul cum Episcopo pronuntiare verba Consecrationis; quia nempe cum eo consecrant. 3. Hæc instrumentorum traditio apertè adhibetur, ut cum verbis ei respondentibus, Sacramentaliter significet collationem potestatis offerendi Sacrificium. Et revera per hanc materiam & formam aptissimè significatur potestas conficiendi Eucharistiam, quæ est præcipua Presbyteratus potestas.

Observa. Omnia instrumenta necessario tangi debent ab Ordinando. Nam (ut ait S. Thomas, supplem. q. 34. art. 5. ad 3.) *Ipsa verba formæ videntur ostendere, quòd tactus materiæ sit de essentia Sacramenti, quia dicitur: accipe hoc vel illud.* Et quidem physicè tangi debent. Nam quamvis multi putent sufficere moralem contactum Patenæ, quo nempe quis Calicem tangens, censetur etiam Patenam superpositam tangere; tamen quia hoc non est certum, in praxi curandum est, ut semper immediatè tangantur Calix & Patena, & hæc cum Hostia.

Obj. 1. Apostoli ordinarunt per solam manuum impositionem cum unica forma ei respondente; & hunc solum ritum semper servavit Ecclesia Orientalis. Ergo instrumentorum porrectio non est materia Ordinationis.

Resp. 1. Quamvis S. Paulus in Orientali Ecclesia per solam manuum impositionem cum forma ei respondente ordinaverit; attamen S. Petrus Romæ & in Ecclesia Occidentali non solùm manuum impositionem, sed etiam instrumentorum traditionem adhibuit in Ordinatione cum duplici forma, ut nunc fit. Nam cùm in Ordine Romano utraque materia assignetur in ritu Ordinationis, ut jam antiquitus recepta, nec hanc inveniamus ab aliquo Pontifice aut Concilio institutam, hunc ritum ab Apostolo Petro Ecclesiæ Romanæ traditum esse, necesse est.

Resp. 2. Esto antecedens, nego consequen. quia Christus *non determinavit* saltem pro tota materia Ordinationis solam manuum impositionem; sed reliquit Ecclesiæ potestatem vel hanc solam adhibendi, vel aliam addendi qua potestas tradita expressiùs ac perfectiùs significaretur: imò eligendi aliam quamlibet materiam aptam.

Obj. 2. Materia Sacramentorum invariabilis est perinde ac institutio Christi. Ergo sola manuum impositio est essentialis materia Ordinationis in Eccl. Lat. perinde ac in Græca.

Resp. Nego conf. Quia Christus non determinavit in specie ultima materiam & formam Sacramenti Ordinis, sed tantum secundùm rationem generica signi sensibilis apti ad significandam potestatem Sacerdotalem, nempe potestatem consecrandi & absolvendi. Nam instituit tantùm generatim, ut Ordo conferretur per aliquam actionem externam & sensibilem Ordinantis, significativam potestatis quæ Ordinato traditur, & per aliqua verba quæ eamdem potestatem magis determinatè & clarius significarent: illius verò actiones seu materiæ & verborum illorum in specie determinatio-

minationem reliquit Ecclesiæ. Ecclesia autem Orientalis solam manuum impositionem adhibuit pro materia cum verbis ei respondentibus, quem ritum retinuit Ecclesia Græca, Latina verò Ecclesia adhibet partim manuum impositionem, partim instrumentorum traditionem magis significativam potestatis quæ traditur.

Inst. Ergo alterutra Ecclesia non servat Institutionem Christi.

Resp. Nego. Itaque in utraque Ecclesia servatur institutio Christi. Nam in utraque Ecclesia Ordo confertur per actionem sensibilem Ordinantis, & verba sufficienter significantia potestatem quæ traditur. Et determinatio in specie ultima facta est ab Ecclesia seu ab Apostolis, quia Christus instituit, ut sic fieret.

Obj. 3. In Ecclesia Latina sicut in Græca sola manuum impositio sufficit ad Ordinationem. Ergo, &c.

Resp. Nego ant. Quia suppositâ determinatione & electione duplicis dictæ materiæ ac formæ in Ecclesia Latina facta; in Ecclesia Latina traditio instrumentorum facta, est necessaria ad essentiam Sacramenti ob determinationem Ecclesiæ seu Petri Apostoli, non item in Græca, in qua sufficit manus impositio cum sua verborum formula.

Inst. Ergo materia & forma Ordinationis Presbyteri est diversa apud Latinos ab ea, quæ à Græcis adhibetur.

Resp. Est tantùm diversa materialiter, seu in ratione alicujus rei & verborum aliquorum quæ adhibentur; non vero formaliter seu in ratione legitimi signi potestatis traditæ. Nam eadem potestas per utriusque Ecclesiæ materiam & formam legitimè significatur & confertur, & servatur institutio Christi. Diversitas autem materialis non officit unitati Ecclesiæ.

Obj. 4. Si in Ecclesia Latina requiritur traditio instrumentorum, Ecclesia Latina aliquid mutavit circa substantiam Sacramenti Ordinis. Falsum consequentia nam ex Conc. Trident. sess. 21. c. 2. Ecclesia nihil potest mutare circa substantiam Sacramentorum. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia 1. Ecclesia Latina suum ritum à S. Petro Apostolorum Principe accepit, ergo nil immutavit. 2. etiamsi Ecclesia Latina postea aliquid addidisset materiæ essentiali, non tamen mutasset substantiam Sacramenti, nam Sacramenti substantia consistit in materia & forma, quales instituit Christus. Ecclesia autem Latina adhibet materiam & formam, quales Christus instituit. Nam Christus instituit tantum generatim pro materia Ordinationis actionem aliquam externam & sensibilem Ordinantis significativam potestatis, quæ Ordinato traditur, & pro forma aliqua verba eamdem potestatem determinatiùs ac clarius significantia, relicta Ecclesiæ potestate determinandi in specie actionem illam & verba. Quæ omnia servantur in Ecclesia Latina & Græca.

Nota. Etiamsi porrectio instrumentorum ab Ecclesia Latina non semper usurpata fuisset, inde non sequitur eam nunc esse accidentalem; quia sicut Ecclesia pro potestate à Christo sibi tradita talem materiam determinavit, potuit determinatæ aliquid addere vel etiam determinatam mutare.

Inst. 1. Ecclesia Latina prioribus sæculis solam manuum impositionem cum sua forma adhibebat. Ergo postea mutavit ritum Sacramenti, si traditio instrumentorum nunc requiritur, &c.

Resp. 1. Nego ant. Nam Ecclesia Latina à S. Petro ritum suum Ordinandi per traditionem instrumento-

rum & manuum impositionem accepit. In Ordine enim Romano qui octavo sæculo jam extabat, traditur ille ritus ut jam pridem usitatus, nec ostendi potest ab aliquo Pontifice aut Concilio institutus.

Resp. 2. Ex antecedente sequitur aliquid mutatum fuisse materialiter tantum, non vero formaliter, nec contra institutionem Christi, qui Ecclesiæ reliquit determinationem actionis sensibilis & verborum ad significandam potestatem traditam.

Porro cùm Christus nullam materiam & formam Ordinationis in specie definierit, quidni Ecclesia posset novum aliquid pro materia & forma opponere, cujus defectus Sacramentum reddat irritum: sicut novas conditiones apposuit in Matrimonio, quorum defectu sit nullum.

Inst. 3. Solùm sæculo undecimo cœpit in Ecclesia Latina adhiberi instrumentorum traditio: ergo hanc non accepit à S. Petro.

Resp. Nego ant. Nam in Ordine Romano continetur hæc instrumentorum porrectio, ut patet ex his ejus verbis, quæ in Ordinatione Presbyteri leguntur: *Hoc facto* (nempe ambabus Ordinandorum manibus Unctione consecratis) *accipiat* (Pontifex) *Patenam cum Oblatis, & Calicem cum Vino, & det eis, dicens: accipite potestatem offerre Sacrificium Deo, Missamque celebrare tam pro vivis, quàm pro defunctis in nomine Domini.* Igitur octavo sæculo Ecclesia Romana Instrumentorum traditionem cum verbis ei respondentibus adhibebat, imò jam longè antea adhibuerat; Nam Ordo Romanus non novos ritus tradit, sed ritus jam diuturno usu in Ecclesia Latina usurpans præscribit.

Dices. In l. Sacram. S. Gregorii verba citata leguntur tantum in Ordinatione Episcopi.

Resp. Manifestum est mendum exscriptoris seu interpolatoris, & revera verba illa pertinent ad Ordinationem Presbyterorum. Nam præterquam quod Ordo Romanus fere exscribit lib. Sacramentorum, hæc verba ponuntur post Episcopi Consecrationem, & evidenter significant solam potestatem Presbytero in Ordinatione collatam, & nullatenus Episcopalem potestatem: & frustra omnino Episcopus Consecrator diceret ei, qui jam est Presbyter: *Accipe potestatem offerre Sacrificium, &c.* Quare ista pertinere non possunt ad Ordinationem Episcopi.

Inst. 3. Conc. Carthagin. IV. can. 5. dicit Subdiaconum, *quia manuum* impositionem non *accipit*, *Ordinari* per instrumentorum *Traditionem*. Ergo hoc ipso indicat Presbyterum & Diaconum, quia manus impositionem accipiunt, tunc Ordinatos non fuisse per instrumentorum Traditionem.

Resp. Nego conf. Quia Concilium ibi hoc dicit tantùm relative ad Diaconum, de quo agitur, can. 4. unde sequitur tantum in Africa prioribus sæculis Diaconum per solam *manus* impositionem integrè ordinatum fuisse.

Obj. 5. Si traditio instrumentorum sit de essentia Ordinationis Presbyteri, non est idem Sacramentum Ordinis in Ecclesia Latina & Græca. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego seq. maj. Nam non obstante diversitate partiali *materiæ*, manet eadem significatio & efficientia Sacramentalis. Instrumentorum enim traditio cum manuum impositione conjuncta idem prorsus in Ecclesia Latina significat & efficit, quod in Orientali Ecclesia significat & efficit sola manus impositio, nempe eumdem characterem & eamdem gratiam.

Obj. 6.

Obj. 6. Christus dum Apostolos instituit Sacerdotes, usus est determinata materia & forma. Ergo hæc sola una essentialis est, nec potest esse essentialis. Ergo, &c.

Resp. 1. Nego anteced. Quoad materiam. Nam Christus Sacerdotium Apostolis contulit his solis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem;* ut docet Conc. Trident.

Resp. 2. Nego conseq. Quia non omnia, quæ Christus determinatè adhibuit, sunt de essentia Sacramenti. Sic in confectione Eucharistiæ determinatè adhibuit azymum panem, & tamen azymus non est sola materia essentialis Eucharistiæ, cùm fermentatus ad validam consecrationem sufficiat.

§. III.

Dico 2. Secunda manuum impositio super caput Ordinandi, cum hac forma ei respondente (*Accipe Spiritum sanctum. Quorum remiseris peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt*) est etiam de essentia Presbyteratus. *Ita communiter.*

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ hanc Ordinationem exprimit per impositionem manuum, ut, 1. Tim. c. 5. *Manus citò nemini imposueris.* Imò omnis ordinatio, quam refert Scriptura, dicitur ab ea fieri per impositionem manuum, conjunctam scilicet cum certa forma verborum, quæ non exprimit Scriptura, sed quæ certò nobis innotescunt ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ tum Latinæ tum Græcæ: nam utraque Ecclesia semper adhibuit verba effectum Sacramenti clariùs significantia. Absurdum est autem dicere Scripturam de Ordinatione loquentem, numquam eam exprimere nisi per cæremoniam accidentalem. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sint, S. Hieron. in c. 58. Isaiæ, ubi ait: *Ordinationem, non solum ad imprecationem vocis, sed ad impositionem impleri manus.* Et S. Augustinus, l. 5. de Baptismo, cap. 20. *Quomodò exaudit* (Deus) *homicidam deprecantem . . . . super capita eorum, quibus manus imponitur* in Ordinatione? 3. Ex antiquis Conciliis. Nam Ordinationem Presbyteri Nicænum I. can. 9. Ordinationem Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Antiochenum, Can. 10. manuum impositionem vocant. Et Carthaginense IV. can. 2. 3. & 4. dicit Episcopum Presbyterum, & Diaconum Ordinari debere per manus impositionem. 4. Ex Conc. Trid. Sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum; ac proinde frustra Episcopos dicere*, accipe Spiritum-sanctum . . . . *Anathema sit.* Ergo hæc verba ab Episcopis in Ordinatione prolata (*accipe Spiritum-sanctum, &c.*) sunt gratiæ & characteris collativa: nam per Spiritum-sanctum hic intelliguntur dona Spiritus-sancti in Sacramento collata. Ergo hæc verba (*accipe Spiritum-sanctum &c.* (sunt forma essentialis saltem partialis Ordinationis. Ergo impositio manuum, quam comitantur hæc verba, est materia essentialis saltem partialis Ordinationis: nam forma essentialis non cadit nisi in materiam essentialem. Item sess. 14. cap. 3. dicit Extremæ-Unctionis *ministros esse Ecclesiæ Presbyteros. Quo nomine eo loco . . . . intelligendi veniunt, aut Episcopi. aut Sacerdotes ab ipsis ritè Ordinati per impositionem manuum Presbyteri.*

Hinc materia essentialis adæquata Ordinationis Presbyteri consistit in triplici partiali materia, videlicet in prima manuum impositione facta ab Episcopo sine prolatione verborum, traditione instrumentorum nempe Calicis

cum vino & Patenæ cum pane, & ſecunda manuum impoſitione.

Forma verò adæquata Ordinationis Presbyteri conſiſtit in duabus partialibus ſupradictis, nempe in his verbis, *accipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo, &c.* quæ traditionem inſtrumentorum comitantur, & in iſtis, *accipe Spiritum ſanctum, &c.* Quæ in ſecunda manuum impoſitione proferuntur.

Obſerva. Ex dictis & ex Pontificali Romano patet Presbyteratum integrè conferri duabus Ordinationibus partialibus; quarum una independenter ab alia datur poteſtas conſecrandi & offerendi ſacrificium cum uno charactere, altera verò datur poteſtas abſolvendi à peccatis cum alio charactere. Quare in Eccleſia Latina Ordinatio integra Presbyteri duobus Sacramentis perficitur, quorum primum ſignificat & confert gratiam ſanctificantem & characterem Presbyteri ut Sacerdotis: ſecundum verò ſignificat & confert gratiam ac characterem Presbyteri ut judicis in foro interno. Hinc etiam integer Presbyteratus character compoſitus eſt ex duobus partialibus hæterogeneis. Hæc tamen duo Sacramenta unum totale moraliter conſtituunt, quantenus ſimul conferunt unum Ordinem totalem Presbyteratus.

In Orientali autem Eccleſia ordinatio Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi unam & ſimplicem materiam & formam habet, nempe impoſitionem manus cum forma ei reſpondente. Quare Presbyteratus integrè confertur per unicam & ſimplicem Ordinationem: quæ tamen duos characteres partiales, unum integrum ac totalem Presbyteratus conſtituentes, confert, ſicut in Eccleſia Latina, & tantam gratiam producit, quantam duæ Ordinationes partiales Eccleſiæ Latinæ.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Concil Florent. in decreto pro materia Presbyteratus aſſignat tantùm inſtrumentorum porrectionem. Ergo impoſitio manuum non eſt materia eſſentialis etiam partialis Presbyteratus.

Reſp. Nego conſeq. Quia Synodus Armenos docere voluit inſtrumentorum porrectionem eſſe in Eccleſia Latina de eſſentia Ordinationis Presbyteri: quod illi ignorare facilè poterant, cùm apud eos ſola impoſitio manus adhiberetur. Omiſit autem manuum impoſitionem, quia Armeni circa eam nulla inſtructione indigebant, cùm jam eam uſurparent.

Obj. 2. Cap. *Presbyter* de Sacrament. non iterand. Gregorius IX. docit Ordinationem Presbyteri & Diaconi factam ſine manuum impoſitione, non eſſe iterandam, ſed ſupplendum quod omiſſum fuit. Ergo impoſitio manuum non eſt de eſſentia Ordinationis.

Reſp. Nego conſeq. Imò per hoc confirmatur noſtra ſententia. Nam ſi impoſitio manuum eſſet tantùm cæremonia accidentalis, non neceſſariò poſteà ſupplenda eſſet. Itaque Pontifex ille vult ſolùm partialem Ordinationem factam per inſtrumentorum porrectionem & formam ei reſpondentem, non eſſe tunc iterandam; quia nempe fuit valida, & verè contulit poteſtatem conficiendi Euchariſtiam; ſed ſolùm ſupplendam eſſe partialem alteram Ordinationem, qua per manuum impoſitionem confertur poteſtas abſolvendi à peccatis. Ex quo tantùm ſequitur, validè conferri poſſe poteſtatem conſecrandi ſeorſim à poteſtate abſolvendi: quia conſecrandi poteſtas non pendet eſſentialiter à poteſtate abſolvendi, quamvis abſolvendi poteſtas eſſentialiter ſupponat poteſtatem conſecrandi, ita ut ſine illa eſſe nequeat.

Obj. 3. Per traditionem inſtrumentorum & formam ei reſpondentem homo jam factus eſt Sacerdos, nam conſecrat cum

cum Episcopo ; & in Pontificali Romano post illam traditionem Sacerdotes dicuntur Ordinati.

Resp. Est Sacerdos, sed non omninò completè. Dicitur tamen simpliciter Sacerdos, quia hæc denominatio petitur principaliter à potestate offerendi Sacrificium, quæ præcipua est, & quam tunc habet, licet necdum habeat potestatem absolvendi, per quam potiùs judex quàm Sacerdos constituitur. Igitur cùm duplex illa potestas diversa sit, convenienter datur per diversam partialem materiam & formam, & utrique respondet suus partialis character: per unam Ordinatus constituitur Sacerdos, per alteram verò judex.

Obj. 4. Si secunda manuum impositio est essentialis materia partialis Ordinationis Presbyteri, prima manuum impositio, qua Episcopus caput Ordinandi tangit, nihil dicendo, est quoque materia essentialis partialis primæ Ordinationis, qua confertur potestas consecrandi Eucharistiam.

Resp. Ita videtur, nam impositio manuum Episcopi super capur Ordinandi est essentialis materia saltem partialis cujuslibet Ordinationis Sacramentalis. Materia tamen integra primæ Ordinationis Presbyteri non est simpliciter illa manuum impositio, sed est impositio manuum Episcopi super caput Ordinandi, conjuncta cum instrumentorum traditione. Quare materia integra primæ ordinationis est composita ex duabus partialibus moraliter inter se unitis.

Inst. Prima illa manuum impositio est cæremonia accidentalis, instituta tantùm in signum consensus Ecclesiæ, ut is ordinetur, super quem manus imponuntur. Nam 1. fit non solùm ab Episcopo, sed etiam à Presbyteris ei assistentibus. 2. Nulla ei respondet verborum forma; Episcopus enim nil dicit tangendo caput Ordinandi. Ergo.

Resp. Nego anteced. Ad 1. Prob. *Resp.* Illa manuum impositio facta à Presbyteris, est quidem accidentaria, sed non impedit, quo minùs manuum impositio priùs facta ab Episcopo legitimo Ministro sit essentialis Ordinationi. Ad 2. *Resp.* Prima manuum impositio fit quidem sine prolatione verborum, unde sola non est materia sufficiens primæ Ordinationis; sed tamen conjuncta est moraliter formæ illius primæ Ordinationis. Nam illæ duæ partiales materiæ cum forma moraliter inter se uniuntur & continuantur per intermedias actiones, quibuscum unam moraliter actionem totalem constituunt.

Obj. 5. Præter primam manuum impositionem & ultimam, quam secundam vocamus, est alia media, qua Episcopus manum dexteram extendit super omnes ordinandos simul. Atqui hæc sola est essentialis Ordinationi. Ergo duæ aliæ non sunt essentialis materia.

Resp. Nego min. Et dico hanc novam aliquorum recentissimorum opinionem esse prorsus falsam, & omnino rejiciendam. Nam 1. Hæc manus extensio non est vera manus impositio; per eam enim non ponitur manus super caput Ordinandi. Unde, c. *Presbyter* de Sacrament. non iter. vocatur manus suspensio, & distinguitur à manus impositione propriè dicta. 2. Non est ea manus impositio, per quam Patres & Concilia dicunt Ordinationem Sacramentalem fieri. Nam Patres per illam manus impositionem, qua uniuscujusque Ordinandi caput tangitur; ut patet ex Conc. Carthaginensi IV. Canon. 2. 3. & 5. tum ex c. *Presbyter* de Sacrament. non iter. ubi Gregorius IX. sic ait: *Presbyter & Diaconus, cùm ordinantur, manus impositionem tactu corporali, ritu ab Apostolis introducto, recipiunt.* 3. Post illam manus extensionem, quam adversa-

rii manus impositionem vocant, & orationes quas Episcopus recitat in Pontificali Romano, Sacerdotes non dicuntur Ordinati, & tamen post instrumentorum traditionem sub hac forma (*accipe potestatem offerendi sacrificium, &c.*) Sacerdotes dicuntur Ordinati, quamvis tunc nondum completus sit totius Ordinationis ritus. 4. Quia proxima materia Presbyteratus debet omnibus Ordinandis singillatim applicari.

Porrò illæ orationes adhibentur, non ad significandam gratiam & potestatem Sacerdotalem, sed solum ad obtinenda Ordinandis specialia & efficacia auxilia. Nam Sacramentum non dat auxilia efficacia, sed ad idonea tantùm determinanda, proDei beneplacito.

QUÆSTIO VIII.

Quænam sit materia & forma Ordinationis Diaconi?

Nota. IN Ecclesia Latina sic Ordinatur Diaconus. 1. Solus Episcopus manum dexteram ponit super caput Ordinandi dicens: *Accipe Spiritum sanctum ad robur, & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus in nomine Domini.* 2. Imponit ei stolam super humerum sinistrum cum oratione. Deinde eum induit Dalmatica cum alia oratione propria. 3. Tradit omnibus lib. Evangeliorum, quem manu dextra singuli tangunt, dicens, *Accipite potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis quàm pro defunctis in nomine, &c.* 4. Conversus ad Ordinatos varias preces fundit.

In Ecclesia autem Græca hic ritus servatur. 1. Episcopus Ordinandi caput ter signat. 2. Habens manum impositam capiti Ordinandi dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Subdiaconum in Diaconum. Oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia Sanctissimi Spiritus.* Rursus signat ter ejus caput, & habens manum impositam super caput Ordinati, sic peccatur: *Deus salvator noster . . . . hunc servum tuum, quem dignum feciſti, ut munus subiret Diaconi, imple omni fide, & charitate, &c.*

Dico. Duæ sunt apud Latinos partiales materiæ & formæ in Ordinatione Diaconi. Prima partialis materia est impositio manus dextræ super caput Ordinandi, cum hac forma partiali: *Accipe Spiritum sanctum ad robur, & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus, in nomine Patris, &c.* Patet ex dictis. Secunda partialis materia est traditio libri Evangeliorum, cum hac forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei pro vivis & defunctis, &c.* ut docet Conc. Florent. in decreto pro Armenis.

Hinc Ordinatio Diaconi est composita ex duabus Ordinationibus partialibus, moraliter inter se unitis per intermedias actiones, quibuscum propter continuitatem, quam cum illis habent, unam moraliter actionem totalem nempe validam, integram, & congruam Ordinationem constituunt; & simul ac indivisibiliter significantibus, proindeque efficientibus gratiam & characterem Diaconatus, Deum ad utrumque effectum producendum movendo eo instanti, quo secunda partialis Ordinatio existit secundùm ultimam sui partem: nam eo instanti tota Diaconi Ordinatio moraliter existit.

QUÆSTIO IX.

Quænam sit materia & forma Subdiaconatus, & minorum Ordinum?

Dico 1. Duæ sunt in Ecclesia Latina partiales materiæ & formæ Ordinationis Subdiaconi. Prima partialis materia est traditio Calicis vacui & Patenæ

Patenæ vacuæ, cum hac forma: *Videte cujusmodi ministerium vobis traditur, &c.* Altera partialis materia est traditio libri Epistolarum, hac cum forma: *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesia Dei.*

Dico 2. In Ordinatione Acolythorum materia est partim traditio urceorum vacuorum, partim traditio candelabri cum cereo extincto: in Ordinatione Exorcistarum, traditio libri Exorcismorum: in Ordinatione Lectorum, traditio libri Lectionum: in Ordinatione Ostiariorum, traditio clavium. Formæ autem horum minorum Ordinum sunt verba, quæ quamlibet traditionem comitantur, & collatam cuique potestatem significant.

QUÆSTIO X.

In quo consistat tota essentia Ordinationis Episcopi?

Nota. EX Pontificali Romano sic in Ecclesia Latina ordinatur Episcopus. 1. Consecrator Episcopus, & alii duo assistentes Episcopi ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum sanctum.* Quo facto Consecrator orat pro consecrando. 2. Consecrator caput Consecrati inungit sancto Chrismate, dicens: *Ungatur & consecretur caput tuum Cœlesti benedictione in ordine Pontificali, in nomine Patris, &c.* Denique inungit ambas manus, dicens: *Ungantur manus istæ de Oleo sanctificato & Chrismate sanctificationis: sicut unxit Samuel David Regem & Prophetam, ita ungantur & consecrentur, in nomine Patris, &c.* 3. Consecrator Baculum Pastoralem consecrando tradit, dicens: *Accipe Baculum Pastoralis Officii, ut sis in corrigendis vitiis piè serviens, judicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate severitatis censuram non deserens.* R. *Amen.* 4. Annulum in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittit, dicens: *Accipe annulum, fidei scilicet signaculum quatenus Sponsam Dei, sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus, illibatè custodias.* R. *Amen.* 5. Tradit librum Evangeliorum Consecrato tangenti illum, dicens: *Accipe Evangelium, & vade: prædica populo tibi commisso: potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam, qui vivit & regnat cum Deo Patre, in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum.* R. *Amen.* 6. Missa finita, Consecrator imponit Mitram capiti consecrati, dicens: *Imponimus, Domine, capiti hujus Antistitis, & Agonistæ tui, galeam munitionis.* 7. Denique imponit Chirothecas manibus consecrati, dicens: *Circumda, Domine, manus hujus Ministri tui munditia novi hominis.*

In Ecclesia autem Græca servatur hic ritus. Absoluto trisagio hymno consecrandus à tribus Episcopis adducitur ad Consecratorem Episcopum, qui una cum Pallio imposita manu super caput Ordinandi, dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Deo amabilissimum Presbyterum in Episcopum à Deo custoditæ civitatis N. Oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia sanctissimi Spiritus.* Deinde facta trina Cruce in capite illius, impositaque manu, sic precatur. *Domine Deus noster . . . . Hunc, qui suffragiis electus est, & dignus factus, qui subiret jugum Evangelicum, & Pontificiam dignitatem per manum mei peccatoris, & præsentium Ministrorum & Coepiscoporum adventu & virtute, ac gratia sancti tui Spiritus corrobora . . . Ac irreprehensibilem ipsius Pontificatum demonstra.* Quæ oratio manifestè supponit

ponit Ordinationem perfectam, ideoque non est forma Ordinationis, sed sola priora verba, *Divina gratia, &c.*

§. I.

Dico 1. Certum est impositionem manuum facta ab Episcopo consecratore super caput Ordinandi, esse materiam essentialem Ordinationis Episcopi, saltem partialem: formam vero essentialem saltem partialem esse hæc verba: *Accipe Spiritum sanctum.* Ita Doctores communiter.

Prob. 1. Pars. Nam à Patribus & Conciliis Ordinatio Sacramentalis, & speciatim Episcopalis, dicitur fieri per manuum impositionem. Item ex Scriptura, *1. Tim. cap. 4.* Timotheus ab Apostolo ordinatus est per manuum impositionem, ut patet ex his verbis: *Noli negligere gratiam; quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii.* At credibile non est, Ecclesiam Latinam adhibere ut accidentariam cæremoniam quam Apostoli ut essentialem adhibebant.

Prob. 2. Pars. Nam ex Conc. Trid. Sess. 23. Can. 4. Episcopi Ordinando non frustra dicunt: *Accipe Spiritum sanctum.* Ergo hæc verba ab Episcopo in Ordinatione Episcopi prolata conferunt Spiritum sanctum; alioqui frustra ab eo proferrentur: ergo sunt forma essentialis saltem partialis, nam sola forma essentialis potest producere gratiam. Præterea hæc verba manifestè significant collationem gratiæ. At quamvis sint generalia, tamen ex circumstantiis sufficienter determinantur ad significandam gratiam Ordinis Episcopalis.

Dixi, *saltem partialem.* Quia non pauci Doctores censent traditionem instrumentorum, Baculi scilicet, Annuli & libri Evangeliorum, aut saltem libri Evangeliorum, cum verbis tali actioni respondentibus, esse etiam de essentia Ordinationis Episcopalis. Quod probant 1. Quia prima manuum impositio est signum valde confusum & generale, nec per verba quibus subest, determinatur ad sufficienter significandum gratiam & characterem Episcopalem, cùm verba illa per se indeterminatam habeant significationem Sacramentalem. 2. Quia traditio instrumentorum manifestè adhibetur ad significandum characterem Episcopatus proprium: ac proinde in ea consistit partialiter significatio & efficacia Sacramentalis Ordinationis Episcopi; atque prima manuum impositio per eam completur in esse signi effectum Sacramentalem Episcopatus proprium significantis. 3. Ex Conc. Florent. in decreto, *ubi postquam* pro forma Sacerdotii *assignavit verba*, quæ profert Episcopus, dum tradit *instrumenta*, nempe Calicem & Patenam, hæc subjicit: *Et sic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano latè continetur.* Ergo ex Conc. omnium aliarum Ordinationum forma consistit saltem partialiter in verbis, quæ profert Episcopus, dum instrumenta singularum Ordinationum propria tradit. Ergo ex Conc. traditio instrumentorum in omni alia Ordinatione est materia saltem partialis: nam materia est signum, in quod forma cadit.

Sed Doctores, qui totam essentiam Ordinationis Episcopi in manuum impositione & verbis illam comitantibus constituunt, hæc omnia sic diluunt. Respondent 1. Impositionem manuum per verba supra dicta in talibus circumstantiis prolata, determinari sufficienter ad gratiam & characterem Episcopalem significandum: nam verba illa habent ex circumstantiis significationem sufficienter determinatam ad utrumque effectum. Ad 2. traditionem instrumentorum esse cæremoniam accidentariam; & quamvis adhiberetur ad distinctiùs & clariùs Ordinationis effectus

ctus significandos, non ideo esse essentialem Ordinationi, cùm effectus illi jam sufficienter significentur per cæremoniam præcedentem, ex circumstantiis ad hanc significationem sufficienter determinatam. Ad 3. Conc. Florent. ibi loqui tantùm de Ordinibus Sacerdotio inferioribus, de quibus ibi solùm agit.

§. II.

Dico 2. Non est de essentia Ordinationis Episcopi, ut fiat à tribus Episcopis; sed ad validam ejus Ordinationem sufficit unicus Episcopus, saltem ex dispensatione summi Pontificis.

Prob. 1. Quia credibile non videtur Apostolos, qui tot Episcopos in tam variis & inter se dissitis regionibus Ordinarunt, nullam unquam absque aliorum duorum Episcoporum concursu ordinasse. 2. Quia auctor Constitutionum Apostolicarum praxim circa Episcopales Ordinationes in Ecclesia Orientali ante schisma usitatam referens, testatur, lib. 8. c. 27. in casu necessitatis, Episcopum ab uno Episcopo ordinari potuisse, accepta Episcoporum Provinciæ commissione. 3. Synesius, epist. 67. refert Siderium ab uno Episcopo consecratum fuisse Episcopum, qui tamen postea à S. Athanasio sine nova Consecratione ad Ecclesiam Metropolitanam evectus est. 4. ex S. Gregorio Magno, qui, l. 12. epist. 31. ad octavam Augustini Cantuariensis Episcopi interrogationem sic respondet: *Et quidem in Anglorum Ecclesia, in qua adhuc solus tu Episcopus inveniris, ordinare Episcopum non aliter nisi sine Episcopis potes.* Deinde jubet, ut ordinet Episcopos in vicinis locis, ut tollatur necessitas ordinandi Episcopum sine consortio trium Episcoporum. 5. Teste præposito, Gregorius XIII. permisit recens à se constituto Æthiopiæ Patriarcha è Societate Jesu, ut ab Episcopo ordinaretur; & teste Henriquez eidem concessit; ut solus sine assistentibus posset novos Episcopos consecrare. 6. Ex praxi hodierna; nam teste Fagnano, ad cap. 7. de temporibus Ordinationum, num. 20. in litteris pro Consecratione Episcoporum in Indiis apponitur hæc clausula: *Tibi Presbytero, ut à quocumque malueris Catholico Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis in hoc illi assistentibus duabus vel tribus dignitatibus munus Consecrationis recipere valeas.* 7. Quia ex tribus Episcopis, qui adsunt in Ordinatione Episcopi, unus totum Sacramentum Episcopatus conficit. Nam in veteri Ordine Romano unus dicitur Ordinator, is nempe qui fundit benedictionem super caput Ordinandi; & in Pontificali Romano unus Consecrator, & alii duo semper assistentes appellantur. Item à S. Gregorio, epist. cit. Episcopi assistentes dicuntur adesse ut testes. *Nam quando*, inquit, *de Galliis Episcopi veniunt, illi in Ordinationem Episcopi testes tibi assistent.*

Obj. 1. Jacobus à tribus Apostolis, Petro, Jacobo & Joanne ordinatus fuit Hierosolymæ Episcopus, ut testatur Clemens Alexandrinus apud Eusebium. Item ex multis Conciliis & summis Pontificibus Ordinatio Episcopi fieri debet à tribus saltem Episcopis. Ergo essentialiter requiruntur tres Episcopi ad Ordinationem Episcopi.

Resp. Nego conseq. Nam ex antecedente sequitur tantùm concursum trium Episcoporum requiri jure Ecclesiastico, ab Apostolis constituto. Apostoli enim ut Ecclesiæ Præsules varias cæremonias in Sacramentorum administratione instituerunt, ut ea majori cum solemnitate & dignitate administrarentur.

Obj. 2. Damasus Papa, epist. 5. sic ait: *Quòd Episcopi non sint; qui minus quàm à tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet.*

Resp. Solùm vult eos non esse Episcopos quoad potestatem jurisdictionis; & quoad usum licitum ac legitimum potestatis Ordinis; quia jurisdictione Episcopali privantur, & ab omni Ordinis Episcopalis exercitio prohibentur per Canones, ut satis patet ex verbis quæ subjicit: *Quoniam prohibitum à Sanctis est Patribus, ut qui ab uno vel à duobus sunt ordinati Episcopis, nec nominentur Episcopi. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt?*

Porro Epistolæ Aniceti ad Galliæ Episcopos, & Joannis III. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ à Viris eruditis censentur spuriæ.

Obj. 3. Concilium Regense, can. 2. ait: *Itaque Ordinationem, quam Canones irritam definiunt, nos quoque evacuandam esse censuimus, in qua prætermissa trium præsentia, nec expetitis Comprovincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglecta, prorsus nihil, quod Episcopum faceret, ostensum est.*

Resp. Concilium solùm vult Ordinationem illam nullam esse, quantum ad jurisdictionem, & jus regendi Ecclesiam, pro qua quis sic ordinatus est Episcopus contra Canones. At non intendit invalidam esse Ordinationem quoad potestatem Ordinis & characterem Episcopalem: nam certum est ad valorem Ordinationis quoad utramque non requiri Comprovincialium Episcoporum & Metropolitani consensum.

QUÆSTIO II.

Utrùm Episcopus jure Divino sit Presbytero superior?

Nota. SAcerdotes jure Divino superiores esse Diaconis & aliis Clericis, nemo negavit. Ratio est, quia Sacerdotes vi Ordinationis suæ, ideoque jure Divino habent potestatem tum conficiendi Eucharistiam, tum pœnitentes sibi subjectos absolvendi à peccatis, qua carent reliqui inferiores Ordines; & hæc potestas est maxima quædam dignitas ac præeminentia. Sed Episcopum jure Divino esse Presbytero superiorem, negarunt Aetius, Wicleffus, & Calvinus, contra quos.

Dico 1. Episcopus jure Divino superior est Presbytero quoad dignitatem, & potestatem Ordinis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Patribus apud Bellarminum docentibus Episcopos successisse Apostolis, Presbyteros verò septuaginta Discipulis; & speciatim ex Epiphanio & Augustino, qui *Aetium* id negantem recensent *inter hæreticos.* 2. Ex Conc. Trid. sess. *23. can. 7. Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores,* vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi; *vel eam quam habent, illis esse cum Presbyteris communem . . . Anathema sit.* 3. Quia Episcopus, cùm jam sit Presbyter, habet omnem potestatem, quam habet Presbyter; & insuper ex Ordinatione sua, ideoque ex institutione Christi & jure Divino, habet potestatem qua caret simplex Presbyter, & potest aliqua alia quæ simplex Presbyter non potest nisi ex commissione & tanquam extraordinarius Minister. Nam Episcopus ex Ordinatione sua potest ordinare Sacerdotes, & conficere Chrisma in materiam Confirmationis, quod omnino non potest Presbyter; item potest Episcopus confirmare, quod non potest Presbyter nisi ex commissione & tanquam Minister extraordinarius.

Dico 2. Episcopus est etiam jure Divino superior Presbytero quoad jurisdictionem.

Prob. 1. Ex Scriptura, Act. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus-sanctus posuit Episcopos*

ſcopos regere Eccleſiam Dei. Hìc intelligi veros Epiſcopos conſtat ex antiquis Patribus, & ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 4. ergo Epiſcopi jure Divino ſunt Rectores Eccleſiæ, ideoque etiam Presbyterorum, qui ſanè tam ſunt membra Eccleſiæ quàm Laici: ac proinde Epiſcopi jure Divino ſunt Presbyteris juriſdictione ſuperiores. Item, 1. Tim. cap. 5. *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Ergo Epiſcopus eſt judex Presbyterorum, ideoque jurisdictione ſuperior. 2. Ex Patribus. Pro omnibus ſit S. Ignatius martyr, Apoſtolorum diſcipulus, in Epiſt. ad Philadelphios, ubi ait: *Boni ſunt Sacerdotes, ſed præſtantior Pontifex, cui credita ſunt Sancta Sanctorum,* & Epiſt. ad Trallianos: *quid enim aliud eſt Epiſcopus, quàm is, qui omni principatu & poteſtate ſuperior eſt?* & Epiſt. ad Smirnæos: *ſine Epiſcopo nemo quicquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant . . . Ubi utique apparet Epiſcopus, illic multitudo ſit; quemadmodum utique ubi eſt Chriſtus Jeſus, ibi Catholica Eccleſia. Non licet ſine Epiſcopo baptizare, neque offerre, neque Agapen facere: ſed quod utique ille probaverit, hoc eſt Deo beneplacitum; ut ſtabile ſit & firmum omne quod agitur.* 3. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, in qua omnia Concilia à ſolis Epiſcopis ut judicibus jure Divino, & Eccleſiæ Principibus celebrata ſunt. Et ſi quandoque Presbyteri ſententiam dixerunt, non ſuo, ſed Epiſcoporum abſentium, quos repræſentabant, nomine dixerunt. In Conciliis autem maximè exercetur juriſdictio Eccleſiaſtica: nam in iis leges conduntur, & pœnæ contra violatores decernuntur. 4. Quia Epiſcopi jure divino ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, & ſummi Sacerdotes, & Eccleſiæ Patres ac Principes. Ergo jure divino ſunt Presbyteris jurisdictione ſuperiores: nam Apoſtolorum ſucceſſoribus, ſummis Sacerdotibus, & Eccleſiæ Patribus ac principibus debetur jurisdictio ſuperior jurisdictione ſimplicium Presbyterorum, qui ſuccedunt tantùm ſeptuaginta Diſcipulis, qui erant in omnibus inferiores Apoſtolis. *Prob. anteced.* nam nemo conſtitui poteſt ſucceſſor Apoſtolorum, niſi ab eo, qui Apoſtolos conſtituit, nempe Chriſto. 5. Illi jure divino ſunt Presbyteris dignitate & jurisdictione ſuperiores, qui in hierarchia à Chriſto inſtituta primum locum obtinent. Tales autem ſunt Epiſcopi, ut conſtat ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. can. 6. *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris; Anathema ſit.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Scriptura confundit nomina Epiſcopi & Presbyteri; ita ut ſimplices Presbyteri appellentur Epiſcopi, & viciſſim Epiſcopi vocentur Presbyteri. Ergo nulla eſt inter illos diſtinctio.

Reſp. Nego conſeq. Quia tunc hæc nomina non ſtrictè, ſed latè accipiuntur. At conſtat eſt Scriptura & Traditione majores Sacerdotes, qui nunc Epiſcopi tantùm appellantur, eſſe & fuiſſe ſemper ſimplicibus Sacerdotibus ſuperiores tùm poteſtate Ordinis, tùm poteſtate Jurisdictionis; & inter eos, qui Presbyteri vocantur, ſemper fuiſſe alios aliis majores.

Obj. 2. Paulus, Phil. c. 1. ait: *Paulus omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis & Diaconibus.* At per Epiſcopos ibi intelligit Presbyteros, nam unus erat Epiſcopus Philippenſis.

Reſp. Quamvis Apoſtolus per Epiſcopos ibi intellexiſſet Sacerdotes omnes

Philippenſis Eccleſiæ; tamen inter illos Sacerdotes unus erat ſummus, & & cæterorum princeps, quem vocamus Epiſcopum: cæteri verò erant ſimplices Presbyteri, quos ideo Paulus Epiſcopos appellat, quia una cum Epiſcopo regebant Philippenſem Eccleſiam & Jurisdictionem in Fideles exercebant, ut Epiſcopi adjutores, & cum debita ſubordinatione ac dependentia ab illo. Nam Epiſcopus vi nominis idem eſt ac Inſpector vel Superintendens; ſed hæc vox nunc ſolùm primum gradum hierarchiæ Eccleſiaſticæ, & Eccleſiæ principem ſignificat.

Obj. 3. S. Chryſoſtomus, homil. 11. in cap. 3. 1. ad Timoth. ait: *Poſtquam de Epiſcopis dixit, eoſque formavit, quidnam illos habere conveniat . . . omiſſo interim Presbyterorum ordine, ad Diaconos tranſit. Cur id, quæſo? Quia ſcilicet inter Epiſcopum atque Presbyterum intereſt ferme nihil. Quippe & Presbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt; & quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt: ſola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt, atque hoc tantùm, plus quàm Presbyteri habere videntur.* Ergo Epiſcopus non eſt jure divino jurisdictione major Presbytero.

Reſp. Nego conſeq. Nam ſolùm vult Epiſcopos excepta poteſtate Ordinandi Sacerdotes & Diaconos, & chriſma conficiendi, nihil habere ita ſibi proprium, ut Presbyteris communicari nequeat. Cùm autem dicit Presbyteris Eccleſiæ curam permiſſam eſſe, ſubintelligit, cum ſubordinatione & dependentia ab Epiſcopis: nam vox *permiſſa* ſignificat conceſſionem facultatis dependentis & ſubordinatæ.

Obj. 4. S. Hieronymus, in cap. 1. Epiſt. ad Titum ait: *Idem eſt ergo Presbyter, qui Epiſcopus, & antequam diaboli inſtinctu, ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ; communi Presbyterorum conſilio, Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti, in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & Schiſmatum ſemina tollerentur. Putat aliquis non ſcripturarum, ſed noſtram eſſe ſententiam, Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen officii, relegat, &c. &c.* inferiùs. *Hæc propterea ut oſtenderemus apud veteres eoſdem fuiſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos: paulatim verò ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem ſollicitudinem eſſe delatam. Sicut ergo Presbyteri ſciunt, ſe ex Eccleſiæ conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos: ita Epiſcopi noverint, ſe magis conſuetudine quàm diſpoſitionis dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere.*

Reſp. Ex illo loco inferri tantùm poteſt Hieronymum ſenſiſſe Epiſcopos ſolo jure Eccleſiaſtico eſſe Presbyteris jurisdictione majores, quod tamen falſum eſt. At S. Doctor cenſuit Epiſcopos eſſe Presbyteris poteſtate Ordinis ſuperiores, ut patet ex ejus epiſtola ad Evagrium, ubi ait: *Quid enim facit, excepta ordinatione,* (hoc eſt, poteſtate Ordinis) *Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?*

Obj. 5. Sanctum Ambroſium, in Commentario in cap. 4. epiſt. ad Epheſios.

Reſp. Hic commentarius non eſt Sanct. Ambroſii fœtus, ſed auctoris ignoti, qui in eo opere multos ſparſit errores.

QUÆ-

QUÆSTIO XII.

Quisnam sit minister Ordinationis?

Dico 1. Solus Episcopus est ordinarius minister omnium Ordinum. Est contra Aetium & Wicleffum.

Prob. Tum ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Minister ordinarius hujus Sacramenti* (Ordinis) *est Episcopus.* Tum ex Conc. Trid. sess. 23. can. 7. suprà cit. & c. 4. ubi ait: *S. Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere; & positos,* sicut idem Apostolus ait, *à Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei eosque Presbyteris superiores esse; ac sacramentum Confirmationis conferre; Ministros Ecclesiæ ordinare; atque alia pleraque peragere ipsos posse: quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent.*

Dico 2. Solus Episcopus sic est minister Episcopatus & Sacerdotii, ut nemo alius possit illos Ordines validè conferre.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ significat vel supponit Ordinationem Episcoporum & Sacerdotum ad solos Episcopos pertinere. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Epiphanius, hæresi 75. ubi contra Aetium hæc ait: *Episcoporum Ordo ad gignendos Patres præcipuè pertinet: hujus enim est Patrum in Ecclesia propagatio.* 3. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, in qua nullus unquam Episcopus, aut Presbyter ordinatus fuit à simplici Sacerdote. Et verò maximè conveniens est, ut primarios Ecclesiæ Ministros, qui populo præsunt, à solis Ecclesiæ principibus ordinari & constitui possint.

Obj. 1. Conc. Florentinum dicit Episcopum esse ordinarium Ministrum Ordinis. Ergo simplex Sacerdos potest esse extraordinarius minister Sacerdotii, &c.

Resp. Nego conseq. Nam ideo solùm Conc. addidit ordinarium, quia loquebatur de omnibus ordinibus, & simplex Sacerdos potest ex concessione summi Pontificis conferre minores Ordines & Subdiaconatum.

Obj. 2. S. Leo, epist. 92. dicit Ordinationes à Pseudo Episcopis facta, ratas haberi posse scilicet quoad executionem Ordinationum collatarum, si cum consensu & judicio præsidentium factæ sint.

Resp. Ibi Pseudo-Episcopos vocat eos, qui verè sed illegitimè & contra Canones ordinati fuerant Episcopi.

Obj. 3. Conc. Antiochenum, can. 10. & Ancyranum, can. 13. vetant Chorepiscopis, ne Presbyteros & Diaconos ordinent sine expressa licentia Episcopi, cui subjecti erant.

Resp. Hæc Concilia loquuntur de Chorepiscopis, qui Episcopalem Ordinationem acceperant, cujusmodi multi erant in Orientali Ecclesia; qui cùm Episcopi sine propria Diœcesi eis attributa ordinarentur, in aliena Diœcesi Chorepiscopi munere fungebantur.

Dico 3. Simplex Sacerdos potest ex concessione summi Pontificis conferre minores Ordines, & sic esse extraordinarius horum Ordinum minister.

Prob. 1. Ex praxi recepta: Nam Cardinales non Episcopi in propriis Ecclesiis, & aliqui Abbates minores Ordines suis subditis reipsa conferunt. 2. Ex Conc. Trid. sess. 23. cap. 10. id manifestè supponente, nam ibi sic ait: *Abbatibus, & aliis quibuscumque quantumvis exemptis, non liceat in posterum . . . . cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores Ordines conferre.*

Idem dico de Subdiaconatu. *Prob.* 1. ex Gelasio I. epist. 9. ubi loquens de

Chorepiſcopis, qui omnes in Eccleſia Occidentali erant ſimplices Sacerdotes, ait; *Nec ſibi meminerit ulla ratione concedi, ſine ſummo Pontifice, Subdiaconum, aut Acolythum jus habere faciendi.* 2. Ex Conc. Meldenſi, can. 44. ubi dicitur: *Ut Chorepiſcopus modum ſuum juxta canonicam inſtitutionem teneat . . . neque Eccleſiaſticos* (Ordines) *qui per impoſitionem manus tribuuntur, id eſt, non niſi uſque ad Subdiaconatum, & hoc jubente Epiſcopo, & in locis, quibus Canones deſignant., agere præſumant.*

Idem multi dicunt de Diaconatu, nempe conferri poſſe à ſimplici Sacerdote ex diſpenſatione ſummi Pontificis. Pro qua refertur Bulla Innocentii VIII. qua Abbatibus Ciſtercienſibus facultatem concedit ſuis Monachis omnes Ordines ad Diaconatum incluſivè conferendi.

QUÆSTIO XIII.

Quodnam ſit ſubjectum Ordinationum.

Dico 1. Maſculus omnis baptizatus eſt ſubjectum capax Ordinationis validæ, ſaltem ſi rationis uſum habeat. Conſtat apud omnes. Dixi, *ſaltem ſi rationis uſum habeat.* Quia aliqui, pauciſſimi illi quidem, uſum rationis requirunt in ſacris Ordinibus, quòd annexum habeant caſtitatis votum. S. Thom. verò ſupplem. q. 34. a. 2. ad valorem Ordinationis non exigit uſum rationis niſi pro Epiſcopali.

Dico 2. Mulieres ſunt jure divino incapaces Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus. Eſt de fide.

Prob. 1. Jure divino horum Ordinum incapax eſt, quicumque jure divino prohibetur præeſſe in Eccleſia; nam Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus præſunt populo Chriſtiano, cùm ex his Eccleſiaſtica hierarchia conſtituatur, ut conſtat ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. can. 6. atqui mulier jure divino prohibetur præeſſe in Eccleſia, ut patet ex Apoſt. 1. Cor. c. 14. *Mulieres in Eccleſiis taceant: non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe.* Et 1. Tim. c. 2. *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione. Docere autem mulieri non permitto.* Ergo, &c. Item mulier eſt incapax Ordinum, quorum munia obire non poteſt ſine poſitiva indecentia. Atque mulier ſine poſitiva indecentia non poteſt obire munia Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, nam ex Apoſt. 1. Cor. c. 14. *Turpe eſt mulieri loqui in Eccleſia:* & à fortiori turpe eſt mulierem conſecrare & adminiſtrare Euchariſtiam, abſolvere à *peccatis*, Confirmare, Ordinare, prædicare verbum Dei publicè, Baptizare ſolemniter, &c. Ergo.

2. Ex perpetuo ſenſu Eccleſiæ: nam ſtatim ab Eccleſia damnati ſunt ut hæretici, qui mulieribus ſacros Ordines concedebant; cujuſmodi fuere Pepuziani, & Collyridiani, Epiphanio teſte.

3. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ nullam unquam mulierem ordinavit ad Sacerdotium & ſacrum Miniſterium.

Idem dic de Subdiaconatu. Nam per ſe turpe ac indecens eſt mulierem fungi officio Subdiaconatus, nempe ſolemniter miniſtrare Diacono in Sacrificio Miſſæ, &c. item dic etiam de minoribus Ordinibus, præſertim cùm nunc conferantur ut quidam gradus & præparatio ad ſacros Ordines.

Obj. 1. Mulier eſt capax juriſdictionis Eccleſiaſticæ: nam cap. *dilecta* de majoritate, &c. de Abbatiſſa dicitur: *Quòd cùm ipſa plerumque Canonicas ſuas, & Clericos ſuæ juriſdictioni ſubjectos, propter inobedientias & culpas eorum, officio, beneficioque ſuſpendat; iidem confiſi ex eo, quòd eadem Abbatiſſa eos excommunicare non poteſt,*

test, suspensionem hujusmodi non observant. Ergo.

Resp. Neg. antec. Nam ibi non agitur de suspensione propriè dicta, cujus nempe violatione contrahatur irregularitas, nec de jurisdictione Ecclesiastica. Sed per suspensionem ibi intelligitur præcisè prohibitio, & per jurisdictionem intelligitur tantùm potestas præcipiendi. Nam Honorius III. ibidem Abbati cuidam mandat, ut Canonicas & Clericos illi Abbatissæ subjectos ad Reverentiam & Obedientiam ei debitam censura Ecclesiastica compellat: *Quo circa* (inquit Pontifex, Abbatem, cui respondet, alloquens) *mandamus, quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatissæ præfatæ Obedientiam & Reverentiam debitam impendentes, ejus salubria monita & mandata observent, Ecclesiastica censura compellas.* Ergo Abbatissa illa non habebat potestatem ferendi censuras. Enim verò, c. *Nova* de pœnitentiis, &c. Innocent. III. sic ait: *licèt Beatissima Virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni Cœlorum commisit.* Unde glossa sic habet: *officium clavium non cadit in sexum femineum.*

Obj. 2. In antiquis Canonibus multæ mulieres dicuntur Episcopæ, Presbyteræ, Diaconæ. Ergo.

Resp. Neg. conf. Quia non sic vocatæ sunt ratione alicujus Ordinis sacri, sed solum quia earum mariti ad Episcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum promoti fuerant.

Obj. 3. In Ecclesia multis sæculis fuerunt Diaconissæ, quæ ad varia pia officia consecrabantur; & S. Epiphanius testatur fuisse Ordinem Ecclesiasticum.

Resp. In Ecclesia Latina Diaconissæ nunquam fuerunt Ordo Ecclesiasticus: fuisse quidem in Orientali Ecclesia Ordinem Ecclesiasticum scribit S. Epiphanius, sed non ad altaris ministerium, nec ad munia sacra Diaconorum propria; nam sic ait, hæresi 79. *Quamquam verò Diaconissarum in Ecclesia Ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est, sed ut muliebris sexus honestati consulatur, &c.*

Igitur Diaconissæ illæ erant mulieres probatæ virtutis, quæ per aliquam benedictionem deputabantur, non ad altaris ministerium, sed ad quædam pia officia erga mulieres exercenda, nimirum ut assisterent instructioni & baptismo mulierum, vel etiam eas privatim docerent; ut præessent januis, per quas mulieres ingrediebantur in Ecclesiam, in qua singulis debitum locum assignabant; ut comitarentur illas, quæ Episcopum vel Presbyterum adibant; denique ut pauperum viduarum curam gererent.

Quod spectat ad effectum Sacramenti Ordinis, jam constat ex dictis de Sacramentis in genere duos esse, nempe characterem cum speciali potestate ad sacra quædam ministeria, cujusque Ordinis propria, & augmentum gratiæ habitualis cum jure ad gratias actuales idoneas ad sacra illa munia dignè & sanctè obeunda.

TRA-

TRACTATUS DE ORDINE.

ORdo ſumitur dupliciter. 1. Pro ſpeciali quadam poteſtate ſtabili exercendi aliquod officium relatè ad conficiendam Euchariſtiam, certo ritu ſacro ſolemni collata. Et hoc ſenſu eſt quid permanens. 2. Pro ipſa Ordinatione ſeu ritu ſacro, quo poteſtas illa confertur. Et hoc ſenſu eſt quid tranſiens, & ſacramentum; definiturque ſacramentum novæ legis, quo ſtabiliter confertur poteſtas ad conſecrandam Euchariſtiam, & ad alia Eccleſiaſtica miniſteria, ad eam aliquo modo ſpectantia, ritè obeunda.

Quæſt. I. *Quot ſunt Ordines?*

Reſp. Septem; ſcilicet Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorciſtatus, Lectoratus, Oſtiariatus. Ex Conc. Florent. & Trid. ſeſſ. 23. cap. 2. Tres priores dicuntur majores & ſacri, tum ob votum ſolemne caſtitatis annexum, tum quia propius pertinent ad Euchariſtiam. Primus Ordo ſeu Sacerdotium ſubdividitur in duos Ordines tamquam in duas ſpecies, nempe in Sacerdotium majus, ſeu Epiſcopatum, & Sacerdotium minus, ſeu Presbyteratum:

Prima Tonſura non eſt ſtrictè Ordo, ſed prima diſpoſitio ad Ordines; nam per eam non traditur poteſtas ad ullum miniſterium pertinens ad *Miſſæ* ſacrificium; ſed ſolùm *confertur aliqua* dignitas, qua homo *conſtituitur in ſtatu* clericali, fitque capax recipiendi beneficia Eccleſiaſtica, & Ordines. Unde cum cap. 11. *de ætat. præfic.* dicitur per eam conferri Ordinem clericalem, Ordo ibi ſumitur latè pro ſtatu clericali, ſeu nota per quam quis ex ſtatu laicorum evehitur ad ſtatum clericalem.

Quæſt. II. *Suntne ſinguli Ordines Sacramentum?*

Reſp. Eſt de fide, quòd Ordo generatim ſumptus, ſive Ordinatio aliqua, ſit verè & propriè Sacramentum. Ex Concil. Trident. ſeſſ. 23. can. 3. Secundùm omnes catholicos Presbyteratus eſt verum Sacramentum. Idem nunc ſentiunt plerique de Epiſcopatu ut diſtincto à Presbyteratu. Certum etiam multis videtur Diaconatum *eſſe* verum Sacramentum. Idem *multi*, paucis exceptis, docent de Subdiaconatu. Sed non pauci id negant de Minoribus. (*a*)

Quæſt.

(*a*) Vide cap. 24. de Synodo Diœceſana, in quo fuſim hæc controverſia tractatur, & monentur Epiſcopi, non poſſe indubitanter ſacrilegii damnari, qui cum conſcientia peccati lethalis Ordines, Diaconatu inferiores ſuſcipere non reformidant, ne tali pacto, controverſiam ignorare aut illam videantur decidere.

Quæst. III. *Quænam est materia & forma Ordinum?*

Resp. Certum est illorum formam esse verba prolata ab Episcopo illorum ministro, dum materiam essentialem applicat. Sed Theologi dissentiunt circa essentiam materiæ Presbyteratus, & Diaconatus. In praxi diligenter observanda sunt ea omnia, quæ in Pontificali Romano præscribuntur : tum quia id tutius est ad valorem ; tum quia ritus integer necessarius est saltem ex præcepto. Hinc si quid fortè omissum fuerit, illud cautè supplendum ex cap. 1. & ult. *de sacram. non iterandis.* (*a*)

Quæst. IV. *An ad validam ordinationem requiritur contactus physicus instrumentorum?*

Resp. Quamvis multi putent sufficere contactum moralem patenæ, quo quis calicem tangens censetur, & patenam superpositam tangere; tamen quia hoc non est omnino certum, in praxi curandum est, ut semper immediatè ac physicè tangantur & calix, & patena cum hostia. Idem dic de aliis: nam circa Sacramentorum valorem tenemur sequi in praxi partem tutiorem, relicta incerta licèt probabiliore.

Quæst. V. *Quisnam est Minister Ordinis?*

Resp. Solus Episcopus est minister ordinarius omnium Ordinum ex Concil. Florent. & Trid. sess. 23. cap. 4. & can. 7. Ex commissione tamen Papæ simplex Sacerdos conferre potest. 1. Tonsuram & minores Ordines, ex Concil. Trident. cap. 10. Id apertè supponente, & ex praxi recepta. Nam Cardinales in propriis Ecclesiis, & Abbates eos de facto conferunt. 2. Subdiaconatum, ut fatentur omnes, & de facto hoc privilegium Abbatibus pluribus concessum est. De Diaconatu negant multi.

Episcopatum verò & Sacerdotium numquam conferri nisi ab Episcopo, constat ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ, in qua numquam ab alio collata sunt.

Quæst. VI. *Quosnam Episcopus potest licitè ordinare?*

Resp. Solos suos subditos, vel habentes dimissorias, vel speciale ad id privilegium, ex Concil. Trident. sess. 23. cap. 8. ubi ordinans subditum alienum sine concessu & testimonio proprii Ordinarii de probitate, & moribus ordinandi, suspenditur ad annum à collatione Ordinum: ordinatus verò ab executione Ordinis suscepti, quamdiu videbitur proprio Ordinario. Item non licet Episcopo ordinare etiam suos in Diœcesi alterius sine hujus consensu.

Porrò ex triplici capite quis censetur subditus alicujus Episcopi, ut possit ab eo ordinari. 1. Ratione originis, quia nempe in ejus Diœcesi natus est: *Dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturæ vel cujusvis alterius temporalis moræ, seu permanentiæ ejus patris in illo loco, quo casu nullatenus ejusmodi fortuita nativitas, sed vera tantùm & naturalis patris origo erit attendenda.* Ita Innocentius XII. constit. *Speculatores.* 2. Ratione domicilii, quia in ejus Diœcesi habitat

(*a*) Eodem lib. VII. cap. 25. plura hac de re explicantur, & *num.* 1. 12. & 13. legitur Sacr. Congregationem Concilii aliquando respondisse, iterandam sub condi-tione Ordinationem Presbyteri, in qua ordinandus non accessit ad porrectionem Calicis cum vino, & Patenæ cum hostia.

tat animo ibi perpetuò manendi. 3. Ratione beneficii, quod in ejus Diœcesi possidet ex cap. 3. *de tempor. ordin.* in 6. In Gallia tamen haberi solet ratio solius originis.

Nota. Omnis & solus mas baptizatus potest validè ordinari, non tamen invitus. (*a*)

Quæst. VII. *An servanda sunt interstitia?*

Resp. Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 11. statuit, ut Minores Ordines per temporum interstitia conferantur, *nisi aliud Episcopo expedire magis videretur.* Inter ultimum autem Ordinem minorem usque ad sacros Ordines annus interjiciatur: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat*, ibid. A Subdiaconatu ad Diaconatum, & ab hoc ad Sacerdotium similiter annus interjici debet, ex cap. 13. & 14. Circa quæ interstitia Episcopus dispensare potest ob Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem. Sed non potest sine dispensatione Papæ duos Majores Ordines una die conferre, ex cap, 12. cit. & cap. *Litteras* de tempor. Ordin.

Porrò Minores Ordines conferri possunt Dominicis & aliis festivis diebus. Sacri verò solùm Quatuor temporibus, aut Sabbato Sancto, vel Sabato de Passione, cap. 3. *de tempor. Ordin.* Tonsura autem clericalis quocumque die & hora. (*b*)

Quæst. VIII. *Quænam requiruntur, ut quis licitè ordinetur?*

Resp. Sequentia 1. Confirmatio, & Tonsura, quæ ex Conc. Trid. sess. 13. c. 4. non debet conferri nisi iis, qui fidei rudimenta callent, & sciunt legere ac scribere, & de quibus probabilis conjectura sit, eos clericatum elegisse ut Deo fidelem cultum præstent.

2. Certa ætas. Pro Minoribus nulla à jure definitur; sed Concil. Trident. statuit solùm ut non conferantur, nisi iis qui saltem linguam latinam calleant, cap. 11. Pro Subdiaconatu requiruntur anni 22. pro Diaconatu 23. Pro Presbyteratu 25. ex Conc. Trid. cap. 12. sufficit ex usu recepto, ut *hi* anni sint inchoati. Pro *Episcopatu* requiruntur anni 30. completi, cap. 7. *de elect.* in Gallia sufficit annus 27. inchoatus, ex Concordat.

3. Immunitas ab omni censura & irregularitate.

4. Status gratiæ, morum probitas, bona fama, vocatio divina, intentio gloriæ Dei promovendæ, serviendo Ecclesiæ.

5. Certa scientia. Concil. Trident. requirit, ut suscepturi Subdiaconatum & Diaconatum sint literis, & eis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi, ut suscepturi Sacerdotium possint populum docere necessaria ad salutem, & sciant necessaria ad sacramenta ritè administranda. sess. 33. cap. 13. & 14. Item ex Patribus & Conciliis

(*a*) Ex cap. 16. ejusdem libri Episcopus, Ordines collaturus, laudabiliter sub censuris præcipit, ne quis canonico impedimento irretitus, aut sine legitimo patrimonio ad Sacros Ordines accedat. Sed improbatur Episcopi protestatio, se non habendi intentionem ordinandi irregulares, censuris innodatos, legitimo patrimonio, aut beneficio &c. carentes *num.* 1. Si quis aliquo ex iis impedimentis detentus, ordinetur sub tali protestatione, cui allegata fuerit Episcopi intentio, erit iterum absolute ordinandus; si dubia sit Episcopi intentio, Ordinatio sub conditione erit iteranda.

(*b*) Lib. VII. cap. 63. num. 5. refert, Sacram Congregationem Concilii respondisse, Ordines minores, & Subdiaconatum eodem die non esse conferendos.

ciliis debent Scripturas sacras & Canones ediscere & scire.

6. Sæcularis non potest licitè ordinari, nisi titulum sustentationis habeat ex beneficio, vel patrimonio, vel pensione sufficienti ad victum honestum; ita ut si quis fingat titulum, aut pactum ineat de restituendo, vel non exigendo eo quod datur illi in titulum, peccet mortaliter, & suspensus sit, ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 2. ubi antiquorum canonum pœnas super his innovat; & ex Urbano VIII. Constit. *Secretis*. Idque teste Fagnano declaravit S. Congr. Cardinalium. Nec obstat cap. *Cùm secundùm* de præbend. Nam ibi agitur solùm de iis, qui nullo requisito titulo ordinati sunt, non autem de eis qui titulum finxerunt, quibus fraus patrocinari non debet. Nec ordinato licet sine licentia Episcopi resignare, aut alienare titulum ad quem promotus est, nisi aliunde habeat, unde commodè vivat, ex Concil. Trident. cap. 2. cit. Quod si quem Episcopus absque titulo ordinaret, teneretur ei necessaria ad sustentationem suppeditare, cap. 4. & 16. *de præbend.* (*a*)

(*a*) Lib. VII. cap. 71. num. 6. de Synodo. „ Aliud nunc adducendum superest „ exemplum, respiciens *Titulum* sacræ„ Ordinationis, quod, ut rite exponatur, atque ad propositum referatur, non „ nulla sunt præmittenda. Nemo ex Clero „ Sæculari Sacris Ordinibus initiari potest, „ nisi prius *legitime constet, eum Beneficium „ Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè „ sufficiat, pacifice possidere. Patrimonium „ verò, vel Pensionem obtinentes ordinari non „ poterunt, nisi quos Episcopus judicaverit „ assumendos, pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum,* quemadmodum „ totidem verbis sancitum est à Concilio „ Tridentino *Sess. 21. cap. 2. de reform.* Ut „ huic decreto morem gererent Episcopi, „ fere omnes in suis Synodis certam præ„ scripserunt quantitatem redituum, qui in „ ea diœcesi censerentur sufficientes, ad „ honestam sustentationem Clerici; id quip„ pe non potuit à Tridentino determinari, „ cum à regionum pendeat varietate; cu„ rarunt præterea obviare fraudibus, quæ „ nimium frequenter ab iis committuntur, „ qui ad titulum patrimonii promoveri pe„ tunt, quibus etiam aditum occludere stu„ duit sacra Congregatio Conciliis, pluribus „ sanctionibus, & decretis, quæ nos retu„ limus *in nostra Notific.* 26. Et quoniam „ majus fraudis periculum, quod in patri„ monii constitutione timetur, est, ne illud „ fictum sit, aut à quodam Tertio assigna„ tum, cum pacto inter se, & Clericum „ inito, ut hic ad sacros Ordines promo„ tus, si aliunde acquirat, unde honeste „ victitare queat, Bona sibi in patrimonium „ assignata, eorumque usumfructum domi„ no restituat, & relinquat; propterea sacra „ Congregatio, ad hanc fraudem longius „ propellendam, sæpius definivit, non solum „ non licere Clerico patrimonium distra„ here, ad cujus titulum est ordinatus, sed „ neque cum aliis Bonis cujuscumque gene„ ris, sine Episcopi licentia, illud permutare, „ quod ex pluribus constat decretis *in cit. „ Notific.* allegatis, quibus alia hic subnec„ timus, nimirum in Terracinen. 20. Julii „ 1619. & die (*lib. 12. decretor. pag. 17.*) „ & die 16. Novembris 1686. *lib. 36. de„ cretor. pag.* 449) ubi hæc leguntur: „ *Quæritur, an verba illa Concilii in cap. 2. „ Sess. 23. Atque deinceps alienari, intelli„ genda sint, ut postquam Ordinatus adeptus „ fuerit, unde vivere possit, requiratur etiam „ licentia Episcopi. Sacra Congregatio cen„ suit, requiri licentiam, quamvis Ordina„ tus sit adeptus;* Quod quidem responsum „ sacra Congregatio dandum voluit ad simi„ lem quæstionem die 12. Julii 1687. hisce „ verbis propositam: *An bonis ad commo„ dam sustentationem postea acquisitis, vel Be„ neficio sufficienti adepto, statim patrimo„ nium evanescat; vel potius requiratur ex„ pressa subrogatio bonorum seu Beneficii asse„ quuti ab Episcopo facienda, qua subroga„ tione expresse non facta, patrimonium ad„ huc vigeat, nec expiret, prædicta clausula „ non obstante.*

„ 2. Hæc obiter, ad titulum vero Bene„ ficii, quod speciatim attinet, Innocentius „ XII. in celebri Constitutione *Speculatores* „ (*tom. 6. Bullar. pag. 575.*) sancivit, ne„ minem posse, ad titulum Beneficii in „ aliena

Nota. Qui ordinatur per saltum, hoc est qui suscepit Ordinem superiorem inferiore priùs non recepto, peccat mortaliter, & manet suspensus ab

„ aliena diœcesi obtenti, ab istius Episco-
„ po Ordinibus initiari, nisi Beneficium tot
„ ei annuos reditus subministret, qui, de-
„ tractis oneribus, ad congruam ejusdem
„ sustentationem sufficiant. Excitata dein-
„ de controversia, an sufficientia esset præ-
„ finienda, ad normam taxæ Synodalis vi-
„ gentis in diœcesi, ubi situm est Benefici-
„ um; sacra Congregatio, ut eam dirimeret,
„ hanc adhibuit distinctionem: Aut Bene-
„ ficium continuam exposcit, & perpetuam
„ residentiam, aut ejusmodi obligationis
„ vinculo Beneficiarium non obstringit: Si
„ primum, sufficientia erit desumenda à taxa
„ Synodali, præfinita in loco, ubi Bene
„ ficiarius domicilium habet; si alterum, à
„ taxa præscripta in diœcesi, in qua Bene-
„ ficium possidet, sicuti colligitur ex re
„ sponsis datis in Alatrina, die 9. Julii 1701.
„ (*lib.* 51. *decretor pag.* 393. *à tergo*) in
„ Romana, seu S. Agathæ Gothorum 27.
„ Maji 1713. (*lib.* 63. *decretor. pag.* 219. *à*
„ *tergo.*) Huic eidem distinctioni adhæsit,
„ eamque suprema sua auctoritate corrobo-
„ ravit Innocentius XIII. In sua Constitutio
„ ne incipien. *Apostolici ministerii*, inquiens,
„ *Cum etiam juxta memoratam Innocentii*
„ *XII. Prædecessoris Constitutionem, ratione,*
„ *ac titulo Beneficii in aliena diœcesi obtenti,*
„ *non aliter liceat Ordines ab Episcopo ejusdem*
„ *diœcesis suscipere, quam si Beneficium sit*
„ *ejus reditus, ut ad congruam vitæ sustenta-*
„ *tionem, detractis oneribus, per se sufficiat;*
„ *declaramus, sufficientiam hujusmodi*
„ *præfiniendam esse, non juxta taxam Syno*
„ *dalem, sive morem, pro promovendis ad*
„ *Sacros Ordines, vigentem in loco prædicti*
„ *Beneficii (nisi tamen illud continuam, &*
„ *præcisam residentiam requirat) sed juxta*
„ *taxam, vel, ea deficiente, juxta morem*
„ *in alio loco domicilii vigentem.*

„ 3. Hisce decretis facile alicui persuasum
„ erit, omnes diremptas quæstiones, sacræ
„ Ordinationis titulum respicientes; Verum
„ non ita se res habuit: Etenim cum Bene
„ ficio, ad cujus titulum quis promoveri
„ exposcit, plerumque annexum sit onus
„ celebrandi plures Missas: alia supererat
„ enodanda difficultas; Num scilicet ad de-
„ finiendum, an Beneficiario tot ex bene-
„ ficio obvenant reditus, quot, juxta taxam
„ Synodalem, vel regionis consuetudinem,
„ reputantur sufficientes, ad vitam honestè
„ traducendam, detrahenda sint onera Mis-
„ rum, quibus Beneficium prægravatur;
„ An potius soli sint æstimandi Beneficii
„ fructus, nulla habita ratione adjecti oneris
„ Missarum.

„ 4. Non una erat hac in re Doctorum
„ sententia. Opinabantur plerique, onera
„ Missarum esse detrahenda, cum liberum
„ est Beneficiario illis, vel per se, vel per
„ alium satisfacere; secus vero cum Missa
„ per se ipsum celebrare tenetur; Siqui-
„ dem in primo casu, si in morbum inci-
„ dat, quo à celebrando præpediatur, debet
„ alteri Sacerdoti consuetam eleemosynam
„ elargiri, ut Missas faciat: ac proinde,
„ si morbus diuturnus sit, *periculum* erit,
„ ne Beneficiarius, ad *extremam redigatur*
„ mendicitatem, cui sacri Canones, ac
„ præcipue Tridentinum obviare voluerunt,
„ cum titulum, sive patrimonii, sive Be-
„ neficii in Clerico Sæculari exegerunt, ut
„ ad sacros Ordines valeat promoveri; ejus-
„ modi autem periculum, iidem Doctores
„ abesse ajunt, in secundo casu, qui enim
„ tenetur Missas, celebrare per se ipsum,
„ tempore, quo ægrotat, aut alio detine-
„ tur legitimo impedimento, nulla afficitur
„ obligatione, celebrandi per alium, quem-
„ admodum, aliis allegatis, tradit Leander
„ *oper. moral. tom.* 2. *tract.* 8. *disp.* 7. *qu.* 19.

„ 5. Arbitrabantur alii, Missarum onera,
„ in neutro casu esse detrahenda: Etenim
„ cum eleemosyna, quæ Sacerdoti datur,
„ sit *quasi stipendium suæ sustentationis*, uti
„ ait D. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 1. *ad*
„ 2. nulla ratio patitur, excludere à censu
„ redituum, qui sufficientem sustentatio-
„ nem Sacerdoti suppeditant. Neque in
„ contrarium facit, quod tempore infirmi-
„ tatis Sacerdos, cui liberum est celebrare
„ per alium, huic teneatur elargiri *stipem*,
„ ad sui cæteroquin alimoniam, *necessa-*
„ *riam*; hic siquidem casus *infrequens* est,
„ quem jura non respiciunt: secus in con-
„ stitutione patrimonii, habenda pariter
„ esset ratio ingruentis belli, imminentis
„ alluvionis, similisque infortunii, cui ob-
„ noxia sunt prædia in patrimonium assigna-
„ ta. Ad hæc etiam Sacerdotem, cui onus
„ incumbat celebrandi, per se ipsum, si
„ impediatur infirmitate, quæ sit diuturna, teneri suæ obligationi satisfacere per
„ alium,

ab usu Ordinis sic susceptí, cap. un. *de clerico per saltum promoto.* Si tamen non ministraverit, potest Episcopus ex legitima causa cum eo dispensare, Concil. Trident. sess. 23. cap. 14.

„ alium, rectius docent Gardinalis de Lugo *de sacram. Eucharist. disp.* 11. *sect.* 2. *num.* 48. & 49. Diana *in edit. coord. tom.* 2. *tract.* 1. *resolut.* 59. Passerin. *de stat. homin. tom.* 2. *quæst.* 587. *art.* 4. quorum sententiam sectata est sacra Congregatio Conc. in Romana Celebrationis Missarum 3. Junii 1689. atque in alia Romana 2. Octobris 1721. ac proinde nullum, quantum attinet ad rem præsentem, videtur ponendum discrimen, inter eum, qui tenetur Missas per se ipsum celebrare, ac alterum, cui potestas est, celebrandi per alium.

„ 6. In hac opinionum varietate satius duxerunt aliquot Episcopi sacræ Congregationis Concilii sententiam efflagitare, & Nos, qui eidem eramus à Secretis, ut Patres unico intuitu omnia inspicerent, quæ ad materiam pertinerent, quod semper consuevimus, cum difficilior occurreret examinandus causæ articulus, diligentem exaravimus dissertationem, quæ extat *tom.* 2. *Thesaur. resolut. pag.* 214. ubi cujuslibet ex diversis, quas retulimus, Auctorum sententiis, præcipua expendimus rationum momenta. Actum fuit de hac quæstione die 8. Augusti 1722. iterumque, die 14. Aprilis 1723. ac tandem die 17. Julii ejusdem anni decisum, rem permittendam conscientiæ, & arbitrio Ordinariorum, qui spectatis locorum, & personarum conditionibus, vel in particularibus eventibus, vel etiam in Synodo, per modum legis, decernant, an onera Missarum sint, aut non sint detrahenda è reditibus Beneficii, è quibus Ordinandus suam honestam sustentationem est percepturus.

„ 7. Quamobrem, absque periculo obviandi juri communi, & sacro Concilio Tridentino, tuto poterit Episcopus in sua Synodo non solùm præfinire quantitatem proventuum, qui censeantur sufficientes, ad alimoniam subministrandam Clerico, suam incolenti diœcesim, sed etiam statuere, & determinare, num inter ejusmodi proventus sit numeranda, an potius detrahenda stipes, respondens numero Missarum, ad quas celebrandas Clericus, sive per se, sive per alium adigitur, lege sibi indicta à Fundatore Beneficii, quod possidet.

TRACTATUS DE SACRAMENTO MATRIMONII. EX SPECULATIVA.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Matrimonium ſit verum Sacramentum?

Nota 1. MAtrimonium dupliciter ſumitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum, rectè definitur: contractus, quo vir & femina, nulla lege impediti, mutuum dominium in ſua corpora ſibi tradunt & accipiunt ad actum conjugalem. Atque ad mutua obſequia ſe obligant. Matrimonium verò pro vinculo acceptum, communiter definitur: *Viri & mulieris conjunctio maritalis, individuam vitæ conſuetudinem retinens.* Conjunctio hìc ſumitur pro vinculo & nexu; nam intelligitur conjunctio jam facta, & habitualiter permanens. Hæc autem conjunctio dicitur maritalis; quia per illam vir in corpus mulieris, & viciſſim mulier in corpus viri poteſtatem habet in ordine ad carnalem copulam generationi aptam. Cætera verba ſignificant indiſſolubilitatem vinculi, & mutuam obligationem *ad vitæ ſocietatem*, atque ad alia mutua debita & obſequia.

Matrimonium verò ſumptum pro Sacramento, eſt contractus ſupradictus, gratiæ ſignificativus & collativus.

Nota 2. Matrimonium pro vinculo ſumptum dividitur in legitimum, ratum, & conſummatum. Legitimum vocatur illud, quod mutuo ac legitimo conſenſu inter perſonas non impeditas contractum eſt; quale etiam nunc eſt inter non baptizatos, & olim fuit in Lege naturæ & Moſaica. Unde ut tale non eſt Sacramentum, aut ſaltem præſcindit à ratione Sacramenti. Ratum dicitur, quod eſt legitimum, & inſuper Sacramentum, ſed necdum carnali copula conſummatum; *ſive eſt* illud, quod inter baptizatos contractum eſt, & ideo majorem firmitatem & inſolubilitatem obtinet. Conſummatum dicitur illud, quod per carnalem copulam extrinſecè completum eſt.

Nota 3. Matrimonium, & ejus uſum eſſe per ſe licitum & honeſtum, fide

fide conſtat contra Simonem Magum, Saturninum, Marcionem, Tabiænum, Encraticas, Manichæos, Priſcillianiſtas, & Albigenſes, qui omnes Matrimonium ut rem intrinſecè malam damnarunt. Nam Deus, Geneſ. c. 2. Matrimonium inſtituit; & Chriſtus, Matth. 19. de conjugibus ait: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Et Apoſtolus, 1. Cor. c. 7. ait: *Si non ſe continent, nubant. Melius eſt enim nubere quàm uri. Iis autem qui Matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere . . . ſi acceperis uxorem, non peccaſti; & ſi nupſerit virgo, non peccavit . . . . qui Matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit: & qui non jungit, meliùs facit.* De uſu verò Matrimonii hæc ibidem habet: *Uxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro, &c.* Idem docent Patres, qui non uſum Matrimonii vituperant, ſed ardorem concupiſcentiæ in eo præſertim ſe exerentem. Qui ardor turpis & indecens eſt, ſed per accidens cum uſu Matrimonii conjunctus eſt, & in ſtatu innocentiæ ab eo ſejunctus fuiſſet, nec imputatur ad culpam ei, qui illum coercere conatur ex auxilio gratiæ.

Nota 4. Matrimonium initio mundi & ſtatim poſt diluvium fuit à Deo præceptum; quia tunc ad conſervationem & propagationem generis humani neceſſarium erat. Sed deſiit hoc præceptum humano genere ſufficienter multiplicato. Imò in nova lege per ſe laudabilius & melius eſt abſtinere à Matrimonio, & virginitatem perpetuò ſervare, ut conſtat tum ex Apoſtolo, 1. Cor. cap. 7. virginitatem Matrimonio tanquam aliquid meliùs præferente & ſuadente: tum ex ipſo Chriſto, Matth. c. 19. tum ex Traditione, cujus teſtes ſunt Patres: tum ex conſtanti Eccleſiæ ſenſu, & praxi in innumeris Sanctis.

Dico. Matrimonium eſt verè ac propriè Sacramentum novæ legis. Eſt de fide contra Lutherum, & Calvinum, & alios antiquiores hæreticos ſupra recenſitos, qui Matrimonium damnarunt.

Prob. 1. Ex Script. Epheſ. c. 5. Apoſt. de Matrim. dicit: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Quæ verba ſignificant Matrimonium fidelium eſſe ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia per gratiam ſanctfiicantem, & ipſius proinde gratiæ ſanctificantis, à Chriſto inſtitutum. At ſignum gratiæ à Chriſto permanenter inſtitutum, eſt ſignum efficax, ideoque gratiæ, quam ſignificat, collativum: & conſequenter eſt Sacramentum.

2. Ex Traditione, cujus Patres ſunt teſtes. Pro omnibus ſit S. Auguſtinus, lib. de bono conjugali c. 18. ubi ait: *In noſtrarum nuptiis plus valet ſanctitas Sacramenti quàm fecunditas uteri.* Et c. 24. *Bonum igitur nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis: quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in ſanctitate Sacramenti.*

3. Ex Conc. Florent. in decreto. *Septimum eſt Sacramentum Matrimonii, quod eſt ſignum conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ, ſecundùm Apoſtolum dicentem: Sacramentum hoc magnum eſt, &c.* & ex Trid. ſeſſ. 7. can. 1. Matrimonium inter ſeptem Sacramenta propriè dicta novæ legis recenſente, & ſeſſ. 24. initio ſic ait. *Cùm igitur Matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Chriſtum gratia præſtet, meritò inter novæ legis Sacramenta annumerandum, Sancti Patres noſtri, Concilia, & univerſalis Eccleſiæ Traditio ſemper docue-*

docuerunt. Deinde, can. 1. *Si quis dixerit. Matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia invectum, neque gratiam conferre, Anathema sit.*

Ratio est institutio & voluntas Christi, qui convenientissimè gratiam sanctificantem cum jure ad auxilia gratiæ addixit Matrimonio fidelium, ad illius status officia & onera valde gravia sanctè obeunda.

Confirm. Ex consensu utriusque Ecclesiæ, Latinæ & Græcæ: nam Græci semper, & etiam nunc post schisma Matrimonium inter septem Ecclesiæ Sacramenta numerant, & semper recensuerunt.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Matrimonium Adami & Evæ erat signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, & tamen non erat Sacramentum. Ergo etiamsi Matrimonium Christianorum sit tale signum, non idcirco est Sacramentum.

Resp. Matrimonium Adami & Evæ, si conjunctionem Christi cum Ecclesia significavit, tantùm ut futuram significavit. At Matrimonium Christianorum significat præsentem Christi cum Ecclesia conjunctionem, unde majorem efficaciam habere debet: ideoque gratiam sanctificantem, quam simul significat, conferre debet ex opere operato non ponentibus obicem.

Porro Christus non infidelium, sed solorum baptizatorum Matrimonium ad esse Sacramenti evexit.

Obj. 2. Matrimonium pugnat cum Sacerdotio. Ergo non est Sacramentum.

Resp. Non pugnat ex natura sua & ratione sui, sed tantùm jure Ecclesiastico ab Apostolis statuto, & propter impedimenta, quæ necessariò ex ejus usu sequuntur, & quæ animum à rebus divinis multùm avocant.

Obj. 3. In Sacramentis omnibus tria reperiuntur, videlicet id quod est Sacramentum tantùm, id quod est res tantùm, & id quod est res simul & Sacramentum. At hæc tria assignari non possunt in Matrimonio: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego min. Nam contractus Matrimonialis est Sacramentum tantùm, quia significat & non significatur: gratia sanctificans est res tantùm, quia significatur & non significat: vinculum verò Matrimoniale est res & Sacramentum, quia *significat* & significatur; nam *significat conjunctionem* Christi cum Ecclesia, & *significatur* per contractum, quo efficitur.

Obj. 4. Matrimonium licitè contrahitur cum pacto de danda certa pecunia. At hoc pactum esset simoniacum, si Matrimonium esset Sacramentum Ergo.

Resp. Nego min. Quia pecunia illa non datur, nec exigitur pro Sacramento, sed pro sustinendis Matrimonii oneribus.

QUÆSTIO II.

Utrùm Matrimonium baptizatorum semper sit Sacramentum?

Dico. Matrimonium baptizatorum semper esse Sacramentum, longè communiùs docent Theologi, nempe qui negant Sacerdotem esse ejus ministrum.

Prob. 1. Quia ita sentiunt S. Thomas, 4. ad Hannib. dist. 27. q. un. a. 2. S. Bonaventura in 4. dist. 27. a. 2. q. 2. & omnes veteres Theologi, uno Guillelmo Parisiensi excepto 2. Quia Conc. Trid. sess. 24. can. 1. definit sine ulla exceptione Matrimonium baptiza-

baptizatorum esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis. Ergo omne matrimonium baptizatorum est Sacramentum. 3. Ex Conc. Florent. in decreto, ubi dicit, *Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, secundùm Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Ergo omne Matrimonium, quod est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, hoc ipso est Sacramentum. Atqui omne Matrimonium baptizatorum est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia; & idcirco est omnino insolubile, postquam consummatum fuit, quia tunc significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, non solùm per charitatem, sed etiam per incarnationem. Ergo omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum.

Obj. 1. Matrimonium inter absentes contractum per Procuratorem, est verum Matrimonium, & tamen non est Sacramentum. Ergo non omne Matrimonium baptizatorum est Sacramentum.

Resp. Neg. 2. p. antecedent. Quia hoc ipso quòd est verus contractus Matrimonialis, est etiam verum Sacramentum. Nam Christus ipsum Matrimonii contractum in Baptizatis evexit ad Sacramenti dignitatem absque ullo speciali ritu; cùm omnis Matrimonialis contractus inter baptizatos sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Inst. 1. Matrimonium per Procuratorem initum, iteratur in Ecclesia: ergo non est Sacramentum.

Resp. Nego anteced. Nam tantùm confirmatur à præsentibus, & celebrantur solemnitates ac cæremoniæ accidentales omissæ.

Inst. 2. Ergo quis dormiens, & nihil cogitans poterit ministrare & recipere Sacramentum. Absurdum conseq. Ergo.

Resp. Nego min. Quia cùm Christus Matrimonium Baptizatorum evexerit ad esse Sacramenti, nullo speciali ritu instituto, eodem modo potest administrari & suscipi hoc Sacramentum, quo potest fieri contractus Matrimonii validus. Atqui contractus Matrimonii inter absentes & dormientes per Procuratorem validè celebrari potest. Ergo.

Inst. 3. Actio Sacramentalis debet proficisci à Ministro. Ergo Matrimonium per Procuratorem contractum non potest esse Sacramentum.

Resp. Nego conf. Quia in hoc casu sicut actio contrahendi, ita & actio Sacramentalis est à Ministro mediatè, nempe mediante Procuratore tanquam suo instrumento. Quod quidem est speciale huic Sacramento sed mirum esse non debet, quia Christus nullum ritum specialem instituit pro hoc Sacramento; sed solùm voluit, ut omnis contractus Matrimonialis validus inter Baptizatos esset hoc ipso Sacramentum, nempe signum efficax gratiæ sanctificantis, quæ semper ex opere operato conferretur contrahentibus non ponentibus obicem.

Obj. 2. Matrimonium inter Baptizatos contractum sine intentione faciendi, quod facit Ecclesia, est verum Matrimonium, & tamen non est Sacramentum. Ergo non omne Matrimonium, &c.

Resp. Nego anteced. Quod falsum supponit. Nam quivis Baptizatus non potest validè Matrimonium contrahere sine intentione saltem virtuali & implicita faciendi, quod facit Ecclesia, quia Baptizatus non potest validè Matrimonium contrahere sine intentione illud verè contrahendi; nec potest habere intentionem verè contrahendi Matrimonium sine intentione faciendi rem à

Christo evectam ad dignitatem Sacramenti, cùm revera Christus Matrimonium Baptizatorum evexerit ad esse Sacramenti. Quare in Baptizatis intentio contrahendi Matrimonium, vi institutionis Christi est simul & indivisibiliter implicita saltem intentio faciendi Sacramentum, & id quod facit Ecclesia.

Inst. Potest ablui corpus infantis cum prolatione horum verborum (*Ego te Baptizo, &c.*) sine intentione etiam implicita faciendi Sacramentum. Ergo potest etiam fieri contractus Matrimonialis sine hac intentione.

Resp. Nego conseq. Ratio disparitatis est, quia Christus rationem Sacramenti non annexuit omni ablutioni conjunctæ cum verbis formæ Baptismi, sed ei soli quæ fit ut cæremonia à Christo instituta & ab Ecclesia usurpata, ideoque cum intentione faciendi quod Christus instituit, & Ecclesia facit. At Christus rationem Sacramenti inseparabiliter annexuit omni contractui Matrimoniali valido inter baptizatos celebrato, cujus proinde ineundi intentio est simul indivisibiliter implicita saltem ac virtualis intentio faciendi Sacramentum. Unde Baptizati etiamsi non cogitent de Sacramento, illud tamen implicitè & virtualiter facere intendant, hoc ipso quòd volunt verè contrahere Matrimonium.

Obj. 3. Potest quis velle Matrimonium contrahere, & expressè nolle facere Sacramentum. At tunc erit Matrimonium sine Sacramento. Ergo.

Resp. Nego min. Nam si contrahentes Matrimonium cum voluntate non faciendi Sacramentum, putant se posse validè contrahere sine Sacramento, tunc faciunt Sacramentum: quia illorum voluntas non faciendi Sacramentum est tantum conditionata ac inefficax, & superatur ab alia voluntate absoluta & efficaci faciendi Sacramentum, implicita quidem & virtuali, contenta in voluntate verè contrahendi, sed sufficienti. Si verò non putant se posse contrahere sine Sacramento, tunc non verè sed apparenter tantùm contrahunt defectu voluntatis absolutæ & efficacis contrahendi: unde nullum est Matrimonium sicut nec Sacramentum.

Observa. Fideles generatim & confusè intendunt Matrimonium contrahere secundùm legem Christi. Cùm autem Christus voluerit, ut Matrimonium Fidelium esset Sacramentum, Fideles contrahendo Matrimonium, hoc ipso intendunt confusè & implicitè facere Sacramentum.

Quæres 1. *An Matrimonium contractum inter baptizatum & non baptizatam, vel contra, sit Sacramentum ex parte baptizatæ, in casu quo tolleretur impedimentum dirimens?*

Resp. Theologi communiùs negant, quia unicus est duorum contractus: ac proinde unicum quoque est in duobus Sacramentum: & consequenter vel ex utraque parte vel ex neutra Matrimonium est Sacramentum. Atqui Sacramentum non est ex parte conjugis non baptizati, ergo nec ex parte baptizati. Et verò ex neutra parte potest claudicare contractus Matrimonii, nec proinde Sacramentum.

Quæres 2. *An Matrimonium non baptizatorum fiat Sacramentum, cùm postea baptizantur?*

Resp. Multi docent id esse valde probabile: modò tunc coram Parocho & testibus Matrimonium ratificent. Quia Matrimonium à baptizatis sic ratificatum & confirmatum evehitur à Christo ad esse Sacramenti, cùm sit Matrimonium novum æquivalenter: sicut votum iteratum, seu ratificatum est novum æquivalenter.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

Quænam sit materia & forma Sacramenti Matrimonii?

Nota. CIrca hoc multiplex est sententia. Aliqui docent materiam esse consensum contrahentium exteriùs expressum: formam verò verba, quæ profert Sacerdos, qui proinde ejus Minister est. Alii longè communiùs contendunt ipsos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque esse ejus Ministros. Sed in assignanda illa materia & forma inter se dissident. Alii docent materiam esse mutuam corporum traditionem, formam mutuam corporum acceptationem, utramque sensibilem, seu signo aliquo externo expressum. Alii censent materiam hujus Sacramenti esse corpora habilia, formam mutuum conjugum consensum. Plerique constituunt materiam hujus Sacramenti in mutuo consensu interno contrahentium, formam verò in verbis vel aliis signis externis hunc consensum exprimentibus.

Dico. Materia Sacramenti Matrimonii consistit in mutuo consensu interno legitimo contrahentium, forma verò in verbis vel in aliis signis hunc consensum exprimentibus.

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto ubi dicitur: *septimum est Sacramentum Matrimonii .... causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.* Ibi manifestè loquitur de Matrimonio, ut est Sacramentum, ut ostendunt verba decreti, & intentio Concilii, quod hoc septimo paragrapho intendit instruere Armenos solùm de Sacramento Matrimonii, sicut aliis sex prioribus paragraphis nihil aliud eos docet, quàm quæ ad sex priora Sacramenta pertinent. Causam autem efficientem hic latè accipit, nempe pro causa efficiente rem formaliter, seu pro causa rei constitutiva: quo sensu dicitur gratia nos efficere sanctos, albedo efficere parietem album, id est, constituere. Nam causa efficiens Sacramenti strictè sumpta est ejus minister. Igitur ex Conc. causa constitutiva Sacramenti Matrimonii, ideoque ejus materia & forma, est consensus mutuus, per verba regulariter expressus. At in illo constitutivo verba aut signa eis æquivalentia sunt forma: nam ex eodem Concilio Sacramenta perficiuntur verbis tanquam forma. Ergo materia est consensus mutuus internus contrahentium, & forma sunt verba vel alia signa externa hunc consensum significantia. 2. Quia in Matrimonio illud se habet instar materiæ, quod completur ab alio in esse signi sensibilis, & illud se habet instar formæ, quod aliud complet in esse signi sensibilis in contractu Matrimoniali. Atqui mutuus consensus internus contrahentium completur in esse signi sensibilis, per verba aut alia signa externa quibus exprimitur. Ergo mutuus contrahentium consensus est materia, & verba vel alia signa externa hunc consensum exprimentia sunt forma hujus Sacramenti. 3. Quia hoc expressè docet S. Thomas, in 4. sent. ad Hannibald. dist. 26. q. un. art. 1. ad 1. his verbis: *Dicendum, quòd verba exprimentia consensum de præsenti, sunt forma hujus Sacramenti* (Matrimonii) *non autem Sacerdotalis benedictio, quæ non est de necessitate Sacramenti, sed de solemnitate. Pro materia verò habet actus contrahentium Matrimonium.*

Obj. 1. Conc. Florent. dicit tantùm causam efficientem Matrimonii esse *regulariter* mutuum consensum per verba de præsenti expressum. Ergo hic consensus per verba expressus, non est essentialiter materia & forma Sacra-

menti Matrimonii: nam essentia rerum est invariabilis.

Resp. Nego conseq. Quia vox *regulariter* non cadit in consensum signo aliquo externo expressum, sed in consensum ut per verba expressum; quia consensus aliquando per nutum, aliudve signum externum, verborum vicem gerens exprimitur, ut in mutis, nam consensus per nutum sufficienter expressus æquivalet consensui per verba expresso. Unde sensus Concilii est, causam constitutivam Sacramenti Matrimonii esse consensum expressum per verba, vel per aliud signum externum verbis in ordine ad consensum Matrimonialem exprimendum æquivalens.

Obj. 2. Forma Sacramenti Matrimonii sunt hæc verba, *Ego vos in Matrimonium conjungo*, quæ profert Parochus. Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam verba formæ Sacramenti proferri debent à ministro Sacramenti. Parochus autem non est minister hujus Sacramenti, sed contrahentes. Præterea posito præcisè mutuo contrahentium baptizatorum consensu per verba expresso, ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, nempe vinculum conjugale baptizatorum, ideoque Sacramentum.

Obj. 3. Consensus internus non est sensibilis. Sed materia cujuslibet Sacramenti debet esse sensibilis. Ergo consensus, &c. non est materia Sacramenti Matrimonii.

Resp. Sufficit, quòd materia hujus Sacramenti sit sensibilis per aliud, nempe per verba vel alia signa, quæ sunt ejus forma. Quia hoc Sacramentum nullum habet ritum specialem, & distinctum à legitimo contractu Matrimonii, quem Christus ad Sacramentum evexit, nihil aliud exigendo. Quare quod sufficit ad validum Matrimonii Fidelium contractum, sufficit quoque ad Sacramentum. Unde Matrimonii Sacramentum differt ab aliis, in quibus Christus specialem ritum instituit.

QUÆSTIO IV.

Quisnam sit minister Sacramenti Matrimonii?

§. I.

Dico. Minister Sacramenti Matrimonii non est Parochus, sed sunt ipsi contrahentes. *Ita communiter Theologi contra Melchiorem Canum, Estium, Sylvium,* & Recentiores non paucos, docentes ministrum esse Sacerdotem, & assignantes pro materia Sacramenti consensum verbis, aut aliis signis expressum, pro forma verò hæc Sacerdotis verba: *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, &c.*

Prob. 1. Ex Conc. Florent. in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Septimum est Sacramentum Matrimonii... causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.* Unde sic argumentor. Illi soli sunt ministri matrimonii, qui ponunt causam efficientem seu constitutivam illius. Atqui soli contrahentes ponunt causam efficientem seu constitutivam Matrimonii, nempe mutuum consensum per verba de præsenti expressum, qui ex Conc. est causa efficiens, seu constitutiva Sacramenti Matrimonii: nam Concilium ibi agit de Matrimonio ut Sacramento, ut patet ex primis verbis textus citati, & ex scopo decreti, in quo traditur doctrina de Sacramentis. Et verò alioqui Concilium non traderet materiam & formam hujus Sacramenti, sicut tradidit de aliis omnibus Sacramentis, sicque manca esset ejus doctrina circa hoc Sacramentum. Ergo.

Prob. 2. Ex Concil. Trident. quod, Sess. 24. Sacramentum Matrimonii accuratè

curatè explicans nullum discrimen quoad ritum & constitutivum ponit inter Matrimonium, ut est Sacramentum novæ legis, & Matrimonium ut fuit ante legem Evangelicam; sed præcisè dicit Matrimonium in lege nova veteribus connubiis præstare virtute conferendi gratiam, ideoque esse Sacramentum novæ legis verum & propriè dictum. Ergo ex Concilio Matrimonium ut est Sacramentum novæ legis non habet aliam materiam & formam, nec alium ministrum, quam habebat ante legem Evangelicam. Atqui ante legem Evangelicam Matrimonii minister erant ipsi contrahentes. Ergo contrahentes sunt etiam nunc minister Matrimonii ut est Sacramentum. 2. Idem Conc. Can. 1. absque ulla exceptione definit Matrimonium baptizatorum esse Sacramentum. Atqui Matrimonium coram duobus testibus & Parocho nulla verba proferente contractum, est verum Matrimonium: ergo est Sacramentum, licèt Parochus non fungatur officio ministri, sed solùm testis, nec proferat verba, in quibus adversarii formam hujus Sacramenti constituunt. 3. Idem Concil. c. 1. sic ait: *Dubitandum non est, clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta; rata, & vera esse Matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit: & proinde jure damnandi sunt illi, ut eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant.* Atqui Matrimonium ratum ex usu Ecclesiastico, & in sensu Ecclesiæ ac juris Canonici, in quo sanè Concil. Trident. has voces accipiebat, est Matrimonium quod est verum Sacramentum. Nam Matrimonium dicitur ratum ratione Sacramenti, ut patet ex cap. *quanto* de divortiis, ubi Innocentius III. sic ait: *Etsi Matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum & ratum existit. Quia Sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret.* Ergo ex Conc. clandestina Matrimonia fuerunt etiam Sacramenta: ac proinde Parochus non est minister hujus Sacramenti, cùm clandestinis Matrimoniis non adsit.

Prob. 3. Ex unanimi veterum Theologorum consensu, qui ante Canum scripserunt, uno Guillelmo Parisiensi excepto, qui pro opposita sententia citatur. Hic sufficiat. S. Thom in 4. dist. 28. ad Hannibald. dist. 26. quæst. un. art. 1. ad 1. supra cit. & dist. 28. quæst. 1. art. 3. ubi ait: *Dicendum, quod sicut in aliis Sacramentis quædam sunt de essentia Sacramenti, quibus omissis non est Sacramentum: quædam autem ad solemnitatem Sacramenti pertinent, quibus omissis verum perficitur Sacramentum, quamvis peccet qui omittit: ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum Matrimonium facit, quia hæc duo sunt de essentia Sacramenti. Alia autem omnia sunt de solemnitate Sacramenti, quia ad hoc adhibentur, ut Matrimonium convenientiùs fiat: unde si omittantur, verum Matrimonium est.* Ideoque Sacramentum. Et dist. 28. quæst. un. art. 2. ad 1. sic ait: *In aliis Sacramentis id quod est ex parte Ministrorum, est de essentia Sacramenti: non autem in Matrimonio, sed solùm de solemnitate . . . . unde absque Ministris Ecclesiæ potest fieri Matrimonium, non autem alia Sacramenta.*

Prob. 4. Ratione. Hoc ipso ponitur Sacramentum Matrimonii, quod ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia: nam hoc ipso quòd existit hoc signum, existit signum gratiæ &

charitatis, ideoque Sacramentum. Atqui hoc ipso quod ponitur verus Matrimonii contractus inter baptizatos, secluso quocumque alio, ponitur signum conjunctionis Christi cum Ecclesia : nam hoc ipso ponitur conjunctio conjugalis quæ est tale signum. Ergo hoc ipso quod ponitur contractus Matrimonii inter baptizatos, ponitur Sacramentum Matrimonii. Ergo Sacramentum Matrimonii ponitur à solis contrahentibus: ac proinde soli contrahentes sunt minister hujus Sacramenti.

Porro conjunctio conjugalis, seu vinculum conjugale in fieri seu consideratum ut fit, non distinguitur realiter ab ipso contractu Matrimoniali, cujus est effectus formalis primarius.

§. II.

Solvuntur Objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. Conc. Florent. docet Sacramenta rebus & verbis perfici. At Sacramentum Matrimonii non perficitur essentialiter verbis, si verba, quæ profert Sacerdos in Benedictione Nuptiarum, non sint ejus forma. Ergo.

Resp. Cùm Conc. Florent. dicit Sacramenta perfici verbis tanquam forma, intelligi debet cum hoc addito, (saltem communiter pro Sacramento Matrimonii,) ut patet paragrapho *septimum*, ubi de hoc Sacramento in particulari agens, dicit causam ejus efficientem esse regulariter consensum per verba de præsenti expressum. Nam hanc vocem *regulariter* addidit, ut significaret non semper perfici Matrimonium consensu per verba propriè dicta expresso, sed aliquando effici consensu per nutum, aut aliud signum verborum vicem gerens expresso. Quare sensus Conc. est, Sacramenta, verbis propriè dictis tanquam forma perfici, essentialiter quidem sex priora Sacramenta, communiter verò Matrimonium, quod tamen sine verbis aut aliquo alio signo externo verborum vicem gerente, ad consensum conjugalem exprimendum eis æquivalente perfici non possit.

Dices. Idem dici poterit de formis aliorum Sacramentorum, nempe quod loco verborum sufficere possit nutus aut aliquod signum externum.

Resp. Nego. Ratio disparitatis est, quia Christus matrimonium baptizatorum ad esse Sacramenti evexit, nullum specialem ritum instituendo, sed præcisè ei vim significandi & efficiendi gratiam tribuendo: ac proinde ad Sacramentum Matrimonii *nihil aliud* requiritur quàm id, quod *ad contractum* Matrimonialem requiritur. *Ad hunc* autem contractum *sufficit legitimus* consensus non solùm verbis, sed etiam nutu aut aliquo signo externo, verbis æquivalente expressus. At Christus ritum aliquem saltem genericè sumptum instituit pro cæteris Sacramentis ; voluitque ut sine verbis proprie dictis perfici non possint, cum ad illorum convenientem administrationem requirantur verba. Hæc autem disparitas nobis certo innotescit per Traditionem, & praxim ac sensum Ecclesiæ.

Obj. 2. Multi summi Pontifices, ut Siricius, Hormisdas docent Matrimonium esse propriè Sacramentum, si Sacerdotis ministerium interveniat. Ergo Sacerdos est minister hujus Sacramenti.

Resp. Solum reprehendunt clandestina Matrimonia, quæ sine testibus & Sacerdotali benedictione *contra* Ecclesiæ prohibitionem fiunt, & quæ proinde non sunt Sacramenta actu gratiam conferentia ob indispositionem contrahentium.

Obj. 3. Nicolaus I. Can. Lotharius 31. quæst. 2. docet Matrimonium inter Lotharium & Gualdradam initum, nullum

nullum esse, si non fuerit cum benedictione Sacerdotis celebratum.

Resp. Non hoc præcisè dicit, sed sic ait: *Si minimè probatum fuerit Gualdradam fuisse uxorem legitimam, neque nuptiis secundùm morem celebratis, per benedictionem scilicet Sacerdotis, filio nostro Lothario extitisse conjunctam, suggerite illi, ut non molestè ferat legitimam sibi reconciliari uxorem.* Ibi autem loquitur Pontifex secundùm præsumptionem fori externi, in quo non reputatur Matrimonium verum esse, quòd à partibus probari palam nequit. Præterea certum est hoc tempore Matrimonia clandestina esse valida saltem in ratione contractus, nec dissolvi posse. Quare hæc objectio solvenda est adversariis.

Obj. 4. Sanct. Ambrosius, epist. 7. docet conjugium esse sanctificatum benedictione Sacerdotali.

Resp. Loquitur de sanctificatione accidentali, non Sacramentali. Vel si loquatur de sanctificatione Sacramentali, solùm vult sine benedictione Sacramentali ab Ecclesia præcepta non conferri gratiam sanctificantem ob indispositionem conjugum violantium Ecclesiæ præceptum.

Obj. 5. Varios Canones decreti, & Clementinam *Religiosi*, de privil. in 6.

Resp. Ex his Canonibus & aliis juribus id unum evinci potest, nempe Sacerdotalem benedictionem adhiberi solere, atque etiam debere in nuptiis. Quod verum est, quamvis hæc benedictio non sit de essentia Sacramenti: sicut cæremoniæ Baptismi præceptæ sunt, & adhiberi debent, quamvis non sint de illius essentia.

Obj. 6. Concil. Lateranense, c. 9. de Simonia sic ait: *Horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Episcopis vel Abbatibus ponendis in sedem, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam nec non pro sepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis, aliquid requiratur.* Ergo benedictio nubentium est Sacramentum, nam ibi inter Sacramenta numeratur, ut patet ex voce *aliis*.

Resp. Nego conseq. Et ejus prob. nam hæc vox *aliis* non est hìc relativa, sed est absoluta perinde ac vox *alii* in hoc textu, Luc. 23. *Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo.* Nam si vox illa *aliis* esset ibi relativa, esset etiam relativa ad exequias mortuorum, sicut dicitur esse ad benedictionem nubentium; sicque hæc omnia essent Sacramenta. Quare sensus est, seu aliis rebus sacris, qualia sunt Sacramenta.

Obj. 7. Concil. Carthaginense IV. Can. 13. ait: *Sponsus & Sponsa . . . cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneant.* At hoc non præciperetur sponsis, nisi per benedictionem conferretur Sacramentum. Ergo.

Resp. Nego min. Sed Concilium consulit tantùm conjugibus; ut prima nocte virginitatem servent ob reverentiam benedictionis; quia hæc benedictio est sacra & solemnis cæremonia ab Ecclesia instituta, quæ proinde digna est hac reverentia, quamvis ipsa Sacramentum non efficiat; sed supponat jam factum.

Obj. 8. Rituale Romanum, Concilium Cameracense anni 1567. S. Carolus, in actis Ecclesiæ Mediolanensis; Manuale Yprense & Mechlinense, & Enchiridium Concilii Colonensis Sacerdotem vocant ministrum Sacramenti Matrimonii.

Resp. Sacerdos eo sensu appellatur minister hujus Sacramenti, quatenus contrahentes non possunt hoc Sacramentum licitè nec solemniter perficere;

re, nisi Sacerdote præsente & ipsos contrahentes benedicente, imò nec validè nisi ipso Sacerdote assistente. Quare Sacerdos est minister hujus Sacramenti quoad solemnitatem accidentalem, atque etiam quatenus est testis essentialiter ab Ecclesia requisitus ut ipsius Ecclesiæ minister. At Sacerdos eo sensu non dicitur minister hujus Sacramenti, quòd verba quæ profert, sint ejus forma essentialis, ut patet ex his Enchiridii objecti verbis: *Verbum hujus Sacramenti, quo accedente ad elementum fit Sacramentum, id nimirum est, quo ambo mas & fœmina cum pietatis respectu, quæ in Deum est, sibi mutuo fidem conjugalem dant accipiuntque, non quovis modo, sed in Dei nomine conjunguntur & copulantur.* Ergo verbum, quo fit Sacramentum Matrimonii, à contrahentibus profertur: proindeque contrahentes sunt hujus Sacramenti minister applicans formam essentialem, non Sacerdos.

Dices. Sacerdotale Romanum Sacerdotem vocat ministrum hujus Sacramenti in sensu proprio & stricto, nam sic habet apud Sylvium: *Si estis consanguinei vel affines usque ad quartum gradum inclusivè, &c. Quibus sigillatim respondentibus quod non, Sacerdos proferat verba, quæ sunt forma hujus Sacramenti cum consensu utriusque.*

Resp. Sacerdotale hoc loco sumit Sacramentum Matrimonii integraliter, nempe secundùm suam essentiam & solemnitatem accidentalem, sive ut solemniter celebratum. Forma autem integra hujus Sacramenti ut solemniter celebrati & integraliter sumpti constat tùm ex contrahentium verbis ejus essentiam constituentibus, tùm ex Sacerdotis verbis ad ejus solemnitatem pertinentibus.

Obj. 9. Evaristus Papa, c. *alter* 30. quæst. 5. ait: *Connubia sine Sacerdotis benedictione contracta seu præsumpta, non Conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potiùs quàm legitima Conjugia esse.*

Resp. Ibi agitur de connubiis clandestinis, in quibus non intervenit mutuus contrahentium internus consensus. Ut patet ex his verbis, quæ statim subjiciuntur: *Nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima.* Et verò alioqui Canon ille manifestum errorem contineret: nam repugnaret Conc. Trid. Sess. 24. c. 1. declarante *clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit.*

Obj. 10. Ex Conc. Colonienſi anno 1536. Matrimonium accedente Sacerdotali benedictione confert gratiam.

Resp. Hoc dicit, quia qui benedictionem Sacerdotis ab Ecclesia præscriptam omittebat, peccabat mortaliter, ideoque non accipiebat gratiam Sacramentalem. Contra verò hac benedictione accepta gratiam accipiebat, si nil obstaret.

Obj. 11. S. Thomam multis locis. I. Sanct. Doctor, 2. 2. quæst. 100. art. 2. ad 6. dicit: *Dare pecuniam pro Matrimonio, in quantum est Ecclesia Sacramentum, est illicitum: & ideo secundùm jura prohibetur, ne pro benedictione nubentium aliquid exigatur.*

Resp. S. Thomas ibi clarè distinguit Sacramentum Matrimonii à benedictione nubentium; & ex eo quod jure naturali illicitum sit dare pecuniam pro Sacramento Matrimonii, rectè concludit ab Ecclesia meritò prohiberi, ne aliquid exigatur pro benedictione nubentium; quia nempe hæc benedictio est res Sacramentalis, & solemnitas Sacramenti: cujus proinde reverentia exigit, ut benedictio nubentium non tractetur tanquam res profana & temporalis, exigendo pretium pro illa.

II. Di-

II. Dicit, 3. p. q. 83. a. 3. ad 8. *Dispensatio Sacramentorum pertinet ad Ministros Ecclesiæ.*

Resp. Revera ad Ministros Ecclesiæ pertinet dispensatio Sacramentorum sive quoad essentiam simul & solemnitatem; ut sex priorum, sive quoad solemnitatem tantùm, ut sit in Matrimonio. Quod sufficit ad scopum S. Doctoris; nam ibi vult solùm probare Ministros Ecclesiæ nihil statuere posse circa Sacramentorum substantiam, sed tantum circa usum Sacramenti & modum celebrandi, ut patet ex contextu: *Dispensatio Sacramentorum pertinet ad Ministros Ecclesiæ: sed Consecratio eorum est ab ipso Deo: & ideo Ministri Ecclesiæ non habent aliquid statuere circa formam Consecrationis, sed circa usum Sacramenti, & modum celebrandi.*

III. In supplem. q. 8. art. 1. ait: *Solus ille Minister est Sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet Ministerium super corpus Christi verum, quod est solius Sacerdotis.*

Resp. S. Doctor nomen *Sacramentorum* hìc accipit in suppositione particulari, non universali; & intelligi debet de majore numero Sacramentorum, non de omnibus. Nam certum est simplicem Presbyterum, *qui tamen habet Ministerium super corpus Christi verum*, non esse Ministrum Sacramenti Ordinis saltem Sacerdotalis & Episcopalis; item certum est Laicum posse esse Ministrum Baptismi; de Matrimonio verò loquens S. Thom. suppl. q. 42. a. 1. ad 1. sic ait: *Verba, quibus consensus Matrimonialis exprimitur, sunt formæ hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale.* Et ad 2. *Sacramentum Matrimonii perficitur per actum ejus, qui Sacramento illo utitur.*

IV. S. Thomas, in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. docet verba esse de essentia Matrimonii ut est Sacramentum.

Resp. Nego. Nam ibi ad 5. sic ait: *Matrimonium secundùm quod est in officium, & Pœnitentia secundùm quod est virtus, non habent aliquam formam verborum; sed secundùm quod utrumque est Sacramentum, in dispensatione Ministrorum Ecclesiæ consistens; utrumque habet aliqua verba: sicut in Matrimonio sunt verba exprimentia consensum, & iterum benedictiones ab Ecclesia institutæ: in Pœnitentia autem est absolutio Sacerdotis verbotenus facta.* Juxta autem S. Doctorem utrumque Sacramentum in dispensatione Sacerdotis existit, sed diverso modo. Nam Pœnitentia in ejus dispensatione consistit quoad substantiam & formam essentialem: Matrimonium verò tantùm quoad solemnitatem accidentalem, nempe quoad benedictiones ab Ecclesia institutas, quæ proinde non possunt esse de essentia Sacramenti. Unde, ad dist. 18. q. 1. art. 3. ait: *Sacerdotis benedictio non requiritur in Matrimonio quasi de essentia Sacramenti.*

V. I. 4. contra gentes, c. 78. Probat Matrimonium esse Sacramentum, ex eo quòd dispensetur à Ministro Ecclesiæ.

Resp. Loquitur de dispensatione quoad solemnitatem accidentariam. Nam ibidem docet Matrimonium dispensari à Ministro Ecclesiæ per solam benedictionem, quam pluries docet non esse de essentia Sacramenti.

§. III.

Solvuntur Objectiones à ratione petitæ.

Obj. 1. Verba ex quibus constant formæ Sacramentorum, debent esse sacra. At hæc verba (*accipio te in meam*

meam, accipio te in meum :) non sunt sacra, sed profana. Ergo non sunt forma, &c.

Resp. Disting. min. Hæc verba non sunt sacra, si spectentur præcisè secundùm se & independenter ab institutione Christi, *conc. min.* si spectentur instituta à Christo ad significandam & efficiendam gratiam, *nego min.* nam hoc ipso à Christo evecta sunt ad Ordinem rerum sacrarum.

Obj. 2. Matrimonium solis conjugum verbis contractum non significat nec repræsentat effectum Sacramentalem : ergo non est Sacramentum. Ergo, &c.

Resp. Nego anteced. Nam repræsentat spiritualem conjugum per mutuam charitatem conjunctionem.

Obj. 3. Matrimonium secluſa benedictione Sacerdotali, nihil habet sacri. Ergo.

Resp. Dist. anteced. Nihil habet sacri in non baptizatis, *conc. ant.* in baptizatis, *nego ant.* nam Matrimonium solis conjugum baptizatorum verbis contractum, à Christo evectum est ad Sacramenti dignitatem, ideoque ad ordinem rerum sacrarum. Igitur Matrimonium consideratum præcisè secundùm se, est quid merè naturale : at consideratum ut à Christo ad Sacramenti dignitatem evectum, est aliquid sacrum, spirituale, ac supernaturale

Obj. 4. Minister debet esse diversus à suscipiente. Ergo non contrahentes, sed Sacerdos est Minister Sacramenti Matrimonii.

Resp. Equidem in aliis Sacramentis, quæ in usu consistunt, diversus est Minister à suscipiente, non tamen est in Sacramento Matrimonii. Ratio disparitatis est, quia hoc Sacramentum consistit adæquatè in contractu Matrimoniali evecto ad dignitatem Sacramenti : cujus cùm contrahentes sint simul causa efficiens & subjectum, sunt etiam causa efficiens & subjectum Sacramenti Matrimonii. At nihil simile occurrit in aliis Sacramentis.

Obj. 5. Parochus, postquam exquisivit mutuum viri & mulieris consensum, dicit : *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, &c.* At hæc verba sunt falsa, si Parochus non est Minister Sacramenti. Ergo.

Resp. Neg. min. Nam horum verborum sensus est : ego Matrimonium vestrum auctoritate Ecclesiæ ratum habeo, & confirmo : unde conjungit approbativè, non efficienter. Et verò ante Conc. Trident. hæc verba in variis Ecclesiis à Sacerdote non adhibebantur, sed alia quoad sensum diversa, nempe hæc : *Quod Deus conjunxit, homo non separet ;* & tamen *Conc. suum cuique* Ecclesiæ ritum proprium quoad hoc expressè permittit, sess. 24. c. 1. ubi ait : *Parochus viro & muliere interrogatis & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat : Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii & Spiritus-sancti : vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum.* Certè non idem diceret de verbis Sacramento essentialibus.

Obj. 6. Gratis dicitur Sacramentum Matrimonii consistere in solo legitimo consensu conjugum per verba de præsenti, vel aliud signum externum expresso.

Resp. Neg. Nam hoc nobis ex Traditione sufficienter constat. Patres enim & Concilia dum docent Matrimonium Fidelium esse Sacramentum, nullam unquam mentionem faciunt ritus novi pro hoc Sacramento à Christo instituti : unde sentiunt Sacramentum Matrimonii adæquatè consistere in ipso Matrimonio, seu consensu Matrimoniali. Imo Concilia, ut Florent. & Trident. cùm ex professo agunt de hoc Sacramento nihil aliud ad ejus essentiam requi-

quirunt quàm contractum legitimum. Nec aliud discrimen inter marimonium Fidelium, & vetera connubia constituit Conc. Trid. quàm quod Matrimonia Fidelium habeant vim conferendi gratiam, quam non habueruntconnubia in lege naturæ & Mosaica. Vera autem Traditio in Conciliorum Generalium doctrina certò continetur.

Obj.7. Contrahentes personam Christi non gerunt, ergo non sunt Ministri, &c.

Resp. Contrahentes personam Christi gerunt, quatenus per mutuam suorum corporum traditionem & acceptationem, ex institutione Christi significant unionem Christi cum Ecclesia, & gratiam sibi conferunt.

QUÆSTIO V.

Utrùm Matrimonium sit indissolubile, & quo jure?

Dico. Quodvis Matrimonium absolutè contractum, est & semper fuit jure Divino tum positivo, tum etiam naturali indissolubile quoad vinculum, ita ut nunquam dissolvi potuerit & possit sine concessione Divina.

Prob. De jure Divino positivo, ex Matth. c. 19. ubi Christus Matrimonium ad suam primævam institutionem revocans, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos; & dixit, propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Quibus postremis verbis Christus declarat Matrimonium semel contractum non posse nisi auctoritate Divina, seu à Deo accepta dissolvi.

Prob. De jure Divino naturali. Nam solubilitas vinculi Matrimonii adversatur finibus Matrimonii, qui sunt prolis conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animorum conjunctio. Enim vero alioqui nullam quoad hæc esset discrimen inter fornicationem jure naturali vetitam, & legitimum Matrimonium; atque proles debita educatione careret, & sæpe sine certo patre relinqueretur.

Confirmatur ex Conc. Trident. sess. 24. ubi ait: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis parens Divini Spiritus instinctu pronunciavit, cùm dixit:* hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Hæc autem verba Adamus nulla lege positiva duce, & ante lapsum, ideoque ante consummationem Matrimonii protulit. Unde patet Matrimonium etiam ante consummationem ex prima sua institutione & ex natura sua indissolubile esse: ac proinde postea nulla auctoritate merè humana dissolvi posse, etiam ante consummationem, enim verò quamvis non sit consummatum, ordinatur tamen ex se ut consummetur & proles procreetur.

Obj. Si Matrimonium esset jure naturali indissolubile, Deus non posset illud dissolvere. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia Matrimonium non est jure naturali indissolubile auctoritate Divina, sed solum auctoritate merè humana, seu non accepta à Deo. Deus igitur quodlibet Matrimonium etsi consummatum dissolvere potest etiam quoad vinculum, tanquam Supremus creaturarum omnium & jurium illarum Dominus, atque rerum omnium Provisor, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & sua providentia impediendo incommoda inde sequi nata, aut suppeditando media ad ea vitanda.

Inſt. Deus non poteſt diſpenſare propriè in lege naturali. Ergo non poteſt concedere poteſtatem diſſolvendi Matrimonium, ſi illud ſit jure naturali indiſſolubile.

Reſp. Nego conſeq. Quia (ut jam dixi) Matrimonium non eſt jure naturali & ex natura ſua indiſſolubile auctoritate Divina, ſed ſolum auctoritate quæ non ſit à Deo accepta. & ex ſolo conſenſu contrahentium propter rationes allatas. Deus enim pro ſummo ſuo in res omnes dominio & pro ſua omnipotenti providentia poteſt de juribus hominum & de ipſis hominibus diſponere, & impedire incommoda alioqui oritura, & ſuppeditare media ad ea avertenda ac vitanda, atque ſupplere defectus omnes creaturarum.

QUÆSTIO VI.

Utrùm in lege veteri Matrimonium verè diſſolveretur per libellum repudii?

Dico. In lege Moſaica per libellum repudii verè ſolvebatur Matrimonii vinculum ex diſpenſatione Divina. Ita Scotus, Bellarminus, & alii multi contra alios non paucos exiſtimantes repudium permiſſum fuiſſe, non ut licitè, ſed ſolum impunè fieret, ad vitanda majora mala.

Prob. 1. Ex Deuter. c. 24. *Si acceperit aliquam uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter fœditatem, ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua. Cumque egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus fuerit; non poterit prior maritus recipere eam in uxorem.* Nam hæc verba *(cumque egreſſa alterum maritum duxerit)* ſatis clarè ſignificant conceſſam uxori dimiſſæ licentiam nubendi alteri, ideoque prius Matrimonium per libellum repudii diſſolutum fuiſſe: alioqui mulier repudiata, plures ſimul maritos habuiſſet, quod nunquam licitum nec validum eſſe potuit. Item poſteriora verba ſignificant, aut ſaltem apertè ſupponunt mulierem repudiatam deſiiſſe eſſe uxorem prioris mariti: nam verba *(non poterit recipere eam in uxorem)* ſignificant in ſenſu proprio & obvio, non poterit iterum eam ducere; ſeu cum ea Matrimonium inire. 2. Lex Moſaica non puniebat mulieres repudiatas, quæ alteri nubebant, ut patet ex eodem capite, & tamen puniebat mulieres adulteras, nempe jubebat illas lapidari. *Ergo* mulieres repudiatæ aliis viris *nubentes, non* erant adulteræ. *Ergo verum Matrimonium cum aliis* viris contrahebant: ac proinde prius Matrimonium diſſolutum fuerat per libellum repudii: nam mulier neque licitè neque validè duos maritos habere unquam potuit. 2. Alioqui mulieres repudiatæ debuiſſent perpetuam continentiam ſervare, & quidem ob defectum aliquem ſibi non imputabilem, nempe difformitatem aliquam, quod ſanè credibile non eſt.

Obj. 1. Deut. cap. 24. Mulier repudiata, quæ alteri viro nupſit, dicitur polluta & abominabilis facta coram Domino.

Reſp. Ibi agitur de pollutione & abominatione legali, & quidem relatè ad priorem virum: quæ pollutio legalis ſine culpa contrahi poterat. Itaque mulier repudiata, per matrimonium cum altero quamvis licitè contractum, contrahebat pollutionem & abominationem legalem relatè ad priorem virum, à quo repudiata fuerat, ita ut huic non liceret eam recipere in uxorem. Ratio fuit, ne ſi reciperetur, videretur ad tempus dimiſſa, & quaſi

quasi alteri viro commodata, quod est abominabile.

Obj. 2. Matth. c. 19. Christus ait: *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, &c.*

Resp. Christus ibi solùm docet duritiam cordis Judæorum fuisse occasionem concessionis à Deo per Moysem factæ dimittendi uxores suas per libellum repudii: ideoque justam habere se causam revocandi ejusmodi concessionem.

QUÆSTIO VII.

Utrùm Matrimonium consummatum baptizatorum sit omnino indissolubile?

Nota. Græci à multis sæculis docent Matrimonia quælibet propter solum adulterium dissolvi, & conjugibus alia contrahendi Matrimonia facultatem concedunt. Idem docet Calvinus. Lutherus verò & Bucerus volunt Matrimonii vinculum non solùm propter adulterium, sed etiam propter plures alias causas solvi posse.

Dico. Matrimonium fidelium consummatum nullo casu dissolvi potest, vivente utroque conjuge. Est dogma catholicum.

Prob. 1. Christus generaliter & absque ulla exceptione dicit, Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur. Et qui dimissam à viro ducit, mœchatur.* Et Marc. 10. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Idem docet Apostolus, 1. Cor. c. 7. v. 10. 11. & 39.

Prob. 2. Ex Traditione Patrum. Secundo sæculo. S. Justinus martyr, in 2. Apologia pro Christianis: *Qui dimissam* (uxorem ob causam fornicationis) *ab altero viro ducit, adulteratur.* Athenagoras, in apologia pro Christianis. *Secundum conjugium* (vivente altero conjuge contractum) *illustre est adulterium. Quicumque enim, inquit* (Christus) *uxorem suam dimiserit, & aliam duxerit, mœchatur.*

Tertio sæculo. Tertullianus, l. 4. contra Marcionem, cap. 34. Marcioni objicienti Christum prohibere repudium in veteri lege permissum, sic respondet: *Dico illum* (Christum) *conditionaliter nunc fecisse divortii prohibitionem, si ideoquis dimittat uxorem ut aliam ducat. Qui dimiserit, inquit, uxorem, & aliquam duxerit, adulterium commisit, & qui à marito dimissam duxerit, æquè adulter est, ex eadem utique causa, qua non licet dimitti, ut alia ducatur.* Clemens Alexandrinus, l. 2. stromatum in fine. *Quòd . . . . Scriptura . . . . nec à conjugio unquam permittit discedere, legem apertè constituit: non dimittes uxorem, præterquam propter fornicationem. Adulterium autem existimat conjungi Matrimonio, vivo altero ex separatis.* Ob fornicationem, ob quam scilicet solam Clemens putat licitum esse divortium quoad thorum & habitationem in perpetuum. Origenes, tract. 7. in Matthæum. *Scio quosdam, qui præsunt Ecclesiis, extra Scripturam permisisse aliquam nubere, viro priori vivente, & contra scripturam quidem fecerunt dicentem:* mulier ligata est, quanto tempore vivit vir ejus. *Item,* vivente viro, adultera vocabitur, si facta fuerit (uxor) alteri viro.

Quarto sæculo. S. Basilius, l. de Virginitate. *Non audis, quòd etiam qui dimissam ducit, adulterium committit? etsi enim, inquit, dimissa est propter causam, attamen vivet vir ipsius . . . quòd si is qui eam ducit,*

quæ à mortali viro dimissa est, adulterium committens impiè facit, multo magis impiè per omne tempus adulterium committit is, qui immortalis viri sponsam numquam dimissam corrumpere audet. S. Chrysostomus, l. de Virginitate. *Quid si vir uxore, continenter aversus perpetuò abhorreat? perferas, inquit* (Apostolus,) *omnem istam servitutem. Tantùm enim tui juris futura es, cùm is à vita migravit . . . numquam licet nubere sic nuptæ, tantùm conjuge mortuo.* Et Homil. 17. in Matth. de eo qui uxorem propter adulterium dimisit, sic ait: *Ille enim etsi alteram non duxerit; hoc ipso se constituit criminis reum, quòd adulteram fecit ex conjuge,* (permittendo illam alteri nubere) *Hic verò excipiendo alienam, adulter effectus est. Nequaquam enim mihi referas; quia illam alter ejecit: nam expulsa quoque uxor esse ejus, qui eam expulit, perseverat.* S. Hieron. epist. ad Amandum. *Omnes igitur causationes Apostolus amputans, apertissimè definivit, vivente viro adulteram esse mulierem, si alteri nupserit . . . quandiu vivit vir, licèt adulter sit, licèt Sodomita, licèt flagitiis omnibus coopertus, & ab uxore propter hæc scelera derelictus, maritus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet.*

Quinto sæculo S. August. l. 1. de adulterinis conjugiis, c. 9. *Nec tamen ideo illum, qui propter fornicationis dimissam duxerit, ab hoc crimine absolvimus; sed utrosque mœchos esse minimè dubitamus. Nec ideo tamen eum, qui propter causam fornicationis dimiserit, & alteram duxerit, ab hujus peccati labe defendimus. Ambos enim mœchos esse cognoscimus.* Et l. de bono conjugali, c. 7. *usque adeo fœdus illud initum nuptiale, cujusdam Sacramenti res est, ut nec ipsa separatione irritum fiat.* Et c. 5. *Semel initum connubium in civitate Dei nostri* (id est in Ecclesia) . . . *nullo modo potest nisi alicujus eorum* (qui illud contraxerunt) *morte dissolvi.*

His adde plurima Concilia, nimirum Eliberitanum anno 305. can. 9. Arelatense I. can. 30. Milevitanum an. 416. can. 10. Foro-Julienſe an. 781. cap. 10. Nannetense an. 900. cap. 12.

Prob. 3. Ex Conciliis generalibus, Flor. in decreto pro Armenis, in quo dicitur: *Quamvis ex causa fornicationis liceat Thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est, cùm Matrimonii vinculum legitimè contracti perpetuum sit.* Et Trident. sess. 24. can. 7. *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius* conjugum *Matrimonii vinculum non posse dissolvi; utrumque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero conjuge vivente aliud Matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ dimisso adultero, alii nupserit; Anathema sit.* Ergo juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, quæ est verbum Dei, etiam propter adulterium, Matrimonii vinculum dissolvi non potest.

Ratio autem: cur Christus voluit, ut Matrimonium consummatum baptizatorum nunquam dissolvi posse, est, quia hoc Matrimonium est signum perfectum conjunctionis Christi cum Ecclesia per incarnationem, ex c. 5. de Bigam. quæ conjunctio est indissolubilis, Verbum enim humanitatem assumptam nunquam dimittet.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Illud, Matth. c. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.*

Resp.

Resp. Sensus est: quicumque dimiserit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem absolutè ac in perpetuum, nisi ob fornicationem, mœchatur, id est, reus est mœchiæ alienæ, seu *facit eam mœchari*, ut habetur, Matth. c. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex causâ, mœchatur mœchia scilicet propria. Quare Christus duo hic docet, nempe & propter solum adulterium dimissionem absolutè & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri posse ex vi contractu Matrimonii, & facta tali dimissione non posse iniri novum Matrimonium vivente conjuge. Nam Christus ipse ea, quæ hìc obscurè dixerat ad vitandas interrogantium calumnias, alibi Discipulis clarè exponit: nempe, Matth. c. 5. *Omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari.* Et Marc. 10. *ait illis* (Discipulis) *quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.*

Nihilominus Christus satisfecit interrogationi factæ de dimissione quoad vinculum. Nam cùm dimissio quoad vinculum includat potestatem dimittendi unam, & ducendi alteram; Christus has duas dimissiones sejungens, priorem concessit, posteriore negata; & priorem dimissionem absolutam ac perpetuam & vi contractus Matrimonialis factam restrinxit ad solam fornicationem.

Obj. 2. Justinus martyr, in 1. Apologia narrat mulierem quamdam Christianam à viro libidinoso, *ne impietatis illius fieret particeps, misso illi repudii libello, ab eo sejunctam esse.*

Resp. Narrat illam mulierem à marito suo libidinoso sejunctam esse quoad thorum & cohabitationem scilicet, non verò quoad vinculum conjugale; & ipsa ab eo se separavit, non ut eo vivente alium duceret, sed dumtaxat *ne impietatis illius fieret particeps:* ad quod sufficiebat separatio quoad thorum & cohabitationem.

Obj. 3. S. Chrysostomus, homil. 19. in c. 7. 1. Ad Cor. dicit post fornicationem alterius conjugum nuptias esse dissolutas, maritum non esse amplius maritum.

Resp. S. Doctor has locutiones intelligit tantùm quoad jus exigendi debitum, atque etiam jus utendi Matrimonio, non verò quoad vinculum conjugale. Et solùm vult per adulterium alterius conjugum nuptias dissolvi, & maritum desinere esse maritum, quantùm ad jus exigendi debitum, imò utendi Matrimonio: nam putabat per adulterium alterius conjugum usum Matrimonii reddi illicitum, juxta illud Apostoli, 1. Cor. c. 6. *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur.* Unde inferebat maritum ad uxorem adulteram, & vicissim uxorem ad maritum adulterum accedere licitè non posse ampliùs.

Obj. 4. Sanctum Gregorium Nazianzenum, orat. 31. & S. Epiphanium. hæresi 59.

Resp. Ad 1. Nazianzenus solùm vult perpetuam separationem quoad Thorum & habitationem à Christo permissam fuisse propter solam fornicationem.

Resp. Ad 2. Locus Epiphanii objectus est manifestè depravatus; unde ex eo nihil colligi potest.

Obj. 5. Pœnitentiale Romanum in causa adulterii permittit conjugi innocenti aliud Matrimonium contrahere, quod sonti prohibet.

Resp. Permittit quidem conjugi innocenti aliud Matrimonium, sed tantùm post mortem compartis. Sonti verò id denegat in pœnam criminis.

Sic intelliges can. *quædam* & can. *si quis*, causa 32. q. 7. Nam hi Canones

nes intelligi debent ſecundùm can. *hi verò* ead. q. ubi dicitur : *Hi verò qui uxores ſuas in adulterio deprehendunt, non licebit nec eum nec eam, aliam uxorem accipere, vel alium virum, quandiu ambo vivunt. Si autem adultera mortua fuerit, vir ejus ſi vult nubat, tantùm in Domino : adultera verò numquam, etiamſi mortuus fuerit vir ejus.*

Obj. 6. Can. *Concubuiſti*, 32. q. 7. ubi Zacharias Papa ſic ait : *Concubuiſti cum ſorore uxoris tuæ ? ſi feciſti, neutram habeas : & ſi illa quæ uxor tua fuerit, conſcia ſceleris non fuit, ſi ſe continere non vult, nubat in Domino cui velit. Tu autem & adultera ſine ſpe conjugii permaneatis, &c.*

Reſp. Zacharias hoc loco per nomen *uxoris* intelligit ſponſam de futuro, ut colligitur ex verbis, *neutram habeas.* Sororem autem ſponſæ adulteram vocat; quia ſponſus cum ea fornicando, fidem conjugalem promiſſam violavit, Vel hæc verba *(nubat in Domino cui velit)* intelligenda ſunt poſt mortem conjugis, quod ſemper ſubintelligi debet ex ſenſu & praxi Eccleſiæ Romanæ.

Obj. 7. Leges antiquæ imperatoriæ propter adulterium permittunt repudium & aliud Matrimonium.

Reſp. Hæ leges ſunt per ſe injuſtæ, ideoque nullæ, cùm adverſentur juri divino, quod nulla humana poteſtas abrogare poteſt.

Obſerva. Separatio quoad thorum & habitationem quandoque vocatur à Scriptoribus Eccleſiaſticis diſſolutio vinculi conjugalis ; quia nempe erat ejuſmodi diſſolutio quoad actus conjugales. Patet ex Conc. Foro Julienſi ann. 791. celebraro, quod, c. 10. ſic ſtatuit : *Item placuit, ut reſoluto fornicationis cauſa jugali vinculo, non liceat viro, quandiu adultera vivit, aliam uxorem ducere.*

QUÆSTIO VIII.

Utrùm Matrimonium baptizatorum non conſummatum diſſolvi poſſit?

Dico. Matrimonium Baptizatorum, ſed non conſummatum diſſolvitur per ſolemnem profeſſionem in religione approbata. Eſt de fide.

Prob. Exc. *Verum* 2. &c. *Ex publico* 7. de converſione conjugatorum, & ex Conc. Trident. ſeſſ. 26. can. 6. ubi definit : *Si dixerit Matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, Anathema ſit.*

Ratio eſt, quia hæc conditio (niſi religionem profiteatur ante conſummationem) jure ſaltem Eccleſiaſtico appoſita eſt contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui perſona privata cedere debet. Imò ſecundùm aliquos canoniſtas, & Theologos diſſolvitur etiam per auctoritatem ſummi Pontificis tamquam ſupremi Dei in terris vicarii ob cauſam valde gravem.

Obj. 1. Illud Chriſti, Matth. cap. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

Reſp. Hæc verba ſpectant Matrimonium conſummatum, quo ſolo conjuges fiunt una caro. Nam horum ſenſus eſt : quod Deus conjunxit in una carne, homo non ſeparet. Præterea cùm ſummus Pontifex Matrimonium ratum diſſolvit, illud diſſolvit non ut homo, ſed ut Dei Vicarius & poteſtate à Deo immediatè accepta, ideoque divina.

Obj. 2. Matrimonium fidelium conſummatum eſt prorſus indiſſolubile, quia eſt Sacramentum, ergo & ratum.

Reſp. Matrimonium conſummatum nullo caſu ſolubile eſt, non quia præcisè eſt Sacramentum, ſed quia eſt Sacramentum perfectè ſignificans unionem

nem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam. Quæ unio est omnino indissolubilis ex vi decreti divini.

Quæres, *Utrùm solvatur Matrimonium ratum per susceptionem ordinis Sacri?*

Resp. Nego. Patet ex Extravaganti Joannis XXII. *Antiquæ*, de voto, ubi sic ait: *De fratrum nostrorum Concilio præsenti declaramus Edicto, quòd licet votum solemnizatum per sacri susceptionem ordinis, quantum ad impediendum Matrimonium contrahendum, ac dirimendum si post contractum fuerit, secundùm statuta Canonum sit efficax reputandum: ad dissolvendum tamen prius contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec jure divino, nec per Sacros reperiamus Canones hoc statutum, invalidum est censendum.* Ratio est, quia homo per susceptionem Ordinis Sacri non moritur civiliter sicut religiosus. Neque hæc conditio (nisi Ordo sacer suscipiatur) apposita est contractui Matrimoniali.

QUÆSTIO IX.

Utrùm infidelium Matrimonium etiam consummatum dissolvi possit, si unus fidem Christianam amplectatur.

Dico. Ex Dei dispensatione, in gratiam religionis Christianæ concessa, conjux ad fidem conversus potest dissolvere prius Matrimonium etiam consummatum, & aliud contrahere cum fideli, si alter infidelis nolit ei cohabitare, aut non velit nisi cum creatoris contumelia, vel eum pertrahendo ad peccatum.

Prob. 1. Ex 1. Cor. c. 7. ubi Apostolus, v. 10. & 11. de baptizatis ait: *Iis autem qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere* (sine justa causa) *quòd si* (etiam ex justa causa) *discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.* De infidelibus vero Matrimonio junctis, v. 12. 13. & 15. hæc subjicit: *Nam cæteris ego dico, non Dominus, si quis frater* (ad fidem conversus) *uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo* (pacificè,) *non dimittat illam. Et si qua mulier fidelis* (ad fidem conversa) *habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa* (pacificè,) *non dimittat virum . . . . quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Hic Deus præcipit uxorem à viro non discedere, & vicissim virum ab uxore, sine justa causa scilicet: quòd si alteruter discesserit etiam ex justa causa, manere innuptum. De infidelibus verò Deus non idem præcipit; ac proinde respectu infidelis ad fidem conversi cessat præceptum divinum de indissolubilitate Matrimonii. Imò si conjux infidelis discedat, hoc est, nolit omnino, aut nolit pacificè habitare, dicitur conjux fidelis non esse servituti subjectus, hoc est, non manere obligatus vinculo Matrimonii, ut exponit Innocentius III. cap. *Quanto*, de divortiis, & exponunt omnes Doctores.

Prob. 2. Ex c. *Quanto* 7. de divortiis, ubi Innocent. III. sic ait: *Si alter infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit; & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus, si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror non est servituti subjectus in hujusmodi.*

Obj. 1. Illud Christi, Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur.* Et illud, Matth. 16. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.*

Resp. Hoc intelligitur de Matrimonio inter fideles contracto, & secluſa diſpenſatione divina in gratiam religionis Chriſtianæ conceſſa, ut conſtat ex Apoſtolo, 1. Cor. c. 7. ſupra citato.

Obj. 2. Matrimonium inter baptizatos contractum diſſolvi nequit, etiamſi alter conjugum in hæreſim vel apoſtaſiam labatur, ut conſtat ex dictis, & ex cap. *Quanto* de divort. ubi Innocentius III. ait: *Si verò alter fidelium conjugum vel labatur in hæreſim, vel tranſeat ad gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc caſu is qui relinquitur, vivente altero poſſit ad ſecundas nuptias convolare.* Et ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 5. *Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à conjuge diſſolvi poſſe Matrimonii vinculum; anathema ſit.* Ergo idem eſt de Matrimonio inter infideles contracto, quamvis alter conjugum convertatur ad fidem.

Reſp. Neg. conſeq. Diſparitas eſt, quòd Chriſtus noluit Matrimonium baptizatorum conſummatum diſſolvi umquam poſſe, quia hoc Matrimonium ex inſtitutione Chriſti eſt perfectum ſignum indiſſolubilis conjunctionis verbi cum Eccleſia per incarnationem, ad quod requiritur omnimoda indiſſolubilitas. At Chriſtus in gratiam religionis Chriſtianæ voluit, ut infidelium Matrimonium etſi conſummatum diſſolvi poſſet altero conjugum ad fidem converſo, quia infidelium Matrimonium non eſt ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia.

Obſerva. Matrimonium non dirimitur, ſi uterque conjux ad fidem convertatur; *Cùm per Sacramentum Baptiſmi non ſolvantur conjugia, ſed crimina dimittantur*, ait Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divort. nam tunc ceſſat ratio diſpenſationis divinæ. Et hoc ipſo quòd tales communi conſenſu baptizantur, dant ſignum externum, quod conſentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Chriſti inſtitutionem ſit inſolubile.

Sed quid, ſi infidelis velit pacificè & ſine injuria creatoris cohabitare cum fideli, poteſtne fidelis diſcedere & aliud Matrimonium contrahere?

Reſp. Circa hoc diſſentiunt Theologi. Mihi videtur probabilius fidelem conjugem poſſe validè contrahere aliud Matrimonium, ſed non licitè, ſi inde ſequeretur odium religionis Chriſtianæ, aut ſcandalum, vel ſi remanendo ſit probabilis ſpes convertendi infidelem.

Prob. 1. Pars. Ex 1. Cor. c. 7. citato, ubi Apoſtolus dicit Deum præcipere uxorem fidelem à viro fideli non diſcedere, & ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro reconciliari: hoc autem de infidelibus Deum non præcipere, quando unus ad fidem convertitur. Et cùm monet fidelem, ut remaneat cum infideli volenti pacificè & ſine ſcandalo cohabitare, non addit debere ſi diſcedat, manere cœlibem.

Prob. 2. Pars. Quia lex charitatis obligat ad impediendum odium religionis & ſcandalum, atque ad ſalutem proximi procurandam, ſaltem quando ſine gravi incommodo & periculo id fieri poteſt.

Utraque pars confirmatur ex Sanct. Auguſtino, l. 1. de adulterinis conjugiis, c. 13. ubi ait: *Non propter vinculum cum talibus conjugale ſervandum, ſed ut acquirantur Chriſto, recedit ab infidelibus conjugibus Apoſtolus vetat.*

QUÆ-

QUÆSTIO X.

Utrùm Polygamia simultanea sit jure divino prohibita?

Nota. LUtherus & Melancton docuerunt pluralitatem uxorum simultaneam esse etiam in lege Evangelica licitam; idque scripserunt Philippo Landgravio Hassiæ, qui eorum auctoritate nixus vivente adhuc priore uxore, alteram duxit, ut constat ex monumentis à doctissimo Bossuetio Meldensi Episcopo relatis, lib. 6. Historiæ Variationum. Calvinus verò sensit polygamiam simultaneam nunquam fuisse licitam, & veteres Patriarchas peccasse plures simul uxores habendo, ipsis tamen utpote prædestinatis adulterii crimen imputatum non fuisse.

Quamvis autem apud omnes Doctores Catholicos constet polygamiam simultaneam lege Evangelica prohiberi; tamen aliqui eam legi naturali non adversari censent contra communiorem sententiam.

§. I.

Dico. Polygamia, seu pluralitas uxorum simultanea jure divino positivo à Christo prohibita, & irrita facta est. Fide constat.

Prob. 1. Ex Scriptura, Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur.* Ergo à fortiori mœchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et Matth. c. 19. *Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos* (unicum cum unica conjungens) *Propter hoc dimittet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una &c.* ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis & Israelitis factam revocat, & Matrimonium ad primævam institutionem reducit. Et *non dixit tres vel plures, sed duo: nec dixit, adhærebit uxoribus, sed uxori*, ait Innocentius III. cap. 8. de divort. 2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & praxi. Nam uxorum pluralitas simultanea semper in Ecclesia ut jure divino illicita habita est, & nunquam permissa fuit. 3. Ex Tridentino, sess. 24. can. 2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.* Esse etiam irritam polygamiam suprà docet his verbis. *Hoc autem vinculo duos tantummodò copulari & conjungi, Christus Dominus apertius docuit, &c.* Nam nemo habet facultatem contrahendi verum Matrimonium nisi quantam & qualem Deus concessit.

Obj. 1. Socrates, l. 4. de hist. c. 31. refert à Valentiniano seniore legem latam fuisse, ut cuivis liceret duas uxores habere legitimas, & lege per singulas civitates divulgata, ipsam Justinam duxisse uxorem vivente & retenta priore uxore Severa.

Resp. Hæc Socratis narratio falsa est. Nam neque Ammianus Marcelinus, qui Valentiniani gesta fusè prosecutus est, neque ullus alius scriptor hoc singulare factum narravit. Et lex illa Valentiniani nusquam legitur nisi apud Socratem, qui non semel falsa narravit. Præterea si hoc factum verum est, Valentinianus graviter peccavit, & lex ejus iniqua fuit, ideoque nulla, nec unquam recepta fuit.

Obj. 2. Can. *Quod proposuisti* 23. q. 7.

Resp. Ibi Gregorius II. cuidam juveni concedit aliam ducere uxorem, quia prior erat imporens, ideoque Matrimonium cum ea contractum, erat invalidum, nec ipsa erat vera uxor.

§. II.

Dico 2. Simultanea uxorum pluralitas sine licentia Dei, adversatur legi naturali.

Prob. 1. Ex Script. Geneſ. c. 2. Adamus nulla lege poſitiva duce, ſed divini Spiritus inſtinctu ſic pronuntiat: *Relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Duorum autem in una carne conjunctio ſimultaneam uxorum pluralitatem excludit, qua non jam duo, ſed tres vel etiam plures eſſent in carne una. 2. Ex Patribus. Pro omnibus ſit S. Hieronymus, in cap. 19. Matth. ubi ait Chriſtum *Adducere in teſtimonium ſacram Scripturam, & naturalem legem*, ut unitatem uxoris ſtatuat. 3. Ratione duplici. 1. Quia polygamia ſimultanea per ſe talem communiter bonam prolis educationem, & pacem domeſticam ad eam neceſſariam impedit. Nam vix fieri poteſt, ut non ſit aliqua prædilectio; & diſtinctio, & neglectus aliquarum uxorum; nec invidia, jurgia, rixæ inter illas, aliaque mala inde naſcantur, idque ex natura rei, ſpectato fœminarum nativo ingenio, & ſecluſa ſpeciali Dei providentia & gratia. 2. Æqualitas contractus Matrimonii, ideoque ejus juſtitia exigit, ut ſicut uxor tradit totaliter dominium ſui corporis, ſic ſuum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti poſſit, nec alteri tradere ſine injuria alterius. Nam vir & uxor pares ſunt quoad thorum, ut patet ex 1. Cor. cap. 7. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Unde Innocentius III. cap. 8. de divortiis ait: *Nec ulli unquam licuit ſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum.* Ergo ex natura rei homo non habet hanc facultatem, quam tamen haberet, ſi polygamia per ſe licita eſſet citra conceſſionem divinam.

Hinc infideles ad Baptiſmum admitti non poſſunt, niſi unam tantùm uxorem primo loco acceptam retineant, cæteris ut legitimis dimiſſis, cap. 8. de divort. ſi tamen alia fidem ſuſciperet, præferenda eſſet: poteſt quippe converſus omnibus uxoribus infidelibus dimiſſis, aliam fidelem ducere.

§. III.

Dico 3. Nihilominus antiqui Patriarchæ poſt diluvium, & Iſraëlitæ licitè plures ſimul uxores habuerunt, ex conceſſione divina, ad multiplicandum populum Dei.

Prob. 1. Exemplo virorum Sanctorum & Deo gratorum, qui plures ſimul uxores habuerunt. Nam Abraham duas ſimul habuit uxores, Saram & Agar, Geneſ. c. 16. Jacob quatuor Liam, Rachelem, Balam, & Zelpham, Gen. c. 29. & 30. & David præter Michol, Achinoam & Abigail, accepit adhuc concubinas & uxores de Hieruſalem, poſtquam venerat de Hebron, lib. 1. Reg. c. 5. 2. Ex Patribus, ſcilicet Ambroſ. l. 1. de Abraham, c. 4. Hieron. ep. ad Oceanum; & Chryſ. hom. 56. in c 30. Geneſ. ubi ait: *Tunc enim* (quando Jacob plures ſimul uxores habebat,) *quia principia erant, permiſſum fuit cum duabus, vel tribus, vel pluribus uxoribus miſceri, ut genus humanum propagaretur.* Et Auguſt. l. 3. de doctrina Chriſtiana, c. 12. ubi ait: *Sufficienda prolis cauſa, erat uxorum plurium ſimul uni viro habendarum inculpabilis conſuetudo.* Et l. 22. contra Fauſtum, c. 47. de polygamia ſimultanea poſt diluvium & ante legem Evangelicam loquens dicit: *Nulla lege prohibebatur*, Deo ſcilicet diſpenſante. 3. Ex cap. *Gaudemus*, de divortiis, ubi Innocentius III. dicit propter divinam conceſſionem, *Patriarchæ & alii viri juſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores, ab adulterio excuſantur.*

Obj.

Obj. 1. Polygamia simultanea juri naturali adversatur. Ergo Deus in ea non potuit dispensare cum Patriarchis, &c.

Resp. Disting. antec. Juri naturali adversatur, secluſa concessione divina. *conc. ant.* posita concessione divina, *nego ant. & conseq.* Polygamia simultanea juri quidem naturali adversatur secluſa concessione divina; quia illa secluſa, bonæ educationi prolis & juri uxoris repugnat. At posita concessione Dei, jam neutri repugnat: Nam tunc Deus suppeditat media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediatur, & ut supremus creaturarum omnium, & earum jurium Dominus dividit in plures uxores jus, quod una ex natura contractus Matrimonialis habebat totaliter in corpus mariti. Unde polygamia simultanea ut à Deo permissa, per se non repugnat rectæ educationi prolis, nec juri prioris uxoris, nec proinde jam adversatur juri naturali.

Inst. Deus non potest dispensare in lege naturali.

Resp. Disting. Manentibus iisdem circumstantiis, sub quibus lex naturalis aliquid vetat aut jubet, *conc.* non manentibus iisdem circumstantiis, *neg.* posita autem concessione divina, jam non manent eædem circumstantiæ, sub quibus polygamia per se repugnat bonæ educationi prolis, & juri alterius. Nam hoc ipso quòd à Deo suppeditantur media ad bonam educationem prolis, & à supremo omnium jurium Domino dividitur jus unius uxoris in plures; tunc nihil est, quod per se repugnet rectæ educationi proli, & juri prioris uxoris.

Dices. Quod est per se tale, semper est tale.

Resp. Disting. Quod est per se tale in quibuslibet circumstantiis, semper est tale, *conc.* Quod est per se tale in aliquibus tantùm circumstantiis, & non in aliis, semper est tale, *nego.* Polygamia autem simultanea non adversatur juri naturali, nisi quando est sine concessione divina; quia tunc Deus non tenetur suppeditare media ad impedienda mala, quæ ex ea sequi nata sunt, & fit injuria uxori. Secus, quando est ex concessione divina.

Porro aliqua sunt intrinsecè mala tantùm in certis circumstantiis, non in omnibus. Sic occisio innocentis est per se mala sine auctoritate divina, qua posita jam non est per se mala.

Obj. 2. Pluralitas virorum simul ita juri naturali repugnat, ut nunquam possit esse licita, nec Deus possit in ea dispensare. Ergo talis est etiam pluralitas uxorum simul.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia simultanea pluralitas virorum adversatur fini primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ saltem ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur: & quando non impeditur, incertum reddit patrem prolis, quod prolis educationi semper adversatur. At simultanea pluralitas mulierum non impedit generationem, & cùm habetur ex concessione divina, suppeditantur à Deo media, ne inde recta educatio prolis impediatur, & alia mala sequantur.

Obj. 3. Mulieres illæ, quas Patriarchæ uxori adjungebant, vocantur in Scriptura concubinæ, earumque liberi hæredes non fuerunt. Nam, Genes. c. 25. dicitur: *Deditque Abraham cuncta quæ possederat, Isaac: filii autem concubinarum largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret.* Ergo mulieres illæ non erant uxores legitimæ.

Resp. Nego conseq. Nam eædem mulieres, quas Scriptura concubinas vocat, appellantur etiam ab eadem

Scriptura uxores. Sic, Geneſ. c. 16. Sara dicitur ancillam ſuam Agar dediſſe viro ſuo uxorem. Et cap. 25. Abraham dicitur Ceturam duxiſſe uxorem, quæ paulo poſt concubina appellatur.

Igitur apud Hebræos & Gentiles duo fuerunt genera uxorum: nam aliquæ ad bonorum communitatem, ac rei domeſticæ adminiſtrationem admittebantur, & matres familias vocabantur, & ſoli earum liberi hæredes erant. Aliæ verò aſſumebantur tantum ad procreandos liberos, qui tamen hæredes non erant: hæ autem erant veræ uxores, utpote legitimo Matrimonio viris ſuis copulatæ, & aliquando uxores, ſed ſæpius concubinæ vocabantur. Igitur omnes erant uxores, ſed gradu, honore, & bonis inter ſe diverſæ, non vinculo.

Obj. 4. S. Ambroſium, l. 1. de Abraham, cap. 4. & S. Leonem, epiſt. 92.

Reſp. Non negant Abrahamum & alios Patriarchas licitè habere potuiſſe plures uxores. Imo Ambroſius ibi aſſerit conjunctionem Abrahæ cum Agar caruiſſe culpa. Leo verò loquitur de Matrimonio contracto cum ſerva, quod ſecundùm legem Eccleſiaſticam tunc vigentem irritum eſt.

Obj. 5. Joann. cap. 8. Judæi dicunt: *Nos ex fornicatione non ſumus nati*: quaſi dicerent nos non ex Agar concubina, ſed ex Sara legitima uxore originem ducimus.

Reſp. Judæi ibi loquuntur non de carnali, ſed de ſpirituali fornicatione, id eſt, de idololatria. Nam, ut patet ex contextu, ſenſus eſt: nos non ſumus idololatræ, ſed unum verum Deum colimus. Neque enim ab idololatris oriundi ſumus, ſed ab Abrahamo, qui ſemper unum Deum ſanctiſſimè coluit.

Obſerva. Poſt Diluvium veteres Patriarchæ per revelationem, ſeu inſpirationem Divinam cognorunt ſibi à Deo conceſſam licentiam plures ſimul uxores habendi, multiplicandi populi Dei cauſa. Dico, *poſt Diluvium*: nam ante Diluvium licita non erat hæc pluralitas, ut docent Tertullianus, l. de exhortatione caſtitatis, c. 5. Hieronymus, lib. 1. contra Jovinian. c. 8. & Nicolaus I. epiſt. ad Lotharium Regem, qui Lamechum adulterii crimine arguunt, quod duas ſimul uxores accepiſſet, Geneſ. c. 4.

Utrùm autem poſt Diluvium usque ad legis Evangelicæ promulgationem facultas plures ſimul uxores habendi extenderetur ad gentiles, controverſia eſt inter Theologos. *Affirmat Bellarminus*, l. de Matrim. c. 11. & probat tum ex facto Eſtheris religioſiſſimæ mulieris, quæ Aſſuero gentili plures uxores habenti nupſit, probante Mardochæo viro probo: tum ex S. Auguſtino, qui, lib. 22. contra Fauſtum, c. 47. dicit Jacob plures uxores inculpabiliter accepiſſe, quia tunc in regione illa, in qua accepit, & quæ ſanè gentilium erat, ut patet ex Labano idololatra illius incola, mos erat unum virum plures ſimul uxores habere; *quando enim mos erat*, inquit: *crimen non erat .... illo tempore, atque in illis terris* (in quibus Jacob Labani filias uxores duxit) *hoc factitabatur ... nulla lege prohibebatur.*

QUÆSTIO XI.

Utrùm ſecundæ & ulteriores Nuptiæ ſint licitæ?

Dico. Jure Divino licet viro plures uxores, & mulieri plures maritos habere ſucceſſivè. Eſt de fide contra Montaniſtas & Novatianos ſecundas nuptias damnantes ut illicitas.

Prob. 1.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Cor. c. 7. *Mulier alligata est legi* (Matrimonii) *quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat, tantùm in Domino.* Hoc autem pariter de viro necessariò intelligi debet, cùm par sit pro utroque ratio. Porro Apostolus indefinitè & sine limitatione loquitur: *si dormierit vir ejus, cui vult nubat.* Ac proinde tam hoc intelligi debet de viro secundo, tertio, &c. quàm de primo. Item, 1. Tim. c. 5. *volo ergo juniores* (viduas) *nubere, filios procreare.*

Prob. 2. Ex Patribus. Antiquissimus auctor libri Pastoris à Patribus antiquioribus approbati, lib. 2. sic ait: *Si vir vel mulier decesserit, & nupserit aliquis illorum, nunquid peccat? qui nubit, non peccat.* S. Ambrosius. l. de viduis: *Non prohibemus secundas nuptias, sed non probamus sæpe repetitas,* (sicut nec damnamus.) *Neque enim quidquid licet, & decet .... Licet ergo nubere* (pluries.) *sed pulchrius est abstinere.* S. Hieronymus, in apologia ad Pammachium: *non damno bigamos, imo nec trigamos, &, si dici potest, octogamos.* Et inferiùs: *ego etiam nunc libera voce proclamo, non damnari in Ecclesia bigamiam, imò nec trigamiam: & ita licere quinto, & sexto, & ultra, quomodo & secundo viro nubere.* S. Augustinus, l. de bono viduitatis, c. 12. *de tertiis, & de quartis, & de ultra pluribus nuptiis solent homines movere quæstionem. Unde ut breviter respondeam, nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre.*

Prob. 3. Ex Conc. Florent. in Decreto pro Armenis. Ibi: *Quoniam nonnullos asseritur quartas nuptias tanquam condemnatas respuere, ne peccatum, ubi non est, esse putetur, cum secundùm Apostolum, mortuo viro, mulier sit ab ejus legè soluta & nubendi cui vult, in Domino habeat facultatem, nec distinguat, mortuo primo, vel secundo, vel tertio: declaramus non solum secundas, sed tertias, & quartas atque ulteriores, si aliquod canonicum impedimentum non obstat, licitè contrahi posse, &c.*

Prob. 4. Ex praxi Ecclesiæ Latinæ, quæ non solum secundas, sed tertias, & ulteriores nuptias tanquam licitas permittit, & habet tanquam vera Sacramenta. Ecclesia autem Latina in fide & moribus errare non potest, cum sit longè maxima pars Ecclesiæ Catholicæ, quæ certè in his errare nequit. *Confirm.* Ex Conc. Nicæno I. can. 8. ubi ait: *Hoc autem pro omnibus eos* (Catharos) *scriptis convenit profiteri, quid Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur, id est, & bigamis se communicare, & his, &c.* Ubi docet esse dogma Catholicum secundas nuptias esse licitas, & verum Matrimonium; eadem est autem ratio pro tertiis & quartis nuptiis.

Obj. 1. Aliquos Patres Græcos, ut Basilium, & Gregorium Nazianzenum.

Resp. Hic Patres & alii clarè docent secundas nuptias esse licitas: nimirum Basilius, in epist. canonica ad Amphilochium, can. 42. Epiphanius, hæresi 59. Chrysostomus, homil. 19. in cap. 7. epist. 1. ad Cor. Gregorius Nazianz. orat. 31.

Obj. 2. In Ecclesia Græca bigami pœnitentiæ subjiciebantur, ut patet ex Concil. Neocæsarienſi, can. 1. & ex S. Basilio.

Resp. Equidem secundùm disciplinam Ecclesiæ Græcæ pœnitentia aliqua levis imponebatur bigamis, non quod secundæ nuptiæ per se haberentur illicitæ, sed propter incontinentiæ speciem, quam per se ferre videtur.

tur. Et aliqui Patres, qui eas damnare videntur, reipsa tamen eas ut illicitas non damnant, sed solum ut continentiæ postponendas, & nimiam in voluptatem carnis propensionem redolentes.

Porro Ecclesia semper optavit, ut Fideles à secundis, & maximè ab ulterioribus sese abstinerent.

Obj. 3. S. Gregorius Nazianz. orat. 31. Dicit sibi videri Apostolum *secundas nuptias aversari & prohibere.*

Resp. Intelligit aversari & prohibere impropriè, id est, dehortari, & ab illis tanquam à re minus perfecta & christianis conveniente homines avertere, atque ad continentiam ut meliorem inducere; nam subjicit: *primum* (Matrimonii) *lex est, secundum indulgentia, tertium iniquitas.*

Dices. Gregorius Nazianz. orat. 31. cit. Trigamiam vocat iniquitatem, addens: *Quod autem hunc numerum excedit, porcina vita est.* Et S. Basilius, epist. ad Amphiloc. loquens de Trigamia dicit: *Non amplius conjugium, sed polygamiam appellant* (Patres,) *vel potius fornicationem castigatam.*

Resp. Ideo sic loquitur de nuptiis tertiis & ulterioribus, non quod per se & jure Divino sint illicitæ, sed quatenus plerumque sunt signum maximæ & effrænatæ cupiditatis voluptatum; & quia qui tertium & ulterius Matrimonium inibant, præsumebantur non finem honestum Matrimonii, sed solam voluptatem veneream intendere, & in ea finem ultimum ponere. Unde in Ecclesia Græca trigamis major Pœnitentia imponebatur.

Obj. 4. Christus, Joann. c. 4. Samaritanæ respondit: *Bene dixisti, quia non habeo virum: quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir.*

Resp. Sic respondit Christus, quia Samaritana illa Matrimonium cum sexto illo homine non contraxerat, sed illi fornicaria conjunctione copulata erat.

TRA-

TRACTATUS De MATRIMONIO.

CAPUT I.

De ſponſalibus, quæ ſunt præparatio ad illud.

Quæſt. I. *Quid ſunt ſponſalia? Reſp.* Sponſalia ſunt promiſſio mutua & legitima Matrimonii, *l. 1. §. de ſponſal.*

Quæſt. II. *Quænam requiruntur, ut ſponſalia ſint valida?*

Reſp. Sequentia. 1. Verus conſenſus datus cum animo ſe obligandi, & per verba vel alia ſigna externa declaratus, & acceptatus. Nam hæc ad veram promiſſionem obligantem requiruntur.

2. Deliberatio ſufficiens ad mortale: nam Sponſalia obligant ſub mortali ad contrahendum Matrimonium.

3. Mutua promiſſio, ut conſtat ex definitione: Quia hic contractus eſt oneroſus, & una pars non cenſetur velle ſe obligare, niſi altera viciſſim repromittat: unde promiſſio unius includit hanc conditionem, *Si tu repromiſeris;* & ideo dicuntur ſponſalia, & *l. 1. §. de ſponſal.* repromiſſio, hoc eſt reciproca promiſſio. Hin ſi Titius Matrimonium promittat Bertæ, & hæc promiſſionem acceptet, ſed non repromittat, non ſunt Sponſalia.

4. Habilitas utriusque ad contrahendum Matrimonium validè & licitè: nam promiſſio de re impoſſibili, vel illicita, nulla eſt. Hinc habentis votum ſimplex caſtitatis perpetuæ, vel ingrediendi Religionem, vel ſuſcipiendi Ordines ſacros, invalida ſunt ſponſalia, licèt jurata, cap. 6. *Quæ clerici &c.* Idem dic de ſponſalibus perſonæ catholicæ cum hæretica ſine diſpenſatione factis: nam ſunt promiſſio rei illicitæ.

5. Jure canonico ſeptennium completum, c. 4. & 5. *de deſponſat. impuber.* Tamen juxta multos valent, ſi malitia ſuppleat ætatem, id eſt, ſi ante ſeptennium apertè conſtet, ſponſos habere ſufficientem uſum rationis ad talem contractum. Controvertitur, an inita ex metu gravi injuſtè incuſſo à parte contrahente valeant. Sed conſtat ea poſſe à metum paſſo reſcindi: quia habet jus ut reſtituatur in priorem ſuam libertatem.

Sed quid ſi ſponſalia contracta ſint ab impeditis, v. gr. conſanguineis. ſub conditione, ſi Papa diſpenſet?

Reſp. Non valent, ſi ſciverint Papam non ſolere diſpenſare in tali impedimento: quia tunc conditio cenſetur impoſſibilis: Quòd ſi diſpenſari ſoleat, ſed abſit juſta cauſa diſpenſationis, debere diſſolvi; cùm tunc illicitum ſit

dispensationem petere & dare. Si verò Papa soleat in tali casu dispensare, & adsit justa causa, juxta multos valent sponsalia, & posita dispensatione fiunt absoluta: quia sunt sub conditione possibili, honesta & relata ad tempus quo personæ erunt habiles.

Nota. Sponsalia filiorumfamilias inconsultis parentibus contracta, sunt illicita, utpote contra præceptum honorandi parentes. Imò servari non debent, si inde grave scandalum timeatur. Idem dicunt aliqui, si parentes justa de causa contradicant, cùm Matrimonia invitis rationabiliter parentibus sint illicita; secùs, si postea consentiant.

Quæst. III. *Quomodo contrahuntur sponsalia?*

Resp. Multipliciter. 1. Expressè, dicendo, *Accipiam te in conjugem. Promitto tibi Matrimonium*: vel tacitè, ut si parentes promittant pro liberis præsentibus, nec contradicentibus post pubertatem, cap. unico *de desponsat. impub. in 6.* Nam hæc liberorum taciturnitas censetur tacitus consensus. 2. Inter præsentes, vel inter absentes per procuratorem, aut litteras, &c. 3. Absolutè, vel conditionatè. Sed conditionatè contracta non pariunt obligationem, nec impedimentum, nisi conditione impleta, cujus eventum expectare tenentur promittentes, ex cap. un. *de sponsal. in 6.* at hæc posita fiunt absoluta. 4. Publicè, vel clandestinè: nam ad illa jure communi non requiritur præsentia parochi & testium, ut teste Fagnano declaravit Sacr. Congregatio Cardin. quia Conc. Trid. nihil statuit, nec immutavit circa sponsalia, quæ ante illud clandestinè contracta valebant, cùm ante illud ipsa Matrimonia clandestina essent valida, ideoque & sponsalia, quæ, sunt quid accessorium & præparatio ad Matrimonium. A jure autem veteri non est discedendum, nisi per novum exprimatur, l. 32. cod. *de appellat.* Jure tamen particulari multarum diœceseon, præsertim Galliæ & Belgii, sponsalia celebrari debent coram parocho & testibus. In quibus diœcesibus, si coram parocho non fuerint contracta, sunt nihilominus rata & obligatoria, inducuntque impedimentum publicæ honestatis, juxta Rituale Cameracense & Synod. Mechlinien-sem, cùm à Conc. Trident. sint relicta intacta, atque ita relicta in terminis & dispositione juris communis.

Quæst. IV. *Quos effectus habent Sponsalia?*

Resp. Tres 1. *Est gravis obligatio* contrahendi Matrimonii tempore præfinito; aut si nullum tempus per sponsos vel per consuetudinem constitutum sit, parte una opportunè id exigente, nisi altera justam habeat causam differendi. Nam omnis contractus onerosus obligat ex justitia, ideoque sub mortali in re gravi. *Hi qui de Matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent,* ait Innocentius III. cap. 2. *de sponsal.* Hinc qui culpabiliter resilit à sponsalibus, perdit suas arrhas, & tenetur reddere alteri parti suas, imò & ei restituere impensas factas, & damna, seu quanti ejus intererat talem contractum impleri: quia in hoc injuriam fecit.

2. Est jus inchoatum ad rem in corpora mutua, quo fit ut quamvis usus sit sponsis illicitus, tamen si sponsus fornicetur cum alia, vel sponsa cum alio, peccet contra castitatem simul & justitiam. Nam abusus rei ex justitia alteri debitæ est contra justitiam. Ergo cum corpus sponsorum sit ipsis

sponsis

sponsis ex justitia debitum, licèt nondum traditum, abusus ejus alteri concessus est contra justitiam. Quæ injustitia, utpote in re gravi, mortalis est, ideóque explicanda in confessione. Sed in sponsa longe gravior est, cùm ipsa per fornicationem longè vilior, ac deterior fiat.

3. Est impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

Quæst. V. *Quibus ex causis dissolvuntur Sponsalia?*

Resp. Dissolvuntur, 1. Mutuo sponsi & sponsæ consensu, cap. 2. *de sponsal.* sicut alii contractus. Nam singuli possunt cedere juri suo; *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, cap. 1. *de reg. jur.* idque etsi fuerint juramento firmata: quia in omni juramento promissorio subintelligitur conditio: *Nisi promissarius remittat.* Modò tamen ambo sint puberes; nam impuberes ante pubertatem resilire non possunt, cap. 7. *de sponsal. impuber.* Quod statutum est, ne ob inconstantiam ac levitatem sæpius nova contrahant sponsalia, & rursus dissolvant. Sed impubes, cùm pervenerit ad pubertatem, potest pro libito illa dissolvere; nisi intervenerit, copula, cap. 8. eod. tit. vel nisi fuerint jurata, cap. 10. *de sponsal.*

2. Per Matrimonium validè contractum cum alia persona, quamvis fuerint jurata, ex cap. 22. & 31. *de sponsal.* Quia res tradita per contractum indissolubilem, non potest amplius tradi priori promissario. Sed pars, quæ sic contraxit, altera ratione nabiliter invita, peccat mortaliter violando contra justitiam fidem datam: unde, in cit. cap. dicitur quòd ei est de violatione fidei pœnitentia injungenda. Nec secundùm multos sponsalia postea reviviscunt, cùm per illud Matrimonium extincta sint. Obligatio autem semel extincta non reviviscit, ex lib. 98. *de solut.* Non tamen dissolvuntur per secunda sponsalia etiam jurata: quia hæc nulla sunt, cum sint promissio de re illicita præstanda.

3. Per superveniens impedimentum matrimonii dirimens, v. gr. affinitatem inter sponsos contractam, ex unius fornicatione cum persona consanguinea alterius in primo & secundo gradu, c. 2. *de eo qui cognovit, &c.* Nam tunc res promissa fit illicita, & jure impossibilis.

4. Per discessum unius in regionem longinquam sine consensu alterius, cap. 5. *de sponsi.* nam censetur juri suo cedere.

5. Secundùm multos, per notabilem moram culpabilem sponsi vel sponsæ in contrahendo Matrimonio intra tempus constitutum. Quia qui est in tali mora, censetur alteri obligationem remittere; quamvis ipse ex parte sua adhuc teneatur, si alter velit Matrimonium inire: nam culpa non liberat eum ab obligatione contracta: aliàs commodum ex culpa reportaret.

6. Per fornicationem sponsi, vel sponsæ cum tertia persona post sponsalia etsi jurata, cap. 25. *de jurejur.* Quia in sponsalibus intelligitur hæc conditio, *Nisi contra legem sponsalium feceris.* Et quia fornicans frangit fidem, & suspectus alteri redditur de fide in futurum servanda. Præterea tunc est notabilis mutatio. Item dicunt multi, si sponsa permiserit se ab alio impudicè tangi: quia per hoc fit notabiliter vilior, & ingerit metum ne fidem marito non servet. Quod etiam extenditur ad sponsum, si exercuerit actus turpes circa aliam valde frequentes. Sola tamen pars innocens, libera est, nec privatur jure suo ob alterius culpam. Sponsus verò, qui

cognito ſuo jure reſiliendi cognovit carnaliter ſponſam, tenetur illam ducere: nam per hoc cenſetur ſuo juri renuntiaſſe, & ſponſalia renovaſſe.

7. Per profeſſionem unius in religione approbata, aut per ſuſceptionem Ordinis ſacri: nam utraque Matrimonii incapacitatem parit. Tamen ſecundùm multos non licet ſponſo ſacros Ordines ſuſcipere, quia frangeret fidem alteri datam in materia gravi juſtitiæ. At licet ingredi religionem: quia vel ex natura rei, vel ſaltem ex diſpoſitione Eccleſiæ hæc conditio in ſponſalibus includitur. *Niſi voluero ingredi religionem.* Cùm autem una pars ingreditur religionem, altera juxta multos poteſt ante ejus profeſſionem reſilire: quia ingrediens religionem hoc ipſo cenſetur renuntiare ſponſalibus, vel ſaltem dare alteri cauſam juſtam reſiliendi, ob incommodum quod pati deberet, expectando per annum ut ei nubat. Sed ſi egrediatur, tenetur Matrimonium contrahere cum parte id exigente: nam quamvis jura ingreſſum religionis ſponſis permittant, nusquam tamen eos liberant ſimpliciter ab obligatione ſponſalium, & quamvis ingrediens cedat juri ſuo, manens in ſæculo non cedit. Imò ex communi ſententia votum religionis poſt ſponſalia etiam jurata factum obligat ad ingreſſum religionis, & ſic ipſa ſponſalia diſſolvit, quia directè tendit ad altiorem perfectionis ſtatum, quem impedire non debent ſponſalia de futuro. Enimvero Matrimonium nondum conſummatum non impedit vim & obligationem hujus voti etſi poſt illud emiſſi.

8. Ob quamlibet mutationem notabilem in altero ſupervenientem ſponſalibus, quæ ſi priùs extitiſſet, à ſponſalibus meritò abſterruiſſet, & ob quam conſenſus datus non cenſeatur ſecundùm prudens judicium extendi ad talem caſum: ut ſi ſuperveniat notabilis deformitas, aut infirmitas, morbus contagioſus, mutilatio, ex cap. 25. *de jurejur.* Item infamia, graves inimicitiæ inter utramque familiam vel inter ipſos ſponſos ortæ, paupertas, ſponſæ corruptio, etſi per vim, defectus dotis promiſſæ, magna mutatio morum in pejus; hæreſis ob periculum ſubverſionis in ſe vel in prole, &c. Quia hæc eſt intentio virtualis ſpondentium, qui non cenſentur voluiſſe ſe obligare ad ſtandum promiſſis in his caſibus, & ſuperveniente notabili mutatione, qua prævisa judicio prudentum promiſſio non eſſet facta. Promiſſio autem non obligat ultra intentionem promittentis, niſi ratione deceptionis aut alterius injuſtitiæ.

Porrò diverſa eſt ratio in ſponſalibus ac in aliis contractibus. Nam ipſa majorem libertatem poſtulant, cùm ad mutuum amorem, & ad contrahendum vinculum indiſſolubile Matrimonii ordinentur. Idque etiam ſi jurata eſſent: quia juramentum intelligitur, rebus in eodem ſtatu permanentibus, & includit omnes conditiones contractus cui adjicitur.

Idem dic, ſi quid iſtorum vel ſimile antea latens detegatur poſt ſponſalia: ut ſi quæ putabatur legitima, vel nobilis, vel dives, vel virgo, talis non ſit, ex l. 5. eod. *de ſponſal.* ubi reſiliens ex ſponſalibus ob cauſam præcedentem ignoratam, non amittit ſuas arrhas, quas amitteret, ſi injuſtè reſiliret. Ratio eſt, quia reſpectu ignorantis res ſunt notabiliter mutatæ ſpectata priore ejus voluntate, cùm denuò inveniat defectum notabilem priùs ignoratum: & in jure res cùm primùm innoteſcit, idem præſtat ac ſi tum fieret, ex cap. 4. *de except.* Secùs eſſet, ſi aliquid iſtorum ante ſponſalia

salia non latuerit, cum eo non obstante sciens ac volens promiserit, excepta hæresi. Non possunt tamen dissolvi sponsalia ob hæreditatem alterutri obvenientem: quia alter per hoc non est factus deterioris conditionis.

9. Si ex Matrimonio mali exitus timeantur ex cap. 17. *de sponsal.* vel grave scandalum, perturbatio, &c. Nam tunc executio est illicita. Nec fuit intentio spondentium se in tali casu obligare.

Porrò pœna in sponsalibus primo resilienti apposita non obligat justè resilientem: quia pœna justa supponit culpam, & innocenti injustè infligeretur. At obligat in conscientia injustè resilientem, quia infert injuriam, propter quam debet ex pacto pœnam promissam subire.

Sed an sponsalia dissolvuntur per subsequens votum simplex perpetuæ castitatis in sæculo servandæ?

Resp. Alii asserunt, quia putant sponsalia fieri sub hac tacita conditione. *Nisi me Deus ad sanctioris vitæ vocaverit.* Alii cum S. Antonino negant, tum quia id neque ex natura rei, neque ullo jure probari potest; nec fiunt sub conditione prædicta, sed solùm nisi status religiosus eligatur. Nam nullo jure nec traditione ostenditur inesse sponsalibus hanc tacitam conditionem: tum quia ex cap. 5. *Qui clerici, &c.* fœminæ, quæ Matrimonium promisit, pœnitentia imponitur de fide mentita, quamvis post sponsalia votum castitatis emiserit: tum quia Deus non acceptat promissionem rei priùs promissæ & debitæ alteri, tamquam factam in damnum & contra jus illius. Sic obligatio dandi domum promissam Petro diviti, non solvitur per votum dandi illam hospitali. Igitur, inquiunt, qui post sponsalia vovit castitatem, nec potest ab altera parte obtinere remissionem sponsalium, tenetur Matrimonium inire, & debitum petenti reddere; sed ei petere non licet, quia valet votum in his omnibus, quæ injuriosa non sunt: unde sponsalibus, vel Matrimonio dissolutis tenetur servare continentiam.

Porrò ex communi sententia votum simplex castitatis vel religionis sponsalia præcedens facit illa irrita, ex cap. 6. *Qui cleric. vel voventes.* Quia tunc sunt promissio rei illicitæ faciendæ, nempe ineundi Matrimonium, & executio est peccatum.

Nota. Ad dissolvenda sponsalia requiritur authoritas judicis ecclesiastici in his casibus. 1. Si moraliter non constet de sufficientia vel veritate causæ dissolvendi: aliàs enim dissolvens se committeret probabili injustitiæ periculo; imò est injustitia, in dubio privare alterum jure per illa acquisito. 2. Si sponsalia sint publica, causa autem dissolvendi occulta, ex cap. 7. *de sponsal.* nam debitus ordo, & evitatio scandali id exigunt. (*a*)

(*a*) Huic loco addendam censuimus doctrinam, quæ in lib. VII. c. 29. cit. tract. de Synodo explicatur, qua ratione se gerere debeant Parochi, cum iis, qui doctrinam Christianam ignorant, & matrimonium contrahere contendunt: „ in Synodo Bo„ nonensi, habita anno 1534. dicitur, non „ posse viros, & fœminas à Matrimoniis „ contrahendis, hoc nomine prohiberi, „ quod doctrinam Christianam ignorent, „ quamvis deceat, ut Parochus ejusmodi „ prohibitionem illis comminetur, quo „ facilius eosdem inducat ad Fidei rudimenta addiscenda. Idem sentit Romaguera, „ in notis ad Constitutiones Synodales Gerundenses *lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 2. ubi cum „ in hanc offenderit Synodalem sanctionem: *Renovantes Constitutionem, in ultima Synodo editam, circa doctrinam Christianam, statuimus & ordinamus quod de* „ *cætero*

CAPUT II.

De natura & proprietatibus Matrimonii.

Quæst. I. *Quid est Matrimonium?* *Resp.* Matrimonium dupliciter accipitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum rectè definitur: Contractus legitimus, quo vir & fœmina sibi mutuo tradunt & acceptant potestatem corporum in ordine ad actum generationis, & se obligant ad se mutuò juvandum & perpetuò cohabitandum.

„ *cætero ad sponsalia, per verba de præsenti,*
„ *non admittantur, qui doctrinam Christia-*
„ *nam nescierint, & confirmati non fuerint,*
„ loco eam illustrandi, uti alias solet, tacite
„ impugnat, docens, fas non esse Episcopo,
„ quemquam à Matrimonio arcere, hanc
„ solam ob causam, quod doctrinam Chri-
„ stianam ignoret; sed dumtaxat posse blan-
„ dis verbis, atque adhortationibus, eum
„ inducere, ad Matrimonium differendum,
„ donec Christianis imbuatur institutis; nec
„ dissimilia sunt, quæ in hanc rem adduxit
„ Marcellus Severoli *in suo voto, impresso*
„ *part.* 14. *Rec. decis.* 535. *num.* 52. & 53.

„ 2. Fulcitur hæc opinio quorumdam
„ Theologorum auctoritate, qui cum igno-
„ rantiam doctrinæ Christianæ non invene-
„ rint, in vulgatis versiculis, in quibus enu-
„ merantur impedimenta, Matrimonium im-
„ pedientia, asserere proinde non dubita-
„ runt, neminem posse, ob illam solam,
„ à Matrimonio celebrando cohiberi; ita
„ docuit Thomas Sanchez *lib.* 3. *de Ma-*
„ *trim. disp.* 15. *num.* 9. inquiens: *Nescio*
„ *tamen, qua ratione possit* (Episcopus) *ob*
„ *hanc ignorantiam arcere aliquos à Ma-*
„ *trimonio contrahendo, cum ipsius non sit*
„ *impedimenta Matrimonii statuere, nec hoc*
„ *impedimentum ab Ecclesia statutum sit*, &
„ sequitur Diana *edit. coord. tract.* 6. *tom.* 2.
„ *resol.* 95.

„ 3. Verum huic doctrinæ, & Rituale
„ Romanum, & Sanctus Carolus Borro-
„ mæus, & quam plurimæ Episcopales
„ Synodi, ac Summorum Pontificum edi-
„ cta adversantur, etenim Rituale Ro-
„ manum *tit. de Matrim.* de iis loquens,
„ qui matrimonio sunt jungendi, ait: *Uter-*
„ *que sciat rudimenta Fidei, cum ea deinde*
„ *filios suos docere debeant.* S. Carolus *in*
„ *Concilio Provinciali Mediolanensi V. p.* 5.
„ (*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 286.) hæc
„ statuit: *Parochus quos Sponsos, experiundo*
„ *viderit doctrinæ Christianæ rudimenta plane*
„ *ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat,*
„ *quam ea item ratione cognovit didicisse,*
„ *quæ eo de genere illos plane scire oportet.*
„ Quæ verba advertens Franciscus Amatus
„ Pouget *instit. Catholic. tom.* 2. (*part.* 3.
„ *sect.* 1. *cap.* 8. §. 5. *num.* 6.) inquit: *Non*
„ *accedendum prius ad connubii legem, quam*
„ *teneantur præcipua religionis mysteria, Chri-*
„ *stianæque vitæ ratio, & conjugatorum officia*
„ *probe noscantur.* In Archiepiscopali Bono-
„ niensi Cardinalis Gabrielis Palæoti *part.* 3.
„ *pag.* 157. cavetur, ne Parochus ad ter-
„ tiam deveniat Matrimonii denuntiatio-
„ nem, nisi certo noverit, Sponsos prin-
„ cipalia Fidei nostræ mysteria didicisse, &
„ saltem *Orationem Dominicam, Salutatio-*
„ *nem Angelicam, Symbolum Apostolicum,*
„ *& Præcepta Decalogi memoriæ mandasse.*
„ Idem edixere innumeræ Synodi, collectæ
„ à Genetto *Theolog. moral. tom.* 5. *tract.*
„ 9. *cap.* 2. *quæst.* 17. quibus addimus Sy-
„ nodum Farfensem, habitam anno 1655.
„ à Cardinali Barberino: Cesenatensem,
„ habitam anno 1693. à Cardinali Denoff.
„ Neapolitanam, habitam anno 1694. à
„ Cardinali Cantelmo; Ariminensem, ha-
„ bitam anno 1724. à Cardinali de Via:
„ Neapolitanam, habitam anno 1726. à
„ Cardinali Fignatello, Sabinensem habi-
„ tam anno 1736. à Cardinali Albano, om-
„ nes *ad titulum de Matrimonio:* ac demum
„ in Congregatione, habita coram san. mem.
„ Innocent. II. anno 1697. decretum est,
„ non esse à Parochis Matrimonium in Ec-
„ clesia proclamandum, nisi antea Sponsos
„ repererint in Christianæ religionis rudi-
„ mentis sufficienter instructos; quod qui-
„ dem decretum confirmatum fuit à sel.
„ rec. Clemente XI *in suo Bullario p.* 326.
„ Idem edixit Cardinalis de Rohan. *in suo*
„ *Rituali Argentinensi, ad tit. de Matrimo-*
„ *nio pag.* 254. ubi Parochos diligenter in-
„ vestigare jussit, *an Matrimonio jungendi*
„ *teneant rudimenta Fidei.* Ac denique Nos
„ ipsi in nostra encyclica epistola, ad uni-
„ versos Episcopos (quæ est 42. *in nostro*
„ *Bullario* §. 11.) hæc scripsimus: *Verum,*

„ *cum*

dum. Matrimonium verò pro vinculo acceptum, communiter definitur: Maris & fœminæ conjunctio maritalis ac legitima, individuam vitæ consuetudinem retinens, ex cap. 11. de præsumpt. Sumptum autem pro Sacramento est contractus modò dictus gratiæ significativus & collativus.

Matrimonium pro vinculo sumptum dividitur in legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum est illud, quod legitimo consensu inter personas non impeditas contractum est: quale etiam nunc est inter non baptizatos. Unde ut tale non est Sacramentum, aut saltem præscindit à ratione Sacramenti. Ratum

„ *cum Matrimonio jungendi non sint, si Parochus, ut debet, prius interrogando, de-*
„ *prehenderit, marem, seu fœminam, quæ*
„ *ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix*
„ *tantæ, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum*
„ *relinquet Episcopus, qui Pastores anima-*
„ *rum admoneat officii sui, & huic si desint,*
„ *negligentiæ repetant pœnas.*

„ 4. Quamobrem cum doctrina tradita in
„ citata Synodo Bononiensi anni 1634. à
„ communi Ecclesiæ sensu, & praxi discor-
„ det, est omnino reformanda & corrigenda,
„ sicuti reapse correcta fuit in alia Synodo
„ Diœcesana Bononiensi, celebrata à Car-
„ dinali Boncompagno anno 1609. *lib.* 2.
„ *c.* 9. atque iterum à Nobis *Notific.* 9. &
„ *Notific.* 46. ubi ad Matrimonium contra-
„ hendum, neminem admitti præcepimus,
„ Christianis institutis, nondum satis edo-
„ ctum.

„ 5. Neque in contrarium facit, quod
„ ajebat Sanchez, nimirum non posse Epi-
„ scopum, nova impedimenta, Matrimo-
„ nium impedientia statuere: huic enim
„ difficultati in primis reponimus; ab Epi-
„ scopo, repellente à Matrimonio contra-
„ hendo, ignorantes Christianæ religionis
„ necessaria rudimenta, nullum de novo
„ poni impedimentum, sed illud explicari,
„ & inculcari, quo iidem jam detinentur:
„ Enimverò cum Matrimonium inter Fideles
„ unum sit ex septem novæ Legis Sacramen-
„ tis, à Christo Domino institutis, atque
„ è numero eorum, qui dicuntur *vivorum*,
„ nemo, sine gravi sacrilegio, illud cele-
„ brare potest, in statu peccati mortalis,
„ quod optime perpendit Didacus Covar-
„ ruvias *super* 4. *Decret. part.* 2. *de Ma-*
„ *trim. c.* 6. *in princ.* inquiens: *Existens*
„ *in mortali crimine, non potest, absque novo*
„ *peccato, Matrimonium contrahere; tra-*
„ *ctat enim indecenter Sacramentum hoc ma-*
„ *ximum:* nec Parochus licitè eidem Matri-
„ monio assistit; Quamvis enim juxta comu-
„ niorem, magisque receptam sententiam
„ non sit Sacramenti Matrimonii Minister:
„ ut *in præcedenti capite* diximus, nihilomi-
„ nus in multis comparatur Ministro, nec
„ licite sua præsentia, & authoritate firma-
„ re potest contractum, quem scit, à Con-
„ trahentibus sacrilege iniri, quemadmo-
„ dum prosequitur Cardinalis Lauræa *in* 4.
„ *sent. tom.* 3. *disp.* 22. *art.* 22. *num.* 549.
„ & pluribus Franciscus Maria Muscettola,
„ Archiepiscopus Rossanensis *in sua dissert.*
„ *de Sponsalibus, & Matrimoniis*, quæ ex-
„ tat post secundam impressionem *observat*
„ *bon. mem. Zauli ad statuta Faventina*, ite-
„ rumque edita est Neapoli año 1742. Qui
„ autem Fidei rudimenta ignorat, quæ ex-
„ gravi præcepto scire tenetur, quamdiu il-
„ la non addiscit, cum potest, versatur in
„ statu peccati mortalis, ac propterea jure
„ ac merito à Matrimonio contrahendo ar-
„ cetur. Deinde idem Sanchez *cit. disp.*
„ 15. *num.* 3. *& lib.* 7. *disp.* 6. *num* 6. Ba-
„ silius Pontius *de Matrim. lib.* 6. *cap.* 7.
„ Caspar Hurtado *disp.* 25. *difficul.* 1. *num.* 1.
„ & Perez *de Matrim. disp.* 23. *sect.* 1. *num.*
„ 1. non solum in Episcopo, sed etiam in
„ Parocho facultatem agnoscunt, impe-
„ diendi ad tempus Matrimonium, ex ali-
„ qua rationabili causa, puta ad sedandum
„ scandalum, vel ad detegendam alicujus
„ objecti impedimenti veritatem, nec ta-
„ men inde confici autumant, verum, &
„ proprium impedimentum, eorum autho-
„ ritate, Matrimonio apponi; Siquidem
„ illa prohibitio temporaria est, atque,
„ ablato scandalo, & detecta falsitate ob-
„ jecti obstaculi, sine ulla dispensatione,
„ cessat, & extinguitur. Idem autem con-
„ tingit in re nostra: Episcopus enim igno-
„ rantibus Christianæ religionis instituta, &
„ præcepta, Matrimonium interdicit, solum
„ ad tempus, donec scilicet illa addiscant;
„ quod si hæc prohibitio diuturna sit, &
„ perseveret, id per accidens est, atque
„ unice oritur ex culpa eorum, qui illis
„ erudiri, aut recusant, aut negligunt.

„ 6. Unum

Ratum dicitur, quod est & legitimum & Sacramentum, sed necdum copula carnali consummatum: tale est inter solos baptizatos.

Consummatum est illud, quod accedente copula carnali extrinsecè completur.

Quæst. II. *Quænam est materia, & forma, & minister hujus Sacramenti?*

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Aliqui docent materiam esse consensum contrahentium exteriùs expressum: formam verò verba, quæ profert Sacerdos, qui proinde ejus Minister est.

Alii longè communiùs contendunt ipsos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque esse ejus ministros: sed in assignanda illa maria & forma inter se dissident. Secundùm multos materia est mutua corporum traditio: forma verò mutua corporum acceptatio, facta signo sensibili consensum internum exprimente. Secundùm alios, materia est consensus internus contrahentium, forma sunt signa externa consensum illum exprimentia. Demum secundùm alios materia sunt corpora habilia, forma est mutuus conjugum consensus.

Quæst. III. *An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii?*

Resp. Requiritur verus consensus internus, mutuus, de præsenti per verba & alia signa sensibilia expressus, plenè deliberatus, in se liber, & immunis à metu gravi injusto, ex Conc. Florentino. Itaque

1. Requiritur verus consensus internus & mutuus: nam *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum*, cap. 25. *de sponsal.* Consistit enim in contractu legitimo, qui est essentialiter duorum consensus. Hinc si consensus sit ex alterutta parte fictus, nullum est Matrimonium, cap. *26. de sponsal.* Qui tamen fictè consensit, peccavit graviter, tum contra reverentiam Sacramenti, falso, & sine intentione adhibendo ejus signa; tum contra justitiam. quia in contractu oneroso, si unus bona fide ponat partem

„ 6. Unum tamen advertendum addimus, „ quod recte consideravit Giribaldus *de Sacram. Matrim. tract.* 10 *cap.* 3. *dub.* 13. „ *num.* 111. nimirum quandoque evenire, „ ut quis præcipua Fidei nostræ mysteria, „ & sciat, & credat, cetera pariter, quæ „ necessitate præcepti sunt addiscenda, aliquo saltem rudi modo, perceperit, sed „ quia hebetis est ingenii, & exilis memoriæ, post omnem adhibitam diligentiam, „ illa memoria retinere, & recitare non „ valeat: in hoc autem rerum statu, non „ debet perpetuo arceri à Matrimonio, „ quod institutum in officium naturæ, & „ propterea nemini, sine propria culpa, est „ denegandum, sed curabit Parochus, ut „ qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ semel crasse didicit, „ ne ab ejus mente penitus elabantur. Inter „ celeberrimas Constitutiones Gibertinas, „ editas à Joanne Matthæo Giberto, Episcopo Veronensi, quas alibi commendavimus, „ *tit.* 5. *cap.* 23. legitur: *Cùm autem quilibet Christianus Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, & Præcepta Dei, atque Ecclesiæ scire debeat, retinendo saltem sensum, & Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere sibi impositio, prout tenentur, fungentibus, nullus se in veritate excusare poterit, quod à quo necessaria ad salutem addiscere possit, non habeat. Ideo præmissa nescientes, ut magis confundantur &c. in faciem Ecclesiæ ad Matrimonium contrahendum non admittantur,* ubi Cardinalis Augustinus Valerius *in notis* ad rem subdit. *Adverte non esse arcendos &c. qui ut necessaria ad salutem perdiscant faciunt quod in se est, sicut qui scholas doctrinæ Christianæ frequentant; quia non ob incuriam, aut negligentiam, sed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem, ea non addiscunt.*

partem ſuam, habet jus ut etiam alter adjiciat ſuam, & ſic ponatur æqualitas. Unde tenetur injuriam reſarcire, & damna compenſare, imò & tollere deceptionem, verè conſentiendo & contrahendo; niſi aliqua cauſa gravis obſtet, qualis eſt magna conditionis inæqualitas, vel ſi gravia mala, capitales inimicitiæ, diſſidia, ſcandalum grave ex tali Matrimonio meritò timeantur: quo caſu ſufficiet pecuniaria compenſatio. Excipiuntur etiam hi caſus, nempe ſi tanta fuerit evidentia fictionis, ut mulier cenſeatur voluntariè decepta fuiſſe, quia volenti non fit injuria: vel ſi mulier decepta ipſum etiam deceperit ſimulando ſe eſſe virginem, cùm non eſſet.

2. Conſenſus debet eſſe de præſenti, ex cap. 31. *de ſponſal.* Quia per ſola verba de præſenti, fit traditio, in qua conſiſtit Matrimonium, quo traditur mutua corporum poteſtas; nam per verba de futuro fit ſolùm promiſſio. Ideóque debet eſſe mutuo acceptatus, ex cap. 3. *de ſponſal. duorum*: nam traditio non eſt completa, nec dat jus ſine acceptatione. Porrò iisdem omnino verbis, quibus conjuges proprium conſenſum exprimunt, ſignificant etiam ſe acceptare obligationem & conſenſum ab altero expreſſum, nam hæc verba, *accipio te in meum, vel in meam*, aut æquivalentia utrumque ſignificant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius conjugis; nec poſſunt unum ſine altero velle & exprimere; cùm enim ſit contractus conſtans eſſentialiter ex utriusque obligatione, non poteſt vir, v. gr. dicere, *Volo eſſe tuus vir*, quin eo ipſo dicat virtualiter, & implicitè: *Volo te habere in uxorem*, & conſequenter volo te habere mihi obligatam, ſine qua obligatione non eſſet uxor, nec vir ejus maritus. Item non poteſt vir velle accipere mulierem in legitimam uxorem, quin ſimul velit eſſe ejus maritus, ideóque ſe ei ut uxori obligare; cùm nequeat habere illam uxorem, niſi ipſe velit eſſe ejus maritus, & ſe ei obligare. Idem eſt de uxore.

3. Debet eſſe plenè deliberatus, hoc eſt, factus cum advertentia de re ſufficienti ad mortale. Nemo enim poteſt obligationem gravem ſibi liberam contrahere, niſi plenè conſentiat. Item debet eſſe in ſe liber; nam omnis contractus humanus exigit eſſe in ſe liber, & non in cauſa tantum. Unde non valet, ſi datus ſit in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævifus: nec debet eſſe extortus ex metu gravi injuſto, nam conſenſus ſic extortus invalidat Matrimonium, ut dicetur infra.

4. Utriuſque conſenſus debet eſſe ſimul moraliter; ita ut unius partis conſenſus perſeveret moraliter, nec revocatus ſit, dum exprimitur conſenſus alterius: alioqui non eſſet mutuus duorum in idem conſenſus. Sufficit tamen ſi conſenſui unius phyſicè præterito non revocato, accedat conſenſus alterius, licèt interpoſito intervallo; nam id omni contractui ſufficit; & aliàs non poſſet iniri Matrimonium per litteras, vel procuratorem.

5. Ille conſenſus debet ſigno aliquo externo exprimi: quia eſt contractus humanus, ideóque non niſi modo ſenſibili perficiendus; & quia mutua requiritur conſenſus acceptatio. At non poteſt acceptari niſi cognoſcatur, nec cognoſci niſi per aliquod ſignum externum declaretur. Quamvis autem ad ejus valorem ſufficiat quodvis ſignum ſufficienter eum manifeſtans, ex Catech. Rom. & ex Conc. Florent. quod non requirit verba abſolutè, ſed cum addito *regulariter;* tamen verbis propriè dictis exprimi debet, dum poteſt; quia verba vocalia meliùs ac cla-

riùs quàm alia signa consensum exprimunt; proinde usurpari debent in contractu tanti momenti, dum possunt.

Quæst. IV. *An ad Matrimonii valorem requiritur, ut intendatur copula?*

Resp. Neg. Sed sufficit, quòd intendatur saltem implicitè & confusè translatio dominii corporum in ordine ad actum conjugalem, seu jus ad copulam. Quia 1. Matrimonium nihil est aliud essentialiter quàm mutua traditio & acceptatio potestatis corporum, in ordine ad copulam, dando & recipiendo jus ad copulam. Unde copula supponit jam Matrimonium constitutum. Item essentia Matrimonii consistit in conjunctione animorum per mutuam traditionem potestatis corporum ad finem Matrimonii saltem confusè cognitum. 2. B. Virgo & S. Joseph ex communi sensu Ecclesiæ, verum contraxerunt Matrimonium, licèt non intenderint copulam, imò se per votum obligarint ad se abstinendum ab ea. 3. Validè initur Matrimonium cum voluntate ingrediendi religionem ante illius consummationem.

Quæst. V. *An sufficit consensus conditionatus?*

Resp. Valet Matrimonium, si conditio sit de præsenti, & extet; vel de præterito & extiterit: quia posita conditione consensus transit in absolutum, cùm sit aut fuerit id, ad quod ut præsens aut præteritum consensus alligatus est. Secùs, si conditio non subsistat, nam tunc abest consensus: quippe contrahentes ab initio consentire nolunt nisi stato tempore impleatur conditio. Si autem conditio honesta & possibilis sit de futuro contingenti, non perficitur Matrimonium, donec impleatur conditio, ex cap: 5. *de condit.* quia non perficitur nisi consensu, quo contrahentes sibi mutuò tradunt actu potestatem suorum corporum, in ordine ad actum generationis: at non tradunt nisi consensu absoluto, aut in absolutum transeunte, ut patet ex aliis contractibus; nam voluntas non vult tradere nisi posita conditione. Itaque valor matrimonii suspenditur usque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & eum non impedire, si conditio non sit turpis.

Hinc qui sub conditione de futuro unam duxit, si autem ante impletam conditionem aliam absolutè ducat, valebit hoc ultimum Matrimonium, licèt sit illicitum. Si autem duxerit duas sub tali conditione, valebit cum illa, cum qua conditio prius implebitur. Si verò conditio non impleatur, nullus est contractus, cap. 3. *de condit.*

Porrò quamvis secundùm multos, adveniente conditione Matrimonium perficiatur sine novo consensu, modò prior consensus non fuerit revocatus, quia cæteri contractus conditionati posita conditione fiunt absoluti: tamen in praxi curandum est, ut sic contrahentes impleta conditione consensum renovent, & quidem coram parocho & testibus: ne fortè ab alterutra parte revocatus fuerit; & quia multi alii novum consensum absolutè exigunt. Item contrahentes debent coram Parocho & testibus affirmare conditionem esse impletam, nisi hi ejus impletioni interfuerint, quia Concil. Trident. exigit, ut intelligant Matrimonium verè contractum esse.

Resp. 2. Si conditio apposita repugnet naturæ, indissolubilitati, vel fini Matrimonii, aut ejus bono ac fidei, irritum est Matrimonium, ex cap. ult. *de condit.* ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, putà si alter dicat alteri, contrahо tecum, si generationem prolis evites,*

vel

vel donec inveniam aliam ditiorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas; matrimonialis contractus quantumcumque sit favorabilis, caret effectu. Ratio est, quia nihil potest sine sua substantia subsistere: at substantia Matrimonii ex institutione divina consistit in consensu & obligatione ad perpetuam societatem, & ad fidem conjugalem sibi servandam, & ad prolem non impediendam, sed suscipiendam & educandam.

Si conditio non adversetur substantiæ & fini Matrimonii, non illud irritat in foro externo, licèt sit turpis; ut si quis dicat: Contraho tecum ea conditione, ut victum furto quæras; vel etiam sit absolutè impossibilis, ex cap. cit. ibi: *Licèt aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Quæ constitutio, ex Delugo, valet etiam in foro interno, quando aliunde non constat de carentia consensus. Quamvis enim Ecclesia non possit supplere consensum matrimonii si desit, (cum nulla potestas humana possit dare potestatem tui corporis ad usum conjugii sine tuo consensu) tamen cùm præsumantur contrahentes (nisi aliud constet) voluisse contrahere Matrimonium secundùm leges, & sensum, quo verba in jure intelliguntur, rectè censetur implicitè voluisse, non obstante conditione impossibili aut turpi, contractum valere. Cæterum in foro conscientiæ standum est dicto contrahentis, an habuerit verè intentionem contrahendi, non obstante tali conditione: quam si non habuerit, nullum est Matrimonium ob defectum consensus; nam consensus sub conditione non est actu nisi posita conditione: si ergo conditio non potest poni, nunquam erit consensus.

Quæst. VI. *An ad valorem matrimonii requiritur consensus parentum?*

Resp. Neg. Ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. ubi *eos anathemate damnat, qui falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse & parentes ea rata vel irrita facere posse.* Sed addit ea semper fuisse ab Ecclesia prohibita. Sunt etiam præceptum divinum honorandi parentes, nisi ipsi suum consensum rogati, sine justa causa denegent, ita ut non sint rationabiliter inviti. Ratio autem, cur ejusmodi Matrimonium sit validum, est quia omnis homo sufficienti ratione & legitima ætate præditus, plenum atque integrum habet dominium in corpus suum, independenter à parentibus.

Porrò in Gallia matrimonia sine consensu parentum contracta, non censentur invalidè contracta, nisi quoad aliquos effectus civiles, ut declaravit Ludovicus XIII. & habetur in actis Cleri Gallicani, tom. 3. Imò valent etiam quoad illos: si filiifamilias excedant annos 30. & filiæ 25. modò scriptis requisierint consensum parentum, ex edicto Henrici II. (*a*)

(*a*) Addidimus huic quæstioni, quæ hac de re luculenter exposita sunt in lib. VII. de Synod. Diœcesana cap. 37. ubi *num.* 2. indicantur civiles leges, quibus irrita declarantur inita à servis, & filiis familias sine consensu parentum, vel dominorum matrimonia, *Num.* 3. Canones recensentur, quibus Ecclesia ratas quondam habuit hujusmodi civiles leges. *Num.* 4. sequenti modo res exponitur. „ Verum postea consultius vi-„ sum est Ecclesiæ, præfatas civiles leges, „ pluribus sæculis à se, aut approbatas, aut „ toleratas corrigere, & abrogare, statuit-„ que, ut deinceps nuptiarum validitas à „ solo

Quæſt. VII. *An Matrimonium validè contrahitur per procuratorem, & inter abſentes?*

Reſp. Affirm. Quia 1. Eccleſia ſic contrahi permittit, ut patet ex praxi præſertim inter Principes. 2. Alii contractus validè fieri poſſunt inter abſentes per procuratorem, vel per litteras: ergo & Matrimonium: nam Chriſtus evehendo contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil immutavit de natura contractus. 3. Sic validè contrahebatur ante Conc. Trid. ut patet ex cap. ult. *de procur. in 6.* ubi Bonifac. VIII. id expreſsè declarat. Conc. autem Trident. non irritavit, niſi matrimonia clandeſtina: at ea, quæ per procuratores fiunt coram parocho & teſtibus, non ſunt clandeſtina.

Sed ex eod. cap. ultim. *de procurat. in 6.* ad tale matrimonium tria requiruntur. 1. Ut procurator ad hoc habeat mandatum ſpeciale. 2. Ut procurator alium ſibi non ſubſtituat, niſi hoc ei ſit ſpecialiter commiſſum. 3. Ut procurator antequam contraxerit, non fuerit à domino revocatus: alioqui matrimonium nullum eſt, etiamſi tam ipſe, quàm pars quacum contrahit, revocationem ignoret: quia tunc deeſt conſenſus illius, cujus nomine procurator contrahit: qui conſenſus ſuppleri non poteſt à jure in matrimonio, ſicut poteſt ſuppleri in aliis contractibus: nam alii contractus per procuratores facti valent etiam revocato mandantis conſenſu, modò revocatio neque procurari neque parti ignotuerit, l. 15.

„ ſolo penderet Contrahentium conſenſu, „ nequaquam autem à nutu eorum, ſub „ quorum dominio, vel poteſtate Contrahentes exiſtunt, quod generatim ſancitum „ legimus *in c. Cum locum, de ſponſal. & matrim. in cap. Licet: & in cap. Tua, de ſponſa duorum*; ſpeciatim vero de ſervis, reſcripſit Adrianus Papa ad Archiepiſcopum Salisburgenſem *in cap. Dignum, de conjugio ſervorum: Nec inter ſervos matrimonia debent ullatenus prohiberi, &, ſi dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nulla ratione ſunt propter hoc Eccleſiaſtico judicio diſſolvenda*; ac tandem de filiisfamilias, poſt alias ſanctiones indicatas ab Juenin *cit. diſſert. 10. quæſt. 5. cap. 3. art. 1.* definivit Tridentinum *Seſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim.* ubi anathemate perculit, *qui falſo affirmant, matrimonia à filiisfamilias, ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.*

„ 5. Quamobrem non licet hodie easdem „ civiles leges jamdiu ab Eccleſia reſciſſas, „ excitare, earumque obtentu, firmitatem „ adimere, aut ſervorum, aut filiorum familias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Boemerus *jura Eccleſ. Proteſtantium lib. 4. tit. 9. §. 6.* nempe in Pomerania, Weſtphalia, & Boemia, ubi ad „ huc remanent veſtigia antiquæ ſervitutis, „ & etiam hodie reperiuntur *homines proprii*, hoc eſt exiſtentes ſub dominorum „ proprietate, iſtorum connubia non aliter „ eſſe valida, quam ex dominorum conſenſu, „ aut eſt accipiendum de ſervorum conjugiis, quoad effectus civiles, aut non „ eſt admittendum à Catholicis, illis in „ regionibus degentibus, qui ſanctioribus „ Eccleſiæ legibus reguntur. Intra fines „ pariter pœnarum civilium concluditur „ edictum, à Chriſtianiſſimo Rege Henrico III. in Comitiis Bleſenſibus anni 1579. „ *art.* 10. promulgatum, atque à Ludovico XIII. anno 1619. & 1639. renovatum „ quo nulla, & invalida declarantur matrimonia, à filiisfamilias contracta, ſine „ conſenſu parentum; illud ſiquidem verbum *invalida non eſſe aliter explicandum, quam per ſolam relationem ad Contractum civilem*, ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano reſponderunt Regii Commiſſarii, uti habetur *tom. 3. rerum, & decretorum Cleri Franciſci*, teſtaturque „ Lovetus, in Pariſienſi Senatu Conſiliarius *tit. 6. litt. M*, ſcribens: *Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus* 40. *Bleſenſis Conſtitutionis, nullatenus attingit ipſum Sacramentum, quod nihilominus in iſto matrimonio exiſtit: non agitur de Sacramento matrimonii, aut eſſentialibus*

„ care-

15. §. *Mandati.* Post Concil. Trident. autem requiritur etiam præsentia parochi & duorum testium.

Dices. Si hoc ita sit, quare ergo sponsi postea præsentes in facie Ecclesiæ conjunguntur? *Resp.* hoc fit, non quòd Matrimonium reputetur invalidum, sed vel ad supplendas solemnitates omissas, vel ad confirmandum contractum, vel ad majorem securitatem, ne fortè alteruter consensum, antequam procurator contraxerit, revocaverit.

Item valet Matrimonium per litteras contractum, modò coram parocho & testibus legantur litteræ significantes utriusque consensum de præsenti, de quarum veritate satis illis constet, nam contractus sic facti valent. Hic tamen contrahendi modus non est usurpandus sine gravi necessitate, quæ rarissimè potest contingere. Qui autem sic contraxerunt, postea coram positi contractum ratum habeant, ne fortè consensus ab alterutro fuerit revocatus.

Quæst. VIII. *An Matrimonium est indissolubile quoad vinculum, seu translationem dominii?*

Resp. 1. Quodvis Matrimonium absolutè contractum, est & semper fuit, sine speciali licentia Dei, insolubile, ex cap. un. *de voto in 6.* & ex Conc. Trid. sess. 24. idque tum jure divino naturali; nam solubilitas vinculi repugnat finibus Matrimonii, qui sunt prolis conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animorum conjunctio: Et licèt non sit consummatum, ordinatur tamen ex se ut consummetur & proles procreetur. Tum jure divino positivo, ex Matth. 19. ubi Christus Matrimonium

„ *cæremoniis, sed de validitate conventio-*
„ *num matrimonialium, de accessoriis matri-*
„ *monii, de dotis validitate, & communitate*
„ *inter virum, & uxorem, quæ conditiones*
„ *non dependent ex Theologicis decisionibus,*
„ *sed ex edictis in Parlamento verificatis.*
„ Idem ostendit Isaacus Habertus Episcopus
„ Vabrensis *in libro de justitia connubialis*
„ *edicti* à Ludovico XIII. conditi, ubi hæc
„ habet: *Non multum laborandum est, de*
„ *conciliandis Regiis edictis cum Ecclesiæ sen-*
„ *tentia: nullo siquidem edicto matrimonia*
„ *filiorumfamilias invalida, ac nulla esse,*
„ *absque consensu parentum tutorumve, con-*
„ *stitutum est, etsi hic error multis impose-*
„ *rit. Prohibita quidem sunt, sed invalida,*
„ *& nulla esse, haudquaquam definitum.*
„ *Unde etiam Decessorum suorum vestigiis*
„ *insistens Rex Christianissimus Ludovicus,*
„ *ea iterum prohibuit, ac austerius inter-*
„ *dixit: invalida tamen, ac nulla esse, con-*
„ *tra Tridentinæ Synodi decretum, ac Theo-*
„ *logorum unanimem in Regno suo senten-*
„ *tiam, minime sanxit.* Idem tradit Ca-
„ bassutius *in theor. & praxi jur. Canon.*
„ *lib. 3. cap. 26. n. 6. & 7.* ubi Brodeum
„ carpit, quod Regium edictum, ad ipsam
„ etiam Sacramenti rationem protraxerit.
„ Idem docet Gerbasius in libro, quem
„ inscripsit *Tractatus pacificus &c. p. 504.*
„ Idem Natalis Alexander *Theolog. dogm.*
„ *& moral. tom. 6. lib. 2. de Sacrament.*
„ *Matrim. cap. 3. art. 3. prop. 1.* Quo-
„ circa nescimus, qua ratione Juenin *cit.*
„ *dissert. 10. cap. 2. art. 2.* metuerit, suum
„ calculum adjicere tot Doctorum Galli-
„ canorum sententiæ, Regis etiam decla-
„ ratione firmata, & decidere noluerit,
„ an revera in Gallia matrimonia inita à
„ filiisfamilias, sine consensu parentum,
„ sint valida quoad substantiam, etsi ci-
„ vilibus effectibus destitui, nemo dubitet.
„ Neque extra institutum vagati sumus, dum
„ hæc prolixius enarravimus: Siquidem
„ verebamur, ne Episcopi prædicti Juenin,
„ aliorumque contra communem sapien-
„ tiorum Galliæ Doctorum, sensum idem
„ scriptitantium authoritate decepti, non
„ audeant in suis Synodis declarare, ma-
„ trimonia à filiisfamilias, invitis, ac in-
„ sciis parentibus contracta, etsi illicita,
„ valida tamen esse, ac proinde integrum
„ non esse Contrahentibus, quamdiu eo-
„ rum alter superstes est, alias nuptias
„ inire; quam profecto Synodalem de-
„ clarationem, ad consulendum animarum
„ saluti, non solùm utilem, sed maximè
„ necessariam, reputamus.

ad ſuam primævam inſtitutionem revocans, ſic ait: *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

Deus tamen quodlibet Matrimonium, etſi conſummatum, poteſt etiam quoad vinculum diſſolvere tamquam ſupremus creaturarum omnium & jurium illarum dominus, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & ſua providentia impediendo incommoda inde ſequi nata.

Reſp. 2. Matrimonium conſummatum baptizatorum nullo caſu diſſolvi poteſt ab hominibus. *Prob. 1.* ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, & Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur*, & 1. Cor. 7. *Iis qui Matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus uxorem à viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat, &c.* 2. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ id nunquam permiſit. 3. Ex Conc. Florent. decreto de Sacrament. *Quamvis ex cauſa fornicationis liceat thori ſeparationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas eſt; cum Matrimonii vinculum legitimè contracti perpetuum ſit.* Et ex Conc. Trident. ſeſſ. 24. can. 5. & 7. Ratio eſt, quia hoc Matrimonium eſt ſignum perfectum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia per Incarnationem, ex cap. 5. *de bigam.* quæ conjunctio eſt indiſſolubilis, Verbum enim nunquam humanitatem aſſumptam amittet.

Porrò abſoluta illa inſolubilitas eſt ex præcepto Chriſti addito juri naturali.

Non obſtat illud, Matth. 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Nam ſenſus eſt. Quicumque dimiſerit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem abſolutè ac in perpetuum, niſi ob ejus fornicationem, mœchatur, hoc eſt, reus eſt mœchiæ alienæ, ſeu *facit eum mœchari*, ut habetur Matth. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex cauſa, mœchatur mœchia ſcilicet propria. Unde Chriſtus duo ibi docet, nempe & propter ſolum adulterium dimiſſionem abſolutè & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri poſſe per ſe & vi contractus Matrimonii; & facta tali dimiſſione non poſſe novum inire Matrimonium vivente conjuge. Nam Chriſtus ipſe ea, quæ hic obſcurè dixerat, ad vitandas interrogantium calumnias; alibi diſcipulis clarè exponit, nempe, Matth. 5. *Qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari*, & Marc. 10. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor* &c.

Nihilominus Chriſtus ſatisfecit interrogationi factæ de dimiſſione quoad vinculum. Nam cùm dimiſſio quoad vinculum includat poteſtatem dimittendi unam, & ducendi alteram, Chriſtus has duas dimiſſiones ſejungens, priorem conceſſit, poſteriore negata, prioremque dimiſſionem abſolutam ac perpetuam & vi contractus Matrimonii factam, quoad thorum ſcilicet & habitationem reſtrinxit ad ſolam fornicationem, ſeu adulterium.

Reſp. Matrimonium infidelium non diſſolvitur hoc ipſo quòd unus conjugum ad fidem convertitur, altero remanente in infidelitate, cùm fuerit validum, etiamſi contractum ſit in gradu ab Eccleſia prohibito: quia infideles

non

non subjiciuntur legibus Ecclesiæ. At ex Dei dispensatione in favorem religionis Christianæ concessa, conjux fidelis habet jus dissolvendi illud etsi consummatum, & contrahendi aliud si infidelis nolit ei cohabitare, vel si velit quidem cohabitare, sed non sine creatoris injuria, Christum blasphemando, religionem christianam contemnendo, vel si non patiatur fidelem christianè vivere, aut ad infidelitatem aliudve peccatum inducat. Patet ex cap. *Quanto, de divort.* & ex 1. Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Dissolvitur autem per aliud Matrimonium conversi ad fidem. Quòd si conversus non ineat aliud Matrimonium, non potest infidelis aliud contrahere: quia dissolubilitas est solùm concessa in gratiam fidei.

Imo multi docent Matrimonium infidelis ad fidem conversi dissolvi posse si alter converti nolit, quamvis velit cohabitare pacificè, ex c. *Judæi*, & can. *Sæpe* 28. q. 1. Si verò uterque infidelis conjugatus baptizetur, eorum Matrimonium fit ratum per baptismum; nam hoc ipso quòd tales communi consensu baptizantur, dant signum externum, quòd consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile, & si consummetur post baptismum, fit absolutè indissolubile. (*a*)

Resp.

(*a*) Vide cap. 4. lib. VI. ejusdem Tractatus de Synodo, in quo SS. D. N. clarius hujusmodi controversiam exponit *num.* 3. „ Quod plus negotii, *inquit*, facessit Epi„ scopis, est matrimonium ab Hebræis in „ Infidelitate contractum, & consummatum, „ de quo disputatur, an & quando, per „ conversionem alterutrius conjugis ad „ Christianam Fidem, dirimatur. Certum „ est Infidelium conjugium, ex privilegio „ in fidei favorem, à Christo Domino con„ cesso, & per Apostolum Paulum 1. *ad „ Corinth. cap.* 7. promulgato, dissolvi, cum „ conjugum alter Christianam Fidem am„ plectitur, renuente altero, in sua infide„ litate obdurato, cohabitare cum con„ verso, aut cohabitare quidem volente „ sed non sine contumelia Creatoris, hoc „ est non sine periculo subversionis conju„ gis Fidelis, vel non sine execratione san„ ctissimi nominis Christi, & Christianæ „ religionis despicientia; ex hoc vero fit, „ integrum non esse conjugi converso, „ transire ad alia vota, prius quam Infi„ delis interpellatus, aut absolute recusa„ verit cum eo cohabitare, aut animum „ sibi esse ostenderit, cum illo quidem co„ habitandi, sed non sine Creatoris contu„ melia, uti colligitur ex celeberrima De„ cretali Innocentii III. *in cap. Quanto de „ divortiis*, notantque Sanchez *de Matrim.* „ *lib.* 7. *disp.* 74. *num.* 12. Salmanticenses „ *tract.* 9. *de matrim. cap.* 4. *num.* 48. Car„ dinalis de Lauræa *de matrim. disp.* 16. *num.* „ 198. Clericatus *de Sacram. matrim. decis.* „ 21. *num.* 24. At quandoque evenit, con„ jugem Infidelem in longinquas abiisse „ regiones, aut ita latitare, ut interpellari „ nequeat, & tunc dubitatur, an inter„ pellatione omissa, fas sit converso alias „ inire nuptias. Affirmant plerique, qui„ bus adstipulantur Sanchez *citat, loc, num.* „ 14. Genuensis *in prax, Cur. Archiep. Nea„ pol. cap.* 27. *num.* 20. Riccius *in prax. „ part.* 1. *resol.* 421, alii ex adverso, inter „ quos Pontius *lib.* 7. *de matrim. cap.* 48. „ *num.* 22. in eo rerum statu, necessariam „ putant dispensationem Summi Pontificis, „ cujus est declarare, in quibusnam cir„ cumstantiis desinat obligare præceptum „ Divinum, quo prædicta interpellatio ante „ rescissionem matrimonii, videtur injun„ cta; atque huic posteriori sententiæ in „ quadam causa Florentina discussa 17. Ja„ nuarii 1722. adhæsit sacra Congregatio „ Concilii, cujus judicio Nos omnia subje„ cimus rationum momenta, quæ à diffi„ dentibus inter se Doctoribus, in utram„ que partem afferuntur, uti legere est „ *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 117. *& seqq.* „ Nec Sedes Apostolica difficilem se præ„ bet eam petentibus dispensationem, quam „ urgens causa suadeat concedendam: et„ enim, sicuti in præfata causa Florentina „ animadvertimus, Gregor. XIII. locorum „ Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Mis„ sionariis

Resp. 4. Matrimonium baptizatorum ratum, sed non consummatum, dissolvitur in duobus casibus, 1. Per professionem solemnem in religione approbata: ex cap. *Verum*, & cap. *Ex publico de convers. conjug.* & ex Conc. Trident. sess. 24. can. 6. Quia hæc conditio (Nisi religionem profitear ante consummationem) jure saltem ecclesiastico apposita est contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere nequit. Dum autem unus conjugum religionem ingressus est, alter non potest cum altero contrahere, nisi post professionem prioris, cùm per hanc solam dissolvatur Matrimonium.

Nota.

„ sionariis Societatis Jesu in Angola, Æthiopia, & Brasilia degentibus, potestatem „ fecit dispensandi cum quolibet conjuge, „ qui Christianæ religioni nomen dedit, ut „ novum possit matrimonium inire, omissa „ interpellatione alterius conjugis infidelis, „ quem constat legitime interpellari non „ posse; & Nos ipsi, ad Petri Cathedram „ evecti, facultatem concessimus Apostolico Nuntio, Venetiis commoranti, ut in „ simili rerum eventu, possit ab ejusdem „ interpellationis onere relevare conjuges „ conversos, existentes in loco pio Catechumenorum, ejusdem Civitatis Venetiarum, quod habetur *in nostra Const.* 3. „ *nostri Bullarii tom.* 1.

„ 4. Sed alia hinc oritur controversia, „ de temporis momento, quo rescindatur „ fœdus connubii, de quo est sermo: plerique Doctores sentiunt, interpellato conjuge infideli, eoque, aut expresse abnuente legitimè cohabitare cum Fideli, aut „ intra terminum, sibi in interpellatione præfixum, nihil respondente, dissolutum statim censeri vinculum conjugii, quo erant „ ambo constricti: alii arbitrantur, tunc „ primum dirimi, cum conjux conversus „ alteras nuptias contrahit; ab istius autem „ controversiæ decisione, alterius pendet „ enodatio difficultatis, de qua non semel „ contigit, in Ecclesiasticis Foris disputari. „ Fingit Titium Hebræum Christianam Fidem „ amplecti; postquam fuit Baptismate ablutus „ uxorem suam Næviam, quam in Judaismo „ pertinacem reliquit, interpellet, an velit „ secum cohabitare, sine Creatoris contumelia: Nævia aut expresse renuit, aut „ intra præfinitum sibi temporis intervallum, nihil respondeat; aliud deinde matrimonium cum Hebræo viro contrahat „ Nævia Titius autem Christianus cælibem „ statum eligat. Fingite rursus, post aliquot annos, Næviam, cum suo secundo „ viro, ad Christianam Fidem converti, „ colente adhuc Titio cœlibatum; gravis „ statim excitatur quæstio, an Nævia redire debeat ad Titium suum primum virum, an potius permanere cum secundo. „ Hujus autem quæstionis decisio ab alia „ pendet, quam antea proponebamus: Etenim si matrimonium Titii cum Nævia rescissum fuit, statim ac Nævia interpellata „ renuit cum Titio legitimè cohabitare, uti „ opinantur Doctores primæ sententiæ, „ validè profecto potuit eadem Nævia alteri se copulare viro, cum quo propterea „ perseverare debet, etiam cum ambo Christianorum Sacris sunt initiati; at si matrimonium, in Infidelitate contractum, tunc „ non solum dissolvitur, quando conjux con „ servus aliud conjugium init, uti existimant „ Doctores secundæ sententiæ, cum Titius, „ in casu, aliam non duxerit uxorem, illegitimum certè fuit novum matrimonium „ à Nævia, nondum à priori vinculo soluta „ contractum, atque idcirco cum Christianam Fidem amplectitur, tenetur ad primum virum redire. Verum cum res contigerit Florentiæ anno 1726. & de ea disceptaretur in sacra Congregatione Concilii, Nos, pro nostro, quod tunc gerebamus, Secretarii munere, dissertationem elucubravimus, qua luculenter ostendimus, ex enunciatis sententiis, posteriorem esse, tam inter antiquos, quam „ inter recentiores Theologos, & Canonistas, fere communiter receptam, ex „ quo concludimus, virum Hebræum, de „ quo res erat, quique cum secunda uxore, „ quam, juxta præmonstratum casum, duxerat, Baptismum petebat, post illum susceptum teneri redire ad primam, jampridem Christianam factam, & adhuc perseverantem innuptam; & sacra Congregatio nec latum quidem unguem à nostra „ sententia recessit, eoque libentius eam „ est amplexata, quod, Nobis pariter suggerentibus, compererit: ita, consentientibus

Theo-

Nota. Conjugibus ante consummationem conceduntur duo menses ad deliberandum de religione suscipienda, ex cap. *Ex publico* cit. intra quod tempus conjux cogitans de religione non tenetur consummare, nec potest sine injuria ad id cogi. Sed hoc exacto tenetur reddere debitum, si exigatur ab altero. Tamen quamdiu Matrimonium non est consummatum, tamdiu liberum est conjugibus religionem ingredi; & uno profitente potest alter ad alias nuptias transire, ex cap. *Verum.* cit. Secùs, si Matrimonium consummetur, etiam per vim & primo mense.

2. Ex Canonistis & Theologis plurimis dissolvitur per authoritatem Papæ, qui tanquam supremus Vicarius Dei potest, ob causam valde gravem, solvere tale Matrimonium.

Prob. 1. Ex facto plurium Pontificum, qui in hoc dispensarunt, ut Martini V. Eugenii IV. teste S. Antonin. 3. part. tit. 1. c. 21. §. 3. Pii II. & Pii IV. teste Navarro, Greg. XIII. teste Præposito; & Clementis VIII. & Urbani VIII. teste Conrado, &c. 2. Quia cùm possit Papa dispensare professione religiosa, per quam dirimitur Matrimonium ratum, cur non posset in Matrimonio ipso rato? Nam professio religionis est fortius vinculum, quàm sit vinculum Matrimonii rati; cùm professio religionis hoc vinculum dissolvat, juxta illud juris axioma: *Si vinco vincentem te, à fortiori vincam te.* 3. Talis potestas expedit bono Ecclesiæ & saluti animarum. At Christus dedit suo Vicario omnem potestatem, quæ bono

„ Theologis, in consilium adhibitis, fuisse „ ab eadem definitum anno 1679. & 1680. „ in simili casu, qui Florentiæ quoque evenerat; quæ omnia legenda sunt *in Thesaur. Resolut. tom. 3. pag. 346. & 352. ac seqq.*

„ 5. Alter ejusdem causæ articulus, sacræ „ Congregatiois discussioni tunc quoque „ propositus, indecisus remansit; quærebatur itidem, an saltem jus esset Summo „ Pontifici, primum matrimonium, in Infidelitate contractum, & consummatum, suprema sua auctoritate relaxandi veniamque concedendi conjugi, tardius ad Fidem converso, ut in prædictis rerum circumstantiis, posset cum secunda uxore permanere. Opportuna etiam „ de hac, longè utique graviori, quæstione, fuit à nobis exarata dissertatio, quæ „ extat *tom. 4. cit. Thesaur. Resolut. p. 30. & seqq* in qua plures allegavimus Doctores; hanc potestatem Pontifici asserentes, simulque contendentes, eam reipsa „ exercuisse, S. Pium V. & Gregor. XIII. „ sicut cit. dissertatione fusè habetur, sed „ sacra Congregatio satius duxit à sententia ferenda se abstinere, quoniam, etiam „ data Pontifici potestate rescindi prius vinculum conjugii, in Infidelitate contracti, „ nihilominus, quod Nos sacræ Congregationi insinuare non prætermisimus, „ merito dubitabatur; num eæ adesset gravissimæ causæ, quæ necessariæ sunt, ut per „ Apostolicam dispensationem dirimatur.

„ 6. Itaque Episcopus diœcesi præsidens, „ in qua ob admixtionem Christianorum „ cum Hebræis, interdum casus occurrant, „ de quibus disseruimus, utiliter de iisdem „ sermonem instituet in sua Synodo, salubriter in ea formam inserendi interpellationis à conjuge converso, alteri faciendæ in sua persistenti perfidia, quam formulam integram refert Clericatus *loc. cit.* „ prudenter denique suis Parochis doctrinam tradet, à Sacra Congregatione „ Concilii approbatam, secundum quam „ dijudicare debeat; an, & quando, per „ conversionem alterutrius conjugis ad „ Christianam Fidem, alter in Infidelitate „ relictus libertatem nanscisçatur à vinculo „ matrimonii, quo erat obstrictus. Irrepserat intolerabilis abusus, quod maritus „ Hebræus ad Fidem conversus libellum „ repudii juxta ritum Judaicum ad uxorem „ transmittebat in sua Infidelitate persistentem, cujus ope libelli uxor Hebræa „ ad alia vota transibat. Adversus autem „ hunc abusum edita est à Nobis Constit. quæ incipit: *Apostolici ministerii*, edita die 16. Septembr. 1747. in secundum „ tomum nostri Bullarii inserenda. Futiliter „ autem hæ pertractarentur in Synodo diœcesis, à qua Hebræi coguntur perpetuo „ exulare, nec proinde unquam in ea casus „ eveniunt, de quibus hactenus.

bono Eccleſiæ & ſaluti animarum expediret.

Nec obſtat illud Chriſti; *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Matth. 19. Quia hæc verba ſpectant Matrimonium conſummatum, quo ſolo conjuges fiunt una caro, ut docet Alexander III. cap. *Ex publico.* Unde Matrimonium eſt quidem inſolubile, ſed ab ipſis contrahentibus & poteſtate merè humana, qualis non eſt hæc poteſtas Papæ, qui non diſſolvit illud ut homo, ſed ut Vicarius Chriſti, & ejus diſpenſator. Cùm autem matrimonium ratum ſit dumtaxat ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia per charitatem, quæ in multis juſtis diſſolvitur, non debet eſſe ita inſolubile ſicut conſummatum, quod eſt ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia per carnis aſſumptionem, quæ numquam diſſolvetur, cap. *Debitum* de bigam.

Nec inde ſequitur Matrimonium conſummatum poſſe etiam diſſolvi authoritate Papæ: nam hoc eſt omnino indiſſolubile ob perfectam ſignificationem unionis Chriſti cum Eccleſia per aſſumptionem humanitatis. Et hoc Matrimonium à rato differt integraliter, ſicut perfectum ab imperfecto ſeu minus perfecto in ratione ſigni. Nam Matrimonium ratum caret integrali perfectione, quæ complet conſummatum in ſua perfecta ſignificatione unionis Chriſti cum Eccleſia per aſſumptam carnem: quam quidem perfectionem habet Matrimonium conſummatum.

Nec obſtat, quòd Matrimonium ratum ſit Sacramentum. Nam licèt ſit Sacramentum, pendet tamen à contractu humano tamquam fundamento, ſuper quo contractu poteſtatem habet Eccleſia: quamvis Eccleſia nil poſſit circa Sacramenta à contractu humano independentia.

Quæſt. IX. *An & quando licitum eſt divortium, ſeu ſeparatio conjugum, quoad thorum dumtaxat & habitationem, manente vinculo conjugali?*

Reſp. Ob varias cauſas licitè fieri poteſt, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 8. & ex jure canonico, tit. *de divortiis.*

1. Quidem licitè fit in perpetuum ob alterius conjugis fornicationem, per quam intelligitur non ſolùm adulterium, ſed etiam omnis illicitus concubitus cum alio ſuppoſito, ut inceſtus, ſodomia, beſtialitas; his enim criminibus frangitur fides conjugalis, ex Matth. 5. & cap. 5. & 8. *de divort.* Imò tenetur divortium facere, niſi uxor reſipiſcat, ex Prob. 8. *Qui tenet adulteram, ſtultus eſt, & impius,* & ex cap. 3. *de adult.* Nam alioqui fieret particeps ejus peccatorum, tegumentum ei præbendo; & *ne peccato ejus conſentire videatur, dum correctionem debitam non apponit,* ait S. Thom. Aliud eſt de uxore, niſi ipſa certò ſciat virum adulterum ex divortio emendandum; quia uxor cùm non ſit ſuperior, non tenetur illum punire, nec cenſetur ejus adulterio connivere.

Porrò eſt æquale jus divortii in utroque conjuge ob adulterium. Nam quoad thorum, fidem ac debitum conjugale, pares ſunt vir & uxor, ex 1. Cor. 7. & nemo tenetur debitum promiſſum præſtare ei, qui pactum primus violavit.

Divortium tamen non eſt licitum in his caſibus. 1. Si adulterium condonatum ſit etiam tacitè, exercendo actum conjugalem, poſtquam cognitum eſt: nam ex cap. *Si illic* 23. q. 4. injuria condonata non poteſt poſtea puniri. 2. Si vir ipſe uxorem proſtituerit, ex cap. 6. *de eo qui cognovit &c.* aut ſi fornicandi cauſam dederit, v. gr. denegando ei injuſtè debitum; nam par non eſt, ut qui cauſam crimini injuſtè

juſtè dedit, ex eo commodum percipiat. 3. Si adulterium non fuit culpabile, ut ſi uxor bona fide alteri nupſerit, putans virum ſuum eſſe mortuum: nam privatio debiti eſt pœna, ideóque ſupponit culpam. 4. Si uterque conjux adulterium patravit, cap. 4. & 5. *de divort.* ita ut pars quæ poſt compartis adulterium fornicata eſt, teneatur ad hanc redire, eique debitum reddere; *cùm Matrimonii jus in utroque læſum conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione tollantur,* cap. 6. *de adulter.*

Nota 1. Conjux innocens poteſt privata authoritate ſe ſeparare quoad thorum, modò ei conſtet de alterius adulterio; cùm debitum negari poſſit ſine ſcandalo, & jus negandi habeat ob violatam ſibi fidem contractus Matrimonii. At ſeparatio quoad habitationem (quod eſt propriè divortium) cùm ſit publica, requirit authoritatem judicis eccleſiaſtici, ex cap. 3. & 6. *de divort.* alioqui ſcandalum & perturbatio oriretur. Poſſet tamen authoritate privata fieri ad tempus ob grave periculum animæ, vel corporis imminens, quod aliter declinari nequeat. Parti autem ob adulterium dimiſſæ non licet ingredi religionem, vel ſuſcipere ſacros Ordines ſine conſenſu partis innocentis, quæ habet ſemper jus revocandi alteram.

2. Licitum eſt divortium ſupradictum ob compartis hæreſim ſupervenientem, cap. 6. *de div.* vel ob ſævitiam, vel ob alia crimina, ex quibus imminet animæ corporiſve periculum. Nam Matrimonium non tollit jus naturale vitandi proprium periculum animæ & corporis. Non tamen licitum eſt ob alia crimina, quæ neutrum periculum ſecum afferunt cap. 2. *de divort.* Porrò poſt ſententiam divortii non perpetui, ſed ad tempus, v. g. donec nocens mores emendarit, innocens non poteſt mutare ſtatum per profeſſionem religioſam, vel ſacrum Ordinem ſuſcipere: quia nocens ſaltem emendatus poteſt authoritate judicis repetere conjugem. Imò ceſſante periculo omni, & conjuge emendato, uxor ad virum redire debet: nam *ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſat, quod pro neceſſitate factum eſt.* cap. *Ordinationes 9.* quæſt. 1.

3. Fieri poteſt ex mutuo conſenſu, ſtudio vitæ perfectioris in religione, ex Matth. 10. *Omnis qui reliquerit domum . . . aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, &c.* Quòd ſi unus poſt conſummatum Matrimonium religionem ingredi velit, debet & compars ingredi, cap. 4. *de converſ. conjugat.* niſi in ſæculo manens caſtitatem voveat, nec ſit de incontinentia ſuſpecta; c. 8. eod. tit. Ut autem vir ſacros Ordines ſuſcipiat, ſufficit, ſi uxor caſtitatem in ſæculo voveat, cap. 5. eod. tit.

Quæſt. X. *An Polygamia ſeu pluralitas uxorum ſimultanea eſt licita?*

Reſp. Eſt illicita & irrita poſt Evangelium promulgatum. *Prob. 1.* Ex Luc. 16. *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur.* Ergo à fortiori mœchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et, Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos,* (unicum cum unica conjungens:) *propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una, &c.* Ubi Chriſtus licentiam antiquis Patriarchis & Iſraelitis factam revocat, & Matrimonium ad primævam inſtitutionem reducit. Et non dixit; *Tres, vel plures, ſed duo;* nec dixit; *Adhærebit uxoribus, ſed uxori,* ait Innocentius III. cap. 8. *de divort.* 2. Ex perpetua Eccleſiæ Traditione & praxi. 3. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. *Si quis dixerit li-*

cere christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit. Esse etiam irritam polygamiam suprà docet his verbis: *Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & conjungi Christus Dominus apertiùs docuit, &c.*

Imò polygamia, sine licentia Dei, adversatur legi naturali. Quia 1. Impedit saltem communiter bonam prolis educationem, & pacem domesticam ad eam necessariam; Nam vix fieri potest, ut non sit aliqua prædilectio & distinctio, vel neglectus aliquarum uxorum; nec invidia, jurgia, rixæ inter illas uxores, aliaque mala inde nascantur, idque ex natura rei, spectato fœminarum nativo ingenio. Quare uxorum pluralitas adversatur pacificæ cohabitationi conjugum, ac gubernationi domesticæ: qui est secundarius Matrimonii finis, ut docet Aristoteles. Uxor quippe non subditur viro ut famula, sed ut socia & comprincipium, & in domestica gubernatione cum viro & sub viro principatum tenens. 2. Æqualitas contractus Matrimonii, ideóque ejus justitia exigit; ut sicut uxor tradit totaliter dominium sui corporis: sic suum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti possit, nec alteri tradere sine injuria alterius. Unde Innocentius III. cap. 8. *de divort.* ait: *Nec ulli unquam licuit simul plures uxores habere, nisi cui fuit divina revelatione concessum.* Et S. Hieron. in cap. 19. Matth. ait Christum *adducere in testimonium sacram Scripturam & naturalem legem*, ut unitatem uxoris statuat.

Hinc infideles non possunt ad baptismum admitti, nisi unam tantùm uxorem primo loco acceptam retineant, cæteris ut illegitimis dimissis, cap. 8. *de divort.* Si tamen alia fidem susciperet, præferenda esset: nam potest conversus, omnibus uxoribus infidelibus dimissis, aliam fidelem ducere.

Deus tamen polygamiam Patriarchis licitam reddidit, ad multiplicandum populum Dei, dividendo in plures uxores jus quod ex natura contractus una habebat totaliter in corpus mariti, & suppeditando media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediretur, & alia mala sequerentur.

Nunquam autem conjunctio ejusdem fœminæ cum pluribus viris permissa fuit. Quia hæc adversatur fini etiam primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur, ita ut vel nunquam, vel saltem rarissimè sequatur, ut patet *in meretricibus.* Et quando non impeditur, *incertum* reddit patrem prolis, quod prolis educationi adversatur. Finis autem primarius Matrimonii est tum generatio prolis, tum ejus educatio.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

IMpedimenta Matrimonii alia *sunt* impedientia tantùm, quæ *reddunt* illud solummodo illicitum. Alia dirimentia, quæ insuper efficiunt *invalidum*, si fuerit attentatum, unde sic vocantur, non quòd Matrimonium semel validè contractum dirimant, cùm Matrimonium semel validum sit insolubile, sed quia faciunt, ne validè contrahi possit. Porrò semper dirimunt non obstante ignorantia *invincibili*, sive juris, sive facti circa *illa.* Quia non sunt pœnæ, quæ culpam supponunt, sed inhabilitates morales ad Matrimonium ob bonum commune statutæ, quæ non requirunt cognitionem sui ut contrahantur, cùm bonum commune postulet, ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen; cùm non

sint

sint subjecti legibus Ecclesiæ, non astringuntur impedimentis solius juris Ecclesiastici: unde ob illa separari non debent, si convertantur.

Quæst. I. *Quot sunt impedimenta impedientia tantùm?*

Resp. Sunt quatuor, quæ nunc certò vigent, & sub mortali obligant, cùm materia præcepti sit gravis. Hoc versu continentur.

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum.

Primum itaque est Ecclesiæ vetitum, id est, prohibitio ab Episcopo vel parocho facta de non contrahendo, ob dubium impedimenti alicujus donec veritas innotescat, cap. 2. *de matrim. contract. &c.* & cap. ult. *de clandest. desponsat.* Item prohibitio à Conc. Later. IV. & Trident. facta, ne contrahantur sine præviis denuntiationibus, vel earum dispensatione.

Secundum est tempus, quo nuptiæ sunt interdictæ, quod jure novo Concil. Trident. sess. 24. cap. 10. est ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ exclusivè, & à die Cinerum usque in octavam Paschæ inclusivè. Sed quia ibi loquitur de solemnibus nuptiis, jure communi secundùm multos solùm prohibetur hoc tempore sub mortali solemnitas nuptiarum, nempe benedictio sponsi & sponsæ, traductio sponsæ ad ædes sponsi, choreæ, & convivia nuptialia. Unde Rituale Rom. dicit solùm hoc tempore *solemnitates nuptiarum prohibitas esse; ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia: Matrimonium autem omni tempore contrahi potest.* Matrimonii tamen consummationem tunc prohiberi declaravit S. Congregatio, teste Fagnano, eo quod hæc non conveniat tempori devotioni & pœnitentiæ dicato. Imò ex consuetudine, vel jure particulari multarum diœcesum, Matrimonii celebratio dicitur etiam tunc non permitti absque speciali causa, & licentia Episcopi.

Tertium, sponsalia priùs cum alio contracta & nondum dissoluta. Quia tunc violaretur in re gravi fides alteri data, & promissio onerosa ei facta & ab eo acceptata, quæ obligat ex justitia graviter in re gravi, ex c. *Atho* 27. quæst. 2.

Quartum est votum simplex castitatis in sæculo servandæ, vel ingrediendi religionem, vel suscipiendi Ordinem sacrum, vel nunquam nubendi, cap. 6. *Qui clerici &c.* Nam votum jure divino naturali obligat ad sui observationem, ne fides Deo data violetur. Validum tamen esse Matrimonium, ex cap. cit. Nam ex natura rei res alicui promissa potest alteri validè licèt illicitè dari. At votum simplex non corporis traditionem, sed solam promissionem complectitur. *Post votum simplex adhuc remanet homo dominus corporis sui, & ideo potest ipsum dare alteri, scilicet uxori.* S. Thom. in 4. dist. 38. qu. 1. art. 2. quæst. 2.

Quæst. II. *Quænam observanda sunt circa Banna, seu denuntiationes futuri Matrimonii?*

Resp. Sequentia. 1. Licèt ad valorem Matrimonii non requirantur, cùm nullo jure ob earum defectum irritetur; tamen graviter præcipiuntur à Concil. Later. IV. & Trident. sess. 24. cap. 1. Quare qui sine illis, vel legitima dispensatione Episcopi contrahunt, & parochus assistens, peccant mortaliter. Quia violant præceptum Ecclesiæ in re gravi, ubi agitur de gravissimis malis impediendis: nisi tamen excusaret urgentissima necessitas, qualis reperitur in articulo mortis; ut si concubinarius brevi moriturus velit & debeat contrahere Matrimonium cum concubina, tunc si nequeat adiri Episcopus vel ejus vicarius, parochus per

epichiam poterit interpretari legem illam in tali casu non obligare.

2. Ex præcepto fieri debent tribus diebus festivis continuis, non tamen immediatis, ab utriusque contrahentis parocho, vel parochis in Ecclesia inter missarum solemnia, nisi ex causa justa ordinarius dispenset, ex Concil. Later. IV. cap. 51. & Trid. sess. 24. cap. 1. Quare si contrahentes sint diversarum parochiarum, debent fieri denuntiationes in utriusque parochia: & tunc unus parochus non potest Matrimonio assistere, nisi habeat testimonium alterius parochi de illis factis. Quòd si alteruter sponsus non ita pridem in aliqua parochia commoretur, denuntiationes fieri debent, eo in loco ubi diutiùs manserit, ut faciliùs impedimenta, si quæ fuerint, detegantur: Quoad vagos verò parochus nihil debet agere sine licentia ordinarii, ut jubet Conc. Tridentinum. (a)

3. Inter singulas proclamationes, item inter ultimam & ipsam Matrimonii celebrationem intercedere debet aliquod intervallum, juxta cujusque diœcesis statuta.

4. Est mortale, si una è tribus omittatur, nisi probabilis adsit suspicio Matrimonium posse malitiosè impediri; tunc enim Concil. Trident. permittit unicam denuntiationem præmitti, aut etiam nullam de licentia ordinarii, si hoc putetur necessarium ad amovendum periculum.

5. Si intra duos menses post factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, illæ repetantur, ni aliter Episcopo videatur. Ita *Rituale Rom.* quia interea

(a) In VII. cit. Tract. cap. 69. num. 2. de publicatione matrimonii in Ecclesia facienda: hæc habentur: „ Et ne recedamus „ ab exemplo matrimonii, cui hactenus in„ stitimus. Innocent III. in Concilio Gene„ rali Lateranensi *relat. in cap. cum inhibi„ tio, de clandestin. desponsat.* matrimonium „ priusquam celebretur, publicè in Ecclesia „ denunciari præcepit: eamdemque publi„ cationem, ter faciendam statuit Tri„ dentinum *cit. cap.* 1. *sess.* 24. *de reform. „ matrim.* nisi Episcopus, aut omnes, aut „ earum aliquam omittendam censuerit, „ quod ejusdem judicio, & prudentiæ re„ linquitur; Parochus autem matrimonio „ interesse præsumens, cui legitimæ non „ præcesserint denuntiationes, suspensione „ ab officio, triennio duratura, aut etiam „ graviori pœna plecti jubetur *in cit. cap. „ Cum inhibitio, §. final.* à qua quidem su„ spensione, cujus tempus est à jure deter„ minatum, non posse eumdem, intra tri„ ennium, ab Episcopo absolvi docent San„ chez *de matrimon. lib.* 3. *disp.* 52. *num.* 2 „ Guttierez *de matrimon. cap.* 75. *num* 22. „ & Pontius *lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 11. Ipsis „ vero Contrahentibus, quia Ecclesiæ man„ datum, in re sane gravi, contemnunt, „ condignam pœnitentiam injungendam, *in „ eod. cit. §. final.* statuitur: Testibus ta„ men, qui ejusmodi matrimoniis assistunt; „ nulla pœna, neque à Concilio Lateranensi, „ neque à Tridentino reperitur imposita: „ nihilominus pleræque Diœcesanæ Synodi „ in illos duxerunt animadverrendum, pœna „ excommunicationis latæ sententiæ; quam„ vis porro Soto *in* 4. *dist* 28. *quæst.* 1. *art.* „ 2. *§. Quo igitur* absonum visum sit, à „ particulari Synodo illam in prædictos te„ stes irrogari pœnam, à qua infligenda Con„ cilia Generalia abstinuerunt, ac proinde „ præfatas Constitutiones irritas existima„ verit; rectius tamen earumdem validita„ tem propugnat, atque à Soti argumentis „ vindicat Sanchez *cit. lib.* 3. *disputat.* 46. „ *num.* 8. etenim cum testes præfati autho„ ritatem præstent matrimonio ab Eccle„ sia interdicto, graviter profecto in Ec„ clesiæ leges delinquunt: quapropter „ Synodales Constitutiones eorum culpam, „ debita coercentes pœna, nihil agunt con„ tra Canones, sed Canones ipsos tuentur, „ ac fovent; sicuti animadvertit etiam Fa„ gnanus *in cit. cap. Sicut olim num.* 78. *de „ accusat.* ubi loquens de Synodo Provin„ ciali, quod in re, quam in præsens ver„ samus, non plus auctoritatis habet, quam „ Diœcesana; ait: *Non tamen horum potestas „ adeo restringitur, quin multa statuere pos„ sint circa ea, quæ totam provinciam con„ cernunt, præter jus commune . . . suisque „ decretis jus commune adjuvare, addendo „ novas pœnas, vel antiquas augendo.*

interea possent sponsi contraxisse aliquod impedimentum.

6. Qui extra confessionem novit aliquod impedimentum, etiam occultum, inter nupturientes, tenetur sub mortali illud detegere, tum ex præcepto Ecclesiæ, tum jure naturali. Nam tunc agitur de bono communi, salute proximi, & valore Sacramenti; & quisque graviter tenetur, præsertim jubente Superiore, impedire grave damnum proximi, qualis est nullitas Matrimonii, ex qua plura peccata & incommoda oriuntur, ut concubinatus, illegitimitas filiorum. Unde Concil. Camerac. ann. 1565. jubet excommunicari eum, qui verum impedimentum sciens reticuerit, sicut qui falsum finxerit.

Nec obstat, quod nequeas probare impedimentum; nam unus testis fide dignus Matrimonium impedit, ex cap. 27. *de sponsal.* donec oppositum probetur. Quòd si inde oriretur infamia denuntiato, teneris privatim admonere, ut à Matrimonio desistat: quòd si nolit, teneris monere parochum. Item quisque tenetur declarare, si alteruter habeat impedimentum prohibens, ob præceptum Ecclesiæ; & quia quisque tenetur impedire peccatum proximi & peccati executionem, cùm potest saltem sine suo gravi damno.

7. Parochus cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, nec ei assistere, sed remittere ad Episcopum vel ejus officialem.

Quæst. III. *Quot sunt impedimenta dirimentia?*

Resp. Post Conc. Trid. sunt quindecim his versibus comprehensa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus & impos,
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

Porro est peccatum mortale contrahere cum aliquo ex hisce impedimentis: nam fit contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, & attentatur Sacramentum, quod non potest effici. Hinc ne quidem metus gravis excusaret à peccato: nam vel cum aliquo ex his scienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc tentaret Sacramentum, quod non potest efficere; vel solùm fingeret se intendere, & tunc fingeret se ministrare Sacramentum, quod non vult ministrare, quod utrumque est graviter injuriosum Sacramento.

I. *Error.* Si sit circa substantiam personæ, jure etiam naturali Matrimonium irritat. Quia impedit consensum in substantiam contractus, nempe in personam qua cum contrahitur: nam persona est substantiale ac primarium objectum Matrimonii, cùm sit res ipsa, circa quam contractus Matrimonii primariò versatur. At nullus est contractus sine consensu circa substantiale objectum illius. Idque etiamsi error sit solùm concomitans, quia adhuc deest consensus actualis positivus essentialiter requisitus ad hunc contractum: nam quod incognitum est, non potest esse actu volitum. Unde Lia pro Rachele obstrusa Jacobo, *Gen. 29.* non fuit verè ejus uxor, nisi postquam ipse detecta fraude Liam acceptavit in uxorem.

Si verò error sit solùm circa qualitatem, seu accidentia personæ, ut nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem, &c. non dirimit Matrimonium, etiamsi alterius contrahentis dolus ei causam dedisset. Quia nihilominus adest consensus absolutus in personam, cum qua contrahitur,

quæ

quæ eſt objectum directum ac ſubſtantiale hujus contractus : nam defectus accidentium non tollit ſubſtantiam rei, nec conſenſum abſolutum in rem ipſam, cauſa 29. q. 1.

Excipe 1. Niſi error qualitatis redundet in errorem perſonæ, ut cùm qualitas perſonam determinat, diſtinguitque à quavis alia : ut ſi intendas contrahere cum primogenita, quam aliter non noviſti, & ejus loco detur ſecundogenita ; nam error circa talem qualitatem impedit conſenſum circa objectum ſubſtantiale per illam determinatum. 2. Niſi conſenſus datus ſit ſolùm ſub conditione talis qualitatis, circa quam erratur, ut ſi dicas: *Accipio te in uxorem, ſi es dives:* vel *nobilis*, *&c. Secus*, *non te accipio.* Tunc enim qualitate iſta non ſubſiſtente, Matrimonium nullum eſt, propter defectum conſenſus in perſonam alligati tali qualitati : nam conſenſus conditionatus non ſubſiſtit, non ſubſiſtente conditione, cui alligatur. Sed tunc requiritur, ut contrahens habeat actu voluntatem non aliter contrahendi, vel antea habuerit nec revocarit. Verùm ſi conditio exteriùs non exprimatur, contractus in foro externo cenſetur abſolutus : unde ſi quis interiùs conſenſiſſet tantùm ſub conditione, ſi ſit dives, nobilis, &c. cogeretur illam ducere, & conſenſum abſolutum dare.

II. *Conditio.* Conditio ſervilis ignorata, dum perſona libera contrahit cum perſona ſerva putans eſſe liberam, ex c. *Si quis ingenuus 29.* & ex cap. 2. & 4. *de conjugio ſervorum.* Ratio hujus impedimenti eſt, ut tollatur magna contractus inæqualitas, & ut impediatur gravis injuria perſonæ liberæ ignoranti illata. Valet tamen Matrimonium. ſi perſona libera cognoſcebat alterius ſervitutem, ex cap. cit. nam tunc conſentit in illam inæqualitatem; vel ſi perſona ſerva ducat aliam ſervam, putans eſſe liberam; quia par eſt utriusque conditio, *ibid.* Nomine perſonæ ſervæ hìc intelligitur mancipium, in quod dominus habet plenum jus vendendi, donandi, & quibuslibet operibus ſervilibus occupandi.

III. *Votum.* Scilicet votum ſolemne caſtitatis per profeſſionem factam in religione approbata, vel per ſuſceptionem Ordinis ſacri, ex Conc. gen. Later. I. cap. 21. & Later. II. cap. 7. ex cap. un. de voto in 6. & ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 9. ibi, *Si quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto . . . . anathema ſit.* Item votum ſimplex caſtitatis in Societate Jeſu poſt biennium novitiatus emiſſum, ex Bulla Gregor. XIII. *Aſcendente Domino.* Religioſi autem, moniales, Clerici in Sacris conſtituti, & laici in gradibus prohibitis tentantes inire Matrimonium, excommunicantur ipſo facto, ex *Clement.* de conſang.

IV. *Cognatio.* Triplex eſt cognatio dirimens Matrimonium. Prima dicitur legalis, & eſt vinculum, ſeu propinquitas perſonarum orta ex adoptione perfecta, per quam perſona extranea aſſumitur in filium vel filiam, ac hæredem neceſſarium, & tranſit in patriam poteſtatem adoptantis. Hæc Matrimonium dirimit in perpetuum inter adoptantem & adoptatum, adoptatique poſteros usque ad quartum gradum incluſivè; inter adoptatum & uxorem adoptantis; inter adoptantem, & uxorem adoptati; item inter adoptatum ſeu adoptatam, & filios aut filias adoptantis, ſed ſolùm usquedum liberi ſint à poteſtate patria per mortem

tem adoptantis, vel per emancipationem, cap. unic. *de cognat. legali.*

Secunda est cognatio spiritualis, quæ est vinculum, seu propinquitas personarum jure ecclesiastico inducta, ratione Baptismi & Confirmationis. Irritat Matrimonium inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, nec non inter patrinos seu susceptores, & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, item inter confirmantem & confirmatum, confirmatique patrem & matrem. Inter hos & non plures contrahitur, ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 2.

Porrò non contrahitur à procuratore, sed à solo mandante, ut teste Fagnano resolvit S. Congregatio. Nam hic solus à parentibus baptizandi designatur, & patrinus reputatur, & ut causa principalis suscipit ac tangit per procuratorem tanquam per instrumentum, qui non agit nomine suo, sed mandantis. Contrahitur tamen etiam à laico baptizante in casu necessitatis; qui proinde non potest ducere puellam à se baptizatam, vel ejus matrem.

Tertia est cognatio naturalis, quæ dicitur consanguinitas, & est propinquitas seu conjunctio sanguinis inter personas, vel ab eodem stipite propinquo descendentes, ut sunt fratres & cognati, vel quarum una descendit ab altera, ut sunt pater & filia, avus, neptis, &c. Hæc distinguitur per lineas & gradus.

Linea est ordinata series personarum sanguine junctarum, constans certis gradibus; & duplex est, nempe recta, & transversa seu collateralis.

Linea recta est ordinata series ascendentium & descendentium, ab eodem stipite directè procedentium, quorum scilicet unus ab altero descendit, ut patris, & filii, neporis, pronepotis, &c. In hac linea juxta jus canonicum non computatur persona quæ est communis stipes, id est, ex qua aliæ ducunt originem.

Collateralis seu transversa est, quæ continet personas descendentes quidem ab uno communi stipite, seu quarum nulla descendit ab altera: unde dicuntur collaterales, ut sunt frater & soror, consobrinus & consobrina, &c. Per gradum hic intelligitur distantia personarum consanguinearum inter se à communi stipite.

Ad cognoscendos gradus hæ sunt regulæ. 1. In linea recta tot sunt gradus, quot generationes seu personæ dempto stipite: sive tot gradibus una persona distat ab alia, quot generationibus seu personis inferior à stipite descendit. Sic filius vel filia distat à patre & matre uno gradu; nepos vel neptis ab avo & avia duobus gradibus; & sic deinceps. 2. In linea collaterali si personæ æqualiter à communi stipite distent, eo gradu inter se distant, quo distant ab eodem stipite, sive tot gradibus inter se distant, quot generationibus descendunt è communi stipite. Sic frater & soror sunt in primo gradu, consobrini seu liberi fratrum in secundo, horum filii in tertio, & ita deinceps, c. *ad sedem. 35.* quæst. 5. Nam cùm adæquata horum conjunctionis ratio sit unio cum stipite, non possunt magis, aut minus inter se distare quàm à stipite.

Si verò personæ inæqualiter distent à communi stipite, in gradu se contingunt; quo remotior distat à stipite. Nam personæ collaterales non debent magis, aut minùs inter se distare quàm una distet à stipite, qui est horum propinquitatis ratio. Unde filia & frater patris sunt consanguinei in secundo gradu; & si una sit in quinto, altera in quarto, censentur esse inter se in quinto, sicque inter illas non est impe-

impedimentum, cap. *Vir* de consan. guinitate.

Consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium saltem jure humano, ex resp. Nicolai I. ad consulta Bulgar. c. 39. Ibi: *Inter eas personas, qua parentum liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter patrem & filiam, vel avum & nepotem, vel matrem & filium, vel aviam & neptem, & usque ad infinitum.* Imò juxta multos etiam jure naturali, saltem secluſa necessitate extrema conservandi speciem humanam: tum quia concubitum inter ascendentem & descendentem refugit ipsa natura, ut valdè indecentem; & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere, ut patet ex l. ult. 9. de ritu nuptiarum, ubi dicitur: *Jure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendentium vel descendentium uxorem duxerit.* Tum quia est contra reverentiam debitam progenitoribus: nam per conjugium fit æqualitas seu mutua subjectio quoad debitum, & per actum conjugalem turpitudo quædam alterius revelatur, ex cap. 17. *Levit.* Quod repugnet reverentiæ quam descendentes debent ascendentibus: omnes quippe ascendentes habent rationem principii & superioris; descendentes verò loco liberorum habentur, cùm causa causæ sit etiam causa causati. Deus autem ut naturæ author & Matrimonii institutor, non censetur concessisse potestatem contrahendi Matrimonium per se habens indecentiam ac repugnantiam cum natura rationali; & nemo habet potestatem tradendi dominium corporis sui, nisi dependenter à Deo qui est supremus rerum ac jurium omnium dominus. Certè omnes fatentur nullum esse jure naturæ Matrimonium in primo gradu, ut inter patrem & filiam, aut matrem & filium, quia id exigit reverentia specialis suo principio immediato debita.

Consanguinitas in linea collaterali nunc irritat matrimonium duntaxat usque ad quartum gradum inclusivè, cap. *Non debet*, de consanguin. ex Conc. gen. Later. IV. cùm antea usque ad septimum dirimeret; & quidem juxta multos jure naturali in primo gradu, ut inter fratrem & sororem extra necessitatem conservandi, vel propagandi genus humanum. Quia conjugium fratris cum sorore continet gravem indecentiam, ut patet ex communi sensu hominum etiam Ethnicorum, qui has nuptias semper exhorruere: unde Abraham, *Gen. 12.* judicavit Ægyptiis persuasum iri Saram non esse uxorem suam, si putarent eam esse ejus sororem. In aliis verò solo jure humano, cùm in secundo gradu possit Papa dispensare, ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 5. & infidelium Matrimonia in eo gradu valida sint, ex cap. 8. *de divort.* Ratio autem impedimenti consanguinitatis est. I. Ob reverentiam quam ipsi consanguinei sibi mutuò debent, propter originem ob eodem stipite tractam, & sanguinis communionem. 2. Ad removendum periculum fornicationis, seu incestus, à quo valdè arcet impotentia Matrimonii secum ineundi: nam alioqui cùm consanguinei, & affines, aut in eadem domo commorentur, aut passim se invisant, & familiari consuetudine utantur, magnus fornicationi pateret aditus. 3. Ad amicitiæ vincula protendenda cum extraneis.

Nota. 1. Consanguinitas inter duas personas, potest esse duplex ex duplici capite. 1. Quia sunt duo stipites: ut si duo fratres contrahant cum duabus fœminis inter se consobrinis, liberi ex his duobus conjugiis nati erunt in secundo

eundo gradu ex parte patrum, & in tertio gradu ex parte matrum; & tunc dicuntur esse in secundo & tertio ex duobus stipitibus. 2. Quia licèt sit unus stipes, ab eo descendentes inter se Matrimonia contraxerunt, ex quibus nati liberi sunt dupliciter consanguinei. Cùm autem est duplex consanguinitas, tunc est quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione dispensationis.

Nota 2. Graviter peccaret, qui etiam propter mortis periculum sine dispensatione absolutè contraheret cum persona consanguinea, vel affini in gradu prohibito, & copulam exerceret. Nam tunc cum Matrimonium sit nullum, copula esset fornicatio, imo incestus lege naturali prohibitus. *Azor.*

Nota 3. Spuriorum duorum liberi ac nepotes contrahunt eadem impedimenta Matrimonii inter se, & cum legitimis parentum filiis ac nepotibus. Quia hæc fundantur in communione sanguinis ejusdem, qui perinde spuriis ac legitimis communicatur.

V. *Crimen.* Duo crimina præter raptum irritant Matrimonium. Primum est homicidium, quo duo ex prævia conspiratione, etsi absque prævio adulterio, conjugem alterutrius occidunt, sive per se, sive per alium physicè, vel moraliter, consilio, suasione, imperio, ex intentione postea Matrimonium inter se ineundi, cap. 1. *de convers. infidel.* vel quo post admissum adulterium interficitur, etsi sine prævia conspiratione, conjux unius ab alterutro adultero, ex intentione contrahendi Matrimonium cum superstite conjuge, licèt mortem illam nolente, & ignorante, cap. 3. *de eo qui duxit, &c.* Nec refert an vir, an uxor occidatur.

Homicidium verò patratum sine intentione ineundi Matrimonii, vel sine prævia conspiratione & adulterio, non dirimit Matrimonium, quia jura hoc non exprimunt. Idem dic de tentata, sed non perfecta cæde, quia requiritur mortis machinatio efficax & perfecta: cùm leges illæ sint pœnales, ideoque strictæ interpretationis.

Secundum est adulterium sic commissum, ut adulteri ante, vel post adulterium, quantum est de se, Matrimonium ineant viva comparte, vel saltem promittant se inituros illa mortua, cap. ultim. *de eo qui duxit, &c.* Ad hoc autem necesse est. 1. Ut adulterium sit consummatum, & quidem scienter ut tale ab utroque commissum. 2. Ut promissio facta sit tempore Matrimonii sive ante sive post adulterium, & ab altero acceptata, non tamen ut sit mutua, nec juxta multos ut sit sincera. Ratio hujus impedimenti est, ne spe Matrimonii futuri sumatur ansa machinandi mortem conjugis. At valet Matrimonium inter adulteros post mortem conjugis, nisi alteruter ejus necem machinatus fuerit, vel dum viveret Matrimonium promiserit, cap. 6. *de eo qui duxit, &c.*

VI. *Disparitas cultus seu religionis.* Hæc irritat Matrimonium inter personam baptizatam, & non baptizatam. Idque solo jure ecclesiastico per universalem & antiquissimam consuetudinem vim legis habentem, non tamen ante sextum sæculum inducto. Unde sancta Monica, teste S. Augustino, l. 9. Confess. cap. 9. nupsit viro infideli, & sancta Clotildis Clodovæo Regi nondum baptizato.

At valet Matrimonium personæ Catholicæ cum hæretica (*a*) vel cum apo-

(*a*) De matrimonio personæ Catholicæ cum Hæretica, vide lib. VI. c. 5. ejusdem Tractatus de Synodo Diœcesana, ex quo sequentia referimus; „ In Divinis, *inquit*, cum Hæ„ reticis communicant Catholici, qui cum „ iisdem sese matrimonio jungere non du„ bitant:

ſtata baptizato, cùm nullo jure irritetur, licèt ſit prohibitum jure eccleſiaſtico, imò & naturali, ſi ſit morale periculum ſubverſionis. Secluſo tamen periculo, & poſitis certis conditionibus, ſecundùm communem ſententiam, licitum eſt ex diſpenſatione Papæ: & reipſa hanc Urbanus VIII. ob communem religionis utilitatem conceſſit Henricæ Borboniæ, ut nuberet Carolo Anglorum Regi Hæretico.

VII.

„ bitant: Etenim cum matrimonium unum „ ſit ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, à Chriſto Domino inſtitutis, idem eſt matrimonium cum Hæretico contrahere, ac unum, „ idemque Sacramentum, una cum eodem, „ vel conficere, ſi nimirum ipſimet contrahentes ſint talis Sacramenti miniſtri, „ quod magis communiter opinantur Scholaſtici, vel ſaltem percipere, ſi ſcilicet, „ quod alii, præſertim ex recentioribus „ Theologis autumant, illius miniſter ſit „ ſolus Sacerdos: utrumque autem, & illicitum, & ſacrilegum eſſe, nemo dubitat: Quare Eccleſia iisdem fere legibus „ quibus Chriſtianis interdixit, ne connubia inirent cum Infidelibus, Catholicos „ pariter à ſacrilegis nuptiis cum Hæreticis „ contrahendis, deterruit: Concilium Laodicenſe *Can.* 10. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 784.) ait: *Quod non oporteat indifferenter Eccleſiaſtico fœdere nuptiarum Hæreticis ſuos filios filiasque conjungere;* Agathenſe *Can.* 67. relato à Gratiano XXVIII. *quæſt.* 1. *Can.* 16. *Non oportet cum Hæreticis miſcere connubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere, ſi tamen profiteantur Chriſtianos futuros eſſe ſe, & Catholicos*; Concilium Chalcedonenſe „ *Can.* 14. Lectoribus, & Cantoribus, inter inferiores Clericos interdicit: *Hæretico, vel Pagano, vel Judæo ſe conjungere, niſi forte promittat ſe ad orthodoxam Fidem perſona Orthodoxa copulanda transferre;* haſce vero ſanctiones roboravit „ Bonifacius VIII. *in cap. Decrevit, de Hæreticis in* 6. ubi dote privandam ſtatuit „ mulierem, quæ ſcienter viro hæretico „ nupſerit. Iis igitur in provinciis, in quibus ejusmodi conjugia; non ſine ſacrorum Canonum contemptu, paſſim celerantur, debet Epiſcopus, in ſua præſertim Synodo, ab illis, in propriarum animarum perniciem contrahendis Catholicos abſterrere, quod Nos faciendum edi„ ximus *in noſtra Conſtitutione* 34. § 3. *noſtri Bullar. tom.* 1. præcipuæ quinque Epiſcopalis muneris partes erunt, maxima „ Catholicis denuntiare pericula, quæ tam „ ipſis, quàm naſcituræ ſoboli, ex præfa„ tis imminet nuptiis, quæ propterea coho„ neſtari nequeunt, obtentu ſolius conſue„ tudinis (verius corruptelam dicerent) niſi „ ea amoveantur pericula, quod tamen vix „ evenire poſſe, recte notant Layman. *Theolog. moral. lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 14. „ *num.* 2. Piringh *ad tit. de ſponſal. & matrimo. num.* 166. Reiffenſtuel *ibid. num.* „ 360. Engel *ad tit. de matrimon. contract. contra interdict. Eccleſ.* §. 2. *num.* 2. Gobat. *Theolog. experim. tractat.* 9. *cap.* 11. „ *num.* 216. Nicolaus Serarius *in opuſc. de Catholicorum cum Hæreticis matrimoniis*, Van. Eſpen J. E. *part.* 2. *tit.* 12. *cap.* 9. „ *num.* . . . aliique paſſim.

„ 4. Curam inſuper idem ſubibit Epiſcopus ritus nuptiarum, quæ à Catholicis „ celebrantur, in locis Hæretico Principi „ ſubjectis; ut enim legibus pareant, ab „ eodem Principe latis, pœnasque evadant „ transgreſſoribus inflictas, coguntur alicubi „ Catholici, matrimonium inter ſe contracturi, Acatholicum Miniſtellum adire, „ ſuumque in conjugium conſenſum, coram „ eo præſtare: dubitatur autem an id, ſine „ piaculo fieri queat. Certum utique eſt, „ ita initum matrimonium, viribus carere, „ ſi inibi publicatum fuerit Tridentini decretum *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* „ nec conſentientes, veros conjuges fieri, „ niſi, ſive antea, ſive poſtea, juxta præ„ ſcriptam à Tridentino normam, matri„ monium celebraverint, coram alterutrius „ contrahentium legitimo Parocho, aliove „ Sacerdote, Parochi vices gerente, & „ duobus teſtibus: Sed difficultas tantum „ eſt, an poſtquam Tridentini ſanctioni ſunt „ obſequuti, aut ad eidem poſtea obſe„ quendum ſunt parati, licite poſſint etiam „ legibus Patriæ obtemperare, & coram „ Heterodoxo Miniſtello ſe ſiſtere. Negat „ Leſſius *in auct. caſ.* 24. *V. Hæreticorum converſatio*, ejusque opinio veriſſima eſſet, ſi Hæreticus Miniſtellus adhiberetur, „ tanquam perſona ſacra, quæ ſacram cæremoniam intenderet exercere, ac per „ eam ſanctitatem tribuere contractui matrimoniali; tunc ſiquidem viderentur Ca„ tholici

VII. *Vis*: si injustè inferatur, pœnis, vexationibus, minis, quæ metum gravem incutiant ad consensum extorquendum. Nam metus gravis injustè à quovis etiam alio tertio incussus ad extorquendum consensum, irritat Matrimonium. Cap. 14. 15. & 28. *de sponsal.* sufficit metus mali gravis probabiliter imminentis, sive illud sit grave absolutè, & in se, sive tantum respectivè ad timentem; æque enim notabiliter tollit injustè voluntarium perfectum. Ratio impedimenti est, quia si esset validum, cùm natura sua sit indissolubile, injuria numquam posset tolli, nec pars innocens in priorem statum restitui; & inde gravissima incommoda sequerentur: nam Matrimonia coacta infelices habere solent exitus, cùm non fundentur in mutuo amore. Præterea fidelium Matrimonium significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ fundatur in amore libero ac voluntario, non in coactione.

Dixi 1. *metus gravis:* nam levis metus etsi injustus, non irritat ex cap. 6. *de sponsal.* quia non notabiliter

„ tholici eum agnoscere tanquam legitimum Christi Ministrum, ritumque hæreticum approbare, & profiteri: Verum, „ cum plerumque res aliter se habeat, illeque Catholicorum matrimoniis solum „ assistat, tanquam Minister mere politicus, „ neque virtute verborum, quibus conjugibus bene apprecatur, ullam credat sanctitatem accedere eorum conjugio, quod Sacramentum esse, nostri temporis Hæretici communiter inficiantur, rectius idcirco se eidem sistentes Catholicos, ut patriæ legibus morem gerant, graviaque „ evitent incommoda, quæ secus sibi imminerent, à culpa excusant Joannes Veiruys *in suo Pastorali tract.* 13. *art.* 7. Arsdekin *Theolog. tripartitæ tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 4. *de matrim. cap.* 8. §. 2. *num.* 17. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *de matrim. n.* 775. Piette *quæst. Theolog. part.* 6. *pag.* 441. „ In hac quoque sententia fuit sacra Congregatio sancti Officii, quæ hanc quæstionem diligenter, uti solet, examinavit, & die 19. Novembris anni 1617. in „ eum qui sequitur modum, definivit: *Catholici qui matrimonio juncti sunt coram Parocho, & testibus Catholicis in pluribus locis (ita invaluit consuetudo) solent coram Ministro Hæretico, seu Protestante rursus conjungi, ad evitanda gravia damna; neque potest consuetudo hæc à Clero corrigi. Peccant ne? Et quo peccato Catholici, sic denuo conjuncti coram Ministro Hæretico? Et quomodo se gerere debeat erga illos Ordinarius loci? S. Congregatio respondit: Quatenus Minister assistat matrimoniis Catholicorum, uti Minister politicus, non peccare contrahentes. Si vero assistat, ut Minister addictus Sacris, non licere, & tunc contrahentes peccare mortaliter, & esse monendos.*

„ 5. Huic sacræ Congregationis sententiæ nostram Nos auctoritatem adjecimus, „ *in nostra Constitut.* 89. §. 10. *nostri Bullar. tom.* 1. ubi Fidelibus degentibus in „ regno Serviæ, finitimisque regionibus, „ interdiximus, ne, matrimonio inter se, „ Catholico ritu, celebrato, illud renovare „ præsumant coram *Caddi;* nostram tamen „ interdictionem, hac temperavimus limitatione, nisi scilicet nuptiarum cæremonia explenda, coram *Caddi*, actus sit „ mere civilis, nullamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve superstitionis genus includat. Hujuscemodi decreta in unum collecta, & disertius explicata juste ac sancte, præcipuum locum „ occupabunt in Synodo, si quæ fiat ab „ Antistite, seu Vicario Apostolico, cui „ concredita sit cura Fidelium, loca incolentium, Hæretico Principi subjecta; quinimmo oportebit eidem Synodo adjungere instructionem, qua solerter edoceantur Fideles prædictam civilem cæremoniam, coram Hæretico Ministello explendam, vires, & firmitatem, non tribuere conjugiis Catholicorum, quibus propterea abstinendum erit ab omni conjugali consuetudine, nisi suas nuptias coram „ Ministro Catholico, & duobus testibus „ rite celebraverint. Inepte autem similes „ instructiones intruderentur in Synodum „ Diœcesis, ab Hæreticorum regionibus „ quam longe dissitæ.

liter minuit libertatem, & facilè contemni potuit. 2. *Injustè*: nam si metus sit justè incussus ab homine, valet Matrimonium, ex cap. 10. *de sponsal.* & cap. 2. *de adulter.* quia fuit sufficienter voluntarium in suo principio, & nulla intervenit injuria. Sic valet ex metu justæ excommunicationis; vel pœnæ à judice intentatæ contractum. Unde qui contraxit sponsalia, compelli potest metu censuræ ad matrimonium, cap. cit. Imò valet etiamsi metus justè incurratur à privato homine, ut si stupratori filiæ suæ minans pater intentet se eum apud judicem delaturum, nisi eam ducat. Namque justè procedit, non dicitur vim inferre: secus, si minetur se eum occisurum. 3. *Ad extorquendum consensum*: nam si metus injustè incutiatur ob alium finem, v. gr. vindictam, ut si quis ad placandum inimicum necem minantem ducat ejus filiam, vel si injustè detentus in carcere ob aliam causam, ut eo se liberet, ducat filiam judicis, vel custodis, valet Matrimonium. Quia ille metus, ut supponitur, non est per se directè causa Matrimonii, sed tantùm occasio; nam ille sponte tale medium evadendi eligit. 4. *A quovis alio, &c.* Nam si metus ortus sit à causa naturali, vel sponte susceptus, v. gr. ex metu naufragii, seu mortis instantis, valet Matrimonium: quia tunc sine alterius injuria, & à nullo alio nisi à se ipso compellitur ad contrahendum. *Vide dicta de metu in contract.*

VIII. *Ordo sacer*, nempe Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium, ob annexum votum solemne castitatis, & legem ecclesiasticam, cap. 1. *de cleric. conjug.* & ex Conc. general. Lateran. I. cap. 21. & Lateran. II. cap. 7. Trident. sess. 24. can. 9.

IX. *Ligamen* est vinculum prioris conjugii sive rati tantùm, sive consummati, quo durante secundum jure divino est invalidum: nam in lege nova polygamia nec licita nec valida est. Hinc conjux non potest aliud Matrimonium inire, nisi habeat certitudinem moralem de morte compartis, cap. 2. *de secund. nupt.* ibi: *Nullus ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migravit conjux ejus.* Alioqui enim exponeret se periculo mœchandi.

Quod si post contractas bona fide secundas nuptias dubitet de morte prioris conjugis, tenetur quam primùm diligenter inquirere veritatem, & interim abstinere à petendo debito, non tamen à reddendo, nam petendo exponeret se periculo fornicandi; & negando inferret injuriam possessori bonæ fidei. Si verò de prioris conjugis vita constiterit, tenetur posteriorem statim relinquere, & ad priorem reverti, ex eod. cap. nam subsistit prius Matrimonium, & posterius invalidum est.

Si verò uterque mala seu dubia fide processit, neutri licet petere, & reddere debitum: quia neutri est possessio juris pro petendo debito; nam possessio juris inchoari nequit cum mala vel dubia fide. Si autem unus tantùm cum dubio contraxit, hic non potest petere debitum, etsi debeat reddere: nam contraxit mala fide, & sine judicio prudenti de morte conjugis.

Porrò sola absentia multorum annorum, nec sola fama fundat certitudinem moralem sufficientem. Sed requiritur testimonium authenticum mortis conjugis, approbatum ab ordinario, sine cujus licentia parochi non debent tunc agere. Quòd si desit testimonium authenticum conjugis jam diu absentis, necesse est ut hanc testentur homines fide digni.

X. *Honestas*, seu justitia publicæ honestatis, est quædam affinitas, seu propin-

propinquitas personarum jure civili & canonico inducta, proveniens vel ex sponsalibus validis & absolutis, vel ex Matrimonio rato non consummato, ob publicam morum honestatem. Si ex sponsalibus oriatur, Matrimonium irritat solùm inter sponsum & consanguineam sponsæ in primo gradu, & viciſſim, ex Concilio Trident. seſſ. 24. cap. 3. Idque etiam si sponsalia posteà fuerint justè dissolura, cap. *Si quis* 27. quæst. 2. etiam mutuo consensu ex cap. 5. *de desponsat. impub.* Nam hoc impedimentum non à contrahentium voluntate pendet, sed ab Ecclesiæ, quæ illud constituit, instituto, & quæ voluit illud esse perpetuum; eo quod non deceat Matrimonium contrahi inter personas, quæ sibi factæ sunt propinquæ per sponsalia. Si ex matrimonio rato oriatur, irritat usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusivè, ut declaravit Pius V. in Bulla 62. asserens Conc. Trident. circa hoc nihil innovasse.

XI. *Ætas*, nempe impuberum; nam horum Matrimonium illicitum & irritum est jure canonico, cap. 10. *de desponsat. impub.* Valet tamen Matrimonium inter pubertati proximos, qui jam habent sufficientem ad id discretionem rationis & potentiam generandi, ex cap. 9. eod. tit.

XII. *Affinitas* est conjunctio seu propinquitas personarum orta ex copula carnali completa, seu per se sufficiente ad generationem prolis, sive licita, sive illicita. Oritur inter consanguineos viri & solam mulierem, item inter consanguineas mulieris, & solum virum. Ratio est, quia vir & mulier per copulam carnalem fiunt una caro; ac proinde consanguinitas unius fit consanguinitas alterius, & viciſſim, cap. *Porro* 35. quæst. 5. Affinitas quæ oritur ex licita, seu conjugali copula, irritat Matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè in linea collaterali, perinde ac consanguinitas, c. 8. *de consanguin.* quod in hac parte non fuit correctum. Quæ oritur ex illicita copula, solùm irritat usque ad secundum inclusivè ex jure novo Concil. Tridentin. seſſ. 24. cap. 4. ita ut jam in ulterioribus gradibus Matrimonium sit validum, imo & licitum, ut declaravit Pius V. bulla 62.

Nota 1. In affinitate lineæ & gradus eodem modo computantur, quo supra in consanguinitate: unde quo gradu aliquis consanguineus est uni conjugum vel copulatorum, eodem gradu affinis est alteri. Sic consanguinea uxoris in primo & secundo gradu, & viciſſim consanguineus mariti in primo & secundo gradu, affinis est uxori in iisdem gradibus.

Nota 2. Hoc impedimentum est solùm juris humani. Excipiunt multi gradum primum lineæ rectæ, ut inter privignum & novercam, vitricum & privignam: quia omnes gentes bene institutæ talia connubia ob indecentiam abhorruerunt, ex 1. ad Cor. 5. & ex l. 4. *Codic. de nupt.* Enim verò cùm vitricus & noverca per copulam conjugalem facti sint una caro, privigna vitrico eamdem fere reverentiam debet, quam deberet matri. Quare Matrimonium inter tales dedecet naturam rationalem; ideoque Deus illud validè contrahendi potestatem non dedit.

Nota 3. Copula incestuosa cum consanguineis conjugis non dirimit Matrimonium validè contractum, cùm sit insolubile, sed privat nocentem jure petendi debitum, non tamen facultate reddendi, ne pars innocens privetur suo jure ob alterius delictum, c. 4. & 10. *de eo qui cognovit &c.*

Nota 4. Consanguinei conjugum vel copulatorum non fiunt affines inter se. Sic consanguinei uxoris non sunt affines consanguineis viri; nec hi illis,

cap.

cap. 5. *de consang.* Hinc duo fratres validè contrahunt cum duabus sororibus, & filius mariti ex alio conjugio cum filia uxoris ex alio pariter conjugio susceptа.

XIII. *Clandestinitas.* Matrimonium clandestinum est illud, quod non contrahitur coram parocho proprio, vel alio Sacerdote de ipsius parochi vel ordinarii licentia, & duobus saltem testibus. Est invalidum in omnibus locis, ubi Concil. Trident. decretum de hoc promulgatum vel receptum est, ut patet ex his verbis decreti, sess. 24. cap. 1. *Qui aliter quàm præsente parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat.* Quamvis autem ante Concil. Tridentin. ejusmodi Matrimonia fuerint valida, semper tamen fuerunt & sunt ubique illicita: nam *Ecclesia justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.* Conc. Trident. ibid. Circa hoc. (*a*)

Nota

(*a*) Vide cap. 68. lib. VII. laudati Tractatus, quod integrum transcribimus. „ In „ Diœcesi Valentina sæpissime eveniebat, „ ab uno eodemque cum pluribus sponsalia contrahi, atque inde fiebat, ut graves inter utriusque partis consanguineos „ orirentur discordiæ, & frequenter in „ judicio litigandum esset; quænam sponsalia prævalerent, aliisque forent præferenda: ad prospiciendum diœcesis tranquillitati, & tot præcidenda litigia, rogatus fuit Archiepiscopus, ut in sua Synodo „ statueret, nulla, atque irrita in posterum „ futura sponsalia, quæ sine præsentia Parochi duorumque saltem testium contra„ herentur: sed prudens Archiepiscopus „ porrectis sibi precibus abnuit; tantam „ quippe potestatem sibi inesse non existi„ mavit extendendi ad sponsalia decretum „ Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. matri„ mon.* quo irrita fiunt clandestina conjugia. „ Actum fuit de hac re, in sacra Congregatione Concilii, quæ Archiepiscopi sententiam approbavit, ejusque commendavit consilium: Siquidem Tridentinum, „ in citato decreto nihil innotavit, circa „ sponsalia, eaque reliquit sub dispositio„ ne juris communis, juxta quod etiam „ remotis arbitris, valide contrahuntur, „ quod habetur *lib.* 1. *decretor. pag.* 99. & „ *pag.* 126. legi etiam potest *nostra Notific.* 46. „ ubi prolixe de hac materia disseruimus.

„ 2. Alter Archiepiscopus ad eliminandum abusum nimium in dies in sua diœcesi inolescentem, ut matrimonium contracturi, nulla præmissa illius denuntia„ tione, infirmitatis prætextu, Parochum „ arcesserent, & coram eo, licet invito, „ & reluctante, ac duobus testibus, ma„ trimonium inirent, Constitutionem pro„ mulgavit, qua, adempta Parochis facul„ tate assistendi matrimoniis, quibus non „ præcessissent debitæ denuntiationes, ma„ trimonia ita contracta, nulla, atque irri„ ta decrevit, & declaravit. Sed re delata „ ad sacram Congregationem Concilii, hæc, „ teste Cardinali de Lugo *respons. moral. lib.* „ 1. *dub.* 45. Archiepiscopo mandavit, ut „ quantocyus suam revocaret Constitutio„ nem: omissio quippe denuntiationum, „ sine Episcopi dispensatione, reddit utique „ matrimonium illicitum, non tamen efficit „ invalidum: neque in Episcopi potestate „ est novum statuere impedimentum diri„ mens, quod à solo Summo Pontifice po„ test induci, ut pluribus demonstrant San„ chez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 1. *num.* 9. & „ Pontius *lib.* 6. *de matrim. cap.* 1. *num.* 12. „ Quocirca eadem Sacr. Congregatio Con„ cilii, apud eumdem Sanchez *lib.* 3. *disp.* „ 21. *num.* 12. validum definivit matrimo„ nium, celebratum coram Parocho, cui „ ab Episcopo sit generatim interdictum, ne „ matrimoniis assistat. *Congregatio Cardinalium respondit, valere matrimonium con„ tractum coram Parocho, cui interdictum* „ *est ab Episcopo, ne interveniat:* Is enim „ adhuc est vere Parochus, suæque retinet „ Parochiæ titulum, & propterea omnibus „ præstat qualitatibus, quas Tridentinum „ exposcit, ad matrimonii validitatem; pro„ hibitio autem Episcopi solum operatur, „ ne ille licite, non itidem ne valide assistat.

„ 3. Aliud

Nota 1. Requiritur parochus domicilii, aut saltem quasi domicilii, sive viri, sive mulieris. Nam Conc. requirit præsentiam *parochi*, non *parochorum*; neque exprimit an viri, an mulieris: unde censetur liberam relinquere electionem, & ita sacra Congregatio declaravit, ut testatur Fagnanus

„ 3. Aliud esset de matrimonio celebrato, „ contra interdictum Papæ, munitum decreto irritante: Si quidem cum Papa possit, per suam universalem legem; novum „ impedimentum dirimens matrimonio apponere, potest etiam in aliquo speciali „ eventu, prohibere, ne, inter peculiares personas, matrimonium contrahatur, „ simulque decernere, ut contra suam prohibitionem contractum, sit irritum, quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus *in cap. Tua, de sponsa duorum*, docentque Barbosa *in cap. Ad dissolvendam, num.* 4. *de desponsat. impuber.* Leander *oper. moral. tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 23. *de impedimentis matrimonii, q.* 3. Becan. *in Summ. tit. de Sacram. cap.* 49. *quæst.* 1. *num.* 6. Schmalzgrueber *ad lib.* 4. *Decretal. tit.* 16. *num.* 9. Sola vero prohibitio, sine decreto irritante producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens matrimonium. Quamobrem Alexander III. *in cap. Ex litteris de matrimon. contract. contra interdict. Eccles.* validum pronuntiavit matrimonium initum, contra Episcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite, super præviis sponsalibus à contrahentium altero, cum alia persona stipulatis: quod si idem Pontifex *in cap. Tua fraternitas de sponsa duorum* irritum declaravit matrimonium, contra Episcopi inhibitionem, contractum post aliud matrimonium antea initum, sed nondum carnali copula consummatum, non ideo secundum matrimonium irritum dixit, quia esset celebratum, contra Episcopi interdictum, sed quia ei aliud obstabat matrimonium, quod licèt dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius matrimonii, postea attentati, quod integram Decretalem legenti manifeste patet, ponderatque Gonzalez *in cap. De muliere, de matrim. contracto contra interdictum Ecclesiæ, num.* 2.

„ 4. Non prohibetur tamen Episcopus, „ severissimis pœnis, illorum refrænare proterviam, qui, contra interdictum Ecclesiæ, matrimonium contrahere præsumunt, „ quod cum communi tradit Sanchez *lib.* 3. *disp.* 46. *num.* 7. notans insuper, eas pœnas non esse à jure præfinitas, sed ejusdem Episcopi permitti arbitrio: Verum etiam in his decernendis, cavere debet; ne sua abutatur libertate, & jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticensi, edita olim fuerat Constitutio, cujus meminit Covarruvias *in* 4. *Decretal.* 2. *part. cap.* 6. *num.* 4. qua, excommunicatione latæ sententiæ innodabantur contrahentes matrimonium, non præmissis publicationibus, à Tridentino præscriptis; & præterea decernebatur, excommunicatione irretitos, statim esse evitandos, licet non essent publice, ac nominatim denuntiati. At ejusmodi Constitutio, quoad secundam sui partem sustineri minime potuit, quoniam evitandos pronuntiabat, qui, juxta Canonicas sanctiones, evitandi nequaquam sunt. In celebri enim Extravag. Martini V. incipien. *Ad evitanda*, edita in Conc. Constantiensi, evitandi decernuntur solum excommunicati, publicè, & nominatim denuntiati, ac publici, & notorii Clericorum percussores: uti ponderant Sanchez *de matrim lib.* 3. *disp.* 46. *num.* 10. & Cardinalis de Lugo *cit. dub.* 45. *num.* 5. Quamvis vero Fagnanus *in cap. Quod à Prædecessore, num.* 55. *de Schismaticis* probare conetur, evitandos etiam esse quoscumque, qui Facti notorietate certo dignoscuntur in excommunicationem incidisse, juxta posteriorem sanctionem Concilii Lateranensis V. *sess.* 11. §. *Statuimus autem*, ejus tamen doctrina fere communiter rejecta est, cum ubique moribus sit recepta laudata Constitutio *Ad evitanda*, quod testantur Suarez *de cons. disp.* 9. *sect.* 25. Layman *Theolog. Moral. lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 1. Cassabut. *in theoria, & praxi jur. Canon. lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 3. Cardinalis Albitius *de inconstantia in Fide cap.* 13. *n.* 23. Engel. *ad lib.* 5. *Decretal. tit.* 39. *n.* 56. Wiestner *ibid. n.* 63. Reiffenstuel *n.* 138.

„ 5. In diœcesi Kiovienſi, atque in tota „ Ruthena Provincia, numquam promul-

nus ad c. *Quòd nobis*, de cland. desponſ. Ad domicilium autem alicubi acquirendum requiritur habitatio cum voluntate ibi ſemper habitandi. Ad quaſi domicilium ſufficit habitatio cum voluntate ibi manendi longo tempore, vel majore anni parte. Juxta multos ſufficit parochus quaſi domicilii; ita ut

„ gatum fuerat ſæpius laudatum decretum „ Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim.* ad præcidenda nihilominus ſcandala, quæ ex clandeſtinis conjugiis, in maximam animarum perniciem, proveniebant „ in Diœceſana Synodo Kiovienſi, habita „ die 11. Octobris 1619. atque in Synodo „ Provinciali Ruthena, habita die 6. Auguſti 1626. Conſtitutiones ſunt editæ, in quibus irrita declarata ſunt matrimonia, aliter quam coram Parocho, & duobus, „ vel tribus teſtibus celebrata, eodem planè „ modo, quo à Tridentino ſtatutum fuerat, „ licet nulla Tridentini fuerit in illis facta „ mentio; ſimulque juſſi ſunt ſinguli Ruſtheni Parochi, eas Synodales Conſtitutiones, per ſuas eccleſias, quamprimum „ promulgare, ſicuti etiam à Tridentino „ fuerat præſcriptum: Iis vero, qui poſt „ hanc publicationem, ſine Parochi, & „ duorum ſaltem teſtium præſentia, matrimonium contraxerunt, injuncta eſt ſeparatio, & veluti nullo inter ſe legitimo „ connubii fœdere obſtrictis, libera facta „ eſt poteſtas, tranſeundi ad alia vota.

„ 6. De hiſce decretis acriter diſceptatum fuit, cum in ſacra Congregatione „ de propaganda Fide, tum in ſacra Congregatione Concilii: ſcripſerunt in utramque partem Theologi, & Canoniſtæ, quorum nonnulli exiſtimarunt, nihil eſſe dubitandum de validitate Conſtitutionum, „ quæ ad amuſſim reſpondebant, & verbis, & menti Concilii Tridentini, quod „ ideo non fuit expreſſe nominatum, ne illius nomine audito, Rutheni ſchiſmatici, „ quibus eſt inviſum, magis, magisque ab „ unione retraherentur, & ne ſimiliter Græci, ab Orthodoxa Eccleſia ſeparati, occaſionem inde arriperent ſpargendi in „ vulgus, Latinos, velle ſuos mores, & „ ritus in ipſorum Eccleſiam invehere, quam „ calumniam nobis impingunt, ut plebis „ animum à Latinis avertant, atque in ſchiſmate obduratum detineant.

„ 7. Alii ex adverſo fuerunt in ſententia, „ præfata Synodalia ſtatuta, quamquam „ Tridentino omnino conformia, viribus „ tamen carere, quod hac ratiocinatione „ manifeſte confici ſunt arbitrati: Tridentinum noluit ſuum decretum, quo irrita „ fecit matrimonia clandeſtina, quempiam „ afficere, & ligare, niſi poſt triginta dies, „ ab ejusdem decreti publicatione, facta „ in parochia, in qua ipſe degit, *Decernit „ inſuper* (ſunt verba Tridentini) *ut hujusmodi decretum, in unaquaque parochia „ ſuum robur, poſt triginta dies habere incipiat, à die prima publicationis in eadem „ parochia factæ numerandos;* At in Parochialibus Eccleſiis Ruthenis nunquam „ prædictum Conciliare decretum fuit promulgatum; itaque matrimonia inibi, aliter contracta, quam Tridentinum præſcripſerit, non poſſunt eſſe irrita, virtute „ decreti ejusdem Tridentini. Unde igitur „ reſtat, ut irrita ſint, virtute Conſtitutionum à Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per ſingulas parochias promulgatarum, hoc autem contingere nequaquam poteſt: nulla quippe peculiaris Synodus poteſt inducere novum impedimentum dirimens matrimonium, ſeu hujus „ contrahendi novam formam præſcribere, „ ſed eſt ad id neceſſaria ſuprema auctoritas, vel Concilii Oecumenici vel ſummi „ Pontificis.

„ 8. Hanc poſtremam opinionem amplexa ſacra Congregatio, quæ die 2. Decem. „ 1628. reſcripſit, Synodalia decreta Ruthena, per Parochias publicata, non potuiſſe firmitatem adimere matrimoniis, „ contra formam in iisdem ſtatutam, contrahendis, & propterea valida definivit „ matrimonia clandeſtina, inita poſt eorumdem decretorum promulgationem; quodque hinc neceſſario conſequebatur, redintegrari juſſit conjugia, hoc tantum nomine reſciſſa, quod aliter eſſent celebrata, quam Synodales expoſcerent Conſtitutiones; conjugesque ea de cauſa ſeparatos ad cohabitationem inſtaurandam „ adegit, idque etiamſi, poſt ſeparationem „ alias celebraſſent nuptias, quarum validitati obitabant primæ, jam legitime contractæ. Ut porro deinceps incommoda „ averterentur, quæ ex clandeſtinis proveniunt matrimoniis, eadem Congregatio „ conſuluit, Sanctiſſimo, ut per ſuas Apoſtolicas litteras in forma Brevis, iisdem fere „ verbis conceptas, quibus Tridentinum „ utitur

ut ſtudioſi in academiis, milites in præſidiis, opifices, famuli, & qui majore anni parte alicubi habitant, vel habitaturi venerunt, poſſint coram parocho loci contrahere. Quia contrahunt ibi domicilium parochiale in ordine ad confeſſionem & alia ſacramenta, excepto Ordine. Is autem eſt proprius parochus ad aſſiſtendum Matrimonio, qui, in cap. *Omnis*, de pœnitent. &c. appellatur proprius ſacerdos. Idem declaravit pluries Sac. Congregatio; teſte Fagnano, in cap. *Significavit*.

Nota 2. Epiſcopus per ſe ipſum, vel Sacerdotem à ſe deputandum, validè aſſiſtit; cùm ſit ſupremus parochus in tota diœceſi. Idem eſt de vicario generali Epiſcopi; nam unam & eandem ſuo modo poteſtatem jurisdictionis habet cum Epiſcopo.

Nota 3. Parochus domicilii & teſtes debent eſſe ſimul præſentes, etiam moraliter, ita ut intelligant quid agatur; quia requiritur talis præſentia, ut poſſint teſtari veritatem Matrimonii. Quare non ſufficit, ſi contrahentes conſenſum explicent, modò coram ſolo parocho, & poſtea coram ſolis teſtibus abſque parocho, nam Concil. Tridentin. copulativè exigit præſentiam parochi & teſtium. Nec etiam ſufficit ſimultas moralis, ſed requiritur phyſica; quia hic exigitur præſentia parochi & teſtium, ut planè conſtare poſſit Eccle-

„ utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius contrahentium Parocho, & „ duobus, aut tribus teſtibus in poſterum „ contrahenda, irrita decerneret, easque „ litteras per ſingulas Parochias Ruthenas „ præciperet promulgari.

„ 9. Eamdem ſententiam, in qua poſt „ novum examen, eadem Congregatio perſtitit die 20. Martii 1629. approbavit, con „ firmavitque Urban. VIII. ſimulque deputavit particularem Congregationem, quæ „ de modo deliberaret, quo litteræ Apoſtolicæ eſſent formandæ: habita eſt hæc „ Congr. die 20. Aprilis ejusdem anni 1629. „ eaque ſuggerente, ſcripta fuere duo Brevia, alterum, in quo demandabatur publicatio Decreti Concilii Tridentini, ex „ preſſe, & nominatim; alterum, in quo „ ipſemet Pontifex, verbis tamen à Tridentino acceptis, & facta inſuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quæ ſine Parocho, & teſtibus in poſterum fierent. Utrumque „ Apoſtolicum Breve transmiſſum fuit ad „ Nuntium Apoſtolicum, eique inſinuatum, „ ut niſi ab expreſſa publicatione Tridentini turbas, & tumultus excitandos præ„ videret, uteretur primo Brevi; ſin minus urgeret promulgationem ſecundi, per „ quamlibet Parochiam, non tanquam Decreti Tridentini, ſed tanquam Conſtitutionis Pontificiæ; Parochis autem in„ jungeret, ut populo declararent, Pontificiam Conſtitutionem vim habituram, „ poſt triginta dies ab ejusdem publicatione, in Parochia factam, numerandos, „ quemadmodum etiam Tridentinum in ſuo „ decreto cautum voluit. Litteræ quoque „ datæ ſunt ad Archiepiſcopum Kiovienſem, „ quibus, poſt plurimum commendatum „ ejusdem ſtudium abducendi Fideles à „ clandeſtinis deſponſationibus, fuit ſuaviter quodammodo reprehenſus, quod „ deliquiſſet contra jus commune, adſcribendo ſibi poteſtatem, qua certo care„ bat.

„ 10. Ex quibus ſatis abunde demonſtratum arbitramur, nunquam permitti Epiſcopis aliquid in ſuas Synodales Conſtitutiones inſerere, quod juri communi, „ atque Apoſtolicis Conſtitutionibus refragetur, etiamſi illud neceſſarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum „ ſacrarum tuendam religionem.

„ 11. A tradita tamen regula excipitur „ Conſtitutio Synodalis, quæ ſit corroborata Apoſtolica confirmatione; ab hac „ enim tantas accipit vires, ut prævaleat „ juri communi, cui cæteroquin ſit contraria, ſicuti advertunt Gonzalez *ad Reg.* 8. „ *Cancell in* 3. *annot. num.* 213. *& ſeqq.* „ Rota *deciſ.* 60. *num.* 4. *& ſeqq. p.* 9. *rec.* „ quod tamen eſt intelligendum, ſi confirmatio Apoſtolica ſit in forma ſpecifica, „ ut ajunt, non in communi, latum quippe inter hæc duo confirmationum genera „ intercedere diſcrimen, in hujus Operis „ capite ultimo, demonſtrabimus.

ſiæ de Matrimonio : ad quod requiritur ſimultas phyſica parochi & teſtium, alioqui eſſent ſolùm teſtes ſingulares. *Ita Sanchez.* At non obeſt valori Matrimonii, ſi repugnent : quia Concil. eorum præſentiam non conſenſum requirit, & ſine hoc obtinetur finis decreti, qui eſt, ut tale Matrimonium Eccleſiæ conſtare poſſit. *Sacra Congregatio* (inquit Fagnanus in cap. *Quoniam*, l. de conſtitut.) *declaravit validum eſſe Matrimonium contractum coram parocho etiam invito, & per vim adhibito, qui ſibi aures obturaverat. Item coram parocho tam viri quàm mulieris etiam in aliena parochia, etiamſi Epiſcopus illi Matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantùm ordinibus initiato, qui non poteſt tamen legare niſi ſacerdotem.* Imò valet contractum coram parocho ſuſpenſo, excommunicato, vel irregulari, ut declaravit Sac. Congregatio Cardinal. teſte eodem Fagnano. Graviter tamen peccant, qui coram parocho invito contrahunt : quia gravem admittunt irreverentiam in Eccleſiam, cujus ille perſonam ſuſtinet, niſi irrationabiliter contradiceret, nec poſſet adiri Superior.

Nota 4. Secundùm multos, ad valorem ſufficiunt quilibet teſtes ratione utentes. Nam nulli excipiuntur à Concilio : & concurrunt cum alio fide digno, nempe parocho, cujus habilitas ſupplet.

Nota 5. Vagi, & qui nullibi certas ſedes habent, debent contrahere coram parocho loci, in quo verſantur dum contrahunt. Quia nullus alius eſt proprius eorum parochus, & ex Concil. ſeſſ. 24. cap. 7. ubi *Parochis præcipit, ne illorum matrimoniis interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint*, num ſcilicet liberi ac idonei ſint ad contrahendum ; *& re ad ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

Nota 6. In locis hæreticorum, ubi Conc. Tridentinum promulgatum fuit, ut in Hollandia, ex diſpenſatione Eccleſiæ valet Matrimonium catholicorum ſine præſentia parochi contractum, ſi ibi nullus ſit parochus catholicus, nec ejus vices ſupplens, vel ſi nequeat ſine gravi periculo adiri aut advocari, modò adhibeantur ſaltem duo teſtes, ut declaravit Sac. Congregatio, teſte Bellarmino, in epiſt. ad Octavium Tricar. Epiſcop. Nam decretum Conc. Tridentini non ſe extendit ad ea loca, ubi nulli ſunt parochi, nec Vicarii, nec Epiſcopi.

Nota 7. Ex diſpenſatione tacita Papæ & uſu Eccleſiæ validum eſt Matrimonium hæreticorum in locis, ubi publicè exercent ſuam religionem, modò contractum ſit ſecundùm ritum & leges loci, licèt ibi Trid. Conc. promulgatum fuerit, ut in Hollandia. Nam Eccleſia non permittit, ut hæretici illi ad fidem catholicam converſi alias nuptias contrahant, & eorum liberos habet ut legitimos. Ita Pœnitentiaria Romana reſpondit ad Epiſc. Caſtorienſ.

Nota 8. Habens domicilium in loco ubi decretum Conc. promulgatum non eſt, invalidè contrahit clandeſtinè in alio loco ubi receptum eſt. Quia contractus fieri debent ſecundùm leges loci in quo celebrantur : nam contrahentes ſortiuntur forum loci in quo contrahunt. Imò incola loci ubi Conc. receptum eſt, invalidè contrahit ſine parocho & teſtibus in loco ubi non eſt receptum, ſi eò ſe conferat in fraudem decreti, hoc eſt, ut clandeſtinè contrahat, ut Sac. Congregatio declaravit.

Nota 9. Matrimonium clandeſtinum non

non resolvi in sponsalia, declaravit Sac. Congregatio, apud Fag cap. *Ad audientiam.*

Nota 10. Non licet parocho, qui etsi solus extra confessionem novit occultum impedimentum, tali matrimonio assistere. Quia tunc officium testis obit: nemo autem testimonium præstare potest de actu, quem scit esse irritum. Si sit impedimentum non dirimens, v. gr. votum castitatis, tenetur privatim monere; & si nihil proficiat, rem ad Ordinarium deferre; nam ex officio pastoris tenetur maximè impedire peccatum subditi. *Layman.* (a)

XIV. *Impotentia*, seu inhabilitas ad coitum naturalem & prolificum oritur, vel ex maleficio, vel ex causa naturali, & quidem in fœmina ex arctitudine vasis: in viro autem vel ex nimia frigiditate naturæ, vel ex testiculorum carentia aut attritione, vel complexionis debilitate: unde fit ut non possit semen prolificum intra vas mulieris effundere.

Impotentia alia est absoluta, qua quis est impotens respectu omnium; alia respectiva, qua quis est impotens respectu alicujus tantum. Ea utraque subdividitur in perpetuam, & temporalem. Perpetua est ea, quæ tolli nequit sine miraculo, vel sine peccato, vel sine vitæ periculo; temporalis, quæ tolli potest sine peccato, vitæ periculo, & miraculo, sed mediis licitis & ordinariis, sive naturalibus, sive supernaturalibus, ut precibus, exorcismis contra maleficia.

Porrò sterilitas non est impotentia: nam ea non obstante potest esse copula per se apta generationi, licèt hæc per accidens non sequatur, defectu scilicet morbi vel alicujus accidentalis qualitatis seminis, vel aliunde.

Dico 1. Impotentia perpetua antecedens matrimonium, quamvis se teneat ex parte unius, illud irritat tum jure canonico, ut patet ex titulo *de frigidis, &c.* tum jure naturali: quia matrimonium consistit in mutua traditione potestatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideóque jure naturali impedit talem traditionem;

(a) De matrimoniis occultis vide Const. BENEDICTI XIV. incipien. *Satis vobis compertum*, vol. 1. Bullar. pag. 89. in qua, quomodo sit permittenda, & qua ratione celebranda præscribitur: Atque *Primò.* Monentur Episcopi, *ne facile, & sine legitima, & urgente causa moveantur ad remittendum Publicationes, à quibus contracturi matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari.* 2. Hortatur, & impense eosdem Episcopos admonet, ut diligenter inquirant, *nam Personæ matrimonium secreto contrahere petentes, ejus qualitatis, gradus, & conditionis sint, quæ id probe exposcant; & ut curent, antequam contrahendi facultatem faciant, quod contrahentes clara, & indubia, & à quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi sint ingenii, poligamiæ periculum.* 3. Statuitur, ut coram Parocho hæc matrimonia celebrentur alterius ex Contrahentibus; nec sine gravi compellente causa extraneus Sacerdos ad id muneris deputetur; ac præcipitur, ut à Parocho, vel Sacerdote contrahentes de proprio debito moneantur. 4. Matrimonii occulti documenta Episcopo exhiberi, in acta referri, & caute servari jubentur. 5. Præcipitur, proles ex eo susceptæ tempestive in Ecclesia, in qua aliis infantibus hoc Sacramentum indistincte confertur, baptizari, ejusque nativitas Episcopo rite describi, *vel immediate per Parentes ipsos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam Personam ab ipsis Parentibus designatam*, & demum in actis vide decreti. 6. In contravenientium pœnam matrimonii divulgatio stabilitur, atque hæc nota fieri oportere jubetur hujusmodi matrimonia contrahere contendentibus.

nemo enim potest tradere potestatem actus, quem nullo modo habet in sua potestate; nam nemo potest dare quod non habet. Nec quis potest se obligare ad id, quod dare vel facere nequit, *cum impossibilium nulla obligatio sit*, l. 145. *de reg. jur.*

Quare impotentia perpetua absoluta dirimit Matrimonium respectu omnium: respectiva solum respectu illius personæ ad quam est. Nam eatenus impotentia irritat, quatenus impedit ne contrahens possit dare dominium & usum sui corporis ad copulam generationi aptam.

Hinc eunuchi utroque testiculo privati numquam possunt validè contrahere, ob defectum seminis prolifici, ut declaravit Sixtus V. in Bulla 59. Idem est de illis, quibus attritus est uterque testiculus: vel qui integris licèt partibus semen prolificum emittere nequeunt, ob naturalem frigiditatem, vel perpetuam complexionis debilitatem. Secùs dicunt de viro carente uno tantùm testiculo, qui potest prolificum semen emittere; item de viro ægrotante: quia in hoc verè extat potentia habitualis, quæ est solùm ligata per accidens.

Dico 2. Impotentia temporalis nullo jure irritat matrimonium, cap. 6. *de frigid.* Quia cùm possit tolli, adest materia sufficiens contractui, sive quia non est impotentia simpliciter, sed secundùm quid tantùm; nam est vera potentia quamvis impedita ad tempus, vel adminiculo aliquo indigens.

Si dubium sit, an impotentia Matrimonium præcedens, perpetua an temporalis sit, non licet Matrimonium inire: quia exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis. Quòd si jam contractum est, tunc à jure conjugibus conceditur triennium experientiæ, ut adhibitis mediis possibilibus ac licitis conentur tollere impotentiam, quo completo si duret impotentia, nullum est Matrimonium, cap. 5. *de frigid.* ubi si bona fide contraxerunt, iis permittitur ut simul permaneant ut frater & soror. Quod intellige, modò constet abesse omne incontinentiæ periculum, quod rarò abest. Nam, ut notat Sanchez, hæc confœderatio est periculosissima, quare non est facilè concedenda; talibus enim nihil licet eorum, quæ solutis interdicuntur, ut tactus, &c. cum revera conjuges minimè sint. Igitur separari debent si alteruter id petat, vel morale sit periculum incontinentiæ. Quòd si separatione facta vir ex post facto deprehendatur potens, prius Matrimonium restauretur, etsi mulier alteri nupserit, quia verè erat validum, cùm impotentia fuerit tantùm temporalis.

Porrò conjux laborans impotentia solùm respectiva potest aliam ducere: secùs, si ea sit absoluta ac perpetua. Vir autem solutus morti proximus potest validè contrahere cum concubina, quia habet veram potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis tunc morbo impeditam & probabiliter numquam postea in actum reducendam.

Dico 3. Impotentia quælibet superveniens Matrimonio rato licèt nondum consummato, illud non dissolvit. Quia fuit validum, nec dissolvi potest, nisi per professionem religiosam, vel dispensationem Papæ. Tunc autem conjux impotens exigente comparte tenetur adhibere media ad impotentiam expellendam apta, modò periculum mortis non afferant, quia tenetur ex justitia debitum reddere, ideóque actus conjugalis capacem se reddere.

Nota. Hermaphroditi, hoc est, utrumque sexum habentes, per se loquendo non sunt impotentes. Quare per se loquendo contrahere possunt secundùm sexum, qui in ipsis prævalet: quia ad usum Matrimonii idonei sunt secun-

secundùm sexum illum: Si uterque sexus sit in iis æqualis, alterutrum eligere debent, & secundùm illum contrahere. Sed facta semel electione, aliud Matrimonium secundùm alium sexum contrahere prohibentur, quamvis esset validum.

XV. *Raptus.* Nullum potest consistere Matrimonium inter raptorem & raptam etiam post raptum consentientem, quamdiu manet in potestate raptoris. Si rapta à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta consentiat, valebit Matrimonium. *Ita decernit Conc. Trident. sess. 24. cap. 6.* ubi ipso facto excommunicationem & alias pœnas statuit in raptorem, & omnes ei consilium, auxilium & favorem præbentes. Circa quod

Nota 1. Raptus hìc est violenta abductio fœminæ de loco in locum, Matrimonii ineundi vel libidinis exercendæ causa. Duplex est raptus species, una, qua persona invita per vim abducitur: altera, qua abducitur persona consentiens, sed invitis parentibus, vel curatoribus, sub quorum est potestate. Secundùm multos solus raptus, quo abducitur fœmina invita est impedimentum dirimens: non autem si ipsa volens, sed invitis parentibus abducatur. Quia Trident. Concil. voluit illud cessare, si rapta esset à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta; nec ad hoc exigit, ut restituatur parentibus. Et quia intendit tantùm consulere libertati perfectæ Matrimonii, quæ non læditur dum fœmina consentiens abducitur invitis licèt parentibus. Dicitur tamen in Galliis raptus seductionis haberi à plerisque pro impedimento dirimente.

Nota 2. Non refert an quis per se, vel per alium rapiat: nam ex reg. jur. 72. in 6. *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.*

Nota 3. Non sufficit, si fœmina virum rapiat. Quia Conc. Trident. loquitur de solo raptore, & leges præsertim pœnales non comprehendunt ea, quæ rarissimè fiunt, qualis est hic casus; nisi clarè exprimant, *l. 5. ff. de legib.*

Quæst. IV. *Quis potest dispensare in impedimentis dirimentibus?*

Resp. 1. Ne Papa quidem dispensare potest in impedimentis jure naturali dirimentibus, qualia sunt error, amentia, consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in primo transversæ, ligamen, impotentia, & secundùm multos affinitas in primo gradu lineæ rectæ. Nam Christus talem potestatem Ecclesiæ non concessit, ut patet ex praxi.

Resp. 2. In aliis impedimentis, quæ solo jure ecclesiastico dirimunt, solus Papa ut caput Ecclesiæ dispensare potest, saltem ordinariè loquendo. Nam nemo potest dispensare in lege Superioris, nisi hoc ei concedatur. Impedimenta autem illa sunt à Papa, vel à Conciliis generalibus, vel consuetudine universali statuta; nec facultas in iis dispensandi Episcopis concessa est, ut constat ex consuetudine generali recurrendi ad Papam. Quare Concil. Turon. ann. 1583. ait: *In quarto gradu consanguinitatis & affinitatis, necnon cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus.* Aliud est de legibus jejunii, abstinendi à servilibus, & aliis; nam in legibus, quarum materia est in frequenti usu, Episcopi possunt dispensare, vel ex consuetudine legitimè præscripta. vel ex consensu tacito Papæ, ob necessitatem sæpius occurrentem.

Dixi, *Saltem ordinariè loquendo.* Nam ex communi sententia, Episcopus

pus poteſt diſpenſare in impedimentis occultis poſt Matrimonium contractum & conſummatum, ſi iſta concurrant. Si Matrimonium contractum ſit publicè, ſeu in facie Eccleſiæ, præmiſſis denuntiationibus, & bona ſaltem unius fide. 2. Si ſit conſummatum, & ſine ſcandalo ſeparari nequeat, vel juxta multos ſine graviſſimo damno. 3. Si nequeat recurri ad Papam, ob paupertatem, vel aliam cauſam, vel ob probabile periculum peccandi contrahentibus imminens ex tanta dilatione. Ratio eſt conſuetudo ob bonum animarum & Eccleſiæ inducta, Papa ſaltem tacitè conſentiente.

Porrò commiſſio diſpenſandi in impedimentis Matrimonii non expirat morte concedentis: quia reſpectu petentis jam gratia eſt facta, & ſolùm requiritur executio. In hujuſmodi quippe commiſſionibus non relinquitur voluntati Ordinarii, aut confeſſarii concedere, vel negare diſpenſationem, ſed ipſis præcipitur, ut diſpenſent inventa veritate precum. (*a*)

Reſp.

(*a*) Lib. VII. de Synodo cap. 30. & 31. confirmantur, ac fuſius explicantur, quæ ab Author. in hac quæſtione exponuntur; numero vero 3. cap. 31. de ordinaria Epiſcoporum poteſtate in hunc modum proſequitur „ Quidquid ſit de ea extra„ ordinaria poteſtate, quæ, ex præſumpta „ ſummi Pontificis voluntate, in aliquo „ eventu urgentiſſimæ videlicet neceſſita„ tis, & impedimenti occulti, competat „ Epiſcopis, nullum in præſens de ea feri„ mus judicium; ſed tantum diſſerimus de „ ordinaria poteſtate diſpenſandi in quibus„ dam impedimentis dirimentibus publicis. „ Hanc poteſtatem, communi fere calculo, „ Doctores denegant Epiſcopo: quinimmo „ ſacræ Urbis Congregationes, Concilii vi„ delicet, ac ſupremæ Inquiſitionis, non „ ſemel proſcripſerunt; tanquam falſam, „ & temerariam propoſitionem, aſſeren„ tem Epiſcopo jus diſpenſandi, ſuper im„ pedimento dirimente publico, quod ob „ ſiſtat Matrimonio contrahendo, etiamſi „ gravis urgeat illud contrahendi neceſſi„ tas, uti videre eſt apud Joannem Bapti„ ſtam Rigautium, virum apprime doctum „ *tom.* 4 *commentariorum in regul. Cancel„ lar. in notis ad reg.* 49. *num.* 1. & 2. ubi „ ſacrarum Congregationum reſponſa, ſum„ ma diligentia congeſta, per extenſum, ut „ dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc „ rem placita, copioſe allegantur. Et ni„ hilominus aliquot Epiſcopi eamdem po„ teſtatem etiam nunc ſibimeripſis adſcri„ buut, & contra juris communis principia, „ ac communem Doctorum ſenſum, etiam „ in ſuis Synodalibus Conſtitutionibus ſibi „ aſſerere, quandoque non dubitant: & „ quod magis dolendum eſt, non deſunt ali„ qui, licet pauci Doctores, hac in re Epiſco„ pis blandientes, quorum aliqui innituntur „ prædicto axiomati, cujus falſitatem dete„ ximus; alii vero innituntur diuturna con„ ſuetudine, per quam, à quibusdam Epi„ ſcopis poteſtatem relaxandi aliqua impe„ dimenta dirimentia, qua, ſpectato jure „ communi, carerent, acquiſitam decan„ tant. Hinc Gibertus ſuarum conſultatio„ num *tom.* 12. *conſult.* 59. *de Matrimon.* „ abſolute docet, Epiſcopos, in hoc negotio, unice ſpectare debere ſuorum Præ„ deceſſorum praxim, libereque poſſe, le„ gitima exigente cauſa, eas diſpenſationes „ indulgere, quas à ſuis Prædeceſſoribus „ conceſſas deprehenderint. Hinc pariter „ Natalis Alexander *Theolog. dogmat. &* „ *moral. citat. lib.* 2. *de matrim. art.* 13. „ poſtquam *reg.* 11. auctoritatem diſpen„ ſandi, ſuper impedimentis, Matrimonium „ dirimentibus, publicis & notoriis, uni „ vindicavit Romano Pontifici, inquiens: „ *Hodierna Eccleſiæ diſciplina, ſecundum* „ *quam diſpenſationes in gradibus prohibitis* „ *conſanguinitatis, vel affinitatis, aliisque im„ pedimentis dirimentibus, Romano Pontifici* „ *reſervatæ ſunt, cum publicum impedimentum* „ *eſt, & de Matrimonio contrahendo agitur,* „ *non permittit, ut Epiſcopi, his in circum„ ſtantiis, diſpenſent. Cum enim ab Eccleſia* „ *univerſali, ſive illius capite Romano Pon„ tifice ſint inſtituta impedimenta Matrimo„ nium dirimentia, diſpenſationes ſuper eis* „ *communi jure, ad caput univerſalis Eccle„ ſiæ Romanum Pontificem, non ad Epiſco„ pum pertinent, ut colligitur ex cap. Cum* „ *Inferior, de majorit. & obed. Conciliaque* „ *Provincialia plurima, Ritualia Eccleſiarum,* „ *Auctores omnes id confirmant, & aucto„ ritatem diſpenſandi competere negant Epi„ ſcopis, cum publicum impedimentum eſt,*

vel,

Resp. 3. Ex consuetudine Episcopus dispensare potest in impedimentis impedientibus tantùm, præter vota castitatis perpetuæ, & ingrediendi religionem, utpote Papæ reservata. Adde sponsalia; obligant enim ex justitia jure naturæ. Porro si contrahentes sint ex diversis diœcesibus, requiritur dispen-

---

„ *vel de contrahendo Matrimonio agitur*;
„ postquam inquam hanc communem do
„ ctrinam diserte tradidit, & insinuavit in
„ sequenti reg. 12. eamdem in hunc mo-
„ dum limitat: *Si tamen antiqua sit, & le-*
„ *gitimè præscripta diœcesis consuetudo, ut*
„ *Episcopus in quarto gradu, etiam de*
„ *contrahendo, certis in casibus dispenset,*
„ *quia ejus Decessores hac usi sunt ab antiquo,*
„ *ad hanc usque diem facultate, quæ à Sede*
„ *Apostolica concessa creditur, (quod in qui-*
„ *busdam Galliarum diœcesibus fieri novimus)*
„ *de his dispensationibus haud movenda lis*
„ *est: Siquidem consuetudo legitime præ-*
„ *scripta juri positivo præjudicat, ususque*
„ *longævi non levis est auctoritas, ut dici-*
„ *tur in cap.* Consuetudinis, & Cap. *Cum*
„ *tanto, de consuet.* Hinc denique non-
„ nulli Episcopi Gallicani, uti narrant Pon-
„ tas *in verb Dispens. Matrimon. cas.* 35.
„ l'Herminier *de Sacramentis tom.* 3. *cap.* 17.
„ Auctor collationum Ecclesiasticarum Pa-
„ risiensium sub Cardinali de Noailles *tom.*
„ 3. *lib.* 5. *collat.* 2 *cap.* 2 Gerbesius in
„ tractatu, quem edidit, *de potestate Ec-*
„ *clesiæ, & Principum super impedimentis*
„ *Matrimonii*, & Saintebeuve *tom.* 1. *re-*
„ *solut. casuum conscientiæ, cas.* 66. & 67.
„ usum prætexentes suorum Decessorum,
„ dispensant in impedimento quarti, & ali-
„ cubi etiam tertii gradus consanguinitatis,
„ seu affinitatis: & alii jus sibi vindicant
„ relaxandi insuper impedimenta cognatio-
„ nis spiritualis, criminis, & publicæ ho
„ nestatis, licet alii ejusdem Regni Antisti-
„ tes, observante eodem Saintebeuve, sibi
„ integrum non esse arbitrentur, ab ullo,
„ cujuscumque generis canonico impedi-
„ mento, Matrimonium dirimente, quem
„ quam solvere, prout scilicet, sicuti idem
„ Auctor prosequitur, fert diversa, quæ
„ in qualibet diœcesi inolevit consuetudo.
„ Ab eadem quoque consuetudine, quæ ex
„ privilegio, & indulto Apostolico initium
„ sumpsisse censenda sit, contendunt simili
„ ter Episcopi Leodienses, se potestatem
„ adeptos, dispensandi in quarto, & ter
„ tio, hinc inde, consanquinitatis gradu:
„ *Si imminens appareat periculum defectionis*
„ *partium ad vicinos Fidei hostes, mutuæ in-*
„ *ternecionis, parentum, & amicorum inter*
„ *se, ob corruptam puellam, & Partes non*
„ *habeant media recurrendi ad Urbem*, quem-
„ admodum referunt Lessius *in auctar. V.*
„ *Matrimonium, cas.* 9. Gobat. *Theolog.*
„ *experim. tract.* 9. *num.* 596. & Van Espen
„ *J. E. U. tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 14. *cap.* 1.
„ *num.* 11. quod tamen jus sibi non arro-
„ gare alios Belgii Episcopos, ne eos qui-
„ dem, quorum diœceses, auctoritate Pau-
„ li IV. à Leodiensi divulsæ sunt, oppor-
„ tune animadvertit Zipæus *ad tit. De eo,*
„ *qui cognovit consanguineam uxoris, num.* 3.
„ 4. Verum sicuti graviter errant qui po-
„ testatem, de qua agitur, Episcopis ad-
„ judicant, unice freti illo axiomate, cujus
„ falsitatem plurima Concilia Provincialia,
„ Ritualia Ecclesiarum, Auctoresque omnes
„ agnoscere, fatetur enim cit. Natalis Ale-
„ xander in allegata reg. 11. ita periculum
„ est, ne se, aliosque decipiant, qui eam
„ à consuetudine mutuantur. In primis
„ enim prudenter dubitari potest, an ejus-
„ modi consuetudo, in florentissimo Gal-
„ liarum Regno, Apostolicæ Sedi obsequen-
„ tissimo, & sacrorum Canonum religiosis-
„ simo custode, ullo unquam tempore vi-
„ guerit; cum non solum contingere po-
„ tuerit, hunc, illumve Episcopum, in
„ hoc, aut illo impedimento dispensasse,
„ ex privilegio, sibi à prima Sede speciali-
„ ter concesso; sed etiam ita rem se ha-
„ buisse, constet ex regestis sacræ Congre-
„ gationis de Propaganda Fide, & sanc-
„ ti officii, in quibus frequentes adnatæ
„ reperiuntur concessiones Episcopis Gal-
„ licanis indultæ, dispensandi super im-
„ pedimentis tertii, & quarti gradus: unde
„ Ducasse Auctor Gallicanus *in sua practica*
„ *jurisdictionis Ecclesiasticæ cap.* 10. *sect.* 7.
„ scribit, timoratæ conscientiæ, & excel-
„ lentis doctrinæ Gallicanos Episcopos di-
„ spensasse, post indultum sibi à Sede Apo
„ lica concessum, & à dispensatione absti-
„ nuisse, postquam cessaverat, nec fuerat
„ renovatum indultum, quod ad certum
„ tempus obtinuerant. In hac autem du-
„ bietate, non licere Successori similes di-
„ spensationes elargiri, recte adnotavit
„ idem Natalis Alexander *in fine cit. reg.* 12.
„ scribens: *At si dubitet, vel merito dubi-*
„ *tare debeat Episcopus, an dispensationes,*

dispensatio amborum Episcoporum: quia unus non potest dispensare nisi cum proprio subdito.

Quæst. V. *Quid requiritur ad valorem dispensationis?*

Resp. Requiritur tum ut causa finalis sit vera, & subsistat dum conceditur; tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ jus & stylus curiæ exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione

---

„ *à suis Decessoribus concessæ, sint ex privile-*
„ *gio reali, & perpetuo, an ex privilegio*
„ *personali, dispensare non potest, nisi & ipse*
„ *dispensandi privilegium à summo Pontifice*
„ *obtineat. In re enim Sacramenta spectan-*
„ *te, non licet minus probabilem, ac minus*
„ *tutam opinionem sequi, relicta probabiliore,*
„ *atque tutiore.*

„ 5. Quod autem aliquot Galliarum Episcopi, ex privilegio mere personali, non „ vero ex consuetudine, nacti sint facultatem, super aliquo impedimento dispensandi, inde etiam conjicimus, quod ex „ una parte incredibile videatur talem consuetudinem, intra unius, aut alterius diœsis limites constitisse, nec conterminos „ permeasse: id quippe evenire vix potuit, „ in re Episcopis favorabili, atque in Regno, „ servandæ inter Pastores disciplinæ, morumque concordiæ, & unitatis studiosissimo, ex alia vero scimus, quampluri „ mos Galliarum Antistites diserte declarasse, sibi fas non esse, ullum auferre, seu „ relaxare impedimentum, Matrimonium „ dirimens: Siquidem Concilium Turonense anno 1583. *tit.* 9. *de Matrim.* (*tom.* 10. „ *Hard. col.* 1405.) definivit; *In quarto consanguinitatis & affinitatis, nec non cognationis spiritualis, prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus;* In „ Concilio Tolosano anni 1590. *cap.* 1. legimus: *Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus solutos, & dispensatos, nisi visa prius summi Pontificis dispensatione, in Matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant;* Synodus Lingonensis apud „ Natalem Alexandrum *cit. reg.* 12. post „ enumeratas personas, in aliquo usque ad „ quartum consanguinitatis gradum inter „ se conjunctos, ait: *Inter istas non est legitimum Matrimonium, nisi cum eis sit per Sedem Apostolicam dispensatum,* idem„ que sancitum, declaratumque reperiri in „ Synodo Trecensi, idem Natalis Alexan„ der testatur. Additque Diot in opere, „ cui titulus *Sacramentarium Pastorum tractat.* 13. *de dispensationibus Matrimonialibus cap.* 8. *pag.* 213. *edit. Parisien. anno* 1709. In generali Congregatione Epi„ scoporum & universi Cleri Gallicani de„ claratum esse, dispensationes omnes Ma„ trimoniales ad solum Papam pertinere, „ & Parlamentis esse obsistendum, si ali„ quando Episcoporum dispensationes admittant. Quis autem credat tot Gallicanos „ Episcopos, suæ jurisdictionis tenacissimos, „ sibi sponte adjudicasse eam auctoritatem, „ quam passim viderent ab aliis finitimarum „ diœcesium Præsulibus jure ordinario, & „ non mere delegato exerceri?

„ 6. At etiam dato, in aliquam diœcesim „ irrepsisse consuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Epi„ scopo legitimum jus auferendi Impedi„ menta, à Conciliis Oecumenicis, aut à „ Summis Pontificibus inducta, diligenter „ prius examinandum est, an ea consue„ tudo omnes habuerit conditiones necessa„ rias, ut potuerit prævalere legi, Episcopo „ inhibenti, ne Superioris statutum infrin„ gere, aut quoquo modo relaxare, præ„ sumat. Quinimmo cum talis consuetudo, „ non solum tendat ad abrogandam legem, „ verum etiam ad tollenda, & minuenda „ jura, uni competentia Romano Pontifici, „ præter cæteras conditiones, necesse est, „ ut centum ad minus annorum spatio, sine „ ulla interruptione, perseveraverit. Quo„ circa Van Espen. *jur. Eccles. univers. part.* „ 2. *tit.* 14. *cap.* 1. *num.* 11. ut Episcopo „ Leodiensi auctoritatem astruat dispensan„ di in tertio, & quarto, & in tertio, hinc „ inde consanguinitatis, seu affinitatis gra„ du, eamque ex legitima consuetudine ab „ eo acquisitam evincat, ejusmodi consue„ tudinem contendit esse immemorabilem. „ Ad consuetudinem quoque, cujus initii „ memoria non extet, confugit Auctor cit. „ collationum Parisiensium *tom.* 3. *collat.* 2. „ §. 2. Verum postremo, & potissimum, „ considerandum est, an per eam consue„ tudinem, si qua inolevit, *disrumpatur* „ *nervus Ecclesiasticæ disciplinæ*; in quo „ eventu nunquam, per eam adversus le„ gem præscribi, declaravit Innocentius III. „ *in cap. Cum inter, de consuet.* Num porro „ prædicta consuetudo ejusmodi inficiatur „ vitio, potius quam à Nobis, præstat audire

„ à Cal-

tione cujus dispensatio aut nullo modo, aut nonnisi cum certa conditione, vel limitatione daretur, ex c. *Super, de rescript.* alioqui dispensatio esset obreptitia, vel subreptitia, ideóque nulla, ob defectum consensus in dispensante. *Vide dicta de Legibus, c. 6. qu. 5.*

Hinc si inter consanguineos aut affines præcesserit copula, vel inter illos attentatum sit Matrimonium, vel copula incestuosa habita sit spe dispensationis faciliùs impetrandæ; vel si cum notitia impedimenti, vel sine illa, præmissis tribus denuntiationibus, vel iis omissis, contractum sit Matrimonium; hæc omnia exprimi debent in supplicatoriis. Item si plura sint impedimenta etiam ejusdem rationis, debent omnia exponi: nam cùm singula obstent Matrimonio, necessaria est dispensatio omnium, & sublato uno manet adhuc alterum: item gradus cognationis & affinitatis explicandus est; & si sit inæqualitas in gradibus, quæ

„ à Gallicano Auctore Cassabutio, qui *cit. lib. 3. cap. 27. num. 6.* loquens de Auctoritate dispensandi, quam sibi vindicant „ nonnulli suæ nationis Præsules, hæc habet: *Si in oppositum reclamantibus Conciliis Oecumenicis, quæ hanc potestatem uni Summo Pontifici, Legatione reservant, sibi „ ausint vindicare ducenti circiter, & quadraginta Episcopi, cum suis Vicariis, seorsim „ in suis diœcesibus, singuli pro suo arbitrio, „ hujusmodi licentiam, ingruet profecto tota „ Gallicana aditione admodum exuberantior, & „ inordinatior inter tot, tamque diversa sibi, „ aliisque indulgentium Prælatorum capita, „ in dispensandis Matrimoniis licentia. Quin „ etiam, si per universum Regnum ista invaleseret consuetudo (quod malum Deus avertat) contingeret demum, ut quilibet laici, „ etiam subalternorum tribunalium Judices, „ per captionem, & distractionem Bonorum „ Episcopalium, ipsosmet Episcopos togerent, „ pro suo peculiari, aut amicorum, aut Partium postulantium affectu, ad sic dispensandum, sicut jamdudum compellunt invitos, „ ad monitoria, & excommunicationes decernendas; sicque simile quid illos obveniret „ Divinæ huic, apud Isaiam comminationi:* „ Pro eo, quod abjecit populus iste aquas „ Siloe, quæ vadunt cum silentio, propter hoc ecce adducet Dominus super „ eos aquas fluminis fortes & multas: *Sic „ enim renuentes hac in parte summo universalis Ecclesiæ Pontifici subjici, compelluntur indignissime laicorum Judicum infimorum decretis obtemperare, aut propriorum „ fructuum, ni parcant, interceptionem, ac „ privationem pati.* Et post adducta modo „ à nobis relata loca Conciliorum Turonensis & Tolosani inanem decernentia „ hac in re dispensationem, quæ à Summo „ Pontifice non dimanarit, concludit Cabassutius: *Sane istæ ab Episcopis concessæ „ dispensationes pro contrahendis conjugiis, „ aut nullitatem, aut incertitudinem causant „ Sacramenti. At vero in re Sacramentaria „ unanimes docent Theologi, non esse licitum, „ quidquam incerti adhibere, eo certo medio „ prætermisso, quod adhiberi possit. Atque „ ita licentia ista vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad summam tutiore „ simul, & probabiliore opinione rejecta, minus „ probabilem, nec tutam, in tanti momenti Sacramento, consectatur opinionem.*

„ 7. Huic Cabassutii monito morem gerant „ Episcopi, & nullius consuetudinis prætextu, eam excerceant facultatem, quam „ dubiam saltem, atque incertam esse dissimulare non possunt: Quod si quis eam „ sibi certo competere obstinate contendat: adhuc abstineat oportet ab illa in „ sua Synodo ostentanda, & Synodali statuto sibimet ipsi asserenda. Etenim (uti „ inferius, suo loco demonstrabitur) ne „ ea quidem, quæ Episcopis certo licent, „ ex tacita permissione, & conniventia „ Apostolicæ Sedis, possunt ab iisdem per „ edictum aut Synodalem Constitutionem „ decerni; & juri suo ordinario quodamodo attribui; id quippe manifestam saperet „ ambitionem; qua viderentur se quodammodo æquiparare Summo Pontifici, ejusque affectare supremam jurisdictionem.

„ 8. Quare, si aliquis Antistes, ob nimiam suæ diœcesis ab Urbe distantiam, „ aliamve legitimam causam, necessariam „ sibi reputet auctoritatem, dispensandi in „ uno aut pluribus impedimentis matrimonium dirimentibus, eam exposcat à „ Romano Pontifice, qui eam petentibus, „ impertiri non renuit, nunc minus amplam „ pro temporum, & locorum varietate.

oriatur ex eo, quòd fœmina sit propinquior stipiti, ut si sit amita, debet exprimi.

Quæst. VI. *Quomodo convalidandum est Matrimonium invalidum?*

Resp. 1. Si nullitas Matrimonii in facie Ecclesiæ, hoc est coram parocho & duobus saltem testibus initi, sit occulta ob defectum occultum, de quo non sit periculum, ut aliquando innotescat; tunc ut Matrimonium fiat validum, secundùm multos sufficit quòd sublato impedimento, occultè mutuo consentiant sine parocho & testibus, ut teste Navarro declaravit S. Pius V. quia Decretum Conc. Trid. hunc casum non comprehendit, cùm ejus ratio ad eum se non extendat, & jam obtineatur ejus finis. Nam ratio finalis decreti est, ut publicè constet, ideoque probari possit validitas Matrimonii, & sic vitentur gravia mala ex clandestinis nuptiis manantia, maximè concubinatus, & adulterium, dum qui clam cum una contraxerunt, illa relicta aliud Matrimonium publicè ineunt. At cùm defectus Matrimonii coram parocho & testibus initi est occultus, potest tunc publicè ab iis probari validitas, & sic impediri aliud Matrimonium. In praxi tamen parochi, & testium assistentia adhibenda est, si inde nullum grave incommodum, aut scandalum timeatur; quia tutius est.

Si verò nullitas sit notoria, vel periculum sit ne innotescat, sublato impedimento, novus consensus præbendus est iterum coram parocho & testibus. Quia tunc urget ratio decreti Conc. Trid. nam alias non posset publicè constare, nec probari validitas Matrimonii. Imò si impedimentum possit probari à duobus testibus omni exceptione majoribus, censet Sanchez, tunc opus esse nova præsentia parochi & testium; quia lex Conc. Trid. adhuc locum habet: nam alter conjux, probato impedimento, non posset impediri ne cum alia contraheret, si convalidatio esset occulta.

Resp. 2. Si Matrimonium fuerit nullum ex defectu consensus veri in utroque, ut fiat validum, debet uterque novum consensum elicere, cùm prior fuerit nullus, & utriusque consensus sit essentialis contractui Matrimonii, debetque mutuus ille consensus exteriùs exprimi; quia signum prioris consensus non sufficit, cùm sit tantùm signum ficti consensus: unde opus est novo signo, quo verus consensus exprimatur humano modo, ad quod potest sufficere copula affectu maritali facta, ex cap. 2. *de conjug. servor.*

Quòd si Matrimonium fuerit nullum ob defectum consensus ex parte unius tantùm qui fictè, vel ex gravi metu injusto consensit; secundùm multos, ut fiat validum; satis est si ille verum consensum eliciat, eumque aliquo modo exteriùs exprimat, ut exercendo copulam affectu conjugali; nec in comparte requiritur novus consensus, nec proinde notitia defectus, si priorem consensum non retractaverit. Quia in hoc casu ambo contrahentes sunt personæ legitimæ ac habiles ad contrahendum, & consensus unius partis fuit verus, supponiturque permanere habitualiter, utpotè non retractatus, & moraliter, nam putat valere Matrimonium, & compartem habet ut conjugem, petens ac reddens conjugale debitum. Atqui ad valorem contractus sufficit si contrahentium consensus sint simul moraliter.

Nec obstat, quòd pars quæ consensit, fortè non perseveret in consensu, adeoque nollet in eo perseverare, si sciret alterum non consensisse. Quia hoc

hoc non obstante remanet consensus: nam dissensus sub conditione ponendus non revocat priorem consensum absolutum; & aliud est *Nolo*, aliud *Nollem*. In praxi tamen tutius est quòd uterque consensum renovet, si non timeatur scandalum, vel grave periculum, aut incommodum.

Resp. 3. Si Matrimonium fuerit nullum ob quodvis aliud impedimentum dirimens; ut fiat validum necesse est, 1. Ut obtineatur dispensatio, vel per se cesset. 2. Ut interim pars nullitatis conscia non reddat debitum petenti, alioquin scienter fornicaretur. 3. Ut uterque conjux novum consensum præstet, & exteriùs prodat; quia utriusque prior consensus fuit nullus, cùm fuerit inter inhabiles, & ceciderint in materiam illegitimam. Ergo alius legitimus non minùs requiritur, quàm si nullus præcessisset: nam *non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit*, reg. jur. 18. in 6.

Quare obtenta dispensatioue, si nullum sit periculum gravis incommodi, nullitas detegi comparti debet confusè & genericè, dicendo v. gr. se anxietatem pati propter consensum in ipsa Matrimonii celebritate datum, & confessarium judicasse novum utrique elici debere. Nam sine hac manifestatione pars ignara nullitatis, si de novo consentiat, consentit ex errore; imò non ponit propriè novum consensum, sed præcise renovat priorem invalidum, nec intendit novum denuo Matrimonium contrahere, cùm credat jam legitimè contractum esse; sed intendit tantum ratificare prius Matrimonium, illudque confirmare, dum petit vel reddit debitum vi prioris consensus; cum tamen prioris consensus utpotè invalidi confirmatio vel iteratio non sufficiat. Uude in litteris dispensationis additur. *Ut dicto conjuge de nullitate prioris consensus certiorato, sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur, dispenses.*

Sed gravis difficultas est, cùm per istam manifestationem timetur grave incommodum, vel periculum, aut scandalum, ut non rarò accidit. Multi Doctores hanc viam proponunt, nempe ut pars impedimenti conscia compartem illius ignaram blanditiis deliniat, & bene dispositam sic alloquatur: *Ita te amo, ut si non esset inter nos Matrimonium, te in conjugem acciperem, & nunc ita te accipio: tu ne idem ex parte tua facis?* Si respondeat, *Facio*, aut simili verbo consensum novum declaret; tunc, inquiunt, valebit Matrimonium, quia tunc pars ignara impedimenti novum Matrimonium vult inire, si prius non fuerit validum; non sufficit autem si dicat, *vellem*, *facerem*, quia non esset consensus de præsenti absolutus. Ad clausulam dispensationis respondent, eam appositam esse cum hac restrictione subintellecta, *si fieri possit.*

Quod si neque hoc sine gravi periculo vel scandalo fieri queat, quia scilicet si compars sit sagax, posset ex hac insueta agendi ratione conjicere aliquid tale subesse, censent non pauci partem conscium impedimenti posse sequi opinionem eorum, qui dicunt tunc sufficere quòd consensum renovet interiùs, & petenti conjugi debitum reddat affectu conjugali, non monita comparte de nullitate Matrimonii. Quia, inquit Sanchez, licèt ignorans impedimentum, non intendat formaliter novum inire Matrimonium, intendit tamen virtualiter. Nam in eo actu quo vult hanc ut conjugem, vel ut talem cognoscit, virtualiter continetur consensus, quo hic & nunc & semper tacitè & exercitè consentit in ipsam ut uxorem.

Verum cùm hæc difficilia & dubia ſint, confeſſarius ex confeſſione deprehendens pœnitentes contraxiſſe cum impedimento dirimente, quod invincibiliter ignorant, non debet eos de eo admonere, quin priùs ſciat id poſſe fieri ſine periculo gravis incommodi, ſcandali, vel peccati reſpectu illorum, ex cap. 6. *de conſanguin.* In his autem & aliis gravibus difficultatibus conſulendi ſunt viri docti, ſed præſertim Epiſcopus loci.

Porrò eadem eſt ratio convalidandi profeſſionem nullam, quæ Matrimonium.

TRA-

TRACTATUS
De
CENSURIS
ET
IRREGULARITATIBUS.

CAPUT I.

De Censuris in genere.

Quæst. I. *Quid est Censura?* *Resp.* Est pœna Ecclesiastica medicinalis, privans primariò bonis quibusdam spiritualibus dispensationi Ecclesiæ commissis.

Dicitur 1. *Pœna*; Quia semper supponit culpam: nam *quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*, cap. 2. *de constit.*

2. *Ecclesiastica.* Quia ferri potest à sola potestate Ecclesiastica, cùm sit privatio bonorum spiritualium, quæ laici non habent in sua potestate: nec proinde auferre possunt.

3. *Medicinalis*, ex cap. 1. *sent. excomm. in* 6. Quia fertur ad avertendum, & revocandum hominem à peccato. Quare censura ex intentione Ecclesiæ non est perpetua, ut depositio & degradatio, quæ sunt pœnæ merè vindicativæ: sed tolli debet à Superiore, cùm reus se emendavit & satisfecit.

4. *Privans bonis, &c.* ut sunt publica Ecclesiæ suffragia, jurisdictio spiritualis, & ejus usus, beneficia, sacrificia, sacramenta: non item habitus virtutum infusi, gratia sanctificans, character, potestas ordinis.

5. *Primariò.* Nam secundariò privat bonis quibusdam temporalibus, putà fructibus beneficii, & societate fidelium etiam in civilibus: sed per ordinem ad bonum spirituale, ut sic faciliùs & promptiùs resipiscant: & ad debitam obedientiam efficaciùs revocentur.

Quæst. II. *Quotuplex est Censura?*

Resp. Censura 1. dividitur in excommunicationem, suspensionem, & interdictum, cap. 20. *de verbor. signific.*

2. Alia est à jure, alia ab homine. Censura à jure est ea, quæ per legem vel statutum perpetuum lata est: unde in Canonibus, decretis Pontificum, vel statutis Episcoporum continetur. Censura ab homine est ea, quæ fertur ab aliquo singulari Superiore, per præceptum transitorium, vel sententiam judiciariam; estque vel

genera-

generalis, quæ generatim & indeterminatè fertur in aliquos, v. gr. in clericos; vel particularis, quæ fertur in certam ac determinatam perſonam.

Cenſura à jure non ceſſat morte legislatoris. At cenſura ab homine expirat morte Superioris, aut ejus amotione, ſi eveniat antequam contrahatur; ſed jam contracta, manet poſt ejus mortem, donec tollatur per abſolutionem.

3. Alia eſt latæ ſententiæ, alia ferendæ. Prior eſt, quæ contrahitur ipſo facto, ſeu ſola culpæ admiſſione, abſque ulla judicis ſententia. Poſterior eſt ea, quæ non contrahitur niſi accedente ſentrentia judicis, & vocatur comminatoria. Pro quibus dignoſcendis conſideranda ſunt verba, quibus fertur Cenſura.

Cenſura eſt latæ ſententiæ, ſi adhibeantur hæ voces *Ipſo facto; ipſo jure, ex tunc, ex nunc, ſtatim, illicò, continuò, confeſtim, mox, protinus, latæ ſententiæ &c.* Vel ſi verba ſint præſentis temporis indicativi modi, v. gr. *Excommunicamus, ſuſpenduntur, interdicuntur.* Vel præteriti temporis, *v. gr. Excommunicatus eſt; volumus eſſe excommunicatum, ſuſpenſum; noverit ſe excommunicatum, ſuſpenſum.* Item ſi verba ſint imperativi modi, nec dirigantur ad judicem, nec ejus actionem exigant, ut *Subjaceat excommunicationi; maneat ſuſpenſus, interdictus; habeatur pro excommunicato; ſit excommunicatus, ſuſpenſus, &c.*

Cenſura eſt ferendæ ſententiæ, ſi feratur per verba, quæ judicis actionem exigant, vel ſignificent, ut *Excommunicetur, ſuſpendatur, ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, decernimus excommunicandum, ſuſpendendum, &c.* Item ſi verba ſint futuri temporis, v. gr. *Excommunicabitur, ſuſpendetur*, vel minatoria, ut *Sub pœna excommunicationis, ſuſpenſionis, ſub interminatione anathematis, &c.* niſi ex adjunctis aliud colligatur, vel ex aliquibus verbis additis, ut ſi dicatur: *Sub pœna excommunicationis ſtatim incurrendæ*, vel *Cui ſtatim, confeſtim, omninò ſubjaceat.* In dubio an cenſura ſit latæ, vel ferendæ ſententiæ, cenſenda eſt ferendæ, quia *in pœnis benignior eſt interpretatio facienda*, regul. jur. 45. in 6.

Quæſt. III. *Quænam culpa requiritur ad contrahendam Cenſuram?*

Reſp. Ex communi ſententia, non contrahitur ſaltem Cenſura totalis, niſi ob culpam mortalem, externam, contumaciter admiſſam contra præceptum Eccleſiaſticum. Itaque ad hoc requiritur.

1. Culpa mortalis, ex cap. *Nemo*, cap. *Nullus 11.* quæſt. 3. Quia Cenſura eſt gravis pœna, cùm privet magnis bonis ſpiritualibus. Pœna autem debet eſſe commenſurata culpæ, aliàs eſſet injuſta, ex cap. 5. *de pœnis in 6.* ubi jubetur, ut judex pœnam metiatur ex culpa. At peccatum veniale eſt culpa levis in ſuo ordine, ſeu in ordine ac linea peccati.

Dixi, *totalis.* Nam ſecundùm multos Cenſura partialis, aut ſuſpenſio ab aliquo actu officii ad breve tempus, item excommunicatio minor, non neceſſariò gravem culpam ſupponit.

2. Ut ſit externa, & quidem mortalis ſecundùm opus externum. Quia nulla cenſura fertur propter ſolam internam pravam operantis voluntatem: nam hoc non requiritur ad rectum regimen Eccleſiæ ſaltem ordinarium; & Eccleſia non fert cenſuram niſi de iis de quibus judicare poteſt. Eccleſia autem non judicat de merè internis in foro exter, cap. 33. *de ſimon.*

Item actus peccati debet eſſe completus ac perfectus in ſua ſpecie morali-

rali, & habere eam malitiam, quæ sub censura prohibetur. Quia lex humana non obligat, nec operatur ultra intentionem Superioris verbis expressam, cùm non aliter proponatur subditis; & in odiosis stricta debet esse interpretatio. Ob eandem rationem requiritur effectus completus, quem legislator intendit sub censura prohibere, nisi aliud in lege exprimatur. Hinc qui animo occidendi alterum graviter vulneravit, non incurrit excommunicationem contra homicidas latam, nisi mors sequatur; quia Superior tunc non vult punire peccatum, nisi posita tali conditione effectus secuti. Unde quis à peccato præterito, v. gr. vulneratione justificatus per contritionem, vel sacramentum pœnitentiæ, potest contrahere excommunicationem, in statu gratiæ: nam licèt justificatus sit, dignus est pœna ob culpam sub censura prohibitam debita.

Dixi *Nisi aliud, &c.* Nam, cap. 1. *de homicid. in 6.* mandans aliquem occidi per assassinos excommunicatur, quamvis mors non sequatur.

Item in censura lata contra facientes, non comprehenduntur consulens, mandans, approbans, nisi expriman tur, quia lex pœnalis, utpote odiosa, non extenditur ultra proprietatem verborum.

3. Ut sit contra præceptum Ecclesiasticum, & cum aliqua contumacia. Nam censura est pœna merè Ecclesiastica constituta in eos qui sunt contumaces contra Superiorem Ecclesiasticum, ut coerceantur & corrigan tur: quæ pœna inobedientiam aliquam Ecclesiæ requirit, juxtaillud, Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus.* Ad hanc autem inobedienriam, seu contumaciam sufficit contemptus virtualis & interpretativus authoritatis Ecclesiæ sub pœna præcipientis, qualem habere censetur, qui sciens præceptum Ecclesiæ annexam habens censuram, tamen illud violat.

Hinc ex communi sententia ob peccatum merè præteritum non potest ferri Censura, nisi aliquo modo pendeat in futurum, vel quia reus in eo perseveret, vel ut cogatur scandalum tollere, vel injuriam resarcire per debitam satisfactionem. Alioqui censura non esset medicina, sed mera vindicta.

Porrò licèt culpa aliena sufficiat ad suspensionem, & interdictum, requiritur tamen propria ad excommunicationem subeundam, ex cap. 5. *de sent. excomm. in 6.* cùm excommunicatio sit gravissima pœna.

Quæst. IV. *Quænam excusant à Censura gravi?*

Resp. Excusat 1. Id omne quod excusat sive à peccato mortali, ut defectus advertentiæ sufficientis, levitas materiæ; sive ab observatione præcepti Ecclesiastici, ut impotentia moralis, cùm scilicet non potest servari sine gravi damno, quocum ordinariè præcepta Ecclesiæ non obligant. Quia censura non fertur nisi ob transgressionem culpabilem præcepti Ecclesiastici, contumaciter amissam. Excipe, nisi metus gravis directè incuteretur in contemptum religionis aut Ecclesiasticæ potestatis: nam tunc etiam cum periculo mortis tenetur quis servare talem legem. *Ita communiter.*

2. Ignorantia invincibilis etiam solius legis Ecclesiasticæ, sive ea sit facti, sive juris, excusat. Quia hæc excusat à culpabili transgressione legis Ecclesiasticæ & impedit contumaciam, ac voluntarium circa id quod ignoratur. At non excusat ignorantia vincibilis, etiam non affectata, si sit crassa vel supina, hoc est, orta ex eo quod quis nullam adhibuerit diligentiam ad

ſciendum id quod ſcire poterat & debebat, ex cap. 2. *de conſtit. in 6.* ubi Bonifacius VIII. ait: *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina.* Nam ex tali ignorantia peccans, virtualiter, ideoque ſufficienter contumax eſt: quia negligit culpabiliter ſcire legem aliàs publicam, & quæ ſemper ex ſe admonet.

Si tamen cenſura lata ſit contra ſcienter, conſultò, temerario auſu facientem aliquid, vel præſumentem facere; tunc ab ea excuſat omnis ignorantia, etiam vincibilis non affectata. Nam non dicitur ſcienter, auſu temerario legem violare, qui eam ignorat ignorantia non affectata; & hæc verba in rebus odioſis ſunt ſtrictè accipienda; & alioqui eſſent inutilia. Secùs, ſi ignorantia ſit affectata: nam hæc æquiparatur certæ ſcientiæ, & auget culpam, quia includit majorem affectum peccandi, contemptum legis, magnam temeritatem, præſumptionem, ſcientiam periculi directè voliti, contumaciam, & intentionem ſaltem implicitam ac virtualem faciendi id quod lege prohibetur. Item ſi quis ſuſpicans aut dubitans de cenſura vel facto, non inquirat, & ſic faciat contra legem, contrahit cenſuram, quia tunc talis habet ſatis contumaciæ & præſumptionis ad talem cenſuram, cenſeturque legem ac cenſuram contemnere.

Sed an probabilis, ſeu invincibilis ignorantia ſolius Cenſuræ excuſat ab ea contrahenda?

Reſp. 1. Covarruvias, & alii Doctores contra alios multos docent nullam ignorantiam etiam invincibilem ſolius cenſuræ per legem papalem, aut canonem univerſalem latæ excuſare ab ea contrahenda; ita ut ad cenſuram contrahendam ſufficiat, quòd quis ſciat, vel ſcire poſſit ac debeat actionem, vel omiſſionem, cui cenſura annexa eſt, eſſe ab Eccleſia graviter præceptam vel prohibitam.

Probant 1. Quia hoc ipſo quòd quis ſcit vel ſcire poteſt & debet actionem aliquam eſſe graviter ab Eccleſia præceptam vel prohibitam, & tamen liberè ponit talem actionem vel omiſſionem, ſufficienter contumax eſt Eccleſiæ, ut meritò ab illa puniatur per cenſuram illi annexam. Nam talis culpabiliter violat legem Eccleſiaſticam quam ſcit, aut ſcire poteſt & debet graviter obligare. Ergo peccat mortaliter contra illam legem, quam virtualiter contemnit & contumaciter violat; ac proinde meretur & contrahit pœnam per talem legem impoſitam. Contumacia quippe ad cenſuram requiſita nihil aliud eſt quàm culpabilis inobedientia Eccleſiæ, & virtualis contemptus authoritatis Eccleſiaſticæ, juxta illud Matth. 17. *Si Eccleſiam non audierit*, hoc eſt, ſi Eccleſiæ non paruerit, *ſit tibi ſicut Ethnicus.* Quælibet autem graviter culpabilis violatio legis Eccleſiaſticæ, cujus reus eſt quicumque agit, vel omittit aliquid contra legem Eccleſiaſticam quam cognoſcit, vel cognoſcere potuit, vera eſt inobedientia Eccleſiæ, & virtualis contemptus ejus authoritatis, cùm ſit mortalis culpa contra legem, & authoritatem Eccleſiæ.

Paulò aliter. Ad cenſuram contrahendam ſufficit cognitio poſſibilis & debita legis Eccleſiaſticæ aliquid graviter præcipientis aut vetantis. Nam illa poſita, qui liberè ponit talem actionem vel omiſſionem, ſufficienter contumax ſeu inobediens eſt Eccleſiæ, ut meritò ab illa puniatur per cenſuram illi annexam: liberè enim violat

grave

grave præceptum Ecclesiæ, & mortaliter peccat contra illud, cùm ignorantia vincibilis non excuset à mortali culpa: & consequenter talis sufficienter contumax & inobediens est Ecclesiæ, ut ab illa puniatur.

2. Ex cap. *Ut animarum* 2. de constitut. in 6. ubi Bonifacius VIII. statuendo, sententiis seu pœnis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis non ligari ignorantes, tacitè excipit sententias, seu pœnas prolatas per leges papales, & canones universales, ut notat Glossa v. *Statuta*, dicens: *De generalibus ergo statutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus sciri & custodiri debent.* Et hoc statuit Pontifex utriusque juris peritissimus, ad imitationem legis civilis ult. §. *de decret. ab ordine fac.* ubi habes quod municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens tantùm, ut habet alia Glossa, ibid. v. *Sententiis.* Ratio est, quia ignorantia juris communis & universalis, cæteris paribus, minus probabilis, minúsque excusabilis est, quàm ignorantia juris particularis; quia quilibet magis debet & faciliùs potest addiscere & scire leges, quæ sunt omnibus fidelibus communes, & ab omnibus observari debent, quàm quæ sunt certis locis speciales. Ergo etsi ignorantia non crassa nec supina censuræ statuto particulari latæ excuset ab illa contrahenda, non continuò excusare debet similis ignorantia paris Censuræ per leges universales statutæ.

Hinc qui duellum committit, sciens quidem hoc esse graviter ab Ecclesia prohibitum, vel si culpabiliter ignoret hanc Ecclesiæ prohibitionem, tametsi nesciat eamdem esse sub pœna excommunicationis, ut plerique rudes ignorant, tamen verè excommunicationem contrahit.

Si dicas censuram ex natura rei requirere peculiarem modum contumaciæ & inobedientiæ, quæ opponatur speciali, & rigoroso modo præcipiendi, vel prohibendi sub comminatione Censuræ; *Respondent* hanc esse meram petitionem principii, supponentem id quod in quæstione est, & quod est probandum, quodque negatur. Præterea ex eo quòd quis scit aut scire potest & debet, aliquid esse ab Ecclesia graviter præceptum aut prohibitum, cognoscit confusè & virtualiter specialem illum præcipiendi modum; & contra faciens virtualiter contemnit authoritatem Ecclesiæ sub quacumque pœna præcipientis: ad contumaciam autem sufficit virtualis, & interpretativus contemptus authoritatis Ecclesiæ, qui reperitur in omni violatione graviter culpabili legis Ecclesiasticæ.

Nec obstat, inquiunt, quòd censura sit pœna medicinalis, ordinata per se primò ad avertendum, vel ad emendandum delictum. Nam 1. Etsi contrahatur ab ignorante, tamen per se semper medicinalis est; per se enim semper apta est ad hoc utrumque præstandum. Quòd si non semper medeatur, hoc est per accidens. Et quando ignorans sciet postea se Censura ligatum, tunc per illam adducetur ad emendandum delictum. 2. Hoc nimiùm probat, ideóque nihil probat: probaret enim ignorantiam etsi vincibilem à censura excusare; nam quælibet ignorantia, saltem non affectata, tollit rei ignoratæ notitiam. At certè ignorantia crassa, aut supina, etiam secundùm adversarios, non excusat à censura, ut patet ex c. 2. *de constit. in 6.* ubi postquam Pontifex dixit: *Sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes:* hanc exceptionem addit, *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina.*

Quod generatim dictum comprehendit etiam censuras, ut consentiunt omnes; imò de illis præcipuè intelligi debet juxta Glossam v. *Sententiis :* & hoc ostendit ratio allata, *ut animarum periculis obvietur.* Quòd si de Censuris agitur in regula generali, ergo & in exceptione; & hæc est etiam communis expositio, inquit Suarez. Ex qua à fortiori sequitur (addit idem Doctor) etiam in legibus pontificiis ignorantiam crassam à Censura non excusare, quia ex genere suo plus obligant pontificiæ leges, quàm statuta ordinariorum. Unde concludit Suarez, negandum esse in actu ex ignorantia facto deesse contumaciam & inobedientiam sufficientem ad contrahendam Censuram. Nam licèt non tam expressè & directè, virtute tamen & indirectè idem genus inobedientiæ est, ita negligere legem aliàs satis publicam & omnibus notam, ut tam crassa illius ignorantia habeatur. Ac propterea satis etiam est, quod lex, quantùm est ex se, illum admoneat: quamvis admonitio ad ejus aures non perveniat ex supina ejus negligentia. Hæc Suarez, de censur. disp. 4.

Resp. 2. Quævis ignorantia, modo non sit crassa & supina, excusat à censura per statutum particulare lata, habetur cap. 2. de constit. in 6. ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina.* Hæc autem decretalis est constitutiva juris novi, non merè declaratoria, ut rectè colligit Suarez ex verbo *Nolumus.* Ratio discriminis inter has censuras & alias jure communi latas, est quòd censuræ per sacros Canones & Constitutiones universales rariùs, & majori cum maturitate ferantur, quàm per statuta particularia, ex quibus proinde majora animarum pericula orirentur, nisi illis obviaretur, restringendo has pœnas ad solos scientes, & crassè ignorantes.

Porrò ignorantia crassa & supina hic est ea, qua quis ignorat id quod scire debet, & quod omnes ejusdem status, & conditionis, communiter sciunt.

Quæst. V. *Quandonam censura est invalida?*

Nota. Non contrahi censuram, quando invalida est, per se patet, cùm nulla sit.

Resp. Censura nulla est, 1. Defectu jurisdictionis, cùm scilicet ferens Censuram caret jurisdictione, vel eam habet legitimè impeditam per aliquam censuram, aut suspensam per legitimam appellationem, cum nempè ante sententiam absolutè latam reus appellavit ad Superiorem, ex cap. 40. *de appellat.* Si verò appellatio fiat post latam sententiam, vel post contractam Censuram à jure, valet Censura & servari debet, c. 20. *de sent. excomm. in 6.* quia censura lata executionem se cum trahit, ex cap. 53. *de appellat.*

2. Defectu ordinis substantialis judicii; ut si aliqua monitio non præcessit: nam ut censura ab homine per sententiam particularem infligenda feratur validè, præcedere debet una saltem monitio, c. 48. *de sent. excomm.* & cap. 9. eod. tit. in 6. Quia non est contumax contra Ecclesiam, nisi qui præcedente monitione & commination censuræ obedire renuit. Ut autem validè feratur & contrahatur censura à jure, vel ab homine per sententiam generalem contra actum futurum, non requiritur alia monitio, quàm promulgatio ipsius legis vel sententiæ: lex enim & statutum, cùm sint publica & permaneant, semper satis per se monent, ex cap. 26. *de appellat.* Idem est de sententia non illativa

illativa censuræ, sed declaratoria tantùm: nam absque alia monitione declarari potest censura contracta, modò priùs citata parte de crimine juridicè constet: aliàs nulla esset declaratio, quia contra partem inauditam nihil potest in judicio definiri, c. 1. *De causa poss.*

3. Defectu culpæ mortalis. Quia gravis pœna non potest irrogari ab homine ob levem culpam: nam pœna improportionata & major culpa est evidenter injusta, cùm desit æqualitas. Actio autem evidenter injusta quoad substantiam non habet vim per se obligandi. Quòd si censura lata sit ob crimen falsum, sed in judicio legitimè probatum, hanc obligare in conscientia docet Richardus, Palud. S. Antoninus, 3. part. tit. 24. p. 73. & alii. Econtra Suarez, Layman, & alii multi contendunt eam reipsa non contrahi in foro conscientiæ & coram Deo; quia sicut causa est tantùm apparens, ita & Censura; nec potest, nec vult Ecclesia punire innocentes. Addunt tamen damnatum teneri se gerere exteriùs coram aliis tamquam censura affectum: quia sententiæ judicis legitimæ, licèt quoad rem injustæ, parere tenetur quantum necessarium est ad amovendum scandalum & tuendam authoritatem Superioris. Quare, inquiunt, si actum ordinis sui publicè exerceret, peccaret; quia cum scandalo resisteret potestati publicæ, sed non contraheret irregularitatem: quia censura est tantùm apparens, & sic non violat veram censuram. Non peccaret autem, si actum sui ordinis exerceret privatim & coram iis solis, quibus innocentia ejus perspecta est.

Mihi verò videtur non privari quidem participatione communium suffragiorum & orationum; neque etiam privari apertè affirmat ullus author, ut notat Suarez: quia non est verisimile Deum dedisse Ecclesiæ potestatem ea privandi innocentem, cùm hæc potestas non possit esse in destructionem, sed solum in ædificationem; neque etiam Ecclesia id intendit, cùm nec ad bonum commune, nec ad bonum illius qui condemnatur, utile sit. Sed tamen talis revera privatur receptione & administratione Sacramentorum, executione ordinis, & communione externa cum fidelibus. Quia hæc omnia ei per sententiam legitimam & justam ex parte actionis seu judicii prohibentur, cui sententiæ legitimæ parere tenetur in foro conscientiæ, & debet hoc incommodum pati propter bonum commune postulans executionem ordinis ac sententiæ legitimæ, & obedientiam Superiori justè ac legitimè præcipienti. Et hæc prohibitio non habet tunc rationem pœnæ propriè dictæ, quæ semper supponit culpam; sed pœnæ impropriè dictæ, quæ est in commodum propter bonum commune inflictum: unde etiam tunc non erit censura strictè dicta, sed latè sumpta pro prohibitione legitima & obligante. Quod confirmo authoritate S. Thomæ, qui in 4. dist. 18. qu. 2. art. 1. q. 4. docet excommunicationem latam per sententiam, quæ nulla non est, habere effectum suum, & debere excommunicatum humiliter obedire. Sententia autem, de qua agitur, non est nulla, cùm in suo foro justa & legitima sit. Unde inferius S. Doctor de hac specie loquens vocat eam censuram debita causa ex parte censuræ, non verò ex parte ejus cui imponitur. *Sicut*, inquit, *cùm aliquis pro falso crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum.* Et in solutione objectionum ait non esse inconveniens, ut innocens & invitus aliquando

quando privetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Ecclesiam juvari potest ad salutem. Quare si violaretur ista Censura, videtur quòd contraheretur irregularitas, quia non est censura apparens tantùm, sed est vera & justa prohibitio Superioris, cujus violatio meritò punitur irregularitate.

Cæterùm in dubio justitiæ Censuræ constat hanc servari debere etiam in foro conscientiæ, donec à Superiore declaretur irrita, vel tollatur. Quia in dubio favendum & obediendum est Superiori habenti jus ferendi Censuras. Et in dubio tutior pars eligi debet.

Sed an omnis Censura injusta est etiam nulla?

Resp. Neg. Nam injusta est Censura, quæ non fertur ex amore justitiæ, sed ex odio, invidia, vel vindicta privata; vel quæ ab homine fertur, accidentario juris ordine sine necessitate prætermisso, v. gr. sine trina monitione, sine scriptura, vel expressione causæ, & tamen valida est ac ligat etiam in conscientia, si post unam monitionem à legitimo Superiore ob crimen verum feratur. Nam tunc nihil essentiale deest ad ejus valorem: & accidentium defectus non tollit substantiam rei, nec proinde ejus effectum primarium. Imò rata est censura quoad prohibitionem, & servanda, etiamsi feratur ob crimen falsum, sed in judicio legitimè probatum, ut dixi, & opus est absolutione. Quare utraque Censura licèt injusta, timenda est. *Sententia Pastoris sive justa, sive injusta sit, timenda est*, ait S. Greg. hom. 6. in Evang.

Nota. Ut censura ab homine per sententiam particularem licitè feratur, necesse est, 1. Ut fiat trina monitio cum suis intervallis, ita ut una præcedat aliam duorum saltem dierum spatio, cap. 9. *de sent. excomm. in 6.* Tamen ex urgenti causa sufficit una pro tribus cum intervallis, antequam excommunicetur reus; vel etiam sine intervallis si necessitas exigat, v. gr. Moneo te semel pro tribus vicibus, ibid. 2. Ut fiat in scriptis, & causa Censuræ exprimatur, tradaturque reo petenti exemplum hujusmodi scripturæ infra mensem, c. 1. eod. tit.

Ad censuram verò à jure sufficit ut lex, seu statutum sufficienter promulgatum sit. Si tamen sit ferendæ sententiæ, ut hæc feratur, requiritur citatio rei & condemnatio juridica; nec debet infligi reo etiam convicto & manifesto, nisi prævia monitione, & quidem per se loquendo trina, ex cap. 26. *de appellation.* Quòd sit si *latæ sententiæ*, ut declaretur contracta, requiritur, ut citata parte de crimine juridicè constet.

Nota. Dubitans utrùm Censuram aliquam contraxerit, tenetur se gerere tanquam si censura affectus esset, donec dubium prudenter deposuerit, ut ab ea absolutus fuerit. Quia in dubio pars tutior eligenda est, & alioqui talis se exponeret periculo peccandi, violando Censuram actu per eam prohibito.

Quæst. VI. *Quinam possunt ligari Censura?*

Resp. Ut quis ligetur Censura, ex communi sententia necesse est, 1. Ut sit viator, quia hic solus est capax emendationis, subjectionis & contumaciæ; quod requiritur ad subeundam Censuram. Cum autem hæretici mortui dicuntur posse anathematizari, tum anathema sumitur pro declaratione aliquem alienum ab Ecclesiæ communione decessisse. Potest etiam mortuus excommunicari indirectè, quatenus Ecclesia potest ad aliorum terrorem præcipere vivis, ut illum sacra sepultura, publicis precibus & sacrificiis privent. Dicitur verò absolvi, dum Ecclesia

concedit

concedit facultatem eum sepeliendi, & offerendi pro eo suffragia publica.

2. Ut sit baptizatus: quia nemo sit subditus Ecclesiæ nisi per Baptismum, ex Conc. Trid. sess. 14. c. 2. ibi: *Cùm Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis qui foris sunt, judicare?*

3. Ut sit rationis usu præditus; aliàs non esset culpæ & emendationis capax. Impuberes autem adulti possunt ligari censura, & re ipsa incurrunt excommunicationem ob ingressum in Monasteria Monialium, ex Conc. Trident. sess. 25. cap. 5. & ob percussionem Clerici, *cap. ult. de sent. excomm.* Item interdictum in totum populum. Ergo etiam alias incurrunt, exceptis censuris ab homine latis. Ebrius vero afficitur censura ob delictum in ebrietate commissum, & antea sufficienter præviśum.

4. Ut sit subditus ligantis, ex cap. 11. *de sent. excomm.* Quia potestas ferendi censuras pertinet ad jurisdictionem coercitivam, quæ non potest exerceri nisi in subditos: subjectio enim & jurisdictio sunt correlativæ. Peregrinus autem delinquens in alieno territorio, incurrit Censuras ibi latas per modum statuti, ex cap. 14. *de foro competent.* Quia ut aliàs dixi peregrini subjiciuntur legibus territorii in quo versantur, ratione suæ præsentiæ in illo. Si verò censura lata sit per modum sententiæ, non obligat nisi personas quas directè respicit. E contra subditus non incurrit Censuram latam per modum statuti, si contra illud agat extra Diœcesim ligantis, cap. 2. *de constit. in 6.* Nam statutum afficit solum territorium, pro cujus recta gubernatione fertur, nec extra illud obligat. Secùs, si censura lata sit per sententiam vel præceptum transitorium: nam ligat subditos extra territorium delinquentes, quia personas directè ac secundùm se spectat, ideóque illas afficit ubicumque existant: In quo differt à statuto, quod spectat territorium, seu personas existentes in territorio. Hinc si Episcopus Clerico peregrinaturo ludum alearum prohibeat sub pœna suspensionis, hic eam incurrit extra Diœcesim ludens; quia nempe sententia & præceptum immediate afficit personam, eique cohæret, ubicumque sit. *Ita Suarez, Sayr. Layman, Bonacin. & alii communiùs.* (*a*)

Quæst.

(*a*) De censuris plura scitu digna occurrunt in Tractatu sæpe laudato de Synodo Diœcesi. Vide lib. VII. cap. 45. in quo improbatur immoderatus censurarum usus. Cap. 46. eorum probatur sententia, qui ob levem culpam, quæ tamen ex circumstantiis fit gravis, censuras ferri posse tuentur. Cap. vero 44. demonstratur ex communi sententia, grave, & enorme crimen desiderari ad infligendas censuras; atque nonnullorum opinio refellitur, qui excommunicationem præcipuè vero latæ sententiæ improbare videntur. Id autem sequentibus verbis ostendit. „ Quod si omnium Doctorum „ consensu, grave, & enorme crimen re„ quiritur, ad irrogandam censuram, etiam „ quam vocant *comminatoriam*, & *ferendæ* „ *sententiæ*, multo sane gravius, & execra„ bilius esse oportet delictum, ob quod „ infligatur censura latæ sententiæ, qua ni„ mirum homo, per solam legis transgres„ sionem, nulla prævia monitione, ejus„ dem legis ministerio, statim perstringitur. „ Ejusmodi censuras, præcipuè vero ex„ communicationes latæ sententiæ, visi sunt „ improbare nonnulli Doctores, Godscal„ cus Rosemundus Theologus Lovanienses „ *in suo Confessionali cap.* 20. eas è medio „ prorsus auferri vellet, inquiens: *Valde* „ *inconsultum, & periculosum est, quod Epi*„ *scopi in suis statutis, cæteri quoque Judices* „ *tam faciles sint in multiplicando censuras;* „ *unde expediens esset, ut etiam inquit Ger*„ *son, ut omnes Constitutiones sententiæ ex-*

commu-

Quæſt. VII. *Quinam poſſunt ferre Cenſuras?*

Reſp. Omnis & ſolus Superior Eccleſiaſticus, habens in foro externo jurisdictionem ordinariam, vel delegatam. Ex Matth. 16. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cœlis;* & Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, &c.* Ubi Præ-

---

„ *communicationis, latæ ſententiæ, in jure,* „ *vel ſtatutis contentæ, quarum uſus nullus* „ *eſt, aut plus obeſt, quam prodeſt, expreſſa* „ *revocatione caſſerentur, in provinciis, &* „ *diœceſibus, & in Eccleſia univerſali. Ex-* „ *pediens etiam eſſet, ut nulla excommunica-* „ *tionis ſententia ferretur de facto à jure, vel* „ *Judice, neque pro præſenti, neque pro futuro,* „ *niſi pro manifeſta contumacia, qua quis* „ *oſtendit, ſe non paratum audire Eccleſiam.* „ Verum hæc Godſchalchi aſſertio, qua parte omnes excommunicationes latæ ſententiæ tanquam pernicioſas deleri, & abrogari vellet, audax eſt; communem enim Eccleſiæ uſum condemnat, & Concilia, Summos Pontifices, omnesque Eccleſiarum Præſules tacite carpit: Neque eidem adſtipulatur, quem citat, Gerſon: hic ſiquidem *loc. cit.* totus eſt in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo, ipſo facto, irretiatur, qui ex mera ignorantia, quanquam culpabili, aut infirmitate, peccatum committit, etſi cetero quin contumax non ſit, ſed paratus ſit ſtare correctioni Eccleſiæ, & poſtquam multa, ad hanc rem explicandam adduxit, concludit (*col.* 49.) eas excommunicationes latæ ſententiæ *tantundem operari, ut abſque proceſſu alio judiciali, aut nova Conſtitutione, poſſit Judex, ſtatim probato facto, vel confeſſato, ferre juris ſententiam, & eamdem publicare; non ſic ubi Canones eſſent ſolum ferendæ ſententiæ; quoniam monitiones, & proceſſus, ſecundùm termino juris prærequirentur multiplices;* Unde apparet, non improbari à Gerſone excommunicationes latæ ſententiæ, ſed ad eas requiri ſententiam declaratoriam criminis; quæ utique eſt neceſſaria pro foro externo, in quo nemo eſt reputandus cenſura innodatus, niſi legitime probetur reus criminis, cui eſt cenſura jure ipſo alligata: In foro autem interno, & coram Deo, cujus oculis omnia nuda ſunt, & aperta, ad incurrendum in cenſuram latæ ſententiæ, nulla eſt neceſſaria Judicis declaratio, ſed ſat eſt, crimen perpetrare, cui illa eſt annexa; Suam quippe contumaciam, & Eccleſiæ contemptum ſatis aperte manifeſtat, qui „ in legem delinquit, quam ſcit in ſui transgreſſores cenſuræ vinculum ſtatim, & illico injicere, ſicuti egregie ratiocinantur Suarez *de cenſuris, diſp.* 3. *ſect.* 8. *num.* 3. & Gonzalez *in cap.* 48. *de ſententia excommunicationis, num.* 6. ſed præ cæteris legendus eſt, de hac re ex profeſſo diſſerens, Theophilus Raynaudus (*oper. tom.* 14. *pag.* 514.) ubi ſcribens adverſus Ayalam, cenſuras latæ ſententiæ, hoc nomine, reprehendentem, quod illis non præcedat canonica admonitio, egregie oſtendit, admonitionis loco eſſe promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis, vel prohibentis, ſub pœna cenſuræ.

„ 6. Godſchalcho, & Ayalæ aſſentiri videtur Van Eſpen *jur. Eccleſ univerſ. part.* 3. *tit.* 11. *cap.* 6. *num* 19. ubi etſi non audeat abſolute damnare excommunicationes latæ ſententiæ, eas tamen recens adinventas, & per decem omnino ſæcula, ignotas Eccleſiæ fuiſſe, affirmat: At Van Espenium falli facile demonſtrabimus. Atque in primis nullam, putamus fingi poſſe excommunicationem illa ſeveriorem, qua homo baptizatus perpetuo arceatur à Sacramentorum perceptione, omnique excidat ſpe conſequendæ ab Eccleſia reconciliationis; & tamen prioribus ſæculis, quorumdam atrociorum criminum reus facto ipſo, ſeu ſola criminis perpetratione, in hanc pœnam incurriſſe, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaſpinæum, aliosque plures, tradit Cardinalis Bona *rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 1. inquiens, *In exordio Chriſtianæ religionis tantum erat pietatis ſtudium, tantum odium impœnitentiæ, ut quibusdam ſceleribus, quæ atrociora viſa ſunt, omnis prorſus veniæ ſpes, omnis pœnitentia denegaretur, adeo ut qui ea commiſiſſet, quamvis à Divina miſericordia eorum remiſſionem, veræ Contritionis ſubſidio obtineret: nunquam tamen poſſet cum Eccleſia reconciliari. Ea erant idololatria, homicidium, & adulterium,* Quid, quod, ſi actu Pœnitentes, aut jam ſemel pœnitentia functi, in aliud, cujuscumque generis peccatum, quamvis privatim & occulte, relabe-

Prælatis Ecclesiæ Apostolorum successoribus datur potestas omnis expediens ad bonum animarum & rectum Ecclesiæ regimen, ad quod pertinet potestas non solùm ferendi leges, sed etiam coercendi & puniendi rebelles ac contumaces, eosque privandi bonis communibus.

Ordinariam potestatem ferendi Censuras habet Papa, & Concilium generale

„ relaberentur, nunquam deinceps veniam „ & pacem ab Ecclesia impetrarent? Nonne & hæc species erat severissimæ excommunicationis? Et tamen hanc relapsis fuisse ipso facto inustam, & pluribus demonstrat doctissimus Morinus *de Pœnit. lib. 3. cap. 27. 28. & 29.* & liquet ex plurium Conciliorum decretis, occulte etiam „ relapsos ab omni, etiam civili, Fidelium „ consortio segregantibus. Siquidem Concilium Turonense I. anni 461. *Canon. 8. (collect. Hard. tom. 2. col. 795.)* decrevit: „ *Si quis vero post acceptam pœnitentiam, „ sicut Canis ad vomitum suum, ita ad sæculares illecebras, derelicta, quam professus „ est, pœnitentia, fuerit reversus; à communione Ecclesiæ, vel à communione Fidelium „ extraneus habeatur;* Concilium Veneticum „ circa annum 465. celebratum, *Can. 3. (collect. Harduin. tom. 2. col. 797.)* statuit; „ *Pœnitentes quoque, qui susceptam publice „ pœnitentiam intermiserint, & ad prioris „ erroris consuetudinem revoluti, vitæ se sæculari, conversationique reddiderint, non solùm à communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam à conviviis fidelium submovendos;* Concilium Aurelianense I. anni „ 511. *Can. 11. (collect. Hard. tom. 2. col.* „ 1010. (*De his* (ait) *qui, susceptæ pœnitentia religionem suæ professionis obliti ad „ sæcularia relabuntur, placuit eos & à communione suspendi, & ab omnium Catholicorum convivio separari.* Quare, quod „ Siricius Papa *epist. 1.* ad Himerium Tarraconensem Episcopum *cap. 5. (collect. Harduin. tom. 1. col* 848.) relapsis permiserit, „ *ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione „ jungantur, & sacra mysteriorum celebrati, quamvis non mereantur, interfint: à „ Dominicæ autem mensæ convivio segregentur;* id ex mera indulgentia, & commu „ nis legis relaxatione, factum existimat „ Morinus *cit. cap. 29.* Ad hæc Auctor operis de vita contemplativa (quem alii Prosperum Aquitanicum, qui medio sæculo „ V. scripsit, alii Julianum Pomerium, qui „ eodem sæculo labente, floruit; fuisse „ contendunt *lib. . . cap. 7.* diserte affirmat, ea ætate Clericos, grave aliquod „ facinus occulte admittentes, statim in „ foro conscientiæ, & coram Deo in suspensionem incidisse, quam Albaspinæus, „ *observ. lib. 1. cap. 2.* & Suicer *Thesaur. „ Eccl. tom. 1. pag* 601. pro quadam excommunicationis specie habitam, non „ immerito notarunt; Ait quippe Pomerius: *Hi, qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si „ eis videbitur propterea communicare, & „ officium suum implere debere, quod homines, „ occultatione sui criminis, fallunt . . . qui „ autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt; in sententiam justæ excommunicationis accipiant, sine causa communicant; „ immo vero dupliciter contra se iram Divinæ „ indignationis exaggerant, quod & hominibus innocentiam fingunt, & contempto Dei „ judicio, abstinere se ab altari propter homines erubescunt.*

„ 7. Quod si hæc nondum satis esse videantur, ad probandum, Majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras latæ sententiæ, alia statim „ proferemus antiquissima, & certissima, „ ejusdem rei monumenta. Norunt omnes „ viri docti, tres olim fuisse species excommunicationis majoris, de qua sola in „ præsens res est: Prima dicebatur *Excommunicatio simplex:* Altera *Anathema:* Tertia *Maranatha:* de qua frequens mentio „ occurrit in annalibus S. Benedicti, conscriptis à Patre Mabillon *tom. 4. in appendice.* In historia Lotharingiæ, Calmet *tom. „ 1. p. 2. pag.* 390. Et in nova editione glossarii Caroli Dufresne *tom. 4. in verb. Maranatha.* Simplex excommunicatio, & „ anathema, in hoc dumtaxat inter se differebant, quod illa, solo verbo proferretur; anathema vero pronuntiaretur „ celebri quadam solemnitate, pluribusque „ adhibitis cæremoniis, quæ aptæ forent „ ad ostendendam perpetrati sceleris enormitatem: *Maranatha* autem hoc *Anathemati* addebat, ut excommunicatus solius „ Dei Judicio relictus, ab Ecclesiæ communione separatus permanere juberetur usque ad adventum Domini, seu ad diem „ Judicii: quod ex ipsa nominis etymologia elicuit Augustinus apud Suarez *de cen-*

nerale in omnes baptizatos, Epiſcopus in ſuos Diœceſanos, Concilium Provinciale in ſuam Provinciam. A Papa habent Superiores Ordinum ſaltem Generales & Provinciales, vel etiam Superiores locales ſecundùm cujusque conſtitutiones; non item Parochi. Delegatam habent omnes, & ſoli Clerici, quibus fuit legitimè conceſſa ab habente ordinariam. Fœmina autem ſaltem jure Eccleſiaſtico eſt incapax jurisdictionis ſpiritualis, ideóque Cenſuræ ferendæ.

Quæſt. VIII. *Quinam poſſunt abſolvere à Cenſuris?*

Reſp. 1. Cenſura *ab homine*, vel quævis alia reſervata non poteſt tolli, niſi ab eo qui eam tollit, vel ab ejus Superiore, aut Succeſſore vel delegato: quia ejus eſt abſolvere, cujus eſt ligare. Archiepiſcopus autem non poteſt à Suffraganeorum Cenſuris abſolvere, niſi in caſu appellationis aut viſitationis.

Ab excommunicatione non reſervata, nec ad forum contentioſum deducta poteſt abſolvere quilibet Sacerdos habens poteſtatem abſolvendi à peccatis mortalibus, ex conſuetudine recepta, & ex cap. *Nuper*, de ſentent. excomm. ibi: *Quia conditor canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis, relaxandi.* Excommunicatio autem à jure non eſt refer-

---

„ *ſuris diſp.* 8. *ſect.* 2. & explicarunt Patres „ Concilii Toletani IV. ſtatim allegandi. „ Jam vero antiquiſſima Synodus Gangrenſis, paulo poſt Nicænam habita, omnes „ ſuorum viginti canonum transgreſſores „ anathemate perculit, his verbis: *Anathema ſit* (*collect. Hard. tom.* 1. *col.* 533. *&c.*) „ quibus ſententiam latam importari, nemo „ facile inficiabitur: Patres autem Concilii „ Toletani IV. habiti anno 633 cui Epiſcopi 62. interfuere, (*cap.* 75. *collect. Hard. tom.* 3. *col.* 594.) *Anathema, Maranatha,* „ in eos pronuntiarunt, qui adverſus Regnum, vel Regem conjurarent, in quoshanc „ formidandam ſententiam, ter repetitam „ protulerunt: *Hoc etiam tertiò acclamamus,* „ *dicentes: Quicumque ammodo ex nobis, vel* „ *cunctis Hiſpaniæ populis, qualibet meditatione, vel ſtudio Sacramentum fidei ſuæ,* „ *quod pro patriæ ſalute, gentisque Gothorum ſtatu, vel incolumitate Regiæ poteſtatis pollicitus eſt, violaverit, aut Regem* „ *nece attrectaverit, aut poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica Regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu Spiritus Sancti, & Martyrum Chriſti:* „ *atque ab Eccleſia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, &* „ *ab omni communione Chriſtianorum alienus,* „ *neque partem Juſtorum habeat, ſed cum* „ *Diabolo, & Angelis ejus, æternis ſupplitiis condemnetur, una cum eis, qui eadem* „ *conjugatione nituntur: ut par pœna perditionis conſtringat, quos in perniciem prava* „ *ſocietas copulat. Et ideo ſi placet omnibus,* „ *qui adeſtis, hæc tertiò reiterata ſententia,* „ *veſtræ vocis, eam conſenſu firmate. Ab* „ *univerſo Clero, vel populo dictum eſt. Qui* „ *contra hanc noſtram definitionem præſumpſerit, Anathema, Maranatha, hoc eſt,* „ *perditio in Adventu Domini ſit, & cum* „ *Juda Scarioth partem habeat, & ipſi, &* „ *ſocii eorum: Amen.* Eamdemque anathematis ſententiam, eodem ritu, ac „ iisdem fere verbis, in eosdem Regni, & „ Regis proditores, denuo latam, legimus „ in Concilio Toletano XIV. anno 693. „ *cap.* 20. (*eod. tom.* 3. *collect. Hard. col.* 1801.) Qui autem prædictæ ſententiæ „ ritum, quo tribus vicibus, veluti trium „ monitionum loco fuit repetita, conſide„ rat, multoque magis, ſi illorum verbo„ rum *Anathema ſit in conſpectu Spiritus* „ *Sancti, & Martyrum Chriſti*, vim, & „ efficaciam attentius expendat, minime „ dubitabit, Patrum mentem fuiſſe, excom„ municatione latæ ſententiæ percellere, „ quotquot in poſterum, in patriam, aut „ Regem, rebellionem intentarent.

„ 8. Non itaque recenter adinventæ, nec „ primis decem Eccleſiæ ſæculis, ignotæ „ prorſus fuerunt excommunicationes latæ „ ſententiæ, ſicuti ſibi finxit, rerumque Ec„ cleſiaſticarum minus peritis impoſuit Van „ Eſpen, ut illarum uſum improbaret, eas„ que parvi faciendas, ſuaderet, quod certe „ alibi non obſcure inſinuavit.

reservata, nisi reservatio exprimatur in canone vel statuto. Suspensio verò & interdictum saltem locale & generale personale, ex communi sententia censetur reservata Superiori, ita ut nullus Sacerdos possit ab eis absolvere sine potestate à Superiore accepta. Sunt tamen qui dicunt Confessarium posse ex concessione Ecclesiæ absolvere à suspensione, & interdicto particulari, cujus non est conscius pœnitens, & ad hoc valere formulam usitatam.

Resp. 2. Ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 6. Episcopi possunt absolvere subditos suos ab omnibus Censuris etiam Papæ reservatis, contractis ob delictum occultum, nec deductis ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario. Possunt etiam absolvere ab omnibus aliis subditos, quibus non est possibilis moraliter recursus ad Papam, ut sunt mulieres, pueri, senes, infirmi, & alii, quorum est legitimum impedimentum, c. 13. & cap. 58. *de sentent. excomm.* Si tamen impedimentum non sit perpetuum, juramentum ab absolvendis exigatur, quòd cessante impedimento ad Papam aut ejus Legatum recurrant, ibid. Quòd si non recurrant, recidunt in similem Censuram, cap. 22. *de sent. excomm. in 6.* Sed aliqui dicunt hanc obligationem obrogatam esse in Gallia, & aliis locis à Roma valdè remotis.

Resp. 3. In Jubilæis solet ampla potestas circa Censuras, & casus reservatos concedi. Circa quod observanda sunt sequentia. (*a*)

1. Quando conceditur facultas generalis absolvendi à Censuris Papæ reservatis, etiam in Jubilæo, non ideò datur potestas absolvendi à Censuris contentis in Bulla Cœnæ, ubi illa viget, nisi specialiter exprimatur, quia hæ sunt specialiter reservatæ. Specialia autem non continentur in concessione generali, nisi exprimantur.

2. Qui habet potestatem absolvendi à casibus Papæ reservatis, habet etiam potestatem absolvendi à Censuris eidem reservatis: quia casus non sunt reservati Papæ, nisi ob Censuram annexam. Qui autem potestatem obtinuit circa casus Episcopo reservatos, non potest idcirco à Censuris Episcopo reservatis absolvere; quia cùm soleant Episcopi aliquos sibi casus reservare nulli Censuræ annexos, inde fit ut casus reservati, & Censuræ Episcopales sint duæ res distinctæ, nec unum in alio includatur.

3. Absolutio in Jubilæo data rectè dispositio habenti intentionem illud lucrandi, & implendi conditiones, etsi postea sua negligentia, vel ob aliud impedimentum non lucretur, tollit Censuram, & reservationem. Quia absolutio fuit absoluta, non conditionata, ut constat tum ex verbis & intentione absolventis; tum ex potestate absolvendi à Censuris & casibus reservatis, quæ non pendent à conditione, quòd pœnitens reipsa lucrabitur Jubilæum, sed datur simpliciter & absolutè pro tempore jubilæi respectu pœnitentium volentium illud lucrari. Secùs, si confessus sit sine intentione supradicta. Quia hæc potestas datur solùm in ordine ad jubilæum: nam Pontifex non intendit dare potestatem absolvendi à reservatis nisi respectu eorum qui volunt sincerè Jubilæum consequi, ideóque opera præscripta implere. Unde debet postea à Censuris, & peccatis reservatis absolvi ab eo, qui potest extra Jubilæum.

(*a*) Vide supra pag. 886. ubi habetur integrum Caput 65. lib. VII. de Synodo Diœcesana, in quo num. 4. quæstio, quam hic Author tractat, clarius resolvitur, & explicatur.

Dixi, *rectè dispositò.* Nam hæc gratia non conceditur nisi verè contritis.

Resp. 4. In articulo mortis *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & Censuris absolvere possunt.* Ita Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. Multi tamen putant hoc esse restringendum ad Censuras, quæ obstant susceptioni Sacramentorum, & sepulturæ ecclesiasticæ, ut excommunicatio & interdictum, non autem suspensio: quia hæc facultas conceditur *ne hac occasione aliquis pereat*, ibid. Ergo, inquiunt, Ecclesia non intendit dare omnibus potestatem absolvendi ab iis, quarum occasione non impediretur consecutio gratiæ, qualis est suspensio ab ordine, officio, vel beneficio.

Porrò Sacerdos debet priùs reum obligare ad restitutionem debitam; vel si non possit tunc restituere, ad ea onerandos hæredes suos actu publico;; aut si neutrum possit, ad jurandum se satisfacturum, cùm primùm poterit.

Item Sacerdos qui extra articulum mortis non habet potestatem absolvendi à Censuris, monere debet moribundum, ut, si convalescat, se sistat & submittat Superiori, sub pœna reincidentiæ, hoc est incurrendi in similem Censuram, c. 22. *de sent. excommun. in 6.* & hoc onus sistendi se Superiori debet ei sub juramento imponi, ex cap. 58. *de sentent. excommun.* Quod exigitur à pœnitente, non ut iterum absolvatur, cùm validè fuerit absolutus; sed ut Superior correctionem ac remedia idonea adhibeat, & satisfactionem imponat, prout judicaverit. Nomine Superioris hic intelligitur quivis habens potestatem ordinariam aut delegatam absolvendi à Censuris extra articulum mortis.

Quæst. IX. *Quænam notanda sunt circà absolutionem à Censuris?*

Resp. Sequentia. 1. Quamvis cessante contumacia, & reo converso Superior debeat absolvere à Censura, cùm sit pœna medicinalis: tamen Censura reipsa non tollitur nisi per absolutionem, ex Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo*, scilicet donec solveritis. Et, ex c. 28. & aliis *de sentent. excommunicat.* Nam non potest Censura dissolvi, nisi ea authoritate, qua contracta est. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Quoad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant Censuræ.* Nam etsi contumacia sit causa Censuræ, non est tamen causa durationis ejus, sicut culpa est causa pœnæ, & tamen hæc durat sublata culpa.

2. Absolutio à Censuris ex natura rei non requirit certa verba, cùm non sit sacramentalis; sed potest dari validè per quælibet signa illius sufficienter expressiva. In foro tamen externo servanda est forma in Ritualibus præscripta. In foro conscientiæ adhibetur hæc formula pro excommunicato: *Dominus noster Jesus Christus te absolvat: & ego authoritate ipsius absolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurristi propter tale factum, v. gr. hæresim, & restituo te communioni & unitati Fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesiæ, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Pro suspenso: *Ego absolvo te à vinculo suspensionis, quam propter tale factum incurristi, & restituo te executioni Ordinum & officiorum tuorum, vel beneficiorum, in nomine Patris, &c.* Pro interdicto dicitur: *A vinculo interdicti, quod &c.*

3. In dubio Censuræ contractæ dari debet absolutio ad cautelam, sic: *Ab-*

Absolvo te à censura excommunicationis, si eam incurristi ob tale factum. Imò etsi nulla sit suspicio Censuræ contractæ, datur absolutè absolutio à Censuris ante absolutionem à peccatis, ad vitandam irreverentiam, si fortè pœnitens occulta Censura affectus sit, hoc modo: *Dominus noster Jesus Christus te absolvat; & ego authoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo à peccatis tuis, In nomine Patris, &c.* Rituale Rom.

4. Valida est, licèt illicita, absolutio ab habente potestatem ordinariam data absenti, vel invito & malè disposito. Quia censura est solum pœna, quæ potest à Superiore ad libitum validè auferri.

5. Qui pluribus Censuris est astrictus, potest absolvi ab una, remanentibus aliis etiam similibus, cap. 27. *de sent. excomm.* Nam inter eas non est necessaria connexio. Potest autem quis subjici multis Censuris etiam ejusdem speciei ob plura crimina, ex eod. cap. vel ob idem pluries commissum: nam plura delicta possunt pluribus pœnis ejusdem rationis puniri. Sic qui excommunicatus est ob percussionem Clerici, plures alias excommunicationes incurrit, si pluries eumdem Clericum vel alium percutiat.

6. Potest dari à Superiore absolutio ad reincidentiam, hoc est, sub certo onere, quo non impleto intra tempus præfinitum Censura reviviscat, seu delinquens similem Censuram contrahat. Item potest dari pro certo tantùm actu & tempore, quo transacto Censura habet omnem suum effectum; vel sub conditione de futuro libero: cùm sit actus jurisdictionis externæ, qui pendet à voluntate Superioris, quamvis hoc ordinariè non expediat, nec fieri debeat, cùm non sit in Ecclesia usu receptum.

7. Dum aliquis est excommunicatus ob injustitiam aut scandalum, in neutro foro licet eum absolvere, nisi priùs satisfecerit parti, & scandalum sustulerit: aut si non possit, debet priùs dare idoneam cautionem, quòd satisfaciat quamprimùm. Quòd si postea non satisfaciat, cum primùm commodè poterit, excommunicationem denuò contrahet, cap. 22. *de sent. excomm. in 6.*

8. Si is, qui Sacerdoti potestatem absolvendi à Censuris habenti bona fide confitetur, obliviscatur peccatum, cui Censura annexa est; secundùm multos tollitur Censura, modò Censurarum absolutio sit terminis generalibus data. Nam tunc Confessor utitur generaliter facultate absolvendi ab omnibus Censuris quam habet, vultque omnes auferre quantùm potest.

9. Qui absolutus est tantum in foro conscientiæ à Censura notoria, ita se gerere debet exteriùs, ac si non esset absolutus; potestque conveniri coram Judice, & ab eo cogi ad subeundam omnem pœnam Censuræ annexam: Quia absolutio data tantùm pro foro conscientiæ non habet effectum nisi coram Deo.

10. Invalida est absolutio per vim, vel metum injustum extorta etiam à tertio, imò extorquens contrahit excommunicationem, cap. unic. *de iis quæ vi, &c. in 6.* ex Concilio general. Lugdunens. Item nulla est, si extorta sit per dolum versantem circa causam finalem, quia Superior non vult absolvere nisi ob causam sibi propositam; quæ tunc non subsistit, nec proinde subest voluntas absolvendi: nam sublato motivo seu objecto formali volitionis, non est volitio.

CAPUT II.

De Excommunicatione.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est Excommunicatio?*

Resp. Excommunicatio est Censura, per quam baptizatus privatur communione Ecclesiæ, seu bonis quæ sunt communia inter fideles, quæque pendent à potestate & dispensatione Ecclesiæ, uti sunt Sacramentorum receptio & administratio, Ecclesiæ suffragia, divina officia, &c. Duplex est, major & minor.

Excommunicatio major, (quæ sola venit nomine excommunicationis simpliciter, c. 59. *de sent. excomm.*) est Censura, qua quis privatur bonis communibus Ecclesiæ, & ejus dispensationi subjectis, & abscinditur à corpore Ecclesiæ, juxta illud Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus.* Unde est pœna gravissima, *qua pœna in Ecclesia nulla major est*, ait S. Aug. l. de corr. & grat. c. 15.

Excommunicatio minor est ea, quæ privat ex parte, seu aliquibus tantùm bonis communibus Ecclesiæ nempe receptione & administratione licita Sacramentorum, & passiva electione ad dignitates ac beneficia. Hæc contrahitur solùm ob communicationem culpabilem, etiam in civilibus, cum excommunicato non tolerato, cap. 3. *de sent. excomm. in 6.* ex Conc. gen. Lugd. Et Sanchez dicit omnes sentire eam ob peccatum veniale contrahi. Qui tamen cum eo communicavit in facto criminoso, id est, ob quod contracta est Censura, consilium, auxilium, vel favorem impendendo, incurrit excommunicationem majorem, *cùm facientem & consentientem par pœna constringat.* cap. 29. *de sent. excomm.* A minore excommunicatione absolvere potest quicumque potest à mortali culpa, cùm non sit reservata, ex eod. cap.

Quæst. II. *Quinam sunt excommunicati vitandi?*

Resp. Olim omnes erant vitandi. Sed jam ex Constitutione Martini V. *Ad evitanda* à Conc. Constantiensi, teste S. Antonino approbata, & jam pridem ubique observata, atque ex usu præsenti Ecclesiæ ii solùm sunt vitandi, qui per sententiam Judicis Ecclesiastici nominatim declarati sunt excommunicati, & publice denuntiati; item notorii percussores Clericorum, hoc est, ii quorum percussio publica nulla potest rergiversatione celari, nec ullo juris suffragio excusari, licèt non sint denuntiati. Equidem juxta Concil. Basileense, sess. 20. & Bullam Leonis X. de concordatis approbatam à Concil. Later. V. vitandi sunt etiam omnes, quos notoriè in excommunicationis sententiam constiterit incidisse. Sed ex consuetudine prævalet Bulla Martini V. quæ quidem non extat in actis Conc. Constantiensis, sed refertur è S. Antonino 3. part. tit. 25. cap. 3. Unde excommunicati alii sunt tolerati, quos scilicet fideles non tenentur vitare, & alii non tolerati, quos tenentur vitare, nempe nominatim & publicè denuntiati, vel notorii percussores Clericorum. Varii Doctores Galli dicunt publicum Clerici percussorem in Gallia vitari non debere, nisi accesserit sententia, qua declaretur injustus Clerici percussor: quia secundùm legem vel consuetudinem regni, ad notorietatem facti criminosi requiritur declaratoria judicis sententia. (a)

Quæst.

(a) Huc spectat Const. 100. BENEDICTI XIV. incipiens, *Apostolica Indulta &c.* in qua decernitur, eos, qui ex indulto Sedis Apostolicæ, possunt sibi eligere Confessarium

Quæst. III. *Quinam sunt effectus excommunicationis majoris:*

Resp. 1. Cùm excommunicatus abscindatur à corpore Ecclesiæ, ut docent Patres, & ipse Christus his verbis, *Sit tibi sicut Ethnicus:* ita ut non jam ut membrum Ecclesiæ, sed tanquam Ethnicus tractandus sit,, privatur omni jure, quod ei competebat tanquam membro Ecclesiæ, omnibusque bonis, quæ fidelibus ut membris Ecclesiæ competunt.

Resp. 2. Excommunicationis majoris septem sunt effectus, nam excommunicatus etiam toleratus & contritus, 1. Privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, scilicet sacrificiis, orationibus, indulgentiis: ita ut non liceat Sacerdoti tamquam Ecclesiæ Ministro, & nomine Ecclesiæ pro illo sacrificium, nec preces in sacrificio, nec horas canonicas offerre: quæ si pro illo fiant, non ei prosunt, ex cap. *Sacris de sent. excomm.* & cap. *Audi*, & cap. *Omnis* 11. quæst. 3. Nam Ecclesia, hoc ipso quod privat aliquem communibus suffragiis, prohibet ne pro illo applicentur.

Porrò per communia illa suffragia intelliguntur spiritualia quædam subsidia, quibus Ecclesia suffragatur suis membris, sive in ordine ad satisfactionem pro pœna temporali, sive in ordine ad impetranda aliqua bona, præsertim spiritualia, vel quæ ad illa juvent. Revocanturque ad sacrificium Missæ, orationes, & Indulgentias. Potest tamen quivis privatus preces & sacrificium, & alia opera nomine privato seu tanquam persona privata pro eo offerre; quia hæc sunt suffragia privata. Item secundùm multos licet Sacerdoti tanquam personæ privatæ, in *Memento* pro eo mentalirer orare; sed non per orationes, quæ Ecclesiæ nomine pro ejus membris dicuntur, nec ut Minister Christi; nemini enim licet Ecclesiæ suffragia etiam pro tolerato offerre: alioqui tolleretur præcipua pœna & ratio excommunicationis; & quia Constitutio Martini V. nullum favorem toleratis concedit: Ergo ii, nunc ut antea, excluduntur à suffragiis Ecclesiæ.

2. Privatur receptione & administratione Sacramentorum, ita ut mortaliter peccet, si aliquod recipiat, vel sine necessitate & non requisitus administret. Quia ageret contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente, ex cap. 59. *de sent. excomm.* & cap. 4. & 6. *de Clerico excommun.* Unde non potest absolvi à peccatis

---

rium ex approbatis ab Ordinario, à quo à reservatis criminibus, & censuris absolvi possint, non posse alium Confessarium eligere nisi approbatum ab Ordinario illius loci, in quo confessio peragitur. *Ita videlicet, ut si in aliquo indulto tam Sæcularibus, quàm Regularibus tribuatur facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum: tunc Confessarius vigore talis concessionis sive à Sæculari, sive à Regulari Pœnitente ad audiendas eorum respective confessiones electus, nullatenus hujusmodi confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo Diœcesano, & Ordinario Loci, ubi confessio excipienda est, ad confessiones approbatus, & deputatus existat; quacumque alia approbatione, tam illius generis, quam uterque Innocentius Prædecessores declararunt non suffragari, quam ea, si de Regularibus agatur, quæ à solo proprio Regulari Prælato obtenta foret minime suffragante.* At Innocent XII. & XIII. declaraverant, *non posse Sacerdotem, qui ab Episcopo limitatam facultatem obtinuerit, vel quoad locum, vel quoad tempus, vel quoad genus personarum Sacramentum pœnitentiæ administrare extra tempus, vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum, sive confessarii electi fuerint vi Bullæ Cruciatæ, sive ex quocumque alio privilegio . . . . nec eis suffragari: quod approbati alias fuerint ab Episcopo, qui aliquando loci in quo confessiones audiendæ sunt, ordinarius fuerit, sed talis non amplius existat &c.*

peccatis, niſi priùs fuerit ab excommunicatione abſolutus.

Item ei non licet ſub mortali intereſſe Sacro, aut divino officio, cap. *Alma de ſent. excommun. in 6.* Quòd ſi facile poſſit abſolutionem à Cenſura ſibi comparare, & non conetur, omiſſio Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, imò & Miſſæ, dum urget præceptum; ei ad culpam mortalem imputabitur; quamvis in tali ſtatu teneatur ab illis abſtinere. Quia lex præcipiens aliquid, præcipit etiam media ad illud neceſſaria, ſaltem non valde difficilia, qualis eſt Cenſuræ remotio, ad quam aliunde tenetur. Poteſt tamen concionem audire, cap. 43. *de ſent. excomm.* ſed finita concione tenetur recedere, ne cum aliis communicet.

Si autem ſit obligatus ad horas canonicas, tenetur eas ſolus recitare, non quidem ut perſona publica & ab Eccleſia legata, cùm ſit ab ejus corpore abſciſſus, ſaltem jure ſi ſit toleratus; ſed ut perſona privata: par enim non eſt, ut quis commodum ex ſuo delicto percipiat. Præterea excommunicatio, cùm ſit pœna, non debet obligationem & onus auferre, & immunitatem conferre. Sed ei non licet adhibere ſocium: nam omnis communicatio cum alio eſt ei prohibita, præſertim in orationibus; nec ei licet dicere: *Dominus vobiſcum:* quia hæc verba ſignificant publicæ perſonæ ſacram cum populo communicationem, quæ ei interdicta eſt, quare ejus loco debet dicere: *Domine, exaudi orationem meam, &c.*

3. Eſt inhabilis ad dignitates & beneficia accipienda, ita ut reſignatio, electio, præſentatio, collatio, permutatio, & quælibet alia beneficii proviſio facta in favorem excommunicati etiam tolerati, & acceptatio, ſit nulla, cap, 7. *de Cleric. excomm.* Item eſt inhabilis ad penſionem clericalem, nam communione Eccleſiæ privatus, eſt incapax recipiendi bona Eccleſiæ diſpenſationi commiſſa. Idque conſtat ex uſu & ſtylo Curiæ: nam in litteris Pontificiis apponitur abſolutio ab excommunicatione, ad hunc effectum. Quare qui in excommunicatione obtinuit beneficium aut penſionem clericalem, non poteſt percipere fructus; & ſi perceperit, tenetur eos reſtituere; nec poteſt tale beneficium permutare, aut reſignare in favorem. Quia nullum jus ad beneficium, penſionem & fructus habet, cùm ejusmodi collatio ſit nulla. Idque licèt ignoretur excommunicatio; quia ignorantia invincibilis, licèt excuſet à culpa *non tamen facit actum* validum, qui erat aliàs invalidus: nam actus non poteſt eſſe validus ſine omnibus requiſitis ad ejus valorem.

Imò excommunicatus quamvis beneficio ante obtento non privetur, & ideo ad horas obligetur ratione illius, poteſt tamen eo privari; & non facit fructus ſuos durante excommunicatione, ideoque eos omnes ac diſtributiones reſtituere tenetur ante omnem ſententiam. Ita Covarr. Suarez, Toletus & alii multi, ex cap. 52 *de appellat.* ibi: *illi proventus eccleſiaſtici merito ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur.* Hanc autem privationem ipſo facto latam eſſe, docet valde communis ſententia: tum quia vox *ſubtrahuntur*, ſignificat factum ex vi Cenſuræ non præceptum de imponenda illa pœna: tum quia hæc privatio fructuum æquiparatur ibi privationi communionis Eccleſiæ; nec ſuſpenditur per appellationem ab excommunicatione, ibid. *Ita Suarez.*

4. Privatur omnis ſpiritualis jurisdictionis uſu, ita ut peccet mortaliter, ſi ordinet, Cenſuras vel leges ferat,

rat, dispenset, conferat beneficia, ad ea eligat, instituat, præsenter, &c. cap. 24. *de sent. & re judic.* Tamen actus jurisdictionis, si toleratus sit, sunt validi ob bonum commune, ex constit. Martini V. cit. ubi dicitur posse ab excommunicatis toleratis recipi sacramenta.

5. Excommunicato etiam tolerato interdicitur omnis communicatio cum fidelibus, cap. 18. 29. & 59. *de sent. excomm.* & c. *Alma*, hoc tit. in 6. & cap. 2. *de except.*

Primò quidem in rebus sacris, ut in Missæ sacrificio, & aliis divinis officiis, quo nomine comprehenduntur horæ canonicæ, omnis oratio publica, processio, benedictio, aliæque similes actiones sacræ, quæ solemniter fiunt ex institutione Christi vel Ecclesiæ, aut propriæ sunt alicujus ordinis clericalis.

Quòd si excommunicatus in Ecclesia divinis officiis interfit, si toleratus sit, non debent intermitti officia; quia non est vitandus. Si verò sit nominatim denunciatus, monendus est à celebrante ut exeat. Quòd si non pareat, incurrit novam excommunicationem Papæ reservatam, sicut & alii qui prohibent ne exeat, *Clement. 2. de sent. excommun.* & tunc si commodè fieri potest, vi expellendus est. Si nequeat expelli, adstantes exire tenentur, ne cum illo communicent; & ipse Sacerdos tenetur Missam inchoatam abrumpere, si nondum incœpit canonem: si incœpit, debet solo ministro manente pergere usque ad communionem inclusivè, & reliqua perficere in sacristia. Sacerdos autem scienter celebrans coram excommunicato vitando, peccat mortaliter, & ligatur interdicto ab ingressu Ecclesiæ, cap. 8. *de privileg. in 6.*

Secundò in actionibus forensibus, ita, ut excommunicatus nequeat esse judex, procurator, actor, tabellio, testis, &c. nec ei liceat tales actiones exercere, cap. 8. *de sent. excommun. in 6.* Ejus tamen acta valent, si sit toleratus & non repellatur: secùs, si non sit toleratus.

Tertiò in actionibus civilibus, juxta hunc versum.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os significat colloquium, allocutiones sive nutibus, sive verbo aut scripto, & quævis amicitiæ signa, ut oscula, amplexus, &c. *Orare*, id est, communicatio in orationibus & divinis officiis. *Vale* significat salutationes urbanas verbo, nutu, aut alio signo. *Communio*, id est, omnis societas, quæ habetur in communi habitatione, in contractibus, negotiis, & aliis actionibus: ita ut non liceat cum eo contrahere, laborare, iter facere, aut quodvis opus præstare. *Mensa* denotat omnem victum, & convivia. Ecclesia autem utpote communitas perfecta, habet potestatem, non minùs quam quælibet alia subditos sibi non obsequentes à reliquorum consortio segregandi; & ea utitur, tum ne rebelles criminis contagione alios inficiant, tum ut ipsi tanto magis pudefacti citiùs resipiscant, tum ad exemplum & terrorem aliorum.

Licet tamen extra divina officia communicare cum non tolerato, in his casibus in jure exceptis, ut, cap. *Quoniam* 11. quæst. 3. & hoc versu contentis:

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Prima itaque causa excusans est *utilitas* spiritualis etiam ipsius excommunicati, cùm scilicet id expedit ad

ad ejus ſalutem, ut ad meliorem frugem reducatur, cap. 43. *de ſent. excommunic.* Item alterius utilitas temporalis notabilis, v. gr. ad petendum conſilium, ſubſidium, vel ſolutionem debiti; non tamen ad denuò contrahendum, *ex cap. 34. eod. tit.* Secunda eſt *Lex*, nempe connubii, quæ jubet ut conjuges mutua ſibi officia præſtent. Tertia *humile.* Sunt officia filiorum erga parentes, & famulorum erga dominos, ſi ſerviebant ante excommunicationem; item inferiorum erga Superiores, quoad ea quæ ſpectant ad communicationem neceſſariam iis, qui habitant in eadem familia; &c. Quarta eſt *ignorantia* juris vel facti. Quinta eſt *caſus neceſſitatis* animæ vel corporis alterius, v. gr. ad comparanda victui neceſſaria, &c. Item neceſſitas auxilii, conſilii, vel refugii.

6. Sextus excommunicationis majoris effectus eſt irritatio gratiarum Apoſtolicarum, cap. 1. *de reſcript. in 6.* Quare Papa, in ſuis reſcriptis præmittere ſolet abſolutionem ab omnibus Cenſuris dumtaxat ad effectum gratiæ ab ipſo conceſſæ. Quæ ſi omitteretur in reſcripto, irrita eſſet gratia conceſſa excommunicato. Non ideo tamen legitime poſſidetur beneficium per reſignationem ſimoniacam in Curia Romana obtentum ab illa abſolutione ad effectum; quia talis proviſio eſt nulla: cùm ſit obreptitia, & contra intentionem Papæ obtenta, & irrita independenter à Cenſura.

Nota. Hæc omnia jura & pœnæ etjamnum vigent: ita ut quivis excomunicatus, etiam toleratus & occultus, peccet, dum communicat cum fidelibus in actionibus ſacris vel prophanis, aut actum quemlibet ſupradictum exercet. Nam Leo X. in bulla cit. à Conc. Later. V. ſeſſ. 11. approbata, expreſsè declarat, ſe per ſuum decretum *non intendere excomunicatos, ſuſpenſos & interdictos in aliquo relevare, nec eis quomodolibet ſuffragari.* Quod jam declaraverat Conc. Baſil. ſeſſ. 20. & antea Martinus V. ut paſſim teſtantur Doctores, quamvis hoc non legatur apud S. Antoninum. Poteſt tamen excommunicatus excuſari ob impotentiam moralem, ut ſi non poſſit abſtinere ab hac communione ſine ſcandalo vel gravi damno, aut infamia gravi, quando crimen eſt occultum; quia præcepta Eccleſiæ ordinariè non obligant cum gravi damno. Fideles autem non peccant communicando cum excommunicatis toleratis; ſecùs, ſi non ſint tolerati, ex ead. conſt.

7. Excommunicatus non toleratus privatur eccleſiaſtica ſepultura, ita ut non liceat in loco ſacro eum ſepelire; & ſi ſepeliatur, debeat exhumari, ſi ab aliorum corporibus diſcerni nequeat. C. 12. *de ſepult.* ibid. *Sacris eſt canonibus inſtitutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant eccleſiaſtica ſepultura, qui prius erant ab eccleſiaſtica unitate præciſi, nec in articulo mortis Eccleſiæ reconciliati fuerint.*

Sed quid, ſi excommunicatus reſipuerit, & per contritionem perfectam juſtificatus fuerit?

Reſp. Semper manet obnoxius his pœnis, donec abſolutus ſit, cap. *Sacris de ſent. excommun.* Quia Cenſura, quamdiu manet, habet effectus ſuos. Tamdiu autem manet, quamdiu non tollitur per abſolutionem; & alioqui non eſſet opus abſolutione.

Quæſt. IV *An eſt mortale communicare cum excommunicato non tolerato?*

Reſp. Ex S. Thoma, & ex communi ſententia eſt mortale communicare in rebus ſacris, ut officiis divinis, cap. 29. cauſa 11. q. 3. Nam materia gravis eſt, & valdè repugnat tum auc-

auctoritati & fini Censuræ, tum etiam dignitati rerum sacrarum. Sed solùm veniale est in aliis: nisi in crimine ob quod alter excommunicatus est, vel nisi sit contra speciale præceptum Superioris, vel cum scandalo aut contemptu legis, ut si communicatio esset frequens, quia, inquiunt, communicatio in rebus civilibus non censetur hìc materia gravis, nam non repugnat graviter fini excommunicationis, nisi sit frequens.

Communicans autem cum excommunicato in facto criminoso, hoc est, cooperans culpæ vel contumaciæ, ob quam lata est excommunicatio, v. gr. præbendo consilium, auxilium vel favorem, semper peccat mortaliter, & eamdem incurrit excommunicationem, cap. 29. & 55. *de sent. excommun.* quia faciens & consentiens pari pœna puniri debent.

Quæst. V. *Quinam sunt effectus excommunicationis minoris.*

Resp. Tres sunt. 1. Privatio seu prohibitio receptionis Sacramentorum, cap. 59. *de sentent. excommun.*

2. Privatio passivæ electionis ad dignitates & beneficia. Quare illa ligatus peccat graviter, si scienter recipiat sacramentum vel beneficium: quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi. Non fit tamen irregularis; nec electio aut provisio est irrita, sed solùm irritanda, cap. ult. *de Cleric. excommun.*

3. Privatio administrationis licitæ Sacramentorum, ex eod. cap. ubi dicitur, *peccare conferendo ecclesiastica Sacramenta.*

Quæst. VI. *Quænam sunt excommunicationes reservatæ Papæ, & Episcopis?*

Resp. Circa hoc consuli debet propriæ diœcesis Rituale. Hìc tamen operæ pretium est explicare excommunicationem contra percussores clericorum à Concil. gener. Lateran. II. Can. 15. latam, his verbis; *Placuit ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere; nisi mortis urgenti periculo donec, Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.*

I. Nemo cujusvis ordinis, dignitatis, sexus, status ab ea eximitur, ne impubes quidem rationis compos. Imò hanc incurrunt mandantes, consentientes, & consulentes, effectu secuto; item non impedientes, si ex officio ad hoc teneantur, vel si potuerint impedire sine damno periculove suo, & dolosè permiserint, cap. 47. *de sent. excommun.* Item ratam habentes percussionem suo nomine factam, etiamsi non consuluerint, nec mandaverint, c. 23. *de sent. excomm. in 6.* Item clericus seipsum vulnerans ex malitia seu passione: secùs, si ex devotione.

II. Per clericum intelligitur quilibet prima saltem tonsura initiatus, modò habitum gestet clericalem; etiam conjugatus modò cum unica virgine, cap. un. *cleric. conjug. in 6.* Per Monachum intelliguntur omnes utriusque sexus religiosi, c. 33. *de sent excomm.* Etiam laici conversi, ibid. & cap. 5. *de sent. excomm.* & novitii, cap. 21. eod. tit. in 6. Item Eremita subjectus alicui regulæ & Superiori ecclesiastico, & habitans in oratorio authoritate Episcopi.

III. Instigante diabolo, hoc est, illicitè & injustè.

IV. Per has voces, *Manus violentas injecerit*, intelligitur quævis actio corporalis, de se violenta, injuriosa ac contumeliosa circa clericum vel religiosum, aut res ei adhærentes, per se sufficiens ad gravem injuriam con-

tra hominem & reverentiam debitam tali perſonæ, ſive fiat manu, ſive baculo, gladio, lapidibus, &c.

Hinc ipſo facto excommunicatus eſt, 1. Qui talem percutit, vulnerat, conſpuit, evellit crines, lacerat veſtem, & ita ut actio ſit graviter injurioſa. Idque etiamſi clericus conſentiat. Quia actio non ideo deſinit eſſe injurioſa ordini clericali, in cujus favorem lata eſt excommunicatio, c. 36. *de ſent. excommun.* 2. Qui concludit aut violenter detinet in carcere, vel loco unde ſine dedecore exire nequit. 3. Qui perſequitur, ut in flumen vel foſſam incidat, equo decidat, &c. 4. Qui manus violentas injicit in equum, cui is inſidet, occidendo, vulnerando, lædendo, ſiſtendo per frænum, quæ actio eſt gravis in ratione contumeliæ, &c.

V. Hæc excommunicatio non contrahitur, 1. Quando actio non eſt de ſe violenta, licèt ſit injuſta, ut cùm fur clam abſcindit crumenam. Item ſi fiat ſine violenta manuum injectione, ut cùm verbis contumelioſis afficitur. 2. Si percuſſio ſit jocoſa, cap. 1. *de ſent. excommu.* aut caſualis, ut cùm janitor vel apparitor arcens turbam, fortuito caſu percutit clericum in turba verſantem, c. 3. *de ſent. excommun.* 3. Si neſcias eſſe clericum. 4. Si Prælatus, pater, magiſter ſubditum in minoribus conſtitutum correctionis cauſa moderatè percutiat, habita ratione culpæ quamvis ira accedat, cap. 1. *de ſent. excommun.* Item qui alios è familia ſua vel propinquos in minoribus conſtitutos leviter percuſſerit, ut cohibeantur à ſuis violentiis, & ſcientia bonisque moribus imbuantur; cap. 54. *de ſent. excomm.* Imò Prælatus, & præceptor eccleſiaſticus poteſt in majoribus conſtitutum correctionis & diſciplinæ cauſa caſtigare, c. 10. eod. tit. modò per ſe, vel per alium, ſi neceſſitas urgeat, caſtiget; non tamen per laicum, alioqui contrahitur excommunicatio, cap. 24. eod. tit. §. Si clericus etſi culpabiliter percutiatur eo inſtanti, quo deprehenditur turpiter agens, hoc eſt, actum quemvis impudicum exercens cum matre, uxore, filia, vel ſorore percutientis: ſecùs, ſi cum alia. Item ſi quis clericum percutiat, ad defendendam vitam aut bona ſua, cum debita moderatione, c. 3. *de ſent. excomm. in 6.* 6. Si percutiatur clericus, qui à privilegio canonis excidit, v. gr. bigamus, vel qui ter *monitus* non geſtat habitum clericalem. 7. Si clerici impuberes ſe invicem percuſſerint, aut unus alterum percuſſerit. Secùs, ſi ſcholaſtici clerici puberes ex odio ſeu gravi ira ſe percuſſerint, c. 1. *de ſent. excomm. in 6.*

VI. Duplex diſtinguitur clerici percuſſio etiam mortalis. Alia dicitur enormis ac gravis, & talis cenſetur vel ratione valde magnæ gravitatis ipſius percuſſionis, qualis eſt occiſio, mutilatio, notabilis effuſio ſanguinis ex vulnere, carnis laceratio, dentium vel multorum capillorum evulſio: *vel* ratione eminentiæ perſonæ *percuſſæ*, ut ſi ſit Epiſcopus vel Prælatus, etiam ſi alapa tantùm percutiatur.

Altera dicitur levis ſeu mediocris, ſcilicet comparatè ad enormem; & eſt ea, quæ nullam maculam, lacerationem carnis, mutilationem, copioſi ſanguinis effuſionem, nec dentium aut multorum capillorum evulſionem intulit, nec eſt contra Epiſcopum, Cardinalem, vel Prælatum, nec magnum ſcandalum parit.

Prima eſt reſervata Papæ, ſecunda Epiſcopis, cap. 17. *de ſent. excomm.* Prælati verò religioſorum poſſunt abſolvere ſuos ſe invicem percutientes, modò percuſſio non ſit enormis, c. 32. eod. tit. Quòd ſi religioſus percuſſus non ſubjaceat eidem Superiori, percutiens

cutiens debet à suo & percussi Prælato absolvi, cap. 32. eod. tit. Si religiosus clericum sæcularem percusserit, *non* potest absolvi nisi ab Episcopo, cap. 21. *de sent. excomm. in 6.* vel à Papa si percussio sit enormis.

CAPUT III.

De interdicto.

Quæst I. *Quid & quotuplex est interdictum?*

Resp. Interdictum est censura, qua prohibentur officiorum divinorum celebratio publica & auditio, quædam Sacramenta, & ecclesiastica sepultura.

Dividitur in locale, personale, & mixtum. Interdictum locale est, quod directè fertur in locum, prohibendo ne supradicta in eo exerceantur. Personale est, quod immediatè fertur in personam, ei prohibendo istorum exercitium & participationem, ubicumque existat. Mixtum est, quod & personam & locum immediatè afficit.

Duo priora subdividuntur in generale, & particulare. Interdictum locale generale est illud, quo interdicitur locus aliquis communis ut regnum, provincia, civitas, &c. Particulare est, quo interdicitur aliquis locus particularis, v. gr. una Ecclesia, vel aliquæ ex iis quæ sunt in civitate. Personale generale, est illud, quo interdicitur aliqua hominum communitas, prout constituit unum corpus, ut omnes personæ regni vel civitatis. Particulare est illud, quo interdicitur una persona, vel plures personæ ut particulares.

Est etiam quædam partialis interdicti species, qua prohibetur ingressus in Ecclesiam, & si quis in tali interdicto sine pœnitentia moriatur, non debet in loco sacro sepeliri, cap. 20. *de sent. excomm. in 6.*

Sed circa hæc interdicta notanda sunt sequentia, 1. Interdictum in urbem latum afficit etiam suburbia, & ædificia continentia, quamvis sint sub jurisdictione seu temporali seu spirituali alterius, cap. 17. *de sent. excomm, in 6.* ne contemnatur interdictum, si populus in suburbiis posset divinis officiis interesse. Item interdictum alicujus Ecclesiæ ad cœmeterium & sacella ei contigua extenditur, *ibid.* At interdicto cœmeterio non interdicitur Ecclesia ei contigua: nam accessorium sequitur principale, non vicissim.

2. Interdictum ab Episcopo in civitatem latum debet etiam ab exemptis servari. Concil. Trident. Sess. 25. cap. 12.

3. Interdicto generali locali non comprehenduntur personæ: unde incolæ civitatis interdictæ possunt interesse Sacro & officiis divinis in aliis locis. Et vicissim interdicto personali non comprehenditur locus, nisi exprimatur. Hinc interdictis clericis alicujus Ecclesiæ, non censetur ipsa Ecclesia interdicta, & exteri possunt in ea celebrare. Interdictum tamen locale est etiam personale respectu eorum, qui sua culpa fuerunt illius causa, ideóque non possunt etiam extra locum interdictum interesse divinis.

4. Interdicta aliqua communitate interdicuntur singulæ ejus personæ etiam innocentes, sed hi solùm quatenus sunt pars communitatis. Quare si desinant esse membra illius, desinunt esse interdicti: non item nocentes: cap. 16. *de sentent. excommun. in 6.*

5. Interdicto populo non interdicitur clerus, nec extranei, qui ibi sunt negotiorum causa, & vicissim interdicto clero non interdicitur populus, ex cap. cit. nec religiosi, nisi qui ratione officii pastoralis censentur esse de corpore cleri sæcularis.

6. Ad interdictum speciale personale requiritur culpa mortalis propria, cùm hoc sit gravis pœna, utpote privans magnis bonis spiritualibus. Ad locale autem, vel personale generale requiritur peccatum grave contumaciter admissum à capite, vel à præcipuis membris, licèt reliqui culpa vacent, ex eod. cap. Quia hæc pœna redundat in communitatem, quam privat cultu divino publico.

7. Per privilegium absolvendi ab omnibus censuris non intelligitur potestas tollendi interdictum locale, aut personale generale; & neutrum potest tolli, nisi ab habente jurisdictionem in foro externo in locum vel communitatem interdictam.

Quæst. II. *Quot sunt effectus interdicti?*

Resp. Tres sunt. 1. Est prohibitio celebrationis & auditionis divinorum officiorum, per quæ intelliguntur Missa, horæ canonicæ, vel aliæ preces solemniter recitatæ, supplicationes, benedictiones nupriarum, aquæ, &c. demum omnis actio ab Ecclesia ordinata ad cultum Dei, ut exercenda ejus nomine ab ejus ministris.

Licita tamen est concio. Et tenentur clerici interdicti horas canonicas privatim recitare. Imò ex cap. *Alma de sentent. in 6.* clerici & religiosi non interdicti possunt & debent uti antea quotidie in suis Ecclesiis Missas & divina officia celebrare, sed submissa voce, januis clausis, exclusis excommunicatis, ac interdictis, & non pulsatis campanis. Item permittitur ut in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis, campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, exclusis excommunicatis, sed admissis interdictis; modò qui causam interdicto dederunt, ad altare nullatenus appropinquent. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad festum Corporis Christi, & ejus octavam.

2. Est prohibitio receptionis & administrationis quorumdam Sacramentorum, exceptis Baptismo, Confirmatione & Pœnitentia, quæ conferri possunt etiam sanis quoties libuerit; non tamen excommunicatis, & iis qui causam interdicto dedere, vel qui ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum latum est, præbuerunt auxilium, consilium, vel favorem; nisi prius satisfecerint ob delictum, *vel* de satisfactione cautionem dederint, c. *Alma*, cit. Potest etiam personaliter interdictis deferri modo solito Eucharistia, si sit in probabili mortis articulo, cap. 11. *de pœnit.* Quare tempore interdicti prohibetur duntaxat Eucharistia danda laicis sanis, Ordinatio, Extrema-Unctio, quæ tamen secundùm varios conferri potest infirmis, qui nequeunt alia Sacramenta suscipere, quia tunc est necessaria & benedictio nuptialis. Quoad Sacramentum Matrimonii, juxta multos, licitè & validè contrahitur in omnibus interdictis.

3. Est prohibitio ecclesiasticæ sepulturæ, quæ in interdicto locali extenditur ad infantes & amentes. Si tamen interdictus jam sit humatus in loco sacro, quamvis illicitè, non est exhumandus. Clerici autem, qui non sunt specialiter interdicti, nec interdictum violarunt, possunt sed sine cantu & campanarum pulsu sepeliri in loco sacro interdicto, sed non specialiter, c. 11. *de pœnit.* Laici verò, qui non sunt personaliter interdicti, nec causam culpabilem interdicto dederunt, sepeliri possunt in loco sacro non interdicto.

Porro qui ob interdictum humatus est in loco profano, eo finito transferendus

rendus est in locum sacrum; modò non fuerit specialiter interdictus, nec causam interdicto dederit.

Quæst. III. *Quænam sunt pœnæ violantium interdictum?*

Resp. 1. Peccant mortaliter, nam præceptum Ecclesiæ violant in re gravi. 2. Qui illud violat exercendo actum proprium ordinis, fit irregularis, cap. 18. & 20. *de sent. excomm. in 6. 3.* Excommunicationem Papæ reservatam incurrunt Domini temporales, compellentes clericos ad celebranda publicè officia in loco interdicto, vel impedientes, ne publicè excommunicati aut interdicti exeant tempore officiorum. Item ipsi interdicti post monitionem non exeuntes, *Clement. 2. de sent. excomm.* 4. Qui interdictos extra casus concessos scienter sepeliunt in loco sacro, contrahunt excommunicationem Episcopo reservatam, *Clem. 1. de sepult.* 5. Excommunicantur religiosi etiam exempti, qui non servant interdictum generale locale à Papa, vel Ordinario latum, quando servatur à matrice Ecclesia, vel à parochiali loci in quo habitant. *Clem. 1. de sent. excomm.*

Quæst. IV. *Quid est cessatio à divinis?*

Resp. Est ecclesiastica prohibitio, qua clerici sub mortali cessare debent à celebratione officiorum divinorum, & administratione sacramentorum, nisi quatenus necessitas postulat. Fit in signum gravis doloris ab Ecclesia concepti, ob gravem aliquam injuriam sibi, vel honori divino illatum, & per modum justæ defensionis. Eosdem ferme effectus habet quos interdictum. Non est tamen censura, cùm non sit pœna medicinalis: unde ejus violatio, licèt sit mortalis, non inducit irregularitatem, c. 18. *de sent. excomm. in 6.* Religiosi eam violantes incurrunt excommunicationem, *Clem. 1. de sent. excomm.*

CAPUT VI.

De Suspensione.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est suspensio?*

Resp. Suspensio est censura ecclesiastica, qua clerico prohibetur usus ecclesiastici officii, vel beneficii, vel utriusque: sive qua clericus privatur exercitio potestatis, quæ ei competit ratione officii clericalis, vel beneficii, vel utriusque.

Resp. 2. Multiplex est suspensio. Nam alia est ab officio, per quod intelligitur potestas ordinis & jurisdictionis; unde est suspensio ab exercitio ordinis & jurisdictionis; alia à beneficio; & alia demum ab officio simul & beneficio.

Item alia est ab ordine tantùm, qua clericus privatur solùm usu suorum ordinum, ita ut ei non liceat Missam celebrare, Sacramenta ministrare, fungi munere diaconi, vel subdiaconi, alia à jurisdictione tantùm, qua clericus privatur solùm usu jurisdictionis, ita ut non possit licitè censuras ferre, instituere, delegare ad munia sacerdotalia, &c. Et alia à beneficio tantùm, quæ privat solùm fructibus beneficii. Hæ tres suspensiones possunt esse vel in totum, vel in partem: nam suspensio potest esse tantùm à parte officii seu aliqua tantùm functione, sive ordinis, sive jurisdictionis.

Denique suspensio alia fertur ad certum tempus; vel sub conditione; alia absolutè & sine determinatione temporis, alia ob culpam merè præteritam, vel in perpetuum, vel ad certum tempus, quo transacto per seipsam expirat.

Ob-

Obſervanda ſunt ſequentia.

1. Ut cognoſcatur qualis & quanta ſit ſuſpenſio, conſideranda ſunt verba quibus fertur, & quæ in hac materia utpote odioſa debent ſtrictè accipi.

2. Suſpenſus ab officio ſimpliciter, non cenſetur ſuſpenſus à beneficio, nec contra, ex c. 10. *de purgat. canon.* & cap. 14. *de vita & honeſt*, quia ſunt pœnæ diverſæ, & à ſe invicem ſeparabiles. Unde ex communi ſententia, is licitè percipit fructus beneficii, modò per alium ſuppleat beneficii munera, quæ non poteſt exercere, ad quod tenetur, cùm retineat titulum & onera beneficii, alioqui non poteſt eos percipere, quia non conferuntur niſi propter officium. Diſtributiones autem non poteſt percipere nec retinere: quia non conferuntur niſi iis, qui per ſe miniſtrant.

2. Quando in ſuſpenſione exprimitur pars officii, non eſt ſuſpenſus ab altera. Si autem dicatur ſuſpenſus ab officio ſimpliciter, hoc eſt, ſine addito, privatus eſt ab omni exercitio tam ordinis quàm jurisdictionis, ut conſtat ex jure, uſu ac ſenſu communi: nam ad officium clericale pertinent ea, quæ ſunt ordinis & jurisdictionis. Dico, *ſimpliciter*: nam ſuſpenſio interdum fertur ab aliquo determinatè officio, cum addito, ut ab officio pontificali vel parochiali, vel ſacerdotali. Et tunc ſuſpenſo non prohibetur exercitium alterius officii, quod non includitur in officio prohibito.

4. Suſpenſus ab ordine ſimpliciter, non ideò à jurisdictione ſuſpenditur, nec è contra, quia ordo eſt quid diſtinctum à jurisdictione, neque eſt illi neceſſariò annexus. Hinc ſuſpenſus ab ordine ſimpliciter, poteſt exercere omnes actus jurisdictionis ad ordinem non pertinentes, v. gr. Epiſcopus etſi ſuſpenſus poteſt alteri delegare poteſtatem abſolvendi à peccatis, quamvis ipſe non poſſit abſolvere. Item ſuſpenſus à jurisdictione ſimpliciter, non eſt ſuſpenſus ab actibus ordinis, qui jurisdictionem non requirunt: unde poteſt facere Sacrum, ſed non abſolvere.

5. Suſpenſus ab ordine ſuperiore, non eſt ſuſpenſus ab inferiore, verbi gratia, ſuſpenſus præciſè à ſacerdotio, non eſt ſuſpenſus à diaconatu, & aliis inferioribus: nam qui prohibet majus, non cenſetur prohibere *minus*. E contra ſuſpenſus à minore ordine, ſuſpenſus quoque eſt à majore, quia cui non licet, quod minus eſt, non licet quod majus eſt.

6. Suſpenſus à *beneficio ſimpliciter* cenſetur ſuſpenſus ab omnibus beneficiis, niſi ſenſus expreſſe reſtringatur. Suſpenſus verò ſimpliciter, intelligitur ab officio & beneficio ſimul: nam locutio indefinita æquivalet univerſali.

Quæſt. II. *Quinam ſunt effectus Suſpenſionis?*

Reſp. 1. Suſpenſus ab officio etiam occultus. 1. Peccat mortaliter, *ſi* exerceat actum ſive Ordinis ſive jurisdictionis. Quia violat prohibitionem Eccleſiæ in re gravi: idque ubicumque exerceat: nam cenſura contracta ſequitur reum, ubicumque ſit. *Ita communiter*, etiamſi ſuſpenſio lata ſit à proprio Epiſcopo, quia eſt præceptum perſonale, immediatè reſpiciens perſonas, easque obligans extra territorium. Actus tamen Ordinis à jurisdictione non pendentes ſunt *validi*: quia Eccleſia non poteſt tollere poteſtatem Ordinis, ſed ſolum *ejus* exercitium prohibere. Actus verò jurisdictionis ſunt invalidi, ſi ſuſpenſus ſit nominatim denuntiatus; quia privatur actuali jurisdictione: ſed validi ſunt, ſi non ſit denuntiatus, ex Conſtit. Martini V. *Ad evitandum.*

2. Illicitè

2. Illicitè beneficium novum reciperet, & ei conferretur, quæ collatio est saltem irritanda : ex c. 8. *de consuet.* quia qui privatus est aliquo actu, vel munere, est etiam privatus susceptione eorum, quæ ad talem actum vel munus ordinantur. Sive, quod idem est, cui prohibetur actus vel munus aliquod, ei quoque prohibentur ea, quæ ad talem actum vel munus ordinantur, ex cap. ult. *de clerico excomm.*

3. Suspensus fit irregularis, si exerceat functiones ordinis proprias, quæ competunt clericis, cap. 1. *de sentent. & re judic. in 6.* ex Concil. gener. Lugdun. Secùs, si exerceat tantùm ea quæ sunt jurisdictionis, vel quæ laici possunt præstare, ut si canat epistolam sine manipulo.

Resp. 2. Suspensus à beneficio licèt occultus privatur omnibus suorum beneficiorum fructibus, quibus continentur distributiones quotidianæ, utpote pars fructuum, ita ut non possit eos licitè percipere, & receptos teneatur restituere ante omnem sententiam: nam censura impedit eorum acquisitionem, unde ad eum non pertinent. Nemo autem retinere potest, quod suum non est. Tenetur nihilominus horas recitare, & alia onera beneficii præstare, quia hæc obligatio annexa est beneficio quod retinet ; nec ea liberantur ob privationem fructuum, quæ ei in pœnam culpæ justè imponitur, remanente onere : censura enim non tollit onus in detrimentum Ecclesiæ & fundatorum.

Non videtur tamen privari jure eligendi, præsentandi, conferendi beneficium, &c. sibi competente ratione beneficii à quo suspensus est. Quia electio, activa præsentatio, collatio non sunt propriè loquendo fructus beneficii, sed actus officii tali beneficio annexi : in materia autem pœnali verba sumi debent in sensu proprio & stricto.

Quæst. III. *A quo, & quomodo tolli potest Suspensio ?*

Resp. 1. A suspensionibus, etiam si jure reservatæ non sunt, non posse parochos, neque alios vulgares confessarios absolvere, nisi speciale privilegium, vel delegatam potestatem acceperint à Papa, vel ab Episcopo si non sint specialiter reservatæ, docent *Suarez, Navarr. Layman, &c.* tamen alii censent quemlibet Sacerdotem legitimè approbatum posse absolvere ab omnibus censuris, etiam suspensione, à jure latis non reservatis.

Resp. 2. Si suspensio absolutè & sine determinatione temporis inflicta sit ob contumaciam, tollitur per solam absolutionem. Si autem lata fuerit ad certum tempus, v. gr. triennium, vel sub conditione, transacto tempore, vel conditione impleta, suspensio cessat per se ipsam sine alia absolutione. Si verò imposita sit in perpetuum, ob culpam præteritam, tanquam mera pœna, tollitur solùm per dispensationem seu relaxationem prælati, vel ejus delegati; quia non est censura.

Quæst. IV. *Quibus casibus usitatioribus incurritur suspensio ipso jure?*

Resp. Sequentibus. 1. Qui ordines sacros recipiunt : vel ab alieno Episcopo sine dimissoriis, vel à proprio in aliena diœcesi, vel conficto titulo, vel per saltum, vel in censura, vel extra tempora à jure statuta, vel sine legitima ætate aut facultate, vel post matrimonium contractum, licèt non consummatum : item qui furtivè ordinantur, hoc est, qui non approbati inter ordinandos irrepserunt, aut alium in sui locum substituunt examini ; hi omnes suspensi sunt ab executione Ordi-

num; & si Ordinem aliquem exerceant, fiunt irregulares.

2. Qui eodem die duos sacros ordines recipit.

3. Ordinans & ordinatus simoniacè est suspensus ab ordinibus.

4. Ex Concil. Trid. sess. 24. c. 1. parochus vel alius Sacerdos jungens sponsos alterius parochiæ, sine illorum parochi licentia.

5. Occupantes bona, vel census Ecclesiæ, beneficii, vel alterius pii loci.

6. Simoniaci, Sodomiam exercentes, provocantes ad duellum, vel acceptantes, &c.

7. Apostata à religioso ordine, præsertim si in apostasia recipiat Ordines.

Nota. Episcopi ex privilegio non incurrunt suspensionem, nec interdictum lata à jure, nisi eorum fiat expressa mentio. Ita statuit Innoc. IV. in Conc. gener. Lugdun. & refertur c. 4. *de excomm. in 6.*

Quæst. V. *Quomodo Depositio & Degradatio differunt à Suspensione?*

Resp. Depositio est pœna, per quam clericus privatur omni officio & beneficio ecclesiastico in perpetuum, sine spe recuperationis, retento solo privilegio canonis & fori; ita ut neque ab illo percuti, nec trahi possit ad tribunal sæculare. Degradatio verò est pœna, per quam quis solemniter privatur in perpetuum non solùm omni officio & beneficio ecclesiastico, sed etiam privilegio clericali.

Hæ pœnæ differunt à suspensione. 1. Quia non sunt censuræ, cùm non sint pœnæ medicinales, sed merè vindicativæ, utpote inflictæ in perpetuum. 2. Quia privant ipsa potestate seu ipso officio & beneficio: suspensio verò privat tantùm usu officii, & fructibus beneficii. Depositus tamen & Degradatus non privantur potestate ordinis, quem semper possunt validè; licèt illicitè exercere, si non requirat jurisdictionem.

CAPUT V.

De Irregularitate.

Quæst. I. *Quid est irregularitas?* *Resp.* Est impedimentum canonicum, quo prohibetur susceptio Ordinum, & eorum exercitium. Sive est inhabilitas jure canonico inducta, impediens susceptionem Ordinum, & susceptorum exercitium. Differt à censura, quòd hæc sit pœna medicinalis ob culpam inflicta, & ad emendationem delinquentis ordinata: irregularitas verò immediatè & primariò statuta sit, non ad punitionem emendationemve delinquentis, sed ob honorem sacri ministerii, qui postulat, ut qui ad altaris ministerium assumuntur, sint & integri corpore, & animo puri: unde non necessariò supponit culpam, ut censura. Fertur tamen aliquando per modum pœnæ vindicativæ, sed secundariò, quatenus ob delicti maculam aliquis censetur indignus sacro ministerio, ob cujus reverentiam primariò infligitur.

Porrò nomine Ordinum hìc intelligitur etiam prima tonsura, ut constat ex praxi Ecclesiæ, & communi Doctorum sensu: quia nempe est dispositio ad Ordines.

Circa irregularitatem notanda sunt sequentia.

1. Nulla est irregularitas ab homine, sed omnis est à jure universali ac papali, ex c. 18. *de sent. excomm. in 6.* ubi Bonifacius VIII. declarat per celeb-

celebrationem in Ecclesia polluta non fuisse contractam irregularitatem, *cum id*, inquit, *non sit expressum in jure*, scilicet communi. Quia cùm irregularitas sit lata primariò per modum impedimenti canonici ob decentiam ac reverentiam sacro altaris ministerio debitam, hæc impedimenta debent esse eadem in tota Ecclesia, sicuti debita altaris ministerio reverentia ac honor communis est toti Ecclesiæ.

2. Irregularitas contrahitur ante omnem sententiam, etiam ob defectum vel crimen occultum, & non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem in hunc modum: *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi ob talem causam, & habilem reddo, & restituo te executioni Ordinum & officiorum tuorum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Ita Rit. Rom.

3. Potest quis pluribus irregularitatibus etiam ejusdem speciei detineri ob idem factum pluries commissum. Quare obtinens dispensationem irregularitatis cum expressione alicujus causæ, non censetur dispensatus in omnibus aliis irregularitatibus contractis ex alia causa non expressa, nisi Superior intendit generaliter dispensare: nam una irregularitas potest sine alia auferri, sicut potest sine illa induci.

4. Clericus irregularis licitè obire potest omnia munera sacra, quæ laico competere possunt, ut in Ecclesia canere, celebranti ministrare, Sacramenta recipere, excepta ordinatione.

5. Ignorantia invincibilis solius irregularitatis, etiam ex delicto, juxta communem sententiam, non excusat ab illa. Quia irregularitas non est pœna medicinalis requirens contumaciam; sed est quædam macula seu inhabilitas annexa à jure non ad emendationem, sed ob reverentiam sacris mysteriis debitam.

Quæst. II. *Quinam sunt effectus irregularitatis?*

Resp. Duo. 1. Graviter illicitam reddit susceptionem Ordinum, etiam primæ tonsuræ, & eorum usum, non tamen invalidam. Unde peccat mortaliter, qui in irregularitate recipit vel exercet Ordinem: quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente. Idem dic, si recipiat primam tonsuram, quia est res gravis: nam constituit hominem in statu clericali, & reddit capacem beneficii ac Ordinis, ex cap. ult. *de tempor. &c. in 6.* Nullam tamen aliam pœnam ipso facto latam incurrit: quia nulla talis in jure contra irregularitatis violatores decernitur.

Porrò non prohibetur usus jurisdictionis, quæ exerceri potest sine actu ordinis. Hinc parochus irregularis potest delegare ad Sacramenta suis parochianis ministranda, quamvis ei non liceat illa ministrare. Validè tamen absolveret, cùm non privetur potestate Ordinis nec jurisdictionis.

2. Inhabilem reddit ad beneficium recipiendum, si sit totalis, ita ut collatio facta irregulari, saltem qui non potest omnia ejus munia obire, sit nulla, ex cap. 2. *de cleric. pugnant.* & cap. 18. *de sent. excomm. in 6.* ubi dicitur *esse ineligibilis.* Quia beneficium datur propter officium, & ad hoc ex se ordinatur. Cùm ergo irregularis sit inhabilis ad officia exercenda est etiam inhabilis ad beneficia recipienda. Quare qui in irregularitate beneficium recepit, non potest illud retinere sine nova collatione, nec fructus ejus percipere. Idem dic de dignitate & prælatura regularium,

ex c. 14. *de pœnis.* Clericus autem per irregularitatem non privatur beneficio ante obtento, nec ejus fructibus, modò recitet horas, & alia munia per alium exerceri curet, ex c. 5. *Ne clerici vel monac.* Debet tamen beneficio privari ex cap. 10. *de excess. prælat.* Imò sponte illud resignare, si dispensatio brevi tempore impetranda non sit: quia beneficium retinere non debet, qui per se ipsum non potest officium ullum, vel præcipuum præstare.

Quæst. III. *Quotuplex est Irregularitas?*

Resp. Dividitur, 1. In eam quæ est ex defectu, scilicet inculpabili; & in eam quæ est ex delicto. 2. In totalem, quæ omnium Ordinum susceptionem & usum impedit; & in partialem, quæ tantùm aliquem actum Ordinis impedit.

Quæst. IV. *Quænam sunt irregularitates ex defectu?*

Resp. Sequentes. Prima est ex defectu animi sive rationis, scientiæ, & fidei obsirmatæ, propter quem irregulares sunt, 1. pueri, amentes, furiosi, energumeni, lunatici. 2. Illiterati, seu non habentes doctrinam necessariam cap. 1. dist. 86. 3. Neophyti, seu adulti ad fidem recens conversi à paganismo aut Judaismo, c. 1. dist. 48.

Secunda est ex defectu corporis, ex quo irregularis est, quicumque talem habet corporis defectum, deformitatem aut morbum; ut vel non possit absolutè, vel nonnisi cum magna indecentia, vel periculo, vel spectantium horrore aut offensione exercere actus Ordinum, ex tit. *de corpore vitiatis* & tit. *de clerico ægrot.* & *ex dist. 55.* In dubio autem num deformitas vel indecentia sit sufficiens, Episcopi est judicare, cap. 2. *de corpore vit.*

Hinc irregulares sunt, 1. Cœcus, surdus, & enormiter claudus, ut si nequeat sine baculo, vel pede ligneo ire ad altare. 2. Carens naso, manu, pollice vel indice. 3. Carens uno oculo cum notabili deformitate; secùs si habens duos oculos, dextro non videat, vel etiam juxta multos siniſtro, modò canonem Missæ sine indecenti faciei conversione legere possit. 4. Leprosus, deformiter gibbosus, aut facie maculatus. 5. Morbo caduco laborans, qui tamen si ordinatus sit, & intra annum eo morbo non laboravit, potest susceptos Ordines exercere. Si verò rarò & *sine clamore* ac spuma laboret, potest celebrare cum Sacerdote jejuno, qui deficiente ipso suppleat sacrificium.

Cæterùm corporis vitium occultum non inducit irregularitatem, nisi in tribus casibus. 1. Si quis membrum, vel partem membri absque justa causa sibi amputarit, c. 2. dist. 33. 2. Irregularis est; qui eunuchus propria culpa factus est. Secùs, si à natura, vel sine culpa, cap. 3. *de corpore vit.* 3. Hermaphroditus etiam occultus, quia est monstruosus. Imò si magis aut æque participet fœmineum sexum, est jure divino incapax Ordinis & characteris, quia est magis, aut tam fœmina quàm vir: fœmina autem non est capax characteris Ordinis. Est etiam arcendus à professione religionis, ob periculum libidinis & scandali.

Nota. Habens corporis defectum impedientem susceptionem Sacerdotii, est irregularis ad reliquos Ordines inferiores & Sacros, quia hi ad illud ordinantur. Sed si id accidat post susceptum Sacerdotium, fit tantùm irregularis quoad functiones, ad quas est inhabilis,

inhabilis, non ad alias. Sic Sacerdos qui amisit pollicem vel indicem, vel oculos, fit irregularis quoad celebrationem Missæ, non quoad auditionem confessionum.

Tertia est ex defectu libertatis, ob quem excluduntur ab Ordinibus, 1. Mancipia, nisi priùs à dominis libertate donati fuerint. 2. Curiales, hoc est, qui ex officio negotiis sæcularibus implicantur, ut procuratores, advocati, notarii, milites, quamdiu tale officium habent, cap. 4. *De Clerico vel monach.* 3. Qui obligantur ad ratiocinia reddenda, non debent ordinari nisi post deposita onera, & reddita ratiocinia, ex cap. un. *de obligat. ad rat.*

Quarta est ex defectu natalium, ob quem irregulares sunt omnes illegitimi, etiam occulti, sive spurii, sive naturales, cap. 1. *de filiis Presb. & in 6. eod. tit.* Idque ob indecentiam moraliter in prole resultantem, ob ignominiam quandam, qua secundùm vulgarem opinionem videntur aspergi, & ob periculum incontinentiæ ex imitatione paterna. Excipe, nisi filii naturales legitimati sint per subsequens matrimonium capit. 6. *Qui filii sint legit.* aut nisi habeantur in jure pro legitimis, ut qui nati sunt ex matrimonio invalido illo quidem, sed in facie Ecclesiæ bona fide saltem ex parte unius contrahentis inito, quamvis postea impedimentum aliquod dirimens deregatur; nam legitimi habentur, cap. 14. eod. titul.

Per solemnem religionis professionem deletur hæc irregularitas quoad Ordines suscipiendos, non tamen quoad Prælaturam, cap. 1. *de filiis Presb.* Porrò filii naturales sunt ii, qui nati sunt ex personis solutis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis nullum erat impedimentum dirimens. Spurii sunt ii, qui nati sunt ex personis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis erat impedimentum dirimens.

Quinta ex defectu Sacramenti, seu significationis Sacramenti, est bigamia seu matrimonii multiplicatio, etiam ante baptismum contracta ex cap. 1. 2. & 3. *de bigam.* Eucharistia quippe est Sacramentum unionis Christi cum Ecclesia unica sponsa sua, quæ conjunctio una est, unus est enim sponsus & una sponsa. At bigamus non repræsentat perfectè hanc unionem, cum carnem suam in plures uxores diviserit. Hujus irregularitatis rationes sunt. 1. Ob Sacramenti defectum, cap. 5. *de bigam.* Nam cùm ordinati creentur Sacramentorum ministri, decet ordinandos nullum circa Sacramenti significationem defectum pati. 2. Quia nimis propensus ad luxuriam præsumitur, qui pluries contraxit. 3. Quia bigamus non potest facilè cæteros hortari ad continentiam, quam de eo difficilè præsumunt, cap. 4. dist. 16.

Est autem triplex bigamia, quæ inducit irregularitatem, scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria. Bigamia vera est ea, qua quis duas uxores legitimè & successivè duxit, & cum iis matrimonium consummavit. Interpretativa est ea, qua aliquis ex juris interpretatione habetur bigamus, quamvis cum duabus non contraxerit. Hac bigamia laborat, qui viduam duxit, aut mulierem ab altero corruptam, & cum ea jam facta uxore sua matrimonium consummavit, cap. 9. dist. 34. Item qui virginem quidem duxit, sed eam uxorem factam cognoscit post commissum ab ea adulterium: nam talis censetur ex juris interpretatione carnem suam in plures divisisse; sicut uxor, cum qua efficitur una caro, in plures divisit. Quare hoc matrimonium de-

ficit à ſignificatione conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt unius cum una intacta. Non eſt, tamen bigamus, nec irregularis, qui priùs à ſe corruptam ducit, neque qui ante vel poſt matrimonium, vel in ipſo fornicatus eſt aut adulteratus, quia in nullo jure id expreſſum eſt. Bigamia ſimilitudinaria eſt ea, qua quis poſt ſolemnem religionis profeſſionem, vel poſt ſacrum Ordinem ſuſceptum attentavit matrimonium, etiam cum virgine, & copulam habuit, cap. 4. *de bigam.* & ex Canon. *Quotquot* 27. quæſt. 1. Ratio eſt, quia qui voto ſolemni adſtrictus eſt, cenſetur ſpirituali quodam matrimonio conjunctus cum Chriſto. Unde ſi conjungatur alteri per matrimonium attentatum, cenſetur, quantum in ſe eſt, celebrare duo matrimonia non quidem vera, ſed ſimilitudinaria.

Sexta ex defectu lenitatis, ex quo irregularitatem contrahit quilibet baptizatus, qui voluntariè & proximè, licèt juſtè, concurrit ad hominis necem aut mutilationem, aut etiam acceleracionem mortis effectu ſecuto. Cenſetur autem hìc proximè concurrere, qui ex lege, officio, vel ex intentione, vel per actum de ſe ordinatum ad necem, aut mutilationem, concurrit, ſive in judicio, ſive in bello offenſivo. Quod ideo ſtatuit Eccleſia, quia Sacerdos, qui perſonam Chriſti in ſacro altari gerit, ejus manſuetudinem imitari debet. Chriſtus autem mitiſſimus fuit, & neminem unquam læſit, ſed mortem pro omnium ſalute ſubiit; ſuosque miniſtros miſit ſicut oves in medium luporum, ſua patientia & manſuetudine convertendorum in agnos, & quia Sacerdos eſt miniſter Sacramenti pacis, unionis & vivificationis.

Hinc 1. Irregulares ſunt judex ferens ſententiam mortis, vel mutilationis; ejus aſſeſſores, & omnes miniſtri juſtitiæ, ad eam authoritate publica concurrentes, ut notarius, ſcriba, recipiens, & ſignans teſtimonium teſtium, vel ſententiam judicis, accuſator, teſtis, advocatus, & procurator regius vel accuſatoris, (non rei,) ſatellites, executores ſententiæ, ut tortor ejusque famulus actu concurrens; & fabricantes furcam ad aliquem in particulari ſuſpendendum.

Sed non ſunt irregulares, qui remotè tantum ad ſententiam ſanguinis, vel ejus executionem concurrunt, *ut* 1. Princeps condendo leges capitales, conſtituendo judices vel alios miniſtros juſtitiæ, aut etiam præcipiendo ut ſuper facto aliquo particulari inquiſitio & juſtitia fiat. 2. Epiſcopus degradatum tradens brachio ſæculari; ſed debet juxta canones pro eo intercedere, ut citra ſanguinem puniatur. 3. Confeſſarius hortans reum ad fatendam veritatem, & ad obſequendum ſententiæ juſtæ, vel generatim dicens puniendos eſſe malefactores. Cenſeretur tamen cauſa proxima mortis, ideóque irregularis, ſi quid faceret aut diceret, ex quo mors alicujus in particulari ſequeretur, aut acceleraretur, v. gr. ſi diceret hunc reum eſſe morte plectendum. Poſſunt tamen interdum aliqui proximè cooperantes excuſari ab irregularitate propter indeliberationem, aut ſemiplenam advertentiam. Quia tunc cooperatio non eſt ſufficienter voluntaria ad actum humanum, ut ſi confeſſor indeliberatè dicat: Properemus: vel inſtiget jumentum, quo reus vehitur. Nam ad irregularitatem hanc contrahendam requiritur actus ſimpliciter humanus ac plenè deliberatus, *ex Clem. de homicid.* ibi: *Si furioſus, aut infans, ſeu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ob hoc irregularitatem incurrit.*

4. Irregulares non ſunt, qui infirmum vertendo, erigendo, juſcu-

lum

lum ei præbendo; in alium locum transferendo, &c. mortem ejus præter intentionem accelerant, si id prævidere non poterant; in hoc enim nullus est defectus lenitatis.

5. In Galliæ regno testis à judice compulsus ferre testimonium in causa criminali non censetur irregularis: nam causa proxima mortis reorum non habetur, sed remota dumtaxat, ut docent Doctores Galli, qui idem dicunt de notariis. Secùs in aliis Ecclesiis.

Hinc 2. Fit irregularis, qui in bello offensivo licèt justo, quempiam manu propria occidit vel mutilat. Secùs, si tantùm cooperetur, v. gr. custodiendo sarcinas, hortando in genere ad fortiter pugnandum, &c. Quòd si bellum sit injustum, irregulares sunt etiam ii, qui alios sua præsentia audaciores efficiunt. Item in bello merè defensivo, justo, & necessario ad defensionem reip. juxta multos irregularitas contrahitur: ex cap. 24. *de homic.* sed eam non incurrit, qui injustum invasorem pro defensione vitæ suæ occidit aut mutilat, cum moderamine inculpatæ tutelæ, *Clement. de homicid.* Item nec clericus accusans alium de injuria sibi in se vel in suis rebus illata, fit irregularis, licèt reus morte plectendus sit, modò expressè protestetur, se nullam capitis aut mutilationis pœnam intendere, cap. *de homicid. in 6.* Alioquin, ut ibi dicitur, *Si clericus de suis malefactoribus taliter conqueri non auderet, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi.* Secùs si occidat vel mutilet in defensionem vitæ alterius innocentis, etiam patris, cum debita moderatione. Nam quamvis non peccet, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis: quia quoad hoc Clemens V. juri antiquo non derogavit: nam eum solùm eximit ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem. Stat autem regula generalis pro iis, quæ non excipiuntur.

Septima est ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia: infames enim sunt irregulares, cap. *infames 6.* quæst. 1.

Duplex autem est infamia, juris scilicet & facti. Infamia juris est ea, quæ imponitur jure seu canonico, seu civili, ex cit. can. Infamia facti est publica notitia, seu opinio commissi criminis, per quod fama hominis spectatis personæ qualitate & statu apud prudentes graviter læditur, quamvis crimen illud per leges non notetur infamia: sic infames sunt clerici ebriosi.

Infamia juris iterum duplex est, alia quæ per legem ipso facto inducitur; alia quæ oritur ex sententia, qua judex damnavit ad pœnam infamantem valde gravem, ut virgis cædi, ignominiosè traduci, ad triremes vel exilium damnari.

Porrò irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per publicam & constantem vitæ emendationem, quæ prioris vitæ maculas non solùm coram Deo, sed etiam in opinione hominum abstersérit ex cap. 54. *de testib.* Irregularitas verò ex infamia ipso jure vel per judicis sententiam contracta ob crimen notorium, non tollitur nisi per dispensationem.

Quæst. V. *Quænam sunt irregularitates ex delicto?*

Resp. Sequentes. Prima est ex iteratione baptismi, ob quam sunt irregulares scienter rebaptizatus, rebaptizans, qui rebaptizanti ministrat; item qui extra necessitatem permittit se ab hæretico baptizari.

Secunda

Secunda, vel illicita susceptione, vel usu Ordinis, quam incurrunt. 1. Qui furtivè susçipit Ordines; hoc est, qui non examinatus, vel non admissus, vel alio pro se ad subeundum examen submisso, dolosè se ingerit inter ordinandos, ex tit. *de eo qui furt.* 2. Qui post contractum matrimonium licèt non consummatum, ordinatur invita uxore, extrav. *Antiquæ, de vot.* 3. Qui in excommunicatione majore susçipit Ordinem sacrum, cap. 23. *de sent. excommun.* 4. Qui excercet actum proprium Ordinis, quem non habet, ex cap. 1. & 2. *de cler. non ordin.* ut si Clericus in minoribus constitutus canat epistolam cum manipulo, secùs, si sine manipulo; quia sic interdum canitur à laicis. 5. Qui ligatus excommunicatione majore etiam occulta aut suspensione, aut interdicto exercet actum proprium Ordinis sacri, quem habet, ex cap. 1. & cap. 20. *de sent. excommun. in 6.* Idem de exercitio ordinum minorum docet Navarrus, dicens esse communem, & Fagnanus id probat in c. *Si quis Presbyter in 6.* Qui celebrat in loco interdicto, c. 18. *de sent. excommun. in 6.*

Tertia est ex homicidio & mutilatione culpabiliter & injustè commissis, sive physice, sive moraliter, aut mandato, consilio, precibus, vel auxilio, favore, &c. sive etiam negativa cooperatione, non impediendo cùm ex justitia quis tenetur impedire, ex *dist.* 50. & *ex* tit. *de homicid.* & *de sent. excomm.*

Hæc contrahitur, 1. Ob homicidium voluntarium in sensu canonum, quod scilicet est in se directè volitum, vel in causa ita propinqua, ut moraliter impossibile sit eam velle & non velle homicidium. Quòd si plures communi consilio invadant, omnes sunt irregulares, quamvis unicus percusserit.

2. Ob homicidium casuale culpabile, quod contingit, cùm quis nec necem nec mutilationem intendit, nec secuturam prævidit, sed vel prævidere potuit, vel debitam diligentiam non adhibuit ne accideret, vel dedit operam rei illicitæ & periculosæ, ex qua mors præter intentionem secuta est, quamtamcumque diligentiam aliunde adhibuerit, ex tit. *de homicid. volunt. vel casual.*

Secundùm varios non contrahitur ob homicidium secutum ex re illicita, sed nullatenus periculosa, modò debita diligentia adhibita sit; eo quòd tunc illud nullo modo sit voluntarium nequidem in causa, utpote nullum ejus periculum probabile deferente. Alii tamen censent contrahi ob mortem alterius ex qualibet actione illicita secutam, probantque ex variis canonibus; Quare tutius est petere dispensationem.

Porrò constat nullam contrahi irregularitatem, si homicidium sit omninò & absolutè casuale, quando nempe casu præter intentionem sequitur ex actione licita, modò debita diligentia, ne eveniret, adhibita sit. Quia ubi nulla in homicidio casuali præcessit culpa, nulla sequitur irregularitas, ex cap. 9. *de homicid.* & aliis. Secùs, si debita diligentia adhibita non fuerit, c. 12. eod. tit.

3. Idem est de mutilatione voluntaria & casuali, ac de homicidio, cui in jure æquiparatur, ex c. 3. *de raptor.* & c. ult. *de homicid. in 6.* & *Clement.* eod. tit. Est autem mutilatio abscissio membri vivi. Membrum verò ex communi sententia est pars corporis, quæ proprium habet officium distinctum ab aliis partibus; ut manus habet officium palpandi, oculus vivendi, pes gradiendi, &c. non autem dentes, capilli, &c. Unde multi docent, digiti alieni abscissione non contrahi irregularitatem.

4. Ex

4. Ex apostasia à fide vel hæresi externa etsi occulta, *ut docent Navarrus, Suarez, Sanchez, Bonacina, & alii communiter apud illos.* Quia irregularitas crimini ipsi hæreseos non solùm infamiæ inflicta est. Nec jura distinguunt inter hæresim publicam & occultam, ut cap. 2. *de hæret. in 6. Saluberrimum* 1. quæst. 7. Dicuntur tamen hæretici, eorumque filii ad fidem conversi non haberi irregulares in Gallia, nec in Germania, ubi hæretici tolerantur.

5. gravibus criminibus notoriis, quæ à jure annexam habent infamiam: qualia sunt simonia, crimen læsæ Majestatis, adulterium, incestus, sodomia, concubinatus, perjurium in judicio, maleficium, &c. Item ex Conc. Trident. raptus mulieris, vel illius favor, nec non duellum.

Sed hæc irregularitas non contrahitur, si crimen sit occultum, ex cap. 4. & ult. *de temp. ordin.* nam est immediatè ex infamia, radicaliter verò ex delicto. Et quamdiu crimen est occultum, delinquens non est infamis, cùm integram famam retineat apud homines: infamia enim est publica opinio prava de vita & moribus alicujus.

Nota. Ad contrahendam irregularitatem ex delicto requiritur culpa mortalis, & exteriùs consummata. Quia irregularitas est pœna gravissima, de se perpetua, & difficilè solubilis, ideóque non contrahitur nisi propter culpam gravem ac mortalem: alioqui non esset delicto commensurata.

Quæst. VI. *An in dubio aliquis debet se gerere pro irregulari?*

Resp. 1. In dubio juris, quando scilicet lex est ita obscura, ut de ejus sensu peritiores inter se dissideant, vel quando dubitatur, an hic casus contineatur sub lege inducente irregularitatem, docent Canonistæ neminem censendum esse irregularem, ex c. 18. *de sent. excomm. in 6.* ubi ad irregularitatem contrahendam requiritur, ut id in jure expressum sit. At cùm jus dubium est, tunc irregularitas non est satis expressa in jure.

Resp. 2. In quolibet probabili dubio facti, cum nempe quis dubitat, num posuerit actum, cui irregularitas est certò annexa, tenetur se gerere pro irregulari, ex cap. 12. *de homicid.* ubi statuitur dubitantem de homicidio à se perpetrato teneri abstinere ab usu Ordinis, *cùm in dubiis semitam debemus eligere tutiorem.* Quæ ratio universalis est, & æque valet pro dubio facti in qualibet materia. *Ita Abbas, Vasquez, Azor, Valent. Reginald. &c.* Et verò alioqui se exponeret periculo faciendi actum prohibitum.

Hinc qui fecit aliquid illicitum, ex quo dubitat, an mors alterius secuta sit, censendus est irregularis; nam est dubium facti.

Quæst. VII. *Quinam dispensare possunt in irregularitate?*

Resp. Episcopus potest cum suis subditis dispensare in omni irregularitate & suspensione proveniente ex delicto occulto, nec ad forum contentiosum deducto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Concil. Trid. Sess. 24. cap. 6. Item cum illegitimo ad Ordines minores & beneficium simplex, non requirens majorem Ordinem, cap. 1. *de fil. presb. in 6.* & in bigamia similitudinaria, cap. 4. *de cleric. conjug.*

In aliis omnibus solus Papa dispensare potest, vel is qui ab eo privilegium accepit.

Noſtræ Societatis Præpoſito Generali, & aliis Superioribus reſpective conceſſum eſt à Paulo III. privilegium diſpenſandi cum noſtris in quavis irregularitate, præterquam homicidii voluntarii, & mutilationis membrorum & bigamiæ.

Confeſſarius autem, ſi facultatem diſpenſandi ſuper irregularitate obtinuerit, poſt datam abſolutionem à peccatis, hac forma utetur: *Et eadem authoritate diſpenſo tecum ſuper irregularitate*, vel *irregularitatibus*, ſi plures ſint, *in quam*, vel *in quas ob talem cauſam* vel *tales cauſas incurriſti, & habilem reddo, & reſtituo te executioni ordinum, & officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Si pœnitens Ordine ſacro careat, dicendum eſt: *Habilem reddo te ad omnes Ordines ſuſcipiendos.* Ita Rituale Roman.

Porrò hoc ipſo quòd conceditur facultas abſolvendi à Cenſuris reſervatis, non cenſetur etiam concedi pro irregularitate, cùm irregularitas non ſit cenſura, & difficilior ſit Irregularitatum quàm cenſurarum relaxatio. Et ſecundùm Romanæ Curiæ ſtylum nunquam cenſetur conceſſa facultas diſpenſandi in irregularitate, niſi fiat illius expreſſa mentio. *S. Carolus in Inſtruct.*

Nota. Communis ſententia docet quemlibet Sacerdotem approbatum ſecluſa prohibitione poſſe abſolvere à peccatis irregularitatem annexam habentibus, ſi illa non ſint reſervata. Nam irregularitas adjuncta non impedit effectum abſolutionis, cùm non pugnet cum ſtatu gratiæ: neque arcet à perceptione Sacramentorum, excepto Ordine; cùm ſit mera inhabilitas, ſolùm impediens ordinum ſuſceptionem, aut eorum exercitium. Unde poteſt quis abſolvi à peccatis remanente irregularitate eis annexa; & reipſa in jubilæis hæc non relaxatur iis, qui virtute illorum, à peccatis & cenſuris abſolvuntur.

Finis Tomi Tertii.

BIBLIOTECA

INDEX

INDEX RERUM.

Numerus Arabicus paginam, litera a. Additionem denotat.

A.

Absolutionis, sacramentalis qui ritus. 470. forma. 471. sub conditione num & quando valeat. *ibid.* vid. *Confessarius*, *Censura*.

Actus, voluntatis interni num exprimendi in Confessione. 442

Adultus, ad valorem Sacramenti debet habere positivam voluntatem. 61. non tamen intentionem actualem aut virtualem, sed sufficit habitualis exceptis matrimonio, & pœnitentia. 64. sine baptismo in re suscepto salvari potest per baptismum in voto habitum. 95. & seq. quas dispositiones habere debeat ad recipiendam gratiam baptismi. 106. 122. tenetur proxima occasione baptismum suscipere. 115. etiam confirmationem. 143. realis susceptio Eucharistiæ non est illis necessaria necessitate medii. 211

Amentes, vid. *Infantes*.

Amor, Dei quotuplex, & quis justificet extra Sacramentum. 299. & 316

Amor, Charitatis & spei quis. 316

Angelus, bonus potest esse minister Sacramentorum extraordinarius. 42. malus caret hac potestate. *ibid.*

Approbatio, quid & quotuplex. 409. 473. qualis requiratur ad absolvendum. 410. 473 475. quando valida. *ibid.* unde oriatur hæc necessitas. *ibid.* quinam non indigent illa. *ibid.* vid. *Jurisdictio*.

Attritio, quid. 310. an bona & utilis concepta ex solo metu gehennæ. 311. & seq. concepto ex solo metu gehennæ sine ullo Dei amore an sufficiat ad justificationem in Sacramento pœnitentiæ. 316. & seq. 437. an verò requirat amorem imperfectum. 322. & seq.

B.

Baptismus, quid. 85. 108. quare dicitur regenerare. 85. materia remota. 86. 108. proxima. 87, 109. forma apud Latinos. 87. 110. apud Græcos. 87. dubiæ quæ. 111. *a.* 112. quæ mutatio formæ irritum faciat. 111 an validus baptismus collatus sub hac forma: *in nomine Domini Jesu*. 90. ablutio quæ necessaria. 109. *a. ibid.* debet exprimi actio baptizantis, persona baptizandi. 88. 110. & expressa invocatio

vocatio trium Perſonarum ſanctiſſimæ Trinitatis. 89. 111. non tamen requiritur diſtincta, & explicita expreſſio perſonæ baptizantis. 91. 111. quænam proprietates. 91. num iterabilis. 91 & 111. & quando 111. & ſeq. *a.* 112. & ſeq. neceſſarius, qualis quomodo. 93. 112. & ſeq. *a. ibid.* quotuplex. 97. in voto quid 92. omnis homo ratione utens eſt capax baptiſmi. 101. effectus quinam. 105. & ſeq. 122. ad illos percipiendos quid requiratur in adultis. 106. Miniſter quis. 103. 117. quis ordo inter illos ſervandus. 104. 117. an unus ſimul plures. 118. vel plures ſimul eundem baptizare poſſint. 118. quinam validè. 101. quinam licitè. 103. num infantem nondum natum & quando. 119. num pueros infidelium invitis parentibus. 120. *a.* 121. quid ſi ſint baptizati. 121. quid ſi mater prægnans mortua fuerit. 110. an trina infuſio ſeu immerſio neceſſaria. 110. quid ſi fiat per immerſionem, an tunc neceſſaria emerſio. *ibid.* confert per ſe primam gratiam. 23. per accidens ſecundam. 24. imprimit characterem. 35. remoto obice reviviſcit. 38. & ſeq.

BENEDICTI, XIV. Conſtitutiones. 121. 262. 270. 444. 477. 567. 669. 694.

Tract. de Synodo Diœceſana. 73. 109. 112. 144. 254. 271. 436. 465. 565. 569. 570. 572. 600. 601. 602. 603. & ſeq. 637. 643. & ſeq. 647. & ſeq. 654. 659. & ſeq. 664. & ſeq. 672. & ſeq. 686. & ſeq.

C.

Canones, Pœnitentiales. quid. 365. *a. ibid.* quæ. 466. ratione iis uti oportet. *ibid.*

Caſuum, Reſervatio quid. 410. 478. datur hæc poteſtas. 410. ad reſervationem quid requiratur. 479. num peccata dubia cenſeri poſſunt reſervata. 480. ab iis quinam abſolvere poſſunt. *ibid.* num Regulares Privilegiati. 482. num carens facultate indirectè ſaltem abſolvere valeat. *ibid.* Caſus reſervati in Bulla cœnæ. 484. *a.* Romano Pontifici infra Italiam. 485

Cauſa, quotuplex. 27. tam phyſica quàm moralis eſt propriè cauſa efficiens. *ibid.* in quo differunt. 30

Cenſura, quid 679. quotuplex. *ibid.* qua culpa contrahatur. 780. quid excuſet. 681. quando invalida. 684. injuſta num nulla. 686. quinam ligari poſſunt. *ibid.* qui eam ferre. 688. quem uſum facere debeant. 687. *a. ibid.* quinam abſolvere. 690. quæ circa abſolutionem notanda. 692

Ceſſatio, à divinis quid. 730

Character, quid. 35. ſacramentalis. 37. quinam effectus. *ibid.* eſt indelebilis pro hac vita, & probabiliùs etiam pro altera. *ibid.*

Chriſtus, Dominus inſtituit *omnia* Sacramenta novæ legis immediatè. 8. non tamen ſacramentalia. 9. item res & verba, quibus perficiuntur, determinavit pro omni loco, & tempore. 12. ratio hujus determinationis. 13. eo anno, quo mortuus, comedit Agnum Paſchalem, prima die azymorum, & hinc conſecravit panem azymum non fermentatum. 159 & ſeq. eſt verè ac propriè principalis miniſter Euchariſtiæ. 242

Circumſtantia, moralis peccati quid. 347. 439. quotuplex. 347. 440. num exprimenda in confeſſione. 347. 439

Circumciſio, non cauſabat gratiam ex opere operato. 31. & ſeq. quare inſtituta. 34 & ſeq.

Communio, ſub utraque ſpecie an neceſſaria jure divino. 216. & ſeq. 251. Paſchalis ubi fieri debeat, & à quo percipienda. 252. non ſatisfit per ſacrilegam. *ibid.* quid ſi primùm ante quindennam communicavit. *ibid.* qui non communicavit hoc tempore, quando hoc ſupplendum. 253. ad veram communionem quid neceſſe. *ibid.* quid de frequenti communione. *a.* 245. quinam arcendi. 261

Communicare, num liceat pluries eodem die. 254

Confeſſio, ſacramentalis quid. 438. quotuplex. 335. ejus dotes. 438. præcepta & quomodo. 439. 335. & ſeq. an à Chriſto inſtituta. 335. num debeat fieri voce? 454. 357. num Sacerdoti præſenti? 359. 455. num per interpretem. 454. num exprimi actus externus. 442. num aperiri peccata dubia. 444. omiſſa in alia confeſſione. 449. ſpecies, circumſtantiæ, & quæ. 439. numerus peccatorum. 347. 439. complex, & nomen complicis. 442. *a.* 444. ſecreta an ſufficiat. 357. an generica, & confuſa. 359. an interpretativa. 363. an illa, quæ præſumitur ex vita Chriſtianè transacta. 363. publica non eſt de eſſentia ſacramenti, ſed ſufficit ſecreta. 358. an obliget ſtatim poſt peccatum mortale commiſſum. 439. materia ſufficiens an venialia. 453. an mortalia antea abſoluta. *ibid.* ex qua Confeſſione oriatur obligatio ſigilli. 510. integritas quæ neceſſaria. 450. 355. 450. cauſæ excuſantes ab integritate. 450. quando examen præmittendum. 452. quando iterabilis. *ibid.* ſi prior invalida, an omnes ſubſequentes iterandæ. *ibid.* mentiri in Confeſſione num mortale. 452. quæ obſervanda ex præcepto eccleſiaſtico. 455. quid, ſi ſolius peccati venialis ſibi conſcius eſt. 457

Confeſſarius, quas habere debeat dotes. 484. an jurisdictionem. 472. quando hanc ſuppleat Eccleſia. 473. an approbationem, & qualem 477. approbatus univerſaliter an cenſeatus etiam approbatus ad audiendas confeſſiones Monialium. 476. carens poteſtate abſolvendi à reſervatis poteſt aliquando indirectè ab illis abſolvere. 482. an licitum audire & abſolvere pœnitentem à reſervatis, & eum remittere ad alium pro abſolutione à non reſervatis. 483. quomodo debeat examinare pœnitentem. 486. num exquirere nomen complicis. 443. Regulæ & conſtitutiones hac de re. 444. num abſolvere complicem in proprio crimine 477. & ſeq. *a. ibid.* an imponere ſatisfactionem. 457. 373. 457. quomodo & quam. 458. interrogatus de auditis in confeſſione, quomodo ſe gerere debeat. 509. an de iis licitum loqui extra confeſſionem. 507. an uti ſcientia confeſſionis. *ibid.* quibus negare debeat abſolutionem. 489. quando differre. 491 & ſeq. cum iis qui ſunt in occaſione proxima, qua ratione utentum. 494. cum moribundis. 499. quid ob defectum commiſſum in abſolutione. 501. Circa reſtitutionem. 507. num obligatus ad admonendum pœnitentem de ejus erroribus. 488. num licitum ſe conformare ſententiæ minùs probabili contra propriam probabiliorem. 489

Confirmatio, an verum Sacramentum. 124. 142. imprimit characterem. 35. remoto obice reviviſcit. 40. materia remota quæ. 126. 142. proxima. 128. debet eſſe benedicta ab Epiſcopo. 127. forma quæ apud Latinos. 132. apud Græcos. 136. Græcorum an valida. *ibid.* effectus.

136. 142. quinam capaces hujus Sacramenti. 137. 143. quando pueris conferendus. *ibid.* Minister 137. *a.* 144. an etiam simplex Sacerdos. 139. quando hæc potestas primò collata. 141. Patrinus necessarius. 143

Contritio, quid 290. 430. in quo consistat. 290. quotuplex. 298. 430. quomodo necessaria. 292. 430. *a.* 433. ad perfectam quæ necessaria. 296. 433. perfecta num justificet & quomodo. *ibid.* præcepta & quomodo. 293. 431. in Sacramento quæ requiratur 433. 296. qualis sufficiat extra Sacramentum. 298 an præmittenda confessioni. 436. *a.* 436. in quo differat ab attritione. 298. concepta ex amore Dei justificat extra Sacramentum in quocunque gradu intensionis conjuncta cum voto Sacramenti. 299. & seq. an requirat certam temporis durationem. 309. quomodo remittat peccata. 310. an ad justificationem absolutè requiratur extra Sacramentum secluso martyrio. 310. qua intentione, & quo tempore elici debeat. 334. ad novam absolutionem necesse est nova contritio, & quamdiu debeat durare. *ibid.*

D.

Degradatio, *Depositio*, quid. 706. quomodo differant à suspensione. *ibid.*

Diaconus, num peccet obeundo propria ordinis sui ministeria in peccato mortali. 78. est extraordinarius Minister Baptismi. 103. ex Episcopi commissione potest baptizare *ibid.* & Eucharistiam dispensare. 230

Diaconatus, *vid.* ordo.

Divortium, an & quando licitum, quoad thorum, & habitationem solùm. 650

Doctrinam, Christianam ignorans an impediri possit, ne contrahat matrimonium. 637. *a. ibid.*

E.

Ecclesia, quando polluitur. 272. quæ circa reconciliationem servanda. 272. quid nomine Ecclesiæ intelligatur. *ibid.*

Episcopi, peccant mortaliter in peccato mortali conficiendo chrisma & oleum infirmorum. 78. non verò sacramentalia. 79. sunt ordinarii ministri Confirmationis. 137. quid observare debeant circa frequentem Communionem. *a.* 254 an limitare possint confessarii approbationem. 477. vid. *ordo. Censura.* quos licitè ordinare valeant. 602. an jure divino superiores Presbytero. 594. quomodo se gerere debeant circa matrimonia clandestina. 664. *a. ibid.* 669. *a. ibid.* circa impedimenta matrimonii. 660. *a. ibid.* circa denunciationes. 653. *a. ibid.* circa dispensationem in impedimentis dirimentibus. 672. *a. ibid.*

Eucharistia, quod ejus etymon. 145. est verum Sacramentum. 145. consistit in re permanente. 23. 146 & seq. & in speciebus simul & corpore, & sanguine Christi adæquatè. 149. & seq. quomodo definiatur 153. an sumptio requiritur per modum complementi? 553. panis confectus ex farina triticea, sola aqua naturali diluta, & igne cocta, & vinum de vite sunt materia necessaria. 154. 155. 244. 245. an panis azymus vel fermentatus. 155. 245. & seq. azymum sola ecclesia Latina convenientissimè consecrat. 157. 246. Græci fermentatum. 246. an Christus azymum consecraverit. 159. & seq. admixtio aquæ cum vino quomodo necessaria. 165. an præcepta, quando adhiberi

hiberi debet, & in quali quantitate 167. 246. 249. an convertatur in ſanguinem Chriſti, & quomodo. 167. & ſeq. materia Euchariſtiæ an debeat determinari in particulari per intentionem miniſtri. 248. an minutiſſima, vel in maxima quantitate poſſit conſecrari. 249. quomodo præſens. 247. num panis ſine vino conſecrabilis. 249 forma quæ. 571. 250. an verba, quibus uſus eſt Chriſtus, ſufficiunt ad confectionem Euchariſtiæ. *ibid.* in quibus verbis conſiſtat eſſentia formæ Euchariſtiæ. 175. quomodo proferenda verba. 176. pro quo inſtanti verificentur. 177. quomodo pronomina *hoc* & *hic* ſumantur, & quid ſignificent. 177. & ſeq. an verè & realiter contineatur corpus & ſanguis Chriſti. 179. & ſeq. non remanet ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem. 147. & ſeq. totus Chriſtus continetur ſub utraque ſpecie, & quomodo. 202. & ſeq. 190. Pater & Spiritus ſanctus continentur per concomitantiam. 203. totus Chriſtus continetur ſub qualibet parte ſpecierum ante & poſt diviſionem 204. an corpus Chriſti in Euchariſtia agat, videat, audiat. 205. an pati poſſit ab agentibus corporeis, & quando deſinat eſſe ſub ſpeciebus panis, & vini. 206. ſub unica ſpecie eſt verum, integrum, ac perfectum Sacramentum. 206. & ſeq. corpus Chriſti ſub panis, & ſanguis ſub vini ſpecie ſunt Sacramenta ejusdem ſpeciei infimæ. 208. quandonam ſit unum vel multiplex numericè. 210. ſumptio Euchariſtiæ quomodo neceſſaria. 210. & ſeq. 250. & ſeq. infirmis quando, & quoties adminiſtranda. 254. *a.* 254. Communio ſub utraque ſpecie non eſt neceſſaria Fidelibus. 216. & ſeq. ſed prohibita nunc ſub peccato mortali. 261. quas ob cauſas Eccleſia fidelibus non ſacrificantibus uſum calicis negavit. 220

Euchariſtiæ, effectus quinam. 223. 255. an conferat, vel cauſet primam gratiam. 24. 221. an plus gratiæ conferat ſub utraque ſpecie, an ſub unica. 225. & ſeq. quæ diſpoſitiones requirantur ex parte animæ. 256. ex parte corporis. 258. quare jejunium naturale neceſſarium. 259. quando non jejunus communicandus. *ibid.* quæ non obſtant jejunio. 260. Miniſter quis conficiendæ 229. quis, diſpenſandæ. 230. 260. & ſeq. an jurisdictio neceſſaria ad diſpenſandum, & quando non. 260

Excommunicatio, quid & quotuplex. 694. majoris effectus. 695. *a.* 694. minoris. 699. quæ Papæ reſervatæ. *ibid.*

Excommunicati, quinam vitandi. 694. num mortale cum iis comunicare. 698

Extrema Unctio, quid. 565. an Sacramentum novæ legis. 555. materia, quæ & quotuplex. 565. 558. forma 565. a. *ibid.* 560. unctiones quot neceſſariæ. 566. *a.* 567. miniſter. 567. 563. *a.* 569. effectus. 569. 561. num iterabilis. 572. *a.* 571. ſubjectum, ſeu quibus conferri debet, & quando. 571. *a.* 572 563. an præcepta. 572. quid requiratur ad recipiendum validè & cum fructu. 570. eſt probabile remoto obice reviviſcere. 40

G.

Gratia, prima ſanctificans quæ. 23. quando conferatur. 25. ſacramentalis à non ſacramentali in quo differat. *ibid.* eſt diverſa in diverſis Sacramentis. *ibid.*

I.

Jejunium, naturale quid. 259. neceſſa-

ceſſarium ad communionem. *ibid.* cauſæ excuſantes quæ. *ibid.*
Ignorantia, quæ excuſet à cenſura. 682
Indulgentia, quid & quotuplex. 552. 534. num poteſtas in Eccleſia conferendi indulgentias. 525. unde oriantur. 528. in quo conſiſtat. 532. an uſus illarum ſalutaris. 536. quis concedere poſſit. 552. 536. quid ad valorem neceſſarium. 538. quæ requirantur ex parte lucrantis. 552. 554. 540. & 543. an neceſſarius ſtatus gratiæ. 541. confeſſio. 542. quid obſervandum circa opera præſcripta. 542. 554. an eodem opere plures & diverſas quis lucrari valeat. 543. an valeant pro defunctis. 546. quomodo. 549. an infallibiliter. 550. quid neceſſe, ut proſint defunctis. 521
Infantes, quomodo in veteri lege juſtificati. 34. non poſſunt validè conficere ullum ſacramentum. 42. nullam debent habere diſpoſitionem ad valorem & effectum Sacramentorum. 62. baptizari debent. 104. eſt neceſſarius iis baptiſmus in re neceſſitate medii extra martyrium. 93. quid de expoſitis. 112. & baptizatis ab obſtetricibus. *a.* 115. infantes, ac pueri duodennes, & doli capaces an ſumere debeant viaticum, etiamſi antea numquam communicaverint. *a.* 254
Intentio, quid & quotuplex. 43. 73. qualis requiratur ad valorem Sacramentorum. 44. 71. & ſeq. non ſufficit habitualis. *ibid.* nec interpretativa. 53. nec conditionalis. 75. ſed requiritur directa. 75. & determinata ad certam materiam, & perſonam. *ibid.*
Interdictum, quid & quotuplex. 701. effectus. 702. quæ pœnæ violantium. 703
Irregularitas, quid. 706. effectus. 707. quotuplex. 708. quænam irregularitates ex defectu. *ibid.* ex delicto. 711. quis circa eas diſpenſare poſſit. 713
Jubilæum, quid, & in quo differat ab indulgentia. 534. quid notandum circa jubilæum. 535
Jurisdictio, quid, quotuplex. 405. 472. an ſufficiens ſub ratihabitione futura, vel præſumpta. 475. an etiam probabilis. 475. delegata non exſpirat per delegantis mortem. 472. quot modis poſſit delegari. 408. non poteſt ſubdelegari. 408. 472. an & quando Eccleſia ſupplet illius defectum. 473. quinam dare poſſunt delegatam. 407. num neceſſaria ad abſolutionem. 405. 472

M.

Martyrium, quid. 97. quæ neceſſaria. *ibid.* an ſuppleat in neceſſitate baptiſmum aquæ. *ibid.* & quidem quoad præcipuos effectus. 101. quid in infantibus, & adultis operetur. 97. & ſeq. quid ſpecialiter requiratur in adultis. 100
Matrimonium, quid, & quotuplex. 606. 638. an præceptum à Deo. 607. eſt verè Sacramentum. 607. in baptizatis. 608. num etiam inter baptizatum, & non baptizatam. 610. num non baptizatorum fiat Sacramentum, dum poſtea baptizantur. *ibid.* materia & forma. 611. 640. miniſter. 612. 640. an neceſſarius conſenſus. 640. an ſatis conditionatus. 642. num parentum. 643. *a. ibid.* num neceſſe, ut intendatur copula. 642. num validè contrahatur per Procuratorem & quando. 644. num diſſolubile, quando & quo jure. 619. 645. an in lege veteri diſſolvebatur per libellum repudii. 620. infidelium quando, quomodo, & à quo diſſolvendum. 647. *à. ibid.* quid ſi infidelium quis convertatur ad fidem. 625. vel ſi infi-

delis vult pacificè cohabitare cum fideli. *ibid.* catholici cum hæretica & viciſſim, quando valeat. 559. *a. ibid.* quid tum agendum Epiſcopo. 660. baptizatorum conſummatum omnino eſt indiſſolubile. 621. diſſolubile autem non conſummatum. 624. an ſolvatur per ſuſceptionem ordinis. 625. clandeſtinum quid, & quid in hoc obſervandum. 646. ubi & quomodo liceat. 646. *a. ibid.* an poſt matrimonium contractum licitum divortium & quomodo. 605. ejus impedimenta quot & quæ. 652. impedientia. 653. dirimentia. 655. ab iis qui diſpenſare poſſint. 671. *a.* 672. ad diſpenſationem quid requiratur. 674. in occultis, qua ratione ſe gerere debent Parochi & Epiſcopi. 669. *a. ibid.* Invalidum quomodo validandum. 676. matrimonii denunciationes. 653. circa eas quid agendum. 653. *a. ibid.* ob chriſtianæ doctrinæ ignorantiam num differri poſſit & quomodo. 637. *a. ibid.*

Miniſter, Sacramentorum quotuplex. 41. intentio in miniſtro ad confectionem Sacramentorum poteſt eſſe triplex. 43. quæ requiratur. 44. & ſeqq. quamvis debeat curare, ut habeat intentionem actualem, hæc tamen non requiritur, ſed ſufficit virtualis. 54. 74. *a.* 73. nec fides. 54. nec ſanctitas neceſſaria. 55. num peccet mortaliter in peccato mortali propria ordinis miniſteria exercendo. 76. num etiam ſacramentalia. 78. an obligatus obſervare ritus accidentales. 79. num licitum ſimulare Sacramentum. *ibid.* conferre indigno. 80. quando. 81. ab indigno petere vel recipere. *ibid.* & ſeq. vid. *Sacramentum.*

Miſſa, an verum ac propriè dictum Sacrificium. 231. 262. in quo conſiſtat. 235. & ſeq. 239. & ſeq. quotuplex. 241. effectus. 262. num licitum illud offerre in honorem Sanctorum. 242. quinam miniſtri ſeu offerentes. *ibid.* quando, quoties, ubi, & qua hora celebrandum. 263. quæ neceſſaria. 264. *a.* 265. quæ obſervanda. 266. ſtipendium Miſſæ cur ſuſcipiendum. 269. quid circa iſtud prohibeatur. 270. *a.* 271. quomodo ſatisfaciendum. *ibid.*

Monialium, confeſſarius quis. 476. ſunt incapaces ordinis. 598

Moribundis, an licitum iterum viaticum ſumere, ſi de mane jam communicaverint, & quid Parochis circa hoc agendum. 254. *a.*

N.

Nuptiæ, quo tempore prohibitæ. 653. ſecundæ & ulteriores num licitæ. 630

O.

Opera, quotuplicia. 422. mortua duplicia. *ibid.* quomodo bona peccato ſubſequente mortua reviviſcant. 423. quænam injungenda in pœnitentiam. 460. an aliunde præcepta. *ibid.*

Ordo, quid. 573. quot. 573. 600. an Sacramentum. 576. num ſinguli ordines ſacramenta. 576. 600. *a.* 600 quæ officia ſingulorum ordinum. 575. quodnam ſubjectum ordinationum. 598. materia & forma. 601. qualis contactus materiæ neceſſarius. *ibid. a. ibid.* quinam ordinari licitè poſſunt. 601. *a. ibid.* 602. *a. ibid.* 603. *a.* 603. & ſeqq. an ſervanda interſtitia. 602. an Sacramentum ordinatio Epiſcopi. 576. Diaconi. 579. Subdiaconi & minorum ordinum. 580. materia Presbyteratus in Eccleſia latina quæ. 583. in latina & græca quis ritus. *ibid.* quid de ſecunda manuum impoſitione. 587. materia & forma Diaconi quæ. 590. Subdiaconi & minorum Ordinum. *ibid.* Ordinatio Epiſcopi in quo conſiſtat. 591. quis miniſter ordinationis. 597. 601.

P.

Parentes, tenentur liberis ſuis poſt nativitatem brevi baptiſmum procurare. 116.

Parochis, quid obſervandum circa viaticum ſumendum. *a.* 254. num abſolvere poſſint ſubditos alterius Parochiæ, & quando. 475. quid agendum, dum contrahentes matrimonium ignorant doctrinam chriſtianam. 637. *a. ibid.*

Patrini, quale eorum officium. 118. an neceſſarii. 147. quinam excluduntur ab hoc officio. 119

Peccati, pœna duplex. 364. duo in peccato diſtinguuntur. *ibid.* reatus pœnæ quid. *ibid.* an poſſibile, ut tota pœna temporalis cum culpa remittatur. 368. venialia remittuntur per Sacramentum pœnitentiæ, & alia etiam Sacramenta ex opere operato. 417. & ſeq. extra Sacramenta ex opere operantis. 420. quomodo remittantur, ſi homo ante illorum remiſſionem moriatur. 422. an ad eorum remiſſionem neceſſaria aliqua pœnitentia, ac retractatio. 432. venialia confiteri ſine contritione formali ac efficaci ſaltem de aliquo, an mortale. 438. peccata dubia num confitenda. 353. 444. an peccata mortalia ex oblivione, vel alia juſta cauſa omiſſa ſint confitenda in ſequenti confeſſione. 444. an idem obſervandum de circumſtantia peccati non confeſſa. *ibid.* an unum peccatum mortale remitti poſſit ſine alio. 417

Pœnitentiales, Canones. 466. quem uſum habere debeant eorum confeſſarii. *ibid a.* 466. & ſeq.

Pœnitentia, ut virtus quid. 274. quotuplex. 274. quinam actus. 275. ut Sacramentum quid. 278. 429. quando inſtitutum. 278. differt à baptiſmo. 279. materia remota. 280. proxima. 281. 429. 283. componitur intrinſecè ex actibus pœnitentis, & verbis abſolutionis. 283. & ſeq. forma. 470. 471. an eſſentialiter conſtat verbis. 393. quomodo exprimenda. 394. verba eſſentialia quæ. 401. 471. ſub conditione quando conferenda. *ibid.* miniſter. 403. 472. an poſſit ſimul eſſe validum & informe. 286. an iterabile. 287. quando neceſſarium neceſſitate medii. 289. an neceſſaria jurisdictio. 405. approbatio. 408. integritas & qualis. 450. effectus quinam. 411. confert per ſe primam gratiam. 23. per accidens ſæpè ſecundam. 24. remoto obicè non reviviſcit. 40. an remitti poſſint omnia peccata mortalia. 411. an etiam venialia, & quomodo. 417. an etiam per alia Sacramenta. 419. quomodo merita mortificata reviviſcunt. 422. & ſeq. impoſita pœnitentia num & quando mutari poſſit. 464. num per alium perſolvi. *ibid.* quæ opera imponenda. 460. an aliunde jam præcepta. *ibid.* an publica. *ibid.* & quando. 461. vel opus, ex quo poſſit oriri ſuſpicio peccati pœnitentis. 461. an ſatisfactio applicanda aliis v. g. defunctis. *ibid.* an ante abſolutionem implenda. 464

Pœnitentia, publica & privata quæ, 346. 378. & quotuplex. *ibid.* publicæ qui ritus. *ibid.* quibus pœnis afficiebantur inſuper pœnitentes publicè. 379. quis & quandonam imponebat, & reconciliabat pœnitentes. 380 an iterabilis. 381. num Clericis imponebatur. *ibid.* an idem ſemper in Eccleſia rigor. 382. quando inſtituta. 383. quando ſublata. *ibid.* peccata quænam ſubjecta. *ibid.* an de facto obligatio ad talem pœnitentiam. 386

Pœnitens, num obligatus aperire in confeſſione complicem peccati, & illius nomen. 352. 442. quando. *ibid.* & 443. regulæ. 444. *a. ibid.* tenetur confeſſioni examen præmittere.

rere. 452. acceptare, & implere pœnitentiam. 461. quando. 463. & in quo ſtatu. *ibid.* num peccata dubia confiteri, quando & quomodo. 353. 444. num detegere pravam conſuetudinem, malos effectus &c. 488. an obligatus ſigillo reſpectu Confeſſarii. 512. quid ſi confeſſus fuerit habenti poteſtatem circa reſervata, & omiſerit ex oblivione inculpabili aliquod peccatum reſervatum. 483. quid ſi ob ſuam indiſpoſitionem invalidè abſolutus fuerit, an liberetur à reſervatione, & poſſit à quovis abſolvi. *ibid.*

Polygamia, ſimultanea jure divino prohibita. 627. ſine licentia Dei adverſatur etiam legi naturali. 627. 652. hanc licentiam habuerunt antiqui Patriarchæ, & Iſraëlitæ. 628. 652

Purgatorium, quid. 386. num exiſtat. 387. qualis & quanta pœna in purgatorio. 391. quamdiu torqueantur animæ. 392. in quo loco. *ibid.* an à dæmonibus. 393

R.

Regularis, approbatus pro una diœceſi an poſſit abſolvere ſubditos alterius diœceſis. 475. an ſubditum ſuæ diœceſis in alia diœceſi, in qua non eſt approbatus. 475. an egeant approbatione Ordinarii pro ſuis famulis ſæcularibus. 476. privilegiati habentes poteſtatem abſolvendi à caſibus Papæ reſervatis, an etiam poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopo reſervatis. 482

S.

Sacerdos, ſolus poteſt Evchariſtiam conficere. 228. Sacrificium Miſſæ offerre. 243. an obligatus celebrare. 263. miniſtrans corpus Chriſti in peccato mortali peccat mortaliter, & quot peccata committat. 77. ſolus eſt miniſter Sacramenti pœnitentiæ. 403. & extremæ unctionis. 563. ut confeſſiones excipiat, & abſolvat, quid requiratur. 472. præter poteſtatem ordinis debet habere jurisdictionem. 405. & approbationem Epiſcopi. 408. non approbatus an abſolvere poſſit à venialibus. 477. *a.* Sacerdos ſimplex ex diſpenſatione ſummi Pontificis poteſt confirmationem validè & licitè conferre. 138. quando hæc poteſtas primò illis collata. 141

Sacramentum, quod ejus etymon. 1. quomodo nova & vetera definiantur. 2. 66. in quo differant. 3. novæ legis præter gratiam ſanctificantem alia adhuc efficiunt. 3. & ſeq. non ſunt æqualis conditionis. 7. quot. 4. 66. in nova lege ſunt ſeptem & hujus numeri ratio, & cauſa 4. lotio pedum non eſt Sacramentum. 6. an etiam fuerunt in lege naturæ & moſaica. 7. quænam. 8. an neceſſaria hominibus. *ibid.* fuerunt inſtituta à Chriſto in nova lege 8. & ſeq. materia quæ & quotuplex. 66. perficiuntur rebus ut materia, verbis ut forma. 10. 66. & quidem ſacramenta, quæ in actione tranſeunte conſiſtunt, componuntur intrinſecè ex illis. 12. non tamen veteri legis. *ibid.* poſſunt ſicut cætera artefacta dupliciter conſiderari. ii. res & verba fuerunt determinata à Chriſto pro omni loco & tempore. 12. & ſeq. quænam mutatio dicenda ſit accidentalis, quæ ſubſtantialis, quæ invalidet, & quæ non Sacramenta. 15. & ſeq. 67. & ſeq. ſex modis poteſt fieri mutatio verborum. 16. 68. mutare materiam & formam quale peccatum. 68. dubia vel probabili num liceat uti 69. quando & in quibus Sacramentis. 70. num repetere formam. *ibid.* quæ unio inter materiam & formam neceſſaria. 67. hæc diverſa eſt in variis Sacramentis. *ibid.* verba ſunt neceſſariò conſecratoria, non concionalia. 17. quid eſt, Sacramenta cauſare

cauſare gratiam ex opere operato. 19. novæ legis ita cauſant gratiam. 19. & ſeq. non ita veteris legis. 31. ſeqq. an ut cauſæ inſtrumentales. 22. & quæ ad hoc concurrant. *ibid.* an ſemper, & quo inſtanti. 23. an & quæ conferant primam & ſecundam gratiam. *ibid.* prima gratia ſanctificans quæ. *ibid.* Sacramenta vivorum in tribus caſibus cauſant primam gratiam. 24. non conferunt æqualem. 25. ſed majorem in ſubjecto melius diſpoſito. *ibid.* conferunt etiam gratias actuales. 25. diverſas in diverſis Sacramentis. 26. quomodo. 27. & ſeq. quænam imprimant characterem. 35. quæ remoto obice reviviſcant. 38. & ſeq. quid requiritur, ut reviviſcant. 41. quinam miniſter. 41. an ſoli viatores. *ibid.* qualis adeſſe debeat intentio. 43. 71. 73. *a.* 73. an directa, abſoluta, & determinata. 74. non ſufficit habitualis. 52. nec interpretativa. 53. nec requiritur fides, nec ſanctitas ad valorem Sacramentorum. 54. & ſeq. 76. nec ſtatus gratiæ. *ibid.* nec ad effectum. 56. quid ſi duas habeat intentiones. 76. quinam capaces recipiendi Sacramenta 61. quæ diſpoſitio neceſſaria ad effectum percipiendum tum in Sacramentis vivorum, tum mortuorum. 65. 82. 83. effectus quinam 83. miniſter quis. 70. an licitum petere vel recipere Sacramenta ab indigno miniſtro. 81. & ſeq. an obligatus ad confeſſionem, quamvis videatur ſibi perfectè contritus. 84

Sacramentalia, à quo inſtituta. 9. quæ. 419. num habeant vim remittendi peccata venialia. 419

Sacrificium Miſſæ, quid 262. 230. effectus. 262. ad ritè celebrandum, quæ neceſſaria. 264. *a.* 265. quando. qua hora, & quo loco celebrandum. 263. vid. *Miſſa.*

Satisfactio, quotuplex. 364. 457. an remiſſa culpa maneat debitum pœnæ temporalis luendæ. 364. an poſſibile, ut tota pœna temporalis cum culpa remittatur. 368. & quidem de condigno. 368. quæ conditiones neceſſariæ. 371. an requiratur acceptatio ex parte Dei. *ibid.* an præceptum ſatisfaciendi Dei in hac vita pro pœna temporali. 372. an obligatio imponendi, acceptandi 373. implendi, & quando. 374. 465

Satisfactiones, convenientes, medicinales, vindicativæ, & pœnales quæ. 458

Sigillum, confeſſionis quid. 504. quæ & qualis obligatio. 504. quænam cadunt ſub ſigillo. 505. quomodo violatur. *ibid.* quinam obligantur ſigillo. 511

Sollicitatio, 512. Conſtitutio hac de re *BENEDICTI, XIV.* 513. aliorum Pontificum. 517. Decreta inquiſitionis. *ibid.* propoſitiones damnatæ 518. *a.* 524. regulæ circa ſollicitationem, & denunciationem ſervandæ. 518. & ſeq. inſuper pœna quæ ſtatuta. 524

Sponſalia, quid. 633. quid ſi ſub conditione contracta. *ibid.* ut ſint valida, quid neceſſe. *ibid.* quomodo contrahenda. 624. effectus. *ibid.* cauſæ ob quas diſſolvi queant. 635. num etiam votum ſimplex caſtitatis ſubſequens 637

Subdiaconus, num peccet adminiſtrando in lethali. 78. non poteſt ſolemniter Euchariſtiam miniſtrare. 230

Subdiaconatus, vid. *Ordo.*

Suſpenſio, quid & quotuplex. 703. effectus. 704. qua ratione tollatur. 705. quando comuniter incurritur ipſo jure. 705

U.

Viatores, ſoli ſunt miniſtri ordinarii Sacramentorum. 41. 70. & capaces illa recipiendi. 61